Ђ 400.

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
Инв. бр. 17617

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

1905.

ГОДИНА I.

УРЕДНИК

Душан Ђ. Алимпић

БЕОГРАД

ШТАМПАНО У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1905.

С А Д Р Ж А Ј

I УКАЗИ:

О промени Министарства, страна 177 и 297.

О постављању, премештању, пенсионисању и отпуштању полицијских чиновника, стр. 1, 2, 18, 19, 25, 41, 42, 57, 65, 73, 74, 89, 90, 91, 121, 122, 145, 153, 161, 201, 217, 225, 233, 249, 250, 257, 265, 273, 289, 313, 314, 321, 337, 338, 345, 353, 369, 393, 394, 395, 417, 425, 426, 441, 442, 449, 457, 465, 473.

О сазиву и распуштању Народне Скупштине и накнадним изборима народних посланика, стр. 153, 177, 178, 297, 305, 361, 457,

О окружним скупштинама, страна 257.

О наименовању нових варошица, села и заселака, страна 1, 3, 97.

О разгруписавању старих и образовању нових општина, стр. 2, 3, 19, 25, 41, 42, 74, 97, 113, 122, 201, 465, 473, 474.

О одликовању, страна 1, 73, 249.

О одобреним издацима Министру унутрашњих дела; страна 91, 201, 226, 426.

О пријему странаца у српско поданство, стр. 2, 41, 74, 91, 113, 314, 338, 377, 433, 449.

II ЗАКОНИ:

О јавној безбедности, страна 17—18.

О уређењу округа и срезова, додатак уз бр. 12.

III ПРАВИЛА:

О Антропометријско - Полицијском Одељењу, страна 3—4.

Допуна правила за образовање ноћних стражара, страна 113.

IV РАСПИСИ:

О надлежности власти за извиђање и суђење испупа, које учине војници кад су на одсуству, страна 4.

О жандармским значкама, страна 5.

О општинским приходима, страна 25—26.

О шиљању лица на лечење у „Пастеров завод“ страна 65.

О извршивању смртне казне, страна 153.

О подношењу месечних извешћа по струци полицијској, страна 161—162.

О дужностима полицијских чиновника, страна 185—186, 353—354.

О тровању рибе, страна 186.

О забрани увоза „Нестелеовог млечног брашна“ за Србију страна 217.

О бесплатном лечењу подофицира и војника у бањама, страна 257—258.

О бабичкој иракси, страна 289.

О исплати рачуна лекарима приликом калемљења деце, страна 345.

О надлежности општинских власти за извиђање и суђење дела из §§ 339 и 375 а. каз. закона, страна 409.

О састављању гласачко-бирачких спискова за избор општинских чланова, стр. 465, 466, 467 468.

V КРЕТАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА:

За месец јануар 1905. год. стр. 57—58.
» » фебруар » » » 97—98.
» » март » » » 145—146.
» » април » » » 201—202.
» » мај » » » 250—251.
» » јуни » » » 273—274.
» » јули » » » 321—322.
» » август » » » 369—370.
» » септембар » » » 395—396.
» » октобар » » » 457—458.
» » новембар » » » 474—475.

VI СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО:

Чланци и расправе

Историја казненог законика од д-ра Вож. В. Марковића, страна 5—7.

О иследнику од Д. В. Бакића, страна 7, 8, 19, 20, 31 и 32.

Реформа претходне истраге, страна 8—9.

Кретање криминалитета у Београду за 1903 и 1904 год. од Жив. А. Лазића, страна 9, 10, 11, 20 и 21.

Полна намира са породиљом или женом у бабинама (са судско-медицинског гледишта), од д-ра М. Јовановића—Батута, страна 26, 27, 28, 42, 43, 44 и 45.

Историјски развитак полицијских власти у Србији (1793—1869) од Д. Ђ. Алимпића, стр. 29, 30, 45, 46, 47, 58, 59, 60, 68, 69, 70, 76, 77, 78, 91, 92, 102, 103, 104, 115, 116, 125, 126, 127, 138, 139, 140, 148, 149, 155, 156, 165, 166, 167, 179, 180, 191, 192, 207, 208, 209, 221, 227 и 228.

Клептоманија или крађа из навике од д-ра Р. Бауера, страна 47—49.

Једна примедба на §§. 472. и 477. грађ. суд. поступка, од Жив. М. Перића, стр. 66—68,

Криминална психологија, од М. Павловића, страна 75, 76, 100, 101, 102, 124, 125, 137, 138, 168, 169, 181, 182, 210, 211, 222, 223, 237, 238, 258, 259, 291, 292, 307, 308, 316, 317, 327, 328, 340, 341, 350, 357, 363, 364, 404, 405, 412, 413, 461, 462, 363, 469, 470, 479, 480 481.

О увиђају, по д-ру Алберту Вајнгарту од Д. В. Бакића, стр. 79—80.

Међународни криминални конгреси од Д. Ђ. Алимпића, страна 80, 81 93.

Млеко у женским дојкама као знак трудноће и скорашњег порођаја од д-ра М. Јовановића—Батута, страна 98, 99, 100, 113, 114 115.

Да ли је самоубиство болест или злочин? Криминално-психолошка студија са немачког Доб. В. Бакић, стр. 104, 105, 117, 128, 129, 140, 141, 149, 150.

О накнади за неправедно одлежани истражни притвор, стр. 105, 106, 107, 122, 123, 124.

Берлинска криминална полиција превео д-р Драг. А., страна 127, 128.

О праву својине и правним односајима на водама у Србији од Андре Борђевића, стр. 146, 147, 148, 153, 154, 155, 162, 163, 164, 178, 179, 186, 187, 188, 203, 204, 217, 218, 226, 227, 233, 234.

Законске празнине од Д. С. К., страна 157.

Мешање у спор и закон од 17. јануара 1900. год. од Живојина М. Перића, стр. 164, 165, 188, 189, 190, 204, 205, 206, 207, 218, 219, 220.

Кривични закон од Дим. С. Калајџића, стр. 169, 170.

Претрес стана и личности са немачкога Доб. В. Бакић, стр. 170, 171.

Правницима на размишљање, од О. Благојевића, стр. 182, 183.

Полицијски Зборник, од Аце Миловановића, стр. 193, 194, 195.

Испитивање сведока, прерађено по немачком од Доб. В. Бакића, стр. 195, 196, 211, 212.

Криминална судска полиција као наручита установа, од М. А. Поповића, стр. 234, 235, 236, 237, 251, 252.

Полицијски Зборник, од његовог уредника, стр. 211, 212, 243.

Истрага злонамерних паљевина, од Доб. В. Бакића, стр. 243, 244, 254, 255, 260, 261, 267, 268, 269.

Утврђивање идентитета помоћу одела, од Д. Ђ. Алимпића, стр. 238, 239, 240, 241, 352, 253, 259, 260.

Живе слике, од Д. Ђ. Алимпића, стр. 265, 266, 278, 279, 280, 292, 293, 294, 299, 300, 308, 309, 310, 317, 318, 328, 329, 330, 331, 341, 342, 347, 348, 357, 358, 374, 375, 381, 382, 387, 388, 402, 403, 404.

Криминалистика, од проф. д-р К. Лилијентала (Хајделберг) — Ј. Б. М., стр. 266 и 267.

Дуел као правни и као стички појам од М. А. Поповића, стр. 274, 275, 276, 289, 290, 298, 305, 306.

Судови и њихово уређење за време устанка од 1804—1813 год., од Миленка Вукићевића, стр. 276, 277, 278, 290, 291, 298, 299, 306, 307, 315, 316, 324, 325, 326, 339, 340, 346, 347, 362, 363, 372, 373, 378, 379, 380, 381.

О истражним затворима, од Милорада Н. Ст., страна 280, 281, 282.

Криминалонди. Прилози за истраживање узрока атентатима од проф. д-ра Чезара Ломброза, од Ј. Б. М., страна 282, 283, 284.

Васпитање и самоубиство деце — Луј Проал, страна 284, 285, 294, 295, 302, 333, 310, 311, 318, 319, 331, 332, 343.

Како се предупређује злочин? Чезаре Ломброзо — превео Доб. В. Бакић, страна 300, 301, 302.

Је ли особа „жива изгорела“ пли је већ мртва била, кад је у ватру доспела, од Д-ра М. Јовановића — Батута, страна 314, 315, 322, 323, 324, 338, 339, 345, 346, 355, 356, 361, 362, 370, 371, 385, 386, 387, 396, 397, 398.

Из суднице, од М. С. Бурчића, стр. 326, 327.

Признање у казненим радњама, по немачком од Доб. В. Бакића, стр. 332, 333.

Седми међународни конгрес за казнене заводе држан у Пешти од 22—26. августа о. г., Јов. Б. М., страна 348, 349, 358, 359, 364, 365, 468, 469.

Једна погрешна надлежност, од Живојина М. Перића, страна 370, 371, 377, 378, 398, 399, 409, 410, 411, 417, 418, 426, 427, 433, 434, 442.

Полицијски чиновници и пројект закона о чиновницима грађанског реда, од Милутина А. Поповића, страна 399, 400, 401, 402, 411, 412, 418, 419, 427, 428.

И опет кривични законик, од Димитрија С. Калајџића, начелника окружног у пенсији, страна 405. и 406.

Погрешна стилизација другог одељка чл. 152. закона о уређењу округа и срезова, од М. Ђ., страна 106. и 107.

Седми међународни конгрес за казнене заводе, од д-р Бож. В. Марковића, страна 419, 420, 421, 428, 429, 430, 434, 435, 436, 443, 444, 459, 460, 476.

Професијонално образовање криминалних чиновника и адвоката, страна 444, 445, 449, 450.

О патронажу ослобођеника, од Милорада Н. Ст., страна 450, 451, 452, 460, 461, 476, 479.

Борба против интернационалног криминалитета, од Д. Ђ. Алимпића, страна 452, 453, 463, 464, 470, 471, 481, 482.

Криминална тактика, страна 453, 454, 455.

О судском урачунавању истражног притвора, од М. С. Ђуричића, страна 475—476.

VII ПОУКЕ И УПУТИ:

Одбор политичке општине надлежан је за избор школског одбора, страна 21 и 22.

Осуђеном чиновнику на затвор дужи од године дана рехабилитују се чиновничка права услед помиловања, стр. 22.

Интабулисано непокретно имање женино по одобрењу мужевљевом не може бити узето у попис за наплату интабулисане суме без осуде судске, страна 32.

Један случај неумесне примене § 326. крив. закона и чл. 4., 9. и 12. закона о уређењу санитетске струке, страна 32 и 33.

Чиновник, коме је решењем надлежног министра оглашено место за упражњено на основу § 16. зак. о чиновницима грађанског реда, има права на плату за све време, од дана кога му је место оглашено за упражњено, ако Државни Савет поништи решење министрово, страна 33.

Рок из члана 13. закона о државној трошарини не вреди за жалбе изјављене противу решења суда општине београдске о наплати варошке трошарине, страна 33.

Срески прирез не може бити предмет обезбеђења кад потраживање повериочево није ушло у буџет, страна 49.

Један случај погрешне примене § 489. грађанског поступка, страна 49—50.

При одређивању година службе за пенсију рачунају се и контрактуалне године службе, стр. 50.

За одлуке, којима општина сиромашним грађанима даје на уживање општинску земљу, не треба и одобрење Државног Савета, страна 50.

Она власт, на коју је жалба упућена, дужна је да донесе и одлуку, ако је жалба снабдевена прописном таксом, страна 50.

За Главну Контролу, као и за поједина приватна лица, важи рок од 30 дана, по чл. 51. закона о пословном реду у Државном Савету, за изјаву жалбе Државном Савету противу указа, страна 60—61.

На застарелост пореза Пореска Управа дужна је да пази по званичној дужности, страна 61.

У сваком решењу мора се навести законски пропис, на основу кога је предмет расправљен, стр. 81.

Случај из чл. 158. закона о општинама, стр. 81.

Порески одбор није надлежан да цени уредност трговачких књига, страна 81.

О надлежности за извиђање кријумчарских кривица по закону о државној трошарини, стр. 81—82.

Један случај неумесне примене § 704. грађ. закона, страна 82.

Један случај неумесне примене § 8 закона о експропријацији, страна 82.

Првостепени судови надлежни су за расматрање свију одлука из III. части кривичног закона, изузев оних које су по самом закону одмах извршне, страна 82. и 83

Један случај неумесне примене § 434. грађан. суд. поступка о саставу изабраног суда, страна 107.

Један случај погрешне примене § 466. грађан. судског поступка, страна 107. и 108.

Чиновник изабран и постављен за судију, ако није добио у плати, има право на накнаду путних и селидбених трошкова, страна 108.

Случај из § 484. грађанског судског поступка, страна 108.

Случај из чл. 107. закона о монополу дувана и чл. 21. закона о установљењу нових државних монопола, страна 108.

Право на благодејање из § 471. грађ. суд. пост. има се ценити према професији дужниковој у моменту закључења обавезе, страна 108. и 109.

Нешто о застарелости дела из § 375. а. кривичног закона, страна 118.

Један случај из чл. 16. закона о народним школама, страна 118.

Једна неумесна примена § 507. грађан. судског поступка, страна 118.

За расправу питања о компензацији (§ 903. грађанског закона) није надлежна полицијска власт, страна 129. и 130.

Један случај неумесне примене § 466. грађан. судског поступка, страна 130.

Војници, кад се за време службе под барјаком онеспособе, не подлеже плаћању војнице. (Последњи одељак чл. 2. закона о устројству војске), страна 130—131.

Један случај из члана 85. закона о општинама, страна 131.

Један случај умесне примене § 466. грађанског судског поступка, страна 131.

Чиста је чиновничка месечна плата, у смислу § 471. тач. 7. грађанског судског поступка, оно, што претекне по одбитку дванаестог дела распоређеног пореза на систематску плату и личност, и дванаестог дела процента за удовички фонд, стр. 141.

Један случај неумесне примене § 356. в. кривичног закона, страна 141. и 142.

Срачунавању година службе, у смислу § 72. зак. о чиновницима грађанског реда, има места само кад наступе случајеви пенсионисања, по §§ 69. и 70. истог закона, страна 151.

Чиновник, премештен по потреби службе, има права, како на накнаду дневнице и попутнине, тако и на накнаду за превоз ствари, страна 151.

По среском буџету, који одобри среска скупштина, не могу се вршити издаци, док тај буџет не одобри Министар Финансија, по чл. 6. и 26. закона о окружним, среским и општинским буџетима, страна 151—152.

Један случај неумесне примене чл. 58. закона о народним школама од 26. јула 1898. год., страна 157—158.

Пресуда изабраног суда, у којој није тачно описано непокретно имање, по положају и границама, не може бити предмет извршења полицијске власти, у смислу § 493. грађанског судског поступка, стр. 171. и 172.

Полицијска власт, пре расправе каквог спора о заузећу непокретног имања, дужна је предходно да на лицу места учини увиђај, страна 172.

Један случај неумесне примене чл. 22. закона о дневници, подвознини и селидбини државних чиновника и служитеља, страна 172—173.

На основу § 326. кривичнога закона може полицијска власт забранити издавање под закуп нездравих станова, страна 173.

Жалбе за Државни Савет, противу министарских решења, подносе се непосредно Државном Савету (чл 49. закона о пословном реду у Државном Савету), страна 173.

По тужби за дело иступне природе, полицијска власт дужна је започету истрагу окончати као иступан предмет, а не као административан, страна 173.

За расматрање жалби противу решења донесених на основу чл. 37. закона о водама, Државни Савет није надлежан, страна 173—174.

За расходовање пропалих општинских прихода није надлежан Државни Савет, страна 196.

За расмотрење жалби противу решења, донесених на основу § 22. уредбе о механама, Државни Савет није надлежан, страна 196.

Могу упражњавати радњу димничарску и учествовати при јавним лицитацијама и давати понуде да чишћење димњака и они димничарски мајстори београдски, који немају одређен реон, стр. 196—197.

Један случај из чл. 14. закона и дневници, подвозни или селидбени државних чиновника и служитеља страна 197.

За више утрошену воду, услед покварене инсталације водовода у згради, одговоран је сопственик, страна 197.

Полицијска власт надлежна је да улази и у оцену питања о државини непокретног имања, с обзиром на прописе §§ 201. и 202. грађанског закона, кад се приликом извршења појави спорно питање о својини, страна 197.

Један случај о надлежности Државног Савета за расматрање зборских одлука о отуђењу непокретног имања, и за оцену питања о правилности састава гласачког одбора, који ће на збору заседавати, страна 197. и 198.

Један случај из § 9. закона о местима, стр. 198.

Решење надзорне власти, којим је прекинута истрага над општинским чиновницима, не подлежи расматрању Државног Савета, страна 198.

Један случај неумесне примене чл. 152. закона о општинама, страна 212—213.

Пенсионеру, који живи на страни може се по § 78. закона о чиновницима грађанског реда, одбијати на дотичној каси на којој пенсију прима 10% од његове пенсије, кад утврди, да стално живи на страни, страна 213.

Предмети који се израђују у рејону вароши Београда не подлеже плаћању општинске трошарине, страна 213.

Надзорне власти у решењу, којим задржавају од извршења одлуку општинског одбора, треба увек да наведу и закон коме је та одлука противна, страна 213 и 214.

Расписи Министра Финансија, о разрезу и наплати пореза, не могу бити предмет жалбе Државном Савету, страна 214.

Један случај из чл. 74. закона о устројству војске, страна 214.

Један случај из § 465. грађанско-судског поступка, страна 214.

Чиновнику, који је на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпуштен из државне службе с тим, да му се, на име издржавања, даје до 30% његове плате, доцније, при стављању у пенсију, имају се и те године рачунати за пенсију, страна 223.

Један случај из члана 13. закона о таксама, страна 228—229.

За расправу питања о атару појединих општина, села и заселака, није надлежан збор, већ на првом месту полицијска власт, а за тим суд, страна 229.

Један случај неумесне примене чл. 152. закона о општинама, страна 244.

Противу одлуке општинског одбора, којим се чесници општински разрешују од дужности, жалба се изјављује непосредној надзорној власти, страна 244—245.

Пропис § 471. тач. 7. грађанског судског поступка односи се и на плате општинских чесника, стр. 245.

Противу захтева надзорне власти, да одбор општински разреши од дужности неуредне кметове, нема места жалби, страна 245.

Противу одлуке општинског суда и одбора, донесене на основу четврте алинеје чл. 30. закона о водама има места жалби среској власти, а противу решења ове начелству и Министру унутрашњих дела, страна 245.

Право на повишицу плате задобија чиновник Указом, а не законом, кад је изменом у закону предвиђена већа плата за један исти положај, стр. 255.

Један случај неумесне примене § 466. грађанског судског поступка, страна 261. и 262.

Један случај неумесне примене § 375. *а.* кривичног закона, страна 269. и 270.

Оставка, коју чиновник поднесе на државу службу па не буде уважена, не може доцне послужити као основ, да се дотични чиновник по молби отпусти, и ако није изриком изјавио, да од ње одустаје, страна 270.

Рок за изјаву жалбе, коју општински судови подносе противу решења министарских, има се рачунати од дана, кад је општински суд решење примио, без обзира на то, кад је исто предато општинском заступнику, страна 311.

Један случај о надлежности изборног суда за деобу задружног имања, страна 311.

Један случај неумесне примене § 69. закона о чиновницима грађанског реда, страна 319.

Један случај неумесне примене тачке 4. § 466. грађанског судског поступка, страна 233—234.

Погрешку у извршењу неизвршног решења судског дужна је полицијска власт исправити накнадним решењем, страна 334.

Избрани суд, по § 435. грађанског судског поступка, може бити састављен од тројице или пет судија, а не и више, страна 334.

Полицијска власт није надлежна, да у смислу § 493. грађанског судског поступка, приступа, одузимању имања, за које је кривичном судском пресудом, утврђено, да је тајна, која служи за доказ о куповини и продаји, неуредна и као таква неважећа, ако уз расправу кривичног питања није расправљено и грађанско питање о уступљењу и накнади, страна 351.

Одлуке о отуђењу општинске имаовине могу се доносити само на општинском збору, а не и на с оским састанцима, страна 365—366.

За оцену питања о доказаној вредности исправа, у смислу § 189. грађанског судског поступка, није надлежна полицијска власт, већ суд, страна 366.

Полицијска власт није надлежна за састав изборног суда, кад је у питању деоба масеног имања, па у решењу неспорног судије, којим се одобрава деоба, није означено имање, које има да се дели, страна 375.

Полицијска власт није надлежна да цени, приликом расправе питања о упућењу на парницу, у смислу § 466. грађанског судског поступка, да ли је уступљење извесне покретности пуноважно, у смислу § 469. грађанског судског поступка и §§ 29. и 303. *а.* грађанског законика, страна 375—377.

Један случај спорног питања о смесништву у непокретном имању, расправљен од стране полицијске власти, с обзиром на § 202. грађанског закона, страна 388—389.

Одлуке општинских зборова о задужењу имају се претходно слати Министру Финансија на оцену и надлежни поступак, у смислу прописа чл. 14. закона о окружним, среским и општинским буџетима, страна 389.

Државни Савет није надлежан, према чл. 33. закона о општинама, да решава о утрошку сума, добивених продајом непокретног имања чије је отуђење Државни Савет раније одобрио, страна 389.

За оцену умесности новчаних издатака није надлежан Министар већ Главна Контрола, страна 436.

Дрва из пограничног промета при увозу не подлеже плаћању царине, страна 436.

Један случај из чл. 80. закона о уређењу дирекције Српских државних железница, страна 445.

Порезници пореских одељења имају права на станарину и ако не раде у пореском одељењу (чл. 20 закона о Пореској Управи, Пореским Одборима и порезницима,) страна 445—446.

Признатом царинском посреднику, решењем царинских власти, не може се одузети право вршења царинских експедиција, страна 446.

Један случај из закона о уредби о наплаћивању акциса, у корист општинске касе, стр. 471.

За одлуке одбора општинских, којима се оправшта интерес дужницима општинским, није потребно и одобрење Државног Савета, страна 471.

Рок за изјаву жалбе за општине рачуна се од дана, кад је дотично решење примио општински, суд, страна 471.

Једна одлука Касационог Суда, страна 482.

Чл. 38. **в.** Уредбе о касационицама, страна 483.

Извршне одлуке Министарске у питањима, где је неком приватном или правном лицу, признато или оспорено неко право, не могу бити преиначаване и ништене од дотичног Министра, већ само у путу жалбе, од надлежног тела или лица, Државном Савету, који је, по чл. 144. Устава и чл. 5. закона о уређењу Државног Савета, надлежан за расматрање и оцену Министарских решења, стр. 483, 484.

Један случај из чл. 152. закона о општинама, где је решењем надзорне власти задржана од извршења одлука одбора општинског, као штетна по интересе општине, страна 484.

Министар унутрашњих дела надлежан је, према према чл. 27. Устава и чл. 7. и 10. централне државне управе, за оцену умесности или неумесности издатих наредби, на основу § 326. кривичног закона, од стране полицијских власти, страна 484.

Пре извршне судске пресуде, забрањене ствари или које служе за залогу по § 686. грађанског закона ако су подложне кварењу, или се на одржање њихово мора трошити, могу се, преко извршне власти, проценити и јавно продати, на захтев повериоца, дужника, или старалца, али само по одлуци суда, коме поверилац, дужник, или старалац, треба да се са тражењем обрати, страна 484.

VIII ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО:

Париски детективи са француског Д. Ђ. Алимпић, страна 11, 12 и 13.

Тумач из доживљаја Шерлока Холмса — А. Конан Дојл са енглеског Мих. А. Рашковић, стр. 33, 34, 35, 50, 51 и 52.

Мафија од Паола Ломброзо превео М. Д., страна 52 и 53.

Кажњена лакомост од Ђ. Карајовановића, страна 61, 62, 70 и 71.

Чудноват аманет из доживљаја Шерлока Холмса А. Конан Дојл са енглеског Мих. А. Рашковић, страна 83, 84, 85, 93, 94, 109 и 110.

Зет од М. Павловића, страна 131—133.

Снови злочинаца од М. П., страна 214—215.

Злочинци као проналазачи од М. П., страна 229—230.

Тајанствено злочинство — прича Е. Додеа — са француског М. П., страна 270—271.

Отац Рикардо криминална шпанска историја са немачкога Д. В. Бакић, страна, 285—286.

Интернационални злочинци (од д-р Линденау-а) д-р Драг. А., страна 383, 390, 407, 413, 414, 421, 422, 436, 437 и 438.

После гилотинирања, страна 414—415.

Коцкари и кесароши од Д. Ђ. Алимпића, страна 430, 438, 439, 446, 447 и 448.

Риста кријумчар — из збирке „Из мог краја“ од Бор. Станковића, страна 485.

IX ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА:

О општинским накнадним кредитима, стр. 174.

О издавању пореских уверења, страна 174

О наплати такса, страна 174, 246 и 455.

О општинским буџетима, страна 198.

О куповању пореза и прорачунавању процената прireза, страна 198.

О застарелости иступних пресуда донетих по закону о шумама, страна 198 и 199.

О заузећу, страна 245, 246 и 350.

О наплати општинских дугова, страна 246.

О казнама које изричу школски одбори, стр. 246.

О општинској мерини, страна 246.

О избору општинских чесника, страна 262, 263, 303, 431, 455 и 456.

О продаји таксених марака, страна 2 3.

О општинским, сеоским и приватним шумама, страна 303.

О надлежности општинских судова, за суђење спорова о продаји и куповани земље, страна 303.

О крчмењу пића, страна 303.

О полицијском надзору, страна 349—350.

О поравнању парничара код општинских власти, страна 350.

О сеоским дућанима, страна 350—351.

О одређивању заступника умрломе, страна 389.

О забранама, страна 431.

О заклетвама, страна 431.

О изузећу, страна 431.

О заштити винограда од граничних багрема и другог високог дрвећа, страна 455.

О попису становништва и домаће стоке, стр. 455

О наплати кривичких трошкова, стр. 455 и 456

X ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА:

Алекса Костић, варалица, страна 36—38.

Алекса Марковић „Швапче“ из Крагујевца иначе Иван Чајковски из Пирота, страна 175, 176 и 247.

Анка Јацић—Јоцић—Милица Беловуковић, варалица из Ужица, страна 304.

Антоније Бабушковић, из Зајечара, стр. 23 и 320.

Арса—Јоцко—Цветко Илић, из Скопља, страна 415—416.

Арса Филиповић звани „Лорд“ месар из Јагодине, страна 391—392.

Велимир П. Борђевић, бив. практикант, страна 54—56.

Владимир Здравковић, звани „Црни Влајкић“ из В. Орашја, страна 487 и 488.

Владимир Костић—Николић звани „Гуша“, из Београда, страна 183.

Владимир Недовић, алас из Дубравице, стр. 72.

Видосав Живковић, лађар, страна 39, 40 и 344.

Вуле—Вучко—Тодоровић, Пећанац (без слике), страна 440.

Димитрије—Думитрашко—Стајкуловић, хајдук, страна 224 и 408.

Драга жена Димитрија Стајкуловића, хајдучица, страна 408.

Драгомир Гајић—Тодоровић звани „Тошција“, коцкар из Крагујевца, страна 301.

Драгутин Борђевић, циганин из Ђуринаца, страна 352.

Драгутин Поповић звани „Попче“, коцкар, страна 456.

Душан Пајић, из Каћа у Срему, стр. 143—144.

Ђорђе Живковић, надничар из Ћуприје, стр. 64.

Ђорђе Којић, бив. опанчарски радник родом из Венчана, страна 120.

Жан Ритер, циганин из Мармуроша—Сигета у Мађарској, страна 336.

Живко Станимировић, бив. наракувар, страна 215—216.

Живко Томић, из Добринаца у Срему, стр. 256.

Живојин Мандић, из Шапца, страна 144.

Живота Милић, из Изворице, страна 95—96.

Зорка Јовановић, циганка из Београда, стр. 87.

Илија Соломон, из Давидовца среза кључког, страна 384.

Ката—Марија—Стојка—Будимка Јовановић циганка, картара, стр. 87 и 288.

Коста Кузмановић, алас из Вишњице, стр. 72.

Костадин Ивановић, из Црне Баре, страна 440.

Јанко Аврамовић, из Пожаревца, стр. 95—96.

Јосиф—Јован—Поповић, звани „Чича Јоса", преудата варалица, страна. 471.

Леноје Стаменковић, из Стубле, страна 440.

Лука Јовановић, из Шапца, страна 114.

Љубомир Јовановић, звани „Нишличе" и „Мацарош", коцкар, страна 487, 488.

Љубомир Радовановић—Ускоковић „Ускок", коцкар, страна 175.

Марин Стоје, мајдук, страна 408.

Марјан Остојчић, варалица из Дубова у Хрватској, страна 134—135.

Марко Ђорђевић звани „Чанкун Марко", коцкар из Шапца, страна 158—160.

Мика—Мића—Перић звани „Дубанче" из Пожаревца, страна 95—96.

Миладин—Лале—Јанковић, из Пожаревца, стр. 95—96.

Милан Аничић, из Брзе Паланке, стр. 110—112.

Милан Јаковљевић, коцкар и варалица из Вел. Дренове, страна 384.

Миленко Станић, коцкар из Венчана, страна 286, 287 и 314.

Милоје Сретеновић, из Мијоковаца, страна 368.

Милош Дурузовић—Милан Николић, кочијаш из Гроцке или Аустро-Угарске, страна 232.

Младен Бабић, из Аустро-Угарске, страна 209.

Младен Баришић, коцкар из Доње Тузле у Босни, страна 359—360.

Михаило Миленковић — Ђорђе Лазаревић, одбегли осуђеник, страна 448.

Михаило Радовановић звани „Ускок", коцкар, страна 464 и 456.

Никола Марковић—Гргеснаровић, коцкар из Алексинца, страна 272.

Никола Поповић, надничар из Аустро-Угарске, страна 424.

Никола Ритер, циганин из Мармуроша—Сигета у Мађарској, страна 368.

Прима Смаћ—Коста Стефановић, из Призрена, страна 287—288.

Радојко Ђ. Срећковић, тежак из Вел. Крчмара, страна 64.

Радомир Стефановић, из Ивањице, стр. 39—40.

Роза—Клара—Ритер, циганка из Мармуроша—Сигета у Мађарској, страна 336.

Светозар Чолић, из Трбушца, стр. 423—424.

Стеван Добрев, из Бугарске, страна 23.

Стојан Манојловић—Радојко—Владимир—Миросављевић, варалица, страна 295—296.

Танасије Милосављевић, надничар из Куприје, страна 64.

Терезија—Емилија—Милер—Ритер, циганка из Мармуроша—Сигета у Мађарској, страна 336.

Филип Јојић, из Брбанашке, страна 440.

Чедомир Марић—Јеврем К. Миладиновић, коцкар из В. Пчелице, страна 440.

XI ПОТЕРЕ:

Адам Исајловић, звани „Чакар" коцкар, страна 432 и 439.

Алекса Даниловић, из Четережа, страна 176.

Алекса Ристић, бив. слуга, стр. 119.

Андреја Н. Митровић, раденик, страна 439.

Анреја Николић, из Плочника, страна 224.

Анта Динчић, из Бргола, страна 152.

Арнолд Ернест-Грос, из Зага у Мађарској, страна 14.

Богољуб Н. бив. момак код Мике Бакића, комичара, страна 71.

Божан А. Стаменковић, из Мачкатице, стр. 487.

Божидар Сотировић, страна 56.

Божин Јовановић, коцкар из Вел. Дренове, страна 344.

Ванђа Стојановић, циганин из Бугарске, стр. 224.

Варадинка Гмитра Ђорђевића, из Смиловца, страна 200.

Васа Лучетић, из Мирнице, страна 264.

Вилхелма Елсхолц, из Берлина (са сл.) стр. 136.

Витомир Ј. Митровић, из Медвеђе, страна 56.

Владимир Дурковић, из Шајића, стр. 56 и 143.

Владимир Јаковљевић, из Смедерева, стр. 487.

Владимир Стојановић, из Сомбије, страна 448.

Влајко Лазаревић, циганин, страна 367.

Влајко Милетић „Ужичанин", портир, стр. 120.

Влајко Раденковић, бивши слуга из Београда, страна 14.

Војислав Милојевић, војник IX. пешад. пука, страна 14.

Војислав Митић, из Дунђаја, страна 71.

Вукола Станић, ковач из Ужица, страна 288.

Вукосав Живановић, раденик лађарски (са сл.), страна 344.

Вучко Вучковић, калфа обућарски, страна 351.

Вучић—Радоњић—Велић—Кушић, из Мачкове, страна 71.

Гавра Делетић, пијар из Земуна, страна 439.

Гвозден Милосављевић, из Липовице, стр. 487.

Гвозден Минић, оглашени хајдук (са сликом), страна 312.

Глига Станисављевић, из Босне, страна 119.

Глиша Вељковић, из Лопатинаца, страна 320.

Глиша Николић, звани „Крагујевчанин" коцкар (са сл.), страна 264.

Гмитар Ђорђевић, из Смиловца, страна 200.

Груја Јов, молер из Белајке, страна 255.

Дамјан Гагић, тежак из Мађера, страна 359.

Данило Мелентијевић из Аранђеловца, стр. 14.

Данило Н., крадљивац, страна 392.

Дина—Костантин—Апостол Димитријевић, механција из Пожаревца, страна 224.

Димитрије Дојчиновић, из В. Поља, страна 215.

Димитрије Новаковић, из Мијоковаца, стр. 14.

Димитрије Стојкуловић, из Вратне (са сликом), страна 224. и 408.

Дмитар Ђорђевић, из Смиловца, страна 63.

Добривоје А. Лазић, страна 312.

Добривоје Мендић, раденик, страна 215.

Драга Р. Гавриловић, циганка, страна 152.

Драга Николићева, скитачка циганка, страна 255. и 359.

Драги Градиштанац, коцкар, страна 14.

Драгоје Кандић — Крсмановић, из Мионице, страна 71.

Драгољуб Милојевић, звани „Загодинче" коцкар (са сл.), страна 263.

Драгољуб Цеваировић, бивши адвокат из Београда (са сл.), страна 408.

Драгомир Стефановић—Чумић, коцкар из Крагујевца (са сл.), страна 224.

Драгутин Вељковић—„Гипница", коцкар из Београда (са сл.), страна 256. и 295.

Драгутин Јанић, из Иваносатице, страна 63.

Драгутин Јовановић, притвореник ваљевског првостепеног суда, страна 351.

Драгутин Лекић, из Коцељева, страна 160.

Драгутин Петковић, ковач, страна 112.

Драгутин Илић—Поповић звани „Попче", коцкар (са сл.), страна 120.

Драгутин—Драгољуб—Стаменковић, из Врање, страна 152.

Драгутин—Драгомир—Станковић из Сибнице, страна 119.

Драгутин Стевановић, циганин из Сења, стр. 248.

Драгутин Ћирић, притвореник среза посавског, страна 351.

Драгутин Ћирић, из Османова, страна 407.

Душан Бирташевић, из Коцељева, страна 160.

Душан—Пешић—Брзановић, коцкар из Крушевца, (са сл.), страна 432.

Душан Јовановић, калфа берберски (са сликом), страна 120 и 143.

Душан Јовановић, пекарски момак из Београда, страна 439.

Душан Марковић, циганин, страна 176.

Душан Т. Ставрић, кесарош из Лесковца страна 407.

Душан Тарајић, из Косанчића, страна 71.

Ђорђе Белић, из Темишвара, страна 14.

Ђорђе Ивковић, наредник војне музике, стр. 392.

Ђорђе Маринковић, циганин, бакрачар из Брзе Воде, страна 199.

Ђорђе Петаковић, из Ужица, страна 24.

Ђуро Алексић лимарски раденик из Хрватске, страна 264.

Ђурица Петровић—Комненић, из Црне Горе, страна 215.

Евлогије Геров, бив. чиновник из Софије, стр. 288.

Едуард Ј. Смит, бив. колектор такса у Сан—Франциску (са сл.) страна 176.

Ернест Моглер, пекар, родом из Бекингена у Немачкој (са сл.) страна 248.

Живко — Ђорђе — Костадиновић, из Венчана, страна 40.

Живко Јанковић, из Београда, страна 487.

Живко Маринковић, из Ваљева, страна 344.

Живко Милутиновић, из Мајиловца, страна 14.

Живко Пауновић, из Пољане, страна 200.

Живојин Ђорђевић, покућар, из Ниша, стр. 143.

Живојин Ђорђевић, служитељ Извозне Банке, (са сл.) страна 21. и 64.

Живојин Јанковић, из Обреновца, страна 71.

Живојин Лекић, монополски раденик (сл сл.) страна 303.

Живојин Мојсиловић „Жока", из Причиновића, страна 40.

Живојин Радојевић, из Дражња, страна 40.

Живота Стојановић, поткивачки калфа из Петровца, страна 231.

Жил—Фердинанд—Марије Дуксфис из Брисла, (са сл.) страна 407. и 408.

Здравко Маринковић, из Богатића, страна 143

Иван Радосављевић, скитачки циганин, стр. 63

Игњат Кеф, калфа берберски из Свилајнца, страна 152.

Игњат Стајић, обућарски калфа из Београда, страна 143.

Илија Васиљевић, из Мелнице, страна 87.

Илија Гавриловић, циганин, страна 367.

Илија Мишковић, келнер из Лешља, страна 432.

Илија Ст. Марић, тежак из Шарбановца стр. 383.

Исидор Новаков, надничар из Улме Аустро—Угарска, страна 160.

Иштван Лахошински, осуђеник из Митровице, страна 312.

Јаков Левенштајн, из Крајове (Румунија), стр. 231.

Јаков Орловић, из Хрватске, страна 63.

Јаков Штрасбургер, из Панчева, страна 24.

Јанко Марковић, циганин из Богдановце, стр. 224.

Јеврем Миленковић, из Ковдина, страна 255.

Јеврем Нинковић, из Трбосиља, страна 152.

Јевта Лазић, кројачки раденик, стр. 383—384.

Јеленка Н., служавка, страна 464.

Јеленко Грујић, из Бушевца, страна 432.

Јован Афнси, мајнарски раденик, стр. 231. и 303.

Јован Бакић, бив. ч новник, страна 472.

Јован—Лудвик—Вагнер, из Коложвара, стр. 296.

Јован Гајић, притвореник, отрана 376.

Јован Ђорђевић, хлебарски момак из Пожаревца, страна 288.

Јован Јовановић, циганин из Богдановице, страна 224.

Јован Ковинић, из Сићевца, страна 112.

Јован Мијатовић, продавац колача из Београда, страна 63

Јован Стојановић, обућарски калфа из Београда, страна 464.

Јован Стојимировић, из Липа (са сл.), стр. 408.
Јован Томић, скитачки циганин, страна 63.
Јосип Бељић, из Вукошића, страна 439.
Ката—Марија—Стојка—Будимка жена Младена Јовановића, циганина џамбаса из Београда (са сл.), страна 288. и 295.
Карло Фелзнер, трговачки помоћник из Горње Аустрије (са сл.), страна 224.
Коста Новаковић, коцкар из Самаила (са сл.), страна 344.
Коста Станисављевић, обућарски калфа из Куле, страна 119.
Крста Грујевић, из Крчаљева, страна 71.
Крста Стојићковић, из Буковца, страна 351.
Лазар Глишовић, абација из Трбушана, стр. 408.
Лазар Ђорђевић, циганин, страна 95.
Лазар Недић, келнер из Обреновца, стр. 351.
Лазар В. Радојковић, из Мирова (са сл.), страна 215, 224 и 248.
Лука Младеновић, из Доње Црнишаве, стр. 183.
Лука Павловић, из Малог Лаола, страна 95.
Љубомир Алексић, из Божурње, страна 14.
Љубомир Антонијевић, из Прокупља, стр. 344.
Љубомир Барговић, из Јасике, страна 56.
Љубомир Максимовић, из Ракинца, стр. 24 и 40.
Љубомир Миловановић, из Горње Бадање, страна 160.
Макс Хуг Рихтер, бивши трговац (са сликом), страна 464.
Максим Михајловић, из Бајевца, страна 152.
Манојло—Манасије—Костић, пекарски момак из Ваљева, страна 424.
Матеја Богојевић, из Аустро-Угарске, стр. 248.
Марин Стоје, из Душановца (са сликом), страна 343 и 408.
Марија М. Вујичић, циганка, страна 392.
Марјан Николић, из Ст. Божурне, стр. 335 и 336.
Маринко Митровић, страна 95.
Марко Арсенијевић — Пећанац из Медвеђе, страна 14.
Марко Нешић, глумац, из Г. Милановца, страна 320.
Марко Нешовановић, из Бедине Вароши (са сл.), страна 231.
Мика Перић, циганин из Мудраковца, стр. 87.
Милан Амаридан, Аустро-Угарски војени бегунац, страна 264.
Милан Живковић, звани „Марковчанин“, коцкар, (са сликом), страна 432.
Милан Јаковљевић, осуђеник родом из Крнула, страна 176.
Милан Јовановић — „Џамбас“, циганин коцкар, страна 14.
Милан Јовановић, страна 95.
Милан Максимовић, из Горице, страна 199.
Милан Миленковић, из Малог Вртопа, стр. 143.
Милан Николић, звани „Бранковац“, коцкар из Ваљева (са сл.), страна 256.
Мита Вујичић, из Липовца, страна 487.
Милан Пановић, бивши чувар општине кленовничке, страна 408.
Милан Петровић, циганин из Сења, страна 264.
Милан Ј. Предић, калфа браварски из Неготина, страна 359.
Милан Стевановић, циганин, страна 56.
Милан Р. Стефановић, из Старог Аџбеговца, страна 152.
Милан Радовић „Шаша“, коцкар из Ужице (са сликом), страна 344.
Милева Н., служавка из Јагодине, страна 112.
Миленко Станић, коцкар из Венчана (са сл.), страна 344.
Миленко Станић, осуђеник, родом из Венчана, страна 272.
Миливој Маленић, публициста, страна 14.
Милија Живановић, из Мале Косанице, стр. 71.
Милија Милић, из Доње Коњуше, страна 183.
Милоје Старчевић, раденик из Београда, стр. 263.
Милојко А. Ивковић, из Радова, страна 464.
Милорад посинак Стојана Јовичића, из Цветановца, страна 71.
Милорад Крејаковић, тежак из Беле Реке, страна 439.
Милорад Ристић, бивши полицијски практикант из Јабланице, страна 296.
Милосав Миловановић, звани „Чкаја“ из Жегрова, страна 359.
Милутин Бељић, из Вукашића, страна 439.
Милутин Николић, циганин из Плочника, страна 224.
Милутин Поповић, келнер из Београда, стр. 456.
Милутин Ристић, звани „Лучан“, коцкар из Шума (са сл.), страна 14. и 120.
Милутин Цукић, звани „Скакутко“, коцкар из Наталинаца, страна 392.
Миља жена Николе Павловића, из Јагодине, страна 384.
Миодраг син Андреје Урошевића, из Краварице, страна 439.
Марко Ранковић, звани „Азањац“, коцкар из Азање (са сл.), страна 87, 432. и 439.
Мита Петровић, циганин из Сења, страна 264.
Михаило Димитријевић, машиниста из Лесковца, страна 176. и 320.
Михаило Јовановић, из Брежана, страна 119.
Михаило Миливојевић, кројач из Београда, страна 24.
Михаило Миличанић, из Ердече, страна 464.
Михаило Милићевић, из Врбовца, страна 408.
Михајло Милутиновић—Цилић, из Риљца, страна 448.
Михаило Понграц, из Сегедина, страна 367.
Михаило Радешковић, из Г. Крчмара, стр. 71.
Михаило Ускоковић—Радовановић, коцкар (са сликом), страна 263. и 264.
Михаило Шљивић, књиговезац из Београда, страна 40.
Михаило Шонда, трговачки књиговођа (са сл.), страна 112. и 120.
Младен Лазаревић, циганин, страна 367.
Младен Михајловић, из Дуге Луке, страна 255.
Мор Виц, из Будим-Пеште (са сл.), страна 14.
Мустафа Абазовић, из Букова, страна 184.
Мустафа Мелишевић, из Букова, страна 184.
Најдан Миловановић, из Медвеђе, страна 14.
Настас Н., дунђерски раденик из Дугог Поља, страна 176.
Никола Девечарски, из Сремчице, страна 112.
Никола Исиловић, из Суводања, страна 71.
Никола Јекић, бивши кувар из Ваљева, стр. 376.
Никола Јеличић, бивши слуга из Београда, страна 143.
Никола Лалић, из Рановца, страна 119.
Никола Ф. Николић—Мартић, столарски раденик из Мрчајеваца, страна 296.
Никола Н., дунђерски раденик из Дугог Поља, страна 176.
Никола Пантелић, коцкар, из Београда, стр. 87.
Никола Туцић, из Плавне, страна 112.
Новак Кузмановић, из Венчана, страна 143.
Обрад Јовановић, из Буровца, страна 200.
Обрад Миладиновић, из Липовца, страна 487.
Осман Усејиновић, из Букова, страна 184.
Павле Николић, звани „Пајица“, калфа столарски из Београда, страна 255.
Павле Рајковић, слуга из Рудне Главе, страна 351.
Павле Трајковић, из Бериговца, страна 40.
Павле—Хевђен—Јевђенијевић, из Овче, страна 142—143.
Павле Хорват, из Очке, страна 95.
Паула Булхарт, из Аустрије, страна 272.
Перса Марковић, бивша собарица из Београда (са сл.), страна 335.
Петар Ђорђевић—Беркењеча, из Подгорца, страна 136.
Петар Маричић, из Коренице у Хрватској, страна 152.
Петар Орељић, из Риља, страна 14.
Петар Павловић, опанчарски калфа из Шапца, страна 255.
Петар Цветковић—Стевановић, из Мртвице, страна 272.
Петар Чоловић, коцкар, страна 136. и 144
Петко Стојановић, циганин, страна 367.
Пирошка Ујхељи (Бернати) из Турске Кањиже, страна 95.
Порог Габор, Аустро-Угарски војни бегунац, страна 112.
Радисав Бурић, из Лозана, страна 72.
Радисав Леонтијевић, из Такова среза тамнавског, страна 71.
Радован Тодоровић, финанс. стражар, стр 143.
Радосав Пантић, бив. ковачки калфа, страна 14.
Радојко Марковић, тежак из Добре, страна 392.
Радојко Милосављевић, из Липовца, страна 487.
Радоје Јефтимијевић, слуга из Пријаве, стр. 464.
Радоје—Раца Јовановић, из Д. Коњуша, стр. 183.
Радоје Радовић, шегрт браварски из Крушевца, страна 296.
Радоје Стојков-Радојев, из Бугарске, стр. 439.
Риста Велић, кафеџ. из Прокупља, страна 384.
Рихард, Леон Фердинанд, пекарски раденик, страна 487.
Ромео Чарони, из Рима, страна 95.
Светозар Јовановић, калфа опанчарски из Шапца, страна 255.
Светозар С. Марковић, из Борка, страна 487.
Светислав Н. дунђерски раденик из Дугог Поља, страна 176.
Спасоје Шарановић, из Глободера, страна 14.
Сима Н. из Босне, страна 14 и 64.
Спасоје Пајовић, слуга из Ст. Србије, стр. 472.
Стана Марјановић-Стевановић, циганка из Ковачевца, страна 303.
Станко Тодоровић, циганин, страна 367.
Станоје Богдановић, звани „Цврца“ коцкар (са сл.,) страна 263.
Станоје Димрић, из Штубика, страна 143—152.
Стеван Буришић, из Аустро-Угарске, стр. 152.
Стеван Ј. Илић, прекупац из Баточине, стр. 432.
Стеван Јовановић, из Баточине, страна 14.
Стеван Крнета, из Босне, страна 119.
Стојан Алексић, из Рујишта, страна 359.
Стојан Величковић, из Липовице, страна 119.
Стојан Димић, из Кучајне, страна 472.
Стојан-Ранђел Гавриловић, циганин, стр. 152.
Стојан Маринковић, из Смедерева, страна 392.
Стојан Раденковић, из Прасковаче, страна 464.
Стојан Стајић, из Вел. Дренове, страна 40.
Стојан Стојановић, „Фујур“ из Вел. Јасикове, (са сл.,) страна 200—256.
Тома Јевтић, из Грачанице, (са сл.,) стр. 199.
Тома Марковић, циганин из Богдановице, стр. 224.
Тома Радосављевић, циганин, страна 152.
Траило Негрић, из Подгорице, стр. 87, 88 и 112.
Филип Величковић, из Липовице, страна 119.
Флорса Балаш, служав. из Тамиш-Ковина стр. 288.
Фридрих-Исак Баумајстер, златарски раденик из Баварске, (са сл.) страна 152.
Чедомир Дејановић, момак качарски из Београда, страна 407.
Чедомир Јанковић, коцкар из Алексинца, стр. 272.
Чедомир Павићевић-Павић, из Горјана, стр. 14.
Чедомир Топаловић, из Шопића, страна 72.
Цема Усејиновић, из Букова, страна 184.
Шарл Бертоли, из Трста, (са сл.) страна 40.

XII. ТРАЖЕ СЕ:

Ана Фриман, из Београда, стр. 216.
Антоније Миленковић, из Орешковице, стр. 312.
Бела Јаскуље Вираг, журналиста из Аустро—Угарске, страна 407.
Благоје Дејановић, пасторак Драгутина Тринковића, бакалина из Београда, страна 464.
Бонка Илијева-Кузманов, из Софије, стр. 376

Видоје, син Јованке Јовановић, из Рајковца, страна 415.
Владимир, син Ђорђа Николића, из Понора, страна 110.
Владимир Огњановић, бив. питомац Ратарске школе, страна 216.
Војислав, син Владимира Јовановића, из Калиновца, страна 86.
Војислав Милојевић, бив. обућар, страна 86.
Вукоман Дробњаковић, келнер из Београда, страна 415.
Димитрије Трујкић, из Дуњана, страна 415.
Добросав Савић, из Грабова, страна 248.
Драгомир, син Јовице Паунковића, из Крњева, страна 264.
Драгољуб, син Ђорђа Кара-Стојановића, из Мањера, страна 174.
Драгољуб И. Марковић, бив. кафеџија из Параћина, страна 255.
Драгић Марић, терзија из Шапца, страна 183.
Душан, син Јована Миленковића, из Горњег Штиња, страна 311.
Ђона Вранцовић, ирстенџија из Јањева, стр. 407.
Живота П. Миленковић, трг. шегрт из Београда, страна 56.
Јелена—Спасенка, жена Павла Михајловића, из Годо-Чела, страна 136.
Јон Николић, из Манастирице, страна 232.
Каримон Дурмишевић, из Липовице, стр. 223.
Коста Вељковић, агент из Београда, страна 232.
Леонида Илић, слуга из Београда, страна 295.
Љубисав Лазаревић, дечак, страна 96.
Марица, жена Дамњана Ђенадића, из Ботурића, страна 110.
Марко Н. слуга родом из Јадра, страна 383.
Маца Терзић, из Борче, страна 64.
Милан Миловановић, шегрт родом из Сремчице, страна 56.
Милан Миловановић, из Брзула, страна 86.
Милан В. Петровић, из Горњег Ступља, стр. 86.
Милан Стојковић, из Стубла, страна 407.
Милева Радовановић, бив. дуванџика, стр. 110.
Милева, жена Ђорђа Стојкића, из Јабуковца, страна 264.
Милија А. Димић, из Пардика, страна 360.
Милован Тодоровић, бив. слуга из Сибинице, страна 86.
Милорад, син Милеве Спасић, из Београда, страна 312.
Милорад, посинак Стојана Јовичића, из Цветановца, страна 158.
Милосав Миковић, опанчарски калфа, стр. 223.
Михаило, син Симе Новаковића, страна, 183.
Михаило, син Јелене Сарајим, праље из Београда, страна 158.
Моша Адања, трг. помоћник из Шапца, стр. 183.
Никола Брчеревић, из Рткова, страна 360.
Никола Талајевић, надничар из Михајловца, страна 72.
Павле Тодоровић, берберин, страна 448.
Рада Мојићевић, кројач из Ваљева, страна 376.
Радисав, син Милана Васиљевића, из Црљенца, страна 56.
Радосав, син Аврама Стојковића, из Смиловца, страна 295.
Рашко Чокановић, надн. из Пожаревца стр. 312.
Светислав, син Миладина Блоушевића, из Мротишића, страна 110.
Светозар Тајтацик, из Косанчића, страна 86.
Спасоје, син Загорке Обрадовић, из Берана у Турској, страна 183.
Стеван Милијевић, бив. агент из Београда, стр. 272.
Стојан Живковић, бив. келнер из Житковца, страна 248.
Тихомир, син Петра Јовића, тежака из Тијовца, страна 264.
Тодора Н. служавка из Врање, страна 376.
Тодор, син Обрена Радојчевића, тежака из Бијоске, страна 464.
Угрен, син Милоша Момировића, из Дола, стр 448.
Фаника Ферфелџик, из Италије (са сл.) стр. 96.
Филип Николић, из Космаче, страна 431.
Франц Шен, раденик из Чачка, страна 223.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА:

Анђелија Н. нађено новорођенче, страна 15.
Вероника Алмај, из Новога Сада, страна 15.
Војин—Милан Вишковић, из Петровог Села у Бачкој, (са сл.) страна 56.
Димитрије С. Радосављевић, циганин коритар из Избенице, страна 135.
Душан Пајић, коцкар из Каћа (са сл.), стр. 216.
Душан Поповић, бив. учитељ из Аранђеловца, страна 72.
Илија Предић, сељак из Бабова, страна 464.
Јован Марков—Марковић, из Сенаде у Банату (са сл.), страна 232.
Јосипа Ромић, из Новог Сада, страна 15.
Јулка Сикорски, из Новог Сада, страна 15.
Јулијана Медведовић, из Новог Сада, стр. 15.
Катица Сикорски, из Новог Сада, страна 15.
Клара Августа Кун, из Диселдорфа у Немачкој (са сл.), стр. 88.
Марија Гујаш, из Новог Сада (са сл.), стр. 288.
Милан, син Новака Богдановића, из Кремана, страна 15.
Милан Нешић, страна 376.
Милан Павловић циганин, страна 304.
Милош Љубинковић, циганин из Вукошића, страна 423.
Павле Махалицки, из Беча, страна 15.
Роза Грим, служавка из Глогоња у Аустро-Угарској (са сл.) страна 256.
Стеван Мишовић, кафеџија из Крагујевца (са сл.), страна 352.
Цезар Фридрих—Едуард Предигер, трговац хамбуршки (са сл.), страна 88.

НЕПОЗНАТИ КРАДЉИВЦИ:

Страна: 14, 15, 24, 40, 56, 63, 71, 72, 88, 95, 112, 119, 120, 135, 136, 143, 152, 160, 175, 184, 215, 223, 224, 231, 247, 248, 255, 256, 264, 297, 304, 312, 320, 351, 352, 359, 367, 368, 376, 384, 391, 392, 407, 416, 423, 432, 439, 456, 464, 472.

СЛИКЕ НЕПОЗНАТИХ ЛИЦА:

Страна: 15, 16, 136, 131, 320, 360, 448.

НАЂЕНИ ЛЕШЕВИ:

Страна: 15, 16, 135, 174, 184, 200, 231, 248, 336, 352.

ХАЈДУЧИЈА И ЗЛИКОВЦИ:

Андра Радичевић, из Г. Штиња, страна 16.
Божа Ристић, из Милошева, страна 16.
Гвозден Мишић, из Сече Реке (са сл.), страна 88, 312 и 376.
Димитрије—Думитрашко Стајкуловић, из Вратне (са сл.), страна 288, 391 и 408.
Живота Ивковић, из Крупаје, страна 368 и 391.
Здравко Трапловић, из Милошевца, страна 368 и 391.
Илија Вујановић, из Босне, страна 16.
Лазар В. Радојковић, из Мирова (са сл.), стр. 224, 248 и 272.
Марјан—Маша Митровић, из Бадњевице (са сл.), страна 24.
Милан Максимовић, из Горице (са сл.), страна 199 и 376.
Никола—Коле Васиљевић, из Танде, страна 40.
Тома Јевтић, из Грачанице (са сл.), стр. 199 и 376.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА:

Самоубиство у Сједињеним Америчким Државама, страна 13.
Приход од убиства, страна 13.
Суд за децу у Њујорку, страна 13 и 14.
Сен Лазар, страна 35 и 36.
Ретка лоповска дружина, страна 36.
Друштво убилаца, страна 36.
Самоубиство код животиња, страна 53 и 54.
Злочини деце у Америци, страна 62 и 63.
Толстој о самоубиству, страна 85 и 86.
Крађа из сујеверја, страна 86.
Особити мотив за оштету тела, страна 86.
Једна заблуда суда у Лондону, страна 86.
Фабрика класте деце, страна 86.
Психо-физичке особине злочинаца, страна 118 и 119.
Лажне банкноте и стереоскоп, страна 119.
Фалсификовање мумија, страна 119.
Откриће саомоћу полицијских паса, стр. 119.
Лопови и разбојници по железницама, страна 133 и 134.
Деветогодишњи оцеубица, страна 142,
Спаљивање коцкарнице, страна 142.
У лудилу убила своје дете, страна 142.
Сујеверје у Италији, страна 142.
Геније и лудило, страна 142.
Спаљена вештица, страна 183.
Тетовирање очију, страна 183.
Невино умрла, страна 189.
Опасне забаве, страна 189.
Фотографија као детектив, страна 330 и 331.
Крадљивци аутомобила, страна 246.
Сунчева светлост као средство за дезинфекцију, страна 246.
Поштанске марке, страна 246.
Романтично бегство једног притвореника, стр. 246 и 247.
Крађа за љубав науке, страна 247.
Самоубиство у Немачкој, страна 247.
Нова примена антропометрије, страна 247.
Извршење смртне казне у Америци, страна 247.
Пример успеха дактилоскопије, страна 295.
„Рођен за полицајца“, страна 295.
Криминални курс у Паризу, страна 295.
Средњи стас европских народа, страна 295.
Казне за силовање, страна 334.
Дугме с кашуља и неколико влакана ткива као доказно средство, страна 334.
Необичан начин освете, страна 335.
Милостиве мајке, страна 335.
Нов начин уцењивања страна 335.
Тајанствена скитница страна 366 и 367.
Митридатизам, страна 367.
Мртвачка укоченост код мртворођене деце страна 367.
Полицијски курс на универзитету у Ферари, страна 389 и 390.
Злочин извршен у сну или сановном бунилу, страна 422 и 423.
Преваре при осигуравању живота, страна 423.

РАЗНО:

Изјаве Уредништва, страна 16, 40, 56.
Исправка, страна 96.
Књижевни оглас за „Полицијски Зборник“, страна 144.
Књижевни оглас за „Криминалну Тактику“, страна 448. 487.

БРОЈ 1. и 2. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 6. ФЕБРУАРА 1905 ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ издаии једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње. За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, одликован је:

Орденом „Карађорђеве Звезде“
четвртог реда:

Д-р Светислав Симоновић (приватни) практични лекар у Београду.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 24 децембра 1904 г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу §. 6. закона о местима, решено је:

да се заселак Пецка, који припада селу Царини, општине царинске, у срезу азбуковачком, округа подринског, по изјављеној жељи његових становника, прогласи за варошицу, под именом: Пецка, с тим, да ова нова варошица остане и даље у саставу општине царинске, у истом срезу и округу,

да се место Богоштица, заселак села Бањевца, општине Бањевачке, среза рађевског, округа подринског, по изјављеној жељи својих становника, прогласи за село под називом Богоштица.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 24 децембра 1904 г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Љубомир Рајић, начелник прве класе среза јадранског, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда стави у стање покоја с пензијом, која му припада по годинама службе.

Овим се указом исправља указ од 24. августа ове године.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 30 децембра 1904 г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника прве класе среза моравског, округа пожаревачког, Василија Митића, начелника исте класе среза крајинског, по потреби службе, но без права на накнаду путних и селидбених трошкова, и

за начелника друге класе среза крајинског Живка Д. Петковића, рачуноиспитача Главне Контроле;

за инспектора санитетских завода у санитетском одељењу Министарства унутрашњих дела, д-р Миту Николића, физикуса округа моравског, са седиштем у Ћуприји;

за физикуса округа моравског, са седиштем у Ћуприји, д-р Ђорђа Петровића, физикуса округа рудничког, по молби.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 31 децембра 1904 г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, одликовани су:

Златном Медаљом за грађанске заслуге

Лазар Лукић, земљоделац, и

Драгољуб Лукић, земљоделац, оба из Котешнице, среза ваљевског, округа ваљевског, ослобођавајући их од плаћања таксе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 1 јануара 1905 г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника четврте класе округа ваљевског Милорада Вујичића, вршиоца дужности окружног начелника истог округа, у рангу члана Управе вароши Београда прве класе;

за начелника четврте класе округа подринског Ђурицу Ђорђевића, вршиоца дужности окружног начелника истог округа, у рангу члана Управе вароши Београда прве класе;

за начелника треће класе округа пиротског Ђорђа А. Ненадовића, судију првостепеног суда на расположењу.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 1 јануара 1905 г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за физикуса округа рудничког д-р Милана Р. Дамјановића, лекара среза рамског, у округу пожаревачком.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 3 јануара 1905 г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за инспектора прве класе Министарства унутрашњих дела Ђорђа С. Ђорђевића, начелника прве класе истог Министарства, а

за начелника треће класе Министарства унутрашњих дела Обрада Б. Благојевића, начелника треће класе округа чачанског, — обојицу по потреби службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 8 јануара 1905 г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Михаило Б. Јовановић, писар прве класе среза кључког, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја с пензијом, која му припада по годинама службе;

да се Михаило Ђ. Тодоровић, писар прве класе среза драгачевског, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја са пензијом, која му по годинама службе припада;

да се Љубомир Н. Стевановић, писар друге класе среза лепеничког, на основу §. 70. закона о чиновницима грађ. реда, стави у стање покоја с пензијом која му по годинама службе припада;

да се Стеван Живковић, вршилац дужности писара среза ресавског, у рангу писара начелства прве класе, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе с тим, да му се у име издржања издаје из државне касе тридесет од сто од плате коју је до сада имао.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 11 јануара 1905 г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за вршиоца дужности писара среза нишавског, у рангу писара начелства друге класе. Милована Илића, писара друге класе начелства округа нишког, по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа нишког Спиру Ж. Радивојевића, практиканта канцеларије среза лесковачког;

за вршиоца дужности писара среза лесковачког, у рангу писара начелства друге класе, Милана Спасића, практиканта канцеларије среза лесковачког.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 12 јануара 1905 г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Мирко Лазић, писар друге класе среза лесковачког, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе, с тим, да му се у име издржања издаје из државне касе тридесет од сто од плате коју је до сада имао.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 12 јануара 1905 г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Мијајло Церовић, управник друге класе Управе вароши Београда, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја, по својој молби, с пензијом која му по годинама службе припада;

да се Глиша Ђукић, писар прве класе среза моравичког, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја с пензијом, која му по годинама службе припада;

да се Никола Барбуловић, писар прве класе среза зајечарског, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја с пензијом, која му по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 20 јануара 1905 г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за управника треће класе Управе вароши Београда Мијаила А. Рашковића, начелника четврте класе округа крагујевачког;

за начелника друге класе среза ваљевског Витомира Васића, начелника треће класе истога среза;

за начелника треће класе округа смедеревског Војина Мутавџића, начелника четврте класе истог округа;

за начелника треће класе округа ужичког Љубомира Марковића, начелника четврте класе истог округа;

за начелника треће класе округа тимочког Лазара Ивковића, начелника четврте класе истог округа;

за начелника треће класе округа моравског Косту Јанковића, начелника четврте класе истог округа;

за лекара среза јабланичког, округа врањског, д-р Сотира Андрејевића, свршеног доктора целокупног лекарства;

за вршиоца дужности писара среза драгачевског, у рангу писара начелства друге класе, Божидара Божића, практиканта среза моравичког.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 20 јануара 1905 г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу чл. 1. и 3. закона за мерење, опис и идентификовање криваца, поставити:

за секретара треће класе антропометријско-полицијског одељења Министарства унутрашњих дела Душана Ђ. Алимпића, члана друге класе Управе вароши Београда;

за писара друге класе антрометријско-полицијског одељења Министарства унутр. дела Добривоја В. Бакића, писара прве класе Управе вароши Београда.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 31 јануара 1905 г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу чл. 34. зак. о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење истог Савета од 8. децембра ове године Бр. 9393, које гласи:

да се Димитрије Леринчанин, из Београда, бивши управник српских прилепских школа, родом из Битоља, у Турској, и поданик исте државе, по његовој молби прими у српско поданство, заједно са његовом женом Софијом и малолетном ћерком Милицом, изузетно од § 44. грађ. закона као досадањи српски заштићеник.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 18 децембра 1904 г. у Београду.

РАЗГРУПИСАВАЊЕ ОПШТИНА

Указом Његовога Величанства Краља Петра I, одобрено је решење Народне Скупштине, сазване у редован сазив за 1904. год., које гласи:

да се село Дервен, у срезу сврљишком, округа нишког, по изјављеној жељи његових становника, прогласи за варошицу, под именом „Сврљиг,“ с тим да ова нова варошица остане и даље у саставу садање општине дервенске, у истом срезу и округу;

да се села: Брестово, Костомлатица, Јагњило, Срнећи До и Солачка Сена, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од своје садање општине белишевске у срезу пољаничком, округа врањског, и у заједници образују за себе општину јагњилску у истом срезу и округу;

да се села Белотинци и Чапљинац, Паси-Пољана, Бубањ и Горње Међурово, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од својих досадашњих општина, и то: Белотинци и Чапљинац од општине малошишке; а Паси-Пољана, Бубањ и Горње Међурово од општине ново-селске, у срезу нишком, окр. нишког, па свих пет села да образују за себе општину, под називом: општина горњо-међуровска, у истом срезу и округу;

да се село Букова Глава, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине вучанске у срезу лесковачком, округа врањског, и прида општини мирошевачкој у истом срезу и округу;

да се село Војнеговци, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од садање општине трњанске, у срезу нишавском, округа пиротског, и прида општини смрданској у истом срезу и округу;

да се села Велико Село и Мали Јовановац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине крупачке, у срезу нишавском, округа пиротског, и да образују општину под називом општина велико-селска, у истом срезу и округу;

да се село Мањинац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине дебекичке, у срезу тимочком, округа тимочког, и образује општину мањиначку, у истом срезу и округу;

да се село Рођевац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине купиновачке, у срезу ресавском, округа моравског, и образује за себе општину рођевачку у истом срезу и округу.

да се села: Гргур, Кутловац и Музић, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од своје садање општине барбатовачке, у срезу прокупачком, округа топличког, и образују за себе општину гргурску, у истом срезу и округу;

да се село Бресница, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине прибојске, у срезу пољаничком, округа врањског, и припада општини бањској, у срезу пчињском, истог округа;

да се село Жегрова, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине бањске, у срезу косаничком, округа топличког, и прида општини куршумлиској у истом срезу и округу;

да се села: Рујевац, Селанац и Црнча, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од својих садањих општина, и то: Рујевац од општине узовничке, а Селанац и Црнча од општине велико-речке, у срезу азбуковачком, округа подринског, и образују за себе општине, и то: Рујевац и

Селанац општину селаначку, а Црнча општину црнчанску, у истом срезу и округу;

да се село Доњи Бранетићи, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине таковске, у срезу таковском, округа рудничког, и припада општ. горњо-бранетићској, у истом срезу и округу;

да се варошица Топола, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине тополске, у срезу јасеничком, округа крагујевачког, и да за себе образује општину под називом општина варошице Тополе, у истом срезу и округу;

да се село Нишор, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине сопотске, у срезу нишавском, округа пиротског, и прида општини добродолској у истом срезу и округу;

да се село Туларе, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од садање општине новачке, у срезу тамнавском, округа ваљевског, и за себе образује општину туларску у истом срезу и округу;

да се село Миланово, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине бушграњске, у срезу пчињском, округа врањског, и прида општини ратајској, у истом срезу и округу;

да се садања општина ивањичка, у срезу моравичком, округа чачанског, коју сачињавају варошица Ивањица и села: Шуме, Свјештица, Бједина Варош и Будожеља, разгрупише, па варошица Ивањица, по изјављеној жељи својих становника да образује засебну општину под називом општина варошице Ивањице, а села: Шуме, Свјештица, Бједина Варош и Будожеља, да образују за себе општину под називом општина шумљанска, све у истом срезу и округу;

да се, по изјављеној жељи својих становника, село Баре одвоји од своје садање општине губеревачке, а село Лукања од своје садање општине сарановачке, у срезу лепеничком, округа крагујевачког, и та два села образују нову општину под називом општина ђурђевска, у истом срезу и округу.

да се место Мађер, заселак села Дражиновића. општине јежевачке, у срезу пожешком, округа ужичког, по изјављеној жељи својих становника, прогласи за село под називом Мађер;

да се засеоци: Горњи Ђуровац, који припада селу Блацу и општини блацкој, и заселак Д. Ђуровац, који припада селу Пребрези у општини пребрешкој, среза прокупачког, округа топличког, одвоје од својих садашњих општина, и образују за себе село Ђуровац, с тим, да се ово село, по изјављеној жељи својих становника, прида општини пребрешкој у истом срезу и округу;

да се села: Драгојевац и Трбушац, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од своје садање општине оридске, у срезу поцерском, округа подринског, и образују за себе општину драгојевачку, у истом срезу и округу;

да се села: Тулари, Мркоња и Брајина, по изјављеној жељи својих становника, одвоје са својим засеоцима од садање општине реткоцерске, у срезу јабланичком, округа врањског, и образују за себе општину туларску у истом срезу и округу;

да се села: Кудреж и Житковица, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од своје садање општине снеготинске, у срезу голубачком, округа пожаревачког, и образују за себе општину кудрешку, у истом срезу и округу;

да се село Мали Крчимир, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од садање своје општине велико вртопске, у срезу и округу нишком, и прида општини велико-крчимирској, у истом срезу и округу;

да се села: Моштаница, Ранутовац и Струганица, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од своје садање општине прибојске, у срезу пољаничком, округа врањског, и образују за себе општину: моштаничку, у истом срезу и округу;

да се село Шајиновац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине велико-трњанске, у срезу лесковачком, округа врањског, и споји са општином стројковачком, у истом срезу и округу;

да се село Рудиње, у срезу нишавском, округа пиротског, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине церовачке, и образује за себе општину рудињску, у истом срезу и округу;

да се село Копривштица, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине сопотске, у срезу нишавском, округа пиротског, и прида општини добро-долској, у истом срезу и округу;

да се села: Превитица и Маторово, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од своје садање општине бањске, у срезу косаничком, округа топличког, и придаду општини рачанској, у истом срезу и округу;

да се села: Орашац, Градашница, Пискупово и Јарсеново, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од своје досадање општине јашуњске, у срезу лесковачком, окр. врањског, и образују за себе општину, под називом: општина орашачка, у истом срезу и округу;

да се село Сеона, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје досадање општине удовичке, у срезу подунавском, округа смедеревског, и да за себе образује општину под називом општина сеоничка, у истом срезу и округу;

да се село Костолац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје досадање општине кладовске, у срезу кључком, округа крајинског, и прида општини маловрбичкој, у истом срезу и округу;

да се село Дејановац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје досадање општине алдинске, у срезу заглавском, округа тимочког, и да за себе образује општину под називом општина дејановачка;

да се ниже именована села у срезу јадранском, округа подринског, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од своје досадање општине бадањске, у срезу јадранском, округа подринског, и образују за себе општине, и то: село Горња Бадања да образује за себе општину под називом: општина горњо-бадањска; — села Рибарица и Луговићи, да образују за себе општину под називом општина рибаричка, и села: Доња Бадања, Сипуља и Филиповићи, да образују за себе општину под називом: општина доњо-бадањска, — све у истом срезу и округу.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 4 фебруара 1905 г. у Београду.

На основу чл. 8. закона за мерење, опис и идентификовање криваца, Министар Унутрашњих Дела прописује ова

ПРАВИЛА.

I. О антропометријско-полицијском одељењу.

Чл. 1. Антропометријско-полицијско одељење као саставни део Министарства Унутрашњих Дела, у погледу надзора и дисциплине, подчињено је непосредно Министарству (чл. 1-ви закона).

Чл. 2. У погледу рада, у смислу чл. 4. закона, одељење ово имаће своје засебне књиге и деловодство, као одсек полицијског одељења Министарства. Сва важнија акта одељења потписиваће Министар или Начелник Министарства, а шеф премапотписивати.

Чл. 3. Како књиге тако и картони за уписивање мера, описа и биографија кривaца, морају бити у духу Бертилоновог система и по обрасцима који су у интернационалној употреби.

Чл. 4. Картони не смеју бити дужи од 146, ни шири од 142 m. m.

Чл. 5. Испуњени картони чуваће се у нарочито за ово удешеним кутијама, пошто се претходно среде — класификирају — по мерама и азбучном реду.

На овим последњим картонима биће утиснуте и фотографије измерених лица.

Чл. 6. Антропометријско-полицијско одељење има свој печат с овим натписом: „*Антропометријско-полицијско одељење Министарства Унутрашњих Дела.*“

Чл. 7. Особље новог одељења састоји се из два указна чиновника од којих је један шеф одељења, два практиканта и једног фотографа.

Ово особље може се, према потреби, и повећати и смањити.

Чл. 8. Дужности шефа одељења ове су:

а, Да се стара о тачном вршењу свију оних дужности о којима је реч у чл. 4. закона;

б, Да сређује, чува и објављује преко службеног листа Министарства прикупљене податке како о мерама и описима кривaца, тако и о кретању криминалитета у земљи;

в, Да по тражењу судских и полицијских власти, доставља овима тачне податке о сваком измереном кривцу, или о сваком извршеном злочину;

г, Да, по тражењу ових истих власти, предузима потребне кораке за истраживање појединих кривaца у иностранству, или за прибирање података о њима;

д, Да одржава везе с антропометријским одељењима у иностранству, шаљући

им податке о њиховим поданицима, који би се на свагда прогонили из Србије;

ђ, Да, у име и по одобрењу Министарства, издаје полицијским властима упутства и наредбе како у погледу проналаска кривaца, тако и у погледу прибирања података о кретању криминалитета;

е, Да по наређењу Министарства отвара повремене курсеве при одељењу ради обучавања полицијских чиновника у систему Бертилоновом, и

ж. Да се стара о уређивању службеног органа Министарства, по упутствима Министарства.

Чл. 9. Чиновник и службеници, који буду одређени на рад у антропометријско-полицијско одељење, у погледу рада, надзора и дисциплине, зависиће од шефа одељења у оном истом смислу, у коме и особље по осталим полицијским надлештвима зависи од својих непосредних старешина.

II. О курсу при антропометријско-полицијском одељењу.

Чл. 10. Чим буде створена могућност за отварање антропометријско-полицијских одељења и у оним местима, о којима је реч у чл. 1-ом закона, при одељењу у Београду отвориће се нарочити курсеви за практичну и теоријску обуку чиновника у антропометријском мерењу, описивању и идентификовању кривaца.

Чл. 11. Право на посећивање овог курса имаће сви полициски писари. Од пријављених кандидата потребан број изабраће Министар унутрашњих дела према њиховим квалификацијама.

Чл. 12. По свршеној обуци и положеном испиту пред комисијом, састављеном из шефа одељења и још 2 полициска чиновника, слушаоцима ће се издати сведоџбе, с којима ће имати првенствено право на службу у антропометријско-полицијским одељењима.

III О уређивању и растурању службеног листа.

Чл. 13. Лист „Полицијски Гласник", до сада приватна својина, постаје службени орган Министарства, по споразуму са његовим власником.

Чл. 14. Задатак је „Полицијског Гласника" да потпомаже личну и имовну безбедност у земљи с једне, и да утиче на стручно образовање полицијских и општинских чиновника и службеника с друге стране.

Чл. 15. „Полицијски Гласник" излазиће једанпут, а према потреби и више пута недељно, на једном или на више табака, и доносиће:

а, Све указе и расписе по струци полицијској;

б, Све службене објаве кривичне природе, како полицијских тако и судских власти у земљи;

в, Потернице и фотографије кривaца који се траже, како наших тако и интернационалних, као и свих оних личности, чија је идентичност непозната.

У недостатку овог материјала, лист ће се попуњавати стручним чланцима из наше и стране књижевности, објашњењима појединих законских прописа од стране виших административних власти или стручних лица, поукама и обавештењима за поједине полицијске и општинске радње и, најзад, поучно-забавном лектиром.

Чл. 16. Свима полицијским властима у земљи ставља се у дужност, да своје службене објаве и расписе за проналазак кривaца, као и извештаје о њиховом проналаску, шаљу непосредно уредништву „Полицијског Гласника" ради бржег објављивања.

Чл. 17. На Полицијски Гласник" претплаћиваће се и у будуће:

а, Полицијске и општинске канцеларије;

б, Полицијски и општински чиновници, и

в, Механске и кафанске радње.

Чл. 18. Сиромашним сеоским механџијама слаће се лист бесплатно на предлог дотичног среског начелника, а по решењу Министра.

Чл. 19. *Цена је листу:*

а. За државна и општинска надлештва по **20** динара на годину, и

б. За све друге по **12** дин. на годину.

Чл. 20. Претплату на „Полицијски Гласник" скупљаће полицијске власти под надзором старешине надлештва, и то: за прво полгоће најдаље до краја јануара, а за друго до краја јула дотичне године, и слати непосредно благајници Министарства унутрашњих дела.

Чл. 21. За непокупљену претплату одговараће, на првом месту, лице коме је њено скупљање специјално у дужност стављено, а на другом сам старешина надлештва.

Чл. 22. Новац добивен од претплате употребљаваће се:

а, на трошкове око оснивања, штампања и издавања листа, рачунајући у ове и плате уреднику, администратору, експедитору и коректору, које ће постављати Министар унутрашњих дела;

б, на образовање и издржавање антропометријско-полицијских одељења како у Београду тако и у унутрашњости;

в, на унапређење полицијске струке путем издавања стручних и поучних криминалних дела. и

г, на исплату трошкова, које би полицијске власти у унутрашњости учиниле по наредби антропометријско-полицијског одељења, око фотографисања појединих кривaца, или предмета кривичних дела, или непознатих лешева.

Чл. 23. Правила ова важе од 1. јануара 1905. год. и њима се замењују сви досадањи расписи о „Полицијском Гласнику."

ПБр. 19622.
31. децембра 1904. год.
у Београду.

Министар
унутрашњих дела
Стој. М. Протић с. р.

РАСПИСИ

Свима окружним начелствима и Управи града Београда

Господин Министар правде, својим писмом од 24. о. м-ца Бр. 811. јавио ми је: — „Услед сукоба, који се појавио између Министра унутр. дела и Министра војног, о питању: *која је власт, полицијска или војна, надлежна за извиђање и суђење иступа, које учине војници кад су на одсуству?* ја сам по тражењу г. Министра војног, умолио Касациони суд, да на основу тач. 2. § 16. свога устројства даде своје мишљење о томе питању.

Касациони суд, у општој својој седници од 13. јануара тек. год. Бр. 12554, донео је, и саопштио ми је ову своју одлуку:

Изложено питање јасно је регулисано чл. 69. уредбе о војној дисциплини од 3. марта 1896 год., (збор. LI. стр. 193), на коју се одредбу г. Министар војни позива, и то другим одељком тога члана, који гласи: „Ако је иступ расправљен и казна изречена, а међутим су војници већ на служби, грађанске власти достављају пресуде војним властима које их извршују.

По нахођењу Касационог суда, изрази: „*Ако је иступ расправљен и казна изречена и грађанске власти достављају пресуде војним властима*", одређено показују, да је, у случају, ако би војник, налазећи се на одсуству или на отпусту, учинио иступ, за извиђање и изрицање пресуде надлежна грађанско-полицијска власт за све време, докле би се тај војник на одсуству налазио.

Што се тиче извршења саме пресуде, закон је изречно предвидео, да дотична грађанска власт не може своју пресуду сама извршити, кад год је осуђени војни обвезник *већ на војној дужности*, али ни чл. 69., нити које друго наређење ове уредбе, не предвиђа шта ће бити, ако је пресуда о иступној кривици изречена, а војник још није отишао на војну дужност пошто му одсуство или отпуст још траје. Ну по мишљењу Касационог суда, из наведених израза: „*ако је иступ расправљен и казна изречена, а међутим војници су већ на служби*", — аргументом се *cotrario* излази закључак: да су грађанске власти надлежне саме извршити своју пресуду, ако би се кажњени војник на одсуству — ван службе — налазио, као што то прописује §. 24. полиц. уредбе, коју одредбу није ни било потребе уредбом о војној дисциплини мењати, јер се тада не крњи начело, изражено у чл. 69., по коме војник због иступних кривица не може бити задржан изван његове команде преко одобреног му времена.

„Према овоме Касациони је Суд мишљења: „*да је полицијска власт надлежна, како за извиђање и суђење иступа, које учине војници кад су на одсуству, тако и за извршење своје пресуде, све дотле, док се њеним радом не би војник ометао и спречавао у извршењу својих војних дужности, а то је, за све време, док би се војник на одсуству — ван војне дужности — налазио*".

У саопштењу овога, препоручујем начелству — управи — да се с подручним му властима у будуће управља по овом тумачењу Касационог суда.

ПБр. 1993.
27. јануара 1905. год.
у Београду.

Министар
унутрашњих дела.
Стој. М. Протић с. р.

Команданту жандармерије, свима окружним начелствима и Управи града Београда

—

Чланом 8. уредбе о формацији полицијске жандармерије од 28. јула 1884. године, и чл. 12. уредбе о формацији окружне жандармерије, од 14. априла 1899. године, прописана је, као саставни део одела, и жандармска значка.

По чл. 9. прописа о оделу целокупне војске српске, које је прописано по уредби од 15. децембра 1900. год. АФБр. 10158, ову значку носе жандарми кад год су на служби.

Под жандармском пак службом разуме се поред оне у кругу касарне, и свака појава њихова ван касарне, било да су придодати којој власти на службу, било да ову врше по непосредним налозима својих претпостављених у касарни, и по томе, кад год је жандарм ван своје касарне, ма по коме послу то било, он мора носити и своју жандармску значку, онако, како је прописано.

И ако су прописи о овоме јасни, ипак се догађало, да се на улици виђају многи жандарми без ове значке, и кад службено дејствују, и кад својим послом изађу из касарне.

Овакво поступање не само да је противно поменутим прописима, него доноси и ту незгоду, што се на случај, да такав жандарм учини какву погрешку, односно кривицу, не може утврдити који је то учинио, те по много пута, према околностима које се стекну, искуси казну онај који није крив.

Да би се горњи прописи законски одржали у снази и отклониле све незгоде, које могу да наступе отуда, што се они не врше, наређује се команданту, да свима жандармима, који се налазе у Београду, нареди, да ни један не сме изаћи из круга касарне без жандармске значке, било да тај излазак чини службено, било по своме приватном послу, нити без ове значке бити ма где и ма кад, кад је ван касарне, а начелству, опет, да ово нареди жандармима, који су на служби код њега и у округу код разних надлештава.

Свако противно поступање жандарма треба сматрати као повреду дужности и поступати по закону.

Поред овога и командант Управа и начелства обавестиће органе, код којих се жандарми налазе са службом, да је ношење значке једна законска дужност, и да их од ове не могу ни они ослободити, јер је бивало да су поједини жандарми тражили ове повластице, па су им оне по кадшто и чињене.

ПБр. 2133. — Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 24 јануара, 1905 године, у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

ИСТОРИЈА КАЗНЕНОГ ЗАКОНИКА[1])

Рад на стварању казненог законика почиње од 1855 године; све дотле није било никаквих покушаја, да се изради казнени законик. Србија је дотле имала израђен само Грађански Законик, који је донет 1844 год. Кривична дела су се стално судила по појединим законима, уредбама, указима, решењима, која су доношена само за извесно кривично дело или извесну врсту кривичних дела. Са умножавањем кривичних дела, морало се почети мислити на израду казненог законика, јер се појединим законима, који су тада постојали, нису могли обухватити сва кривична дела, нити су судови могли лако да се нађу у тако великом броју појединих закона.

Иницијатива за израду казненог законика потекла је од самог тадашњег кнеза Александра Кара-Ђорђевића. Он је 1 јуна 1855 год. упутио „Совету Књажевства Српског“ акт под бр. 617. у коме је изложио потребу, да се напишу закони „по којима се нарушитељи и притеснитељи права или имања или слободе казнити имају.“ Ту је потребу осетило и само „Правитељство Српско“, те је издало низ специјалних закона кривичних, но они су се, како он даље у том акту вели, показали „недостаточни, неприродни, а по неки сасвим и несразмерно строги према општем православном појатију о кривицама тако, да они цељ државе, коју ова при казнењу преступника има, често премашају, а поред тога повода страном изображеном свету дају, да овај у опште законе наше као варварске и противне духу столетија у коме живимо, оцењује и критизира“. То су биле побуде које су га нагнале да препоручи Савету, да одмах састави једну комисију која би израдила пројекат и казненог законика и законика о поступку судском у кривичним делима, и да израђене пројекте пошље њему на расматрање и одобрење.

Совет је на горњи кнежев акт одговорио својим актом од 17 јуна 1855 бр. 618. у коме је изложио своје мишљење, које је било противно кнежевом мишљењу, т. ј. да не треба одмах доносити ни казнени законик ни законик о кривичном поступку. Разлог за овакво мишљење био је тај, да не треба народ тако нагло оптерећивати многим законицима, но да у том правцу треба постепено радити према појављеним потребама. Навео је даље као разлог и тешкоћу у примени грађанског законика, на који се народ и судије привићи не могу и велико оптерећење судских и полицијских власти грађанским поступком тако, „да се са свију страна само једини глас чује, да је прекомерно трудно да се не рекне немогућно по њему дејствовати.“ С тога је Савет био мишљења, да је корисније и целисходније испитати, шта изазива ту тешкоћу при примени већ изданих законика, „да л' њина нејасност и нецелисходност, да л' невештина судејских власти, да л' неприуготовљеност народа нашег за оволике и оваке формалности смета“, и да према томе правитељству треба дати времена да једну по једну од тих тешкоћа уклања. Грађански законик, вели Савет, изазвале су саме потребе народа, предмети и збиња његова су свакидашња, да их сваки и приватни и судија познаје, што важи и за грађански поступак, „но за кривични законик и поступак Совет не увиђа никакве потребе.“ Према појављеним потребама, вели Савет, „правление“ је издавало поједине законе кривичне, што ће и у будуће радити „и ова се струка законодатељства врло срећно код нас практицира, нит' има тужбе од власти, нит' од народа, да незнају шта им чинити надлежи.“ И ово је сасвим природно. „Наш је народ још у стању патријархалном.“ Злочинства која се догађају колико су ретка толико су проста. „Редка се лагано а проста просто и суде и попоправљају и предупређују и казне.“ Даља резоновања Савета у поменутом акту доносимо у целини због своје интересантности. Он даље вели: „не би дакле добро било итати с подмирењем онога, чега се потреба не појављује. Човек добар не потребује закона. Закон је производ нужде за предупређивање зла и само се пише за оне који су зли. Закон је подобан лекарству, а лекарство здрав не узима већ болестан. Наш народ у овом смотрењу тако је добар и тако је здрав, како можда ниједан у Европи. Нит му треба дакле много лекарства, ни много поправљања, на против треба га предохрањавати од многих закона из којих би он множество родова злочинства тек могао учити. Даље сваки народ има свој морал, своје обичаје и по томе сваки треба да има свој правац за правила свог дружественог живота. У једном народу појавило се ово или оно злочинство, управитељи народни положили су сходна правила и предупређењу њиховом, данас једног, сутра другог. Скуп оваких правила тек сачинио је законик, и онај, који је имао потребу по истом судити или судити се, имао је добро извикнути законик своје земље. Отуда толика разлика међу разним законима. Рађа се питање, какав ће се да напише код нас законик. Ако ли ће се написати стран, пита се да ли ће бити сходан нашем народу. Ако ће се написати домаћи, тај је немогућан, почем се нису показали толики случајеви, нити су написани толики закони, да би законик читав саставити могли. Писање дакле законика кривичног и по делу кривични судејског поступка било би подобно употребљењу незрелог и тек започетог плода. И по томе као што је наш народ још у стању непоквареном, тако ће боље бити у овоме и одржавати га, руководећи га досадашњим мерама и добру његовоме и не производити у њему потребе, које он сам не осећа. К предупређењу, исправљању и кажњењу мањих и већих у земљи појавивших се преступленија, правление се наше повремено постарело о сходним законима, међу којима могуће је да има гдекојих оштријих, него што је праведно. Такав би се могао на-

[1]) Сви документи, по којима је израђена историја казненог законика, узети су из Државне Архиве: Државни Савет за 1855, 56, 57, 58, 59, и 60 годину.

звати закон о поари и крађи, закон против хајдука у извесна два окружја, закон против паљења у црноречком окружју, а ако има још који овима подобан. Но то нису закони постојали, који до века трајати имају, па да их Европа с основом варварским називати може. То су закони при појединачној се потреби ванредно издани и магновењем предупређењу зла, подобни законима у обсадном стању прописанима, какви се сваки час у целој Европи налазе. И ови закони, кад престане њина потреба, укидају се, и администрација долази у стање нормално. Речени закони, код нас издани, извесну су полицу принели, и заиста мање је хајдука, мање паљења, мање поара и крађе, него што је свега тога било пре изданија речених закона. Совјет је проучио уверење, да у следству закона о поари и крађи знаменито су се ова злочинства умањила. Но рећи ће ко, да у том много високчајше помиловање доприноси; али ако би се и ово унело, то онда с једне стране сведочи, да опет закон није престрог, кад се помиловање допушта, с друге пак да к добру приноси, почем би без њега много више злочинстава догађало се. Совету није познато да спреми изображенији свет законе наше варварскима назива: напротив познато му је да се безбедност животна и путовања по нашој земљи у Европи над свима земљама преузноси, и налази, да ће ово бити право мерило, по коме наше стање морално оцењивати ваља. Ако се зна да је когод законе наше варварским назвао: то Савет претпоставља с властима нашим извршитељима, да су оне такву лагу на нашу земљу сходним начином оповргне, или ако то нису учиниле, да ће оне у добром разумевању дужности своје незадржамо то учинити. Материјала за ово има препуно куд год се у Европи погледи, где се ванредни закони за ванредна опстојетељства прописују, пак још с највећом штедњом помиловања извршују, Совет незнајући за такву лагу од изображеног страног света нашем правленију нанешену, ограничава се решителним својим отвршењем, да он тог потварања никако не признаје, и да таквог изображеног странца можда не само његово отачество упућује. По овоме част има Совет у душној понизности вашој светлости предложити да се одмах и невремено к сочињењу кривичног законика и по делу кривично судског поступка не приступа, но да се овај посао одложи донде докле грађански законик и по грађанске парнице судски поступак у нашем народу њиме своје не утврди и осим тога докле се права потреба криминални ови књига не покаже, међутим пак да се судови по постојећим за криминале прописима владају.« . . . . .

На овај акт Совета кнез је одговорио тек 23 јануара 1856. својим актом под № 1144. у коме између осталог вели „из многогодишње занимање које са кривичним делима, и нарочито вниманије, које сам при предлогу исти обрћао, да ли су ми противна убеђења (советским), које ме и сада при закључењу моме од 1 јуна прошле године № 617 укрепљују.« Позвао је Совет да понова расмотри његов предлог, па ако за добро нађе, да одреди комисију ради састављања пројекта. У исто време послао је Совету један табеларни преглед кривичних дела по њиховој врсти за 1844, 1845, 1852, 1853 и 1854 годину, да би комисија у свој пројект унела оне случајеве, који су се обично код нас показивали.

После овакве изјаве кнежеве Совет није више затезао, нити је давао противразлоге већ је актом својим од 11 фебруара 1856 № 112 известио кнеза, да је одредио комисију, које ће саставити и Совету поднети пројекат кривичног законика, и да ће у своје време приступити и „к сочињенију судског поступка.« У комисију за израду пројекта казненог законика били су ушли: Стефан Магазиновић као председник, а Рајко Лешјанин, први секретар Совета, Јефрем Грујић, други секретар Совета, Филип Христић члан врховног Касационог Суда и Ђорђе Ценић, који је у почетку из комисије иступио и на своју дужност у Врховни Суд вратио се, као чланови комисије.

Комисија је за годину дана израдила пројект, предала га Совету и овај га актом од 27 априла 1857 год. № 585 упутио с још неким другим пројектима „попечитељству правосуђа.« У исто време попечитељству је било незгодно да пројект угледа и своје мишљење о њему да поднесе Совету.

Попечитељство није поступило по предњем налогу Совета, те је овај био принуђен да другим актом од 17 децембра 1856 г. № 1649 понова тражи од попечитељства, да му врати пројект заједно са својим мишљењем, ако је с прегледањем готово, а ако није, да наведе узроке зашто му није било могуће до сада то учинити.

Попечитељство је после овога 4 фебруара 1858 год. актом № 5723 вратило Совету израђени пројек казненог законика заједно са пројектом закона којим ће се исти обнародовати и осталим пројектима са извештајем да их није могло прегледати, те не може послати ни своје мишљење о њима, невидећи за разлог оклевању, што се бавимо преустројством врховног и Касационог Суда и састављењем неких других законских пројеката (измена у поступку судском за грађанске парнице и преуређењу стецишног судског поступка).

Комисијски пројект казненог законика садржао је у себи:

I. *Увод* §§ 1—13. Ту се одређује шта је „преступленье«; деоба њихова и која се лица по овом закону имају судити.

II. *Прва или општа част.* Ту се излаже општи део казненог законика у осам глава: о казнама (1. смртна казна 2. робија, 3. заточење, 4. лишење звања, 5. затвор, 6. новчана казна, 7. телесна казна, 8. одузимање појединих предмета, 9. забрана самосталног упражњавања извесног заната или занимања, и 10. протеривање из земље или из једног места у друго. Шиба и метање на точак по претходаном одобрењу Совета изостављено је. Вечна робија и вечно заточење сведени су на двадесетгодишњу робију односно заточење. Телесна казна усвојена је по изузетку и ограничења по 50 удараца); о покушају; о саучасницима; помоћницима и јатацима; о извињавајућим и олакшавајућим околностима; о отежавајућим околностима; о стицају злочиних и кривичних преступленья; о повратy; о застарелости злочиних и кривичних преступленья.

III. *Част друга* §§ 82—345. Овде се говори о појединим врстама „злочиних и кривичних преступленья« понаособ и о њиховом кажњењу. Овај се део дели на двадесет и три главе, почињући од девете до тридесет прве закључно.

IV. *Част трећа.* §§ 346—450 садржи „полицајна преступленья«. Дели се на четрнаест глава и 104 §§.

V. Закон којим ће се спровести и обнародовати казнени законик.

Уз овај пројект дошли су и други закони, који се нас непосредно не тичу, те их и не помињемо.

Овај комисијски пројект био је и оштампан и само је требао да добије одобрење кнежево, то да буде обнародован и да добије обавезну силу. Али је 1858 год. с одласком кнеза А. Карађорђевића из Србије и доласком кнеза Милоша цео посао застао.

По доласку кнеза Милоша питање о казненом законику покренуо је сам Совет још септембра месеца исте 1858 го., и ако је раније, кад је А. Карађорђевић предложио да се изради казнени законик, био томе противан. Пред Советом су тада била два пројекта; један који је комисија израдила, и други, који је израдио неки Сима Станисављевић, адвокат београдски. Совет одреди комисију, којој је био председник Лазар Арсенијевић, а чланови: А. Ј. Ненадовић, Ф. Христић, Ј. Филиповић, Сава Илић и још неколико способних лица са задатком да обадва пројекта прегледа и Совет поднесе мишлење давши јој и то право, да може оба пројекта преиначавати и нов начинити.

Комисија је брзо свршила свој посао и Совету послала своје мишљење 3 октобра 1858 год. У свом извештају комисија вели, да је за основу узела пројект раније комисије са неким изменама и допунама; изменила је терминологију појединих кривичних дела и увела као нову судску казну: губитак грађанске части. Даље извештава, да је прегледала и уредила „прву или обшту част казненог законика«, а да се није упуштала у прегледање и израђивање „особене части«, него ће то урадити тек пошто се општи део обнародује, да би народ и судије имали времена да се упознају с најважнијим општим делом. Предложила је да се при обнародовању општег дела дода, да ће исти почети важити доцније, пошто се изда и специјални део.

Совет, пошто је примио овај извештај држао је више седница и усвојио пројект комисије „с неким месним изменама«. Свршив тај посао, одмах је 20 априла 1859 год. № 662 послао извештај кнезу у коме пре свега излаже неопходну потребу, да се за нашу земљу изради казнени законик. „Између свију интереса«, каже Совет у извештају, „које човек може имати у држави, најзнатнији су му сигурност живота, личности, части, имања и слобода његова. То су услови људског опстанка у држави, то га највише и веже за дру-

жествен државни живот. Закони, који још те интересе осигуравају долазе на прво место у системи законодавства у свакој добро уређеној држави, као што се ове и труде да свим грађанима с те стране највећу и могућу сигурност даду, отуда је код свију народа у пословицу прешло да је боље да 99 зликоваца некажњени остану него један праведан да страда.“ Даље вели како чак ни у грађанским споровима, где здрав разум може лако да пресуди, шта је чије, не могу се људи ослонити на мишљење судијско, већ траже писане законе, а „колико већа потреба мора се показати у казненом законику, где није довољно да је ко крив, него и колико је крив, да се према томе и казни подвргне.“ „Да би се кривци једног рода преступленија или злочинства једнако казнити могли, овде није довољно само здрав разум човечији, него се захтевају положителни закони и то за преступленије сваког рода, дакле општи казнителни законик, како би сви судови за једнака преступленија и подједнаке казне изрицати могли“, и после овога Совет одма додаје неко „књажевство српско“ стоји у том погледу жалосно тако, да и оно мало закона, што их има не ваља, јер су сувише строги и нецелисходни, те се у сваком скоро случају мора прибегавати помиловању. На основу свега тога указује кнезу колика је потреба да се напише општи казнени законик, наводи рад на том пољу за владе кнеза А. Карађорђевића, јавља да је комисија посао свршила, износи садржину комисијског извештаја и моли кнеза да га усвоји и по њему поступи.

Овоме је следовао акт кнежев упућен Совету 15 јула 1859 год. № 1908 у коме се каже, да је кнез „пројект законика за злочинства и преступленије“ одобрио и да препоручује Совету да он нареди, да се верно тексту, који му се шаље, потребан број наштампа и њему на потврђење поднесе.

Општи део казненог законика био је одобрен и обнародован. Одмах за тим комисија је започела рад на специјалном делу и по свршетку послала га кнезу са својим извештајем. Кнез тај пројекат пошље најпре Народној Скупштини на углед и ова је, пошто јој је од ње нарочито за то изабрани одбор поднео извештај 22 септембра 1859 г. кнезу да је пројект прегледала и ставила неке примедбе на њега. Томе је истог дана (24 септембра) следовало кнежево решење, којим се неке примедбе усвајају, али већи број одбацује.

Представничество књажевско по налогу кнежевом послало је 30 октобра 1859 г. № 4907 Совету пројект, који садржи другу и трећу част казнителног законика. Совет је 1 фебруара 1860 № 223 известио кнеза, да је примио послати пројект, да га је прегледао и с неким малим изменама и допунама усвојио и да га подноси њему на „височајше“ одобрење додавши у исто време, да је терминологију општег раније изданог дела о појединим кривично правним појмовима и делима заменио терминологијом другог и трећег дела казненог законика; да је решио да се сва три дела сад уједно штампају и да подноси „закон којим се уводе у живот криминални (казнителни) законик за Књажевство Србију“, који има 9 §§-а.

3 фебруара 1860 год. № 342 пише кнез Совету: „Поднешене ми писмом Совета од 1 т. м. № 223 пројекта закона ја сам одобрио, па повраћајући исте ја препоручујем Совету да их печатати даде, а по том да и мени на потврђење донесе.“ Совет је одмах 4 фебруара № 344 наредио инспектору „правителствене књигопечатње“ да штампа 100 комада оригинала и 2650 комада копија. Пројект казненог законика са уводним законом је штампан и послат „представничеству књажевском“, а ово је 29 марта 1860 № 986 упутило Совету по један примерак од пројекта казненог законика и закона којим се исти у живот уводи.

Совет је дуго оклевао да прегледа послате књиге и да поднесе кнезу своје мишљење. С тога је кнез 10 јула 1860 год. укорео Совет, и овај је одмах на главној седници расмотрио поменуте пројекте и већ сутра дан 11 јула 1860 № 1179 послао кнезу овакав извештај: Пројект криминалног законика комисијално прерађен, Совет је, узевши га у главном заседању свом на расуђење, исти с неким у тексту учињеним изменама одобрио и чисто има га Вашој Светлости по височајшој препоруки од јучерањег на височајше потврђење у понизности поднети.“

Из наведеног се види да је Совет пројект казненог законика послао кнезу на потврђење 11 јула 1860 год., међутим из оригиналног казненог законика, који се налази у Министарству правде као и изслужбених издања казненог законика види се да је исти потписан 29 марта 1860 г. Откуд је ово, како је ово могло бити нисам могао пронаћи, јер у Државној Архиви нисам могао наћи ниједан податак који би објаснио ову противуречност. Из извештаја Државног Савета од 11 јула 1860 бр. 1179 види се да казн. законик није био потписан 29 марта 1860, јер да је то било, кнез не би тражио од Савета да му шаље пројекте, а сем тог види се да Савет 11 јула 1860 шаље кнезу пројекте на „височајше потврђење.“ Могло би се мислити да кнез није усвојио измене саветске, те је остало онако, како је он одобрио још 3 фебруара 1860 год. и свој потпис на оргиналу антидатирао. Но, ово је тешко замислити, кад § 1 уводног закона одређује, да ће казнени законик ступити у живот „по истечењу шест недеља од дана, кад га кнез потпише“, то значи 13 маја.

Д-р Бож. В. Марковић

О ИСЛЕДНИКУ

Најблагодарнији позив за човека, који хоће свој живот да посвети добру своје земље, јесте без сваке сумње *иолицијска служба*. Такав је случај нарочито код нас, где је полицији дата иследна власт по свима кривичним делима, где је на полицији остављена сва брига о личној и имаовној безбедности грађана. Па кад је тако узвишен позив полиције, свакако да и људи, који хоће да уђу у њен кадар, треба да буду одабрани, честити и спремни да жртвују све, па и живот свој за љубав тога узвишеног задатка.

Код нас ступају у полицијску службу већином људи, који нису довољно свесни о узвишености новога позива, и о огромности моралне одговорности, која пада на њих од онога часа, од када су постали полицијским службеницима, те отуда и долази да често падају у грешке, које задиру и шкоде интересима појединаца; то су у главном и узроци, који изазивају код грађанства омразу према полицији и свима органима, која врше полицијску службу.

Да би се све то избегло, „*Полицијски Гласник*“ ће износити низ популарних чланака и расправа о свима гранама полицијске службе, и о свима дужностима полицијских службеника, надајући се, да ће читаоци поцрпсти из њих стварних користи. У томе ће само „*Полицијски Гласник*“ наћи моралне награде.

Ко хоће да се посвети полицијској служби, било то као чиновник или нижи службеник, мора пре свега бити начисто с тиме, да ова захтева потпуну преданост и посвећеност послу, неуморно учење и гвоздену вољу. Ну и пре свега овога на прво место долази челично здравље. Ко свега тога нема и неће тако да се ода служби, нека се ода каквом другом послу, јер овде не само да му неће добро ићи' већ може постати несрећан човек.

Од сваког се полицајца захтева много општих знања, као и то да уђе потпуно у посао свога позива, што ће постићи само неуморним радом. Полицајац треба да се разуме у свима правцима човечјега живота, мора да се брине за добро сваког, да се за све интересује и да из сваког догађаја, сваког разговора и из свега другога извлачи за себе поуке.

Што год човек научи у животу, може му у полицијској служби користити један пут, а врло лако и више пута. Пропусти ли пак што полицијски службеник да научи, он ће то ма када бар једанпут горко искусити у доцнијој пракси.

Није тешко полицијском службенику да стекне потребна знања, нарочито за то, што се од њега не захтева нека виша научна спрема. Најпотребније му је, да из свакодневнога живота, из најобичнијих догађаја уме извући за себе неке користи и поуке. Треба увек добро да отвори очи, да му ништа не промакне што се дешава пред њим и око њега, па о свему томе да промишља. Од људи, које најобичније среће у животу, може да добије корисна знања. Сваки човек по нешто добро зна, и најрадије говори о ономе што најбоље зна. Сама природа полицијске службе таква је, да се њен службеник свакодневно среће и састаје са људима из свију класа друштвених. То бива на улицама, на железницама, у кафанама и друштвима итд. Време је за сваког раденог човека скупо, а за полицијског службеника нарочито. Он га не сме трошити, већ ма у каквом свом односу, ма у ком друштву и у ма које доба, он га мора корисно употребљивати, те ће тада бити од користи друштву, и на тај начин одговорити своме светоме задатку.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Кад се ма у којој прилици полицијски службеник састане било са каквим човеком, треба увек да га наведе да говори о ономе што најбоље зна, било по природи свога делокруга рада или ма откуд другде. Полицајац нарочито не треба да прави разлику, да ли ће то бити научењак или сељак, амалин или чиновник, газда или слуга. То не мења ствар. Свако ће од њих знати нешто, што ће моћи полицијском службенику у току даљег рада бити од користи. Увек је боље пустити другога да говори о ономе што разуме, него ли говорити о ма каквим тричаријама и глупостима.

Тај начин учења најлакши је приликом службених излета и приликом приватних шетњи. Човек треба да види кад се прави воденица, треба да гледа рад земљорадников, занатлијин, па чак и оштрача ножева, и по нашем мишљењу, кад полицијски службеник од свега тога добије ма какве поуке, оне ће му ипак кад тад моћи бити од користи у служби.

Нарочите примене и велике услуге може имати полицијски службеник, ако се увек добро обавести и упозна са предлогом у коме ће имати службенога посла. У нашим приликама полицијским службеницима, нарочито у унутрашњости, могу бити од користи *мапе*. Ну и оне нису довољне за то, што се у понеким местима и пределима мењају разне ствари, а мапе се не поправљају сваке године; с друге стране и најбоља карта не представља пределе тако добро, као што су они заиста у природи. Најтачније проматрање околине, уочавање, прибележавање и памћење свега што може бити од вредности за истрагу, то треба да ставља себи у дужност сваки полицијски службеник приликом истраживања појединих кривичних дела, ако хоће да има успеха и користи од свега тога. На службене путеве и излете треба да иде увек са картама и скицама тих предела, где се десио какав злочини случај; у њих треба да уцртава и бележи све што је ново, као н. пр.: зграде, улице, путеве, исечене шуме, исушене баре, гумна ит.д.

Полицијски службеник треба много да полаже на то, што ће право стање у стварности и природи увек сравњивати са оним стањем представљеним на мапи, па ма се све то и слагало. У природи је све друкчије, но што је на карти, и човек добива погрешну слику правога стања; сравни ли пак он природно постојање са оним представљеним на карти, добиће представу потпуно сагласну са стварношћу, и она ће му остати за цео живот. Чује ли иследник, који је тако радио, да се тамо и тамо десило какво злочино дело, одмах ће узети своју карту, представиће себи у памети слику тога предела каква је у стварности и добиће *полазну тачку* за истрагу, што је без сваке сумње једна од најважнијих чињеница у кривичним истрагама.

Приликом службених излазака и шетњи, иследнику треба да је даљи важан задатак, да уме *упознавати људе*. При том није главна ствар, да полицијски службеник упознаје масу света, већ да уме упознати оне људе, који који му могу бити потпора при истрази. Ови се деле на две групе: *на људе од поверења, и људе који располажу нарочитим знањима.*

Међу првима не треба разумети какве потајнике или ти пак и шпијоне, већ часне, одлучне и искусне људе, на чије се исказе и суђења иследник може ослонити у важним кривичним случајевима. На жалост никако није природни закон, да је председник општине увек најпаметнији и најпоузданији човек у општини, али за то иследник треба да зна ко је тај човек, да га уме потражити и ослонити се на њега у невољи. Ако се иследник у своје време о томе обавестио, избећи ће многе незгоде и моћи ће се славити многим успесима, којих не би могао имати без туђе, али уједно и сигурне помоћи.

Друга се група тиче људи, који имају особита стручна знања или друга каква искуства, која могу бити од користи иследнику и бити му потпора у датим кривичним случајевима. Ти се пак људи могу узимати у помоћ само онда, ако иследник још из раније зна за њихова искуства и стручност; тражење и пропитивање о њима у последњем часу не води циљу и успеху.

Један је човек, рецимо вешт и искусан ловац, од њега иследник не само да може имати користи кад је у питању крађа дивљачи, већ од њега може добити корисних обавештења и кад су у питању трагови остављени од ногу или од крви. Други је човек љубитељ фотографисања и биће готово увек на услузи иследнику да му бесплатно слика место на коме је извршено кривично дело. Трећи је опет прошао доста крајева и света, па ће по дијалекту говора притвореникова моћи дати иследнику обавештења, да ли је притвореник заиста из онога места, за које тврди да је. Четврти се разуме добро у коњарству, пети има добар микроскоп, шести има изврсног пса, који њушкањем може да уђе у траг скривеном злочинцу, седми је вешт у гипсирању, и т. д. Кад се узме у обзир, како је велики обим разноврсности кривичних дела, која се свакодневно дешавај укод нас, па ако још иследник буде свестан да употреби корисно све што напред поменусмо, у колико то буде потреба изискивала, може се тврдити, да ће му истрага бити *савесна*, а најзад и *успешна*.

Д. В. Бакић

(наставиће се)

РЕФОРМА ПРЕТХОДНЕ ИСТРАГЕ

(са десете годишње скупштине међународног Криминалистичког Удружења у Штутгарту)

Реформа претходне истраге била је најзанимљивија тачка дневног реда годишње Скупштине Међународног Криминалистичког Удружења, која се одржала прошле године у *Штутгарту*. Године 1903. на скупштини у *Дрезди* изабрана је нарочита *комисија* за расправу овог питања. У комисији су били проф. *Лилиентал*, са Хајделбершког универзитета, судија *Кулеман*, из Брауншвајга, председник суда *Вајнгарт* из Бауцена, проф. *Митермајер* са Гисенског универзитета, проф. *д-р Розенфелд* са универзитета у Минстеру, државни тужилац *д-р Розенберг* из Штрасбурга и адвокат *д-р Хајнеман* из Берлина. Комисија је ова одржала неколико седница у Франкфурту на Мајни и већином гласова усвојила је 17 теза изабравши у исти мах за свога референта проф. Лилиентала.

Проф. Лилиентал указао је на штетност и непотпуност данашњега система претходне истраге у кривичном праву. Већина чланова комисије била је мишљења, да *претходна истрага треба да полази од положаја окривљеног*. Окривљеном треба дати потпуну слободу кретања. А то опет није могуће, ако је он сам на себе упућен. За то му се у свима многобројним могућим случајевима има осигурати нужна одбрана. Као непотпуност данашњег система сматра се, да лична слобода окривљеног није довољно гарантована, пошто се обично ставља у истражни притвор, пре но што је и у могућности да да довољну одбрану. За то решењу о притвору треба да претходи контрадикторан поступак. Судија се не може изузети ни из претходне истраге, али је комисија мишљења, да га ваља ограничити само на чисто судски рад. Он треба да учествује само при антиципираном прикупљању доказа и при хапшењу. При томе треба да су присутни државни тужилац, окривљени и бранилац, који има права да ставља питања. Референт се не слаже са предлогом неколицине о увођењу *контрадикторне предистраге* као заштите окривљеног. Комисија је даље мишљења *да целокупну претходну истрагу ваља укинути и истражног судију заменити државним тужиоцем*. Већ данас од 100 претходних истрага државни тужилац сам свршава 73, па зашто му онда неби требало уступити и оних 27?

Проф. Лилиентал констатовао је, да је комисија даље нашла, да претходна истрага има задатак да припреми главни претрес, али да не сме да служи за то, да претрес скрати. Дакле, у тужби државног тужиоца треба да се каже *шта* и *како* има да докаже. Исказе сведока и вештака не треба дословце помињати. Тужба не треба суду да се предаје пре претреса. У почетку претреса, државни тужилац има да је прочита и онда усмено да је мотивише. Протокол претходног саслушања оптуженог, сведока и вештака не треба прочитати.

Даље комисија тражи да се ограничи *колузионски притвор* у случајевима у којима је окривљени покушао да сведоке и вештаке наговори на лажан исказ или да уништи акта и доказе. Притвор треба после једног одређеног кратког рока као и истражни притвор да престане. У осталом ваља покушај бегства код *свију* кривичних дела одређеним фактима мотивисати.

У име мањине комисијске узео је реч председник суда *Вајнгарт* из Бауцена. И он је као већина чланова комисије мишљења: да претходну истрагу ваља ограничити на мали број случајева. Поред свега тога претходна истрага пружа и битних користи и не може се са свим укинути. Она доприноси бољем разумевању ствари. За поротне судове врло је

потребно да пре претреса истрага свима буде јасна. Поротници обично нису дорасли да оцењују сав доказни материјал. Претходна истрага даља је нека врста правне заштите за оптуженог. Може се претходна истрага ограничити на безусловно потребне случајеве, али никако да се са свим укине.

И судија *Кулеман* изнео је своје одвојено мишљење, али је за то да се претходна истрага не укида као што предлаже већина комисијска, већ да се *реформише*. Хтео би спорост и развученост данашњег поступка на тај начин да измени да припрема за главни претрес лежи у *једној* руци. Не треба ни у којем случају сметнути с ума оба елемента, који су битни у сваком кривичном делу: интерес *окривљеног* да се извуче од одговорности, и интерес *повређеног* да се кривац казни. Повређеном ваљало би дати више утицаја у поступку него до сада.

У дебати, која се за тим развила живо су критикована и брањена сва три мишљења. Један је чак предложио, да би претходну истрагу ваљало на тај начин поправити што би *истражни судија* у истини требао бити *судски чиновник*, што данас није случај. Али је тај предлог пропао. На послетку је усвојен један мали део *Кулеманових теза:*

I. Претходну истрагу не треба укидати већ је реформисати.

II. Погрешке данашњег поступка јесу спорост и развученост.

III. Те се погрешке могу само на тај начин избећи, ако припрема за претрес буде у једној и истој руци, т. ј. једног чиновника, који има сва потребна средства на расположењу да истину сазна.

IV. Треба узети у обзир и јаче учешће повређеног у поступку.

Предлози комисијске већине готово су већим делом одбијени. Они предлози о истражном притвору и ширењу права потребне одбране враћали су поново комисију да их поново стилизује, а усвојена су само два предлога:

I. Претрес почиње са читањем тужбе. Државни тужилац треба да је у кратко мотивише, а окривљени и бранилац на то да одговоре.

II. Покушај бегства мора се код *свију* кривичних дела наводом одређених факата мотивисати.

На послетку, усвојена су још два предлога, које је предложио државни тужилац *д-р Розенберг*, који гласе:

I. Тужба у претходној истрази као и на претресу припада искључиво државном тужиоцу.

II. Резултати претходне истраге треба да омогуће претрес, али да не утичу непосредно на њега.

У својој завршној речи приметио је председник *проф. д-р Фон Мајр*, и ако је резултат ове подуже дебате врло мршав, ипак идеје, које су се за време дебате чуле, неће остати без дејства.

КРЕТАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА У БЕОГРАДУ

За 1903. и 1904. год.

У овом листу, а у годинама 1901., 1902. и 1903. год. г. Д. Ђ. Алимпић изнео је у јасном и прегледном облику кретање криминалитета у престоници за године од 1896. до 1902.

Дошавши на положај, са кога се може пратити кретање криминалитета и прибирати подаци о њему, а поимајући значај криминално-полициске статистике како за науку, тако и за законодавство и криминалну политику, сматрао сам за дужност да продужим онде, где је г. Алимпић стао, што и чиним, износећи овде кретање криминалитета у престоници за 1903. и 1904. годину.

Опште је позната и статистиком и науком освештана истина, да се кривична дела из дана у дан све више множе, и то у знатно већој сразмери, но што се множи људство, у пркос свију мера, које и државе, и друштва, и појединци предузимају ради њихова сузбијања.

Па не само да се кривична дела све више множе, него се у исто време појављују и све смишљенија, лукавија и дрскија, управо иду напоредо са цивилизацијом и проналасцима.

Према овоме могло се очекивати, да ће 1903. и 1904. год. у своме криминалном буџету показати према прошлогодишњем суфицит.

Из нижег излагања бројног прегледа разних крив. дела за ове две године и њиховог упоређења са оним из прошлих година, видеће се, међутим, право стање.

Почећемо прво са *самоубиствима*, која и ако се не могу сматрати као казнима дела ипак су свуда предмет и научног и иследничког најбрижљивијег истраживања.

Наука се са њима бави из многих разлога, а највише због тога, да пронађе мотиве и узроке са којих се она врше, па према томе да изналази и подешава и средства противу њих, јер се и она из године у годину све више множе.

Иследник при самоубиствима треба да обрати особиту пажњу, те да му под самоубиством не промакне какав опасан злочин. Било је и у нашој, а особито у страној пракси пуно случајева, где су убиства тако вешто маскирана у смислу самоубиства, да је се то могло утврдити тек уз најбрижљивију и свестрану истрагу. Ту иследнику не сме да остане незапажена ни једна околност, свака маленкост ту може бити од пресудног утицаја.

За ово нам може најбоље послужити скорашњи пример са убиством Миће Перића, овд. економа, у Смедереву. Његов је леш нађен 19. децембра прошле године покрај Дунава код Смедерева. Полициским увиђајем и лекарском секцијом нађено је у први мах, да је пок. Миња скакањем у воду сам себи живот одузео. Шта више судско-медицински експерта констатовао је у његовом мозгу известан дефект као знак душевне поремећености, те је тиме закључак на самоубиство постао још вероватнији. Међутим доцније, после неколико дана, поводом писама, која је пок. Миња послао из Смедерева разним лицима, и још неких других околности, посумњало се, да овде неће бити случај самоубиства, те је поново извршена детаљнија секција, којом је утврђено да је пок. Миња прво угушен, па тек онда бачен у Дунав, да би се на тај начин прикрио траг злочином делу, што су зликовци у неколико и успели, јер су пропали први, за истрагу најважнији моменти. Ето шта је учинила несмотреност и неувиђавност у почетку истраге.

У 1903. год. било је у Београду *14* самоубистава, а у 1904. *15*.

Према „Тасиним Белешкама“* било је самоубистава у:

1882	год.	5
1884	»	6
1885	»	6
1886	»	8

Дакле за непуних 20 год. број самоубистава је се удвојио, што се утврђује и г. Алимпићевим подацима за време од 1896. до 1902. год., када их је било:

У 1896	год.	12
» 1897	»	11
» 1898	»	17
» 1899	»	8
» 1900	»	15
» 1901	»	16
» 1902	»	10

Од ових 29 самоубистава, извршених за последње две године, пада на мушке 23, а на женске 7.

По времену падају на месеце:

Јануар	3
Фебруар	2
Март	3
Април	6
Мај	2
Јун	—
Јули	—
Август	2
Септембар	4
Октобар	2
Новембар	2
Децембар	3

Дакле највише је било у месецу априлу, а у јуну и јулу није био ни један случај. И у периоду од 1896. до 1902. највише је самоубистава било у априлу. То није проста случајност, већ правило, а то ће бити по свој прилици услед наступања топлијих дана и буђења природе, чија живост и бујност непријатно утиче на суморне душе.

Узроци са којих се самоубиства врше разни су, а најобичнији су: беда и немаштина, домаће неприлике, страх од казне, разних болести, љубави и т. д. За ове прошле две године убило је се:

1.	Због материјалних неприлика	8
2.	» болести	7
3.	» љубави	4
4.	» бојазни од казне	3
5.	» домаћих неприлика	3
6.	Из непознатих разлога	5

Такође и начини, на који се самоубиства врше, разнолики су. Највећу улогу код нас игра револвер, па онда вешање, нож, скакање у воду итд. За ово време одузели су себи живот:

* „Кобни бројеви,“ Београд 1888.

1. револвером 13
2. вешањем 5
3. ножем 4
4. дављењем 2
5. тровањем 3
6. скакањем у провалију . 2
7. дугом пушком 1

Људи су се највише убијали револвером (13), па онда ножем (3) и т. д., а жене вешањем (3) па тровањем (2), једна ножем и једна револвером. Жене у опште врло ретко употребљују оружје, ова два случаја готово су изузеци. Обе су биле девојке и оружје су употребиле што им је оно у даном моменту било при руци: једна је у официрској кући изгрђена што се неморално владала, па не могући поднети ту грдњу, одмах је дочепала револвер и убила се; друга је била превијачица у болници, па у извесном наступу душевне поремећености узела је операторски нож, легла на сто за оперисање, распорила трбух, извадила црева на поље и тако умрла у највећим мукама.

И професије самоубица су разнолике. У времену о коме је реч убило се:

1. Слугу и слушкиња . . . 5
2. Радника и надничара . . 3
3. Чиновника 3
4. Трговаца 4
5. Калфе 2
6. Официр 1
7. Подофицир 1
8. Жандарм 1
9. Трошар. стражар 1
19. Берберин 1
11. Млекација 1
12. Пиљар 1
13. Кафеција 1
14. Мајорица 1
15. Чиновничка кћи 1
16. Проститутка 1
17. Жена баштована 1
18. Жена кафеције 1

Професија утиче и на начин извршења самоубистава. Тако сва четири лица војнога реда (и официр, и подофицир, и жандарм и стражар) убили су се револвером, слуге и надничари махом су се вешали, берберин је се распорио бријачем, трговци и чиновници већином су се убијали револвером итд.

Карактеристично је, да су изузев по једног Чеха и једног Немца и једног Јеврејина све остале самоубице били Срби. Од Цигана, чији је број у Београду знатан, није познат ни један случај да је ико од њих сам себи живот одузео. И код Јевреја су самоубиства врло ретка; од 119 самоубистава, извршених у току последњих 9 година, онај случај из прошле године биће, у колико ми је познато, једини.

Из овога се види, како националитет има врло велики утицај на ова дела. То потврђује и страна статистика. Хладнокрвни и на практични живот још од малена навикнути Енглези и Американци одузимају себи живот у знатно мањој мери од осталих народа.

Што се тиче *покушаја самоубистава* њих је било за ове две године *22*, и то у 1903 год. *16*, а 1904. 6.

Ну овде је врло тешко определити праву меру за самоубиство од маскиране, којој је циљ да заклони какву неправилну радњу, изазову сажаљење и саучешће итд. То се најбоље види из самог начина на који се покушало да одузме живот. Док се код самоубиства, где је намера за одузимање живота несумњиво документована, највише употребљује револвер и конопац као најсигурнија и најбржа средства за одузимање живота, дотле су они код покушаја најмање заступљени, а највише нож, којим се може нанети повреда колика се хоће, и скакање у воду, где се може одмах указати помоћ. Од ова 22 покушаја извршена су:

Ножем 6
Скакањем у воду 6
Тровањем 5
Револвером 3
Вешањем 2

Сем тога док су код извршених самоубистава за означено време женске заступљене са мање од једне четвртине (од 27 — 7) дотле код осталих покушаја њихов број достиже скоро половину (од 22 — 9). Дакле очигледно већином хоће само да се заплаши муж или ко други, како би после тога био послушнији, издашнији итд.

Неки научници тврде, да су све самоубице душевно болесни људи. Да ли то стоји, то је у питању, али је несумњиво да су то многи од њих, што сведочи више примера. Тако је једна болничарка — превијачица, — служећи лекаре приликом операција, уобразила, да се и њој мора стомак да оперира, па кад јој то нису лекари хтели учинити, јер јој заиста ништа није ни било, она је хтела сама да изврши: узела је нож, легла на сто, распорила се, извадила црева на поље, баратала по свима и, природно, после тога умрла у највећим мукама. Једна се девојка трује у стану свога вереника под уображењем, да ју је рођени брат обешчастио. Друга једна девојка, радница монопола дувана, скаче у Саву да се удави „што је другарице дирају.“ Покућар један, опет, дави се „што га цео свет мрзи.“

Полиција сигурности не може на спречавање ових дела готово ни у колико у"ицати. На томе може успешно да ради школа, црква, јавно мнење итд. Некад се самоубиство сматрало за грех и самоубица је сахрањиван без икаквих церемонија и верских обреда; данас то више није и породице самоубица редовно добијају пристанак меродавних црквених фактора да самоубицу сахране по верским обредима. Борба за живот све је већа, а беде и невоље све чешће. Да се човек у свету одржи, да беду пре трпи и отклони, да љубав прегори — треба чврста воља, а ову може створити добро домаће васпитање, школа и јавно мњење.

Сад да пређемо на права казнима дела, и то прво на најважнија и најопаснија — *убиства*.

За ове две године било их је у Београду *6*, и то по *3* на сваку годину.

Раније је било:

1896 год. 3
1897 » 2
1898 » 5
1899 » 2
1800 » 4
1901 год. . . . . —
1902 » 3

Дакле просечно *3* годишње.

Према већ поменутом „Тасиним Белешкама“ ових је злочина било:

Године 1878 3
» 1879 5
» 1880 6
» 1881 7
» 1882 10
» 1883 8
» 1884 7
» 1885 8
» 1886 9

Просечно, дакле, 7 на годину.

Велика је добит, што су ови најопаснији злочини спали сада испод половине, јер док се остала казнима дела могу загладити и штета накнадити, дотле се овде живот не може више повратити.

Добит је ова у толико већа, што су раније убиства већином вршена из користољубља, а сада је то, међутим, врло редак случај. Од ових наведених 6 убистава ниједан није имао за мотив користољубље, већ су извршена:

Због међусобне свађе 3
» љубоморе 2
» кријумчарења 1

Само је убиство због кријумчарења извршено пушком, а сва остала ножем.

Два су од ових убистава извршена у пићу у кафани и то једно претпрошле године на сам Божић, а друго прошле године, опет на Божић.

Сем убиства због кријумчарења, које су извршили аустриски финанси над једним нашим рибаром и који су оптужени њиховим властима, све су остале убице ухваћене и осуђене. Од ових помињемо Стојана Илића, бив. ватрогасца, који је извршеним убиством над својом женом произвео велику сензацију. 27. априла 1903 године нађена је где лежи мртва на Бановом Брду више топчидерске касарне, поред пута што води ка топчидерском гробљу, његова одвојена жена Марија, ударена ножем више сисе. Брзом истрагом утврђено је, да је то извршио Стојан који је после два три дана ухваћен у Смедереву где је по учињеном делу отишао да би прикрио траг. И ако он дело није хтео никако признати, ипак је земаљским судовима осуђен на 20 год. робије, јер му је кривица потпуно доказана.

Друго убиство, које са своје интересантности ваља поменути, то је оно Розе Филипи. Њу је 29. јануара исте године убио њен љубазник Тома Немет, месарски радник, коме је она отказала љубав. Он се на њено опоро понашање према њему ражљутио, зграбио нож и на месту је убио. а потом се власти предао. Да није са собом као касапин носио нож, овога убиства не би било.

Покушаја убистава било је 1903 год. 7, а у 1904. *4*, дакле свега *11*.

Мотива оволиким покушајима убистава налазе се:

У пићу и међусобној свађи . . . 7
» љубомори 2
» освети 1
» покушају бегства испред чувара 1

Сви су извршиоци ових дела похватани и суду предати.

Ових је дела било:

У 1896	6
» 1897	12
» 1898	4
» 1899	7
» 1900	—
» 1901	3
» 1902	6

Разбојништва је било у овом времену *3*, и то 2 у 1903. *1* у 1904. год. Од којих 2 имају више карактер насилне изнуде но правог разбојништва. Једно је, међутим, од њих врло дрско и произвело је огромну пренеражаност у престоници. Три зликовца: Вид Кнежевић, Јаков Крпан и Сретен Микић, 11 децембра 1903 год. у сред пола дана, за време самог ручка, дошли су у кућу пок. Живка Давидовића, држав. саветника у пензији, која се налази у непосредној близини кварта врачарског, дивизиског штаба, министарства нар. привреде, двора и наживље краљ Миланове улице, напали на укућане са спремљеним чекићима, у намери, да све побију и кућу опљачкају, па четворо њих доста тешко повредили. Ну у даљем извршењу овога дела спречени су од једног верног Давидовићевог момка, који је се с једним од њих, Сретеном Микићем ухватио у коштац, савладао га и нанео му повреду по глави, пошто је и сам обрањен, па га тако држао док нису на вику за помоћ дошли полиц. органи и ухватили га. Остала двојица за време гушања Сретеновог са момком побегли су, па су тек после неколико дана ухваћени на Вршкој Чуци, када су хтели прећи у Бугарску.

Један је од њих био раније слуга у истој кући, те се тиме једино и може објаснити овако дрзак напад, јер су добро познавали распоред и прилике у кући. Као и већина злочинаца, особито опасних, који по престоници врше казнима дела, и ова тројица нису родом из Србије. Осуђени су по 18 година робије у тешком окову.

Извршиоци она два друга дела разбојништва такође су ухваћени и осуђени.

(свршиће се)

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ПАРИСКИ ДЕТЕКТИВИ

Променути одела и изглед лица више пута за неколико часова, прерушити се час у младића, час у старца, постајати једно за другим и дипломата и учитељ музике и раденик, умети се што природније претварати и прилагођивати приликама — једна је од најтежих глумачких вештина.

И док глумац, радећи све ово, има драгоцену потпору у перспективи сцене, вештачкој светлости на позорници и склоности публике ка алузијама, дотле париски детективи ове исте улоге одигравају у сред бела дана и у средини људи, који имају пуно разлога да буду обазриви према овој вештини.

Колико је само вештине и лукавства потребно једном полицајцу да би ушао у траг каквом вештом злочинцу, или да би се неопажен приближио осумњиченом лицу!!

После јединствених примера, које ћемо изложити, човек просто не зна чему пре да се диви: вештини или неустрашимости, постојаности или храбрости скромних полицијских агената, који у вршењу својих дужности не презају ни од највећих опасности.

* * *

Једна од првих тешкоћа, коју сваки добар детектив мора да савлада, састоји се у томе, да увек остане неопажен како на сумњивом месту где прибира податке о извршиоцу злочина, тако и од самог осумњиченог злочинца.

За време чувеног *Видока*, који је постао краљ париских полицајаца пошто је претходно био краљ лопова, беше наређено да се ухапси неки *Фосерд*, чувени зликовац, о коме се знало само то, да станује на једном од булевара, у кући се жутим завесама на прозорима, у којој је становала и једна мала, грбава шваља, пријатељица његове жене.

И ако ова обавештења беху веома непотпуна, јер у Паризу има ваздан булевара и безброј кућа са жутим завесама, ипак су Видоку била довољна да се успешно преруши.

Да би могао пронаћи грбаву шваљу, било је потребно разговарати са масом личности, а да би ови разговори били што успешнији, требало је импоновати спољашношћу отменог и богатог старог господина.

Потпуно прерушен у отменог и доброћудног шесетогодишњег старца, са тророгим шеширом на глави и штапом златне дршке у руками, Видок се крете у лов.

Прво је требало наћи грбаву шваљу, али како и где? — — —

Било је јутро. Ту су продавнице дневних намирница, у којима се у ово време стиче највише света и говори о свему и свачему. Најбоље ће, дакле бити, да се почне од њих. Колика моћ психолошке дедукције!

Тек што је провео неколико минута у једној од најпосећенијих продавница, кад ево ти једне мале и грбаве девојке. Пошто је купила млеко, и изменила неколико речи са присутним гостима, мала похита једној кући у оближњој улици. Разуме се већ, да је Видок за тили час био у њеном стану, и да му је прво питање било:

— Станује ли у овој кући г. Фосорд?

— Баш јуче иселио се, и сада не знам где је, одговори *мала* брзо и равнодушно.

Сваки други сматрао би ствар за пропалу после оваквог одговора, али је Видок био краљ полицајаца и зато је могао, у тренут ока, створити нов план за даље тражње.

— Је ли господин отпутовао потпуно сам? биле су још речи којима се обратио *малој* најучтивијим тоном.

— Не, одговори одмах ово: С њим је отишла и његова жена, једна велика и лена дама, црномањаста, са лепим очима и кукастим носем. Али шта Вам је, за име Бога!...

У овом тренутку Видок већ беше пао на колена и јецаше као дете:

— Његова жена! Ах, то је моја жена! Неверница, побегла је с њим. Мислио сам поуздано да ћу је овде затећи. Сад је све свршено. Не остаје ми ништа више, госпођице, до да умрем.

Сцена ова, тако вешто изведена, узбудила је грбаву шваљу у толикој мери, да је заборавила на сваку предострожност и похитала у помоћ „*нашуштеном мужу.*“ Само после два дана, „*шесетогодишњи старац*“ метнуо је своју младу и снажну руку на раме „*заводника своје жене,*“ толико жељеног Фосорда.

* * *

За време првих година рестаурација, требала је пошто пото ухватити једног шпанског грофа, који се био умешао у извесну заверу. Постојала је сумња, да је завереник био прикривен у извесној кући, у улици „Камартин,“ али је недостајало законских услова за претрес исте. Слуга грофов, међутим, тврдио је одлучно, да се његов господар налази у Лондону. Ствар је била веома озбиљна и није трпела одлагања. О извршењу њеном имао се старати инспектор сигурности *Канлер*. Требало је радити брзо и одлучно. Али како, на који начин?

Одевен потпуно у ливреју собног слуге, Канлер у трку улази у осумњичену кућу, јури уз степенице и не осврћући се на вику вратара, долази пред стан грофов и и звони на вратима. Тек што је слуга отворио, Канлер улеће у предсобље и, сав задихан, не допуштајући ономе да се поврати од изненађења, трчи из салона у салон, из собе у собу. Најзад доспева и у библиотеку, и ту затиче једног господина, завађеног у наслоњачи, са цигаром у устима и новинама у рукама. Претварајући се да га није опазио, Канлер се жури прозорима који гледају у башту, отвара их и виче гласно: „*Фиђи, Фиђи, Фиђи,*“ а по том скрушено пада на једну наслоњачу. Пошто је, на овај начин, сазнао и видео све што му је требало, Канлер одговара узнемиреном служитељу да је упустио папагаја своје госпође, једне старе баронице из околине. Молећи по сто пута за извињење због свог незгодног, а у неколико и непристојног упада у кућу, који је само последица његове уобразиље као да је бегунца видео на једном дрвету у башти, инспектор сигурности повлачи се и не бацајући поглед на господина у наслоњачи.

Још сутра дан гроф је био одведен на границу.

* * *

Одело детектива зависи у главноме од природе злочина и преступа за којима трагају. За поједина трагања неопходно су потребна одела фина, по моди и кицошка. Ово нарочито вреди за детективе по коцкарницама. На жалост, у Паризу има врло много и тајних и јавних коцкарница.

Једног дана у префектуру долази изнесан господин и жали се како је опљачкан у једној од тајних коцкарница. Позван да да обавештења о истој, жалилац изјављује, да се у коцкарницу може ући само са лозинком. Ово је, међутим, веома чудновато. Пошто се три пута звони на вратима, на питање ко је? треба одговорити: „хоћу да вадим зуб.“

Сазнав за ово, неколико агената похватали су идуће ноћи целу коцкарску дружину.

* * *

У последње време коцкање узима све више и више маха. Ретко је која забава, било јавна или приватна, на којој се противници игре не скупљају у засебне салоне ради прекраћивања времена путем коцке. Разуме се већ, да се професионални коцкари вешто користе свима овим приликама. Знајући ово, париска полиција испуњава само своју дужност, кад на све веће јавне забаве шаље по неколико најинтелигентнијих детектива, који се прерушавају према потреби.

На једну од ових забава, г. Х. срете и познаде једног од најстаријих париских детектива.

— То ви одлично представљате државног саветника, узвикну г. Х..., усхићен изгледом и држањем детектива.

— Вребам једног од најпрепреденијих коцкара, који се издаје за барона и посећује сваку већу јавну забаву. Ха, већ је ту. Изволте за мном.

— Драги мој бароне, рече детектив прилазећи једном отменом и проседом господину, који са особитом вештином мешаше карте пред једним наивним младим човеком, извините што Вас узнемирујем. Ја имам само једну реч да Вам кажем.

Чим је лажни барон устао, *лажни саветник* ухвати га под руку, и гледајући му право у очи, рече:

— Познајем Вас добро. Ви сте... Узмите ваш штап и шешир, и чистите се одмах одавде.

Одмах после ових речи барон се удаљи из сале, остављајући своју жртву живу и здраву, али у исто доба и изненађену.

* * *

Данас елегантан господин и у оделу по најновијој моди, детектив сигурности мора се, врло често, још сутра дан, прерушити у најпростијег земљорадника са тромим корацима и неспретним покретима. Ово прерушавање нарочито је потребно због вештих и лукавих кесароша, који у близини железничких станица, или на улазима у град, причекују наивне земљораднике и провинцијалце.

„*Посао са сатом*“ најобичнија је и најмања је штета, коју ови наивни и добри људи претрпе ако падну у руке овим опасним личностима.

Тек што је човек ушао у град, а већ му прилази једна индивиду-а са речима: „Извините, молим вас, у великој сам неприлици. Мати ми је болесна у унутрашњости; потребно је да идем да је видим али немам новаца за железничку карту. Ево овог златног сата: то је фамилијарна успомена и ја на њу много полажем, али ме овај случај приморава да се с њом растанем; ако би хтели да је купите, дао бих је јевтино.“

Док купац разгледа понуђени му сат, прилази, тобож случајно, саучесник продавачев и удара на погодбу. Пошто сопственик сата као „*частан човек*“, неће с њим да се погађа док не чује последњу реч првог купца, то саучесник прилази жртви и шапће јој на ухо: „Ја сам јувелир, радња ми је преко пута; ако пристане за 50 дин. узмите сат; ја ћу вам га откупити за 70.“

После ових речи наивна жртва сврша брзо погодбу, узима сат и одлази у означену радњу јувелиреву. Прави сопственик радње, који већ неколико часова није никуд излазио, погађа у чему је ствар и смеје се. Сат највише вреди 10 динара, и преварени га обично задржава као успомену на долазак у Париз.

Прерушавајући се посведневно на различите начине, само једном детективу пошло је за руком да у току од недеље дана ухвати четири кесароша на источној железничкој станици.

Захваљујући свом вештом прерушавању и својој оштроумности. Детектив *Сендо* прославио се пре неколико година у једној обичној ствари. Пролазећи једног дана преко пијаце, сусрете се са двојицом лопова који му понудише на продају један скупоцени сат за незнатну цену. Било је јасно, да је сат био украден Пошто га је, тобож, озбиљно испитивао дуже време, а у ствари размишљао о начину на који ће ухапсити продавце, јер у близини није било полицијских органа, Сендо меће сат у свој џеп и бежи у правцу најближе полицијске станице. Оно што је предвиђено у свему се догодило: крадљивци трче за њим, не опажајући у трчању куда их бегунац води. Дошав на неколико корачаји до места на коме су се налазили агенти, *Сендо* се нагло заустављ, виче за помоћ, осврће се и хвата једног од својих гонилаца, а другог оставља многобројним агентима који му журно прилазе у помоћ. План је, као што се види, био одлично смишљен и изведен.

* * *

Врло су ретки случаји да злочинац, особито крадљивац, ради потпуно усамљен; готово увек он је члан какве веће дружине и има више саучесника. Ово врло добро знају париски детективи, и с тога се труде да искористе сваки, па и најмањи податак, који би им пружио, случајно или намерно, ухапшени крадљивац. И ако им је овај посао отежан публиковањем података о ухапшеном и истрази, ипак су они неуморни у истраживању нових начина за проналазак саучесника. Сматра се, да је ствар идеално изведена, ако је детективу испало за руком да приреди „*мишоловку*“ целој лоповској дружини. Ако, н. п. ухапшени има каквог доброг пријатеља, то је извесно да ће саучесници похитати овоме за обавештења о затвореном другу. На овај начин место за мишоловку већ је изабрано. Кућа у којој станује „*пријатељ*“, добија одмах новог *вратара*, који дочекује једног по једног саучесника и упућује их за новости — у затвор.

* * *

Пре неколико година, преко половину вила између Ношана и Сен-Мора беху опљачкане. С тешком муком успело се да се ухвати један крадљивац, али он не хтеде одати ни једног од својих многобројних саучесника.

Једног дана настојнику затвора пође за руком да ухвати једно притворениково писмо, адресовано на извесног Р..., у коме стајаше ово: „*Ако видиш другове, кажи им да ми иошљу мало трошка.*“

Пошто се претходно добро обавестио о адресанту, један детектив, обучен у одело зидарског радника, упути се у његов стан. У стану затече само жену, која, на прво питање, изјави да не зна где јој је муж. Претварајући се да је истог дана изашао из затвора, и причајући детаљно о „*сиротом притвореник*у“, писцу писма, детектив најзад успе да од жене сазна за место где се налази њен муж и начин помоћу кога ће га овај примити с поверењем. Јатак имађаше старинарску радњу радњу у једној од најзабаченијих улица париских. Пошто га је ухватио и испратио у затвор, детектив се брзо пресвуче у одело старинара и заузе место ухапшеног. Два агента, такође прерушени, представљаху његове помоћнике. Сваки који продаје половне ствари обвезан је, по закону, да докаже своју сопственост на исте. Први који је дошао, није био у стању то учинити, и с тога је послат у затвор. После једног сата наилази други и пролази овако исто, за тим трећи, четврти итд. На овај начин, 20 крадљиваца ухапшени су за један дан, а ствари које су доносили на продају, разуме се крадене, једва су стале у четвора кола.

Јом је био први, који је „*мишоловку*“ заменуо фијакером. Одевен потпуно у фијакерско одело, и пуцајући бичем вештије од свију париских фијакериста, он је са својим фијакером постигао огромне успехе.

Требало је пратити једног отменог крадљивца, који се при сваком изласку из куће пао у први фијакер на који је наилазио. Краћа му је доносила огромне приходе, и с тога није водио рачуна о трошковима. Поред овога, био је и један други разлог који га је приморавао да се вози на колима: бојазан да се на улици не сретне с којим старим познаником.

Али, куда је он тако често ишао? и због чега? На сваки начин код саучасника ради договора о операцијама.

Дошав до овог закључка, још се једног јутра, тобож случајно, заустави с колима у близини куће осумњиченог господина. Не показујући ни најмање знаке неповерења, *господин* се попе у полицајчев фијакер. После узастопне осмодневне вожње, Јом је сазнао и похапсио све саучаснике, као и самог *господина*.

* * *

Да би се ухапсила извесна личност, често пута потребно је и по 20 преру-

шавања. Ово бива у случају ухођења сумњивог лица, које треба пратити корак у корак, а да оно ипак то не опази. Задобити поверење у сваком тренутку, врхунац је полицијске вештине у свима, па и у овим случајима.

Недавно је био извршен један злочин на обалама Сене. Тело жртве нађено је у води. На лешу не беше апсолутно никаквих трагова од повреда, нити се ма по чему могло сумњати на злочин.

Међу беспосличарима, који по цео дан проводе на обалама Сене, мораће на сваки начин одјекнути ехо извршеног злочина, ако га је било. Један детектив, прерушен у простог гамена, био је одмах изаслат на лице места ради прибирања обавештења.

Право рећи, само у оваким приликама у стању је да се покаже истински геније полицајчев. Приближити се осумњиченом, видети га добро, говорити му о самом злочину, тражити у његовим очима, по његовом лицу и у целом његовом држању признање, прилагодити се средини оделом и навикама и, најзад, у последњем моменту извршити одсудан удар, — биле су најобичније ствари за чувеног *Славуја*.

Једно убиство беше откривено у улици Р... и за исто осумњичен и затворен син оближњег воденичара. Одевен у морнарско одело, Славуј одлази у *Горњу варош* ради прикупљања података. С добивеним подацима није задовољан, али ипак не очајава; он има свој план. Дан панађура приближује се. У оделу старог просјака, он се појављује на најживљем месту, где га жандарми хватају и воде у затвор. Само после два сата, он задобија поверење ухапшеног воденичара, и излази пред истражног судију са доказима о његовој кривици.

Другом приликом била је реч о једном злочину у северном департману. Убица је био познат, али се није могао пронаћи. Прерушен од главе до пете, Славуј иде у потеру за њим, и већ после једног дана налази му траг у околини. Да га не би испустио из очију нити побудио сумњу, ступа као момак у један млин, ради у истом неколико дана, приближује се за ово време сасвим осумњиченом, и најзад га успешно затвара.

Има још нешто боље. Генералу Шраму извршена је крађа у вредности 700.000 динара. Руковођен трагом који остали беху преидели — лулом напуњеном белгијским дуваном — Славуј се, у пратњи два агента: *Линда* и *Поаријера*, креће одмах на пут и успева да открије село у коме се налази крадљивац. Остаје му само, да га сачека на путу и ухапси. Да не би падали у очи, седећи залудни поред пута, Славуј набавља ашов и с њим рије земљу у оближњем пољу, коју остала два детектива на колицима превлаче преко пута. Пошто су прошла пуна три дана, разуме се у грозничавом ишчекивању, на путу се најзад указује један човек са торбом на леђима и котарицом у рукама. И ако је крадљивац био прерушен, ипак га је Славуј познао по несигурном ходу и узневерeним погледима.

Сам Славуј прича нам у својим меморарима на који је начин пратио поједине личности. У овом циљу, обично је, вели, ишао у друштву са још једним другом. Обојица су на себи носили по два пара одела: капут са меким шеширом и блузу са морнарском капом. Славуј је ишао напред а друг за њим. Ако би се личност, коју су пратили, окренуло више пута, и на тај начин уочила свога пратиоца, Славуј је своје место уступао другу који је одмах облачио блузу, до овог тренутка скривену испод капута, и шешир замењивао морнарском капом. Ово се понављало по неколико пута на дан. Захваљујући овом вештом прерушавању, Славуј је могао пратити једну личност пуна два месеца, и ова то није опажала.

Колико је Славуј био вешт у прерушавању, може се најбоље видети из ових његових редака:

„Једно вече заказао сам састанак мојој жени. Био сам прерушен у зидара. Не знајући за ово, отпочела је викати у помоћ чим сам јој се приближио; умирила се тек пошто је чула мој глас.“

Најзад, оно што највише иде у прилог вештини прерушавања полицијских детектива, то је што их они у већини случаја врше у присуству највећих опасности. Свака, па и најмања несмотреност од њихове стране, у стању су да им скину маску и живот им ставе на коцку.

И за све ово, они у најбољем случају могу имати плату од 3800 дин. на годину, колико је имао и Славуј после 20 год. службе, 2000 усмено извршених затварања, 8 удараца ножем и безброј оманьих рана.

С француског **Д. Ђ. Алимпић.**

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Самоубиства у Сједињеним Америчким Државама. Према статистичким подацима, које је недавно објавио универзитетски професор *Белеј*, број самоубистава у Сједињеним Америчким Државама, а у времену од 1897—1902 год., износи *10.000*. Од овог броја на људе долази *7781*, а на жене *2219* случајева.

Највећи број самоубистава извршен је у добу између 30—40 год., а $^2/_3$ од целокупног броја у добу између 20—50 год.

Број ожењених и удатих самоубица знатно је већи од броја нежењених и неудатих. Тако, од целокупног броја долази: на ожењене *3817*, на удате *990*, на нежењене *3129*, на неудате *926*, на удовце *496*, на удовице *183*, на разведене *137* и на распуштенице *52*.

Највећи број самоубистава извршен је помоћу ватреног оружја и отрова. Као главни њихови узроци јављају се, на првом месту, очајање и рђаве материјалне прилике, а потом рђаво здравље.

Под утицајем алкохола људи су се убијали 17 пута више него жене, а 13 пута више услед губитка новаца. Посматрана према данима у које су извршена, број самоубистава највећи је понедеоником, затим недељом, а најмањи суботом. У колико су људи више предпостављали понедеоник, у толико је субота била фатална за жене.

И само доба дана утицало је знатно на вршење самоубистава. Почињући од поноћи, она расту до 6 часова у вече, затим се смањују између 6—9 часова и, најзад, достижу свој врхунац између 9 часова и поноћи.

Λ

Приход од убиства. Још пре 10 год. утврђено је према статистичким подацима, да средњи приход од једног убиства не износи више од 28—30 динара. Однос овај између злочина и његовог прихода остао је, у главноме, и до данас не измењен. Јасно је, према овоме, да се убилачка процесија врло мало рентира. Једини човек, који од ње има користи, то је *џелат* са својим приходом од 10.000 дин. на годину.

Λ

Суд за децу у Њујорку. — Међу многобројним средствима којима се данас служе напреднији народи да би сузбили нагли напредак криминалитета долази, на првом месту, заштита напуштене деце. Ослободити децу порочних утицаја средине, паралисати благовремено урођене им рђаве склоности, једном речи створити од њих корисне грађане, свесне својих права и дужности, — главни је циљ ове заштите.

Једна од најинтересантнијих установа ове врсте јесте, нема спора, суд за суђење дечијих кривица у Њујорку. Ево шта о њему вели г-ђа *Ворст*, једна од најчувенијих писаца с оне стране океана:

„До пре 10 год., крадљивци и кесароши испод 16 год. беху врло ретки у Њујорку. Тек у последње време, број младих злочинаца отпочео је расти у толикој мери да је законодавац, желећи овоме стати на пут, створио месеца септембра 1902 год. нарочити суд за суђење дечијих злочина и преступа. За време прве год. свога постанка нови суд судио је преко 7000 деце, и показао неоспорно бољи успех од старог система суђења.“

У провизорном затвору, где млади осуђеници издржавају казну од 3—5 дана, за настојницу и чуваре употребљују се искључиво жене.

За време наше посете у америчанској „Малој Рокети,“ пише г-ђа Ворст, дочекани смо од једне средњовечне и врло пријатне даме, одевене потпуно у бело одело. То је била управница завода, под чијом управом никад није било мање од 150 притвореника, већином мушкараца.

На моје питање: каквим се средствима служи да одржи ред међу својим питомцима, од којих већина имађаху груб и страшан изглед, г-ђа ми одговори ово:

„Ми тврдо верујемо, да је наш утицај на осуђенике много јачи од утицаја људи. У тешкоћама, које се сваког часа појављују у односима са младим притвореницима, људи инстиктивно прибегавају својој физичкој сили. Ми, напротив, не смејући рачунати на исту физичку силу, приморани смо на стрпљење и такт, а

без ових особина апсолутно је немогуће постићи ма какав успех код ове деце.

— Али, госпођо, ова деца имају склоности ка гневу и побуни; зар се не бојите напада?

— Ни најмање. Један од најраскалашнијих осуђеника покушао је једном приликом да ме нападне, али је у тренут ока био бачен на земљу од стране најгорег осуђеника.

— У овој кући не сме нико дигнути руку на жену, изговорио је овом приликом мој бранилац, и то је много више вредело но чета наоружаних жандарма.

— Као што видите, додаде г-ђа управница, наша моћ према овој деци лежи у самој нашој слабости.

* * *

Што се тиче судија овог суда, они су обвезни, поред осталог, да изучавају специјалне студије о деци. Ево како најинтелигентнији међу њима мисли о дечијем криминалитету:

„Полазна тачка дечијег криминалитета лежи у небрежењу родитеља. Са ових разлога неопходно је потребно посматрати сваки случај за себе. Да би се могло праведно судити једно дете, морају се имати у виду његове урођене особине и његово лично схватање криминалног акта. Потпуно је бесмислено примењивати и на децу оно исто средство поправљања која се употребљују за људе. Ја лично, са мојим малим питомцима поступам као с пријатељима, и обраћам нарочиту пажњу на то да их не понизим пред друговима. Пре неколико дана захтевали су од мене да пошљем у кућу за поправку једног од наших питомаца, чија се кривична акта умножаваху из дана у дан. У место да ово учиним, позвао сам малог на ручак. Разговарали смо дуго. Рекох му, поред осталог, како се, излажем опасности да постанем смешан у очима градских власти ако и даље продужим заштићавати непоправиму децу. Да би оправдао своје понашање, гост ми исприча како га отац врло често бије и како му је мати посведневно пијана. То је, вели, и узрок због кога не може да се прилагоди кући и послу. Најзад ме је молио да му нађем рада. Ово је било једне суботе у вече, а идућег понедеоника већ је ступио на посао који, ево већ неколико година, није напустио.“

Поред чисто хуманих разлога, оволика пажња према напуштеној деци има свога основа и у разлозима државним, политичким па и чисто материјалним, јер најзад треба знати: **да много јевтиније стаје подизање једног грађанина но издржавање једног злочинца.**

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Љубомир Алексић, из Божурње, стар 22 год., стаса средњег, у опште риђ, 22. јануара ове год. дотерао је у Београд кола дрва свога газде Радојице Петровића, тежака из Рушња, продао их, па по том побегао а кола и волове оставио. Собом је однео своју радничку књигу и газдину кабаницу. Препоручује се свима властима да Љубомира потраже и у случају проналаска спроведу Управи Београда с позивом на бр. 2861. или нач. ср. врачарског с позивом на бр. 1020.

Данило Мелентијевић, слуга из Аранђеловца, стар 17 год., украо је 21. јануара тек. год. Илији Тодоровићу, кујунџији из Аранђеловца, разног ситничарског еспапа у вредности 28·90 дин. — Нека све полиц. и општ. власти Данила потраже и у случају проналаска спроведу Управи Београда с позивом на бр. 2674. или нач. ср. јасеничког у Аранђеловцу.

Крађа адиђара у Ужицу. Непознати лопов ноћу између 24. и 25. јануара тек. год. обио је дућан Свете Јокановића, трг. из Ужица, и из истог покрао и однео: три златна дијамантска прстена са по једним каменом, три златна прстена, једне минђуше дијамантске, једне минђуше златне, направљене од наполеона, један сребрн женски сахат и 50—60 дин. у новцу. — Позивају се све полиц. и општ. власти да покрађу и лопова потраже и у случају проналаска спроведу нач. окр. ужичког с позивом на бр. 699

Димитрије Новаковић, ковач из Мијоковаца у ср. љубићком, у последње време слуга у Обреновцу, стар 22 год., раста средњег, без бркова и браде, дугачких образа, суводњав, од одела има капут пепељаве боје, шипеле, црн шешир — 24. јануара тек. год. побегао је из притвора ваљев. прв. суда, где је одговарао за убиство. — Нека га све полиц. и општ. власти потраже у своме домашају, па у случају проналаска спроведу ваљевском прв. суду с позивом на бр. 2383.

Најдан Миловановић, из Гроздара стар 47 год., бив. председник општине медвеђске, и **Марко Арсенијевић.** — Пећанац, бив. механџија из Медвеђе, стар 35 год., решењем нач. ср. јабланичког стављени су под крив. истрагу и у притвор за дело из § 147. и 148. казн. зак. Пошто се обојица налазе у бегству, то се препоручује свима полиц. властима да их потраже и у случају проналаска спроведу нач. ср. јабланичког с позивом на бр. 771. или Управи Београда с позивом на бр. 1694.

Живко Милутиновић, слуга Јована Јоцића из Мајиловца, покрао је свога газду и однео: 300 дин. у банкнотама, један гуњ, један револвер и један нож. Он је стар 30 год. средњег раста, бркова малих, смеђих, брије се; од одела има капут, беле сукнене чакшире и на глави шубару. — У случају проналаска треба га стражарно спровести нач. ср. рамског с позивом на бр. 389., или Управи Београда с позивом на бр. 1172.

Стеван Јовановић, свирач из Баточине, стар 32 год. раста средњег, црномањаст, ретких црних бркова, окривљен је код нач. окр. ужичког за крађу. Нека га све полиц. и општ. власти потраже и у случају проналаска спроведу истом начелству с позивом на бр. 345. или Управи Београда с позивом на бр. 1424.

Ђорђе Белић, бив. паракувар у хотел „Империјалу“ у Београду, родом из Темишвара, стар 40 год. плав, у левом оку има плаву зеницу, 9. јануара тек год. украо је из затвореног сандука Марије Шморјанац 60 дин., па побегао негде у унутрашњост. — Нека га све полиц. и опш. власти живо потраже и у случају проналаска стражарно спроведу Управи Београда с позивом на бр. 1005.

Војислав Милојевић, војник 4 чете I батаљона IX пешад пука „Кнез Николе“, висок 1.68 м. косе смеђе, очију плавих, црномањаст, са врло малим брковима, у војничком оделу, — побегао је из команде. Препоручује се свима полиц. и општ. властима да Војислава потраже и најеног спроведу команданту IX пеш. пука, или Управи Београда с позивом на бр. 335.

Милутин Ристић, звани **Лучан,** родом из Шуша, и **Драги Градиштанац, коцкари,** који су извршили опасну крађу Јанку Стојадиновићу, трг. из Смедерева, побегли су испред спроводника 7. јануара тек. год. — Препоручује се свима полиц. и општ. властима да Милутна и Градиштанца живо потраже и у случају проналаска спроведу нач. окр. смедеревског с позивом на бр. 169, или Управи Београда с позивом на бр. 737.

Спасоје Шарановић, родом из села Глободера у ср. расинском извршио је крађу Десноту Вучковићу, мех. из Барајева, па негде побегао. — Препоручује се свима полиц и општ. властима да Спасоја потраже и у случају проналаска спроведу нач. ср. пчињског с позивом на бр. 12468, или Управи Београда с позивом на бр. 748.

Миливоја Маленића, публицисту, тражи кв. варошки Управе Београда ради узимања на одговор за више дела фалсификата. — Нека га све полиц. власти потраже и у случају проналаска спроведу Управи Београда с позивом на бр. 1268.

Милан Јовановић. — „Џамбас“, циганин — коцкар, стар 19 год. црномањаст, косе црне, без браде и бркова — решењем прв. суда за вар. Београд од 20. децембра 1904 г. Бр. 34658. стављен је за крађу под крив истрагу и у притвор. Како се Милан налази у бегству, то се препоручује свима полиц. властима да га у својим домашајима најживље потраже и у случају проналаска спроведу Управи Београда с позивом на бр. 160.

Влајко Раденковић, бив. слуга г. Милана Живковића, трг. овд., стар 24 год., стаса високог, косе плаве и гргураве, носа кукаста, украо је своме господару један зимски, кратак капут сиве боје, постављен јагњетином, прслук кариран на црвено, једне нове панталоне и четворе гаће. — Нека га све полиц. и општинске власти потраже и у случају проналаска спроведу Управи Београда с позивом на бр. 45018.|904. г.

Арнолд Ернест—Грос, слуга, родом из Зага у Мађарској, по народности јеврејин, стаса средњег, косе смеђе, бркова црних, малих, — 29. децембра прошле год. покрао је своме господару г. Д-р Лују кнезу Војиновићу, гувернеру Њ. В. Принца Александра, разног покућанства и одела у вредности 800 дин., па пошто је исте заложио у једном овд. заводу и новац дигао, побегао је незнано где. Препоручује се свима полиц. властима да Арнолда живо потраже и у случају проналаска спроведу Управи Београда с позивом на бр. 45427. 1904. године.

Радосав Пантић, бив. ковачки калфа код г. Јоце Јуришића, ковача из Београда, родом из Ратара, украо је крајем прошле године Пери Бировљеву, калфи коларском, један зимски кратак, полован капут од беличастог штофа, једне

зимске беличасте панталоне и једне половне, високе цинеле, па по том побегао, — Нека га све полиц. и општ. власти потраже у своме домашају и у случају проналаска спроведу Управи Београда с позивом на бр. 45450. 1904. год.

Чедомир Павићевић — Павић, из Горјана, а родом из Босне, који је био стављен под крив. истрагу и у притвор због опасне крађе, побегао је из притвора нач. ср. тамнавског. Он је стар 22 године, раста малог, брије се, црн, бркова црних и малих, косе и очију црних. Препоручује се свима полиц. властима да га живо потраже и у случају проналаска спроведу Ваљевском прв. суду с позивом на бр. 32269. 1904. год., или Управи Београда с позивом на бр. 625.

Два печата суда општине белотићске и поште белотићске у ср. мачванском, један сат будилник и 50 бојевих меткова украли су непознати лопови ноћу између 5. и 6. јануара тек. год. из суднице поменуте општине, пошто су је претходно обили. Скреће се пажња свима полиц. и општ. властима на ову покрађу. Крадљивце у случају проналаска треба спровести нач. окр. подринског с позивом на бр. 953.

Мор Виц, комисионар, родом из Будим-Пеште, крајем прошле године изузео је од овд. Извозне Банке 44.500 динара за рачун фирме

Јозефа Розенфелда из Будим-Пеште, па незнано куда побегао. — Препоручује се свима полиц. и општ. властима да Морица по овој фотографији потраже и у случају проналаска спроведу Управи Београда с позивом на бр. 817.

Три непозната зликовца, ноћу између 20. и 21. пр. м-ца наоружани пушкама и револверима, повезани по глави и нагарављени, напали су на кућу Недељка Жујевића, тежака из Кораћице, која је усамљена и удаљена од села Кораћице за читав сахат, везали Недељка па га дотле мучили и тукли, док му нису изнудили три велика и један мали бушени дукат, и 40 дин. у среб. банкама. Зликовци су били у сељачком оделу, у чакширама и гуњевима, један је од њих био повисок и имао је кратку пушку и редовнике меткова око себе, а остала двојица била су средњег раста и имали су револвере дугачке. — Опис њихов непознат је, пошто се нису могли чисто видети, јер су били повезани. — Позивају се све полицијске и општинске власти да за зликовцима предузму најживљу потеру и у случају проналаска стражарно их спроведу начел. окр. београдског с позивом на Бр. 869.

Петар Оролић, земљоделац из Риља у ср. трстеничком, има да се стави под кривичну истрагу и у притвор за дело из §. 149. казнен. закона, за које се дело једно лице већ налази у притвору код иследне власти у срезу левачком окр. моравском. По извешћу начел. среза трстеничког Оролић је из Риљца побегао. Он је стар 34 год., стаса малог, дежмекаст, у оделу сељачком сукненом, на глави има шубару, у лицу бео, малих жућкастих бркова и очију плавих.

Сима Н. слуга, родом из Босне, а у последње време живео је у Сибници у окр. космајском као воденичар, стар око 52. год., средњег раста, у лицу поднадувен и блед, косе смеђе, бркова средњих и плаво-црних, носа прћава; од одела имао је на глави војничку шајкачу, у коју је заденута игла с белим концем, дугачак црно-жут капут, суре старе панталоне са белим штрафтама, до себе сељачку кошуљу, на ногама банатске опанке и сељачке вунене чарапе — погодио се као слуга код г. Михаила Антонијевића, јувелира овд., па после неколико дана побегао, однев са собом: једно ћебе, један будилник и једне нове банатске опанке, у вредности 25. дин. — Препоручује се свима полиц. и општинским властима нарочито оним у окр. београдском, да Симу живо потраже и у случају проналаска спроведу Управи Београда с позивом на Бр. 3604.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Павле Махалицки, камердинер, родом из Беча, стар 25 год., висок, витак, слабе грађе, мршавог и уског лика, чисто плаве косе и бркова, уњка по мало (говори кроз нос) и при говору развлачи леви крај уста — украо је своме господару Дон Јозе Каро и Сеченьи, шпанском амбасадеру у Бечу, 1000 круна у готовом и до 2500 у стварима, па незнано где побегао. — Скреће се пажња свима полиц. властима на ово лице, које у случају проналаска треба спровести Управа Београда с позивом на бр. 1217.

Пет девојака под ледом. — Цес. Крал. Аустро-Угарски конзулат у Београду доставио је Управи Београда, да су 27. јануара тек. год. неколико девојака прелазиле преко замрзнутог Дунава из Новог Сада у Петро-Варадин. Том приликом под њима се проломи лед и удаве се ових пет девојака:

Јулијана Медведовић,	стара	14—15 год.
Вероника Алмај . . .	„	14—15 „
Јосипа Ромић . . .	„	13—14 „
Јулка Сикорски . .	„	15—16 „
Катица Сикорски . .	„	13—14 „

Скреће се пажња свима полиц. властима дуж целе српско-дунавске обале на лешеве побројаних девојака, па ако се који нађе, да се о том извести Управи Београда с позивом на бр. 2801.

Одбачено дете. — 14. јануара тек. год. око $8\frac{1}{2}$ час. у вече нађено је у Дурмиторској улици на тротоару, у близини кафане «Славина» једно одбачено женско дете у повоју са забелешком на једној цедуљици, да је детету крштено име Анђелија. Према изјави бабице, којој је дете предато на чување, оно је старо два месеца. Моле се приватна лица, а полицискима органима скреће се пажња, да јаве Управи Београда ако знају или кад дознају име родитеља овог одбаченог детета. — УБр. 1241.

Милана, сина Новака **Богдановића** из Кремана, бив. шегрта Радована Никачевића, бак. из Ужица, нестало је трећег дана Божића прошле године и о истоме се ништа не зна. Он је стар 13 год., раста повисока, сувоњав, подужних образа, очију плавих, косе и обрва риђих, више једне обрве има брадавицу. Скреће се пажња свима полиц. властима да ако, што сазнају о овом Милану, јаве нач. окр. ужичког с позивом на бр. 142.

КО ЈЕ ОВО?

25. јануара тек. год. по новом календару нађен је крај морске обале у Цирковници, жупанија Модрушко-ријечка у Хрватској, леш непознатог човека који је револвером извршио над собом самоубиство.

Леш је дуг око 164 см., слабо развијен и слабо угојен, у опште смеђ, очију плавих, бркова кратких, ретких и жућкастих, носа раз-

вијена, зуба очуваних. Цео утисак лица је такав, да се може закључити, да је непознати припадао јеврејској народности и да је из боље куће.

Од одела имао је на себи: дуг зимски капут од зеленкастог шевијота, кратко грађанско одело пепељаве боје, белу кошуљу са прсима љубичасте боје, гаће од белог платна са монограмом W S, црне памучне чарапе са истим монограмом и цинеле «бергштајгер».

Изузев неколико незнатних предмета, код леша се није нашао никакав знак по коме би се могло сазнати: ко је, шта је и откуда је?

На молбу кр. котарске области у Цирковници износимо фотографију овога леша с молбом, да ако би га ко познао јави његово име и остало Управи Београда с позивом на бр. 3307.

ТАЈАНСТВЕНО УБИСТВО У СМЕДЕРЕВУ

На дунавској обали код кеја смедеревског, пола у води а пола на суву, нађен је 19. децембра прошле године леш једног средњевечног човека, за који се убрзо утврдило да је Миће Перића, економа из Београда.

Полицијским увиђајем и лекарском секцијом нису на лешу нађени никакви трагови од на-

силних повреда, те по томе, а и што је лекар на мозгу леша нашао извесну аномалију, поверовало се испрва, да се Мића сам удавио.

Ну поновном детаљнијом секцијом, извршеном после прве на два дана, утврђено је, да, као и први пут, на лешу нема никаквих повреда, али да је леш мртав доспео у воду, дакле да је најпре угушен — било јастуцима при спавању, било марамом и рукама или тиме подобно, — па тек онда бачен у воду, да би се заварао траг казнимом делу и маскирало самоубиство.

Пок. Мића је родом из Босне, одакле је за време окупације као устаник емигрирао у Србију. Дуго је година био службеник општине београдске, а једно време и вршилац дужности командира ватрогасачке чете. Прошле године иступио је из службе и бавио се пчеларством.

Својим тихим и покученим животом заштедео је приличну сумицу новаца, те је на Енглезовцу у Дубљанској узици стекао и кућицу с плацем, а био је добио приличну суму и на лозу. Ценили су га да је стајао на 30—40000 динара, ма да он никоме, па ни својим најбољим пријатељима, није хтео ништа рећи о своме имовном стању и месту где новац држи.

Прошлог лета продао је ону своју кућу, у намери да где год купи какво пољско добро, те да се ода економији. Ради тога је у новембру месецу путовао у Шабац и тамо гледао неко имање; отуд се вратио крајем истог месеца, па после два — три дана отишао у Чачак своме брату г. Глиши Перићу, пешад. капетану у X. пешад. пуку. Кад је у Шабац ишао носио је са собом поред једне путничке торбе и један велики кофер — сандук — са две браве и точковима, у коме је било смештено све, што му је од покретности заостало. При повратку донео је и тај кофер у Београд и оставио га најпре у кафани код «Моруне». Сутра дан дошао је с једним таљигашем и исти однео, али куда не зна се, но при поласку брату у Чачак казао је неким познаницима, да је куфер склонио на сигурно место. У исто време изјавио је, да код брата мисли остати подуже време, сигурно до преко Божића.

У Чачак је дошао 2. децембра, где је од брата и породице му врло љубазно дочекан и он се у писмима која је отуда писао пријатељима у Београду, хвали тим пријемом. Али у место да тамо остане дуже, он 10. децембра полази за Београд поред свег наваљивања братовљева да код њега још остане. 11. истог ме-

сеца био је у Гор. Милановцу, 12. у Крагујевцу, одакле се брату картом јавио и захвалио му на леном дочеку. 13. је пошао, но не за Београд, већ за Смедерево, ма да брату није казао да ће тамо свраћати; и из В. Плане, где је чекао на воз, такође се јавио брату картом. Истог дана стигао је у Смедерево и преноћио код «Националa». Сутра дан, 14. децембра, писао је и у Чачак и у Београд неким пријатељима. Тога дана зна се да је још био у Смедереву. Последњи пут је виђен пред кафаном «Таково»; видео га је портир од «Националa» у 4 часа по подне где стоји пред истом кафаном и као да је некога чекао. На питање портирово куда ће, одговорио је, да ће ићи у Гроцку да гледа неко имање. Када му је овај одговорио да је опасно тако доцкан тамо ићи, он му је одговорио да не иде сам, већ са два трговца. Од тада више нигде није виђен, док 19. истог месеца није нађен код кеја на обали.

Све досадање трагање за убицама његовим остало је безуспешно. Нити се зна која су она два «трговца», за које је он портиру казао да ће с њима ићи у Гроцку, ниги се може да пронађе где је остављен онај његов велики куфер, нити се у опште што зна о његовим парама.

Изгледа да су ово убиство још из раније спремали људи, који су га врло добро познавали.

Чудновато је, зашто је он одједаред прекинуо бављење у Чачку, где је намеравао дуже остати и од куд да оде у Смедерево, кад ником није казао да ће тамо ићи. Брату је причао да у Шапцу има једно лепо имање и да ће гледати да га купи, а за Смедерево није ништа помињао. Загонетно је и то, што се и поред свег трагања београдске полиције онај велики куфер никако није могао да пронађе, као и онај таљигаш, који га је из кафане код «Моруне» негде однео.

По свој прилици њега су зликовци, који су га још из Чачка, или Крагујевца намамили у Смедерево, а одатле 14. пред вече одвели ка Гроцкој «да гледају имање», угушили, опљачкали, па по том бацили у воду.

Да би се дошло до каква резултата у истрази, и да ово убиство не би остало неоткривено и неосвећено, ми износимо фотографију пок. Миће у босанском оделу, а тако исто и фотографију његова леша кад је из воде извађен у грађанском оделу, у ком је и путовао, и препоручујемо свима полиц. и општ. властима, а приватна лица молимо, да јаве Управи града Београда или начелству окр. смедеревског ако знају што о овоме:

1. Који је таљигаш одвезао куфер од «Моруме» и где се сад исти кофер налази?

2. Да ли је — с киме путовао, с киме се састајао у путу, с киме у Крагујевцу, Лапову, В. Плани и Смедереву?

3. Је ли где, с киме и кад виђен после 4 часа 14. децембра?

4. Зна ли ко о његовом намераваном путу за Гроцку ради гледања имања и која су та два трговца, на које је он пред «Таковом» чекао? и

5. У опште све што би знали о Мићи а што би ишло у корист истраге.

УХВАЋЕНИ ХАЈДУЦИ

Почетак ове године предсказује добре изгледе за полицију сигурности у земљи. У току прошлога месеца ухваћени су ови оглашени хајдуци: Божа Ристић из Милошева и Андра Радичевић, из Г. Штиља, који су ноћу између 13. и 14. пр. мес. ухваћени од полиц. потере у селу Милошеву, и Илија Вујановић, из Босне, кога је полиц. потера ср. посавског ухватила 22. пр. мес. у селу Шербанима у ср. посавском. Према томе престала је потреба за њихово тражење.

На основу чл. 2. и 8. закона за мерење, опис и идентификовање криваца, Господин Министар Унутрашњих Дела решењем својим од 27. јануара тек. год. ПБр. 2138. одлучио је да се за службени лист Министарства узме лист „Полицијски Гласник“ који је до сада био приватна својина.

Услед претходних послова и припрема за увођење у живот новоустановљеног Антропометријско-полицијског одељења, коме је законом стављено у дужност уређивања службеног листа, први број није могао изаћи све до данас. У будуће лист ће редовно излазити сваке недеље, а уредништво ће се постарати да што пре надокнади претплатницима неиздате јануарске бројеве. У овом циљу и лист за ову недељу издат је у два броја.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Алимпић.

БРОЈ 3. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 13. ФЕБРУАРА 1905 ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње. За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви **„Полицијског Гласника“** не продају се. Рукописи се не враћају.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Народна Скупштина, сазвана у редован сазив за 1904. годину, донела је и Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је потврдити

ЗАКОН

о

ЈАВНОЈ БЕЗБЕДНОСТИ

I.

Стални органи личне и имовне безбедности.

Члан 1.

Врховни надзор и старање о безбедности води Министар унутрашњих дела, у смислу Устројства Централне Управе, и по томе он има права, да у случајевима нереда, појављења хајдучије, разбојништва, учестаних убистава, крађа и пљачевина, у извесним местима предузима мере и издаје наредбе и упуте, за повраћај реда и мира, хватање хајдука и разбојника и других лица опасних за личну и имовну безбедност и сузбијање злочиних дела.

Члан 2.

За одржање јавне безбедности, реда и мира старају се полицијске и општинске власти, свака у свом подручју.

Члан 3.

Органи преко којих општинска и полицијска власт непосредно одржавају безбедност јесу:

а.) Државна жандармерија, која постоји на основу закона о жандармерији од 11. јуна 1884. године;

б.) Окружна жандармерија (распоређена по окрузима), која се издржава општим прирезом $4^1/_2{}^0/_0$, а за коју важи у осталом уредба донесена на основу члана 13. закона о окружним и сресним скупштинама, од 9. децембра 1898. године;

в.) Државни служитељи (пандури);

г.) Општински стражари, у смислу уредбе од 28. децембра 1861. год. ВБр. 2553. и закона о општинама.

II.

Привремени органи личне и имовне безбедности.

Члан 4.

Кад се у једном округу, срезу или општини догоде велики нереди, који се не би могли сузбити сталним органима, предвиђеним у чл. 3. овог закона, онда влада има право употребити војску сталног кадра из најближе команде за угушивање нереда

Војска остаје у оном месту, где је ред нарушен дотле, докле Министарски Савет, по саслушању Министра унутрашњих дела, нађе за потребно.

За време пребивања војске, исхрана њена као и дијурна официрима плаћа се из државне касе, којој ће се накнада досуђивати судском пресудом од криваца, који су ред нарушили, а по рачуну, који суду подноси иследна власт уз тужбу.

Члан 5.

Кад ће се војска употребити у смислу чл. 4. овог закона решава Министарски Савет на предлог Министра унутрашњих дела. Командант од кога захтева употребу војске Министар Унутрашњих Дела, мора се одмах одазвати позиву, извештавајући о томе своју претпостављену власт.

Члан 6.

Кад се у једном округу, срезу или општини јави хајдучија и учестају друга злочина дела, која се не могу сузбити редовним органима, предвиђеним у чл. 3. овог закона, Министарски Савет, на предлог Министра унутрашњих дела, има право увећати окружну жандармерију, у колико је потребно за сузбијање хајдучије и других злочиних дела.

Трошкови, потребни за повећање и одржање жандармерије, као и за мере предвиђене чл. 12. овог закона, плаћају се одмах из државне касе, ако у буџету и не би биле нарочите позиције за то.

Издатци ови водиће се као привремени код главне државне и окружне благајнице, до закључка њихових књига, дотичне рачунске год. на партији дуга. На закључку године претвориће се ови привремени издатци у сталан издатак под именом, „издатци учињени по чл. 6. закона о јавној безбедности,“ а исплатити из уштеда целокупног буџета дотичне године, односно из готовине државне благајнице по члану 25. закона о државном буџету. У колико се сви ти издатци не могу подмирити из уштеда целокупног буџета те године, заостала неизмирена сума унеће се у буџет идуће године.

Члан 7.

Ова увећана жандармерија држаће се дотле, док буде постојала потреба за њено постојање, о чему решава Министарски Савет. Ову жандармерију снабдева држава свима потребама као и сталну жандармерију, у чији састав и улази, са свима правима и дужностима ове, како у погледу дисциплине тако и кривичне одговорности.

III.

Мере за хватање хајдука.

Члан 8.

За хајдука се сматра онај, ко се испод земаљске власти истргне и од ове одметне тако да у земљи сам за себе или у друштву с другима, самовласно живети почне у намери да кажњива дела чини (§. 243 кр. закона.).

Члан 9.

Чим се које лице одметне у хајдуке, надлежна среска власт дужна је о томе известити окружно начелство, које ће решење донети да стоји дело хајдуковања. За тим ће одмах преко „Српских Новина“ објавити: име лица које се у хајдуке одметнуло, место одакле је, лични опис, и позвати га да се у року од 20 дана, рачунећи од дана кад је објава изашла, пријави најближој полицијској власти или најближем Првостепеном суду. У исто време начелство ће ову своју објаву доставити и власти онога среза, у коме је дотично лице становало у времену одметања од власти, која ће све ово објавити у своме срезу преко општинских власти.

Ако се одметнуто лице преда непосредно Првостепеном суду, онда је сам Првостепени суд надлежан за извиђање његових кривица, дотле учињених у смислу § 23. кр. пост.

Члан 10.

Ако се одметнуто лице у остављеном року не пријави и не преда власти, начелство окружно огласиће га за хајдука и онда је слободно сваком убити га. Ова се објава врши расписом, путем телеграфа, свима окр. начелствима, Управи града Београда и полицијским комесарима, а ова надлештва преко својих срезова објављују општинама у своме подручју.

Члан 11.

Кад се који оглашени хајдук или лице за којим власт трага, и чије је тражење расписано, нађе или ухвати, дужна је дотична власт о томе одмах известити све полицијске власти; а тако исто полицијске су власти дужне, да се брзо и енергично одазивљу сваком позиву суседне власти за хватање хајдука и других криваца.

Члан 12.

У циљи да се уништи хајдучија и друга кажњива дела, Министар унутрашњих дела има право наредити да се у оним местима, где се кажњива дела често дешавају, учини ово:

а.) Да се, на предлог полицијске власти, у местима, где се хајдучија појавила или кажњива дела учестала, забрани привремено становање свима оним лицима, која су осуђивана судом за безчасна дела, или ее осљивана под полицијски надзор, или се налазе под полицијским надзором, у свима стајама, које се налазе ван села. Ова забрана престаје, кад предстане хајдучија или чињење кажњивих дела, о чему решава Министар унутрашњих дела.

б.) Сваки оглашен хајдук чим протече рок за предају, одмах се уцењује са 500 динара и ова ће се уцена у прогласу ставити. Она ће се дати онима, који га убију, ухвате или полицијској власти прокажу.

Величину ове уцене по потреби може Министар унутрашњих дела повисити.

Министар унутрашњих дела одређује колико ће и коме од одређене уцене припасти.

Уцена се плаћа из државне касе одмах по чл. 6. овог закона.

в.) Да се поред путева, који пролазе кроз шумовита места може сасећи гора с обе стране пута у ширини у дужини, које прописује закон о јавним путевима. Исечена гора припада сопственицима.

г.) Да се одузме по потреби земља на усамљеном месту за подизање стражарница, по закону о експропријацији. Сопственику се плаћа за одузето земљиште одмах по члану 6. овог закона.

д.) Да се поред путева, на опасним и усамљеним местима, направе по потреби сталне стражарнице за жандарме.

Члан 13.

Штета, учињена грађанима и правним телима хајдучијом и разбојништвом, накнађује се по закону о накнади штете, учињене злонамерном паљевином и намерним противзаконим уништајем ствари од 20. марта 1892. године и овога допуни од 22. децембра 1903. године.

IV.

К а з н а.

Члан 14.

Полицијске чиновнике, који се покажу немарни у гоњењу и хватању хајдука и злочинаца као и истраживању злочиних и других кривичних дела, Министар унутрашњих дела казниће одузимањем плате од 10 дана до 2 месеца или премештајем без права на путне и селидбене трошкове, ако то не би прелазило у већу кривицу, која се казни дисциплинарним судом или по кривичном закону.

Члан 15.

Закон овај ступа у живот кад га Краљ потпише, а почиње важити на пет дана после обнародовања, и тада престаје важити закон о хватању и утамњивању хајдука, од 11. јула 1895. године, уредба о употреби оружане војничке силе од 14. августа 1900. год ФЂ № 6050, као и сви прописи и уредбе, који су му противни.

Препоручујемо Нашем Министру унутрашњих дела да овај закон обнародује, свима Нашим Министрима да се о извршењу његову старају; властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 31. јануара 1905 г. у Београду.

(Закон овај обнародован је у „Српским Новинама“ 1. фебруара 1905. год.)

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за писара друге класе начелства округа крагујевачког, а да врши дужност писара среза лепеничког, истог округа, Николу Милосављевића, писара исте класе начелства округа београдског и вршиоца дужности писара среза космајског;

за писара друге класе начелства округа врањског, а да врши дужност писара среза јабланичког, истог округа, Александра Цветића, писара исте класе начелства округа чачанског;

за писара друге класе начелства округа београдског, а да врши дужност писара среза космајског, истог округа, Радомира Матића, писара исте класе начелства округа чачанског, — сву тројицу по потреби службе;

за писара друге класе среза добричког, округа топличког, Михаила Н. Младеновића, писара среског исте класе у пензији;

за писара друге класе начелства округа крајинског, а да врши дужност писара среза кључког, Радосава Недића, практиканта среза алексиначког;

за писара друге класе среза посавотамнавског, округа подринског, Миленка Живковића, бившег среског писара исте класе;

за писаре друге класе начелства округа чачанског: Милана Лековића, практиканта благајне округа чачанског и Доброслава Брајовића, практиканта среза врачарског.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 5 фебруара 1904 г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, решено је:

да се Милану Ј. Николићу, писару друге класе среза добричког, уважи оставка, коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 4 фебруара 1905 г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу чл. 4. закона о административној подели Краљевине Србије, решено је:

да се село Роанда, по изјављеној жељи својих сељана, премести из среза деспотовачког у срез ресавски.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 31 јануара 1905 г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу § 6. закона о местима, решено је:

да се село Баре и село Лукање, у срезу лепеничком, округа крагујевачког, по изјављеној жељи својих сељана, споје у једно село под називом Ђурђево.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 4 фебруара 1905 г. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

О ИСЛЕДНИКУ

(НАСТАВАК)

У немачкој стручној кривичној литератури заузела је једно од најугледнијих места *Кривична тактика*, од д-ра *Алберта Вајнгарта*,[1]) која је угледала света прошле године у Лајпцигу. Њу су сви правни листови топло препоручили, и ми ћемо из ње извадити један одељак, у коме д-р Вајнгарт даје савета иследницима, како да се понашају и раде при истрази. Тај је одељак упутство за иследнике, како да раде у најважнијем моменту свога светога задатка, кад се од њих тражи да буду савесни до крајности, а то је приликом *лишења слободе извеснога лица*.

I. Кад треба да се лиши слободе извесно лице? Врло је често у интересу сазнања правога стања ствари корисно, да се лишењу слободе некога лица за злочино дело не приступа одмах, већ да се пусти да прође извесно време. Јер, док је осумњичени још у слободи, а кад се на њега обраћа велика пажња, прати му се сваки корак, сваки миг, он ће и учинити што год, што ће моћи послужити за разлог притварању. Он, рецимо, прави неке испаде који осведочују његову кривицу, замеће трагове или покушава да се осигурава лажним сведоцима. Ако се кривац остави са свим на миру, не јури се за њим, не притвара се, већ се само неосетно пази на његово кретање, њему слобода постаје досадна, постаје замишљен, заплиће се у мрежу и постаје жртва. Направи нешто, што може послужити као доказ противу њега. Ту се Вајнгарт згодно послужио начелима истражнога судије Порфирија из Достојевсковога романа Расколников.

II. Како се може наћи лице које треба да буде лишено слободе? Ако је у бегству, треба иследник да представи сам слику тога, куда се оно могло да дене. Иследник треба добро да се распита о његовим имаовним и другим односима, о његовим дотадањим намерама, о његовим способностима и знањима, а нарочито у језицима. Обичан раденик не бежи лако у иностранство; занатлије радо беже у Северну Америку, где се надају да могу имати добре зараде. Великоварошке варалице и злочинци обично остају у местима, где су недело извршили, задржавају се непријављени по разним скривеним становима, или код проститутки, или се повлаче и у предграђе; други опет злочинци сматрају да је најсигурније, да се у прво време негде добро сакрију у вароши, докле не прође прва и најжешћа бура потере.

Да би иследник успео пронаћи извесног злочинца, који је у бегству или је скривен, може му послужити као правило следеће:

1. Претрес станова, у којима би се могао наћи злочинац. На првом месту треба претрести стан, у коме је до извршења дела становао, а потом стан његове љубазнице. Треба добро претрести све одаје за становање, а за тим подрум и таван. Ако је злочинац оставио за собом какве ствари или хартије, треба их скроз и скроз претрести и разгледати, да ли се отуд можеући у траг на коју је страну побегао злочинац. Том приликом треба обратити пажњу да се по могућству дође до фотографије злочинца, која може бити од користи за даљу потеру. Ако се не може наћи баш његова засебна фотографија, треба гледати да се нађе његов лик у каквој заједничкој фотографији.

По неки пут се може утврдити, да се злочинац крије у извесном кварту, и онда, разуме се у врло важним случајевима, прибегава се претресима куће до куће.

Такође само у важним случајевима препоручује се, да иследник промотри болнице, затворе и велике радионице. Велики злочинци, у циљу да избегну да их полицијска и истражна власт пронађе, прибегавају томе средству, што се јављају у болнице ради лечења или ради тражења службе; за тим иду на то, да их полиција због ма каквог иступа, просјачења или скитње, притвори, и тада буду кажњени под лажним именом.

2. Присмотра. У случају да се зна ко је извршио какво злочино дело, па је у бегству, полицијски службеник треба да стави под присмотру његове сроднике и друге личности, које су имале с њиме свакодневног и честог додира. Ако је злочинац још у околини места, он ће се једанпут приближити на путу својој жени или пак љубазници. Та се присмотра ставља у дужност оним службеницима, који су дужни да воде бригу о јавном саобраћају, јер су они у највећој могућности да се ма где сусретну са одбеглим злочинцем.

Вајнгарт помиње интересан случај са једним жандармом, који је подуже времена тражио у своме рејону једног воденичарског помоћника. Најпосле се реши, да свакога воденичарског помоћника, кога сретне, ослови са: „Добар дан, Адаме!“ Најзад наиђе на једнога, који му одговори: „Ја нисам Адам; тако се зове други помоћник у нашој воденици.“ —

Саобраћај на пограничним рекама треба да буде под присмотром финансијских стражара, јер се често дешавају случајеви, да се одбегли злочинци придружују лађарима на рекама, и ту се осећају прилично сигурни. Железничком и пружном особљу треба ставити у дужност, да пазе на личности, које иду дуж железничке пруге, пошто убице и одбегли робијаши најрадије бирају тај пут, јер се са мало људи сусрећу. Шумари треба да пазе на сумњива лица, која се мувају по шумама, а нарочито на она, која се с јесени баве бранњем воћа, јер се међу њима често за читаве месеце добро крије по какав злочинац, који као такав не пада много у очи полицији.

2. Испитивање лица која могу дати корисних обавештења. Кад нестане злочинца по извршењу дела, иследник треба да пропитује газду стана, у коме је злочинац становао последњи пут, даље, сроднике, познанике, људе који су му давали рада, оне код којих је куповао намирнице и који су с њиме радили, за тим послугу у кафанама, где се чешће забављао, а све њих треба испитивати о томе, где и кад су га последњи пут видели, да ли је износио какве планове о будућности, да ли се интересовао за извесна места или земље, да ли се обавештавао о тамошњим приликама, да ли има родбине или пријатеља на страни и да није могао к њима отпутовати, и најзад да ли је чинио какве припреме за пут?

Савестан полицајац треба да се распита код агентура за продају путничких

---

[1]) „*Kriminaltaktik.* — Ein Handbuch für das Untersuchen von Verbrechen,“ von Dr. Albert Weingart, Landgerichtsdirektor. — Leipzig, Verlag von Duncker u. Humbolt, 1904.

карата, да није побегли злочинац извадио карту за пут или се распитивао о реду вожње и пловидбе; за тим код људи који посредују за добивање рада, да ли је тражио какво место, и најзад треба тачно утврдити, да ли је извадио за себе пасош, када и за које земље?

4. Тражење сиомоћу власти:

а) Код пошта и телеграфа треба узаптити све поштанске и телеграфске пошиљке упућене на одбеглога злочинца, а тако исто и писма, која долазе његовим сродницима, ако би била од њега. Да би пошта могла познати, која су то писма, треба јој дати какав писмени састав одбеглога.

б) Тражење преко полицијских власти места, у коме се злочинац у последње време бавио, а по већим варошима треба га тражити и преко варошких статистичких надлештава. Ова га нотирају као лице које се тражи, и појави ли се где доцније, она га пријављује власти која га тражи.

в) Тражење преко полицијских власти у местима, где има родбине или пријатеља, да ли се тамо налази или да ли је бар скоро тамо писао и одкуда?

г) Потерницама преко судских и истражних власти.

5. Потернице. У њима треба истражник да назначи, где се тражено лице последњи пут налазило, и где сада може да буде; даље његов изглед, младеже, ожиљке, особене знаке и одлике, начин хода, дијалект говора, одело; за тим да ли тражено лице прати ко, жена деца или ко други; да ли носи собом пртљаг или води коња, има ли кола и т. д. У важнијим случајевима шаље се уз потерницу и фотографија самога злочинца.

Потерница се објављује у полицијским листовима. Обзнањивање потерница преко дневних листова може имати користи у опште само код убистава или других сензационих злочина, који нарочито узбуђују публику.

(свршиће се)

КРЕТАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА У БЕОГРАДУ

За 1903. и 1904. год.

(СВРШЕТАК)

Силовања је било *3.—1* у 1903 год. и *2* у 1904 год. Једно од она два из прошле године и по извршиоцу и по жртвама веома је гадно и одвратно. Старац од преко 50 година силовао је две девојчице, обе старе по 8 год., па их још и заразио. Овај звер човек, по занимању ватрогасац, осуђен је ономад на 15 год. робије.

Противприродни блуд у обе је године заступљен по једним случајем. Ну не треба мислити да су ови и код силовања наведени случајеви заиста и једини. На против, било их је много више, која или нису ни дошла власти до знања, или и ако се за њих сазнало, није се могло ништа предузимати, јер су то дела која се врло тешко доказују, а и породице дотичних ретко хоће да се туже и излажу срамоти. Бива да у самом току истраге наступају поравнања и ометање даље истраге од самих оних, који би требали да је потпомажу. Подигне се тужба, жртва прича неваљалства каквог старог и морално отупелог господина, сведоци се испитују, дело силовања се утврђује; истражнику долазе адвокати и повереници, па покушавају да га и „звечећим разлозима“ приволе да истрагу окрене у другом правцу, овај то одсудно одбија и — таман се мисли: е, сад је долијао, неће му више његово злато помоћи, оде у хапс и он и она „тетка,“ у чијем се стану дело извршило, кад од једном жртва мења исказ, сведоци врдају, родитељи одустају од тужбе и — ником ништа; истражник може само још да се прекрсти на неваљалство света.

Сад долазимо на најмногобројнија и најважнија кривична дела — *крађе*, која су најбоље мерило јавне безбедности и полиције сигурности.

За ове две године било је у престоници свега крађа *353*, од којих опасних *185* и простих *168*. Вредност покрађе укупно износи *77.515,30* дин. и то: за опасне крађе *61.112*, а за просте *16.403,30* дин.

По годинама, месецима, каквоћи и вредности крађе су овако расподељене:

у 1903. год.

ЗА МЕСЕЦ	опасне крађе			просте крађе			укупно крађа	укупна вредност покрађе	
	колико	вредност покрађе		колико	вредност покрађе				
		дин.	п.		дин.	п.		дин.	п.
Јануар . . .	9	320	—	9	260	—	18	580	—
Фебруар . .	9	542	—	8	612	—	17	1.154	—
Март	6	755	—	3	48	—	9	803	—
Април . . .	14	30.965	—	6	620	—	20	31.585	—
Мај	7	633	—	5	152	—	12	785	—
Јуни	9	876	—	4	157	—	13	1.033	—
Јули	9	1.928	—	5	291	—	14	2.219	—
Август . . .	5	1.349	—	7	216	—	12	1.565	—
Септембар .	7	1.919	—	8	160	—	15	2.079	—
Октобар . .	10	3.104	—	13	2.298	—	23	5.402	—
Новембар .	8	4.293	—	10	2.394	—	18	6.687	—
Децембар . .	4	325	50	9	328	—	13	653	50
Свега . . .	**97**	**47.009**	**50**	**87**	**7.536**	**—**	**184**	**54.545**	**50**

у 1904. год.

Јануар . . .	6	402	—	4	60	—	10	462	—
Фебруар . .	9	566	—	2	50	—	11	616	—
Март	10	529	50	11	2.215	80	21	2.745	—
Април . . .	5	1.424	—	8	1.774	—	13	3.198	—
Мај	3	440	—	7	189	50	10	629	50
Јуни	12	1.345	—	3	40	—	15	1.385	—
Јули	6	1.445	—	11	598	—	17	2.043	—
Август . . .	8	375	—	8	1.482	—	16	1.185	—
Септембар .	7	1.795	—	7	845	—	14	2.640	—
Октобар . .	10	344	—	8	329	—	18	673	—
Новембар .	5	448	—	7	458	—	12	906	—
Децембар . .	7	4.9·9	—	5	826	—	12	5.815	—
Свега . . .	**88**	**14.102**	**50**	**81**	**8.867**	**30**	**169**	**22.969**	**80**

Од 184 извршене крађе у 1903. ухваћене су *113*, дакле *61%*, а у 1904. год. од извршених *169*, пронађено је *117*, дакле *69%*.

Вредност свију покрађа у 1903 г. износи, као што смо видели, *54.545,50* дин., а у 1904. *22.969,80*. Од ових је ухваћено и оштећенима повраћено 1903. г. *32.856* дин., дакле *60%*, а 1904. г. *10.212,14* дин. што у проценту износи *44%*. Овај у 1903. знатно већи проценат ухваћене покрађе отуда је, што је само по једној крађи ухваћено и враћено оштећеноме 29.050 дин. (крађа г. Ф. Толишинском, трг. овд., од стране његова шегрта). У ствари 1904. г. је повољнија и по извршеним крађама, и по ухваћеним крађама, а и по ухваћеним покрађама.

Раније је било крађа:

	опасних,	простих,	свега
у 1896. год.	*76*	*66*	*142*
у 1897. »	*85*	*73*	*156*
у 1898. »	*78*	*47*	*125*
у 1899. »	*86*	*51*	*137*
у 1900. »	*42*	*33*	*75*
у 1901. »	*38*	*34*	*72*
у 1902. »	*90*	*62*	*152*

Укупна вредност покрађе износила је:

у 1896. год.	*20.947*	дин.
у 1897. »	*33.600*	»
у 1898. »	*9.940*	»
у 1899. »	*12.590*	»
у 1900. »	*21.300*	»
у 1901. »	*9.200*	»
у 1902. »	*12.200*	»

Пронађено је крађе:

у 1896. год.	*31*	%
у 1897 »	*59*	%
у 1898. »	*60*	%
у 1899. »	*50·4*	%
у 1900. »	*69·3*	%
у 1901. »	*76·1*	%
у 1902. »	*44*	%

Из овога прегледа види се, да је за последње две године било више крађа, но и једне године раније, а да су по ухваћеним крађама једино бољи резултати у 1901. год. (76%: 69%). Ну изузев само ону крађу г. Ф. Томшинском у 29.050 дин., коју му је извршио његов шегрт, све су остале најобичније природе: крађе веша из отворених дворишта, одела из кафана и отворених кућа, новаца из газдиних чекмеџета, живине из кокошара и томе подобно.

Сем иступно кажњених за извршене а пронађене крађе спроведено је суду на осуду у 1903. год. *107*, а у 1904. *128 лица*. Међу овима већа је половина малолетника, тако рећи дечурлије, којима би требао завод за поправку и принудни рад, а не затвори, особито као наши што су.

Казнима дела будућности: преваре, утаје и фалсификати, такође су напредовали.

Утаја је било у 1903. години *19*, а у 1904 године *16*.

Превара у 1903. год. *4*, а у 1904. г. *3*.

Фалсификата је 1903 било *6*, а 1904. *9*.

Већина ових дела окончава се поравнањем.

У колико су крађе све простије и обичније, у толико су преваре све препреденије и смишљеније. Прави злочинци ређе сад упадају са ножем у руци у станове,

те да са опасношћу свога живота што украду, већ радије врше преваре, чије извршење не претпоставља никакве опасности за живот, а међутим, много се блаже казне, ако до казне у опште и дође. Преварени се готово редовно неће да туже кад су жртва каквог професионалног варалице, од кога се не могу надати никаквом материјалном регресу, а, међутим, по нашим законима захтева се да још и таксу положе. Без тужбе оштећенога оваква се дела не могу ни узети у поступак.

Познати варалица Алекса Костић извршио је безброј разноврсних превара; не прође ни један догађај, ни једно савремено питање, које он није експлоатисао. Чим се основао „Руски клуб“ он иде као његов повереник са потписаним писмом Управе и списком и прикупља прилоге. Одмах по 29. мају 1903. год. он иде са нарочито спремљеним писмом, на коме је, ђоја, потписат и-пуковник Петар Мишић, и прикупља прилоге за изгинуле официре 29. маја. Прошлог лета кад оно нестаде Илије Гавриловића, познатог разбојника, он се у својству жандарм. наредника у цивилу креће у унутрашњост са неком измишљеном „објавом“ „у потеру“ за њим и врши преваре где стигне, а собом носи и по неку медицинску књигу, рецептну књижицу, лажан лекарски пасош итд., па се по потреби и где је томе место појављује и као лекар. Код сеоских механција радо се појављује као трг. агент и закључује с њима погодбу за пола вагона, вагон и колико већ ко хоће вина, „по врло јевтину цену,“ узимајући, наравно, капару. За време прошлогодишње југословенске уметничке изложбе, чим новине објавише како су сви југословенски уметници одбили позив барона Буријама да учествују на намераваној босанској изложби у Сарајеву, којом би се паралисао ефекат београдске изложбе, он под потписом Дим. Ћирковића и штамбиљом Косте Ђурића саставља проглас, како су виђенији београдски трговци решили, да за трговачку омладину прикупљањем добровољних прилога откупе што више радова са изложбе, „те да на тај начин награде родољубиво држање југословенских уметника,“ — иде и прикупља богате прилоге. Кад га полиција ухвати, неће нико да га тужи, те све што с њим може да се учини, то је да се казни да скитњу и протера у унутрашњост. Једва су сад, ових дана, неколико београдских трговаца, на молбу и наваљивање власти, дали противу њега тужбе за извршене им преваре.

Алекса је наведен само као пример, а има још доста и све више варалица, који на разне начине врше преваре, махом некажњено.

Истуиних кривица било је 1903. год. *4796*, од којих *2582* за скитњу. 1904. било их је више него икада дотле *6464*, од којих за скитњу 2907, за неред *851*, за непослушност према наредбама полицијске власти *348*, за коцку *187*, за иступне крађе *178*, за прошњу *140*, блуд *136*, подвођење *41* и т. д.

У времену од 1896—1902. год. кажњено је иступно:

		ЗА СКИТЊУ	СВЕГА
у 1896.	год.	*1.432*	*5.742*
у 1897.	„	*1.760*	*5.932*
у 1898.	„	*1.840*	*5.382*
у 1899.	„	*3.160*	*5.987*
у 1900.	„	*1.760*	*4.755*
у 1901.	„	*2.100*	*4.458*
у 1902.	„	*1.939*	*4.903*

Узрок је оволиком броју иступно кажњених колико у активности полиције сигурности, толико и у све већем напуштању села и доласку у престоницу, гомилању нерадника и скитница, напуштању деце, употреби алкохола и т. д.

Највећи део кажњених за скитњу пада на малолетнике, међу којима је велики део сталних скитница и крадљиваца, којима је „главњача“ београдске полиције готово редован стан. Њих не помаже ништа на досадањи начин кажњавати, већ би ваљало што пре установити завод за поправку малолетника и принудан рад, где би се они поправили и привикли раду. Такав би завод, са својом привредом, мање стао но што држава потроши за њихово издржавање у полицијским затворима, где они ништа не раде, већ смишљају како ће и коју крађу да изврше кад се пусте као и на протеривање из места у место, из којих се они одмах по том опет враћају.

Када се узму у обзир догађаји и прилике у земљи за ове последње две године: промена на престолу и у владавини коју, су људи из нижег сталежа, особито они што су чешће долазили у додир с властима и што су склони рђавим делима, протумаченим на свој начин као наступање безвлашћа, а слободу разумели тако, да могу чинити шта год хоће, па да им ипак нико ништа не може, и када су за неколико месеци довикивали нама полицајцима чим што противу њих предузмемо: „а, прошло је ваше, сад је слобода“; даље, свечаности у прошлој години, које су оно лики свет привлачиле у Београд, а међу овим светом било је доста који нису дошли само да виде свечаности и у њима уживају, већ и да што ћаре; даље да је много жандарма слато из Београда у унутрашњост ради хватања хајдука; неспремност и необученост жандарма и ноћних стражара; преоптерећеност полиц. чиновника са извршењима и другим пословима ит.д. — онда су ипак постигнути задовољавајући резултати на пољу јавне сигурности.

Ако се спремљени пројект о извршењима озакони и иста одузму од полиције, а поднесеним предлогом о уређењу округа и срезова побољша материјално стање полицијских чиновника, онда је сигурно да ће резултати полиције сигурности бити бољи, јер ће тада полицијски органи имати да врше свој главни задатак: спречавање казнимих дела, хватање криваца, чување јавнога морала и народнога здрања. Тада се од полицијских органа с правом може тражити, да место досадањих простих извршилаца закона и грубе силе буду људи од идеје и иницијативе, који ће се старати да изналазе узроке злочина и спремају средства за њихово сузбијање.*)

Жив. А. Лазић

*) *Примедба.* При изношењу статистичких података о кретању криминалитета, писац овог чланка није узимао у обзир прираштај становништва. — **Ур.**

ПОУКЕ И УПУТИ

Одбор политичке општине надлежан је за избор школскога одбора.

Суд општине врандолске у срезу белопаланачком, округу пиротском, упутио је начелнику среском актом Бр. 903. од 20. јуна 1904. године овако питање:

„У члану 55. закона о народним школама предвиђено је, да месни школски одбор од три писмена грађанина бира политичка општина, но пошто овде није довољно јасно казано, да ли овај избор врши општински суд, или општински одбор, или општински збор свију пунолетних правних гласача, Суд моли начелника, да изволи тражити од надлежне власти објашњење, ко треба да изврши избор месног школског одбора.“

Начелник срески спровео је тај акт суда општине врандолске начелству округа пиротскога, са својим мишљењем, да је за тај избор надлежан одбор политичке општине. Тај је акт начелство спровело Господину Министру Унутрашњих Дела, који га је послао Господину Министру Просвете с молбом да изволи дати нужно објашњење. Господин Министар Просвете вратио је по том акта по томе предмету *са својим мишљењем, да чланове школског одбора треба да бира општински збор.*

Тим поводом 19. јула 1904. год., под Бр. 19.999, Господин Министар Унутрашњих Дела издао је распис свима окружним начелствима и суду општине града Београда, у коме је објаснио, да га је Господин Министар Просвете, као надлежан за старање о извршењу закона о народним школама, известио, да чланове школског одбора треба да бира општински збор, те им је препоручио, да се према томе управљају.

Сем тога Господин Министар Просвете, раније својим расписом од 20. априла 1904. године 4846 и објашњењем од 4. маја исте године ПБр. 5210, упутио је општинске власти, да изборе чланова школског одбора врше на општинским зборовима.

Државни Савет Краљевине Србије, на седници својој од 24. августа 1904. год., решио је, да сем Господина Министра Просвете извести и Господина Министра Унутрашњих Дела о следећем:

„По жалби противу избора школских одбора, које су вршили општински зборови, Државни Савет ништио је таква решења зборска, налазећи да општински збор није ни надлежан да ове изборе врши, већ политичке општине, а са ових разлога:

По тачки 18. члана 86. закона о општинама, одбор општински решава, поред осталог, по свима оним предметима, за које по номенутом или коме другом закону није надлежан суд или збор, а треба да их уради политичка општина.

Па како члан 33. закона о општинама, побрајајући исцрпно надлежности збора, ни у једној својој тачки не износи то, да збор бира чланове школског одбора, а ни закон о народним школама својим чланом 55., у коме говори о избору ових лица, такође ово не ставља у дужност збору,

већ политичкој општини, — то је јасно, да с обзиром на поменуту тачку 18. члана 86. закона о општинама, овај избор има да врши једино одбор политичке општине".

Као и Државни Савет, у циљу да се оваке погрешне радње због не би понављале, Господин Министар Унутрашњих Дела издао је 4. фебруара т.г. Бр. 31725,904. расписе свима окружним начелствима, и суду општине београдске, у коме им је саопштио предње писмо Државнога Савета, и препоручио да на основу члана 142. закона о општинама настану, *да се од сада избори чланова школских одбора врше средством општинских одбора*, с тим, да о томе обавесте општинске и надзорне власти у својим делокрузима. О.

Осуђеном чиновнику на затвор дужи од године дана рахабилитују се чиновничка права услед помиловања.

М. Ц. М., бив. пуковник, извршном пресудом Апелационог Суда од 26. јануара 1901. год. № 385 осуђен је на 10 година затвора због више кажњивих дела. Услед ове осуде решењем г. Министра Финансија од 8. фебруара 1901. год. КБр. 2258., укинуто му је право на пенсију, на основу тач. 3. § 79. зак. о чиновницима грађан. реда. Помиловањем од 23. јула 1901. год. осуђени је ослобођен од даљег издржавања казне; с тога се обратио г. Министру Финансија молбом: да му поврати право на пенсију, наводећи да на то има право, услед добивеног помиловања, којим му је казна опроштена. Г. Министар га је одбио од овог тражења решењем од 15. новембра 1901. год. КБр. 19.448., налазећи: да чиновник, осуђен на затвор дужи од године дана, губи право на пенсију дефинитивно по тач. 3. чл. 79. зак. о чин., а не привремено.

По жалби М. Ц. М., Државни Савет решењем својим од 28. маја 1902. године № 659. поништио је решење г. Министра Финансија, из ових разлога:

Одредба тач. 3. чл. 79. закона о чиновницима грађ. реда не може се схватити тако, да се по томе члану губи пенсија сасвим и за увек само зато, што законодавац није утврдио, да се пенсија *привремено* губи, како се у разлозима г. Министрова решења наводи. Из тога, што нема закона, којим би било одређено, да се пенсионару, осуђеном на више од годину дана затвора, а за дела небешчасна, има вратити право на пенсију, и што уз текст „*пенсија се губи*" не стоји ни реч привремено ни за увек, не може се изводити, да се пенсија губи за увек. Према томе, неумесно се у решењу узима, да једно исто значи „*изгубити право на пенсију*" и „*изгубити пенсију*," јер, као што се зна, у много прилика може неко имати каквог права, али бити ограничен у вршењу његову, или, другим речима, да може држати право, а бити лишен уживања његовог. У осталом, и сам текст § 79. закона о чиновницима грађанског реда не оставља слободу за произвољно извођење, да се по њему губи право на пенсију, јер у њему ништа друго нема до да се *пенсија губи*. Такво посматрање било би противно у опште нашим законима, у којима има одређених и јасних одредаба, кад се, и у којим се случајевима губи „право на пенсију," а кад се и у којим случајевима, губи само „пенсија." По кривичном законику, пенсионар, који је осуђен за злочин, који носи казну смрти, робије, или заточења, и по чл. 18. крив. закона губи *право* на пенсију, може повратити то право, пошто протече извесно време и испуни погодбе из чл. 349. крив. суд. пост. па кад се и таком пенсионару, који учини кривицу много теже врсте, даје изглед да може повратити своје *изгубљено право*, онда одредбу тач. 3. чл. 79. зак. о чиновницима „*пенсија се губи*" треба разумети само тако, да осуђеници овога рода и не губе право на пенсију, него само пенсију, за време издржавања осуде, пошто су кривице из те тачке мање од злочина и не долазе у категорију бешчасних дела. У противном значило би, да наши закони траже далеко веће и суровије казне за преступнике, осуђене за небешчасна дела, па и за политичке кривице, јер и оне долазе у ову категорију, него што траже за опаке и окореле зликовце.

Сем тога, кад би пенсионар, осуђен за небешчасна дела на губитак пенсије, по тач. 3. чл. 79. закона о чиновницима грађ. реда, губио сасвим и за увек право на пенсију, онда се таквом осуђенику, кад се, по издржаној казни, или милошћу владаочевом прекинутом издржавању казне, врати у државну службу, не би могло вратити право на године службе проведене до осуде, ни право на пенсију, јер никаквог закона нема, који би одређивао, да се с повратком у службу понова добијају изгубљена права на године и пенсију. Међутим код нас је практиком већ освештано правило, да повраћање у службу eo ipso рехабилитује бившег осуђеника ове категорије у права, која је био изгубио на основу тач. 3. чл. 79. закона о чиновницима грађан. реда.

Према изложеном, не може се узети, да је жалитељ, услед осуде, изгубио права на пенсију, и то у толико мање, што је помиловањем извршење судске пресуде обустављено после 7 месеца, те је сама казна сведена у границе, у којима осуђени по правилу не губи право на пенсију, у смислу чл. 79. зак. о чиновницима грађ. реда, — кад се дело, због кога је осуђен, у својој суштини појављује као политички преступ, а не спада у категорију злочинстава или бешчасних преступа, који безусловно самом осудом повлаче губитак грађанске части, а следствено томе и губитак чиновничкога положаја и пенсије, те да би се обнављање тих права морало тражити судским путем, као што прописује одредба §. 349. кривич. суд. пост.

Са ових разлога, а на основу тач. 2. чл. 85. Устава и чл. 26. закона о пословном реду у Државном Савету, Државни Савет је донео одлуку: да се ожалбено решење поништи. М. В.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

28. децембра прошле године Драгомир Јанковић, тежак из Сибнице, у окр. београдском, дотерао је на београдску марвену пијацу пет брава угојених свиња. На пијаци се погађао са разним купцима, гледајући да добије што више, а купци опет да купе што јевтиније. Један средовечан човек подуже се бавио око њега и настојавао да га ови београдски трговци и месари «не преваре» и одмах му је израчунавао колико би имао свега да прими кад би му нудили по 0·70, 0·75, или 0·80 дин. од килограма. Кад је видео колику суму може сељак од прилике за свиње добити — ишчезао је. Пред подне прода Драгомир свиње једном трговцу за 533 динара, па пошто је од њега примио новац (400 дин. у банкнотама и 130 дин. у сребру), пође у кафану «код два дуда,» где га је отац очекивао. Тек што је пошао Краљ Александровом улицом ка тој кафани, испаде однекле и придружи му се онај човек, што је долазио код њега за време продаје и обавештавао га о ценама.

— Продаде ли, пријатељу, свиње? ослови он Драгомира.

— Продадох, одговори му Драгомир.

— Јеси ли наплатио паре? Да те нису преварили? Не знаш ти како овим нашим вајним трговцима није ништа слаже, но једном сељаку закинути и подвалити.

— Е, вала ти, што си ме научио да пазим; али овај газда Сима, што му продадох свиње, поштено ми плати.

— Мало их је таквих, сви други гледају да подвале.

— Може бити, но сад знам да се чувам.

У том једном младићу, који је пред њима ишао, испаде на калдрму новчаник; он се журно, те и не чу кад паде. Драгомир се обазре има ли кога у близини, погледа у свога сапутника да ли је он приметио новчаник и таман да га узме, а сапутник га предухитри и зграби он, па га метну у свој џеп. Драгомир таман хтеде да викне оног младића и да му каже за паре, али га овај гурну и рече да ћути, па ће поделити нађене паре.

Од једном онај младић као да примети да му нема пара: застаде, пипну се по џеповима, осврте се, погледа око себе и сав пренеражен потрча ка овој двојици у сусрет.

— Молим вас, да ми нисте нашли шлајпик са 45 наполеона, с којима сам имао сад да исплатим неке свиње?

— Јок, вала — одговори му одмах Драгомир са ужагареним очима.

— Нисмо, нисмо, младићу, ко зна када си их и где изгубио — додаде Драгомиров сапутник.

Ама сад сам их овог тренутка морао изгубити, а јаој, мајко моја, шта ћу да радим? — закука младић и отрча мимо њих.

Драгомир и непознати завркнуше одмах у оно сокаче што води ка старом гробљу, те да тамо поделе паре. Идући ка гробљу непознати извуче нађени новчаник и извади из њега један замотуљак, као неки фишек, запечаћен са више страна воском, па зацепи на њему једну страну, те се унутра виделе црвено-жуте, сјајне паре.

— Гле, заиста су наполеони — рече непознати, показујући Драгомиру залепљени крај фишека.

— Хајде брале да поделимо — додаде Драгомир са усјактелим очима, па обојица убрзаше кораке ка гробљу.

Тек што су отишли и изабрали у гробљу једно заклоњито место, где су сели и почели да говоре о деоби, кад онај младић опет бану пред њих.

— Ви сте ми зацело нашли и узели наполеоне, сем вас нико их други није могао наћи.

— Хајде, бре, шта си нас окупио, немој да ти преседне, што нас нападаш — обрецну се на њ непознати.

— Ја вам не могу веровати на вашу голу реч, него или дајте да вас претресем, или ћу звати полицију.

— Ево ти, на па види — одговори непознати, пружајући му свој нотес, — имам свега 16 банака у њему.

— Ево ти и мој буђелар, у коме има 40 банака што сам добио за свиње, а у џепу имам само сребра, ево ти па претреси — рече му Драгомир.

Младић прегледа и један и други буђелар, па их врати, попипа их обојицу по џеповима, а за тим се врати, ударајући се у груди.

— Море хајде да бежимо ми одавде, док онај није зовнуо џандара, па ћемо паре поделити где на другом месту — рече Драгомир непознатоме.

— Тако ће бити најбоље, — одговори непознати, само не смемо ићи заједно, већ један на једну, а други на другу страну.

— Добро, али ја да понесем са собом наполеоне.

— Што да их теби дајем кад су већ код мене, а ако се баш чега бојиш ево ти мој буђелар са 16 банака, те га држи код себе док се опет не састанемо и поделимо наполеоне.

— Не могу ни тако да пристанем, шта је 16 банки према 45 наполеона, а ко зна хоћу ли те где после наћи.

— Е па шта би хтео, да их теби дам; кад ти мени не верујеш, како ћу ја теби?

Ја ћу теби дати мој нотес са оних 40 банака, а то је скоро половина нађеног новца; тиме ћеш бити осигуран да нећу побећи а да с тобом не поделим нађени новац, а и ја ћу бити спокојан да ти не побегнеш са целим нађеним новцем.

— Добро, де, само да се више око тога не препиремо, јер нас то може обојицу скупо стати. Ево ти наполеона, али немој да их отвараш и загледаш, док не изађеш ван вароши, а кад тамо изађеш ти ме причекај да их поделимо.

— Ево ти банака, а за остало не води бригу, само изађи после једног сата горе на друм више вароши, па ћемо ствар лепо свршити.

По том се растадоше; непознати оде брзим корацима у правцу за оним младићем, а Драгомир ка «Батал џамији.»

Радостан што је тако олако дошао до толиких наполеона, Драгомир једва чекаше да непознати замакне, па кад га изгуби из очију, он извади завијутак и, немогући више срцу одолети а да их не види — отвори завијутак.

Али какво изненађење! Место наполеона засијаше — нови двопарци....

Одмах му би све јасно. Баци од љутине двопарце у трње, па потрча у правцу куда је непознати отишао. Но овога нигде не беше. Он тада поче по Фишеклији кукати и запомагати. Поче се купити око њега свет, а дотрча и позорник да види шта је.

— А јаој, браћо, опљачкаше ме разбојници!

— Како, где? — запита позорник.

— Ето, тамо, у гробљу. Ја сватио да пребројим паре што сам их добио за свиње, а два зликовца дођоше и отеше ми, па побегоше.

— Који су, куд побегоше? — поново га запита позорник, кога појава разбојника у његовој непосредној близини беше пренеразила.

— Не знам, брате, а побегоше тамо ка Тркалишту....

— Хајде, брате, у кварт да јавимо и да те саслушају, те да се одмах нареди потера.

— Море што ми је вајде ићи и јављати кад лопови однеше паре.

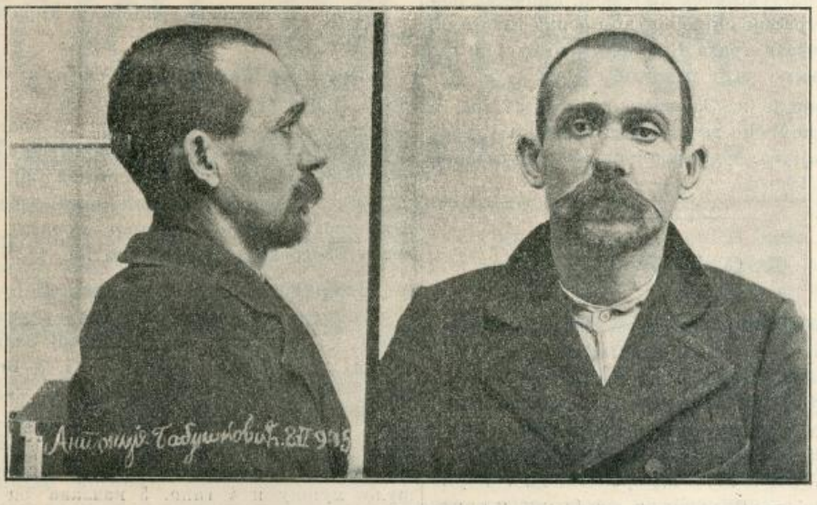

— Хајде, море, како што је вајда, могу се они и похватати — рече му позорник, повукавши га за рукав.

— Иди, иди, јави власти, привикаше му и остали, те он једва пође са жандармом у кварт палилулски.

Тамо он изнајпре представљаше како су му она двојица отели паре, али после на пропитивање иследника признаде да су му подвалили са двопарцима, но ипак је тврдио да му је онај старији узео банке из џепа, а да му их није он сам дао. Власти сад беше све јасно, само варалице према опису Драгомирову не беху никоме познате. Органи београдске полиције пређоше у памети све могуће коцкаре, али се ни један не слагаше са описом ове двојице.

Прођоше по том неколико дана са врло мало изгледа на успех, када једнога дана извесно лице јави полицији, да се у Скадарској улици Бр. 18, код неке Марије Дожић, по свој прилици праве лажне паре, јер је, вели, чуо када је се Марија свађала са једним њеним кирајџијом, који је од ње излазио, па му је између осталога казала како ће она јавити полицији за «оне паре.»

По овој достави један је полицијски чиновник у цивилу отишао у Маријин стан, тобож да разгледа стан, па је том приликом уверио се, да су код ње становали Антоније Бабушковић, «пиљар» из Зајечара, и Стеван Добрев, «браварски калфа» из Бугарске, да су се они од ње иселили два дана пре тога негде у Палилулу, и да се њена претња односно пара односила на Антонија Бабушковића, који је са Стеваном спремао у њеном стану фишеке са

двопарцима, с којима су варали сељаке и потурали им место наполеона.

Сад се већ знало ко су она два лица што су Драгомиру дигли 40 банкнота. Онај старији, што је са Драгомиром «нашао наполеоне» био је *Антоније Бабушковић*, а онај млађи што их је «изгубио» *Стеван Добрев*. Тиме је њихово хватање било олакшано и они су још истог дана били у рукама полиције, код које су одмах дело признали.

На исти начин они су 23. децембра пр. год. на путу из Смедерева за Липе дигли Милораду Јовановићу из Врбовца 90 дин., а и овај је сељак код иследне власти среза смедеревског,

ово дело представио као разбојништво, те је тамо једно лице, које је личило на Стевана, стављено и у притвор. Тек код београдске полиције, где је дошао ради познанства Стевана и Антонија, он је признао да су му ова двојица подвалили са двопарцима, а он је, вели, представио код своје власти као разбојништво из бојазни од свога оца.

За оба ова дела Антоније и Стеван стављени су под кривичну истрагу и у притвор, но како она сигурно нису ни једина, износимо њихове фотографије с препоруком свима властима, да јаве Управи града Београда ако су још где какво казнимо дело учинили.

Антоније је из Зајечара, стар је 37 год. и већ је једном био на осуди за крађу, а Стеван је из Гратајтуса, бургарског округа у Бугарској, и стар је 19 год.

ПОТЕРЕ

Јаков Штрасбургер, гостионичар нишког официрског дома, родом из Панчева у Аустро-Угарској, стар око 45 год., средњег раста, добро развијен, бркова плавих, пуних, браде обријане, очију плавих, рђаво говори српски — 3. ов. м-ца побегао је из Ниша незнано где, однев собом 3950 дин. одборског новца и још неке ствари. — Позивају се све полиц. и општ. власти да Јакова живо потраже у своме домашају и у случају проналаска нека га спроведу начел. окр. нишког с позивом на Бр. 1132.

Живојин Ђорђевић, служитељ Извозне Банке, коме је 4. тек. м-ца, око $5^1|_2$ часа по подне, дато 10.000 дин. да их однесе у Управу Фондова, побегао је са овим новцем незнано куда. Он је родом из села Лесковице у срезу јасеничком, стар 25 год., раста омањег, косе смеђе, бркова малих, смеђих, браду брије и кад

говори мало замуцкује; од одела имао је новије одело «сако» кроја, а на глави шубару. До октобра прошле године био је подофицир у војсци, од када му се датира и ова фотографија, коју овде износимо. — Позивају се све полицијске и општинске власти да за Живојином предузму најживљу потеру, док се год не пронађе, па у позитивном резултату претресу га, новац одузму и стражарно спроведу Управи гр. Београда с позивом на Бр. 4030. Ономе ко га ухвати Извозна Банка одредила је *награду од 500 динара.*

Михаила Миливојевића, кројача из Београда, тражи кварт савамалски због извесне кривице, по чијем је извршењу побегао. Он је родом из Шапца. стар 28 год., стаса средњег, косе смеђе, обрва смеђих. — Позивају се све полиц. и општ. власти да Михаила потраже и у случају проналаска спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 4153.

Љубомир Максимовић, шегрт из Ракинца, среза моравског, окр. пожаревачког, стар 16 година, 3. ов. м-ца побегао је од свога газде Аврама С. Амара, трг. овд., пошто му је учинио више превара у вредности 53 дин. — Препоручује се свима полиц. и општ. властима да Љубомира потраже и нађеног спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 1277.

Покрађа Народне Задруге. Ноћу између 8. и 9. тек. м-ца непознати лопови разбили су врата из дворишта на «Народној Задрузи» у Краља Александра улица Бр. 17. у Београду, па из ове украли, колико се до сада зна: 3 кожна новчаника, 1 нож са канијом, 1 нов капут и 1 прсник зелене боје, 2 кошуље мушке и 2 гаће, 1 пар чизама од обичне коже, 1 кошуљу мушку и 4 гаће, 5 навлака од јастука и 1 пешкир, 1 џепни метални сахат, 1 металну табакеру и 1 мундштиклу од вештачког ћилибара, 3 табакере металне и 1 пар рукавица, 1 српски ћилим и 4 пешкира, 1 машину за шишање, 7 револрвера разног система, а међу њима и 2 Нагановог система, 1 пар женских џипела, 1 тацну за слатко, 1 чирак двокрилни од паквона, 2 металне карике за салфете, 1 двоглед, 2 метра штофа за иберциер, 10,70 см. виолет свиле, 1 женски струк, 1 капуљачу и 1 женску кошуљу, 1 тацну за слатко, од стакла, 1 заклопац и 1 кашику за супу. — Све у вредности по процени 500 дин. Поред овога обијена је фијока у канцеларији и из ње украдено 39 дин.

Извршиоци ове крађе оставили су једну ужичку бритвицу на горњој страни корама од блеха и 1 дуванску кутију од целулозе зелене боје с девојачким ликом на горњем капку. — Позивају се све полицијске власти да за лоповима и покрађом предузму најживље траженье и у случају проналаска спроведу Управи града Београда' с позивом на Бр. 4594.

Ђорђе Петаковић, из Ужица, момак пекарски, који је радио у Осечини ср. подгорског и извршио две опасне крађе, побегао је 10. ов. м-ца испред спроводника. Он је висок, крупан, плав, стар 30 год. по лицу роав, брије се, у оделу од шајка, на глави носи шубару; килав је и то се примећује. — Позивају се све полицај. власти да Ђорђа најживље потраже и у успешном случају спроведу га начел. ср. подгорског с позивом на Бр. 1853.

УХВАЋЕН ХАЈДУК

Успеси наших полицијских власти у хватању и утамањивању хајдука, које смо констатовали у прошлом броју, и даље се продужују. Док су у месецу јануару похватана три оглашена хајдука, дотле је 5. ов. м-ца заузимањем наших власти ухваћен у Панчеву **Марјан — Маша Митровић,** из Бадњевице, среза подунавскога, округа смедеревског, који је још 15. септембра пр. год. оглашен за хајдука решењем округа смедеревског Бр. 11093.

Маша је 8. новембра пр. год. пребегао у Аустро-Угарску и, издавајући се за политичког кривца, под лажним именом *«Станоје Лукић»*, из села Велике Крсне, среза јасеничког. окр. смедеревског,» на које му је име и објава гласила, живео је у Ковину, Вршцу, Панчеву и околини. У моменту кад је ухваћен — а ухваћен је на самој железничкој станици — хтео је отпутовати у Темишвар.

Хватање ово извршила је панчевачка жандармерија, на захтев начелника среза подунавскога г. Анте Вилдовића.

Маша има 42 год., раста је средњег, жењен и има петоро деце; по занимању је општински писар, био је раније осуђен на 10 година робије због крађе и фалсификата; за хајдука је оглашен за разбојништво са убиством, извршеним над Живаном Милојевићем, из Доње Раче, среза лепеничког, округа крагујевачкога.

Пошто није искључена могућност, да је Маша за време хајдуковања починио још каква злочина дела, износимо његову последњу слику и умољавамо сва она лица, која би у овом смислу ма шта о њему знала, да о томе известе најближу полицијску власт, која ће та извешћа доставити начелнику среза подунавскога, који води истрагу по његовим злочиним делима.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Алимпић.

БРОЈ 4. и 5. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 20. ФЕБРУАРА 1905 ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње. За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Тихомир Ж. Поповић, писар друге класе начелства окр. крајинског, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 9 фебруара 1904 г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I. одобрено је решење Народне Скупштине, сазване у редован сазив за 1904. год., које гласи:

да се Живојину Манојловићу, писару друге класе среза лепеничког, округа крагујевачког, време проведено у учитељству у једанаест година, шест месеци и пет дана, (11 година, 6 месеци и 5 дана), — од 5. октобра 1891 до 11. априла 1895. године, и од 1 новембра 1895. до 30. октобра 1903 године, урачуна у године указне службе с тим, да за ово време уплати улог у чиновнички фонд;“

да се Чедомиру Р. Урошевићу, писару друге класе среза параћинског, године проведене у учитељству, и то: десет година, шест месеци и двадесет три дана, (време од 22. децембра 1892. године, до 15. јула 1903. године), урачунају у године указне службе, но тако да ово утиче на његову дужност да да потребан улог у чиновнички фонд.

да се села: Дрлупе и Дучина, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од своје садање општине сибничке, у срезу космајском, округа београдског, па образују засебне општине, и то: село Дрлупе, да образују општину дрлупску, а село Дучина, дучинску општину, у истом срезу и округу.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 9 фебруара 1905 г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, решено је:

да се Милану Кондићу, писару друге класе Управе вароши Београда, уважи оставка коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 15 фебруара 1905 г. у Београду.

РАСПИС

Свима окружним начелствима, Управи града Београда и Суду општине града Београда

Многе општинске власти уобичајиле су, да од продаваца робе на трговима наплаћују у корист својих каса и такве таксе, на које немају права по закону.

Да би се знало на које приходе општине имају права по закону, као и да би надзорне власти могле доносити једнообразне одлуке при расправи спорних питања ове врсте, нашао сам за потребно да објасним, да општине, сем прихода од приреза, који су буџетом предвиђени и надлежно одобрени, прихода од готовине дате под интерес, кирије од зграда, плацева и зиратног земљишта, имају права и на ове наплате:

1. **Касапске аренде,** по *уредби о касапницама* од 8. априла 1839. године ВБр. 997. (Зборник I. стр. 219), и законодавном решењу од 22. фебруара 1869. године (Зборник XXII стр. 14.).

2. **Таксе на клање стоке на саланама,** по *закону* од 19. априла 1890. године (Зборник XLVI стр. 476.), и *уредби* од 30. јануара 1861. године (Зборник XIV стр. 9.),

3. **Мерине,** по *закону о мерини* од 31. јануара 1896. године.

4. **Акцис на пиће,** (вино, ракију и пиво), по *уредби о наплаћивању механског* од 6. јуна 1840. године (Зборник II. стр. 7.), и *измена и допуна* од 23. јула 1898. године, као и тумачења ове уредбе од 17. фебруара 1847. године (Зборник IV. стр. 8.). Овај акцис могу наплаћивати одсеком *по споразуму* са механџијама и кафеџијама, или за сваки литар пића понаособ, и то на вино и пиво по једну пару, на ракију до десет гради по три паре, а преко десет гради по пет пара.

Општине, које имају своју трошарину, немају права на наплаћивање акциса.

5. **Горосече,** по чл. 66. *закона о шумама,* по такси, коју одбор одређује, као и остале споредне шумске приходе од сеоских и општинских шума, сообразно закону о шумама. Лица, која плаћају мање од 15 динара непосредне порезе на годину, ослобођена су од горосече.

6. **Таксе панаџурске,** по члану 10. закона о панаџурима и недељним пазарним данима. Право на наплату ових такса имају оне општине, у којима је одобрено држање панаџура.

7. **Аренде на сеоске дућане,** по члану 5. *закона о сеоским дућанима* од 25. октобра 1870. године, и *измени и допуни* од 20. фебруара 1891. године.

8. **Таксе:**

а) по § 23. закона о поступку судском у грађанским парницама, и то 3% на вредност спора, за писмену пресуду 1 динар, за мали печат 0·05 динара, за сваки потрошени табак хартије и штампани позив по 0·10 динара;

б) по тачкама 96., 97. и 97. а — VII. дела закона о таксама, и то за потврђење тапије 3 динара, за издато уверење 2 динара (изузимајући уверење о немаштини), за потврду уговора, облигација, признаница и у опште исправа у вредности до 200 динара закључно по 2 динара;

в) такса за сточне пасоше по члану 9. *закона о уверењима при продаји стоке* (Зборник XXX., стр. 460.), и то по 0·10 динара за свако уверење.

Продужење рока на сточним пасошима односно здравља стоке врши се бесплатно, по распису од 14. децембра 1895. године СБр. 11487;

г) такса за псе, коју општина одређује по *правилима за стрводере* од 1. маја 1882. године СБр. 1878;

д) такса за гробнице у смислу тачке 7 члана 22. *закона о уређењу санитетске струке и чувању народнога здравља* и § 17. *правила* за санитетски надзор над гробљем од 23. јуна 1881. године СБр. 2528., и

ђ) за оверење преписаних бирачких спискова 0·20 динара по члану 21. *закона о општинама.*

9. **Новчане казне,** по казненом и другим специјалним законима, у случајевима, у којима се оне изричу у корист општинске касе;

10. **Накнаде за подигнуту калдрму** испред приватних имања, у смислу тачке 7. члана 86. *закона о општинама* и тачке 3. § 465. *закона о поступку судском у грађанским парницама.*

Ово право нема Београдска Општина према члану 13. *грађевинског закона за варош Београд*, а тако исто и оне општине, које имају трошарину.

11. **Тамиса**, на продају туцане кафе. Право на наплату тамиса има само Београдска Општина по *законодавном решењу* од 26. јануара 1861. године ВБр. 199 (Зборник XIV стр. 5.).

12. **Оборине**, која се по члану *11. закона о чувању шумских имања* плаћа по 0·50 динара за свако грло крупне стоке (во, крава, јуне, јуница, биво, магарац, мазга) по 0·20 за ситну стоку, и по 0·10 дин. за пернату живину. Ова се такса наплаћује у корист пољских чувара. Погрешно раде оне општине, које дају оборе под аренду.

13. **Обаларине** (казукарине) за употребу општинских земљишта на пристаништима. Ову таксу прописује општински одбор у смислу последњега става члана 8. *закона о водама и њиховој употреби*, тачки 3. члана 128. и тачки 3. члана 86. *закона о општинама.*

Исто овако, а у смислу уредбе од 25. јуна 1860. године ВБр. 1658 (Зборник XIII стр. 90.) и члана VIII. под 8. конвенције о пловидби, закључене између Србије и Аустро-Угарске, општински одбори могу — где томе има места — прописати тарифу о наплати таксе за казуке и друга пристанишна постројења, која је општина подигла на свом земљишту.

14. На основу тачке 2. члана 94., тачке 7. члана 95. закона о општинама, расписа од 7. јула 1860. године Бр. 5148., и одлуке Државног Савета од 24. октобра 1892. дине Бр. 3438., и варошке општине имају право прописати **таксе за јавне забаве,** свирке по локалима, певање певача и певачица, разне вештачке представе и т. д.

15. **Приход од риболова** у рекама, које пролазе кроз атар дотичне општине, изузимајући Дунав, Саву и Дрину, у смислу члана 2. и 5. *закона о риболову.*

Изузев специјалним законима одобрене трошарине, никакве друге наплате и таксе — сем горе наведених — општине не могу прописивати, ни наплаћивати, нити смеју каквим другим наметима оптерећивати грађане. Сваку општинску одлуку, која би била у противности са изложеним законским прописима, надлежне надзорне власти задржаће од извршења, по праву, које им даје закон о општинама.

Препоручујем свима окружним начелствима, Управи вароши Београда и Суду општине вароши Београда, да се овога расписа у будуће најстроже придржавају. У исто време наређујем им, да овај распис објаве грађанима, који се, у случају учињене им неправде, могу користити правом жалбе по члану 152. закона о општинама.

№ 3490
7. фебруара 1905. год.
у Београду.

Министар унутрашњих дела,
Стој. М. Протић с. р

СТРУЧНИ ДЕО

Полна намира са породиљом или женом у бабинама (са судско-медицинског гледишта).

О судско-медицинском значају обљубе, извршене на породиљи или на жени за првих недеља после порођаја — дакле у оном добу, што се у нас зове бабине[1]) — има врло ретко где трага у стручној литератури. Бар по ономе, колико сам ја ту литературу могао пратити, излази, да су о том питању писала само два-три писца. Па и код њих то питање није свестрано расправљено, него тек у кратко неговештено.

По моме мишљењу то је веома осетна празнина у Судској Медицини, и њу ваља по могућности попунити. Као што ћу касније показати, извршена обљуба у бабинама није баш тако ретка појава ни у браку, ни ван брака, да је Медицина може са свим игнорисати, а по својој суштини и по својим последицама таке је природе, да у неким извесним приликама може бити предмет судског испитивања и расправљања. С тога ћу покушати, да то питање расветлим са неколико гледишта Судске Медицине, имајући у виду нарочито спрему и потребе правника. Није искључена могућност, да ће у току ових излагања и лекари као судско-медицински вештаци наћи по гдекоји поглед на то питање, који је за њих нов, а за примену у пракси подесан.

* * *

Познато је, да жена може сразмерно врло брзо после порођаја наново родити, а то ће рећи: — да може у кратком року после порођаја опет затруднети. Тај факат доказан је читавим низом тачних, стручних посматрања, а утврђен је и обичним искуством. Њега, дакле, није потребно судско-медицински доказивати. Ако у опште буде сумње о томе предмету, онда може бити спорно само ово питање: *„који је најкраћи рок, у коме жена после порођаја може поново затруднети?“* А то питање може решити Судска Медицина.

Случајеви, кад се питање о најкраћем року зачећа после порођаја може истаћи (било као главно, или пресудно за цео спор, било као споредно, да објасни коју појединост) нису. истина, баш врло чести, али се ипак јављају, а јављаће се све више, чим то питање буде свестрано расветљено и у својим практичним применама разрађено. А што је исто тако важно: — то је питање таке природе, да се већ и сада може појавити у свима областима иследне и судске праксе. Оно се може истаћи у споровима грађанске и кривичне природе, а могу га покренути и општинске и полицијске и духовне власти. Тиче се на пр. које сполне кривице — рецимо: прељубе, силовања, родоскрвњења и блуда у опште; тиче се брачности (законитости) детета или доказа о патернитету итд. У свим тим приликама може оно играти веома важну улогу.

Да покажем одмах по примени у пракси, какав значај може имати то питање при процени судских спорова, изнећу — примера ради — један конкретан случај. Он ће нам лакше објаснити судско-медицинску примену тога питања, него разлагање речима.

Покренута је парница због брачности (законитости) детета у оваким приликама. Удата жена роди прве године свог брачног живота сина, о коме нема сумње да је у браку зачет. Кратко време иза тога догађаја — рецимо одмах после 5 дана — умре тој жени законити муж, или се од ње по нужди (н. пр. због војне обавезе, печалбе, дугог путовања по свету, издржавања казне затвора или робије, одлучења од брачне постеље по судској пресуди итд.) толико растави, да им је бар за годину дана физичко, управо телесно зближење апсолутно искључено: — да, дакле, према тексту законске одредбе, мужу „није било могуће телесно смешење са супругом својом имати“ (§ 114 гр. зак.). Жена међу тим и по други пут роди, и то здраво и донешено дете у законитом року од 300 дана после одвајања са мужем (§. 113 гр. закона). Женини парци споре

[1]) Реч бабине (или бабиње) значи у нашем народу време, док породиља лежи, али значи и цео период, док се са свим не „очисти.“ У научном значењу има та реч још шири појам: — обухвата цело оно време, док се полни органи не врате на своју стару меру.

овом другом детету легитимитет, да тиме докажу, како н.пр. оно нема права на наслеђе, како има основа за бракоразвод итд., и суд има тај спор да расправи.

Не могу поуздано рећи, како би се с правног гледишта имао решити овакав судски случај, али Судска Медицина, при судском расправљању такога спора не би могла — не би смела — изгубити из вида једну околност особите врсте у томе питању, која је за зачеће од пресудног значаја: — необично, управо ненормално стање жениних полних органа за оно време, док је она после првог порођаја имала могућности, да са својим законитим мужем обљубу врши. Разлози, зашто Судска Медицина не би смела то превидети, леже у самој ствари, а ево како. Пре рођења првог детета та жена, без сумње, није могла зачети ово друго дете, јер трудна а иначе нормална жена не може понова затруднети, а нарочито у последњем стадијуму трудноће, као што би то у овом случају било. Ако пак претпоставимо, да је она и после првог порођаја имала прилике, да са својим брачним мужем обљубу врши и том приликом зачне, онда морамо признати могућност, да је она од свога мужа оплођена у току оних 5 дана, за којих је он још после првога порођаја украј ње био. А може ли то Медицина признати и стварним доказима утврдити? Другим речима: — може ли Медицина несумњивим начином суд уверити, да жена може и неколико дана после порођаја понова затруднети, или се том доказу противе сва досадашња посматрања и стручна истраживања теоријске и практичне Медицине у томе правцу?

Да одговорим на то питање начином, који ће и правнику бити разумљив, и који ће му бар важније моменте поближе објаснити, морам претходно расветлити неке прилике, које стоје у тесној вези с тим питањем. Морам му — макар и у кратким потезима — изнети главније промене, које се јављају у телу женином за време трудноће и порођаја и прво време иза тога.

Женина утроба, а донекле и цело тело женино, претрпе за време трудноће и порођаја замашне промене. Те промене тичу се нарочито јајника и материце као органа, који у тој важној физиолошкој обави женскога тела имају највише удела. Чим жена зачне, престане (утаји се, цесира) периодично крволиптање из њених сполних органа — месечно прање женино (Menstruatio),[2]) — а по свој прилици и периодично лучење женских јајаца из јајника (Ovulatio), а тиме и могућност, да за трајања те трудноће поново зачне.[3]) Материца расте с плодом упоредо, и то и обимом и тежином; слузокожа, којом је постављена њена унутрашња површина, наједра, задебља и добије неке израсли; а и други делови полних органа осете ту промену, или баш имају и јачег удела у њој. Нарочито се то опажа при крају трудноће, и то не само по облику и изгледу тих појединих делова, него и по измењеном функционисању њиховом.

Још знатније промене наступају у полним органима жениним за време порођаја и непосредно после тога акта. То је управо бура у женином телу — бура, која видљивих и озбиљних трагова оставља, па га по гдекада и саломи. При самом раздвајању плода од утробе раскине се силом (снагом породиљских мука) веза, која их је везивала, а то су — у главном — постељица и крвни сасуди („жилице“) материце. При пролазу детета кроз разне теснаце повреди се по гдекада и грлце материчино или усмина, а ако се не пази, често баш и други делови н. пр. уснице, међица итд. С тога цела унутрашњост материце, а донекле и они други делови полних органа жениних представљају одмах иза порођаја ране или повреде, које, као и све друге пресне ране, с почетка кад јаче кад слабије крваве (породиљско крволиптење), а касније и гноје (лохије, породиљско прање, породиљско чишћење).

Према томе, промене и повреде појединих делова женских полних органа — а нарочито материце — за време трудноће и порођаја нису тако незнатне. Не узимајући у рачун женине муке за време самога порођаја (породиљске муке), већ те повреде су довољне да донекле ослабе и исцрпу снагу и способност женину, и да од физиолошког процеса у телу њеном учине неку врсту болести. С тога је већ Соранус (So-, ranus) с правом рекао (а за њим то говоре и други стручњаци), да су трудноћа и порођај једна врста „физиолошке слабости или болести“, за коју је потребно сразмерно дуго опорављење или реконвалесценција. Док траје та физиолошка болест, породиљи је потребан мир и одмор, да се постепено опорави. Она за то време није управо ни за обљубу способна, а све да по невољи и јесте, или да мора бити, од обљубе у таком стању не може зачети. Зачећу сметају оне промене полних органа.

Срећом то стање и та неспособност женина за зачеће не трају дуго. Сама природа изазива и помаже неке процесе, који ће те поремећене односе и опет изравнати: — који ће учинити, да оних промена и необичних појава што брже нестане. Ако је породиља здрава, и ако је њен порођај био правилан, материца се одмах — и кад се бремена опрости — почне поново стезати (жене те друге муке после зову „прегризли“), како би што пре дошла на стару меру; повреде на слузокожи њеној почну зацељивати; задебљаности и израштаја постепено нестаје, а и друге промене се полако и постепено изгубе. Не потраје дуго, а материца, па уз њу и други делови полних органа жениних, повратили се сасвим на норму, и почињу правилно функционисати. Кад то наступи, жена је, махом, и опет за оплођење способна и може поново затруднети. Цео тај процес од порођаја до повратка нормалног стања зове се инволуциони процес.

Колико је женину телу потребно, да (трудноћом и порођајем) поремећено стање полних органа — а нарочито материце — и опет у ред доведе, и на норму врати, не може се тачно и одсеком одредити. И научници нису у томе сагласни — већ и с тога, што једни узимају као мерило за оцену тога рока само поједине појаве, а други укупно стање и функционисање полних органа жениних. Тако н.пр. неки рачунају да је тај инволуциони процес завршен већ 8. или 9. дана кад обично и крволиптење престане (Deventer); други за 5—8 (Velpeau) или просечно за 6 недеља (Fürbringer); а неки мисле да се то протегне чак и до 4 месеца (Scanzoni).

Ако ћемо узети за мерило свакодневне појаве, онда можемо рећи, да се код већине жена после порођаја полни органи доста касно врате на своју норму и постану за оплођење способни. Старо је искуство, да жене обично задуго после порођаја не добијају своје месечно прање — нарочито ако саме доје — па да, махом, за то време и не затрудне. Као да је у природи самог женског тела основано, да се после оне буре, после оне револуције мало смири и одмори, како би се за то време мира и покоја у њему вратиле оне снаге, које су му потребне, да их утроши, кад жена поново буде затруднела и рађала. Као да је сама природа хтела, да за неко време заштити мајку, како би се тим боље могла посветити неговању свога чеда. У то се мајке гдекада и сувише

[2]) Од тог правила има и изузетака. Неки стручњаци те изузетке на рачунају у физиолошке, него у патолошке, болесне појаве,

[3]) Има и у томе неких изузетака под именом Superfoetatio и Superfoecundatio, али су тако ретки, да се, махом, и не узимају у рачун.

уздају, те зато намерно и преко потребнога рока своју новорођенчад доје.

Али је то уздање понекада варљиво, и правило, да жена неће одмах иза порођаја затруднети, има много изузетака. Другим речима — обична је, свакидашња је појава код врло многих жена, да не зачну одмах после порођаја, него да се подуже, н.пр. по 6—9 месеци, одмарају; и тога има, да се код неких порођај јавља тек сваке 2, 3, 4 па и 5 година: — али поред свега тога има често и таквих случајева, где порођаји толико учестају, да жена никако и не дође до мира и до одмора Није редак случај, да н.пр. жена редовно сваке године роди, а нађе се по гдекад и толико „срећних", да у једној и истој години саставе по два порођаја. Роди н.пр. у јануару или фебруару једно, а у децембру исте године друго дете. Ако се у таким приликама роде увек рочна или зрела деца, а не недоношчад, онда, наравно, излази по рачуну, да се таква жена у најбољу руку само три месеца „одмара", да „паузира", т.ј. да одмах три месеца иза порођаја и опет затрудни. По себи се разуме, да тај живахан темпо рађања може бити још и живљи, т.ј. да зачећа могу још више учестати, ако је мајка пометкиња, а то ће рећи: жена, која, истина, по свом телесном саставу може зачети, али није у стању, да зачет плод до обичног рока изнесе и на време роди (хабитуелно пометање, impotentia gestandi). У таким приликама може жена за једну годину да по 3 и 4 пута затрудни. Тако сам ја познавао госпођу, која је за непуне 3 године 8 пута затруднела и 8 пута нерочан плод на свет донела, т.ј. пометла.

Према томе сасвим је јасно, да се *о неким сталним, тачно ограниченим и непомичним роковима за поновно зачеће жене после порођаја и не може говорити.* То варира у прилично широким границама — од прилике исто онако, као што варирају све физиолошке функције нашега тела, а нарочито оне, које се тичу женских полних органа — н.пр. појава првог месечног прања код девојчица, трајања трудноће, губитак месечног прања код старијих жена итд. Нас у томе интересује само крајња граница на ниже, а то ће рећи: *има ли још краћих рокова, у којима жена може после порођаја наново затруднети, и које је рок најкраћи?*

Испитивања и посматрања у томе правцу нису још завршена, али се већ сад, по дојакошњим резултатима, може известити, да има приличан број случајева, који показују, да жена може већ и после осме недеље иза порођаја (пометања и побацивања) поново затруднети. *Ако би, дакле, пред судом било у питању, може ли жена у тако кратком року после порођаја и опет затруднети, судско-медицински експерта имао би по томе основана разлога, да то питање позитивно реши, или бар да могућност такога зачећа не искључи.*

Судско-медицински вештак могао би, шта више, ићи још и даље. Ни оних 8 недеља нису најкраћи рок, у коме жена после порођаја може поново затруднети. И ако ретко, али су поједини стручњаци ипак несумњиво констатовали, да може бити и краћих рокова. Тако н.пр. Д-р Еберт (D-r Ebert) саопштава, да[3] је посматрао један случај, где је нека жена 9. фебруара 1884. год. родила кћер, а 31. децембра исте године сина. Како су пак по лекарском исказу оба детета била зрела и развијена, дакле рочна или на време рођена, онда се по обичном рачуну мора претпоставити, да се ово друго родило 280 дана после зачећа. Према томе зачето је 25. марта 1884. год. или *свега 44 дана* (мало више од 6 недеља) после порођаја првог детета.

У осталом ни тај рок неће бити баш усамљен. И ако се код нас таки случајеви не посматрају, а још мање бележе, ја сумњам, да их се не би нашло. У туђем свету биће их, јамачно, још више, нарочито у оним круговима, где жене мало лакше живе и саме децу своју не доје. Код таких жена јавља се после порођаја и месечно прање раније. Тако н.пр. има случајева, где га жена добије одмах треће или четврте недеље после порођаја, а у изузетним приликама и раније. Месечно прање, истина, није несумњив знак да жена може зачети, али чим се оно редовно појави, већ није могућност искључена, да жена и затрудни.

Најпосле да констатујем, да ни то није крајна граница. Сасвим чудноват и — колико је мени познато — јединствен је онај случај раног зачећа иза порођаја, што га је год. 1893. саопштио Лајпцишком Лекарском Друштву Крениг (Krönig). Једна жена роди 242 дана после првог порођаја поново дете, које је, судећи по неким знацима (имало је н.пр. 52 см. дужине), било зрело и рочно. По податцима, које је Крениг добио, извршена је на тој жени обљуба 4 дана после њеног првог порођаја. Иза те обљубе 3 месеца није никако имала полних односаја с мушкарцима. По томе онда излази без сваке сумње, да је последње дете зачела у оној обљуби, која је на њој извршена 4 дана после њеног првог порођаја — а то ће рећи: баш у оном периоду бабина, кад су промене и повреде полних органа женских — а нарочито материце — још тако свеже и замашне, да се под обичним приликама на зачеће не би могло ни помишљати.

Како да се таки и слични случајеви научно објасне, тешко је за сада одговорити. Њих је врло мало, а да би се свестрано могли проучити. Крениг је овај свој чудновати случај покушао да објасни, и дошао је најпосле до ових резултата:

1. Одвајање женских јајаца из јајника ни за време трудноће не престаје.[4]

2., Под извесним, врло ретким, управо изузетним, а веома повољним приликама може се слузокожа материце већ неколико дана после порођаја ако не баш у целини, а оно бар местимице толико поправити и на стару меру вратити, да може поново зачети: — да може оплођено јајце прихватити и до одређеног рока за порођај спремити; и

3., Она крв за првих дана, а касније и онај слузави гној породиљског одлива („породиљског прања или чишћења") не утамањују мушке семене кончиће (сперматозоиде), и не сметају оплођењу.

У колико су ти Кренигови закључци научно основани показаће даљи опити и тачнија посматрања у томе правцу. За Судску Медицину је већ и то велика добит, што је овим, ма и усамљеним посматрањем констатован факат, *да жена може већ неколико дана после порођаја поново затруднети*, а то до Кренигова случаја није било познато. После такога доказа лекар већ ни пред судом не би могао с разлогом одлучно негирати могућност таког појава уопште. С тога би сада већ судско-медицинско мишљење у оном случају, што сам га с почетка као пример навео, и у споровима сличне природе могло гласити већ одређеније — од прилике овако: „Нема много вероватности, да жена може већ неколико дана после порођаја поново зачети, али ипак могућност није искључена." И тако мишљење, истина, није сасвим одређено (па је с тога судовима веома неугодно), али ипак зато може послужити као основ за правилније решење спорних питања таке врсте у пракси.

(свршиће се)

Д-р М. Јовановић — Батут.

[4] У томе мишљењу није усамљен. Али већина стручњака мисли, да лучење женских јајаца (а по правилу с њиме и месечно прање) одмах пресече, чим жена затрудни.

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ

(1793 — 1869)

I

О полицији у опште

Реч *полиција* долази од грчке речи ***Πολιτεια***, која је код старих Грка означавала државне послове и државну управу у опште.

О полицији у данашњем смислу у времену старих народа не може бити ни говора, нити се о њој као о некој засебној установи може опширније говорити све до познате *Монтескијеве* поделе државне власти на *законодавну, судску* и *извршну*.

Сасвим је друга ствар, пак, кад је реч о властима, које су још у најстаријим временима вршиле делимично дужност данашње полиције. Идентификујући ове власти са данашњом полицијом, може се са позитивношћу закључити да је у свима временима и свуда где је било људи, сједињених једнакошћу расе, или фамилијарним везама, или најзад општим интересима било и неког утврђеног реда и закона, а као природна последица ових закона морала су постојати и репресивна средства па, следствено томе, и власти које су их извршивале — *полиција у најширем смислу те речи*.

Према овоме, и познато тврђење француза *Лабулеја*: да је полиција постала у исто време кад и држава, и да се ова последња без ње не може ни замислити, може се сматрати као потпуно тачно само онда, кад је реч о овој полицији у ширем смислу.

Развитак полиције

Ма како сматрали суштину и циљ полиције, неоспорна је ствар да је она једна од најважнијих грана државне администрације. Делатност њена многобројна је, и сачињава добру половину делатности једне правне државе.

Разне прилике и догађаји утицали су од вајкада и утичу на природу и карактер полиције, као год што су полиција и њено уређење, с друге стране опет, били најбољи знак, боље рећи огледало, не само правног, већ и културног развитка појединих народа и епоха. Постепени развитак полиције од најстаријих времена на до наших дана, најбољи је доказ о овоме.

У културним државама старога века, а нарочито код Грка и Римљана, полиција је била једна од најпопуларнијих установа. Полицијску власт у Риму, као што је познато из историје, вршили су едили, а у неколико и сами консули. Цицерон с поносом говори о свом едилству у Риму: *Nunc sum designatus edilis, mihi totam urbem tuendam esse comissam.*

Поред бриге о јавном моралу, римски едили старали су се још и о *јавном реду, сигурности, религији, саобраћају, чистоти, животним намирницама, кочки, мерама и грађевинама*. Појединe гране полиције, а нарочито полиција морала, биле су врло добро уређене и код Грка и код Римљана.

Али, и поред свега овога, у целој класичној литератури нема ни једног дела о полицији и њеном делокругу, нити има трагова о томе да је постојало нарочитих израза за означење полиције као засебне државне установе. Појам полиције у данашњем смислу, био је дакле њима потпуно непознат.

У почетку средњег века полицијска је власт била у оноликој истој мери ништавна, у колико су и државе биле немоћне. Свеколика државна власт у ово време ограничавала се, на првом месту, на заштиту од спољног непријатеља, па тек онда на одржање правног поретка у земљи. Тек на трећем месту јавља се њен рад на пољу штићења личне и имовне безбедности.

Разуме се већ, да је овај рад, и поред свих тиранских и варварских казни, којима је ово доба обиловало, имао врло мало успеха. Поред општих прилика овог времена, разлог овом неуспеху лежао је још и у оскудици уређених полицијских власти и органа, који би законе свуда и на сваком месту подједнако примењивали.

Брига о културном и привредном напретку народа била је непозната средњевековним државама. У колико се пак указивала потреба, да се заштите и ове гране државне делатности, заштиту ову вршила су поједина корпоративна удружења: у почетку цркве и корпорације, а доцније градови. А у колико је живот по градовима све више и више напредовао, у толико је и ова заштита добијала све општији карактер, док најзад није дошло дотле, да градске општине, поред старања о културном и привредном развитку својих сугрђана, узму на себе и старање о њиховој личној и имовној безбедности, коју им немоћна средњевековна држава није била у стању огарантовати у довољној мери.

Почетак данашње полиције ваља, дакле, тражити у слободним средњевековним градовима западне и јужне Европе, чији се постанак датира из XII-ог века.

Поред заштите личности и имаовине својих сугрђана, која је била најглавнији задатак полиције у ово време, делокруг њеног рада распростирао се још и на *ред, саобраћај, животне намирнице, здравље, чистоту, мере у саобраћају и грађевине*.

Главна одлика ове градске полиције у томе је, што је била *локалне природе*.*)

* * *

Поменуто уређење средњевековних слободних градова пренашало се постепено и на читаве територије, на челу којих су стајали државни поглавари.

По угледу на слободне градове, отпочеше и поједини владари обраћати нарочиту пажњу на унутрашње уређење својих држава, а поглавито на јавну сигурност, која је, у ово време, по путовима и друмовима ван градова била бедна. На овај начин централна државна организација, која је у почетку била чисто локалне природе, добила је крајем средњег века општи карактер и постала унутрашња државна организација у правоме смислу те речи.

Поред жеље владалаца, да ојачају своју власт сужавањем привилегија градских општина, узрок овом концентрисању власти треба тражити и у самим приликама овог времена.

Многобројни верски и грађански ратови приморавали су државне поглаваре да издржавају велике војске, а зато су опет била потребна и велика материјална средства. Ова потреба управо и била је једна од најглавнијих узрока, који су нагнали владаоце да се отпочну старати о напретку и благостању народа, јер су само овим путем могли доћи до што већих прихода. Како је пак неоспорна ствар, да се напредак и благостање нису могли ни замислити без **мира, реда и јавне сигурности,** то је било сасвим природно што су владаоци морали обратити нарочиту пажњу на власти, које су се о свему овоме имале старати, дакле — *на полицију*.

Дошавши на овај начин до убеђења: да је за јавну сигурност у земљи позвана једино држава, владаоци се нису ни мало устручавали да ово своје убеђење и остваре путем закона и појединих уредаба. Први кораци, који су у овом правцу, т. ј. ради концентрисања полицијске власти учињени, састојали су се у ограничењу права слободног избора полицијских

*) Coup d' oeil sur la police depuis son origine jusqu' à nos jours par Eugène Anglade (Paris, 1847).

органа од стране општина, односно у контролисању и потврди изабраних личности.

Успевши, помоћу овог права, да сву градску полицију подвргну својој контроли, владаоцима даље није било тешко да је постепено сасвим истргну из руку општина. Негдашња локална администрација на овај начин, крајем XVI-ог века, у велико је замењена са државном администрацијом. Поред старања о реду и безбедности, држава у ово време прописује и издаје разна правила и уредбе општег карактера о грађевинама, болницама, разним хуманим установама и т. д.

Обим и круг делатности ове државне администрације још је више проширен *реформацијом*, која је у многоме изменила однос цркве према држави. Старање о образовању народном, које је до реформације припадало цркви, прешло је после ове на државу која се, према овоме, имала у будуће старати и о умном развитку својих грађана. У колико се, на овај начин, унутрашња државна организација све више и више развијала и концентрисала у рукама државних поглавара, у толико је и полиција добивала све интензивнији и одређенији какактер.

Позната тридесетогодишња војна омела је у неколико овај развитак полиције, као и свеколике унутрашње државне организације, али је у толико већа пажња поклоњена полицији после Вестфалског мира.

Огроман број просјака, беспосличара и скитница, помешан са отпуштеним војницима који после свршеног рата лутаху из земље у земљу, побудио је државе на издавање нарочитих закона, који су имали за циљ да спрече нагомилавање ових личности. *Почетак иолиције, која има дужност да води рачуна о странцима, датира се, дакле, из овог доба.**)

Увођењем *иоште*, као врло важне државне установе, и *наглим развитком штампе*, проширен је још више круг делатности унутрашње државне организације, а с њом и круг полицијске делатности.

Круг ове делатности није престајао да се шири ни у XVIII-ом веку.

Нагомилавање и умножавање становништва изазвало је потребу да се здравствени односи што боље и сигурније утврде, а тиме и установу *прве санитетске иолиције*. Најзад је дошла и француска револуција, која је изазвала потребу за стварање *закона о зборовима и удружењима*.

Врло велике измене, које је државно уређење претрпело у току XIX-ог столећа, нису остале без утицаја и на унутрашњу администрацију па, дакле, и на полицију.

Преображај социјалних и привредних односа, развијање фабрика и увећавање броја раденика, увођење железница и телеграфа, нагли развитак слободног саобраћаја и трговине, — све ово изазвало је потребу надзора од стране државе, а она је тај надзор поверила полицији.

Није тешко увидети из овога што смо до сада казали о полицији, да је њен развитак ишао упоредо са развитком државе, или још тачније са напретком самог друштва. У колико је појам о држави постајао одређенији, а друштвени живот развијенији, у толико је, као што смо видели, и задатак полиције бивао све већи и хуманији. Док су дужности полиције, у почетку средњега века, када је појам о држави и полицији био врло слаб, биле сведене поглавито на заштиту личности и имаовине, дотле се оне са развитком државе и друштва идентификују са циљем унутрашње државне администрације. Докази за ово налазе се у одељку који следује, и у коме ће бити говора.

*) Rosin: Polizeiverordnungsrecht in Preussen, II. aufl.

О дужностима полиције

Основица правне државе новијега доба јесте *слобода грађана*.

Сваки грађанин, који пред собом има извесан одређен циљ, треба и може да се креће слободно по свима правцима државне делатности, под условом да не вређа право других, или да не наноси штету општем добру.

Али као год што појединац не сме вређати право других, нити наносити штете општем добру, тако исто било би противно принципу правне државе кад би он — појединац — тежећи своме циљу и савршенству, био у томе спречен вољом других лица.

Слободна делатност појединаца мора, дакле, бити ограничена у интересу општег благостања, али тако исто и њихова права морају бити заштићена од сваких противправних повреда. Ова заштита *права* противу *неправа*, први је услов једне правне државе и она се осигурава с једне стране грађанским и кривичним правосуђем, а с друге опет добро уређеном полицијом.

Али, поред заштите, данашње државе дугују својим грађанима и потпору у свима оним правцима, који их воде постигнућу допуштеног им животног циља. Без *заштите* и *иотиоре*, које зависе од унутрашње државне организације, не може се ни замислити једна правно уређена држава.

Говорећи о развоју унутрашње државне администрације, ми смо видели како се постепено развијала правна држава, и како су дужности полиције биле идентичне са дужностима државне администрације. Али, не само да су им дужности биле идентичне, већ је и реч *иолиција*, којом се у почетку средњег века означавала делатност градских општина, била потпуно идентификована са целокупним унутрашњим уређењем државе све до XVII-ог века.

Први корак ка тачнијем одређењу појма полиције и детаљисању њених дужности, учињен је у Француској за време Лудвика XIV-ог. Једним својим едиктом из 1667. одузео је он од градских општина, и поверио нарочитом краљевском чиновнику, надзор и старање о реду, јавној сигурности, животним намирницама и чистоти улица. Чиновник овај назван је *Lieutenant de police, и то је био први иолицијски чиновник у правом смислу те речи.*

Пошто му је одредио право и надлежност, едикат набраја и дужности овог чиновника, и вели:

„Он ће се старати о сигурности града, чистоти улица и јавних места, и пазити да нико не носи оружје без допуштења; он ће издавати потребне наредбе у случају пожара и поплаве, за тим о животним намирницама и њиховим ценама.

Он ће, даље, водити надзор над месарницама, пијацама, панађурима, хотелима, крчмама, продавницама дувана, коцкарницама и свима сумњивим кућама.

Он ће обратити нарочиту пажњу на недопуштене скупове, побуне и нереде; он ће се бринути о фабрикама и фабричким раденицима, трговини, занатима, штампи, штампарима и продавцима књига.

Он ће имати право да сваког полицијског преступника, који је на делу ухваћен, сам кажњава у свему, изузев телесне казне, за коју је надлежан само суд.*)

Као што се из изложеног види, едиктом Лудвика XIV-ог дужности полиције издвојене су од дужности државне администрације и ограничене, у главноме, на *ред, сигурност* и *животне намирнице*. Овим је уједно и појам полиције постао много ужи, али у исто доба и одређенији. (наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

*) Coup d' oeil sur la police, стр. 42—43.

О ИСЛЕДНИКУ

(свршетак)

Ако се деси случај, да иследнику јаве, да је умрло лице које се тражи, онда то треба званично утврдити, јер се дешавало случајева, да су кривци на тај начин хтели да повуку из саобраћаја потернице, који су послате за њима по целоме свету.

III. Како се треба понашати приликом притварања? Врло је важна ствар, које време треба полицијски чиновник да изабере, код хоће да приступи притварању извесног лица, које је учинило какво злочино дело. *Вајнгарт* препоручује као најбоље време од 4 до 6 сати изјутра, јер мисли, да се у то доба најсигурније може наћи код куће такво лице, ако је уопште у кући. Да би се пак избегла могућност да кривац баш овом приликом побегне, чиновник треба при уласку у кућу добро да расмотри све могуће изласке из ње, за тим да остави једну стражу на улици, а једну у дворишту. Ове морају пазити не само на приземна врата и прозоре, већ и на кров од куће, да не би злочинац туда побегао. Ако полицајац не нађе тражено лице у стану ни у кући, треба добро да претресе подрум и таван, а и сам кров, па чак и ако су прозори на њему заклопљени, јер је то могао учинити и сам злочинац кад је изашао на кров.

Згодно се може применити овде као поука иследницима случај из *Горонове* праксе:

Један злочинац, који је правио лажне новце, сакрио се у подруму приликом доласка полиције. Чиновници су дошли, нису га нашли и отишли; али један од њих врати се после пола сата, ушуња се у подрум и прошапта у мрак: „Можеш изаћи; отишли су!“ Један човек одговори угушеним гласом: „Долазим!“ и промоли руку. Чиновник је ухвати и тако лиши слободе траженога злочинца.

Ако тражени злочинац није код куће, треба обратити пажњу на кућне улазе, да би га полицијски службеник могао приликом повратка притворити. Том приликом треба имати на уму могућност, да укућани или сопственик куће, знајући да њиховог укућанина тражи полиција, пазе на његов повратак и гледају да га од тога одвате. Вешт полицијски службеник може лако отклонити ту могућност, а свакако зна и начин, како треба да поступи са тим лицима, која би му правила такве препреке у вршењу службе.

Код нас су врло честа притварања у јавним локалима, нарочито приликом вршења полицијских потера на скитнице и друге људе склоне вршењу рђавих дела. Добра је страна та, што код нас још није много опасних злочинаца, који се при притварању хоће да одупру силом, али кад се има посла са лицем, за које се ма и најмање може посумњати да ће правити какве испаде приликом притварања, боље је да орган јавне сигурности не врши притварање у јавноме локалу, већ да га причека да изађе напоље, а за то време да осигура све изласке и тако осујети свако могуће бегство злочинца. Опасне злочинце треба, што ми кажемо, препасти приликом притварања, тако да не могу доћи до могућности, да употребе оружје. Узмимо за пример да полицијски службеник примети злочинца, кога треба да притвори, баш у моменту кад овоме предаје писмоноша какво писмо. Полицајац не треба да врши своју дужност баш у тај час, већ треба да причека да он отвори писмо и задуби се у читање. Ако је код куће, треба зазвонити или закуцати, и онда опет не треба да се на његово питање ко је одазове полицијски службеник, већ треба пустити друго лице, које злочинац познаје, н. пр. ког укућанина. У том ће случају он сигурно отворити врата.

За доказ, да и приликом притварања извесног лица на улици треба злочинаца препасти, изнећемо два примера, из којих се може видети умешност полицијских органа при том послу, а разуме се и успех њихов.

Виши инспектор полицијски у Дрезди *Унгер* спази једног много траженог злочинца да излази ноћу из неког туђег стана. Тај се човек брзо окрете око себе, промотри околину и наже бежати. Унгер пође обазриво за њим све до великога парка; ту удари странпутицом, изађе неколико корачаја пред њега, пође даље и наједан пут се окрете и уграби за јаку злочинца, који ништа није могао ни слутити.

Канлер износи пример о двојици париских полицијских чиновника. Они су имали посла са једним увек наоружаним злочинцем. Требало је да га притворе, те седну у кола наредивши кочијашу да брзо тера, и кад су били у непосредној близини злочинца, искочи један из кола као лопта, саплете се о злочинца и падне с њим заједно на земљу, дотле притрчи и други чиновник, и без могуће опасности лише злочинца слободе.

Често се дешава случај, нарочито код злочинаца, који су свесни тежине својих почињених недела, да приликом притварања прибегавају покушајима или да чак извршују самоубиства; узимају отрова, пуцају на себе, скачу са висине кроз прозор и т. д. За то полицијски чиновник треба приликом притварања да пази сваки сумњив покрет злочинца, н.пр. ако се маша у џеп или прилази ормару и т. д. чак га не треба пустити да оде без надзора ни у другу собу. Буде ли тако обазрив полицијски чиновник, неће му се моћи десити случај, као што је био недавно у Дрезди. Баш се умивао један злочинац у часу када је требало да буде притворен. Он замоли чиновника да му само допусти да још испере уста. Овај му учини по вољи, те злочинац узе једну чашу, искапи је и поде мртав на земљу. Отровао се.

Ако већ притворено лице почне тврдити, да оно није та особа, која се тражи, да је сумња противу њега неоснована, и за то пружа какве доказе, треба их све по могућству одмах расмотрити. Ако би се позивао и на сведоке, које је могућно одмах добавити, треба учинити за то потребне кораке, па ма то било и ноћу, а не да се то чини тек пошто проведе такво лице ноћ у затвору.

Чим се лиши слободе злочинац, иследник треба да га претресе и одузме му све што би могло служити као средство за за доказ кривице његове, као оружје, нож, па и дуван и бурмут треба да му одузме, пошто се може десити случај, да злочинац заспе бурмут у очи иследнику и тако омогући себи бегство.

За време спровода притвореног лица у затвор треба орган власти да иде увек за њим и да пази да штогод не одбаци од себе. Дешава се прилика, да злочинац у путу моли да му се допусти да иде у нужник, и у таквим случајевима препоручује се органима власти, да их ни ту не пуштају саме.

Није један случај, да притворени злочинац изјављује код иследника, да може у своме стану наћи неке ствари, које би могле служити као доказ. У већини таквих случајева све је измишљотина, јер је притвореник усамљен у ћелији већ спремио план за бегство и само тражи прилике за то.

У нашим приликама, кад још немамо префињених и професоналних злочинаца, и кад се вршењу злочиних дела одају људи на мањем ступњу и интелектуалног васпитања и образовања, иследник треба да узме за основицу своме послу ону која је најпростија, што је већ и старим искуством освештано као најбоље. Иследник никада не треба да занемарује неке ствари и да уображава, да нека проста ствар не може да игра никакву улогу. Дешава се, да најпрефињенији, а и најокорелији злочинци чине велике глупости на тај начин, што нешто превиде или забораве за собом, што у обичном животу никада не би урадили. Колико пута лако се похватају злочинци, који у ефекту при извршењу злочина заборављају на месту извршења по неке ствари, по којима им се улази у траг. За то иследник треба да пази и на најмање ситнице, да мисли и на могуће глупости злочинаца, ако хоће да не дође до погрешнога схватања.

Није много казато, кад се тврди, да судбина извесне истраге зависи често од тога, како се дело у први мах схвати, да ли правилно или погрешно. *Д-р Ханс Грос*[1]), којим смо се поглавито служили у излагању овога састава, нарочито упозорује иследнике на опасност од *предубеђења у истрази*. У важним и сензационим случајевима, а особито код људи живе маште, врло су опасне сопствене претпоставке. Узмимо случај, да полицијском чиновнику јаве да је извршен какав велики злочин. Појмљиво је по себи, да ће тај чиновник у путу ка месту извршења дела представљати у себи начин извршења, место његово, а такође и извршиоце. Сазна ли доцније на лицу места, како је било или како је требало да буде, он ће свакако кориговати своју прву представу, али му се она ипак може у току истраге понова јавити и бити од штетног утицаја за праву истину. Иследник треба да остави места свакој могућности, докле год се потпуно не увери о правој стварности. С тога се

[1]) *D-r Hans Gross:* Die Erforschung des Sachverchalts strafbarer Handlungen. Ein Leitfaden für Beamte des Polizei- und Sicherheitsdienstes des Dentschen Reichs. — J. Sheweitzer Verlag (Arthur Sellier), München, 1902.

препоручује и то, да иследник при истрази нема баш цео план рада и то са предвиђеним свршетком, јер се он може придржавати њега тврдоглаво, и ако његову промену неопходно захтева сам успех у току истраге.

Важно је питање, *када* треба утврдити извесни план истраге. То треба оставити иследнику да чини према сваком случају и према прибраном материјалу, па и тада треба да има на уму, да му тај план могу све до самога краја истраге мењати конкретни случајеви.

Да бисмо боље предочили, на шта све треба иследник да мисли, узећемо за пример да се десио какав велики пожар, коме је непознат узрок и проузроковач. Ту могу бити ови случајеви:

а) да је А злонамерни проузроковач пожара;

б) да је Б крив;

в) да је В произвео пожар из непажње;

г) да га је Г произвео у цељи да добије суму осигурања и т. д.

У том случају има иследник да мотри на А, Б, В и Г, да приликом увиђаја и у почетку истраге на њих мисли и да из свега што има пред собом извлачи што му је потребно да би утврдио најприближније стање истине.

За тим треба иследник да се чува и од *претеривања* приликом свога рада. Код ватрених иследника чест је случај, да појединo кривично дело радије представе као веће и интересније, него ли као просто, обично или досадно. Као што је иследник у могућности да пође погрешним трагом, тако исто може да баци сумњу на мало криво, па и невино лице за дело које никако није ни учинило. То се да унеколико извинити, што то лежи у природи самога човека, али је опасно за право стање ствари и истину.

Грос препоручује иследницима, да се готово у свима кривичним делима обзиру на ону стару пословицу, да иза сваког злочина стоји каква жена. Или је злочин учињен због жене, или њеном помоћу, или подстицањем, или је она имала отуда користи и т. д. Па ипак, и ако ни једно правило није без изузетка, увек је за препоруку правац истраге у томе смислу.

У делима, чије извршиоце иследник изводи пред пороту, треба да буде потпуно исцрпна истрага, пошто су врло често, ако не и увек, поротници људи, који се ни мало не разумеју у правне ствари, нису стручни и извежбани, те их лако да обрлатити ма каква споредна околност.

Нигде се лакше не може направити грешка, него при иследничком раду, и за то је потребно да се што је могуће раније исправи. Велика је грешка, и тешка повреда дужности пада на савест иследнику, ако примети своју грешку, па је не поправи на време, било из сујете, било из ма каквих других обзира.

Ако иследници буду сталожени и хладни, одмерени и благородни, и ако им буде светиња *најсавеснија љубав према истини*, одговориће бесумње своме тешкоме позиву.

Д. В. Бакић.

ПОУКЕ И УПУТИ

Интабулисано непокретно имање женино по одобрењу мужевљевом не може бити узето у попис за наплату интабулисане суме без осуде судске.

Ж. К. за обезбеду 12.000 дин. дуга фабрикантима Р. из Б. Пеште, одобрио је интабулацију на непокретно имање његове жене Л., находеће се у Београду, наводећи да то одобрење чини као пуномоћник своје жене. Ову интабулацију суд је удејствовао решењем од 18. августа 1890. године № 12.010.

Ж. К. умре; поверилачка фирма тужи синове његове: Ж. К. и Д. К., и путем парнице они буду осуђени извршном пресудом Апелационог суда од 3. марта 1898. год. № 775., да плате дуг поверилачкој фирми.

Пуномоћник поверилачке фирме, подносећи пресуду полицијској власти на извршење, тражио је, да се узме у попис и изложи продаји интабулисано непокретно имање Л. удове Ж. К.

Кварт варошки, наслањајући се на пропис § 466. грађ. суд. поступка, узме у попис интабулисано непокретно имање удовино, ма да се она томе противила, изјављујући: да са њеним одобрењем није стављена интабулација на њено имање, и да не пристаје, да плати ничији дуг својим имањем, док судском пресудом не буде на то осуђена.

Поступак кварта одобрен је од Управе града Београда и Министра унутрашњих дела решењем од 1. маја 1902. год. № 9654.

Ну Државни Савет решењем од 28. јануара 1903. год. № 573. поништио је решење Министрово, из ових разлога:

По §§ 827. и 841. грађанског закона, у ред обезбеђујућих средстава, о којима је реч у глави I. части III. истог закона о јемству, долази и непокретна залога.

У овом конкретном случају у одобреној интабулацији на имање трећег лица, залога се појављује као другостепена обвеза; на име, давши залогу, треће лице није се обвезало на измирење дуга као *садужник*, или као *јемац* и *платац*, те да се његово имање може продати без нарочите судске пресуде.

Обвеза плаћања дуга по простом јемству (било лично или стварно), мора бити претходно доказана судском пресудом, независно од осуде дужника. На овом разлогу полицијска власт погрешила је, што је противно § 465. грађ. суд. поступка, за извршење пресуде узела у попис заложено имање трећег лица, по пресуди којом је расправљен само однос између повериоца и дужника; него зато, што у оваквим случајевима влада начело *благодејања дискусије*, требало је да унути повериоца на парницу противу јемца — односно залогодавца. Ово у толико пре, што сопственица имања оспорава и саму правну важност стављене интабулације изјавом: да своме покојном мужу није дала овлашћење да одобрава залогу на њено имање за рачун трећег лица.

С ових разлога, а на основу чл. 26. закона о пословном реду у Државном Савету, Државни Савет донео је одлуку: да се ожалбено решење поништи.

Један суучај неумесне примене § 326. кривичног закона и чл. 4., 9. и 12. закона о уређењу санитетске струке.

С. Л., овдашњи трговац, доставио је дотичном кварту, да му имање трпи квар и штету од неправилно нивелисаног дворишта и од помијаре његовог суседа Ј. О., па је тражио, да власт нареди, да његов сусед нивелише двориште и осигура помијару.

Како је и увиђајем, чињеним на лицу места, одиста утврђено: да се тужитељево имање квари и штети од неправилно нивелисаног дворишта Ј. О. и његове помијаре, која није по правилу озидана, кварт је на основу чл. 4. тач. 11., чл. 9. тач. 8. и чл. 12. тач. 12. закона о уређењу санитетске струке и § 326. кривичног закона, донео решење, којим је туженом Ј. О. наредио: да нивелише и планира своје двориште, које се граничи са имањем тужиочевим тако, да метеорска вода има довољно пада, те да се може каналом изливати на улицу. Сем тога, да преправи помијару и да је озида по прописима грађевинског закона, како зидови не би пропуштали влагу.

Решење ово по жељи туженог одобрила је и Управа града Београда а и Министар унутрашњих дела решењем од 13. децембра 1906 год. П№ 32202.

По изјављеној жалби, Државни Савет узео је у оцену овај предмет, па је нашао, да решење Министрово не одговара закону, са ових разлога:

„Ничим није утврђено, па ни комисијским прегледом од стране инжињера и једног полицијског чиновника, да је с погледом на време, када је тужитељ С. Л. подигао своју зграду, а услед измењеног терена на имању туженога Ј. О. наступила влага на згради С. Л., те да би ван спора била дужност Ј. О. да отклони узроке влази на имању његовог суседа, и имање му заштити од даље штете и упропашћавања.

Кад то не стоји, онда је, у смислу § 31. и 804. грађанског закона, „*спорно*“ питање, чија је кривица за ову влагу: да ли обојице суседа или једног од њих с погледом на природан терен и једног и другог имања, као и остале околности, које је при подизању овлажене грађевине требало имати у виду, како због евентуалне влаге од метеорске воде, тако и од подземне влаге суседног имања.

За расправу овог спорног питања, није била надлежна полицијска власт, већ, судска, у смислу § 826. грађанског закона, којој је тужитеља требало упутити на парницу.

Позивању полицијске власти на § 326. кривичног закона и пропис чл. 4., 9. и 12. закона о уређењу санитетске струке и чувању народног здравља нема места; јер се ови прописи законски односе на оне случајеве, где је у питању општи интерес, било у погледу сигурности и лица

имања, било у погледу заштите здравља грађана, — а тај случај није овде.«

Ово саветско посматрање усвојио је и Министар унутрашњих дела.

Чиновник, коме је решењем надлежног министра оглашено место за упражњено на основу § 16. закона о чиновницима грађанског реда, има право на плату за све време, од дана кога му је место оглашено за упражњено, ако Државни Савет поништи решење министрово.

Решењем од 13. јануара 1900. године П№ 21988., на основу § 16. закона о чиновницима грађанског реда, Министар просвете и црквених послова одлучио је: да се г. А. В., професору Богословије, огласи место за упражњено.

По изјављеној жалби, Државни Савет, одлуком својом од 19. септембра 1900. године Бр. 4601., поништио је ово решење Министра просвете и црквених послова, налазећи, да је противно § 16. закона о чиновницима грађанског реда, те је Министар 1. новембра исте године донео решење и вратио жалитељу сва раније решењем одузета му чиновничка права.

Но кад се жалитељ обратио с молбом, да му се изда припадајућа му плата од 13. јануара 1899. године, кога му је дана неумесно оглашено место за упражњено, па до 1. новембра исте године, кога је дана поново враћен у сва чиновничка права, Министар га је од овог тражења одбио, налазећи, да му за то време, по чл. 2. закона о чиновницима грађанског реда, не припада плата, пошто није вршио никакву дужност.

И противу овога решења жалитељ се обратио жалбом на Државни Савет, који је одлуком од 13. априла 1904. године Бр. 2997. поништио решење Министрово, са ових разлога:

„По § 2. закона о чиновницима грађанског реда, чиновнику од дана именовања почињу права чиновничка итд.; а по § 29. истог закона, плату скопчану са државном службом не може чиновник изгубити друкчије, но за своје кривице пресудом судском, или на начин, који је у закону прописан. Дакле, за губитак плате законодавац претпоставља извесне противзаконе поступке чиновника, који морају бити утврђени, или пресудом судском, или имати извора у изричним наређењима закона. Код жалитеља није био ни један од случајева, које наведени пропис законски (§ 29.) предвиђа. То, што је жалитељ, по решењу Министра просвете од 13. јануара 1899 године, био удаљен од дужности професора Богословије све до 1. новембра 1900. године, не може, према напред наведеном, утицати на права његова, скопчана са професорским положајем његовим, кад је решењем Државног Савета од 19. септембра 1900 г. № 4601. констатовано, да је поменуто решење Министрово противзаконо; и кад је у смислу овог саветског решења Министар донео друго своје решење од 1. новембра 1900. године, којим је жалитељ враћен у сва раније одузета му права, па по том као професор Богословије указом од 25. новембра исте године стављен у пенсију. Према томе, жалитељу у смислу § 25. и 31. закона о чиновницима грађанског реда за све време, које је провео ван службе, по неумесном решењу Министровом, припада професорска плата, коју је у том времену имао.«

Рок из члана 13. закона о државној трошарини не вреди за жалбе изјављене противу решења суда општине београдске о наплати варошке трошарине.

С. Н., овдашњи месар, жалио се Министру финансија противу решења суда општине београдске од 20. децембра 1902. године Бр. 11796., којим је одбијен од тражења, да се ослободи плаћања таксе за ћерам у 0·20 динара, из тач. 63. и 64. тарифе о трошарини за град Београд.

Министар финансија, узимајући да и за ове жалбе вреди рок из члана 14. закона о државној трошарини, одбацио је жалбу као неблаговремену, пошто је решење општинског суда, противу кога је жалба изјављена, жалитељ примио 13. јануара 1903. године, а жалба примљена тек 12. фебруара исте године.

По изјављеној жалби, Државни Савет поништио је ово решење Министра финансија одлуком од 10. августа 1904 године № 5967.

Државни Савет нашао је, да решење Министрово не одговара закону са ових разлога:

Допуном закона о варошкој трошарини у Београду од 20. априла 1885. год. прописано је, да се прописи за жалбе по аналогији царинских државних уређења имају одредити Краљевим указом. Како такав указ не постоји, то нема ни прописа о жалби, и онда Министар финансија није могао жалиочеву жалбу, на решење суда општине града Београда, као неблаговремено поднесену одбацити, а још мање се за ово позивати на закон о државној трошарини. **М. В.**

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ТУМАЧ

из доживљаја **Шерлока Холмса**

А. Конан Дојл

За време мога дугог интимног познанства са г. Шерлоком Холмсом нисам никад чуо да је кад год своју родбину помињао, а ретко кад и свој ранији живот. Ово упорно ћутање са његове стране, повећало је натприродан утисак, који је на мене причинио, док га најзад нисам почео сматрати као усамљени феномен, коме је оскудевала симпатија према човечанству у толикој мери, у колико је био ненадмашим у интелигенцији. Његова одвратност према женском полу, као и мржња да ствара нова пријатељства, били су типови његовог чврстог карактера, али не у толикој мери, као што је била његова потпуна уздржљивост, да ма шта о својој родбини проговори. Дошао сам до уверења, да је он сироче без живих сродника, али једнога дана, на моје велико изненађење, отпочео ми је говорити о своме брату.

То беше после чаја једне лепе летње вечери. У дугом разговору о разним стварима дошли смо најзад и до питања о атавизму и наследним особинама.

Главна тема разговора било је разлагање о томе, у колико се какав необичан дар извесне индивидуе има приписати наследној диспозицији, а у колико сопственој заслузи.

„Из тога што си ми испричао,“ рекох му, „изгледа, да се та твоја ненадмашна моћ посматрања и резоновања има приписати твом огромном искуству.“

„Донекле,“ одговори он замишљено.

„Моји преци беху сеоски племићи, и живели су скоро сви једним истим животом, као што је и приличило њиховом положају. Па ипак је могуће, да сам те своје способности наследио од своје старе мајке, која је била сестра чувеног француског вештака Вернеова. Моћ наслеђа вештине може да узме невероватне облике.“

„Али од куда знаш, да се то може наследити?“

„Зато што мој брат Мејкроф има те особине у далеко јачој размери од мене.“

Ово је доиста било нешто ново за мене. Ако се у истини налази у Енглеској још један човек са таквим необичним особинама, онда како је могуће, да ни полиција, ни публика, нису никад ништа чули о њему? Пребацим му, да је могућно, да он истиче тако свога брата само из своје скромности. Холмс се насмеја овој мојој претпоставци.

„Драги мој Ватсоне,“ рече он „ја се не слажем са онима који изравњују скромност са врлином. Логичар треба да види све у правој боји, а подцењивати самога себе то је толико исто, као и удаљавати се од истине, да човек увелича своју моћ. Према томе, кад кажем, да мој брат Мејкроф има већу моћ посматрања од мене, треба да сматраш да говорим само праву истину.“

„Да ли је он млађи?“

„Седам година старији.“

„Одкуда долази да је непознат?“

„О, он је веома добро познат у своме кругу.“

„Па где то?“

„Дакле, на пример у Диогеновом Клубу.“

Нисам никад чуо о тој установи. То се ваљда, могло познати и на мени, јер је Шерлок Холмс одмах извукао из џепа свој часовник.

„Диогенов клуб је најчудноватији клуб у Лондону, а Мејкроф један од најчудноватијих људи. Он се сваког дана тамо налази од четврт до пет па до двадесет минута до осам. Сада је шест, и ако желиш да се мало прошеташ ове лепе вечери, биће веома срећан да те упознам са две реткости.“

Пет минута доцније већ смо ишли улицом у правцу ка Регент-Циркусу.

„Ти се чудиш," рече мој друг, „зашто Мејкроф не употребљава своју моћ у детективској служби. Он је за то неспособан."

„Али чини ми се да си рекао —"

„Казао сам да је јачи од мене у посматрању и резоновању. Кад би детективска вештина отпочела и свршавала се резоновањем седећи у фотељи, мој брат би био најславнији криминалистички агенат на свету. Али он нема амбиција и енергије. Он неће са свога уобичајеног пута да врдне, да би се уверио о тачности својих закључака, и радије пристаје да се мисли да је погрешио, него да се потруди и докаже своју исправност и тачност. Небројено пута сам му стављао на решење по какву проблему и добивао сам потпуно тачна објашњења. Па ипак он није у стању да сам разради практичне тачке, што је неопходно потребно учинити, пре него се дело изнесе пред суд или пороту."

„Онда то није његово занимање?

„Ни најмање. Што је мени средство да зарадим хлеба, то он сматра за манију. По занимању је благајник у једном државном надлештву, а станује у улици Пал Мелу. Једино место, где се може наћи ван канцеларије, то је Диогенов Клуб, који се налази преко пута његовог стана, и у коме се скупљају сви особењаци и човекомрсци. Хајд'мо к њему!"

У разговору и шетњи кроз Сен-Џемску улицу стигосмо у Пал-Мелу. Шерлок застаде пред једним вратима недалеко од Карлтона, и пошто ми даде знак да ћутим, уђемо унутра. Кроз стаклена врата видео се велики и раскошан салон, у коме се налазио приличан број људи. Сваки је седео засебно, читајући новине и не осврћући се на околне. Холмс ме уведе у једну омању собу, која је имала изглед на Пал Мелу, и рече ми да очекнем. После неколико тренутака вратио се са једним човеком, за кога сам био уверен да је његов брат.

Мејкроф Холмс је много крупнији и пунији од Шерлока. На његовом пуном лицу видела се очигледно она иста оштрина израза, која је била толико маркантна код његовог брата, док су његове сјајне очи на први поглед одавале проницавајући израз, који се код Шерлока могао видети само кад напрегне сву своју снагу.

„Мило ми је да се упознам с вама, господине," рече Мејкроф, пружајући ми своју пуну и широку руку. „Шерлок ми је о вама много говорио. Него збиља, Шерлоче, надао сам се, да ћемо се видети прошле недеље ради саветовања о оном догађају у Мануер Хаус.

„Ја сам га већ разрешио," одговори мој пријатељ, осмејкујући се.

„Разуме се да је то био Адам?"

„Да, био је Адам."

„У то сам одмах био убеђен."

Одмах по овом браћа седоше поред прозора, који гледаху на улицу.

„Веома згодно место за посматрање и проучавање људи," рече Мејкроф. „Погледајте у ове дивне типове! Погледајте, н. пр. она два човека који прелазе преко улице."

„Маргер и онај други?" упита Холмс.

„Тако је," одговори Мејкроф. „Шта мислиш о оном другом?"

Људи, о којима браћа говораху, стадоше испред прозора. Један од њих имађаше прслук, обележен на некалико места кредом, на основу чега је Мејкроф бесумње закључио, да је тај човек по занимању маргер. Други је пак био веома малог стаса, црномањаст, са обичном капом на глави, и неколико пакета у рукама.

„Изгледа ми као стари војник," рече Шерлок.

„И то скоро отпуштен," додаде његов брат.

„Изгледа ми да је са службом био у Индији."

„Рекао бих из краљеве артилерије," рече Шерлок.

„И удовац."

„Али има једно дете."

„Деце, драги мој, деце."

„Молим вас, то је мало одвише," умешах се ја.

„Заиста," одговори Холмс, „није ни мало тешко погодити, да човек са оваквим држањем, оваквим изразом ауторитета и од сунца препланулим лицем, мора бити војник, нешто више од обичног редова и да се вратио скоро из Индије."

„Да је скоро напустио службу види се по томе, што још носи гарнизонске чизме," примети Мејкроф.

„Он нема коњичко корачање, па ипак носи капу више наерену на једну страну, а то се види по кожи која је на истој страни беља. Његово држање се не слаже са држањем пешака те према томе мора да је артиљерист."

„Његово потпуно црно одело показује опет да је изгубио некога, који му је био веома драг, а то је по свој прилици била жена, пошто све потребе купује сам по дућанима. Купио је разне ствари за децу као што видите. Ту вам је звечка, која показује да је једно од деце још са свим мало. Жена му је можда при порођају умрла. Сам факт да под руком има књигу са сликама доказује да има бар још једно дете, о коме се такође побринуо."

Тек после овога било ми је јасно тврђење мога пријатеља, да његов брат има много јачу моћ резоновања од њега.

„Знаш ли, Шерлоче," рече Мејкроф, „да има нешто сасвим по твоме укусу — један веома загонетан проблем по коме се тражи моје мишљење. Нисам још ушао у све детаље, али ако хоћеш испричаћу ти целу ствар."

„Драги мој Мејкрофе, то би ме јако обрадовало."

Одмах по овоме Мејкроф исцепа један лист из свога бележника, написа нешто на њему, зазвони и предаде га послужитељу.

„Замолио сам господина Меласа да дође овамо. Он станује у истој кући где и ја, само један спрат више мене; нешто мало сам са њим познат и зато се мени и обратио у једној својој недаћи. Господин Мелас је Грк по рођењу, и колико сам сазнао, један редак лингвиста. Средства за живот прибавља или као тумач при судовима, или као вођа богатих оријенталаца, који долазе у Лондон. Мислим, да ће најбоље бити ако нам он сам исприча случај о коме је реч, а који се њему лично догодио."

После неколико тренутака у наше друштво дође један омален и пун човек, чије лице зејтињасте боје и угасито црна коса означаваху да је јужњачког порекла, и ако је говорио као сваки прави Енглез. Приликом његовог руковања са Шерлоком Холмсом у очима му се јасно огледала радост што ће своју ствар предати у руке тако познатом специјалисти, као што је био један Шерлок Холмс.

„На часну реч сумњам, да ће ми полиција веровати ово што ћу сада испричати," поче он тужним гласом. „Власт не може ни замислити да се овако што догодило у Лондону."

„Слушам вас пажљиво," рече Шерлок Холмс.

„Вечерас је среда," настави г. Мелас. „То је било у понедељак на ноћ дакле пре два дана, када се све то догодило. Ја сам тумач свију језика — или скоро свију — али пошто сам Грк по рођењу, и носим грчко име, природно је, да се највише тим језиком и бавим. Има већ више година како сам главни тумач грчког језока у Лондону, и с тога је моје име веима добро познато по хотелима. Често се дешава да ме и у невреме позивају странци, који допадну у какву непријатност, или путници који доцкан стигну, а потребне су им моје услуге. Према томе ја се ни најмање нисам изненадио, кад је у прошли понедељак ноћу Латинер, лепо одевен господин, ушао у моју собу и позвао ме да седнемо у кола која су чекала пред вратима. Он ми је рекао да му је ради извесног посла дошао некакав пријатељ, Грк, који не зна никакав други језик, сем грчкога, те му је неопходно била потребна моја помоћ као тумача.

„Ставио ми је још до знања, да је његова кућа прилично далеко у Кенсингтону.

„Изгледало је по свему да му се веома хита, јер ме је просто угурао у кола кад смо изашли на улицу.

„Рекох кола, али сам одмах увидео да је то био приватан екипаж, у коме је било много више места, него у обичним фијакерима на четири точка, који служи на срамоту Лондона; а и његова постава, и ако мало извештала, ипак је била веома богата. Господин Латинер заузе место према мени и кренусмо се кроз Чаринг Крос. Изашли смо на оксфортску улицу. На моју примедбу, да је ово заобилазан пут за Кенсингтон, мој сапутник извади из џепа мали олован буздованчић и поче га преда мном лево и десно окретати, као да је овим хтео пробати његову тежину и јачину, а за тим га без речи остави поред себе на седиште. Пошто је то учинио, затвори прозоре са обадве стране и том приликом на моју велику жалост опазих, да су стакла дебелом хартијом обло-

жена, и да се напоље није ништа могло видети.«

»Жао ми је што се са вашим погледима не слажем господине Меласе,« рече он.

»Ја баш и немам намеру да вам допустим да видите околину кроз коју се возите. Можда би било прилично незгодно за мене, кад би ви могли наћи пут, који би вас још једном довео на место куда сад идете,«

»Као што можете замислити мене је овакав говор потпуно изненадио. Мој сапутник је био веома јак и широких плећа млад човек, те и не узимајући у рачун оружје, нисам имао никакав изглед на успех у борби са њиме.«

»Ваше је понашање веома чудновато, господине Латинере«, промуцах ја. »Ви ваљда појмите да је све ово што чините, противно закону.«

»Изгледа без сумње доста слободно« рече он«, али ми ћемо то накнадити. При свем том, морам вас опоменути, господине Меласе, да ће те се наћи у врло незгодној ситуацији, ако ноћас ма у које доба покушате да дигнете ларму или учините, ма шта, што је противу мојих интереса. Молим вас, да запамтите, да нико не зна где се ви налазите, и да имате у виду да сте у мојој власти.

»И поред све његове мирноће огледала се јасно претња у његовим говору. Ја сам седео, ћутао и чудио се разлогу који га је руководио, да ме на овако чудноват начин одведе. Мà шта се догодидо, било је сасвим јасно да нема никакве могућности да му се одупирем, и све што могу учинити, то је да чекам и видим шта ће се даље догодити.

»Скоро смо два часа путовали, и никако нисам могао сазнати куда идемо. По некад се под точковима осећало камење, што је значило да се преко калдрме возимо, понекад пак кола су глатко ишла и изгледало је да се преко асфалта возимо, и изузимајући ту разноврсност није било ничег другог што би ми могло помоћи да сазнам где се налазимо. Застор од хартије на прозорима заклањао је продирање светлости, а на предњим прозорима од кола беше спуштена густа плава завеса. Седам часова је прошло кад смо се из Пал-мела кренули, и мој часовник показиваше да је пет минута до девет кад смо се зауставили. Мој сапутник отвори прозор и ја опазих низак сведен улаз, а над капијом је висио фењер. Кад сам изгуран из кола, капија се отвори и ја се нађох у дворишту; алеје и дрвеће једва се распознаваху при уласку. Да ли је ово било какво приватно добро, или обично сеоско имање, не бих био у стању казати.

»У унутрашњости је горела лампа уокирена разнобојним стаклима, али је много била завртнута, да се једва могло распознати, да је салон прилично велики и зидови искићени сликама. При нејасној светлости могао сам разпознати да је личност, која је капију отворила, омалена и гадног лика, средовечна и погурених рамена.

»Је ли ово господин Мелас, Харолде?« рече он.

»Да«.

»Добро је извршено, добро је извршено! Ја мислим да се нећете срдити, господине Меласе, али ми нисмо могли без вас ништа учинити. Ако се часно будете према нама понашали, онда се нећете кајати, али ако покушате да нам подвалите, онда нек вам Бог буде у помоћи«.

»Он је говорио набусито и нервозно, пропраћајући свој говор испрекиданим заједљивим смехом, који ми је уливао све већи и већи страх«

»Шта желите са мном?« запитам ја.

»Само да поставите неколико питања једном господину из Грчке, који нас је посетио, и да нам саопштите његов одговор. Али само пазите да не говорите више на што вам се нареди, јер ћете у противном врло рђаво проћи.

свршиће се С енглескога
Мих. А. Рашковић

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Сен Лазар. — Женски затвор у Паризу *Сен Лазар* постоји као затвор од 1792. године. Удешен је за 1.200 осуђеника, а по потреби може примити у себе до 1.600. Најмањи број становника те куће чине притворенице, које су под истрагом; оне су истина на бољој храни и у бољем одељу, али су подвргнуте истом домаћем реду, као и осуђенице. Осуђенице се деле на две трупе; на оне које су у затвору због преступа противу личне и имаовне безбедности, и на проститутке, које у Сен Лазар шаље полиција »административним путем«, без великих судских претреса. Ова последња група куд и камо је многобројнија, и разликује међу собом два дела: рано покварене девојке испод шеснаест година, и ветеране у својем »занату«, сталне госте, у Сен Лазару, кога називају својим »скровиштем«. Све су четири групе строго одвојене једна од друге. Свака има засебне »станове« са својим собама за болеснике, засебне сале за рад и засебне надзорнике. Само је туга општа.

Сви осуђеници морају да раде. У високим светлим, цигљом патосаним салама, на сламним столицама са правим наслонима, погурене осуђенице шију од раног јутра под надзором једне милосрдне сестре из реда Марије — Јозефа, која на своме високом пулту држи отворену књигу и вредноме скупу чита моралне приче. Кад је неки пут добро расположена, она им чита и по какву веселу анегдоту или какву авантуру са грубим заплетима, који се допадају рудиментарним душама њених слушалаца.

Све раде већ и за то радо, што једна четвртина од продајне цене израђенога предмета припада њима, и допуштено им је, да овда онда могу купити мало вина, чоколаде или кафе за млеко. Та су им предовољства и сувише добро дошла, јер им је храна више него мршава. После пет часова рада осуђенице иду једна за другом редом на »јасла«, где добивају по пола лонца водњикаве чорбе и 700 грама црнога хлеба. Са тим и једним јединим ручком, морају, да проведу цео боговетни дан; а ручак им се састоји из једне чиније поврћа и двапут недељно из парчета печенога меса. Тај ручак све морају ћутећи јести. Ни при раду, ни при шетњи под дрвећем, не смеју да разговарају једна с другом. Кад је писац ових редова, у пратњи једнога чиновника ушао код њих за време ручка, видео је неколико жена, како седе на клупама окренуте леђима столу. Он је мислио, да су те жене кажњене постом због буди каквих грешака, али се преварио. То су биле прождрљивице, које су испразниле свој тањир пре но све друге, и морале су се тако окренути, да не би из зависти проговориле коју реч.

Па ипак за то није мир у томе кругу. У дну седи једна калуђерица за хармонијумом и свира, а прати је женски хор, састављен опет из осуђеница. Оваке вештакиње имају да захвале своме гласу што се мало боље поступа с њима и обележене су црвеном траком у коси. Са тим скромним накитом оне су много више горде но какве принцезе са дијадемама; то им је као нека одлика, а нарочито им ласка, када недељом певају у цркви на хору уз оргуљу. Док је посећивање цркве било обавезно, многе су се опирале тој заповести, тако да су често на то силом примораване. Пре неколико година постало је посећивање цркве необавезно. Од тада неће ни једна изостати да на глас звона не жури у цркву, где је из свештеникове придике свака научила, да нема боље васпитачице од слободе.

Недељом имају сем цркве и других олакшица: кућевни закон не примењује се са свим строго као иначе, рад траје само неколико сати, шетња по дворишту на лепом времену продужује се. У оба случаја надзорнице затворе једно око или једно уво, када осуђенице шапућу међу собом. Готово се увек кришом добаве и по које новине, ради забаве. Жудно се пружају све руке за хартијом, која им доноси вести с поља, и која их варљиво заноси мишљу, да још нису сасвим одвојене од целога света. За политику су, одавно, хладне; преко вести о уметности поглед им без пажње прелета. Али за то их веома раздражују вести о несрећним случајевима, злочинима, полицијским иступима, а нарочито још вести и извештаји са судских претреса. Те рубрике читају понајпре, и ретко без огорчења. Те изгнанице не знају ни за какве обзире. Сопствена несрећа отровала им је душу љутњом, и пошто кривицу других мере преме својој »невиности«, у случајевима неверства у љубавника, кад ривал убоде другога ножем, или у тима сличним случајевима.

Ипак им се најжешће узбуди крв, кад поротници ослободе као невину матер за убиство детета. У »скровишту срама« никога не извињује злочин те врсте, толико је јак тај матерњи инстинкт. Све жене, како најпоквареније, тако и најчеститије, везује та привржености своме породу. И сама проститутка поноси се дететом, јер осећа, да је оно уздиже и даје места у друштву, да јој оно ствара човечанске дужности. Тај је осећај таман и једва да јој долази до чисте свести, али он има корена у замагљеној савести,

и управа затвора поштује то. Она даје извесне уступке оним осуђеницама, које долазе у Сен Лазар као матере; слободније се крећу и боље се хране. Сирота деца, сироти црви! По нека се међу тим зидинама роде, па дочекају своје две или три године старости. Први корак свој учине у „скровишту срама“ своје матере. Тој се деци дају играчке, које су постале излишне и сувишне оној срећној деци у слободи, и са њима се она занимају по ћошковима, без осмејка, без радости, без другова, јер да не би правила ларму, деци се не да да буду заједно. Не смеју да вичу. Само смеју да плачу.

Има много милосрдних сестара, које притичу у помоћ заблуделим душама свога пола, да би их вратиле на прави пут. Постоје читава друштва, која имају само тај циљ. На пример „Добри пастир“, „Друштво Марија — Јозеф“ „Друштво за отпуштене из Сен Лазара“, „Комитет јеврејских жена“, итд. Сви они имају своје азиле, где отпуштене осуђенице добивају скровишта, хлеба и упутства на прави пут. Оне не стају само на томе, већ посећују осуђенице и у затвору, те их теше и бодре. По правилима завода такве посете могу бити само два пут недељно, али утркивање тих Самаријанака тако је велико, да једва може да прође један дан, а да њих две, три не прегазе те прљаве прагове и уђу у круг изгубљених. Можете их свуда срести; за сваку несрећницу налазе утешних речи и савета: да има наде и спасења. Чак и најпокваренији душе радо слушају те благе речи и захвалне су њиховој врлини. Наравно, да чим оне оду, или се осуђенице лате слободе, сва наклоност ка добрим делима и врлини оде као да је није ни било. Али изузеци нам говоре, да су неке заблуделе душе, подупрте добром руком пошле правим путем и постале поштене за цео век. Азили су пуни, а кад бивше осуђенице и из њих изађу, па ма пошле и старим рђавим путем, остаје им бар успомена, да у несрећи нису остале заборављене.

Најстарији од тих завода, који је имао до сада највише благословенога успеха, јесте „Протестантско друштво за помоћ женских затвора.“ То је друштво основала једна енглескиња, госпођа Фри. Њиме је управљала госпођица Дима, која је пре краткога времена умрла у својој 99. години живота, пошто је до последњега дана све своје имање, сву своју снагу, па и душу своју дала за испуњење лепога задатка. Да поменемо само једну слику из њеног живота и рада. Једнога дана пала је у руке полицији једна прогната млада Андалускиња, и као скитница доведена је у Сен Лазар. Несрећница није знала ни једне речи француског језика и изгледала је дубоко потресена са своје зле судбине. Госпођица Дима реши се на то да учи шпански, и ускраћујући своје часове ноћнога одмора, успела је срећно, да је после осам недеља могла пријатељски ословити бедну странкињу и добацити јој зрачак наде. Када се госпођица Дима одала овом последњем послу било јој 82 године.

—

Ретка лоповска дружина. — Полиција у Лозани скоро је похватала једну ретку лоповску дружину. У једној забаченој улици лозанској напале су мучки две повеће девојчице једну малу девојчицу, оборише је на земљу и отеле јој из ушију златне минђуше. У том је случају полиција успела, да ухвати те две крадљивице, и оне су издале читаву дружину састављену из девојчица од 12—14 година, која је врло успешно „радила“ по трговинама и пијацама, а под управом матере једне од тих девојчица. Приликом претреса код њих је нађено 12 златних и сребрних сатова, мноштво играчака, чарапа, струкова и тима сличних ствари. До сада је ухваћено осам таквих девојчица, те се налазе с оне стране браве и биће упућене у завод за поправку.

—

Друштво убилаца. — Приликом претреса тројици браће Питсев у Кајнску, откривена је једна дружина убилаца, какве никад није било на свету. Друштво је носило име „Лига милосрдног спасења,“ и имало је циљ, да помогне умрети свима који пате од старачке изнемоглости или неизлечивих болести. Чланови те лиге били су сељаци, и састајали су се у једној колеби у шуми, одржавајући ту сјајне светковине. Туна се решавало, да ли су њихови блиски, болешљиви, стари сродници још за живот. Доводили су тога, о коме је решавано, у своје седнице и постављали га на једну високу столицу. И он се сам морао изразити, да ли треба и даље да живи или да умре. Ако је пресуда гласила на смрт, водили су га у једну дубоку јаму и ту му отварали вратне жиле. Сродници једне богате сељанке хтели су да се користе тим системом, да би се опростили ње, те што пре дошли до њеног новца. Жена је патила од реуматизма, и њена су браћа тврдила пред тим „судом,“ да болест „постепено продире у мозак и да ће од тога кроз месец дана умрети.“ На основу тога лига реши, да она има одмах умрети. Сељанка је знала, да се закон лиге противи томе, да се убијају лица која нису при свести; направи се за то, да је пала у несвест и извршење смртне пресуде буде одложено. Те ноћи побегне она и оде полицији за заштиту.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Ево нас опет са **Алексом Костићем**, о коме смо до сада толико много писали, а тако мало казали. О његовим преварама и махинацијама, и то само оним, које су власти дошле до знања, могле би се читаве књиге написати.

Више од двадесет година његова живота испуњено је најпрепреденијим и најдрскијим преварама, којима се не би постидели ни најчувенији бечки, берлински, париски и лондонски „хохштаплери.“ Смрћу Николе Милојевића нестало је јединог његовог конкурента у Србству, с киме се у својој „струци“ такмичио о превласт.

Својом спољашњом отменошћу и углађеношћу, финим понашањем и салонским кретањем својим оштроумљем и лукавством, успевао је да се представи у свима могућим професијама и положајима; бивао је и учитељ и војник, и политичар и патриота, и трговац и агенат, и чиновник и лекар, и полицајац и емигрант, и љубавник и младожења, и варалица и покајник — једном речи све, само не поштен човек. Он је подједнако варао и митрополита и министре и генерале и дипломате, и трговце, кафеције и занатлије, па је најзад дрско покушао да превари и изигра и саму београдску полицију.

Ево, чујте неколико случајева, који раније нису помињати.

Једнога дана дође у књижару Л. Б., овд. књижара, гологлав и лепо одевен човек од својих 25—26 год.

— Ја сам келнер код „Империјала.“ Тамо је г. председник министарства (у чијој кући књижар држи радњу), сад му је тренутно затребало 50 дин., па ме је пратио да му пошљете. Ево послао вам је и карту.

— Ево ти — одговори књижар вадећи новац — однеси господину, а потпиши ми се на овој карти да си примио.

— Драге воље, — рече Алекса, потписа се, узе паре и оде.

———

— Добар дан, љубим руку Вашем Високопреосвештенству — поздрави Алекса пок. митрополита Михаила, улазећи једном приликом у његову канцеларију. Част ми је представити се *Анта Николић*, писар министарства финансија.

— Добар дан, синко, жив био и Бог те благословио.

— Послао ме г. Министар до Вас са овим актом — рече Алекса пружајући Митрополиту један акт, на коме је био штамбиљ министарства финансија, и у ком се под потписом једног начелника одељења извештава, да има да положи 53 дин. на име возарине и таксе за некакав пакет, који му је из Русије приспео.

— За Ваше Високопреосвештенство приспео је од Св. Синода из Петрограда један важан пакет, па ми је г. Министар наредио, да ја лично тај пакет подигнем и Вама га предам. Но као што из тог акта видите за њега имате да платите 53 дин., па сам дошао да примим тај новац како бих га још данас могао примити и донети.

— Хвала, синко, и теби и г. Министру на љубазности, нисте требали да се трудите, то је могао и мој секретар свршити.

— О, молим, молим, г. Министар сматра за особиту част да Вам сваку услугу учини, а г. секретар тешко да би и могао свршити овај посао, јер има уздан формалности да се испуни.

— Е добро, синко, ево ти 53 дин., па ми то сврши, баш очекујем неке важне ствари из Русије.

Алекса прими паре потврди пријем на акту, и оде.

———

Пре неколико година преварио је једног чиновника овд. страног посланства. Представио му се као студент из Б..., који је овде дошао да потражи какву службу, но пошто је видео како је овде, разочарао се и једва чека да се врати натраг у Б..., где је стање куд и камо боље, ма да је под страном управом. У осталом, додао је, за време свог бављења у Београду сви су били према њему врло поверљиви, те је сазнао за многе ствари, које ће влади у С..., а и онима у Б..., бити од велике користи. На

послетку замолио је г. Х., да га новчано помогне ради повратка у Б..., јер је остао без пара бавећи се подуже у Београду.

Г. Х., очаран оваквим китњастим Алексиним говором, а надајући се од њега, као Србина и интелигентног човека, важним услугама, дао му је по одобрењу свога шефа повећу суму новаца и ставио му у изглед добро плаћено место. Већ после неколико дана г. Х. је сазнао ко је Алекса, али се власти, разуме се, није обраћао.

Но ово су све само његове «узгредице.» Оно чиме се он највише одликује то је експлоатисање хуманих и популарних ствари, а и нежних осећаја.

Није било ни једне хумане ствари или предузећа, нарочито ако је то у вези са прикупљањем добровољних прилога, а да се Алекса није њима користио. Полиција и цепови неких доброћудних београдских трговаца из главне чаршије и са Саве најбоље знају, колико је он подигао споменика заслужним људима, сахранио осиротелих и у болници умрлих сиротана и војвода, одеваю сиромашних ученика, осигурао мртвих људи и т. д., — разуме се све на хартији.

Чим је основан *«Руски Клуб»* он са нарочитим актом, на коме је био утиснут штамбиљ «Руског Клуба» и фалсификован потпис председника, иде на Краљеву благајну и прима за клуб Краљев прилог у 300 дин.

Одмах по извршеном догађају од 29. маја 1903. са писмом, на коме је потписао главније извршиоце тога догађаја, иде по вароши и прикупља прилоге за споменик изгинулим официрима на дан 29. маја. Наравно да је свако без изговора прилагао колико из осећаја, толико и из бојазни да му се не пребаци, да је противник новога стања у земљи. Сазнав за ово полиција одмах предузме за њим потеру по што је унапред знала да то само он може радити, после кратког времена ухвати га у хотел «Русији,», где је био одсео и пријавио се под лажним именом једнога учитеља из унутрашњости. И ако је био покупио доста новаца, ипак је код њега нађено, као и увек, врло мало пара, јер је, надајући се полицији, склонио их негде на сигурно место. Када је полиција за ове преваре хтела противу њега повести крив. истрагу, нико није хтео поднети тужбу, већ су, шта више, молили да се ствар заташка. «Куд ћемо да се парничимо са рђом, кад се и иначе ничему не можемо надати» — обично су сви говорили, те полицији није ништа друго остајало, већ да га само иступно казни за скитњу, за које време он таман смисли нове преваре.

Једаред је хтео да превари и једног полицајца.

Те је било прошлог лета. У затвору Управе Београда издржавао је Алекса казну, на коју је био осуђен због скитње. Кад је писар кривичног одељења обилазио једнога дана затворенике, прође му Алекса са речма:

— Молим Вас, г. Л., имао бих нешто с Вама да говорим.

— Добро, Алекса кажи ми шта имаш — одговори му писар.

— Не могу овде, хтео бих на само.

— Добро, хајде у моју канцеларију — рече му писар и одведе га горе у канцеларију.

— Е сад да чујем, Алекса, шта ти то тако важно имаш да ми кажеш — каза му писар кад су ушли у канцеларију.

— Ево шта је. Ви сте, г. Л. као што је био и г. А. и остали полицајци. Само знате да кажњавате, а не умете да се користите људима...

— Како то?

— Ето како. И ако сам варалица, мислим да ме цените као способна човека?

— И сувише си способан, Алекса, то ти свако признаје.

— Па зашто ме онда не употребите за какав детективски посао?

— А ко би се још с тобом смео упустити у какав посао, кад си ти целог свог века само варао и на сваком кораку давао доказе о својој непоправимости?

— Ето, опет Ви по старом. Ја сам познат као варалица и на мене не би нико посумњао да сам полицијски човек, а умем се свуда гурнути и свашта докучити. У осталом, ја знам да ми ви нећете веровати, па с тога и не тражим ништа друго, до да ме не протерујете у тимочки округ, већ да ми дате пасош да пређем у Аустро-Угарску, а ја ћу вам већ дати доказа да умем да будем захвалан. Учинићу вам такве услуге, каквима се ви и не надате.

— Ха, треба ти пасош да би лакше могао да вршиш своје операције, па после да се представљаш као исправан човек са уредним пасошем; нећеш Алекса, не иде чизма на ту ногу.

— Није, Бога ми. Ето ја познајем В. из Неште, Н. из Вршца, К. из Пančева — и још наређа неколико имена, која су заиста позната са прављења и протурања лажног новца у А-Угарској. Они су ми раније нудили да протурам у Србији њихов лажан новац, јер су ме познавали као способног и готовог на све, но ја нисам хтео у то да се петљам. Ако само хоћете, ја ћу врло лако ступити у везу с њима и за кратко време, уверавам вас, предати вам их у руке заједно са њиховим фалсификатима. Треба само да ми верујете, да ме колико толико у почетку помогнете.

— Лепо си смислио како ћеш да се ослободиш притвора и дођеш до пасоша, али ти то неће упалити. Што не идеш без пасоша. Ето метнућемо те на воз па иди где знаш, само се не враћај у Београд.

— Без пасоша не могу ићи, јер би ме тамо одмах ухапсили и протерали, а кад ми не дате пасош, онда добро, на вашу штету; ја сам само хтео да вам се понудим и учиним услугу, какву ни један од ових ваших назови детектива не може ни да замисли, а после мислио сам да се и ја једаред оканем варања и латим часна посла, али ми ви полицајци, који сте ме гањајући и натерали да будем ово што сам, не дате да изађем на прави пут.

— Добро, Алекса, ми ћемо размислити како ћемо и шта ћемо с тобом — рече му писар и посла га у затвор.

* * *

Писар је после овога дуго мислио о Алекси и његову предлогу и најзад дошао до закључка: Може бити да ће у Алексином прекору како му полиција гањањем не да да се поправи, бити нешто и истине, а сетио је се генијалног француског тајног полицајца *Видока*, који је био дуже време крај француских лопова, па после постао и остао најбољи тајни полицајац. У осталом рачунао је, да ће у сваком случају бити добити за полицију, ако он само не буде у Србији, те се напослетку одлучно да му изда, не пасош који служи као путна исправа и доказ о поданству и неправности, већ *«објаву»* за прелазак у Земун, која важи само један дан и за одређено место, као прелазна исправа. Да не би то урадио на своју руку, без знања претпостављених, писар разложи ствар управнику, који усвоји предлог и нареди, да се Алекси при одласку да и неколико динара, како би имао од чега да живи за прво време.

Кад је Алекси истекла казна, писар га позове у своју канцеларију.

— Ево ти, Алекса, «објава» за Земун, а ево ти и ово неколико динара што ти је дао г. управник, па иди сад одмах, али немој да се враћаш овамо као досадашњи Алекса Костић, јер знаш шта те чека. То ти чинимо што хоћемо да видимо да ли што од тебе може бити, а ако учиниш какву услугу биће ш за то награђен.

— Хвала вам, г. Л., ви сте мој спасилац — узвикну тронуто Алекса — и прође да писару пољуби руку.

— Море, остави, немој да се ту пренемажеш, него иди узми своје ствари, па право на лађу. Један наш орган пратиће те и ако одмах не одеш, вратиће те у затвор.

— Молим вас, немајте бриге, одох овога часа. Нећу више да вам захваљујем, али ћете видети у најкраћем времену како ћу вам ја ово «реванширати.» С Богом.

После једног часа, комесар савске полиције поднео је извештај, да је Алекса прешао у Земун.

* * *

Није прошло 3 — 4 дана после овога, а један Управин агенат јави се истом писару.

— Ено Алексе Костића код «Националa.» Виде ме с прозора из собе кад сам онуда пролазио, па ми рече да вас питам где може да се с вама састане ради неке важне ствари.

— Алекса ту, како то? кад пре? — зачуди се писар — иди му кажи да он зна где сам ја, па нека дође.

Агенат оде, па се после неколико минута врати сав задуван.

— Казао ми сада Алекса, опет с прозора, да што пре идете к њему, али одмах.

Писара ово још више зачуди. Мора да има нешто, вероватно да је и довео какво лице с лажним парама — резоноваше писар, спремајући се да пође.

— Хоћу ли и ја тамо — запита агенат.

— Пођи, можеш што затребати.

Кад се приближише «Националу», Алекса се указа на једном прозору на горњем спрату и триумфално се осмејкиваше. Ово још више побуди веровање код писара да нешто има, па нареди агенту да остане доле пред кафаном, а он пође на горњи спрат.

— Како би било да пођем и ја горе, знате Алекса је велики угурсуз — примети агенат.

— Да је велики угурсуз и неваљалац то ми је познато, али исто тако и то, да он никад неће физички да нападне; у осталом нисам ни ја без оружја, остани доле.

— Разумем.

Алекса дочека писара у ходнику и уведе га у ону најлепшу собу хотел «Националa,» што гледа на лице улице.

— Извол'те, г. Л., седите — рече Алекса, показујући руком на канабе, па и сам седе.

— Шта има ново, Алекса, што си ме звао — ослови га писар, осврћући се да нема још ко у соби.

— Имаћете богат лов, довео сам вам В. са лажним српским банкнотама.

— Како, где — узвикну писар радосно — где ти је тај В?

— Он је отишао у варош да потражи човека, који ће му банкноте оштампати овде, јер није смео оштампане да пренесе из бојазни да га на ђумруку не ухвате, већ је пренео само спремљене бланкете за банкноте, на којима је утиснит само «васердрук».

Писар се после ове Алексине изјаве мало расхлади, па му љутито рече:

— Све ти то, Алекса, лажеш, какви В., какве лажне банкноте, то су само твоје измишљотине. Како то да он преноси сасвим спремљене бланкете за банкноте, на којима је чак и «васердрук» утиснут, а не сме да пренесе готове, већ се излаже опасности да по Београду тек тражи лице, које ће му их довршити. И како то да ти њега пустиш да иде сам по вароши и место да ти идеш са њим или за њим да видиш коме ће бланкете дати у израду, нарочито кад већ хоћеш да учиниш полицији услугу, комотно седиш овде? Врло си рђаво скројио план да ме обманеш.

— Е, бадава, сви сте ви полицајци на један калуп — неверне томе. Но надао сам се ја томе од вас, па сам спремио доказе.

Говорећи ово Алекса извади из џепа бућелар, пун којекаквих забележака, па из њега узе једно парче хартије, опсечено около у круг, на коме се виђаше јасан «васердрук» као и на банкнотама, а и хартија беше врло слична оној од правих банкнота, па износећи га писару пред очи победоносно узвикну:

— Шта велите на ово? Верујете ли сада?

Писар узе то парче хартије, загледа га и, одједном, пуче му испред очију, све му би јасно.

При кривичном одељењу Управе налазила се једна справа — машина — са прибором за прављење лажних банкнота, а поред овога и један пун џак за банкноте спремљених и са «васердруком» снабдевених хартија, које су раније година нађене код једне ухваћене дружине за прављење лажних банкнота, па да се ово не би повлачило по наредби његовој смештена је машина са прибором и неколико ових бланкета у Криминални Музеј Управе, а цео онај џак бланкета спаљен је у хапсанском дворишту. То је било таман онда, када је Алекса издржавао последњи затвор, па је сигурно ветар однео неку од тих нагорених хартијица у неки крај, где ју је он после нашао, огорене крајеве одсекао и одмах склопио план да превари полицију. Сигурно је имао и ту амбицију, да насади и ког полицајца, а рачунао је да ће му скројени план упалити, те да ће му бити допуштено да остане у Београду ради хватања В., а он би се већ за то време, под заштитом полиције, умео добро снабдети.

На позив писарев да с њим одмах пође у Управу, Алекса сав поцрвене и скочивши на ноге узвикну:

— Молим Вас, г. Л. ако Вам у року од три дана не ухватим В.-а са лажним новцима, слободно ме убите. Части ми....,

— Ни речи више, већ полази са мном, да не зовем жандарма да те силом тера.

— Молим, није потребно,ићићу сам, али Вам опет кажем да сте на погрешном путу.

У полицији је добио неколико дана затвора а по том је протеран у тимочки округ.

* * *

Није прошло ни десет дана по овоме, а Управа Београда доби од начелника ср. беличког из Јагодине телеграм, у коме јавља да је тамо ухваћен Алекса Костић и пита да ли је Управа под Бр. 2375. издала коме «објаву» на име *«Лазе Јовановића, пешад. наредника»*, која је код Алексе нађена?

Пошто Управа ову објаву није била издала, нити је у жандармерији било наредника под означеним именом, то су одмах затражена од среског начелника сва акта по овој ствари, из којих се видело: да је код Алексе било нађено сем поменуте «објаве» и један пасош, који је гласио на име извесног лекара из Прокупља, једна медицинска књига на немачком језику за преписивање лекова и једна свеска лекарских рецепата. На «објави» је лепо стајао штамбиљ Управе гр. Београда са № и датумом, при дну потпис члана Управе и Управни печат, а сам текст «објаве» је гласио: *«Г. Лаза Јовановић, жанд. наредник, иде у потеру за разбојником Илијом Гавриловићем. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да г. Лази буду на руци»*. Ове «објаве» издају се жандармима кад спроводе кривце у друго место. Алекса је за време издржавања последњег затвора дошао до једног оваквог бланкета «објаве», коју је после у слободи попунио као што је горе наведено и ишао по унутрашњости, па где му је било згодније појављивао се као лекар и преписивао рецепте, а на другим местима опет, као жанд. наредник у цивилу, и као такав узимао новац или на име своје плате, или на рачун Управе гр. Београда.

Пошто је у овом његовом поступку са објавом стојало дело фалсификата, а из среског затвора је већ био пуштен, Управа распише свима полиц. властима тражење за њим, како би га за ово дело ставила под крив. истрагу и у притвор, али нигде није ухваћен, јер се он нигде не појављује као Алекса Костић.

Ну за време југословенске уметничке изложбе, Управа сазна, да неко лице иде по вароши и прикупља прилоге за откуп слика. Било је јасно, да то може да ради само Алекса, те се квартовима и комесарима изда налог, да Алексу најживље потраже, а преко позорника скрену пажњу грађанству да не даје паре, већ да лице, које би у тој циљу дошло, преда најближем полиц. органу. Када је Алекса по том дошао у једну књижару и књижару предао неки апел са списком дотадањих приложника, тражећи и његов прилог, овај је већ знао ко је он, те изађе на врата и погледа да ли ће где бити у близини позорник. Алекса одмах одмери ситуацију, па кидну поред књижара и без «с Богом остај», па се очас изгуби у оној галами у Кнез Михајловој улици. Књижар достави полицији овај случај и преда јој хартије, које је Алекса код њега оставио, а које су се састојале из списка приложника и једног писмена овакве садржине:

«Поштовани Господине.

Господа уметници — учесници југословенске изложбе слика у Београду свију словенских народности, одбили су предлог Барона Буријана да учествују са својим сликама на Босанској земаљској изложби.

Долепотписати у конференцији са неколико виђенијих трговаца, да би се признало патриотско дело југословенских уметника решили су, да српски трговци откупе неколико виђених радова за трговачку омладину тако, да ће на свакој од тих слика златним словима бити написано име ради трајног сећања племенитих дародаваца.

Надамо се да ће те и Ви са Вашим штованим прилогом изволети се одазвати овом апелу, зашто нека је унапред топла благодарност».

1. октобра 1904. год.

Београд.

С одличним поштовањем

Димитрије Ђирковић

Коста Ђурић.

Поред ова два потписа на овом апелу био је утиснут и штамбиљ: «Коста Ђурић, шпедитер-комисионар».

Из списка приложника видело се, да су неколико виђенијих београдских трговаца из глав. чаршије и са Саве приложили који 40, који 50, који 60 дин. Алексином пак руком потписана су три понајбогатија човека у Београду

као да су дали по 120 и 100 дин. Њихови су потписи доста добро имитирани, а према њиховим «прилозима» после су се остали равњали.

Ни најживља предузета потера није могла да га ухвати. На мах је ишчезао као да је одлетео. Ни у унутрашњости га нису могли пронаћи.

Тако је прошло опет неколико месеци, кад крајем прошле године пуче у Главној Полицији глас: Алекса Костић опет у Београду. Смислио је био да изврши неку превару према овд. осигуравајућем друштву «Росија» или његовим

чиновницима. Ради овога ушао је једног дана у канцеларију друштвену и представи се као агенат из Берлина и финим, горњонемачким лијалектом запитао чиновнике за г. Вукадиновића, директора:

— Bitte schön ist hier Herr Direktor Wukadinovitsch?

— О, добар дан Алекса — одговори му један чиновник, који га је познавао — ту је г. директор, шта радиш?

Кад Алекса ово чу, он као опарен побеже из канцеларије.

Опет потера за њим; опет прође један дан без икаквог успеха. Али сутра дан јавише са Теразија: ухваћен Алекса. Ухватио га је један жандарм на сред Теразија.

У Управи је одмах узет на одговор за фалсификат и преваре, а по том је заиста стављен под кривичну истрагу у притвор.

На решење о притвору изјавио је тако зналачку жалбу, да се ни бољи адвокати не би њоме постидели.

За време овога притвора извршио је у самом затвору над једним такође затвореним дечком такво одвратно дело (из т. 1. §. 191. каз. зак)., које га карактерише као крајње покваренога човека.

Кад је и за ово дело, које се казни робијом до 15 год., стављен под крив. истрагу, онда је изјавио код неких притвореника да му сад не остаје ништа друго него да што-пре побегне. И, заиста, када је 8. ов. м-ца из јутра апсанција пустио притворенике у двориште он је прескочио зид, висок око 4 метра, и побегао. Разуме се већ, да се цела београдска полиција ставила одмах у покрет, али се првог дана није постигао никакав успех. Тек сутра дан ухватио га је у Ратарској улици један жандарм.

Алекса је прави злочиначки тип. Њему је преступност или урођена или је као дете имао врло рђаво домаће васпитање, али ни у ком случају његовој преступности није узрок ни друштво, ни материјалне неприлике. Отац му је био учитељ и после смрти оставио је њему и још двојици његове браће кућу на Врачару, коју су они одмах уситнили.

По томе, опет, што му је отац био васпитач, што су и оба брата његова злочинци прве врсте, осуђивани више пута, од којих је један и сад на робији, а други пуштен прошле године, што му је глава врло карактеристична: мала са врло високим и шпицастим теменом, што се и из његове фотографије види — даје се готово са позитивношћу закључити, да му је преступност урођена. То утврђује и поменути случај односно оних лажних банкнота: полиција гледа да га обрати у поштен живот, даје му исправу, шта више и новаца, а он смислио план да је превари.

Ма колико да су његове преваре оштроумне у свему се по кадкад испољавају поступци најобичнијег гамена. Кад допадне затвора он у «Главњачи» редозно претреса џепове онима што у њу долазе.

Вреди поменути још једну интересантну случајност са Алексом Костићем. Прво лице, које је премерено у антропометријском одељењу по новом закону о мерењу, опису и идентификовању криваца био је он. Његов картон гласи: стас 1 м. 76·5, размак руку 1 м. 67, полустас 93·1 см. дужина главе 18·8 см. ширина главе 15·2 см. ширина јагодице 13:8 см. дужина десног уха 6·7 см., дужина левог, средњег прста 11·5 см., леви, мали прст 8·5 см. дужина леве ноге 26·2 см., и дужина левог лакта 46 см.

У току месеца јануара и првој половини фебруара ове године извршено је у Београду осам опасних крађа, и то све на један исти начин: помоћу калауза. Тако је ноћу између 8. и 9. јануара отворена помоћу калауза ситничарска радња Леона Мандила, и из ње украдено 4·50 дин; ноћу између 6. и 7. јануара отворена је продавница готове обуће Стојана Златковића, у Краља Александра улици, и из

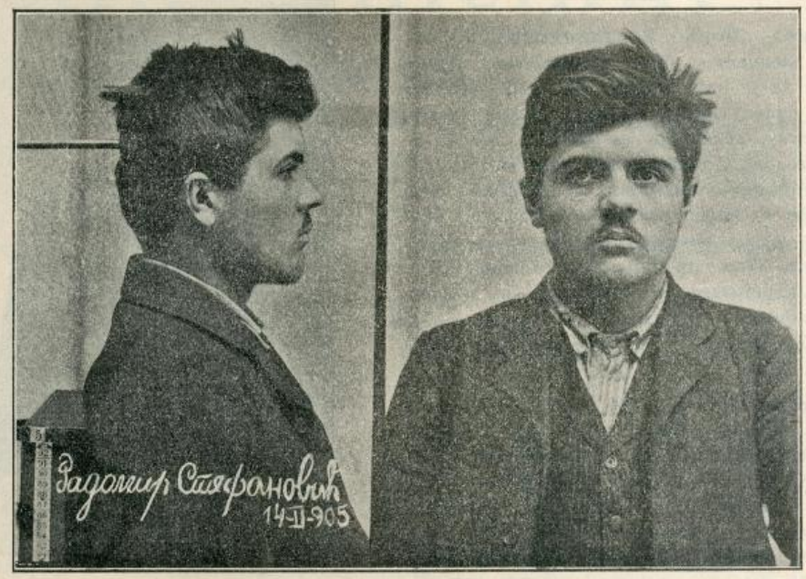

ње украдено 80 дин. у новцу и једне ципеле; ноћу између 14. и 15. јануара украдено је из затворене радње Нестора Чистопулоса 6 «штрингли» фула и 0·25 дин. у новцу; ноћу између 26. и 27. јануара украдено је из затворене радње Петра Кољивратића око 80 дин. у новцу; ноћу између 2. и 3. тек. м-ца одваљен је катанац на радњи Ђоке Путице и из ње украдено 8 кутија дувана по 0·50 дин. 9 «штринглица» француског конца, 5 књижица цигар-папира и око 10 дин. у новцу; ноћу између 4. и 5. истог м-ца калаузима је отворена пиљарница Драгутина Цигарчета преко пута железничке станице, и из ње украдено: 1 мушки и 1 женски метални сахат, 1 прстен, 1 минђуше од месинга. 1 кутија сардина и 2·50 дин. у новцу; ноћу између 5. и 6. ов. м-ца отворена је калаузима дуванџиска радња Ленке Петковићке, у Сарајевској улици, и однето: 4 кут. цигарета по 1·20 дин. и 3·70 дин. у новцу; ноћу између 8. и 9. истог м-ца опет калаузима отворена је ситничарска радња Арона Калмића, у Балканској улици, и из ње украдено: 1 сапун, 1 црвена пантљика, 8 месинганих прстенова и 8 белих кошчаних дугмета за кошуље. Интересантно је, да је крадљивац свуда готово узимао врло мало, ма да му је на расположењу стајало доста ствари. По томе, и што су ове крађе вршене на један исти начин и само у једном крају — Савамали (изузев једне у кварту те-

разиском) са сигурношћу се могло закључити, да их је вршило једно лице. Тако је и било.

Трагајући брзо и енергично по свима овим крађама, кварт савамалски ухватио је 13. ов. м-ца **Радомира Стефановића**, шлосерског калфу, који је одмах признао, да је све побројане крађе извршио потпуно сам, изузев једне — Петру Кољивратићу. — у друштву са **Ву-**

косавом Живковићем, лађаром, који је такође одмах ухваћен и дело признао.

Радомир је стар тек 18 година, родом из Ивањице, а Вукосав из Ваљева и стар 33 год. Обојица се налазе под крив. истрагом и у притвору код Управе гр. Београда. Ако би ко о њима још нешто знао, моли се да то достави Управи гр. Београда или непосредно кварту савамалском. У овом циљу износе им се и слике.

ПОТЕРЕ

Живко — Ђорђе Костадиновић, земљоделац из Венчана у срезу колубарском, осумњичен је да је ноћу између 28. и 29. пр. м-ца извршио опасну крађу еспапа и новца Драгомиру Васићу, дућанџији из Венчана. Живко је стар 30 година, црномањаст у лицу, висок, сув, бркова црних и уздигнутих, на себи има гуњ и чакшире од шајка, на глави астраганску шубару, на ногама опанке, а неки пут и чизме од руског лака. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за њим изврше потеру и пронађеног упуте начелству округа београдског с позивом на Бр. 1261. — АПБр. 67.

Живојину Радојевићу, тежаку из Дражња извршена је ноћу између 11. и 12. прошлог м-ца крађа оваца. Из затворске кошаре украдено је 15 белих и 1 црна овца. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да за непознатим злочинцима и покрађом трагају, и да их у случају проналаска упуте начелству округа београдског с позивом на Бр. 955. — АПВр. 68.

Код **Јанка Јовића,** тежака из Лознице, у ср. хомољском нађене су *две краве* са лажним сточним пасошима. Обе краве маторе су до пет година, без жигова и роваша, длаке су: једна сиво-мрке, по репу беле, а друга жуто-мрке и на челу цветаста. Пасоши су серије CL Бр. 2962 и 2963 р. Бр. 16. и 17. од прошле год. општине *влаонске* у ср. хомољском, док, међутим, утврђено је, да исте није издала поменута општина, те се према томе сумња да су краве украдене. — Нека све полиц. и општ. власти потраже сопственика ове стоке, па у случају проналаска упуте га нач. ср. хомољског с позивом на Бр. 4471.

Два вола, матора по 4 год. длаке рујасто-плаве, на челу цветасти, без роваша, украдена су ноћу између 8. и 9. ов. м-ца Лазару Станимировићу, из Рошанаца у ср. млавском. Препоручује се свима полиц. и општин. властима да покрађу и лопове потраже и у случају проналаска спроведу их нач. ср. млавског с позивом на Бр. 4557.

Павла Трајковића, из Бериговца у Ст. Србији, казнио је начелник среза алексиначког са 10 дана затвора, због иступне кривице, али је Павле отумарао из Алексинца незнано куда. Препоручује се свима полицијским и општин. властима, да Павла потраже и у случају проналаска упуте га стражарно начелнику среза алексиначког с позивом на Број 1381.

Стојан Стајић, из Велике Дренове, среза расинског, који је у бегству, решењем среске власти стављен је под кривичну истрагу и у притвор због крађе. Он има 35 година, висок је, смеђ, бркова великих и смеђих, у оделу сукненом. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да Стојана, који је веома препреден зликовац а при том и бегству склон, у својим домаћајима најживље потраже, и пронађеног спроведу начелнику ср. расинског с позивом на Бр. 2837. АПБр. 38.

Шарл Бертоли, благајник трговачке банке у Фијуми, украо је из касе 100.000 круна и побегао. Бегунац је родом из Трста, стар 28

год. стаса средњег, добро развијен, лица округлог и бледог, бркова угасито-плавих, у оделу је елегантном. Полиција сигурности у Фијуми моли све полицијске власти да за Шарлом живо тра-

гају, а оштећена банка обећава награду од **10.000 круна** ономе ко га ухвати или власти прокаже. Зна се позитивно, да је дефраудант крајем децембра м-ца прошле године био у Бечу.

Михајло Шљивић, књиговезац из Београда, стар 29 год., стаса средњег, косе плаве, бркова малих, плавих, браде обријане, носа правилна, уста умерених, са малим ожиљком на левом образу од удара ножем, замуцкује кад говори и тешко изговара поједине речи, — решењем кварта варошког од 7. тек. м-ца Бр. 1563, стављен је под кривичну истрагу и у притвор за три фалсификата. Михаило је у бегству, те се с тога позивају све полицијске и општинске власти, да га живо потраже и нађеног спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 5211.

Живојин Мојсиловић, звани «Жока», из Причиновића, који је био у Богатићу у притвору за више крађа, побегао је 14. ов. м-ца испред апсанције, кад је пуштен на одмор. Он је стар 21 год. али изгледа да нема ни 19, раста је малог, нема једног горњег зуба, бркова врло малих, црномањаст; од одела имао је на себи кошуљу и гаће, на глави шубару, на ногама опанке. — Позивају се све полиц. и општинске власти, да Живојина живо потраже и нађеног спроведу начелнику ср. мачванског, спозивом на Бр. 2706.

УХВАЋЕН ХАЈДУК

Опет имамо да забележимо један успех у хватању хајдука. Начелство окр. крајинског ухватило је 11. ов. м-ца **Николу — Кола Васиљевића,** из Танде у окр. крајинском, који је оглашен за хајдука још 1889. године од стране истог начелства.

Позивају се све полицијске власти да што пре јаве начелству окр. крајинског, одговара ли Коле код њих за ма какву кривицу, а у случајевима већ започете истраге, да сва акта истраге пошаљу поменутом начелству.

УХВАЋЕН

Љубомир Максимовић, шегрт, чију смо потерницу донели у прошлом броју, ухваћен је, те је престала потреба за његово тражење.

Многи претилатници обраћају се уредништву за разна обавештења у погледу претилате, примања или враћања листа, мењања адреса и т. д. Пошто уредништво не може у овом смислу давати никаквих упута и обавештења без извештаја надлежних полицијских власти, којима је законом стављено у дужност старање око растурања „Полицијског Гласника", то се моле претилатници, да се за ова обавештења њима непосредно обраћају.

Штампа Кр. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Алимпић

БРОЈ 6. и 7. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 27. ФЕБРУАРА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу чл. 34. зак. о пословном реду у Државном Савету, одобрена су решења истог Савета од 8. фебруара ове године, која гласе:

да се Гедеон Радуловић, овдашњи магистар фармације, родом из Сомбора у Аустро-Угарској, и поданик исте државе, по његовој молби прими у српско поданство, заједно са женом Катицом, изузетно од § 44. грађанског закона, пошто је поднео уредан отпуст из дојакошњег поданства, и

да се Филип Л. Ненезић, практикант Управе вароши Београда, родом из Подгорице у Црној Гори и поданик исте књажевине, прими у српско поданство заједно са женом Маријом и малолетним сином Луком, изузетно од § 44. грађанског закона, пошто је поднео отпуст из дојакошњег поданства.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 15. фебруара 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Богољуб Вучићевић, секретар прве класе начелства округа нишког;

Драгољуб Пантовић, писар прве класе среза врачарског;

Чедомир Јањић. вршилац дужности писара среза колубарског, округа ваљевског, у рангу писара начелства прве класе;

Живко Плећевић, писар прве класе начелства округа подринског; и

Ђорђе Д. Павловић, писар друге класе начелства округа моравског, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусте из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 17. фебруара 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за секретара друге класе начелства округа нишког Милорада Матића. писара прве класе среза ужичког; и

за писара друге класе начелства округа крајинског Чедомира Ж. Маринковића, свршеног правника и практиканта канцеларије среза врачарског.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 19. фебруара 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се д-р Јован Ђокић, физикус округа топличког, на основу § 70 закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја, с пензијом, која му по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 19. фебруара 1904. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за физикуса округа топличког др. Живана Јашића, лекара среза мачванског, округа подринског.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 19. фебруара 1904. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу § 6. закона о местима у Србији, решено је:

да засеоци села Брусника: Црна Река, Котлови, Ратори, Плочник, Остатија, Планиница, Коритник, Крњан, Гужвићи и Оцртен, оснују ново село под називом: Коритник; и

да се место Градац, заселак села Дајића, прогласи за село под истим именом, — по изјављеној жељи њихових сељана, с тим, да ова села остану и даље у саставу општине остатичке, среза моравичког, округа чачанског.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 17. фебруара 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I. одобрено је решење Народне Скупштине, сазване у редован сазив за 1904. год., које гласи:

»да се Д-ру Ђури Кустудићу, лекару из Врања, уважи у године указне службе време које је провео као лекар у Црној Гори, и то:

1. од 1. јануара 1886. године до 1. априла 1893. године, као физикус никшићске и подгоричке области; и

2. од 1. маја 1900. године до 1. јула 1904. године, као физикус ријечко-црмнички, — с тим, да за ово време уплати улоге Управи Фондова за чиновничко-удовички фонд, ако то до сад није учинио«.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 19. фебруара 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу чл. 4. закона о административној подели Краљевине Србије, решено је:

да се село Риљци, које сачињава општину за себе, под називом општина риљачка, по жељи својих сељана, премести из среза трстеничког, округа крушевачког, у срез левачки, округа моравског.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 17. фебруара 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника треће класе среза подгорског Радована Филиповића, вршиоца дужности начелника истога среза, у рангу секретара начелства друге класе;

за вршиоца дужности начелника среза заглавског, у рангу секретара начелства друге класе, Тешмана Николића, вршиоца

дужности начелника истога среза, у рангу среског писара прве класе.

за вршиоца дужности члана управе града Београда, у рангу начелника среског треће класе, Андру Динића, начелника треће класе среза орашког, округа смедеревског, по потреби службе;

за писаре треће класе Управе града Београда: Владимира Стојадиновића, Гвоздена Ј. Маринковића и Живка Јовановића, свршене правнике.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 23. фебруара 1905. год. у Београду.

РАЗГРУПИСАВАЊЕ ОПШТИНА

Указом Његовога Величанства Краља Петра I. одобрено је решење Народне Скупштине, сазване у редован сазив за 1904. год., које гласи:

да се село Брестово, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине медвеђске, у срезу деспотовачком, округа моравског, и да за себе образује општину под називом: општина брестовачка, у истом срезу и округу;

да се село Маљуревац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине бабушиначке, у срезу и округу пожаревачком, и за себе образује општину под називом: општина маљуревачка, у истом срезу и округу.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 9. фебруара 1905. год. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

Полна намира са породиљом или женом у бабинама (са судско-медицинског гледишта.)

(свршетак)

* * *

Питање о извршењу обљубе са породиљом или женом у бабинама може већ и само по себи имати судско-медицинског значаја — све и кад није везано за спор, је ли жена у такој обљуби могла затруднети. Шта више, извршење тога акта може бити баш и у самом браку дело, које вређа извесне принципе, освештане у уређеном друштву човечанском; дело, које се коси са правом и правичношћу, а дубоко засеца и у материјалне интересе другога. Па кад то може бити, онда, наравно, може доћи и до сукоба са друштвеним уређењем; са обичајима и навикама; са правним осећајем; са обичајним правом и т. д., па најпосле и са државним законима, те тако постати предмет судског ислеђења и расправљања.

Познато је, да је порођај за жену махом доста тежак, а по гдекада и судбоносан задатак. У оном тренутку, кад се мајка раставаља са својим плодом, она је, тако рећи, мученик. По гдекада је уз тешку муку за њу још и толико опасности, да управо за то време лебди између живота и смрти. Док даје живот своме детету, меће свој сопствени на коцку.

И те муке нису тако тренутне и пролазне. Трају обично по неколико сахата, а по гдекада и по неколико дана. У том стању је, наравно, породиља једна врста тешког болесника, коме није ни до чега: — који само с нестрпљењем чека, да се „свога бремена“ што пре опрости. Тако мучан болесник заслужује, дакле, сваку пажњу и сваку поштеду. И најмања несмотреност или суровост може те муке умножити, па и опасност по живот повећати.

Срећом се те главне породиљске муке одмах изгубе, чим се мати с дететом растави; — само опасност још неко време траје. Шта више, она је по гдекада после порођаја још већа. Као што раније наговестих, жена је одмах иза порођаја већ самим тим актом толико душевно и телесно измучена; толико малаксала, а при том још толико баш и повређена, да је по свему слична тешком рањенику, коме је најпречи одмор и добра, савесна нега. То стање обично потраје за оних првих 8—9 дана, док је одлив из полних органа још крвав, дакле док је та рана још сасвим свежа, „пресна“. За то су ти дани за породиљу најкритичнији, и за то се она обично за то време штеди, чува и негује, лежећи као прави болесник у постељи („лежи у бабинама“; „чувају јој бабине“). Већ после тога рока нестаје по мало и муке и опасности, али је она ипак зато још једнако „ровита“. То траје све дотле, догод се сасвим не „очисти“, т. ј. догод се породиљски одлив сасвим не изгуби. То бива обично 3.—4.—5. недеље, а по гдекада и касније. Тек кад њега нестане, жена је „чиста“, и не рачуна се више у бабињаче („лаузе“). Од тога доба прихваћа већ све своје уобичајене послове као што је то и пре чинила, и враћа се свом обичном начину живота.

Према томе сасвим је природно, да жена ни за време самога порођаја, а ни непосредно после тога акта не би управо ни била способна за обљубу — бар не у браку. Није за то подесна с тога, што тај акат у браку представља у исти мах и право и дужност, па треба да буде дело чисте, непомућене усладе за обоје, или бар нежна и чедна намира неодољиве потребе људске природе — у извесном, узвишеном циљу; а то извршена обљуба у оваким приликама никако није и не може бити. Узрока томе има више, а најглавнији су ови.

Пре свега зна се, да ни породиља ни жена у бабинама не могу бити „чисте“ — бар не у строгом и правом значењу те речи. Онај одлив „прве“ и „друге воде“ (из водењака) за време самога порођаја и непосредно после тог акта, па онда она крв и онај гној из жениних полних органа за време док се „чисти“, таке су природе, да пре могу изазвати гађење и гнушање, него праву полну драж; и мушкарац, који би и према жени у таком стању њених полних органа (и њихове околине) имао још страсних полних прохтева, те их још и задовољавао, морао би, без сумње, бити човек ниже, суровије, управо животињске природе. А кад то констатујемо, може ли нам онда бити чудно, ако се опет жени — особито која је још нежна и осетљива — такав човек, без бољих, естетичких осећаја, слепо и безобзирно одан само својој ниској страсти и похоти, у том тренутку учини гадан, низак и одвратан у толикој мери, да га после никада не може од срца волети и истински ценити? За то се често виђа, да је природна последица таких сурових атака на брачну дужност слабе женскиње или потпуна полна равнодушност жене према мужу, или притајана а гдекада баш и јасно изражена одвратност. Насртаји те врсте су, дакле, много пута узрок брачној несугласици и повод брачним парницама.

Сем повређених бољих, нежнијих, естетичких осећаја буне се против те врсте обљубе у брачном животу и етички и морални принципи, а по гдекада баш и сами правни осећаји — а то је сасвим природно. Употребити свога брачнога друга за време самога порођаја или одмах после тога за обљубу и задовољење својих полних прохтева не значи управо вршити своју брачну дужност, него *злоупотребити своје брачно право.* Та је злоупотреба тим више за осуду, што се она не дотиче само етичких и моралних принципа, него захвата и у основна начела права, а донекле — као што ћемо то касније видети — и у одредбе позитивних закона. Употребити жену у тако бедном и невољном стању за задовољење својих потреба јамачно није израз милости, нежности и љубави, коју јој муж дугује, него је крајња себичност и безобзирност: то

је управо бруталност најниже врсте, која за туђе болове нема осећаја; која о туђим интересима не води рачун, него их гази. Једном речи: — полно *употребити породиљу или жену одмах после порођаја значи ту жену мучити, управо злостављати.*

Али ни тиме још није сасвим исцрпљена одвратност и противправна природа извршене обљубе на породиљи и жени у бабинама. Тај акат није само ниско, одвратно, немилостиво и неморално дело обичне врсте, него и насиље, које у последицама својим може бити по здравље и живот опасно. Та опасност прети нарочито жени, гдекада и детету, а није искључена ни могућност, да од ње и мушкарац свој део осети. У самом порођају и најмањи неспретан покрет женина тела, и најслабије насиље на полне органе њене могу бити судбоносни и за њу и за дете, а полни органи породиље после самога порођаја, те су већ надражени, осетљиви, вредовни, па баш и тако повређени, да их је врло ласно још више позледити и пореметити. Довољан је за то и најнезнатнији узрок с поља, па да у њима изазове знатне промене и озбиљне болести[1]). А како је сасвим природно, па и искуством доказано, да мушкарци тако ниске и сурове природе при вршењу обљубе обично забораве на све обзире, те немилице и брутално стреме само задовољењу својих страсних прохтева: то је онда сасвим ласно појмити, да се у таким приликама жена не штеди: — да се, дакле, њени полни органи — већ и онако вредовни и осетљиви — том приликом често озбиљно повреде. Интересантан случај те врсте наводи н. пр. Блумрајх (Blumreich), где је један мушкарац поновљеном обљубом 16. дана после порођаја нанео жени $2^1|_2$ см. дугачку и $^3|_4$ см. дубоку повреду на стражњем зиду усмине.

И још има једна врло озбиљна опасност по здравље женино, ако се на њој обљуба изврши за време самога порођаја или одмах после тога акта — а то је *зараза или инфекција,* било самих полних органа, било целога тела. У том погледу најобичнија је и најозбиљнија она врста заразе, што се само на породиљама и јавља, а коју наш народ зове „бабина“ или „породиљска грозница“. Њу изазивају неке кужне клице, а те клице легу се и множе у нечистоћи, па се њоме и преносе. С тога и јесте прво и главно правило код породиље и бабињаче, да је и телом и оделом чиста: — да јој с поља никаква врста нечистоће до полних органа не доспе. Чак и лекар и бабица морају у том бити јако обазриви. Ни они н. пр. без нужде неће ни руком ни којом справом полне органе породиљине дотаћи, а ако то већ мора бити, онда се руке нарочито перу, а справе особитим начином чисте (десинфикују, стерилишу). А кад је то већ правило, о које се без опасности не сме грешити, онда је врло ласно увидети, колико муж у томе правцу греши. кад је насртпен, па своју жену одмах после порођаја полно употреби.

Што се најпосле тиче *опасности по здравље самога мушкарца,* који би жену у порођају или за време бабина полно употребио, она истина, није тако велика, али ипак постоји — бар у неким приликама. Та опасност се махом јавља као последица заразе, која потиче од жене а прелази на мушкарца. Као што је познато, женин одлив после порођаја није чист и свеж продукат њеног здравог тела, него је последица повреда, дакле већ болесна појава. Сем тога задржи се по гдекада још и у телу толико, да се — утицајем разних клица — почне кварити и распадати. Те клице, које су узрок распадању женског одлива, могу изазвати озбиљније промене и на здравим деловима било саме жене („разједање“ околних делова полних органа), било мушкарца. А то најлакше и најчешће бива онда, кад су ти делови ма и најмање гдегод повређени. као што је то по гдекада случај при самој обљуби. Нарочито се то дешава при страсном и бруталном извршењу тога акта баш у онаким приликама, какве се јављају при обљуби породиље или жене у бабинама.

Према овоме сасвим је неоспорно, да се обљубом са породиљом или женом у бабинама вређају не само достојанство човека и чистота таке установе као што је брак: него и битни, материјални интереси појединих особа, па баш и целога друштва. С тога је сасвим оправдано, ако се то *питање не схвати као чисто лична ствар појединих брачних парова, него као питање општега интереса, и као ствар од замашног општега значаја.* Цело је друштво управо позвано, да то питање регулише.

Да то питање доиста заслужује општу пажњу целога уређеног друштво људског, а нарочито оних чињеница, који њиме управљају, показује већ досадашње искуство. Трагове правилног схватања тога питања налазимо већ у престарих народа, а сретамо их доста често и у садашњости. Тако је н. пр. позната ствар, да многи примитивни народи сматрају жену за време њеног месечног прања, тудноће и бабина за „нечисту,“ па је тога ради искључују од неких извесних дужности и права. Нарочито је утврђено веровање, да би и за жену и за плод па и за мушкарца било опасно, ако би се у том стању за обљубу употребила. С тога налазимо, да су готово сви ти народи за време женскога прања, трудноће и бабина својих жена, па чак и за цело време дојења, полно уздржљиви. Тако н. пр. не сме муж своју жену у таким приликама полно употребити код северно- и јужно-америчких дивљака, код црнаца готово широм целе Африке, код Дахомеја и т. д.[2]) Сличне мере уздржања налазимо у веровању, обичајима и правном схватању и европских племена, и оне служе као правилник за регулисање права и дужности полног живота у браку. Чак и код нашег сељака постоји уверење, да је жена за време свог месечног прања и за време бабина „нечиста,“ па за то за извесне послове неупотребљива. Тако н. пр. неће наше сељанке да у том стању хлеб месе, да сире сир, да мећу туршију, да бојадишу прећу и т. д. Сем тога неће у том стању ићи у цркву или на причест: неће поћи гдегод у госте и т. д; а што је најглавније: неће прилазити своме мужу, док се сасвим не „очисти.“ С тога је код њих обичај, да породиља држи своју „четрдесетницу,“ т. ј. да за 40 дана после порођаја „*није као друга жена.*“ Тек кад тај рок истече, поће у цркву и врати се свом обичном животу, па и својој брачној постељи.

За чудо је, да је та оправдана пажња према породиљи и бабинама у полном животу нашла своје земљиште баш у простим и некултурним племенима и деловима народа, а да се махом с културом губи. То је већ Лукреције („De natura rerum“ V. 1016) уочио, а то се потврђује и давнашњим искуством. Тако н. пр. зна се, да се та пажња у полном животу понајпре изгубила баш у културним народима Старога Века, па да су је воће и законодавци њихови морали нарочитим — религијозним — одредбама и државним законима регулисати. Већ у Мисиру било је таких правилника, а Перси и Хинези имају их и дан-данас. Ученик мисирске културе — Мојсије — дао им је у свом законику нарочити облик и нарочито значење. У III. књ. својој (гл. XV. ст. 19) вели он изреком: „А жена кад има вријеме, кад иде крв од тијела њезина, нека се овдаја седам дана“. У гл. XVIII. ст. 19 наређује овако: „Жени, докле

[1]) Како је лако насилно повредити женске полне органе одмах после порођаја, па баш и до 3. и 4. недеље иза тога рока, показује Калманова (Calman) збирка таких случајева. Догађа се шта више, да и најобазривије и највештије бабарске руке по гдекада таке повреде не могу да избегну.

[2]) Havelock Ellis: Das Geschlechtsgefühl. — Würzburg; 1903.

се одваја ради нечистоће своје, не иди»; а у гл. XX. ст. 18: »И ко би спавао са женом кад има вријеме и открио голотињу њезину откривши теченье њезино, и она би открила теченье крви своје, да се истријебе обоје из народа својега». За породиљу и жену у бабинама наређује, да је иза мушког детета 33, а иза женског 66 дана »нечиста« (III. књ. гл. XII. ст. 1. 2. 3. 4. 5), и да је тек после тога рока има свештеник »очистити од греха«. »То је закон за жену, кад роди мушко или женско« (ст. 7).

Трагом тог великог мислиоца и законодавца пошле су и друге вође народне. Каснији законодавци Мојсијевих следбеника и Талмудисти имају сличних одредаба у томе правцу (н. пр. о обљуби за првих и последњих месеци трудноће), а оне су усвојене и код свих других племена семитског порекла. И следбеници Мухамедови примили су их, и држе их се и данас. У Корану изрично стоји: »Оделите се од жена у вријеме месечнога прања, и не приближујте им се, док се не очисте« (Сура II.), а и Свети Оци православне вере као да су увидели потребу одређених законских мера у том правцу. Тако н. пр. Дионисије Александријски (пр. 2) и Тимотије Александријски (пр. 3) проглашују жену с месечним прањем за »нечисту,« и одлучују је за то време од причешћа. Први јој забрањује и полни саобраћај с мужем (пр. 3)[3]), а то исто чини и законодавац у Номоканону чл. 64. У истом смислу износи један немачки интерпретатор »Брачног права прав. црквa« карактер тих одредаба, које се односе на полни живот.[4]) За чудо је што католичка црква нема таких или сличних одредаба, него допушта обљубу и за време месечног прања и за време бабина (Alphons von Liguori). Одредаба, дакле, има у разним законима, а друго је питање, како се те одредбе држе, и како се преступи те врсте пресуђују и казне?

На то питање не бих знао тачно одговорити, али судећи по пракси грађанских и духовних судова, рекао бих, да их они слабо имају у виду. Ја се бар не сећам, да је спор те природе икада био предмет судско-медициског расправљања пред нашим духовним и грађанским судовима.

Ни узрок томе појаву не бих знао наћи. Или нема тужиоца у томе смислу, или судови такве тужбе неће да узму у претресање, што мисле, да за то немају никаквог законског ослонца. Ако је ово последње, онда је по мом немеродавном мишљењу то схватање неоправдано. Духовни судови би већ по одредбама Брачног Права имали довољно основа да таке случајеве, кад би се појавили, у претрес узму, а и Грађанско Право не искључује ту могућност. По грађанском законику могли би нпр. тако дело у браку оквалификовати као »непристојно предусретање« (§ 108 грађ. зак.), или као злоупотребу брачнога права, или као инјурију у опште.[5]) Шта више, дело те врсте могло би се подвести и под одредбе, које говоре о злостави и мучењу. Једна така или слична инјурија у браку — педерастија са женом (sodomia conjugalis) — нема, исто тако, правога ослонца у законским одредбама, јер та врста обљубе на жени није по нашем закону противприродан блуд, али је ипак за то кажњива. Начелним решењем Касационог Суда оквалификована је така обљуба као злостава. Ако се, дакле, према досадашњим одредбама наших законика и према досадашњој пракси наших судова обљуба на породиљи и у бабинама у браку баш никако не би могла оквалификовати као противправан акат, онда би бар о томе ваљало донети слично начелно решење.

* * *

И још има једна прилика, кад питање о обљуби са породиљом или женом у бабинама може доћи као спорно питање пред суд и као предмет судско-медицинског расправљања. Тиче се ванбрачне обљубе у том стању, а нарочито *питања о последицама силовања.*

По себи се разуме, да жена за време самога порођаја, па баш и у бабинама може бити жртва бруталног полног насиља у смислу § 191. крив. зак. Шта више: са судско-медицинског гледишта смело би се тврдити, да је *силовање на жени у порођају или непосредно после порођаја много лакше извршити, него у обичним приликама.* У том стању жена не располаже свим својим снагама, да се може бранити, па с тога би и то смели рећи, да велики део свих тих обљуба махом и није ништа друго, него силовање баш и у смислу законске одредбе. Јер све да жена у том стању некако и пристане на извршење; све ако се од њега и не брани: треба имати на уму, да је њу у том случају, махом, сасвим или делимице издала не само њена телесна, него и њена морална отпорна снага. То породиљи признаје већ једном приликом Кривично Право (кад је реч о детоубијству), па би јој се могло и у овој прилици признати. А да је тако схватање са судско-медицинског гледишта сасвим оправдано — бар у неким приликама — показаће конкретан случај. Блумбах (Blumbach) наводи овај пример крајње бруталности. Један посредник изнудио је обљубу код своје љубазнице у току самога порођаја и поновио је 4 дана после тога рока.[6]) Ако, дакле, при тој обљуби и није било физичког и моралног отпора, није га било само с тога, што жртва тога акта у критичном моменту није имала никакве телесне и душевне отпорне снаге, да навали одоле.

Али и код ноторно и јасно квалификована силовања у сасвим обичном тумачењу те речи (§ 191) може питање о обљуби за време порођаја и бабина бити предмет судскога спора — већ и с тога, што ваља судско-медицински решити, је ли извршено силовање имало каквих последица, па ако јесте, какве су те последице? То је потребно нарочито за то, што при утврђењу самога учина ваља у исти мах одредити и његов замашај у повреди туђих интереса, да би се према томе и величина казне (или мера других правних последица осуде) могла тачно одредити. Може н.пр. спорно бити, је ли жртва силовања могла том приликом затруднети; је ли се могла којом полном или којом другом болешћу заразити; је ли јој насилник у том стању могао полне органе тако повредити, да је од тих повреда наступила која тешка и дуготрајна болест или смрт итд. Сва та питања су у извесним приликама од великог значаја, и могла би се ласно истаћи као судско-медицински спор. Суд би, дакле, имао права и дужност, да за решење тих питања потражи помоћи од судско-медицинског вештака — од лекара.

---

[3]) Зборник правила итд.; превод д-ра Н. Милоша.

[4]) Beide Ehegatten aber sollten sich einander nicht entziehen, es sei denn nach gegenseitiger Einwilligung, um sich dem Gebete zu widmen und dann sich wieder vereinigen. Zahlreich sind überdiess die Stellen der Kirchenväter, in welchen die Ehegatten zur gemeinsamen Anstrebung des durch das Eheinstitut ausgesprachenen göttlichen Zweckes angewiesen werden, und das äussere Verhalten als der innern Heiligkeit der Ehe ensprechend geregelt wird. So wurde die eheliche Beiwohnung zur Zeit der Reinigung der Frau, oder während sie gesegneten Leibes war, als unerlaubt betrachtet. (Zhisman Jos. Dr.: »Das Eherecht der orientalischen Kirchen. — Wien 1864; стр. 122.)

»Die Ehegatten haben gegenseitig das Recht und die Pflicht zur ehelichen Beiwohnung; jeder Theil kann sie fordern, kein Theil verweigern, woferne nicht gegründete Ursachen von dieser Pflicht befreien. Solche Ursachen können durch die Religionsübung, die für die gottesdienstlichen Verrichtungen bestimmte Zeit, die Principien der Sittlichkeit oder die Gesundheitsverhältnisse eines Ehegatten begründet sein.« (Ibid. стр. 719).

[5]) Текст франц. закона је у томе погледу најподеснији.

[6]) Таких и сличних примера најниже бруталности има много. Хегар (Hegar) их назива »животињски изгреди« (Viehische Ausschreitungen).

На жалост у свима тим, па и оним ранијим питањима, може, за сада, Судска Медицина дати само објашњења општега значаја, а врло ретко сасвим позитивна одговора у појединим, конкретним случајевима. Позитивно и судско-медецински доказано је за сада само ово:

1. Жена се може баш и у самом порођају, а још много лакше у бабинама за обљубу употребити.

2. Она може од обљубе у бабинама и зачети и затруднети, и то врло рано.

3. У том стању је извршење обљубе на жени много опасније по живот и здравље, него на здравој.

4. Најобичније последице таког извршења обљубе су повреде и инфекције.

5. Жена у порођају или непосредно иза порођаја махом нема толико ни телесне ни моралне отпорне снаге, да може силовању поједнако одолети као и здрава жена.

Хоће ли судско-медицински експерта баш и специјално у појединим конкретним случајевима моћи дати тачна одговора на које спорно питање из области оних општих, зависиће највише од природе самога случаја. У опште се може рећи, да се врло ретко подесе тако згодне прилике, где лекар може и у томе успети. С тога се, бар за сада, судови и власти морају, махом, задовољити и са тако општим одговорима.

Д-р М. Јовановић — Батут.

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ

(1793 — 1869)

I

О полицији у опште

(НАСТАВАК) 2

Тек пошто је извршено ово издвајање полиције, могло је бити говора о правим полицијским дужностима.

Први који је покушао да ове дужности детаљише, а који је у исто време написао и прво дело о полицији, био је француски писац *Деламар* (Delamarre).

У овом свом делу, које носи наслов: *Расирава о полицији* (Traite' de la police, Paris, 1705), Деламар одређује и детаљише дужности полиције према важнијим објектима њеног деланја, а то су: *ред и сигурност, религија, морал, здравље, животне намирнице, науке и вештине, саобраћај, трговина, фабрике и механичке вештине, домаћа послуга, надничари и сиротиња.*

У времену када је Деламар писао своје дело, ово набрајање полицијских дужности било је потпуно тачно, али је за доцније прилике, услед све већег и сложенијег развитка друштвеног живота, морало постати непотпуно.

Један од најобилнијих француских писаца на пољу административног права — *Морис Блок* — у своме *Речнику француске администрације*,*) говорећи о полицији и њеним дужностима, вели ово:

„Полиција је онај део државне власти, који има дужност да штити друштво од свију напада и зала која је мудрост људска у стању да спречи, или бар да им последице ублажи.

Сигурност државе прва је брига полиције. Да би јој олакшао овај толико важан задатак, законодавац је снабдео је законом о зборовима и удруженима, даље о штампи, књижарама и т. д.

Заштита личности друга је дужност полиције. Да би одговорила овом свом задатку, она је дужна да од грађана отклони све могуће опасности. Гоњење злочинаца, надзор над продајом отровних и нездравих материја, испитивање сигурности саобраћајних средстава, надзор над оружјем, — све су то ствари о којима полиција мора водити рачуна да би што боље одговорила овој својој дужности.

На трећем месту долази *заштита имаовине*, која се не ограничава само на надзор над крадљивцима. Под њом треба разумети једну множину наредаба које припадају сеоској полицији, као и прописе који се односе на пожар, поплаву, употребу воде, нађене предмете и т. д.

Ово није све. Брига полиције простире се још на морал, трговину, јавни саобраћај, мере у јавној употреби, спречавање превара и фалсификата; даље на индустрију и фабрике, раденике и занатске ученике.

Одржати јаван ред, заштитити сопственост и индивидуалну слободу, бринути се о здрављу, моралу и саобраћају, — то су главне дужности полиције.

Имајући у виду, продужује даље Блок, многобројне дужности полиције и разноврсност прилика под којима их она врши, законодавац се мудро уздржао да прописује њене детаље, већ се само ограничио на постављање општих правила. Ако се по негде и упустио у детаљисање, то је учинио само с тога, да би спречио злоупотребе.

Да би са успехом могла одговорити повереном јој задатку, полицији је доиста потребна слобода у деланју. Напади и зла, којима је друштво изложено, у већини случаја непредвиђени су и изненадни, те је с тога и потребно опште овлашћење за предузимање потребних мера, које ће бити различне исто онако као и догађаји који су их изазвали.“

По тврђењу познатог немачког писца *Мола*,*) свеколике дужности полицијске могу се поделити на ове три категорије:

1. *Оне, којима је циљ старање о физичкој личности грађана;*

2. *Оне, које се старају о њиховој духовној личности, и*

3. *Оне, које се баве односима грађана према материјалном свету.*

Дужности прве категорије тичу се заштите личности и чувања здравља грађана. Дужностима друге категорије циљ је да потпомажу умни развитак грађана с једне стране, а с друге, опет, да чувају морал и религију. И најзад, дужностима из треће категорије задатак је, да заштите имаовину и обезбеде слободно привређивање и тековину.

Далеко би нас одвело кад би овде рећали све дефиниције о дужностима полиције, које се у појединостима, истина, размимоилазе, али се у главноме слажу: **да се битна дужност полиције састоји у одржању јавнога реда, заштити сопствености и индивидуалне слободе, и бризи о здрављу, моралу и јавном саобраћају.**

Види се из изложеног, да су дужности полиције и многобројне и неодређене. Ми видимо полицију, више мање, на целом пољу унутрашње државне делатности, и с тога, што је њен појам овако широк, а њене дужности овако неодређене, пораћа се, сасвим природно, питање: како ће она са овако растегљивим појмом о правима и дужностима, моћи одговорити своме задатку, а да се не огреши о основни принцип државе — *слободу грађана?* Да се још јасније изразимо, настаје питање: кад полиција има да ступи у акцију, и како и на који начин има да испуњава свој задатак?

Излази већ из самог принципа о потпуној слободи грађана, да полицији никако нема места тамо, где појединци могу

*) Dictionaire de l' administration française (Paris, 1862).

*) Robert von Mohl — die Polizeiwissenschaft, 3. Bd. 4. Aufl.

и хоће сами да отклоне препреке, које би им на путу стајале, све дотле докле би ова радња појединаца остајала у границама закона.

У вези са изложеним, полиција нема права да се меша у приватноправне односе, нити сме улазити у приватни живот појединаца докле год он не би изашао из оквира закона.

Свако, дакле, сувишно мешање полиције у приватне односе појединаца, било би гажење принципа слободе грађана.

Ово што важи за појединце, важи и за удружења.

Састављена од појединаца, и представљена као јединице, удружења, као и појединци, имају права на самостални рад око постигнућа законом допуштених циљева.

* * *

Колико је важно питање: кад полиција има да ступа у акцију, толико је исто и важна ствар: *како и на који начин она има да испуњава свој задатак?*

Главно правило, кога се при овом ваља држати, то је: *да полиција приликом извођења свога задатка не сме употребљавати ни једно средство, којим би се вређала стечена права појединаца, без обзира на то да ли су ова права јавне или приватне природе?* Одступања од овог правила може бити само у случајима, где су у питању општи интереси.

Као год што је држави допуштено да у извесним случајима, а у општем интересу, задре у приватно право појединаца (експропријација), тако исто може се правдати кад полиција, опет због општег добра, као што су н. пр. случаји приликом пожара, поплаве, заразних болести, изненадних опасности и т. д., ограничи тренутно права појединаца. Желети је, при том, да ови случаји, у колико је год могуће, буду законом или законским наредбама предвиђени и регулисани.

* * *

Има још једна ствар, која се приликом говора о дужностима полиције не сме изгубити из вида. Мислимо на право и дужност полиције *да издаје правила и наредбе,* као допуне закона, и да ове, као и саме законе, у дело приводи, па ма и *принудним мерама.*

Ово право полиције за издавање правила и наредаба правда се двогубим разлозима: с једне стране потребом слободног делања у изненадним и непредвиђеним случајима, а с друге, опет, непотпуношћу самих закона.

Било би доиста и незгодно и непрактично, кад би се у законе одређене ради регулисања општих норми, уносила свака ситница, а још је незгодније кад се извесне штетне радње у друштву не би могле благовремено сузбити само за то што законом нису предвиђене.

Поред овога, постоји читав низ законских одредаба, које се сваког часа морају мењати према напретку науке, технике, саобраћаја, па и према самом месту и приликама.

Оно што је на извесном месту и у извесним приликама и за извесно време корисно, може у истим приликама и у исто време, али само на другом месту бити штетно, и обратно.

Немогући све ово предвидети и регулисати, општи закони одређују само основна правила, а њихово извођење у појединостима остављају извршним властима, које то чине или путем правила или путем наредаба. И једни и други правни су прописи, који онако исто као и закони обвезују грађане на вршење неке радње или нерадње. Разлика између њих и закона у томе је, што ове последње издаје законодавно тело, а њих — наредбе и правила — извршна власт, али опет по овлашћењу законодавног тела.

Да би правила и наредбе, које издаје полицијска власт, могле имати обвезну силу, неопходно је потребно ово троје:

1. *Да однос, који се њима регулише, није предвиђен ни једним законом;*

2. *Да постоји законодавно овлашћење, да се овај однос може регулисати путем наредаба или правила,* и

3. *Да буду стављени до знања грађанима којих се тичу — обнародовани.*

Ако не достаје ма који од ова три услова, наређења полицијских власти без вредности су у погледу последица.

Још нешто:

Полицијске наредбе и правила или су *локалног* или *општег карактера* према томе, да ли их издаје најнижа или највиша полицијска власт у једној земљи.

Што се тиче *принуде,* она може бити двојака: *непосредна* и *посредна.* Прва се састоји у *директној принуди* непослушног на испуњење извесних законских прописа (као н. пр. принудити неког да узме учешћа у гашењу пожара, или да уништи нездраве животне намирнице и т. д.), а друга у извршењу законом наређених радњи о трошку и на одговорност онога, који је био дужан да их изврши (као н. пр. да се убије заражена животиња, или сруши трошна кућа и т. д.). У ову врсту принудних мера долазе и казне као последице непослушности.

Подела полиције

Теорија о подели рада, која је тако корисно примењена и код физичких и код интелектуалних радњи, нашла је своје место и у државној администрацији, па, дакле, и у полицији.

Довољно је бацити један поглед на множину и разноврсност њених делатности, па се одмах уверити, да је за тачно вршење једног њиховог дела потребно знање државно правних наука, за други део техничка спрема, за трећи стручна спрема, за четврти практично знање и т. д.

Имајући ово у виду, и наука и пракса допуштају, као веома корисну ствар, поделу полиције на разне гране, само што се не слажу у начину ове поделе.

Посматрајући је према разноликом материјалу који улази у обим њеног делања, већ поменути Морис Блок, дели свеколику полицију на ових десет грана:

1. *Политичка полиција,* чији се задатак састоји у посматрању целокупног политичког живота, као и у отклањању свих оних опасности које прете држави и државној управи. Да би што боље одговорила овоме своме задатку, политичкој полицији додељен је надзор над удружењима, зборовима, мешежима, побунама, штампаријама, књижарама и т. д.

2. *Полиција сигуности,* која има дужност да све противуправне нападе на личност и добро појединаца спречава, те да на овај начин одржи јаван мир и поредак. У обим делатности полиције сигурности долази: спречавање казнимих дела, истраживање њихових учинилаца, заштита од несрећних случаја, издавање пасоша, надзор над оружјем, муницијом и т. д.

3. *Санитетска полиција,* чији је главни задатак старање о здрављу грађана. Надзору њеном потчињени су станови, отровни лекови, гробља, минералне воде и т. д.

4. *Полиција животних намирница,* која има специјалну дужност да надзирава промет свих оних намирница, које служе за исхрану људства, њихове продавце и трговце.

5. *Наравствена полиција,* под коју долази надзор над крчмама, прошњом, напуштеном децом, позориштем, циркусима, орфеумима и т. д.

6. *Полиција индустрије и трговине:* осигурање, повчани заводи, берзе, рудници, фабрике, мере, патенти, раденици и занатски ученици.

7. *Сеоска полиција,* која води надзор над шумама, ловом. риболовом, корисним биљем и т. д.

8. *Полиција јавног саобраћаја:* железнице, лађе, пловидба, путеви и т. д.

9. *Полиција судска,* која има да извиђа и пресуђује иступе, и

10. *Верска полиција:* школе, цркве, манастири и т. д.

И сам Блок признаје, да ова подела није потпуна и прецизна, али у исто доба додаје, да се из ње на први поглед може уочити скуп разноликих атрибуција полиције.

Подела према материјалу, у осталом, није никад била потпуно остварена у пракси.

Много је тачнија и обичнија подела полиције на *административну, судску* и *санитетску.* Прва има за задатак одржање *јавног поретка*, друга *старање о личној и имовној безбедности*, а трећа *старање о здрављу грађана.*

Поред ових општих користи од поделе рада, подела полиције на неколико грана, а нарочито издвајање судске полиције од осталих врста полицијских делатности, има и ту добру особину да умањује злоупотребе.

Ну, и једна и друга изложена подела, не може се у пракси потпуно остварити, нити се у опште може замислити једна полиција, чији би одељци радили са свим независно и одвојено један од другог. Тек у скупу, и допуњујући се у стању су они одговорити потпуно своме задатку, који је, као што смо видели, и тежак и огроман и узвишен.

Једина подела полиције, која је у пракси скоро потпуно остварена, јесте подела на *државну* и *општинску полицију,* која се датира из најстаријих времена. Основ овој подели не лежи толико у самоуправном карактеру општина, колико у локалној потреби за што јачом заштитом јавног поретка, личности и имаовине грађана.

Ми смо већ видели, приликом говора о развитку полицијске власти, да су се општине у почетку поглавито старале о привредном и културном развитку својих сугрђана, па су тек после, услед слабости средњевековне државе, биле приморане да узму на себе и старање о личној и имовној безбедности. И ако је ово старање доцније прешло на државу, ипак су општинске власти, чак и до наших дана, са успехом обављале, па и данас обављају, велики део полицијске власти.

Са поделом полиције на државну и општинску, у тесној је вези и њена подела *по географском положају*, која има свога основа и у интересу земље и у интересу грађана, као и подела полицијских власти на *више* и *ниже.* Обе ове поделе довољно су познате из саме праксе и с тога би, држимо, сваки опширнији говор о њима био излишан.

* * *

Било је неопходно потребно рећи ово неколико речи о полицији у опште, да би се што боље могао уочити и појмити њен развитак у Србији, који је такође ишао упоредо са развитком државе и индивидуалне слободе.

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

КЛЕПТОМАНИЈА ИЛИ КРАЂА ИЗ НАВИКЕ

од д-ра Р. Бауера

22. октобра 1902. год. стајао је пред поротним судом Јохан Б., окривљен за злочино дело: *крађу из навике.* Да би читаоци имали тачнији појам и боље могли судити о овоме случају, побројићемо све предмете, за које га у тужби оптужује државни тужилац, да их је Јохан украо.

1. У зиму 1900. и 1901. године Францу Н. једне узде, један колан и једну врећу вештачког ђубрета;

2. Вилхелму Б. у годинама 1896. и 1897. једну колску кочницу, једно седиште за кола и један ланац;

3. Јозефу К. у лето 1899. године један плуг са њиве;

4. Адолфу Г. године 1899. две лопате за ђубре, а године 1895. један брус;

5. Францу Ф. у зиму 1901. године један дирек и један чунак;

6. Јозефу Г. године 1888. једне кљеште;

7. Леу К. у годинама 1895. и 1896. машину за орање, машину за загртање кромпира, двоја теретна кола и једну колску кочницу;

8. Јозефу М. у 1898. години три велике тестере;

9. Алојзу Л. године 1897. један плуг;

10. Јозефу Б. два раоника са поља;

11. Анастасију Н. у зиму 1900. год. два чунка заједно са пењима;

12. Јосифу Е. о божићњем посту 1898. године двоје дрвених сонаца;

13. Јозефу Г. једну машину, за орање, једну мотику, две тестере, једну секиру, један ланац за кола и један ћилим;

14. Адолфу С. у лето 1900. године једна собна врата, четири прозорска крила и један точак;

15. Рудолфу Б. у јесен 1899. године две косе;

16. Јозефу Ст. године 1900. две косе;

17. Вилхелму Б. године 1898. једне гвоздене виле;

18. Вилхелму Х. године 1899. ланац за кола;

19. Францу Н. у 1899. години један ланац, а у јесен 1900. године једно корито од камена;

20. Францу К. у априлу 1901. год. једну дрљачу;

21. Паулу Н. године 1899. једну косу;

22. Францу К. ноћу 16. априла 1901. године пет гвоздених маказа;

23. Трговцу Рудолфу Г. августа месеца 1900. године из затвореног дворишта три тестере;

24. Вилхелму Ф. три сита;

25. Јозефу К. године 1897. једну секиру, а године 1900. један бич и једно буре;

26. Свирачу Алберту Б. 14. септембра 1900. године једну виолину;

27. Францу Х. ноћу између 11. и 12. октобра 1900. године седам кошуља;

28. Каролини Б. у 1901. години бело рубље;

29. Јозефу С. у 1897. години једну машину за прављење путера и једну канту за воду;

30. Јохану Б. новембра 1900. год. једно сито за жито;

31. Винћенцу Г. године 1896. једне кљеште;

32. Алојзу Р. у 1900. год. један ланац;

33. Јозефу Р. год. 1898. једну цепаницу;

34. Рудолфу Б. у зиму 1900. год. једне сонице;

35. Терези Е. двоје гвоздених вила и једну секиру;

36. Јохану К. у лето 1897. године једну тестеру;

37. Францу С. у лето 1900. године једне гвоздене виле;

38. Јозефу Н. у 1899. години две мотике и две косе;

39. Паулу Л. у децембру 1899. године један зимски капут;

40. Густаву Л. год. 1891. једне саонице;

41. Рафаелу К. 1896. године једну руду;

42. Антону В. године 1900. један ланац за кола;

43. Адолфу Л. године 1900. три точка и једна колица за плуг;

44. Вилхелму Х. год. 1893. једне сонице;

45. Јозефу Н. године 1900. једну косу;

46. Антону Г. године 1891. један јеленски рог и два точка од машине за орање;

47. Јозефу К. године 1898. две косе;

48. Јозефу Н. у јесен 1900. године два лонца, једну секиру и један кајиш.

49. Густаву А. у 1898. године са њиве један плуг и једну шубару од даброве коже.

50. Венијамину С. у 1899. години два раоника и две косе;

51. Клеменцу С. у години 1899. један сат и две столице;

52. Јохану В. у 1900. години у механи један кишобран и један шешир;

53. Максу П. у 1900. години у механи један штап и један шешир;

54. Јохану Н. 1900. години један шешир;

55. Алојзу Г. у 1895. години две косе и једну секиру;

56. Францу С. у 1900 години један ашов и један плуг;

57. Д-ру С. у лето 1899. године једно огледало са зида;

58. Игњацу К. у 1899. год. један шешир;

59. Густаву Р. 1899. год. две слике;

60. Јохану С. у 1897. години секиру, тестеру и покривач;

61. Рајхарду С. у 1899. год. један горњи јесењи капут;

62. Францу М. у 1898. год. даске с крова, с патоса и једно ћебе;

63. Адолфу Б. 1898. године једну кацу купуса;

64. Паулу Б. 1899. године пет ланчева;

65. Флоријану Н. у 1899. год. једна теретна кола и једну наслоњачу — столицу;

66. Вилибалду М. 1899. год. једно ћебе;

67. Јозефу Б. у 1900 год. једну косу;

68. Јозефу Х. у 1889. год. једно ренде;

Сведок Алојз Н., син велепоседника у Т., ухватио је окривљенога ноћу 23. маја 1901. године у близини имања и куће свога оца, када је овај носио собом једну врећу вештачког ђубрета. На питање сведока, шта то има у врећи, одговорио је Б.: „струготине“, и тек тада, када се Н. пипањем вреће уверио, да овај лаже, признао је, да је украо ту врећу вештачког ђубрета.

Сутра дан се брзо рашчу у том месту вест о овој крађи, нарочито за то, што су се у њему већ годинама дешавале безбројне крађе, а никоме није пошло за руком да ухвати лопова. Кад је Б. признао крађу вреће са вештачким ђубретом и пред жандармом, овај изврши у његовој кући претрес, који је дао неочекивани ресултат. На тавану куће Б-ове нађена је множина ствари, за које се никако није могло узети, да су дошле у његову својину правним путем. Кад се зачула вест о томе открићу, поврвело је кући Б-овој много људи, којима је нестало каквих ствари, и у пронађеним стварима пронађоше своју изгубљену имаовину. Кад је доцније други жандарм питао Б-а о крађи вреће вештачкога ђубрета, он је изјавио да је те ноћи јурио једног лопова, и да је том приликом случајно дошао у имање покраденога лица, без и најмање намере за извршење крађе.

Доцнијом судском истрагом утврђено је, да је Б. већ од више година, стално, сваке ноћи, када се враћао из Ф., где је као свирач свирао, вршио безбројне крађе, а на њега никада није падала ни најмања сумња, пошто је био сопственик лепог имања и иначе уживао добар глас.

Вредно је пажње што се тиче окривљенога, да је он признавао само крађе оних предмета, које су пређашњи сопственици са потпуном сигурношћу признали за своје, док је у осталим случајевима тврдоглаво порицао.

Прву крађу, за коју је признао извршење дела, извршио је столару Јозефу Х. у 1889. години; украо је једно ренде. Другу признату крађу извршио је Б. у 1891. години, којом је приликом украо Антону Г. један јеленски рог и точкове од машине за орање. За тим су се низале друге крађе, све дрскије, све више и више, тако да није прошла ни једна година, а да није Б. имао на својој савести небројених нових крађа. Вредно је поменути, да је код окривљенога нађено много украдених предмета чији се сопственици или нису могли пронаћи, или их нису могли са потпуном поузданошћу означити за своје, што је протекло много времена, од када су им нестали. Из тога се да извести, да је број крађа, које је Б. извршио много већи него што му је државни тужилац ставио на терет.

За оправдање својих дела Б. је стално наводио, да га је неки унутрашњи нагон привлачио предметима, које је крао, и представљао је то стање тако, као да је патио од клептоманије, те је из тог разлога настало испитивање његовога душевног здравља.

Констатовано је следеће:

Јохан Б., стар 38 година, жењен, отац двоје деце, старих 6 и 12 година, 170 сантиметара висок, слабуњавог састава, те према томе и угојен, обим главе 54 сантиметара, прави пречник 18 сантиметара, коси 14 сантиметара; десна зеница — услед једног трауматичног инзулта у 1901. години — већа је од леве; лева реагује брзо, а десна нешто спорије; грудни и трбушни органи без приметних болесних појава; ритмичан, омек пулс са 85 куцања у минути; језик и раширени прсти не вибрирају; ход — и са затвореним очима — сигуран; рефлекси су нормалне јачине; нема никаквих поремећаја покретљивости ни осетљивости; варење и избацивање нечистоће нормално, а сан немиран. Окривљени је брижљиво обучен и очешљан; поглед мало плашљив, понашање пријатно; изгледа отворен човек, поверљив, одлучан; начин говора улагујући; одговоре даје већином без устезања и ови чине утисак унутарње искрености и истинитости; често уздише; при објашњењима, која њега терете, иду му и сузе на очи.

Б. је пород душевно здравих родитеља и он не зна ништа ма каквом случају душевнога обољевања у кругу своје фамилије. Он сам — изузимајући богиње — никако није био озбиљно болестан. Као дете патио је од грчева, што је наследио од своје матере; исти нису дотицали централни нервни орган, већ су се дешавали у доњем делу тела. Није био, нити је онанист, није епилептичар, није картарош, није пушач, није човек који воли да пије алкохолна пића и нема никаквих рђавих навика.

Б. је посећивао основну школу у своме месту рођења и био је добар ђак. Служио је три године као војник, и то у једном великом оркестру. У грађанству је доцније радио столарски занат. У 1890. години оженио се са две године старијом женом и за тим је ступио у једну купалишну капелу као свирач у трубу. По исказу његовог капелника, он је био врло поуздан човек, само по каткад необично миран.

Што се тиче имања окривљенога, имао је он земљиште у вредности 6800 круна, које је било оптерећено са 1300 круна, и доносило је годишњега прихода око 600 круна. Сем тога Б. је као свирач у времену од 1. маја до 15. септембра зарађивао по 100 круна месечно, и сем тога имао је просечно 100 круна спореднога прихода од забава, погреба и т. д.

Мишљења о душевном стању Б-а различно су гласила и — што нарочито истичемо — износимо их овде у изводу. „— Јохан Б. болестан је, вели прво мишљење, од насилних представа, које га нагоне нато, да узима и присваја себи покретне предмете, који му дођу до руку, а на њих нико не пази. — Насилне представе произашле су услед неуропатичне диспозиције дотичне личности. Б. пати од главобоље, презања из сна итд. Те представе и с њима скопчани импулси толико су се осилили, да окривљени није могао имати мира ни покоја, догод су га они пратили, и њима су биле потпуно сузбијене све представе, које би га уздржавале од рђавих дела.

Б. је дакле као слепо оруђе својих болесних импулса вршио разне крађе, и за то не може за њих ни бити одговоран.

Остало би још да се објасни питање, да ли су вероватни искази Б-ови. На то се питање мора одговорити потврдно, и то из ових разлога. Б. је увек чинио утисак човека, коме ни самом није било јасно шта се с њиме десило и како треба да објасни своје радње. Тако на пример причао је са комичним климањем главе, како је једне мркле ноћи носио кући на раменима, знојећи се и стењући, један тежак плуг, а није знао ни сам што то. Од крадених ствари направио је једну врсту збирке.

Његови су искази прости, без икаквих претеривања. Мирно и одлучно је одбијао питања која би симуланту добро дошла да представља болесна стања, као насилне представе друге врсте: халуцинације.

Описивање Б-а потпуно је сообразно научноме искуству. Оно је најзад најприродније и једно тачно објашњење чудноватога понашања окривљенога.“

Друго мишљење лекарско искључује, да код Б. има душевне болести и неуропатичне диспозиције, а тако исто искључује и постојање насилних представа. Образовање ових не проистиче природним путем чулнога опажања, асоцијација идеја, већ су спонтани, примарни производи ненормално организованога или болеснога мозга. Човек, који — као Б. — краде шешир за то, што је његов узео други неко, не пати од насилних представа.

И ако Б. наглашује, да га је нешто гонило на крађу разних предмета, то отпада код случајева крађе шешира. Он сам вели: „Више се пута десило, да сам узимао шешире само за то, што су моји били украдени, те би иначе морао ићи кући гологлав.“ Импулси, да се покрадено лице мора на први ма какав начин регресирати, нису производи ненормално организованога или болеснога мозга, нису ни продукти примарних, унутарњих радњи централнога органа, већ су то закључци, конструисани из добро промишљених премиса, којима је основа настран начин мишљења.

Лопов, који подлежи нагону, коме се не може одупрети, не пита шта ти треба ово или оно; он узима шта види, шта стоји или лежи, не помињући „за што, на што то?“

Све крађе, које је извршио Б., следовале су под рефлексијом: „шта би ти могао бити потребан тај предмет?“

За то, што му је на орађој машини покварен један раоник, он долази ковачу, краде од њега пет потпуно нових раоника и попуњава своју потребу.

Види се дакле, да Б. није вршио крађе због болесних представа своје свести, већ из нечистих мотива, да се обогати.

Као на пречац престадоше крађе, када је ухваћен Б., па и он сам каже: „Добро је што и томе дође једном крај, јер како је добро пролазио, он би и даље то пробао!“

Човек, који мотивише на тај начин своја рђава дела, који их пропраћа оваквом критиком и престаје да их врши пошто је ухваћен на делу, тај није излечен на некакав нејасан начин, већ је прекинуо тај начин живота, што је у томе спречен. Душевни болесник не пита за то циљ и препреке, он следује импулсима својих болесних представа дотле, док траје болест.

Из тих разлога изгледа да је потпуно оправдан закључак, да Јохан Б. није патио од насилних представа приликом извршења крађа.“

Добивено мишљење медицинскога факултета завршује се овако:

„Не може се узети, да многобројне крађе Б-ове треба приписати болесним импулсима, који су основани на насилним представама. С друге је стране опет јасно, да код њега нема толико етичког, колико интелектуалног дефекта, дакле постоји умерен степен психичког инфериоритета. Да ли је ово несумњиво слабоумље толико јако изражено у овом случају, да би могло бити разлог за извињење од казне, то се није могло закључити из материјала, који је био при руци, и мора се оставити одмерењу суда.“

Јохан Б. осуђен је због злочина крађе, пошто се 11 гласова сложило у томе, да овде није случај душевне болести.

При одмерењу казне узето је у обзир слабоумље окривљеног[1]).

ПОУКЕ И УПУТИ

Срески прирез не може бити предмет обезбеђења кад потраживање повериочево није ушло у буџет

По тражењу извесног повериоца, првостепени суд Н... одобрио је забрану на прирез среза Н... а за обезбеду накнаде око експроприсаног земљишта за срески пут.

Противу овог решења дотични срески начелник изјавио је жалбу Касационом Суду, и у истој изнео, у главноме ово:

Срески прирез *по своме циљу и опредељењу* долази у котегарију оних јавних добара, која су намењена за подмирење јавних циљева и потреба јавне службе у смислу *закона о окружним, срески и општинским буџетима*, те с тога не може бити предмет обезбеђења — §§ 380 и 471 грађ. суд. поступка.

По члану 9. закона о окружним и срески буџетима, расходи — издаци по буџету — имају се утрошити *само и искључиво на оно зашто су одређени*, јер противно поступање повлачи злоупотребу по чл. 3 истог закона.

Пошто тражење повериочево није ушло у срески буџет, као среско дуговање за текућу или коју ранију годину, то суд није ни могао, за обезбеду свог дуговања, одобрити забрану на прирез који се има утрошити за друге потребе.

Срески прирез, као економно добро у ширем смислу, има се по чл. 22. зак. о среским буџетима употребити на оно и онако, како је решила среска скупштина и надлежни министар финансија одобрио. У делокруг рада ових управних органа суд се није смео мешати према чл. 146 земаљског устава, те с тога није могао ни наређивати пореском одељењу да срески прирез не издаје онима којима он припада по решењима управних органа.

По овој жалби, Касациони Суд одлуком својом од 12. децембра прошле год. Бр. 11804. поништио је решење нижег суда зато: *„што је противно тач. 6. § 471. грађ. суд. поступака одобрио забрану на срески прирез, кад је по среском буџету тачно одређено, но што ће се прирез утрошити, да би среска власт могла извршити потребне дужности, које јој у делокруг спадају, и тиме да постигне јавне циљеве.“*

М. Ђ.

Један случај погрешне примене § 489. грађанског поступка.

Ј. В., овдашњи, тражио је забрану на покретност његовог дужника С. А., овдашњег кафеџије. Ову забрану одобрио је првостепени трговачки суд, а надлежни кварт пописао је узабрањену покретност и исту, по списку пописа, оставио дужнику на чување.

Забрана ова оправдана је, и осудним решењем трговачког суда осуђен је дужник С. на плаћање дуга своме повериоцу Ј. у суми од 300 динара са осталим трошковима.

После овога поверилац Ј. поравна се пред судом трговачким са својим дужником С. тако, да му, у исплату напред поменутог дуга, по осудном решењу, уступи у *својину* пописану покретност по забрани судској.

На основу овог поравнања, поверилац Ј. тражио је од надлежног кварта, да означену покретност у поравнању, као његову *својину*, одузме од бившег му дужника С., и преда му на располагање.

Кад је дотични кварт приступио одузимању ових ствари, пријавио је се сопственик кафане Д. Ђ., трговац, и протоколарно изјавио: да њему закупац кафане С. дугује 440 динара од кирије, и да с тога не одобрава, да се ствари износе из његове кафане, јер му оне, као закона залога, служе за наплату дужне кирије, из којих се првенствено има наплатити. У исто време напоменуо је, да поднесено поравнање, којим закупац његове кафане уступа ствари, унете у закупно добро, другом у својину, нема према њему никакве важности, и да ће за наплату дужне кирије тражити продају ствари.

Према оваком стању ствари, кварт је у смислу § 686. грађанског закона, донео решење своје: да кварт не може, по тражењу повериоца Ј., одузети ствари од закупца кафане С., и предати му у сопственост, јер оне служе сопственику кафане, као залога за дужну кирију. Решење ово саопштено је повериоцу Ј. и он се противу истог није жалио.

После овога, кварт је, према поднетој извршној осуди судској, од стране сопственика кафане Д. Ђ., по којој је дужник осуђен на плаћање дуга *од кирије*, узео у попис кафанску покретност дужника С., и путем јавне лицитације изложио продаји, па од добивеног новца наплатио папирну и добошну таксу, а ресто, у суми од 363·30 динара, предао Д. Ђ. у отплату дужне кирије.

Продаја ове покретности саопштена је повериоцу Ј., који је на исту полагао право *својине*, и он противу тога није ништа приметио. Доцније, по извршеној продаји, и пошто је новац кварт предао Д. Ђ., у отплату дужне кирије, тражио је: да се новац одузме од Д. Ђ. и пошаље суду на распоред.

Решењем кварта, које је донето у смислу примедаба Министра унутрашњих дела од 31. јануара 1901. године № 28840, наложено је Д. Ђ., да примљени новац положи натраг кварту, те да се исти, у смислу § 489. грађанског поступка, пошаље суду на распоред. Решење ово, по жалби Д. Ђ., одобрено је од стране Управе вароши Београда и Министра унутрашњих дела.

По изјављеној жалби на ово решење, Државни Савет нашао је: да решење Министрово не одговара закону, па га је одлуком од 18. априла 1903. године Бр. 2313 поништио са ових разлога:

По одредби § 489. грађанског судског поступка, полицијска је власт дужна послати новац суду на распоред од распродате покретности извесног дужника, на коју је *забрана* стављена, да би суд, с обзиром на §§ 381. и 382. истог поступка, могао претходно расправити питање о пречем праву наплате, па потом учинити распоред. Примени ових законских прописа у овом случају није било места с тога, што је полициска власт узела у попис распродату покретност искључиво за наплату дужне кирије жалиоцу Д. Ђ. по осуди судској, *а не по судској забрани*, и то, пошто је претходно решењем својим, које је постало извршним, одбила, на основу § 686. грађанског закона, повериоца Ј. од тражења: да му се иста, као његова *својина*, преда на слободно располагање. Сем тога, повериоцу Ј. са-

[1]) Ову смо расправу извадили из немачког стручног часописа: *„Archiv für Kriminal-Antropologie und Kriminalistik“*, који издаје чувени универзитетски професор *D-r Hans Gross* уз сарадњу многих немачких, швајцарских и других стручњака. Стараћемо се, да што чешће износимо у листу најбоље саставе из тога гласника, а то ће бесумње бити од велике користи нашим читаоцима. Ур.

општена је и продаја ове покретности за дужну кирију, и он противу продаје није ништа приметио, нити је предузимао што год ради скинуња пописа и обуставе продаје. Према томе, неоспорно је право жалиочево: да се из цене, добивене за продате ствари, наплати, јер по одредби § 868 грађанског закона: ствари од кирајџије, или закупца, унешене у закупно добро, служе као *закона залога* за сигурност наплате неплаћене цене ономе, који закупно добро под кирију или закуп даје; и по томе, та је залога, као закона, преча од сваке друге, доцније задобивене судским путем. С обзиром на ову одредбу законску, полицијска власт правилно је поступила, кад је добивени новац, по одбитку папирне и добошке таксе, издала жалиоцу у исплату дужне кирије.

При одређивању година службе за пенсију рачунају се и контрактуалне године слржбе.

Н. М., бив. чиновник, изјавио је жалбу противу указа од 21. јула 1903. године, којим је, на основу § 76. закона о чиновницима грађ. реда, отпуштен из државне службе, ма да је, у време отпуштања, имао 11 година 3 месеца и 4 дана службе, те по томе и право на пенсију.

Уз жалбу поднео је два уверења надлежних министара о годинама, проведеним у служби, и решење ранијег Министра финансија, по коме му се године указне контрактуалне службе признају као године дејствителне за пенсију.

Државни Савет одлуком од 2. јануара 1904. год. № 8568, поништио је овај указ, са ових разлога:

По првом ставу § 72. закона о чиновницима грађанског реда: „*при рачунању година службе, служиће за основ књажевски акт, којим је чиновник у државну службу постављен.*“ Тај акт жалилац има у указу Краљевом, јер је, као што се тврди поднетим уверењем Министарства грађевина № 5083., за све време његове привремене — контрактуалне службе био указни чиновник. Према томе, има му се све време привремене — контрактуалне службе урачунати у године службе.

Да је овакав смисао закона, тврди се и одељком другим § 72. поменутог закона, где се каже: да се само оно време неће рачунати у године службе, које је чиновник провео на местима, која нису као указна од државе призната, а то ће рећи: да је за одређивање година службе довољно, да је који био на месту, које је као указно признато, а је ли он ту био као привремени, или дејствителни, то се не тражи.

У прилог оваквог разумевања закона говори и § 71. закона о чиновницима грађанског реда. Ту се просто каже: да онај задобија право на пенсију, који десет година службе наврши, а не каже се: који десет година указне службе, или дејствителне, навршн, те се према томе има гледати: кад је који у службу примљен, а не, кад је који дејствителан чиновник постао.

Овако разумевање поткрепљује се и раније утврђеном практиком у сличним случајевима, на основу које је и Министар финансија, решењем својим од 5. децембра 1902. год. КБр. 22569, известио жалиоца, по његовом захтеву: да ће му, на случај његовог пенсионовања, рачунати у године дејствителне службе и оно време, које је, као указни контрактуални чиновник, провео у државној служби, те је по томе право жалиочево у толико основаније, јер не може правно допуштено бити, да се питања, једном расправљена Министровим решењем у смислу закона и утврђене праксе, доцније, од стране другог Министра, потиру.

Према свему изложеном, жалилац је, са његовом привременом указном службом у 7 година 1 месец и 10 дана; дејствителном службом, у разним положајима при Министарству грађевина у 3 године 10 месеци и 25 дана, и при Министарству финансија у 2 месеца и 29 дана, свега у државној служби провео 11 година 3 месеца и 4 дана, те по томе није могао бити отпуштен из државне службе, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, већ пенсионован, према пропису § 71. истог закона.

За одлуке, којима општина сиромашним грађанима даје на уживање општинску замљу, не треба и одобрење Државног Савета.

Лазар Радосављевић, из Барича, молио је, да му се, као сиромаху, који је оптерећен ситном децом, да на уживање једно парче општинске земље.

Одбор, а затим и збор села Барича, одобрио је, да се Лазару, као сиромаху, да на уживање један хектар селске утрине. Ту одлуку суд општински послао је полицијској власти, а ова Државном Савету на одобрење, у смислу тач. 11. чл. 33. закона о општинама.

Државни Савет 10. фебруара 1902. године Бр. 563 вратио је нерасмотрена акта овог предмета начелству округа београдског, налазећи, да овде није случај из претпоследњег става чл. 33. закона о општинама, пошто се Лазару општинско имање не даје у својину, већ само на уживање.

Она власт, на коју је жалба упућена, дужна је да донесе и одлуку, ако је жалба снабдевена прописном таксом.

С. М., из Раље, обратио се начелнику среза космајског и тражио, да се часници општинског суда казне за дело из чл. 159. закона о општинама. Среска власт одбила је жалитеља од тражења, те се овај обратио жалбом начелству.

Начелство округа београдског, налазећи, да је за расматрање ове жалбе надлежан Државни Савет, наредило је начелнику среском, да овај предмет пошаље Савету на решење.

Државни Савет нашао је: да је погрешно предмет упућен Савету, јер кад је жалба начелству изјављена, и прописна такса, по ТБр. 7. таксене тарифе, плаћена, онда је начелство било дужно, по чл. 27. Устава, да жалитељу изда своје решење.

С тога је одлуком од 10. фебруара 1905. године Бр. 562 Државни Савет акте вратио начелству на даљи рад. **М. В.**

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ТУМАЧ

из доживљаја Шерлока Холмса

А. Конан Дојл

(свршетак)

„Говорећи то, он отвори врата и понуди ме у собу, која је по изгледу била богато намештена, али ипак слабо осветљена. Опазио сам кадифене столице и високу од белог мрамора плочицу, уз коју је висио јапански оклоп. Столица је била баш испод лампе и онај старији човек ми даде знак да на њу седнем. Млађи нас је за тренут оставио, али се ускоро кроз друга врата појави, водећи са собом једног господина, који је на себи имао неку врсту огртача и полако је према нама корачао. Кад је дошао у домашај слабе светлости која ми је дала могућности да га јасније видим ужаснуо сам се од његовог изгледа. На лицу му се огледало мртвачко бледило и изнуреност, док су његове велике и светле очи одавале човека јаког духа. Али оно што ме је највише изненадило код овога човека, то су били печати фластера по његовом лицу, а и преко самих уста.

„Имаш ли таблу, Харолде?“ викну старац; после тих речи непознати се сруши на столицу.

„Јесу ли му руке слободне? Сад му подај креду. Ви ћете му постављати питања, господине Меласе, а он ће писати одговоре. Питајте га на првом месту, да ли је спреман да потпише документа?“

Непознатоме засијаше очи као муња.

„Никад,“ написа он грчким језиком на табли.

„Зар ни под каквим условима?“ запитах га по наредби мога тиранина.

„Само ако је видим венчану у присуству грчког свештеника, кога познајем.“

„Ви знате онда, шта вас чека?“

„Не марим ништа за себе!“

Пошто сам га на овај начин неколико пута питао, хоће ли потписати документа и увек добио негативан одговор, паде ми на ум срећна мисао, да уз питања, која сам му по наредби постављао, додајем по неколико својих речи. Пре но што сам ово учинио, хтео сам се уверити, да нас случајно не разумеју и с тога сам у почетку постављао питања чисто наивне природе. Чим сам се уверио, да нема никакве опасности, т. ј. да нас не разумеју, злоупотребио сам поверење и покушао да што више сазнам о моме земљаку. Наш даљи разговор продужио се овако:

„Ништа се не можете користити вашим упорством. *Ко сте ви?*“

„Не марим. *Ја сам непознат у Лондону.*“

„Онда припишите себи за све што вас снађе. *Од када сте овде?*“

„Нека буде. *Три недеље.*“

„Имање никако не може бити ваше. *Шта вам је?*“

„Али неће прећи ни у разбојничке руке. *Море ме главу.*“

„Бићете слободни ако потпишете документа. *Каква је ово кућа?*“

„Нећу никад, никад потписати. *Не знам.*“

„Њој не чините тиме никакву услугу. *Како се зовете?*“

„Нека ми то она сама каже. *Кратидес.*“

„Видећете је ако потпишете. *Одакле сте?*“

„Онда је нећу никад видети. *Из Атине.*“

Да је потрајало још пет минута, ја бих, господине Холмсе, на њихове очи сазнао за целу тајну. Можда би још једно моје питање расветлило целу ствар, али се у томе тренутку отворише врата и једна женска уђе нагло у собу. Нисам је могао добро видети, али сам толико приметио, да је висока и достојанствена, са црном косом и у белом огртачу.“

„Харолде,“ рече она говорећи рђавим енглеским језиком, „нисам могла дуже остати. Осећам се веома усамљена, — ах Боже мој, то је Павле!“

Ове последње речи беху изговорене на грчком језику и у истом тренутку непознати човек са грчевитом снагом искида фластер са усана, и уз узвике „Софија, Софија!“ полете јој у наручја. Загрљај је био тренутан, јер млад човек зграби женску и изгура је из собе, а старији се устреми на своју жртву и лако је изгура на друга врата. Оставши сам у соби, инстинктивно скочих са седишта, и отпочех разгледати по соби, не бих ли пронашао ма какав траг, по коме бих могао сазнати где се налазим. Док сам ово радио, врати се онај стари господин и гледајући ме у очи рече ми:

„За сада је доста, господине Меласе. Као што видите, ми смо вам поверили један наш приватан посао. Ево вам овде пет наполеона, која ће сума, надам се, бити довољна награда. Али упамтите,“ додаде он куцајући ме полако по грудима и смејући се, „ако ма каквој живој души ово поверите — ма једној јединој души, разумите ме добро, онда нека вам Бог буде у помоћи.“

„Не могу вам описати мржњу и страх према овоме ништавноме човеку. Сад сам га могао боље видети пошто је светлост од лампе на њега падала. Лице му је било нечисто и надувено, а његова мала шпицаста брада ретка и рђаво негована. Али оно што је код њега било најужасније, то су његове сиво-угасите очи, у којима се јасно огледала пакост и суровост.

„Ми ћемо већ сазнати, ако што о овоме будете говорили,“ додаде он гурајући ме кроз салон и двориште до кола, која су чекала на улици. Разуме се већ, да је г. Латимер и овог пута заузео своје место у колима према мени. Вожња је трајала у ћутању веома дуго; кола су се заустављала тек око пола ноћи.

„Овде ћете се скинути, господине Меласе,“ рече мој сапутник. „Жао ми је што вас овако далеко од ваше куће остављам, али тако мора бити. Ма какав покушај од ваше стране да трагате за овим колима свршиће се рђаво по вас.“

Чим сам сишао из кола, она се у трену удаљише. Био сам изненађен, кад сам видео да се налазим на једној ледини препуној бодљикавих жбуњића. Далеко на једној страни видео се ред осветљених кућа, а на другој сам опазио црвене железничке сигнале.

Док сам размишљао о месту, на коме сам се налазио, приближи ми се један железнички носач, и на моје питање где се налазим одговори:

„Вадвортско поље.“

„Могу ли добити воз за варош?“

„Ако се отшетате за миљу или мало више до клапханске раскрснице, таман ћете имати времена да ухватите последњи воз за Викторију.“

„Ето, то вам је крај мога доживљаја, господине Холмсе. Ја не знам где сам био, као ни с киме сам говорио, нити шта друго сем онога што сам вам већ казао. Али што знам, то је, да се тамо смера некакав злочин и био бих рад да оном несрећном човеку помогнем. Одмах сутра дан сам целу ствар испричао госп. Мејкрофу, а тако исто и полицији.“

По свршетку Меласовог говора, Шерлок погледа брата и упита га:

„Јеси ли што предузимао?“

„Мејкроф подиже „Дели Њус“, који је на столу лежао, и прочита:

„Сваки, који би могао дати информације о томе, где се налази господин из Грчке по имену Павле Кратидес, из Атине, који не зна да говори енглески, добиће добру награду. Тако исто добиће награду сваки онај, који прокаже стан једне госпођице из Грчке, која се зове Софија. X. 2473.“ То је изашло у свима листовима и нема никаква одговора.“

„Како је са грчким посланством?“

„Питао сам. Не знају ништа.“

Пошто је обећао да ће ствар узети у своје руке, и опомену Меласа да се чува, Шерлок ме позва да идемо.

„Видиш ли, Ватсоне“, рече ми он кад бесмо на улици, „ово вече нисмо узалуд провели. Ствар, коју смо мало час чули, веома је интересантна.

„Имате ли какве наде?“

„Према овоме што до сада знамо, било би чудо кад не бисмо могли имати успеха.“

„Ну пре свега, шта ти мислиш о младој Гркињи?“

„Мени изгледа да је она насилно одведена, и да је то извршио млади Енглез, по имену Харолд Латимер.“

„Насилно одведена, одакле?“

„По свој прилици из Атине.“

Шерлок заврте главом.

„Овај млади човек не зна ни речи грчки, госпођица пак говори прилично добро енглески, што значи, да се бавила кад год у Енглеској и да је с овим младим човеком одбегла.“

„То је вероватније.“

„Сазнав за ово брат или сродник долази из Грчке да то спречи. Он несмотрено упада под надмоћност овога младога човека и његовог старијег друга, који га забављају и приморавају да потпише документа о предаји девојачког наследства њима на руковање. Он на то не пристаје. Да би се са њим могли споразумети, њима је потребан тумач и случајно наилазе на господина Меласа. Девојци није саопштен долазак њеног брата, и она се са свим случајно са њим виђа.“

„Дивно, Ватсоне!“ узвикну Холмс, „скоро верујем, да ниси далеко од истине. Сад увиђам да смо похватали све конце, и једино се имамо бојати каквог насиља од њихове стране. Ако нам само даду времена похватаћемо их извесно.“

„Али како ћемо наћи, где се та кућа налази?“

„Ако је твоје резоновање тачно, и ако се та девојка зове Софија Кратидес, онда нећемо имати никакве тешкоће да је пронађемо. То треба да буде нама главна нада, јер је њен брат потпуно непознат. Јасно је да је неко време морало протећи док је овај Харолд ступио у интимније односе са овом девојком, и док је њен брат из Грчке могао то сазнати и овамо доћи. У осталом, доста је вероватно, да ћемо добити одговоре и на Мејкрофове огласе.“

У разговору о овој ствари стигли смо до наше куће у Бекеровој улици. Кад смо ушли у своју собу били смо веома изненађени, опазив Мејкрофа, да седи у наслоњачи.

„Уђи, Шерлоче, уђите, господине,“ рече он мирно, осмехнувши се, кад нас је онако изненађене угледао.

„Ви се оволикој енергији с моје стране стране нисте надали, али ме некако привлачи овај догађај“.

„Кад си пре стигао амо?“

„Претекао сам вас колима.“

„Онда мора бити да има неких нових података?“

„Добио сам један одговор на мој оглас.“

„Ах!“

„Да дошао је неколико тренутака после вашег одласка.“

„У коме смислу?“

Мејкроф извади хартију.

„Ево га овде,“ одговори он. „Написано је на жућкастој хартији, руком средовечног човека, слабог телесног састава и гласи:

„Господине! Позната ми је добро госпођица, о којој се интересујете, и ако желите каквих података о њој потрудите се до мене. Она сада станује у Миртел-Бекенхам. Ваш искрени J. Давенпорт.“

„Он пише из доњег Брикстона,“ рече Мејкроф. „Мислиш ли, Шерлоче, да би требали да се до њега одвеземо и све појединости сазнамо?“

„Мој драги Мејкрофе, братовљев живот је много пречи од сестриних догађаја. Ја мислим да би требало отићи у Скотланд-Јард за инспектора Грегсона, и онда с њиме право у Бекенхам. Ми знамо да се човеку о глави ради, и сваки тренутак нашег оклевања може га стати живота.“

„Боље би било да и господина Меласа уз пут повеземо“, приметих ја, „можда ће нам требати тумач“.

„Дивно“, рече Шерлок; „пошљи дечка за кола, па ћемо одмах поћи“. Говорећи ово он отвори фијоку од свога стола и узе револвер. На мој зачуђени поглед одговори ми он.

„Из онога што сам чуо уверен сам да имамо посла са врло опасним зликовцима“.

Беше већ мрак кад смо се у Пал-Мелу нашли у собама госп. Меласа, али га не нађосмо. Извесан господин беше га одазвао.

„Да ли је господин казао своје име?“

„Није, господине“.

„Је ли то био висок, леп, црномањаст господин са наочарима, слабуњав у лицу али иначе веома пријатан, јер се за све време разговара смејао.

„Хајд'мо“, викну Шерлок изненада. „Ово изгледа опасно, — Мелас је опет ухваћен. Човек кога нам је ова жена мало час описала, није нико други до онај старац из тајанствене куће. Зликовац је просто заплашио слабуњавог Меласа и одвео га собом лично. Није искључена могућност да ће га прво употребити као тумача, а по том казнити за неверство.

Било је већ прошло десет часова, кад смо у друштву са инспектором Грегсоном стигли у Миртл пред означену кућу. Сви прозори беху мрачни.

„Изгледа да је кућа пуста“, примети Грегсон.

„Наше су птице одлетеле“, додаде Холмс.

„На основу чега то закључујете?“

„Једна кола, добро натоварена, прошла су овуда пре једног часа“.

„И ја сам видео трагове од точкова“, додаде инспектор, „али не знам по чему би се могло закључити, да су кола била добро натоварена“.

„По томе, што су трагови од точкова много дубљи при излазу, но при улазу, што значи, да су кола ушла празна и вратила се пуна.“

„Имате право“, додаде инспектор.

Одмах после овога, Грегсон поче лупати у врата, али му се нико не одазва.

Шерлок се изгуби за тренут, и по повратку рече осмејкујући се:

„Има један отворен прозор“.

„Велика је срећа што сте на страни полиције, господине Шерлоче“, примети инспектор кад је уочио вештину, којом је мој пријатељ отворио прозор. „Држим да под оваквим околностима можемо ући. не чекајући на позив“.

Један по један улазили смо у одељење, у коме се, по свој прилици, налазио господин Мелас. Инспектор је имао лампу, и помоћу ње могли смо видети двоја врата, завесу, лампу и јапански оклоп, као што је Мелас описивао. На столу су стајале две чаше и једна празна флаша од ракије, као и остаци јела.

„Шта је то?“ викну Холмс изненада.

Сви застадосмо и прислушкивасмо. Неко слабо јечање чуло се негде више наших глава. Холмс јурну на врата у предсобље. Ово тужно јечање долазило је са горњег спрата. Он јурну горе, инспектор и ја за њим; Мејкроф је ишао за нама, што је брже могао.

На горњем спрату била су троја врата, а иза средњих се чуло то тужно јечање. Врата су била закључана, али је кључ био с поља. Холмс откључа врата и улете унутра али се одмах врати, држећи се руком за уста.

„Угаљ“, узвикну он.

Са једног мангала на сред собе лизао је тамно-плав пламен, а две згрчене прилике беху се припиле уза зид. Кроз отворена врата куљао је загушљив отрован ваздух, који нас је гушио и нагонио на кашљање, Холмс отрча на врх степеница да се надише свежег ваздуха па за тим улете у собу, отвори прозор и баци троножац у врт.

„Кроз неколико тренутака моћи ћемо ући“, рече он гушећи се. „Где је свећа? Сумњам да би могли упалити палидрвце при овој атмосфери. Придржи свећу на вратима Мејкрофе, а ми ћемо их напоље извући“.

Улетесмо унутра и отроване људе извукосмо напоље. Обадвоје беху помодрели и онесвеснути са отеченим — унакаженим лицем и избуљеним очима. Доиста њихова лица беху толико унакажена, да није само било црне браде и крупног тела ми не би смо били у стању познати у једноме од њих грчкога тумача, који се од нас пре неколико часова одвојио у Диогеновом клубу. Руке и ноге му беху чврсто везане, а на једном оку видео се траг страховитог ударца. Онај други, који је исто тако био везан, беше висок човек, али у највећем стању изнурености, са безбројем парчади фластера на лицу.

Чим смо га изнели из собе, издахнуо је. Помоћу амонијака и ракије успели смо да повратимо живот господина Меласа после једнога сата.

Ствар, коју нам је он испричао, била је проста и у свему је утврдила наше раније закључке.

Са револвером у руци и под претњом да ће га убити, довукао је странац Меласа на ово место.

Пошто је још један пут безуспешно покушао да свога земљака приволе на потпис докумената, пребачено му је раније неверство, а одмах по овом једним ударцем онесвешћен је, те с тога не зна шта је даље било.

И обавештења, која смо добили о госпођици Софији, подударала су се у свему са нашим закључцима. Као кћи једне богате грчке породице из Атине, дошла је у посету једној својој пријатељици у Лондон, и ту се упознала са Харолдом Латимером, који је наговори да бежи с њим. Извештен о овоме, њен брат похитао је у Лондон и ту непажљив и непознат пао у замке Латимеру и његовом саучеснику Вилсону Кемпу — човеку из најнижег друштвеног реда. Држећи га стално у притвору и мучећи га глађу, Латимер и Вилсон хтели су га нагнати да имање своје и сестрино пренесе на њих. Да га пак сестра случајно не би видела и познала, јер је и она такође била у истој кући у притвору, излепили су га фластером по лицу. Видев најзад по оном огласу у „Дели Њусу,“ да је њихова тајна откривена, побегли су са девојком из куће у којој су привремено становали, пошто су се претходно осветили неверном тумачу и његовом земљаку...

На неколико месеца после овога, дођоше нам до руку неке пештанске новине, у којима је писало, да су два Енглеза, који су путовали у друштву са једном женском, нађени прободени ножевима. По мишљењу мађарске полиције, стајало је у овим новинама, Енглези су у свађи један другог смртно ранили. Мој пријатељ Холмс је, међутим, са свим другог мишљења. Он тврдо верује, да би девојка из Грчке, кад би се пронашла, могла у детаљима описати начин, на који су осведочене и њене патње и њен брат.

С енглескога

Мих А. Рашковић

МАФИЈА

— Паоло Ломброво —

Шта је ова моћна, опасна, тајанствена Мафија, о којој се опет почиње говорити у Италији и иностранству, ма да се о њој много не зна? Мафија је — да употребимо једну модерну реч — труст.

Она је у првом реду једна организација група богатих личности, које владају слабом и неорганизованом масом. Она није какво просто друштво или савез, већ пре нека врста корпорације, која има своје шефове, своје присталице, свој правилник, своје статуте, која живи ван закона, не обзирући се на прописе владе и земаљске управе и која би у неколико хтела да буде оно што су они; она мисли да је у праву да заповеда и да захтева да је слушају; али по врх свега она је рада да живи добро и без рада. У тој тежњи потпомаже је једна чудна особина народа, каква се ни у једном другом крају света не налази, а на име та што Сицилијанци беже од судова и правосуђа, па било да им је учињена каква неправда или да имају какву оправдану тужбу против свог противника. Њихово је начело. да сваки човек мора сам себи прибавити задовољења. Код других цивилизованих људи, који су удаљени од Сицилијанаца као небо од земље, бива тако нешто слично, кад су ради да какве увреде, каква питања реше двобоји....

Та одвратност према правосуђу, „omerta,“ нарасла је у недоглед. По сицилијанским назорима честит човек мора сам регулисати своју ствар и бити свој сопствени осветилац; прибећи правосуђу сматра се као просто и нечасно.

„Omertá,“ које је дух код Мафиота развијен до претераности, налази се у блажој форми код свих Сицилијанаца. Да за то наведемо пример. Извршено је убиство. Власт саслушава самртника, који укратко изјављује да не зна како је име његовом убици. Тако исто остају нека лица, која су познала убицу и видела га кад је побегао, ма да она сасвим тачно знају где се он сакрио. — Изврши ли се крађа, свак се добро пази, да не да власти каква објашњења, па чак и нико не пријављује властима крађу. Тешко ономе ко би се дрз-

ну̏о, да што и најмање изда властима и да јој покаже трагове!

Само се по себи разуме да је овај, свима Сицилијанцима урођени осећај „Омерте,“ моћан савезник Мафије. Прво с тога што он спречава правосуђе у његовом раду против Мафије, друго с тога што он оправдава зла дела Мафије, која је постала нека врста приватног суда, тако рећи држава у држави, код које сви траже прибежишта. Човеку, који хоће да се свети за неку учињену му неправду, не пада никад ни на ум, да судове призове у помоћ; он се просто обраћа Мафији.

* * *

У свакој мањој општини Мафију заступа Коска; тако се зове једно врло просто, али веома солидно организовано удружење, у коме нема апсолутно ничег бирократског. Ту нема ни председника ни секретара, а у врло много места су најзнаменитији чланови неписмени људи. Тим удружењем управља четири до пет лица која су се услед свод угледа, своје интелигенције и своје господарствене појаве умели ставили на чело; под њиховим вођством „ради“ извесан број младих људи, који се називају Пичиоти. Једни су безобзирни и таштн. У нади, да прокрче себи пута и да удобно живе без рада, они су се одали злочину; други су идиоти, који су у рукама својих вођа невољна, али баш због тога у толико ужаснија оруђа. Свако такво удружење има за циљ, да цело село с његовом околином потчини својој власти, да себи прибави што је могућно већег угледа и да уз мале напоре постигне највећу новчану добит. која се дели међу члановима.

Коска не преза ни од најужаснних злочина, од убистава, кад је потребно да се очува њен нимбус, или ваља да се потпомогне који њен заштитник од утицаја, или треба да се изврши каква освета.

Такве ствари не одређује и не извршује једна једина личност, већ Коска осуђује после једног тајног претреса дотичну личност, а коцком бира једног од својих људи, који ће извршити убиство. Тај човек, коме је жртва покаткад сасвим непозната, добија пушку тек у оном тренутку, кад треба да је испали. Чим је пушка испаљена, муњевитом брзином оде она из руке у руку, тачно онако као што је и дошла и ишчезава међу пријатељима, који су у дугом низу постројени на улици, тако да доста пута убица као равнодушан посматралац стоји међу светом, који се скупио око жртве.

А ако полиција кад и кад посумња нешто и предузме хапшење, старешине Коске ставе све у покрет, да би ослободили свог пријатеља; они дају велике суме новаца, да би узели добра адвоката и доказали alibi; они прете судијама, сведоцима и непријатељски расположеним поротницима; они утичу на новине.

Та велика власт, што је имају вође Коске, даје им и у изборној борби велику важност; јер њиховим посредовањем, с помоћу њихових услуга долазе поједини политичари у посланичку комору. А кад он већ једном с помоћу Мафије дође на тај положај, онда остаје њен роб, мора јој увек бити веран и припреман, да је брани и да јој чини услуге. Утицајем тих посланика влада смењује чиновнике, који се покажу сувише оштри и који узнемирују Мафиоте.

Обичан живот Мафије оснива се на једној простој, поузданој операционој основици. На име Мафијоти узимају од свију великопоседника и богатих људи своје околине — добровољно или силом — неку врсту данка. Интересно је знати како и на какав се све то начин врши. Ту ступа у акцију једна од најважнијих личности друштва, тако звани „куратоло“. Сам он оде или пошаље кога свог пријатеља ка великопоседнику и с тоном пуним респекта скрене му пажњу, да је његов пољски чувар једна будала, непоуздан човек, и да би му он могао предложити једног куд и камо ваљанијег. Снебива ли се великопоседник или чак одбије понуду, онда се дотична личност повуче; али већ после неколико дана нађе он свој виноград опустошен, лозу посечену, и као знак претње у њиву му је пободен крст и просута со. Врло ретко обраћа се поседник судовима и властима. А и на што? Могао би само да изрази голу сумњу а стварних доказа не би могао поднети. Па чак и кад би их поднео, кривац би прошао с неколико дана затвора, а Коска би непаметног богаташа једним пушчаним метком лишила живота. С тога поседник, чим му се деси онакав случај на имању, обично отпушта свог пољског чувара, дозове вођу Коске и замоли га, да му по свом укусу изабере „куратола“. На тај начин члан Мафије добије привидно поштено занимање с мало рада; јер потребно је само да се зна, да је он у вези с Мафијом, па да ситни пољски лопови не смеју ни прићи имању; он имање више чува својим утицајем но својом личном вредношћом. Наравно да се само по себи разуме, да он, ма да ревносно гони ситне лопове, баш за то сматра да је у праву да свог господара поткрада колико је год кадар; овај то све зна, али мудро ћути. Мафиоти заслужују још и на други начин свој насушни хлеб. У време бербе неранци један члан Коске, који шета по тржиштима, прије смешећи се ка каквом сељаку и саопшти му, да су му многи пријатељи трговци поверили, да купује за њих воће.

— Ви сте ми, вели, одмах пали на ум, те дођох да вам предложим тај посао.

— Лепо, одговара бојажљиво сељак; али каква је цена.

Посредник каже цену.

— Али на тржишту се плаћа куд и камо скупље! додаје сељак.

— Дакле хоћете да кажете да ја лажем за једну багателу од неколико стотина лира? Па шта да кажем купцима? У осталом радите како год знате? Ја ћу казати, да се противите и да се не дате „убедити“. Сељак разуме увијене опасности и претње, које леже у тим речма, пристаје на губитак и закључује погодбу.

Друга грана Мафијине привреде то је крађа коња и говеда. Крађа се обично врши ноћу, како би лопови имали кад да украдену стоку одведу. Кад се то изврши, онда отпочиње рад саучесника, да се униште трагови дела. Ако се то деси у очи недеље у близини каквог села, говече се закоље и однесе ком год месару, који га распрода својим муштеријама. Кад се ове после узму на саслушање, оне нађу свакојаких извињења, да оправдају да су на поштен начин дошли до меса. Ако се говече не закоље, онда га одводе на далека тржишта, пошто се претходно преко посредника о крађи извести сопственик. Тај човек зна тачно како би му било бескорисно да то пријављује властима, те с тога иде право ка шефу „Коске“, кога моли да се заузме за ствар и помогне му да дође до своје стоке.

Два дана после тога долази тај добри човек сопственику стоке и вели му: „Два ваша говечета заклана су; о њима дакле немојте више ни водити рачуна; а што се тиче оне друге стоке, како ме уверава један добар пријатељ, било би могућности да вам се она врати, ако будете паметни те хтеднете Помчиотима платити стотину лира“. Сопственик наравно даје стотину лира, и после неког времена у близини свог имања нађе остатак говеда.

Ако је потребно да се изврши пренос каквог јавног или приватног посла, рецимо да је потребно да се јавном лицитацијом прода какав млин или какво имање, Мафија и ту ступа у акцију. Она ставља меродавним личностима дискретно, али јасно до знања, да би се то морало дати овој или оној личности; један миг ока, једна мала напомена, и купци се удаљују мирно, не рекав ни једне речи.

Другог пута опет друштво нема интереса да се умеша у лицитацију; али чак и онда гледа оно да извуче своју корист. Неколико чланова Коске саопште лицитантима да би они могли ствар мирно даље терати, да би им се оставиле одрешене руке, наравно претпостављајући, да плате неколико стотина лира.

* * *

Тако живи и ради сицилијанска Мафија. Ма колико да је јединствена у својој врсти њена организација, и ма да се она специфично ограничава на сиромашну, порезима оптерећену Сицилију, ипак се с оне стране океана појавила једна њена друга, чувена њујоршка Tammany-Ring. И овде и тамо имамо пред собом аномалије једног друштва, о којима могу изрећи свој суд криминални антрополози. Ми смо се овде ограничили само на факта, не хотећи да изводимо закључке. **М. Д.**

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Самоубиство код животиња. — У научном свету још се непрестано истиче као важно спорно питање *психологија животиња*. Тим се питањем нарочито баве *Ломброзо* и његове присталице, који са свим озбиљно говоре о злочинима и самоубиству код животиња. Нигде не треба бити толико обазрив и предострожан, као на том пољу, које јако привлачи лајике. Октобра месеца 1904. године изашла је у „Tier- und Menschenfreunde“ следећа белешка о самоубиству код животиња:

„Енглеске новине „Daily Mail“ (Дневна Пошта) саопштавају неколико примера,

из којих се може закључити, да заиста има код животиња намернога самоубиства.

Прошлогодишња велика врућина у Француској изгледа да је натерала једнога пса да се реши да учини крај своме животу. Он је отрчао у Гарону, ушао неколико корачаји у таласе и загњурио њушку у воду. Његов сопственик дозивао га је из све снаге звиждањем, али пре но што је могао и слутити о намери свога пса, овај се већ удавио.

Један господин из Комптона имао је једног белог пса, који је од свога рођења био непрестано уза свога господара. Једнога дана господар мораде некуда отпутовати, али није могао повести собом и свог верног пратиоца, већ га је оставио код куће. Прва два дана тражила је животиња свога господара по свима ћошковима и буџацима са страшним урликањем и очајном узнемиреношћу. За тим се предаде својој судбини, постаде без учешћа мирна, и најзад одби сваку храну и воду, која јој се нудила, и то са неком одвратношћу. Не прође неки дан, кад једног јутра нађоше пса укоченог и хладног на његовој постељи од сламе.

Два лондонска коња вукла су заједно свакодневно омнибус кроз улични метеж, и трпељиво су и сложно сносили тај терет. У том једнога од тих коња узму за ремонта и пошаљу га на бојно поље у Јужну Африку, те тако сад онај други остаде сам, без свога верног друга, да иде старим путем. До тада та веселе животиња на један пут постаде суморна и одби сваку храну; све што јој је доношено, остајало је недирнуто. Једног дана отргне се из штале, и до тада тако мирна, послушна и трпељива животиња, сада појури у дивљем галопу кроз улице, док не дође до једног великог зида од цигаља у близини западног Кенсингтона. И у место да скрене око зида, животиња саже главу, удари свом снагом о зид, и паде мртва на земљу.

Јелен је врло нервозна животиња, код које може бити, шта више, речи о извесној „неуропатичној меланхолији“, у којој он себи чак и живот одузима. Није редак случај, да су јелени и кошуте скакали са стена у провалије, када су изгубили ког верног друга, или да су се сами убијали када су рањени.

Најнезграпнија животиња, са најдебљом кожом, то је слон, али он има за чудо нежне осећаје; кад је, рецимо, болестан, њега спопадне дубока сета и скрушеност. Један слон на Цејлону налазио се баш у том болесном расположењу, кад су га наморавали на рад. Само су с великом муком могли да га покрену да напусти своје скровиште. За време одмора он се отрже, отрча у оближњу реку и завуче сурлу у воду. Људи су га конопцима покушали да извуку из воде, боли су га шиљатим вилама, али он је остао непомичан док се није удавио.

Курјаци и лисице такође тешко издржавају ропство; они се дотле затрчавају и ударају главама о гвоздене жице од кафеза, док им не почне да липти крв, а не престају с тим дотле, докле од губитка крви не малакшу и не падну мртви.

Отуда се може закључити, да и животиње бар слуте о томе, да их смрт ослобођава од свију мука и патњи. Иначе не би оне тако намерно саме себи задавале болове, и то узастопце, ма да се то коси са животињским инстинктом за одржањем живота.“

Мишљења научника у овом погледу подељена су и врло разнолика. Нарочито се истиче то, да животиње не могу имати одређене воље, а без тога се не може ни замислити самоубиство. Треба узети у обзир и то, да је код свију изложених случајева смрт могла случајно наступити, а за тим и то, да је потребно добро проверити све доставе о таквим случајевима, да не би биле какве врсте „ловачких“ прича.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Велимир Ђорђевић, бив. практикант, дијурниста и општински писар, спада међу интересантније криминалне типове. И ако му је тек 29 година, већ је до сада био три пута осуђиван за крађе, а и сада се налази под истрагом и у притвору код кварта савамалског за две крађе. Први пут осуђен је 1898. год., што је као практикант министарства унутрашњих дела крао из санит. одељења тада новопронађени и скупоцени серум противу дифтерије и продавао га апотекарима и дрогеристама. Други и трећи пут је осуђиван, а и сада је под истрагом за крађе, извршене својим газдарицама код којих је као самац седео у стану.

Овај начин крађа његов је специјалитет. Дође код газдарица које издају самцима собе под кирију, представи се обично под лажним именом као тек премештени порески помоћник, подлагајник, цариник и т. д. очас се погоди, јер често обећа већу цену но што и сама газдарица тражи, па онда само чека згодну прилику кад ће и шта доћи. Својом лепом појавом, интелигентношћу и веселошћу умео је одмах да задобије симпатије и наклоност газдарица, те су га оне као доброг познаника остављале самог у кући. Он тада покупи што је скупоценије и лакше за ношење, па се више и не врати.

Као год што је Алекси Костићу специјалитет прикупљање прилога, тако је овоме крађа газдарицама. Чим се која газдарица пожали да јој је што украо кирајџија, одмах се помишља на Велимира. На основу те вероватности је и прошле године ухваћен у крађама, за које сада одговара.

Г-ђа А. Л.; из Босанске ул. доставила је 1. маја прошле год., како је у очи тога дана дошао ње један младић лепо одевен, представио се као практикант духовног суда и погодио стан. Када је изјутра после првог преноћишта ушла да намести кревет и собу, видела је да јој нема извесних ствари — веша.

Одмах сутра дан, 2. маја тужила се кварту варошком г-ђа С. Ж., из Дубровачке улице, да ју је покрао њен кирајџија, који је 1. маја дошао и код ње погодио собу. Вели да јој се представио као Богољуб Ристић, премештени цариник из Ниша, на какво је име и пријаву попунио.

— Дође јуче по подне, Бог га убио, — јадиковаше г-ђа С. — да види собу. Ја му је показах. Њему се допаде и запита ме за цену. Ја му затражих 20 динара, а он ми обећа 25. само да се држи чисто. Ех, хвала Богу, помислих, када добих кирајџију, нарочито још када ми се он каза да је цариник и да ће му ствари из Ниша стићи за који дан. Увече је раније дошао, подзрављајући ме најучтивије, па је подуже седео и писао. Данас је подоцније устао, спремио се и обукао, па излазећи из собе весео, са штапићем у руци, начинио ми неколико учтивих комплимената и отишао у варош.

Кад сам ушла мало по том да успремим собу видех да ми нема капута мога сина и још неких сребрних ствари. На кога ћу, већ одмах посумњах на новог кирајџију. Одмах сиђох доле на ђумурук, али ми рекоше да никакав цариник није скоро премештен, а Богољуб Ристић, како ми се он представио, рекоше и да не постоји. Помозите, господине, ако Бога знате, не смем мужу на очи изаћи, јер ме он и онако псује што петљам са тим проклетим самцима кад нам није нужда, а ја сам све говорила: море ваљдица је да нам се од тога бар половина дућанске кирије отплати.

Када је и једној и другој покраденој газдарици показат у управи албум криваца и у њему Велимирова фотографија, обе су одмах изјавиле, да их је то лице покрало.

После овога Велимир је по Управиној депеши ухваћен у Жагубици, када је из Београда побегао.

Када је доведен отуд, најпре је одрицао дело, но после је признао али под погодбом, да му се прогледа кроз прсте и казни само иступно, а да се не спроводи суду. Но када му није учињено по вољи и када је донето решење о притвору. он је изјавио жалбу, одричући у њој да је те крађе учинио, а признање му је вели, погрешно писар записао, доказујући да је у то време био у Пожаревачком округу, Ну пошто ово није му помогло, јер је суд одобрио полицијско решење о притвору, а појимајући шта га чека за овај четврти поврат и два дела у стицају, он смисли један други начин, на који је мислио да избегне кривичну одговорност за учињена дела.

На име, одмах по саопштеном решењу судском он је почео да се прави шашав. тражи неке паре, 20.000 дин. које му је тобож послала вереница, прети чиновницима и т. д. То се испрва држало као симулација или бар као неко принудно средство да се што пре спроведе суду, али једнога јутра апсанција рапортира, да је Велимир почео готово да бесни и да је постао несносан. Би позван лекар, који констатова да се код њега појављују сви знаци душевне поремећености. На основу овога спроведен је општој државној болници на посматрање, ма да су сви полицијски чиновници, који су Велимира познавали, готово са сигурношћу држали да симулира. Тамо је провео неколико дана, па је по том спроводу у болницу за душевне болести, где је остао непуних *осам* месеца. Само овако дуго проведено време у душевној болници показује са коликом је вештином изигравао душевно оболелога, а и колико су лекари имали муке док су код њега утврдили право стање ствари — симулацију, при чему им је много припомогао полицијски извештај о његовом ранијем животу. После осмомесечног посматрања, три стручњака дала су уверење, да је Велимир симулирао душевну болест и код иследне власти, и у општој државној болници. Један од лекара, који су Велимира посматрали, испричао је писцу ових редова, како је Вели-

мир ускоро по доласку у душевну болницу као мирнији болесник примљен у канцеларију да помаже у архиварским пословима и на препису. Радећи ту он је имао прилике да чита и преписује акта, по којима се излажу историје разних душевних болести и дају о томе лекарима мишљења, па је једну од тих болести тако проштудирао и симулисао, да су га озбиљно од ње лечили.

Кад му ни ово није помогло, он је сада опет прибегао другим средствима. Опет се трудио да докаже свој alibi и да му је раније признање изнуђено, но то му неће ништа помоћи.

Он неће да врши опасне крађе, већ готово редовно омање и просте, често скопчане са преварама.

Понекад хоће да врши и преваре. Тако је септембра месеца претпрошле године отишао у Алексинац и у пореском одељењу представио се као Никола Петровић, новопостављени порески помоћник тога одељења; уверење о његовом постављењу доћи ће, вели, доцније, а он је по наредби председника Пореске Управе дошао одмах на дужност. Они су му поверовали и примили га. За неколико дана успео је и да аконтира и да се задужи код «колега,» али га је у томе познао и проказао један официр, те је морао побећи отуд, оставив запрепашћене и постиђене чиновнике пореског одељења.

Велимир је син добрих родитеља; у унутрашњости има једну сестру учитељицу, врло честиту девојку; није одрастао у сиротињи, отац му је по смрти оставио и извесно наследство, које је он одмах упропастио. Склоност ка крађи овога заиста интелигентног младића, није ни у урођености, ни у рђавим маријалним приликама. Узрок његовој преступности најбоље ће се видети из једног његовог дневника, који је приликом претреса код њега нађен, а из кога ћемо овде навести оно место. где он говори о својој младости — детињству.

«Пут, којим се човек креће за време свог живота пун је трња и боца, камења, дубодолина, као и осталих непријатности које је судбина човеку одредила да га за време свог живота савлађује....

Наш неумрли песник вели: «У свету, селе, нема љубави», и нема јер све ово што данас постоји са врло малим изузетком је лицемерно и подло; јако се немаш и несмеш ни на кога ослонити, нити пак искрено помоћи — савет од кога добити. Такве су данас друштвене прилике, такви су људи, такво је све и свја. И када човек у такво друштво као млад и неискусан дође, а нема уза се искреног пријатеља, на њега се може и сме ослонити, шта бива с њим? Ако је његов умни темперамент јак чврст и храбар, да може све ове незгоде савладити он ће наравно победити. А ако је то лице одгајено и одрасло онако и у тој кући, где зависти, сплетке, несреће и др. нема, то ће лице под првом буицом сплетака и осталих нереда брзо клонути и још ако је рано остало без искрене неге родитељске, оно ће поћи путем, који ће га одвести онамо.....

Одгајен и однегован до 15. год у кругу својих родитеља и пријатеља, живот ми је пролазио као мала бујица, не осетих никакву недаћу, патњу ни горчину у свом животу. Развијајући са као оно биљка на плодном земљишту, која је заклоњена са свију страна оштром темпераменту климе, али од тога времена мој живот и прилике у животу пођоше другим путем, јер баш у то време изгубих оно, што је једном детету у то време најпотребније, изгубих најискренијег свог пријатеља и свог најискренијег члана породице — оца. Остадох без оне помоћи, коју ни с које стране не могох наћи.

Све старање и брига за развиће мог будућег живота, остаде на моју сироту и немоћну матер, којој у наслеђе не остадох само ја, већ и сестра ми. Дакле имала је да нас двоје ова немоћна жена изведе на пут и спреми као будуће чланове друштва — државе.

Прилике како кућевне, тако и све остале, о којима је мој поч. отац водио бригу, пређоше сада на њу. Женска прилика као и њен темпераменат, не беше тако јак и чврст, као код поч. ми оца, јер материно срце увек је милостивије и нежније него очево, те тако као мати она немогаше и немаше толике енергије да ме одржи у оној дисциплини као што ме поч. отац држаше, већ сву своју бригу поклони на негу и образовање млађе сестре а поред тога, њена садања брига беше и та, да наслеђени иметак од оца чува и заклања. Брига око чувања имања као и дужност да сестру ми спреми за добру домаћицу, не дозвољаваше јој да може и надамном толико пажње водити, да свој започети рад — школу даље продужим како сам започео. Нећу претерати када кажем, да ме је бистрина и воља за школом и даље напустила већ сам остао доследан својој дужности. Школу продужих онако и са успесима које и до сада имадох, неклонув. Али једно које до тада не имах — почех да постанем порочан. *Први* мој порок који немах за живота мог поч. оца сада га добих — *ироиуших*. И ако ме мати саветовала и од тога одвраћала, њене молбе као и претње не помогоше, јер бејах убеђен знадох, да ме мати никада неће онако почастити као што ме поч. отац чашћаваше. Продужих и даље мој први порок, кога се ни данас не могу одучити. Дакле постадох млад и страстан пушач. «Порок за пороком иде» па тако и са мном би. Мати ме вољаше неизмерно, тако да немаше срца, да би ми могла ма коју моју молбу одбити или незадовољити. Почех је по некада и *лагати*, што оца не смедох и она ми сваку молбу испуњаваше. *Новаца* када год ма зашто затребах, добих, што ме исти доцније и упропасти.

Код младог човека (19 год.) при том имућан нема се шта спасти, те тако и самном би. Почех се мешати са људима — ђацима — старијих од мене а који већ до тада имађаше и још један најгори порок — *blud*, Ах! Никада нећу моћи заборавити тај најгаднији порок за младог човека, који истог доведе и у пропаст. Не само те пороке које наведох имадох, већ ме другови почеше водити и на она места, где нама ђацима није дозвољено — кафане. Замислите сада једног ђака са свима тим пороцима а при том са свима материјалним могућностима, где ће отићи. Школу уредно посећивах и никада не бејах међ онима, који бришаху за резултат свог годишњег рада, зашто имах једино бити захвалан мојој умној бистрини. А здравље, како оно беше код мене (у 19 год.)? Онако само како је код оних, који скупоцено време проводе по кафанама и осталим недозвољеним местима.

Даље у томе дневнику прича, како је свршио матуру, дошао у Београд, уписао се на правни факултет Вел. Школе, како је и даље са хрђавим друштвом бančио по кафанама, како је у једној таквој прилици напит ударио ћерку кафеџије, где је лумповао, и да је после због тога на тужбу кафеџије осуђен на годину дана затвора.

Међутим то не стоји. Нити је он свршио целу гимназију а камо ли матуру, нити је био на Вел. Школи, а такође први пут није осуђен за увреду, као што он то наводи, већ за крађу серума.

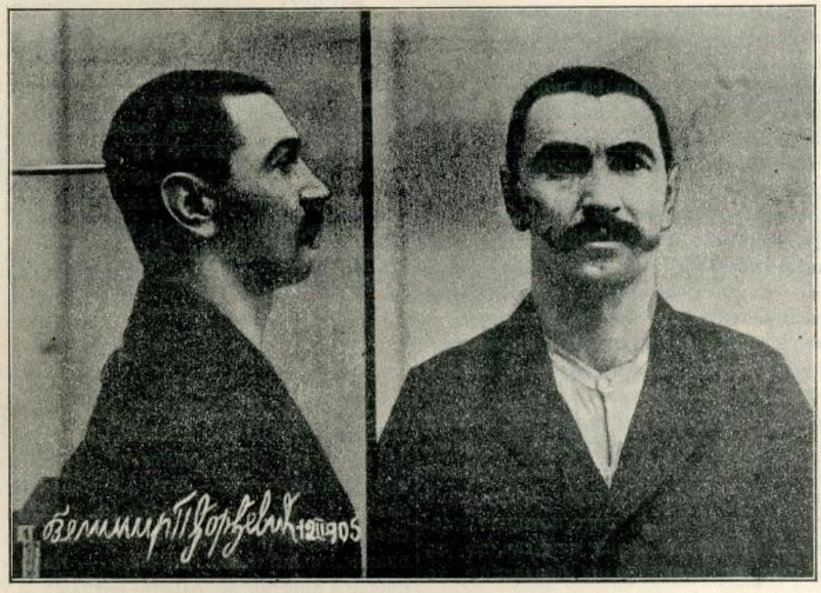

Његово неваљаство огледа се и из самог тог његовог «дневника»; у њему бар он треба да буде искрен јер то за себе пише, међутим он и ту може, величајући себе. Једино је ту истина, да се покварио услед слабог домаћег надзора и рђавог друштва. Тако је изгубио осећање, а после је већ лако ударио у крађе и постао лопов из навике.

По отпусту са осуде он је лазино лепа места и могао је поштено да живи. Последњи пут, прошле године, био је писар у једној већој општини у унутрашњости, или како се он радо називао «општински и бележник.» Тамо је он својом вредноћом и интелигенцијом он и веселошћу умео да створи угледно место у друштву. Шта више у мало се није оженио једном девојком из угледније породице, али — навика је друга мајка природе, вук длаку мења а ћуд никако; ни тамо није могао тако дуго истрајати, замесио је нешто, те је морао отуд бе-

жати у Београд, а чим је овде дошао, ударио је у крађе.

Код њега је нађено више писама, која му је, сестра и мати писала, а које је, у ствари, он писао ситним рукописом и искренутом руком. Њих је он показивао оној девојци у месту где је био «бележник», иста китте изразима највеће сестринске и материнске милоште, свако почиње «мили брале мој, буди ми здраво и весело», у њима се прича како су кућу издали под кирију, како су добили на лозу, како једва чекају да виде и загрле избраницу његова срца итд. Али је у исто време код њега нађосмо једно писмо његове сестре које је несумњиво она и писала, ну оно сасвим друкше звучи: «Животињо и лопужо једна», вели му сестра, «немој више да нам се обраћаш и досађујеш, ти си окаљао име наше породице, ми те се одричемо да си нам икакав род» итд. са још много израза највећег огорчења.

За који дан он ће опет за неколико година бити уклоњен из друштва, али тешко да ће се у њ поправљен вратити. С тога чувајте га се, газдарице!

ПОТЕРЕ

Неповнати лопов извршио је крађу Живојину Димитријевићу, обућару овд., благајнику раденичке кооперативе «Напред», 22 т. м-ца у подне, у локалу кооперативе «Пивни Извор» у балканској улици, и однео му буђелар са 520 динара, и то: 5 ком. банкнота од по 100 динара у злату и 2 ком. од по 10 дин. у сребру. У буђелару су биле и ове ствари: два комада календара «Росија», један за прошлу и један за ову годину; неколико признаница за куплење претплате за «Радничке Новине», три осмине лозова Класне Лутрије од прошлог вучења са бројевима: 24184, 17086 и 13275, и његове визит карте са ковертима. Буђелар је овај нестао са стола, на коме га је Живојин био заборавио. Позивају се све полицијске и општинске власти, да покрађу и лопова потраже па у случају проналаска спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 6811.

Љубомир Ђорговић, тежак из Јасике, решењем крушевачког првостепеног суда од 8. т. м-ца Бр. 3602 стављен је под поротни суд и у притвор, али је у бегству. — Љубомир је стаса малог, пун у снази, косе потпуно беле, очију плавих, трепавица белих и дугачких, на левом оку има на капку једну брадавицу, те по томе, а и осталим знацима пада јако у очи, стар је 23 год., у оделу сељачком. Позивају се све полицијске и општинске власти, да Љубомира живо потраже и пронађеног спроведу Крушевачком прв. суду с позивом на Бр. 2602, или Управи града Београда с позивом на Бр. 6707.

Милан Стевановић, скитачки циганин, кога је начелство окр. нишког спровело у алексиначку окружну болницу на лечење, побегао је из исте ноћу између 14 и 15 о. м-ца у гаћама, кошуљи и болесничкој капи. Милан је средњег раста, косе, обрва и очију црних, без бркова и браде, на десном образу близу уста има младеж, а тако исто и на левом. — Треба га најживље потражити и у случају проналаска спровести нач. окр. нишког, где одговара за више крађа, с позивом на Бр. 2793.

Божидар Сотировић, решењем прв. суда за варош Београд од 18. т. м-ца Бр. 4953, стављен је под суд и у притвор за два дела крађе, које је извршио са Миланом Лукићем — Кесеровићем, бив. келнером. Како се он није до сада могао пронаћи, то се препоучује свима полиц. и општинским властима, да га живо потраже и у случају проналаска спроведу поменутом суду или Управи града Београда с позивом на Бр. 6229.

Владимир Дурковић, тежак из Шајића, стар 23 год., стаса високог, лица дугог, косе смеђе, очију граорастих, без бркова, окривљен је за крађу коза, па кад је дошло да се за њим трага, побегао је незнано куда. Препоручује се свима полиц. и општинским властима, да Владимира у своме домашају потраже и у случају проналаска спроведу га начелнику среза јабланичког с позивом на Бр. 2917.

Витотмир Ј. Митровић, из Медвеђе, висок 173 см., стар 33 год., црномањаст, лица округла, косе црне, очију црних, бркова малих, носа обичног, уста умерених, има пасош за Београд, који му је издао нач. среза јабланичког 1. децембра пр. год. Бр. 184. Окривљен је за дело из § 111. у вези с § 132. крив. закона, за које је стављен под истрагу и у притвор. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да Витомира живо потраже и пронађеног спроведу нач. среза јабланичког с позивом на Бр. 2903 или Управи града Београда с позивом на Бр. 6393.

Стојану Станковићу, кафецији из Владичина Хана, извршена је ноћу између 17. и 18. о. м-ца опасна крађа. Дело је извршио непознат злочинац, ушав у собу, на којој су била отворена врата, и у којој је спавао оштећени са породицом, па однео из ње емаљиран сребри сат у вредности 75 динара, и 2 динара у готовом новцу. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за злочинцем трагају, и у случају проналаска упуте га стражарно начелнику среза пољаничког с позивом на Бр. 1125. — АПБр. 108.

ТРАЖИ СЕ

Живота П. Миленковић, шегрт Исака Шимона, трг. овд., побегао је од свога газде 18 ов. м-ца. Он је родом из села Лугавчине у окр. смедеревском, стар 13 год. стаса малог, смеђ; од одела има на себи мали капут од угаситог штофа, панталоне кариране, на ногама опанке, а на глави шубару. — Нека га полицијске и општинске власти потраже, и у случају проналаска спроведу Управи гр. Београда с позивом на Бр. 6204.

Радисав, син *Милана Васиљевића* теж. из Црљенца, који је био у служби код Живојина Прокића, трг. из Пожаревца, крајем прошлог м-ца. отишао је незнано куда, па се ни до данас није вратио. Стар је 14. год. средњег раста, плав, на левој обрви има белегу од красте; од одела има сељачко поцепано гуњче, чакшире, нештављене опанке с алевим чарапама и на глави шубару. — Позивају се полиц. и општ. власти, да Радисава потраже, и у случају проналаска спроведу нач. окр. пожаревачког с позивом на Бр. 2552.

Милан Миловановић, шегрт Проке Костића, бак. овд., родом из Сремчице у окр. Београдском, стар 15. год., смеђ — побегао је од свога газде, однео са собом зимски капут, капуљачу и рукавице старијег момка. — Милана треба, кад се ухвати, спровести Управи Београда с позивом на Бр. 6631.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Војин — Милан — Вишковић, родом из Петровог Села у Бачкој, по пресуди начелника среза тамнавског Бр. 22841 прогнат је на свагда у Аустро-Угарску 14. т. м-ца због скитње и преваре. По извешћу среског начелника, Војин је на Убу и по околним селима *«погађао и куповао грунтове»* и, очекујући новац преко поште, узимао од *«наивљивих продаваца»* новац на зајам. Ухваћен од среске власти, и узет на одговор због извршених превара, признао је одмах да је *«од оних»*, а ово се, у осталом утврдило и званичним извештајем аустро-угарских власти. Скреће се пажња свима полицијским и општинским властима, а нарочито пограничним, на ову препредену варалицу, коју, у случају повратка у Србију, треба казнити за повраћај из прогонства, и поново прогнати. У овом циљу износи се и слика Војинова, коју је послао уредништву г. Милан Бранковић, начелник среза тамнавског заједно са описом његових превара.

На питање извесних полицијских власти, да ли су и општински чланици: председници чланови и одборници дужни држати „Полицијски Гласник," у смислу чл. 17. б) правила о антропометријско полицијском одељењу, Господин Министар Унутрашњих Дела објаснио је, да под општинским чиновницима треба разумети само деловође и писаре, о којима је реч у чл. 113. закона о општинама. Општински председници, чланови и одборници, чланци су општински према јасној одредби члана 99. истог закона, и као такви не могу се подвести под члан 17. поменутих правила. Ова лица нису дужна, дакле, држати „Полицијски Гласник," што се јавља свима полицијским властима.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Јанићић.

БРОЈ 8. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 6. МАРТА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

Да се Радивоје Л. Докић, писар прве класе среза врачарског, округа београдског, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 26 фебруара 1905 г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, решено је:

да се д-р. Милутину Љ. Перишићу, лекару среза бр зопаланачког, округа крајинског, уважи оставка, коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 28. фебруара 1904 г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за писара прве класе среза врачарског, округа београдског, Матију Тодоровића, писара друге класе нишког првостепеног суда и свршеног правника; и

за вршиоца дужности писара среза врачарског, округа београдског, у рангу писара начелства прве класе, Живојина К. Рашковића, цариника београдске царинарнице и свршеног правника.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 28. фебруара 1905 г. у Београду.

КРЕТАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА

у месецу јануару 1905. год.

Према званичним подацима окружних полицијских власти, у току месеца јануара тек. год. било је у Србији:

1. **Убистава** 23
2. **Детоубистава** 2
3. **Нехотичних убистава** . 4
4. **Покушаја убистава** . . 7
5. **Разбојништва** 4
6. **Силовања** 1
7. **Злонамерног поништаја туђих ствари** 1
8. **Паљевина** 22
9. **Опасних крађа** 181
10. **Тешких телесних повреда** 3

Од изложених дела пронађено је: **убистава 19, детоубистава 2, нехотичних убистава 6, покушаја убистава 5, разбојништва 4, силовања 2, паљевина 4, крађа 53, и тешких телесних повреда 3.**

Није пронађено: **убистава 4, паљевина 18, злонамерни поништај туђих ствари 1 и крађа 128.**

Највећи број убистава извршен је помоћу *ватреног оружја* (14), а за остало употребљени су: секира, нож и кочеви. Нема ни један случај убиства помоћу тровања.

Посматрана према местима на којима су извршена, убиства ова јављају се: у срезу *јасеничком* округа смедеревскога **3**[1]), у срезу *тамнавском* **2**, у срезу *ресавском* **2**, у срезу *рамском* **2**, у срезу *јадранском* **1**, у срезу *рађевском* **1**, у срезу *јасеничком* округа *параћинском* **1**, у срезу *јасеничком* округа крагујевачког **1**, у срезу *крагујевачком* **1** (непронађено), у срезу *неготинском* **1**, у срезу *јабланичком* **1**, у срезу *власотиначком* **1**, у срезу *лесковачком* **1**, у срезу *посавском* округа београдског **1** (непронађено), у срезу *космајском* округа београдског **1** (непронађено), у срезу *звишком* **1**, и у срезу *моравском* округа пожаревачког **1** (непронађено).

Није било ни једног убиства у *Београду* и овим окрузима: *крушевачком, нишком, пиротском, рудничком, тимочком, тоцилиичком, ужичком* и *чачанском.*

Оба **детоубиства** извршена су у срезу *студеничком.*

Разбојништва је било: у срезу *грузанском* **1**, у срезу *орашком* **1**, у срезу *јабланичком* **1**, и у срезу *моравском* округа пожаревачког **1.**

Злонамерни поништај туђих ствари извршен је у срезу *мачванском.*

Паљевине су извршене: у срезу *јадранском* **2**, у срезу *трнавском* **2** (1 пронађена), у срезу *нишавском* **1**, у срезу *мачванском* **1**, у вароши *Пироту* **1**, у срезу *деспотовачком* **1**, у вароши *Куприји* **1**, у срезу *ваљевском* **1**, у срезу *колубарском* округа ваљевског **1** (пронађена), у срезу *тамнавском* **1**, у срезу *млавском* **1**, у срезу *кључком* **1**, у срезу *брзопаланачком* **1**, у срезу *јабланичком* **1** (пронађена), у срезу *орашком* **1**, у срезу *јасеничком* округа смедеревског **1** (пронађена), у срезу *тимочком* **1**, у срезу *зајечарском* **1**, у вароши *Ужицу* **1**, и у *Пожаревцу* **1.**

Вредност ових паљевина износи око **6500** динара.

Опасне крађе извршене су: у срезу *ваљевачком* **11** (3 пронађене), у срезу *мачванском* **9** (2 пронађене), у срезу *врљишком* **9**, у срезу *крајинском* **8** (1 пронађена), у срезу *љубићском* **8**, у срезу *подунавском* **7** (3 пронађене), у срезу *космајском* **6** (4 пронађене), у срезу *грочанском* **6** (3 пронађене), у срезу *орашком* **6** (2 пронађене), у срезу *беличком* **6**, у срезу *млавском* **6**, у срезу *пожаревачком* **6** (3 пронађене) у срезу *нишком* **5** (1 пронађена), у срезу *јасеничком* округа крагујевачког **5** (2 пронађене), у *Београду* **5** (2 пронађене), у срезу *расинском* **4** (све пронађене), у срезу *тамнавском* **4** (3 пронађене), у срезу *неготинском* **4**, у срезу *зајечарском* **4**, у срезу *заглавском* **3**, у срезу *моравском* округа пожаревачког **3** (2 пронађене), у срезу *звишком* **3** (1 пронађена), у срезу *ресавском* **3**, у *Крушевцу* **3** (1 пронађена), у срезу *јасеничком* округа смедеревског **2**, у *Смедереву* **2** (обе пронађене), у срезу *рачанском* **2** (1 пронађена), у срезу *грузанском* **2** (1 пронађена), у срезу *жупском* **2** (1 пронађена), у срезу *ћупријском* **2**, у срезу *лесковачком* **2**, у срезу *жичком* **2** (обе пронађене), у срезу *рамском* **2** (обе пронађене), у *Пожаревцу* **2**,

[1]) Ноћу између 9. и 10. јануара тек. год. убијени су у Паланци: Илија Матић, трг., жена му Мара и слуга Васа Тијосављевић. Извршиоци ових убистава, њих четворица, стрељани су 25 фебруара тек год. у Паланци.

у срезу *јадранском* **2**, у срезу *десиотовачком* **2**, у срезу *подгорском* **2** (1 пронађена), у срезу *трстеничком* **2** (1 пронађена), и по 1 у срезовима: *ваљевском, нишавском, качерском, таковском, моравском* округа нишког, оба *посавска, кључком, брзопаланачком, ираћинском, левачком, темнићском, лепеничком, крагујевачком, добричком, ирокупачком, посаво-тамнавском, рађевском и пожешком.*

Вредност свих ових крађа износи око **14.000** динара.

Поред изложеног, у току прошлог месеца извршено је у Србији још **14** самоубистава и **2** покушаја самоубиства.

Самоубиства су извршена у овим местима: *Београду* **2**, срезу *трстеничком* **2**, срезу *бањском* **1**, срезу *нишком* **1**, срезу *јабланичком* **1**, срезу *расинском* **1**, срезу *ваљевачком* **1**, срезу *власотиначком* **1**, срезу *посавском* округа ваљевског **1**, срезу *жичком* **1**, срезу *млавском* **1** и у *Крушевцу* **1**.

Од ових *самоубистава* њих **6** извршена су помоћу *вешања*, **4** помоћу *ватреног оружја*, **1** *дављењем у води*, **1** *тровањем*, **1** *бријачем*, и најзад **1** самоубица (жена) у наступу душевног обољења полио је своје хаљине гасом и запалио.

Узроци са којих су ова самоубиства извршена леже у болести за **6** случаја и у рђавом: домаћем животу за **2** случаја; за осталих **6** случаја узроци су непознати.

Оба покушаја самоубиства извршена су у Београду.

Општи преглед до сада изложених дела по окрузима био је овакав:

Текући број	ОКРУЗИ	Убиства	Детоубиства	Нехотична убиства	Покушаји убиства	Разбојништва	Силовања	Злонамерни поништаји туђих ствари	Паљевине	Опасне крађе	Тешке телесне повреде	Самоубиства	Покушаји самоубиства
1	Округ београдски	2	—	—	—	—	—	—	—	13	1	—	—
2	» ваљевски	2	—	—	2	—	—	—	3	8	—	1	—
3	» врањски	3	—	—	—	1	—	—	1	4	—	2	—
4	» крајински	1	—	—	1	—	—	—	2	14	—	—	—
5	» крагујевачки	2	—	1	—	1	1	—	—	9	—	—	—
6	» крушевачки	—	—	—	1	—	—	—	—	11	—	4	—
7	» моравски	3	—	—	—	—	—	—	2	14	—	—	—
8	» нишки	—	—	—	1	—	—	—	—	15	—	2	—
9	» пиротски	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—
10	» подрински	2	—	—	—	—	—	1	3	13	—	—	—
11	» пожаревачки	5	—	—	—	1	—	—	2	22	—	1	—
12	» руднички	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—
13	» смедеревски	3	—	1	—	1	—	—	2	17	—	—	—
14	» тимочки	—	—	—	—	—	—	—	2	18	1	1	—
15	» топлички	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
16	» ужички	—	—	1	—	—	—	—	1	3	—	—	—
17	» чачански	—	2	1	—	—	—	—	2	2	1	1	—
18	Управа града Београда	—	—	—	2	—	—	—	—	5	—	2	2
	Свега:	23	2	4	7	4	1	1	22	181	3	14	2

Из канцеларије Антропометријско - Полицијског одељења Министарства Унутрашњих Дела, 25. фебруара 1905. год. Бр. 204.

СТРУЧНИ ДЕО

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ

(1793 — 1869)

II

Полиција у Београдском Пашалуку за време Турака

(1793 — 1804)

(НАСТАВАК) 3

Општи карактер власти код Турака, као и код свију народа на првоме ступњу образовања, био је *верозаконски*. У *корану* — закону Пророковом — који садржи прописе религиозне, моралне и социјалне, и *суни*, у којој су скупљени савети Пророкови и његових ученика,[1]) лежи основ и полицијској и судској власти код муслумана.

Задатак турске полиције у Београдском Пашалуку, према овоме, није се састојао само у спречавању забрањених радњи, већ и у заповедању да се врши оно што коран и суна наређују.

Поред чисто верских прописа за муслумане, у обим ових наређења долазиле су још и одредбе о разлици између муслумана и неверника, о којима су не само полицијске власти, већ и сви Турци у опште морали водити рачуна.

Нас се искључиво тичу ове одредбе, а оне су изложене у књигама *Мавердија*, бив. багдадског судије, и састоје се из ових 12 тачака:[2])

1. Ђаури се не смеју корану ругати, нити га смеју мењати
2. Не смеју Пророка ружити нити лажовом називати;
3. Не смеју ислам псовати;
4. Не смеју се женити мусломанкама;
5. Не смеју мусловане од ислама одвраћати;
6. Не смеју помагати непријатељима ислама;
7. Ђаури се морају по оделу разликовати од муслумана;
8. Куће ђаурске не смеју бити више од мусломанских;
9. Не сме да се чује ни звук њихових звона, ни глас њихов кад читају свете књиге, нити смеју јавно говорити о Месији;
10. Не смеју јавно ни вино да пију, ни свињско месо да једу, нити да се крсте и крстове показују;
11. Своје умрле морају сарањивати тајно; није допуштено да их јавно жале, и
12. Не смеју јахати ни коње ни камиле, већ само мазге и магарце.

Примена последњих 6 тачака није била обвезна, већ је зависила од увиђавности, или боље рећи од воље Турака. На овај начин оне су биле врло згодно средство за највеће злоупотребе, и увек оправдан разлог да се раја гони и понижава.

Да су изложене одредбе примењиване и према Србима у Београдском Пашалуку, па још и са извесним додацима, сведоче ови реци Вукови:[1])

„Зато раја не само не смије носити *зелене боје*, него ни онако *лијепи аљина*, као што су у Турака, н. пр. *шалова око глава, тока, долама*, особито везени *сребром* и *златом*. На неким мјестима раји није слободно носити ни *црвени фесова*, ни *јеменија*, у Цариграду само бератлије смеју носити *жуте ме-*

[1]) L' empire de Turque par Xavier Heuschling, Paris, 1860.

[2]) Грађа за Историју Краљевине Србије од браће Петровића, књига I. страна 4.

[1]) Даница за 1828. год. стр. 87—88.

ство и *аапуче*. Тако се рајн не пристоји имати ни *лијепу кућу*, као што је Турска, или још љепшу; ни добра и лијепа *коња*; и сами природни дарови н. пр. *лијепо лице*, велики лијепи *бркови*, не гледају се радо у раје. *Сабље* раји ни пошто није слободно носити; пиштоље и дуге пушке и велики ножеви истина допуштају се, само да нијесу оковани сребром или онако лијепи и наочити као у Турака; али опет кад се дође у град или у варош, или се у селу изиђе пред господу турску, ваља дугу пушку и велики нож оставити, а пиштоље за леђа гурнути или гуњем заклонити. Не само кад иоле какав турски поглавица или зликовац иде сокаком, раја мора да устаје на ноге; него и најгорему Турчину раја мора с пута свернути, макар и у блато до кољена. Не само што раја не смије кроз град ни кроз варош јаати, него и у пољу кад сретне Турчина, ваља да сјаши, или да пита, јели слободно јаати (на тако питање ђекоји одговара: „јаши море", а ђекоји: „сјаши, крсте! закон ти"). Сваки Турчин смије ришћанину псовати и оца и мајку, и вјеру и душу, и крст и пост; а ришћанин Турчину не смије то ни једно за главу..... Истина да сваки Турчин свагда не смије Србина убити јавно; али ударити чибуком или штапом, томе суда нема, као ни псовки."

Изложени правни положај Срба у Београдском Пашалуку знатно је побољшан год. 1793. После ратова са Аустријом и Русијом, а без сумње и под утицајем Капетан Кочине крајине, издат је царски хатишериф о новом уређењу Београдског Пашалука, којим је Србима заједмчена извесна *кнежинска самоуправа* у лицу *обркнезова*, који су стојали непосредно под пашом београдским, и повластицама да српске власти: *ови обркнезови и кметови сеоски* сами распоређују и купе порез од народа, као и да суде Србима у њиховим приватноправним односима. Не мања добит од овог царског хатишерифа била је и у томе, што је јаничарима и читлуксахибијама забранила повратак међу Србе, а они су управо и били ти, који су раји највише јада задавали.

Дужности полиције у Београдском Пашалуку за ово време вршили су *муселими, обркнезови* и *сеоски кметови*.

Као год и све остале чиновнике у пашалуку, тако је и муселиме постављао београдски везир независно од султана. Разуме се већ, да су само Турци могли бити постављени за муселиме. Поред овог услова, од муселима се још захтевало да буду спремни за своју службу, да знају све што је по корану и суни забрањено неверницима, и да буду стални и правични. Овај последњи услов, као што ћемо доцније видети, ретко је кад био остварен у пракси.

Поред обављања чисто полицијских дужности, муселими су још и судили омање ствари, водили истраге, извршивали судске (кадијине) пресуде, и пазили на све што се у њиховом крају ради, па о томе подносили извештај везиру. Свака нахија — Београдски Пашалук у ово време био је подељен на 12 нахија — имала је свога муселима, који је становао у главном нахијском граду, и одатле управљао целом нахијом. Положај муселима, према овоме, био је доста сличан положају данашњих окружних начелника.

Поред муселима, као представник турске власти у свакој нахији налазио се и по један *кадија* за чисто судске ствари, а по већим варошима и *муфтије* за расправљање спорова сумњиве природе, које кадије не би могле расправити.

Ни муселим ни кадија нису имали никакве сталне плате од турске државе, већ су шта више морали и своја места закупљивати. Издржавали су се тобож од судских такса и прихода од казни, а у ствари од глобе и мита. Да би увећали своје приходе, односно створили прилику за глобе, морали су, сасвим природно, тежити да у народу буде што више тужби и кривача.

„Кад кадија — вели Вук у већ поменутој својој Даници — оће кога из села да позове к себи, он по *кадинцу*[1]) пошаље мураселу[2]) по њега. Ко не ћедне с кадинцем доћи, он је одметник, и нема му другог спасенија, него бјежати у ајдуке; а ко дође, он, осим свега осталог, ваља кадинцу да плати *ајактерију* (као попутину). По праву ваљало би, да муселими не чине сами ником ништа без кадије, но будући да је кадија само учен човек, доста пута и издалека откуда, а муселими све војници и пашини љубимци, којима паша за заслуге та места даје; зато они слабо и маре за кадију, него чине сами што им је воља, а особито кад су у земљи какве буне и метежи."

При свем овом нису били ретки случаји, да је паша по тужби народа збацивао невољале кадије и муселиме. Прота Матеја Ненадовић у својим познатим Мемоарима помиње, да је само у Ваљеву промењено око 18 муселима и кадија за време од 1793—1804 год.

Полицијску власт по кнежинама и селима, обављали су *обркнезови* и *кметови*.

Кад су се под Турцима и сеоски кметови назвали кнезовима, онда су први — који су под собом имали читаве кнежине, а по неки и нахије — за разлику од ових других названи *обркнезовима* или *вилајетским кнезовима* (по турски баш-кнезовима, што значи главним кнезовима[3]).

Сеоске кметове постављало је и збацивало село, а обркнезови су у прва времена постављани царским бератима; доцније их је сам народ бирао на збору сеоских кметова и угледнијих људи.

Обркнезови су били главе народа својих кнежина. Што год су Турци имали да траже од народа, или народ од њих, то је све ишло преко обркнезова, који су, поред управне власти, имали права још и да суде Србима за омање ствари. По тврђењу проте Ненадовића, Срби су врло ретко долазили у додир са турским судовима ради расправљања својих приватноправних односа и међусобних распри, пошто су у већини случаја те ствари, под утицајем старешина и свештенства, свршавали путем поравнања.

Као год што су *обркнезови* били главе од нахија или кнежина, тако су и кметови били главе од села.

За кметове су обично бирани поштени, паметни и речити људи. Дужност им је била да објављују народу уредбе и заповести виших власти, затим да се старају о поретку и сигурности у својим селима, да купе порез, и да суде парничарима када их ови буду позвали, као нпр. у случајима деобе, потрице и т. д. Доцније, за време кнеза Милоша, власт њихова била је много већа, јер су могли кажњавати људе затвором и бојем (до 10 штапа[4]).

Ну најважнија дужност и обркнезова и кметова у односу према Србима састојала се у томе, да их штите од несавесних турских власти и сваког неправедног гоњења. На овом пољу они су се јављали као природни заступници и браниоци својих сељана. Кад би кога Турци затворили, крива или права, онда би обркнез, а према потреби и цело село, из кога је затворени, ишли и молили за њега, и ова молба ретко је кад остајала без успеха. Нису ретки случаји, да су на овај начин и највећи кривци спасавани, ако су се само обркнез и сељани за њих заложили. Противно овом, за кога би они изјавили да је крив, и да га више не примају у своју средину, тај је извесно био изгубљен.

[1]) Служитељ.
[2]) Позив
[3]) Вуков Речник III. издање, стр. 239.
[4]) Вуков Речник стр. 287.

Треба још знати, да се за сваког кривца плаћала муселиму или кадији извесна сума новаца, која је зависила од величине кривице и стања окривљеног лица. Ово у ствари није било ништа друго до откупљивање, које се на крају крајева свршавало погодбом.

Леп пример о овом откупљивању, као и о карактеру и поступку муселима, износи нам прота Ненадовић у својим Мемоарима (стр. 42 и 43).

„У Ваљеву — пише прота — бејаше Муселим Асан-Ага из Сребрнице, и хоће народ да globи, но мој му отац неда: Асан-ага нађе четири Турчина, обрекне им дати новаца да убију мог отца, а он оде у Сребрницу кући, да се при том убиству не нађе. Мој отац дође у Ваљево баш на чисту среду. Она четири Турчина оду и заседну сат од Ваљева у шуму крај пута којим се он мора вратити. Једноме рекну: удри ти кнежева азнадара Живка, а нас ћемо тројица кнеза. Кад мој отац наиђе покрај заседе, онај један Турчин опали и Живка убије, но они други промаше мога отца и незгоде га, већ побегну у поток пак у Ваљево. Кад мој отац дође кући, сазове кметове, и каже им: браћо метите другога кнеза, ја више нећу, видите сами да су Турци наумили мене убити. Пуцаше на мене једанпут, Бог ме сачува, сад ово други пут и момка ми убише, а мене Бог и опет сачува, трећи пут они ће другчије радити. Затим после малог разговора метну Митра Калабу за кнеза. Дође Асан-ага из Сребрнице, и кад види да није кнез погинуо и да ће се његово коварство одкрити, а он повата оне Турке и у Ваљеву ји подави да неби изказали. Нови кнез, Калаба, предузме вилајетске послове, али није био вешт с Турцима поступати, за ползу сиротиње. Кад дође по обичају у Ваљево Муселиму, да пушта оне, које Турци као криве позатварају, и кад му Муселим по обичају рекне: „*Кнеже има твој један у аису, но пусти га, али ја ћу богме сто гроша глобе*“, а Калаба на то је обично одговарао: „*Ага, лепо се дрво на поле цепа*“, на то је Муселим пристајао говорећи: „*Е, кнеже за твој атар донеси педесет гроша, па да пуштим кривца*“, и тако колико год Муселим заиште, а Кнез Калаба опет: „лепо се дрво на поле цепа“. Тако је радио и за мале и за велике глобе, и свагда је половину попуштао. У томе су мој отац, док је кнезовао, и Бирчанин Илија сасвим друкчије радили. Виде то кметови, да Калаба ни најмање није вешт народним пословима, и да он са својим: „*лепо се дрво на поле цепа*“, не може да заклони народ од велике глобе: зато једанпут код наше цркве у Бранковини начине скупштину дозову мога отца и кажу му: „Ћемо да опет будеш наш кнез“. Он се изговарао да не може и да није право да погине од Турака на правди, онда гракне сва скупштина више од хиљаду људи: „ако ти буде суђено, а ти погини као кнез“. пак сачепашега и дигоше на руке. Ја сам био подаље од те скупштине, и кад чујем наједанпут ту вику, и видим оно комешање међу људима, помислим да га убише, но кад дотрчим ближе, чујем да сви вичу срећно, срећно, Алекса је опет кнез, и определише му више момака да води са собом. Мој отац договори се са Бирчанином, и почну још оштрије кнезовати и народ од сваке глобе и неправде турске заклањати“.

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

ПОУКЕ И УПУТИ

За Главну Контролу, као и за појединa приватна лица, важи рок од 30 дана, по чл. 51. закона о пословном реду у Државном Савету, за изјаву жалбе Државном Савету противу указа.

Указом од 24. фебруара 1902. године С. М., виши контролор железничке дирекције, стављен је у пенсију.

Молбом од 16. јула исте године обратио је се С. М. Главној Контроли, да му, на основу поднесених докумената, регулише пенсију.

Овај захтев молиоца С. М. Главна Контрола је, по пропису чл. 109. закона о своме уређењу, саопштила г. Министру финансија, и г. Министар је, по расмотрењу молбе и докумената, нашао: да је молилац указом од 10. јула 1882. године, као секретар Касационог Суда, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпуштен из државне службе с тим, да му се једном за свагда изда из државне касе једномесечна плата, и да му се према објашњењу код § 73. зак. о чиновницима грађ. реда, време, које је провео у државној служби до 10. јула 1882. год., не може рачунати у године службе за пенсију. А кад му се време службовања пре тога указа одбије, онда он нема десет година службе за пенсију, према § 71. закона о чиновницима, — па је г. Министар, на крају овог свог одговора, молио Главну Контролу, да молиоца С. М. одбије од тражења пенсије, као од тражења неумесног.

Главна Контрола се сагласила са напред наведеним одговором г. Министра финансија, јер је и сама нашла, да је указ о пензионисању молиоца С. М. незаконит, па је у својој општој седници од 3. августа 1904. год. решила: да се молилац одбије од тражења пенсије, као од тражења неумесног и противног закону.

Противу овога решења Главне Контроле С. М. је 7. октобра 1904. год. изјавио жалбу Касационом Суду, и Касациони Суд примедбама свога првог одељења од 18. октобра исте године Бр. 9740. поништио га је са ових разлога:

«По §§ 68. и 71. закона о чиновницима грађанског реда, Краљ, на предлог дотичног Министра, може ставити чиновника у пенсију, када овај наврши десет година указне службе. Према овоме кад чиновник право на пенсију не може добити без Указа Краљевог, и када у овом случају Главна Контрола не спори С. М., да је он провео десет година у указној служби, већ му неке године не признаје за пенсију, а тиме ни право на пенсију; дакле налази, да је реченим указом повређен материјални државни интерес, — то онда Главна Контрола није ни могла уђи у решавање питања, да ли С. М. има права на пенсију *све дотле док постоји Указ*, којим је он стављен у пенсију, већ је била дужна, да по тач. 12. чл. 144. Устава; тач. 1. чл. 5. закона о уређењу Државног Савета и чл. 48. под I. и чл. 51. закона о пословном реду у Државном Савету, употреби правно средство противу Указа, и тек по том, према исходу ствари, предмет овај узме у решавање.«

Главна Контрола није усвојила ове примедбе Касационог Суда, већ је на њих дала следеће противразлоге:

„Главна Контрола је се, по чл. 18. тач. 10. закона о своме уређењу и чл. 109. истог закона, имајући на уму Указ о пензионисању молиоца С. М., као и постојећи закон о чиновницима, упустила у решавање овога предмета и испитавши поднета документа уз молбу, нашла: да молиочево целокупно службовање под Указом, а са разним прекидима, износи: 10 година и 4 дана. Али је тако исто са обзиром на законодавно објашњење §§ 73. и 76. закона о чиновницима грађ. реда од 24. октобра 1870 год. (збор. 23., стр. 122., као и збор. 13. стр. 1., и пречишћени зборник стр. 88.) при оцени овога предмета пенсије нашла: да се молиоцу С. М. има да одбије од напред наведеног броја година службе цело прво време његова службовања до 10. јула 1882. год., којег је дана молилац, као секретар Касационог Суда, указом Бр. 2534., на основу § 76. закона о чиновницима грађ. реда, отпуштен из државне службе с тим, *да му се једном за свагда изда из државне касе једномесечна плата*. Ово време, које се молиоцу, према наведеном законском пропису, има одбити, износи: 9 година, 5 месеца и 22 дана, и на то прослужено време молиоцу сам закон не даје права за пенсију, кад постоји Указ о његовом отпуштању од 10. јула 1882. год. Бр. 2534, којом приликом му је издата једном за свагда и једномесечна плата. У овом случају преко оспорених година молилац има за пенсију само 6 месеца и 12 дана.

Што је пак молилац и поред наведених законских препрека, на предлог дотичног Министра, Краљевим указом стављен у пенсију, то не може бити разлог за признавање и оних година службе за

пенсију по томе, што Указ није једина погодба за задобијање права на пенсију, већ и прослужење оног броја година, који тражи закон о чиновницима грађ. реда, и којим се законом то питање и регулише.

Ослањајући се на тај закон, Главна Контрола не може да прими ни ону примедбу Касационог Суда, што није употребила правно средство противу Указа, прво с тога, што се по закону о чиновницима грађанског реда, као што је напред речено, задобија право на пенсију, а не по самом Указу; друго, што у овом случају, где Главна Контрола решава о пенсијама, примедби о неподизању жалбе за оно, о чему се доцније има решење да донесе, т. ј. приликом покренутог питања о одређивању пенсије, што је у исто време са свим особена радња — нема места; и напослетку, треће: што је Главна Контрола баш у овом случају била и у немогућности да жалбу поднесе противу поменутог Указа, јер јој дотични Министар није исти Указ, ни нужна дата уз њега, ни послао, на освову чега би Главна Контрола то могла учинити.«

Касациони суд у својој општој седници од 15. новембра 1904. године Бр. 10.388 нашао је, да су примедбе I. одељења Касационог Суда од 18. октобра исте године Бр. 9740., на закону основане, а да напред изложени против разлози Главне Контроле не стоје.

Главна Контрола, налазећи. да је пенсионисање С. М. противно закону, и да је тим Указом очевидно повређен материјални државни интерес у корист С. М., на основу чл. 48. чл. 144. Устава; тач. 1. чл. 5. закона о уређењу Државног Савета, и чл. 48. под I.. као и чл. 51. закона о пословном реду у Државном Савету, изјавила је сада, после ове целокупне радње, жалбу Државном Савету противу поменутог Указа о стављању у пенсију С. М., с молбом, да Државни Савет изволи указ о томе пенсионисању, као против-законом, поништити.

Државни Сават претходно се зауставно на питању о благовремености жалбе Главне Контроле, па нашавши, да је неблаговремена, решењем својим од 11. децембра 1904. године Бр. 9463, одбацио ју је као неблаговремено поднесену, из ових разлога:

По чл. 75. тач. 1. Устава од 6. априла 1901. год., који је важио у времену када је ожалбени Указ донесен, а и по чл. 114. тач. 11. садањег Устава, Главна Контрола има право, да се у име државе жали Државном Савету, ако је Указом повређен какав државни материјални интерес у корист појединаца.

По чл. 51. саветског пословника од 31. јануара 1902. год., жалбе противу Указа подносе се непосредно Државном Савету у року од 30 дана, када је дотични Указ објављен у службеним новинама.

Ожалбени Указ оштампан је у службеним званичним новинама 27. фебруара 1902. год. (бр. 45.), а Главна Контрола поднела је жалбу Државном Савету 27. новембра 1904. год., — дакле после 2 године и неколико месеца, услед чега је неблаговремена, према наведеном саветском пословнику.

На оцену ове благовремености без утицаја је околност, коју Главна Контрола истиче, што јој дотични министар није, према чл. 30. закона о уређењу Главне Контроле, доставио овај указ, јер по овом законском пропису стављено је у дужност министрима, да достављају Контроли оне указе, којима се одобравају делимични издаци по тач. 8. чл. 145. онда важећег Устава, и оне указе и наредбе, са којима је везан ма какав издатак из државне касе, те да би Главна Контрола могла контролисати умесност ових издатака. Међутим овде је питање о праву на пенсију, које је ожалбеним Указом признато С. М., односно овде је питање о томе: да ли је Указом повређен какав државни материјални интерес у корист С. М.; а право жалбе противу оваких Указа дато је Контроли Уставом од 6. априла 1901. године, а не законом о уређењу Главне Контроле од 1 маја 1902. год.

Према томе, рок за изјаву жалбе противу Указа важи и за Главну Контролу по чл. 51. саветског пословника, као и за све друге жалитеље, јер се овим законским прописом не прави разлика између жалитеља.

На застарелост пореза Пореска Управа дужна је да пази по званичној дужности.

Пресудом јагодинског пореског одељења од 26. јуна 1901. године Пор.Бр. 3523., кажњен је М. П., трговац, са 2713·31 динара. за непријаву извесног земљишта од 1885. па до 1895. године.

На саслушању код пореског одељења осуђени је изјавио: да је учинио пријаву у своје време, и да порез плаћа на све своје земљиште. За доказ својих навода позвао се на сведоке и тражио да пореска власт изврши премер његовог имања.

Ову своју одбрану рецитовао је и у жалби изјављеној Пореској Управи, наводећи поред осталог још и то. да пореско одељење није његову одбрану извидело, ма да је то било дужно учинити, па је молио, да Пореска Управа поништи решење пореског одељења.

Пореска Управа, решењем од 26. јула 1901. године Пр.Бр. 21113., одбила га је од тражења као неумесног.

По изјављеној жалби, Државни Савет решењем својим од 18. октобра 1902. год. № 7273. поништио је решење Пореске Управе из ових разлога:

Из акта овог предмета види се, да је жалитељ кажњен за непријаву извесног парчета земљишта још од 1885. па све до 1895. године. Међутим и пореско одељење и Пореска Управа пропустили су да цене питање о »застарелости права наплате« порезе, како по закону о порези од 14. јуна 1884. године, који је важио пре садањег закона, тако и по садањем закону о порези. Застарелост је у овом случају ослобођавајуће — уништавајуће право, и у погледу казне јавног је права, зато се на њу мора пазити по званичној дужности.

Ово посматрање Држав. Савета усвојила је Пореска Управа. **М. В.**

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

КАЖЊЕНА ЛАКОМОСТ

Као и обично тога дана седео сам за писаћим столом у својој канцеларији. И по позиву, а и по природи послова, адвокатска је канцеларија у истини уточиште свију оних. чији су правни односи, приватне или јавне природе, замршени толико, да се, без интервенције адвоката, не могу лако и брзо размрсити.

Прегледајући акта једнога предмета — који ми је у своме развоју задавао доста труда и једа — био сам се већ толико удубио у његово проучавање, да нисам ни приметио како више мене стоји један човек, дотле мени непознат, и по изгледу веома узбуђен, који је тада баш и ушао у канцеларију.

— Јесте ли ви г. Н. Н. адвокат, шеф ове канцеларије? — ослови ме веома тихим гласом.

И по својој узбуђености и по гласу, којим је изговорио ове речи изгледало ми је. као да жели да говори са мном на само и о поверљивим стварима.

— Јест, ја сам Н. Н., адвокат. Ви јамачно имате да говорите са мном на само, јел'те? упитах га и показах му руком да седне на оближњу столицу, а за тим одмах затворих врата од канцеларије свога помоћника.

— Да. Али пре него вам представим целу историју потребно ми је да напоменем, да желим да вам ову ствар представим у највећем поверењу. Оно што се мени десило, господине, не дао Бог да се деси чак ни мом највећем непријатељу. Сад тек видим, драги господине, да велики новац ипак мање вреди од мирног и спокојног живота.

— Ви сте јамачно од некога узели новац на извесан недопуштени начин, па сте сада душевно узнемирени. Треба вам пута и начина да га вратите, па ипак да останете частан човек. Јел'те, молим вас, будите потпуно искрени, јер се адвокату и попу могу поверавати ствари од највеће тајности.

— Не, господине, ником ја нисам узео новац, већ су други људи узели од мене новац на један тако недопуштен начин.

— Па то је онда за вас у толико боље. Ви се, дакле, немате чега бојати. С тога ме и изненађује та ваша узнемиреност, у којој се огледа и некаква плашња.

— Ја управо не умем ни да одредим свој положај у овом послу, у којем сам, просто речено, на фини начин ја опљачкан. И кад у целој тој њиховој злочиначкој радњи не би донекле имало и мога наивног удела, ја бих се данас код вас понашао сасвим друкчије. Мој би положај тада био одређен — знало би се да сам опљачкан. И са том одређеношћу и таквим уверењем тражио бих од вас, да предузмете све могуће кораке, да се неваљалци пронађу и казне. Али, драги господине, у целу ову прљаву аферу уплетен сам и ја. И кад бих терао њих, бојим се, да не истерам после и себе као саучесника у

крађи свог сопственог новца. Није ли то ужасан положај, кажите?!

— Ви већ постајете тајанствен човек са вашим представкама. Ја немам времена да вас слушам тако дуго. Молим вас, пређите на ствар. Ако се вашој бољци може наћи лека, будите уверени, ја ћу вам искрено помоћи — прекратих га, јер сам увидео, да је почео од Кулина Бана.

— Имате право, господине. Извините. Знате, човек кад је у невољи он има пред собом само своје интересе. Ја ћу вам, дакле, испричати целу ствар онако како је текла, а од Вас, као од поштена човека и добра адвоката, ишчекујем истински савет. Не жалим да платим добро, ако је само могуће спасти оно, што ми је однето.

— Дакле, чујте ме.

— Ја сам трговац београдски са радњом на... Име ми је Н. Н. Својим десетогодишњим радом стекао сам глас поштена и добра трговца. И као такав скунаторио сам једно 9—10.000 дин. готовине. Једнога дана дође у моју радњу извесно непознато лице и замоли ме, да са мном говори на само — овако, по Богу, као сада ја с вама — наговештавајући ми, како се тај разговор тиче моје среће. Оно за што сам ја дошао, продужи он, учиниће Вас за вечита времена осигураним и богатим човеком. Посао је леп, лак и ако пристанете зарада је велика.

— Знајући, да немам никаквог стрица у Америци и Русији, нисам се ни надао вести о каквом наслеђу, али ме ипак узбуђеност непознатога заинтересова, те га позвах у засебну канцеларију:

— Тако. Овде смо на само, можете ми слободно казати поверљиво све оно, што на својој души носите као тајну и што има да усрећи мене, па разуме се и вас.

— Дакле, молим вас, настави он, ствар је у овоме. У Земуну је, пре неки дан, један тамошњи доста неписмен трговац дошао до 30.000 дин. зараде у *српским новчаницама* на једном послу, на којем је могао најмање ишчекивати ту зараду.

— Не знам, како и откуда је наједаред почео сумњати у истинитост ових српских новчаница. Ја сам његов најближи и највернији познаник, те сам у разговору са овим дознао, да је он ту сумњу једновремено везао и са плашњом да новчанице употреби. И ето видите том његовом заблудом треба сад ми да се користимо.

— Знам, знам, али ако су то у истини лажне српске новчанице, онда разумете ли ви тежину посла, кога се желите подухватити — прекидох га наједном.

— Знао сам ја да ћете ме и то питати. Али ја сам се побринуо да код вас отклоним и ту сумњу. Ево вам једне од тих банака, сравните је са једном од ваших правих, па ћете се уверити, да између њих нема апсолутно никакве разлике.

— Пошто сам се збиља уверио на све могуће начине да између ове две новчанице нема апсолутно никакве разлике — он настави даље:

— Ето видите, молим вас, ствар је чиста и потпуно сигурна. Од какве законске казне нема ни помена. Треба само одмах прећи на ствар, док још није ступио дотични трговац у ближи додир са још ким у Земуну, који би га могао разуверити, јер.....

— Али како? шта управо хоћете, и како мислите ствар да изведете? понова га прекинем, већ нервозан са изгледа на добру зараду.

— Како, како...? ви сте нервозни, одговори ми он. Полако. Ја сам на све помишљао и ствар сам извео и довео дотле да је можемо одмах свршити, ако будемо имали новаца. Код вас сам дошао, јер сам чуо од вашег кума, који је мој добар пријатељ, да вам радња иде добро, да сте већ и коју крајцару, како се то обично каже, скунаторили, и да жели да вас већ сад и жени, као човека потпуно спремна за брачни живот. Од њега, неразбирајући даље ништа, ево ме право код вас ако сте вољни да приступимо послу, и да дођемо до лепих пара на веома прост и лак начин.

— Кад ми је већ поменуо име кума и доста приближно моје материјалне прилике, све сам више почео веровати у истинитост ове лепе приче, па му с тога и рекох:

— Ја сам вољан, али би требало да се мало размислим, јер новац.....

— Али, молим вас, прекиде ме он, немате се шта мислити. Видели сте једну од тих новчаница и уверили сте се, да је истинита. Са мном ћете поћи одмах за Земун, и собом понети 9.000 динара. Нећете ићи никуда сами. Ја ћу вас одвести право том трговцу, он је на крају вароши, далеко од оних, који би још и могли ображити пажњу на нас. А сваки минут, који пропустимо, скуп је, јер, као што вам рекох, бојим се, да га неко други не окупира, те би онда са нашег немара могли изгубити ову тако лепу зараду. Зар не, молим вас?

— Јесте, тако изгледа, како ви то лепо представљате. Само не разумем зашто се мора понети баш 9.000 динара? — запитах га, јер ми не беше лако да пођем са овом сумом и са човеком кога сада тек први пут видим, и који ми се истина показиваше као мој велики пријатељ, а мога кума добар познаник.

— Тако је, одговори ми он. Од човека, као што сте ви, ја сам ишчекивао да ћу морати одговарати и на такво питање, јер знам и уверен сам, да су на свој новац најпажљивији они, који су до њега дошли само и једино својим трудом и поштеним радом. Али ја сам са дотичним трговцем свршио све што треба. Пошто сам га претходно и ја убедио да је најбоље, да се беде отараси продајом новчаница са извесним губитком на њима, ја сам га одмах затим почео уверавати да ће једва моћи добити за такве новчанице, на којима се рескира све, од комада по 3 динара. Разуме се, да ми је пошло за руком да га о томе уверим и он је пристао. Ако вам је дакле стало до ове лепе зараде, а ви изволите одмах собом понети новац, јер и тако лађа кроз пола сата полази за Земун, те ћемо са њим моћи свршити посао још данас, а ви се још можете и натраг у Београд вратити.

(свршиће се) **Ђ. Карајовановић.**

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Злочини деце у Америци. — Познато је, да су по америчким законима дечаци и девојчице, чим наврше шест година, дакле чим буду способни за школу, потпуно способни и за сношење свију законских казни за своја злочина дела. Док су код нас деца до дванаесте године старости закључно потпуно ослобођена сваке казнено правне последице, дотле они с оне стране океана децу од шест година па на више на сличан начин као и одрасле изводе пред суд, да им се за учињено зло дело одмери казна по закону. По себи се разуме, да се на суду узимају у обзир и најмање ситнице, које иду у корист окривљенога, употребљује се примена најблаже казне уз оцену свију олакшавајућих околности. Али за то опет ништа не уздржава судије, да строго казне онога младога злочинца, код кога је у тим младим годинама јасно испољена дрскост и свирепост.

Пре кратког времена објављене су многе интересне појединости из статистике деце злочинаца од шесте године живота па на више у Њујорку и Броклину. Председник суда за децу, Вилард Олмстед, може да се поноси том славом, што је многе будуће људе спасао од тога, да једнога дана не допадну робије или не буду изведени на губилиште. Из званичних статистичких података може се видети, да је *од стотине деце*, која су у Њујорку седела на оптуженичкој клупи, њих *осамдесет и пет* пошло правим путем и постало поштено за цео живот. Само мало од те „спасене“ деце садањим начином живота задају страха, да ће једнога дана опет ударити рђавим путем.

Али се мора са сажаљењем признати и тај факт, да овај начин сузбијања злочина код деце није имао благословена утицаја у томе, да смањи број првих злочина код деце, која су дотле била поштена, јер место да је тај случај, ствар је са свим обратна, број првих притварања деце нових злочинаца стално расте. Децу ништа не уздржава од чињења злочиних дела то, што ће бити изведена пред суд многих људи да одговарају за своја срамна дела. Мала војска деце злочинаца добива сваким даном по кога новог рекрута. У 1904. години пред суд за децу у Њујорку и Броклину изведено је не мање већ 12.000 злочинаца. Ту су у већини деца од десете до петнаесте године; али ипак знатно премаша број деце злочинаца од седме до десете године, број злочинаца старих преко петнаест година. Прилично велики контингенат заузимају талијански емигранти. Међу њима има имена Синеско, Торело, Бостроні, Маскуло, Бартоли и таква се само пермутују са разним америчанским именима и презименима. Рафаел Синеско, Шарл Торело и Џон Балпо зову се три мангупа од шест, седам и осам година, који су пре кратког времена атаковали на једну четрнаестогодишњу девојчицу на сокаку и отели јој цепну торбицу, у којој је било $3\frac{1}{2}$ долара и неке друге ситнице. Исте недеље када су ухапшена та три дечка, притворено је још седморо друге

деце, која су починила многе тешке злочине. Сем њих после је наравно ухапшена читава војска малих злочинаца, јер сваког месеца полиција има близу хиљаду таквих хапшења.

Међу тешке злочине, које су починила у последње време деца и за која су изведена пред суд за децу, спада страховити злочин, који су извршили брат и сестра од 16 и 13 година. Вилије Стеварт и његова млађа сестра Фалма убили су свог рођеног оца на спавању, при чему је он сигурно био пијан. Стеварта су нашли са пресеченим гркљаном и са више тешких рана по глави од убода и сечења. Даље, један је седмогодишњи дечко убио свога брата од стрица у колевци.

Дванаест година стара девојчица, Лиција Воден, сама је предстала суду и признала, да је лагала кад је теретила једног младог човека по имену Џана Голдона, да је он над њом извршио силовање. Тај је несрећник дотле седео у затвору читава четири месеца. „Ја могу да будем рђава по истрагу, могу другом зло да набацим, да не признам," говорила је мала покварена душа пред судом. Одмах је по том предата једном заводу за поправку и подвргнута строгом надзору.

Три мале Талијанке од шест, осам и десет година одале су се са свим мирно и равнодушно крађи по дућанима, и постале су у томе веома рутиниране. Кад су већ биле ухваћене, признале су, да су већ месецима вршиле тај „посао" са много успеха. Признале су да су накрале робе у вредности неколико стотина долара, и да су све то претвориле у новац. Приметно лепе, мале сињорине носиле су пелерине, којима се све крадљивице по дућанима необично радо ките. Предмете мање вредности и малих димензија посиле су дугопрсте девојчице у својим чарапама.

Изузимајући у случајевима убистава и паљевина, по правилу готово пушта се да прође извесно време, пре но што се њихов „случај" преда суду. За то време притворену децу обучавају извесни учитељи, и тада проводе врло добро живот, само да се не би могла потужити кад изађу из заводских зидина. Ако им је владање добро, учитељ се изрази похвално о жудњи за учењем, и тада се деца пуштају из завода на „часну реч", а претрес и осуда суспендују се. Отпуштена деца обавезују се, да су дужна сваке недеље један пут подносити заводу извештај о своме владању и подвргавати се саслушањима, што све траје обично шест месеца. Утврди ли се да су се за то време часно и поштено владали, онда се над њима у опште и не изриче пресуда за злочин, већ постају слободни и враћају се у друштво као „часни грађани." Учине ли пак какво ново дело, онда их без милости и милосрђа узимају у казнени или какав принудни завод за поправку, и ту утичу на њих највећом строгошћу. За време трајања рока за поправку младих грешника, њих посећују људи који су ставили себи у задатак облагорођење таквих заблуделих душа, и гледају да на њих утичу саветима и поукама, да би ударили правим путем.

Међу злочинима, који су стављани на терет оптуженима пред судом за децу, има и паљевина, фалсификата, превара сваке врсте и опасних крађа.

Међу најпрепредније злочинце, који су годинама постојали у Њујорку, може се убројати скоро ухваћени дечко од не више но петнаест година. Од своје осме године живота почео је да извршује све могуће и немогуће злочиначке мајсторије, а на њега нико није могао ни посумњати, тако се вешто умео крити. Са ретким задовољством и похвалом причао је он о свима својим неделима. Изјавио је да му је професија да врши опасне крађе, да је, ради промене, понекад бивао и друмски разбојник, а да је чинио пробе и са паљевинама.

Тек пре кратког времена пошло је за руком њујоршкој полицији да похвата дружину од осам чланова, чији је вођа био дванаестогодишњи дечко по имену Клифорд Ален. Деца су ставила себи у задатак, да у 198. улици упале кућу број 294. У своје „оправдање" изнела су та покварена и опасна деца то, што је друга једна њима ривалска дружина деце имала намеру да изврши паљевину баш те куће, па су хтели да им, што кажемо ми, извуку асуру.

Тако покварене деце има широм целога Њујорка, и што је најглавније дружине њихове обично се надмећу у томе, која ће од њих бити вештија и дрскија у извршењу злочиних дела. Једно од „најбеднијих" за та друштва, јесте занимање тиме, што пресрећу децу која иду у школу и од њих отимају доручак и неколико пара за трамвај.

У суду за децу деси се по који пут и каква лепа сцена, која мало насмеје публику и натмурене судије. Тако је био случај са једним малим, бледим, црнокосим дечком, коме судија рече, да му покаже један пут очигледно, како он то краде људима сатове, новчанике и друге ствари из џепова. Без икаквог зазора изјави Тито, да је увек готов доказати своју „уметност".

„Ви сте жртва," рече он судији, „а ви — једном судском чиновнику — мој помоћник!" И док је он објашњавао овом чиновнику како треба живо да се разговара са „жртвом" случајно и неприметно се дотакао руком прслука судијиног. Кад је овај мислио, да ће га мали лопов баш сад хтети покрасти, његов је скупоцени сат већ одавно био у џепу од панталона дечкових. Поштовања достојни судија направио је тако запрепашћено лице, да је сва публика у сали прсла у смеј. Право чедо жарке Италије са збуњеним осмехом пружи хронометар запрепашћеном сопственику.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Јаков Орловић, из Хрватске, стар 46 год., црномањаст, по лицу роав, у чакширама, кожуху и опанцима, — отео је 28. пр. м-ца својој газдарици Станији, удови Лукић, из Пећана, у срезу посавском, 173 дин., па по том незнано куда побегао, однев собом и своју пушку. — Позивају се све полиц. власти да Јакова живо потраже и у случају проналаска спроведу га нач. ср. посавског, округа београдског с позивом на Бр. 2045.

Драгутин Јанић, родом из села Иваносатице, ср. пољаничког, по занимању пекарски момак, стар 18—20 год., малих црних бркова, у опште црномањаст, у оделу немачком, са шајкачом на глави и опанцима на ногама, — осумњичен је код нач. окр. моравичког да је ноћу између 27. и 28. пр. м-ца украо и однео Јовану Ничићу, из Ћуприје, ове ствари: један зимски капут са самуром боје беле, три пара разног одела, један пар ципела, једну кошуљу белу са француском крагном и један пар црног одела. — Позивају се све полицијске и општинске власти да за покрађом и крадљивцем предузму живо трагање и у случају проналаска спроведу га нач. окр. моравског, с позивом на Бр. 2547. — УБр. 7529.

Јован Мијатовић, продавац колача код Михаила Ђорђевића, хлебара овд., 19. пр. м-ца отпутовао је пилићарским возом у унутрашњост, одневши собом 13 дин. од пазара. Јован је стар 38 год., родом из Тополе, висок, бркова великих и плавих, у кратком зимском капуту и плавом доњем оделу. — Позивају се све полицијске и општинске власти да Јована потраже и нађеног спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 7153.

Јован Томић и **Иван Радосављевић,** скитачки цигани, који су били у притвору код нач. ср. моравичког за опасне крађе, при спроводу за чачански првостепени суд побегли су 22. ов. м-ца из Горачића испред спроводника. *Јовану* је око 50 год., средњег раста крупан, црних очију, црне браде и бркова, лица широког, боје лица црно-жуте, одевен у суконе чакшире и гуњ; на глави има шубару, а на ногама опанке. *Ивану* је око 60 година, средњег је раста, мало погурен, крупан, црних очију, проседе браде и бркова, боје лица жућкасте, одевен у похабане чакшире и гуњ; има половну памуклију, на глави шубару и на ногама опанке. — Нека их све полиц. и општин. власти живо потраже и пронађене спроведу нач. ср. моравичког с позивом на Бр. 2393. — УБр. 6991.

Дмитар Ђорђевић, родом из Смиловца у окр. крушевачком, осуђеник пожаревачког казненог завода побегао је из тога завода. Стар је 26 год., црномањаст, бркова црних, малих, браде кратке, црне, раста средњег. — Позивају се све полиц. и општ. власти да Дмитра живо потраже и у случају проналаска спроведу га пожаревачком казненом заводу. — УБр. 7400.

Непознати злочинци извршили су ноћу између 6. и 7. пр. м-ца опасну крађу на салашу Њице Ћогића, земљоделца из Јабуковца: обили су кућна врата и однели 1 мотику, 1 бакрач, 1 секиру, 1 косир, 1 конопац и 30 кгр. ражи. Вредност покрађе износи 27 динара. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за лоповима и покрађом трагају и у случају проналаска упуте их нач. среза брзопаланачког с позивом на Бр. 1965. — АПБр. 206.

Непознати крадљивац 1. тек. м-ца у зору прескочио је ограду од дворишта г. Сигмунда Полицера, апотекара на Убу, у намери извршења крађе, но у томе је спречен од г. Полуцеровог момка, који је крадљивца ранио из револвера «булдог», калибра 9 м.м., услед чега је крадљивцу истекло доста крви. Позивају се све полицијске и општинске власти да обрате пажњу на ово лице, нарочито ако би тра-

жило лекарске помоћи или у апотеци куповало завојни материјал и лекове, па у случају проналаска да га спроведу начел. ср. тамнавског с позивом на Бр. 583. — Убр. 6631.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Начелник среза нишавскога, актом својим Бр. 9086 од 22. фебруара тек. год., доставио је уреднишству следеће:

«17. децембра прошле године, на један сат пред мрак, дошао је у кућу Тодора Пешића, трговца и најбогатијег човека из Равног Бучја, један омален младић, стар око 22 године, и издајући се за трговца, упитао је Тошу, има ли да му прода овце и козе за Божић. Тоша му је одговорио да има, и казао му је, да ће му их дати пар по 10 динара, ако сваки брав буде тежак преко 14 кгр., а по 6 до 8 динара ако буду лакши.

— На цену пристајем, одговорио му је тај младић, али исту не могу да прекинем док се не договорим са друштвом, које је доле у механи.

— Па добро, ти иди и договори се са друштвом, рече му Тоша, па ако и они пристану на цену, ви дођите; иначе немојте ни долазити.

Младић отиде и после од прилике по сата врати се Тошиној кући са још два друга, од којих је један био стар око 26 година, високог раста, и имађаше при себи једну кратку двоцевку пушку. Други је био стар око 36 год., средњег раста и риђ. Тоша је баш био сео да вечера са укућанима. Они назову «добро вече,» попију по чашу, две ракије, па и они седну те вечерају.

После вечере Тоша нареди укућанима где ће тој тројици «трговаца» да наместе да спавају, рече «лаку ноћ,» па оде.

Кад он оде, она три «трговца» упитају његовог сина Анту.

— Куда оде старац?

— Оде да спава, одговори им Анта; он има своју засебну собу.

Кад они ово чуше, скочише на ноге. Онај мали узе пушку од оног високог, сви потргну револвере и повичу: «Да се није нико макао, иначе ће погинути!» Анта се на то уплаши и почне да бежи ка кућним вратима, али га онај високи претекне и не даде му да побегне на поље. Анта онда почне бежати ка соби у којој је Тоша био, али за њим потрча онај мали и онај риђи. Анта уђе у собу и подупре врата леђима, а она двојица почну гурати врата да и они уђу унутра.

Тоша који је већ био легао да спава, кад чује ларму у кући, устане, узме једну батину, па викне:

— Што ми плашите чељад? Сад ћу све да вас побијем овом батином....

У то се врата од собе мало отшкринуше. Један револвер опали и Тоша се сруши на земљу мртав, рекав само. «јао, изедоше ме....»

Мало после тога и Анта се сруши онесвешћен на земљу, јер га је један од оне двојице, како су врата била отшкринута, ударио ножем у леву мишицу и ранио.

Врата се за тим отворе и они уђу у собу, па из сандука који је био поред Тошине постеље, узму сав новац, који онај мали стрпа у једну белу војничку торбу, па изађу у кућу. За тим онај риђи повеже сву чељад у кући, па са оним малим уђе у другу собу, ту заједно обију један сандук и из истог покупе сав новац, који онај мали опет стрпа у торбу. За тим се врате, нађу један катанац, њима закључају врата од куће и побегну.

Учињеном истрагом по овоме делу, потпуно је утврђено, да су исто учинили:

1. **Танасије Милосављевић,** надничар из Ћуприје, стар 26 година, раста високог, косе црне, лица дугуљастог, очију плавих, носа правилног, бркова малих црних, браду брија; до сада није судски осуђиван, али је више пута

осуђиван полицијски и био је под полицијским надзором, а према уверењу суда општине ћупријске, познат је као човек нерадник и склон рђавим делима;

2. **Ђорђе Живковић,** надничар из Ћуприје, стар 36 година, раста средњег, косе смеђе, лица округлог, очију плавих, носа правилног, бркова и браде риђих; владања је, по уверењу суда општине ћупријске, рђавог и био је неколико

пута полицијски кажњаван затвором и полицијским надзором, а и судски је осуђиван у 1898. години пресудом ћупријског првостепеног суда од 4. фебруара Бр. 1861. са 10 год. робије за разбојништво, и

3. **Радојко Ђ. Срећковић,** тежак из Великих Крчмара, стар 22 год., раста малог, косе црне, лица округлог, очију плавих, носа правилног, нагарен малим црним брчићима; има белегу од засекотине на левом образу поред самих уста; владања је, по уверењу суда општине крчмарске, врло рђавог, полицијски је осуђиван више пута, а и судски је осуђиван у прошлој 1904. год. пресудом крагујевачког првостепеног суда од 8. јуна Бр. 25541 на годину дана затвора за поништај туђих ствари, и пресудом од 25. октобра Бр. 38304 на 8

година робије, за опасне крађе, али је 9. новембра побегао из судског притвора и са Танасијем и Ђорђем извршио ово дело.

Како није искључена могућност да су они у путу из Ћуприје за Равно Бучје и обратно учинили још какво кривично дело, то се моле полицијске власти, да се у своме подручју о томе увере, па да о резултату известе власт среза нишавског.

Шаљу се њихове слике да се изнесу у «Полицијском Гласнику».

ТРАЖИ СЕ

Маца Терзић одбегла је од свога мужа Стевана Терзића, ковача овд., одневши собом све кућевне ствари. Она је родом из Борче у Аустро-Угарској, стара 22 год., омалена, пуна, смеђа. По оцу се презива Паскаљ или Грујин. — Нека је власти у случају проналаска спроведу Управи гр. Београда с позивом на Бр. 6997.

УХВАЋЕНИ

Живојин Ђорђевић, бив. слуга Извозне Банке, чију смо потерницу изнели у 1. и 2. броју, ухваћен је и притворен 1. тек. м-ца у Дрездн по телеграму Управе града Београда. Од 10.000 динара, колико је проневерио, нађено је при њему свега 39 марака, а остало, вели, украдено му је на путу између Земуна и Беча. За који дан биће издан српским властима.

Сима Јовановић, бив. слуга г. М. Антонијевића, овд. јувелира, ухваћен је у општини бељинској у ср. космајском, те је престала потреба за његово тражење према издатој потерници у 1. и 2. броју «Полицијског Гласника» од 6. т. м.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Алимпић

БРОЈ 9. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 13. МАРТА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви **„Полицијског Гласника“** не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за лекара среза нишавског и лужничког, округа пиротског, Др. Ђорђа Хадију, лекара среза беличког, округа моравског, по потреби службе;

за лекара среза беличког, округа моравског, Др. Живојина Н. Миленковића, лекара среза ресавског и деспотовачког, округа моравског, по потреби службе;

за лекара среза ужичког, округа ужичког, Др. Николу Гавриловића, лекара среза ражањског, округа крушевачког, по молби;

за лекара среза рамског, округа пожаревачког, Милутина Живковића, лекара среза пожешког, округа ужичког, по молби;

за лекара среза пожешког и ариљског, округа ужичког, Тодора Јанковића, лекара среза ариљског, округа ужичког, по молби;

за лекара среза ражањског, округа крушевачког, Др. Хранислава Јоцића, лекара среза азбуковачког, округа подринског, по молби;

за лекара среза студеничког, округа чачанског, Др. Станоја Пантовића, лекара среза ужичког, округа ужичког, по потреби службе;

за лекара среза ресавског, округа моравског, Др. Добривоја Гер. Поповића, лекара среза жупског. округа крушевачког, по потреби службе;

за лекара среза жупског и копаоничког, округа крушевачког, Др. Најдана Ђ. Пајића, лекара среза копаоничког, округа крушевачког, по потреби службе;

за лекара среза звишког, округа пожаревачког, Др. Максима Глигоровића, лекара среза голубачког, округа пожаревачког, по молби;

за лекара среза голубачког, округа пожаревачког, Др. Михаила М. Дуњића, лекара среза звишког, округа пожаревачког, по потреби службе;

за лекара среза кључког, округа крајинског, Др. Душана Поморишца, доктора целокупног лекарства, и

за лекара среза деспотовачког, округа моравског, Др. Станоја Миливојевића, доктора целокупног лекарства.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 8. марта 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се д-р Илија Јовановић, лекар среза нишавског и лужничког, у округу пиротском, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја, с пензијом, која му по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 8. марта 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за секретара санитетског одељења Министарства унутрашњих дела, д-ра Ивана Лазаревића, физикуса округа подринског, са седиштем у Лозници, по молби;

за физикуса округа топличког, д-ра Владислава Томића, секретара санитетског одељења Министарства унутрашњих дела, по потреби службе;

за физикуса округа тимочког, са седиштем у Књажевцу, д-ра Теофила Мирковића, физикуса окр. крајинског, по потреби службе;

за физикуса округа крајинског, д-ра Димитрија Мицића, физикуса округа тимочког, са седиштем у Књажевцу, по молби; и

за физикуса округа подринског, са седиштем у Лозници, д-ра Живана Јашића, физикуса округа топличког, по потреби службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 9. марта 1905. г. у Београду.

РАСПИС

Свима окружним начелствима и Управи града Београда

Управа Пастеровог завода известила ме је писмом од 28. фебруара ове год. Бр. 643, да полицијске власти, са малим изузетком, стално шаљу на лечење лица изујединa од бесних паса противно постојећим наређењима.

Како је упућивање изујединих лица регулисано расписима: од 16. јануара 1901. год. СБр. 737., 8. фебруара 1901. год. СБр. 1329. и 10. марта 1901. год. СБр. 2456. (Санит. збор. књ. III. св. I стр. 238—245), то овим извештавам Начелство — Управу, да ћу у будуће строго казнити за нетачно извршење ових наредаба свако лице, за које се истрагом буде утврдило: да је пропустило учинити оно, што је, по своме положају, било дужно учинити према постојећим наредбама.

Према положају одговорног лица примењиваћу: закон о чинов. грађ. реда, закон о општинама, и члан 13. тач. 2. закона о уређењу санит. струке.

Препоручујем Начелству — Управи да ову наредбу објави у своме подручју; чиновницима и часницима општ. судова на потпис саопшти, и о њеном тачном извршењу стара се.

СБр. 2318.
2. марта 1905. год.
у Београду.

Министар
унутрашњих дела,
Стој. М. Протић с. р.

СТРУЧНИ ДЕО

ЈЕДНА ПРИМЕДБА НА §§ 472. И 477. ГРАЂ. СУД. ПОСТУПКА.

Први од ова два прописа ставља у дужност извршној власти да, најдаље за осам дана, потражи од надлежног првостепеног суда извештај о томе: „има ли на пописаним добрима чије, и за колики дуг интабулације (прибелешке) и кад је то стављено (тачка XII. уредбе о интабулацији).“

Каквој потреби има да одговори овај извештај? На првом месту он је неопходан због наређења §. 478.грађ. суд. пост., по коме је извршна власт дужна продају непокретног добра саопштити интабулисаним или прибележеним повериоцима. Затим извештај тај потребан је и стога што, по §. 477. истога законика, у огласу продаје непокретног имања мора бити означено и то: „чије интабулације — прибелешке — и за колико на њему постоје.“ Да би, дакле, извршна власт била у стању да по наведеним наређењима, §§-има 478. и 477., поступи, нужно је да претходно прибави извештај о коме се говори у §. 472.

У колико се овим извештајем жели постићи циљ о коме је реч у §. 478., он се може сматрати као корисна и потребна установа. На сваки начин такав карактер имају средства којима се тежи циљевима од оноликога практичног значаја какав има специјално позивање на продају хипотекарних или прибележених поверилаца[1]). Али, што се тиче наређења §. 477.: да се у огласу продаје имају ставити и интабулације или прибелешке које оптерећавају пописану непокретност, оно је сасвим сумњиве вредности, те се стога и сам извештај судски о тим теретима, у колико он омогућава извршење тога наређења, појављује као излишна радња.

И заиста, какав је разлог речене одредбе §. 477.? Објављивање хипотека или прибележака не чини се, без сумње, у интересу поверилаца чија су тражбине њима огарантоване: видели смо мало час да се, по §. 478., таквим повериоцима продаја мора индивидуално саопштити. Остало би да се објављивање терета чини у интересу лицитаната. Али и са гледишта њиховога оно је непотребно. Факат да је непокретно добро на јавној продаји отуђено има за последицу ослобођења тога добра од свију хипотека и прибележака које су на њему биле уписане[2]). Купац на јавној продаји добија дотично добро слободно од свих залога, (§. 489. став 2. грађ. суд. пост.), а права хипотекарних или прибележених поверилаца имаће сада за предмет ону суму новаца за коју је пописано добро продато[3]). Они ће се из те суме наплатити према рангу својих залога (§. 330. грађ. зак. и тач. XVII. интаб. уредбе). Како ће се, пак, тај конкурс између заложних поверилаца расправити, — а он се расправља помоћу процедуре познате под именом *расиоред новаца* — то је ствар за купца на продаји равнодушна. Што њега интересира, то је да хипотеке и прибелешке, уписане на добру које је сада његово, буду угашене, а тај резултат је постигнут преносом својине са дужника на њега. Остало га се ништа не тиче[4]). Тако, н пр., хипотекарни поверилац коме продаја није била саопштена не би имао никакав рекурс против купца на лицитацији, ако се не би био жалио против продаје у законском року (§. 502. грађ. суд. пост., допуна од 14. јула 1898. год.). Као и осталих хипотекарних поверилаца, и његова хипотека била би угашена, и он би имао једино то право да тражи, према своме рангу, наплату из цене на лицитацији добијене.

И када на тај начин објављивање хипотека и прибележака на пописаном непокретном добру нема никакве практичне важности, онда је и одредба §-а 477., у колико то објављивање наређује, непотребно.

Док законодавац, с једне стране, наређује излишно обзнањивање хипотека и прибележака, дотле, с друге стране, пренебрегава сасвим објављивање службености, стварних или личних, које евентуално могу оптерећавати пописано добро, објављивање које, напротив, има не мали практични значај. Јер службености, за разлику од хипотеке са којом долазе у групу стварних права, карактеришу се тиме што се оне појављују као ограничење права својине, као њени, већи или мањи, одломци. Добро које је службеношћу каквом оптерећено нема за власника његовог, ону вредност коју би имало када би од сваке службености било слободно. Отуда је онај који прибавља какву ствар заинтересован да зна да ли на тој ствари има или не каквих службености: службеност прати добро на којем постоји ма у чије руке да оно, после њеног конституисања, дође (§. §. 29., 300. и 301. грађ. зак.). Значај овој примедби ни најмање не одузима тај факат да се прибављање ствари врши путем јавне продаје: и ту ће обазрив прибавилац извидети, пре него понуди своју последњу цену, да ли је својина дужникова потпуна или је она службеностима окрњена.

Из овога се види, колико је, код овога питања о објављивању терета на пописаној непокретности, законодавац радио без довољнога размишљања. У место да нарочито инсистира на томе да суд пошље извршној власти извештај о службеностима које на пописном добру леже[5]), он се огра-

---

[1]) Саопштење продаје повериоцима ове категорије законодавац наређује јамачно стога што их он сматра као нарочито заинтересоване у продаји добара која им служе као специјална залога. Обезбеђујући се на тим добрима, повериоци ови показали су тиме да су они, за наплату својих тражбина, нарочито на та добра рачунали. Када она, дакле, за њих такву важност имају, онда се може разумети што законодавац хоће да им, индивидуалним позивом, загарантује присуство на продаји. Својим бављењем на овој, они ће, свакако, утицати на правилно извршење продајних формалности па, наравно, и на то да се за пописано добро што боља цена добије.

[2]) Питање: до кога момента може се, на *пописано* непокретно добро, ставити интабулација или прибелешка прилично је деликатно. Ми га само нотирамо, јер у његову расправу не можемо овде улазити.

[3]) Boitard, Colmet-Daage et Glasson, *Leçons de procédure civile*, II, p. 433. Чл. 696. франц. грађ. суд. пост. који говори о огласу продаје непокретног добра не тражи да се објављују и хипотеке.

[4]) Ипак могла би наступити компликација у случају да, пре него је суд, по 2-ом ставу §.-а 489. грађ. суд. пост., скинуо залоге са продате непокретности, неки поверилац једнога од хипотекарних или прибележених поверилаца ставио натхипотеку или натприбелешку на још неисписану хипотеку или прибелешку тога повериоца. Компликација би могла наступити поименце због §-а 911. грађ. зак. у коме се вели да „Обвезе на непокретним добрима лежеће и у јавне књиге заложне уведене не престају пре, док се не испишу, баш да би на ону исту особу прешле, којој право припада.“ Ова одредба само је једна примена општега правила формулисаногa у §. 469. аустр. грађ. зак. по коме: „Да се хипотека угаси, није доста само дуг измирити. Добро, хипотеком оптерећено, остаје под залогом све дотле док се задужница из јавних књига не избрише.“ А ово правило, пак, проистиче из *начела публицитета* (Publicitätsprincip) који влада код баштинских књига. (Ми смо о овом начелу говорили у својој расправи *О правном карактеру удовичкога ужитка и о његовом упису*, стр. 13.). Отуда §. 911. има се дати шири значај, него што би то могла претпоставити његова редакција.

Разуме се да овде није место да се овим питањем, ма и у најкраћем обиму, бавимо. [В. о њему Stubenrauch, *Commentar zum allgemeinen oestrreichischen Gesetzbuche*, Band I, s. 614; Рушнов *Тумач општему аустријскоме грађанскоме законику*, књига I., стр. 661.].

[5]). Од баштинских књига ми имамо само књиге у које се уводе хипотеке и прибелешке. Како се, пак, и службености појављују као неки терети дотичнога добра, то се, код нас, и оне у те књиге, ради њихове јавности, уписују. Из тих књига могу се, дакле, сазнати, ако не увек, а оно бар врло често службености које леже на пописаној непокретности. [Да напоменемо да код нас постоји, од 1899., *закон о баштинским железничким књигама* и хипотекарним правима на железнице].

ничио једино на излишни извештај о хипотекама и прибелешкама. На тај начин, купци при јавним продајама знаће за оно што им не треба, знаће за хипотеке и прибелешке на пописаном имању, а неће знати за оно што им треба, за службености које то имање оптерећавају.

Ово одсуство означења службености у судском извештају може да буде за купца на лицитацији од врло штетних последица. Поименце, купац би, у уверењу да на пописаном добру дужник има потпуно право својине, дакле својину службеностима неокрњену, за то добро понудио више него што би он дао када би знао за терете који су на њему. Нарочито ова примедба има важности у случају да је пописано добро оптерећено службеношћу ужитка (ususfructus-a) код које господар има само nudam proprietatem, док уживалац има и ius utendi и ius fruendi, дакле оне баш атрибуте својине који, у главном, и дају овој вредности. У таквом једном случају купац на лицитацији постао би, бар за време трајања ужитка, само титулар nudae proprietatis, и он би, исто онако као и продавац, дужник, имао да рекспектује право узуфруктуарија. Он је, међутим, мислећи да је дужник титулар свих атрибута својине, — извешће судско о теретима није говорило противно — дао за пописано добро толико колико је, по његовој оцени, вредело цело, неокрњено право својине на њој.Власт је продавала једно, а он је куповао друго.

Овакав резултат био би неправичан. То би значило казнити купца зато што је имао вере у то да је власт учинила све што треба, како, односно предмета који се продаје, не би било никакве заблуде и како би се, према томе, лицитанти надметали са потпуним познавањем ствари. Истина, могло би се рећи да је купац, пре него се решио да се надмеће, био дужан извидети, помоћу судских књига, да ли на пописаном добру не постоји каква службеност, па да се, према томе, и управља. Али, зар није купац овде извињив што тако урадио није? Зар није он могао с разлогом узети да на имању нема никаквих службености, када о томе нема ни речи у судском извешћу и теретима? Зар није могао претпоставити да би суд, јамачно, када је већ означио све хипотеке и прибелешке које су биле на пописаном добру, означио такође и службености на њему, да их је било? Још би се и дала бацити на купца одговорност, када не би постојала дужност за власт да објављује хипотеке и прибелешке на пописаном добру. Тада би се могло рећи да је власт и овде, као и код обичних уговора о продаји и куповини, оставила појединцима да се извештавају о правима која евентуално могу теретити продато имање. Али, када је код јавних продаја она ову дужност, бар у колико је реч о хипотекама и прибелешкама, узела на себе, онда је појмљиво да се лицитанти овде на њу потпуно ослањају, у уверењу да она није пропустила, у своме извештају о теретима, обавестити их о свему што би за њих, као купце, било од значаја. Отуда, није погрешно рећи да би, за штету коју би купац претрпео услед тога што му власт не би јавила за евентуалне службености на пописаном добру, био одговоран сам законодавац. Могло би се с правом рећи да је он, установом извештаја о хипотекама и прибелешкама из §. 472. грађ. суд. пост., успавао обазривост код лицитаната, који, када речена установа не би постојала, не би јамачно пропустили да се лично код надлежнога првостепенога суда обавесте, да ли на пописаном добру нема каквих службености. Законодавац би, другим речима, изазвао, код лицитаната, једну небрижљивост која се не би, у одсуству извештаја о хипотекама и прибелешкама, десила. Наравно, — да додамо — да ова констатација о одговорности законодавчевој ни у колико не побољшава положај купца на јавној продаји, пошто законодавац законски, ни кривично ни грађански, не одговара. А већ да власт, било суд било полиција, не би могла бити тужена за накнаду штете од стране купца на лицитацији, ако би се §. 472., у вези са §. 477., тумачио тако да се само хипотеке и прибелешке имају публиковати, то је јасно. Ни једна власт не може законски одговарати, када никакво наређење закона није повредила.

Када, на тај начин, саопштавање лицитантима оних права стварних или личних службености која терете пописано добро има толику важност за њих, то је онда потребно да суд, у извештају о коме је реч у §. 472. грађ. суд. пост., означи и службености на дотичном имању. И, као што смо већ видели, ово означење, о коме §. 472. изречно не говори, много је корисније, са гледишта публике која се позива на продају, него означење хипотека и прибележака којим се тај пропис нарочито бави. Управо означење хипотека и прибележака — а то смо већ објаснили — нема никакве вредности, ако се само апстрахује та његова добра страна што ће, благодарећи њему, полициска власт сазнати за имена заложних поверилаца, којима се, по §. 478., продаја има индивидуално саопштити.

Али, којим бисмо законским прописом могли поткрепити мишљење да је суд дужан, у свој извештај о теретима, забележити и службености? Аргуменат основан на изразу *интабулација* отпада сасвим. Истина је да је, по §. 431. од аустр. грађ. зак., израз *Die Intabulation* синоним израза *Die Einverleibung*, који значи, у опште, увод у баштинске књиге ма каквог права које подлежи упису (bücherliche Rechte), из чега би се могло извести да, и код нас, реч *интабулација* хоће да каже свако стварно право на непокретним добрима. Али, овај закључак мора бити сасвим одбачен, пошто испред речи „интабулација“ стоји, у §. 472., ово: „. . и за колики дуг...“, из чега излази да *интабулација* има овде смисао речи *хипотека*, то јест да она значи само непокретну залогу.[6]) У осталом, тај термин, после уредбе о интабулацији, дефинитивно је, у нашем праву, задржао само то значење. (В. тач. I. и II. те уредбе.[7]) Исто тако и *прибелешка* не значи ништа друго до опет један нарочит случај непокретне залоге, којим се законодавац бави у тач. XX. интаб. уредбе и у §§. 393. и 397. грађ. суд. пост..

Дужност власти да објави службености оснива се, по нашем схватању, на §. 477. по коме се, на првом месту, мора означити *предмет продаје*. А под овим не треба разумети само покретно или непокретно добро које је у попис узето, већ и пространство права које на том добру дужник има. Тек ако је и ово друго тачно у огласу обележено, надметачи ће знати шта се управо продаје, и неће бити, у том погледу, у заблуди. Наравно, да међу индикације које стоје у вези са означењем предмета продаје долазе, и то међу најважније, и службености стварне или личне. Не навести то у акту о теретима, то не би било ништа друго до повреда оне одредбе §. 477. која тражи био би довољан разлог за уништај продаје од стране купца.

---

[6]) Види и §. 477. грађ. суд. пост. који вели: „У огласу биће означено на коме је месту и какво непокретно добро, колико је процењено, чије интабулације — прибелешке — *и за колико* на њему постоје, и т. д...“

[7]) §. 326. грађ. зак., у коме се налази одредба о установи непокретне залоге, служи се, за означење ове, терминима: хипотека, баштинска или мањачка залога. Израз *интабулација*, интабулисање ту се не налази. Шта више изгледа да, по овом §-у, тај израз значи, као и по аустр. грађ. зак., сваки увод у баштинске књиге, по што се ту вели, да се непокретна залога добија, „кад се дуг, или писмена исправа, на којој се дуг оснива, у књиге судске својим путем уведе, т. ј. *убаштини (интабулира)*“. Али као што смо и горе приметили, данас, односно смисла термина *интабулација*, не може постојати никаква више сумња.

По § 501. грађ. суд. пост., јавна продаја је неуредна и пода се одреди ствар која се продаје. Одсуство таквих индикација ништиће се, између осталих случајева, и онда, ако није поступљено по §. 477. ист. зак.. Бар ово је несумњиво у колико би се тицало купца bona fide. Он је купио једно добро које је имало у себи битне недостатке — а такве су, сумње нема, службености — за које он није, у моменту лицитације, знао (§. 555. грађ. зак.).

Наравно да, за штету коју би купац на јавној продаји могао да претрпи услед тога што га власт није известила о службеностима које су постојале на пописаном добру, могла би и сама та власт бити одговорна, по оном општем правилу да сваки, па дакле и власт, одговара за штету коју неком причини својим незаконитим поступком (§§. 800. и 801. грађ. зак.). А то је, сумње нема, незаконит поступак, када власт не изврши једну законску наредбу, случај који, поименце, имамо, када власт пропусти одредити тачно ствар која се продаје, што јој §. 477. ставља у дужност. Свакако, ствар која је предмет лицитације није тачно означена, ако је власт пренебрегла навести службености које на њој леже. У осталом, дужност овога објављивања службености не би имала много смисла, када она не би била санкционисана одговорношћу власти.[8])

Да је објављивање службености уписаних на добру у попис узетом једна врло корисна установа, види се и по томе што је она, унесена на пример у аустриски законик о извршењима од 1896. (Executionsordnung) у чијем се §. 146. наређује да се у акту званом: „Versteigerungsbedingungen" означе и службености. („Die Versteigerungsbedingungen haben zu enthalten: 3. Die Bezeichnung der Dienstbarkeiten, Ausgedinge und anderen nicht zu den Hypotheken gehörenden Lasten, welche der Ersteher ohne Anrechnung auf das Meistbot übernehmen muss"). Цитат под заградом поставља, дакле, као правило да се у акту *услова иродаје* каже да ли на пописаном добру има каквих права која су од утицаја на лицитациону цену истога добра. Међу тим правима, на првом месту, фигуришу службености, Dienstbarkeiten, пошто оне, у овом погледу, највише значаја и имају.

У овом смислу требало би и прерадити § 477. нашега грађ. суд. пост., како би питање о потреби означења службености у погледу продаје било изван сваке дискусије. Предлог закона о изменама и допунама у законику о поступку судском у грађанским парницама који је, прошле године, израђен у нашем Министарству Правде, налази се, код истога питања, на добром земљишту. Његов § 67. вели да оглас о продаји непокретнога имања, између осталога, има садржавати и „8. означење укњижених (интабулисаних или прибележених) терета и *других забележених права.*" „Друга забележена права" то су, свакако, на првом месту службености, стварне или личне, које терете пописано добро. Наравно, да, у колико се наведена одредба § 67. односи на потребу објављивања хипотека и прибележака, њој се може учинити она иста замерка која и сличном пропису у § 477. грађ. суд. пост..

Живојин М. Перић

[8]) Разуме се да ће ова одговорност бити ангажована тек онда, ако би купац, услед тога што је за службеност сазнао после истека рока у коме се продаја јавна може уништити (§ 502. грађ. суд. пост.), дефинитивно остао сопственик. Да приметимо да је, у овом случају, деликатно питање, да ли ће одговорност власти бити на првом месту, или је она, према одговорности продавца, дужника, супсидијарна; као и питање да ли би, и после рока у § 502. грађ. суд. пост. предвиђеног, купац могао тражити поништај свога уговора о продаји и куповини по § 555. грађ. зак. (у вези са § 537. ист. зак.). Наравно, оно прво питање претпоставља да се је ово друго решило у негативном смислу. Јер, ако се допусти да купац на лицитацији, који није знао за службености на пописном добру, може тражити поништај уговора закљученога са дужником, а на основу наведених прописа грађ. зак., после рока у § 502. грађ. суд. пост. утврђенога, онда, природно, не може ни наступити случај да је он оштећен услед постојања службености на пописаном добру. Ту може бити говора о штети коју он трпи услед поништаја уговора, штета за коју би опет могла бити власт одговорна као проузроковач поништаја, јер није била објавила службености.

У сва ова питања, која просто цитирамо, не можемо на овом месту ни у колико улазити.

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ
(1793 — 1869)

II

Полиција у Београдском Пашалуку за време Турака
(1793 — 1804)

(НАСТАВАК) 4

И самог Карађорђа, по причању његовог савременика и пашенога Гаје Воденичаревића[1]), морали су једном приликом Тополци откупљивати од крагујевачког муселима, који га беше затворио с тога, што је на мртво име испребијао некога Авдију Аџи- Марића. Овај Авдија, јунак на гласу код Турака, беше се зарекао своме друштву да ће Карађорђа ухватити, везати и везана довести у кафану неког Сали-баше, близу Паланке. У место везапог Карађорђа, Авдија се вратио у кафану без коња и оружја, а уз то и сав испребијан. Да би прикрио своју бруку, објави Турцима, да га је Карађорђе напао у једном лугу са 40 хајдука. По тужби Авдиној и осталих Турака, муселим затвори Карађорђа, али кад то чују кнезови: Јовица из Кнића, Ћира из Врбице и Милија из Светлића, дотрче у Крагујевац са још 25 људи из Тополе, и после многих молби и уверавања да Карађорђе није хајдук, пусте га из затвора за 100 гроша.

Што се тиче Авдије, њега је Карађорђе, вели Воденичаревић, толико тукао, и то потпуно сам, да му је „сва ребра саставио са ртеницом".

Поред изложених глоба, које су зависиле од погодбе, муселими су за свој рад наплаћивали још и *крвнину*, која је била општег карактера. Ову крвнину муселими су тобож наплаћивали за рад на истраживању убица и злочинаца, али у ствари нису ништа радили, изузев изласка на лице места ради константовања убиства и разрезивања крвнине на околину. У овоме се тако далеко ишло, да се крвнина наплаћивала чак и у оним случајевима, кад би се ко удавио, или од зиме умро, или ма каквим несрећним случајем погинуо. У свима овим случајима, на име крвнине морало се платити најмање 1000 гроша[2]).

Ну, и поред свег овог потмичарског карактера турских власти, Срби су, с погледом на раније турске зулуме и насиља, били прилично задовољни са управом овог доба. Изузев муселима и кадија, који су се новцем могли купити за сваку ствар, у унутрашњости земље није било никаквих других турских чиновника ни власти до српских кнезова и кметова, које је сам народ бирао. Онима, који су Србима највише досађивали, а то су јаничари и читлук-сахибије, било је у ово време забрањено бављене у Београдском Пашалуку, а и само раније купљење порезе преко турских власти, које је давало повода свакојаким насртајима на Србе, беше по хатишерифу од 1793. год. прешло на српске кнезове и кметове. Изгледа, по свему,

[1]) Гласник II.

[2]) Вукова Даница за 1828 г. стр. 82.

да су Срби овим полунезависним стањем били потпуно задовољни, јер су га и доцније, за време оба устанка, узимали за основу својих преговора око закључења мира с Турцима.

* * *

Зло је настало за Србе 1801. год. када су дахије убиле Мустај-пашу (15 децембра 1801), и сву власт у Београдском Пашалуку приграбиле у своје руке. Поделом територије пашалука на четири дахије, поделом села на кабадахије, јаничарске аге и субаше, и увођењем порешчија, који су уз купљење порезе одузимали и оружје од народа, уништена је сасвим раније *кнежинска самоуправа*, а на место ње завладало је безвлашће и насиље.

„Сад већ, — вели Вук у својој *Грађи за Сриску Историју нашега времена* (стр. 148), — ни судија други није било у земљи осим дахија и *њихових кабадахија и субаша; кнезови* су послије Аџи-Мустајпашине смрти одма изгубили власт у народу, а и кадија, ђе се који налазио, није смео од њи ни помолити свога ћитапа. *Они су људима судили и пресуђивали по својој вољи, људе били и убијали, глобљавали, отимали (или узимали као своје) коње и оружје, и друго, што им се год допало, најпосле стану силовати жене и ђевојке;* изгонили су ји у коло да играју пред њиовим ановима и чардацима, или пред чадорима, па које су им се допадале, они су узимали к себи; тако данас једну, а сутра другу: каштo по једну, а каштo и по двије и по три у један пут“.

Као пример муселимског свирепства и неваљалства овог доба, служи и познати *Руднички бик* (Сали-ага), који је био муселим у рудничкој нахији. По тврђењу Јанићија Ђурића[3]), овај развратни власник ишао је са стотину Турака од села до села ради убијања и глобљења народа, и бешчашћења женскиња.

Као што је већ познато из историје, оволики турски зулуми побудили су народне кнезове да се једном тужбом обрате самом султану, а када је овај, поводом исте, запретио дахијама „*војском од другог народа и закона*“, наступила је сеча кнезова, из које је поникао устанак.

Који од муселима и субаша није успео да благовремено измакне испред праведног народног гнева, тај је скупо платио своја раније неваљалства. Са бегством или погибијом њиховом, престала је и свака турска власт у побуњеним крајевима.

Из свега, што смо до сада казали о стању полицијске власти у Београдском Пашалуку, дâ се са позитивношћу извести овај закључак:

1. Како у целокупном народном животу, тако и у стању полицијске власти овог времена, јасно се разликују два периода.

Први обухвата време до убиства Мустај-пашиног (1801 г.) и одликује се *кнежинском самоуправом* и патријархалним карактером полицијских власти. То је сам народ, који у овом периоду времена бира своје најближе полицијске власти: обркнезове и кметове, и смењује их опет по својој вољи и увиђавности. Поникле, на овај начин, непосредно из народа, властима овим био је најглавнији задатак, да се старају о народу у својој околини — на својој територији — како најбоље знају и умеју, или још боље: *њихов карактер више је био локалне периоде.*

Карактеристика другог периода, који настаје од смрти Мустај-пашине и траје до устанка, јесте потпуна анархија у односу према Србима, испуњена множином страховитих насиља и неправди. Српски народ у овом периоду времена нема апсолутно никаквих права, већ само дужност да трпи највеће неправде и најгора понижења од стране турских власника, у чијим је рукама махом била и судска и полицијска власт.

2. У полицијским властима првог периода, оличене су не само управне, већ и финансијске, војне, па у неколико и судске власти; чисто полицијске дужности биле су ограничене на ред, сигурност и заштиту личности и имаовине.

Дужности полиције у другом периоду времена неодређене су и произвољне.

3. Ни у једном ни у другом периоду нема никаквих, бар до сада познатих, писаних закона и уредаба, које би одређивале делокруг рада полицијских власти, и начин извођења њихових дужности. Њих — законе и уредбе — у првом периоду замењују обичаји, а у другом самовоља. И најзад

4. Оба периода одликују се потпуним одсуством сваког рада полиције на пољу привредног и културног напретка народног, нити је, према приликама у којима се тада налазио српски народ, о томе могло бити и говора.

* * *

Поменули смо већ, да је Београдски Пашалук у ово време био издељен на 12 нахија. Потпуности ради додајемо, да су то биле ове нахије: *ужичка, пожешка, јагодинска, ћупријска, пожаревачка, смедеревска, грочанска, београдска, ваљевска, шабачка, рудничка, крагујевачка.*

III.

Полиција у Србији од 1804.—1869. год.

Према политичким и друштвеним приликама Србије од првога устанка па до 1869. год., у развитку свију земаљских власти за ово време, па и полицијске, разликују се четири главна периода.

Први период обухвата време од 1804.—1813. год., и почива, у главноме, на *обичајном праву.*

Други период обухвата време од 1813.—1815. год. Власти српске, које су створене у првом периоду, замењују се понова турским властима, онаквим истим какве су постојале у очи устанка.

Карактеристика *трећег периода* јесте *мешовита власт:* српска и турска. Он почиње са другим устанком (1815. год.) и траје до првог српског устава (1835. год.), и најзад.

Четврти период обухвата време од 1835.—1869. године. *Устав* и *писани закони* главна су одлика овог периода.

Сваки од ових периода, а нарочито последњи, могао би се разделити у неколико одсека према главнијим моментима свога развитка, али их ми овде нећемо делити, већ ћемо само те моменте нарочито нагласити приликом излагања сваког периода понаособ.

Приликом овог излагања додирнућемо, у колико буде потребно, и остале, а нарочито судске установе, које су у прва три периода, као што ће се већ видети, биле у врло тесној вези са полицијском влашћу — општа карактеристика првог доба државног живота сваког народа.

Први период.

(1804. — 1813. године)

Још у почетку самог устанка, Карађорђе је сазвао у Остружници скупштину (крајем месеца априла 1804.[1]) од окол-

[3]) Повестница Карађорђевог времена

[1]) Стојан Новаковић у своме *Устанку на Дахије* вели да је ова скупштина била после 20. априла, и да је на њој ударен темељ државном уређењу.

Мита Петровић, у свом познатом делу: *Финансије и установе обновљене Србије* (стр. 60) наводи да је ова скупштина одржана на дан 9. априла, док

них старешина и виђенијих људи, на којој је, поред осталог одлучено и то, да се у побуњеним нахијама поставе старешине и судови — магистрати, који ће се старати о одржању реда у земљи и прикупљању прихода.

Јаничије Ђурић у *Повесници Карађорђевог времена* (Гласник IV) изриком тврди да је он по наређењу Карађорђевом писао сваком окружју „*да пошље свога старешину у Остружницу на скупштину и на договор, и да поведу по 2 и по 3 главна човека за избор судија; јербо вознамери одма људе добре изабрати ипорадити судија, јербо се није могло без суда обдержавати, и то сви да стигну 21. марта.*“

Из причања проте Ненадовића (Мемоари, стр. 87.) види се да је ова скупштина држана и пре и после познатог састанка у Земуну, а овај је састанак био 28. априла (Поменик Милићевића стр. 243), док Миленко Вукићевић тврди да је она одржана 24. априла 1804. год. (Дело за 1904. год.)

За старешине по нахијама и кнежинама остали су махом они, који су се ставили на чело устанка, а што се тиче чланова магистрата, који су у ово време обављали и судску и полицијску власт, они су изабрани на нахијским скупштинама. Први од ових магистрата установљен је за ваљевску нахију, и то почетком месеца маја (од 1.—6.) 1804. год. Начин његовог постанка, а у неколико и делокруг његовог рада, најбоље се види и из ових редака проте Ненадовића[1]):

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

[1]) Мемоари стр. 88.—89.

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

КАЖЊЕНА ЛАКОМОСТ

(СВРШЕТАК)

Не знам шта ми је било, али као опијен неком чаролијом прихватим предлог овог свог незнаног пријатеља. покупим све што сам имао, те накрмим 9.000 динара, и са њиме сиђем право на Саву за Земун.

*

Кућа у којој је требао да се обави посао била је сасвим проста и на крају вароши. Ми смо, по предлогу његовом, журили да нас нико не би задржавао и ометао. У соби, у коју се улази кроз једно предсобље, нађосмо у истини једног средовечног човека, који је седео на кревету и пушио.

Човек се премешкољи, подиже, загледа ме у лице и рече: Само, молим вас, не желим да се зна да сам их ја вама продао. Кад толико на њима губим нисам рад, да после и са полицијом имам посла.

— Немате шта да бринете, одговорим му ја. Знате, ја сам из Београда и собом у Београду носим целу тајну.

— Врло добро, врло добро. Ви сте онда као поручени; причекајте да донесем новчанице и да прегледамо рачуне. Ви сте јамачно собом донели новац за ову куповину.

— Јесам. Требало би да се пожурите како би ствар што пре свршили. Време пролази, а ја сам рад да за времена будем у Београду. Сад и ја почех да журим. Све ме некако обузимаше језа од овог тајанственог посла, на који ме навуче овај мој незнани пријатељ.

— Стићи ћете ипак на време, а ја ћу сад омах новчанице донети.

На иста врата, на која смо нас двоје ушли, изашао је такође и овај сада први пут виђени трговац земунски, а после једно десет минута вратио се са једним пакетом увијеним у некакве разнолике крпе и дроњке.

— Ево тих новчаница, прегледајте их, молим вас, и једновремено избројте. А за то време дајте ми ваш новац да га пребројим. Знате, на тај начин ћемо лакше и брже посао свршити.

Није трајало ни пет минута, како смо почели бројати новац, кад наједаред сва тројица чусмо јако лупање на вратима собе у којој смо пребројавали новац.

— Ко је? доста гласним тоном запитаће сам трговац, без икаквог зазора и и страха; међутим ја сам био премро од страха, нисам знао шта да мислим!!....

— Полиција — чу се с поља глас. У име закона отварајте!

И док сам ја тужно и са пуно плашње разгледао онај новац, који је лежао пред нама, мој незнани пријатељ скочи и отвори врата. Пред нама се указаше три човека — два у цивилу, а један у полицијској униформи.

— Полицији је достављено — отпоче онај у униформи — да се у овој кући налазе, и да се пуштају у саобраћај лажне српске новчанице. Вероватно да су ове новчанице које су пред вама баш оне, које се означавају као лажне. У име закона позивам вас да се одмах уклоните од њих.

И после ових тако озбиљних речи почех са болом у души посматрати, како овај грозни човек без икаквог даљег коментара покупи сав новац и даде једном од оне двојица у цивилу, који су били са њим дошли, ваљада као његови помоћници, — а затим, обраћајући се мени, продужи:

— Ваше име, године старости, одакле сте, зашто сте дошли овде, и одкуд вам овај новац?

— Ја сам београдски трговац, до сада никада некажњен, у раду поштен, гласа доброг — једном речи потпуно исправан грађанин београдски. Можете се, ако хоћете одмах уверити депешом коју ћу ја платити. Новац у 9.000 дин. у српским правим новчаницама, који је сада покупљен заједно са оним другим новчаницама, мој је; а онај други новац у оним осталим новчаницама, како ви велите лажним — није мој. То је овог господара. Ја сам овде дошао по једном трговачком послу, немајући намере ни да правим ни да протурам лажне српске банке. Ако су, дакле, банке овога трговца лажне, имајте уверења, да ја у том послу имам исто толико удела, колико и ви, пошто се тек на мене, мислим, не може сумњати, кад се зна да сам дошао из Београда пре једног часа.

— Лепо, лепо, прекиде ме униформисани. Ја сам записао ваше име. Знам да сте данас допутовали и за сада ми је доста. Полиција ће своје учинити и истрагу повести, па ако нађе да сте невини ви ћете за 10—15 дана добити свој новац, кад вас полиција буде позвала. А за сада сте слободни и очекујте позив од нас или да примите новац или да искусите законске последице.

Затим се окрете оном трговцу који је донео лажне банке и рече му: У име закона напред. Ви сте земунски грађанин и о вама добићу податке у самој полицији. Од овога тренутка ви сте притворени.

Све је то свршено, мислим, у времену од 10 минута. Срећан што сам се извукао беде, која ме је могла снаћи у туђој земљи, у брзом размишљању о свему томе за час стигох до дунавског пристаништа, и одмах уђох у лађу, која се баш тог момента кретала за Београд.

Сад сам већ ван сваке опасности, помислих у себи, кад видех како лађа поче нагло да граби све више Београду.

*

— Ви сте сада у грозничавом стању, бојите се, да не будете и ви окривљени као саучасник у прављењу и протурању лажних банака, ако се нађе да су банке, оног земунског трговца, у истини лажне. — па сте јамачно дошли до мене ради савета? —

Да, код вас сам дошао ради савета, али не да ме спасете од какве казне и кривице, јер ње сад већ више нема, већ да гледате ако можете да ми спасете опљачканих 9.000 динара.

— Ви сте у заблуди прекидох га. Ако је новац, као што ми мало час рекосте, у рукама власти, онда ни у ком случају не можете бити опљачкани. И ви по мом дубоком уверењу грешите, ако мислите да се државна власт, у овом случају полиција, сме толико ниско спустити, да вас она опљачка.

— Ја сам заиста, драги господине, опљачкан, али од оне полиције, која је новац покупила. Само при том не заборавите и ово, да то у ствари није ни била земунска полиција, већ су биле преобучене ординарне варалице, почев од оног мог незнаног пријатеља и оног санћим неписменог трговца, који је имао да ми прода лажне банке, па све до оне тројице, који санћим представљаху земунску полицију.

— Тако!! Сад ми је све јасно. Ви сте били лакоми на новац, па сте, занесени том својом лакомошћу, поверовали оном свом незнаном пријатељу који вас је вешто обмануо, да са новцем пређете у Земун.

— Да господине, тако је.

— Али молим вас јесте ли ви уверени, да је то била лажна полиција; молим ис-

причајте ми све лепо, не знате како ме цела та ствар интересује, јер је веома занимљива? —

— Кад сам дошао у Београд није ми било лако што сам оставио оних 9.000 динара, али сам ипак био задовољан, што нисам отеран у затвор.

— У том уверењу ја сам једва чекао да прођу 15 дана, јер сам у души био на чисто, да ја не могу бити крив и да ће се на крају крајева морати према мени истрага прекинути и новац вратити, па сам за то, као што рекох, са нестрпљењем и чекао да прођу оних 15 дана тако судбоносних за мене.

— Али, драги господине, прођоше не 15, већ и 30 па и 45 дана, а од земунске полиције не добих никакав позив. Да би прекратио то досадно очекивање, сетих се кума. Помислим да би добро било да њега пошаљем у Земун, те да се извести код земунске полиције, што је било са том мојом афером и кад ће ми се новац вратити, јер и ако сам у души осећао да не могу бити крив, ипак нисам смео прелазити у Земун.

— Кад сам куму представио целу ствар, он ме наједанпут пресече речима, да се он у опште не сећа да је ма с којим својим познаником из Земуна говорио о мени. Шта више поче ме уверавати, да се он не сећа у опште да има кога од својих пријатеља и познаника у Земуну.

— Пошто сам га уверио да сад више није реч о том нашем незнаном познанику и пријатељу, већ да су сада у питању мојих 9.000 динара, који се налазе код земунске полиције, и о којима, од данас кад су од мене узети, до данас немам никаквог извешћа, на моју молбу он је пристао да оде у Земун и на лицу места увери се код тамошње полиције, зашто ствар до сад већ није свршена и мени новац враћен? —

— Можете мислити, какво је разочарење наступило код мене кад ми је кум, по повратку из Земуна, саопштио, да се он лично известио код земунске полиције, да тамо не постоје акта никаквог предмета који би се односио на истрагу кривице моје и неких Земунаца у предмету протурања и прављења лажних српских новчаница, и да земунска полиција нити је вршила у том времену преметачину каквог стана нити је узела од кога ма какав новац у срп. новчаницама. Ако је то било у истини, онда, рече ми кум, да му је дотични полиц. чиновник казао, да је то била удешена превара неваљалих људи противу којих би се могла отпочети истрага.

— Као громом поражен сео сам на столицу и за дуго времена нисам се могао повратити.

— Као што видите, на моју велику жалост, драги господине, истина је и да је оно била лажна полиција и да сам ја на онај начин опљачкан и да су мојих 9.000 дин. бар за сада пропали.

— Видим, али сам такође и уверен да у будуће нећете више бити лакоми на новац, до којег се долази лакомошћу олако.

После извесног времена трагање је показало, да су оно заиста биле варалице, и да је мој клијенат скупо платио своју лакомисленост. **Ђ. Карајовановић.**

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Вучић Радоњић — Велић — Кушић, из Мачкове у ср. моравичком, окр. чачанском, који је био у притвору за опасну крађу Илији Делићу из Кнића, побегао је 5. ов. м-ца из притвора начел. ср. крагујевачког. Вучић је стар 14—15 год., дежмекаст, омален, у опште плав, дугачке косе, на врату има гуке; од одела има подугачко гуњче и чакшире од црног сукна, на ногама опанке са каишима, и на глави шајкачу. — Позивају се све полиц. власти да Вучића живо потраже и у случају проналаска спроведу начел. окр. крагујевачког с позивом на Бр. 3006 или Управи града Београда с позивом на Бр. 8169.

Милија Живановић, тежак из села Мале Косанице у ср. косаничком, 9 пр. м-ца заклао је секиром свога синовца Алексу, сина Јеремије Живановића, тежака онд., па одмах испред потере побегао преко границе на месту званом «Орлиште» у Турску. Милија је стар 37 год., висок, сувоњав, плав, очију плавих, бркова смеђих, пуних и оклембешених, у црном сукненом старом оделу са шајкачом на глави и опанцима на ногама. У ходу је тром и погрбљен, у лицу блесаст, зна по мало цигански и арнаутски. Родом је из Синаје, нахије пећске у Ст. Србији. — Позивају се све полиц. и општинске власти да Милију у случају проналаска спроведу начел. ср. косаничког с позивом на Бр. 1667. УБр. 7944.

Душан Тарајић, из Косанчића, решењем лесковачког првостепеног суда од 25. пр. м-ца Бр. 3959, стављен је под суд и у притвор за опасну крађу, али се налази у бегству. Душан је стар 22 год., стаса средњег, косе црне, образа дугуљастих, чела умереног, обрва црних, очију жућкастих, носа обичног, без бркова. — Позивају се све полиц. и општинске власти да предузму све мере за његов проналазак, па у случају успеха спроведу га првостеп. лесковачком суду с позивом на Бр. 4169, или Управи града Београда с позивом на Бр. 7927.

Михаило Раденковић, тежак из Г. Крчмара, у друштву са својим братом Владиславом, 28. пр. м-ца убио је из пушке Милована Веселиновића, тежака, а пуцали су и на његовог сина Драгојла, па је Владислав ухваћен, а Михаило је некуда побегао. Михаило је стар 30 год., очију плавих, косе кестењаве, бркова малих, танких, у лицу румен, брија се, средњег узраста, правилно развијен, хитар, говори оштро, у црном је сукненом оделу са шајкачом на глави и опанцима на ногама. Родом је из Ћуковца, нахије приштинске у Ст. Србији, од куда је пре 6 год. прешао у Србију. — Позивају се све полиц. и општинске власти да Михаила потраже и у случају проналаска спроведу га начел. среза косаничког с позивом на Бр. 2159, или Управи града Београда с позивом на Бр. 7894.

Милорад, посинак *Стојана Јовичића,* из Цветановаца, тешко је повредио Стојана и жену му Радојку, па незнано куда отумарао. Милорад је раста средњег, стар 25 год., косе црне, очију црних, образа округлих; од одела има: гуњ, чакшире, кратки гуњић од сељачког сукна, на глави шубару и на ногама опанке; заражен је и вероватно да ће се јавити за болницу. — Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да Милорада потраже у свом делокругу и у случају проналаска спроведу га начел. ср. колубарског, окр. ваљевског, с позивом на Бр. 2523, или Управи града Београда с позивом на Бр. 8650.

Побегли притвореници. Ноћу између 9. и 10. марта тек. год. побегли су из апсане првостепеног ваљевског суда ови притвореници: **Никола Исаиловић,** из Суводања, среза подгорског, стар 32 год. висок приземљаст, у опште зликовачког изгледа; осуђен је био 18 година робије. **Драгоје Кандић — Крсмановић,** из Мионице, стар 30 год., средњег раста, косе, браде и бркова риђих, у панталонама и гуњу; осуђен је на три године робије. **Радисав Леонтијевић,** из Такова, среза тамнавског, стар 25 год., пун, средњег раста, косе и бркова плавих, у панталонама и гуњу од шајка; он је под судом. **Војислав Митић,** из Дупљаја, ср. ваљевског, стар 20 год., средњег раста, прземљаст, без браде и бркова, у кошуљи и гаћама; осуђен је 12 година робије, и **Крста Грујевић,** из Крчаљева, среза ужичког, стар 21 год., средњег раста, смеђ, малих плавих бркова, у панталонама и гуњу.

Препоручује се свима полиц. и општинским властима да именоване потраже у своме делокругу па у случају проналаска спроведу их начелству окр. ваљевског с позивом на Бр. 2571 или Управи гр. Београда с позивом на Бр. 8843.

Живојин Јанковић, слуга, родом из Обреновца, стар 16 год., црномањаст, испод левог ува има рану, у цивилном оделу: сако капут са једним редом дугмета, прслук и панталоне затворене боје, на ногама ципеле и на глави шешир, украо је у друштву са још једним лицем Спасоју Кољивратићу. слузи Пере Кољивратића, трг. овд., 90 динара, па незнано куда побегао. — Позивају се све полицијске и општинске власти да Живојина живо потраже и нађеног спроведу Управи гр. Београда с позивом на бр. 7816.

Крађа коња. Ноћу 2. ов. м-ца непознати лопови, по свој прилици цигани скитачи, украли су Проки Прокопијевићу, из Гугља у ср. пожешком, једног коња, старог 4 год.; кулаш је, зелен, брњаст, на десном оку има брадавицу; Радоју Ђаковићу и Новици Деличићу из Гривске два коња, оба врана, један је цветаст, а један има беле пртенове око ушију; Кости Гордићу из Горобиља кобилу са ждребетом, кобила је стара 4 год., а обоје су цветасти; Веселину Милићу из Папратишта једног коња длаке мрко дорасте, старог 12 год., без белеге; и Чедомиру Јовићевићу, из Ларета, једну кобилу, стару 8 год., мрко дорастасту, сапи обојених. — Позивају се све полицијске и општинске власти да за проналазак покраће и лопова предузму све мере, па у случају проналаска спроведу их нач. ср. пожешког с позивом на бр. 2314.

Богољуб П. бив. момак Мике Бакића, комичара овд., стар 17—19 год., раста средњег, дугих образа, косе црне, очију црних обрва црних, у лицу лепушкаст, у кратком капуту и панталонама затворене боје, примио је 5. ов. м-ца од г-ђе Зорке Јовановић, овд. пензионарке, 6 ком. гаћа да их однесе у Официрску Задругу и прими новац, па пошто је то извршио и примио новац у 15 дин. побегао је незнано куда. — Позивају се све полицијске и општинске власти да Богољуба нађивље потраже и у случају проналаска спроведу га Управи Београда с позивом на бр. 8401.

Радисав Ђурић, тежак из Лозана у ср. свршишком окр. нишком, решењем књажевачког првостепеног суда од 6. фебруара 1904. год. № 1506 стављен је под суд за дело из § 201. II одељ. крив. зак. Како се окр. Радисаву сада не зна место становања и занимање, то се препоручује свима полицијским и општинским властима да га у својим домашајима живо потраже и нађеног спроведу поменутом суду с позивом на Бр. 1396. Радисав је стар 33 год., средњег раста, дежмекаст, лица плавог, косе и обрва смеђих, очију граорастих, носа и уста правилних, без особених знакова, говори српски и влашки; од одела носи чакшире и гуњ од црног сукна, на глави капу шајкачу, на ногама опанке. — УБр. 8444.

Чедомир Топаловић из Шопића, који одговара за извесну кривицу код начел. ср. колубарског, побегао је 1. ов. м-ца од куће незнано где. Стар је 28 год., приземљаст, танких црних бркова, добро развијен, у оделу сељачком: уске чакшире, од шајка чохана антерија, на глави шубара, а на ногама опанци. — Позивају се све полицијске и општинске власти да Чедомира потраже и нађеног спроведу нач. ср. колубарског окр. београдског с позивом на Бр. 2388. УБр. 8765.

Непознати Лопови извршили су ноћу између 22. и 23 пр. м-ца опасну крађу Јони Андрекуловићу, тежаку из Уровице у срезу брзопаланачком. Обили су катанац на згради до куће и однели собом: један нов женски кожух са рукавима, жуто обојен, једну нову женску свилену памуклију, једну трубу од 16 метара памучног белог платна, једну ниску састављену од 2 дуката цесарска, 4 руске рубље, 7 аустријских цванцика, једног српског динара и разног ситног новца. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за лоповима и покрађом живо трагају и у случају проналаска спроведу их начелнику среза брзопаланачкога с позивом на Бр. 1482. — АПБр. 234.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Душан Поповић, бив. учитељ из Аранђеловца, на коме се примећују знаци душевног растројства, 2. ов. м-ца отишао је од куће незнано куда. Он је стар 37 година, средњег је раста, сувоњав, смеђ, бркова повећих, има браду, у цивилном оделу, кад говори по мало шушка. — Скреће се пажња свима властима на њ, па у случају проналаска да се спроведе нач. ср. јасеничког у Аранђеловац с позивом на Бр. 3550 или Управи града Београда с позивом на Бр. 8246.

ТРАЖИ СЕ

Никола Талајевић, надничар и тежак из села Михајловца, у срезу брзопаланачком, нестао је још 6. децембра пр. год. и до данас се ништа није могло сазнати о њему. Начелник среза брзопаланачког тражи га, пошто постоји сумња да је Никола убијен. Он је стар 50 год., средњег стаса, буцмаст, косе и обрва смеђих очију граорастих, носа правилног, уста умерених, лица роава и поднадула. У оделу је сељачком прилично одрпаном; неожењен је. Моли се свако, ко би што о њему сазнао, да о томе извести начелника среза брзопаланачкога с позивом на Бр. 1316, или уредништву «Полицијског Гласника» с позивом на АПБр. 233.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Коста Кузмановић, алас из Вишњице и **Владимир Ненадовић**, такође алас, из Дубравице, налазе се под истрагом и у притвору код кварта палилулскога због опасне крађе

амова и коњског прибора у вредности око 800 динара, извршене Евг. Михелу, фабриканту штофова.

Крађа ова извршена је још у 1903. години, ноћу између 18. и 19. октобра, а што до сада није пронађена има се приписати њиховој већ-

Како није искључена могућност, да су ова два злочинца извршила још какво кривично дело, то им се износе њихове фотографије и умољавају се сва приватна лица, да ако случајно упознаду у њима непронађене злочинце, известе о томе Управу града Београда или уредништво «Полицијскога Гласника».

Њихови картони у Антропометријско Полицијском одељењу гласе овако:

Коста Кузмановић, стар 26 година, стас 1 м. 77·5, размак руку 1 м. 78, полустас 92·8 см. дужина главе 18·7 см., ширина главе 16·0 см., ширина јагодица 14·7 см., дужина десног уха 6·6 см., дужина левог средњег прста 11·9 см., дужина левог малог прста 9·4 см., дужина леве ноге 27·5 см., дужина левог лакта 48·1 см.

Владимир Ненадовић, стар 27 година, стас 1 м. 67·8, размак руку 1 м. 70, полустас 90·5

штини. Коста и Владимир познати су и из раније полицијској власти као крадљивци. Обојица су служили заједно војску и осуђивани су војним судовима за крађу. Коста је још један пут одговарао за крађу волова Мики Константиновићу, месару овдашњем, али је код суда пуштен из недостатка доказа.

см., ширина главе 15·9 см., дужина главе 17·4 см., ширина јагодица 14·7 см., дужина десног уха 6·0 см., дужина левог средњег прста 10·7 см., дужина левог малог прста 8·8 см., дужина леве ноге 26·7 см., дужина левог лакта 45·3 см.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Алимпић.

БРОЈ 10. и 11. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 20. МАРТА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, одликован је:

Орденом Двоглавог Белог Орла
петог реда:

Ђорђе Ђорђевић, инспектор прве класе Министарства унутрашњих дела.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 11. марта 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се: Јован Несторовић, начелник прве класе округа нишког и Ђорђе Ђорђевић, инспектор прве класе Министарства унутрашњих дела, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, ставе у пенсију, која им припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 11. марта 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за инспектора треће класе Министарства унутрашњих дела Петра Благојевића, начелника треће класе округа пожаревачког, по потреби службе.

за начелника прве класе округа нишког Мијајла Церовића, управника друге класе града Београда, у пенсији;

за начелника треће класе округа пожаревачког Љубомира Марковића, начелника исте класе округа ужичког, по потреби службе;

за начелника треће класе округа крагујевачког Ђорђа А. Ненадовића, начелника исте класе округа пиротског, по потреби службе;

за начелника треће класе округа чачанског Милоша П. Ђорђевића, бившег окружног начелника исте класе;

за начелника четврте класе округа крајинског Мијајла Јоцића, јавног правозаступника при зајечарском првостепеном суду;

за начелника четврте класе округа пиротског Стевана Ј. Гудовића, начелника исте класе округа крајинског, по молби;

за начелника четврте класе округа ужичког Ђорђа Т. Луковића, начелника прве класе среза гружанског.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 11. марта 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника прве класе среза крагујевачког Светозара Караулића, начелника исте класе среза пчињског, по потреби службе;

за начелника прве класе среза врачарског Алексу Давидовића, начелника исте класе среза прокупачког, по потреби службе;

за начелника треће класе среза орашког Момчила Здравковића, секретара прве класе начелства округа пожаревачког, по потреби службе;

за начелника треће класа среза ражањског Димитрија Ђорђевића, секретара прве класе начелства округа смедеревског, по молби;

за начелника треће класе среза црногорског Владимира Маленовића, писара прве класе среза колубарског, округа београдског;

за начелника треће класе среза златиборског Чедомира Перића, вршиоца дужности начелника истога среза у рангу секретара начелства друге класе;

за начелника друге класе среза нишавског, округа пиротског, Станка Милошевића, начелника треће класе среза трнавског;

за начелника треће класе среза трнавског Михаила Протића, секретара друге класе начелства округа чачанског;

за начелника прве класе среза масуричког Јована Михаиловића, начелника исте класе среза сврљишког, по потреби службе;

за начелника треће класе среза рамског Живојина Белопавлића, писара прве класе среза млавског;

за начелника друге класе среза ресавског Милутина Протића, начелника треће класе среза жичког;

за начелника друге класе среза моравског, округа нишког, Ђорђа Димитријевића, начелника треће класе истог среза;

за начелника треће класе среза млавског Манојла Лазаревића, начелника исте класе среза бољевачког, по потреби службе;

за начелника треће класе среза колубарског, округа ваљевског, Драгутина Пантелића, писара прве класе среза бањског;

за начелника треће класе среза космајског Косту Ракића, начелника исте класе среза брзопаланачког, по потреби службе;

за начелника друге класе среза подунавског Антонија Вилдовића, начелника треће класе истог среза;

за начелника друге класе среза кобубарског, округа београдског, Милана Лазића, начелника исте класе среза студеничког, по потреби службе;

за начелника треће класе среза пчињског Димитрија Христића, начелника исте класе среза лепеничког, по потреби службе;

за начелника друге класе среза неготинског Драгољуба Марковића, начелника треће класе истог среза;

за начелника треће класе среза лепеничког Миливоја Петровића, начелника исте класе среза деспотовачког, по потреби службе;

за начелника треће класе среза студеничког Лазара Нешића, начелника исте класе среза јабланичког, по потреби службе;

за начелника треће класе среза грочанског Милорада Пешића, начелника исте класе среза рачанског, по потреби службе;

за начелника прве класе среза рачанског Андрију Врчевића, начелника исте класе среза грочанског, по потреби службе;

за начелника треће класе среза темнићског Ђорђа Илића, вршиоца дужности начелника среза колубарског, округа београдског, у рангу секретара начелства друге класе;

за начелника треће класе среза јабланичког Светислава Мишића, секретара прве класе начелства округа пиротског; по молби;

за начелника треће класе среза бољевачког Тихомира Р. Петровића, писара прве класе првостепеног крушевачког суда;

за начелника треће класе среза звишкога Живојина Илића, начелника исте класе среза млавског по потреби службе;

за вршиоца дужности начелника среза гружанског, у рангу секретара начелства друге класе, Павла Ђорђевића, писара прве класе среза крагујевачког;

за вршиоца дужности начелника среза сврљишког, у рангу секретара начелства друге класе, Тихомира Гвозденовића, писара друге класе крушевачког првостепеног суда;

за вршиоца дужности начелника среза прокупачког, у рангу секретара начелства друге класе, Милорада Јовановића, писара прве класе среза нишког;

за вршиоца дужности начелника среза жичког, у рангу секретара начелства друге класе, Илију Николајевића, писара друге класе првостепеног суда вароши Београда;

за вршиоца дужности начелника среза деспотовачког, у рангу секретара начелства друге класе, Танасија Божића, писара прве класе среза параћинског;

за вршиоца дужности начелника среза брзопаланачког, у рангу секретара начелства друге класе, Косту З. Богдановића, писара прве класе истог среза.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 16. марта 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за члана друге класе Управе града Београда Живана Станковића, начелника треће класе среза врачарског; и

за вршиоца дужности члана Управе града Београда, у рангу начелника среског треће класе, Косту Туцаковића, писара прве класе Управе града Београда.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 16. марта 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за секретара прве класе начелства округа пожаревачког, Милутина Пећанина, начелника треће класе среза звишког, — по потреби службе;

за секретара прве класе начелства округа смедеревског, Љубомира Илића, начелника треће класе среза космајског, — по потреби службе;

за секретара прве класе начелства округа пиротског, Живојина Будимировића, секретара прве класе начелства округа тимочког, по потреби службе;

за секретара прве класе начелства округа рудничког, Милана Јевтића, начелника треће класе среза колубарског, округа ваљевског, по потреби службе;

за секретара прве класе начелства округа топличког, Живојина Московљевића, начелника треће класе среза темнићског, по потреби службе;

за секретара друге класе начелства округа чачанског, Милана Доронтића, писара прве класе чачанског првостепеног суда;

за секретара друге класе начелства округа тимочког, Петра Банџића, писара прве класе Управе града Београда.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 16 марта 1905 г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Томо Миленковић, члан прве класе Управе града Београда;

Љубомир Поповић, вршилац дужности члана Управе града Београда, у рангу секретара треће класе Министарства унутрашњих дела;

Новак Симић, начелник друге класе среза црногорског;

Станоје Миленковић, начелник прве класе среза нишавског;

Милан Симић, начелник прве класе среза рамског;

Марко Пешић, начелник друге класе среза ражањског;

Јован Леовац, начелник треће класе среза масуричког;

Коста Поповић, начелник треће класе среза ресавског;

Божидар Митровић, секретар прве класе начелства округа рудничког;

Танасије Нешић, писар прве класе среза качерског;

Драгутин Јанковић, писар друге класе среза трнавског;

Светозар Протић, писар друге класе среза ариљског;

Светозар Јовановић, писар прве класе среза космајског;

Никола Обрадовић, писар прве класе среза расинског;

Симо Миленковић, писар прве класе среза мачванског;

Милан Јанковић, писар прве класе среза пожаревачког — на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, ставе у пенсију, која им припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 16 марта 1905 г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Витомир Николић вршилац дужности писара среза колубарског, округа ваљевског у рангу писара начелства друге класе;

Мијаило Карагуновић, писар друге класе среза посаво-тамнавског;

Владимир Антонијевић, вршилац дужности писара среза колубарског, округа београдског, у рангу писара начелства прве класе;

Драгутин Марић, писар прве класе среза космајског;

Драгутин Стајевић, писар прве класе среза грочанског;

Ђуро Петровић, вршилац дужности писара среза темнићског у рангу писара начелства прве класе;

Милутин Поповић, писар друге класе начелства округа тимочког;

Љубомир Гардић, писар друге класе среза деспотовачког;

Гаврило Пантелић, писар прве класе среза златиборског, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусте из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 16. марта 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу чл. 34. зак. о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење истог Савета од 2. овог месеца, Бр. 1412 које гласи:

да се Митар Ашанин, овдашњи слуга, родом из села Бара, у Црној Гори, и поданик њен, по његовој молби и дозволи оца му Мише Ашанина, прими у српско поданство, изузетно од § 44. грађ. закона, пошто је поднео уредан отпуст из досадашњега поданства свога.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 11. марта 1905. г. у Београду.

РАЗГРУПИСАВАЊЕ ОПШТИНА

Указом Његовога Величанства Краља Петра I. одобрено је решење Народне Скупштине, сазване у редован сазив за 1904. год., које гласи:

„да се варошица Сопот, у срезу космајском, округа београдског, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од досадање општине сопотске, па да образује засебну општину под називом „општина варошице Сопота“, а села Ропочево и Бабе, по изјављеној жељи својих становника, да остану у заједници и образују за себе општину под називом: „општина ропочевачка“, у истом срезу и округу“;

„да се село Трипково, у срезу златиборском, округа ужичког, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине мачкатске и прида општини шљивовачкој, у истом срезу и округу“. и

„да се села: Велико Село и Мали Јовановац, која сада сачињавају општину великоселску, у срезу нишавском, округа пиротског, по изјављеној жељи својих становника, поново придаду општини крупачкој, у истом срезу и округу.“

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 1. марта 1905. год. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

У последњим деценијама прошлога столећа не зна се у криминалистици за већи преокрет, него што је онај, што је наступио у гледишту о преступницима и злочинцима. Преступник, као производ своје епохе и средине, носи неминовно у себи све видне знаке болести онога друштва, из којега је поникао. Није он више самоникла билька, него лист на једној грани, што има дебело стабло и разгранат корен. С тога се преступник има и мора сматрати као један посве нездрав део онога огромнога организма, који се зове друштво.

Да би се умотрили и пронашли главни извори преступима и злочинима; да би се нашла што сигурнија и боља средства за лечење друштвених недаћа, од којих страдају и држава и појединци; да би се дакле сузбијале болештине друштвене, које највидније избијају у преступима, злочинац је подвргнут свестраном и стрпељивом проучавању и испитивању, и наука је данас у стању да нам даде доста тачна обавештења о многим друштвеним недостацима и недаћама; да нам покаже узроке њихову постанку и да их образложи, а донекле и оправда — а на самом је друштву дужност да се што боље стара за њихово поступно искорењивање.

Безбројним веома брижљивим и свестраним истраживањима и посматрањима, која су последњих десетина година чињена над преступницима и злочинцима, утврђене су неколике карактеристичне физичке и психичке особине, којима се преступник одликује. Антрополошка посматрања сабрала су безброј факата и из њихова поређења изведен је закључак да је преступник или злочинац нарочити тип, који се многим физичким особинама видно разликује од нормалног човека. Многобројна проматрања, која су чињена над људима који ремете друштвени поредак и долазе у судар са кривичним законом, утврђују факт да између нормалног човека и злочинца има разлике у конструкцији лубање или лица, у склопу костију главе и развијености појединих делова костију главе, а и самога тела. На основу тих проматрања, која су брижљиво прибирана и класификирана, створен је и обележен чак и тип преступника, који се у великој већини случајева подудара један с другим.

Нема сумње да са развитком физичких одлика и знакова, којима антрополошка школа карактерише тип преступника, стоје у непосредном односу и у вези и душевне особине и склоности преступника.

Антропометрија и Бертилонаж озбиљно и свестрано проучавају преступника; они до најмањих ситница и детаља бележе све спољашње и карактеристичне знаке, којима се преступник одликује — прва ради обележавања општега типа, а други ради идентификације и практичних потреба друштва. Али се само на томе не може и не треба стати, јер је неоспорно, да има врло велики број преступника, код којих су сви спољашњи знаци са свим нормално и правилно развијени, као што је, с друге стране доста велики број људи, који нису никад учинили никакав преступ и који га неће учинити, који дакле нису ни најмање опасни ни штетни по друштвени поредак, али би се посматрањем њихне главе и других делова могли наћи одлике, које су карактеристичне и подводе се типу, што га криминална антропологија прописује.

Један од врло важних задатка за проучавање злочиначког типа, јесте психолошко посматрање преступника. Душевни живот преступника, то је читав један свет, који још није довољно проучен. Уђи у ону чудну и тајанствену лабораторију духа, где се рађају и јављају први зачеци преступних, злих и опаких представа и мисли; расветлити оне мрачне ходнике душине, кроз које се у свест провлачи осећај, да постане мисао и воља, често свесна зла воља; ухватити све оне конце што их несвесна душа испреда у преступнику; проучити осећања, моћ мишљења и закључивања, свет представа и идеја који живи у преступнику — то је огромна арена рада за сваког посматрача, кога ова питања дубље интересују. Јер је несумњиво да преступник има свој специфични свет, своја нарочита опажања и представе о животу и његовим задацима, о људима и њиховим дужностима, о друштву, о својини, о моралу и свему. Ако се чиме разликује ненормалан човек од нормалнога, преступник од човека који подноси друштвени поредак и ради на његовом одржању и побољшању, то је баш та психолошка сфера у којој се та разлика несумњиво најдрастичније испољава. Психолошка посматрања, која су брижљиво чињена над преступницима утврђују исто онако, као и антрополошка и антропометриска посматрања што у својој сфери утврђују, да постоји психолошки тип преступника т.ј. да се могу да утврде специфичне душевне особине и ознаке, које нарочито карактеришу преступника и одвајају га од душевно нормалних људи.

Изнети душевни живот преступника; описати стварање и пут, постанак и развитак онажања, представљања, мишљења закључивања и делања код предступника — то је задатак криминалне психологије. Као што је Криминална Антропологија поставила извесне норме и законе, којима се обележава специфичан тип преступника, проучавајући физичке и спољашње знаке на њему; исто тако има да изнесе норме о злочиначком типу Криминална Психологија, проучавајући целокупни душевни живот преступника у свима психичким радњама.

Три су елементарне душевне сфере у којима се има кретати психолошко посматрање над преступницима и злочинцима.

Осећаји, који постају у преступнику, имају различиту боју и тон од осећаја нормалних људи.

Чињена су многобројна психолошка опажања над преступницима и врло се често наишло на осећаје и представе, на мисли и расуђивања, која се у многоме подударују. Та сличност и истоветност душевног мивота иде од најниже сфере од првобитних опажаја, па се пење до највишега степена свесног делања, услед чијега дејства преступник и постаје оно што је дижући руку на туђ живот или имовину и рушећи основе законитога реда у друштву.

Несумњиво је, дакле, да међу преступницима има хомогености у душевном животу, да има карактеристичних психолошких сличности. Душевни живот и целокупно биће преступника има особина које девргирају и одступају од психичких особина нормалнога човека; али између преступника те се особине приближују и сличавају и дају нарочиту форму, према којој се може да обележи психохолошки тип злочинца. Криминална Психологија има да одреди опште црте и развитак осећаја у преступнику.

Свет представа, перципирања и аперципирања, схватање и појимање, расуђивање и мишљење, закључивање и одлучивање битно се разликује од свега тога код човека, код кога су све ове психичке особине од постанка свог нормално развијене.

Развиће воље и хотимичних покрета; односи и веза између закључивања и делања; дејство унутарње воље и спољашњега извођења, одлука и дејство, воља мисао и воља дело јесу врло значајни агенси психолошки за студију злочиначког

типа. Од врло великог је и интереса и значаја проучити постанак представа, које најзад постају преступно дело; јер је врло велики процес психолошки од првог зачећа једне тавне представе, која једва да трепери у души једнога злочинца док се попне у свест, а из ове постане злочин. То је читава једна психологија, која има своје норме и законе, али коју ваља открити и утврдити. И као што је посматрањем главе и њених делова, посматрањем мозга нашло се да постоји разлика између нормалног човека и злочинца, у физичкој сфери, исто тако та се разлика још јаче може да васпостави и утврди психолошком анализом и посматрањем.

На овом месту истиче се читав низ веома значајних и заплетених питања, којима би се имала бавити криминална психологија. Сва су она и од практичног значаја, јер нам не само скривају један до сад непознати свет, него дају друштву могућности да се бори противу болештина од којих болује не само тело оне велике јединке што се зове друштво него и душа његова...

Ми ћемо у следећим бројевима покушати да изнесемо нацрт једне криминалне психологије. **М. П.**

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ

(1793 — 1869)

III.

Полиција у Србији од 1804. — 1869. год.

(НАСТАВАК) 5

„Сад је требало народу суд оставити. Ја сам имао *Кормчију* и читао сам законе Јустинијанове и Мојсијеву строгост над Јеврејима и испишем неколико параграфа из Кормчије. од који побројаћу неке: 1. Ко би убијо човека да се убије и на коло метне. 2. Ко отме девојку силом (као што је где где бивало а особито у каквим бунама кад се судови побркају) тај женик, кум и стари сват шибу да трче а други и штапови да се каштигују. 3. Ко украде јагње, прасе, коња или вола, тај да плати двоје и да се каштигује штаповима. 4. Ко утече из војске без допуштења да трчи шибу. 5. Са страже који побегне да се стреља. 6. Кои се криво закуне и криво осведочи, тај ону сву штету за коју је сведочио, да плати, штаповима да се каштигује, и да му се никада више не верује, и да се за свагда лажом проглаша. 7. Кад се сваде и псују, кои се привати за оружје као пола убијства да трчи шибу и т. д. 14—15 ли пунктова. Сад ми у скупштини кажемо да ми сваки на своју страну с војском одлазимо, нахија остаје без старешине и суда, а народу кои код куће остаје треба ће суда, зато нека скупштина изабере два поштена човека, да ји у Кличевцу, немачком шанцу више Ваљева, оставимо. Скупштина повиче: Ви старешине изберите и именујте, да видимо које ви знате. Ми представимо Петра Читака из Мушића Грбовића кнежине, и Јована Рабаса из села Рабаса. Сва скупштина одобри да су они поштени и прави кметови, и да им се даде власт да буду и судије. Сад пред народом прочитам оне пунктове које сам из Кормчије преписао, како су стари цареви судили, бегенишу ли они и хоће ли овако. Они сваки пункт један по један саслушају и повичу: „Тако, тако нек нам се суди, да нема глобе ни хатара.“ Предамо те пунктове Читаку и два пандура да иду у Кличевац да начине колебе и тамо да седе и суде, што не могу расудити да нама на Врачар у логор шаљу и да узму једног свештеника из бранковачке цркве, јербо тамо ји је доста било, да начине капелу макар одашта, да онде службу служе и бога за воинство моле.“

И ако су устаници у својим преговорима у Земуну, и у својим преговорима са Бећир-пашом, и у својим двема молбама упућеним султану тражили да се Србијом управља по хатишерифу од 1793. год., и пристајали да у свакој нахији буде „*кадилук*“ (судница), само да „*кадије буду људи паметни и богобојажљиви да не грабе новце и после кроз то Раји неправду да чине*,“[1]) ипак им то ништа није сметало да на крају крајева протерају све турске власти из побуњених нахија, и замене их чисто српским властима, које су остале све до 1813. год., мењајући се и усавршавајући се према приликама и потребама.

„Почетком месеца октобра 1804. год. — вели се у 47-ом броју листа *Moniteur* за 1804. год. — Срби су тражили од Бећир паше да им Порта, поред признања Врховног Вожда, допусти још да административно и судско особље буде састављено једино од Срба. Турци, који су сад у служби у Србији, остаће на својим местима, али у будуће ни један се Турчин неће смети поставити без претходног пристанка Врховног Вожда. Царински чиновници турски, против којих постоје толике жалбе, дужни су без одлагања напустити Србију, али царинске и судске таксе биће и у будуће под непосредним надзором пашиним, који ће и примати од њих приходе“.

Први важнији корак око уређења унутрашње државне управе у побуњеној Србији, учињен је 15. августа 1805. год. на скупштини у Борку, установом *Синода*, чији се задатак у почетку састојао у старању око прикупљања народних прихода, одржању реда у земљи и пресуђивању ствари од већег значаја. Под његову управу били су стављени и сви судови, а доцније и све старешине у земљи, изузев Карађорђа.“[2])

Према одлуци скупштинској, у Синод су могли ући из сваке нахије по један поштен и паметан човек, изабран нахијском скупштином и по положеној заклетви: да ће „са прочим советницима о свему народу српском беспристрасно бригу носити, а наипаче о својој нахији; да ће свакога праведно заступати и бранити а крива, био он командант, војвода, буљубаша, поп или калуђер или кмет, без разлике и лицемерја, кривца великог за његово дело у Синод јавити.“[3])

Један од најважнијих послова, који је Синод одмах по свом устројству предузео, било је устројство судова — магистрата. По његовом наређењу, нахијске скупштине, састављене од војних поглавица, попова, калуђера, буљубаша и 3—4 човека из сваког села, изабрале су по три „*најразумнија и најбогобојазљивија* човека који ће у магистрату седети и свакоме беспристрасно и безлицемерно по садањем обичају засада „по чистој савести судити.“[4]) За веће пресуде судије су имале припитивати и војне старешине, а у недоумици целу ствар слати Синоду на пресуђење. Ко није био задовољан са пресудом магистрата, могао се жалити Синоду. Саветник његове нахије у том случају био је дужан старати се, да се његова ствар што пре и што повољније сврши, а жалилац, чекајући на решење, седео је у кући свога саветника, која се сматрала као нахијска кућа. Ако је какав човек по кривици био за-

[1]) Мемоари стр. 289.

[2]) По једном устројству *Синода*, који је био спремио Божа Грујевић, али које није у живот уведено, један од саветника имао је „бригу носити за внутрени мир у вилајету (Полицаја) и за добар ред: Он ће се звати *попечитељ мира, реда и правосудија*. Овај мора примерни домаћин бити. Он мора пазити да хајдука не буде. Мотрити мора на ленивце, на зле људе, на шпијоне, и бринути се мора да се по вилајету свуда ради“ (*Мемоари* стр. 293).

[3]) Мемоари стр. 189.

[4]) Мемоари стр. 101.

творен код Синода, саветник његове нахије имао се старати да га, по могућству, оправда и пусти из затвора.[5])

Крајем 1805., Синод је пресељен из Боговађе у Смедерево, и ту је скупштинском одлуком назват *Совјетом*, а почетком 1807., по заузећу Београда, премештен је у овај, и према одлуци скупштинској, назват *Сенатом*. У ово време он је био највиша власт за суђење и управљање унутрашњим пословима у земљи, и као такав издавао је потребна наређења судовима и нахијским старешинама.

Старање о озбиљном унутрашњем уређењу земље са успехом је продужено у овој години, захваљујући примирју с Турцима, у другој половини ове године.

Поред непрекидног и доста успешног рада Сената у овом правцу, децембра 8. ове исте године одржана је скупштина у Београду, на којој је, поред осталих ствари, одлучено: да Србија и даље остане подељена на 12 нахија, да се у већим варошима заведу „*комендати*“ а по селима *кнезови*, и да странци не могу имати у Србији непокретног имања.[6])

Овог истог месеца (15. и 16.), Сенат је наименовао чланове суда по варошима и судије по селима, а два дана доцније послата су свима властима у земљи упутства за суђење.[7])

Много је важнији, за предмет наше расправе, рад Сената на уређењу полиције овога доба.

Из једног дописа, који је публикован у *Moniteur-y* (Бр. 76, 1808 год.) видимо да је Сенат под 30. децембром 1807. год. усвојио предлог односно увођења редовне и сталне полиције у земљи.

„У Београду, вели се у том допису, биће полицијска управа са задатком да пази на становништво као и на трговинске послове, да одржава ред и чистоту по улицама, и најзад да предузима све што би заједмчавало јавну безбедност.

Управу ће сачињавати један управник (администратор), два комесара и још 15 чланова, који ће бити распоређени по унутрашњости земље а водиће преписку непосредно са администратором. Осим тога биће заведена и полицијска стража, која ће бити састављена из довољног броја људи.“

У прилог и допуну изложених података, иду и ови редови *Ивана Каменског*[8]) о раду скупштине и Врховног Вожда на уређењу унутрашње управе у обновљеној Србији.

„За време примирја Скупштина је с пуно ауторитета отпочела свој рад..... У Београду и у свима варошима у земљи — тако заповеда Карађорђе — да се заведу *магистрати*, на челу којих ће бити по један председник. По селима поставиће се судије, а та места заузеће само они људи, који су служили у војсци као официри и подофициpи, а знају читати и писати. Предузеће се мере да се у земљи шири образованост, вештине и наука. Све више власти обратиће нарочиту пажњу на школе и васпитање омладине. Сваки становник је војник, али оружје не сме носити осим за време службе. Цела земља поделиће се на 12 нахија. Скупштина народних представника, која се до сада *Синодом* називала, и боравила у Смедереву, скупљаће се у Београду и стараће се свакога дана да се оствари ново уређење.

Аустријски аршин и мере за пиће уведени су у целој земљи, а полиција ће се старати да не буде злоупотреба при служењу овим мерама. Турска мера *ока* за тежину задржаће се и даље.

Све зграде и земље, које су раније биле својина Турака или Јевреја, суд ће јавном лицитацијом продати и добивени новац унети у народну касу. Никако имање не може се продати испод руке, већ сваки поседник имања закључиће продају пред судом. Сваки становник, поседник и други до обичног надничара биће подвргнут плаћању данка на главу, који ће бити уређен по регистру и сразмерно порезан.

Старешине ће се постарати не само да занатлије раде што боље своје занате, већ и земљорадници да што боље обрађују земљу а сточари негују стоку, те да тиме сваки поправи своје стање, јер сад ради своју земљу, а не, као раније, туђу.

Полицаја има строго да пази: ко говори непристојно и несмотрено против Сената, уређења и страних сила, и таквога ће хватати и кривичном суду предавати (Criminalgericht übergeben). Цене за јестиво и пиће утврдиће се законски и објавити, па ко ту таксу прекорачи први и други пут одузеће му се роба, а трећи пут и роба одузети и телесно ће бити каштигован.“

На жалост, нама су данас непозата нова првобитна уређења полиције у обновљеној Србији, те с тога и нисмо у стању да са прецизношћу утврдимо делокруг њеног рада у ово време, а још мање да говоримо о неким њеним засебним органима. Судећи по извесним документима о раду судова у год. 1808. могло би се, међутим, закључити, да је полицијска власт у ово доба била у рукама *нахијских старешина, судова — магистрата и сеоских кнезова*.

Из „*Протокола шабачког магистрата од 1808—1812 год.*“[9]) јасно се види, да су судови у ово време обављали велики део полицијске власти, која се састојала у *издавању пасоша, протеривању, издавању полицијских наредаба, вођењу надзора над хлебарницама и механама, одређивању такса пићу и животним намирницама, суђењу истуних дела, старању о шљаницама, просјацима, хајдуцима итд.*

Поједине нумере овог протокола, које се односе на чисто полицијске послове, гласе:

а. **За пасоше:**

„№ *79. 1. Маја* (1808). Дат пасош Томи Тркићу, Илији Спужеву и Јовану Тодоровићу да иду у Београд на лађи са 5 момака.“

„№ *101. 4. Маја* (1808). Дат пасош удовици Ивани из села Рибари у Београдску нахију; иде у Остружницу и натраг доћи намерна.“

б. **За протеривање:**

„№ *136. 13. Маја* (1808). Дата књига: обзнањено буди свим кметовом, да имају из целе нахије изтерати Прелића Жену из Барне и мал да јои дође сав у беглук овамо у Шабац.“

в. **За издавање полиц. наредаба:**

„№ *467.* Данас совршено у С. М. Ш.[10]) и жителом шабачком даје се на знање, за које ни један да се нема противити, негол сваки заповест издату да има испунити. Ако би се од данас кои нашао, да ову заповест не изпуни, том сваком да знано буде, да ће под велику каштигу доћи. I. Из кућа ђубре сваки да има износити у поље, куће да чисто држите; а ниједан да се није усудио на Сави ђубре износити. II. Ћаке чисто да држите. III. Сваки суд пун воде преправљен у кући да имаде, ако би се несрећа догодила, да би по-

[5]) Правитељствујушчи Совјет Сербски од Вука Караџића, стр. 10.

[6]) Финансија и установе обновљене Србије од Мите Петровића стр. 76.

[7]) По Moniteur-y (Бр. 11. 1808.) разаслати су закони и правилници, али је ово погрешно после познатог и утврђеног факта да Србија у ово време није имала писаних закона.

[8]) Ivan Kamenezkói: Servien. Eine histor-georg-statist. Skizze. Berlin. 1808. стр. 42—46.

[9]) Гласник. св. I., одељак II.

[10]) Славном магистрату шабачком.

моћи имао. IV. Куће који продају, и који продали прије 10 месеци, да се имају у С. М. Ш. јавити.

22. Јануара 1809. у Шабцу.«

г. **За надзор над хлебарницама и механама:**

»№ *105. 5. Маја* (1808). Визитирали екмечије и нашли фалишага, по Именце, који су фалили добили су по 12 батина: Спужев јекмешчија, Петар Иолпов, Шљиво — Тешо, Мићо, Павле. Ово им била прва каштига.«

»№ *391. 24. Септембра* (1808). Визитирасмо Јекмеџије, и тамо нашли јексик лебова. Пантин 30 драма, Милована и Кораћа по 51 драм на оки. Ту њим осудисмо по 25 батина, али за први пут платише штрофа 6 гроша.«

д. **За потврду изабраних кметова:**

»№ *294. 13. Јулија* (1808). Лаза Аврамовић поставит чрез варошана и потверђен у магистрату да буде кнез у затрки, и да га имају слушати како им буде заповести издавати, зашто од магистрата примај, и ниједан да му се не супротиви.«

ђ. **За суђење иступних дела:**

»№ *325. 11. Августа* (1808). Стеван Марковић житељ шабчанин, тужи Игњата Аксентијевића за једну кокош, што је убио, кад му је стакло са зејтином разбила. Тако досудисмо да Игњат кокош врати, а Стеван да плати зејтин и стакло, што је кокош разбила, 30 пара.«

»№ *419. 3. Декембра* (1808). Пресуђено жителом шабачким, кои на патролу нису хтели ићи, 24 сата апс, и још на одпусту пресуђено јест свакому 12 батина; али за први пут опросту̀те су ним батине, али штрофа сваки по 2 гроша мора платити у касу, и то следујући: Димитрије Пантовић, Паво Јешкерић, Шишо Туфекћија, Цветин Туфекћија, Радоица Јеремић, и Павле Ера.«

»№ *568. 11. Маја* (1809). Дође суду Протојереј Николаје, и тужи Јевту чаругжију, што је зло дело на њега износио, и зле речи говорио. Тако пресудисмо: да Јевта за своје зле речи прими 25 батина.«

»№ *627. 27. Маја* (1810). Дошао к суду Станиша Налбанта житељ Шабачки, и пријавио Николу Алексића, такожде жителa шабачког, што је њему покро лук из баште. Тако пресудисмо: ударити 25 батина.«

»№ *853. 15. Септембра* (1811). Јован Станић Шабчанин лежао у апсу један дан и платио 12 гр. штрофа, што је псовао г. Перу абажију и Алексу пиан. И он данас обећава се, ако би се унапредак опио, под велику каштигу потпасти.«

»№ *878. 23. Декембра* (1811). Петар Перњаворац, за безчиноје своје обхожденије и зле своје речи, што је безчестио Господара Луку, по тридневном уарестовани прими 30 батина.«

е. **За одређивање таксе пићу и животним намирницама:**

»№ *88. 1. Маја* (1808). Дата такса на разне ствари у Ша.... наи.... (у шабачкој нахији) како по чарши под муром стои. —

	гр.	пр.
1 ока добра вина	—	18
» » лоша »	—	15
» » добре ракије	1	—
» » лошије »	—	35
» » добра печена хлеба	—	8
» » говеђег меса	—	16
» » овчија »	—	16
« » кермеђег меса	—	20
» » крупне рибе	—	12
» » ситне рибе	—	8
» » гра̀	—	17
» » чиста меда	—	34
» » масла	1	20
» » лоја	—	34
» » свећа	1	04

ж. **За пијанице:**

»№ *18. 11. Аирила.* (1808). Теша Лигановић за непокорност и пијанство био је по судејском совјету биен публично и добио 25 батина.«

з. **За просијаке:**

»№ *5.* (мсца априла 1808). *На Тамнаву.* Оштро се налаже на свештенике и на кнезове и кметове за свако зло дело, и расписато у нахије за једног сирома, кои има шест роба, *да му је слободно просити по целој нахији.*«

и. **За хајдуке:**

»№ *109. 6. Маја* (1808). Издата заповест кметовом, да на хајдуке имају добро позор, и какву каштигу хоће трпити овде следује: Поштенародни кметови мали и велики нахије Шабачке! Присуђено и за право пронашли смо, ко је вама оштро кметовом налажемо, да од сада, ако би који у ајдуке отишао, у тога вере нема, нити ће се на веру звати, него оно село оће пропасти и сеоски кметови. А онај кои одврља тераће се док се из ове земље не истера. И ове године што је год похарато у ком селу то ће село под морање платити. И од сад у ком се селу човек похара оно ће село малом и главом платити, и оно село на томе месту више остати неће, нити башчина нити виноград, него ће се у пропаст окренути. И онај, који ајдука на свога брата и комшију наведе, кућу ватром а он главом, а мал на мезет, и од његовог мала поара да се ономе плати кои је поарат. Кои би кмет сеоски затајо да је какво рђаво дело урађено и нејави, вечито у апс допастиће, а онај кој им леба даде главом ће платити. А најпосле од кметова за свако зло и добро дело изискиваће се да одговарају.«[11])

ј. **За странце:**

»№ *382. 21. Септембра* (1888). Пређоше из цесарије Сима Јовановић, Петар Југовић и Сима Јоловић из Јамине. И дато ним допуштење, да овде радити могу, да се зарану, зашто су нам прибегли.«

Има још једна сасвим нова ствар која се у овом протоколу помиње, а о којој раније нема нигде помена. То је постављање нарочитих полицијских органа — *полицај-кварталмајстора* — по градовама.

Септембра 12. год. 1808., а под № *367* овог протокола заведено је: »Г. Лазар Теодорович потврђен чрез г. Луке Лазаревича команданта шабачког за полицај-кварталмајстора Шабачког и од данас наложене послове да имаде он вршити[12]), а *маја 15. год. 1808. под № 146.* стоји ово:

»Милосаву Петровићу, магистратуалном вице полицају противио се за лулу и псовао га Радован Живковић, мутавџија: зато је каштиган 25 батина на чаршију.«

Да ли су ови *полицај — кварталмајстори* и *магистратуални вице-полицаји* постојали и по осталим градовима сем шабачког, о томе нема никаквих позитивних трагова, али је вероватно да их је било. Оно што се позитивно зна, то је: да је полиц. власт још од почетка устанка била подељена између нахијских и кнежинских старешина с једне, и нахијских судова с друге стране. Први су имали чисто *извршни* карактер, а други и судски и извршни. (наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

[11]) Слична наређења о хајдуцима и крадљивцима налазимо и у Душановом Законику (чл. 145): Повелева царство ми. По всех земљах, и по градовех, и по жупах, и по крајштех, гусара и тата да нест ни у чијем пределу. И сим-зи образом да се украти татба и гусарство. У којем се селе нађе тат или гусар, то-зи село да се распе, а гусар да се обеси стрмоглав, а тат да се ослепи, а господар села того да се доведе свезан ка царству ми и да плаћа све што је чинил гусар и тат от испрва, и паки да се каже како тат и гусар. (Законик Стефана Душана од Стојана Новаковића, Београд, 1898. год.).

[12]) Овај Лазар Тодоровић био је доцније, за време кнеза Милоша, министар правде и просвете, и то је био први министар кога је кнез Милош именовао.

О УВИЂАЈУ

по д-ру Алберту Вајнгарту.

Зна се, да је полазна тачка у истраживању сваког кривичног дела сам *увиђај*. Од њега зависи како квалификација дела, тако и сав ток, па и исход истраге. Тога ради треба да буде и рад на увиђају савестан и исцрпан до појединости. Да би се дошло до праве истине, ми ћемо овде у неколико кратких потеза изнети, на шта све има да пази полицијски службеник, коме падне у задатак *да учини увиђај* по извесном извршеном кривичном делу.

I. Шта треба промотрити?

Није довољно само то, да иследник види, уочи и забележи све оно, што се може видети на први поглед на месту извршења кривичнога дела. Врло је често случај, да иследнику падне у очи оно, што није од велике вредности по истрагу, а оно што је важно, да се не да видети и да је скривено. Тога ради потребно је пре него што ће се приступити увиђају, бити начисто с тим, која питања треба решити приликом истраге, и тада треба приликом увиђаја гледати да се пронађе све оно, што би могло допринети решењу кога од тих питања. У најмању руку треба пазити на ове четири тачке:

1. Положај места где је извршено злочино дело, његову околину и односе појединих одаја једне с другом;

2. Могућности и начине на које је злочинац могао доћи и отићи са места, на коме је извршено злочино дело; стање брава, кључаоница, врата и прозора, трагове од ногу и остале трагове присутности злочинца, његовог доласка и одласка;

3. Средства и оруђа, која су употребљена за извршење злочиног дела;

4. Радње, којима се злочинац служио у извршењу свога недела. Како се не може одмах знати, како је и из којих мотива злочинац учинио дело, иследник треба да претпоставља разне могућности како се злочино дело одиграло, и тада треба да испита сваку могућност, да ли су из ње могле произаћи такве последице.

Вежбањем и искуством многи су чиновници дотерали до великог савршенства у томе, да на месту извршења злочина сигурним оком прозру оно што је најважније, да брзо комбинују и критички пропрате све оно што имају пред собом, па отуда извуку користи за истрагу.

За потврђење овога, навешћемо један случај са шефом полиције Алардом. Кад је убијена херцогиња Праслин, сви су изгледи били да је ту био случај разбојништва. Позваше Аларда на место извршења злочина, и он је после једног минута посматрања спаваће собе херцогињине рекао: „Злочинац није био разбојник, већ љубавник.“ Доцније је утврђено, да је злочинац био њен брачни муж.

II. Како треба проматрати?

1. Да би се избегла свака опасност промењивања правога стања ствари после извршења злочина, потребно је учинити увиђај на лицу места што је могуће пре и брже. Тога ради потребно је постарати се, да се пре увиђаја не измени ни у колико стање заостало на месту извршења злочина после самога извршења. У том циљу треба без одлагања закључати одаје, затворити капије и све поставити под нарочити надзор; трагове од ногу треба покрити каквим шупљим судом или превртнутим сандуком. При вршењу увиђаја треба пре свега утврдити то, да ли је стање, које је нашао полицијски чиновник, онако како је остало по извршењу злочинога дела, или је промењено. При увиђају не треба чиновник да се дотиче ни једнога предмета пре но би утврдио и у протокол ставио положај и изглед његов при находу.

2. *Како се проналазе трагови?* Код *трагова од ногу* прво се проналазе њихове особености, па се тражи тада, где ти трагови иду један преко другога, па и код ових се траже особености своје врсте. Ако они престану, онда то треба обележити нарочитим штапом и ићи даље у правцу дотадањега трага; ако се тако не може пронаћи њихово продужење, онда треба промотрити околно земљиште, не би ли се нашао последњи траг.

Трагови од кола. Ходан, у своме делу: »О искуству да се спољни трагови злочина пластично представе,« врло згодно износи пример по коме се види на који се начин може полицијски чиновник корисно да послужи у истрази траговима од кола.

На једном имању извршена је велика похара; сав је плен пренесен колима са места извршења злочина. Према траговима, које су оставила кола за собом, могло се видети, да је на десном задњем точку недостајао један клинац. Премерили су одстојање тога недостатка на траговима, и тако су утврдили величину пречника у точка. Траг је било тада лако пратити; ишло се по њему све до једног много изгаженог пута, по коме је силество кола прешло. Тражили су тада странпутице и скретне путове од тог главног друма, и на пола миља даље од њега нашли су опет на траг од кола са оним недостатком. Он их је довео до пред саму кућу, где су се кола зауставила.

2. *Пробе.* По неки пут је неопходно приликом увиђаја вршити и извесне пробе, н. пр. колико дуго траје док извесан предмет плива од једне тачке до друге; или за то, да би се могло оценити, да ли треба потпуно поклонити вере у исказ извесног сведока, који тврди постојање неке ствари. На против, забрањено је вршити пробе са обућом, јер се лако може променити облик трага, ако се у њ умеће обућа извесног лица, да би се утврдило, да ли је неко лице било на лицу места извршеног злочина. То није допуштено ни тада кад има много трагова од ногу на расположењу. Ради упоређења и утврђивања идентитета трагова од обуће радије треба правити пробе таквом обућом чинећи нове отиске у земљи, па њих сравнити са онима који су заостали од злочинаца.

4. *Како се могу наћи трагови који се не виде?* Црвени или загасити трагови врло често омакну се из вида човеку, нарочито ако су слабо испољени или их је тешко разликовати од преважније друге боје; то је случај на пример код црвенила човечје коже приликом инсулта од дављења, ударања, стезања, као и крвних флека на тамној основи. Ти се трагови тек тада добро виде, када се фотографишу, јер се на фотографским плочама истих јасније да видети црвенило и загаситост. него ли што је то случај у природи голим оком.

На углачаним предметима могу се наћи често пута *отисци од руку,* који су вредни пажње због особености кожних вијуга. Ти отисци могу да буду од највеће вредности са својих папилијарних линија, али, готово без изузетка, не могу се видети слободним оком; хемијским путем могу се они изазвати и употребити корисно по истрагу.

III. Како треба утврдити нађено стање приликом вршења увиђаја?

1. *Протокол увиђаја.* Овај мора бити методично сређен и изложен; у њему треба ићи приликом излагања од општега ка појединостима, од целине ка деловима; треба довести у везу све оно што стоји ма у каквој вези једно с другим, и не враћати се понова на оно што је већ један пут свршено. Треба најпре описати у општим потезима место, кућу, башту и т. д. за тим положај и околину места где је извршено злочино дело, пут којим се долази до тога места, па тек онда саму одају и онај најужи круг где је извршено злочино дело, и најзад све остало што се тамо нашло.

Треба добро уочити и забележити промене и утицаје, које су учиниле радње при самоме делу, као н.пр. оштећење појединих предмета, трагове, заостала средства и оруђа. Пошто се не може унапред знати, шта ће бити доцније, треба нарочито код тешких злочина навести у протоколу све оне предмете који се нађу на месту извршеног злочина, па ма они и не изгледали у први мах од какве важности за проналазак и утицај на злочин. Даље у протоколу треба изриком означити, који се трагови и остаци нису нашли на месту извршеног злочина, а који су према природи извршеног дела требали да буду приликом вршења увиђаја. Тако н.пр. ако је извршено какво убиство где на чистини, треба тачно означити трагове од борбе убијеног са злочинцем, а ако тога нема, треба навести у протоколу, да земља нигде није ни мало изривена, да се није могло наћи трагова од крви или парчади од одела итд.

Изразе „десно“, „лево“, „у близини“ треба са свим избегавати у протоколу увиђаја. Одстојања треба увек мерити сантиметром и према странама света.

Увек се протокол увиђаја може са свим упростити и лако разумљивим учинити, ако се поред протокола направи ситуациони план, и онда се само каже: „Положај појединих предмета као и одаја нађен је у стању које је изложено у приложеном плану; и онда је потребно додавати и у протоколу излагати још само оно, што може служити за објашњење плана.

2. *Ситуациони план.* Овакав план треба спремити пре но што се отпочне писање

протокола увиђаја. По могућности треба се при том послужити службеним материјалом, као таблама за цртање, ђенералштабним картама за нацрте итд., они омогућавају бржу израду плана и олакшавају могућу тачност и прецизност. У тежим случајевима за препоруку је, да ситуациони план направи које стручно лице. При том увек треба пазити на стране света и на размере у којима ће се план снимати; најбоља је размера 1 : 10 или 1 : 100. Да би план био прегледнији и јаснији, треба поједине предмете означавати на њему почетним словима, као н.пр. соба са с, прозор са п, врата са в итд. Има ли више таквих предмета у једном плану, треба их обележавати са $с^1$, $в^1$, $в^2$. И она места, која сведоци означавају као важна, треба у плану увек бележити црвеним мастилом. У протоколу увиђаја, као и на самом плану треба означити, шта значе слова и цифре.

3. *Фотографија.* Она је много више за препоруку него цртање, пошто је скроз објективна. Цртање ситуационог плана зависи од способности и схватања самога цртача; њему је остављено на вољу да прибележи оне предмете, који су му се у тај мах учинили као важни за саму истрагу, и он се већином ограничава на то своје схватање. Фотографија је у том погледу много потпунија од цртања; она обухвати и оне предмете и појединости, које цртач иследник није могао запазити приликом свога рада. Често пута фотографија места извршења злочина отвори очи иследнику и изводи га на прави пут при истрази. Што је најглавније, она уштеђује сваку потребу да се по други пут или више пута излази на лице места и да се тада врше допуни увиђаји. Нарочито кад се фотографије увеличају, тада је могућно и најмање ситнице и појединости тачно и јасно видети; из таквих фотографија могу се лепо видети и оне ствари, које услед промене, ни у ком случају иследник не би могао наћи и тачно утврдити њихово право стање приликом чињења поновнога увиђаја. Ово је тим пре од користи, кад се зна, да су код нас увиђаји врло често непотпуни у први мах, и да се обично прибегава средству чињења нових, допуних увиђаја, што свакако не може довољно и с поузданошћу служити проналажењу праве истине. Од нарочите и велике је користи фотографисање у случајевима код убистава, паљевина, несрећних случајева на железницама и у другим тежим стварима, где има безброј важних појединости, и то за то, што је овде у питању обично човечји живот, или што треба што је могуће пре изменити стање места на коме је извршено злочино дело да би се спречиле даље опасности. Најзад фотографија је од користи у случајевима, кад су трагови од ногу остали у таквим материјама, код којих није лако гипсовати их, као на пр. у брашну, сокачкој прашини итд.

По некад је корисно, да се фотографисање одмах почиње, по могућству и пре но што се ступи само место, где је злочино дело извршено. То место треба фотографисати са разних страна и тачака, да би се добила исцрпна и потпуна слика његова. Мрачне одаје треба фотографишу помоћ светлости магнезијума.

Берлинска истражна полиција служи се приликом вршења увиђаја на лицу места извршених злочиних дела великим фотографским апаратом, тако званом путничком комором, а у понеким случајевима служи се и ручном комором.

4. *Узимање отисака.* Да би се узели отисци од малих предмета и од трагова заосталих на лицу места извршенога злочина, треба оно од чега се хоће да узме отисак, да се намаже машћу, па тек онда да прелије потребном, за то удешеном, материјом. За препоруку је да се та материја направи од смесе н.пр. 40 грама воска, 60 грама колофонијума и 20 грама сумпорног цвета (у топлом раствору употребити) или укувана 3 дела воска и 1 део лака. Ту смесу препоручује *Др. Ханс Грос.*

5. *Отисци трагова од ногу.* За узимање отисака трагова, које остављају злочинци приликом хода по месту где су извршили злочино дело, најчешће се употребљује гипс. Ако је могуће, треба употребити најбољи гипс, којим се служе вајари при својим радовима. Треба га мешати са свежом укуваном, па расхлађеном водом. Не треба сипати воду у гипс, већ постепено треба метати гипс у воду и мешати га без престанка за то време, докле год не буде била смеса без икаквог грумења. Кад се то сврши не треба дометати ни воде, ни гипса, јер у том случају маса губи моћ очвршћавања. Кад у трагу има нападале воде, треба је исрцпсти купећом хартијом, а ако има који камичак треба га извадити. За тим се сипа течни гипс у траг.

Нећемо да се даље упуштамо у упућивање у овоме раду, пошто би заузело доста места, али ћемо то учинити у засебном чланку.

Ако би се десило да је траг ког злочинца остао у прашини или песку, може се узети отисак и фотографским осетљивим хартијама за копирање, што захтева такође извесан стручан рад и спрему. Ну и иначе, пошто ретко испадају новољно ти покушаји, треба такве трагове најпре прецртати и фотографисати.

У Немачкој иду још и даље у финоћама, пажљивости и преданости послу при траговима, који се нађу на месту где је извршено злочино дело, али те појединости нећемо износити из разлога, што бисмо желели да и ово неколико изложених упутстава за целокупан рад при вршењу увиђаја на лицу места злочиних дела наши читаоци употребе корисно у својим службеним радовима. Буде ли тај случај, учинићемо корак унапред и тек тада ћемо бити у могућности да приступамо и улазимо у веће финесе при овоме послу.

Д. В. Бакић.

МЕЂУНАРОДНИ КРИМИНАЛНИ КОНГРЕСИ

После конгреса Међународног Криминалистичког Удружења, који је прошле године одржан у Штутгарту, и на коме су са успехом расправљана питања: *о реформи кривичног административног права, о ублаженој одговорности и реформи истражне истраге*, међународни криминални конгреси, који ће се држати ове године у Будим-Пешти и Хамбургу, уливају нам пуно наде, својим програмима, да ће досадањи радови око решења неколико врло важних питања из области криминалне науке, бити крунисани успехом. Ово управо и јесте разлог, који нас руководи, да читаоце упознамо са питањима која ће се на овим конгресима расправљати, и која по свему заслужују њихову пажњу.

I. Конгрес у Будим-Пешти.

Конгрес овај држаће се између 3. и 9. септембра тек. год. и биће подељен на ове четири секције: *кривичног права, казнених завода, превентивних средстава, и секцију за децу и малолетнике.*

1. *Секција кривичног права* обухвата ова питања:

а. *Код којих се преступа казна затвора може заменити новцем?*

б. *На који ће се начин извршити новчана казна из имања осуђеног кад је у вези са казном затвора?*

Прелиставајући различите казне законика, лако је увидети да се новчана казна налази у многим законима као казна споредна и произвољна.

Утврђено је, поред овога, да се у већини случајева новчане казне досуђују сиромашним класама, да дуго време остају неплаћене и да се, махом, на крају крајева замењују казном затвора. Имајући у виду, да административне мере, које теже наплати новчане казне, врло често руинишу осуђеног у погледу материјалном, конгрес је сматрао за дужност да, са гледишта социјалне политике, расправи изложена питања.

в. *Који су битни елементи преваре?*

Злоупотребе поверења, које се све више шире у данашњем економском животу, као и потреба да се заштити часна трговина, захтевају неминовно од криминалиста да изнађу пут и начин којим ће се стати на пут овој врсти кривичних дела.

Поједини кривични законици разликују се знатно међу собом са гледишта услова потребних за појам преваре, а извесни од њих, нарочито угарски, у већини случајева не садрже казне за очигледне преваре. Имајући све ово у виду, конгрес ће из основа претрести питање о превари и дати тачну дефиницију о елементима који је састављају.

г. *Да ли прикривање треба сматрати као засебан преступ или као акт саучешћа?*

Питање ово уврштено је у програм конгреса да би се одговорило жељи, која је изјављена на конгресу у Бриселу од кривичне законодавне секције, а којој се придружио цео конгрес.

д. *Треба ли реформисати установу пороте?*

Неоспорна је ствар, да је установа пороте веома важна и корисна у кривичном правосуђу, али је тако исто и неоспоран факт да разни утицаји: политичке страсти, незнање, интерес, страх, претерана благост или строгост и т. д. доводе често пута у сумњу њен беспристрасан

карактер. Две су главне ствари на које ће конгрес обратити пажњу приликом расправе овог питање: а) *како ће се спречити злоупотребе?* и б) *треба ли кажњавати, који имају карактер политичке природе, одузети од користи?*

2. *Секција казнених завода.*

а. *Морална класификација осуђеника и њене последице.*

Услед огромне важности, која се данас придаје класификирању осуђеника према њиховим моралним особинама, а које се класификирање у већини случајева оставља увиђавности казнене администрације, показала се потреба за утврђењем принципа на којима ово класификирање треба да почива.

б. *Могу ли се натерати на рад притвореници и оптужени, ако су раније бивали осуђивани?*

Како у интересу дисциплине тако и у интересу самих осуђеника, веома је важно да се спречи беспосличење по затворима. Принцип овај, међутим, у противречености је са већим делом законодавства, које не допушта принудни рад притвореника чак и у оним случајевима кад су они већ били осуђивани. Мишљења правника и чиновника казнених завода, која ће се на конгресу чути о овом питању, допринеће много, о томе нема спора, да се оно правилно и корисно реши.

в. *У којим случајима, на којој основи и према којим принципима има места давању накнаде осуђеницима или њиховим породицама за несрећне случајеве који би их на раду задесили и за будући слободан рад онеспособили?*

Несрећни случајеви, који се дешавају осуђеницима за време рада, проистичу, у главноме, или услед природне силе, или услед какве погрешке чиновника казненог завода, или услед непажње саме жртве, или најзад услед комбиновања више разних узрока.

Према њиховим последицама, које се могу односити на привремену или сталну, специјалну или општу неспособност за рад, а често пута и на сам живот, и штета по будући слободни живот осуђеника и његове породице већа је или мања. Треба ли у овим случајевима, осуђенику или његовој породици дати накнаду; на који начин, т. ј. да ли путем закона или путем милости, која ће власт бити надлежна да ову накнаду одреди и каквом ће се процедуром она утврдити? — ето то су главна питања којима ће се конгрес занимати да би одговорио на постављено питање.

г. *Је ли потребно подизати специјалне заводе за лудаке и лица са ограниченом одговорношћу? Ако је потребно, онда на којим принципима треба да су организовани?*

Ни сами психијатри нису сагласни у питању о издвајању осуђеника са ограниченом одговорношћу, а и већина казнених законика не садржи специјалне одредбе, које би се односиле на ове личности. Међутим, одлични специјалисти на пољу судске психијатрије, као и знатан број пројектованих закона, изражавају се у корист ових лица.

Поред овога, констатовано је у многим земљама, да пијанице представљају сталну опасност за закони ред друштва, као и да се у таквом стању врло лако одлучују на вршење кривичних дела.

Са изложених разлога желети је дакле, да конгрес дефинитивно расправи питање о овим двема категоријама личности, као и да, у случају повољног решења, утврди принципе на којима нови заводи треба да буду организовани.

д. *Према којим принципима и на који начин треба организовати рад осуђеника у пољима или на осталим јавним и корисним пословима ван казнених завода?*

И ако је ово питање покренуто још на трећем међународном конгресу у Риму (1885), оно ни до данас није дефинитивно расправљено. Поред многих других користи, повољна расправа његова имаће знатног утицаја и на здравље осуђеника.

(свршиће се)

ПОУКЕ И УПУТИ

У сваком решењу мора се навести законски пропис, на основу кога је предмет расправљен.

М. В., пенсионар овдашњи, обратио се надлежном Министру и молио за наређење: да му се изда, за извесно време, раније неиздата му периодска повишица плате.

Министар га је одбио од овог тражења с тога, што се овим тражењем обраћио после читавих девет година, и што су му године, за које тражи повишицу, урачунате у другој периодској повишици.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је: да решење Министрово не одговара закону са ових разлога:

Према пропису чл. 27. Устава, сваки поступак власти мора бити заснован на закону, а противу незаконитих поступака власти сваки има право да се жали надлежној вишој власти.

Овај основни принцип оскудева у ожалбеном Министровом решењу, јер у њему није изложен ни један законски пропис, на основу кога је Министар, с погледом на разлоге у решењу изложене, нашао, да је тражење жалитељево неумесно.

Ово саветско посматрање усвојио је и Министар.

Случај из чл. 158. закона о општинама.

С. В., председник општине д..., узет је на одговор:

1.) што по наређењу среске власти није извршио оправку моста;

2.) за немарљивост у вршењу дужности око извршења извесних предмета; и

3.) што извесна сумњива лица није држао под полицијским надзором.

Под 29. новембром 1904. године среска власт изрекла је три пресуде којима је председник С. В. кажњен, и то: за кривицу под 1) на губитак плате за 10, а по друге две са по 15 дана плате.

По изјављеној жалби, Државни Савет, одлуком № 1242 од 25. фебруара 1905. године, поништио је све три пресуде, налазећи, да је надзорна власт погрешила, што није сва три дела заједно иследила и једном пресудом обухватила, и ако их је једновремено ислеђивала, већ је за свако дело изрекла засебну пресуду, услед чега је прекорачила највећу меру казне, коју предвиђа чл. 158. закона о општинама.

Порески одбор није надлежан да цени уредност трговачких књига.

Фирма А. А., поднела је београдском пореском одељењу уз пријаву за разрез порезе у 1903. години, веран препис биланса радње из књиге „Пописника", који је потврђен трговачким судом.

Порески одбор, налазећи да је поднесени извод неисправан, није га при оцени приноса радње ни узимао у обзир, већ је одлучио: да фирму А. А. треба задужити за разрез пореза са 20.000 дин. годишње чистог приноса, на коју јој је суму био разрезан порез и за 1902. год.

Према овом нахођењу пореског одбора, пореско одељење, решењем, заснованим на прописима чл. 85. и 91. закона о непосредном порезу, одбило је поменуту фирму од тражења: да јој се порез распореди према поднесеном билансу.

По изјављеној жалби, Пореска Управа одобрила је решење пореског одељења, налазећи: „да је, по чл. 50. закона о непосредном порезу, биланс само тако меродаван доказ о чистом приносу, ако је састављен по уредно вођеним трговачким књигама, што се приложеним уз жалбу билансом не утврђује".

Државни Савет, решењем од 9. септембра 1904. год. Бр. 6824., поништио је решење Пореске Управе из ових разлога.

Кад је жалилачка фирма уз пријаву поднела судом оверен биланс из књига, које су судом потврђене, Пореска Управа према пропису чл. 50. закона о непосредном порезу, имала је само да оцени: хоће ли се поднесени биланс узети за истинит, или ће његову истинитост подносилац и клетвом доказивати.

Не стоји разлог Пореске Управе да се из поднесеног биланса не види, да је састављен из уредно вођених књига. Закон о непосредном порезу не предвиђа какве треба да су трговачке књиге, ни како да се оне воде, с тога у том погледу важе одредбе трговачког закона (§ 11.). Према овоме, порески одбор није могао важност поднесеног биланса уништити простим наводом, да је неисправан, не наводећи за то ни разлоге ни доказе.

Сем овога, решење Пореске Управе не одговара закону и с тога, што жалилачкој фирми од нађеног приноса нису одбијени трошкови радње, предвиђени у чл. 49. тач. *а, б, в,* и *г* закона о непосредном порезу.

О надлежности за извиђање кријумчарских кривица по закону о државној трошарини.

У радњи г. М. А., трговца из Ариља, нађена је извесна количина кријумчарске

кафе. Истрагу ове кријумчарске кривице учинила је царинарница на Јавору, па за тим предмет послала на решење царинарници београдској, која је нашла, да је кривица потпуно утврђена, па је решењем од 13. априла 1904. године № 5555 осудила М. А., на казну од 2167·05 динара.

По жалби осуђеног, ово решење царинарнице београдске као правилно и на закону основано, оснажио је и Министар финансија решењем од 7. јула 1904. год. Ц№ 8937.

Противу овога решења изјављена је жалба Државном Савету, који је, и не улазећи у оцену питања о кривици жалитељевој, нашао, да ожалбено решење не одговара закону, јер је ислеђење ове кривице вршила, па и осудно решење донела ненадлежна царинска власт.

„Из тога, што чл. 11. закона о државној трошарини прописује, да за кривице, по том закону, важе одредбе закона о царинском устројству, не може се изводити надлежност царинарница, да извиђају и суде све кривице, које се односе на предмете страног порекла и које се при самом увозу догоде и констатују, иначе су за то надлежна пореска одељења (чл. 12. закона и § 85. правила за извршење закона о трошарини).

У овом случају кад спорна кафа, за коју се тврди да је нађена у промету без плаћене трошарине, није ухваћена ни при увозу, а ни у пограничном рејону царинарнице, који по чл. 219. царинског закона износи 10 километара, онда је за извиђај и осуду ове кривице било надлежно пореско одељење среза ариљског, а не царинарница. Према томе и решење Министрово не одговара закону, јер је њиме одобрено решење донесено од стране ненадлежне власти".

Ово саветско посматрање усвојио је и Министар финансија.

Један случај неумесне примене § 704. граћ. закона.

Алит бег Х. Беговић и брат му Мустава имали су у Нишу један заједнички плац, на коме постоји једна двоспратна зграда од слабог материјала. На доњем спрату је пекарница, а горе стан.

По поравнању, закљученом пред судом нишким, Алит бег је свој део овог имања задужио код Н. Н., адвоката, са 2400 дин., заједно са интересом 12% годишње и одобрио интабулацију.

За наплату овог дуга, полицијска власт, 19. маја 1901. године, изложила јавној продаји део имања Алит беговог, и исти је уступљен Харлампију Костићу, пекару, за 4220 динара.

Другу половину, која је својина Мустава бега, његов пуномоћник Амет бег Хасан Беговић издао је под трогодишњи закуп Јањи Цимопулосу, пекару, за 600 динара годишње; а био је овлашћен и од стране Алит бега, да му и његов део изда под закуп, но како је Алит бег ускоро умро, није могао место њега уговор потврдити.

Харлампије Костић, кад је добио од суда тапију на купљени део имања, обратио је се полицијској власти, и тражио, да му се купљено имање уступи на уживање. Поводом тог тражења, решењем начелства нишког од 3. јануара 1902. год. Бр. 143 заснованог на § 466 б. граћ. суд. пост., које је одобрио и Министар унутрашњих дела с позивом на § 704. граћ. закона и § 493. граћ. суд. поступка, наређено је закупцу Јањи Цимопулосу, да се, у року од 7 дана, исели из пекарнице, како би се иста могла уступити купцу једног дела, Харлампију.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 14. јуна 1902. године Бр. 2315, поништио је решење Министрово, са ових разлога:

Оспорено имање својина је купца Харлампија Костића и његовог смесничара Мустава бега Алит Беговића, и за сада се налази у правној државини Јање Цимопулоса, који је узео половину смесничара Мустафа бега под закуп до краја 1903. године.

Заједничко уживање тога имања даје се постићи споразумом смесничара. Једна страна нема права да присвоји целокупно уживање и тиме другу страну лиши њеног права; јер се у овако заједничком, или смешаном одношају, морају поштовати узајамна права оба смесничара у смислу § 32. у вези са § 515. грађанског закона.

Неоспорно је, да купац Харлампије Костић има права да прими на уживање своју половину; али је исто тако непобитно и то, да смесничар Мустава бег има равномерно право на свој део. Следствено томе, пошто је овај потоњи дао своје право у закуп Јањи Цимопулосу, стоји у односу савесног држаоца исти Јања, и не може се за сада истиснути из имања.

На овај случај не може се применити одредба § 704. грађанског закона о престанку закупа услед продаје; јер овде није продат део Мустафа бега, него она друга половина, на коју полаже право Харлампије Костић.

Мешање закупца Јање Цимопулоса не мења ствар, јер и без њега настаје тешкоћа кад се смесничари не слажу у уживању предмета, на који имају подједнако право.

У том смислу, безначајно је питање о важности и времену уговора закупа, јер иза закупца стоји смесничар Мустафа бег, који оспорава Харлампију Костићу целокупно уживање.

За регулисање њихових одношаја, потребан је, као што је напред речено, споразум; а кад тога нема, онда се мора прибећи примени § 499. у вези са § 863. грађанског закона, т. ј., да се пред изабраним судом ствар процени, па ће је један од смесничара задржати а другог исплатити, ако се у томе сложе; а ако се на то не би сложили, онда су дужни да продаду ствар другоме и поделе новац.

Док се овим путем ова ствар не расправи, купац Харлампије Костић само је титуларни сопственик и има право на свој део прихода од закупа, који му се приход и не оспорава; а фактички је држалац закупац Јања Цимопулос, који се на имању затекао.

По наведеном Министар унутрашњих дела није могао уводити Харлампија Костића у господарство заједничког имања, на штету његовог смесничара — односно закупца — него је требало обе стране упутити суду, у смислу горе наведеног законског прописа.

Један случај неумесне примене § 8. закона о експропријацији.

Ради регулације варошице Лесковца заузето је путем експропријације имање Гавре и Нађе браће Николића, из Лесковца.

Комисија, која је извршила процену овог имања, нашла је, да један квадратни метар овог имања вреди 2 динара, с тим, да се и један мали део тога имања, који преостаје, и на коме је једна кућица, уступи по тој процени, сходно § 8. закона о експропријацији, суседу, пошто је исто на сметњи његовом имању, јер му затвара излаз на нову улицу.

Ову процену одобрио је и Министар грађевина, на основу § 22. закона о изменама и допунама у закону о експропријацији, пошто је у свему поступљено по закону.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је, да решење Министрово не одговара закону, са ових разлога:

Кад се из инжињерске скице види, да извесан део плаца жалиоца са кућом остаје ван експропријационе линије, онда одређена комисија за процену експроприсаног имања није имала ослонца у закону, да одлучује о придодатку овог имања суседу, под теретом исплате процене вредности.

У расправу овог питања, комисија није могла улазити, једно с тога, што је она за то ненадлежна, према § 8. закона о експропријацији, већ општина; а друго, што се из ситуационог инжињерског плана види, да се заосталим имањем жалиоца не чини сметња имању суседа, и не затвара излаз на ново просечену улицу. за који он има простора од 12 метара, те и нема места примени поменутог § 8. закона о експропријацији.

Ово саветско посматрање усвојио је и Министар грађевина. М. В.

Првостепени судови надлежни су за расматрање свију одлука из III. части кривичног закона, изузев оне које су по самом закону одмах извршне.

Одмах по ступању у живот прошлогодишњих измена и допуна у закону о Полицијској Уредби од 18. маја 1850. год. појавило се у пракшици много случајева неједнаког тумачења нових законских одредаба, особито у погледу надлежности за расматрање одлука полицијских власти, донетих по разним иступним делима.

Ова разлика и неједнака тумачења потекла су отуда, што измењени §§ 15. и 16. пол. уредбе нису довољно прецизирани. Први став ових §§-а, који говори о надлежности, гласи овако:

„Пресуде по иступним делима, *донесене по оним одребама кривичнога закона*,

по којима казна по закону не може бити већа од три дана затвора, односно тридесет динара, одмах су извршне; а *противу осталих пресуда или решења о иступима* имају право стране жалити се надлежном Првостепеном Суду, који ће пресуду или решење оснажити, уништити или преиначити.«

По овој законској одредби једни су судови расматрали у опште све пресуде полицијских власти, донете у опште по свима иступним делима; други су се упуштали у расматрање само оних пресуда, које су донете само по иступним делима из III части казн. зак.; трећи су расматрали и оне одлуке, које су засноване на одредбама кривичног и кога специјалног закона и т. д.

Ово је побудило господина Министра Унутрашњих дела, те је преко господина Министра Правде изнео ово питање о надлежности расматрање одлука полиција. власти пред општу седницу Касационог Суда, ради начелне расправе. Касациони суд у својој општој седници од 24. априла пр. год. Бр. 3366 донео је одлуку: да је Првостепени суд, по изјављеној жалби првог интересованог лица надлежан само да расматра, оснажава, преиначава или уништава пресуде или решења општинских или полицијских власти, изречених по III. части казненог законика, а претпостављене административне власти да су остале и даље надлежне за расматрање пресуда или решења општинских или поцијских власти, донетих по коме специјалном закону или по специјалном и казненом законику уједно.

Но ни ова одлука опште седнице није отклонила све несугласице, као што сведочи следећи пример:

По захтеву Д. Т. као сопственика, кварт палилулски решењем својим од 15. пр. м-ца Бр. 1659 наложио је С. Д., да се у року од три дана исели из закупног стана, иначе ће бити силом исељен и кажњен.

На ово решење Д. је изјавио жалбу Првостепеном Суду за вар. Београд, но суд се по њој није хтео ни упуштати у расматрање односних акта и ожалбеног решења, већ је актом својим од 26. пр. м-ца Бр. 5376 вратио предмет нерасмотрен с мотивацијом: да дотично решење не подлежи расматрању суда.

Кварт је онда послао акте овога предмета Управи града Београда, а она их је 3. тек. м-ца под Бр. 7960 поново послала суду, налазећи да је према измењеном §§. 15. и 16. полиц. уредбе и одлуци опште седнице Касационог Суда од 24. априла пр. год. Бр. 3366, за њихово расматрање он надлежан.

Но суд се са решењем својим од 5. тек. м-ца Бр. 6859 опет огласио за ненадлежног, јер се, дотичним кварговим решењем не изриче никаква казна, но тек, вели када се онај, коме се наређује да се исели, не би иселио, па би га власт за то казнила, суд би био надлежан да пресуду расмотри.

Управа гр. Београда није усвојила овакво схватање суда, већ је се питањем својим од 7. тек. м-ца Бр. 8479 обратила се Касационом Суду с молбом, да реши: ко је у овом случају надлежан за расматрање одлуке, да ли Првостепени Суд, како Управа тврди, или Управа гр. Београда, како суд наводи? У прилог свога решења: да је за расматрање оваквих одлука надлежан Првостепени Суд, а не предпостављена административна власт — навела је у томе писму ове разлоге:

1. Што је према измењеним §§ 15. и 16. пол. уредбе за расматрање свију пресуда или решења о иступима, донесеним по крив. законику, по којима је казна по закону већа од три дана затвора односно тридесет динара, — надлежан првостепени суд. Ова је надлежност још боље објашњена и прецизирана одлуком опште седнице Касационог Суда од 24. априла пр. год. Бр. 3366, чија прва тачка гласи: »1. да је првостепени суд, по изјављеној жалби интересованих лица, надлежан само да расматра, оснажава, уништава и преиначава пресуде и *решења* општинских и полицијских власти, *изречених по иступним делима из III части казн. закона.* Квартовно решење Бр. 1749 засновано је на § 356. в. казн. закона, који предвиђа казну већу од три дана затвора, те је према напред наведеном за његово расматрање надлежан Првостепени Суд.

2. Што на надлежност расматрања тога решења не може имати ни у колико утицаја то, што њиме није изречена казна, већ је само извесном лицу наложено да нешто учини, па тек ако то не учини, да ће бити кажњен, јер ово није једини случај из III части крив. законика, где се за кажњивост тражи претходна опомена, па тек ако се не поступи по тој опомени следује казна, као што је случај код тач. 8. и 9. § 329. и т. 2. и 3. § 360. казн. закона, где је казна такође условна и зависи од испуњења или неиспуњења законских наређења власти. Када би се усвојило гледиште Пр. Суда за варош Београд: да је суд надлежан за расматрање само оних одлука из III части казн. закона, по којима се налаже казна, онда по томе логично судећи суд не би био надлежан ни за расматрање у опште свију решења, јер се њима никад не изричу казне већ само пресудама.

3. Што би то била једна аномалија, када би разне власти расматрале одлуке засноване на једном истом законском пропису. Куда би то водило, када би нпр. у овом случају Управа примила надлежност и одобрила квартовно решење, па се дотични по истоме у остављеноме року не би иселио, већ га власт силом избацила из стана и казнила, а суд по његовој жалби на ову казну био другог гледишта па пресуду поништио, а тим самим и цео рад по овом предмету?.... Не би ли у овом случају дотични имао право да тужи полицијске чиновнике суду и тражи накнаду штете.

4. Да је за расматрање *свију одлука* из III части казн. закона надлежан суд јасно је и по самој намери законодавца, када је учинио ову измену у §§ 15. и 16. пол. уредбе. Преносећи надлежност за расматрање одлука из III части казн. закона са административних на судске власти, законодавац је хтео да колегијалним расматрањем и судском независношћу што боље заштити правне и материјалне интересе појединаца, а у наредбама, односно решењима, као што је ово квартовно, може лежати куд и камо већи интерес, но у максималној казни од три дана затвора или 25 динара новчано, која би имала да следује после неизвршења таквих решења.

Касациони Суд у седници својој од 11. тек. м-ца Бр. 2719 уважио је Управине разлоге и огласио Пр. суд за варош Београд као надлежан за расматрање квартовног решења, па му је послао цео предмет са следећим писмом:

„Касациони суд је расмотрио акте по предмету сукоба Управе гр. Београда са тим судом по окривљењу С. Д. због дела из § 356. в. казн. зак., па је нашао да је за расматрање овог окривљења надлежан тај суд.

Јер по §§ 15. и 16. закона од 17. јануара 1904. год. о изменама и допунама у полициској уредби од 18. маја 1850. г. и по одлуци опште седнице Касационог Суда од 24. априла 1904. год. Бр. 3366. првостепени судови су надлежни да расматрају, оснажују, уништавају и преиначавају све одлуке које нису извршне, а које су донете по иступним делима из III части крив. закона, где долази и одлука Управе гр. Београда (односно кварта палилулског) од 15. фебруара 1905. год. Бр. 1649, којом се окривљеном наређује да се у року од три дана исели из стана Д. Т. а пошто је донета на основу § 356. в. казн. закона, у коме се предвиђа једно од иступних дела из III части казн. зак.

Са тога Касациони суд на основу § 41. крив. суд. пост. шаље томе суду као надлежном све акте овог окривљења с препоруком да по овоме поступи даље по закону.«

Овим је дефитивно расправљено питање, да су првостепени судови надлежни за расматрање у опште *свију одлука* из III части крив. закона (сем оних које су одмах извршне), па ма какве природе оне биле. **Ж. А. Л.**

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ЧУДНОВАТ АМАНЕТ

из доживљаја **Шерлока Холмса**

А. Конан Дојл

Био је несносан дан у августу месецу. Бекеровом улицом опекло је сунце, а зраци му бљеште од жутих зидова кућних, да се не може гледати на улицу. Ја и Шерлок Холмс седесмо раскомоћени у својој соби и претресасмо стару тему о његовој моћи посматрања и опажања. Најзад ће ме Шерлок упитати:

— Јеси ли приметио, Ватсоне, у новинама мали чланчић који се односи на чудновату садржину пакета, који је послат поштом госпођици Сузани Кушинг, у Крос Стрит, Кројдон?

— Не, ништа нисам приметио.

— Ах, мора бити да си превидео. Додај ми новине. Ево га одмах после фи-

нансијског дела. Хоћеш ли бити тако добар да га гласно прочиташ?

Узмем новине, које ми је он додао и прочитам чланак под насловом «Непријатна пошиљка»:

»Госпођица Сузана Кушинг, која станује у Крос Стрит, Кројдон, постала је жртвом веома грубе и луде шале, изузимајући да се у томе случају не крије што друго, што би могло оправдати овакав поступак. Јуче око два часа по подне предао јој је разносач поштанских аманета један мали пакет завијен у сиву хартију. У њему је била кутија од хартије, напуњена обичном сољу. Кад је изручила со, госпођица Кушинг беше ужаснута нашавши унутра два човечја ува, по изгледу скоро одсечена. Кутија је послата дан пре тога аманетном поштом из Белфаста. Није било никаквог знака ко је пошиљалац, а догађај је у толико тајанственији, што је госпођица Кушинг девојка од својих педесет година, живи веома повучено и има врло мало познаника и лица са којима се дописује, као и за то, што веома ретко добива ма шта преко поште. Пре неколико година, кад је становала у Пенц-у, давала је део свога стана под кирију тројици медицинара, које је доцније морала отерати због њиховог неуредног и бурног живота. Полиција мисли да је ова увреда нанета госпођици Кушинг из освете, и да су је извршили ђаци у намери да је заплаше пошиљком тих реликвија из секционе сале. Мало се придаје важности могућности, да је ово дело једнога од тих ђака из Северне Ирске, који је, по вероваљу госпођице Кушинг, из места Белфаста. Истрага се, међутим живо води, и у рукама је господина Лестреда, једног од најспремнијих детектива«.

— Толико каже »Дели Кроникл«, рече Холмс, пошто сам свршио читање. Сад о нашем пријатељу Лестреду. Јутрос сам од њега добио цедуљицу, у којој каже ово: Изгледа ми, да је ово дело сасвим у вашем жанру. Надамо се да ћемо целу ствар расветлити, али нам је тешко да пронађемо ма шта, што би нам служило као полазна тачка. Разуме се да смо одмах депешпирали поштанској управи у Белфасту, и они су одговорили, да је тога дана предат пошти велики број пакета те немају могућности да се сете нарочито тога пакета и његовога пошиљаоца. Кутија је обична за дуван и не може нам ништа користити. Сумња на медицинара изгледа ми могућна, али бих се највише радовао, кад би сте ми поклонили неколико часова. Бићу код куће или у полицији цео дан.

— Шта велиш на то, Ватсоне? Можеш ли да савладаш ову врућину, па да заједно одемо до Кројдона, тако ћеш имати прилике да умножиш твоје забелешке.

— Једва чекам да се појави какав посао.

— Онда га имаш. Зазвони, да нам донесу обућу и нареди да нађу кола. Вратићу се за тренутак док одело променим и напуним кутију цигарама.

Киша је пљуштала док смо били у возу, а врућина је била мања у Кројдону, него ли у вароши. Холмс је телеграфисао Лестреду, и он нас је дочекао на станици. После пет минута шетње дођосмо до Крос Стрит, где је становала г-ђица Кушинг.

То је била лепа, дугачка улица, окићена двоспратно зиданим кућама са каменим степеницама. На пола пута Лестред стаде и куцну на врата, која отвори мала служавка. Госпођица Кушинг је седела у предњој соби у коју уђосмо. То је била женска са спокојним лицем и великим благим очима. У крилу је држала вез, и радила га је; корпа. пуна разнобојне свиле стајала је на столици крај ње.

— У шупи су те гадне ствари, рече она, кад је угледала Лестреда; желела бих, да их са свим одавде однесете.

— То ћу и учинити, госпођице. Задржао сам их док их мој пријатељ, господин Холмс, не прегледа у вашем присуству

— Зашто у моме присуству, господине?

— За случај да хоће да вас што год упита.

— Од какве је потребе да ми се стављају ма каква питања, кад вам кажем, да ја о томе апсолутно ништа не знам.

— Тако је, госпођице, рече Холмс умирујући је. Ја сам уверен, да сте ви и сувише узнемиравани по овој ствари.

— Доиста јесам, господине. Ја сам скромна жена и живим сасвим повучено. Ово је нешто са свим ново за мене да се моје име по новинама потеже и да се полиција меша у моју кућу. Ја нећу да ове ствари остану и даље у мојој кући, господине Лестреду. Ако желите да их разгледате, то можете учинити напољу у шупи.

То је била мала шупа у узаној авлији одмах иза куће. Лестред изађе и донесе кутију од хартије заједно са сивом хартијом и канапом. Клупа је била на крају стазе, и сви седосмо на њу, док је Холмс једно по једно ухо разгледао, како му их је Лестред додавао.

— Канап је веома занимљив, примети он држећи га спрам светлости и миришући га. »Шта ти се чини за овај канап, Лестреде?«

— Намазан је смолом!

— Тако је. Намазан је црном смолом. Без сумње си приметио и то да га је, госпођица Кушинг пресекла маказама, што се познаје по месту где је то учињено. То је врло важно.

— Ја не видим никакву важност у томе, рече Лестред.

— Важност је у томе што је завезани чвор остао неповређен, а овај чвор има особити карактер.

— Врло је лепо везан. То сам већ записао, рече Лестред спокојно.

— Толико што се тиче канапа, рече Холмс осмејкујући се. Сад да пређемо на онај завијутак од хартије. На сивој хартији се јасно осећа мирис од кафе. Што то ниси приметио? Ја мислим да о томе не може бити никакве сумње. Адреса је написана више развученим словима, широким пером и веома рђавим мастилом. Реч Кројдон најпре је записана са і па је доцније поправљено са у. Пакет је дакле послало мушко лице, адреса је мушком руком написана, — лице је ограниченог изображења и непознат му је Кројдон. Довде је све добро! Кутија је жута за дуван, и на њој нема ништа особитог сем два отиска од палца на левом дну од кутије. Напуњена је обичном сољу, каква се употребљава за усољавање кожа и других простијих трговачких предмета. На дну испод свега тога затрпана су та два чудноватa предмета.

Говорећи то, извади Шерлок оба ува и пажљиво их поче разгледати. Најзад их врати у кутију, па се дубоко замисли.

— Приметили сте, без сумње, рече он најзад, да ове уши нису парице.

— Да, то сам премитио одговори Лестред. Али ако је ово шала ђака са медицинског факултета, онда је њима врло лако послати два непарна ува, као и прави пар.

— То је тачно. Али ово није никаква шала.

— Не иде све томе у прилог. Сва тела у соби за секцирање су убризгана течношћу, која отежава распадање. Ове уши немају ни трага од тога, јер су још свеже. Одсечена су тупим оруђем, што се никако не би могло догодити да је то какав ђак учинио. Понављам да овде нема никакве шале. Ми улазимо овим у траг једном ужасном злочину.

Нека дрхтавица прође ме слушајући речи мога друга и кад сам видео његову озбиљност. Лестред пак враћаше главом као човек који је само у пола убеђен.

— Ништа немам противу мишљења, да је то била шала, рече он, али су много јачи разлози противу тога. Ми знамо да је ова женска проводила веома скроман и частан живот у Пенцу. а тако исто и овде, бар за последњих двадесет година. За све то време једва ако је кад и из куће изашла. Па што би јој онда ма какав злочинац послао доказе своје кривице, нарочито кад и она исто тако мало зна о овом догађају као и ми.

— То је проблем, који сад имамо да решимо, одговори Холмс, и што се мене тиче, ја сам намеран да отпочнем истрагу у том смислу пошто сам убеђен да је овде извршено двогубо убиство. Једно је од ова два ува женско, мало, лепог облика и пробушено за минђушу. Друго је мушко, од сунца преплануло и изгубило праву боју, такође пробушено за минђушу. Обе су ове личности без сумње мртве, јер би се иначе до сада о њима штогод чуло. Данас је петак. Пакет је предат на пошту у четвртак. Злочин је онда могао бити извршен у среду или четвртак или раније. Ако су оба лица убијена, онда ко би други, сем њихов убица, могао послати обележје свога недела госпођици Кушинг? Можемо узети да је пошиљалац пакета човек кога ми тражимо, али он је морао имати јаког разлога што је овај пакет послао г-ђици Кушинг. Но какав је то разлог? Мора бити то, да јој стави до знања да је дело извршено; или може бити да јој тиме нанесе жалост. Али у том случају она зна ко је то. Па ипак сумњам. Ако је знала онда за што би звала полицију да се умеша. Могла је оба ува закопати и нико не би ништа знао. То би она учинила, да је хтела злочинца заштити. Ако пак не жели да га

штити она би казала његово име. Овде има нешто замршено што треба размрсити.

Он је говорио јасно и брзо, и механички је гледао преко баштенске ограде: за тим брзо скочи на ноге и упути се у кућу.

— Имао бих неколико питања да поставим г-ђици Кушинг, рече он.

Свратићемо кад се за воз будемо враћали, одговори Холмс. Један тренутак доцније нас смо двојица били већ у предњој соби, где је неосетљива г-ђица мирно седела и радила свој вез. Рад је спустила у крило кад ми ушосмо и погледала нас је својим искреним плавим очима.

— Уверена сам, господине, рече она, да је све ово нека погрешка, и да тај пакет није био мени намењен. Ја сам то исто неколико пута поновила и господину из Скотланд - Јарда, али он ми се у очи смејао. Ја немам ни једног непријатеља на свету, бар колико је мени познато, и не знам зашто би се са мном збијала таква шала?

— Готово и ја отпочињем делити ваше мишљење, г-ђице Кушинг, рече Холмс и седе преко пута ње. Мислим да је више него могуће — он застаде и ја бејах изненађен кад сам га приметио са каквом пажњом посматра г-ђичин профил. Изненађење и задовољство се могло одмах познати на његовом озбиљном лицу. То је приметила и госпођица, Кушинг, али он постаде опет озбиљан као обично. Ја сам гледао у њену углађену косу, њену укусну капицу, њене златне мале минђуше и њено спокојно лице, али нисам могао ништа наћи што би могло мога друга толико узбудити.

— Имао бих једно или два питања.

— Ох, мени су та питања већ досадна, узвикну г-ђица Кушинг нестрпељиво.

— Рекао бих да имате две сестре.

— Од куда ви то знате?

— Чим сам ушао у собу приметио сам фотографију са три женске и једна од њих без сумње сте ви, а оне друге две веома јако на вас личе, и по свој прилици су вам род.

— Имате право; то су моје две сестре, Сара и Марија.

— Ево још једне слике, која је рађена у Ливерпулу; то је ваша млађа сестра у друштву са једним човеком, који, судећи по униформи, изгледа да је магационар при каквој морској лађи. Примећујем да она у то време није била удата.

— Ви то врло лако и тачно примећујете.

— То ми је занат.

— Имате право. Она се после неколико дана венчала са господином Браунером. Он је био у служби јужно-америчке паробродске линије у време када је ова фотографија рађена, али толико је волео њу, да није могао дуго времена без ње издржати, те се за то примио службе на ливерпулским и лондонским лађама.

— Ах, можда Кинкерир?

— Не, кад сам последњи пут о њему чула био је на Меј - Деј. Чим је дошао једном да се са мном види .То је било пре него што је погазио заклетву, а после тога је пио свакад кад год би изашао на обалу. Мало пића чинило га је увек савршено лудим. Ах, то је био веома несрећан дан за њега, кад је први пут узео чашу у руке. Прво је избегавао мене, за тим се завадио са Саром, и сада, пошто је и Марија престала са писањем, не знам ништа како је код њих тамо.

Јасно се видело да се г-ђица Кушинг додирнула теме коју је дубоко осећала. Као већи део људи, који живе усамљеним животом, у почетку се мало устручавала, али је доцније постала говорљива. Казала нам је многе појединости о њеном зету магационару, за тим је прешла у разговору на некадање своје кирајџије медицинаре, испричала нам све њихове неуредности, њихова имена и болнице, у којима су радили. Холмс је све то пажљиво саслушао убацујући по кад-кад по неко питање.

— Сад о вашој сестри Сари, рече он. Пошто сте обе неудате, чудим се да не живите заједно у једној кући?

— Ах, ви не знате Сарину нарав, јер кад бисте је знали, не бисте са ни најмање чудили. Ја сам то покушала кад сам дошла у Кројдон и биле смо заједно до пре два месеца, али тада смо се морале раставити. Нећу да кажем ни једну реч противу моје рођене сестре, али је она велика свађалица и нико јој не може угодити. Ето таква је Сара.

— Ви кажете да се она свађала са вашом родбином из Ливерпула.

— Да, а до пре кратког времена били су најбољи пријатељи. Она је чак отишла тамо да живи само за то да би била што ближе код њих. Сада опет нема довољно погрдних речи за Џима Браунера. За последњих шест месеци, које је овде провела, није говорила ни о чем другом сем о његовом пићу и рђавом понашању. Изгледа ми да је он њу ухватио у брбљању, па јој је подвикнуо, и то је био почетак.

— Хвала вам, госпођице Кушинг, рече Холмс, устајући и клањајући се. Чини ми се, рекосте да ваша сестра Сара живи у Ну Стрит Валингтон? Због, и веома ми је жао што сте узнемиравани догађајем, са којим, као што рекосте, немате ничега заједничког.

Кола пролажаху баш у оном тренутку кад смо излазили, и Холмс их заустави.

— Колико је далеко до Валингтона? упита он.

— Од прилике једна миља, господине.

— Врло добро. Ускочи Ватсоне. Морамо ковати док је гвожђе вруће. Као што изгледа, случај је прост. Има једна или две врло поучне ситнице у вези са њиме. Притерај уз телеграф при пролазу!

Холмс је послао једну кратку депешу. Остатак путовања провео је забачен у кола; шешир је спустио до самог носа да би од сунца заклонио лице. Кочијаш се заустави пред кућом, која се ни мало није разликовала од оне, коју смо мало час оставили. Мој друг му нареди да чека и метну руку на браву. У том се тренутку на вратима појави један млад човек, елегантно обучен, у црном оделу.

— Да ли је госпођица Сара Кушинг код куће? запита Холмс

— Госпођица Сара Кушинг је опасно болесна, рече он. Она од јуче у великој мери болује од навале крви у мозак. Као њен лекарски саветодавац не могу на себе примити одговорност и допустити да се са њоме састанете. Препоручио бих вам да после десет дана дођете. Он навуче рукавице, затвори врата и изађе на улицу.

— Ако не можемо, онда не можемо, рече Холмс весело.

— Можда она не би могла или не би хтела ни толико казати.

— Нисам ни тражио да ми она ма шта каже; хтео сам само да је видим. Али ипак чини ми се да сам сазнао све што ми је потребно. Одвези нас у какав добар хотел где бисмо могли ручати, за тим ћемо уз пут свратити и до нашег пријатеља Лестреда до у полицијски одељак.

Имали смо веома пријатан заједнички ручак. За време њега Холмс није говорио ни о чем другом него само о виолинама, о Паганинију, музичкој уметности, и испричао ми је много анегдота из живота људи, који се тиме баве. После подне беше већ у велико превалило и јака сунчана жега претворила се у благу топлоту кад смо се зауставили пред полицијским одељком. Лестред нас је дочекао пред вратима.

— Ево једног телеграма за вас, господине Холмсе, рече он.

— Ха! То је одговор! Узе га, прелете очима преко њега, згужва и стрпа у џеп. Добро је, рече само.

— Јесте ли што пронашли?

— Све сам пронашао!

— Шта? Лестред га погледа изненађено. Ви се шалите?

— Никад нисам био озбиљнији у своме животу. Извршен је страховит злочин и чини ми се да сам већ обелоданио целу ствар

— А злочинац?

Холмс написа неколико речи на полеђини своје посетнице и добаци је Лестреду.

са енглеског, **Мих А. Рашковић**

(наставиће се)

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Толстој о самоубиству. — Питање о томе да ли човек има права да сам себи одузме живот, да се убије, није питање на свом месту; оно је нетачно постављено. Јер у овом случају не може у опште ни говора бити о каквом праву. Кад неко нешто може да уради, кад дакле неко може себе да убије, он, изгледа, има и права на то.

Толстој сматра да је могућност да се човек убије, да сам себи скрати живот, нека врста вентила сигурности. То је једини излаз, који човек, што се убија, још може замислити из стања у коме се налази. При оваквој и овој могућности човек нема никаква права да каже да му је живот постао несносан, да га не може подносити више. Јер, ако је живот несносан, то се човек убија и на тај начин

не може нико да се жали на несносност живота.

Човеку је дата могућност да сам себи живот одузме и према томе он се може убити. Кад нешто човек може урадити је ли то уједно и право да уради? — Човек мисли да има права на то и од тога права он чини употребу. Али он исто тако убија се и у двобоју, у рату, убија се пороцима, ракијом, опијумом итд....

Не — то је неразумно чинити, као што је нерасудно одсецати изданке на каквом дрвету: биљка неће пропасти него само неће правилно растити.

Живот се не може уништити — он се налази изван времена и простора и услед тога смрт може само променити форму живота и уништити његову делатност на овом свету.

Међу тим, ако човек један уништи делатност своју на овом свету, то ипак он не зна да ли ће његова делатност на другом свету за њега самога бити пријатнија и на тај начин одузима човек себи могућност, да све то сазна и искуси све оно што живот на овом свету може да понуди. Самоубиство је једна лудост; оно је непаметно, јер кад човек уништи свој живот који му је изгледао и био непријатан и несносан, то тада човек доказује да је смисао његова живота била једна погрешна представа.

Но не само што је самоубиство лудост; него, оно је и неморално. Човеку је дужност да живот који му је дат, сачува до природне смрти, а тај му је живот дат под условом да служи животу света. А онај пак, који се у животу од живота има само да користи и то како ће њему пријатно да буде, одбија и колеба се да свој живот посвети свету, јер му је његова лична судбина непријатна и несносна. А по свој вероватноћи та служба свету почиње баш у оном тренутку, када лични живот почиње бивати непријатан.

Оптина је један шлогирани калуђер, који је пуних тридесет година лежао на једној дасци и могао је само леву руку да покрене. Лекари су говорили да он мора бити јако пати и подноси али он није се никако жалио на своје стање, него се стално крстио смешећи се, при чему су му се привиђали свеци и радовао се што му Господ још непрестано подржава искру и пламичак живота. Стотине и хиљаде посетилаца долазили су му и заиста је врло тешко представити колико је све добра свету учинио тај јадник калуђер који ни зашта није био способан. Извесно је и ван сваке сумње да је овај човек више добра учинио, него ли хиљаде здравих, који су уобразили да служе многим установама у свету.

Докле год има живота у човеку то се човек може стално усавршавати и свету служити. Али свету и животу он може само тада, ако се и сам усавршава; а само усавршавајући се човек може служити свету и корисан бити.

Крађа из сујеверја. — Пре кратког времена у западном делу Берлина ухваћена је у крађи једног женског огртача извесна госпођа, која је иначе била добро материјално ситуирана. То своје дело оправдавала је тиме, што јој је једна „паметна жена“ саветовала, да узме кришом и кад нико не види из које трговине један такав огртач, да би њиме излечила свога узетога мужа, и то на тај начин, што би наизменце огртала тим огртачем прво себе, па свога болесног мужа. Узимање огртача из туђе радње *кришом* изриком јој је заповеђено; кад, пак, муж оздрави, онда би она имала отићи понова у дотичну радњу да огртач врати или купи.

Особити мотив за повреду тела. — 28. септембра прошле године био је пред берлинским поротним судом врло интересан претрес, на коме је оптужени дао одбрану, какве, ваљда, до сада није било у свету. Радник Тома Сајферт живео је већ од дужег времена у свађи са својом женом. Она је противу његове воље врло често шврљала по кафанама, водећи собом увек и своју ћерчицу. Шта више почела му се непрестано ругати, што је уобразио, да је он отац тога детета. Њему већ догрде, те једно вече узе девојчицу и зада јој ножем дубоку рану на врату, од које је кроз кратко време наступила и сама смрт. За то је дело предат суду и он је за извињење свога недела навео то, да је имао намеру да нанесе повреду детету на телу, не били та околност натерала матер да седи код куће и негује дете. — Тома је осуђен на четири године затвора за тешку телесну повреду, која је изазвала и смрт.

Једна заблуда суда у Лондону. — Један невин човек морао је да проведе пет и по година на робији само за то, што је „необично личио“ на другог једног човека, и што му је и рукопис био „скоро исти“ као и у тог другог. Једним берлинским новинама јављају из Лондона, да су у августу месецу прошле године много жена из бољих кућа преварене за новац и ствари од вредности од стране једне исте варалице. Пре извесног броја година, а на основу исказа десет женских сведока, који су се једногласно сложили у томе, да су у Адолфу Беку, Норвежанину, упознале тога варалицу, буде осуђен Бек на седам година робије. Сва мука, да докаже своју невиност, остала му је безуспешна. На основу ових последњих достава, пре кратког времена опет ухапсише Бека, и сад опет шест нових женских сведока једногласно и најпоузданије утврдише, да су у Беку упознале злочинца, који их је оштетио. Порота опет огласи Бека да је крив, али суд одложи изрицање пресуде. У томе међувремену ухватише правога злочинца Вилијама Томаса. На следећим испитивањима и суочењима са Беком и Томасом, шест сведока „најпоузданије“ су тврдили, да је овај последњи злочинац.

Фабрика класте деце. — Пре кратког времена изазвала је велику сензацију по свима новинама у страном свету вест, да је у Чифару у Мађарској ухапшен Георг Бауга, професионални просјак, који је путовао по земљи са својом женом и много класте деце. Та су му деца била оруђе за прошњу, а сва су била украдена. Њих је Бауг крао здраве, па им је пребијао и ноге и руке. Кад би им пребио руку или ногу, он би им то место чврсто везао, док не срасту делови и дете не постане сакато за цео век; али тако сакато, да се то мора јасно видети, те да би се у публике изазвало сажаљење и пробудило милосрђе. Бауга није радио то само за себе, већ је тако класту децу лиферовао и другим професионалним просјацима.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖЕ СЕ

Милован Тодоровић, бив. слуга Борисава Јанковића, из Сибнице, отумарао је незнано куда још септембра месеца пр. год, па се ни до данас није јавио својим родитељима који га траже. Милован је стар 8—10 година, раста малог, у опште црномањаст, нарамљује на једну ногу. — Препоручује се полицијским и општинским властима да Милована потраже и у случају проналаска упуте га начел. среза космајског с позивом на Бр. 23216. УБр. 9268.

Војислав Милојевић, бив. обућар, који је душевно оболео, 10. тек. м-ца отишао је из Београда од куће и више се није вратио. Он је стар 32 год., стаса високог, плав, бркова риђих, крупних, очију плавих, брија се, од одела има на глави фини филцани шешир, плав дугачак зимски капут, затворене зимске панталоне и на ногама зимске ципеле. — Препоручује се полицијским и општинским властима да Војислава потраже и нађеног спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 8968.

Милана В. Петровића, из Гор. Ступља, који је још пре 7. год. отишао из места рођења тражи начелник среза жичког актом Бр. 2614. Ко би о овом Милану ма шта знао, моли се да то саопшти својој општинској или полицијској власти, која ће опет то доставити среском начелнику. УБр. 9802.

Светозара Татајцика, из Косанчића, који је пресудом лесковачког првостепеног суда осуђен на 6 месеци затвора, тражи начелник среза јабланичког депешом Бр. 4255. Пронађеног треба стражарно спровести среској власти. УБр. 952.

Милана Миловановића, из Брзуга, окривљеног због крађе, тражи начелник среза тамнавског актом Бр. 5168. Милан има 48 год., средњег је раста, плав и добро развијен. Пронађеног треба стражарно спровести среској власти АБр. 383.

Војислава, сина Владимира **Јовановића**, из Колиновца, који је отишао без знања својих родитеља 1 тек. м-ца тражи начелник среза тамнавског. Војислав има 14 год., средњег је стаса, црномањаст, у оделу је сукненом. У случају проналаска треба га упутити среској власти с позивом на Бр. 5307. АБр. 383.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Пре кратког времена нађен је на Врачару један леп, фини женски новчаник, и у њему један дукат у злату и 9 дин. у сребру. О овоме је публика извештена преко вечерњих листова и сопственик позват да се јави Управи града Београда, где ће изгубљени новчаник добити. Одмах сутра дан пријави се Управи једна отмена београдска госпођа, која изјави да је нађен новчаник она изгубила и пошто га је тачно описала, власт јој га је издала. Предајући јој новчаник полициски јој чиновник у шали рече:

— Видите, госпођо, како је штетно владати се по моди; да сте на својој хаљини имали џеп то до душе не би било по моди, али сигурно новчаник не бисте изгубили.

— А, није, господине, на овој сам хаљини баш имала џеп и у њему држала новчаник, а право да вам кажем ево како сам га изгубила, али вас молим само да то остане у тајности. Тога дана пошла сам са једном својом пријатељицом код баба Марије, врачаре. Када смо биле близу њене куће приметимо још три жене где иду право њеној капији. Да бисмо их престигле и пре њих ушле, ми се пожурисмо, али се ја у томе спотакох и падох на тротоар. Како

ми је рука била у џепу ја сам је при паду извадила да се на њу дочекам, а том ми је приликом испао новчаник, но ја то нисам приметила.

— Е сад разумем откуда дукат у новчанику, он је сигурно био намењен врачари — прекиде је чиновник.

— Погодили сте, заиста сам га за њу била спремила, а вала и заслужила га је. Све ми је

погодила од почетка до краја, казала ми је и ко су ми пријатељи и ко непријатељи, и шта је било и шта ће бити.

Чиновник је покушавао да је разувери о тој Маријиној «способности», али без успеха.

Поводом овога обрати се пажња на ову баба Марију и утврди, да је то главом **Стајка Јовановић**, позната београдској полицији још из ранијих година не само као картара и врачара, већ и као препреден лопов. И ако је скоро пуштена са осуде већ је се била прочула и свет је врвео из свију крајева престонице и из свију наших сталежа.

Једнога дана изађе из њене куће једна млада госпођа из средњег сталежа, чије име за сад тајимо, а која је код полиције ово изјавила;

— Била сам код ове баба Марије, циганке, да ми баци карте. Моја сестра и нека њена пријатељица биле су прошле недеље и уверавале ме, како им је она све погодила, те сам и ја данас отишла да се о томе уверим. Затекла сам код куће само њену снају **Зорку**, која ме задржа да баба Марију причекам, јер ће скоро доћи из вароши, а за то време салети ме да ми «гледа у воду». Ја пристадох на то из љубопитства и дадох јој тражени динар, који она метну у чашу воде и онда ми стаде говорити којекакве бесмислице. У томе је дошла и баба Марија; она се прављаше да је глува, извади испод кревета карте и пошто ми унапред узе динар рече ми да пресечем карте и кажем: Боже помози! и да поменем своје име, а она то неће чути «јер је глува.» После тога ми као бајаги погоди име, па ме после неколико општих и двосмислених фраза поче питати шта ми је Петар, Милош, Паја и још нека имена, за која ја одговарах да су ми непозната, а кад дође на Милана, ја јој рекох да познајем једног човека са тим именом. Она се на томе задржа и поче причати, како ме он воли, како ће ме узети и т. д. Причала ми је ваздан којекаквих будалаштина, а на послетку ми рече да јој опет дођем и донесем извесне ствари, те да она нешто уврача и спреми, да ме Милан мора за девет дана испроси. Како су моја сестра и другарица уобразиле, као и пуно другог света, да им је «све погодила», ја не знам, али мени није ништа погодила, као ни њена снаха са гледањем у воду; жали Боже она два динара што ми узеше.

Истих дана жалио се београдској полицији на њу и један сељак из Вел. Мокрог Луга, како му је за болесну жену по скупе паре утрапила неке травуљине, од којих се болесница још више разболела.

Да би јој прекратила «упражњавање» ових послова Управа гр. Београда казнила ју је са тридесет дана затвора, а њену снаху Зорку као почетницу у овим вештинама са десет дана затвора.

Скрећемо пажњу публици на ову Марију и Зорку; нарочито на Марију, која иде и по кућама и врача, а у исто време врши и крађе. Кад дође у какву кућу ради врачања обично покрије лаковерну домаћицу чаршавом, па јој онда нешто баје и врача, а за то време, за ово нарочито дресирана девојчица, коју са собом води, тумара по кући и краде скупоценије ствари. Чувајте је се, госпође!

ПОТЕРЕ

Мика Перић, циганин из Мудраковца, ухваћен је 11. септембра пр. г. у кријумчарењу дувана, али се крије, те не може да се узме на одговор за ту своју кривицу. Он је по занату ковач, високог је раста, пуних, округлих образа у лицу плав, косе и браде риђе. Препоручује се свима општинским и полицијским властима да Мику потраже у својим делокрузима и у случају проналаска известе о томе начелника среза расинског с позивом на Бр. 4610 или уредништво овог листа с позивом на АПБр. 322.

Никола Пантелић из Београда и **Мирко Ранковић**, из Азање, обојица познати коцкари побегли су 15 тек. м-ца из Ивањице, камо су били прогнати по пресуди начелника среза жичког. Треба их поново спровести начелнику среза моравичког с позивом на депешу Бр. 3414. УБр. 9623.

Илија Васиљевић, из Мелнице, стар 36 год., плав, бркова средњих, плавих, брије се висок, сувоњав, — извршио је опасну крађу Ружи, удови Ј. Димитријевића из Мелнице у ср. млавском, па незнано куд побегао из притвора општине мелничке. — Позивају се све полицијске и општинске власти да Илију живо потраже и пронађеног спроведу нач. ср. млавског с позивом на бр. 3721 или Управи Београда с позивом на Бр. 9404.

Траило Негрић, из Подгорице, који је окривљен за извршену опасну крађу ствари Траилу В. Ради, из Подгорице. у ср. бољевачком, побегао је 11. ов. м-ца из притвора општине подгоричке незнано где. Он је стар 25 год., раста средњег, косе плаво смеђе, бркова малих и плавих, очију зеленкастих, брија се, од одела има беле сукнене панталоне, црн сукнени капут, на глави црну велику шубару и на ногама опанке. — Позивају се све полицијске

и општинске власти да Траила живо потраже и у случају проналаска спроведу нач. ср. бољеначког с позивом на Бр. 4209. — УБр. 9254.

Непознати Лопови извршили су ноћу између 15. и 16. т. м-ца опасну крађу Јакову Јоцићу, пиљару у Немањиној ул. бр. 1. преко пута хотел «Солуна.» Обили су врата, која се налазе из авлије Ђорђа Раденковића, винарског трговца, и однели су: 11·25 дин. у новцу — 5 дин. у сребру и остатак у ситнини; 9 комада — погача — качкаваља; 70 комада поморанџи; 2 кесе бомбона од по 1. к. г.; 5. к. г. сува грожђа; 1 кутију ратлука; 1 џепни сребрни сат; и $1^1/_2$ к. г. леблебије.

У истој радњи био је оставио на чување куфер са стварима Александар Глигоровић калфа кожарски и њему је из куфера однето: 6 пари чарапа (2 од пређе и 4 од фула); 1 бела шифонска кошуља; 1 гаће и кошуља цицана — плава — за рад; 1 унтерцијер једноставак (гаће и кошуље); 2 пешкира од српског платна, на једном штиковано «Помаже Бог!» 1 машна са иглом; једне половне панталоне; 4 комада марамица за брисање и 2 тоцила за оштрење алата. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за лоповима и покрађом изврше најжишњу потеру и у случају проналаска спроведу их Управи гр. Београда с позивом на Бр. 9616.

Непознати лопови ноћу између 12. и 13. тек. м-ца украли су Милентију Ристићу, из Секурића, из затворене штале једног коња, доратастог, старог 10 год; са жигом «Т» и кобилу матору 6 год., длаке беле са жигом «К», по глави пегаву; и коњ и кобила без роваша су. — Позивају се све полицијске и општинске власти да покрађу и лопове живо потраже у своме делокругу и у успешном случају спроведу их нач. ср, леваčког с позивом на Бр. 2661. — УБр. 9454.

Непознати злочинац покушао је 27. пр. м-ца да изврши разбојништво над Михајлом Самуровићем, трг, из Шапца, али је у томе спречен од Михајла, сина г. Петра Граовца трг. из Шапца, те је побегао, оставив свој револвер, капут и кључеве калаузе. Утврђено је, да је бегунац средњег раста, смеђ, дугуљастог лица, плавих, пуних, осредњих бркова, обријан, по лицу као роав, пегав, носа правилна, кратко ошишане косе; на глави јагњећа шубара или мек црни шешир, капут, прслук и панталоне затворене боје, на ногама ципеле; стар до 30 год., подугачка врата; капут испод леве мишке распорен, горњег капута нема. — Поново се препоручује свима полиц. и општинским властима да ово лице најживље потраже и нађеног спроведу нач. окр. подринског. — УБр. 8364.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Ненознато лице 5. тек. мес. дошло је у 12 час. ноћи у «Позоришну Кавану», ту поручило кафу, обесило капут и шешир на чивилук, за тим изашло на поље и више се није вратило, но је у кафани оставило капут и шешир. — Сопственик овог шешира и капута нека се обрати кн. варошком Управе гр. Београда, где ће их добити. — УБр. 8992.

Ката Стојковић, овд. изгубила је 15. пр. мес. идући од «Коларца» до радње Богољуба Росулека на Теразијама једну меницу, по којој је она акцептант, а жиранг Мика Стојковић, типограф и Жика Стојковић, а гласила је на 125 дин. — Ако је ко нашао, нека је преда Управи гр. Београда. — УБр. 5653.

Клара Августа Кун, рођена 25. децембра 1887. год. у Диселдорфу у Немачкој нестала је 21—XI—1904. год. и до сада се ништа о њој није могло сазнати. Она је витка, висока

1·60 м., дугуљастог лица, здраве, девојачке боје лица; коса јој је затворено плаћа, плаве очи, здрави зуби. Врло је вероватно да су је агенти за продају девојака завели и одвели, те с тога на молбу диселдорфског иследног судије износимо њену фотографију. Ако би ко што о њој сазнао или је где видео, моли се да то одмах јави уредништву овог листа, или Управи града Београда.

Цезар Фридрих Едуард Предигер, трговац хамбуршки, рођен 21. децембра 1872. године у Хамбургу, чију слику износимо, 30. марта 1904. године побегао је незнано куда.

пошто је извршио фалсификате и преваре у суми од 85.000 марака. Потернице и тражења остали су до сада без успеха и за то је бранилац стечајне масе оштећенога обећао за награду 10 процената ономе, ко ухвати или припомогне томе да се ухвати *Предигер са новцем*. Хамбуршка професура послала је ову потерницу Управи гр. Београда са овим описом Цезаровим: 1,76 до 1,78 м. висок, танка стаса, косе, обрва и бркова црних; чела ведрог и високог; лица дугог и бледог; здравих зуба; говори немачки, понешто француски и енглески; могућно је да је пустио пуну, дугачку браду. Није искључена могућност, да има при себи пасош на име трговачког помоћника *Георга Вилхелма Августа Јансена*. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Предигером изврше потеру и у случају проналаска притворе га, претресу и о томе известе Управу гр. Београда или уредништво «Полицијскога Гласника».

ОГЛАШЕН ЗА ХАЈДУКА

Гвозден Минић, бив. пекар из Сече Реке у срезу црногорском, округа ужичког, 15. т. м-ца оглашен је за хајдука решењем начелства округа ваљевског Бр. 2840. Он је стар 25—30 год., средњег раста, добро развијен, округлог лица, плав, ријих и ретких бркова, косе и очију плавих, на десном или левом образу близу слепог ока, има младеж; ногу је неосетно кривих, тако да су му колена истурена у страну;

усана је подебелих и кад се насмеје лице му добије прћав изглед; нарави је ћутљиве и вешто представља скромног, повученог човека. Био је неко време жандарм, а у последње време пекар у Мионици. Начелство му је уценило главу са 1000 динара, и ту ће награду добити оно лице, које га убије или власти прокаже. Гвозден је учествовао прошле године у убиству Танасија Савића, порезника среза колубарског и његовог служитеља. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да одмах изврше најживљу потеру за овим оглашеним хајдуком и у случају проналаска упуте га стражарно начелству окр. ваљевског, или Управи града Београда с позивом на Бр. 9578.

Штампа Крађ. Срп. Државна Штампарија уредник, Душан Ђ. Јелимић

БРОЈ 12. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 27. МАРТА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за писара прве класе Управе града Београда Живојина Лазића, писара друге класе исте Управе;

за писара прве класе Управе града Београда Милутина Јовановића, потпоручника у оставци;

за писара друге класе Управе града Београда Андрију Живковића, писара треће класе исте Управе;

за писара друге класе Управе града Београда Ранка Трифуновића, писара треће класе исте Управе, и

за писара друге класе Управе града Бесграда Мијајла Миловановића, писара друге класе начелства округа рудничког.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 16. марта 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за писара прве класе среза темнићског Чедомира Урошевића, писара друге класе среза параћинског;

за писара прве класе среза параћинског Гргура Бркића, писара друге класе среза пожаревачког;

за писара прве класе среза поцерског Велимира Чумића, писара исте класе среза тамнавског, — по потреби службе;

за писара прве класе среза крагујевачког Антонија Павловића, порезника у пенсији, по свом пристанку;

за писара прве класе среза колубарског, округа београдског, Миливоја Хаџића, писара исте класе среза јасеничког, округа смедеревског, по потреби службе;

за писара прве класе среза јасеничког, округа смедеревског, Зарију Варјачића, учитеља;

за писара прве класе среза колубарског, округа ваљевског, Илију Глишића, бившег среског писара исте класе;

за писара прве класе среза моравичког Драгољуба Миленковића, писара исте класе у пенсији;

за писара прве класе среза мачванског Милорада Наумовића, писара исте класе среза посавског, округа београдског, — по потреби службе;

за писара прве класе среза посавског, округа београдског, Димитрија Стојковића, бившег писара Министарства спољних послова;

за писара прве класе среза зајечарског Љубомира Кнежевића, писара исте класе среза рамског, по потреби службе;

за писара прве класе среза нишавског Милана Ђукића, писара исте класе среза пчињског, по потреби службе;

за писара прве класе среза трнавског Петра Филиповића, писара исте класе среза гружанског, — по потреби службе;

за писара прве класе среза жупског Јована Н. Михаиловића, писара исте класе среза левачког, — по потреби службе;

за писара прве класе среза левачког Драгољуба Стојадиновића, писара исте класе у пенсији;

за писара прве класе среза брзопаланачког Петра Марића, писара исте класе среза поречког, по потреби службе;

за писара друге класе среза гружанског Душана Ст. Ђорђевића, писара четврте класе београдске поштанске станице — у оставци;

за писара друге класе среза космајског Васу Х. Поповића, вршиоца дужности писара среза заглавског;

за писара друге класе среза грочанског Милоја А. Радуловића, писара исте класе начелства округа београдског;

за писара друге класе среза параћинског Војислава Петровића, комесара полиције у Сењу — по потреби службе;

за комесара полиције у Сењу, у рангу среског писара друге класе, Петра Милићевића, писара исте класе среза параћинског, — по потреби службе;

за писара друге класе среза златиборског Владимира Главинића, писара прве класе начелства округа ужичког;

за писара друге класе среза беличког Младена Банића, писара прве класе начелства округа пиротског;

за писара друге класе среза космајског Милана Комарчевића, бившег чиновника Управе Државних Монопола;

за писара друге класе среза млавског Алексу Петровића, бившег среског писара исте класе;

за писара друге класе среза бањског Живојина Б. Степановића, писара исте класе среза посавског, округа београдског, по потреби службе;

за писара друге класе среза љубићског Животу Павловића, писара исте класе среза деспотовачког, — по потреби службе;

за писара друге класе среза подгорског Светислава Пепића, писара исте класе среза брзопаланачког, — по потреби службе;

за вршиоца дужности писара среза заглавског, у рангу писара начелства прве класе, Тимотија Вукадиновића, вршиоца дужности писара среза космајског;

за вршиоца дужности писара среза тамнавског, у рангу писара начелства прве класе, Живка Лазаревића, вршиоца држности писара среза поцерског;

за вршиоца дужности писара среза орашког, у рангу писара начелства прве класе, Драгутина Б. Поповића, писара друге класе начелства округа смедеревског;

за вршиоца дужности писара среза параћинског, у рангу писара начелства прве класе, Стевана Д. Спасића, писара прве класе начелства округа ваљевског, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза ариљског, у рангу писара начелства прве класе, Данила Јокановића, вршиоца дужности писара среза пожешког, — по потреби службе;

за вршиоца дужности писара среза рамског, у рангу писара начелства прве класе, Лазара Тршића, бив. полицијског практиканта;

за вршиоца дужности писара среза пчињског, у рангу писара начелства прве

класе, Ђорђа Јотића, вршиоца дужности писара среза љубићског исте класе, — по потреби службе;

за вршиоца дужности писара среза деспотовачког, у рангу писара начелства прве класе, Чедомира Ј. Рајића, бив. писара начелства;

за вршиоца дужности писара среза деспотовачког, у рангу писара начелства прве класе, Василија Николајевића, вршиоца дужности писара среза жупског, у рангу писара начелства друге класе;

за вршиоца дужности писара среза колубарског, округа ваљевског, у рангу писара начелства друге класе, Драгића Пауновића, практиканта канцеларије среза трстеничког;

за вршиоца дужности писара среза колубарског, округа београдског, у рангу писара начелства друге класе, Саву Н. Ускоковића, практиканта канцеларије начелства округа крушевачког;

за вршиоца дужности писара среза расинског, у рангу писара начелства друге класе, Милана И. Цветковића, практиканта канцеларије среза пчињског;

за вршиоца дужности писара среза посавског, округа београдског, у рангу писара начелства друге класе, Милана М. Рајковића, практиканта канцеларије истога среза;

за вршиоца дужности писара среза рамског, у рангу писара начелства друге класе, Милутина Тадића, практиканта начелства округа подринског;

за вршиоца дужности писара среза моравског, округа нишког, у рангу писара начелства друге класе, Крсту Петровића, практиканта канцеларије истог среза;

за вршиоца дужности писара среза качерског, у рангу писара начелства друге класе, Љубомира Г. Марковића, практиканта канцеларије истог среза;

за вршиоца дужности писара среза брзо-паланачког, у рангу писара начелства друге класе, Љубомира Ж. Јовановића, практиканта канцеларије среза крајинског;

за вршиоца дужности писара среза ужичког, у рангу писара начелства друге класе, Драгољуба Стевановића, практиканта канцеларије истог среза;

за вршиоца дужности писара среза пожешког, у рангу писара начелства друге класе, Димитрија Трифуновића, практиканта канцеларије среза ужичког;

за вршиоца дужности писара среза поречког Димитрија Игрошанца, практиканта лесковачког првостепеног суда, а у рангу писара начелства друге класе;

за писара друге класе начелства округа београдског Владимира Антоновића, свршеног правника.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 16. марта 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за писара прве класе среза жичког Љубисава Грковића, вршиоца дужности писара истога среза;

за писара прве класе среза ариљског Михаила Пурића, писара друге класе истога среза;

за писара прве класе среза јасеничког, округа смедеревског, Обрада Коларовића, писара друге класе истога среза;

за писара прве класе среза темнићског Мијајла П. Илића, писара друге класе истог среза;

за писара прве класе среза пољаничког Видака Пилетића, писара друге класе истога среза;

за писара друге класе среза ваљевског Василија Алексића, вршиоца дужности писара истога среза;

за писара друге класе среза кључког Милана Радуловића, вршиоца дужности писара истога среза;

за писара друге класе среза заглавског Младена Лаловића, вршиоца дужности писара истога среза;

за писара друге класе среза пожаревачко Петра Драгомировића, писара прве класе начелства округа пожаревачког;

за писара друге класе среза јасеничког, округа смедеревског, Чедомира Јевђенијевића, вршиоца дужности писара истог среза;

за писара среза беличког друге класе Јована Спиридоновића, вршиоца дужности писара истог среза;

за писара друге класе среза тамнавског Јовицу Вукосављевића, вршиоца дужности писара истог среза;

за писара друге класе среза посавотамнавског Атанасија Николића, вршиоца дужности писара истог среза;

за писара друге класе среза мачванског Драгољуба Јовановића, вршиоца дужности писара истог среза;

за вршиоца дужности писара среза јадранског, у рангу писара начелства прве класе, Добривоја Костића, вршиоца дужности писара истог среза у рангу писара начелства друге класе;

за вршиоца дужности писара среза јадранског, у рангу писара начелства прве класе, Светислава Драговића, вршиоца дужности писара истога среза, у рангу писара начелства друге класе;

за вршиоца дужности писара среза ужичког, у рангу писара начелства прве класе, Стојана Ћосовића, вршиоца дужности писара истога среза, у рангу писара начелства друге класе;

за вршиоца дужности писара среза студеничког, у рангу писара начелства прве класе, Ананија Стевановића, вршиоца дужности писара истога среза, у рангу писара начелства друге класе;

за вршиоца дужности писара среза грочанског, у рангу писара начелства прве класе, Николу Марића, вршиоца дужности писара истога среза, у рангу писара начелства друге класе;

за вршиоца дужности писара среза заглавског, у рангу писара начелства прве класе, Петра Иванковића, вршиоца дужности писара истога среза, у рангу писара начелства друге класе;

за вршиоца дужности писара среза моравичког, у рангу писара начелства прве класе, Светозара Поповића, вршиоца дужности писара истога среза, у рангу писара начелства друге класе;

за вршиоца дужности писара среза таковског, у рангу писара начелства прве класе, Стојана Бабића, вршиоца дужности писара истог среза, у рангу писара начелства друге класе;

за вршиоца дужности писара среза колубарског, округа ваљевског, у рангу писара начелства прве класе, Душана Милићевића, вршиоца дужности писара истога среза;

за вршиоца дужности писара среза јабланичког, у рангу писара начелства прве класе, Михаила Антонијевића, вршиоца дужности писара истог среза;

за вршиоца дужности писара среза посавског, округа ваљевског, у рангу писара начелства прве класе, Витомира Денића, вршиоца дужности писара истога среза;

за вршиоца дужности писара среза масуричког, у рангу писара начелства прве класе, Стојана Ђорђевића, вршиоца дужности писара истога среза;

за вршиоца дужности писара среза лепеничког, у рангу писара начелства прве класе, Николу Милосављевића, вршиоца дужности писара истог среза;

за вршиоца дужности писара среза бољевачког, у рангу писара начелства прве класе, Радула Радуловића, вршиоца дужности писара истога среза;

за вршиоца дужности писара среза азбуковачког, у рангу писара начелства прве класе, Ђорђа Церовића, вршиоца дужности писара истога среза;

за вршиоца дужности писара среза тамнавског, у рангу писара начелства прве класе, Стевана Петровића, вршиоца дужности писара истога среза;

за вршиоца дужности писара среза пожаревачког, у рангу писара начелства прве класе, Богољуба Марковића, вршиоца дужности писара истог среза;

за вршиоца дужности писара среза заглавског, у рангу писара начелства прве класе, Војислава Игњатовића, вршиоца дужности писара истога среза;

за вршиоца дужности писара среза лесковачког, у рангу писара начелства прве класе, Стевана Пантића, вршиоца дужности писара истог среза;

за писара прве класе начелства округа крајинског Чедомира Маринковића, писара друге класе истог начелства:

за писара прве класе начелства округа пожаревачког Светислава Матића, вршиоца дужности писара среза рамског, у рангу писара начелства друге класе;

за писара прве класе начелства округа смедеревског Јована Ж. Јовковића, вршиоца дужности писара среза орашког, у рангу писара начелства друге класе;

за писара друге класе начелства округа моравског Косту Поповића, писара треће класе управе града Београда, по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа подринског Петра Протића, писара треће класе управе града Београда по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа тимочког Љубисава Лазаревића, писара треће класе управе града Београда, по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа пиротског Атанасија Црвенића, вршиоца дужности писара среза моравског округа

нишког, у рангу писара начелства исте класе, по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа рудничког Владимира Ст. Јовановића, практиканта канцеларије начелства округа пожаревачког, и

за писара друге класе начелства округа нишког Николу Јовановића, свршеног правника.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 16. марта 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Радомир Лазић, вршилац дужности писара среза подгорског, у рангу писара начелства друге класе, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 16. марта 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу чл. 34. зак. о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење истог Савета од 2. овог месеца, које гласи:

да се Стеван Бојковић, овдашњи учитељ на расположењу, родом из села Липља у Турској и поданик исте државе, по његовој молби прими у српско поданство заједно са малолетном ћерком Косаром, изузетно од § 44. грађанског закона као дојакошњи српски заштићеник.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 11. марта 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, одобрено је решење Државног Савета од 11. марта 1905. год. Бр. 1753. које гласи:

„Одобрава се Министру унутрашњих дела, да на реконструкцију и остале оправке пожаром уништеног женског павиљона ваљевске окружне болнице може утрошити суму од 17.009 дин. 93 паре дин. по надлежно прегледаним и одобреним плановима и лицитацији с тим да овај издатак стави на терет партије Бр. 168|1 гл. XXXIV санит. буџета 1904. год. и покаже у рачуну за исту 1904 год. по одредби чл. 64. закона о државном буџету".

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 17. марта 1905. г. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ

(1793 — 1869)

III.

Полиција у Србији од 1804. — 1869. год.

(НАСТАВАК) 6

Да нахијске и кнежинске старешине нису имале никакве судске власти према грађанима (војници су унеколико били изузети), има пуно доказа у дипломама које су им на звања издавате, *Карађорђевом Деловодном Протоколу* и наредбама *Совјета*. Тако у једној наредби, коју је *Сов'ет* под 10. септембром 1808. упутио старешинама и народу нахија: шабачке, ваљевске, зворничке и ужичке, вели се изриком ово: „Народ сав да има сложно слушати старешине своје, што се вилајетски потреба тиче, сад је време војне сваки је дужан служити по могућности својој. Старешинама пак свима објављује се, да се ни један усудио није, човека без суда убити окром ајдука, кои се одметнуо; а други *макар шта да скриви да се преда суду*. У коим местима Магистрат има, да се нико усудио није тому на пут стати, они људи кои су у Магистрату под заклетвом, да суде по правди и по савести својој: *да им нико на пут не стане*[1]).

Један мали изузетак од овога учињен је према сеоским кметовима, којима је остављено да пресуђују потрице и учествују у деобама имања (изборни судови), као што су и под Турцима чинили.

Један од најбољих и најпотпунијих података за надлежност судова овога времена јесте, нема спора, „*Уређење Совјета народна за суд вароши Ваљевске и тоја нахији*", које гласи.

„1° Јануариа 1-га 1809. года наименова да буде у вароши Ваљевскои, и тоја нахиј Суд из четири лица заседајушча 1-во Сенатор Ранко Петровић, 2-ги Милован Тодић, 3-го Рака Мишковић, и за секретара тога суда Саву Ћуричића, од ови четири образа 1-ви да исполњава дужност наистариег лица, и да се назива судцем, а четврти да чини дужност секретарску. Ова четири, наименовати образа свагда и за свашчо у једном согласију да буду.

2° Дом судеиски да се опредјели гди ће се сваки дан судити; Суд пак сваки дан на уречени сат да се отвара, и затвара, ново одређени Господ. Судиам по особ судити развје ако кои од чланова одсутствовао буде, а не на свакому месту ние слободно, као шчо може бити, и бивалое, да гди се год кои даву чиа судиј пријави ту му сам и суди. у напредак такови обичај за чест свакога члена да се не уводи, но свака тужба тужитеља да се у канцелариј саслушава, а шчо се год кому судило буде нека све преко канцеларие иде, також све заповести, тужбе, рјешениа суда, да согласно премено из канцеларие преко добошара да се издају, судиом по особ забрануе се какву нибуд заповест обшчеству објављивати прежде договора, и уреченога часа за објавление. Но будући да нова одређена господа сударци у почетку уредбом вешчи нису, то дозвољава се паметному секретару реч за ползу обшчества и доброга реда држати.

3° Ни едном од наипростиег човека до наипоглавитиег ние слободно под пусатом у канцелариј указати се, но сваки кои у канцеларију судеиску уходио буде сваки благородни Сербин свои пусат пред канцеларијом положити нек изволи, и тогда Суду чесно своју теготу каже.

4° Суду ваљевском наиприе Господар Јаков Ненадовић пак прочи служитељи народњи почитание да имају. и да буду огледало прочим свим живушчи у Ваљеву, и тоја нахиј, Господа Јаков Ненадовић и прочим отмјеним служителиом народним в ваљевскои нахиј, свог рођака, ортака, ние слободно противу Суда зашчишчавати, но да паче свакому кривцу своју зашчиту одказати, и свакога таквог к' Суду предати (буди кога) у случају да се какви злодјеи у ваљевскои нахиј појаве, то Суд с спомошчествованием команданта од нахие да се има постарати такове пофатати, с таковим судити.

5° Ново наименована Господа сударци сву пизму и зло серце кои е може бит на ноге до сада имао од тога часа, свак своју злу вољу, и зло серце да побаце. И свакому једнако да се суди, буд багатому или наибједниему сиромаху; особито пак пред видливо призрение Г-да сударци противо команданта од нахие у сваком случају да имају.

6° Суд ваљевски силу има свакога кривца троеручно кашчиговати, парама, хапсом и батинама. За погрешку од разлике људи буди кашчига по 25. и 50. батина на биењу, веће кашчиге да не буде; наћи ће се и такови људи, кои за више речене кашчиге нису, како чесни кметови, буљукбаше, и терговци, таковим пак за 1-ву погрешку буди кашчига арест 24. и 48. сати, о хлебу и води, а 2-ги крат по 25. гроша или 50. ако се пак случи да наичестниј човек горе поменуте кашчиге потегне, пак и трећи пут согреши, таковом после буде

[1]) Голубица за 1842. год. стр. 279.

кашчига с батинама. Ако се какво смертно убиство случи такове убице Суд ваљевски да се има постарати такове пофатати, и у градски апс затворити, по том дјело злодјеја описана верховному Сербије предводитељу, или у Совјет Народни послати, пак какво наставление за таквог доће, тако шњим и поступати.

7° Од сваког рјешениа Суда буд каква сума пара, био какви миљак или какво животно, да се има свака такова вешч проценити и по 3. гроша на сто од кривца кои буде узимати — а ово да буде приход касе, такође и од кашчиге на парама, приход касе. Приходи од пасоша такса 10. пара, буди приход секретарски, од сви прихода и други дјела да се формално протокол држи, и что се нечистоће протокола тицало буде, ћевапиће писар а за пресуђивање судие.

8° Суду ваљевском опредјељавамо 9. пандура за већу силу и снагу судску, од коих 6. да се постара Господ. Јаков Ненадовић из нахие од пошчени кућа изабрати, кои ће без промене, и без аилука служити, њиове пак у нахиј куће да су свободне од сви прочиј кулука, кромје воене. проче 3. момка варош Ваљевска да издржава, и свим 9. да се дае тахин из беглука.

9° Суд ваљевски особито да пази на зле људе као на аидуке, шпионе и проче; тако да се у целои нахиј ваљевскои нигде ни един задержати не може, сваког јабанца терговца за пасош питати кои у варош доће, и поће, такођер свим живушчим втом крају забранити ни на 5. сати из вароши без пасоша долеко не поћи — Случили се погрешка буди му кашчига по разсужденију.

10° Во опште свим живушчим в' ваљевскои нахиј забрањуе се у Београд на Велики Суд жалити се доћи, без писма Суда ваљевског, нити ће се кому веровати у Великом вилаетском Суду — развје ако се кому рјешениа Суда праведно не свиди, то сваки може с рјешителним ваљевског Суда писмом доћи, и хоће се свакому на ново судити, и то се забрањуе ако е распра мања 100 гроша.

11° Налаже се свим во обшче — Суду новопостављеному покорни бити. не како чтое до сада бивало и бива, а ко би се кто усудио Суду ваљевском наимање повређенне, и непокорство чинити, таков свак да знао буде, да самом Верховному Сербскому предводитељу и Совјету Народа Сербскаго повређенне учиниће, и ако се кои после овога прописа пронаће, да препјатствне Суда буде, то Суд ваљевски нека рапортира у Совјет и Господару Ћорђу, и примиће наставление за таковог.

12° Подпис Суда ваљевског да буде сљедујушчим образом, на свакои хартиј без разлике да се подписуе, наистариј образ то ест судиа свое име да подписуе, и на крају сваке хартие секретар свое име да подписуе, то се разумева да ова два образа сами нису Суд, но сви заједно чине едно тело — но за увести нови ред по канцеларијам наше Државе, подпис сљедушчим описаним образом да буде, како и по другим Государствам — И ни еднои хартиј на коеи подпис по пропису не буде, биће невјеројатна.

13° Нитко судиам никаква кулука чинити ние дужан, развје ако е потреба вилаетска. Варошлиам кад се заповјест из Суда изда, за на воину поћи, без свакога изговора, да су опремни поћи. Од свиу дјела свагда протоколи чисти да буду.

14.° Свим новим уредбом да се за чест и живот нитко не противи, кое миј за благополучие обшчества и наше славе у чреждавамо.

Дано у Београду Правителствујушчи
1. Јануариа 1809. года (М. П.) Совјет Народа Сербскаго[1])

[1]) Финансије и Установе обновљене Србије од Мите Петровића стр. 80-82.

* * *

Изложена организација судских и полицијских власти остала је, у главноме, неизмењена све до почетка 1811. год. када је на скупштини у Београду (2. јануара) извршена велика реорганизација свију земаљских власти и створено ново државно уређење. Уређењем овим, за поједине гране државне управе установљени су први пут *попечитељи*, којих је било 6 на броју, а за чисто судске послове *Велики* или *Народни Суд*, коме је председавао *попечитељ правде*. Карађорђе је признат за поглавара земље, а Сенат је претворен у *Правителствујушчи Совјет Народни*, чији су чланови могли бити само *попечитељи*. Пошто је било свега 6 попечитеља, то су остали сенатори постављени за чланове *Великог суда*, који је такође био придодат Совјету.[2])

За попечитеље и совјетнике били су постављени:

а. *За председника Совјета и попечитеља војног, Младен Миловановић;*

б. *За попечитеља унутрашњих дела, Јаков Ненадовић;*

в. *За попечитеља финансија, Сима Марковић;*

г. *За попечитеља просвете и црквених послова, Доситије Обрадовић;*

д. *За попечитеља правде Петар Теодоровић и*

ђ. *За попечитеља иностраних дела, Миленко Стојковић.*

Пошто се последња двојица нису хтели примити нових звања, то су на њихова места постављени: *Илија Марковић за попечитеља правде,* и *Милко Радонић за попечитеља иностраних дела.*

Овим је, као што се види, *први пут у Србији установљено министарство полиције*, а *први министар и шеф ове установе био је Јаков Ненадовић.* Као и свима тадањим старешинама, тако је и њему издата диплома на попечитељство, која гласи:

„Благородни Г. Јакове.

Здравствуите!

„Труди Ваши Отечству жертвовати, истинаја храброст ваша на многим местима показанна и свим познато благоразумије ваше обратило е мое и целое народњег собранија внимание на вас всего воспоминание возбудило нашу признателност.

В знак наше признателности а вашег отличија и награжденија обшче — согласно избирамо, и именујемо и постављамо Вас членом Совјета а попечитељем внутрених дјела. За усугубити признателност нашу и награждение ваших трудов даемо досадашњу кнежине ваше команду сину вашему Еврему.

Увјерителну надежду имам, да ћете ви охотно, приликом овом ползовати се: с којом неброене ваше заслуге за отечество у новом важњеишем дјелу јошт учинити, и тако без смертно име у вјечитим отечества књигама оставит доиста можете.

За то кромје скорог видјенија само благополучно здраље вам желим и есам.

18. Јануариа 1811. Вами благонаклони
у Београду. (М. П.) Врховни Народа Сербског
вожд **Георгије Петровић.**“[3])

По тврђењу Вука Караџића, плата Ненадовићева износила је 6000 гроша (500 ⌗) на годину, а уз то и таин у месу, хлебу и јечму (кад га је било у граду).“[4])

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

[2]) Историја најважнијих догађаја у Србији од Павла Јовановића, страна 73—74.

[3]) Финансије и Установе обновљене Србије од Мите Петровића (стр. 96—97).

[4]) Правителствујушчи Совјет сербски (стр. 58.)

МЕЂУНАРОДНИ КРИМИНАЛНИ КОНГРЕСИ

(СВРШЕТАК)

3. Секција иревентивна

Питања која ће се у овој секцији расправљати ова су:

а. *Какав је утицај алкохола на криминалитет у разним земљама?*

Питање ово покретано је и на VI. међународном конгресу у Бриселу (1901), али је по жељи самог конгреса одложено у циљу прикупљања што потпунијих статистичких података. Знатан утицај алкохола на криминалитет многих земаља захтева неминовно, да ово питање буде у детаљима претресено и расправљено од стране конгреса.

б. *Која су најбоља средства за сиречавање туберкулозе по казненим заводима?*

Казнени заводи, као и свако веће нагомилавање људи на једном месту, веома су згодни за развитак и напредак туберкулозе. Ово у толико пре, што знатан део осуђеника долази у завод са клицом болести, било наследном или неуредним животом задобивеном, која у заводима налази врло повољне услове за своје развијање. Досадања средства за сузбијање туберкулозе и осталих заразних болести по затворима и казненим заводима показала су се као недовољна. Један од најглавнијих узрока ове недовољности лежи у тешкоћи да се потребе казнене администрације измире са захтевима науке, јавног здравља и хуманитета. Оправдана је нада, да ће конгрес ову тешкоћу отклонити.

в. *Учешће државе у питању патронажа.*

И ово питање било је покренуто на конгресу у Брселу иницијативом сенатора Беранжеа. Приликом његове дискусије у општој седници, судски саветник Воазен изјавио је, да патронаж треба да буде под заштитом, али не и под контролом државе.

4. Секција за децу и малолетнике.

Питања која су резервисана за ову секцију веома су важна како са гледишта криминалног тако и у погледу социјалном. Има их свега четири, и гласе:

а. *Је ли држава иозвана да иредузима мере за заштиту деце осуђеника; ако јесте, које би мере биле најцелисходније?*

Неоспорна је ствар да су деца осуђеникова, остављена сама себи, изложена не само физичкој беди, већ и искушењу да пођу трагом свога оца. Јасно је, према овоме, да и обзири хуманитета, и потреба за спречавањем криминалних радњи, налажу држави дужност да се постара о деци осуђених лица.

б. *Треба ли иодићи нарочите заводе за младе преступнике и иокварену или морално напуштену децу? Ако треба, онда на којим принципима?*

Према прописима појединих казнених законика, појединн малолетници упућују се у заводе за поправку, место да се шаљу у затворе. Како се њихов положај и њихово васпитање у овим заводима мора битно разликовати од положаја и васпитања њихових другова у казненим заводима, то је било преко потребно подврћи темељном и озбиљном проучавању принципе који доминирају у овим заводима за поправку.

Са овим питањем у тесној је вези и питање: *да ли малолетни осуђеници треба да остану у келији за све време осуде као и питање о иревентивним мерама, које држава треба да иредузме, да би спречила иропаст иокварене и морално напуштене деце?*

Превентивна средства која држава и друштво треба да предузму у корист малолетника много су важнија и поузданија од система репресије. Малолетници, који још нису извршили преступ, али које морална напуштеност доводи до ивице криминалитета, у већини случајева могу се поправити и спасти пре него што загазе у криминалитет. Пут и начин, којим се ово може постићи, предмет је последње расправе на конгресу у Будим-Пешти.

II. Конгрес у Хамбургу.

Програм овог конгреса, који ће се држати у Хамбургу у другој половини месеца септембра тек. год., састављен је из ових питања:

1. Преступници и рецидивисти.

2. Рехабилитација права.

3. Преступници са ограниченом одговорношћу.

4. Концетрисање интернационалне криминалне статистике.

5. Могу ли се законске иоследице иоврата иаралисати доказаним кајањем и њему сличним разлозима? и

6. Борба иротив интернационалног криминалитета.

* * *

Поменули смо већ, да су на конгресу у Штутгарту расправљана питања о *реформи иретходне кривичне истраге, ограниченој одговорности и реформи административног кривичног права*. Дискусија и мишљење конгреса о првом питању, изнети су већ у овом листу[1]). Нашим речима циљ је, да читаоце упознаду са радом и зачеључцима конгреса који се односе на остала два питања.

Питање о *реформи административног кривичног права* заузимало је прво место у програму конгреса. Дискусију је започео професор *Франк* из Тибингена. У току свог дугог и одличног говора, истакао је и осудио индентификовање иступа са преступима и злочинима, захтевајући оштру разлику у природи казне између иступа с једне, и злочина и преступа с друге стране. Иступи су, по њему, она омања дела, којима се уопште не може приписати никаква неморална намера. Са овог разлога Франк предлаже, да се укине казна лишења слободе за иступе, изузев случаја повратa. У место ове казне, кривце треба кажњавати *укором, радом, условном осудом*, па најзад и *новчаном казном*, али ова последња ни у ком случају не може бити претворена у казну затвора. Свој говор Франк је завршио предлогом, да се уз сарадњу судова приступи кодификацији административног кривичног права.

[1]) Види о реформи претходне истраге у 1. и 2. броју „Полицијског Гласника".

Д-р *Голдшмит*, асесор апелационог суда у Берлину противан је кодификацији коју предлаже професор Франк, пошто је административно право још непотпуно. Пре него што би се приступило дефинитивном решењу истакнутог питања по његовом мишљењу требало би прикупити и средити све изворе административног права.

Мањина конгреса била је вољна да усвоји предлоге професора Франка, али је већина нашла да питање није довољно расправљено. По предлогу професора *Лиценгала* (из Хајделберга) конгрес је одлучио, да се образује једна комисија са задатком да проучи и пред идући конгрес изнесе своје мишљење о овом питању и о појављеним предлозима.

Дискусија о *ограниченој одговорности* била је много плоднија по својим закључцима. Започео ју је *Лист* са својим законским пројектом о личностима душевно оболелим и са ограниченом одговорношћу. Чувени професор мисли да је свака дефиниција о овим последњим личностима излишна. Оно што је пре свега најважније, то је, да се из области теорије пренесе у област праксе принцип по коме ће ове личности бити блаже кажњаване.

Други говорник био је Д-р *Крон*, који је енергично устао против израза „*лица са ограниче номодговорношћу*", и предложио да се замени изразом „*морално ослабљени*". Као разлог за ово своје мишљење, говорник је навео могуће злоупотребе у пракси. Д-р *Леиман* и професор *Ашафенбург* и *Сомер* били су сагласни у томе, да у свима питањима која се односе на ове личности треба дати превагу мишљењу лекара. После дуге дебате конгрес је донео ове закључке:

1. Личности са ограниченом одговорношћу — већина је била за овај израз — имају право на ублажене казне.

2. Преветнивне мере треба примењивати како иротив личности иотиуно неурачуњивих, тако и иротив личности са ограниченом одговорношћу.

3. Примени ових мера има места и према личностима које још нису учиниле никакав иреступ, али које су, услед своје делимичне или иотиуне неурачуњивости, опасне по друштво, и

4. Осуђеници слабијег интелекта треба да су иотчињени надзору лекара у сваком иогледу.

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ЧУДНОВАТ АМАНЕТ

из доживљаја **Шерлока Холмса**

А. Конан Дојл

(НАСТАВАК)

— Ово је, рече он, али нећете бити у стању да га притворите бар до сутра у вече. Волео бих да моје име не помињете у овом догађају, пошто увек уживам да се умешам само у злочина дела, која задају највише муке при решавању. Хајде, Ватсоне! Отшетасмо се ка станици, оста-

вивши Лестреда, који је веселим лицем гледао у посетницу коју му је Холмс добацио.

Исте смо вечери седели опет у својој соби у Бекеровој улици, пушећи цигаре и разговарајући о данашњем догађају.

— Писао сам Лестреду, поче Холмс, и тражио да нам пошаље све појединости којих за сада немамо и које ће добити тек пошто зликовца ухвања. То му се могло поверити без опасности, јер и ако нема никакве моћи резоновања, ипак је за то непоколебљив, само кад појми шта се од њега тражи. Та непоколебљивост и уздигла га је, те је постао један од првих дедектива у Скотланд Јарду.

— Онда значи да ово дело још није окончано? запитам ја.

— Готово сасвим је окончано. Ми знамо ко је учинилац овога злочина. Без сумње си могао већ и ти извести свој закључак.

— Мислим да је човек на кога сумњаш Џим Браунер, магационар на ливерпулској паробродској линији.

— Ох, много више него сумњам!

— Па ипак не могу да видим у томе ништа друго сем неких нејасних трагова.

— Напротив, по моме мишљењу, не може ништа бити јасније. Да пређемо утврвеном стазом.

Увек је корисно, а и ми смо приступили овоме делу, као што се опомињеш, без икаквог предубеђења. Отишли смо тамо да посматрамо и да од посматрања изводимо закључке. Шта смо најпре видели? Једну веома скромну и поштовања достојну женску, која је изгледала са свим невина у томе делу, за тим фотографију, из које сам видео да она има још две млађе сестре. Одмах ми је синуло у главу да је онај пакет био намењен за једну од њих. За тим, као што се сећаш, одосмо у врт и прегледасмо необичну садржину у малој жутој кутији.

Канап је био, као они што их обично мрнари на лађама употребљавају, и ту се већ одмах осетио морски ваздух у нашој истрази. Кад сам приметио чвор, који је својствен само мрнарима, и да је пакет предат пошти у пристаништу, за тим да је мушко уво пробушено за минђушу, што је највећма обичај код мрнара, онда сам био сигуран да се сви чиниоци у овој трагедији могу наћи само међу људима који имају посла по мору.

— Кад сам прегледао адресу на пакету, приметио сам да је адресован на госпођицу С. Кушинг. Најстарија сестра била би госпођица Кушинг, и ако је њено почетно слово С. могло бити и друге сестре. Да бих то расветлио, ушао сам у кућу.

— Приметио си, ваљда, продужи Холмс, да сам се уздржао баш у тренутку, кад сам почео уверавати госпођицу Кушинг о своме убеђењу да је све то погрешка.

— То је било за то што сам баш у том тренутку видео нешто што ме је изненадило, али је припомогло много истрази.

— Знаш већ, Ватсоне, да свако уво има свој нарочити тип, а и ја сам о томе писао у Антрополошком Журналу. По томе можеш видети, да сам ја оба уха расматрао као стручњак и да сам запазио њихове анатомске особине. Замисли колико је било моје изненађење, кад сам на госпођици Кушинг приметио, да се њено уво потпуно подудара са женским увом, које сам имао пред собом у кутији. О томе није могло бити никакве сумње. Била је она иста скраћеност на доњем делу, као и широки савијутак на горњем; готово исти сви савијуци за унутрашњост ува. Могло се помислити да је то било једно исто уво.

— Разуме се да сам одмах приметио огромну важност тога опаска. Било је јасно, да је жртва била у крвном сродству са госпођицом Кушинг. Отпочео сам јој говорити о њеној фамилији, и опомињем се, да нам је она одмах дала неке веома важне податке.

— На првом месту њена се сестра звала Сара; њена је адреса до скора била једна иста, и према томе је сасвим јасно како се та погрешка догодила и коме је пакет намењен. За тим смо чули и о магационару, који је ожењен трећом сестром госпођицином, да је неко време био веома интиман са Саром, да је она отишла у Ливерпул само да би била ближе Браунеровима, али да их је свађа доцније раздвојила. Ова свађа је спречила свако дописивање за неколико месеца и према томе, ако је Браунер имао потребе да шаље госпођици Сари какав пакет, он би јој га без сумње послао на стару адресу.

— И тако цео догађај поче узимати правилан ток. Дознали смо да постоји тај магационар, поводљив и напрасит човек — сећаш се да је он одбио место које је било много боље од онога, што је добио, само да би остао близу своје жене — сем тога је наклоњен падавици услед прекомерног пића. Имамо разлога да верујемо, да је његова жена убијена, као и то да је и један човек — по свој прилици мрнар — у исто време убијен. Разуме се, да се одмах појављује као мотив за овај злочин љубомора. За што да се ови докази извршеног дела шаљу госпођици Сари Кушинг? Можда је она за време бављења у Ливерпулу умешала своје прсте у догађај, који је изазвао трагедију. Имај на уму, да ова линија пароброда пристаје уз Белфаст, Дублин и Ватерфорд, и ако узмемо да је Браунер извршио злочин, онда морамо претпоставити, да је одмах по извршењу сео на Мој Дој и прво му је пристаниште било Белфаст, одакле је могао испослати тај ужасни аманет.

— Била је још једна ствар могућна, и ту сам хтео добро проучити. Какав несрећни љубавник могао је убити господина и госпођу Браунер, и мушко уво могло би онда припадати мужу. За то сам послао депешу моме пријатељу из Ливерпулске полиције Алгару и молио га за извештај, да ли се госпођа Браунер налази код куће, као и да ли је г. Браунер отпутовао на лађи *Мој Дој*. За тим смо отишли да посетимо госпођицу Сару у Валингтону.

— Код ње смо видели, да је вест о чудноватом аманету толико дејствовала на њу, да је добила запаљење мозга, пошто се болест од тада датира. Из тога смо могли закључити, да је она потпуно разумела значај аманета. Па како од ње нисмо могли добити никаква обавештења, није нам било ни потребно, јер нас је у полицијском одељку већ очекивао Алгаров одговор који је био потпуно тачан: Стан госпође Браунер је више од три дана затворен и суседи су мишљења, да је она отишла својој родбини на вијење. Известио сам се код бродарског друштва, да је Браунер отпутовао на лађи *Мој Дој* и рачунам да ће сутра на ноћ стићи у Темзу. Тамо ће га пресрести тврдоглави, одлучни Лестред, и ја ни најмање не сумњам у његов успех.

Шерлок Холмс није се преварио у свом очекивању. Два дана доцније добио је велико писмо од Лестреда.

— Лестред га је добро ухватио, рече ми Холмс. Можда ће те занимати да чујеш шта каже? (свршиће се)

са енглеског, **Мих. А. Рашковић**

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Покрађа драгоцености у Угарској. — Непознати зликовци ноћу између 6. и 7. овог месеца обили су у Турској Кањижи замак министра земљорадње Беле Талијана, и покрали и однели ове драгоцености:

1. Један златан прстен са муром и једним далматин каменом, на коме је био урезан грб;

2. Један златан прстен са жутим топазом, један златан прстен са тиркизом и један златан прстен са каневелом женском главом, у вредности 400 круна;

3. Једну сребрну кутију за цигарете у вредности 25—30 круна;

4. Један пар минђуша од правог бисера, величине лешника и у злату увезан; бисери су округли са ситним бриљантима и могу се заједно са оквиром расклопити, вредности 8.000 круна;

5. Један пар минђуша, које представљају лист на обе стране у средини са правим бисером, обмотаним златним оквиром са малим дијамантима; о сваку минђушу прикачена је још и по једна крушчица, вредност 1200 круна;

6. 8—10 ком. златника од по 20 франака и један од 100 франака;

7. Један брош у виду потковице, са бриљантима, у среди зафир, у вредности 200 круна;

8. Један дуги оковратни златни ланац за госпође;

9. Један златан прстен са тиркизом, величине једног пасуља, окружен са дијамантима;

10. Један златан женски прстен са рубином.

Све ове ствари извађене су из касе помоћу кључа који је био у једном столу, а који су зликовци разбили помоћу ловачког прибора.

Осим горњега украдени су још и једна мушка хаљина са црвено-плавим драгонирима и једна такође мушка хаљина опет са драгонирима (сиво коцкаста), на овој другој хаљини има с преда, с доње стране и позади сувих мрља од крви; и најзад украдене су још и једне

мрке панталоне са црвеним уметком одређене за једног хусарског кауста.

У похараној каси биле су још и многе друге драгоцености које су крадљивци оставили недотакнуте. Касу су по извршеном делу поново закључали и кључ су оставили на првобитно место у сто.

Учињеним извиђајем на лицу места утврђено је, да су извршиоци ове крађе морали познавати све тамошње прилике. — Основана сумња пала је на **Јосифа Чардаша — Тота,** кочијаша похараног, коме су поверени били сви кључеви, и који је, пошто је из подрума украо 15 флаша вина и 4 флаше ракије, кључ од истога натраг у подрум бацио.

Утврђено је још и то, да се за време ове крађе тајно бавио у Турској Кањижи, неки **Павле Хорват,** рођак горе реченог кочијаша, који је такође осумњичен за другу једну опасну крађу.

Именовани Павле родом је из Очке, стар је 26 год., средњег раста, добро развијен, широких плећа, црне косе, мрких малих бркова, носи мађарске чакшире, и остало одело од сиве чоје. По извршеном делу њега је нестало из Турске Кањиже, са драганом, једном морално пропалом женском, неком **Пирошком Ујхељи (Бернати),** која је родом из Турске Кањиже, стара 30—35 год., високог стаса, сувоњава, црномањаста, дугачког носа.

Пошто је врло лако могуће, да су **Павле** и **Пирошка** дошли овамо у Србију, где ће покушати да покрадене драгоцености уновче, — то се препоручује свима полицијским и општинским властима да на њих обрате пажњу и наређе тражење. У случају проналаска треба их спровести Управи града Београда с позивом на Бр. 9859.

Ромео Чарони, родом из Рима, стар 18 година, косе црне, средњег стаса, сув, бркова врло малих, са једном флеком на левој вилици, — украо је у Суботици италијанском поданику Бузепу Нути-у 300 круна у стварима и 110 круна у готову новцу. — Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да Чаронија потраже и у случају проналаска ствари и новац одузму, па га по том спроведу Управи града Београд са позивом на Бр. 9914.

Лазар Ђорђевић, Маринко Митровић и **Милан Јовановић,** цигани скитачи, ноћу између 17. и 18. овог месеца побегли су из притвора среза левачког, пошто су претходно разбили апсанска врата.

Лазар је стар 35 год., омален, носи црну браду, повеће бркове, на глави шајкачу;

Маринко је стар 25 год., средњег, стаса, ћосав, више жуто-црн, по лицу роав од богиња;

Милан је стар 20 год., добро развијен црн, бркова и браде мале, носа пређаста.

Сви имају чакшире и гуњ, на ногама опанке и шарене чарапе. Са њима су утекла и два дечка из њихове дружине, стари по 16 год.; сви су окривљени за крађу коња у окр. ужичком. — Позивају се све полиц. и општинске власти да за овим крадљивцима предузму живо трагање и у случају проналаска спроведу их начел. ср. левачког с позивом на Бр. 2715.— УБр. 9955.

Лука Павловић, из Малог Лаола, у срезу млавском, окривљен је код начел. среза хомољског за прављење лажног новца, па кад је сазнао да се тражи, побегао је незнано куда. Лични му је опис непознат. — Позивају се све полицијске и општинске власти да Луку живо потраже и нађеног спроведу начел. среза хомољског с позивом на Бр. 3371, или Управи града Београда с позивом на Бр. 10525.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Покрађа нових српских дводинараца. — Приликом последње пошиљке новог сребрног новца из бечке ковнице за Београд украдено је успут 6. пр. м-ца из вагона једно сандуче, у коме је било смештено 45.000 комада нових српских дводинараца са ликом Њ. В. Краља Петра.

Истрагом угарских власти утврђено је, да је тај вагон 6. пр. м-ца ујутру затворен са двема пломбама, приспео у реду на будим-пештанску источну станицу. Одатле је истог јутра отправљен за Београд са једном пломбом, о чему позвани чиновник није известио шефа станице, нити је ту утврђен број у вагону смештених сандука, те је нестатак једног сандучета утврђен тек у Киш-Керешу. По овоме се са сигурношћу може закључити, да је ова крађа извршена на будим-пештанској станици. Украдени сандук био је од јеловине са знаком К. В. и тежио је од прилике 50 кгр.

Овдашњи цес. и кр. аустро-угарски консулат извештавајући о овоме Управу гр. Београда писмом својим од 13. тек. м-ца, јавио је у исто време, да се оволика количина српског сребрног новца не може тако лако протурити у Мађарској, а да то у очи не падне, као што се то може у Србији учинити, и да ће онај, ко овој крађи у траг уђе, добити 250 круна, а лице, чијим се посредовањем новац прибави, добиће 500 круна. — Препоручује се свима полицијским властима да обрате пажњу на протурање нових дводинараца у већој маси, а и приватним лицима скреће се на то пажња. Све што би се о овој крађи сазнало и на њу односило, треба јавити Управи града Београда с позивом на Бр. 9763.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Убиство Јосифа Букуса Анафа. — На дан 18. новембра 1904. године око 5 часова по подне убијен је у Пожаревцу бивши сараф Јосиф Букус Анаф. На путу од дућана до куће, Анафа су пресрели непознати зликовци и ножем га на месту убили, а за тим му узели кључеве од касе, вратили се у његов дућан и покупили сву готовину.

Ово грозно и дрско убиство са разбојништвом запрепастило је не само Пожаревљане, већ и целу Србију. Штампа га је опширно коментарисала, и по своме обичају бацила сву кривицу на полицијску власт, пребацујући јој да не поклања довољно пажње заштити личне и имовне безбедности српских грађана.

Из редака, које ћемо изложити, најбоље ће се видети, колико су ова пребацивања била умесна.

* * *

Покојни Анаф живео је већ више година у Пожаревцу. Као и остали Јевреји по унутрашњости, био је повучен и увек гледао само своју радњу, а по природи своја посла био је и веома обазрив. Увек доследан овим својим особинама, он је за све време свога рада у Пожаревцу затварао дућан још за видела и обично је истим путем одлазио својој кући, која је била у Ратковој улици. На несрећу своју, тако је учинио и на дан 18. новембра пр. год. Затворив још за видела дућан, похитао је право кући. Услед рђавог времена улице су биле пусте. Беше му остало још само 10—15 корачаји па да уђе у кућу, кад га изненада и с леђа ухвати за уста неко лице, коме у брзо прискочи у помоћ још један зликовац. Напори једног Анафа, да се отргне из руку зликоваца, остали су, разуме се, безуспешни. Шта више, није искључена могућност, да су ови очајни напори ако не изазвали, а оно бар ускорили смрт Анафову. Истрагом је утврђено, да је Анаф у овом отимању од зликоваца повредио лево око једном од њих, и да је овај, одмах после тога, сјурио несрећном Анафу нож у срце.

Пошто су мртвог Анафа бацили у дашчару Мате Павловића и дочепали се кључева од његове касе, зликовци су дрско отишли у дућан, који се налази готово на најживљем месту у вароши, отворили касу и покупили све што је у њој било. У моменту када су из дућана излазили срели су се, баш на самим вратима, са момком Аврамовим, који их упита: *«Где је газда?»* — *«Ето га у дућану»*, одговорише зликовци хладно и изгубише се у помрчини.

Чим се уверио да му газде нема у дућану, момак отрчи кући и о свему извести укућане, а убрзо за овим и полицијска власт стигла је на лице места. Тело пок. Анафа одмах је нађено и предато породици, а власт, пошто је извршила потребни увиђај како у дућану тако и на месту убиства, наредила је одмах потеру за свима сумњивим личностима у Пожаревцу. Успех је био изврсан, јер је притворено око 40 личности, са којима је полиција из раније по неколико пута имала посла. Међу притвореним налази се и **Мика Перић,** звани **Дубанче,** чији су противречни искази дали власти повода да над њим отвори формалну кривичну истрагу за убиство покојног Анафа, и да истом убрзо утврди, да су ово убиство извршили: **Миладин — Лале — Јанковић и Јанко Аврамовић,** из Пожаревца, а у друштву са **Дубанчетом** и **Животом Милићем,** кафеџијом из истог места.

И Миладин и Јанко, који су такође исте вечери били притворени, доцније су признали, да су они били та лица, која су извршила убиство над поч. Анафом. Миладин га је у Ратковој улици шчепао за леђа и уста му запушио, а Јанко је за тим пришао у помоћ Миладину, кога је том приликом Анаф рукама ухватио за очи, огребао и око му повредио. Стражу су чували Мика Перић — Дубанче и Живота Милић. По извршеном убиству, Дубанче је отишао кући, а Миладин, Јанко и Живота отишли су у дућан. Миладин и Јанко су тамо извршили крађу новаца, а Живота је чувао стражу пред дућаном. Миладин још прича, да је одмах по извршеној крађи сав украдени новац предао Животи, који их је сачекао недалеко од дућана пред својом кафаном код општинске ваге. Живота је примио новац од њих, и отишао у кафану кроз врата од кафанске трпезарије. Јанко је поред кафане отишао кући, а Миладин кроз друга врата отишао у кафану.

Једини Живота није признао дело, па ни то да је био саучесник при извршењу дела, ма да је утврђено да су се из његове собе сви кренули на извршење овога злочина.

При претресу стана свих ових лица није нађено ништа, сем што су у кафани Животиној, у подруму, испод басамака нађени закопани кључеви од катанца, који је пређе био на штангли дућанских врата Анафових.

Поред ове четворице осумњичен је за исто дело и Ненад Радивојевић, кога је покућар Анафов код власти означио да га је видео у дућану кад је долазио да тражи газду, али то није било у истини.

Сви притвореници спроведени су првостепеном пожарев. суду на осуду, и суд је својом поротном пресудом пресудио, да се Миладин — Лале — Јанковић и Јанко Аврамовић за ово дело казне смрћу*), Живота Милић, кафеџија са 20 год. робије у тешком окову, а Мића — Перић — Дубанче са 12 год. робије без окова (пошто је малолетан). Ненад Радивојевић ослобођен је као невин.

Миладин — Лале — Јанковић, родом је из Пожаревца, из «Влашке Мале»; стар је 28 год., више пута био је под судом, али се срећно

извлачио; стаса је средњег, дежмекаст, округлог, шоравог лица, косе и бркова црних, брија се. На глави је обично носио шубару или шајкачу на очи намакнуту. Познат је као велики насртљивац.

Јанко Аврамовић, такође из «Влашке Мале», има 27 год., неженђен је, био је више

*) На молбу 124 грађанина вароши Пожаревца, ова смртна казна у путу највише милости замењена је са 20 годишњом робијом у тешком окову.

пута под судом, а једном је и осуђен на пет година робије због силовања. Стаса је средњег косе и бркова смеђих, лица ситног, брија се.

Живота Милић, родом је из Изворице у срезу хомољском, ожењен, има сина од 16 година, стаса је високог и добро је развијен,

лица округлог, косе и бркова црних, брија се, кад говори труди се да буде што пријатнији, — пренемаже се.

Мика — Мића — Перић — „Дубанче“, из «Бурјан Мале» у Пожаревцу, има 19 год; стаса је средњег и добро је развијен; лица округлог, косе црне. Кад говори гута по мало

речи и све се смешка. — После озбиљне пажње, којом је наша штампа пропратила убиство пок. Анафа, истрагу полицијске власти, осуду зликоваца и њихово помиловање, сматрали смо за дужност да публикујемо изложене ретке и фотографије осуђених зликоваца, које су нам послате актом начелства округа пожаревачког Бр. 4324.

ТРАЖЕ СЕ

Марија, жена **Сретена Савићевића**, крајем пр. м-ца продала је ствари мужевљеве, па по том отишла незнано куда, одневши и нешто готовог новца. Она је родом из Италије и по рођењу се зове **Фаника Ферфелник**, стара је 28 год., танка, висока, плава. — Позивају се све полицијске и општинске власти да Марију

потраже и нађену спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 10206, или нач. ср. власотиначког, где се Сретен са службом налази. Она је становала у Београду, у Босанској улици бр. 10.

Љубисав Лазаревић, дечко, који је служио код г-ђе Симке Васиљевић, пре извесног времена отишао је незнано куда и до данас се није вратио. Он је стар 12 год., раста средњег, у опште црномањаст, на левом образу има један младеж. Одело му је плаво порхетско, на ногама има ципеле, а на глави шајкачу. — Препоручује се свима полицијским и општинским властима да Љубисава потраже и нађеног спроведу Управи гр. Београда с позивом на Бр. 9884.

ИСПРАВКА

У чланку: „Једна примедба на §§. 472. и 477. грађ. суд. пост.“ (број од 13. марта), а у другом ступцу на стр. 67. при дну, и у првом ступцу на стр. 68. горе, испреметане су реченице тако да им се не може смисао да ухвати. Оштампано је на име овако:

„Не навести то у акту о теретима, то не би било ништа друго до повреда оне одредбе §. 477. која тражи био би довољан разлог за уништај продаје од стране купца. По §. 501. грађ. суд. пост., јавна продаја је неуредна и по- да се одреди ствар која се продаје. Одсуство таквих индикација ништиће се, између осталих случајева и онда, ако и т. д.“ А требало је овако: „Не навести то у акту о теретима, то не би било ништа друго до повреда оне одредбе §. 477. која тражи **да се одреди ствар која се продаје. Одсуство таквих индикација** био би довољан разлог за уништај продаје од стране купца. По §. 501. грађ. суд. пост., јавна продаја је неуредна, **и поништиће се, између осталих случајева, и онда, ако није по** — и т. д.“

Молимо читаоце да ову случајну грешку исправе.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Јелимић.

Народна Скупштина, сазвана у редован сазив за 1904. годину, донела је и Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је потврдити

ЗАКОН
о
УРЕЂЕЊУ ОКРУГА И СРЕЗОВА

I. Опште одредбе.

Члан 1.

Краљевина Србија дели се територијално на округе, срезове и општине.

Члан 2.

Окрузи су највише управне јединице, које се деле на срезове, а срезови на општине.

Члан 3.

Број, назив и обим округа и срезова утврђује законодавна власт.

Члан 4.

Окрузи су поглавито политичке и надзорне административне јединице.

У срезовима постоје државне власти, као органи за непосредно вршење разноврсне администрације у земљи, а тако исто и за вршење непосредног надзора над општинским властима и установама.

Општине су најмање управне јединице. Њихов обим одређује законодавна власт, а њихов делокруг посебни закони.

Члан 5.

У окрузима и срезовима, поред државних управних власти и установа, постоје и самоуправне власти и установе, које често у вршењу управних послова и задатака, делују заједнички са државним властима по одредбама овог и других посебних закона.

Члан 6.

Државним управним властима у округу и срезу главни су задаци:

1., да се старају о одржању јавног реда и опште личне и имовне безбедности у округу и срезу, и о вршењу послова, који су им стављени у дужност овим или другим којим законом;

2., да мотре, да самоуправне власти у округу, срезу и општини раде у границама закона;

3., да помажу самоуправним властима у вршењу њихових задатака и суделују с њима у пословима округа, среза и општина по одредбама закона;

4., да према појављеним потребама чине представке Краљевској Влади, шта би се од стране Државе имало и могло учинити у корист округа и срезова административним или законодавним путем.

Члан 7.

Самоуправне власти у округу и срезу имају задатак старати се о чувању и унапређењу интереса, који се тичу само дотичног округа или среза, у колико старање о томе није овим или другим којим законом, узела Држава нарочито на себе.

Осим тога, самоуправне власти помажу државне власти у вршењу њихових задатака и суделују с њима у државним пословима, кад год то потреба захте, и у колико то овај или други посебни закони одређују.

Члан 8.

За извршење већих самоуправних задатака и послова, као и за намирење већих потреба, што би изискивало заједницу у раду, могу се две или више општина из једног или разних срезова и округа, два или више срезова из једног или разних округа, или два или више округа удружити стално или привремено. Удружење је привремено, кад је учињено само ради једног нарочитог посла; иначе је удружење стално без обзира на време за које траје.

Члан 9.

Самоуправне власти у округу и срезу и сви њини органи у случајевима преке опасности по личну и имовну безбедност, било од злих људи или од елементарних непогода, или у случајевима заразних болести, или и у другим сличним ванредним приликама, дужни су да безусловно помажу државну власт и њене органе у отклањању и спречавању опасности и зла по упутствима и наредбама старешина и органа државних власти.

Члан 10.

Сви државни чиновници у округу и срезу морају имати законом прописане квалификације.

Самоуправни органи за поједине струке морају такође имати законом прописане стручне квалификације.

Самоуправни пак органи, за отправљање општих самоуправних окружних и среских послова, могу бити само пунолетни правни грађани.

II. Државне управне власти у округу и срезу.

1. Окружни начелник.

Члан 11.

На челу државних управних власти у округу стоји окружни начелник.

Окружни начелник је највиши политички представник Краљевске Владе у округу, и као такав стоји под непосредним надзором Министра унутрашњих дела.

Он је поглавито надзорна власт свију управних државних власти, органа и установа у округу и срезовима свога округа и општинских власти и органа у окружној вароши; и стоји у непосредној службеној вези и са свима другим министрима, шаље им извештаје и чини представке и предлоге сваком по његовој струци и прима од њих наредбе и упутства.

Он врши и све оне управне послове у округу, који премашају делокруг државних власти по срезовима.

Он је властан у границама закона преиначавати, мењати и обустављати опште наредбе среских државних власти;

Он је властан у границама закона издавати опште наредбе, које се односе на политичке и управне послове свију срезова свога округа.

Он решава по жалбама противу решења управних среских власти — према одредбама специјалних закона.

Он је властан, кад год се поквари на окружном или среском друму какав мост, пропуст или у опште прелаз, или део друма, да саобраћају грози опасност, па одбор окружни ово одмах не отклони или то не учини на први захтев окружног начелника у року од два дана, — свршити те послове сам непосредно или преко среског начелника из средстава округа односно среза, а у границама тачке 11. чл. 108. овога закона, придржавајући се закона о грађењу јавних сувоземних путева.

Члан 12.

Окружни начелник стара се да у његовом округу буде увек ред, да је сваком грађанину у округу потпуно ујемчена лична и имовна безбедност, отклањајући својим брзим и енергичним мерама и наредбама све оно што би томе могло сметати.

Он се стара о тачном вршењу земаљских закона и законских наредаба државних власти.

Окружни начелник издаје наредбе и упутства среским начелницима свога округа, и прима извештаје, представке и предлоге од њих, а, по потреби, стоји у вези и преписци с окружним и среским начелницима и других округа, као и са осталим грађанским и војним властима. Кад потреба буде захтевала и он и срески начелници могу прелазити и у суседне округе, односно срезове. У том случају, ако одлазак траје дуже од једног дана, окружни начелник дужан је известити о томе Министра унутрашњих дела, а срески начелници свога окружног начелника.

Члан 13.

Окружни начелник суделује у свима радњама окружних самоуправних власти.

У име Краљевске Владе он отвара и затвара седнице окружне скупштине.

По решењу Владе или на образложену представку окружног одбора, он сазива окружну скупштину у ванредне сазиве.

Он се стара о извршењу одлука окружне скуштине и окружног одбора, у колико су оне основане на законима земаљским.

Он настојава да се чувају и унапређују материјални, просветни, здравствени, економски, културни и други интереси округа, коме је на челу, у ком циљу чини представке и предлоге окружној скупштини и окружном одбору и предузима све потребне законе мере код надлежних државних и самоуправних власти да се одлуке окружне скупштине и окружног одбора у томе погледу и у дело приведу.

Члан 14.

Као надзорна власт над радњом окружних самоуправних власти окружни начелник може присуствовати свакој седници окружне скупштине и има права обуставити од извршења сваку одлуку њену, која би била противна Уставу или ком позитивном закону.

О свакој таквој одлуци окружни начелник у року од два дана извештава надлежног Министра, који у року од пет дана, откад извештај с одлуком од окружног начелника прими, или одобрава одлуку окружне скупштине, или цео предмет шиље Државном Савету на решење.

Ако за двадесет дана од дана кад је окружна скупштина одлуку донела, не буде њој или окружном одбору саопштено, да је Државни Савет одлуку окружне скупштине поништио, одлука је скупштине извршна и окружни начелник заједно с окружним одбором имају се старати о њеном извршењу.

Члан 15.

У случајевима члана 9. окружни начелник биће властан, ако буде потребно, да сазове ванредну окружну скупштину, а уз то, према потреби, да нареди и да се једна или више среских скупштина сазову у ванредан сазив, и да у договору с њима решава о потребним мерама за сузбијање и отклањање појављеног зла и опасности које би биле у изгледу.

Одлуку окружне скупштине о предузетим ванредним мерама окружни начелник с окружним одбором извршује одмах чим за то добије одобрење од Министра унутрашњих дела, који даје одобрење за то окружном начелнику по решењу Министарског Савета.

Члан 16.

Органи, помоћу којих окружни начелник врши своје дужности, јесу:

1., стручни чиновници из разних грана државне управе, који се Краљевим указом на предлог појединих министара постављају, као референти окружном начелнику; и,

2., окружни одбор са свима самоуправним органима.

Члан 17.

У сваком округу при канцеларији окружног начелника морају бити најмање ова два стручна референта: санитетски и технички.

Члан 18.

У недостатку од Министара постављених референата при канцеларији окружног начелника, он се служи самоуправним стручним органима окружног одбора, који заједно са државнима чине стручан персонал канцеларије окружног начелника.

Члан 19.

Осим државних референата и самоуправних стручних органа постоји у канцеларији окружног начелника и општи персонал за вршење полицијске службе у окружној вароши, преписке и израду, регистрирање и експедицију аката. Овај се персонал састоји из једног секретара и потребног броја писара, практиканата и других

службеника, и утврђује се сваке године државним и окружним буџетом

Члан 20.

Кад окружни начелник одсуствује, или кад је ма којим случајем спречен да врши своју дужност, онда га у дужности заступа његов секретар. Ако и овај одсуствује или је спречен да врши дужност, онда заступника окружном начелнику одређује Министар унутрашњих дела.

Члан 21.

Окружни начелник ради своје послове сам, по усменом споразуму са појединим својим референтима, или по писменим референтима појединих референата, или и по колегијалном саветовању са свима референтима заједно у седницама, у којима он председава, — према одредбама специјалних закона.

У појединим важнијим питањима он је властан да саслуша и мишљење окружног одбора, или самог или у заједничким седницама са својим референтима.

Члан 22.

Окружни начелник властан је кад год за потребно нађе, и на представку среских, државних и самоуправних власти, да поједине своје референте или самоуправне окружне органе, одређује и упућује на лице места у циљу надзора и извиђаја појединих појављених случајева у срезовима.

По пријему и саслушању извештаја надзорних изасланика, окружни начелник према своме нахођењу предузима потребне мере, да се примећене неисправности у раду државних среских власти и њихових органа отклоне, опомињући и кажњавајући државне органе, за нетачно и несавесно вршење поверених им послова или за рђаво владање; а поред тога он издаје јасније наредбе, којима се среске власти и органи упућују на боље вршење закона, и доставља поједине случајеве дотичним министрима на њихово административно или законо расправљање.

За примећене неправилности у раду самоуправних органа, окружни начелник чини представке окружном одбору, па договорно с њим предузима потребне мере за уклањање недостатака и неисправности, упућујући самоуправне власти на правилан рад, и опомињући и кажњавајући поједине самоуправне чиновнике и органе за њихово нетачно и несавесно вршење послова или за рђаво владање. Дисциплинске казне, које окружни начелник може употребити према самоуправним чиновницима, исте су, које по постојећим законима употребљава према потчињеним државним чиновницима и службеницима.

Члан 23.

Окружни начелник сам, или у пратњи једног или више својих референата, или и ког чиновника или члана окружног одбора, кад год за потребно нађе, — а најмање двапут годишње, — у пролеће и у јесен, — дужан ће бити да пропутује по округу и обиђе све срезове, и прегледа сва управна државна и самоуправна надлештва и установе.

После сваке такве опште ревизије, он ће поступити по другом и трећем одељку чл. 22.

Осим тога, о нађеном стању ствари заједно са својим примедбама, представкама и предлозима, окружни ће начелник после сваке полугодишње ревизије, подносити извештај Министру Унутрашњих Дела, који ће га саопштавати Министарском Савету.

У својим полугодишњим извештајима окружни начелник има да обухвати и све оно што је посредно или непосредно имало утицаја било на коју год грану државне управе, било на расположење и мишљење народа о јавним приликама и стању округа.

О примећеним особитим појавама у каквој грани државне управе, окружни начелник извештава посебно и дотичног Министра.

О примећеним недостатцима или недовољно подмиреним потребама округа и срезова у самоуправним надлештвима, заводима и установама, окружни начелник саопштава свој извештај и окружном одбору и окружној скупштини, заједно са мишљењем и предлозима, како да се недостатци отклоне, или да се што поправи или боље уреди, и у споразуму с њима предузима мере и настојава да се недостатци отклоне и поправке изврше.

Кад год окружни начелник путује службено по округу, па би се догодио случај става другог § 13. полицијске уредбе, или би се према њему лично, или службеном раду његову, или у опште у његову присуству учинило какво иступно дело које се казни по III части кривичног законика, он има на лицу места власт извиђања и кажњавања по ставу другом §. 4. а. полицијске уредбе.

Члан 24.

Окружни начелник излази у округ или поједине срезове, сам, или и са појединим референтима, или само шаље поједине референте, кад му то који Министар нареди ради извиђаја и извештаја о појединим питањима и предметима које гране државне управе.

Члан 25.

За окружног начелника, од сада, може се поставити сваки српски грађанин, који испуњава, поред услова опште подобности, такта и часности, и ове услове:

1., да ужива сва грађанска права;

2., да има најмање 35 година живота и да није старији од 60 година;

3., да је свршио Велику Школу у Србији или који факултет Универзитета, овде или на страни;

4., да је најмање осам година, по свршеном школовању, по предњој тачци 3., служио, било у државној, било у окружној, среској или општинској служби, или и у каквој другој јавној служби.

Јавна је служба свака она, која се добија или врши, било постављањем или дозволом од стране државних или самоуправних власти, на начин како то закони прописују.

Члан 26.

Окружни начелник је државни чиновник, који се поставља Краљевим указом, на предлог Министра Унутрашњих Дела, а по саслушању Министарског Савета.

Члан 27.

Окружни начелници по платама деле се на четири класе:

Окружни начелник прве класе има годишње плате 7000 динара;

друге класе 6000 динара;

треће класе 5000 динара; и

четврте класе 4000 динара.

Члан 28.

Окружни начелник не може бити унапређен у вишу класу, ако није у нижој прослужио најмање четири године.

Унапређење окружног начелника из ниже у вишу класу бива Краљевим указом на предлог Министра Унутрашњих Дела.

Члан 29.

У свему осталом окружни начелник, као државни чиновник, подлежи закону о чиновницима грађанског реда.

Члан 30.

Секретар окружног начелника поставља се Краљевим указом на предлог Министра Унутрашњих Дела. Он има квалификације, ранг и плату среског начелника.

Члан 31.

Сви полицијски писари постављају се Краљевим указом на предлог Министра Унутрашњих Дела.

За писара може бити постављен сваки српски грађанин, који има ове услове:

1., да ужива сва грађанска и политичка права;

2., да није старији од 50 година;

3., да је свршио најмање четири разреда гимназије.

По плати сви писари полицијски деле се на три класе:

писар прве класе има годишње плате 1700 динара;

друге класе 1500 динара; и,

треће класе 1200 динара.

Писар се не може унапредити из ниже у вишу класу, док није у нижој класи провео најмање три године.

Члан 32.

Остале службенике и практиканте, као и канцеларијске и спољне служитеље и стражаре (оружане чуваре) при канцеларији окружног и среског начелника, поставља и плате им одређује сам окружни начелник.

2. Срески начелник.

Члан 33.

Срески начелници су непосредни вршиоци полицијске и опште управне власти у срезовима и стоје под врховним надзором Министра Унутрашњих Дела.

Они су прва претпостављена и непосредна надзорна власт над општинским, полицијским и управним властима и органима.

Они су власни да у границама закона преиначавају и обустављају наредбе нижих полицијских власти, као и одлуке општинских управних власти у колико то закони дозвољавају.

Они су власни у границама закона издавати опште наредбе, које се тичу полиције и општих управних послова за цео срез.

Они решавају по жалбама противу наредаба и решења општинских полицијских власти, — према одредбама специјалних закона.

Члан 34.

Срески начелници, као вршиоци полицијске и опште управне власти у срезовима, стоје под непосредним надзором и управом окружног начелника. Пословна веза између среских начелника и појединих министарстава, из којих потичу наредбе, предлози и налози за извршење појединих послова у округу, редовно бива преко окружног начелника, коме они непосредно шиљу извештаје о извршеним пословима и налозима. Само у хитним случајима и хитним пословима може да буде и непосредна веза између појединог Министарства и среског начелника, о чему овај накнадно извештава и свог окружног начелника.

Члан 35.

Делокруг среских начелника одређен је посебним законима, и они отправљају своје дужности по прописима тих закона. Према томе у њихов делокруг спада све оно што је одређено и прописано ранијим уредбама и законима, у колико се то не коси с Уставом и овим законом.

Члан 36.

Осим полицијске и опште управне власти, на челу које стоји срески начелник, према потреби централне државне управе, у срезовима се посебним законима установљавају и друге стручне управне власти, надлештва и установе, као: финансијске, просветне, привредне, санитетске и друге, које су више или мање независне од среског начелника али чију сарадњу у вршењу својих задатака срески начелник властан је у свако доба затражити и добити је као год и он што ће бити дужан њима указати своју помоћ и сарадњу, кад год се ова од њега буде затражила. Но према приликама, целисходности и практичној потреби ове власти и стручна надлештва, заводи и установе могу бити једне за два или више суседних срезова једног округа.

Члан 37.

У вршењу полицијске власти и општих управних дужности у срезу, срески начелник има своје помоћнике у потребном броју среских писара, који се постављају Краљевим указом, на предлог Министра Унутрашњих Дела.

Осим тога, ради бољег и потпунијег вршења полицијске службе, при канцеларији среског начелника постоји један санитетски, а по могућству и један технички чиновник, као стручни референти и саветодавци, а по потреби и вршиоци наредаба среског начелника. Ови се референти постављају Краљевим указом, на предлог Министра Унутрашњих Дела само у том случају, ако у срезу још нису установљена таква стручна надлештва (чл. 36.) или од надлежних Министара нису већ постављени такви стручни чиновници, или нема ни самоуправних таквих стручних

чиновника у срезу. Иначе срески начелник употребљава за референте чиновнике из стручних среских надлештава, или се служи самоуправним стручним чиновницима.

Члан 38.

Осим тога у канцеларији среског начелника има потребан број и других службеника и практиканта за вршење преписке, регистратуре и експедиције аката, која излазе из канцеларије среског начелника. Бројно стање овог персонала утврђује се сваке године државним и среским буџетом.

Тако исто државним и среским буџетом сваке године утврђује се потребан број канцеларијских и других спољних служитеља, наоружаних чувара и жандарма код сваког среског начелника.

Члан 39.

Срески начелник сазива, отвара и затвара среску скупштину.

Он присуствује седницама среског одбора и заједно с њим чини представке и спрема предлоге за среску скупштину, и помоћу државних и самоуправних среских чиновника и органа извршује одлуке како среске тако и окружне скупштине.

Члан 40.

Срески начелник има права обуставити од извршења сваку одлуку среске скупштине, за коју нађе да је противна Уставу или ком позитивном закону и онда спроводи предмет окружном начелнику, у року од три дана, који поступа у свему, како је прописано у другом и трећем одељку члана 14. за обуставе одлука окружне скупштине.

Члан 41.

У вршењу своје полицијске службе срески начелник издаје полицијске наредбе како за цео срез, тако и за поједина места, у колико нису већ издате од месних полицијских власти као и за поједине појављене случајеве у срезу.

Те полицијске наредбе обухватају све што има за циљ:

1., личну и имовну безбедност;

2., ред, сигурност и лакоћу саобраћаја по јавним путевима, улицама, пијацама, мостовима и водама;

3., ред на трговима у варошима и јавну продају животних намирница за јело и пиће;

4., ред и поредак приликом скупљања људи на једном месту, као: на вашарима, саборима, јавним свечаностима и т. д.;

5., вођење рачуна о странцима и њихово задржавање у појединим местима;

6., надзор над механама, кафанама, гостионицама, ашчиницама и другим местима за справљање и продавање јела, вина, пива и другог разног пића;

7., одржавање здравља међу становницима и домаћом стоком;

8., мере за предупређење пожара при подизању зграда;

9., мере да се предупреде по друштво штетне радње, предузећа, појаве и догађаји, као и вођење надзора и тачне примене казне осуђених на полицијски надзор;

10., чување поља, ливада, пашњака, шума и шумских садова, винограда и т. д.; и,

11., све друго што би било у особитом интересу становника, било целог среза, било појединих делова његових.

За непокоравање овим наредбама од стране појединаца, полицијске власти ће применити казне из другог одељка §-а 326. казненог законика.

Члан 42.

Све опште наредбе као и посебне од особитог значаја, срески начелник одмах саопштава у верном препису окружном начелнику.

Члан 43.

Срески начелник је дужан, кад год службени посао то захте, излазити у срез или сам или изашиљати своје писаре, а по потреби и стручне чиновнике, било државне или самоуправне, којих има при својој канцеларији

Али у вршењу свога полицијског делокруга и надзора над месним управним властима, срески начелник је дужан да редовно сваког месеца једанпут изврши полицијску ревизију у целом срезу. У том циљу он сваког месеца одређује по једног среског писара, који има да обиђе све општине у срезу и да се увери о вршењу полицијских наредаба по свима тачкама из чл. 41. а поглавито о томе какво је стање у срезу у погледу јавне безбедности и здравствености.

Срески писар ће том приликом у свакој општини изискати и примити од председника или ког члана општинског суда усмени или писмени извештај о стању у општини и околини у погледу јавног реда и личне и имовне безбедности и о другим појавама у општини и околини, па ће том приликом или сам појављене случајеве расправити, или ће дати општинском председнику или суду упуства како ће их расправити.

Приликом ових месечних ревизија срески писар ће прибележити примећене појаве и у другим струкама државне управе, као и код самоуправних завода, установа и органа.

У целој овој пословној ревизији срески писар ће водити кратку белешку о свему урађеном и примећеном, и, при повратку у среску канцеларију, усмено известити среског начелника и предати му белешку са својим потписом.

По примљеном извештају срески начелник за извесне случајеве и појаве, ако за потребно нађе, предузима сходне мере и издаје потребна наређења. Противу неисправних потчињених власти и органа предузима законе мере, опомињући их и кажњавајући поједине органе за нетачно или несавесно вршење поверених им послова, или за рђаво владање.

О примећеним појавама и неисправностима у другим струкама, извештава у кратко и дотично надлештво.

Неисправности у самоуправном делокругу среских надлештава, установа, завода и органа износи пред срески одбор и у договору с њим предузима мере да се оне отклоне, и, ако је потребно, криве органе опомиње и казни за њи-

хово нетачно и несавесно вршење дужности или за рђаво владање.

За самоуправне чиновнике и службенике, срески начелник примењује исте дисциплинске казне, које су законима прописане за државне чиновнике.

Члан 44.

На свршетку сваког месеца, а најдаље до 5. наступајућег месеца, срески начелник ће спремити и послати окружном начелнику кратак извештај о свакој месечној пословној ревизији са својим мишљењем за важније појаве и случаје, као и какве је мере у ком случају предузимао и с каквим успехом.

О особито важним и изненадним случајевима и појавама, срески начелник извештава непосредно и Министра Унутрашњих Дела.

Члан 45.

Свака три месеца срески начелник биће дужан, сам или у пратњи једног среског писара или ког среског државног или самоуправног стручног чиновника или и ког члана среског одбора, да обиђе све општине свога среза, и прегледа њихове канцеларије и рад у њима, касе и рачунске књиге, и црквене протоколе: рођених, венчаних и умрлих, као и све среске самоуправне установе и заводе и стање у њима.

Односно примећених неисправности при овоме прегледу поступиће по одељцима: седмом, осмом и деветом члана 43.

О свакој тромесечној ревизији по срезу срески начелник најдаље за петнаест дана подноси опширан извештај окружном начелнику, и у њему излаже и своје мишљење о поправкама и реформама, ако какве у срезу треба учинити, поткрепљујући то своје мишљење и мишљењима стручних чиновника.

Члан 46.

Срески начелници истог или и разних округа стоје међу собом у службеној преписци по пословима њиховог законског делокруга.

Члан 47.

Ближа правила и поступак за вршење дужности окружних и среских начелника, а тако исто и правилник о постављању службеника, практиканата и канцеларијских служитеља и окружних чувара прописују се на основу закона Краљевим указом, на предлог Министра Унутрашњих Дела, а по саслушању Министарског Савета.

Члан 48.

За среског начелника може се поставити сваки српски грађанин, који има поред погодаба опште подобности, такта и часности, још и ове услове:

1., да ужива сва грађанска и политичка права;

2., да има најмање тридесет година живота и да није старији од педесет година;

3., да је свршио Велику Школу или који факултет Универзитета у Србији или на страни;

4., да је по свршеном школовању по тач. 3. служио најмање пет година, било у државној, окружној, среској, општинској или каквој јавној служби;

5., да је свршио гимназију и положио матуру, или да је свршио коју средњу стручну школу (по свршеном четвртом разреду гимназије) и да је после тога био шест година као државни чиновник у административној служби;

6., најпосле за среског начелника могу бити постављени изузетно и они досадашњи полицијски чиновници, који немају услове из тач. 3., 4., и 5., ако су провели најмање шест година у полицијској служби и одликовали се у њој, способношћу, тактом и часношћу.

Члан 49.

Срески начелници постављају се Краљевим указом на предлог Министра Унутрашњих Дела.

Они се деле по платама на три класе:

Срески начелник прве класе има годишње плате 3000 динара;

друге класе 2700 динара;

треће класе 2500 динара.

Срески начелник не може бити унапређен у вишу класу ако није у нижој одслужио најмање три године.

III. Самоуправне власти у округу и срезу.

1. Самоуправни округ и срез.

Члан 50.

У чисто самоуправном погледу сваки округ, са свима срезовима и општинама у његовим територијалним границама, а тако исто и сваки срез са свима својим општинама, чини једну заједницу у циљу старања о заједничким задацима и интересима и као такав, сваки округ, односно сваки срез, пред законима представља моралну и правну личност.

Циљ, дужност и задатак ове заједнице јесте, да се уједињеном моралном и материјалном снагом свију становника једног округа, односно среза, подижу и гаје све оне установе и предузимају и врше сви они радови, који се клоне на културно унапређење и материјално благостање округа, односно среза и његових становника.

Члан 51.

Задаци самоуправног округа и среза ови су:

1., грађење и одржавање окружних, односно среских зграда, мостова, путева, железница, канала и других грађевина, као и подизање и одржавање у опште свију савремених саобраћајних средстава;

2., старање о томе, да се народ у време неродице сачува од глади;

3., суделовање у материјалном погледу око старања за народно образовање, народно здравље и подизање и одржавање: школа, болница, апсана и у опште подизање свију напреднијих уређења, завода и установа;

4., старање о сиротињи и о добротворним окружним, односно среским заводима;

5., завођење и одржавање установа и завода за узајамно помагање и штедњу и старање за осигурање живота, имања и усева;

6., старање о развитку и унапређењу народне привреде: земљорадње, трговине и радиности у округу. Овамо спада поглавито установљавање и одржавање средњих стручних привредних школа, набављање земљорадничких справа и машина, као и подизање и одржавање шума и припремање изложаба од месних производа;

7., суделовање у предузимању претходних мера противу појаве сточних зараза као и за чување усева и сточне хране;

8., регулисање потока и река у циљу отклањања опасности од поплава или исушивања мочари и бара, као и у циљу отклањања штетних последица по здравље околног становништва;

9., подизање и одржавање бања и летовишта;

10., одржавање скела и сигурних прелаза преко небродних река;

11., старање о томе, како да се одговори што боље потребама, које на основу закона захтевају од округа, односно среза, грађанске и војне власти;

12., одређивање, прикупљање, расходовање окружних, односно среских приреза, ради подмирења окружних и среских потреба;

13., руковање имањем и приходима округа, односно среза. Овамо спада куповање, продавање, размењивање и задуживање имања, као и позајмљивање капитала и закључивање зајмова и уговора, примање обавеза и вођење грађанских спорова. Ово све бива по општим грађанским законима;

14., удруживање са суседним окрузима, односно срезовима, за остварење задатака, који премашају оквир и моћ појединог округа, односно среза, (чл. 8.);

15., у задатак и делокруг самоуправног округа, односно среза, спада и све оно што му се посебним законима у дужност стави;

16., све оно што окружна, односно среска скупштина нађе и реши да треба у интересу округа, односно среза, предузети, установити и остварити у округу, односно срезу, а што не би било противно ком позитивном закону.

Члан 52.

У самоуправни делокруг округа спада вршење оних задатака, који премашају моћ и оквир појединих срезова, а од интереса, значаја и важности су за цео округ.

Члан 53.

У самоуправни делокруг среза спада вршење оних задатака, који су од нарочитог интереса само за дотични срез и не излазе из његовог оквира.

Члан 54.

За извођење задатака самоуправног делокруга по окрузима и срезовима, постоје нарочита самоуправна тела и власти, и то: у округу, *окружна скупштина и окружни одбор*, а у срезу *среска скупштина и срески одбор*.

Окружна, односно среска скупштина, уређује и решава о пословима целог округа, односно среза, и води општи надзор и контролу над вршењем послова. А окружни, односно срески одбор, извршује решења и наредбе окружне, односно среске скупштине и непосредно управља пословима округа односно среза.

2. Окружна скупштина.

а) Састав окружне скупштине и избори окружних посланика.

Члан 55.

Окружну скупштину састављају окружни посланици, који се бирају засебно по срезовима на општинским зборовима и у варошима, које су именоване у чл. 81. Устава.

Члан 56.

У срезу на сваких 1500 пореских глава бира се по један посланик за окружну скупштину.

Ако је вишак пореских глава у срезу већи од 1000, онда се бира још један посланик за тај срез.

Вароши именоване у члану 81. Устава, бирају свака онолико посланика, колико и за Народну Скупштину.

Члан 57.

Колики ће број посланика за окружну скупштину бити биран у свакој изборној јединици, утврђује првостепени суд у окружној вароши дотичног округа, одмах чим изађе Краљев указ, којим се наређују општи избори за окружну скупштину.

Одмах после Краљевог указа окружна благајна дужна је послати сваком првостепеном суду број пореских глава за све срезове дотичног судског округа. Према броју пореских глава за сваки срез утврдиће се број посланика, који се има бирати.

Утврђени број посланика за сваки срез и сваку варош и варошицу првостепени ће суд одмах објавити у службеном окружном листу, или где овога нема у службеним „Српским Новинама.“

Члан 58.

За окружног посланика може бити изабран сваки српски грађанин, који је стално настањен у срезу, за који се бира, или у вароши која засебно бира, (чл. 56.), а који је навршио тридесет година и има све друге услове, који се траже за кметове и одборнике.

Члан 59.

Срески изборни скуп састављају сви српски грађани (чл. 163. Устава), свију сеоских општина једног среза, као и општина вароши, изузев општине оних вароши, које по чл. 81. Устава, бирају посланике за Народну Скупштину.

Члан 60.

Кад првостепени суд објави број посланика за сваки срез, сваки општински суд дотичних срезова послаће одмах, а најдоцније на 15 дана пре дана избора првостепеном суду, оверени списак свију правних гласача своје општине.

Члан 61.

Избор посланика за окружну скупштину врши се кандидатским листама за сваки срез

засебно. Ова листа подноси се првостепеном суду на потврду, на десет дана пре избора. На њој је изложено: име, презиме и место становања кандидата онолико на броју, колико се за дотични срез бира. Ову листу потписаће најмање 50 правних гласача, а првостепеном суду предати два предлагача, на коју ће им суд дати реверс. Поред листе приложиће се писмен пристанак дотичног кандидата. Кад се суд увери према списку гласача дотичног среза, да су предлагачи на листи потписани, ушли у гласачки списак, — он листу потврђује и потврђену шаље свима општинама у срезу, у препису овереном. Листа, коју суд не потврди, сматра се да је одбачена и решење које суд о том донесе, извршно је.

Члан 62.

Бирачки одбор за избор окружних посланика саставља се по закону о општинама. Он врши избор у свему онако, како је то прописано у закону о општинама за избор општинских часника.

После свршеног избора председник бирачког одбора, у року од 24 сата, послаће сва изборна акта среском бирачком одбору.

Члан 63.

Срески главни бирачки одбор, као и главни бирачки одбор за вароши означене у чл. 81. Устава, састављају: председник одбора, кога првостепени суд одреди од судских чиновника оног првостепеног суда, коме срез припада; и два члана: председник месне општине и један одборник, кога одбор одреди. Али ако се среска канцеларија налази у варошима означеним у чл. 81. Устава, онда ће се два члана бирачког одбора узети из најближе општине тог среза, коју првостепени суд одреди.

Члан 64.

За изабране окружне посланике објавиће се кандидати оне листе која добије највећи број гласова. У случају да две или више кандидатских листа добију једнак број гласова, бирачки одбор одмах одредиће коцком, која ће од њих бити изабрана, о чему ће саставити протокол, који ће цео бирачки одбор потписати.

Изабраним окружним посланицима издаће се одмах пуномоћства, која потписују: председник и чланови бирачког одбора. Сва изборна акта послаће бирачки одбор окружној скупштини на три дана пре њеног састанка.

Члан 65.

Председници главних бирачких одбора у изборним срезовима добијају подвознину и дневницу из окружног буџета.

Члан 66.

У окружним варошима и варошима које по чл. 81. Устава, бирају за себе народне посланике, избор се врши у свему као што је законом о општинама одређено за изборе општинских часника.

Члан 67.

Пуномоћство које главни бирачки одбори дају изабраним окружним посланицима има да гласи:

Пуномоћство.

На основу чл.... (за срезове) — односно члана.... (за вароши) закона о уређењу округа и срезова, бирачки одбор среза Н. Н. — на изборном збору вароши Н Н. прогласио је г. Н. Н., из Н. Н. за окружног посланика округа Н. Н. за четворогодишњу скупштинску периоду у годинама . . .

За законито уверење о овом избору, бирачки одбор среза Н. Н. — на изборном збору вароши Н. Н. издаје г. Н. Н. ово пуномоћство.

Датум.
Место.

Председник
бирачког одбора,
Н. Н.

Чланови:
Н. Н.
Н. Н.

Члан 68.

Окружни посланици бирају се на четири године.

Општи избори за целу земљу врше се за сваку четворогодишњу периоду, прве недеље месеца августа.

Ако се за време трајања четворогодишње периоде упразни посланичко место у окружној скупштини, окружна скупштина решиће: хоће ли се вршити накнадни избори. Овај избор по одлуци окружне скупштине наређује окружни начелник.

Пуномоћство накнадно изабраног окружног посланика, траје до краја четворогодишње периоде.

Члан 69.

Жалба на избор чланова окружне скупштине подноси се непосредно Државном Савету, у року од пет дана. Решење Државног Савета о избору извршно је.

Члан 70.

Окружна скупштина у сваком округу састаје се у окружном месту редовно једанпут годишње, и то 20. септембра.

Редовни годишњи сазив окружне скупштине наређује се Краљевим указом на предлог Министра Унутрашњих Дела и траје највише 10 дана. Продужење редовног сазива по одлуци окружне скупштине, може бити још само за пет дана.

Члан 71.

Окружни начелник може сазвати окружну скупштину и у ванредан сазив, (чл. 13. одељак трећи и чл. 15. одељак први).

Окружна скупштина сазвана у ванредни сазив може решавати само о предмету ради којега је сазвана. Њене седнице не могу трајати тада више од пет дана.

Ако потреба захте да се све окружне скупштине у целој земљи позову у ванредан сазив, онда то бива само Краљевим указом на предлог Министра Унутрашњих Дела

Члан 72.

Осим сазива Краљевим указом, који се објављује у службеним „Српским Новинама“ и у службеном окружном листу, ако га има, (други одељак чл. 70. и трећи одељак чл. 71.), и позива

окружног начелника, који се објављује у службеном окружном листу, а ако овога нема, у службеним „Српским Новинама“, (трећи одељак чл. 13., чл. 15. и први одељак чл. 71.), окружни начелник дужан је позвати и нарочитим писмом, било у редован или ванредан сазив окружне скупштине, сваког посланика појединце.

Члан 73.

Окружна скупштина има свој печат са грбом Краљевине Србије и у наоколо натписом: „Краљевина Србија. Скупштина округа Н. Н.“. По обиму овај печат је мањи од печата Народне Скупштине. Кад је скупштина на окупу, печат чува председник скупштине, а кад ова није на окупу, печат чува окружни деловођа.

б.) Пословни ред окружне скупштине.

Члан 74.

Окружна скупштина може пуноважно решавати кад је њеној седници присутна половина и један више од целокупног броја посланика дотичног округа.

За пуноважни закључак потребна је већина гласова присутних посланика.

У случају равне поделе гласова, предлог, који је био предмет гласања, сматра се да је одбачен.

Члан 75.

На дан у који је сазвана окружна скупштина, дужни су сви посланици састати се у 8 часова пре подне, у сали одређеној за скупштинске састанке у окружном месту, и одмах председничко место заузима привремено најстарији по годинама посланик, који узима за привремене секретаре двоицу између млађих присутних посланика.

Привремени председник позива окружне посланике да положе своја пуномоћства на председнички сто, и привремени секретари, према предатим пуномоћствима, састављају одмах списак свију присутних посланика.

Окружна скупштина бира из своје средине три члана верификационог одбора за преглед посланичких пуномоћија, који на основу изборних акта прегледају пуномоћства и подносе писмен извештај скупштини о правилности избора изабраних посланика. Окружна скупштина решава о правилности избора, али без учешћа посланика, чији је избор верификациони одбор у извештају огласио за неправилан; а за десет дана наређује нов избор на место оног посланика, чији је избор уништен као неправилан.

Ако се по извршеној прозивци види, да према чл. 80. има у седници довољан број посланика, којима су избори оглашени за правилне, приступа се полагању заклетве, која гласи:

„Ја Н. Н. заклињем се јединим Богом и свим што ми је по закону најсветије и на свету најмилије, да ћу свагда бити веран Краљу српском Петру I., да ћу верно чувати Устав и законе земаљске, и да ћу савесно заступати интересе округа, чији сам посланик. И како ово испунио, тако ми Бог помогао и овога и онога света“.

Члан 76.

По положеној заклетви приступа се одмах избору председништва окружне скупштине.

Оно се састоји из председника, подпредседника и три секретара.

Овај се избор врши тајним гласањем, и то, прво се бира председник и подпредседник једном листом, па онда три секретара другом листом.

За изабраног сматра се онај, који добије више од половине гласова свију присутних посланика. Ако се ова већина не добије на првом гласању, онда се приступа ужем избору између двоструког броја кандидата, који су при првом гласању добили највећи број гласова, и тада је изабран онај, који добије највише гласова. При једнакој подели гласова решава коцка.

Овако састављено председништво окружне скупштине остаје и за све ванредне сазиве, којих буде било до идућег редовног сазива, и до избора новог председништва.

Члан 77.

Чим се изврши избор председништва и на тај начин окружна скупштина буде конституисана, окружни начелник, који је ту од почетка састанка присутан, отвара седнице окружне скупштине читањем акта, у коме се излаже целокупно стање округа и његових послова и установа и набрајају се предлози, који ће се окружној скупштини у томе сазиву изнети на решење.

Тиме се завршује први састанак окружне скупштине.

Члан 78

На другом састанку, који се држи истог дана после подне, окружна скупштина ће изабрати два одбора, и то:

први одбор за буџет и све финансијске предмете; и,

други одбор за оцену и испитивање предлога, који се у окружној скупштину појаве поднесени од једног или више посланика. Овоме се одбору упућују и молбе и жалбе које долазе окружној скупштини.

Сваки од ових одбора састоји се из три до пет чланова, које окружна скупштина бира тајним гласањем и једном листом. И за ове изборе вреди оно, што је казано у четвртом одељку члана 76..

Према потреби окружна скупштина може за поједине важније предмете бирати и нарочите одборе.

Сваки одбор бира између својих чланова једнога за председника, који је уједно и известилац одбора пред скупштином.

На истом састанку првом одбору подноси се окружни буџет, завршни рачуни за прошлу годину и други финансијски предлози које окружни одбор буде спремио.

Члан 79.

Предлози, које окружни начелник подноси окружној скупштини, а тако исто и они, које је окружни одбор проучио, израдио, и за решавање у окружној скупштини спремио, ако нису финансијске природе, не иду претходно ни једном скупштинском одбору, већ се стављају одмах за идући састанак на дневни ред. Само се о таквим предлозима води претрес и гласа у начелу и појединостима, и доноси дефинитивна одлука.

Предлози, пак, које у окружној скупштини подносе посланици појединце, или више њих заједно, упућују се претходно на оцену другом или нарочитом одбору, који одмах у идућој седници окружне скупштине подноси своје мишљење о њима у томе, да ли их ваља у начелу усвојити, или не. И окружна скупштина о сваком таквом предлогу доноси своју одлуку само у начелу. Ако скупштина такав предлог у начелу усвоји, упућује га окружном одбору да га проучи и изради и идућем сазиву поднесе на претрес и дефинитивну одлуку.

Известилац пред окружном скупштином за предлоге, који долазе од окружног начелника, или окружног одбора, биће или окружни деловођа, или који стручни референт, био он државни, или самоуправни стручни чиновник. А за буџет и предлоге финансијске природе, који увек пролазе кроз први одбор, биће поред поменутих, као други известилац и председник првог одбора.

За посланичке предлоге известилац је председник одбора, који је предлог ценио.

Члан 80.

У седницама окружне скупштине имају права присуствовати: окружни начелник, окружни деловођа и сви стручни референти били они државни или самоуправни чиновници. Они имају такође права учествовати у претресу говорима, као и окружни посланици, само при решавању немају право гласа.

Члан 81.

Седнице су окружне скупштине јавне. Али се оне претварају у тајне кад то захте или окружни начелник, или председник скупштине, или пет окружних посланика. У последња два случаја скупштина ће решити, хоће ли седница остати тајна или не.

Члан 82.

Дефинитивне одлуке о предлозима, који се решавају у окружној скупштини, доносе се гласањем, и то:

Прво се гласа поименично о предлогу у начелу.

За тим се при претресу у појединостима о свакој појединости гласа седењем и устајањем. Но и овде се гласа поименце, ако пет посланика затраже да се о којој појединости гласа поименично.

Најпосле по свршеном претресу у појединостима, гласа се опет поименично о целокупном предлогу, чиме је предлог дефинитивно примљен.

Члан 83.

Одбори окружне скупштине власни су да у своје седнице позову окружног начелника или окружног деловођу или ма ког стручног окружног чиновника ради потребних објашњења и саветовања, и ови су дужни позиву се одазвати.

Члан 84.

Чим који предлог у окружној скупштини буде усвојен, одмах ће се доставити на даљи рад окружном одбору преко окружног начелника, који ће све одлуке скупштинске, за које би по овоме или другом ком посебном закону, требало још и одобрење или ма какво друго учешће државне власти, те да се одлука скупштинска у дело приведе, спровести као хитне дотичним државним надлештвима, или преко надлежног Министра за Народну Скупштину.

Члан 85.

Молбе и жалбе могу се само писмено окружној скупштини подносити. Скупштина не може жалитеље и молитеље лично примати.

За које молбе или жалбе одбор окружне скупштине нађе да је надлежна државна власт послаће их окружном начелнику. За које, пак, нађе да припадају надлежности окружне скупштине и да заслужују њено призрење, одбор ће их својим извештајем поднети окружној скупштини на решење. Одлука одбора или скупштине достављаће се интересованом лицу преко окружног одбора.

Члан 86.

Право и дужност одржања реда у окружној скупштини припада њеном председнику.

Нико оружан не сме ући у дворану окружне скупштине осим лица, која по дужности оружје носе, а у скупштину долазе по скупштинском послу и са знањем и одобрењем њеног председника.

Члан 87.

Дисциплинске казне, којима се могу казнити окружни посланици, ове су:

1., опомена на ред;

2., одузимање речи;

3., одузимање дневнице од један — пет дана;

4., привремено искључење највише од три седнице с губитком дневнице за те дане.

Прве две казне изриче сам председник, а последње две окружна скупштина на предлог председника или пет посланика.

Члан 88.

Окружни посланици, који нису из места где се држи окружна скупштина, добијају из окружног буџета, а по одлуци окружне скупштине, на име накнаде трошкова по 5 динара на дан за време бављења на скупштини и за још два дана на име доласка и одласка.

Члан 89.

Окружни посланик представља цео округ, а не само срез, који га је изабрао. Он не може примати заповедних и обавезних упустава од својих бирача.

Члан 90.

Ближе одредбе о пословном реду у окружној скупштини прописују се Краљевим указом на предлог Министра унутрашњих дела, а по решењу Министарског Савета и одобрењу Државног Савета.

в.) Послови окружне скупштине.

Члан 91.

Окружна је скупштина представник округа и води старање о његовим интересима.

Члан 92.

Окружна скупштина решава о свима потребама округа и по свима предметима, који се односе на самоуправне задатке округа изложене

у члану 51. овог закона. Тога ради она на својим састанцима претреса и доноси одлуке о свима предлозима, које јој по овим предметима поднесу: окружни начелник, или окружни одбор, или који члан окружне скупштине.

Члан 93.

Окружна је скупштина власна да у границама закона прописује и издаје ближе уредбе и правила за отправљање самоуправних послова свога округа, у колико то није законом регулисано.

Тако исто окружна скупштина прописује уредбе и правилнике за поједине особите установе свога округа.

Члан 94.

Поједине окружне скупштине утврђују међусобним договором уредбу и поступак за заједничке послове дотичних округа, кад се ови у смислу члана 6. и тач. 14. члана 51. овог закона, стално или привремено удруже.

Члан 95.

Окружна скупштина даје мишљење о законским предлозима који се тичу округа, а које јој за то упути Краљевска Влада, као и уопште о свима другим предметима, за које јој Краљевска Влада мишљење затражи.

Члан 96.

Окружна скупштина бира:

1., из своје средине чланове за окружни одбор и њихове заменике;

2., окружног деловођу, (чл. 123.);

3., потребне стручне чиновнике за округ између пријављених кандидата. Сваки избор стручног чиновника у погледу његове квалификације подлежи оцени и одобрењу надлежног Министра; и,

4., управнике за важније посебне установе округа између пријављених кандидата.

Члан 97.

Окружна скупштина решава о приходима и расходима округа и увек одобрава буџет за идућу годину, и утврђује распоред дужности и обавеза у натури на грађане округа.

Члан 98.

Окружна скупштина решава како ће се дужности и обавезе око грађења и одржавања зграда, путова, мостова, скела и других окружних грађевина распоредити на поједине срезове и општине.

Члан 99.

Даље, окружна скупштина решава:

1., о куповини, продаји и размени непокретних имања окружних и одобрава ову куповину, продају и размену;

2., нашто ће се и како ће се употребити окружни капитал;

3., о установљавању нових окружних звања и чиновника, и о распоређивању њиховом по срезовима;

4., о образовању сталних фондова за разне окружне потребе;

5., како ће се употребити покретна и непокретна имаовина округа, и прописује услове за давање окружног имања под закуп;

6., закључивање зајмова и примање јемства за рачун и у име округа;

7., о уређењу рачуноводства и благајништва; и

8., по жалбама и представкама противу окружног одбора.

Члан 100.

Окружна скупштина прегледа и одобрава завршни рачун окружних примања и давања за прошлу годину.

Она решава:

1., о примању или одбијању завештања или поклона округу;

2., о осигурању окружних зграда од пожара;

3. ако треба коме срезу или којој општини учинити какву и колику помоћ из окружних средстава;

4., решава и прописује уредбе о опште корисним и добротворним заводима и распоређује на срезове и општине помоћ, коју треба да дају на сиротињу.

Члан 101.

Поједине окружне скупштине могу стајати међусобно у непосредној вези по пословима њиховог самоуправног делокруга. С другим пак властима, оне опште преко окружног начелника.

Члан 102.

Сва решења и протоколи рада окружне скупштине, као и расписи и наредбе државних власти, које се тичу округа, штампају се у службеном окружном листу, а где овога још нема, у службеним „Српским Новинама“.

3. Окружни одбор.

Члан 103.

Окружни је одбор ужи и шири.

Ужи окружни одбор састављају: три писмена окружна посланика, које бира окружна скупштина на четири године; а тако исто једног од њих бира за председника тог одбора. Начелник окружни или његов замењеник има права да присуствују седницама овога одбора и да учествује у саветовању; но право решавања нема.

Окружна скупштина у исто време кад бира три члана за ужи окружни одбор, бира и два заменика, који по потреби замењују чланове ужег окружног одбора, који такође морају бити писмени.

Осим тога за шири окружни одбор, окружна скупштина бира за сваки срез по једног члана као среског изасланика и њему заменика између писмених окружних посланика, који су из дотичних срезова.

Ови срески чланови окружног одбора раде редовно као срески изасланици окружног одбора у дотичним среским одборима, и председавају дотичним среским скупштинама с правом гласа, а појављују се као чланови окружног одбора само у седницама ширег окружног одбора, и тада је њихова редовна дужност, да окружном одбору усмено или писмено поднесу кратак извештај о стању окружних и среских послова и у опште о другим приликама у дотичном срезу.

Члан 104.

Ужи окружни одбор извршује одлуке окружне скупштине, руководи самоуправне послове округа непосредно или преко нарочитих чиновника, и води непрекидан надзор над установама и заводима округа и њиховом особљу.

Члан 105.

Пуноважна је седница ужег окружног одбора кад су у њој присутни сви чланови одбора.

Члан 106.

Седница ширег окружног одбора пуноважна је кад је у њој присутно две трећине целокупног броја чланова окружног одбора, односно њихових заменика. Али увек у њој морају бити окружни начелник, или његов заступник, и окружни деловођа или његов заступник, који имају право саветовања.

Члан 107.

Седнице окружног одбора сазива окружни деловођа или председник одбора или кад су они спречени, њини заменици.

Седнице ужег окружног одбора сазивају се увек кад то послови захтевају. А седнице ширег окружног одбора сазивају се увек на 1—5 дана у три месеца једанпут.

Члан 108.

Дужности су окружног одбора ове:

1., води рачуна о окружним приходима и чини расходе по одобреном буџету;

2., полаже рачун окружној скупштини о извршењу њених одлука, и у опште о целом свом пословању за време последњег сазива окружне скупштине;

3., саставља предлог окружног буџета за идућу годину, као и закључне рачуне о извршењу буџета за прошлу годину, што подноси окружној скупштини са својим извештајем;

4., спрема и подноси окружној скупштини предлоге о потребама округа, и излаже своје мишљење о начинима и средствима за њихово подмирење;

5., води списак о покретној и непокретној имаовини и стара се да се она одржава у добром стању;

6., Поставља и отпушта оне окружне службенике и служитеље, чије постављање и отпуштање окружна скупштина није задржала за себе;

7., расписује конкурс за пријаву кандидата за окружне чиновнике и службенике;

8., по овлашћењу окружне скупштине опуномоћава окружног деловођу, или узима нарочитог заступника, који ће у име округа да подиже и води код судова спорове да по подигнутим споровима код судова одговара у име округа и у опште да предузима све потребне мере за очување окружних интереса;

9., расписује и држи лицитације за окружне грађевине управљајући се при том према постојећим законским одредбама за то;

10., даје у израду хитне послове и без лицитације, ако њихова вредност не износи више од двеста динара;

11., за оправке на путовима, мостовима и другим окружним грађевинама одобрава сам утрошак до 2000 динара за сваку поједину оправку извршену путем јавне лицитације;

12., у случајевима преке опасности властан је сам одлучити да се утроше потребне суме за спречавање заразних болести међу људима и стоком. Но ово је дужан оправдати на првом било ванредном или редовном сазиву окружне скупштине;

13., пруочава, израђује и спрема за решавање у окружној скупштини предлоге, које му је она у прошлом сазиву нарочито за то упутила;

14., води статистику становника и стоке, и прикупља статистичке податке по свима гранама администрације и народне привреде у округу, па те податке сређене објављује за сваку годину у окружном службеном листу, или засебној књизи;

15., даје мишљење по предметима, по којима му државна власт такво затражи, или на које и сам мисли да треба државној власти пажњу обратити, а долази у круг старања и надлежности самоуправних власти по овом закону;

16., ради све оно, што му се или законом, или каквим на закону основаним правилником нареди, да у интересу округа изврши; и,

17., прегледа и коначно одобрава, с обзиром на члан 167. Устава, оне општинске буџете, који немају никаквог приреза, или у којима прирез не прелази 50%, од суме непосредне порезе, коју дотична општина плаћа; а оне општинске буџете у којима је стопа приреза већа од 50% од суме непосредне порезе, спроводи Министру финансија, заједно са својим мишљењем, на коначно одобрење.

Члан 109.

Пуноважне одлуке за вршење послова изложених у тач.: 2., 3., 4., 8., 12., 13. и 17. члана 108. доносе се у седницама ширег окружног одбора.

Осим тога шири окружни одбор пред сваки састанак окружне скупштине саставља извештај за скупштину, у коме се излаже:

1., колико је и каквих радова о трошку округа извршено;

2., о стању окружног имања и капитала;

3., о стању у коме се налазе окружни заводи и установе; и

4., о употреби народне снаге у натури на разне радове у округу.

Члан 110.

Члан окружног одбора не може бити у исто време народни посланик, нити председник или кмет општински, нити у каквој државној и у опште плаћеној јавној служби. Тако исто он не може бити лиферант или предузимач за рачун округа.

Члан 111.

Окружни одбор може одредити кад год за потребно нађе једног или више својих чланова, да прегледају примања или давања округа, као и друге послове и уставове у округу, и да се увери о радњи појединих окружних самоуправних чиновника.

Према потреби може одбор придати овим својим члановима у помоћ стручна лица, којима ће одредити и награду за тај рад.

Члан 112.

О седницама окружног одбора и његовим одлукама води се тачан записник.

Члан 113.

Окружни начелник је властан обуставити писменом наредбом од извршења сваку одлуку

окружног одбора, за коју нађе да је противна решењу окружне скупштине, или ком закону. За то ће се њему или његовом заступнику достављати препис сваке одлуке, која би била донесена у седници у којој он није присуствовао Тада у року од три дана спроводи предмет надлежном Министру на решење.

Министар унутрашњих дела дужан је у року од пет дана донети своје решење. Против тог решења окружни одбор може у року од пет дана изјавити жалбу Државном Савету и његово је решење извршно.

Члан 114.

Сва спорна питања о надлежности окружног одбора, у којима он не би био сагласан с окружним начелником, овај ће доставити преко Министра унутрашњих дела Државном Савету, на оцену и решење.

Члан 115.

Окружни одбор или ради сам непосредно, или преко нарочитих чиновника и службеника, послове, који се тичу целог округа или преко среских изасланика и среских одбора оне окружне послове, који су у границама дотичних срезова, или преко општинских власти, оне окружне послове, који се у атарима дотичних општина врше.

Члан 116.

Окружни одбор не сме извршити ни једно решење окружне скупштине, за које се ма по ком закону тражи више одобрење, па ово није следовало.

Члан 117.

Окружни одбор стара се о издавању окружног службеног листа.

Члан 118.

Окружни одбор има свој печат са натписом: „Краљевина Србија. Окружни одбор округа Н. Н.“.

Овим печатом окружни одбор утврђује сва своја акта.

Члан 119.

Чланови окружног одбора добијају из окружног буџета дневницу од 5 динара за време које проведу у одборском раду.

Члан 120.

Председник одбора има право надзора и дисциплине према окружном деловођи и члановима окружног одбора и среским изасланицима.

Он има права да сваког од њих казни усменим или писменим укором и одузимањем плате, односно дневнице, до осам дана.

Члан 121.

Кад ма који члан окружног одбора или срески изасланик неуредно врши службене послове, шири окружни одбор може решити да се такав уклони од дужности, и на његово место до првог сазива окружне скупштине, позиваће се у седнице окружног одбора заменик.

Члан 122.

Ближе одредбе о пословном реду у окружном одбору прописују се Краљевим указом на предлог Министра унутрашњих дела, а по решењу Министарског Савета и одобрењу Државног Савета.

4. Окружни деловођа.

Члан 123.

Окружни деловођа може бити свако лице, које има квалификације за среског начелника; но кандидати с погодбама из тач. 3 и 5. чл. 48. могу бити изабрати ако имају и три године службе, која се ту предвиђа. Њега бира окружна скупштина.

Плата окружном деловођи утврђује се у уговору, који округ с њим закључује.

Ако је изабрано лице за окружног деловођу било пре тога државни чиновник, па би после, постало опет државни чиновник, њему ће се године службе које је провео као окружни деловођа рачунати као године указне државне службе. Ово вреди и за стручне самоуправне чиновнике.

Заступника окружном деловођи кад одсуствује, или је иначе спречен да врши своју дужност, одређује председник одбора у договору с окружним одбором између самоуправних чиновника, који се налазе при канцеларији окружних начелника.

Одсуство окружном деловођи даје окружни одбор.

Члан 124.

Окружни деловођа под надзором окружног одбора води све текуће самоуправне послове округа. Он припрема одлуке окружног одбора и води бригу о њиховом извршењу.

Он је први претпостављени свију самоуправних окружних чиновника и службеника.

Он рукује архивом окружне скупштине и окружног одбора и одговоран је за уредност деловодства и архиве.

Члан 125.

Окружни деловођа преговара у име округа са властима и приватнима, води преписку и потписује све акте, који излазе из окружног одбора.

Члан 126.

Писмена акта, по којима округ прима на себе обавезе, потписују, с позивом на дотичне одлуке окружне скупштине, односно окружног одбора, окружни деловођа и два члана окружног одбора. Ако је за одлуку требало више одобрење, онда ће се при потписивању таквог писменог акта позвати и на акт, којим је више одобрење следовало.

5. Буџет и рачуни округа.

Члан 127.

Предлог окружног буџета за идућу годину саставља и благовремено га утврђује окружни одбор.

Окружни одбор коначно утврђује и завршни рачун за прошлу годину.

Члан 128.

Како предлог буџета за идућу годину, тако и завршни рачун за прошлу годину подноси се окружној скупштини у другој њеној седници редовног сазива (чл. 78.).

Члан 129.

У буџет прихода и расхода улазе сви редовни и ванредни приходи и расходи.

Члан 130.

Редовни су приходи:

1., приход од имања, која припадају округу;

2., приходи од разних завода и установа окружних;

3., прирез окружни, који се разрезује уз непосредну државну порезу; и,

4., други приходи, које законодавна власт у корист округа установи.

Члан 131.

Окружни прирез до 20% од државне непосредне порезе има права да разреже сама окружна скупштина.

За прирезе веће од 20% до 50% непосредне државне порезе, поред решења окружне скупштине потребно је и одобрење Министра финансија.

За прирезе преко 50% од непосредне државне порезе, поред решења окружне скупштине и мишљења Државног Савета потребна је и потврда Краљева на предлог Министра финансија.

Члан 132.

Ванредни су приходи:

1., примања од продатих окружних имања;

2., суме добијене од закључених окружних зајмова;

3., помоћ од државе;

4., суме од исплаћених дуговања округу и дугованих прихода из прошлих година;

5., завештања и поклони;

6., случајни приходи; и

7., ванредни приходи. — прези

Члан 133.

Расходи, који се сваке године морају предвидети у окружном буџету ови су:

1., неизмирени расходи буџетски за прошле године;

2., сви издаци, који по особеним законима падају на терет округа;

3., отплата окружних дугова и интереса, учињених по одобрењу надлежне власти;

4., исплате по судским осудама;

5., издаци на име накнаде трошкова члановима окружне скупштине и окружног одбора;

6., материјални и канцеларијски издаци за окружну скупштину, окружни одбор и окружне самоуправне органе;

7., издаци на плате персонала и служитеља и материјални издаци разних окружних установа и завода,

8., порез на окружна имања;

9., кирије за зграде потребне округу;

10., суме потребне за премије осигурања окружних зграда;

11., на грађење и одржање окружних путева, мостова, скела и бродова и других окружних грађевина;

12., издаци на одржање опште корисних завода и на добротворне циљеве у округу;

13., суме за помагање установљених фондова за извесне окружне потребе;

14., издаци потребни у интересу јавне, личне и имовне безбедности;

15., набавка серума противу дифтерије, маје за пелцовање, издаци за угушивање заразних болести и помоћ лицима уједених од бесних животиња; и,

16., издаци на непредвиђене потребе.

Ако ма који од ових расхода не би био унесен у окружни буџет начелник дотичног округа унеће га и тек тада послати буџет с актима Министру финансија на решење.

Члан 134.

Редовни расходи подмирују се редовним приходима предвиђеним у чл. 130. и 131..

Члан 135.

Осим редовних расхода у округу се јављају често и ванредни расходи, који се подмирују и ванредним приходима.

О ванредним расходима и приходима може решавати сваки редовни и ванредни сазив окружне скупштине.

Члан 136.

Ванредни расход до 100.000 дин. може одобрити сама окружна скупштина, но ово решење скупштине важи кад га Министар финансија одобри. За ванредан расход до 200.000 дин. осим решења окружне скупштине потребна је и потврда Краљева на предлог Министра финансија.

За ванредне расходе преко 200.000 дин. осим решења окружне скупштине и мишљења Државног Савета потребна је и потврда Краљева на предлог Министра финансија.

Члан 137.

Ванредни се расходи покривају ванредним приходима предвиђеним у чл. 132.

За ванредни прирез важе одредбе чл. 131..

Зајам до 250.000 дин. закључен је кад га реши и одобри окружна скупштина и Краљ га на предлог Министра Финанија потврди. За закључење зајма до 500.000 дин. осим решења окружне скупштине потребна је и потврда Краљева на предлог Министра Финансија.

За зајам преко 500.000 дин. поред решења окружне скупштине и мишљења Државног Савета потребна је још и потврда Краљева на предлог Министра Финансија.

За отуђење окружног имања у вредности до 20.000 динара решава окружна скупштина сама. За отуђење имања у вредности до 50000 поред решења окружне скупштине потребно је и одобрење Министра Финансија. За отуђење окружног имања у вредности преко 50000 динара поред решења окружне скупштине и мишљења Државног Савета по предлогу Министра Финансија потребна је још и потврда Краљева.

Члан 138.

Суме одобрене у буџету расхода могу се употребити само на оне потребе, на које су изрично и одобрене. Не може бити преноса сума из једне партије буџета у другу

Члан 139.

Свима окружним приходима и расходима рукује окружни државни благајник по прописима по којима рукује и државним новцем. Он чини издатке само по упутницама које издаје окружни одбор.

У случају да у округу не постоји државни благајник, окружна скупштина бира благајника као самоуправног чиновника, и тада овај рукује и државним новцем у округу.

Члан 140.

Окружни благајник рукује благајном и окружним рачуноводством по правилима, која прописује Главна Контрола.

Члан 141.

Сва новчана примања за окружни одбор шаљу се непосредно окружном благајнику. Њему се предају и приходи од приреза, које уз порез прибирају државни органи, који купе и државни порез.

Члан 142.

Наредбодавац је за издатке по буџету окружни одбор, а рачунополагач је окружни благајник, па био он државни или самоуправни чиновник.

Члан 143.

Све рачуне о приходима и расходима по окружном буџету прегледа Главна Контрола по закону о уређењу Главне Контроле. За састављање ових рачуна и шиљање на преглед Главној Контроли, ова ће прописати нарочита правила, по којима ће имати окружни благајник, окружни одбор и окружна скупштина да поступа.

6. Среска скупштина, срески одбор, деловођа, буџет и рачуни.

Члан 144.

Чланове за среску скупштину бира општински одбор на четири године. Овај избор врши се на дан 20. јула.

За члана среске скупштине може бити изабран сваки онај, који има услове прописане чланом 58. овог закона.

Свака општина до пет стотина пореских глава бира једног члана за среску скупштину; до хиљаду пореских глава бира два члана; преко хиљаду пореских глава бира три члана.

На случај да се упразни место кога члана среске скупштине, среска скупштина наредиће накнадни избор на упражњено место.

Члан 145.

Редовни годишњи састанци среске скупштине држе се у среском месту код среске канцеларије 15. августа. На њима се поглавито решава и утврђује срески буџет за идућу годину и прегледају и одобравају рачуни за прошлу годину.

Редовни годишњи састанци трају 1—3 дана.

Члан 146.

Осим редовног годишњег сазива, среску скупштину сазива у среско место срески начелник или, кад је он спречен, срески члан окружног одбора и више пута преко године, и то увек на обданицу:

1., кад год по мишљењу среског одбора има да се реши какво питање, које се тиче целог среза или неког његовог дела; и

2., кад год срески начелник или срески члан окружног одбора сам или у споразуму са среским одбором нађе за потребно, да саслуша мишљење среске скупштине, или да јој што од интереса и важности за цео срез саопшти, или да јој изнесе какав предлог на решење.

За проста саопштења нових закона или општих наредаба државних власти, срески начелник сазива у среску скупштину само председнике општина.

Члан 147.

Кад је срески начелник спречен, онда среску скупштину отвара и затвара срески члан окружног одбора, који јој увек и председава (чл. 103.).

Кад је срески члан окружног одбора спречен да председава среској скупштини, онда јој председава срески начелник или његов заступник, али без права гласа при решавању.

Деловођа је среској скупштинн увек срески писар кога срески начелник одреди, односно кога срески члан окружног одбора за то позове.

За пуноважна решења среске скупштине важи члан 74.

За дисциплинске казне среских посланика важи члан 87.

Члан 148.

Среска скупштина решава о свима потребама среза и по свима предметима, који се односе на самоуправне задатке среза изложене у члану 54. овога закона. Она решава о свима предлозима, које јој по овим предметима поднесу: срески начелник, или срески члан окружног одбора, или срески одбор, или и који члан среске скупштине.

Члан 149.

Она решава по интересима и питањима среза све оно што окружна скупштина решава по интересима и питањима округа.

Члан 150.

У сваком срезу за извршивање одлука среске скупштине и за руковођење самоуправним пословима среза непосредно или преко нарочитих чиновника, као и за вођење непосредног надзора над среским установама и заводима и његовим особљем, постоји срески одбор, који се састоји из среског начелника, или његовог заступника, среског члана окружног одбора и два члана, које среска скупштина бира тајним гласањем на четири године између среских посланика. Последњој двојици среска скупштина бира у исто време и два заменика, који се по потреби позивају у седнице среског одбора, кад су они први спречени.

Срески одбор саставља завршни рачун за прошлу годину и предлог среског буџета за идућу годину, и израђује и спрема све предлоге о којима среска скупштина има да решава.

Он врши за срез све оне дужности и послове, које окружни одбор врши за округ.

Осим тога срески одбор врши у срезу и све окружне послове, које му окружни одбор уступи.

Члан 151.

Пуноважна је седница среског одбора, кад су у њој најмање три члана присутна. Али међу

присутнима, мора увек бити или оба члана среског одбора или срески члан окружног одбора и један члан среског одбора.

Члан 152.

Посланици среске скупштине, као и чланови среског одбора добијају из среског буџета дневницу од 3 динара за време које проведу на скупштинском, односно одборском раду.

И за чланове среског одбора и за изабране среске посланике важе услови из члана 110.

Члан 153.

Председник среског одбора врши надзор и дисциплину над члановима среског одбора и кажњава их онако исто као што је предвиђено у члану 120.

Кад члан среског одбора неуредно врши службене послове, срески одбор може решити да се такав уклони од дужности и на његово место до првог сазива среске скупштине позива у седнице заменик. Седница среског одбора, на којој се о уклањању решава, мора бити пуна, али на њој не може присуствовати члан, о чијем се уклањању решава, већ ће се место њега позвати један заменик у седницу.

Члан 154.

И среска скупштина и срески одбор имају своје печате, чију ће величину и форму прописати Министар Унутрашњих Дела.

Члан 155.

Врсте редовних и ванредних прихода у срезу исте су као и у округу.

За среске прирезе важи у свему чл. 131. овог закона.

За ванредне расходе важи чл. 136. с том изменом, што за срез место цифре 100.000 важи цифра 25.000 и место 200.000 важи 50.000.

За закључивање зајмова и отуђивање срески имања важе одредбе чл. 137. с том само изменом, што се за срез цифра 250.000 замењује са 50.000 и цифра 500.000 са 100.000. Цифра 20.000 замењу се са 5000 а цифра 50.000 са 15000.

Члан 156.

Све што је у члановима 138—143 наређено важи и за срески буџет, среског државног благајника и рачунополагача, срески одбор као наредбодавца, прикупљање среских прихода и приреза и за састављање и полагања среских рачуна.

Члан 157.

Ближе одредбе о пословном реду у среској скупштини и среском одбору, прописују се Краљевим указом на предлог Министра Унутрашњих Дела, а по решењу Министарског Савета и одобрењу Државног Савета.

7. Закључне одредбе.

Члан 158.

Престоница Београд у погледу организације управних власти чини за себе округ и има нарочиту управу, а у погледу самоуправном, као општина, потчињен је Државном Савету.

Управник Београда има ранг и плату окружних начелника; а чланови квартова деле се у две класе:

прва класа има плате: 3500 динара;
друга класа » » 3000 динара.

При управи Београда има и један секретар, који има исти ранг и плату као и срески начелници.

Члан 159.

Сви часници општински, који у општини обављају избор окружних посланика и спремају гласачке спискове, за нетачно вршење одредаба за то предвиђених законом о општинама као и овим законом, казниће се по глави XII закона о општинама од 5. јуна 1903. год. и овога допуне од 22. децембра 1903. године.

Члан 160.

Чланови главног среског бирачког одбора и одбора за вароши из чл. 81. Устава за све кривице, учињене у вршењу те дужности, казниће се по чл. 144., 146., 148. и 149. закона о изборима народних посланика, од 5. јуна 1903. године.

Члан 161.

Прописи тач. 6. чл. 48. овога закона, важиће од дана потврде овог закона па за пет година; а после тога времена престају важити.

Члан 162.

Овај закон важи кад га Краљ потпише и кад се обнародује у „Српским Новинама“, а мора се поступно увести у живот у току 1905. год., и онда престају важити: закон о среским и окружним скупштинама од 9. децембра 1898 год; закон о окружним, среским и општинским буџетима од 31. јануара 1901. год. с изменама од 13. априла 1902. год. у колико је у противности с одредбама овог закона; чл. 131. и 132. закона о општинама од 5. јуна 1903. год. и овога допуни од 22. децембра 1903. године; устројење окружни начелства и главне дужности срески начелника од 12. маја 1839. год. (Збор I. стр. 78.); наставленија, као додатак к' до сада изданим полицајним уредбама од 8. јулија 1839. год. (Збор. I стр 84.); и закон о поделењу извесних звања полицијске и судске струке на класе, од 25. октобра 1872. год. (Збор. XXV стр. 87.) у колико се на полицијске чиновника односи, као и све досадање уредбе и закони, који се односе на уређење округа и срезова у колико стоје у противности с одредбама овог закона.

Препоручујемо Нашем Министру Унутрашњих Дела да овај закон обнародује; свима Нашим Министрима да се о извршењу његову старају, властима, пак, заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

(Овај је закон обнародован у „Српским Новинама“ 19. марта 1905. године.)

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 19. марта 1905. г. у Београду.

БРОЈ 13. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 3. АПРИЛА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу § 6. закона о местима у Србији, решено је:

да се место Крвавци, заселак села Поточања, општине потпећске, у срезу ужичком, по изјављеној жељи својих становника, прогласи за село под истим именом, с тим да и даље остане у саставу садање општине.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 26. марта 1905. г. у Београду.

РАЗГРУПИСАВАЊЕ ОПШТИНА

Указом Његовога Величанства Краља Петра I. одобрено је решење Народне Скупштине, сазване у редован сазив за 1904. год., које гласи:

„да се села Ивановци и Козељ, у срезу качерском, округа рудничког, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од своје садање општине моравичке и образују општину под називом: „општина ивановачка“, у истом срезу и округу“;

„да се село Козје, у срезу белопаланачком, округа пиротског, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје досадање општине мирановачке и прида општини горњо-гламској, у истом срезу и округу“;

„да се села: Јошева и Каменица, у срезу јадранском, округа подринског, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од своје досадање општине иверске, и да образују за себе нову општину под називом „општина јошевачка“, у истом срезу и округу“;

„да се села: Милићевци, Ракова и Вранићи, у срезу љубићском, округа рудничког, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од своје садање општине мијоковачке и за себе образују општину под називом: „општина милићевачка“, у истом срезу и округу“;

„да се село Доња Шаторња, у срезу јасеничком, округа крагујевачког, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине шаторачке и образује за себе општину под називом: „општина доњо-шаторачка“;

„да се село Дреновац, у срезу и округу тимочком, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине трновачке и за себе образује општину под називом: „општина дреновачка“, у истом срезу и округу“ и

„да се села Божурна, Стара и Подина, општине влаховске и село Расовача Доња, општине југ-богданске, среза добричког, округа топличког, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од својих досадањих општина, па та три села: Божурна, Стара, Подина и Расовачка Доња, да образују засебну општину под називом: „општина старо-божурска“, у истом срезу и округу.“

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 1. марта 1905. год. у Београду.

КРЕТАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА

у месецу фебруару 1905. год.

Према званичним подацима полицијских власти, у току месеца фебруара тек. год. било је у Србији:

1.	**Убистава**	**28**
2.	**Детоубистава**	**2**
3.	**Нехотичних убистава**	**5**
4.	**Покушаја убистава**	**19**
5.	**Разбојништва**	**9**
6.	**Злонамерног поништаја туђих ствари**	**1**
7.	**Паљевина**	**25**
8.	**Опасних крађа**	**255**
9.	**Тешких телесних повреда**	**5**

Од изложених дела пронађено је: убистава **26,** детоубистава **1,** нехотичних убистава **5,** покушаја убистава **17,** разбојништва **9,** паљевина **4,** крађа **101,** и тешких телесних повреда **5.**

Није пронађено: **2** убиства, **1** детоубиство, **2** покушаја убиства, **21** паљевина и **154** опасне крађе.

Највећи број убистава извршен је помоћу ватреног оружја (12), а за остала употребљени су: секира, нож, кочеви и камење. Два убиства извршена су помоћу угушивања.

Узроци са којих су ова убиства извршена леже: у *међусобној свађи* за 12 случајева, у *освети* за 5 и у *користољубљу* за 4 случаја. Узроци осталих убистава нису тачно утврђени.

Посматрана према местима на којима су извршена, изложена убиства јављају се: у срезу бољевачком **3,** у срезу деспотовачком **3** (1 непронађено), у срезу расинском **2,** у срезу рамском **2,** у срезу орашком **2,** у срезу косаничком **2** (1 извршилац није ухваћен, али је познат), у срезу јабланичком **2** (1 извршилац није ухваћен, али је познат), у срезу космајском **1,** у срезу грочанском **1,** у срезу тамнавском **1,** у срезу масуричком **1,** у срезу крагујевачком **1,** у срезу јесеничком округа крагујевачког **1,** у срезу трстеничком **1,** у срезу млавском **1,** у срезу јесеничком округа смедеревском **1** (непронађено), у срезу добричком **1,** у срезу прокупачком **1,** и у срезу пожешком **1.**

Није било ни једног убиства у *Београду* и овим окрузима: *крајинском, нишком, пиротском, подринском, рудничком и чачанском.*

Једно детоубиство извршено је у срезу *ичињском*, а друго у срезу *неготинском.* Ово последње није пронађено.

Разбојништва је било: у срезу посавском округа београдског **2,** у срезу рамском **2,** у срезу поцерском **1,** у срезу крагујевачком **1,** у срезу гружанском **1,** у срезу моравском округа пожаревачког **1,** у срезу подунавском **1.**

Злонамерни поништај туђих ствари, као и у месецу јануару, извршен је у срезу *мачванском.*

Паљевине су извршене: у срезу јасеничком округа крагујевачког **2,** у срезу расинском **2,** у срезу подунавском **2,** у срезу јасеничком округа смедеревског **2** (1 пронађена), у срезу подгорском **1** (пронађена), у срезу јабланичком **1,** у срезу

лесковачком **1**, у срезу пчињском **1**, у срезу лепеничком **1**, у срезу неготинском **1** (пронађена), у срезу беличком **1**, у срезу сврљишком **1**, у срезу лужничком **1**, у срезу нишавском **1** (пронађена), у срезу хомољском **1**, у срезу звишком **1**, у срезу тимочком **1**, у срезу заглавском **1**, у срезу прокупачком **1**, у срезу трнавском **1**, и у вароши Пожаревцу **1**.

Вредност ових паљевина износи око **145.600** динара[1]).

Опасне крађе извршене су: у срезу бољевачком **14** (5 пронађених), у срезу рамском **13** (4 пронађене), у срезу брзопаланачком **9** (2 пронађене), у срезу мачванском **9**, у вароши Београду **8** (6 пронађених), у срезу рамском **7** (1 пронађена), у срезу трстеничком **7** (5 пронађених), у срезу колубарском округа београдског **7** (све пронађене), у срезу крагујевачком **6** (2 пронађене), у срезу гружанском **6** (1 пронађена), у срезу поцерском **6** (1 пронађена), у срезу сврљишком **6**, у срезу пожаревачком **6** (4 пронађене), у срезу јасеничком округа смедеревског **6** (4 пронађене), у срезу кључком **5** (1 пронађена), у срезу јадранском **5** (1 пронађена), у срезу параћинском **5** (све пронађене), у срезу левачком **5** (3 пронађене), у срезу млавском **5**, у срезу љубићском **5**, у срезу косаничком **5** (3 пронађене), у вароши Нишу **5**, у срезу грочанском **4** (3 пронађене), у срезу тамнавском **4** (3 пронађене), у срезу рађевском **4**, у срезу беличком **4** (3 пронађене), у срезу ресавском **4** (све пронађене), у срезу голубачком **4** (3 пронађене), у срезу подунавском **4** (2 пронађене), у срезу орашком **4** (2 пронађене), у срезу заглавском **4**, у срезу космајском **3** (2 пронађене), у срезу неготинском **3** (1 пронађена), у срезу азбуковачком **3** (2 пронађене), у срезу жупском **3** (1 пронађена), у срезу добричком **3** (1 пронађена), у срезу прокупачком **3** (све пронађене), у срезу ариљском **3** (1 пронађена), у вароши Пожаревцу **3** (1 пронађена), у вароши Зајечару **3**, у срезу јабланичком **2**, у срезу деспотовачком **2** (1 пронађена), у срезу темнићском **2** (обе пронађене), у срезу моравском округа нишког **2**, у срезу нишавском **2** (1 пронађена), у срезу хомољском **2**, у срезу црногорском **2**, у срезу рачанском **2** (1 пронађена), у срезу драгачевском **2** (1 пронађена), у срезу трнавском **2** (1 пронађена), у вароши Неготину **2** (1 пронађена), у вароши Крушевцу **2**; по **1 пронађена** у срезовима: посавском округа ваљевског, бањском, моравском округа пожаревачког, жичком, моравичком и у вароши Смедереву; по **1 непронађена** у срезовима: златиборском, пожешком, лесковачком, масуричком, пчињском, крајинском, алексиначком, качерском, и тимочком.

Вредност свих ових крађа износи око **15.000** динара.

Поред изложеног, у току месеца фебруара извршено је у Србији још и **16 самоубистава** у овим местима: у срезу расинском **2**, срезу власотиначком **1**, срезу пчињском **1**, срезу гружанском **1**, срезу крајинском **1**, срезу левачком **1**, срезу азбуковачком **1**, срезу рамском **1**, срезу млавском **1**, срезу качерском **1**, срезу таковском **1**, срезу јасеничком округа смедеревског **1**, срезу зајечарском **1**, у Београду **1**, и у Пожаревцу **1**.

Највећи број ових самоубистава извршен је помоћу вешања **7**, за тим помоћу ватреног оружја **4**, ножем **2**, тровањем **1**, кланьем **1** и леганьем на железничке шине **1**.

Узроци са којих су ова самоубиства извршена леже: у дугој болести за **3** случаја и у душевном обољењу за **2** случаја. За **6** случаја узроци су непознати, а осталих **5** случаја проистичу из материјалних неприлика, домаћих распри, гриже савести, стида и очајања.

Општи преглед до сада изложених дела по окрузима био је овакав:

Текући број	ОКРУЗИ	Убиства	Детоубиства	Нехотична убиства	Покушаји убиства	Разбојништва	Силовања	Злонамерни поништаји туђих ствари	Паљевине	Опасне крађе	Тешке телесне повреде	Самоубиства	Покушаји самоубиства
1	Округ београдски	2	—	—	—	2	—	—	—	15	1	—	—
2	» ваљевски	1	—	—	2	—	—	—	1	5	1	—	—
3	» врањски	3	1	—	3	—	—	—	3	5	—	2	—
4	» крагујевачки	2	—	—	—	2	—	—	3	12	1	1	—
5	» крајински	—	1	—	4	—	—	—	1	20	—	1	—
6	» крушевачки	3	—	1	—	—	—	—	2	19	—	2	—
7	» моравски	3	—	2	2	—	—	—	1	22	—	1	—
8	» нишки	—	—	—	—	—	—	—	1	15	—	—	—
9	» пиротски	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—
10	» подрински	—	—	—	—	1	—	1	—	27	—	1	—
11	» пожаревачки	3	—	—	1	3	—	—	3	36	—	3	—
12	» руднички	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	2	—
13	» смедеревски	3	—	—	1	1	—	—	4	15	—	1	—
14	» тимочки	3	—	—	—	—	—	—	2	22	—	1	—
15	» топлички	4	—	2	3	—	—	—	1	11	—	—	—
16	» ужички	1	—	—	1	—	—	—	—	9	1	—	—
17	» чачански	—	—	—	1	—	—	—	1	6	—	—	—
18	Управа града Београда	—	—	—	1	—	—	—	—	8	1	1	—
	Свега:	28	2	5	19	9	—	1	25	255	5	16	—

Из канцеларије Антропометријско - Полицијског одељења Министарства Унутрашњих Дела, 25. марта 1905. год. Бр. 451.

[1]) Сам парни млин г. Косте Данчевића, народног посланика из Прокупља, процењен је 140.000 динара

СТРУЧНИ ДЕО

МЛЕКО У ЖЕНСКИМ ДОЈКАМА

као знак трудноће и скорашњег порођаја

Трудноћа и порођај долазе често као спорна питања пред суд. Махом су то случајеви кривичне природе — н. пр. последице силовања, отмица, затајивање трудноће и порођаја, побацивање, излагање и убиство новорођене деце и т. д. — а има их и таких, који се расправљају пред грађанским судовима као грађански или брачни спорови — н. пр. подметање туђег детета, симулисање трудноће, лажни порођаји, бракоразводне парнице због прељубе и т. д. У свима тим случајевима расправљају се та питања већином на основу мишљења судско-медицинског вештака. Лекарски преглед[1]) сумњиве особе има да објасни и мишљењем утврди, постоји ли доиста код те особе трудноћа — односно: је ли доиста скоро родила?

Знакова, по којима би судско-медицински вештак могао то питање расправљати и решити, има много и разне вредности, а међу њима спомиње се увек — нарочито при сумњивом порођају — и млеко у дојкама жениним. Гдекада је баш тај знак најјасније изражен, или је он једини, о коме у опште може бити речи. С тога је сасвим природно, ако се запитамо, је ли тај знак поуздан, и кад и у колико се ми

[1]) Код нас је законом дозвољено (§. 66. кр. пост.), да се за таке прегледе изузетно узимају и бабице, али је та пракса опасна.

на њега можемо ослонити? Та питања интересују не само лекара, него и правника — било као иследника и судију, било као тужиоца или браниоца.

Женске дојке нису органи за себе, него су саставни делови женског полног органа, и развијају се и функционишу упоредо с њиме. По свом анатомском саставу оне представљају две повеће жлезде, којима је физиолошка задаћа, да за неко извесно, по развићу и радњи женског полног органа тачно одређено време — по правилу одмах за десетак месеца после порођаја — луче млеко, које би новорођеном детету служило као најзгоднија прва храна. С тога су оне у недораслих девојчица — као и код мушкараца — сасвим неразвијене, управо само „назначене", и почну се тек онда развијати, кад женскиња дође у године полног сазревања. Другим речима: — развиће и функционисање женских дојака иде упоредо са развићем и функционисањем целокупног женског полног органа — а нарочито јајника. И дојке „напупе", чим јајници почну функционисати, т. ј. сваког месеца женска јајца издвајати („овулирати"), а то, од прилике, пада у исто доба, кад шипарица почне своје месечно прање добијати (менструирати). Према томе су онда *пуне, развијене дојке, донекле, доста добар знак полне зрелости женине.*

Али и ако су женске дојке у том добу за своју задаћу већ спремне, оне ту задаћу ипак још не врше: — још не функционишу; још млеко не справљају и не луче. Тек кад женска зачне; тек кад се зачети плод у њеним полним органима почне развијати, и дојке приме свој посао: и оне полако „проради" како ће касније тај плод хранити — дакле исто оно чинити, што је до порођаја женина утроба вршила. Већ од другог и трећег месеца трудноће почну се постепено пунити и једрати, па што ближе порођају, њихова радња постаје све интензивнија. Око шестог или седмог месеца већ нагло набујају, а брадавице и колути око њих добију мало изразитију, загаситију боју, и мало храпавију површину. У том добу трудноће јавља се већ почешће и млеко у њима, али махом још тако оскудно, да га тек притиском можемо исцедити, и то само по коју кап и још у облику суруткасте, житке течности. На лешинама трудних женскиња може се та појава много раније констатовати: — проф. Хофман (v. Hoffmann[2]) је тај знак налазио на лешинама већ другог и трећег месеца трудноће. С тога се те промене на женским дојкама већ од давнашњих времена узимају као *знак, по коме се цени, је ли жена трудна или не.* Тај знак, истина, није сасвим поуздан — на њега самог се не можемо ослонити — али нам ипак може послужити као допуна и потврда оним другим знацима трудноће.

Чим жена роди, настаје за њу материнска дужност и физиолошка потреба, да неколико месеца своје дете сама дои. У то доба су јој дојке, махом, тај посао већ започеле, и само га сад појачају, да се што брже млеком напуне („набризгају"). С тога је обична појава, да је млека одмах после порођаја врло мало, и да тек после неколико (12—20) сахата навре, али има случајева, где породиља на млеко у дојкама мора по 2—3 дана (и више) чекати. Брже и бујније наиђе нарочито оним женама, које одмах после порођаја почну дојити, или то бар често и савесно покушавају, све ако им у први мах и не пође за руком. Правило је, дакле, да се у *дојкама жена, које су родиле, кратко време иза порођаја може наћи млека.* То правило тако је опште, да се *млеко у дојкама узима као знак, по коме се суди, је ли женскиња доиста родила или не.*

Па ипак и то опште правило има својих изузетака. И тај знак није баш тако поуздан, да би се у сваком случају на њега могли ослонити — а ево како и за што.

Већ лекарима Старога Века беше познато, да женине дојке могу изузетно „прорадити" или млеко лучити — баш и онда, кад жена није трудна, или кад није родила. Тако је н. пр. већ Аристотело посматрао неколико случајева, где се је у дојкама времешних жена, па баш и правих старица, које су већ давно биле изгубиле своје месечно прање, а још раније престале рађати, налазило толико млека, да су могле децу дојити. После њега било је и других посматрача Старога Века, који су таке исте или сличне случајеве описали.

Ту исту необичну појаву потврђују и лекари Средњега и Новога Века. Има баш скорашњих, тачно посматраних случајева, који то исто или нешто слично доказују. Има н. пр. жена, које једном роде и своје дете саме доје, па после тог порођаја годинама млека у дојкама имају, и ако су са дојењем давно престале. Бива и тога, да жена после порођаја и дојења никако и не „пресуши", него целог свог века млеко у дојкама лучи, ма после тога никад и не затруднела. Неколико таких случајева публиковао је још г. 1884. француски лекар Маскарел (Mascarel[3]). И ако су таки случајеви доста ретки, ипак их не смемо губити из вида, кадгод би било судскога спора о трудноћи и порођају, и кадгод би се тај спор имао решити једино констатовањем млека у женините дојкама.

Шта је узрок таким аномалијама у радњи женских дојака, не би се могло ласно у кратко рећи. Обична је појава, да се случајеви те врсте јављају као последица које болести, а нарочито код оних жена, које болују од материце, јајника и суседних делова женине утробе. Каква нараслица у материци или у другим деловима женског полног органа; запаљење тих делова и њихових суседних области; шта више, и запаљење трбушне махрамице, могу да изазову акцију у женским дојкама и лучење млека. Тако н. пр. наводи Сексингер (Säxinger), да је посматрао овакав случај. У женску болницу пријави се нека болесница од 31 год. ради неке нараслице у материци. При прегледу нашли су лекари, да су брадавице и колутови на дојкама те жене сасвим угасите боје (као што је то обично код трудних жена и породиља), и да се на притисак из њених дојака излива млеко. Чим се дојке испразне, навре у њих после неког времена понова млеко као у праве дојиље. По исказу опазила је болесница те необичне појаве на дојкама пре $1^{1}|_{4}$ године, а за оток у материци вели, да постоји већ 4 године. Никад није рађала; — шта више, никад није ни трудна била.

Још је чудноватије, да сличне појаве налазимо и код сасвим невиних девојака, и то, махом, или као последицу каквих промена и болести у области полних органа и њиховог непосредног суседства, или као непосредно дејство механичког дражења самих дојака. Тако се н. пр. у стручној литератури спомиње читав низ случајева, где су и младе девојчице добијале млека у дојкама — махом баш у оно доба, кад би им се њихово месечно прање пореметило или сасвим утајало (Legrand du Saulle).[4] Проф. Хофман наводи, да је на лешинама невиних, нетакнутих девојака, које су баш за време месечног прања умрле, притиском могао из дојака истиснути неколико капи неке суруткасте течности, дакле неку врсту млека. У једном случају констатовао је он у дојкама једне

[2]) E. v. Hoffmann: — Lehrbuch der gerichtlichen Medicin; Wien; 1895. S. 185.

[3]) Mascarel: „Une femme mariée peut-elle avoir pendant plusieurs années du lait dans les deux seins sans avoir jamais été en état de gestation?" — Ann. d' Hygiène etc. 1884., t. XI.

[4]) Legrand du Saulle: Traité de Médecine légale. — Paris; 1886. pag. 276

лешине баш знатне количине млека. Тицало се неке младе, нетакнуте, али душевно оболеле девојке[5]). — Белок (Belloc)[6]) износи овај још много чудноватији случај. Нека млада служавка, дадиља једном малом детету, незнајући како да се друкче помогне, покуша да га забави и ућутка тиме, што му је своје дојке у уста утуткавала. Не потраје дуго, а њене дојке почну једрати и толико се млеком набризгавати, да је могла свог штићеника дојити. — Буделок (Boudeloque) наводи сличан, али још чудноватији случај. 16. октобра 1783. год. представљена је француској Хируршкој Академији девојчица од својих 8 година, која је — угледајући се на своју матер — давала свом плачљивом малом брату сису у уста, да га на тај начин умири. После кратког времена појави се у њеним дојкама толико млека, да га је могла читав месец дана дојити. — Готово исти таки случај наводи и Маскарел. Тиче се једне младе девојке од својих 16 или 17 година, чија је мати скоро родила мушко дете. Мати је с почетка дојила новорођенче, али оболи, па с дојењем мораде престати, јер јој је млека нестало. Међутим је ћерци правило радост, да, по примеру своје мајке, свом малом брату „даде сисе," не би ли га на тај начин ућуткала, кад је плакао. Али мало по мало, па се у њеним дојкама поче лучити толико млека, да је своме брату постала баш права дојиља. — Исте таке или бар сличне случајеве спомињу и други писци и стручни посматрачи, а нарочито Мира (Murat), Фурније (Fournier) и Монтегр (Montègre).

Али најчудноватији пример те врсте публиковао је Кенеди (Kennedy[7]). Једна жена, која није никад рађала, која шта више, никад није ни трудна била, имала је целог свог века толико млека у дојкама, да је од своје 25. па све до 72. године живота без престанка могла дојити. Исте или бар сличне појаве виђамо још чешће код животиња сисара. Тако се н. пр. зна да кучки набризгају сисе млеком сваке године од прилике у исто доба — све ако и не остане суштена, па се те године никако и не оштени. Код крава музара је врло честа, тако рећи, обична појава, да готово никад и не пресушују, него увек млека дају, и ако се не теле. И код других сисара има таких и сличних појава.

И ако су већ и ти појави у функционисању женских дојака необични и веома чудновати, ипак их у томе премашају слични примери код мушкараца. Познато је н. пр., да и мушкарци могу у својим дојкама млеко лучити, а нема сумње, да мушке дојке не могу имати ту задаћу, да децу доје. Чудновата је већ та појава, да мушкарац у опште има ма и најмањег трага тога органа,[8]) кад већ нема употребе за њега, а још је чудноватије, да тај орган у неким извесним приликама и код мушкараца функционише. Шта више, могло би се рећи, да наједрале, пуне, млеком набризгале мушке дојке нису баш тако велика реткост. Тако се н. пр. зна, да дојке новорођена детета — ма било и мушко — врло често одмах првих дана набрекну и наједрају. Ако их у том стању са њихове основе па према брадавицама мало јаче притиснемо, видећемо, да пуштају, кад више кад мање, неке суруткасте течности сличне млеку. Исто тако није баш ни то редак случај, да одраслим дечацима („дораслићима," „шипарцима") у добу кад почну глас мењати, а и иначе момачки начин и изглед добијати, за неко време дојке толико порасту и наједрају, да се махом од тога уплаше, па по гдекада и на бочест помишљају. Тако набризгале дојке су тврде и осетљиве, а махом баш и толико вредовне, да једва кошуљу на себи подносе. Стиснемо ли их у том стању међу два прста, потећи ће из њих нека беличаста а масна течност, слична млеку. Гдекада је лучење тога млека у мушким дојкама тако обилато, да само од себе из дојака извире („искри") и кошуљу кваси, а при притиску баш и у млазу бризне.[9]) То потраје неко време — кад дуже кад мање, али обично десетак дана — па се онда сав тај процес изгуби и утаји, те дојке дођу опет на своју стару меру, да већ више не наједрају. По кдекада је тај процес тако нагао и буран, да се наједрале и набризгале дојке баш запале и разгноје — исто онако, као што то бива и код породиља, кад им нагло млеко навре. Ја се сећам два така случаја из некадашње моје лекарске праксе, где је тражена лекарска помоћ, а и проф. Брујардел (Brouardel) спомиње 5 таких болесника, којима је морао запаљене дојке просецати, да из њих гној одиђе.

(свршиће се)

Д-р М. Јовановић — Батут.

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

II

Криминална Психологија је наука која се бави нарочитим проучавањем душевног живота и света и рада преступника. Злочин је дело, које има психолошку основу; оно је, у првом почетку леж ло сакривено и можда несвесно у тамним одајама злочинчеве душе. Сам злочин је у првом тренутку неодређен осећај, за тим тек поступно постаје тамна представа и пролази читав процес док постане дело. Криминална Психологија износи систем психолошких принципа, према којима се развија душа и њен свет код злочинаца; а ти су принципи неопходно потребни судији, криминалисти и у опште правнику при његовом раду у практичној примени појединих закона.

Од свију знања, која су кривичном иследнику, судији, криминалисти, кратко рећи правнику неопходна — осим правничког знања, знања закона и параграфа — по свој прилици знање Психологије је најпотребније, и долази на прво место; јер помоћу те науке криминалиста најбоље и најсвестраније може да проучи и позна човека, који је објект његовог рада и посматрања, а који је дошао у сукоб са постојећим законима.

Наше психолошко знање је разноврсно, али је махом веома површно и несистематисано. То је познавање најобичнијих закона из науке о души. Постоји тако звана урођена психологија, на коју многи јако полажу. То је онај оштри, проницљиви поглед, поглед који продире у душу и сазнаје тајне и скривене осећаје и мисли. Тим се погледом могу тачно да умотре ствари у души и животу, које иначе врло лако превиђамо. Но моћи и умети, како се то каже, „читати у душу" не може свако. Погледом, што продире у душу, што чита мисли и појима из погледа и покрета, обдарен је веома незнатан број људи, и они, нити су икада Психологију нарочито изучавали, нити знају њене законе. Нешто урођене психологије и упознавања душевног живота имају многи људи; али је по све незнатан број оних, који је имају у толикој мери, у којој је она потребна нарочито једном криминалисти. — С друге стране Психологија, која се учи по појединим вишим и струч-

---

[5]) Hoffmann; — Jbid. Seite 185. и 205.

[6]) Belloc: Médecine légale; pag. 70.

[7]) Med. chirurg. Rewiew; Vol. XXI. pag. 202.

[8]) Још је теже објаснити појаву, да мушкарац има два реда дојака, као што се то виђа код кучке или крмаче. Таког мушкарца описује и у фотографској репродукцији износи Вајганд (W. Weygandt: „Atlas und Grunddriss d. Psychiatrie." S. 33.)

[9]) Та је појава позната и у нашем народу. Жене у тим приликама веле: „Сисају га вештице."

ним школама није довољна за правника и криминалисту, јер од ње врло мало остаје за практичне потребе и задатке у животу и раду; те, према томе, ово и овако знање Психологије није потпуно и не може да послужи криминалисти при његовим често врло тешким и компликованим пословима.

Нарочита врста психологије, која је за правнике, јесте судска психологија. Ова је наука веома разрађена и систематисана код културних народа на Западу. Код нас је она тако рећи још у повоју, ма да се важност њена сваким даном све више увиђа.

Ваља само бацити један летимичан и површан поглед на историски развитак Криминалне Психологије, па да се види, са колико се збиље и огромнога труда на овој науци радило у другом свету. Прве основе за стварање Криминалне Психологије као науке дала је Судска Психологија. Прва се развила из друге. У првој половини прошлога столећа немачки филозоф Фолкмар положио је научне основе Судској Психологији. Његово дело је систематисано као уџбеник за правнике и криминалисте. Доцније су, на основу принципа, које је он утврдио, Мецгер и Платнер, предузели да истакну потребу и изнесу значај Криминалне Психологије. Психолошки посматран злочинац има са свим другачи свет осећаја и мисли и представа, него што то имају други људи. Значи, дакле, да су друкчији и закони психолошкога делања у њима. Студије ова два научника дале су јакога подстрека криминалистици и оне су положиле основ новој науци — Криминалној Психологији.

За овим се ниже читава поворка имена најпознатијих научника и криминалиста, који су на овом предмету са преданошћу радили.

Ми се на овом месту не можемо задржавати на историском излагању развића Криминалне Психологије; морамо се ограничити само на то, да поменемо неколике виђене представнике, познате научнике, чија дела још и данас имају вредности за Криминалистику. На првом месту јесте Hoffbauer, чије је најзначајније дело „Психологија у примени на Право“ и износи прве основе Криминалне Психологије. Затим иду Heinroth: „Основи Криминалне Психологије“ (1833); Friedrich: „Систем Судске Психологије“ (1832), Wilbradt: „Судска Психологија“ (1852); Kraft Ebing: „Уџбеник Судске Психопаталогије“ (1892); Maudsley: „Психологија и Паталогија душе“; Lombroso: „Човек злочинац“ (1894); Näcke: „О криминалној Психологији“; Kurella: „Природна историја злочинца“ (1893); Bleuler: „Рођени злочинац“ (1896); Dellemagne: „Криминална Психологија“ (1896) и др. На овом месту могу се, ради потпуности, поменути још и Ellis, талијански криминалиста Marro, Koch, Maschka, Gneist List и други.

Дуго времена сматрана је судска Психологија као чисто философски предмет. Доцније је она прешла са свим у област Психијатрије и постала је чисто медецинска дисциплина. Данас се Криминална Психологија, користећи се с једне стране медицином а с друге философијом, диже на степен самосталне науке и постаје неопходна за сав правнички свет, а нарочито за криминалисте. Данашња Криминална Психологија, како су је обрадили Краус, Крафт Ебинг, Модслеј, Холцендорф и Ломброзо, постала је предмет и део Криминалне Антропологије и важи као наука о мотивима злочина или — према Листу — као изучавање о физиолошкоме основу злочинчеве душе.

Криминална Психологија долази највише у примену при проучавању самога злочина и она није проста Психопаталогија самога злочинца, него је у исто време природна историја злочинчеве душе и његових душевних моћи и способности.

Преступ је појава која се даје, а и може објективно посматрати. За све нас постоји злочин, онако како га посматрамо и у колико га посматрамо, онако, како нам се он открива и приказује, према средствима која допушта и даје кривични поступак. Сва та средства почивају на чулном опажању и на расуђивању, на опажањима судије и његових помоћних органа, на сведоцима, кривцима и сакривцима. Нема сумње да сва та опажања, што се чине, треба и да се одостовере. За ту сврху најпозванија је а и најпогоднија је практична, примењена Психологија, која се бави анализом и проучавањем свију душевних момената што долазе у питање при утврђењу, закључивању и пресуђивању о једном преступу или злочину. Не само злочин ваља посматрати, него и злочинца, као и његов душевни свет. Међу тим врло много труда и напора треба па да се може научно утврдити како људи виде ствари, како мисле и расуђују. А у злочинцу то проучити и створити законе несравњиво је теже. Ми на првом месту морамо да знамо како ми сами посматрамо ствари, како примамо опажања и представе; морамо, поред тога, још знати како та опажања другима долазе, како их они примају; а у првом реду како опажају, како мисле, расуђују и закључују сведоци и они, који су предмет посматрања. Ми морамо да знамо како преступници осећају, како умују и размишљају, како расуђују и одлучују; каким су обманама и заблудама подложни; како се сећају, како памте, како душевно живе, а морају се умотрити и какве се разлике јављају у односу према добу старости, према полу, према образованости, природи и култури.

За изучавање душевног живота злочинаца и преступника мора се употребити метода, која лежи у основи сваког психолошког проматрања.

Три су сфере у којима се има кретати психолошко изучавање душевног живота преступника.

1. Створити и утврдити преглед свих појава душевног живота.

2. Наћи у душевном животу и раду узајамне односе и каузалне везе и

3. Утврдити принципе и законе, по којима се у преступнику развијају душевне моћи и способности.

Оно, што је психолошка наука већ дала и утврдила као закон, може да послужи као основни материјал, са којим има да рачуна и Криминална Психологија. Један је исти извор за сва људска дела, за добра и зла; али није и пут, којим се она развијају. Криминалиста има да проучи суштину душе преступникове и све форме њеног делања. То значи, да закони опште Психологије морају се нарочито примењивати при проучавању преступника. Криминалиста има да изнађе ту разлику у развићу и делатности душевних моћи код злочинца. Криминалиста има да нађе и васпостави заједницу и узајмни узрочни однос свију психичких поступака код злочинаца и да на тај начин изнесе норме и законе по којима се развијају осећаји и све остале психичке радње у свету злочинаца и преступника.

При проучавању злочина и злочинаца, као и при проучавању свих душевних радњи, што извиру у преступниковој души, криминалиста се не може придржавати никаквога, у философији утврђенога правца или школе. Наслањајући се на ма коју школу или правац, он би лако могао изводити погрешне закључке. Што већи број факата и чињеница, што детаљнија и свестранија посматрања дају довољно грађе за стварање принципа и закона Криминалне Психологије.

Треба бити на чисто с тим да је ово поље рада: посматрање душе и свију њених нијанса, посматрање свију психичких агенаса и чињеница, душевног живота и рада код пр...

ступника и ако веома велико и пространо, ипак необрађено и непроучено. Прибирање и поређење факата иде врло тешко. А у нас се на томе пољу тек у последње време почело озбиљније мислити. Духовити Ваёts, на конгресу за криминалистику и антропологију, који је држан у Бриселу, казао је да је карактеристична црта и особина савременога кривичнога права и криминалистике у томе, што захтева непосредно проматрање и поређење чињеница и факата из живота; што захтева не само проучавање преступа, него и преступника, а то у самој ствари јесте алфа и омега, прва и последња дужност криминалисте. Појаве чулнога света, јесу прве чињенице, са којима ваља рачунати, од којих ваља полазити у посматрању свих психичких процеса; потребно је, дакле, на њих и обратити прво пажњу. Из ових основних психичких процеса поступно се даље развијају сложеније и компликованије душевне радње. У расуђивању и закључивању о тим елементарним психичким радњама треба тражити основе заједнице душевног живота код преступника. Криминална Психологија проучавајући све те појаве подводи их под извесне законе и налази им узрочну везу и заједницу. Нигде, ни у којој сфери људскога рада и поступања не треба више полагати на ту узрочну везу и међусобну узајмност, на ту каузалност између осећаја, расуђивања, мишљења и делања, као што је треба тражити у поступцима оних људи, што долазе у опреку са постојећим земаљским законима и тиме постају опасни по државу и друштвену заједницу.

Мора се признати да се, нарочито код нас, до скора, веома мала, готово никаква пажња није поклањала нарочитој психолошкој студији и проучавању душевног живота и света преступника. Злочин је један објективан појав и он показује да творац његов има у својој психеи свој свет осећаја, представа и мисли, које ваља проучити. Криминална Психологија има да изнесе законе тога душевнога света, у чијим дубинама леже извори и притајене клице преступа и злочина.

М. Павловић

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ

(1793 — 1869)

III.

Полиција у Србији од 1804. — 1869. год.

(НАСТАВАК) 7

Противно дипломама осталих државних службеника и старешина овог доба, у овој дипломи нема никаквих података о о дужностима попечитеља полиције, нити се ови подаци налазе у осталим писаним документима овог времена. Из дипломa, које су војводама издавате после новог државног уређења, види се само толико, да је попечитељ полиције био надлежан за „*внутрена дела*“, али нигде није прецизирано, па ни изближе означено, која су се дела имала сматрати као „*внутрена.*“ Спора нема, да се попечитељ полиције, на првом месту, имао старати *о реду и сигурности* у земљи, за доказ чега служе његове писмене наредбе војводама и осталим старешинама,[1]) али је тако исто неоспорно да је он издавао и наредбе о купљењу порезе и о војној спреми, као год што је и попечитељ војни наређивао да се гоне „*ребелијаши*“ и томе подобно. Изгледа, према овоме, да делокруг рада појединих попечитеља, па и попечитеља полиције, није био тачно одређен, већ да се губио у општој надлежности *Правителствујушчега Совјета* за све ствари у земљи.

Док су дужности попечитеља биле овако неодређене, дотле је сама Скупштина одредила у главноме дужности судова и нахијских и кнежинских старешина. Први су имали да воде надзор о правилном прикупљању државних прихода, за тим да расматрају и расправљају грађанске спорове, и најзад *да истребују и пресуђују кривичнэ дела.* Дужности других, који су на овој скупштини названи *војводама*, састојале су се у прикупљању порезе и осталих прихода, набавци хране за војску и старању о уредном одржавању војног материјала, управљању војним и грађанским пословима, за тим о одржавању пошта, сеоских кошева, постављању сеоских кметова и извршивању свега онога што би Вожд и Совјет наредили.[2])

Суштина новог државног уређења изложена је у дипломама које су одмах по скупштини разаслате нахијским и кнежинским старешинама, и чије су садржине у главноме једнаке. Таква једна диплома, која је издата шабачком војводи Луки Лазаревићу, гласи:

„*Сербскому војводи Г. Луки Лазаревићу.*

Труди ваши за отечество поднети, и истинаја храброст ваша против непријатеља на разним местима показаннаја, обратилае наше внимание на вас и в знак вашего отличија, и вознагражденија потверждавамо имено вас воиводом и комендантом Шабачким, и кнежине ваше от ниже именовати села следујушчим образом:

1. Вам власт даемо с кнежинам вашим управљати, и с оним полно заповедати, что вам се предпише, а общество, кое ће бити под вашом властију, неугњетавати.

2. Ви да будете полни исполнитељ вољи правителствујушча совјета народња, и вољи моеи.

3. У делама военим от сад у будушче заповести, наставленија, и потребованија примаћете из правителствујушча совјета от Г. Попечитеља военнога Младена Миловановића, у таковим што вам потребно буде от њега иштите.

4. У делам внутреним' ваши кнежина што год бива, и треба да јављате у Правителствујушчи Совјет Г. Попечитељу внутрених дела Јакову Ненадовичу, от коега у таковим примаћете наставленија.

5. В прочем кромје нашеи под никога власт неподпадате, касателно кнежине Шабачке; следуе вам знати у будушче кому се имате покоравати.

6. У време воевања под коега коммандујушчаго в послушаније и покорност вам предпише се бити, свјатејше да заповести онаго испољавате; ибо сваки такови командујушчи биће от нас изабран и наименован. Уверени ми, да ви с вашом признаностију, коју вам указујемо, бићете задовољни — усугубите труде ваше, у делам касајушчимсја благополучија народа и за показати себе достоиним у будушче сего уваженија.

У Београду Јануарија 18. 1811.

утверждено при народњем собранију
верховни Сербскога народа вожд
(М. П.) **Георгиј Петрович.**
(М. П.) Правителствујушчи Совјет
народни.“

Одмах за овим изређана су поименце села која долазе „под команду Луке Лазаревића“ (њих 53 на броју), а даље су додата ова упутства:

„С тимђеш селима коммандирати, и рачуне ода свашта давати, а у согласију с Чупићем и Јанком Поцерцом бити, свакад ће вам једне заповести долазити, а понаособ како за воину, тако и за проче.

---

[1]) Голубица св. V. и VI.

[2]) Финансије и установе обновљене Србије, стр. 87.

И у договору с кметовима от ваше нахије да оградите 3 мензулане једну у Шабцу, другу у Свилеуву, трећу у Мачви. За те три мензулане от нахије да узмете у сваку мензулану по 4 коња, а уз те коње по три мензулције; исте коње и мензулције рана и плата от нахије, да у еданпут уреде што ће им за годину требати како за право ви с кметовима нађете.

Магистратце с писаром оправите амо у Београд к Совјету, гди ће они примити поученије и наставленије како ће поступати и пресуђивати.

Ви воивода да уредите у сваком селу кнеза Сеоског, кои ће са селом оградити кошеве, и амбаре за десетке, и вам рачуне давати, и да се немешате у свешченически духовни чин, коим имаде Митрополит да суди.

А свајшченици, и калугери да се у мирски, и военна немешају.

Ви пак гди кои на суд позовете, да одма онде отидете, а за млаће што кои гди учини зло, нохара или што буде да га имате предавати Суду у Магистрат. Кое му Магистрат пресудити неможе оније онакове слати у Совјет.

А особито за свашта да јављате како мени тако и Совјету за зло, и за добро. Завист и противност међу вама да небуде; а кои би се један другом противијо, да ће морати на ответ доћи, и за свашто од совјета наставленије да иштете, и да познаете да је он верховна власт.

Заклетве оне у Собору кое су биле, кои преступити ће бити лишен старешства, а што се кому определи да са оним буде задовољан. У овом вам пункту описуемо потребне ствари, и наставленије от кога ћете шта тражити, то ест от совјета, кои су сад членови, раздељени поособ у делима.

1. Господар Младен Милованович Попечитељ военних дела што за воиску потребује, цебане, олова, барута, ћунлета, вишека, топова и проче военне муниције от онога да тражите.

2. Господар Миленко Стоикович Попечитељ Иностраних дела, то ест ако би какови човек из друге земље прешао к нама, и што тражио, таки такова човека да пошљете к њему.

3. Господин Доситеи Обрадович Попечитељ Просвешченија народња, он ће знати просвешченија издавати, и ако у нахии учитељи требају, от њега иштите.

4. Господар Јаков Ненадович Попечитељ *внутрених дела; от њега ћете просити внутрена дела,* оније вам наставленија давати.

5. Господар Петар Теодорович он ест велики Судија вилаетскии, кое ћете за таково от њега наставленије искати, кои скриви како ће га каштиговати.

6. Господар кнез Сима Марковић попечитељ кассе народње, от њега наставленије тражите, будући да ће се сви приходи обрнути у народну кассу, и отандеће се искати потребна, за топције плата, и прочаја за содржање.

Ови преименовати 6 членова Совјета би ће сви у едном согласију, друго от нахије да пошљете 10 топција, и 5 добошара.

Сваки от свое кнежине главе да препишете право, и како препишете таки нама на знање да дате.

От муниције свака три месеца рачун у Совјет шаљите, колико сте примили, поарчили, и шта јошт имате.«

Ни у овој дипломи, као што се види, нема никаквих прецизнијих одредаба о полицијској власти и њеним органима, а надлежност војвода за сва „*внутрена дела*“ веома је неодређена и растегљива.

* * *

Поред диплома, које су издавате војводама, и већ поменутог *Протокола шабачког магистрата*, као обилан извор за правосуђе овог времена, како грађанско тако и кривично, служи и Карађорђев „*Деловодни Протокол од 1812. маја 21. до 1813. августа 5.*“, који је издат у Гласнику Друштва Српске Словесности за 1848 (св. 1.)

Захваљујући искључиво овом протоколу, који има превагу над оним шабачког магистрата својим општим карактером, ми смо данас у могућности да са позитивношћу судимо о многим и многим странама нашег правосуђа из доба када није било писаних закона, и када се судило и пресуђивало по здравој памети судија. Поред овога, у њему — овом протоколу — има доста података о државном уређењу, народном животу и обичајима у доба његовог постанка. Он броји свега **541** нумера (од 598—1139), од којих се добра половина односи на кривично правосуђе. Међу казнама овог доба у овом протоколу налазимо:

1. **Смртне**, које су се досуђивале за *хајдуковање*, *убиство, оцеубиство, побуну, шпијунажу* и *опасне крађе*, као што се види из изложених нумера:

а. *За хајдуковање:*

„№ *1486. 21. маја.* (1813). Писато воиводам Крушевачким, Милошу Сарановцу, Анти Симоновичу и капетану Ђорђу Симићу, како смо разумели из њиовога писма за два аидука, кои су из Турске к њима дошли, и препоручено им, како приме наше писмо и разумеду, да их одма оба обесе пред народом без сваког даљег одговора, и да јаве после Турцима, да су их по нашои заповести обесили, и у напредак да ћеду све тако зле људе ватати и вешати. — С овим писмом послата и сентенција истим аидуцима Вучи и његову другару; и препоручено им да упараде њихову воиску и тако пред воиском и пред народом да прочитају сентенцију, да разумеду зашто се ови двоица вешају, и да узму себи за пример, да они онакови зли и неваљали људи непостану.“

„№ *1508. 28. мај.* (1813). Писато воеводи Ефрему Јаковљеву Ненадовичу, како смо разумели за аидуке, *Петка* и *Грујицу* што нам пише, на кое препоручено му, да их извеша и послата му сентенција, да прочита пред народом, зашто се кашчигују, и да учини наредбу, да пошље момке свое пред оне Турке, да их побију, који ћеду доћи по уговору ови хорсуза у планине, да приме од њи коње; и све друго што смо му писали, точно да соверши.“

б. *За убиство:*

„№ *1248. 24. марта.* (1813). Дата сентенција *Сави Гавриловићу* из Иванче, кои е убио *Недељка* воденичара из истог села Иванче, по којој сентенцији да прими равну кашчигу и овај Саво на оном истом месту, то ест *да буде обешен.*“

„№ *1336. 17. аирила.* (1813). Писато Г. Вуици, да умори *Вучу Бугарина* из велике Плане *оном истом смертију* као што је он убио *Кор - Ефту* из истога села, нахие смедеревске, и послата му сентенција да очита пред народом, зашта се овај Вуча кашчигује.“

в. *За оцеубиство:*

„№ *1523. 31. маја.* (1813). Писато воиводи Николи Карамарковичу, да увати Саву ја жива, ја ли мертвом главу да пошље, кои е убио свога оца у нахији Рудничкој.“

г. *За побуну:*

„№ *842. 10. јулија.* (1812). Писато Совјету за *Симу* из Страгара, кои е погинуо, и за какви узрок, што е побунио војску, те ние на заповест дошла у октомбру месецу, кад смо на Дрину пошли. Пре 3 године био е у аидуци, то му е било опрошчено, па кад (је) такове речи говорио и побунио народ, зато-е погинуо. Његов отац и браћа терајући пизму убију каплара, кои (ји је) у воиску терао. Зато послато у Совјет за присуствие њино сектенцију да пошљу, на оном месту, де су каплара убили, да се и они отмасте.“

„№ *1441. 12. маја.* (1813). Писато воиводи Милићу Дринчићу, да се и он постара *бунташе*, кои су из апса побегли, *Павла Цукића и Молера* побити, главе да им к нама пошље, и ако би се у његовои кнежини јавили, пак би живи изашли, он ће својом главом за њи платити, и тако сву наредбу да учини, као што му је и писато.“

д. За шпијунажу:

„№ *1598. 17. јулија.* (1813). Писато Г. Илии Барјактаровићу, *да обеси онога шпијуна* и да га за коешта испита, и за оне кнезове да покаже, кои су се предавали Турком у Ћуприи 1808 года; и да ради да би поватао и она два шпијуна, и укрепити шанце и проче са Господаром Младеном; и да народ и стоку уклони с пута.“

„№ *1706. 24. јулија.* (1813). Писато воеводи Јови Поречком за старца кога је ухватио на планини са Турскием књигама *шпијунити и људе и због ове предавати*, да га *обеси или сажеже пред народом*, да с' народ угледи, и препоручено му да се добро од свију страна од Турака чува.“

ђ. За опасне краће:

„№ *658. 7. јунија.* (1812). Писато Господару Вуици Вулићевићу за Богдана из Крњева, који је харао и разбијао стасине, да га на муке удари док све искаже шта је зла починио, и кои је још ште ш њиме, и кад све искаже, да отправи у Совјет са описаним делом шта је починио, и Совјет како му пресуди каштигу, опет да га врати натраг, на оном месту да се кашчигује, де (је) кое зло учинио.

„№ *1049. 26. јануарија.* (1813). Писато воиводи Вуици Вулићевићу, да задержи и даље у апсу Богдана из Крњева, кои је похарао жену Стану, сестру воиводе Станоја Главаша, и када му дође од великог Суда сентенција, *да обеси именованога Богдана у Паланци*, и у свему да изврши како сентенција показује“.

„№ *640. 2. јунија.* (1812). Писато Проти Ваљевском, да пошље Васу Буљубашу са описаним делом у Совјет; Турчина, који је жив уваћен кои је у крађу пошао, да обесе на сред пута, од куда излазе да краду и то близу Турака“.

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

ДА ЛИ ЈЕ САМОУБИСТВО БОЛЕСТ ИЛИ ЗЛОЧИН?

Криминално—психолошка студија

Јавно мишљење прекорева самоубицу, црква му ускраћује „часну“ сахрану. Често је ударано гласом на то, да се чини тешка неправда људима који одузимају сами себи живот, али је увек само на томе и остајало.

Већ пре педесет и неколико година говорено је о томе у једном енглеском часопису (Journ. of psych. med. — Jan. 1850). Писац се жалио на то, што и сами образовани и увиђавни људи нису убеђени у то, да је са самоубиством увек у вези телесно или душевно поремећење. Привреженост душевном или метафизичком схватању, вели даље писац, доводи човека до неповерења према лекару и његовој помоћи, и несрећник, који се бори са мислима о самоубиству, отрчаће или свештенику или ће узети Свето Писмо, и на оба ће места доћи до уверења, да је лекарска помоћ немогућа и да је једини излаз и спас у смрти. За то је неопходно потребно, да се тачном истрагом открије нешто болеснога код човека који се бави мислима о самоубиству. Успе ли се да се код њега пробуди и потхрани уверење о томе, да су његове мисли и осећања само производ телеснога поремећења, онда би се могло рачунати и на могуће отклањање њихово. Задобити поверење болесниково, то је главни задатак околине и лекара, да га паметним разлозима или буђењем страха одврате од његове одлуке.

Ако код лекара, при оваким околностима, буде још одлучности и чврстине, често ће му поћи за руком да болесни ток мисли одврати на другу страну и у другом правцу.

Пре но што се код човека појавила болесна наклоност ка самоубиству, његов се дух по правилу пробави прво код идеје о уништењу самога себе. Међутим се, изгледа, импулс брзо јавља, али обично се бољим испитивањем може утврдити, да се живот представа самоубичевих већ од дуже времена бави планом о извођењу дела.

Није тешко појмити, колико је жестока борба, у којој се налази дух, када се појави мисао о самоубиству и када тежи да надјача инстинкт, инстинкт самоодржања. Борба супротних осећаја траје често месецима, па и годинама; за то време човечја нарав трпи тешке душевне депресије пре извршења дела, као н. пр. оскудицу размишљања, раздражљивост, наклоност ка свађи и инату, запуштеност радње и појединих делова дужности у своме позиву.

Важно је питање о самоубиству нарочито за то, што је број самоубистава велики, и што из године у годину знатно расте. Нарочити значај мора му се придати услед јаког прираштаја у броју самоубистава код деце.

Тек у последњој деценији година придата је већа пажња самоубиству код деце, и утврђено је његово знатно рашћење. Скоро је констатовано, да у Европи самоубистава код деце испод 16 година има годишње просечно 1,15 на милион људи. Дошло се до важне чињенице, да је у Данској био највећи број самоубистава код дечака у годинама 1865.—71., на име 28,0. У Пруској, у годинама од 1869.—75. број самоубистава код дечака био је 10,5, а код девојчица 3,2.

У Пруској су у току 30 година самоубиства код деце овако расла:

1869.—73.	долазило је једно дечје самоубист.	на	666.022	становн.
1874.—78.	»	»	»	»	»	»	636.873	»
1879.—83.	»	»	»	»	»	»	435.982	»
1884.—88.	»	»	»	»	»	»	494.810	»
1889.—93.	»	»	»	»	»	»	424.935	»
1894.—98.	»	»	»	»	»	»	497.815	»

За време од 1869.—1898. године у Пруској је самоубиством одузело себи живот 1708 деце старе испод 15 година, од које је на 4 дечка долазила 1 девојчица[1]).

Статистика наводи као узроке самоубиствима код деце душевно поремећење, слабоумље и наследност[2]).

По рачуну Морселисовом у Пруској је било од 1869. до 1872. године самоубистава код деце испод петнаест година из ових узрока:

Из непознатих мотива	433,3	дечака	и	318,2	девојчица
» душевног обољења	116,7	»	»	45,4	»
» кајања, стида и гриже савести	300,0	»	»	40,1	»
» љутње и свађе	58,4	»	»	90,9	»
» засићености живота	25,4	»	»	—	»
» телесних болова	—	»	»	45,4	»
» страсти	41,7	»	»	—	»
» порока	8,3	»	»	—	»
» жалости	8,3	»	»	—	»
» туге	8,3	»	»	90,9	»

[1]) Ближе наћи у „Wie erziehen wir schwächliche, nervöse und erblich belastete Kinder? — Preis 2 Mark. Orania Verlag, Oranienburg.

[2]) Сравни, Dr. A. Bär: „Der Selbstmord in kindlichen Lebensalter“ Eine social-hygienische Studie. Leipzig 1901.

Треба само овде имати у виду, да највећи број ових самоубистава има за разлог кајање, стид и грижу савести, а да су она из „непознатих мотива“ остала ван сваких опажања и посматрања.

Али прираштај броја самоубистава није само код деце, већ и код одраслих. Тај прираштај нарочито је појачан у Пруској од 1873. године, и не стоји ни у каквом односу са прираштајем становника. У години 1873. било је 2754 самоубиства, док је у 1874. години било 2957, а у 1875 години 3044.

У Француској, Енглеској, Аустрији, Данској и Шведској примећен је исти прираштај, тако да се томе питању почела придавати највећа важност.

По Колбовој статистици самоубиства имају највише везе са бројем становништва у Саксонској, за тим у Данској, па Виртембергу, Швајцарској, Баденској, Француској, Пруској, Шведској, Баварској, Аустрији, Енглеској, Белгији и Италији.

Саксонска је од ваикада имала да покаже највећи број самоубистава. Саксонски саветник у Дрезди, Бјанкони, по рођењу из Болоње, који је живео за време седмогодишње војне у Саксонској, каже у својим писмима о Немачкој[3]), да је за 13 година, колико је он био у Саксонској, било само два случаја убиства; али у Саксонској влада једно зло, које се никада није могло искоренити, на име *наклоност ка самоубиству*. Та наклоност задржала се у Саксонској и до данашњих дана, јер и из најновијих статистика може се видети, да у тој лепој земљи има највећи број самоубистава према другим државама у Европи[4]).

Огроман је годишњи број самоубистава у стајаћим војскама. На 100.000 војника изврше у Холандији 13 самоубистава, у Русији 15, у Швајцарској 17, у Енглеској 22, у Италији 32, у Немачкој (без Баварске)51, у Северној Америци 78, у Аустро-Угарској 99[5]).

Нема спора да је у стајаћим војскама у највећу руку узрок самоубиствима злостављање војника, које заиста лако доведе младога човека до очајања и тера га смрти у наручја.

Па ипак треба бити веома предострожан код доношења суда о томе, јер стоји у истини и то, да међу тим младим људима у свима војскама има доста наследно болесних индивидуа, хистеричних и тешко неурастеничних болесника, чија је отпорна снага према штрапацима и тегобама у служби врло мала

Пре но што бисмо прешли на узроке самоубиствима, морамо утврдити сам појам самоубиства и објаснити његове разноврсности.

(наставиће се)

Са немачкога **Д. В. Вакић**

[3]) Italienische Miscellen. II. Band. 1805.

[4]) Victor Böhmerts Statistik, Jahrbuch für das Königreich Sachsen für 1894.

[5]) Moriz Kende, Entartung des Menschengeschlechts. Buda-Pest. 1901.

О накнади за неправедно одлежани истражни притвор

Питање о неправедно одлежаном притвору предмет је пажње свију цивилизованих народа још од претпрошлог века. Дуго и дуго времена, њиме су се озбиљно занимали не само правници већ и политичари, а у год. 1776. Пруска је покушала да га и путем закона регулише. У једној одлуци кабинета од 15. јануара 1776 године, Фридрих Велики беше истакао принцип „да личностима, које би допале кривичне истраге, у случају потпуно доказане невиности, треба надокнадити не само трошкове и штету у имаовини већ дати и нарочиту накнаду за неправедно одлежани притвор“. На жалост, принцип овај није остварен, нити се позније пруско законодавство њиме занимало.

Неколико година после овог покушаја (год. 1781), Академија Наука у Шалону на Мајни расписа конкурс за најбољи одговор на ово питање:

„*Који је најпрактичнији и најбољи пут и начин да се невином грађанину, кога је друштво неправедно гонило и притварало ирекo органа јавне безбедности, дâ накнада, која му по самом природном праву припада, за неправедно одлежани притвор?*“

Међу одговорима, који су овом питању следовали, била су и два мемоара: један од *Брисо-а* де *Варвија*, а други од *Филипа де ла Мадлене*, који су обухватили битне елементе за решење истакнутог проблема. Садржина ових мемоара може се и данас корисно употребити приликом расправе и решења питања о коме говоримо.

Ни Брисо ни Филип од Мадлене нису спорили властима право да притворе свако осумњичено лице, чије би притварање било корисно по резултат истраге, али су обојица у исто доба сматрали, као закон природног права, да сваки онај, који је притворен без икакве своје кривице, има права на накнаду штете. Порицање овог права, по њиховом мишљењу, у противречности је са правом државе на притварање својих чланова.

У овом истом смислу изразио се год. 1788 и француз *Дипорт* у своме пројекту француског казненог закона. Накнаду невино притвореним он не сматра друкчије до као дуг друштва, који је у тесној вези са хуманитетом.

Од овог доба наше питање није више скидано с дневног реда свију цивилизованих народа, али је ипак о њему највише дискутовано у Италији. Чувени италијански правници: *Филанџенери*, *Кремани*, *Карара*, *Лучини*, и многи други, изјаснили су се, у главноме, у корист невино притворених.

Међу француским правницима, који невино притвореним признају право на накнаду, *Дипен* заслужује нарочитог помена „*Сваки акт — вели он — који наноси штету другима, обвезује његовог творца да учињену штету надокнади. Зашто не узети као правило у односима друштва и његових чланова оно што је признато као правично у међусобним односима грађана, или у њиховим односима према друштву?*“

Одлични француски криминалиста *Бонвиљ* де *Марсањи* изразио се такође у овом смислу.

За решење овог питања у Немачкој има се поглавито захвалити правницима и њиховим многобројним конгресима, на којима су донешене резолуције у корист невино притворених. Тако је још у почетку 1876. год. на једном њиховом конгресу донет овај закључак:

„*У случају ослобођења или прекидања истраге, притвореном лицу мора се дати сразмерна накнада за неправедно одлежани притвор, изузев случаја у којима је само ово лице, својом погрешком, изазвало или продужило своје притварање.*“

Сличан закључак донет је и на конгресу од 1882. год. у корист невино осуђених:

„*Ако се ионовним суђењем утврди да је осуђено лице било невино, или да је заслуживало мању казну од оне на коју је осуђено, оно (ово лице) има право захтевати од државе накнаду како за неправедно издржану осуду тако и за претрпљену штету у имаовини. Од овога се изузимају лица која би намерно изазвала своју осуду*“.

На овај начин питање о накнади невино осуђеним и притвореним продрло је у све слојеве друштва, а године 1880 о њему је поведен говор и у парламенту. Године 1883. образована је нарочита комисија за израду законског пројекта, али израђени пројекат није био изнесен пред рајхстаг. У току идућих година израђен је нов пројекат о накнади за превентивни и досуђени затвор, разуме се неправедни. Комисија која је испитивала овај законски пројект, одвојила је потпуно питање о превентивном притвору од питања о досуђеном затвору, бојећи се да прво питање не наиђе на велику опозицију и на тај начин онемогући и решење другог питања. По комисијском пројекту, накнада се давала само за осуђени и одлежани затвор, ако би се ревизијом процеса утврдило да је осуђено лице било невино, или да је заслуживало мању казну. Год. 1898. маја 20. пројекат овај постао је законом, који је 1. децембра исте године проширен и на војне судове. На овај начин питање о *накнади невино осуђених* решено је у главноме, и за грађанско и за војно правосуђе.

Било је природно што су се, одмах после овога, појавиле са свију страна жеље за што бржим доношењем закона о

накнади *невино притворених*. Закон од 1898. год. сматран је од већине као „*а-конто*“, као увод за решење питања о накнади за превентивни притвор, који је у пракси много чешћи од неправедне осуде. Тврдило се, и то с разлогом, да би решење другог питања било само логична последица првог решења. И у једном и у другом случају реч је о неправедном лишењу слободе; и у једном и у другом случају невине личности изложене су и материјалној и моралној штети. Кад је већ држава примила на себе обавезу да ову штету надокнађује у једном случају, било би и нелогично и неправедно кад ово не би чинила и у другом случају.

Ово правилно схватање нашло је свога израза и у решењима парламента од 23. фебруара 1894. и 21. марта 1901. год. „*да савезна влада што пре поднесе потребан законски пројекат о накнади невино притворених*“. Ну, и поред свега овога, влада се устезала, из више разлога, да ово учини све до 28. јануара прошле године. Овога дана царски канцелар позвао је парламенат да приступи оцени поднесеног законског пројекта о накнади невино притворених. На првом претресу овог пројекта у рајхстагу, би одлучено да се образује једна комисија од 14 чланова ради његовог детаљног проучавања. У овом тренутку успех закона изгледао је сумњив бар за извесно време. Настаде дуга дискусија о томе, да ли право на накнаду треба признати само личностима које би суд на претресу ослободио, или и онима над којима би се прекинула истрага пре претреса. Сви чланови комисије били су у почетку мишљења да накнаду треба дати и овим другим личностима, али је влада енергично заступала противно гледиште и тврдила да је судска одлука најбоља гарантија о правој невиности. После изјаве владине, да ће пре повући пројекат но у свему пристати на мишљење комисије, и објашњења државног секретара да се правом на накнаду по владином пројекту могу користити најмање 5/6 невиних, пројекат је био усвојен са малим и незнатним изменама, а по добивеној санкцији и публикован 29. јула 1904. год.

Главни принципи на којима почива нови закон ови су:

1. *Накнада за невино издржани притвор, у облику законског права, признаје се само оним личностима које би биле ослобођене судском одлуком.*

2. *Правом на накнаду могу се користити само оне личности за које би се процедуром утврдило да су потпуно невине, и да против њих није постојала никаква основана сумња.*

3. *Личности које би своје притварање изазвале намерно, или великом небрежљивошћу, немају права на накнаду. Оно — ово право — тако исто може бити одречено, према мишљењу суда, ако је акт који је произвео затварање у противности са законима часности и морала, или ако је притворено лице уживало рђаву репутацију услед раније осуде, и*

4. *Накнада се даје само за материјалну штету, т. ј. за штету коју би притворено лице претрпело у својој имовини или у ма каквом свом послу због и за све време свога притвора.*

Изложене одредбе захтевају детаљно коментарисање.

Лако је увидети, а то смо већ и напоменули, да се закон односи само на личности које би биле ослобођене судском одлуком. Ако је криминална процедура обустављена по наредби или решењу парке та, притворени нема права на накнаду. Оно што је утицало на ово ограничење то је, што акт о обустављању или прекидању истраге није апсолутан и дефинитиван. Напротив криминална процедура може увек бити поново отпочета, а овим и јавна акција власти у покрет стављена. Досуђена накнада у овом случају била би у очигледној противности са поновном истрагом, а тим би и њен циљ био промашен. Поред овога, и само јавно мњење бунило би се оваквим противреченим радом, а то би било од штете по углед судова. Да би све ово избегао, закон је искључио од права на накнаду штете личности над којима би истрага била обустављена или прекинута пре судског претреса, али им је зато допустио да ову накнаду траже и добију *административним путем*.

И само ослобођење од стране суда, није и не може по закону бити довољан услов за накнаду. У многим случајевима оно је резултат недовољности доказа, услед чега ослобођени остаје и даље под законском сумњом. Било би доиста неправедно, па у неколико и опасно, кад би се право на накнаду признало и оним личностима које би биле ослобођене из недостатака доказа, и које јавно мњење често пута једногласно означује за кривце. Са ових разлога сасвим је умесно што закон захтева, као други услов за право на накнаду, *да невиност ослобођеног буде несумњиво утврђена*.

С обзиром на разноврсност случаја, закон се није изјаснио *шта се има разумети под невиношћу*, већ је то оставио оцени судској. Из побуда и дискусија, које су претходиле закону, може се међутим закључити, *да под невиношћу ваља разумети обезнажење свију основних сумњи које су послужиле као повод да се против окривљеног предузме кривична истрага. Под основним сумњама пак треба разумети само оне сумње које почивају на фактима, а не и оне које су резултат претпоставки.* Може се поставити као опште правило, да је *основна сумња* отклоњена, ако је истрагом утврђена *невероватност везе* између извршеног дела и осумњиченог лица.

Поред невино притворених, право на накнаду проширено је и на лица према којима они стоје у односу *законог* храниоца или стараоца. Јасно је, према овоме, да деца ослобођеног, која не би била рођена у законом браку, немају права на накнаду. Принципи грађанског закона нашли су дакле и овде своју примену.

Стојећи на истом гледишту као и закон од 1898. год., закон од 1904. год. не признаје право на накнаду *личностима, које би своје притварање изазвало или намерно или великим небрежењем*. Свако опширније коментарисање ове одредбе било би излишно. Довољно је само поменути, да и по одредбама приватног права нико нема права накнаде за штету, која би се јављала као последица његове погрешке или намере. Поред овог чисто правног разлога, изложеном одредбом законодавац је хтео стати на пут експлоатисању закона. При свем овом, треба знати, да свако небрежење не изискује право на накнаду, већ само нехат (culpa lata), што је остављено суду на оцену.

Изузев случаја у којима закон *ipso iure* искључује сваку рекламацију, има их још неколико у којима сам суд ово може учинити, па ма поступци притвореног лица и не били по закону казними. Ови случаји односе се *на неморалне и нечасне радње, као и на радње које су извршене у стању неурачуњивом, које искључује сваку казну*.

Тако исто рекламацији нема места у овим случајима: 1, ако је утврђено да је притворени припремао извршење каквог другог кривичног дела. 2, ако у моменту притварања није уживао грађанска права, или је био под полицијским надзором и 3, ако нису протекле 3 год. од како је издржао последњу досуђену му казну робије, или 2 год. од како је стављен под полицијски надзор због скитње, просјачења, проституције и мењања домицила. У свима овим случајима закон је оставио суду на оцену да ли молиоцима треба признати право на накнаду или не?

Као год и невино осуђеним, тако исто и невино притвореним закон даје накнаду само за *стварну штету*, т. ј. за штету коју би у истини претрпели у својој имаовини или у своме раду услед неправедног притварања. Из овога опет излази, да се штете, које би ова лица претрпела у погледу своје части, угледа, слободе и здравља, не узимају у обзир. Ови идеални губици већином су уображени и материјално ненакнадиви. Сви предлози, који су пали у њихову корист за време дискусије законског пројекта, били су одбачени огромном већином.

Додајемо још, да израз „*стварна штета*“ треба узети у најширем смислу. Он обухвата, као и закон од 1898 год, сваку повреду у стању окривљеног, која би била способна да се изрази цифрама. Оно што закон хоће то је, да се притвореном надокнади свака стварна штета, коју би претрпео услед притварања. Споредна је ствар да ли је штета наступила у моменту притварања или доцније. Закон признаје право на накнаду чак и за штете индиректне. У њен обим улази не само претрпљена штета (damnum emergens), већ и бенефиције које нису могле бити остварене (lucrum cessans). Закон тако исто даје накнаду за штету која је наступила услед спреченог *авансмана*, као и за штету коју би притворено лице претрпело у своме *индустријском предузећу*. И у овом погледу, дакле, закон се у свему слаже са принципима грађанског закона. Право на штету у каквој тајној трговини, као и право на штету у радњама којима би се вређали прописи позитивних закона, искључено је. Оно — ово право — јавља се дакле увек као „*obligatio ex lege*“.

Што се тиче питања да ли је и у колико причињена штета притвореном лицу, оно је остављено потпуној оцени суда. Правила грађанског закона налазе и овде своју примену.

Они, које су притворени по закону обвезни издржавати, имају права на накнаду само онда, ако их је притварање лишило стварног издржавања.

Сама процедура око добијања накнаде, у главноме је слична поновном суђењу. Суд који је ослободио притвореног мора по *дужности оценити* је ли држава дужна дати накнаду, и о томе донети одлуку једновремено са одлуком о ослобођењу. Количина накнаде утврђује се засебном процедуром.

Противу ове одлуке нема места жалби, а она се никад не објављује јавно. Ово с тога, да би се избегла непријатна сумњичења противу личности које би биле ослобођене без права на накнаду. И самом ослобођеном лицу она се не саопштава пре него што одлука о ослобођењу постане извршна. Ништење ове одлуке од стране вишег суда, повлачи у исто доба и ништење одлуке о накнади.

Пошто је суд на изложени начин утврдио обвезу државе да дâ накнаду ослобођеном лицу, ово се у року од шест месеци, рачунајући од дана када му је судска одлука о праву на накнаду саопштена, обраћа засебном молбом паркету суда у чијем је ресору његова ствар расправљана у првом степену. Закон није прописао никакво правило о форми и садржини ове молбе. Према изјави државног секретара министарства правде приликом претреса законског пројекта у седницама комисијским, довољно је да се молба поднесе у предвиђеном року и да у њој молилац изрази јасно своју жељу за новчаном накнадом. Молба ова спроводи се даље министарству правде, које доноси дефинитивно решење о исплати накнаде и одређује њену суму. Питање *о праву на накнаду* не подлежи оцени министарства, пошто је оно, као што смо видели, било предмет судске расправе.

Противу решења министрова молилац се може жалити грађанском суду и његова одлука извршна је. Досуђену накнаду у овом случају исплаћује државна благајница, у чијем се ресору налази суд који је судио у првом степену.

Да би се избегла нечасна трговина, а у интересу и самог молиоца, забрањено је свако отуђење и залагање досуђене накнаде пре него што би решење министарства постало извршно. Рад противан овој забрани, има за последицу губитак права на накнаду.

Они, који су изазвали или продужили истрагу незаконитим поступцима, могу у крајњем случају добити само једну трећину претрпљене штете.

Један мали изузетак од изложене процедуре учињен је за дела, која спадају у надлежност *царског суда: велеиздаја и издавање војничких докумената*. Жалба за накнаду у овим случајима подноси се *царском паркету*, одакле иде *царском канцелару* који доноси решења о исплати и утврђује суму накнаде. И противу овог решења има места жалби грађанском суду. Пошто решење постане извршно, досуђену накнаду исплаћује царска благајница.

Као год и закон од 1898. год. тако се и закон од 1904. год. распростире и на војно правосуђе са незнатним модификацијама. Примени његовој тако исто има места и код консулског правосуђа. Молба за накнаду у овом случају предаје се конзулату, а саму накнаду одређује *царски суд* и исплаћује *царска благајница*.

И најзад, закон допушта и странцима да се могу користити правом на накнаду, ну под условом да и њихове државе то исто право дају поданицима царевине. У сваком случају странци могу тражити накнаду *административним путем*.

Поред *Немачке*, закон о накнади невино притворених постоји још и у овим државама: *Шведској* (од 12. марта 1886. год.), *Норвешкој* (од 1. јуна 1887. године), *Данској* (од 5. августа 1888. год.) *Угарској* (од 4. децембра 1896. год.) и *Швајцарској* (само у извесним кантонима).

Ну сви ови закони махом су непотпуни и у сваком погледу далеко заостали од немачког закона.

Bulletin de l' Union Jnternational de Droit Pénal (св. I. 1905).

ПОУКЕ И УПУТИ

Један случај неумесне примене § 434. грађан. суд. поступка о саставу избраног суда.

Даринка жена Светозара Костића, из Липеновића, преко свога пуномоћника, тражила је код начелника среза рађевског, да се путем избраног суда изврши деоба њеног дела покретног и непокретног имања, које јој је после смрти очеве остало при стрицу Петру Тешићу, из Липеновића, као задругару. Петар није пристао на састав избраног суда, наводећи, да је он наследник свога брата Николе, и да је дужан удомити његову заосталу децу. Заступници малолетне деце пок. Николе изјавили су: да не одобравају деобу, већ траже, да се средством вештака процени део наследнице Даринке и осталих јој сестара, па по процени исплати од стране задругара Петра; а ако он то не би био у стању да учини, онда наследнице да приме своје делове. На овај предлог пристао је задругар Петар, али је пуномоћник наследнице Даринке остао при свом тражењу, да се део Даринкин путем избраног суда издвоји.

Према оваквом стању ствари, начелник среза рађевског донео је решење № 91|903. г., којим, на основу § 434. грађан. судског поступка, позива парничаре, да изаберу избране судије, што ако не би учинили, онда ће, у погледу састава суда, поступити по § 437. грађ. судског поступка.

Решење ово, по изјављеној жалби од стране задругара Петра, одобрено је од стране начелства окружног и Министра унутрашњих дела, као сообразно закону.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је, да решење Министрово не одговара закону из ових разлога:

Кад жалитељ, као задружни стриц Даринке жене Светозара Костића, из Липеновића, не пристаје на састав избраног суда, у циљу издвајања дела наследнице Даринке у натури, као што то тражи њен пуномоћник, већ пристаје, да као наследник имања свог покојног задружног брата, под теретом удомљења његове женске деце, исплати по процени вештака део наследнице Даринке и малолетних јој сестара, — онда се овде појављује спорно питање о издвајању делова ових наследница из задружног имања, према пропису § 529. грађанског закона. С тога је полицијска власт требала застати са расправом питања о саставу избраног суда и слабију страну упутити суду на парницу, те да суд ово спорно питање расправи.

Овако је полицијска власт требала поступити у толико пре, што се не види, да су малолетне наследнице биле заступљене од стране старатеља, које им је за овај случај требао да одреди старатељски судија, у смислу чл. 75. закона о старат. и 131. неспорних правила.

Ово посматрање саветско усвојио је Министар унутрашњих дела.

Један случај погрешне примене § 466. грађан. судског поступка.

За наплату досуђеног издржања Милици раздвојено живећој жени Марка А. из Осипаонице, по извршеној пресуди смедеревског првостепеног суда од 27. септембра 1902. год. № 23376, начелник среза подунавског узео је у попис једну њиву и један воћњак, као својину Маркову.

Пре одређене продаје овог имања, отац Марков изјавио је: да је узето имање у попис његова својина; да његов син Марко живи код њега, али да свог оделитог имања нема. Ово је исто изјавио и Марко, кад је позват да се изјасни: шта одређује за продају у цељи наплате ове осуде.

Одвојено живећа жена Маркова изјавила је: да је пописато имање својина Маркова, које му је отац оделио, ма да са њим заједнички живи; да је, према одељеном имању Марковом, цењена количина издржања, које треба да јој даје, и да јој је, према тој оцени, а с погледом и на његов део у привреди, издржање досуђено. Према овоме, начелник срески, решењем својим Бр. 15240|903. год., упутио је оца Марковог на парницу, у смислу § 466. грађан. судског поступка, те да путем ове докаже својину узетог земљишта у попис.

Решење ово одобрило је начелство окружно и Министар унутрашњих дела.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је, да решење Министрово не одговара закону из ових разлога:

Из пресуде смедеревског првостепеног суда од 27. септембра 1902. год. № 23376., коју је Милица раздвојено живећа жена сина жалитељевог — Марка, поднела начелнику среза подунавског на извршење, не види се, према коме је имању посебице цењено имовно и привредно стање сина жалитељевог — Марка, те да би се то имање могло узети у попис, у цељи извр-

шења наплате досуђеног издржања Милици.

Према томе, кад је осуђени Марко, приликом саслушања код полицијске власти, изјавио: да нема никаквог свог непокретног имања, већ да живи на имању очевом; и кад је у смислу те његове изјаве и његов отац — жалитељ — одмах после извршеног пописа актом № 13522 изјавио: да је пописато имање његова својина, и да његов син, који са њим не стоји у односу задружном, нема никаквог свог имања, — онда је полицијска власт, услед овог насталог „спорног“ питања, била дужна застати са радом на извршењу тражене наплате, и с обзиром на §§ 121. и 507. грађанског закона упутити на парницу Милицу за доказ: да њен бивши муж Марко има свог оделитог имања, у смислу §§ 511., 512. и 517. грађанског закона, из кога би се наплата могла извршити, и да је узето имање у попис својина његова.

Ово посматрање Државног Савета усвојио је Министар унутрашњих дела.

Чиновник изабран и постављен за судију, ако није добио у плати, има право на накнаду путних и селидбених трошкова.

Д. Г., секретар Касационог Суда, изабран је и постављен за судију лозничког првостепеног суда. Како је постављен са истом платом, дакле није унапређен, а није премештен ни по потреби службе, ни по молби или казни, обратио се Министру правде, и молио, да му се, по поднетом рачуну, исплати путни и селидбени трошак.

Министар га је одбио од овог тражења, налазећи, да право на накнаду селидбених трошкова, по чл. 14. закона о дневници, подвознини и селидби државних чиновника и служитеља, има чиновник *кад је већ постављен*, па буде из једног места премештен у друго по потреби службе. А како молилац Д. поменутим указом није премештен по потреби државне службе, него је *по избору*, извршеном по Уставу од 1903. год., постављен за судију првостепеног лозничког суда, те је то његово *постављење ново*, то зато он и нема право на накнаду, коју тражи. Молилац Д. нема право на накнаду селидбених трошкова ни с тога, што је тим постављењем добио већи положај, јер у положају судије има право на периодску повишицу, што у положају Секретара Касационог Суда није имао.

По изјављеној жалби, Државни Савет је одлуком од 13. јануара 1905. године № 164 поништио решење Министрово, са ових разлога:

„По § 25. закона о чиновницима грађанског реда, сваки чиновник може бити премештен у друго место и на друго звање, но у том случају не може ништа изгубити, ни у плати, ни у степену, и селидбени му се трошкови имају накнадити, ако није по молби својој, или због кривице своје, у друго место и на друго звање премештен.

Из указа се види, да је жалитељ, као секретар Касационог Суда, постављен за судију лозничког суда, на основу чл. 154. Устава; међутим, из акта се не види, да је он за овај премештај дао свој пристанак, пошто постављењем од секретара Касационог Суда за судију лозничког првостепеног суда није добио ништа, ни у плати, ни у положају. Према томе, по напред наведеном законском пропису, овај његов премештај не може имати за последицу губитак права на накнаду путних и селидбених трошкова, без обзира на то, што у указу не стоји, да се премешта по потреби службе, већ на основу чл. 154. Устава, кад овом Уставном одредбом, у овоме случају, није потрвена одредба поменутог § 25. закона о чиновницима грађанског реда.“

Случај из § 484. грађ. судског поступка.

Општина смедеревска, преко свог бив. председника Ј. А. као пуномоћника, купила је непокретно имање Ђ. К., бив. трговца ондашњег, које је продавато путем јавне лицитације на дан 20. децембра 1898. године, ради наплате општинског потраживања у суми 8897 динара.

Продавато имање уступљено је општини као највећем понуђачу за 4215·55 динара. Но како општина, по извршности продаје, није хтела положити излицитирану цену, нити настати, као интабулисани поверилац, да се ово питање о полагању новца регулише, то је начелство, на основу § 484. грађ. судског поступка, одредило другу продају, на штету купца — општине смедеревске. На овој другој продаји (31. маја 1900. године) уступљено је продавато имање за 3244. динара, и купци су излицитирану цену положили.

Начелство, налазећи, да је за разлику у мање излицитираној цени у суми од 971·55 дин., као и остале извршне трошкове око продаје, одговорна општина смедеревска, у смислу § § 481. и 484. грађ. судског поступка, решењем својим од 20. априла 1903. год. № 2551, одлучило је: да општина, као први купац, на чију је штету продавато по други пут дужниково имање, положи на име разлике у мање излицитираној цени 971·55. динара и на име огласне и извршне таксе 99.39 дин. — свега 1070·93 динара.

Решење ово одобрио је Министар Унутрашњих дела, а решење Министрово, по изјављеној жалби, Државни Савет одобрио је одлуком од 24. септембра 1904. год., Бр. 7409.

Случај из чл. 107. закона о монополу дувана и чл. 21. г. закона о установљењу нових државних монопола.

Ф. М., из пограничног места Т. у Турској, прешао је трговачким послом у Србију. Трећег дана монополски органи нађу у њега 35 грама страног цигар-папира, па га оптуже као кријумчара.

Оптужени Ф. навео је да је и дуван и папир, као путник, пренео за своју личну употребу, а не за продају.

Монополски суд није уважио ову одбрану, налазећи, да благодејање из чл. 107. закона о монополу дувана и чл.21. г. закона о установљењу нових монопола не припада пограничним становницима, па је пресудом од 14. новембра 1904. год. № 7228. казнио оптуженог, у корист монополске управе, са 300 динара, поред плаћања накнаде.

По изјављеној жалби, Државни Савет, одлуком од 24. новембра 1904. год. № 9062., поништио је ову пресуду са ових разлога:

„По чл. 107. закона о монополу дувана, и чл. 21. г. закона о новим монополима, путници, који у Србију долазе, имају право да без таксе увезу, или извезу, за своју личну потребу до 100 грама дувана и 10 грама цигар-папира. Према томе и жалитељ, као путник, није могао бити оглашен за кријумчара.

Неумесно се пресуда позива на други став чл. 107. закона о монополу дувана, који говори о пограничним путницима, који прелазе на кратко бављење, јер се не може узети, да је овде тај случај, пошто је жалитељ прешао у Србију на три дана раније, а још мање, да је у кријумчарској намери пренео нађени дуван и папир.“ **м. в.**

Право на благодејање из § 471. грађ. суд. пост. има се ценити према професији дужниковој у моменту закључења обавезе.

Београдска фирма М. и П. поднела је 21. јануара 1904. год. начелству округа топличкога на извршење решење првостепеног прокупачког суда Бр. 9570 од 22. новембра 1896. год., које је 18. фебруара 1897. год. оглашено за извршно, а по коме је Д. М. шпекулант из Прокупља, осуђен да плати фирми М. и П. 1081 динар главнога дуга, 12% интереса и остале трошкове.

За обезбеду овога потраживања поверилачка фирма ставила је интабулацију на извесно имање дужниково. Да је, пак. на то фирма имала права по закону, приложила је у овереном и потврђеном препису облигацију дужникову, коју је овај потписао као *шпекулант*.

Али да се не би дужник бранио тиме, да је он *земљоделац* и да као такав има права користити се заштитом коју му пружа § 471. грађанског судског поступка, поверилачка фирма поднела је начелству на употребу у овереном и потврђеном препису:

1) Решење начелства округа топличкога Бр. 5623 из 1898. год., којим је расправљено, да Д. нема права на благодејање из § 471. грађанског судског поступка;

2) Решење министарства унутрашњих дела Бр. 20952 из 1898. год., којим је одобрено предње решење начелства округа топличкога, и

3) Решење Државнога Савета Бр. 612 из 1899. год., којим је одобрено ово решење министарства унутрашњих дела.

Начелство округа топличкога позове Д. и потражи му, да плати тај дуг фирми М. и П., али он на саслушању изјави, да нема готових новаца, да би могао дуг платити, бранећи се уз то још и тиме што је земљоделац, што се опет може видети из уверења суда општине прокупачке од 11. априла 1904. год. Бр.2457, те према томе има права на уживање бла-

годејања из § 471. грађанског судског поступка, и не може му се изложити продаји имање, које је већ раније узето у попис за рачун овога дуговања.

Начелство је на основу изложеног и § 497. грађ. судског поступка решењем известило поверилачку фирму о немогућности наплате.

Поверилачка фирма изјави противу тога решења жалбу министарству унутрашњих дела, и оно решењем својим ПБр. 15931 од 7. јуна 1904. год. одобри решење начелства, а жалбу као неумесну одбаци.

Противу тога решења министарства унутрашњих дела поверилачка фирма изјави жалбу Државноме Савету, и овај, писмом својим од 2. марта 1905. год., Бр. 1198, извести господина министра унутрашњих дела о следећем:

„Државни Савет налази да жалбено решење не одговара закону са следећих разлога:

Као што се из акта овог предмета види, Д. М. издао је жалилачкој фирми облигацију на дужну суму као шпекулант; гао такав ставио је интабулацију на његово непокретно имање 2. децембра 1894. код. И№ 284, и као шпекулант осуђен је на плаћање овога дуга осудним решењем прокупачког првостепеног суда од 22. новембра 1896. год. № 9570. Према овоме, и кад је решењем начелства округа топличког од 14. септембра 1898. год. №5623, које је одобрио министар унутрашњих дела и Државни Савет решењем од 5. марта 1899. год. № 612, коначно расправљено питање о статусу (занимању) Д., онда полицијска власт није имала ослонца у закону, да понова улази у расправу овог једном расправљеног питања, већ је имала приступити извршењу осуде, без обзира на изговоре осуђенога, да је земљоделац и да га као таквог штити пропис § 471. грађанског судског поступка...“

Даље се у писму вели, да је Државни Савет решио да позове г. министра на свој састанак, који ће бити 15. марта т. г.

Господин министар унутрашњих дела, писмом својим ПБр. 6372 од 12. марта т. г. известио је Државни Савет, да је спречен државним пословима и да му је немогуће учествовати у седници Државног Савета, али да и сада остаје при своме ранијем решењу, па је молио Савет, да изволи донети своју одлуку.

Државни Савет, решењем својим Бр. 1897 од 15. марта т. г., поништио је решење министарства унутрашњих дела ПБр 15931 од 7. јуна 1894. год. са разлога које је изнео у своме писму господину министру унутрашњих дела од 2. марта т. г. Бр. 1198 и вратио сва акта министарству на даљи надлежни поступак. О.

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ЧУДНОВАТ АМАНЕТ

из доживљаја **Шерлока Холмса**

А. Конан Дојл

(свршетак)

„Драги мој господине Холмсе! — Према плану који смо утврдили отишао сам у Албертово пристаниште у 6 часова у вече и ушао у пароброд *Меј Деј*. Распитао сам се и сазнао, да се на пароброду налази магационар по имену Џим Браунер, и да се за време пута тако чудновато понашао, да је капетан пароброда био приморан да га ослободи сваке дужности. Кад сам се спустио у његову одају, нашао сам га да седи на једном сандуку, главу зарио међу руке, па се тако амо клати. Он је крупан и добро развијен човек, обријан и јако црномањаст. Одмах је скочио чим је чуо за што сам дошао. Ја сам имао у устима звиждаљку, да бих, по потреби, позвао жандарме, али он је изгубио присуство духа и мирно је пружио руке за лисице. Одвели смо га у ћелију, а са њиме однели и његов кофер, мислећи да се у њему може наћи што год што ће га теретити, али, сем једног великог ножа, нисмо ништа друго нашли. Одмах смо пак увидели да нам није ни потребно тражити још каквих доказа, пошто је он, чим је изведен био пред инспектора, тражио да му се допусти да се исповеди. То му је разуме се одмах и учињено по вољи и стенограф је писао све што је он говорио. Шаљем вам препис тих бележака. Ствар је била проста, али сам вам ипак обавезан што сте ми помогли при истрази. Са искреним поздравом ваш одани Г. Лестред.“

— Хм! Истрага је била доиста веома проста, примети Холмс, али чини ми се да Лестреду није тако изгледала кад је први пут дошао к нама. Сада пак да видимо шта вели Џим Бранујер. Ово је његово саслушање:

„Имам ли шта да кажем? Да, имам много да кажем. Хоћу да скинем све са своје душе. Можете ме обесити или пустити. Свеједно ми је. Кажем вам да ока нисам склопио од кад сам то извршио, а не верујем ни да ћу га склопити, док једном не дође време да се никад не пробудим. По некад ми изађе пред очи његово лице, али најчешће њено лице. Нисам никад без лика једног или другог од њих двога. Он ме гледа намргођено, сав црн, а она има израз изненађења на своме лицу. Да, то моје бело јагње, она је доиста морала бити изненађена, кад је прочитала смрт на оном лицу из кога је пређе само љубав читала.

— „Али све је то Сарина кривица и нека проклетство упропашћеног човека падне на њу, нека јој се крв у њеним жилама уцрвља да Бог да! То не говорим за то, што тражим да будем ослобођен... Знам да сам понова отпочео пити као каква животиња. Али она би ми опростила и пољубила би се уза ме, само да та жена није никад прекорачила праг наше куће. Мене је Сара Кушинг љубила — и то је зачетак целом злу — она ме је љубила, док се њена љубав није претворила у мржњу од онога часа кад је увидела да ја више волим и траг своје жене, који ногом у блату оставља, него ли све њено тело и целу душу њену.

Свега су биле три сестре. Најстарија је била врло добра женска, средња је била ђаво, а најмлађа анђео. Сари је било тридесет и три, а Мари двадесет и девет кад сам се њоме оженио. Ми смо били најсрећнији пар и у целом Ливерпулу није било боље жене од моје Маре. За тим смо позвали Сару да нам дође у госте на недељу дана, али та недеља дана продужила се у месец, и тако је то ишло док најзад није постала готово као члан наше породице.

„Ја сам тада носио плаву траку (заклет да не пијем алкохолна пића), те смо имали и мало уштеђевине. Боже мој, ко би могао помислити да ће до овога доћи? Ко је могао то и у сну сањати?

„Врло често сам долазио кући крајем сваке недеље, а по кад кад, кад је пароброд имао велико утоваривање, бавио сам се и по недељу дана, и тада сам се чешће виђао са Саром. Она је била лепа, висока женска, црномањаста и веома жустра.

„Некако је поносито држала главу, а сјај очију њених био је као варница! Али кад је моја мала Мара била у близини, ја нисам никад ни помишљао на њу, на то се заклињем, као што се Божјој милости надам!

„Изгледало ми је по неки пут, као да је она волела да буде са мном на само па би ме терала да изађемо где год у шетњу, али ја нисам никад ни помишљао да тако што учиним. Једне вечери очи ми се отворише. Бејах дошао с пута; моја жена не беше код куће, већ само Сара. „Где је Мара? упитах. — „Она је отишла да плати неке дугове“. Био сам нестрпљив и шетао сам горе доле по соби. „Зар не можеш бити срећан ни пет минута без Маре, Џиме?“ рече она. „То је рђава препорука за мене кад ти моје друштво није ни најмање пријатно!“ — „Све је добро, девојко моја,“ рекох ја и пружим јој свесрдно руку, а она је зграби обема рукама. Погледах је у очи и из њих сам све прочитао. Није било потребе да што год проговоримо, ни ја, а ни она. Ја се намрштих и тргох руку. Она застаде мало, за тим ме руком куцну по рамену и рече: „Држи се добро, стари Џиме!“ и са подругљивим осмехом истрча из собе.

„Од тога доба Сара ме је мрзела из дубине душе своје, а она је женска која уме да мрзи. Био сам луд што сам је пустио да са нама живи. О томе догађају нисам Мари ни речи казао, јер сам знао да ће је то ожалостити. Све је ишло као и пре, али сам после неког времена опазио извесну малу промену на Мари. Она је свакад била искрена и наивна, али је сада постајала неповерљива и сумњала је, тражећи сваки пут да зна где сам био и шта сам радио, од кога сам писма добијао, шта сам у џеповима имао, и хиљадама сличних лудорија. Из дана у дан бивала је све љућа и узбуђенија, тако да смо се врло често ни због чега свађали. Био сам просто изненађен. Сара ме је избегавала, али се од Маре није одвајала. Тако сам јасно видео, како је наговарала и тровала душу мојој жени противу мене, али сам ипак био толико слеп, да од свега тога ништа нисам могао разумети. После свега тога искидао сам плаву пантљику, и опет отпочео пити, држим да то никад не бих урадио, да је Мара остала као што је и пре била. Сад је бар имала разлога, да

буде са мном незадовољна — јаз између нас двога бивао је све већи и већи. По том је дошао на ред и тај Алекса Ферберн и све поче бивати црње и горе.

„Да би се могао видети са Саром, он је долазио мојој кући, за тим је отпочео правити и нама посете, био је умешан човек и лако је стицао нова пријатељства. Био је леп, млад човек, који је прошао пола света и умео причати о свему што је видео. Морам признати да је био добар за друштво, веома учтивог понашања и ако је био мрнар. Читав месец дана је долазио у моју кућу и ја никад нисам могао ни помислити, да ће ме какво зло снаћи од његове стране. Догоди се ипак нешто, што је код мене изазвало сумњу, и од тога доба нисам имао мира.

„То је била сасвим незнатна ситница. Ушао сам у салон изненада и приметио у очима своје жене необичну радост. Али чим је видела ко је ушао у салон, радости нестаде, постаде изненађена и окрете ми леђа. То је за мене било доста. Она је могла једино помислити по ходу од мојих ногу, да је Алекса Ферберн. Да сам га тада видео убио бих га, јер сам био као луд, кад бих се наљутио. Мара је приметила ђаволску ватру у мојим очима, па ми притрча са раширеним рукама.

„Немој, Џиме, немој!“ изусти она. „Где је Сара? Запитах је. „У кујни, одговори она. — „Саро, рекох улазећи у кујну, тај Ферберн не сме више никад прекорачити праг моје куће!“ — „За што?“ запита ова. „За то, што ја тако наређујем!“ — „Ох, рече она, ако моји пријатељи нису довољно добри за ову кућу, онда нисам ни ја.“ — „Можеш радити што год ти је воља, рекох, али ако још један пут видим у својој кући лице тога Ферберна, ја ћу ти послати за спомен једно његово уво. Мислим да се Сара препала од израза мога лица, јер ми ни речи није одговорила, и још исте вечери иселила се из моје куће.

„Не знам да ли је то било из пакости, али тек је Сара узела стан за две улице ниже наше, и почела је издавати станове мрнарима. Примила је у стан Ферберна, а Мара је одилазила тамо да са својом сестром и са њиме пије чаја. Колико је често одилазила тамо, то не знам, али сам једнога дана ишао за њом и кад сам доцније улетео на врата, Ферберн је као каква смрдибуба утекао на задња врата, преко баштенске ограде. Ја сам се заклео жени својој, да ћу је убити ако је још једном нађем у његовом друштву, и поведох је собом; она је плакала и дрхтала као прут, а била је бледа као смрт. Није остало више ни искре љубави међу нама. Приметио сам да ме је мрзела и да ме се бојала, а кад ме је помисао на то нагонила да пијем, она ме је тада презирала.

„Сара је увидела да више не може живети у Ливерпулу, и за то се вратила да живи са својом сестром у Кројдону. Тако је пошло све по старом. Најзад је дошла и ова последња недеља, пуна чемера и пропасти.

„Овако је ствар текла. *Меј Дej* се кренуо на пут, који је требао трајати седам дана, али је терет при утоваривању расклиматио и нанео квара лађи, те смо морали у пристаништу чекати пуних дванаест часова због оправке. Напустио сам лађу и пошао кући, мислећи како ће то бити лепо изненађење за моју жену. Те су ми се мисли врзле по глави кад сам улазио у улицу у којој се налазила наша кућа, али у том тренутку прође поред мене један фијакер, у коме је седела она са Ферберном; обоје су се разговарали и смејали, не помишљајући да их ја гледам.

„Кажем вам и дајем вам часну реч, да од тога тренутка нисам био више свој господар, и још ми и сада све то изгледа као нејасан сан, кад се сетим свега што је било. И сада ми све нешто по глави лупа као чекић, али онога јутра изгледало ми је као да цела Нијагара хуји и лупа по мојим ушима.

„Одмах сам, са дебелим растовим штапом у руци, полетео за колима, и трчао сам у приличном одстојању за њима, док се нису зауставили пред железничком станицом. Пред касом је била маса света, те ме нису могли приметити. Узели су карте за Ну Брајтон, а и ја тако исто, па сам сео у возу у трећа кола иза њих. Кад су стигли, шетали су уз обалу, и најзад узели чамац да се провозају. То је било као поручено за мене.

„Било је мало магле, услед испарења воде, и једва се на неколико стотина корачаји могло видети. Погодио сам и сам чамац и завеслао за њима. Једва сам могао видети њихов чамац, пошто су и они веслали истом брзином као и ја. Могли су бити читаву миљу далеко од обале кад сам их достигао. Магла је била као каква густа завеса свуда око нас. Боже мој, никад нећу заборавити израз њихових лица, кад су угледали ко је тај, што је за њима јурио. Она је вриснула. Он је псовао као лудак и гурао ме веслом, јер је могао читати своју смрт из мојих очију. Одгурнуо сам га и ударио штапом, који му је размрскао главу као какво јаје. Њу бих можда и поштедео, али га она загрли рукама, наричући: „Алекса, Алекса!“ Ударио сам још један пут и она се испружи поред њега. Био сам као дивља животиња кад окуси крви. Да је Сара била ту, тако ми Бога, и она би отишла за њима. Извадио сам нож и — ето, казао сам доста. Причињавало ми је неку дивљу радост кад сам помислио како ће се Сара осећати, кад добије ову успомену за своје мешање у наш брачни живот. Везао сам њихова тела за чамац, а из чамца извукао једну даску и чекао сам док нису потонули. Знао сам врло добро да ће сопственик чамца помислити да су по мору залутали због магле. Очистио сам се лепо, вратио се на обалу па отишао на лађу; нико живи није могао посумњати на то што се догодило. Те ноћи сам спаковао аманет за Сару Кушинг, а идућег дана послао сам га из Белфаста.

„Сад знате праву истину. Можете ме обесити и чинити са мном што год хоћете, али ме не можете казнити онолико, колико сам кажњен. Не могу да затворим ока, а да не видим та два лица како ме гледају — гледају ме онако, као што су ме гледала и кад сам им са чамцем кроз маглу пришао. Ја сам њих брзо убио, а они мене полако убијају, и ако још једну такву ноћ проведем, ја ћу или полудети или умрети пре но што сване. Немојте ме остављати самог у ћелији господине, молим вас, немојте, и да Бог да се са вама у вашим мукама поступало онако, како ви са мном будете сада поступали.“

— — — — — — — — — — — — — —

са енглеског, **Мих. А. Рашковић**

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖЕ СЕ

Милеву Радовановић, бив. дуванџику, тражи кварт теразијски ради узимања на одговор за извесно кривично дело (§. 225. т. 1. казн. зак.) но она се крије и до сада се није могла пронаћи, те се с тога препоручује свима полицијским и општинским властима, да Милеву у случају проналаска спроведу кварту теразијском или Управи града Београда с позивом на Бр. 10704.

Владимира, сина **Ђорђа Николића**, из Понора у окр. пиротском, који је са својим газдом Нешом Веселиновићем, лончаром из Блата био прошле године у Шапцу — нестало је још марта месеца пр. год. и до сада се о њему није могло ништа сазнати. Владимир је стар 14 год. — Нека га све полицијске и општинске власти потраже и у случају проналаска спроведу начел. окр. пиротског, или Управи града Београда с позивом на Бр. 10655.

Светислава, сина **Миладина Блоушевића**, из Мротишића, у ср. колубарском, окр. ваљевском, нестало је на необјашњив начин. Он је из Бачеваца пошао 21. марта тек. год. по подне, али кући није долазио, нити се ма шта о њему до сада сазнало. Сумња се да је украден. — Позивају се све полицијске и општинске власти да Светислава живо потраже и у случају проналска спроведу га начел. округа ваљевског с позивом на Бр. 3162. — УБр. 10904.

Марица, жена **Дамњана Ђенадића**, из Ботурића, 7. марта одбегла је од свога мужа и оставила седморо деце. Марија је стара 30 год., у лицу црномањаста, лепушкаста, средњег раста, обично развијена, у сукненом сељачком оделу. По мишљењу њеног мужа она је одбегла у намери да ступи у какав хотел или проститутску радњу. — Позивају се све полицијске и општинске власти да Марију потраже и у случају проналаска спроведу начел. среза жупског с позивом на Бр. 2846. УБр. 10803.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Трећа је већ година, како је београдска полиција ступила у ближе познанство са овим **Миланом Аничићем**, достојним следбеником Николе Милојевића и Алексе Костића. Јединац имућних родитеља из Брзе Паланке, свршио је 4 раз. гимназије и трговачку академију у Темишвару. Сада му има 22 год., средњег је стаса, црномањаст и лепушкаст.

По свршеној школи настанио се у Брзој Паланци код свога оца, па место да уђе у радњу и прихвати је, он оде за општинског писара, али како ово место није одговарало његовој „интелигенцији“ прешао је у Неготин као дијурниста тамошњег грађевинског одељења.

И на једном и на другом месту одмах је испољио многе знаке будућег варалице. Још као дериште био је велики љубитељ лепога пола, коме је својом лепом појавом и брбљивошћу импоновао, а није бирао ни средства да паланачке лепотице за себе придобије. У низу узрока који су га довели до моралног пада, ова болест долази на првом месту. Неколико је пута полицији падао шака и увек обећавао да ће се поправити, па узаман.

Прво је почео да се задужује и узима паре на очев рачун. Отац је јединцу гледао кроз прсте и ревносно све плаћао. То је овога охрабрило, те је већ почео вршити ординарне преваре не само у Паланци Неготину и у опште целој источној Србији и Београду, већ и по Аустро-Угарској. Кад почини неколико превара у Србији и због тога се повија, он пребегне преко Дунава, па тамо врши преваре док се они у Србији заборави или их отац заташка, па се онда опет врати натраг.

Навешћемо овде неколико превара његових, које су власти познате, а које он потпуно признаје. Из њих ће се најбоље видети његова препреденост и средства којима се при преварама служи.

Као дијурниста у Неготину загледа се он у једну од најлепших девојака неготинских и обећањима да ће је узети за жену и другим лагаријама залуди и њу и њене родитеље, који су били пресрећни што су нашли тако добру прилику. Он је се овом њиховом заблудом користио и измамио им унапред на име мираза и припрема око свадбе 500 дин., сву њихову за више година муком стечену готовину, коју су они од уста одвајали да би кћер са чим имали удати. Када је видео да их је до последње паре испрпао, онда их је напустио, оставио осрамоћене и оголеле.

Лањскога лета путовао је по источној Србији и извршио више превара, од којих је најинтересантнија она у Лесковцу.

У Лесковац је дошао из Ниша. Одмах је сазнао за лепу Л....., која је са својим ујаком држала тамо једну кафану. Због ње је сва лесковачка интелигенција долазила у исту кафану и облетала око ње, трошећи немилице, али је она ретко кога усрећила осмејком својим. Чим је Аничић дошао у кафану, ступио је у њено друштво, представивши јој се као *Милан Ђ. Анђелковић, свршени иравник* и резервни потпоручник из Кладова.

Овом лажном титулом, лепом и отменом спољашношћу, ласкањем и обећањима да ће је узети за жену, јер без ње не може живети, и да је нарочито за то и дошао да је испроси — он је одмах постигао жељени резултат — она му је се сва предала. Да би и њу и ујака јој у тој заблуди што боље одржао, он јој да и неки прстен, који је нарочито за ово купио био. Радости Л..... и ујаковој није било краја. Није шала, таква се прилика не налази често. Син имућног трговца из Кладова, свршени правник, резервни потпоручник, леп, млад, — шта се више може пожелети? А и Милану било је срце на месту што је на тако лак и брз начин изиграо и оставио на цедилу лесковачке Дон Жуане. Ручак, на коме је Милан задржат, претворио се у право весеље. Музика је свирала цео дан и целу ноћ, а увече је кафана затворена за публику још у 8 сати; унутра је остала само најужа породица у највећем весељу. Врата нису хтели отворити ни самом капетану, који је покушавао да после 8 сати уђе у кафану.

Сутра дан Милан предложи својој вереници да учине на колима излет до Врањске Бање. Предлог би оберучке примљен и млади пар крену се изјутра и оде на фијакеру у Врањску Бању. Пошто су се у Бањи лепо провели, врате се доцкан у вече у Лесковац. Аничић као гост остане и те ноћи код Л..... и ујака јој на преноћишту.

Но док су се они тога дана проводили и уживали у Бањи, ево шта се за његову несрећу догађало у Лесковцу.

Вест о доласку Милановом и његовој изненадној веридби са Л..... прохујала је одмах целим Лесковцем. Многи су долазили да њеном ујаку честитају срећан удес. Између осталих дошли су некако у једно време и тамошњи трговци Ђ. и Т. Први је «имао част» да се пре неколико дана упозна са младожењом у Зајечару и да га као сина једног угледног трговца и свог доброг пријатеља из Неготина «послужи са 40 динара», докле га је други лично препоручивао још из Паланке и на име очево дао му 30 динара по доласку у Лесковац. Док су се ова двојица препирали о идентичности младожењиној, дотле нестрпљив кафеција повика:

— Шта вам је, људи, какав Туцић, какав Антић није он ни једно ни друго, већ *Милан Анђелковић, из Кладова, свршени иравник и резервни официр.*» Ево вам и његове визиткарте.

— Та оставите, познајем ја и њега и његовога оца у Паланци, зар сам мало пута у њихову кафану свраћао, опет ће Т.

Овој њиховој препирци присуствовао је и један кмет, који о свему одмах извести капетана. Цела ствар свршила се са 30 дана затвора.

Чим је Аничић одведен у капетанију, његова «вереница» побегла је, да би избегла срамоту, а њен ујак остао грувајући се у прси.

По самом признању Милановом он се још четири пута верио на овај начин у разним варошима, но о томе за сад нећемо више говорити на овом месту, већ ћемо поменути још неколико превара његових друге врсте.

У јесен 1903. год. путовао је лађом из Београда за Кладово. У лађи се упозна са В. Н. свршеним правником и бив. судским писаром, који му се вајкао како не може да поново добије службу, на коју је због болести био дао оставку.

— А што ми то не рекосте у Београду, могао бих вам израдити преко мога стрица где год хоћете секретарско место.

— Ко је ваш стриц, ако вас смем питати.

— С. Г. председник министарства. Ја сам му рођени синовац, али ме воли више но синове. Он ме је и школовао у Паризу док нисам свршио правни факултет, и нема жеље коју ми не би испунио.

— Кад је тако, господине, онда ћу се ја користити вашом добротом — одговори му В. Ја ћу вас умолити да за неколико дана будете мој и мојих родитеља гост, па после да се опет вратимо у Београд.

— Драге воље — одговори министров «синовац». Мени је и иначе највеће задовољство да ближњем учиним какво добро.

Тако га В. одведе својој кући у К. Одмах се у томе месту прочује како је синовац председника министарства дошао и многи мештани почеше му долазити на молбе и жалбе. Сваког је он великодушно примио, обећавао и наплаћивао по нешто на име таксе и других неких ситница око решења његова питања.

К-ска општина имала је у то време неки спор са једном суседном општином, те општински одбор са судом реши, да се изабере депутација и са министровим «синовцем» пошље у Београд, пошто је он обећао да ће је лично представити «своме стрицу» и гарантовао да ће ствар бити решена у њихову корист, па да се тако користе овом згодном приликом.

Сељани оне друге општине то чују и њихови виђенији људи почну око њега облетати и молити га, да буде на руци, јер су они у праву. Он им свима обећа да ће радити у њихову корист и увери их, да ће се спорно питање решити у њихову корист.

Да би ово обећање било сигурније и да им К-чани не би подвалили, и ова општина реши да пошље депутацију са «министровим синовцем» у Београд.

И заиста одређеног дана пођу за Београд са њим В. и обе депутације. И једну и другу депутацију уверавао је на само, да ће он „стрицу» говорити само у њихову корист, те су и једни и други депутирци били задовољни, смешећи се подругљиво једни другима.

Кад су стигли у Београд одседну у хотел «Крагујевцу», па пошто су се ту прочастили, «синовац» оде под изговором да се пресвуче, али, наравно, више се и не врати. Депутирци и В. чекали су, чекали, па кад овога никако није било, онда су пошли по вароши да га траже, и ту су сазнали да «министров синовац» није нико други но Милан Аничић, варалица. Покуњених носева вратили су се натраг на врат на нос и депутирци и В., не казујући ником своју бруку, а молећи се Богу да «министровог синовца» нанесе пут још једном кроз њихове крајеве, те да му даду награду за његове препоруке.

Прошлога пролећа отишао је у Земун и одсео код «Црног Орла». Знао је да његов рођак г. Р. Р., чиновник из Београда, врло лепо живи са тим кафецијом, те му одмах преда једно писмо, које је раније спремио, а у коме га г. Р. прелоручује кафецији као свога брата, који полази у Земун на неколико дана да се проведе и разоноди од студија, с тим да ће он платити за њега сав трошак а и у готову што му буде дао.

Кафеција верујући да је писмо писао заиста Р. прими га врло љубазно и да му најбољу собу, добар кост и за цепарца стави му на расположење колико је кад требало. Тако је ту осигурао стан, храну и трошак, а по вароши се дигне да што заради.

Код једног тамошњег трговачког агента, доброг Србина, примети два лепа велосипеда. Одмах се упозна са њим, представи му се као официр у оставци из Београда, «*контра-завереник*», а већ другог дана затражи му велосипед да се извезе у земунску околину. Агенат му га одмах да без речи, али то овоме није било доста, већ пошто је склонио тај велосипед у вароши, врати се натраг истом агенту и замоли га и за други велосипед, јер се сад, рече, срете са једним другом из Београда, па би желео да с њим заједно изјашу. Овај му да и други велосипед, а «контра-завереник» оба однесе на лађу и кидне за Оршаву. У Кладову изађе и прода оба вилосипеда по 170 дин.

Преварени агенат и кафеција од «Црног Орла» пређу после неколико дана у Београд и представе ствар београдској полицији, која истрагом утврди да је то био овај Аничић, те распише тражење за њим. Кад то чује његов

отац, он оде у Земун и измири и агента и кафецију, те они од тужбе одустану.

Прошле јесени и зиме извршио је у Београду више превара, махом путем писама. Тако је на рачун г. Н. З., народнога посланика, дигао хотелијеру код «Париза» 60 дин. а хотелијеру код «Националa» 40. Напише им писма, тобож од стране тога посланика, којима се моментано тражи извесна сума новаца, па им после преда и новац прими.

Да би што боље успео, најпре се добро информише о односима оних у чије име пише и онима којима пише.

На овај је начин преварио једнога трговца на Врачару, па кафеције код «Орача», «Гргеча» и «Такова».

Поред свег трагања београдске полиције за њим, он је успео да два месеца остане прикривен код једне своје милоснице — певачице — излазећи у варош само у згодним моментима да изврши смишљену превару.

Но када је пре неколико дана отишао кафецији код *«Космајца»*, да за рачун једног овд. ракицијског трговца и кафецијиног сродника по спремљеном писму дигне 60 дин., кафеција га је према ранијој обзнани полицијских органа познао и предао једном жандарму, а овај Управи гр. Београда.

Моле се све полиц. власти да акта несвршених кривица ове препредене варалице ако их где има, пошљу Управи гр. Београда, која по његовим многим преварама води и лењење, а и приватна лица, која је Аничић преварио и оштетно, позивају се да се са својим тужбама обрате Управи Београда. **Ж. Л.**

ПОТЕРЕ

Драгутин Петковић, ковач по занимању, стар 18—20 год., средњег стаса, плав, одговара код начелника среза алексиначког за опасну крађу. Пошто је Драгутин у бегству, то срески начелник моли све полицијске власти да га у својим домашајима живо потраже и пронађеног њему стражарно спроведу с позивом на Бр. 3193.

Никола Туцић, из Плавне, притвореник среза брзопаланачког, ноћу између 21. и 22. пр. м-ца побегао је из притвора, проваливши зид на срескоj апсани. Он је стар 16 година, стаса средњег, косе црне, лица плава, надувена у оделу је од белог сукна, на глави носи црну шубару а на ногама опанке. — Позивају се све полиц. и општинске власти да Николу потраже и у случају проналаска спроведу начел. среза брзопаланачког с позивом на Бр. 2338. — УБр. 10390.

Порог Габор, аусто-угарски војни бегунац, стар 27 год., раста средњег, дежмекаст, косе и обрва црних, очију граорастих, бркова великих риђих, говори мађарски и помало немачки, на једној руци има жиг «R. S. 1897»; он је по решењу команданта дринске дивизијске области имао да се спроведе у Краљево на стално становање, и побегао је 20. ов. м-ца из ходника општине ваљевске. — Позивају се општинске и полицијске власти да овог сумњивог бегунца живо потраже и у случају проналаска спроведу начел. окр. ваљевског с позивом на Бр. 2970. — УБр. 10771.

Милева Н., служавка, родом из Јагодине, стара 40—45 год., раста високог у лицу плава, забрађена плавом шамијом, 25. пр. м-ца извршила је крађу разних ствари својој газдарици г-ђи Јелени Марковић, удови, из Београда, и то: један зелен јорган опшивен роза чаршавом, један јастук, роза чаршав, бели асталски чаршав, две кухинске беле крпе и једно парче сапуна — све у вредности 30 дин., па је са покраденим стварима побегла незнано куда. Позивају се општинске и полицијске власти да Милеву потраже и у случају проналаска спроведу је са нађеним стварима Управи града Београда с позивом на Бр. 11012.

Никола Девечарски, бив. слуга из Сремчице, родом из Београда, решењем првостепеног суда за округ београдски стављен је под суд и у притвор за опасну крађу, извршену прошле године Милану Јовановићу, терзији из Сремчице. Никола је плав, ћосав, висок, жуте косе, буцмаст, стар до 19 год. у сељачком оделу. — Позивају се све полиц. и општинске власти да крадљивца, који је у бегству, живо потраже и нађеног спроведу поменутом суду с позивом на Бр. 31590|904. — УБр. 10661.

Јован Ковинић, калфа бакалски, родом из Сићевца, стар 16 год., окривљен је у Београду за поткрадање свога газде Митра Вуковића, трговца. Када је спровођен кварту побегао је испред жандарма. — Позивају се све полицијске и општинске власти да Јована потраже и нађеног спроведу Управи Београда с позивом на Бр. 11193,

Непознати лопови ноћу између 27. и 28. прош. м-ца обили су позадна врата на дућану Живка Матића, трг. на Цветном Тргу у Београду и из отворене фијоке украли до 120 дин. у разној монети. — Позивају се све полицијске и општинске власти да за крадљивцем предузму тражење и у случају проналаска спроведу га Управи Београда с позивом на Бр. 11353.

Михаило Шонда, књиговођа трг. радње Милана Живковића и комп. 30. марта тек. год. по подне побегао је са 6000 дин., колико му је била дала његова фирма да исплати неким овд. новчаним заводима.

Михаило је родом из Београда, стар 26 год. средњег — више малог раста, риђ, риђих и горе повијених бркова, косе риђе, бриje се. Од одела имао је на себи сако одело грао, на штрафте, црн врскапут и црн полуцилиндер.

Он је прошле године био проневерио Е. Рауману, овд. трг., 11.000 дин., али је по потерници ухваћен у Трсту и враћен у Београд, но господар му је опростио, те му је тако дата прилика да поново учини проневеру.

Позивају се све полицијске и општинске власти, да за **Шондом** предузму најживље тражење и у случају проналаска спроведу га Управи Београда с позивом на Бр. 11425.

Награда је ономе ко га ухвати 500 дин

ПРЕСТАЛА ПОТРЕБА

Престала је потреба за тражењем **Траила Негрића,** чију смо потерницу изнели у 10. и 11. броју овог листа, пошто се исти предао срескоj власти у Ваљевцу. — УБр. 10164.

Штампа Крађ. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Аличић.

БРОЈ 14. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 10. АПРИЛА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви **„Полицијског Гласника“** не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу чл. 4. закона о административној подели Краљевине Србије, решено је:

да се општина тесовишка, коју сачињавају села: Тесовиште, Гумериште, Клашница, Мечковац, Бојин Дел и Пљачкавица ,по изјављеној жељи својих становника, премести из среза пољаничког у срез пчињски.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 31. марта 1905. год. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу чл. 34. зак. о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење истог Савета од 18. марта ове год. Бр. 1933, које гласи:

да се Рафаило Вукадиновић из Београда, бив. учитељ, родом из Новог Пазара у Турској, и поданик исте државе, по његовој молби прими у српско поданство, заједно са својом женом Софијом, изузетно од § 44. грађанског закона као дојакошњи српски заштићеник.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 26. марта 1905. год. у Београду.

На основу § 3. уредбе о ноћним стражарима, од 28 децембра 1861. године В.Бр. 2553. Министар унутрашњих дела, споразумно с Министром војним, а према решењу истог од 27. октобра 1904. год. С.Бр. 758. прописује ову

ДОПУНУ У ПРАВИЛУ

ЗА ОБРАЗОВАЊЕ НОЋНИХ СТРАЖАРА

од 14. јануара 1865. год. Ф.Бр. 3176. и допуни овога од 14. септембра 1903. године ПБр. 24.077.

I

Тачци 4-ој после става другог додаје се нов став који гласи:

Ноћни стражари у Београду саставни су део жандармерије, и према томе, они као и жандарми и војници сталног кадра, потпадају под војну дисциплину и војно судство, по одредбама дисциплинске уредбе и војно-судских закона (чл. 2. зак. о жандармерији и § 11. зак. о пост. вој. судова у кривич. делима) за сва дисциплинска и кривична дела, која учине, док су у служби ноћних стражара.

II

Допуна ова ступа у живот од дана када се обнародује у „Српским Новинама“.

П.Бр. 8212.
30. марта 1905. год.
у Београду.

Министар
унутрашњих дела
Стој. М. Протић с. р.

(Ова допуна обнародована је у „Српским Новинама“ 1. априла 1905. године).

СТРУЧНИ ДЕО

МЛЕКО У ЖЕНСКИМ ДОЈКАМА

као знак трудноће и скорашњег порођаја

(НАСТАВАК)

Али сем ових појава код шипараца има и таких случајева, где се баш и код одраслих и зрелих људи јави нека врста функционисања дојака и лучења млека, па и та неправилност је већ довољно позната. Да не спомињем оне аномалије у саставу мушкога тела, где се поред неких неправилности полних органа и дојке тако развију, да сасвим одговарају дојкама женином — та се појава у Науци зове Гинекомастија (Gynaecomastia) — довољно је, да подсетим на оне случајеве, где се дојке у мушкарца привремено тако развију, да исто тако у свему одговарају дојкама у жене. Тако н. пр. Баухин (Bauchin), Бенедикт (Benedictus), Бартолин (Bartholinus), Санторије (Santorius), Хумболт и Бонпланд (A. v. Humboldt и A. Bonpland[1]) у својим списима спомињу, како су наилазили на случајеве, где мушкарцима дојке толико порасту и у тој мери млеко луче, да они своју децу доје, те у томе своје жене замењују. Цизат (Cysatus), шта више, тврди, да има читавих ди-

[1]) A. v. Humboldt: „Reise in die Aequinoctialgegend des neuen Continents“ 1796—1804.

вљачких племена, где мушкарци децу доје, а и Бартолин наводи, да мушкарци Новога Света имају млека у дојкама.

Колико вере ваља тим исказима поклонити, није могућно овде расправљати. Истина је, да неки писци (н. пр. Strassmann, Gruber[2]) таке приче упућују у област бајака и ако долазе од тако великих ауторитета као што беше Баухин, Бартолин и Хумболт, али бар неке од њих ипак не смемо тако одсудно порицати. То би било погрешно — већ по оним опажањима што смо их мало час споменули, кад беше реч о млечним дојкама новорођене деце и дечака-шипарица. А могућност таке појаве не можемо порицати ни с тога, што доиста има неколико таких случајева, посматраних и описаних од стручних људи (па баш и из новијега доба), у које не смемо посумњати. Тако н. пр. Шенк (J. C. Schenck v. Grafenberg[3]) наводи, како је један брајзашки грађанин имао у својим дојкама толико млека, да га је по вољи могао, кад год је хтео, у млазу истиснути. Шале ради чинио је он то и у веселом друштву, прскајући своје млеко другоме у лице. — Француски ауторитет у Судској Медицини и некадашњи професор тога предмета, — Турд (Tourdes) — наводи један такав случај, где је неки војник у једној од својих дојака имао приличну количину млека. — Леблонд (Leblond) је реферисао француском „Друштву за Судску Медицину“ један случај, где је неки млад човек од 25 година имао у својим дојкама знатне количине млека. — Шмецер[4]) описује један случај те врсте код неког 18-годишњег војника овако: „Дојке на први поглед нису веће од дечје песнице, пабушастије су него обично код мушкараца. Лучење млека никад не престаје; и ноћу тече. За 24 сахата истече до 2 унце, за две недеље 10—11 унца.

* * *

Према оваком искуству о лучењу млека у човечјим дојкама није чудо, што се оно као знак трудноће и порођаја стручно неједнако оцењује, а у судској пракси различно примењује. Тих разлика у стручном схватању и практичном примењивању тога знака беше већ у старо доба, а има их и данас. Тако се н. пр. по старом бабенбершком кривичном законику млеко у жениним дојкама ценило као сасвим поуздан знак да је жена скоро родила, а кривични законик Карла V. (Constitutio criminalis Caroli V.) примао га је у судској пракси само са неким извесним ограничењем. Слично су о томе подељена мишљења и данашњих стручних медицинских и правних ауторитета. Неки од њих тај знак високо цене, нарочито у извесним приликама (н. пр. Hofmann, J. L. Casper[5]), Säxinger, Seidel, Dittrich, Emmert, Schlockow, Bornträger, Vibert и т. д.) и у даним приликама вешто се њиме служе, а други му не признају толику важност, и ако га и они никада не губе из вида (н. пр. P. Brouardel[6]), C. Rapmund, Litaud и т. д.). Сви се пак у томе слажу, да *млеко у женским дојкама није апсолутно поуздан знак ни трудноће ни порођаја* — од прилике исто онако, као што ни многи други, иначе веома употребљиви знаци у Судској Медицини не дају свакад апсолутне сигурности. И у томе су стручњаци сагласни, да тај знак не игра тако важну улогу у споровима о трудноћи, колико у питању, је ли женскиња родила или не? У случајевима где би постојала сумња на трудноћу, има и других много поузданијих, па баш и апсолутно поузданих знакова, по којима се цени и мишљење доноси, а у приликама, где је у питању порођај, може се десити, да и они други знаци нису поуздани, или да су се већ изгубили — као што је на пр. случај код порођаја пре 4—8 недеља. У таким приликама ће, дакле, и тај знак згодно послужити за објашњење спора — и ако није апсолутно поуздан. С тога га сви судско-медицински аутори истичу — па баш и они, који му иначе не дају велику вредност, као што је н. пр. Бруардел[7]). Нарочито добија тај знак своју праву практичну вредност тек онда, кад га лекар свестрано и пажљиво проучи, па онда резултате тих проучавања обазриво употреби. За то је потребно, да се упознамо бар с главним погледима, који се односе на проучавање и процену тога питања у опште, па онда и с начинима, који могу наћи згодне примене у појединим конкретним случајевима те врсте.

Сасвим је јасно, да судско-медицински вештак у случајевима, где постоји основана сушња, да је жена пре кратког времена родила, неће моћи одлучно свој суд дати, ако на сумњивој особи не констатује ништа друго до то, да у дојкама нема млека. *Негативан резултат* прегледа не даје му још права, да искључи могућност скорашњег порођаја, јер има много и таких жена — нарочито у новије, модерно доба — које, истина, затрудне и роде, али никад млека у дојке не добију. Сем тога ваља у таким приликама свагда и то имати на уму, да породиље, које саме не доје — а те најчешће и долазе на судско-медицински преглед, јер се махом од свога детета раставе — убрзо „засуше“ или „запрагну“ — т. ј. убрзо млеко у дојкама изгубе. По гдекада бива то одмах већ првих дана после порођаја („млеко пресече“, „млеко се обастрми“), али су то већ ређи случајеви, ако се то стање намерно не изазове[8]). Обично је, да се лучење млека после порођаја, ако жена не доји, тек полако и постепено — тако ређи типично — губи, па и на ту околност ваља своју пажњу обратити. Недељу или две дана после порођаја смири се мало она прва бујна навала млека, што се одмах с почетка, често уз повишену телесну топлоту („млечну грозницу“) јавља, — и набреклост дојака мало попусти. Али и у том стању може се још увек за читавих 6—10 недеља после порођаја притиском из породиљиних дојака по која кап млека истиснути. — Ако би, дакле, лекар у таким приликама површно испитивао и необазриво судио, могао би врло ласно погрешити.

Сасвим друкче стоји с тим питањем, кад лекарски преглед женских дојака испадне *позитиван*, т. ј. кад лекар у њима констатује лучење млека. Сам тај знак за себе не даје му, истина, још права, да тај спор позитивно реши, али му

---

[2]) Strassmann: „Lehrbuch der gerichtlichen Medicin“; Stuttgart: 1895; S. 141. — Gruber: „Über die männliche Brustdrüse u. über d. Gynaecomastie;“ Memoires de l' Académie de St. Petersbourg; — VII. Serie; X. Th. № 10.

[3]) „Lac in viris quibusdem effectum et productum.“

[4]) Schmetzer: „Milchabsonderung in männlichen Brüsten“; — Schmidt's Jahrbuch der gesammten Medicin; Bd 15. 1837. S. 165.

[5]) Каспер је ауторитет у Судској Медицини, а сматра се за најобазривијег, управо најскрупулознијег оцењивача судско-медицинских доказа и метода, па се ипак о том питању изражава овако: „Dagegen wird der Befund von Milch in Brüsten, den man auch bei Leichen betreffenden Falls sehr leicht erheben kann, immerhin ein *höchst werthvolles Kriterium der stattgehabten Geburt bleiben*“. (Casper-Liman: Handbuch der gerichtlichen Medicin. — Berlin, 1889. — Seite 231).

[6]) Quelques médecins légistes ont attribué à la présence du lait ou du colostrum dans les seins de la mère inculpée une valeur que les recherches modernes ne permettent pas de lui conserver (P. Brouardel: „L'infanticide“. — Paris; 1897; pag. 149).

„*La sécretion lactée n' est pas un signe absolu de la grossesse*“. (P. Brouardel: „Le mariage“. — Paris; 1900; pag. 215).

„Die Brustdrüsen secerniren..... Hierbei ist jedoch zu bemerken, dass die Sekretion der Brustdrüsen fur die Diagnose der stattgehabten Geburt *an sich nicht viel sagt*“ (Rapmund: „Der beamtete Arzt.“ — Berlin 1904; I. S. 298.

[7]) Le médecin légiste doit d' abord s'enquérir s'il y a du *lait dans les seins* (P. Brouardel: „Le mariage. — Paris; 1900; pag 307.

[8]) Жене „обастрме“ себи млеко вештачким средствима — н. пр, не једу или не пију по неколико дана, узимају лекове, стежу се, излажу се зими итд.

даје довољно основана разлога, да више помишља на порођај, него на какве изузетке и ретке аномалије, па да онда у томе правцу и даље испитује и трага. С тога му је прва дужност, да поред тога знака потражи и друге, позитивније критерије скорашњег порођаја. У сасвим свежим случајевима, махом, њих није тешко констатовати — нарочито у оним приликама, где се преглед врши на лешини. Ако их доиста нађе, онда је суд његов много основанији: — онда млеко у дојкама само згодно допуњује оне друге знаке, или обратно.

На жалост лекар није увек у тако повољној прилици, да при прегледу нађе све знаке свежег порођаја на окупу, па још тако јасно изражене, да о њима не може бити сумње. Нарочито се код живе породиље по гдекада стеку тако незгодне прилике, да лекар ни прво време после порођаја с тим знацима није на чисто. Често их је већ одмах с почетка мало или су нејасни; по гдекада се сами од себе брзо изгубе или их породиља вешто притаји, промене, на други начин тумачи[9]) и т. д. — па их је онда тешко и констатовати, а камо ли правилно проценити. А што је још најобичније: — док таки спор до лекара дође, прође по гдекада неколико недеља, а за то време обично нестане свих других јаснијих знакова скорашњег порођаја — сем млека у дојкама. С тога нам оно и јесте врло често једино средство за оцену таких спорова, нарочито код жена, које су више пута рађале.

У случајевима, где је лекар принуђен, да баш једино по млеку у дојкама сумњиве особе своје закључке изводи и на њима своје мишљење оснива, ваља му тај знак нарочито и свестрано испитати. Ево на што лекари у таким приликама нарочиту пажњу обраћају.

Пре свега савестан лекар неће никад пропустити, да се и о *количини млека* у дојкама обавести. Обично је, да једрим и здравим породиљама — нарочито за првих дана после порођаја — навре толико млека у дојке, да често само од себе одилази („цури“), или да баш и у млазу бризне, чим препуну дојку и најмање притиснемо. Тиче ли се пак ненормалног лучења у дојкама, дакле млека у женскиња, које нису скоро родиле, онда је, *махом*, његова количина незнатна. Истина је — а то смо већ раније наговестили — да и у ненормалним приликама може бити обилатог лучења млека у дојкама, али су то врло ретки, изузетни случајеви с којима се обично не рачуна. С тога неки с правом узимају велику количину млека у дојкама као знак, да је та појава пре последица порођаја, него које неправилности или аномалије (Säxinger[10]). По себи се разуме, да умерена или мала количина млека не може лекару послужити као ослонац за противно мишљење, и то из истих оних разлога, које смо навели код случајева, где баш породиљске дојке слабо или никако и не прораде.

С правом скрећу неки аутори (Hofmann, Säxinger, Leggrand du Saulle, Lutaud, Borntrâger и т. д.) у таким приликама особиту пажњу судско-медицинским вештацима и на *квалитет млека* — а ево зашто. Познато је н. пр., да кравље млеко одмах, пошто се крава отели, има сасвим друге особине, него млеко из каснијег доба. Други му је изглед, друга боја и прозрачност, други кус и мирис и т. д. — а и то упада у очи, да је н. пр. жиће и масније, да се угруша, кад се узвари и т. д. Те разлике тако су јасне, да се не могу ласно привидети. С тога се то млеко управо и не зове „млеко“ (вареника, јомужа итд.), него грушавина или грушалина[11]) (лат. не lac, него colostrum; нем. не Milch, него Biestmilch), и с тога ће га ретко где за чељадску исхрану употребити. Тек кад прође извесно време, млеко се врати на своју обичну меру, добије своје обичне особине и своје обично име, и почне се у кући као храна трошити и прерађивати.

(свршиће се)

Д-р М. Јовановић — Батут.

[9]) Н. пр. крволиптење првих дана као месечно прање, породиљски одлив као обично „бело прање“ женино и т. д.

[10]) Das Vorhandensein von *Milch in grosserer Menge* in den Brüsten ist ebenfalls für die Diagnose ein Zeichen von Werth.“ (Säxinger: Schwangerschaft nnd Geburt; Masckah's Handbuch der gerichtl. Medicin; III. Bd. Seite 244

[11]) Ваљда за то, што се ласно прогруша, чим узвари.

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ
(1793 — 1869)

III.
Полиција у Србији од 1804. — 1869. год.

(НАСТАВАК) 8

2. **Телесне**, које су се најчешће примењивале и обично досуђивале за *иљевине, повреде, силовање, лажно оптадање, непослушност према издатим наредбама, просте крађе, јатаковање, отмицу девојака* и т. д.

3. **Казне затвора**, које су биле врло ретке, и чију примену у Вождовом протоколу налазимо само под № 1238, од 20. марта 1813. Она гласи:

„Писато Совјету, како смо примили њиово писмо, с коим и сва испитања и признања Суда Великога примили смо, и разумели смо свирепо и безбожно поступање воиводе Раке Леваица и његови момака с људима његове кнежине, *на кое препоручено им, да момци воиводе Раке трпе пет по годину дана*“ и т. д., и

4. **Новчане**, које су се примењивале на кријумчаре, као што се види из ниже изложених редака:

„№ *741. 20. јунија.* (1813). Писато воиводи Анти Симеуновићу за оне трговце, који су протурили на капетана Ђорђеву стражу 60 оваца са јагањци и 12 овнова и 3 коња и два товара соли, да и повата, оне кои су терали и оне трговце, и на свака брава овча по грош да пошљу и на три коња 300 гроша, на два товара соли 20 гроша, чини свега 452 гроша и то до 6: дана ако непошљу, послаћу 50: момака и узећу им на свака момка по 100. гроша — и ајдуком да забране, да не арају по Турској: 16: магараца, кое су ајдуци дотерали, да врате натраг“.

Поред изложеног, у *Протоколу* има ваздан наређења која се односе на магистрате, војводе и кнезове било у погледу правичног вршења њихове дужности, било у погледу извиђања њихових кривица по тужбама народа. Из ових наређења јасно се види, да су и војводе и магистрати зависили на првом месту од Карађорђа, па тек онда од *Совјета*. Даље се још види, да је Карађорђе узимао великог учешћа у судским пословима, као и да је поједине ствари сам лично пресуђивао, а у појединим случајима казне праштао и кривце амнестирао. По ономе што смо о казнама изложили, даје се закључити њихова сталност за важнија кривична дела (убиства, ајдуковања, шпијонажу и т. д.) Као главно доказно средство, служили су *сведоци, заклетва* и *признање* како слободно тако и на мукама добивено. Казне су биле оштре, али и правичне. Циљ им је био застрашивање, и с тога су се извршивале јавно — „*иублично*“. Судови су судили не само злочине и преступе, већ и иступе. Телесна казна најобичнија је и нај-

чешћа у употреби. Смртна казна такође је доста честа и вршена је обично *вешањем*.

У *Протоколу* даље има одредаба, које се односе на *пасоше, надничаре, врачe и таксе за чинодејствовање свештеника*. Сва остала наређења махом су војне природе.

Задржали смо се мало више на *Вождовом Протоколу* само с тога, да би читаоцима пружили што вернију слику о кривичном правосуђу његовог доба, и надлежности полицијске власти (војвода) за истраживање кривичних дела и извршење судских одлука.

У тесној вези са овим *Протоколом,* стоје и неколико текстова кривичног закона, који су оштампани у *Подунавци* за 1843—44 год. под насловом: „*Карађорђеви криминални закони*". Види се, да су ови закони били састављени из 36 параграфа али у рукопису, из кога су прештампани, није било првих 13 параграфа. Оштампани параграфи садрже одредбе о *војсци* и *војницима* (4 параграфа), *старешинама* и *чиновницима* (7 параграфа), *убиству,* (4 параграфа), *хајдуковању* (3 параграфа), за тим о *крађи*, *шпијунажи*, *свештеницима*, *разводу брака* и *отмици девојака* по један параграф. Не зна се тачно кад су и како су постала ова законска наређења. али се из њихове подударности са казнама у Вождовом Протоколу може закључити њихова примена. С обзиром на велику реткост листа, у коме су оштампани, и њихову важност за историју нашег кривичног законодавства, исписујемо их овде са надом, да ће позванији рећи коју више о њима. Они гласе:

„§. 14. Кои би се војник усудио при изгубљењу баталије за живота оружје из руку дати или бацити, без изговора да (трчи) шибу мртву 6 пута кроз 600 момака.

§. 15. Кои би се војник усудио у војсци пушку буди на што избацити без питања старешине, и допуштења, 25 штапа да трпи.

§. 16. Кои би се год пронашао или уватио, буди свештеник, буди старешина, буди војник, или најпоследњи копач, да зло о правитељству и држави Српској говори, макар у војсци, макар у селу, тај подлежи каштиги како издатељ отечества и шпијон.

§. 17. Налаже се свакоме Србину, а особито сеоском кмету, када би писмо у село дошло, да се таки даде кмету, у које му драго доба било, и кмет тај исти час да га шиље куд иде и коме. Тако исто цебана кад би у село дошла, кои би се усудио од више поменути ствари задржати, тај подлежи 50 штапа трпити.

§. 18. Кои би убио човека својевољно, а овај није на њега пређе пушку потего, и осведочи се чисто, осуђује се да се стреља и по том обеси.

§ 19. Кои би убио неотице човека, по добром испиту да се осведочи, том апс пол године у гвожђу, и проче спрам фамилије његове, што суд донесе, деци и жени платити.

§. 20. Кои потегне пушку или нож на кога, и окреше, а не убије, тај каштигу убице, кои је неотице убио, да трпи; ако ли неокреше, но на празно потегне, томе по 50 штапа у два пута да се удари.

§. 21. Момци, кои се на стражу одреде, и ако би патрола затекла шилбока да је заспо, шилбок (у) шибе кроз 300 момака 3 пута, а каплар (у) њин (ом), кои је међу њима, по 50 штапа у 2 јутра, а прочим по 25. Ако би патрола затајала и прочуло се и осведочило, то исто патрола да трпи и они.

§. 22. Кои би се старешина усудио, или капетан, или каплар, војника за мито из воиске куће пустити, или за какав дар, сваком оном, (ма) кои био, приписује се издајничество, и подлежи суду војничком, кои да плати сваком свом војнику, колико под командом његовом стои, по онолико, колико је од овога једног узео, и у напредак да се искључи из власти.

§. 23. Кои би се усудио злословити, то јест псовати или безчестити свештеника, старешину, чиновника, трговца, кмета, било са узроком, било без узрока, а не би га суду и власти пријавио, то да се (од) суди по 25 штапа у 2 јутра.

§. 24. Кои би се Србин уфатио и осведочио, да тајно води ..... шпијонлок да ..... род свој издаје, тај да се каштигује, да му се пребију обе ноге на 2 места и обе руке, и тако жив да се дигне на коло, и да се не скине док кост траје.

§. 25. Сваки старешина својој војсци да изда заповест, у Српску стоку или какву рушадину за живот свој недирати, но гди је баш нужда, да је војска гладна, то капетану војске да се пријави, капетан воиводи, и потом воивода да заиште од оближњи села, нека покупе, и нека за новце донесу и у војсци продају. А што би села на воиводино искање дала, то воивода да попише, колико је примио, да се може рачун дати после. Кои би се војник усудио сам собом учинити и туђе марвинче убити, тај да плати двоструко и 25 штапа прими. А у кога би се рушадина нашла туђа, тај шибу кроз 300 момака (да трчи) три пута, зато што је свога брата харо.

§. 26. Кои би укро вола, или коња, да плати добро, пошто газда оће, и да прими у два јутра по 50 штапа, ко украде овцу или јагње, за једно двоје да даде и 25 штапа (прими).

§. 27. Кои се усуди отети девојку, тај момак да трчи шибу три пута кроз 300 момака, девојка да се пусти, и за кога она оће нека се уда, и ово венчање беззаконо неброи се за бракосочетаније; куму (да се удари) 50 батина, деверу 50, старом свату 50, а осталим сватовима по 30.

§. 28. Свештеник, кои венча отету девојку, да се лиши парохије (нурије), и да више за живота нигди добити ју не може, за узрок, да он, као законодавац преступивши, учинио је повод беззакони брак благословити користи ради своје.

§. 29. Жена и човек, законо венчани кои су, распустити се не могу без велика узрока и велика суда и владике.

§. 30. Жена или девојка, која би се случило да роди без мужа дете, то јест копиле, ово је натурално, заповест да се изда, да никаква се не би усудила удавити дете, но слободно нека рани, или ако је весма стидна, то може однети и на путу оставити, куд људи сваки час пролазе, да кои год нађе, примиће и наћиће се и ранити. Ако би се усудила удавити, то таки и она осуђује се на смрт, без икакве даље милости, за узрок што је убила човека на свету.

§. 31. Ко би се усудио вештице тражити и убијати жене и мучити, као што су бивале овакове будалаштине, или у воду бацити, ко би ово учинио — оваку лудост, за коју се Србима бели свет смеје, за оваку будалаштину осуђујемо му: оно, што би он учинио више реченим вештицама, њему да се учини.

§. 32. Старешинама сваког чина, служитељима народа, определиће се плата и рана по мери, а да кулука од народа ни у какво дело своје нема, нити се народу допушта кулуковати коме; само народне службе што се каса, што је за целу општину, то дужно да буде, како косити сено, беглук за коње војничке, бећарске, то јест општу војску, од кога беглука определиће се старешинама за трошак како рана, тако и сено, а старешина, кои оће какав рад водити кући, а он нека плати, нека му се ради.

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

ДА ЛИ ЈЕ САМОУБИСТВО БОЛЕСТ ИЛИ ЗЛОЧИН?

Криминално—психолошка студија

(наставак)

Одговор на питање *шта је самоубиство* много је тежи, но што би се обично могло веровати. За појам самоубиства често употребљавамо израз „драговољно умирање", „идење у смрт" и т. д. Мислимо да је то погрешно и неправо. Драговољно умирање може још увек бити далеко од самоубиства. Треба се само сетити Винкелридове смрти у битки код Семпаха. Тај је јунак узвикнуо својим друговима: „Старајте се о мојој жени и деци мојој! Хоћу да вам прокрчим пута!" За тим обема рукама зграби наперено копље противника и забоде га себи у груди.

Таквом су смрћу драговољно умрли још неки војници, и нико их за то не може сматрати за самоубице. За то морамо строго одвајати самоубиство од драговољне смрти, која може проистицати и из религиозних побуда, као н. пр. спаљивање удовица у Индији. И у тим случајевима једва може бити речи о каквом самоубиству. Ми мислимо, да самоубиством треба означити *драговољно умирање без моралнога циља*.

По Валерију Максиму, још у прво време републике Марсеља пијење отрова служило је као средство за прекраћивање живота онима, којима је живот био догрдео[1]). Грађани су имали права да представе сенату узроке из којих им је досадио живот, и сенат је доносио одлуке, да ли се ти разлози могу усвојити или не. Према томе је и гласила одлука:

„Сенат ти заповеда да живиш!" или

„Сенат ти допушта да умреш!"

Заиста се човек мора да згране, кад замисли да је у тим давним временима тако олако схватано дело самоубиства. Што је још најчудноватије, никако се није могло доказати, да је са таких појимања о самоубиству и број самоубица био много већи, него што је данас.

Ако хоћемо да дођемо до правилног суда о самоубиству, морамо поклонити пажње начинима њиховога извршења, јер ће нам то упознавање пружити кључ њихових узрока. Разуме се да треба оставити на страну индиректна самоубиства, о којима налазимо небројене доказе у Библији и списима из најстаријих времена.

Познато је, да је краљ Саул наредио своме оружнику да га убије, и да је овај то одбио, а и то, да је Маркус Јулијус Брут молио свога пријатеља Страта да га прободе, када је видео изгубљену слободу Рима.

У Бечу је 1812. године поручио један грађанин да му дође у стан џелат. Када је овај заиста дошао к њему, за смрт решени грађанин закључа врата и затражи од џелата, да га по правилима своје вештине обеси, а за то му је понудио као награду шест дуката. Када је џелат све то одбио, он му запрети пуним револвером. Брзо решен џелат пристане да изврши све по његовом захтеву, али под условом да се добри човек да обесити на исти начин као што то он ради са злочинцима. Овај пристане на то. Џелат му вештачки спута руке конопцем иза леђа, одузме му револвере, закључа га у собу и јави све то полицији[2]).

Покушаји те врсте индиректних самоубистава нису ретке ствари. Био је 1703. године случај са једним војником из телесне гарде принца Албрехта Бранденбуршкога, који је дао да му живом исеку труп[3]).

Понеки се људи толико *опију* да умру од тога. Позната су, опет, два случаја, да су се кандидати за самоубиство *жели*, не би ли услед љутине у браку што пре учинили крај своме животу. Доктор Шолц прича за случај са једном девојком, која се удала за једну познату древну пијаницу и грубог, снажног човека, казавши да јој је намера та, да је овај злоставља дотле док не умре.

Као један од најомиљенијих начина смрти, ако се тај израз сме употребити, може се казати да је „*удавити се*". По употреби долази одмах по том „*вешање*", и то спомоћу разноврсних предмета и на невероватно тешке начине: конопцем, оковратном марамом, кајишем, подвезом, џепном марамом, па чак и врбовим шибљем.

Интересантно је да се често самоубице по селима скидају са свим голи, јер сујеверје код простога народа иде толико далеко, да верују како ђаво неће да носи голог самоубицу.

Даље, самоубице бирају за смрт начин „*пуцањем на себе*" и то чине обично они људи, који су већ ислужили војску или су иначе вични руковању оружјем и служили су се њиме. Оружје не пуне увек оловом, већ често и хартијом или водом, што увек најсигурније проузрокује смрт.

Ређе се употребљује начин за самоубиство „*скакањем се висине*", али ипак више има намерних смртних случајева, него природних при рушењу земљишта, рецимо у рудницима и т. д.

По том долазе на ред самоубице, које чине крај своме животу „*пресецањем врата, клањем*"; у овим случајевима често се дешава, да покушаји не испадну за руком, пошто је гркљан толико чврст, да се може пресећи само врло јаким ножем.

Академски образовани људи, лекари и т. д. врло се често убијају „*отварањем крвних жила*". — Даљи начини самоубистава су „*пробадањем самога себе*" и „*тровањем*". У овом последњем се врло често употребљавају такви отрови, који проузрокују неизмерне болове, па и ако то самоубице добро знају, ипак не презају од њихове употребе. Како је многима врло тешко набавити арсеник, радо бирају отров за пацове, који је помешан са арсеником. У неким случајевима узима се и зелени отров, који се нахвата на бакреним судовима. Оријенталци се трују опијумом помешаним са сирћетом. И ћезап, фосфор, морфијум и т. д. врло се често употребљују. Људи, који су се бавили хемијом, знају стручним начином из извеснога воћа да извуку цијан-калијума, и њиме прекраћују себи живот.

Врло су ретки случајеви самоубистава „*глађу*", пошто је за то потребна неописана јачина карактера. Познато је, да је покушај те врсте чинила социјалистичка агитаторка Агнеса Вабниц, и она би спомоћу своје енергије и сталности бесумње успела да на тај начин умре, да није управа казненога завода прибегла вештачком, принудном начину храњења.

Морамо поменути и смрт кад се човек „*угуши*" димом и испарењем од угљена.

Не треба никога да зачуди, да се може и „*играти*" на смрт. Тиме хоћемо да обележимо начин самоубиства, кад какав вештак игра неку раздражљиву улогу у циљу самоубиства. Такав је био случај са глумицом Банбругин у Лондону. Она се заљубила у глумца Бота, али се овај међутим ожени другом колегиницом. Она падне у безгранично беснило и очајање, и у том стању оде у позориште, где се играо „Хамлет". Ту се сакрила иза кулиса све док није дошла на ред сцена када Офелија полуди. У том тренутку она истрчи, одгурне глумицу, која је то вече имала да игра Офелију, и одигра ту своју омиљену сцену са нечувеном тачношћу и истинитошћу, да је сву публику просто задивила. Када је довршила сцену, пала је мртва[4]). (наставиће се)

Са немачкога **Д. В. Вакић**

[1]) Valerius Maxim. Lib. 2., Cap. 7.

[2]) Nürenberger Ztg. 1812. Beilage № 96

[3]) Minerva. April 1802. Seite 103.—109. Hannover 1815.

[4]) Littre in Ephem. Acad. Scient. Paris 1705.

ПОУКЕ И УПУТИ

Нешто о застарелости дела из § 375. а. кривичног закона.

У нас још нема закона о катастру и о баштинским књигама, на основу катастралног премера имања свакога грађанина.

Због тога су кривична одељења свију канцеларија наших полицијских власти, а, од измене чл. 94 т. 4. закона о општинама, и свију општинских судова, претрпана тужбама за самовласно заузеће, преоравање, премерање синора и завата општинских утрина.

Наравно, да не само те кривице, које су онолико исто честе, колико има и људи амишних за туђу имаовину, задају један колосалан посао властима, које извиђају иступе, него су оне често извор крвних завада комшија, крвавих бојева, који се ретко завршују без жртава.

То ће, најзад, бивати све дотле, док се не донесе закон о катастру, који је насушан као и хлеб. Тај ће закон пресећи тада све то, што овако узгред забележисмо.

Нама је овде циљ, да укажемо на једно погрешно схватање иследних власти у погледу застарелости кривице из овог законског прописа, који у натпису стависмо. То погрешно схватање, које не долази, што је готово правило, пред очи судовима, јесте у томе: што готово све власти, које иследују иступе, прекидају истрагу по § 396. крив. закона, дакле, на основу застарелости, и за дела из § 375. а. крив. закона.

Они, при доношењу таких решења, полазе с гледишта општег: пошто је од дана од када је заузимач заузеће извршио, па до дана окончања предмета, или подношаја тужбе, прошло *три месеца* сматра се, да је кривица застарела, па на основу § 396. прекидају истрагу, упућујући слабију страну суду на парницу.

Међу тим, тако је разумевање, схватање и оцењивање погрешно.

Кривица ове врсте, за разлику од свију осталих иступа, има једну специјалну особину — *трајање*. Свака учињена кривица представља увек један свршен факат, резултат једне противзаконе радње. И од момента тога извршења тече и њена застарелост, ако се, у осталом, не буде прекидала.

Док, код заузећа то стоји са свим другачије: докле год учинилац држи, оре и обделава заузето земљиште, дотле он стално продужује противзакону радњу, дотле је та кривица акутна, и, према томе, као несвршен факат, она не може имати ни границе од које би застарелост могла поћи.

Иступ у оваком облику, дакле, не застарева, него може само *тужба* да застари, а то опет не ништи право обновљења тужбе.

Застарелост ове кривице везана је за престанак трајања самога дела. Застарелост тече за такав иступ од оног дана, од када је заузимач *напустио* заузето земљиште, и само се у том случају, ако је од дана напуштања заузете земље прошло *три* месеца до окончања предмета, или подношаја тужбе, може *дело* из § 375. а. прекинути *као застарело*, на основу § 396. крив. закона.

Тако ја мислим о застарелости овога иступа и београдски првостепени суд за округ сматрао је тако мишљење као правило.

Сматрао сам за потребно, да ово изнесем у нашем службеном листу за то, што сам видео, да се многе колеге и сад држе општег принципа о застарелости и за ову врсту иступа.

Ник. Сп. Матијевић.

Један случај из чл. 16. закона о народним школама.

Школа косовичка има стан за учитеља, али непрописан, те је и школски одбор унео у буџет додатак учитељу. за непрописан стан, у суми од 180 дин. годишње. Ово је одобрио и окружни одбор.

С. В., учитељ те школе. обратио се Министру просвете и добио једногодишње одсуство од дужности, ради поправке здравља. То одсуство он је провео ван места где је школа.

И ако на одсуству, он се неколико пута обраћао молбом школском одбору, а за тим и Министру просвете, да му се неиздати додатак на станарину, у 120 дин., за 1903. год., изда.

Министар просвете решењем од 22. јула 1904. год. ПБр. 9284. одбио га је од овог тражења, наводећи: да нема права на накнаду за непрописан стан, док је био на одсуству, јер за то време није ни становао у школском стану.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком од 15. марта поништио је решење Министрово са ових разлога:

По чл. 14. тач. 1. закона о народним школама, школска општина дужна је, да подиже, оправља и у добром стању одржава школске зграде, у којима морају бити потребне учионице и радионице, станови за наставнике и послужитеље... итд. По чл. 16. истог закона, у местима где у школској згради, или школском дворишту или на даљини од 500 метара од школе нема станова за наставнике (наставнице), општине им дају накнаду у новцу за стан и огрев уједно, и та је накнада у овом пропису одређена. Ограничење за уживање прописног стана, или одговарајуће накнаде, законодавац не чини према оним учитељима (учитељицама), који би извесно време провели ван школе на одсуству. Међутим, Министар, одбијајући жалитеља од тражења поменуте накнаде, не наводи, у прилог свога нахођења, ни један законски пропис, а то је био дужан учинити, по духу чл. 27. Устава.

Једна неумесна примена § 507. грађан. судског поступка.

Начелство округа у.... изложило је продаји непокретно имање Василије Т., удове из У....., за наплату бранилачке награде Ј. М., адвокату, у 150 дин., коју му је Василија имала плаћати.

Продавато имање уступљено је Благоју Г. за 396 динара, пошто је он највећу цену дао.

Кад је продаја ова постала извршна, начелство је позвало купца, да за купљено имање положи излицитирану цену, и он је на свом саслушању изјавио: да ће је положити у року од 10 дана. Међутим, он то није учинио, већ је само исплатио Ј. М., адвоката, у његовом потраживању од 150 динара.

На молбу дужнице Василије, да се имање не излаже продаји, на штету купца, услед неположене куповне цене, већ да она положи начелству свој дуг за адвоката Ј. М., заједно са трошковима око извршене продаје, — начелство је донело решење № 1520|903 г. да се не одређује друга продаја, на штету купца, услед неположене куповне цене, већ да му се врати положена кауција начелству, приликом лицитације, а сем тога накнади издата сума у 150 дин. адвокату Ј. М., коју је дужница Василија у тој цељи, положила начелству.

По жалби купца Благоја, решење ово одобрио је Министар унутрашњих дела решењем од 9. марта 1903. год. П№ 5313.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком од 13. фебруара 1904. г. Бр. 1141. поништио је решење Министрово, налазећи, да је оно противно закону, јер је њиме одобрена неправилна радња начелства, из ових разлога:

По § 607. грађан. судског поступка, при продајама, противу којих је изјављана жалба суду, купац је дужан положити куповну цену у року од три дана, пошто му буде саопштено. да је извршна судска одлука, којом је продаја оглашена за снажну. Ако купац новац не положи, онда, по § 484. грађ. судског поступка, полицијска власт наређује нову продају, на трошак и штету купца, најдаље за месец дана. Према томе, кад жалилац, по извршеном му саопштењу, у смислу § 507., није положио куповну цену у остављеном му року, начелство није имало ослонца у закону, да на рачун продатог имања прима од дужнице, у исплату дуга, суму, за коју јој је имање изложено продаји, и да јој продато имање, услед ове накнадно положене суме и трошкова око извршења продаје, уступа у својину; јер је на тај начин начелство, противно § 484. грађан. судског поступка, изменило извршну одлуку судску, којом је извршена продаја оглашена за снажну у корист купца — жалиоца Благоја, коме је имање, по § 481. грађан. судског поступка, на продаји уступљено. **М В.**

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Психо-физичке особине злочинаца. — Д-р *Лобас*, који ји је провео више година као лекар у казненим заводима на Сахалину, објавио је врло интересантне податке о психо-физичким особинама злочинаца. Проучавајући прво убице, Лобас је нашао да су међу једном групом од 81 осуђеника ове врсте, њих 69 били синови родитеља алкохоличара, а 61% директни ал-

кохоличари. Већина су почела пити још у 12 и 13 години. Последице хроничног алкохолизма огледале су се и у неправилном и успореном крвотоку. Од 680 осуђеника, које је Лобас испитивао у 1887. год. њих 38 или 4% патили су од срца, док у броју од 443.703 руских регрута у години 1889., проценат овај није износио више од 0·3%.

Неправилности у склопу лубање износе 66%, а знаци физичке дегенерације констатовани су код 55%. На деци осуђеничкој у школама констатован је приближно овај исти проценат. Од 112 ученика на Сахалину, њих 66 имали су очигледно неправилне лубање, а њих 72 знака физичке дегенерације.

На основу свих својих посматрања, Лобас изводи ове закључке:

1. *У погледу исихо-физичком злочинци су несавршена бића. Елементи организације, који допуштају нормалном човеку да се у границама закона бори за своју егзистенцију, код њих — злочинаца — су врло мало или ни мало развијени.*

2. *Недостаци исихо-физичке организације злочинаца јављају се: у надмоћности инстиктивне активности над активношћу интелектуалном, у недовољном или потпуном одсуству алтруистичких осећаја и моћи у расуђивању и појмању последица недопуштених радњи, у недостатку или слабо развијеном осећају самоодржања, и најзад у одвратности према раду.*

Неправилности у физичкој организацији злочинаца најчешће се показују у неправилностима лубање, знацима физичке дегенерације и неправилној циркулацији крви.

3. *Узроци изложених недостатака леже у алкохолизму предака, рђавим условима живота, а делом и у директном алкохолизму.*

4. *Злочинци и душевно оболели браћа су, деца једне исте фамилије, рђаво организоване, чији сви чланови притежавају исте мане и недостатке. Услед овога и број душевно оболелих сразмерно је много већи код злочинаца, но код нормалних и честитих људи, и*

5. **Да би се поправио један злочинац, треба пронаћи и неговати његове добре особине.**

Лажне банкноте и стереоскоп. — Како се прављење лажних банкнота све више усавршује, то је и људима, који се боре противу тога дошла на ум врло згодна и проста мисао, како да се утврди за извесну банкноту, да ли је лажна. Кад се узму две потпуно оригиналне и праве банкноте, и погледају се кроз стереоскоп, оне се стапају и види се само једна, док то није случај код лажних. Узму ли се једна оригинална и једна сумњива новчаница, и погледају ли се кроз стереоскоп, одмах ће се јасно видети њина разлика.

Фалсификовање мумија. — Колико се већ неће далеко ићи у домишљању фалсификатора, види се из Аугсбуршких новина, које јављају, да је полиција похватала злочинце, који су имали фабрику мумија. Из разних болница лиферовани су им људски лешеви, и њих су у фабрици разним уметничким процедурама преправљали у мумије. Тако фалсификовани остаци римских фараона продавани су по скупе паре као реткости разним провинцијским музејима.

Откриће спомоћу полицијских паса. — Два паса у служби полиције, по имену Харас и Цезар, у Брауншвајгу су постигли успех да уђу у траг ономе што се од њих тражило. Једна је дама отишла једно по подне од куће на неку кафанску забаву. Кад се до доцкан у вече није вратила кући, њени су се сродници обратили полицији с молбом да им се даду на послугу оба поменута полицијска паса, не би ли били у стању њиховом помоћу пронаћи изгубљену. И то би. Прво су пси, сваки понаособ, одведени у њену спаваћу собу, за тим у дотичну кафану, куда је она отишла. Ту су оба паса одмах нашла место, на коме се налазила та дама; кад су их пустили из куће, они потрчаше у истом правцу кроз башту, док не дођоше до реке, поред које је била висока ограда. Ту покушају да прескоче ограду, и да скоче у воду, али их у томе спречише. Овај је покушај тј и пута чињен са оба паса, и увек је давао исти ресултат. Сутра дан су заиста нашли несталу даму; вода је избацила на обалу њен леш на пола метра до онога места, које су пси означили.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Драгутин — Драгомир — Станковић, родом из Сибнице, среза космајског, окривљен због крађе, побегао је 4. тек. м-ца из притвора начелства округа београдског, у коме је привремено био затворен. Драгутин има 25 год., омален је, ситан, смеђ, малих смеђих бркова, у лицу блед, носа прћаста. Драгутина треба живо потражити и под јаком стражом спровести начелнику среза космајског с позивом на Број 3507. АБр. 515.

Глига Станисављевић и Стеван Крнета, родом из Босне, у последње време наполичари у Великом Пољу, окривљени су код нач. ср. посавског окр. Београдског за опасну крађу. Обојица су по поведеној истрази противу њих побегли незнано куда. Глига је стар 30—40 год., средње висине, сувоњав, образа малих, у лицу плаво-смеђ; собом је одвео и своју жену, стару 30 год., омалену, црномањасту, округлих образа; једно мушко и једно женско дете, обоје старо по 5 год. У времену бегства Глига је на себи имао панталоне и капут, на глави црни штофани шешир, а на ногама опанке. Стеван је стар око 50 година, висок, сувоњав, смеђ, браду брије, бркова жућкасто-белих; од одела има на себи: дугачак црни капут и старе панталоне, на ногама исцепане опанке са врло малим кајшима, и на глави стари жути штофани шешир. — Позивају се све полицијске и општинске власти да Глигу и Стевана живо потраже и нађене спроведу нач. ср. посавског с позивом на бр. 3477. —УБр. 11018.

Коста Станисављевић, обућарски калфа, родом из Куле окр. пожаревачког, стар 17 год., средњег растч, смеђ, — покрао је алат своме газди г. Кости Крчединцу, мајстору овд., и побегао. — Позивају се све полицијске и општинске власти да Косту потраже и пронађеног спроведу Управи гр. Београда с позивом на Бр. 11752.

Михајло Јовановић, из Брежана, осуђеник пожаревачког казненог завода, побегао је 2. тек. м-ца из Љубичева. Он је стар 20 год., стаса високог, црномањаст, без бркова и браде. — Позивају се све полицијске и општинске власти да Михајла живо потраже и нађеног спроведу нач. окр. пожаревачког с позивом на Бр. 5352, или Управи гр. Београда с позивом на Бр. 11831.

Кобила длаке вране, стара 8 год., са жигом «О» и белегом од уједа на десној бутини, — украдена је ноћу између 30. и 31. пр. м-ца Павлу Павловићу, шкембару из Београда. Нека све полицијске и општинске власти потраже ову кобилу и крадљивца, па у случају проналаска спроведу их Управи гр. Београда с позивом на Бр. 11572.

Алекса Ристић, бив. слуга Косте Николића, апотекара овд., стар 25 год. — преварио је 26. пр. м-ца Михајла Миловановића, трг. овд., узевши му по поднетој карти г. Николићевој два пара ципела шевро, у вредности 40 дин., па са обућом по том побегао. Позивају се све полицијске и општинске власти да Алексу живо потраже и нађеног спроведу Управи гр. Београда с позивом на Бр. 11681.

Никола Лалић, из Рановца, стар 44 год. црномањаст, очију великих и црних, бркова малих, ретких и црних, брије се, у гуњу, чакширама и шубари извршио је убиство над Матејом Николићем, претенцијом из Турске, па побегао. Позивају се све полицијске власти да Николу најенергичније потраже и нађеног спроведу нач. ср. млавског с позивом на Бр. 764. Он је однео пасош погинулог Матеје, па ће се вероватно под тим именом и крити.

Стојан Величковић, тежак из Липовице у ср. јабланичком, враћајући се из Клајића кући, 30. пр. м-ца на путу код радевачке воденице убио је из пушке своју жену Митру, па утекао незнано куда. Стојан је стар 24 год., средњег раста, добро развијен, лица плавог, смеђе косе, малих бркова, очију зелених, брије се, у похабаном сељачком оделу и војничкој шајкачи на глави. Собом носи државну пушку «Пибодијеву», којом је убиство и извршио. — Позивају се све полицијске и општинске власти да предузму најживље трагање за Стојаном, па у случају проналаска да га спроведу нач. окр. врањског с позивом на Бр. 4312.

Филип Величковић, из Липовице у окр. врањском, окривљен за дело из § 188. кр. зак. злоупотребио је слободу у коју је из среског притвора пуштен на јемство, и без среског одобрења отумарао ван среског округа незнано куда. — Препоручује се свима полицијским и општинским властима да Филипа живо потраже и нађеног спроведу ћупријском првостепеном суду с позивом на Бр. 8295. — УБр. 11877.

Крадљивац у „хотел Русији“. — Непознато лице ноћу између 3. и 4. тек. м-ца украло је Јосифу Албахари, мењачу из Битоља, који је био одсео у хотел «Русији», четири наполеона и златан сахат с ланцем, — у вредности 90 дин. Ово је лице ноћило у истој соби, у којој и Јосиф, и приликом пријаве казало је да се зове **„Лазар Дамјановић, правник“**; међутим на Универзитету постоји овакво име, али је он још пре два месеца отпутовао својој кући у Црну Гору, а лични опис Лазара Дамјановића, правника, ни у колико се не слаже са описом овог лица, које

се под тим именом пријавило у хотел «Русији». Крадљивац је стар 22—23 год., стаса средњег, лица округла, има мале црне бркове, браду брије, косе више смеђе. На себи је имао похабано одело суре боје и иберциер граорасте боје. — Позивају се све полицијске власти да ово лице најживље потраже и у случају проналаска спроведу га Управи гр. Београда с позивом на Бр. 11932.

Влајко Милетић „Ужичанин“, келнер и портир, који је са Стеваном Тимилићем. келнером, становао у Босанској улици Бр. 15, 2. априла тек. год. украо је Стевану из затвореног кувера 150 дин. у српским новчаницама по 10 дин., пошто је куфер отворио кључем који је Стеван заборавио у капуту код куће, и побегао.

Влајко је родом из Ужица, има око 30 година, средњег је стаса, црномањаст, округлог лица, танких црних бркова, брије се; на себи има сако црно половно одело и црн полован иберциер.

Позивају се све полиц. и општинске власти да Влајка најживље у својим домашајима потраже и нађеног спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 12227.

Милутин Ристић, коцкар родом из Шума, среза подунавског, стар 29 година, високог стаса, добро развијен, браде и бркова плавих, у оделу сукненом, решењем начелства округа смедеревског стављен је под кривичну истрагу и у притвор због опасне крађе. Милутин је био

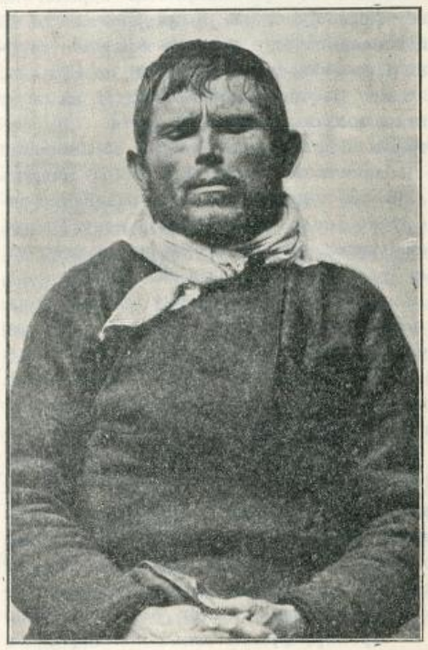

ухваћен пре неколико дана у Крушевцу, али је 2. тек. месеца побегао из притвора. Позивају се све полицијске и општинске власти да овог дрског и опасног коцкара и крадљивца, који је до сада два пут судски осуђиван најживље потраже. и пронађеног под јаком стражом спроведу начелству смедеревском с позивом на Бр. 169.

Душан Јовановић, калфа берберски, који је био у радњи код Светислава Димића берберина у Београду, 4. тек. м-ца украо је своме газди 150 дин. у готовом новцу и побегао.

Светислав је родом из Мокрина у Аустро-Угарској, има 29 година, средњег је стаса, црномањаст, косе, бркова, обрва и очију црних.

Позивају се све полиц. и општинске власти да га у својим домашајима најживље потраже и пронађеног спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 12190.

Драгутин Илић - Поповић звани „Попче,“ коцкар, родом из села Железника, среза врачарског, стар 32 год., смеђ, очију зелених, решењем првостепеног београдског суда за округ

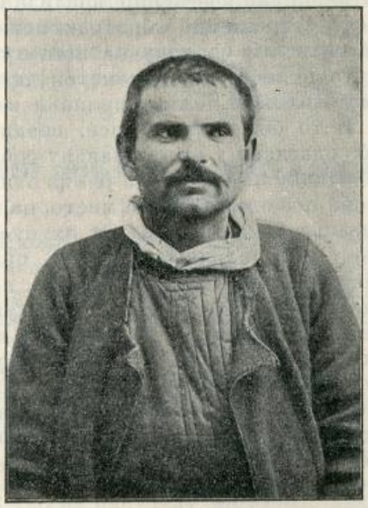

београдски од 24. марта тек. год. Бр. 9413, стављен је под суд и у притвор због опасне крађе. Позивају се све полицијске и општинске власти, да га у својим домашајима живо потраже, и пронађеног спроведу поменутом суду. АБр. 506.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Ђорђе Којић, бив. опанчарски радник, родом из Венчана, у срезу колубарском, округа

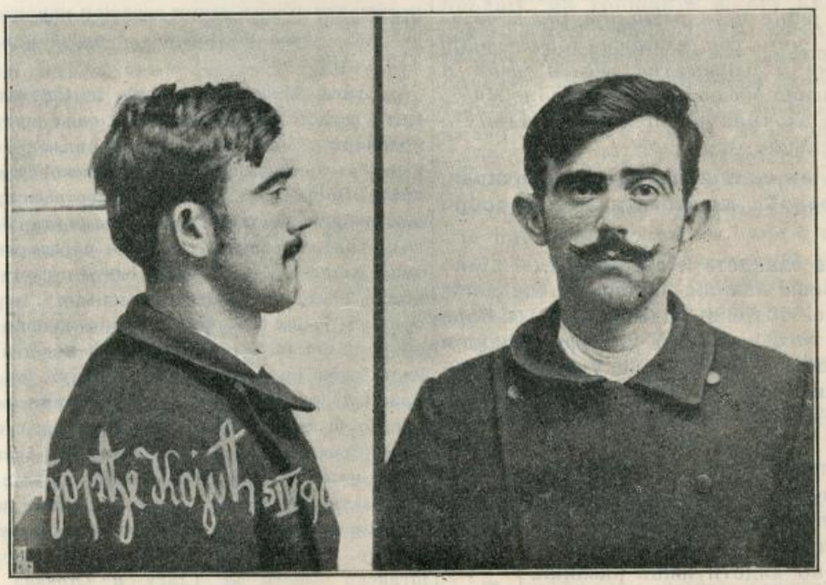

београдског, стар 24 год., осумњичен је код Управе града Београда за извесне крађе.

Он је 1. фебруара тек. год. као неисправан отпуштен из службе ноћних стражара, где је провео неколико месеца, па је се од тада чешће виђао да по београдским кафанама и другим јавним местима троши повеће суме, а у последње време нудио је на продају један Наганов револвер и друге неке ствари. Са тога је пао у очи полицијским органима, а нарочито још када је почео да лаже и сваки час мења своје исказе о месту последњег пребивања, о стварима виђаним код њега и т. д. Најпре је казао како је тек од пре три дана у Београду, а после да је био стално од 1. фебруара, а само да је по неки пут ишао кући у село. За револвер час вели да га је одавна имао, час да га је купио од неког непознатог лица, а час од једнога трговца из Аранђеловца.

Ђорђе је и раније био осуђиван за крађе, и по свему изгледа да је он препреден лопов и да је у Београду извршио неке крађе у последње време, за које је крадљивац остао до сада непронађен. — Препоручује се свима полицијским и општинским властима, а приватна лица се моле, да јаве Управи града Београда све што о њему знају. УБр. 12061.

УХВАЋЕНИ

Михаило Шонда, који је проневерио 6000 дин., овд. фирми Милана Живковића и комп., а чију смо потерницу и фотографију изнели у прошлом броју, ухваћен је 6. ов. м-ца у Венецији. Код њега је претресом нађено 3300 дин. и извесне драгоцености. Надлежним путем тражена је екстрадиција Шондина и за кратко време биће издат српским властима.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Ноћу, између 2—3 тек. м-ца, непознати крадљивци украли су два брава дебелих свиња Јеремији Богдановићу, трговцу из Вел. Градишта, од којих је један длаке беле а други шарене. На ову покрађу, као и на крадљивце, скреће се пажња свима полицијским и општинским властима. У случају проналаска крадљиваца, треба их спровести начелнику среза рамског с позивом на Бр. 4492. АБр. 533.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија уредник, Душан Б. Алимпић.

БРОЈ 15. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 17. АПРИЛА 1905. ГОДИНА 1.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника треће класе среза ваљевског, Крсту Радовановића, начелника исте класе среза мачванског, по потреби службе;

за начелника друге класе среза посавотамнавског, Витомира Васића, начелника исте класе среза ваљевског, по потреби службе;

за начелника треће класе среза мачванског, Љубомира Вуловића, порезника треће класе београдског пореског одељења, и

за комесара железничке полиције у Пироту, у рангу начелника среског треће класе, Војислава Лукића, бившег чиновника Управе Државних Монопола.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 8. априла 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за писара прве класе среза посавског, округа ваљевског, Миливоја Хаџића, писара исте класе среза колубарског, округа београдског, по молби;

за писара прве класе среза азбуковачког, Љубомира Радосављевића, писара исте класе среза гружанског, — по потреби службе;

за писара треће класе Министарства унутрашњих дела, Милана У. Анђелковића, цариника четврте класе царинарнице београдске, — свршеног правника;

за писара друге класе среза ресавског, Мијаила Милићевића, писара исте класе среза пожаревачког, — по молби;

за писара друге класе среза пожаревачког, Живка Живковића, писара начелства прве класе округа пожаревачког;

за вршиоца дужности писара среза рамског, у рангу писара начелства прве класе, Витомира Денића, вршиоца дужности писара среза посавског, округа ваљевског, у рангу писара начелства исте класе, — по потреби службе;

за вршиоца дужности писара среза власотиначког, у рангу писара начелства прве класе, Ђорђа Церовића, вршиоца дужности писара среза азбуковачког, у рангу писара начелства исте класе, — по потреби службе;

за вршиоца дужности писара среза колубарског, округа београдског, у рангу писара начелства прве класе, Павла Јевтића, вршиоца дужности писара среза качерског, у рангу писара начелства исте класе, — по потреби службе;

за вршиоца дужности писара среза трстеничког, у рангу писара начелства прве класе, Данила Тричковића, вршиоца дужности писара среза прокупачког, у рангу писара начелства исте класе, — по потреби службе;

за вршиоца дужности писара среза гружанског, у рангу писара начелства друге класе, Живка Миливојевића, писара друге класе начелства округа пожаревачког, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза прокупачког, у рангу писара начелства друге класе, Витомира Максимовића, писара исте класе начелства округа врањског, — по потреби службе;

за вршиоца дужности писара среза качерског, у рангу писара начелства друге класе, Живојина Петронијевића, свршеног правника;

за вршиоца дужности писара среза беличког, у рангу писара начелства друге класе, Милана Мариновића, практиканта канцеларије среза нишког, — свршеног правника;

за писаре треће класе управе града Београда:

Петра Протића. писара друге класе начелства округа подринског. — по молби;

Живка П. Сарамандића, писара пете класе Министарства унутрашњих дела, — по потреби службе, и

Драгољуба Поповића, практиканта канцеларије среза поцерског;

за писара друге класе начелства округа подринског, Милутина Тадића, вршиоца дужности писара среза рамског, у рангу писара начелства исте класе, — по молби;

за писара друге класе начелства округа пожаревачког, Николу В. Мијалковића, писара исте класе начелства округа топличког, — по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа врањског, Перка Зековића, писара исте класе начелства округа топличког, — по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа ваљевског, Василија Гр. Протића, практиканта канцеларије среза подгорског, и

за писара друге класе начелства округа ужичког, Стевана Ј. Николића, практиканта канцеларије начелства округа ваљевског.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 8. априла 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Бошко Новаковић, начелник прве класе среза посаво-тамнавског;

Милутин Јовановић, писар прве класе среза беличког, и

Новак Марковић, писар друге класе среза златиборског, — на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда, ставе у пенсију, која им припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 8. априла 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Михаило В. Стојковић, комесар железничке полиције у Пироту, у рангу среског начелника треће класе, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 8. априла 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за секундарног лекара при општој државној болници, на одељењу за сифилис, венеричне и кожне болести, а да врши и дужност шефа одељења за болести грла, носа и ушију, д-р Милана Стефановића, лекара среза добричког, округа топличког, по молби;

за секундарног лекара при општој државној болници, на одељењу за унутрашње болести, д-р Љубомира Стојановића, лекара среза поцерског, окр. подринског, по молби;

за секундарног лекара при општој државној болници, на одељењу за хирургију, д-р Леона Коена, лекарског помоћника, и д-р Николу Крстића, волонтера на хируршком одељењу исте болнице, обојицу по молби.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 8. априла 1905. год. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу чл. 4. закона о административној подели Краљевине Србије, решено је:

да се општина власачка, коју сачињавају села: Власе, Градња, Станци, Крушева Глава, Рождац, Стрешак и Трстена, по изјављеној жељи својих становника, премести из среза пољаничког у срез пчињски.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 31. марта 1905. год. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

МЛЕКО У ЖЕНСКИМ ДОЈКАМА

као знак трудноће и скорашњег порођаја

(свршетак)

Сличан процес јавља се и код других сисара, кад се омлађе, па и код жене кад роди. И њено је млеко за првих дана после порођаја и по изгледу и по саставу сасвим друкчије него млеко из каснијег доба лактације. Махом је жиће, али ипак за то масније, угаситије, опалесцира, згруша се кад узавре — и што је још много карактеристичније: — под микроскопом показује сасвим други састав, него обично женино млеко. Нарочито се издаје тиме, што има врло много масних зрнаца и неких покрупних, округлих, масним капљицама подасутих ћелија са једарцем у среди — т. з. колострум - телашца. А чим прође неколико дана после порођаја, ти се карактери „младог млека“ („грушалине“) почну губити, те их за кратко време сасвим нестане. Према томе су, дакле, те особине женина млека карактеристичне само за оно време непосредно после порођаја — десетак дана — и могу по гдекада судско - медицинском вештаку згодно послужити, да њима објасни питање, тиче ли се у даном случаја скорашњег порођаја или не?[12])

По себи се разуме, да је при сумњи о скорашњим порођајима *тачан преглед полног органа најважнији* — баш и за оно питање, у колико се лекар сме ослонити на млеко у дојкама као знак скорашњег порођаја. Ако тим прегледом баш и не констатује на полном органу који свежи или старији знак скорашњег порођаја, може констатовати какве аномалије или болести појединих делова његових — нарочито материце или јајника с њиховом непосредном околином — п на основу тога находа објаснити појаву, за што жена има млека у дојкама и ако нема других знакова скорашњег порођаја. Сем тога ће савестан лекар тачним и детаљним испитом сумњиве особе моћи утврдити, је ли раније у животу и приликама њеним било каквих других механичких узрока — н. пр. дражења дојака — који су могли сами за себе изазвати ненормално лучење млека у дојкама.

И још има лекар један згодан начин, да што боље утврди своје стручно мишљење у оваким приликама — нарочито онда, кад, сем млека, других знакова нема, или су сасвим нејасни и непоуздани — а ево како. Ако је лучење млека у женским дојкама доиста последица какве промене или хроничне (дуготрајне) болести њених полних органа и њихове околине, а не скорашњег порођаја, онда оно није тако пролазно и променљиво, него се обично држи дуже времена, и, махом, на једној мери. А ако је лучење млека у женским дојкама физиолошка радња, т. ј. чиста последица скорашњег порођаја, онда оно — чим жена престане дојити — расте и опада по неком извесном типу, па се најпосле типично и изгуби. Ток тога процеса у већини случајева тако је правилан, да и та одређеност и правилност може лекару послужити као потврда, да се тиче млека после порођаја, а не каквог абнормног процеса. Већ за првих 15—20 дана после порођаја изгубе дојке у жене, која не дои, ону једрину и набреклост, која се јавља кад су оне пуне млека, а то ће рећи, да лучење већ попушта и ако није престало. За даљих 2—10 недеља лучење је, махом, тако слабо, да се једва јачим притиском из дојака може нешто мало млека истиснути. Ако, дакле, лекар у даним приликама ни то не превиди, него тачно утврди, моћи ће и ту околност употребити, да свој суд што боље оправда.

Леп пример те врсте забележио је Вибер из своје праксе[13]). У истражном притвору прегледао је он неку женску, која је била под сумњом, да је 6 недеља раније родила, и своје дете упропастила. Сумњива особа је, истина, признала да је већ неколико пута рађала, али је одлучно и упорно порицала, да је родила пре 6 недеља, као што је сумњиче. По њеном исказу родила је она последњи пут назад 2 године. При прегледу није лекар могао констатовати ни један знак скорашњег порођаја — сем обилата млека у дојкама — али је жена и тај знак друкче тумачила: — изјавила је, да јој је то остало још иза оног последњег порођаја пре 2 године. На основу тога судско - медицински вештак није се могао решити на коначан суд о том случају, него је и даље посматрао сумњиву особу. За време тог посматрања поче се лучење млека у дојкама притворенице постепено губити, и изгуби се најзад после месец дана сасвим. То нестајање млека било је тако правилно и типично да је Вибер на основу тога решио тај спор. Дао је своје мишљење, да је та сумњива особа пре кратког времена родила.

Тај пример је веома инструктиван и за лекаре и за правнике, па ваљда га за то и Бруардел наводи[14]) и ако он — као што већ споменусмо — на лучење млека у женским дојкама као знак скорашњег порођаја не полаже толико колико други. Поучан је управо у два правца: 1., што нам показује, како се савесним посматрањем и обазривим тумачењем појава и у нејасним и замршеним случајевима може доћи до јасних резултата и основаних мишљења; 2., што нас упућује, да се у тим приликама чувамо лажних исказа: — у опште женског лукаства и преваре. По овоме изгледа, да има жена, које знају за аномалије у лучењу млека у дојкама — нарочито за оне, где дојке после једног порођаја никако и не пресушују. Ту је могућност и притворенича употребила у своју корист, не би ли лекара на тај начин заварала.

[12]) И хемијски састав млека у том добу показује неке разлике.

[13]) Ch. Vibert: Précis de médecine légale. — Paris; 1880; pag. 302.

[14]) P. Brouardel: „L'infanticide“. — Paris; 1897. pag. 150.

Жене лажу и варају у таким приликама и на друге начине, па с тога мора и лекар и иследник бити веома обазрив и према њиховим исказима и према извесним појавима на њима. Кад већ падне сумња те врсте на таку жену, зна она, да ће доћи и до лекарског прегледа, па се већ у напред на то спреми, како ће све знаке, који би је могли издати, прикрити, преиначити или тако протумачити, да и лекар дође у недоумицу. Нарочито варају жене крволиптењем, породиљским прањем и млеком у дојкама. Последњи начин им је веома згодан — нарочито у оним случајевима, где је млеко у дојкама још једини знак, који је на њима иза порођаја остао, те би их могао издати. Да и њега нестане, или да га бар за оно време док лекар дојке прегледа, притаје и прикрију, раде овако. Непосредно пред сам лекарски преглед вештачким начином (исисавањем устима или купицама) *„вади млеко“ из дојака* — т. ј. испразне дојке колико игда могу, па кад онда дођу на преглед, лекар се заман мучи, не би ли што из њих истиснуо. С тога је у таким приликама дужност и иследника и лекара, да и на таке подвале помишљају, па да се претходно тачно увере, је ли сумњива особа тако што могла извршити: — је ли јој н. пр. могла која друга особа дојке посисати; је ли их могла испразнити каквим справама[15]) или другим којим начином; има ли где видљивих трагова таких манипулација и покушаја; је ли се код ње нашло каквих справа, којим би се то могло извршити и т. д. Ако постоји сумња, да је женска тако што учинила, што би лекарски преглед могло омести и завести, онда је довољно, задржати сумњиву особу неко извесно време — н. пр. неколико сахати — усамљену и под строгом присмотром, како никако не би могла тако што поновити. За то време навру њене дојке, ако оне доиста луче, бар толико млека, да га лекар притиском може — ма кап по кап — истиснути и констатовати.

У осталом не би судско-медицински вештак ни то морао чинити, а да ипак у таким приликама и поред те женске уједурме констатује млеко у дојкама, ако оне у опште луче. Познато је, да је пуне дојке веома *тешко сасвим испразнити* — нарочито на онај начин, којим се жене у таким приликама служе. Ако, дакле, лекар сумња, да је жена непосредно, пре него ће доћи на преглед, шта чинила, да млеко у дојкама прикрије, довољно је, да јој дојке неколико пута, а у омањим размацима времена, од основе према брадавици појаче стиска, па ће ипак, ма и неколико капи, млека из њих истерати. Неки препоручују, да се у таким случајевима дојке стискају и потежу нарочито с оне стране, која је пазуху окренута (Emmert).

Доказивање спорне трудноће и порођаја у опште, а нарочито у оним случајевима, где је једини знак млеко у дојкама, отежано је најпосле и тиме, што у споровима те врсте има *лажи и преваре баш и у противном правцу*. Гдекада се н. пр. деси, да сама жена силом хоће да докаже, како је трудна или како је скоро родила, па се у том циљу служи лажним признањем, намештеним исказима сведока, подметањем објективних знакова — у опште: свакојаким обманама и уједурмама — не би ли лекара завела, да и он симулисано стање потврди. Нарочито се то дешава у грађанским парницама, где је наследство или друга која корист у питању, али по гдекада има и у криминалној пракси таких случајева. Шта више, могло би се рећи, да нису баш тако ни ретки, и ја ћу из читавог низа њиховог, примера ради, навести само два, да њима покажем, докле се у томе може дотерати, и како је потребно, да и лекар и иследник у споровима те врсте буду савесни и обазриви.

Тардије (Tardieu[16]) износи овај случај те врсте. Радиле две бабице у једном месту, али у брзо постану непомирљиве противнице. Једна од њих, не би ли се како опростила оне друге, смисли читаву кривичну оптужбу против ње. У тој намери здружи се с неком постаријом служавком, и подговори је, да ону бабицу тужи као да је на њој извршила побацивање. Шта више, спреми јој и згодне исказе, и научи је, како ће оптужену што јаче теретити. Сагласно с тим и она је пред судом лажно исказала, како ју је та служавка, кад јој већ беше живот у опасности, у помоћ звала; како је на њој и њеном помету све знаке побацивања нашла; како је — најпосле — и један део тих знакова (комадић опнице) сачувала, да га пред суд депонује и т. д. — Лекар, који је тај случај ислеђивао, беше поред свега тога толико савестан и обазрив, да не поверава исказима и ако су долазили од стручног лица, него да све сам испита. Том приликом се увери, да је све подметнуто и уједурисано; уопште: — да је цела та оптужба на лажи и превари основана. У том смислу и изда своје мишљење.

Још поучнији је онај случај, што га наводи Бруардел[17]). По њему се може видети, да лекар не сме много веровати ни исказима ни признању сумњиве особе — баш ни у оним случајевима, где се тиче тешких кривичних оптужаба, и где сумњива особа тим исказима и признањима сама себе терети. Ево тога чудноватог случаја.

Год. 1868. затрудни у Геблену (Gueblin) близу Меца нека Адела Бернар, девојка од својих 22 године. Трудноћу констатују 24. јуна и 4. октобра и лекар и бабица стручним прегледом. Одмах после другог прегледа 8. октобра јаве се изненада код Аделе јаки болови у утроби, крволиптење из полних органа, и неки осећај „као јој нешто из тела испада“, и она се тога ради склони у нужник. Ту је нађу, почну испитивати, те најпосле искаже, да је по свој прилици ту родила, и да јој је дете у нужник упало. Учињеним увиђајем констатовани су само трагови крви у врту и на нужничком седалу, али детиња леш и помета нису се никако могли наћи. Сутра дан Аделу прегледају и бабица и срески лекар, и сагласно даду своје мишљење, да је она од прилике пре 24 сахата родила.

На основу тих мишљења поведе се кривична истрага против Аделе. Бабица понова потврди, да је она скоро родила, а и она сама најпосле призна, да је доиста тако — изменив свој ранији исказ у толико, што је сад одлучно тврдила, да дете није у нужник пало, него га је она свињама бацила те су га појели. Према томе тицало се управо убиства (ванбрачног) детета, али како се ни сада није могао наћи ни најмањи траг детињег леша, оптужена је само за утајивање (упропашћење) детета. При саслушању пред судом Адела је понова признала, да је своје дете свињама бацила — тако да ни бранилац то није могао порицати, него је само тражио блажију осуду. И она је 6. новембра исте године осуђена на 6 месеци затвора.

Задовољна с пресудом не апелова него се ускоро за тим пријави на издржање казне. Том приликом примете на њој, да је болесна, посумњају по неким знацима на запаљење трбушне осуке (опне, марамице), и упуте је окружној болници

[15]) Емерт (Emmert) наводи, да у Швајцарској то чине — неким земљаним цевима — на нарочити начин у самом истражном затвору. — (Emmert: Lehrbuch der gerichtlichen Medicin. — Leipzig; 1900; Seite 405.

[16]) Види: Legrand du Saullé: Traite de médecine légale,de jürisprudence et de töxilogie. — Paris; 1885; pag. 260.

[17]) Brouardel: „Le mariage. Nullité, divorce, grossesse, accouchement“. — Paris; 1900; pag 203.

у Нанси на лечење. Ту лекари констатују трудноћу у 8. месецу, и она се доиста 24. децембра породи.

Беше, дакле, јасно, да први изказ није био истинит, а како је било још законске могућности, државни тужилац потражи поновно суђење. На поновном претресу 18. јануара 1869. Адела изјави, да је њено раније признање пред судом сасвим лажно, а да га је учинила само по наговору својих родитеља. Они су је плашили, да ће — ако не призна — ипак бити осуђена, али онда на много већу казну — на 15 до 20 година робије.

Према овоме јасно се истиче оно старо искуство, да су *сиорови о трудноћи и порођају најтежа и најопаснија питања судско-медицинског вештачења*. Решењу њиховом приступају и признати стручњаци са оправданом опрезношћу и зебњом. „И ако сам се већ од првих година мог лекарског живота бавио бабичењем (примаљством); и ако сам за 18 месеци био кућни лекар у „породилишту“; и ако сам сада на челу једног великог бабичког одељења: — ја ипак и сада, више но икада, страхујем, кадгод морам давати своје судско-медицинско мишљење у каком случају спорнога порођаја“ — вели Лорен (Lorain), па тако ће рећи и сваки други прави зналац тих прилика. А кад је тако у оним случајевима, где лекар има више знакова, по којима се та питања решавају, колико ли је опасније у оним приликама, где му је на расположењу само један једини од тих знакова — млеко у женским дојкама? Колико је ту потребно и савесности и обазривости, да се до јасног и основаног резултата дође! У таким приликама мора лекар имати све на уму, а строго се држати само онога, што сам савесним прегледом и свестраним испитивањем несумњиво утврди. С тога пута не сме га ништа завести. Увек је боље у сумњивим случајевима признати, да овога маха нисмо у стању на тако питање одговорити, него на основу недовољних података погрешно мишљење издати.

Д-р М. Јовановић — Батут.

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

III

Према подели, коју је учинио Ханс Грос, Криминална Психологија обухвата два дела; један је субјективан и бави се разматрањем о психичној делатности судије или криминалисте, а други је објективан, и проучава психичну делатност кривца. Ми ћемо се, наслањајући се на ову поделу и придржавајући се ње, а према плану који је Грос изнео, изложити предмет Криминалне Психологије.

У судским и истражним радњама истиче се једна субјективна страна. То је психична делатност судије или посматрача злочина и злочинца. — Не треба заборавити, да велика множина људи, кад што о себи говори, верује да познаје тачно ствари и да о њима тачно и верно саопштава, чак и онда, кад говори „чини ми се“, „мислим да је тако било“. Кад неко каже „чини ми се“ или „мислим“, то тај, који то говори, у највише случајева сматра као извесну ствар. Тиче ли се саопштења какве чињенице, голог факта н. пр. „пљуштало је“, „било је 9 сати“, „имао је црну браду“ и т. д. то оно што се каже, кад се тако просто каже не излази тако јасно и видно испољено нити истакнуто. Сујета људска обично гони да се така факта допуне и утврђују изразима „чини ми се“, мислим“, „извесно“.

Но често се говори без ове резервације, са потпуном сигурношћу, ма ствар ни у пола не била толико сигурна, као што је то случај у животу, а и у суду. Ко има искуства у проматрању овога факта, тај долази до уверења: да људи често пута не знају шта знају. — Читав низ тврђења износи се и поставља са највећом сигурношћу, а кад се једно иза другога подвргну озбиљнијој контроли, то се као истинито покажу једва једно или два тврђења, т. ј. најмањи део. Али и овде са сумњом не ваља ићи у крајност. Већ и у обичном животу дешава се врло често да се неко поколеба у свом знању о нечему, ма да је у исто уверен; то поколебавање бива услед сталне сумње која са спољне стране долази. Нарочито лако се могу поколебати живахне природе: причају нешто; неко почне запиткивати: да ли је заиста тако било, да се није обмануо и сумњиво порицати и т. д. и овај се већ колеба у истинитост онога, што за истину сматра и најпосле се дешава, да признаје да се ствар коју он зна, лако могућно и другаче десила.

Још чешће се оваки случајеви јављају пред судом и у суду. Околност, да се излази пред судије, већ дејствује на највише људи узбуђујући свест, да је њихна изјава или изказ од врло велике важности или да може бити од велике важности. И ауторитативни положај судије упућује многе људе, који стоје пред судом, да своје мишљење судиском потчине и да се у своме тврђењу поколебају. Зар је онда чудо, ако неко, који је уверен у истинитост свог изказа, не може више ништа са сигурношћу да тврди о оном што он зна, пред судијом, који непрестано сумњичи.

Судија не треба да прима слепо сваки изказ и да га без критике акцептира; али исто тако не треба бунити, пометати ни колебати онога који даје изказ и који, вероватно, истину износи. У томе лежи један тежак задатак за криминалисту. Но, још је теже упутити на пут истине онога, који даје изказ и лаже ненамерно, или који нетачно зна ствар, нетачно схвата и погрешно закључује. Може неко сматрати да се то једнога кривичног иследника или судије ништа не тиче — сведок или кривац тако и тако говори, да је тај и тај изказ и то је довољно за судију, пошто све размотри да се определи у његовом изрицању пресуде. То није довољно за његово опредељење. — На првом месту треба сами да се уверимо да се у чему год нисмо преварили, а исто тако морамо се чувати од тога, да онога, који даје изказ, одвраћамо од његова мишљења и да га своме прилагођавамо и приволевамо. Криминалиста, иследник, који је у стању погрешан и лажан изказ да умотри; који је у стању погрешан изказ корегирати и изказника упутити да сам све своје погрешке увиди и само истину саопшти, који то може, тај је савршен у свом тешком послу и с успехом врши свој задатак.

Задатак једнога криминалисте, према томе, је врло тежак. Још Warnkönig изнео је прошлога столећа гледиште да јуриспруденција мора да тежи да постане природна наука. Та се мисао безброј пута понављала у току прошлога столећа, и ма да је у толико прилика погрешно схваћена и водила у заблуде, ипак се не може спорити њен значај, као што се не може спорити и успех, којим је криминалистика нарочито у последње доба дигнута на степен природних наука, чему је највише допринела Ломброзина школа — ма да је и она учинила погрешку, што је журно збирајући податке одмах покушала и закључке да изводи, а то је посао доцнијега рада и епохе. Ломброзина школа требала је се „ограничити на прибирање чињеница.“

„Свако истраживање мора на првом месту да утврди и формулише битност саме ствари или предмета“. А у кривичним стварима то је полазна тачка и најважнија чињеница. Може неко хиљаде и хиљаде судских протокола, и иследења и кривица прочитати, па ће опет на крају крајева увидети, да њих

двоје: иследник и онај који даје исказ, нису формулисали суштину предмета и нису начисто шта хоће један од другога.

Један од најважнијих послова у криминалистици јесте анализа. Треба наћи оно што из комплекса услова исходи и то као стално утврдити, а исто тако треба одстранити све оно што не доприноси самој ствари. Дело, кривицу, случај, ваља до детаља рашчлањавати. На једној страни мора се проучити и испитати каку вредност има само по себи доказно средство, колико вреди сам субјект и у каквим се погодбама находи.

Кад се, рецимо, ствар тиче каквога исказа, мора се нагласити да ли је исказник хтео и могао рећи истину, и даље, какву вредност има оно што је он исказао, као и то, колико може утицати на измену схватања о самом предмету.

Сваки доказ појединачно ваља посматрати. Треба видети и наћи сваки исказ: да ли може бити истинит цео или делимице; да ли је исти доказ услед погрешног посматрања и схватања; да ли је закључак погрешан или лажан и тада се пита: да ли и тада остаје у снази доказ кривице? Ако не остаје, остаје ли у снази под извесним условима и јесу ли ти услови ту?

Иде ли се тим појединачним путем проучавањем и расуђивањем о сваком доказу, онда се могу многе погрешке и заблуде да одстране. Но овде је још нешто важно: између појединих чињеница, које се проучавају, мора бити заједнице и везе; то значи: испитивање треба да иде сукцесивним путем, т. ј. оним редом једно за другим треба да тече ислеђење, како је текао догађај који се ислеђује. Неуспеси у истраживању многих злочина услед тога су, што се ова метода у истрази није примењивала. —

Криминалистика се дуго времена бавила студијом норми и принципа. Она треба да се баци на студију материјала, на факта и чињенице, и из појединих делова проучена материјала целину да склапа. Стара медицина тражила је универзални, општи лек за све болештине; она је тражила елексир живота и кувала тефаик, а данашња медицина секцира, микроскопише, мери, експериментира; она данас не зна ни за какво универзално средство. Медицина је увидела своју погрешку и отклонила је, а у криминалистици, додаје Грос, још се кува тераик, и са презрењем и с висине се гледа на оно што је најбитније за њу, а то је студија реалнога.

(свршиће се)

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ

(1793 — 1869)

III.

Полиција у Србији од 1804. — 1869. год.

(НАСТАВАК) 9

§. 33. Кои се усуди оставити од војне село или више, за кулука себи, тај ће подлежати народном суду, и платиће у касу одсуђену цену, и искључиће се власти неко време за каштигу.

§. 34. Кои би човек рђаву човеку, аидуку, дао леба, а неказао одпут селу, да се такови гони, онај да прими каштигу аједука.

§. 35. Кои би отишо у аједуке, и ценио и харао браћу своју, томе никакове милости ни предаје никад, но једнако да се тера, и кад се уфати, жив да се преда суду, и суд да поврати похарано, да му испребија и ноге и руке, и потом на коло да се разапне.

§. 36. Кои би се старешина судац, или кои му драго био чиновник, усудио, да аједуке шиље, и народ да харају, и њему се дају, да ји он сохрањава, томе, ако се чисто осведочи, каштига по препису 35, прописује му се, да је он харо, а не они аједуци.

§. 37. Старешина, или кои му драго судац, ако се пронађе, да је са лоповима, кои коње и волове краду; ако се усуди, са онаковим делити, а коме је украдено неплаћати, но лопове бранити, а сиротињу угњетавати, тај одсуђује се, како исти лопов, под каштигу, и власти да се лиши.

§. 38. Народу у власти није избирати војничке старешине, кои ће војском управљати, и на бој водити. Ово остаје на промотренију војене власти и старешина, да они изберу, кои је вешт и изкусан војску водити, и њом управљати. Народу се допушта избирати судца за мађистрат, сеоског кмета, среског, то јест кумпаниског кнеза, а избацити ни једнога не може без суда и велике власти, докле му се неби нашле и осведочиле погрешке, и погрешке га могу извадити из званија, а лишити воља ничија, или хатер, или пизма".

* * *

На основу свега што смо до сада казали о стању власти и правосуђа у времену првог нашег устанка, можемо у погледу развитка полицијске власти извести овај закључак:

1. Од почетка устанка па до образовања нахијских судова, који нису постали у исто време већ постепено, и полицијска и судска власт била је у рукама нахијских, кнежинских и сеоских старешина (кметова). Оштре границе између њихове надлежности није било; општи карактер власти био је патријархалан, а дужности полиције неодређене.

2. Са установом *магистрата*, не само судска, већ и већи део полицијске власти пренет је на судове. Војводе, кнезови и кметови остали су за одржање реда, штићење личне и имовне безбедности, извршење наредаба Вождових, саветских, судских и купљење пореза. За војне кривице војводе су могле кажњавати шибом „најдаље кроз 300 момака три пута",[1] али се у судске ствари нису смеле мешати. Кнезови и кметови могли су судити о потрици и друге омање ствари, али никог нису могли кажњавати.[2]

3. У градовима, код војвода, и при магистратима, постојали су специјални полицијски органи: „*полиција квартал-мајстори*" и „*магистратуални вице-полицаји*" а у Београду наочити управник за одржање реда и извршивање наредаба.

4. И полицијске и судске органе бирао је сам народ.

Изузетак од овога учињен је у последње време према војводама и кнезовима које је постављао сам Вожд.

5. Установом министарства за „*внутрена дела*", учињен је први покушај да се дужности полицијских власти издвоје из општих дужности унутрашње државне администрације, и

6. И полицијска и судска власт почивала је у главноме на обичајном праву и појединим уредбама; правих писаних закона није било.

Други период

(1813—1815)

Други период времена у погледу земаљских власти, као што смо већ нагласили, једнак је са временом у очи устанка. Са пропашћу српске слободе, пропала је и самосталност унутрашње државне управе, а на првом месту власт *магистрата* и *војвода*. Чим су Турци покорили Србију и у неколико повратили ред у земљи, прва им је брига била да по градовима

[1] Поменик од М. Ђ. Милићевића (стр. 851).

[2] Часови одмора од М. Ђ. Милићевића.

и већим варошицама поставе муселиме који су, поред израније познатих им дужности, имали сада још једну више, а то је: *да од народа покуше оружје*. По нахијама су, истина и даље остали кнезови а по селима кметови, али скоро без икаквих права, већ само са дужностима: да распоређују и купе порез. Сва власт била је у рукама муселима и нарочитих *комесара* који су, са јаким одељењима војника, ишли из села у село ради купљења оружја. Муселими су, шта више, у многим местима били и судије (кадије).

Разуме се већ, да код оваког стања ствари није могло бити ни говора о каквом праву Срба, а још мање о заштити њихове личне и имовне безбедности. Сима Милутиновић — Сарајлија у својој *Историји Сербије* тврди, да је положај Срба у ово доба био много гори но за време дахија.

„Отуда инди, вели он на стр. 101. овог свог дела, како и због другога још којешта (т. ј. подозревања) овога времена куда би гођ који Турчин пошао кроз вилает Сербски, нити само по један, ни без калауза ходио, него п'рвога Серба гди сретни на путу, ил' у селу, преда се га узми у калауштину, док срети другога па оног' одпусти али ријетко неоголужњеног и небијенога; па ђекои су Турци тако њима кадаузивше Србе у место да одпусте, везивали за дрва, и у њи нишан из пушака гађали, те огледали кои ће прије у најбоље место погодити, да се Србин — чоек немучи и непреза, и тако ји произрешетане живе ли мртве ли, ал' уз дуб привезане остављали, те и тако на оближња села кривицу наметали, потварајућ' ји да су то нетко од њи, или њихова браћа хајдуци учинили. На конаке пак ће бигод они доходили, ту би сво село на белај ударало, и ограисавало би од њи, а она јадна кућа би највећма у којој би зам'рцали, што ту једва би тко жив од страха или од мука ненаг'рђен остај'о и уштеђиван бивао, премда такову одприе дотада несамо нијесу дирали, него су и уважавали и чували је почитујући хлеб и со, али је одавда њима напприе домаћин коње морао водати до поноћи, те и по сниегу и мразу босоног; ако ли би га обувена застајали, сазували би га одма, па би му босу коње водати давали, а онда они топрв и напприе по његовој кући од баба и од остале чељади срамотама, стравама и мученијама свакојаким, истраживали би изгонећи сакривене лиепе хаљине, скупоцине токе, и оружје у сребру, и злату, и што Серби ниесу ни у сну снивали, то би се од њи на муке изгонило, пак би послие тога нашавши исто или ненашавши, чинили опета свакојака друга своја поганства, и мало би кад' из кое куће са конака дизали се, и одлазили, да неби још и домаћина на највеће муке метали, ако што још имаде скривено а особито сам од свое куће, да мора и то њима изнети и одати, или би му очи скакале бијући га на изред сваки, пак и у кргу би везана остављали, да ји ту и тако чека, док му опета дођу, каконо су чешће и повраћали се, па кад' би онога, кога су били и мучили, мало што попридижена застајали, овда би га дотамањивали, говорећи: „Валахи је хајдук! Ево му се ништа неморе, доксегод жив на казук (турска реч колац) ненатне, оли док' му пасјача (т. е. глава) од Турскога ножа и сабље не полети".

После деветогодишње потпуне слободе, ови зулуми, појачани варварствима приликом угушивања Хаџи - Проданове буне, у којој је око 150 људи које посечено које на коље вргнуто,[1]) довели су народ до очајања и нагнали га да се поново лати оружја, и тиме стане на пут свему овом.

Брзи успеси српског оружја на Љубићу, Палежу, Пожаревцу, Крагујевцу, под Смедеревом и на Дубљу, имали су за резултат мир између кнеза Милоша и Марашли Али - паше, којим је створена сасвим друга и нова унутрашња управа у Србији.

Ако се у крвавом хаосу, који је настао у Србији после 1813. год., може у опште и говорити о каквим уређеним властима, онда се и за полицијску и за судску власт може с пуним правом рећи, да су се налазиле у рукама свију Турака који су тада били у Србији, и да им је главни задатак био да што више јада и несрећа нанесу Србима. Све ово, рађено је и поред Букурешког Трактата између Русије и Турске (1812 год.) чија је осма тачка остављала Србима „*независно управљање у њиовим унутрашњим делима.*"[1])

Трећи период

(1815—1835)

Познатим уговором о миру између кнеза Милоша и Марашли Али - паше, поред осталог, утврђено је и ово:

1. Да се Турци у будуће не мешају у купљење порезе, већ да исту купе сами српски кнезови;

2. Да код сваког муселима седи по један српски кнез без кога муселим не сме Србима судити, и

3. Да се у Београду установи српска *Народна Канцеларија*, у којој ће заседавати по један кнез из сваке нахије ради суђења већих кривица Србима[2]).

После овог, у времену у коме је постао, по Србе веома корисног мира, приступило се одмах унутрашњем уређењу земље.

Скупштинском одлуком од 19. децембра 1815. год. задржата је и даље стара административна подела земље на 12 нахија[3]), и решено да се у свакој нахији постави по један *главни кнез* и потребан број главних кнезова за *Народну Канцеларију* у Београду. На овој истој скупштини утврђене су и дужности главних кнезова, у овоме: да се старају о прикупљању пореза; *да извршују све заповести које им буде издавао врховни кнез;* **да се старају о одржању реда и сигурности у повереној им нахији, и да ислеђују и суде како грађанске тако и кривичне ствари[4]).**

Поред овога, главни кнезови имали су и власт над свештенством у својим нахијама, па су још и судили брачне спорове.

Противно оном што смо видели у првом периоду: да нахијске старешине немају никакве судске власти, и да судови обављају већи део полицијских дужности, у почетку трећег периода кнезови су и полицијске и судске и извршне и војне и финансијске и духовне власти.

Према оволиком делокругу њихове власти, главни кнезови су, после кнеза Милоша, били највише старешине у земљи, док је у првом периоду, као што смо видели, поред Вожда постојао и Савет, за тим магистрати, па тек онда кнезови.

Разлика између главних кнезова овога доба и оних из првог периода и у томе је, што је у првом периоду кнезове бирао народ, а у овом трећем сâм *врховни кнез*, као и све остале државне службенике.

Сваки главни кнез, приликом свог именовања за нахијског управника, добијао је од врховног кнеза нарочиту горњу одећу — *бињиш* — за знак старешинства, а поред овога и нарочите писмене дипломе, у којима су, поред утврђивања у звању, биле у неколико одређене и њихове дужности.

---

[1]) Грађа за Српску Историју нашега времена од Вука Караџића ст. 66.

[1]) Јавно Право Књажества Србије од Димитрија Матића, стр. 4.

[2]) Вукова Грађа за Српску Историју нашега времена (стр. 132).

[3]) Пореч, као врлетни предео са 20 села није придружен ни једној нахији; већ је добио свога засебног кнеза.

[4]) Финансије и Установе обновљене Србије од Мите Петровића.

Једна таква диплома издата је још 14. новембра 1815. год. обркнезу грочанске нахије Вићентију Петровићу, и гласи:

„Велики ест Бог! и велика ест благост и милост Божиа, која е избрала славному роду Сербском, врховнаго кнеза, и правитеља Народа нашего, за увести преслатки мир и тишину в' земљи нашој Сербиј!

„По указу пресветлаго и милостиваго нашего Царја Султана Махмута; и честитога и великога везира Марашли Али Паше Урумелијскога: вједомо свакоме творим, како ја долу подписаниј верховниј кнез и правител Народа Сербскаго, по смотренију моему изабрах Господара Вићентиа Петровића за обер кнеза нахије грочанске способна бити, кое њега властију моју пред Народом постављам и препоручујем њега код сви поштенородни кнезова и кметова селски од нахије грочанске, што би њега за истинита обркнеза препознали, и њему пристоину чест одавали и у свакоме послушанију били; и заповести мое сваке кое преко Господара Вићентиа обер кнеза у нахиј излазити буду свагда слушали и испољавали, ако би се кои непослушник или преступник ове наше заповјести нашао, онаи ће сваки под страшни одговор пасти, и најпосле свога живота лишити се ће; на кое ему даем ово писмено потврђено печатом герба моего болшаго ради вјеровања.

„Злочинца уфати, или ако се неби уфатити дао, да га може убити; по заповјести моеј[1]).

Дано у Влашкој
Нахије Грочанске,
14. Новембра 1815.

Милош Обреновић
Верховни кнез
и правитељ Народа
Сербскаго.“

У дипломама, које су доцнијих година (1819 и 20) издавате главним кнезовима, ставља им се нарочито у дужност да у повереним им нахијама одржавају ред и сигурност; да с кнезовима и кметовима истребе „*аjдуке горске и сваке друге злочинце*“ и да пресуђују „*велике и мале расире које кнежински кнезови и кметови не би могли пресудити*“, а ако би међу њима било и таквих, које и они не би могли пресудити, да јављају врховном кнезу.

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

БЕРЛИНСКА КРИМИНАЛНА ПОЛИЦИЈА*)

„Наша криминална полиција ради у најважнијим кривичним догађајима с мало или с ни мало успеха; она у опште одавно већ није више у стању, да са злочинцима велике вароши води борбу с изгледом на победу. Криминалитет ужасно расте, не увећава се у сразмери са увећањем становништва, већ ово и суњише надмашује, а криминална полиција, која је позвана да заштити личност и имовину постаје према злочинцима све немоћнија. У упоређењу са осталим великим варошима берлинске прилике у погледу безбедности сасвим су заостале.“

Такве се тужбе по каткад чују, кад полиција не пронађе кога убицу, или кад се у новинама прочита, да се по неки зликовац, кога су тражили по целој земљи, мирно бавио у Берлину, знајући да је овде најсигурнији.

На жалост ове су тужбе делимично оправдане, а тиме постају оптужбе постојећих прилика. Али такође су оправдана и даља питања: Откуда то долази? Шта је узрок неуспеху полиције? Зашто она не ужива оно тако потребно поверење у публици? Без одуговлачења одговарамо на то по нашем најдубљем уверењу: Узрок овој опасној безуспешности берлинске криминалне полиције, ове по нашу варош тако важне власти, лежи у недовољном, несавршеном систему, у застарелој, за садање прилике потпуно неупотребљивој организацији криминалне полиције, која је била погодна за Берлин пре 30—40 година, али није више за садашњи Берлин, који је постао светска варош. Али кад је то тако, онда укинимо застареле установе! За власт, која има да штити личност и својину, потребне су најбоље, најсавременије установе. Истина ни публика није невина због непоштовања и запостављања наших криминално-полицијских установа, које се не може порицати да постоји. Широка публика појми, да поред сјаја и величине велике вароши, поред вредних и радних људи, међу њеним становницима постоји и царство мрачних индивидуа, које се у најоштријој супротности и борби налазе са редом и законом, тек онда, кад из новина сазна о каквом убиству, или о каквој опасној крађи или другом каквом злочинству. Али онда је обично жудња за сензационим појединостима догађаја, за страшним или пикантним сценама, тако јака, да се при тој занимљивој лектири понајчешће заборавља рад чиновника, чију ревност и храброст нико не сме сумњичити. Али шта то помаже? И најактивнији људи подлежу примеру других, а за радозналог читаоца истражни је чиновник, ако баш није палик на неког јунака из криминалних романа, много досаднија и неспретнија личност од читаве војске зликоваца.

Погледајмо ову војску огорчених непријатеља својине и закона, који воде рат до истраге са органима државнога поретка, који су наоружани енергијом, лукавошћу и интелигенцијом, али и свим техничким тековинама новога доба, а чије се везе распростиру по целоме свету! У актима и листама полицијске управе наћићемо огроман број познатих зликоваца; ова акта и листе сваки се дан увећавају подацима о домаћим и страним злочинцима. На питање пак, да ли је трупа која је позвана да води борбу против овога непријатеља, крај све добре воље, и у истини способна за то, морамо дати негативан одговор.

Још пре неколико година ми смо у овоме листу свраћали пажњу на то, да се наша криминална полиција не налази више на истој висини, на којој је пређе била, да њена организација, није погодна за велико-варошке прилике и односе и да није савремена. У своје време постављена је била комисија ради испитиваља криминално-полицијских установа, и ова је најзад нашла, да је апсолутно све у реду и исправности. У комисији су били државни правобранноци, председници окружних судова и виши полицијски чиновници. Душа пак комисије и човек од пресуднога утицаја био је тадашњи шеф криминалне полиције, гроф Пиклер, који је био одлучан противник децентрализације. И тако је све остало по старом. Да би се пак озбиљна забринутост у публици и недостаци, на које је штампа указивала, отклонили, беше постављен у сваком полицијском кварту по један криминални наредник као „увећање“ криминалне полиције у квартовима, у којима се дотле само по један криминални жандарм налазио.

Овакав поступак, ма како да је незнатан, показао је, да се на меродавном месту увиђала умесност постављених захтева: да се у самој вароши мора повећати број полицијс-

[1]) Финансије и Установе обновљене Србије од Мите Петровића, стр. 508).

*) Угледне берлинске новине „Berliner Tageblatt“, које своје ступце посвећују свима појавама јавнога живота, донеле су пре неколико дана своја опажања о берлинској криминалној полицији. Много што шта, што писац овога чланка пише с погледом на берлинске путнике, има и општега значаја, па с тога ће овај чланак интересовати и на размишљање побудити и наше полицијске службенике. За то га и доносимо у верном преводу.

ских криминалних чиновника, који би одржавали везе са публиком и створили већу сигурност у полицијским кварговима; али надлежни се одлучише за половну меру. Сваки може схватити, од какве је вредности она била: да ли у једном полицијском кварту од 15—20.000 становника криминално-полицијске послове врше један или два чиновника у истини је једно исто. Главна маса криминалне полиције са њеним стотинама чиновника остала је и даље у згради главне полицијске управе на Александровом плацу, и ово чврсто бирократско сједињавање учинило је сасвим природно временом да носиоци „егзекутиве," криминални комесари сматрају да испуњење њихове званичне дужности лежи једино у раду у канцеларији, те на тај начин заборавише — сем незнатних изузетака — главну ствар — практичну делатност изван канцеларијских зидова. Тиме је пак и сам тај систем осуђен. Она криминална полиција, која није у стању да образује чиновнике, који ће, место да седе у канцеларији, и пишу читаве рпе аката, стајати у практичном животу, који ће прилике велике вароши познавати, посматрати и схватати и свуда имати своје везе, — таква криминална полиција не може показати никаква успеха у борби са злочинцима; њена ће снага бити за све велике злочине недовољна и само ће од случаја зависити проналазак злочинца. Криминалиста, који је само теоријски образован, никад неће постићи повољне резултате. Ту не помажу ни најпаметније и најпространије припреме ради проналаска убице, ни најтачнији фотографски апарати и справе за мерење, ни најпотпуније листе и акта.

Истина све иде као под конац од онога тренутка, кад три пута зазвони звоно телеграфске централе у главној полицијској управи, те тиме јави дежурном комесару, да је из некога варошкога кварта јављено о учињеном убиству, па до састанка комисије ради констатовања убиства на лицу места. Потребне се депеше напишу и предаду, државни правобранилац и виши претпостављени буду извештени, тачно после најдаље једног сата све је на лицу места, увиђај је учињен, потребна мерења и фотографисања су извршена. Али сад треба ићи даље, господо криминалисте! Да је овде од зликовца човек убијен, то је сигурно као град! Али даље, даље! Прво што задаје врло често муке, то је ко је убијено лице? Нарочито кад је убијени нађен изван места за становање: у подруму, на тавану, у шупи или на пољу или у шуми. А за тим главна је ствар: ко је учинилац, који трагови могу послужити, да се за њ сазна и ухвати? И ту се онда налази висока комисија за извиђање убиства, коју састављају несумњиво интелигентни људи, али без довољног практичног искуства, и без икакве везе са публиком, у туђој кући, у готово непознатом крају вароши, међу сасвим страним лицима. Личност убијенога, његова породица, његове навике, његови односи према трећим лицима, према становницима исте куће, комисији су потпуно непознати. Док се све то сазна и утврди потребно је много труда и времена, а при том није комисија чак ни у положају, да бар у неколико испита поузданост првих исказа, који су јој од стране публике учињени. А како су важна баш прва констатовања и испитивања сведока! Губитком времена, који у овом случају истрага трпи, користи се учинилац; он добија толико маха, да се може сакрити или утећи, баш и кад полицији у опште и пође за руком, да нађе његов траг.

Већ по овој кратким потезима скицираној слици даје се познати, са каким тешкоћама и са како мало изгледа на успех ради криминална полиција на месту извршеног убиства, и да се најзад не треба чудити, што немају успеха криминални чиновници, који нису упознати са приликама, са публиком, са крајем вароши, где се убиство десило. К овоме придолази недовољно практично образовање, неспретност у саобраћају са публиком и у испитивању сведока, оскудица брзог схватања ситуације, у кратко, скупе се толико неповољних момената, да се за објашњење извесног убиства управо само случају има захвалити. Али то не сме и даље тако ићи. Напустимо овај застарели систем, напустимо централизацију криминалне полиције и њену безуспешну бирократску делатност! Нека се поглавита пажња обрати на практично образовање чиновника, и нека се пре свега следује примеру других великих вароши, т. ј. нека се у разним крајевима вароши отворе кварговне канцеларије, а не да се све сједине у главној полициској управи. Тиме ће се криминални чиновници опет приближити пракси, животу и саобраћају велике вароши, те ће имати прилике како да са публиком ступе у корисне везе, тако и да се упознају са зликовцима њиховога кварта. Тада ће се они упознати са уточиштима злочинаца, и тада ће моћи пазити и проучавати њихов живот. Криминална полиција берлинска моћи ће онда опет испуњавати као што треба свој задатак. Неће онда бити непронађене толике убице, нити ће толика злочина дела остати некажњена. Кад криминална полиција задобије поверење публике добиће она у публици и помагача у своме послу. Али је претпоставка за ово, да се криминални чиновници одуче од надутости и охолости према грађанима, као што се то може опазити код појединих чиновника „старога курса," који тако понашање називају „чиновничким достојанством."

Д-р Драг. А.

ДА ЛИ ЈЕ САМОУБИСТВО БОЛЕСТ ИЛИ ЗЛОЧИН?

Криминално—психолошка студија

(НАСТАВАК)

И Молијер је на такав начин играо на смрт. И противу забране од стране лекара, изашао је још један пут на бину и добио крволиптење, од чега је после наступила смрт.

Врло је редак случај, да су се самоубице *сиалњивале*, као и то, да су се намерно затрчале и *главом ударале у зид*, или чак и то, да су се хотимично *смрзавале*.

Позната је једна од најчудноватијих врста самоубиства, а то је да се човек сам *разапне на крсту*. Обућар, Матија Ловат, разапео се формално на крсту 19. јула 1805. године. Кроз обе ноге пробо је два ексера од по 15 цоли дугачка, за тим је укуцао и леву руку на крст, па се заједно са њиме протурио кроз прозор. Крст је претходно добро учврстио конопцем за прозор, па је тако обешен и разапет висио све до сутра дан. Тада су га приметили, скинули су га и кроз кратко време излечили, али је две године доцније умро у лудници Сен Сероло[1]).

У прилог томе, да код свакога случаја самоубиства мора постојати болесно телесно или душевно стање, иде и та околност, што често самоубице свесно употребљују начине за извршење дела, који проузрокују највеће болове. Шта више, они у случајевима, да их ко спречи у првом покушају атака на свој живот, у поновном случају, и поред већ једном претрпљених болова, не презају од тога да опет на такав исти начин одузму себи живот.

Као што можемо видети из ст тистика свију држава, у већини случајева самоубистава, мотиви из којих су ова извршена, састоје се из неколико главних врста. По статистици

[1]) Geschichte der durch Mathieu Lovat zu Venedig im Jahre 1805 an sich selbst vollzogenen Kreuzigung. — Rudolfstadt 1807.

за Пруску државу извештај о самоубиствима, за три године извршеним, гласе просто овако[2]):

Омраза и досада живота	1094
Телесни болови	565
Пороци	999
Невоља	936
Кајање, срам и т. д.	831

Извештаји о самоубиствима у Француској много су исцрпнији, и ту се о њима у току од 10 година овако каже:

Губитак имаовине и несреће	2577
Фамилијарне распре и несреће	2715
Љубав, љубомора и раскалашан живот	3598
Разни, нарочито физички болови	4865
Болести мозга	7048
Извршени злочини	206
Непознати мотиви	2295

По себи се разуме, да овако схематично постављање и излагање узрока није задовољавајуће. Тако н. пр. „омраза живота“ није узрок, већ само „утицање“ на већину разних мотива. Телесни или душевни болови, јад, пороци и т. д., могу само ускорити омразу на живот, и пруска статискика може бити доведена до абсурдности тим приговором, да је свако самоубиство најпосле израз омразе и досаде живота, и то најјаснији и најуочљивији израз. И „непознати мотиви“ показују, колико је без вредности таква статистика. Да не треба међу последњом 2295 самоубица тражити многе болеснике, гладне људе или неке прикривене злочинце? Баш код самих самоубистава није главна ствар у томе, да иду на онај свет најбеднији живи створови на земљи, већ често то, да се сакрију мотиви за дело. Цифра «непознатих мотива“ биће тек онда мања, ако се испитивању самоубистава приступи са више енергије.

До чисте ситуације у томе питању можемо доћи само тако, ако најпре пођемо с те тачке гледишта, да је самоубица пре свега болестан човек. Многима ће то бити тешко, али другог излаза нема. — Као што се данас зна, да је душевним болесницима чињена безгранична неправда тиме, што су им некада ланцима спутаване и ноге и руке, тако ће и будуће генерације морати да се чуде свирепости наше јавности, која понижава самоубицу, а тим пре у случајевима, кад се такав жиг срама преноси и на децу његову.

Свакако да ће се код многих људи од науке појавити мисао противу теорије болести код самоубице, што противу ње говори та околност, да људи у знатно већој мери врше самоубиства, него ли жене, и ако је човек здравији и има више отпорне снаге од жене.

Прво је тврђење тачно, друго погрешно. Ни у ком случају није женски пол слабији по здрављу, нити пак има мање отпорне снаге него ли човек. Сама висока цифра старости код женскога пола говори противу тога. Свакако да код мушкога пола има више самоубистава него ли код женскога. И д-р Мебијус[3]) примећује у своме делу „Пол и болест“, да је самоубиство код мушкога пола нека *четири пута* чешће него ли код женскога. При том вели још изричито, *да је најчешћи узрок самоубиству болесно душевно расположење*. Пошто код душевних обољења нема битне разлике у половима, то онда треба већи број самоубистава код мушкога пола тако разумети, да се жене ређе убијају и у пркос душевног обољевања, него ли људи, јер рад и иницијатива није њихова особина.

Као и Мебијус изразили су се већина лекара најновијег доба, да самоубиство у болесном стању има најмање свога узрока у функционалним душевним или телесним поремећајима, већ у органским поремећајима.

Узроци самоубиствима су повреде главе, скупљање страних материја и израштаја у мозгу, неизлечиме болести, јаке конгестије, болови сваке врсте, па и болови јетре и срца. Даље су самоубиства проузроковали поремећаји црева, тешки болови у породиља, пијанство (акутно или хронично тровање алкохолом), а у најновије доба изгледа да су многе особе саме себе послале на онај свет услед јаког растројства нерава, услед болесног страха од лудила, а и из страха од извесног места, простора (агорафобија).

Ако се у таквим и у другим случајевима утврђена болест стави у одбрану самоубице, ипак је такав случај најређи онде, где мотиви за дело остају непознати и где изгледа да не постоји душевно или телесно поремећење.

(наставиће се)

Са немачкога **Д. В. Бакић**

[2]) Handbuch der vergleichenden Statistik der Völker und Staatenkunde. Von G. Fr. Kolb. VIII. Aufl. Leipzig.

[3]) Dr. P. J. Möbius: Geschlecht und Krankheit, Halle 1903.

ПОУКЕ И УПУТИ

За расправу питања о компензацији (§ 903. грађанског закона) није надлежна полицијска власт.

Сима Стојковић, из Бачине, дуговао је по облигацији Сави Топићу, тамошњем, 390 дин., и за тај дуг, решењем јагодинског првостепеног суда од 23. фебруара 1887. године, стављена је интабулација на имање Симино.

Наследници масе пок. Симе: Миливоје С. Стојковић и маса пок. Живојина С. Стојковића тражили су код суда, да се ова интабулација са имања скине, наводећи, да су они то имање наследили од своје мајке Анице, која је добила то имање од свога мужа Симе преносом још у 1877. год., — дакле пре задужења Симиног повериоцу Сави. Апелациони суд пресудом својом од 7. августа 1902. год. Бр. 2973 одбио је скинуће пописа са њихова имања и осудио повериоца Саву Топића, да наследницима: маси пок. Жив. С. Стојковића и Миливоју С. Стојковићу накнади сваком по 41 дин. на име таксе, и на име осталих трошкова сваком по 80 дин.

Услед тога, Миливоје С. Стојковић за се, Стојан Тодоровић и Стојан Пауновић за масу — као стараоци — обратили су се начелнику среза темнићског с молбом, да од осуђеног Саве, по тој „извршној“ пресуди Апелационог Суда, наплати досуђену им накнаду.

Позван да по овоме положи новац у 242 дин., осуђени Сава изјавио је, да њему пок. Сима дугује преко 1000 динара, с тога је молио начелника, да од његових — Симиних — наследника наплати тај дуг, и од истог одбије суму у 242 дин. и преда истим наследницима на измирење њиховог потраживања.

Но пошто наследници нису пристали да плате тај дуг, јер они нису наследници имања Симиног, но имања мајке им Анице, то је осуђени Сава депоновао новац код начелника, и молио, да се исти не издаје овима, док се не оконча питање о праву наплате његова дуга из имања наследника.

На основу овога, начелник среза темнићског донео је решење, којим се осуђени Сава Топић одбија од тражења пребијања дуга, пошто томе нема места, јер су *досуде* по пресуди лично *старалачке* и *наследникове*, који нису дужни плаћати туђе дугове.

Из овога решење среске власти види се, да је пресуда Апелационог Суда схваћена тако, да осуђени Сава плати: *стараоцима* масе пок. Жив. С. Стојковића — *Стојану Тодоровићу* и *Стојану Пауновићу*, и наследнику *Миливоју С. Стојковићу* на име трошкова *сваком* по 80 дин., — свега 240 динара, и маси пок Живојина и Миливоју на име таксе по 41 дин., сваком = 82 дин. — свега *322 дин.*

Ово решење одобрило је начелство окр. моравског, као на закону основано, поред разлога, у њему изнетих, још и с тога: што, по § 903. грађанског закона, компензације — пребијања дуга — не може бити, јер нема обостраних обавеза, пошто је дуг Симин, који је давно умро; за тим, што осуђени Сава није ничим доказао, да су Миливоје и Живојин синови Симини, и да су га они наследили; и најзад, што није доказао, под којим су се условима Живојин и Миливоје примили наслеђа — да ли *без* или *са* пописом. — Ово решење начелства одобрио је министар унутрашњих дела решењем од 28. јуна 1904. год. П№ 18053.

Државни Савет, по изјављеној жалби, нашао је, да решење министрово не одговара закону, јер је њиме одобрена неправилна радња начелства окружног из ових разлога:

Из извршне пресуде Апелационог Суда од 7. августа 1902. год. № 2973, која је поднета на извршење начелнику среза темнићског, види се, да су тужилачку страну представљали: Миливоје С. Стојковић, из Бачине, и маса пок. Жив. С. Стојковића, из Бачине, коју су заступали стараоци Стојан Тодоровић и Стојан Пауновић, и да је тужени Сава Топић, поред осталог у пресуди изложеног, о чему је спор вођен, осуђен да накнади тужиоцу Миливоју и тужилачкој маси сваком по 41 дин. на име положене таксе, и на име свију трошкова сваком тужиоцу по 80 динара. Па како су у овом спору била свега два тужиоца: Миливоје Стојковић и маса пок. Жив. С. Стојковића, а не три, као што је то погрешно узето решењем начелника среског, јер стараоци као заступници масини не представљају тужилачку страну, већ масу као једну парничну страну, — то је полицијска власт, извршујући поменуту пресуду, требала тражити да тужени положи: за тужиоца Миливоја 41 дин, на име положене таксе и 80 дин. на име трошкова — свега 121 дин., а толико исто и за масу, као другу тужилачку страну. Дакле, свега 242, а не 322 динара, као што је то погрешно узето решењем начелника среза темнићског од 8. марта 1904. год. № 7418, које је начелство окружно одобрило, а по том и министар ожалбеним решењем.

Неправилност решења министрова огледа се још и у томе, што је њима одобрено решење начелства окр. моравског, којим се начелство ненадлежно упустило у расправу спорних питања, на име питања о компензацији, с погледом на § 903. грађанског закона, налазећи, да компензацији, коју је тужени Топић истакао, нема места, како с погледом на наведени пропис законски, тако ни с тога, што тужени није доказао: да су тужилац Миливоје и пок. му брат Живојин синови пок. Симе Стојковића, који му дугује извесну суму новаца по осудном решењу судском, на основу кога је и истакао питање о компензацији; даље, да није доказао, да су тужилац Миливоје и пок. му брат Живојин наследили свог пок. оца Симу, и да су се, и под којим условима, примили наслеђа свог пок. оца Симе, те да би за његов дуг могли бити одговорни, у смислу §§ 34., 394. и 489. грађан. судског поступка. У расправу свију ових питања, као спорних, није било надлежно начелство да улази, већ је било дужно. да с обзиром на наведене околности, упути осуђеног Топића надлежном суду, *те да судским путем докаже да траженој компензацији има места, кад му то право оспорава тужилачка страна.*«

Ово посматрање саветско усвојио је министар унутрашњих дела.

(Решење саветско од 14. децембра 1904. год. Бр. 9553.)

Један случај неумесне примене § 466. грађан. судског поступка.

С. П., као бивши благајник општине б..., за више учињених утаја у дужности благајничкој кажњен је извршном пресудом Апелационог Суда са пет година робије, и да утајене суме општини накнади.

За наплату ових утајених сума, среска власт, преко дотичног општинског суда, узела је у попис целокупну имовину, како осуђеног, тако и његовог оца Л.

Разлоге за ово, среска власт нашла је у томе: што је Л. као отац, јемствовао за свога сина С., приликом његовог пријема за благајника, да ће накнадити све што његов син као благајник упропасти; а по том пристао, да пађени недостатак у каси његовог сина, у суми од 2795 динара, положи каси општинског суда, што ако у одређеном року не би учинио, онда да се за обезбеду горње суме стави прибелешка на његово имање, и продајом истог општина измири.

Кад је Л., са осталим својим синовима, затражио од начелника среског, да се оставе од продаје њихови делови, а прода само део осуђеног С., — начелник срески, из напред наведених разлога, одбио их је од тражења решењем № 11620 1903 год., наводећи, поред осталог, још и то, да је одобреном прибелешком, од стране Л, на његово имање, пописато имање постало залога за наплату утајених сума од стране С.; а да остали његови синови не могу тражити остављање њихових делова од продаје јер су, у времену датог јемства, били малолетни. У исто време упутио их је суду на парницу за скинуће прибелешке са њихових делова, ако хоће и успеху се надају.

Ово решење начелника среског одобрено је од стране начелства окружног и Министра унутрашњих дела.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је, да решење Министрово не одговара закону, из ових разлога:

У § 465. грађан. судског поступка изложени су случајеви, у којима може полицијска власт, без пресуде или решења, приступити наплати.

Ни један од тих случајева није овде.

Жалитељ Л. је на саслушању свом код среске власти, од 15. марта 1901. године № 10754, изјавио: да признаје недостатак у каси суда општине б..., којом је његов син С., као благајник руковао, и обвезао, се да пађени недостатак, у суми од 2795·68 дин., положи општинској каси за десет дана, што ако не би учинио, онда да власт за обезбеду горње суме стави прибелешку на његово имање у селу Лозну, и продајом истога општину измири; а за тим, на доцнијем саслушању од 5. маја 1903. год. № 6955 изјавио: да је он јемствовао општини б... да ће платити кривичне трошкове. т. ј. оно што упропасти његов син, као општински благајник, и при томе остао, наводећи да ако је јемац, да није кривац, и да зато не може одобрити да му се продаје имање, већ да одобрава, да се узме у попис и прода плод са његовог имања, кога је имао у 1903. години (шљиве, пшеницу, зоб...)

Према оваким изјавама његовим, спорно је питање о томе: да ли је изјава жалитељева лично јемство за сина, у смислу §§ 828. и 829. грађанског закона, или стварно, према § 481. поменутог закона, датим његовим имањем у залогу. С тога је полицијска власт требала да упути општину б... надлежном суду, те да судским путем тражи: да жалитељ, на основу напред наведених његових изјава, буде осуђен на плаћање накнаде штете за свога сина, по осуди над њим изреченој извршном пресудом Апелационог Суда од 24. августа 1902. год. № 3322., како би се у смислу §§ 461., 462. и 463. грађан. судског поступка могло приступити наплати од жалитеља.

Ово посматрање Државног Савета усвојио је Министар унутрашњих дела.

Саветска одлука од 3. септембра 1904. год. Бр. 6888.

Војници, кад се за време службе под барјаком онеспособе, не подлеже плаћању војнице. (Последњи одељак чл. 2. закона о устројству војске).

Н. К., из В., пошто је регрутован, ступио је у стални кадар ради одслужења свог рока. У кадру је остао на служби све док није на часу наставе био обрањен бојним метком у леву руку и тиме постао за даљу службу неспособан. То је било 5. фебруара 1889. године. Тада је пуштен кући, и од тога доба, па све до месеца јула 1903. године, нити је ишао на вежбу, нити плаћао војницу; а тада је суперкомисијом утврђено, да је заиста неспособан за службу, и оптерећен, решењем команданта дринске дивизијске области од 10. децембра 1903. год. Бр. 7695., војницом за све горње време, а пошто је још, при пуштању кући, решењем команданта исте дивизијске области од 3. фебруара 1889. год. Бр. 270. био подвргнут плаћању војнице, па то он пренебрегао, кажњен је и плаћањем личне порезе за све горње време до 1. децембра 1903. године.

Ово решење команданта дринске дивизијске области одобрио је и Министар војни.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 17. септембра 1904. год. Бр. 7251. поништио је решење Министрово са ових разлога:

Кад је жалитељ, као способан за личну службу, примљен у војску, и ту на служби остао преко 11 месеци, па се за време те службе под барјаком и онеспособио, што

се утврђује сведоџбама сведока П. П. и Л. П. ондашњих наредника, онда, према пропису последњег одељка чл. 2. закона о устројству војске, није дужан плаћати војницу.

Један случај из чл. 85. закона о општинама.

Андреја С. Д., достављајући суду своје општине: да преко његовог имања извесна лица имају право службености пута, молио је одбор општински, да му дозволи: да на истом имању подигне кућу, а он ће нов пут, за ову службеност, начинити кроз свој празан плац, на северној страни пута.

Одбор општински донео је одлуку, којом је ову мобу уважио, па ту своју одлуку саопштио и среској власти, која ју је, на основу чл. 85. закона о општинама, примила к знању.

Противу тог решења среске власти изјавио је жалбу П. Ц., наводећи, да је среска власт била дужна, да поменуту одлуку општинског одбора задржи од извршења, јер се њоме расправља питање о праву службености, које се има расправити само путем редовног грађанског спора.

Државни Савет, одлуком од 29. децембра 1904. год. № 9792, одбацио је жалбу као неумесну, пошто се интересовани противу одлуке одбора општинског није жалио надзорној власти, те ова, према чл. 152. закона о општинама, није ни могла ову одлуку, којом могу бити повређени интереси само појединаца, задржати од извршења, већ ју је правилно, по чл. 85. закона о општинама примила к знању.

Један случај умесне примене § 466. грађанског судског поступка.

По решењу првостепеног ваљевског суда од 16. октобра 1903. год. № 24496., начелство округа ваљевског узело је у попис покретност Ж. М., која је нађена у његовој магази у Ваљеву, а за обезбеду 1900.35 динара дуга Андреји Р. из Гвозденовића.

После извршеног пописа, отац дужников, С. М., поднео је акт начелству, у коме је изјавио: да је магаза, у којој је нађена узабрањена покретност, његова својина, а не његовог сина, па је молио начелство да, у смислу § 466. грађан. судског поступка, упути повериоца на парницу, те да путем ове докаже, да су те пописате ствари искључива својина његовог дужника.

Како је поверилац Андреја, поводом ове изјаве појављеног сопственика, навео: да је сва пописата имовина својина његовог дужника Ж., јер је на његово име и фирма радње у којој је попис извршен, — начелство је, у смислу § 466. грађан. суд. поступка, упутило појављеног сопственика на парницу, наводећи: да ничим није доказао својину узабрањених ствари, јер нису нађене у његовој државини, већ у државни дужника Ж.

Ово решење начелства одобрио је Министар унутрашњих дела решењем својим од 14. јануара 1904. год. П№ 1241., у коме је, у прилог умесности решења начелства, навео још и то: „што се из огласа о заједничкој радњи између дужника Ж. и оца му, жалитеља С., види, да је радња у Ваљеву, у којој је попис покретности извршен, заједничка својина жалитеља С. и сина му Ж., дужника; и што се из огласа види, да је жалитељ опуномоћио дужника Ж., да се може за фирму задужити, а тиме је условљена и његова - жалитељева материјална одговорност за дуговање свога ортака и сина.

Државни Савет, по изјављеној жалби, одлуком од 20. августа 1904. год. Бр. 6096., одобрио је решење Министра Унутрашњих дела. М В.

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

З Е Т

I

Живот Младена Маринковића Баће протицао је мирно, ко тиха река кроз питоме равни. Вредан, подузетник, стално при послу, отимајући се од невоље, он је за неколико година, без икаква капитала, једино својим вредним рукама, које никад нису биле празне, саставио мало крова над главом и сачувао се од пропасти. А кад се подигао, он је поступно подизао и своју кућу, коју је морао, можда за навек, напустити. — Радњу је водио сам. И ако је било доста послова, он је стигао да их све сам посвршава. Једно слушче, које га је помагало, било му је довољно и у радњи и у кући. А Баћа је свуда стигао: и у подрум да наточи и госте да услужи и себи ручак да спреми и кавану у ред да доведе, па и госте да разговори и развесели. Тако је време грабило дане и низало их у месеце и године, а Баћа је животарио као поштен човек.

Њега је несрећан случај одвојио од куће и породице и отерао у свет. Баћа је морао побећи из свог родног места и оставити и кућу и жену и децу. Али је веома радосан и захвалан, што га је како сам вели мајка Србија примила раширених руку.

Младен је родом из Мартоноша у Бачкој; паор је, али из доста добре куће и добар Србин. Због тога је управо и награбусио.

Био о неким благим данима у Сегедину, седео с друштвом у кавани и мало се веселио. Ту су били и неки официри, Мађари или Јевреји, тек грдили су Србе и говорили гласно противу Србије. Баћа не могаде отрпити то, него им добаци увреду за увреду. Некакав официр скочи и полети на Бачу, а овај ти га дохвати, отме му сабљу, згужва га под себе и стане оном сабљом официра пљоштимице ударати. Подиже се гужва; неко удари столицом у лампу. Завлада мрак. Баћа, држећи у мраку своју жртву, пљесну га по лицу још два три пута и пљуну га, па се изгуби.

Те исте ноћи зажди кући. Тамо се крио неколико дана како је знао и умео. Али кад сазнаде да ће га премлатити па да ће га и на суд узимати — њега нестаде из Мартоноша. Оставио је жену и ћерчицу од десет и сина од шест година и прилично имање.

Али то је одавно било, кад је он пребегао у Србију. Жена је остала да ради земљу у селу, а он је у прво време патио се и кубурио, док није најпосле и њему срећа пружила руку те га извукла из беде.

С почетка је веома натезао. Није имао умешности. Али поступно пође на боље. И кад поче, врата од његове кавапице у Фишеклији, отвараху се целога дана, кавана вазда пуна гостију. Сељаци, ситничари, препродавци, нижи сталеж, свраћали су к њему и сваки је био добро услужен и задовољен. Баћа је увек расположен. Није цурило, али је капало. Чим је што стекао, он је шиљао жени или је она сама долазила у Београд са својом ћерчицом, поседила десетак петпаест дана, па се вратила у Мартонош да и даље ради.

II

Младен је био човек отворена лица и отворена срца. И гостима се свидела његова отвореност: вазда отворен ко јеванђелије. Сваки свој доживљај он је поверавао гостима и сваки, ко је њему свртао, знао је ко је, шта је и зашто је амо пребегао. Данас прича како је послао жени педесет форината да купи два брачета за посек; други пут као догађај јавља да је поправио кров од шиндре и купио још једну краву у кући. А највећа му је брига била да удоми своју кћер, која је већ стигла за удају.

Жена његова прегледала је сва места у околини да нађе згодног младожењу, кога ће у кућу довести: Кревур, Сирит, Ђалу и обе Кањиже. Муж јој је сам говорио и писао да зета треба довести у кућу, ма био и сиромашак, само нека је честит Србин и вредан.

Срећа има осмех и за сиротане: прошле године дође суђени час Младеновој кћери да се уда. Младену одмах јавише за прилику. Жена га писмом извештава да је крава Белка отелила, да је виноград добро понео, да су и кукурузи добро, да им је цркло једно псето и да се намерио младожења за њихову Марицу. Из Кањиже је, човек оскудан, али млад, здрав, добар и вредан и Марица хоће да пође за њега.

Баћа весео, задовољан, све подскакује, кажу преслађује, полиће препуњава и служећи госте, радосно им прича поједине доживљаје и планове своје. Жао му је што не може, што управо не сме да присуствује сватовима своје Марице; али се нада да ће га младенци ускоро после сватова обрадовати посетом и тада ће бити весеља и радости.

Он истина никада није видео какав изгледа његов будући зет Сава, не зна за њега, али прича својим гостима као да га одавно познаје како је добар и вредан и како је велики Србин... Жена је знала кога је изабрала.

Баћа пошље стотинарку за сватове и свој родитељски благослов.

III

Сватови били и прошли. Младожења ушао у кућу. Младен је тога дана частио

свакога, ко је у његову кавану навратио и свакоме причао за своје весеље.

А сутра дан је све ишло својим током. Бања је желио и посведневно говорио, како би врло радо да види зета и ћер и позивао их је неколико пута.

Велики део гостију нарочито оних, који су стално свраћали у његову кавану, знао је готово до појединости из Младенова причања и о његовој жени и ћери Марици и зету Сави и о половини Мартоноша.

Једне вечери, стоји он иза келнераја и брише чаше и намешћа их, мисли о кући и жени и деци, а у кавану уђоше два човека. Један носећи куфер уђе пр во у кавану и окрете се он'м другом, што је био лепше одевен.

— Ето, то је...

И показа руком на кавеџију иза келнераја.

Странац отвори кесу и даде напојницу човеку, који остави куферчић и брзо изиђе из каване, захваљујући.

Гост нови имао је на себи чакшире, гајтаном опшивене, како Бачвани носе, чизме на ногама и мали шешир на глави. Он пође келнерају и најпре гласно назва добро вече, па затим лагано упита

— Молим, а је ли ово кавана Младена Баће?

— То је, то је, говори Младен сам нестрпељиво, а већ се присећа да ће то бити његов зет; ма да се Младену чинило да је овога младог човека виђао неколико пута у својој кавани и да му долази доста познат.

— Дакле ви сте то... е, баш, врло добро, рече странац и скинувши шешир с главе, пође руци кавеџијиној.

Бања га радознало посматраше.

— А зар ви мене не познајете? запита овај.

Он хтеде одговорити да му се чини веома познат, да га је виђао ту скоро у својој кавани, но се уздржа. А млади човек настави

— Е, драги оцо... ја сам Сава Клицин из Мартоноша, ваш, касти, зет...

— Саво! засја Бањи лице од радости, Саво, сине, па што се одмах не кажеш.

И кавеџија, не водећи рачуна о гостима, остави чаше и келнерај и стаде грлити и љубити свога зета и загледати га. Гост се као мало стидио, али је и сам грлио свога таста.

Стари Бања чисто се преобрази од изненадне радости што му се жеља испунила, те види зета свога и окупи питати:

— Како су код куће? Шта ради нана? Је ли добро све? Како је мали Перица? ... Е, е, Саво, сине, од кад вас чекам, од кад вас чекам. Све мислим: данас ћете, сутра ћете, а вас нема, па нема... Једва један пут.

Кавеџија поведе свога зета у собу

— А где су нана и Марица? Што оне нису дошле?

— Оне, оцо, сад не могу. Али ће други пут доћи...

— Како, други пут, кад је било речи да и оне дођу? Млади зет се нађе у забуни, али се брзо присети

— Па, знате, ја сам, касти, сад више ради посла дошао; а после ћемо, знате, касти, онако доћи да поседимо... Знате, оцо, и ја сам само на два дана...

— Шта, на два дана, срди се Младен, овде ћеш ти остати и дуже.

И уведе зета у собу.

— Раскомоти се Саво, сине, па ћемо после вечере пуно разговарати.

А млади зет скиде капут и радознало посматраше око себе, кад остаде сам у соби.

IV

Исте вечери Младен је за читав сат раније затворио своју кавану него обично: хтео је, да се до миле воље наразговара са својим зетом кога сада први пут у животу види.

— Па шта има новога у нашем Мартоношу? пита Младен зета

— Све је, оцо, касти, по старом.

— Шта је са Софронијем, што је држао официну на рогљу?

— Умро је, вели Сава

— О, о, чуди се Младен... а мени жена пише да је он тражио нашу Марицу, па му је није дала... Е, баш добро.

— Знам вели Сава, и мени је то нана причала, да је Марицу тај... тај Софроније тражио.... А Марица је знате, већ у другом стању, па је тешко и да дође.

— Ал о томе ми ништа нисте писали, чуди се Младен.

— Па нисмо, касти, хтели; хтели смо да вас изненадимо.

Бања сав срећан и задовољан, налива и себи и зету и пита, непрестано пита. А зет, чинећи се да је уморан од пута немарно одговара и непрестано зева.

— Ти си сăн, Саво?пита га Младен.

— Јесам оцо; знате, мало сам уморан од пута...

— А би ли што јео?

— Нисам гладан, него би да се баш мало одморим

— Та пиј... дед, да налијем још ову... ово је чист неготинац, имам око педесет акова... па ћемо се одморити.

А Младен опет удари у разна питања. О коме није питао! Те овај умро, те онај побегао, сазнаје он од зета и чуди се што му о томе жена није ништа јавила. Сава исприча, како је дошао да се договори ради оправке куће и других домаћих по треба.

— Треба, оцо, проширити једно крило куће, говори Сава.

А Младен одлучно додаје:

— Треба, сине, треба.

— Па кров да променимо и нов да метемо.

Младену расте коса од радости што му је зет таки кућаник.

— Да богме, и нов кров треба метути.

— Али, видиш, оцо, то је мука, додаје Сава забринуто, то је мука, нема се новаца.

Младен га теши.

— Није то никаква мука, не брини се ти зато, мој синко. Биће и двеста, и триста форинти за то, не брини се. За кога ја течем, него за кућу и за вас, слатка децо моја.

— Па тако је, оцо, вели Сава задовољан и у руку љуби таста.

— Само полако, све ће бити, говори Младен.

— Тако је, завршује Сава.

V.

Јутро их је обојицу затекло на ногама. Младену мило што му зет тако поранио и одмах су наставили синоћни разговор о поправци куће, о набавци мало ситне стоке.

У тим разговима прошао им читав дан и друга ноћ.

Другога дана Сава већ наваљује да се врати; али таст га никако не пушта.

— Та нисмо се ни наразговарали како треба.

Моли га таст да остане бар још два дана, али Сава неће никако. Чак неће ни у кавани да седи.

— Знате, оцо, како је, кад је човек при послу.

— Тако је, вели Младен.

— Нека, вала Богу, има, касти, дана ко кубасица. Има се кад, доћи ћемо, чим Марица роди, доћи ћемо сви, па ћемо се провести и наразговарати до миле воље.

Младен одобрава.

Спремио је и новце за поправку куће. Променио је две стотине форината, па ће му их дати вечерас за вечером. или сутра кад овај пође.

У један мах Сава је заискао још одмах по ручку новце, али се одмах тргао, па и сам вели.

— Нека, оцо... не треба... сутра кад пођем, онда.

— Па лепо, синко, лепо, одговара Младен, сутра кад пођеш... А сад, иди мало по вароши, па се прођи. Ја морам и онако око гостију и муштерија. Али само дођи раније да вечерамо и да мало продиванимо... И пази, да не залуташ, јербо Београд је велики...

— Не брините оцо, ништа не брините, одговори Сава. Та нисам ја ваљда дете. Знам ја — ја ћу, касти, ићи тако право, па нећу фалити, а тако ћу се и вратити, видећете већ... умем се ја већ лако наћи.

Па пољубивши таста свога у руку брзо изађе на улицу.

А како изађе лице му се чисто преобрази; у један мах постаде други човек. Београд са његовом мрежом улица ни најмање га није бунио. Као давнашњи и добар познавалац престонице он штуче у прву улицу у лево и изгуби се у гомили шетача на Теразијама, задовољан премишљајући о двема стотинаркама, које ће сутра, у ово доба, већ имати у свом џепу...

VI

Око седам сати зет и таст већ су седели у соби за софром и вечерали, а једући разговараху о кући и домаћим стварима.

Младен је још пре вечере дао своме зету две стотине форината за оправку куће и набавку ситне стоке. Сава је новце лепо савио и стрпао брижљиво у грудњак, где је сигурније.

Како је Младен морао бити и у кавани, то је чешће са стола устајао и од-

лазио да послужи госте, којих је увече већ мање било.

Наједаред улете дечко у собу сав запарен и стаде нешто шапутати газди свом.

— Ту су... шапуташе дечко збуњено, вукући газду своја устрану и напоље.

— Шта је? Говори, рече Младен излазећи за дечком.

А дечко се једва прибра.

— Идите брзо у кафану... тамо су неки људи, ваша жена и ћерка... и зет...

Баћа разрогачи очи.

— Шта кажеш?!

— Ено, идите у кафану...

— ... и зет.

Пред самим вратима угледа он две женске прилике и одмах познаде своју жену и кћер. А пред њих стоји Сава. Маричин младожења, млад, стасит, леп и добрећудан паор у чизмама и са малим шеширом на глави...

Жена му пође у загрљај, а кћи и зет руци. Младен пребледео, једва трепље.

— Ово је Маричин младожења, Сава, вели жена Младену.

— Ах, Бог вас послао, Бог вас сами послао... има Бога... и одједаред као смушен јурну напоље, оставивши своју породицу да се изненађена чуди и диви, шта то Младен ради.

Да остави своју породицу и брзо појури у собу, где је вечерао. На како стиже унутра, он дограби тобожњега зета за прса и стаде га снажно дрмусати пуњевима и горчине.

— То ли ти знаш лопужо никаква... Шта вам је оцо, за Бога, шта се то збило! поче овај шепртљати, сав пребледео од страха. За Бога оцо, немојте ме тако стезати за гушу, можете ме угушити.

Али овај ништа не чује.

— Да угушим псето, да угушим. Тако ли ти, лопужо, идеш да вараш и хараш поштен свет. Е, нећеш шта си наумио.

— Ама, шта вам је оцо, за Бога!

У залуд се овај отимао: оне снажне руке, које су могле и умеле да на мртво име издеветају мађарског официра, кад је овај увредио Србе и српски понос, још су чвршће умеле држати једну лопину, која му је преваром хтела две стотине форината да однесе.

Младен је био веома раздражен: свога досадашњега зета, кога је пуна два дана частио и обасипао сваком милоштом, стаде све више стезати и дрмусати.

— Паре, паре, лопужо никаква! довикиваше му, паре; јер ћу те удавити.

За тим га дохвати преко паса и изнесе га из собе у кавану и ту га, пред гостима и запрепашћеном породицом, тресну о патос...

— Гледајте људи зликовца и лопужу... зет! зет!.. а оно једна обична лопужа и варалица.

Па га узе претурати.

— Паре, или ћу те удавити... жив нећеш изићи испод мојих руку.

Овај извуче из грудњака две стотинарке и дрхћући свом снагом врати их Младену, молећи да га само пусти.

Поскакаше гости, неки се умешаше. Младен им објашњаваше ствар, и догађај са зетом; а кад дође полиција она очас познаде у овом „зету“ познату варалицу Алексу Костића, кога она поодавна јури.

М. Павловић.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Лопови и разбојници по железницама. — У последње време јако су се учестали случајеви похаре железничких путника, те је на то обраћена већа пажња, ма да нема толико успеха чак ни у Немачкој, где се полиција свом силом прегла противу тих лопова. Случај са скорашњим нападом на железничка поштанска кола у возу Париз — Брисел подсећа на најгора времена америчких, нарочито тексанских железничких похара.

Од Монса до Брисела иде воз један сат, ма да има да пређе свега 60 километара, јер има на терену неких тешкоћа, услед којих воз мора да иде успореном брзином. На тим местима железнички разбојници и лопови са највећом брижљивошћу учестано изводе своје планове. Такав је случај са пругом Остенде — Брисел. Туда је пошта појачана великом стражом, услед огромности количине амането од америчких и енглеских пошта преко Остенде-а. У возовима на тој прузи, сем поштанских кола има обично по неколико вагона пломбираних и са решеткама, пуних кожних поштанских врећа. У та су кола често, па и сада упадају лопови, отварају их и харају огромне суме новаца. Лопови тих кола обично се јављају као путници прве класе на истим возовима, а имају калаузе, и у згодним моментима врше „операције“. У овом последњем случају десио се прави разбојнички напад. За време кад је воз јурио пуном брзином, напало је на поштанска кола шест лепо обучених људи, развалили су врата, повезали чиновнике, па побацали кроз прозор од кола поштанске вреће у којима је било писама од вредности огромне величине. Недалеко пре уласка воза у једну мању станицу на 48,8 километру пред Бриселом искочили су из воза. Један се од тих разбојника приликом тога искакања тешко повредио и ухваћен је.

Лопов железничких путника напада своју жртву још при уласку у воз. Нарочито то чине интернационални кесароши, који бирају за место својих операција обично велике саобраћајне станице. Ту је путник увек снабдевен са доста новаца, налази се обично у неком нервозном раздражењу, нарочито ако подуже чека на полазак воза; за тим при уласку у воз обично је јака навала и гурање публике, а то необично олакшава манипулације кесароша. Полиција лако хвата кесароше почетнике, али они који заплене по неколике хиљаде, ти умеју добро и да се чувају.

Ко пре поласка воза уђе у кола, остави унутра свој пртљаг, да би осигурао себи место, па онда изађе опет напоље, тај има да припише сам себи ако му овај буде украден. То чак и најпредострожнијем железничком особљу не може да падне у очи, кад кака лепо убучени господин хоће са пртљагом у руци да пређе у друга кола на возу, или ако се преварио и погрешно ушао у воз па се враћа.

Са коликом дрскошћу раде лопови пртљага, искусио је пре неколико година персијски посланик на берлинском двору приликом свога пута за Русију. Посланик је изашао из воза у Вилни, па како је у купеу имао мноштво ситнијих пакета са стварима од вредности, нарочито са орденима у бриљантима, то је умолио шефа станице да за време задржавања воза у станици закључа његов купе. То је овај и учинио, али кад је после 40 минута требало да крене воз и кад су врата отворена, купе је био потпуно празан. Лопови су ушли у купе са противне стране воза, кроз прозор, и однели цео пртљаг до последњега парчета. Пошто је ту био у питању један посланик, руска полиција није пожалила труда и пошло јој је за руком, да све пакете пронађе код једног лоповског јатака у Вилни.

Путници, који се дају на велика путовања, и своје пртљаге предају на станицама да им се на извесна места експедују, излажу ту своју имаовину великим опасностима. Тај је случај нарочито на талијанским железницама. Из Италије често стижу вести, како је полиција ухватила и предала суду ову или ону дружину железничких лопова, који су годинама на најпрефињеније начине вршили крађе по железничким возовима целе Италије. Талијански крадљивци гепека обично и готово без изузетка служе се калаузима, и кад путник прими на последњој станици свој пртљаг, прими га потпуно исправног и по изгледу недирнутог, али тек кад га отвори, види да му је из њега нестало најскупоценијих ствари. Чак и самој краљици Италије Маргарити покрали су приликом једнога пута три свилене хаљине из њеногa пртљага. Тај је кофер отворен, па поново закључан. — Ко преда свој путнички пртљаг да се експедује са које талијанске станице, може се готово рећи, да злу судбину његову има приписати сам себи.

Готово иста таква несигурност, као што је у Италији у овом погледу, влада и у Русији. Тамо проналазе читаве дружине лоповске по железницама и предају их суду на осуду. Али што је најжалосније, чланови тих дружина су већином особље железничко, возовођа, кондуктери и бремзери.

Па ни у Немачкој није баш таква сигурност, и тамо има непоштених железничких чиновника и службеника. Има пример да је пре неколико година ухваћен један железнички чиновник, који је кроз читавих осам година вршио крађе из путничких пртљага на прузи између Берлина и Бреславе. У стану тога несавесног чиновника нађен је приликом претреса читав дућан разних хаљина, целих бала платна, обуће, рукавица, луксузних предмета, мушких штапова за шетњу, мушких и женских шешира, порцеланског и стакленог посуђа, оружја разне врсте, вина, галантеријске робе, кофера, књига, униформи, мушких и женских сатова и

накита, а поред свега тога и богат прибор за извршење разних начина крађа.

У железничким купеима треба се нарочито чувати упуштања у познанства са непознатим личностима. Још је најбудаластије примитити од каквог странца, па ма и у моментаној незгоди, цигару, цигарету, вина или чашицу коњака, па ма то пудила и каква лепа дама у најлепшем и најљубазнијем тону. Нарочито је то опасно, ако је човек у купеу само са једним страним лицем. Цигара је препарирана наркотичним средствима, вино, ликер или коњак помешани су са опијумом, путник падне у занос и буде без по муке похаран. Још је све ово најопасније за женске путнике, да ступају ма у какве ближе односе са непознатима на било то у виду живог разговора или у виду и најмање пажљивости. Ако сапутница није лопов који ради са опијумом или морфирумом, она је сигурно кесарош. Ако се путује само са једном особом у колима, па се придрема, треба се на све могуће начине борити противу сна, нарочито ноћу, када је човек и иначе наклоњен спавању, а до ли изнурен при путовању, и за то је увек боље доплатити нешто и добити засебан купе за спавање, него бити похаран до голе душе. Путника је на спавању најлакше довести до заноса и похарати.

Наравно, да се са стварима од вредности не треба хвалити, нити их показивати. На једној мађарској станици уђе један путник у купе у коме је већ био један пашажер. Када је новајлија дизао своју кесу у мрежу изнад седишта, отвори му се она и из ње испадне једна повећа кожна кутија. Сапутник му је подиже, али му овај не рече само хвала, већ му је отвори и показа у њој драгоцени бриљантски накит, много скупоцених женских сатова, брошева и минђуша. Сопственик њихов био је јувелир, и позвао га је један магнат из оближњег места ради велике куповине. Кад је показао све то сапутнику, метне ствари у једно ћошке од кола, и мало по том заспи. Када се пробудио, није било ни сапутника, а разуме се ни драгоцености. Прилике стварају лопове, и тако је и овај путник, кад је видео да јувелир тврдо спава, просто се решио да на првој идућој станици изађе и понесе собом скупоцени пртљаг.

На пут је у опште опасно носити бриљанте, што се може видети из свакидашњих новинарских вести о крађама те врсте. Тако страдају доста оперских певачица, али има их и таквих, које представљају таква дела само ради рекламе. На поменутој прузи Мон — Париз украдено је некада баронеци Ротшилд бриљаната у вредности 60.000 франака; а талијанском посланику у Рио де Женеиру, грофу Риви, украли су на прузи Ђенова — Флоренција бриљаната у вредности 40.000 лира, и уз то су отишли још и сви његови скупоцени ордени.

На необично оригиналан начин је вршила крађе по железничким возовима једна женска на прузи Хамбург — Алтона. Увек је тражила своје жртве у чекаоницама 1. и 2. класе. Улазила је у исти купе са господом, на којој је видела бриљантско прстење или бриљантске игле, па се приликом вожње слаткоречиво ишчуђавала лепоти њиховога накита; кад би били близу које станице, она би замолила дотичног господина, да јој да у руке да види, рецимо, прстен, превртала би га и прегледала док воз не стане и онда је искакала у трепу ока из воза, те тако често долазила до лепога ћара. Полазило јој је за руком да нађе многе жртве, али је полиција бодрим оком мотрила на њу, док је најзад није срећно ухватила.

Правих разбојништава на железницама се може наћи највише у Америци, где има специјалитета у томе, да се разбојништва над железничким возовима изврше са необичном брзином и са беспримерном храброшћу. На жезничким путничким пругама америчког континента има доста малих станица, које имају само по неколико људи у себи. Такву станицу нападну разбојници, повежу чиновнике, и кад наиђе који воз, они му даду сигнал да стане. Кад већ воз стане, прва је брига разбојницима, да онеспособе машинско особље на возу, та да тако онемогуће даљи одлазак воза. Тада настаје атак на путнике, и савршено их опљачкају. По том имају нарочиту вољу на поштанска кола, у којима се налази јак орман за новац, који служи за чување и транспортовање великих сума новаца. Пође ли за руком разбојницима, да надвладају стражу у тим колима и да разбију орман, тада им падају шака стотине хиљада долара.

Поред Америке бројно долази на првом месту Русија са разбојништвима на железницама у вези са убиствима. Статистиком је утврђено, да се на руским железницама изврши годишње просечно десет разбојништва са убиствима. То долази отуда, што у Русији велики трговци и индустријалци обично шаљу велике суме новаца железницом у пакетима, које спроводи какво њихово поверљиво лице, а не поштом. То опет за то, што је аманетна пошиљка врло скупа, скопчана са небројено формалности и тешкоћа, а крај свега тога врло су чести случајеви, да их сами чиновници или поштански службеници отворе, па похарају или „изгубе“.

На крају свега овога желели бисмо, да наши читаоци извуку за себе користи приликом својих путовања. А коа две најглавније опасности, на које их поново упозорујемо. јесу: *чувати се сна и кокетних дама!*

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Позната је гостољубивост и предусретљивост прекосавских Срба према нама Србијанцима. Сваког брата Србина они оберучке и са највећом љубазношћу дочекују, а нарочито чиновника, у којима они гледују оличење слободне српске државе, поред тога што су они навикнути на поштовање у опште и према својим чиновницима. Може се мислити како су гостољубиво дочекали и примили **Марјана Остојчића**, окружног шумара, који се фебруара месеца ове год. појавио у сремском селу Крчедину као нарочити *„изасланик краљевског српског Министарства Народне Привреде.“*

Овај Марјан дошао је из Хрватске у Београд концем прошле године и нашао стан у једној кући у Космајској улици. Одмах се представио као управник пољопривредне школе и тражио од газдарице поред стана и кост, ну газдарица није смела пристати на ово последње, бојећи се да њена скромна кућна неће одговарати тако великом господину.

Пре подне је редовно „ишао у канцеларију,“ а после подне „био је слободан“, те је остајао душе код куће и ишао у шетњу.

Кад прође месец дана газдарица очекиваше кирију, али се г. „управник“ чињаше невешт, а она сиротица није имала никад тако великог господина у стану, па се бојаше да му затражи.

Кад се већ дубоко зађе у други месец, примети г. „управник“ како се газдарица поче око њега снебивати, и покаткад и мрштити; све би нешто хтела да каже, а не сме. Увиде он да је већ дошло време када ће му газдарица затражити новац, па да би је у овоме предупредио и мало као заплашио, замоли је да га фризира и наколмује, јер га је, рече јој, Краљ позвао тога дана у аудијенцију.

— Јух, господине управниче, верујте ја то неђу умети, никад нисам мушког колмовала, нити сам чула да се они колмују — одговори му газдарица.

— Ништа, ништа, ви само спремите „бренајзен“, а ја ћу вам већ показати, то није тешко.

— Добро, господине управниче, али ако вас опечем ја нисам крива.

И газдарица га набренује колико је знала и умела, мислећи при том како је могла бити несмотрена и умало није затражила паре тако великом човеку, кога сам Краљ себи призива.

Тако се после сваки дан са понечим хвалио газдарици: те како му тај и тај богаташ београдски нуди ћерку, те како га је тај и тај великаш звао на ручак и т. д.

Газдарици већ поче бивати сумњиво његово понашање, а и комшинице јој предочише да ће он бити неки лажов, те она једног дана посла за њим децу да виде где му је та канцеларија и школа, у којој је он управник. И деца су савесно извршила извидничку улогу, подносећи рапорт, да „господин управник“ није ни привирио у какву канцеларију, већ да је цело пре подне шпартао по Калемегдану и београдским улицама. Тако једног дана, па тако и другог.

Трећег јутра пре него што је пошао „у канцеларију“ газдарица куражно изађе преда њ и затражи тромесечни дуг. Овај га захтев ни у колико не збуни, већ се извини газдарици што је то због својих великих послова смео с ума, па је замоли да му спреми рачун, а у исто време и да му позајми пет динара, јер „случајно“ при себи није имао ситнине, па ће јој на подне кад дође све исплатити.

Бојећи се опет да га не нађути ако му одрече молбу за тренутну позајмицу, газдарица му даде тражених 5 динара, надајући се да ће у подне за цело све добити.

Но прође и подне и цео тај дан, а од „управника“ ни трага ни гласа. Потражи га сутра дан и у Министарству Народне Привреде, али га тамо нико и не познаваше.

Тек тада увиде сирота жена да је жртва једног обичног варалице, но на то се није ни-

коме тужила, бојећи се ваљда да јој се не смеју како је била лаковерна.

«Господин управник», међутим, одмах се уклонио из Београда, да га газдарица не би нашла, и отишао је у Срем, где је провео неко лико дана, трудећи се да на лак али недозвољен начин дође до новаца.

Где је све био и шта је радио, није још познато, сем једног случаја у Крчедину. Овде се појавио као *«начелник шумарског одељења српскога Министарства Нар. Привреде и нарочити изасланик Министарства«*, представљајући како се у Београду од 1. марта отвара «лугарски (шумарски) курс», у коме ће се младићи спремати за државне чуваре шума, који ће после неколико месеца проведених на курсу добити државну службу са добрим платама и правом на пензију, а он да је нарочито послат да позове све тамошње младиће и да их упише који хоће у исти курс.

Појмљиво је, да је сваки који је само знао читати и писати трчао да се код овог «начелника» упише у курс, при чему је он од сваког наплаћивао на име «биљеговине» по 2 форинте.

Пошто је тако подоста пара покупио, врати се опет у Београд, испраћен с највећим одушевљењем од Крчединаца, само што сад узе стан на Врачару.

После неколико дана по његовом одласку из Крчедина, општина крчединска добије преко поште писмо, у коме је био акт овакве садржине:

„КРЉЕВСКО СРПСКО МИНИСТАРСТВО
НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ
одео за шумарство
Београд 22 фебруара
Бр. 36 — поз. на Бр. 6.

У рјешењу молбе Гавре Перишића, Милана Момчиловића, Николе (Момчиловића) Месаровића и Душана Јовановића из Крчедина од 20/II т. год. којом су молили да их се прими у лугарски курс у Београду — саопштује им се овим, да им је молба уважена; — те да имају безодвлачно на 1/III т. год. у Београд доћи ради поласка школе.

Подједно им се саопћује да им по закону о чуварима шума по тачки 6. слово г. припада месечна плата у износу од 75 (словом седамдесет и пет) динара; — и задружни стан у школским просторијама —

Након добро свршене школе, биће у смислу шумског закона намештени као стални чувари шума — са пензиом у опсегу територије Краљ. Србије.

За Министарство
начелник шумарског одељења
(М.П.) **М. К. Остојић**
окружни шумар«

На овом акту, а поред потписа, при дну утиснут је печат Министарства Народне Привреде.

Када је један слушалац философије нашега универзитета из тога села тих дана тамо отишао, застао је цело село у некој ужурбаности. Сва сеоска момчадија поврве к њему, представљајући му се као нове колеге (ђаци) и распитујући се пуни одушевљења о Београду, њиховој шумарској школи итд. Овај је се чудио од куда то да се они нарочито позивају у школу, а и о њој није му било ништа познато, али када су му показали горе наведени акт, он је само слегао раменима, питајући се још само какав је то стил у једном званичном акту срп. Министарства.

Шаљући им овај акт, он је сигурно хтео да их и даље одржи у заблуди и још експлоатише, па им је пред 1. март другим писмом јавио да је отварање курса одложено за 15 март, у очи којег дана сви треба да дођу у Земун, где ће их он дочекати и превести без пасоша.

Бедни људи продавали су што су имали и спремали се за пут, па се 15. марта сви крену и дођу у Земун, али га не застадоше по обећању на станици. Чекаше, чекаше, па кад прође и подне, а њега не би, послаше му телеграм у Београд. Но одговор дође да је адресант непознат, те немајући пасоша за прелаз врате се натраг, разочарани и огорчени.

Његов земљак, онај философ, када је дошао у Београд, доставио је овај случај полицији, која нареди потеру за лажним начелником па га одмах и ухвати, узме на криивични испит, а по том стави под кривичну истрагу и у притвор за фалсификат.

Дело је одмах признао, али се бранио да је то учинио у неурачунљивом стању, јер вели од времена на време добије неке наступе, у којима не зна шта ради Но та ће му одбрана на сваки начин бити лажна, јер је невероватно да такво стање може тако дуго трајати; у осталом то ће се у току истраге утврдити лекарском комисијом.

Сазнало се, да је он имао обичај и да проси девојке, па после на рачун мираза узима «аконто», као што је било случај са једном нашом девојком из унутрашњости, с којом се упознао у Сремској Митровици. При овоме иду му на руку његова лепота и љубазност, којом је и у Београду знао да обмане три газдарице не плативши им кирију.

Држи се, да је он поред оног случаја са Крчединцима починио још много превара и других кривица на рачун и под именом српског чиновника, па с тога се моле све власти и приватна лица, да јаве Управи града Београда ако знају што о њему и његовим неваљалствима.

Он је родом из Дубова у Хрватској, и у Крижевцима је свршио неку шумарску школу; стар је 25 година, вере католичке, по народности Хрват. — УБр. 12303.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Напуштено дете. 3. ов. м-ца око 9 час. у вече једна непозната млада жена дошла је у стан Зорке Марковић, шваље, у кв. савамалском, са једним малим дететом, и замолила ову за преноћиште, те је Зорка прими. Непозната женска отишла је по том, како рече, за ствари, али се више није ни вратила, оставивши дете код Зорке.

Препоручује се свима полицијским и општинским властима да потраже ову непознату женску, која ће по свој прилици бити мати тога детета, и у случају проналаска да је спроведу Управи гр. Београда с позивом на Бр. 11921.

Нађен леш. 1. ов. м-ца нађен је у атару трновачком у срезу млавском један човечји леш, дугачак 1·75 м. добро развијен стар око 25 год., косе црне, обрве црних и готово састављених, бркова црних смеђих; од одела има на себи памучну кошуљу, искрпљену с леве стране на грудима, грудњак од коже искрпљен белим закрпама, чакшире просте црне са буљмом и једним гајтаном, памучне гаће и на њима вунен гаћник, има двоје вунене сељачке чарапе, опасан је широким кајишем и вуненим тканицама. Извршеном секцијом нађено је, да је овај леш прво убијен, па бачен у воду. Ако би ко што знао о овом лешу нека то достави нач. ср. млавског с позивом на Бр. 11691.

Димитрије С. Радосављевић, цигапин-коритар из Избенице у ср. темнићском, умио је оболео и пре неколико дана од куће своје отишао незнано куда. Он је стар 22 год., стаса високог, у лицу плав, на себи има кошуљу и гаће, а бос је и гологлав. Која би га власт нашла нека га спроведе начелнику ср. темнићског с позивом на Бр. 12308.

ПОТЕРЕ

Непознати лопови разбили су ноћу између 3. и 4. т. м-ца магацин управе друштва за експлоатацију мајданпечких рудника и из истога однели око 50 комада разног алата техничког у вредности 150 динара. Алат је већином браварски и рударски. — Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да живо трагају за лоповима и покрађом, па у случају

проналаска да их спроведу комесару мајданпечке полиције с позивом на Бр. 341. — АПБр. 554.

Непознати лопов удешеним кључем отворио је ноћу између 6. и 7. априла т. г. врата од суднице општине буковичке и из ње украо печат општински. У циљу да би се пронашао лопов и спречила свака могућа злоупотреба са тим печатом, препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за лоповом и украденим печатом најживље трагају, и у случају проналаска поступе по закону и известе о свему начелника среза јасеничког у Аранђеловцу с позивом на Бр. 6071. АПБр. 596.

Два непозната зликовца, 10. тек. мца. око пола ноћи напали су на Пауна Траила Т. Петровића из Топнице у ср. поречком, везали и њега и жену му Марију, па ову секиром убили, а за тим обили два сандука и однели ове ствари: 1 бисаге, 1 трубу црна сукна, трубицу полупамучног платна, 8 кошуља женских од памука, 2 нове беле чакшире, 2 кошуље мушке памучне, 1 капут нов од црног сукна, 1 женске чарапе беле, једну ниску новаца у талирима и 20 цванцика. Оба су зликовца мали растом, један тањег стаса, а други развијенији, један је имао црну, а други белу влашку шубару; један је стар око 30 год., има црне мале бркове, брија се. Други није запажен. — Препоручује се свима полицијским властима да ове разбојнике и покрађу најживље потраже, па пронађене спроведу нач среза поречког с позивом на Бр. 5614. — УБр. 12772.

Вилхелм Елсхолц, из Берлина, извршио је проневеру од 50.000 марака у Милхаузену, па побегао незнано куда. Милхаузенска полиција послала је ову потерницу и молила за тра-

жење бегунчево. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да изврше потеру за Вилхелмом, и у случају проналаска да га притворе и претресу, па о свему известе Управу града Београда или уредништво «Полицијскога Гласника».

Петар Ђорђевић — Беркењеча, тежак из Подгорца, одговара за крађу код начелника среског у Бољевцу, али је по извршеној крађи побегао и сад се не зна где је. Стар је 20 год., средњег стаса, у опште плав, има бело суконено влашко одело и прни сукнен капут, а на ногама опанке; говори српски и влашки. Треба га живо потражити и пронађеног спровести начелнику среском у Бољевцу с позивом на Бр. 5742.

ТРАЖИ СЕ

Јелена — Спасенка, жена Павла Михајловића, из села Голо-Чела у срезу посавотамнавском, 22. прошлог м-ца одбегла је од свога мужа, одневши собом један капут чохани, два пара мушких кошуља, једну воденицу за кафу, један ћилим, све своје ствари и у новцу 100 дин. Јелена је родом из Аустро-Угарске, стара 16—17 год., риђа, очију зелених, у оделу грађанском. — Позивају се све полицијске и општинске власти, да Јелену потраже и у случају проналаска спроведу је нач. ср. посавотамнавског с позивом на Бр. 2861.

КО ЈЕ ОВО?

Ово је лице 8. тек. мца ухваћено у Топчидеру. Већ и самом својом спољашношћу оно је привукло на се пажњу једног жандарма топчидерске полиције, који је пошао к њему да се увери ко је и шта је? Чим је видео да му се жандарм приближује почео је измицати, а по том и бежати, и то правце ка Топчидерској реци, но ту га жандарм сустигне и ухвати.

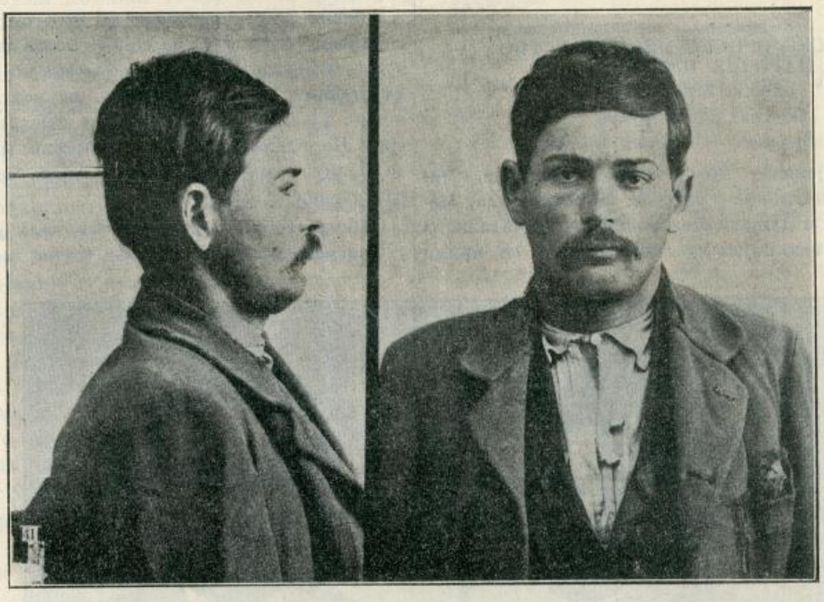

На саслушању променио је неколико имена и за свако ново име имао је по неки документат, на који се позивао да утврди истинитост својих навода, које је мало за тим поричао као лажне.

Тако је најпре казао да се зове *Светислав Антонијевић*, лимар, на које је име имао пасош, издат од стране нач. окр. ваљевског 6. јула 1902. год. Бр. 6946. Уверење V пук. окр. команде од 1 новембра 1904. год. лод № 233 о телесној неспособности за војску, за тим осудно решење ваљевског прв. суда од 13 јула 1902. год. Бр. 19516 и неколико «анзихтскарата» упућених на исто име — «Светиславу Антонијевићу, у кући г. Вић. Ненадовића Ваљево» — од неког Немање К. Марића из Обреновца. По том је казало да се зове «*Јелисије Антонијевић*, бив. практикант», за које је име имао уверење о постављењу за практиканта окр. ваљевског, па онда је и то опорекао и казао да се зове «*Петар Јовановић*, радник». За доказ овог свог навода поднео је уверење, које му је 21. марта 1904. год. у Ћуприји издао надзорни инжињер честобродичког пута г. Стев. Д. Губеревац, којим се тврди да је Петар Јовановић, родом из Ваљева, радио на грађењу вештачког пута од 1. децембра 1903. до 21. марта 1904. год. и да је за то време био вредан и поштен радник; уверење предузимача за грађење пута од Црне Баре за Митровицу, Н. Лукића, да је на истом путу радио од 10. априла до 24. маја 1904. год.; уверење да је у Сењском руднику радио од 20/VI до 3/VIII — 1904. год.. и уверење окр. инжињера М. Протића да је радио на путу кроз Овчарско — Кабларску клисуру од 25. септембра до 14. новембра 1904. год.

На крају крајева казао је, да му је право име *Светислав Поповић*, ражаловани поднаредник, родом из Ваљева.

Под првим именима вели да је се представљао с тога, што је на њих имао докумената, а на право име — Светислав Поповић није имао никакав, те га је за то и крио. Сва побројана документа на туђа имена вели да је нашао. У једном нотесу нађеном при њему стоје оловком записана имена: «Андрија К. Петровић, ковач — Чачак, и Коста Грујић, кондуктер железнички, за Милорада».

По свему судећи и ово последње име није право, јер се, бар до сада његови наводи нису потврдили, нити он може на ма кога у Србији да се позове ради утврђења његове идентичности и исправности, те је врло вероватно, готово сигурно, да је ово једно врло сумњиво лице, које због каквог учињеног злочина прикрива своје право име.

Са тога се моле све полицијске и општинске власти, као и приватна лица, да јаве Управи града Београда ако што знају о овом лицу, које се сад налази у њеном затвору за скитњу обману власти. — УБр. 12907.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Алимпић.

БРОЈ 16. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 24. АПРИЛА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви **„Полицијског Гласника“** не продају се. Рукописи се не враћају

СТРУЧНИ ДЕО

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

III

(свршетак)

Од свију послова, којима криминалиста има да се бави. најважнији су, а и најтежи они, који се тичу односа са људима који су у вези са предметом његовог проучавања. То су кривци, сакривци, саучесници, сведоци, сазаклетници, стручни познаваоци, колеге, заступници, потчињени. Много зависи од његове умешности, од такта, од познавања људи, од стрпљивости и тачнога извођења и упућивања у послу, као и кретања самог посла. Ко је себи дао труда да озбиљно и пажљиво посматра, тај је ускоро морао умотрити велике разлике што избијају на површину при брижљивом проучавању појединости. Може се посведневно посматрати однос иследника и исказника: један поставља питање, како закон прописује и износи мњење; он је посве равнодушан, ма да нарочито не наглашава како му је све то сасвим свеједно. Нека се сад само замисли да је не само иследник каквог великог суда равнодушан и незаинтересован, него и остали чланови суда, тада ће и остали показати своју незаинтересованост — е, тада ће безусловно посао морати рамати и неће дати повољне резултате. Али, како се другаче развија једна ствар, кад не само иследник, него и остале судије сами од себе покажу живу заинтересованост у своме послу! Та се заинтересованост и пажња преноси и на сведоке и на заступнике. Било је доста примера да је и код најинтересантнијих криминалних дела председник немарношћу својом и све остале натерао или навео на зевање и наравно, тад цела ствар врши се на дохват и у њој једино је главно оно што је на крају т. ј. како ће да се сврши. Исто тако има случајева где се један судија сав унесе у посао, учини му се врло важан један појав и заинтересује се, те на тај начин и на друге упливише да се за исти посао заинтересују. У оваким стварима главно је психолошко поступање оних, који злочин или преступ проучавају, а ово се не може тако и толико из књига научити, колико из посматрања људи и чињеница. Треба стално посматрати, стално поредити и поређено понова посматрати и сравњивати. Корисност овога да се у пракси одмах опазити ко је имао посла са извесном врстом превара и варалица; ко је имао посла са коњокрадицама, са коцкарима, са трговцима лажних старина и антиквитета и т. д., тај је морао доћи до уверења да баш они, од поменутих варалица, који у свом послу највише успевају, да они најмање разумеју послове које раде. Коњокрадица готово никад није био добар познавалац коња; трговац лажних старина и антиквитета никад није познавалац старина ни њених вредности, нити зна цену какве старине, као ни то која је старина истинска, која је стара и добра; а исто тако и коцкар што обмањује картама зна само неколике своје обмане и угурсузлуке, и са њима он обмањује просте људе... али сви ови имају добре користи од својих превара и успевају једино зато што су добри познаваоци људи, њиних особина и слабости, а то своје знање они су дуго вежбали и непрестано га примењивали у једном правцу.

Наравно, овим се не тврди да криминалисте треба да имају мало правничког знања, а за остало да се ослоне само на познавање људи. Не то; они требају исто толико знања, колико је и њихова делатност судиска високо изнад коњокрадице или коцкара. У томе и јесте тешкоћа положаја и рада кривичнога иследника, судије, криминалисте, што он много више треба и дужан је да зна, него и сама његова правна наука. Криминалиста пре свега мора бити правник, и то добар правник. Али он не сме да има сачувано само знање што га је из школа изнео, него то своје знање мора стално усавршавати и дотеривати.

Једна од тешких погрешака, коју чини иследник кривичнога дела јесте у томе што он дозвољава ономе који је пред њим и одговара, да овај на постављено питање одговара и прича све што му падне на памет, а иследник све то прима и теши се мишљу да ће он пресудом решити ствар правилно, па било да је истина или лаж оно што кривац исказује. Један део кривице за изношење неистине, као и за прећуткивање истине пада на терет самом кривцу; али други део, и то већи део кривице пада на судију, који је пропустио да све своје умење и знање на то употреби, да цео материјал до ситница искористи и испита, па било то на корист или штету самога окривљеника. Треба велике умешности, треба јаке добре воље па испословати да онај, који излази пред иследника и судију као кривац, саучесник или сведок буде истинит у својим исказима. Судија или иследник дела треба у два правца да уради:

да онај који даје исказе *хоће* истину да изнесе, и друго, да је *може* изнети. По себи се разуме да овде није говор о оним људима којима је истина потпуно страна, који су у основи лажљивци, чија је и сама егзистенција понижавање човека, него је овде реч о људима, који су пред судом, а у животу се нису навикавали чисту истину да говоре и никад нису имали прилике да осете, да увиде и схвате вредност праве истине. А таквих је људи највећа већина што стају пред истражника и што чине преступе и злочине. Ти људи никад не иду правоме циљу и право циљу; они лутају. „Не дођем ли овим путем, који изгледа прав, то ћу доћи обилазним путем; не доспем ли данас, доспећу сутра или који дан доцније и не стигнем ли тамо, стићи ћу на које друго место". Ти људи немају одређена смера у животу и једина им је потреба да живе. Друштво је пуно таким људима. То су људи који у своме мишљењу немају свога крова и огњишта, него имају гостионицу, у којој се зауставе да обдане, а ако се не зауставе у овој, зауставиће се ма у којој другој, на коју натрапају њихове мисли.

Карактеристично је за те људе да они увек, кад се ухвате, а лако се могу ухватити у лажи, и кад им се изложи тежина и штета коју отуда имају, да се они обично препадну, уплаше се, или гњевно се бране „та ја сам мислио да то није тако". Те сићушне лажи, та оскудица савесности, немање воље ни љубави за истином, та управо равнодушност и немар према истини много су гори у криминалистици и много више вреда наносе самој ствари, него што то чине оне свесне лажи; јер се грубе неистине лакше могу да открију и ухвате, него полуистините лажи и вероватне неистине.

Та оскудица у љубави за истином, у савесности и доброј вољи за истините исказе јавља се код криваца свију доба старости, јавља се код оба пола и у сваком положају; али је најкарактеристичнија и најјаче испољена и најчешћа код људи који немају стварних занимања и одређене послове, који нешто стварно производе и раде. Ко у животу лута и блуди, тај лута и блуди и онда кад треба да каже истину. Од тих и таких људи опасни су по друштво они, који свој живот проводе ма у каквом не стварном, него привидном послу или занимању. Није неко за то несавесан према истини што ништа стварно не ради, него баш за то што није савесан, изабрао је себи привидан посао за занимање. У ову групу људи долазе већим делом трговачки агенти, препродавци, гостионичари и келнери, ситничари, разносачи, кочијаши, глумци, а нарочито проститутке (Ломброзо). То су све људи који имају мучно занимање, али не врше прави рад, не врше ништа стварно, а овај су посао изабрали да би баш избегли онај у истини тешки стварни посао. Они имају доста слободна времена; а и кад нешто раде, то није стварни рад, него добар део „рада" састоји се у залудници, ходању, трчкарању, безјачењу, зијању и тако зарађују и живе лутајући. Зар је онда чудо, ако они и пред судијом кад стоје да дају исказе, лутају и тек кад кад и то случајно искажу и истину? — Није тешко одредити, који су људи из виших друштвених слојева и сталежа, аналоги и слични овима, о којима је реч. Беспослени људи и лутала у вишим сталежима могу бити исто тако штетни и опасни за друштво, као што су опасни они из нижих друштвених слојева.

Од свију ових горепоменутих најопаснији су за друштво урођени беспосличари, људи који немају потребе да раде, који не могу и неће да се привикну стварном раду. Ко не увиђа да свет за нерадника, за беспосличара нема места, тај није савестан човек и од тога се не може ни очекивати да воли истину, нити да је исказује. У дугом низу посматрања и проучавања, прибирајући факта свога искуства криминалиста долази до уверења, које је правило да су беспосличари оба пола у својим исказима пред истражником вазда несавесни, никад истинити.

М. Павловић.

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ

(1793 — 1869)

III.

Полиција у Србији од 1804. — 1869. год.

(НАСТАВАК) 10

Надлежност главних кнезова за суђење најбоље се види из једног писма кнеза Милоша од 24. јануара 1822. год., упућеног главном кнезу нахије пожешке, у коме се вели ово:

„У писму вашем од 23 јануара сообшчавате ми више случаја, како је пет људиј у пожешкој нахиј погинуло, и како се догађа и више други прикљученија, која захтевају пресуђеније законно.

„На то вам препоручујем, *да ви пресудите све друге случаје и тужбе*, **кромје случаја, гди се главе тиче.** *Овакве тужбе, т. ј. о самовољном убиству и о убиствима другим шиљите мени амо.*"[1])

По тврђењу Вука Караџића[2]) међу главним кнезовима једини је био *Госиодар Јеврем*, који је могао погубити човека без знања кнеза Милоша.

Дужни смо још нагласити, ради потпуности ових редака о главним кнезовима, да су првих дана по новом ослобођењу (децембра 1815) за главне кнезове по нахијама постављени: *Виђентије Петровић* за београдску и грочанску нахију, *Прота Матеја Ненадовић* за ваљевску, *Милета Радојковић* за јагодинску, *Ђорђе Парезан* за крагујевачку, *Радосав Јелечанин* за пожешку, *Марко Абдула* за пожаревачку, *Јован Обреновић* за рудничку, *Вујица Вулићевић* за смедеревску, *Никола Новаковић* за соколску, *Илија Марковић* за шабачку, *Јован Мићић* за ужичку, *Милосав Здравковић — Ресавац* за ћупријску и *Јова Стевановић* за Пореч[3]).

* * *

Поред главних кнезова, као представници полицијске и судске власти овога доба јављају се још и *муселими, кнежински* и *срески кнезови, и сеоски кметови.*

Као што смо већ видели из уговора, закљученог између кнеза Милоша и Марашли Али-паше, у сваком нахијском граду и већој варошици поред чисто српских власти остали су и муселими и кадије ради суђења спорова између Срба и Турака у друштву са српским кнезовима. Положај њихов био је једнак са положајем главних кнезова, само што су они зависили од везира, а ови други од врховног кнеза.

Надлежност и дужности муселима овог времена, као и њихов однос према српским властима, најбоље се види из овог прилога[4]):

„По указу Честитог и великог нашег везира Марашли Али Паше урумелиискога и Белиградскога, и верховнаго нашега кнеза и правитеља Народа Сербскаго Милоша Обреновића опредељује се Муселиму свакоме, и кнезу од Нахие ово Наставление како се имају владати како што ниже гласи!

---

[1]) Финансије и Установе обновљене Србије од Мите Петровића стр. 594.

[2]) Грађа стр. 191.

[3]) Финансије и Установе обновљене Србије од Мите Петровића стр. 606, и Поменик од М. Ђ. Милићевића стр. 673.

[4]) Из необјављене збирке докумената г. Миленка Вукићевића.

1-*во* Дозвољено је Муселиму човека кривца, за његова дела, глобити; глобити је Муселиму дозвољено највећу глобу, до 50 гроша што се дотиче веће кривице то јест до убиства, кои убие човека, то се Муселиму забрањује, но таковаго кривца свакога да има у Београд честитом везиру и верховном кнезу послати; а његов маал да се има продати и начинити глобе до 1000 гроша, од те 1000 гроша да има узети кадија 100 гроша Ресума, а 100 гроша да има узети Муселим глобе а 800 гроша да се има у Београд везиру послати, а за мале глобе човеку каштиге кривцу коликое гроша толико батина.

Човека убице ако му неизиђе у његовом малу свему 1000 гроша оно колико му мање изиђе онолико нека се узме.

2-*го* Ако се гди нађе у Нахији, да девоика роди с ким копиле и не удави га, то да има онај човек дати 500 гроша глобе за таково дело а девоика нека рани дете, ако ли се случи да девоика удави дете, то да има платити, и човек 500 гроша, такођер и девојачка кућа да има платити 500 гроша глобе што се усудила удавити дете; акое момак бећар да мора узети Девоику.

3-*ће* Проче случајне смерти акосе гди у коему селу догоде, те ест ако некога човека убие дерво, или се у воду удави; или га уеде бесан пас или змија, и такови човек умре, то такови човек да се укопати неможе докле недође муселимов човек и не види таква мертва човека; и таковима глобасе никако узети неможе само *ћевш* 12 гроша 6 гроша кадии штоће у Београд јавити;

4-*то* Терговац сваки кои потера терговину какву на воду таи да има сваки дати 6 гроша Муселиму за тескеру а везиру 55 гроша за изун, другојачије да не може терговати; такођер и јабанац терговац кои дође ради терговине и таки сваки да мора дати Муселиму 6 гроша за тескеру;

5-*то* ради пуштања жене; жена никаква свога човека пуштити неможе; а човек ако кои са узроком неким своју жену пушта, то такови да мора својој жени **ак** 4 паре на дан платити коликое за њиме седила

у Крагујевцу
815 Декем. 10

Милош Обреновић
верховни кнез
(М. П.) и правитељ Народа
Сербскаго

6-*то* Дозвољеное Муселиму; кантар Беглучки држати у Чачку, у карановцу, у терстенику и у Пожеги, и од сваке меане на месец сто пара узети, за кантар на сваку чекију опредељујесе 2 паре узети;

7-*мо* Мурасела дозвољава се узети на сваки саат грош, штоће кривца довести;

8-*мо* За Карађорђина вајта и Сулеман пашина да се нема ништа пресуђивати, но од какое ето у Београд честити и велики наш везир Марашли Али паша;

9-*то* Акоби кои момак отео девоику пак на суду девоика казала да неће за њега поћи онаи момак сваки, под велику каштигу подпада; ако би девоика за момка сама отишла пак девојачка мати и отац повикали да је Девоику момак отео таки дан има Суду јавити; ако Девоика рекне да е добра воља то момак нека даде воиводи *оку каве, пак нека води Девоику*!

Наставленна кнезу од Нахие штосе има Муселиму на конак сваки дан давати:

1-*во* 60 ока Зоби, на дан сваки,

2 = 20 Леба на сваки дан,

3 = 7 (ока) Меса на сваки дан,

4 = Сена и дрва колико год њему запотребу буде, штое досад био, и сад до новога месеца да има примити 300 гроша; а од сад Муселимусе опредељује на сваки месец дана, примити у готовим парама 600 гроша: за проче његове ситне потребе кое овде и закључивамо унапредак Муселим да има на сваки месец примати.

у Чачку 815
Дек. 12

(М П) у Место Господара Милоша
кнез Буко Филиповић«

Павел Теодоровић
секретар верховнаго кнеза

До 1820 год. муселими су, у друштву са кнезовима, судили и Србима и Турцима, а од тог доба, услед заваде кнез Милошеве са Марашлијом и установе судова у овој и идућој 1821. год., сва судска власт за Србе пренета је на судове, а муселими су остали да суде Турцима све до 1830. год. Султанским хатишерифом од 3. августа исте год. пресечено је свако турско мешање у унутрашњу српску управу, и изриком казано (чл. 10), да „*Муселими и воиводе неће више пребивати по частима Србије, гди нема градова, и правосудије реченога места вручава се за унапредак реченоме кнезу*[1])."

Међу актима Народне Канцеларије, који се сада чувају у Државној Архиви, има њих неколико, који се односе на постављање, отпуштање и рад муселима у опште. Из ових акта јасно се види, да је кнез Милош на муселиме обраћао велику пажњу, и утицао знатно на њихово збацивање и постављање.

„На ваше зактевање и народно, вели се у једном акту Народне Канцеларије од 2 јуна 1819. упућеном кнезу Милошу, *да се војвода јагодински због његова рђава иоступка промени, совршено је*, и за војводу у Јагодину ето одлази Гавазбаша, а у Смедереву одлази Салт Ефендија које обзнанајући остајем.

Ваш
Георгије Поповић«

Треба још знати, да су муселими, као и остали српски чиновници, примали плату из народне касе, која им је до 1830. год. износила по 1000, а од тог доба по 500 гроша на месец.

* * *

Као год и за време првог устанка, тако су исто и сада нахије биле подељене на *кнежине*, у којима су били старешине *кнежински кнезови*. Оно што су главни кнезови били у нахијама, то су кнежински били у кнежинама. И њих, као и главне кнезове, постављао је сам кнез Милош, само што су њихове дипломе биле нешто мало друкчије. У њима им се изриком препоручује да извршују наредбе главних кнезова, и да им о сваком важнијем догађају у кнежини подносе извешћа. Ради што бољег и правилнијег схватања њихових дужности и положаја према главном кнезу, исписујемо овде, као најпотпунију међу свима, диплому Хајдук-Вељковог брата Милутина Петровића, која гласи:

„Љубав ваша, верност к прељубезноме отечеству, точное исполнение дела досада вама вручених, и проча качества ваша, обратилу су внимание мое ова на ползу и послугу отечества нашего употребити; и тако наименуем и потверждавам вас кнезом *кнежине Омоља*, у пожаревачкој нахии, и заповедам да заступите празное место почившшаго кнеза Маринка. Ви ћете по примеру прочих кнезова у истои кнежини од главнога кнеза Стефана Добринца заповести примати, све што се дела народња и различито догађа у кнежини вам врученои случи, јему, кнезу Стефану Добринцу, јављати. И порез на кнежину вашу припадши њему издавати, и заповести његове са сваком ревностију исполњавати. Притом ја несумњам да

---

[1]) Сербске Новине за 1834.

ви не само сиротињу угњетавати нећете, но онои нарочито од свакаго нападствованија и неправде како од међусобне тако од ваших и туђик млађих бранити. Преступника казнити по извиденију добра дела његова. Дозвољава се вама до двадесет и пет штапа, и то као человека штапом танким. За виша пак преступленија са знањем нашего главнога кнеза описав сва дела преступника пошљите у Београд у канцеларију народну на пресужденије. Глобити или неправедно отимати недозвољава се никому буди какову пригрешенија било би. Акол ли кнез или обранитељ народни буде преступник, преступленије животом да плати. Но имание његово остаће невредимо за уживање деце његове. Кнез преступиви ово урежденије не само што свакому отетое повратити, и с чина свога избачен бити мора, но к тому и без чесно наказним бити имат. При том кметовом и целом народу у врученои вам кнежини омољској остреише налажем вама свако почитаније, повинованије у место мене одавати и у исполненију народни дела сваку рукопомоћ чинити 9. маја 1820 № 577.“[1])

Као што се из ове дипломе види, кнежински кнезови били су непосредно и у сваком погледу потчињени главним кнезовима. Оно што је врховни кнез био за главног, то је овај био за кнежинског кнеза, а сва тројица били су апсолутни господари: први у земљи, други у нахији, а трећи у кнежини. Систем управе, дакле, био је један исти, али је разлика била у територији.

Поред извршивања наредаба врховног и главног кнеза, важније дужности кнежинских кнезова још су се састојале:

а, *у одржању реда и поретка у земљи;*

б, *у истраживању злочина и злочинаца;*

в, *у суђењу како грађанских тако и кривичних ствари;*

г, *у куиљењу порезе и надзору над сеоским кметовима.*

Ово су, као што рекосмо, само важније дужности кнежинских кнезова, а иначе су они били надлежни за све и сва у својим кнежинама.

Први кнежински кнезови у новоослобођеној Србији, који су кнезовали у 1816. и 1817. год., били су ови:

I. **У нахији београдској:**

1. *Павле Маринковић — Гошнић*, из Зеока, у кнежини *колубарској*, која се доцније по њему дуго звала *Гошићком;*

2. *Никола Катић*, из Рогаче у кнежини *космајској;*

3. *Живко Михаиловић*, из Умчара у кнежини *грочанској;*

4. *Никола Станковић*, из Оструженице у кнежини *посавској*, и

5. *Аксентије Миладиновић*, из Чибутковице у једном делу *колубарске и посавске кнежине.*

II. **У нахији ваљевској:**

1. *Јован Бобовац — Симић*, из Бобова у кнежини *подгорској;*

2. *Ранко Тешић*, из Мионице у кнежини *колубарској;*

3. *Гаја Дабић*, у кнежини *посавској*, и

4. *Јовица Милутиновић у Ваљеву.*

III. **У нахији јагодинској:**

1. *Илија Вукомановић*, из Доње Сабанте у кнежини *левачкој*, и

2. *Милоје Тодоровић*, из Црнче у кнежини *беличкој.*

IV. **У нахији крагујевачкој:**

1. *Петар Тошаловић*, из Кусатка у кнежини *гружанској;*

2. *Милутин Савић — Гарашанин*, из Гараша и *Јован Тошолац* у кнежини *јасеничкој*, и

3. *Ђорђе Парезан*, из Брзана у кнежини *лепеничкој.*[2])

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

[1]) Грађа за историју Краљевине Србије од Браће Петровића књ. I. стр. 209.

[2]) Крајем 1816. Парезан је постављен за нахијског кнеза.

ДА ЛИ ЈЕ САМОУБИСТВО БОЛЕСТ ИЛИ ЗЛОЧИН?

Криминално — психолошка студија

(НАСТАВАК)

Мора се човек чудити, да се, на пример, мало придаје важности томе, да психичне заразе могу бити узроци самоубиствима. Старији писци су указивали на то, да нагон за подражавањем не игра баш тако малу улогу у самоубиствима. Већ пре 100 година Осиандер је у својим одличним монографијама о самоубиству[1]) поменуо те узроке, а Француз Фодор је такође у том правцу чинио истраживања[2]), док се у новије време мање придаје важности томе. Клингелштајн прича[3]), да је једно сељаче пресекло себи гркљан за то, што су га нешто изгрдили, па је са тако зинулом раном отрчало у собу где му је била мати у породиљским мукама. Када је ова видела свога сина у таквом стању, била је толико узбуђена, да су је само силом могли савладати, да и она не одузме себи живот на исти такав начин.

Када се некада у „Инвалидском Хотелу“ у Паризу један ветеран обесио о извесан стуб, одмах су по том дванаест других инвалида употребили исти стуб у истом циљу, тако да су га морали уклонити са тога места[4]). Делож је посматрао, како се у селу Сен Сјер Монжо обесила једна жена, и да је том примеру у току идућих дана следовало много других жена[5]).

Гредиг[6]) прича о једној жени, која је видела два добра пријатеља, како су један за другим скочили у Елбу, па је на тај начин обуздала је тако јака пожуда, да и она на исти начин оконча свој живот, да је само највећи надзор од стране фамилије и околине био у стању да је задржи од те одлуке. Исти писац говори о другој жени, која је добила нагон за извршење самоубиства, кад је сазнала да се њена једна рођака обесила. Тако звана епидемија самоубиства бар извесним делом заснива се на подражавању у погледу психичке заразе.

Епидемија самоубиства код жена и девојака позната је још за време Плутарха[7]) у Милету, а слична епидемија јавила се у Египту под владавином Птоломејевом услед проницања стојичкога филозофа Хегезијаса. Блуменбах[8]) прича, да су се у лето 1786. године за време од неколико недеља удавиле у води неколике служавке у Гетингену. Подражавање самоубиства јавља се често са муниционом тачношћу према ономе самоубиству коме се подражава, и та се тачност не простире само на избор у средствима, већ и у најмањим ситницама у извршењу, па чак и у старости. Један зрео човек, који је живео у добрим фамилијарним и материјалним односима, који је био скроз исправан, и иначе живео правилним и уредним животом, убио се и оставио је за собом опис своје драговољне смрти, у коме је поред осталих узрока изнео и то, што су се и његов отац и његов брат убили у исто доба старости, у коме је он сада када извршује самоубиство[9]).

У Немачкој има једна врста пожуде за подражавањем у разним правцима, па и у погледу самоубиства, којој су се Фран-

[1]) Osiander, Ueber den Selbstmord. Hannover 1813.

[2]) Traité du Delire. Paris 1822. Tom. I. pag. 448.

[3]) Schmieders Annalen der Staatsarzeneikunde. 5. Jahrgang. IY. Heft. S. 687.

[4]) Falret, de l'hypochondrie et du suicide. Paris 1822. p. 248.

[5]) Esquirol, des maladies mentales, Tom I. p. 587. Gacette de santé 21 Mai 1813.

[6]) Medicinische chirurgische Schriften, I. Bd. S. 79, 81.

[7]) Plutarch, von den Tugenden der Weiber.

[8]) Medicinische Bibliothek II. Bd. S. 192.

[9]) Voltaire, diktion. phil. Tom. II. Art. Caton et suicide.

цузи чак и подсмевали. Али ми смо мишљења, да ни један човек неће учинити крај своме животу само из мајмунисања. Буде ли код индивидуа побеђена унутарња љубав ка животу извесним делимичним нагонима, онда је то несумњиво доказ да код њих постоји већ извесна абнормалост или и поремећај у душевном животу, што околина не може да примети. Кад такав болесник изврши самоубиство под разним другим околностима, јавност неће бити у стању да изнесе прави узрок, који га је на то нагонио, већ ће према ономе што јој је познато износити своје закључке.

Посматрајући сав статистички материјал о самоубиствима, можемо видети, да цифра самоубистава у извесним месецима по правилу расте, а у извесним месецима по правилу опада.

За Саксонску и Баварску то су месеци мај, јуни и јули, за Француску јуни и јули, и за Италију такође мај, јуни и јули, када је цифра самоубистава највећа. У Енглеској често зову јули *месец у коме се људи вешају.*

Колб је изводио своје таблице о самоубиствима по рачунањима броја самоубистава по разним државама, и по њему је средњи однос овакав:

	Белгија	Аустрија	Данска	Шведска	Берлин
јануар	57	62	67	70	97
фебруар	73	60	78	78	48
март	78	76	63	73	117
април	94	88	88	91	68
мај	**103**	**116**	**113**	**137**	**112**
јуни	**104**	**119**	**139**	**96**	**83**
јули	**103**	**121**	**116**	**96**	**97**
август	**95**	**98**	**82**	**76**	**112**
септембар	85	78	72	83	59
октобар	78	65	68	73	68
новембар	66	68	71	65	66
децембар	65	49	53	63	73

И овде видимо свуда јак прираштај цифре самоубистава у жарким месецима, а опадање њено у најхладније доба године. Кад би било обратно, онда би се то могло разумети тако, да то долази отуда што зими влада велика несрећа и оскудица — хладноћа и глад. Али пошто није тај случај, онда остаје као једино могућа чињеница, да на прираштај самоубистава има утицаја време и телурични односи. Још можемо и то рећи, да је умножавање самоубистава нарочито за време бурних дана и „ноћи", што може дати извињења ономе сујеверју код народа, који верује да ђаво шаље буру и да је човек тада приморан самоубиством да преда душу своју пакленоме цару. Ако се лешина самоубице однесе на гробље, онда ђаво пошаље буру и уништи усеве. На тај је начин више сујеверни народ, него ли свештенство, укратио самоубици „часно" сарањивање.

Изгледа да и мене месеца имају извеснога утицаја на цифру самоубистава. Колб је приликом својих дугих посматрања дошао до закључка, да у првој четвртини месеца цифра самоубистава знатно скаче. Он је пронашао овакву средину.

нов месец	прва четврт	пун месец	последња четврт
785	**893**	738	802

Ова посматрања говоре такође у корист невиности самоубице и подржава мишљење, да је овај болесник, пошто и иначе знамо, да извесне болести (хистерија, епилепсија, душевни поремећаји и т. д.) услед промене времена трпе извесне мене у својим функцијама. Искусан посматрач, који не посматра све што се дешава само кроз лабораторијумске наочаре, неће никако порицати утицај месеца на самоубиство. На нарочито осетљиве и раздражљиве личности има знатнога утицаја већ и сама промена околине, велелепност природе и т. п.

(свршиће се)

Са немачкога **Д. В. Бакић**

ПОУКЕ И УПУТИ

Чиста је чиновничка месечна плата, у смислу § 471. тач. 7. грађанског судског поступка, оно, што претекне по одбитку дванаестог дела распоређеног пореза на систематску плату и личност, и дванаестог дела процента за удовички фонд.

По поравнању извршеном код ужичког првостепеног суда од 20. септембра 1899. године, Т. Ј. обвезао је се, да као дужник своме оцу Љ. Ј., док је жив, даје на име издржавања по 80 динара месечно.

Према овоме поравнању, пореско одељење среза црногорског задржавало је, по тражењу Љ. Ј., од плате Т. Ј. по 80 дин. месечно, све до 1. априла 1901. године; али, од овог доба, услед расписа Пореске Управе од 12. априла 1901. год. Пор.Бр. 9899., почело је задржавати по 52.50 динара, рачунајући, да се дужнику Т. Ј. од његове систематске плате, има издавати чиста половина, а од друге половине, да се има предходно одбити сразмеран део целокупног пореза и проценат за удовички фонд, а ресто издавати повериоцу. О овоме је пореско одељење известило повериоца Љ. Ј. решењем од 20. јуна 1904. год. Пор.Бр. 961., које је, по изјављеној жалби од стране Љ., одобрила и Пореска Управа решењем од 11. октобра 1904. год. Пр.Бр. 25654.

Државни Савет, по жалби Љ. Ј., решењем својим од 16. децембра 1904. год. Бр. 9572., поништио је решење Пореске Управе из ових разлога:

Распис Пореске Управе од 12. априла 1901. год. Пор Бр. 9899., на коме је, с погледом на чл. 63. и 106. закона о непосредном порезу, пореско одељење среза црногорског засновало своје решење Пор.Бр 961., које је одобрила Пореска Управа ожалбеним решењем, замењен је доцнијим решењем и објашњењем Пореске Управе од 21. октобра 1901. год. Пор.Бр. 31090. Према томе, ово доцније решење Пореске Управе имало је да послужи као мерило у оцени питања: како се има израчунавати половина плате Т. Ј., из које се има наплаћивати потраживање жалитељево, по забрани судској од 22. маја 1899. год. № 15158.

Овим решењем Пореске Управе објашњено је пореском одељењу: „да од целокупне систематске месечне плате дужника Т. Ј., по одбитку улога за фонд удовички, и порезе, али само оне порезе, колико ова по рачуну износи на систематску плату и личност, половину издаје дужнику Т. Ј., а другу половину употребљава за рачун извршења осуде, и редовно је шаље његовом повериоцу". Па како ово решење Пореске Управе има ослонца и у § 471. тач. 7. грађан. судског поступка, то је одељење, од дана, када је жалитељ стекао право залоге за његово потраживање на плату Т. Ј., требало првенствено, од његове целокупне систематске месечне плате обустављати, у смислу чл. 106. закона о непосредном порезу, дванаести део његовог распоређеног пореза, само на плату и личност, и дванаести део процента за удовички фонд, а остатак, као чисту плату, поделити на двоје, па један део издавати дужнику Т. Ј., у смислу наведеног § 471. тач. 7. грађан. судског поступка, а из другог дела наплаћивати потраживање жалитељево, по забрани судској и поднесеном поравнању, које се равна извршној судској пресуди — § 146. грађ. судског поступка, а не, као што је одељење, на штету жалитеља, погрешно наплаћивало сву порезу на плату, додатак, повишицу и личност, само из оне половине, која се употребљује за извршење.

Један случај неумесне примене § 356. в. кривичног закона.

П. Д. и С. П., из Шапца, узели су од А. Б. његову гостионицу под закуп од 1. новембра 1903. год. до 1. новембра 1906. год., и о томе закључили уговор.

Одмах после тога, у јануару 1904. год., један од закупаца, П. Д., иступи из радње. Извештен о томе, сопственик гостионице тражио је, да и други закупац иступи, пошто налази, да је иступањем једног уговор повређен.

Ну како други закупац, С. П., није хтео иступити из радње, то му начелство, на жалбу сопственика, решењем својим Бр. 7810. нареди, да се у року од 1 дана исели из закупног добра, налазећи: да је уговор, иступањем једног закупца, у суштини својој измењен, пошто је дато јемство окрњено, те је сопственик стекао право, да се користи § 356. в. кривич. закона.

Противу овога решења, закупац С. П. жалио се Министру унутрашњих дела, који је својим решењем од 25. маја 1904. год. П. Бр. 14640. одобрио решење начелства.

По изјављеној жалби, Државни Савет, одлуком од 15. марта 1905. године Бр. 1896., поништио је ово решење Министра унутрашњих дела са ових разлога:

По § 356. в. кривич. закона, кад је киражији, или закупцу, рок закупа истекао, или му господар закуп на време отказао (§ 701. грађанског закона), па неће, на захтев господарев, из закупног добра да изиђе, полицијска ће му власт наредити, да се у року од једног, а најдаље од три дана из закупног добра исели; и ако он то не учини, било хотимично било из узрока који га по закону не оправдавају, власт ће га силом из добра истерати и за непослушност казнити.

У овом конкретном случају није био наступио ни један од наведених узрока, јер је жалитељ, поднесеним уговором о закупу, као пуноважном исправом, доказао: да рок закупном хотелу није истекао, и да није наступио случај предвиђен уговором за раскинуће, пошто као закупац уредно кирију плаћа.

То, што је други закупац, као сауговорач-ортак, отказао за себе даљи закуп, није уговором предвиђено као разлог за престанак закупа и раскинуће уговорних односа између жалитеља, као другог закупца, и закуподавца.

Према овоме Министар, као врховна полицијска власт, није био надлежан, да улази у оцену питања: да ли је, услед отказа закупа од стране једног закупца, ослабљена гарантија закуподавцу за кирију и дати једик кафански по уговору; да ли је тиме уговор у суштини својој измењен, и као такав престао да важи, и тиме закуподавац стекао право, да се користи § 356. в. кривич. закона.

Сва су ова питања „спорна“, и у цељи њихове расправе требало је поступити по последњој тачци § 356. в. кривич. закона, и упутити господара закупног хотела надлежном суду решењем, а дотле задржати постојеће закупно стање. **М В**

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Деветогодишњи оцеубица. — Из Туниса јављају о следећем ужасном злочину. Неки надзорник над каменим рудницима у близини села Сиди Футалах затворио је у једну мрачну одају свога деветогодишњега сина Мохамеда, што је тога дана напустио козе, које је имао да чува, и отишао у кућу па спавао. Како је и иначе био лењ и неваљао дечко, није му то била прва казна, али је овога пута некако јако заболела Мохамеда, те је дерући се довикнуо своме оцу, да ће му се за ово осветити. И заиста, одржао је реч. Кад је то вече све по кући заспало он се диже из своје постеље и приближи се кревету, у коме је спавао његов отац, испали на њега два метка из револвера, и од тога остаде овај на месту мртав. По том је надао се у бегство, и тек је сутра дан ухваћен у једној туниској улици, где се шетао. Када су га испитивали, признао је дело, али није показивао ни најмањег знака кајања за то своје ужасно дело.

Спаљивање коцкарница. — Ту се скоро у Сантјагу у Шпанији десио случај невероватне природе. У једној озлоглашеној коцкарници студент теологије и семинариста Муниц пуцао је на „банкера“ коцкарнице Естевеца, коме је био дужан 470 пезета, и на студента права Енрика. Док је Естевец лако рањен, Енрик је добио тешке повреде, од којих је одмах за тим и умро. Студенти велике школе у Сантјагу огорчени овим случајем пошли су из једне коцкарнице у другу и свуда су спаљивали намештај, не би ли на тај начин казнили владу, што без икаквих обзира трпи отворене коцкарнице, где се игра на срећу, а не мисли се на зле последице. Полиција и војска морали су се умешати, и само су с оружјем у руци могли стати на пут огорченој омладини.

У лудилу убила своје дете. — У Митенвалду је двадесет и двогодишња раденица Јакобић убила своје првенче у наступу лудила. Тек пре четрнаест дана породила се, и осам дана лежала је у кревету. По томе се почела опорављати и тек на два дана пред извршење дела изашла је из куће. По свима изгледима, њено душевно здравље претрпело је од ове болести јак потрес, и она на један пут полуде. У том стању узела је кујнски нож и њиме пресекла главу своме првенчету. За тим је узела леш у наручја и с њиме истрчала на улицу, где су је са тешком муком полицијски органи савладали и спровели у лудницу у Еберсвалду.

Сујеверје у Италији. — Из Палерма јављају за један случај сујеверја са једним сељаком из најближе варошке околине. Он је причао својој жени, да ће по савету једнога човека доћи до великог „блага“, и то по овоме рецепту: „На томе ћеш (ближе описаном) месту ископати рупу у земљи, па ћеш око пола ноћи, када иду вештице и ђаволи, попрскати ископану земљу *свежом крвљу једног малог детета*; по том ћеш наћи благо!“ Сујеверна сељанка била је лукава и веровала је да ће моћи преварити ђавола, те предложи своме мужу, да место детета жртвују једног голуба, и да његову крв употребе за прскање ископане земље. Сељак, са овом изменом, испуни све тачно по рецепту, и заиста нађе сјајне комаде новаца у ископаној рупи; истина били су тантузи. Међутим се „ђаво“ био сакрио ту у близини, приметио је превару и довикнуо запрепашћеном сељаку гласом као из гроба: „Тако, дакле, ти хоћеш да ме превариш, па си место детета убио голуба! Мораш бити кажњен! Ако сада хоћеш блага, мораш да жртвујеш тринаесторо деце, и ништа мање!“ По том је зазвечао још неким ланцима, да би глас из гроба имао што више тајанствености и ефекта. Сељак пожури кући и саопшти жени шта се све збило. Након подужег саветовања, обоје се решише, да принесу на жртву тринаесторо деце, и не слутећи могућност, да су обоје жртва само једне рђаве шале. Док су се ово двоје кренули да заиста учине по ђавољој наредби, „ђаво“ доби страх и отиде па достави полицији намеру заслепљеног сујевернога брачнога пара.

Геније и лудило. Октобра месеца прошле године берлински поротни суд имао је више дана на дневним реду претрес двојици фалсификатора новаца. Оптужени су били Гелхаус и Лахе, фалсификатори, који су фалсификовали хартије од вредности са купонима заједно, а нарочито су рафинирано извели штампу. Главно питање било је на претресу о томе, да ли је нормално стање душевнога здравља код Лаке-а. Психијатријски стручњаци никако нису могли да се сложе у мишљењима. Од нарочитог је значаја било мишљење професора Банхефера из Бреславе. Он извештава, да је Лахе био код њега на посматрању годину и четири месеца, и да за то време Лахе није симуловао у бреславском заводу. Тада је Лахе давао од себе слику прогресивно лудог болесника. Карактеристичне телесне појаве увек су ишле паралелно са психичним. Факат, да је Лахе на префињен начин утекао један пут из завода за душевно оболеле Брига, ни у колико није поколебао стручњаке, и ако је за то време на врло разумни начин извршио фалсификовање новаца. Стручњаци су остали при дијагнози: хронична паронија. Па и поред свега тога Лахе је осуђен на више година робије. Овим поводом сећамо се примера, који је у „Хормсвартском магацину“ ближе опасан. Џемс Ханри Пулен, болесник душевне болнице Еарлсвода, умео је да справља масу уметничких ствари, као моделе лађа и кућа, намештаја и аутомата, слика, изрезаних штапова за шетњу, статуа и томе подобно, и ако никада није обучаван у вештачком дрводељском занату. И Лахе је поред своје хроничне паронијe био врло искусан и вешт фалсификатор; његовим се фалсификатима свако дивио.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Павле Хевђен — Јевђенијевић, родом из Овче у А. Угарској, који је код начелника среза врачарског издржавао шестомесечни затвор због крађе, побегао је из затвора ноћу између 17. и 18. ов. м-ца.

Павле је омален, плав, ретких бркова, брије се, сув, не говори чисто српски већ заноси на влашки; у црном кратком похабаном капутићу, панталоне од белог банаћанског сукна, на глави шубара црна, на ногама банатски опанци.

Павле је раније у А.-Угарској осуђен на 2 године робије за крађу, па је пре издржавања казне побегао у Србију. Тражен је да се изда аустро-угарским властима и екстрадиција је одложена док код нас не издржи осуду.

Позивају се све полиц. и општинске власти да Павла у својим домашајима живо потраже па нађеног спроведу начелнику среза врачарског с позивом на Бр. 5155 или Управи гр. Београда с позивом на Бр. 13.795.

Новак Кузмановић, земљоделац из Венчана, који је код начелника среза колубарског у окр. београдском окривљен за опасну крађу, побегао је незнано куда.

Он је стар 35—38 година, стаса средњег, дежмекаст, у лицу црномањаст, пегав од малих богиња, очију и бркова смеђих, брија се; од одела има на себи чакшире од сукна и гуњ од шајка, на глави шубару. На левој страни главе на темену има ћелаво место у величини 10 пара дин., од убоја. Сазнаје се да је нешто од оружја собом однео с намером да се власти не јавља.

Позивају се све полиц. и општинске власти да га у својим домашајима живо потраже и на случај проналаска спроведу начелнику среза колубарског с позивом на Бр. 3630 или Управи гр. Београда с позивом на Бр. 13892.

Здравко Маринковић из Богатића и **Милан Миленковић** из Малог Вртопа, слуге Алексе Стевановића из Кличевца, ноћу између 15. и 16. ов. м-ца побегли су из притвора начелника среза ваљевског, пошто су на прозору изломили шипке и разбили прозор.

Здравко је раније осуђиван два пута на робију због крађе, а и сад је опет био у притвору за крађу. Он је средњег раста, очију смеђих, усне су му танке; од одела носи гуњић, гаће и кошуљу, на глави шубару, на ногама опанке и шарене чарапе. На први поглед изгледа подозрив, говори танким гласом и полако.

Милан је висок, црномањаст и личи на Циганина, на глави има једну рану од скорашње повреде, носи гуњ и чакшире поцепане.

Позивају се све полиц. и општинске власти да их у својим домашајима живо потраже и нађене спроведу начелству ср. ваљевског с позивом на Бр. 3889.

Игњат Стајић, обућарски калфа, који је становао у Сарајевској ул. бр. 36 у Београду, украо је један златан прстен са два бела камена у вредности 28 динара, па побегао незнано куда. — Позивају се све полицијске и општинске власти да Игњата живо потраже и нађеног спроведу Управи гр. Београда с позивом на Бр. 12629.

Живојин Ђорђевић, покућар код г. Др. Занфта, 13. тек. м-ца обио је катанац на радњи Трајка Милошевића, из Ниша, па је украо: две машине за бријање, два бријача, једну белегију, један бакарни леген, једне кљеште за вађење зуба, један пар ципела и два чешља за машину, па је са покраденим стварима побегао незнано куда.

Живојин је средњег раста, црн у лицу, косе плаве, очију смеђих ушљих, без бркова и браде, носи поткошуљу, капут сако поцепан, панталоне војничке беле, на глави шубару и на ногама опанке. — Нека га све полицијске и општинске власти живо потраже и пронађеног спроведу нач. окр. нишког с позивом на Бр. 6815

Владимир Дурковић, из Шајиња решењем лесковачког прв. суда стављен је под поротни суд и у притвор за крађу стоке, но он се налази у бегству и до сада се није могао пронаћи. Владимир је стар 23 год., раста високог, лица дугуљастог, очију граорастих, косе смеђе, без браде и бркова. — Препоручује се свима полиц. и општинским властима да Владимира најживље потраже и у случају проналаска спроведу га лесковачком првостепеном суду с позивом на Бр. 6808.

Станоје Цимрић, тежак из Штубика, побегао је из притвора среза азбуковачког, у коме је био због крађе. Станоје је стар 23 год., повисок, очију и обрва плавих, косе смеђе, образа дугуљастих, носа грчког, бркова плавих, малих, од одела има панталоне и гуњче од сурог сукна, на глави шубару и на ногама опанке. — Нека га све полиц. и општинске власти живо потраже и нађеног спроведу нач. ср. азбуковачког с позивом на Бр. 3000.

Никола Јеличић, бив. слуга код г-ђице Сладојевићеве, управитељице вишег завода за васпитање девојака, у Раковици 28. пр. м-ца преварио је г. Станоја Живковића, трг. овд. и узео му: једну белу куварску блузу, једну белу кецељу и једну белу капу, све у вредности десет динара. Никола је стар до 20 год., висок, сувоњав, у опште смеђ, на себи је имао одело од црног штофа и мекан црн шешир. Препоручује се свима полицијским властима да Николу потраже и пронађеног спроведу Управи гр. Београда с позивом на Бр. 12156.

Радован Тодоровић, финансијски стражар главне царинарнице, оштетио је државну касу са 30 дин. и приватна лица са 120 дин., па по том напустио дужност и побегао незнано куда. Он је родом из Сибнице, ср. прокупачког, повисок, стар око 32 год., црномањаст, средњих, оборених, црних бркова, обријан, на једном образу има опекотину, а иде мало погурен. Раније је био са службом у Шапцу, и по том као финансијски стражар при царинарници. — Позивају се све полицијске и општинске власти да Радована најживље потраже и пронађеног спроведу управи града Београда с позивом на на Бр. 4050.

Украдена кобила. Ноћу између 9. и 10. тек. м-ца непознати лопови украли су једну кобилу Аврааму Гавриловићу, тежаку из Малога Шиљеговца у срезу расинском. Кобила је стара 7 година, длаке зелено-ђогастe, средњег узраста, без икаквих белега и роваша. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за лоповима и покрађом учине најживљу потеру, и у случају проналаска упуте их начелнику среза расинског с позивом на Бр. 7888. — АПБр. 601.

Непознати лопов украо је Миливоју Сретеновићу из Кушиљева, једну краву стеону, матору 2 године, длаке шарене, без десног рога; једну јуницу матору 1 годину, длаке шарене, без роваша, и једно теле длаке суре. маторо пола године, са левим увом проваљеним, без других роваша.

Препоручује се свима полиц. и општинским властима да лопова и украдену стоку живо потраже у својим домашајима и на случај проналаска лопова спроведу га начелнику среза моравичког у округу пожаревачком с позивом на Бр. 5730.

Непознати лопови украли су ноћу између 10. и 11. ов. м-ца пет комада дебелих свиња из обора Живка Гајића, трг. из Пожаревца. Од украдених свиња две су длаке црне, две беле и једна сура са шареним пругама, а све су без роваша са клемпавим ушима. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за лоповима и покрађом предузму најживље трагање и у случају проналаска спроведу их нач. окр. пожаревачког.

Душан Јовановић, калфа у берберској радњи Светислава Димића, у Краља Милана улици број 14., у Београду, побегао је 4. тек. м-ца од свога газде, пошто му је украо 150 динара. Душан је родом из Мокрина у Аустро-

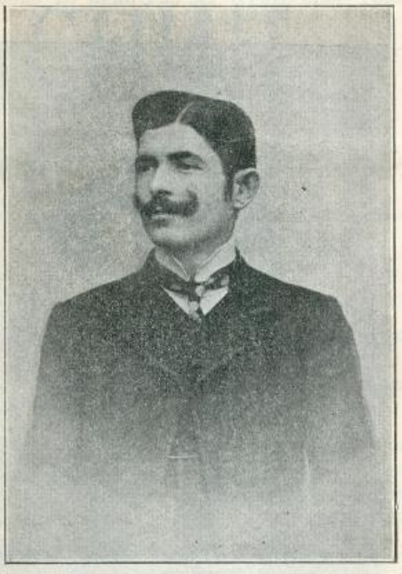

угарској, стар је 29 година, средњег раста, црних очију, обрва, косе и бркова, удовац је има једно мушко дете, а поданик је аустро-угарски. У вези потернице у 14. броју «Полиц. Гласника» износи се Душанова фотографија, и препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Душаном изврше најживљу потеру и пронађеног спроведу га кварту Теразијскоме Управе града Београда с позивом на Бр. 3150. — АПБр. 620.

УХВАЋЕН ХАЈДУК

Гвозден Минић, бив. пекар, који је решењем начелства округа ваљевскога оглашен за хајдука, а чију смо фотографију и потерницу донели у 10. и 11. броју «Полиц. Гласника», ухваћен је у Вишеграду у Босни, и биће предат кроз кратко време нашим властима.

ПРОНАЂЕН КРАДЉИВАЦ

У 14. броју *«Полицијског Гласника»*, а у рубрици *«Из полицијског албума»*, изнета је слика **Ђорђа Којића,** бив. опанчарског калфе, кога је Управа града Београда ухватила и притворила као лице посве сумњиво и без занимања. Износећи слику Ђорђеву, уредништво је позвало све полицијске и општинске власти да јаве Управи града Београда, је ли Ђорђе учинио какво казнимо дело у њиховом подручју? Поводом овог позива, начелник среза колубарског известио је Управу да је Којић разбио један дућан у Венчанима, и молио да му се исти спроведе ради вођења истраге, што је и учињено.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Превара с калупима. Шабац, због свога суседства са Аустро-Угарском, због лакоће да се у њ преко Саве дође и неприметно и забрањеним путем, одавно је осумњичен као центар,

где се скупљају вештаци за прављење лажнога новца. Из западне је Србије јак извоз сточни за пештанску пијацу и тамо ти «мајстори» дочекују и праве познанства са нашим добродушним и лаковерним извозницима, сондирајући земљиште за долазак у Шабац и околину код кога од унецаних, који ће дати капитал, те да се «отпочне рад». Око Новог Сада, Пеште, а нарочито у Осеку, има велики, пак, број варалица, који тргују са калупима од олова за

прављење лажног новца. Један од тих варалица **Душан Пајић**, колар из Каћа у Срему, у споразуму са једном шабачком варалицом

Живојином Мандићем, удесили су били да помоћу лажних калупа опљачкају њих четворицу извозника, прилично имућних и угледних људи из три разна села. Њихова имена морамо прећутати — јер су за казну, за своје лакомство, издржали под истрагом близу три месеца. Пошто су се писмима споразумели, Мандић доведе код своје куће у Шабац Душана Пајића, који донесе два оловна калупа: један за двадинарце, а други за једнодинарце, ванредно тачно и вештачки израђене. Пошто су обишли своје пријатеље које су хтели ангажовати у своје «предузеће», 27. јануара у вече оне газде са села дошли су код Мандића, дали су нешто пара за материјал, и те је ноћи пред њима ишао Душан да излије неколико динара, како би се они у истинитост уверили, и како би, у исто време видели сву «манипулацију», те да би, после, пошто се погоде и купе калупе, могли и сами израђивати новац. Душан је, при лампи, отпочео «посао», па онда попут «окус — покуса», подметне прави динар, а садржину калупа изручи у леген с водом, одакле је грубо, лажни динар ишчезао у џеп Душанов. Сељаци задовољни овом брзином долажења до готовине, очарани лакоћом брзог вађења динара, реше да откупе калупе и погодба се углави за 800 форинта. Њих су четворица имали дати, дакле, сваки по 200 форинта, па је остављено за сутра дан, 28. јануара, да они дигну по заводима у Шапцу новац и да од Душана откупе калупе.

Међу тим полицији је већ запело за око оно њихово тумарање по селима, тајанствено састајање код Мандића, и пред зору 28. јануара уштеди сељацима труд око позајмице новца, јер их све похапси и брзом истрагом и преметачином неколико кућа нађу се сакривени калупи и «материјал»: олово, калај, бензин, шпиритус, цезва и кашичица!

Пошто су у Министарству Финансија калупи оглашени за неспособне за израду новца, према сељацима се истрага прекину, а Душан и Живојин остали су и даље у притвору за *покушај преваре*.

Ове смо редове и слике Душана Пајића и Живојина Мандића добили од начелства округа подринског и износимо их за то, да би наш свет упознао ове варалице и умео се сачувати у даној прилици каквог покушаја, који треба одмах власти доставити.

Лука Јовановић, шлосер из Шапца, стављен је под кривичну истрагу, притвор и у окове, решењем начелства округа подринског од 17. марта ове године Бр. 4281 за покушај убиства са предумишљајем извршеног над својом женом Милевом. — Лука се одвојио од своје жене још пре две године, за то што се није могао са њом слагати, и често је злостављао. Међутим он је непрестано гањао и претио јој, да ће је убити, ако се њему не врати. Марта 16. по подне добије он позив од свештеника по спору развода брака, који је његова жена повела. Разјарен том њеном упорношћу, наоштрио је дворезни челични нож, тежак, јак, на облик гладијаторског ножа, а сем тога спремио је и револвер, за жену, браћу и оца, ако би скочили, да му спрече извршење намереног дела. Тога вечера написао је и један низ стихова — као папагирик себи и жени. Сутра дан у 7 и по сати изјутра стајао је са својом женом пред свештеником у црквеној канцеларији. Под пазухом испод капута држао је нож, револвер му је био окачен о опасач. Кад је његова жена потписала саслушање о тражењу развода брака, он исуче нож, и не гледајући где, он је четири пута ударио ножем своју жену: један пут у руку, други пут у трбух, трећи пут у леђа, па и четврти пут у леђа, оставив нож у телу. — Одмах је био ухваћен, а жена одведена у болницу. Сви су изгледи да ће рањена остати у животу.

Лука је родом из Шапца, али је живео у Београду, Пожаревцу, Смедереву и Обреновцу. Па како постоји сумња, да је он извршио још које казнимо дело у тим или другим местима

то износимо његову фотографију и молимо сваког оног, ко би што знао о каквом његовом неделу, да о томе извести најближу полицијску власт или начелство округа подринског, које води истрагу по његовој горњој кривици.

УТВРЂЕНА ИДЕНТИЧНОСТ

У прошлом броју «Полицијског Гласника», а у рубрици «*Ко је ово?*», изнета је слика једног лица које је 8. тек. м-ца ухваћено у Топчидеру, и које никако није хтело казати своје право име. До сада вођеном истрагом утврђено је несумњиво, да ово лице није нико други до **Петар Чоловић**, опасни крадљивац, који је 1899. год. извршио у Београду 9 опасних крађа и због тога био осуђен на 5 год. робије. Од ове осуде Чоловић је издржао свега 2 год., а остало је помилован. До пре 10 месеци био је војник у XVII пешад пуку у Ваљеву, где је најзад разбио један дућан и побегао. Од овог доба стално је живео под лажним именима и, издајући се за раденика, скитао из места у место без сумње у циљу крађе. Ако би ко што више знао о овом Петру, моли се да о томе извести Управу града Београда, или Антропометријско-Полицијско одељење Министарства унутрашњих дела.

Полицијски Зборник, *као званично издање Министарства Унутрашњих Дела, оштампан је и разаслат свима полицијским властима. У њему је: 69 закона, 68 уредаба, 34 правила, 3 упутства, 460 расписа, 2 указа и 2 начелне одлуке Касационог Суда. Цео зборник износи 92 штампана табака, а цена му је 7 динара. Може се добити у Благајни Министарства Унутрашњих Дела.*

Штампа Крањ. Срп. Државна Штампарија

уредник, *Душан Б. Алимпић.*

БРОЈ 17. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 1. МАЈА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за секретара прве класе начелства округа нишког Милана Јевтића, секретара исте класе начелства округа рудничког, по потреби службе;

за секретара прве класе начелства округа врањског Данила Ј. Драгашевића, секретара друге класе истог начелства; и

за секретара друге класе начелства округа рудничког Милорада Матића, секретара исте класе начелства округа нишког, по потреби службе, — сву тројицу по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 22. априла 1905. г. у Београду.

КРЕТАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА

у месецу марту 1905. год.

Према званичним подацима полицијских власти, у току месеца марта тек. год. било је у Србији:

1. **Убистава** 25
2. **Детоубистава** 2
3. **Нехотичних убистава** . . . 1
4. **Покушаја убистава** 12
5. **Разбојништва** 12
6. **Злонамерних поништаја туђих ствари** 6
7. **Паљевина** 33
8. **Опасних крађа** 237
9. **Тешких телесних повреда** . 7
10. **Силовања** 1

Од изложених дела пронађено је: убистава **24**, детоубиство **1**, покушаја убистава **12**, разбојништва **9**, паљевина **8**, крађа **62**, тешких телесних повреда **7**, и **1** силовање.

Није пронађено: **1** убиство, **1** детоубиство, **3** разбојништва, **6** злонамерних поништаја туђих ствари, **25** паљевина и **175** крађа.

Највећи број **убистава** извршен је помоћу ватреног оружја (14), за тим помоћу ножа, секире, мотике и будака (6), а за остала употребљени су кочеви и мотке.

Узроци са којих су ова убиства извршена леже: у *међусобној свађи* за 11 случајева, у *освети* за 3 и у *користољубљу* за 2 случаја. 2 убиства извршена су у *праведној нужној одбрани*, 1 у *вршењу званичне дужности* (убијен је један кријумчар), а за осталих 6 убистава нису тачно утврђени узроци.

Посматрана према местима на којима су извршена, изложена убиства јављају се: у срезу гружанском **3**, у срезу расинском **2**, у срезу параћинском **2**, у срезу косаничком **2**, у срезу подунавском **2** (1 непронађено), и по **1** у срезовима: колубарском, врачарском, јабланичком, левачком, деспотовачком, азбуковачком, пожаревачком, орашком, прокупачком, црногорском, жичком, студеничком, моравичком и у Београду.

Није било ни једног убиства у овим окрузима: ваљевском, крајинском, нишком, пиротском, рудничком и тимочком.

Једно **детоубиство** извршено је у Београду, а друго у срезу прокупачком. Ово последње није пронађено.

Нехотично убиство извршено је пушком у срезу лепеничком.

Покушаја убистава било је: у срезу гружанском **2**, и по **1** у срезовима: грочанском, расинском, ресавском, нишком, алексиначком, пожаревачком, јасеничком окр. смедеревског и добричком. Дела ова већином су извршена у међусобној свађи (8 случајева), а сви извршиоци похватани су.

Разбојништва су извршена: у срезу орашком **2** (1 непронађено), и по **1** у срезовима: колубарском, посавском окр. београдског, космајском (непронађено), брзопаланачком, кључком, расинском, деспотовачком, јадранском, подунавском и у вароши Пожаревцу (непронађено).

Злонамерних поништаја туђих ствари било је: у срезу мачванском **2**, у срезу добричком **2** и у срезу колубарском **2**.

Вредност уништених ствари износи **831** динар.

Паљевине су извршене: у срезу врљишком **4**, у срезу бањском **3**, у срезу лесковачком **2**, у срезу копаоничком **2**, у срезу јадранском **2**, у срезу мачванском **2**, у срезу орашком **2**, у срезу заглавском **2**, и по **1** у срезовима: грочанском (пронађена), космајском, јабланичком, јасеничком округа крагујевачког, гружанском, поречком, расинском, подунавском, бољевачком, добричком, црногорском, пожешком, ариљском и драгачевском.

Вредност ових паљевина износи око **4500** динара.

Опасне крађе извршене су: у срезу тамнавском **13** (9 пронађених), у срезу мачванском **13** (2 пронађене), у срезу зајечарском **12** (5 пронађених), у срезу расинском **10** (4 пронађене), у срезу хомољском **8**, у срезу орашком **8**, у срезу посавском **7** (2 пронађене), у срезу гружанском **6**, у срезу лужничком **6** (2 пронађене), у срезу јасеничком округа смедеревског **6** (2 пронађене), у Београду **6** (1 пронађена), у срезу космајском **5** (1 пронађена), у срезу неготинском **5** (1 пронађена), у срезу врљишком **5**, у срезу звишком **5** (1 пронађена), у срезу златиборском **5** (1 пронађена), у срезу пољаничком **4**, у срезу јасеничком округа крагујевачког **4**, у срезу темнићском **4** (1 пронађена), у срезу беличком **4** (1 пронађена), у срезу азбуковачком **4**, у срезу посаво-тамнавском **4** (2 пронађене), у срезу пожаревачком **4** (3 пронађене), у срезу љубићском **4**, у срезу грочанском **3** (1 пронађена), у срезу јабланичком **3**, у срезу лепеничком **3** (све пронађене), у срезу брзопаланачком **3** (2 пронађене), у срезу левачком **3**, у срезу параћинском **3** (све пронађене), и у срезу нишком **3** (1 пронађена), у срезу јадранским **3** (2 пронађене), у срезу голубачком **3**, у срезу млавском **3**, у срезу рамском **3** (1 пронађена), у срезу добричком **3**, у срезу моравичком **3** (1 пронађена), у вароши Крушевцу **3**, у срезу колубарском **2** у срезу пчињском **2**, у срезу масуричком **2**, у срезу крагујевачком

2 (1 пронађена), у срезу копаоничком **2**, у срезу ресавском **2** (1 пронађена), у срезу алексиначком **2** (1 пронађена), у срезу качерском **2**, у срезу подунавском **2**, у срезу заглавском **2**, у срезу прокупачком **2**, у срезу пожешком **2** (обе пронађене), у срезу студеничком **2**, у срезу драгачевском **2** (1 пронађена), у срезу трнавском **2** (1 пронађена); по **1 пронађена** у срезовима: поцерском, рачанском и жичком, и по **1 непронађена** у срезовима: лесковачком, поречком, кључком, жупском, трстеничком, нишавском, моравском округа пожаревачког, косаничком, црногорском и у вароши Смедереву.

Вредност свих ових крађа износи око **17.000** динара.

Поред изложеног, у току месеца марта извршено је у Србији још и **10 самоубистава,** и то по **1** случај у овим местима: у срезу тамнавском, у срезу жупском, у срезу беличком, у срезу нишком, у срезу зајечарском, у срезу тимочком, у срезу рачанском, у срезу ужичком, у срезу драгачевском и у Београду.

Највећи број ових самоубистава извршен је помоћу вешања **6,** за тим помоћу пушке **1,** дављењем у води **1,** клањем **1** и тровањем **1.**

Узроци са којих су ова самоубиства извршена леже: у дугој болести за **3** случаја, у душевном растројству за **2** случаја. За **4** случаја узроци су непознати, а последњи **1** случај проистиче из страха од казне.

Покушаја самоубистава било је **2,** и то у Београду **1,** и у Крушевцу **1.** Први је извршен тровањем услед стида, а други услед немаштине.

Општи преглед до сада изложених дела по окрузима био је овакав:

Текући број	О К Р У З И	Убиства	Детоубиства	Нехотична убиства	Покушаји убиства	Разбојништва	Силовања	Злонамерни поништаји туђих ствари	Паљевине	Опасне крађе	Тешке телесне повреде	Самоубиства	Покушаји самоубиства
1	Округ београдски	2	—	—	1	3	—	2	2	17	5	—	—
2	» ваљевски	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	1	—
3	» врањски	1	—	—	—	—	—	—	3	12	—	—	—
4	» крагујевачки	3	—	1	2	—	1	—	2	15	1	—	—
5	» крајински	—	—	—	—	2	—	—	1	10	—	—	—
6	» крушевачки	2	—	—	1	1	—	—	3	17	—	1	1
7	» моравски	4	—	—	1	1	—	—	—	16	—	1	—
8	» нишки	—	—	—	2	—	—	—	7	10	—	1	—
9	» пиротски	—	—	—	1	—	—	—	—	7	—	—	—
10	» подрински	1	—	—	1	1	—	2	4	25	—	—	—
11	» пожаревачки	1	—	—	1	1	—	—	—	27	—	—	—
12	» руднички	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—
13	» смедеревски	3	—	—	1	3	—	—	3	17	—	—	—
14	» тимочки	—	—	—	—	—	—	—	3	14	—	2	—
15	» топлички	3	1	—	1	—	—	2	1	6	—	—	—
16	» ужички	1	—	—	—	—	—	—	3	9	—	2	—
17	» чачански	3	—	—	—	—	—		1	10	1	1	—
18	Управа града Београда	1	1	—	—	—	—	—	—	6	—	1	1
	Свега:	25	2	1	12	12	1	6	33	237	7	10	2

Из канцеларије Антропометријско - Полицијског одељења Министарства Унутрашњих Дела, 25. априла 1905. год. АБр. 671.

СТРУЧНИ ДЕО

О ПРАВУ СВОЈИНЕ И ПРАВНИМ ОДНОШАЈИМА НА ВОДАМА У СРБИЈИ.

I

1. — I. **Појам права својине.** — Право својине махом се дефинише као *потпуна, неограничена* (апсолутна) или *искључива правна власт* одређеног лица (т. зв. *сопственика* или *власника*) над неком одређеном (телесном) ствари, по којој оно може том ствари, као *својом*, по *својој вољи* располагати. Али, таква дефиниција права својине није сасвим тачна. Својина *није,* у истини, увек *сасвим потпуна* и *сасвим неограничена* правна власт над ствари. Она је таква само у идеји; иначе, као установа позитивног права, она је, као што нам и историја њеног развитка тврди, у сва времена и у свих народâ, а обзиром на *јавно* или *опште благостање,* на *јавни интерес,* вазда била *ограничена;* па и *данас* је она свуда, у свакој држави, *ограничена*[1]).

[1]) То нам потврђују дефиниције права својине свих савремених грађанских законика. Тако

Аустријски, §. 354: „Својина, посматрана као право, јесте овлашћење располагати суштином и користима какве ствари и сваког другог искључити од тога". И §. 364: „У опште *вршењу* права својине има само у толико места, у колико се тиме не вређају *права трећега* нити се преступају *границе* прописане у законима ради *одржања* и *унапређења општега добра*".

Француски, чл. 544. „Својина је право уживати и располагати стварима на најапсолутнији начин, само ако се њима не чини таква употреба, која је забрањена законима и правилницима". Овако исто и

Италијански, чл. 436.

Немачки, §. 903: „Сопственик какве ствари може, у колико му *закон* и *права трећих* не крате, с њом по вољи поступати и сваког другог искључити од сваког утицања на њу".

Црногорски, чл. 93: „Ко год има влаштину какве ствари.... може урадити њоме што га је год воља; све то, разумије се, *у колико тиме туђа права не вријеђа или нарочити закон не престуии*".

И тако, с гледишта позитивнога права, право је својине објективним правом или законом допуштена и њиме, а евентуално и правима трећих лица, ограничена правна могућност *релативно* најпотпуније непосредне власти одређенога лица над каквом ствари. По томе, правна могућност *неограниченога* располагања својом ствари лежи управо у *границама,* које јој обележавају објективно - правна воља или *закон* обзиром на *опште добро* и могућна (евентуална) непосредна овлашћења или *права трећих лица* (т. зв. *права на туђој ствари,* нпр. службености итд).

Својина је, дакле, тек *релативно* најпотпунија, најопсежнија, непосредна правна власт одређеног лица над каквом ствари. Она је само у том смислу plena in re potestas.

2. — II. **Садржина права својине.** — Старији су правници мислили да ће појам права својине најбоље исцрпсти *набрајавањем* свих овлашћења, која се садрже у том праву; па стога су га и дефинисали као *скуп одређених овлашћења* или појединих правâ, која сопственику припадају на каквој ствари његовој (као: право држати своју ствар, право служити се њом, право прибирати плодове и користи њене, право другога искључити од употребе њоме, право смањити или упропастити је). Утицај те старије науке огледа се јасно и у де-

финиције права својине у свим Грађанским Законицима савремених држава, па и у нашем законику, §. 211: „... сваки је Србин савршени господар од својих добара, тако да је он властан ова по својој вољи уживати, с њима по вољи *располагати* и свакога отуда *искључити*, наравно *по пропису закона*“; и § 216: „Ко је господар од ствари какве, тај има *право* и *употребити* и *уживати* је и сваку *корист* од ње *вући*; а и по својој вољи *не употребити*, *не уживати* и т. д.

Данас се, у правној науци, право својине готово једнодушно поима као *једнина*, као *једноставна целина* најпотпуније правне власти лица над ствари, по којој је *воља* тога лица или *сопственика* од *пресудног утицаја* и важности за *све односаје* његове ствари. А *појединa овлашћења*, која сопственику припадају, *нису* никако *битни састојци* (елементи) права својине, него су само изливи и манифестације истога; она га, дакле, не састављају и не стварају, већ га само *на видик* износе.

А пресудан утицај воље сопственикове на ствар и на све односаје њене у скупу огледа се у двојаком правцу, на име:

а) сопственик *сме* својом ствари располагати, како га је год воља и

б) нико други *не сме* његовом ствари, *без његове воље*, располагати.

Отуда и две стране у својине: *позитивна* (а) и *негативна* (б).

3. — Поимање права својине као *једнине* правне власти над неком ствари објашњава нам зашто *два оделита права својине* не *могу једновремено (симултано) бити на једној и истој ствари* (plurium in solidum dominium esse non potest). Право својине, као једноставно, не дâ се дакле делити. *Два оделита права својине* могу *једновремено* бити само на *квотама* (правним разломцима) *једне* исте ствари и то је т. зв. сусвојина или сувлаштина (condominium).

4. — *Појединa овлашћења*, пак, која, по појму права својине, припадају сопственику јесу:

а) право да *држи* своју ствар (ius possidendi). Јер, без *фактичке* власти (државине), сопственик не би могао вршити ни *правну* власт над својом ствари како би хтео;

б) право да се своја ствар по вољи *употребљава* (ius utendi) и *ужива*, тј. да се *све користи* од ње прибирају (ius fruendi);

в) право на *све прираштаје* или акцесије своје ствари (ius accessionis; в. §§. 259—260. грађ. зак.);

г) право по вољи *располагати с правном судбином* своје ствари. Сопственик је, дакле, властан да своју ствар, сву или само делимице, потроши, уништи, предругојачи, напусти (дерелинквира), службеношћу или залогом оптерети, и даром или продајом отуђи, и

д) право *искључити* сваког трећег од сваког утицања на ствар, а против вољи сопственикове, и од свакога трећега у чијим се год рукама своја ствар нађе, *особеном* тужбом, т. зв. *власничком тужбом* (rei vindicatio) натраг је тражити (§. 218 и 219. грађ. зак.)

5. — А из *права својине* на *непокретности* (земље) истиче још и то *право* сопственикове да *искључиво располаже* свим *ваздушним простором*, који одговара у вис простору површине његове земље, као и *подземним простором*, који такође одговара простору земљине површине. Али то се право погрешно назива „својином ваздушног простора“ зато, што *ваздушна маса* не може бити предмет својине, као ни *маса светлости*, која се у том *неограниченом* простору изнад земље налази. Под тим „особеним право својине на ваздушни простор“ изнад земље, разуме се само *овлашћење* сопственика земље, да све *туђе радње и градње у том* простору искључи и све, што је *туђе* у *њему*, отклони (§. 282. грађ зак.).

6. — III. **Предмети права својине.** — Предмет права својине могу бити само *ствари* у правном или техничком смислу те речи; а то су они материјални предмети или просторно ограничени делови неслободне физичке природе, који се *могу* потчинити *искључивој физичкој власти* човековој, да му служе као *привредна (економска) добра* и који су, као *таква* у *промету* (in commercio).

По томе, предмет својине *не могу* бити:

а) оне ствари, које се *не могу* потчинити *физичкој* власти човековој, као: *ваздух* (аег), *текући водени вали* (aqua profluens), *подземна вода* и *море* (mare) у свој својој укупности, јер без искључиве физичке власти не може бити ни правне; али *појединi делови* или *количине* речне или морске воде могу, на сваки начин, бити предмети саобраћаја, чим се потчине физичкој власти човековој н. пр. вода у бунарима, каналима, бурадима итд. Ове су ствари, дакле, из *природних основа* изван промета. И

б) оне ствари, које се *могу* потчинити физичкој власти човековој, и које би могле бити у промету, али су, *по изузетку*, законом *постављене изван саобраћаја*; то су т. зв. *ванпрометне ствари*, (res extra commercium), те су *неспособне* да буду предмет својине. Оне се деле у две групе:

α) једне су *неспособне* да буду премет права својине *у општe* тј. ма кога било лица. Такве су ствари: 1) *страни лутријски лозови* или *срећке*, јер закон о Државној Класној Лутрији за привредне циљеве (од 21. априла 1900. и измена од 28. марта 1891.) забрањује продавање и куповање у Србији свих страних срећака и промеса; ухваћене срећке одузимају се у корист државне благајне; 2) ствари, којих је *производња* или *увоз* конфискацијом забрањен. А то су: *сви монополисан артикли* (дуван, со, жигице, петролеум, хартија за цигарете и алкохол) и *забрањене књиге и листови* (види законе о монополу дувана, соли и о установљењу нових државних монопола, и закон о штампи); и 3) *тело живога човека*, као део правнога подмета, јер по §-у 18. грађ. законика „нико не може човека у таквој власти имати да с њим самопроизвољно као са стварима поступати и располагати може,„ па, дакле ни с телом његовим. *Леш* је човеков *ствар*, те се стога може унапред, на случај смрти, отуђити за научне циљеве, али наследници умрлога не могу леш овога продавати, што је то противно *благонарављу*. (§. 538.). — И

β) оне ствари, које су намењене *општој употреби*, то јест, непосредној *употреби свију и свакога*. — Ове ствари наш грађански законик назива **свачије** у §. 195: „.. Свари, које *сви употребити могу* и *нико никога искључити од њих не може*, зову се *свачије*, као: друмови, путови, *реке* и *обале река* (?!). — Што је за *општу потребу* опредељено, оно је *народно добро.*“ А аустријски законик назива их *јавним добрима*, као што тврди §. 287: „Оне ствари, пак. које су *свима држављанима* допуштене *само на употребу* као: друмови, велике и мале *реке*, *луке* и *обале морске*, зову се *опште* или *јавно добро.* Што је одређено да се задовоље потребе државе, као право ковати новац, право поште и друге регалије, добра коморска, рудници и солине, порезе и царина, називају се: *државна имаовина.*“

7. — IV. **„Свачије ствари“ или „јавна добра“.** — Израз „свачије ствари“ одговара изразу Римскога Права res communes omnium (општа добра свију). Али оба израза не значе једно исто. Римљани су својим изразом обележавали извесне предмете, који *по самој природи својој* служе *општој употреби*, употреби свију и свакога, и који се *не дају* потчинити *искључи-*

чивој власти појединца. Те су ствари, дакле, апсолутно неспособне да буду предмет својине па стога и нису ствари у правом, техничком смислу. То беху: *атмосферски ваздух, текућа вода, море* и *обале морске*. Ипак поједина места мора и морске обале која су била покривена приватним грађевинама, могла су бити у приватној својини, док су те грађевине постојале.

А израз „јавна добра" одговара изразу Римскога Права: res publicae, који је означавао: а) добра државна или општинска, која су била намењена општој употреби, употреби свију и свакога (res publicae publico usui destinatae) и која су због тога стајала изван промета, као: путеви, тргови, мостови, речно корито јавних река (тј. већих стално текућих вода, flumina perennia), чије су обале ипак биле у приватној својини, само оптерећене законским службеностима; и б) добра државна или општинска, која су им припадала као и сваком приватном лицу (res, quae sunt in pecunia populi или, patrimonium populi sc. civitatis).

Аустријски законик изразом *јавно добро* означава оне ствари, државне или општинске, које су намењене *општој употреби* (in usu publico); а оне, које су у искључивој својини државе односно општине назива: *државном* односно *општинском*.

А Француски законодавац назива она прва добра *јавним доменом* (le domaine public), а ова друга, *приватним доменом* (le domaine prive) државним, одн. општинским. — У Француској је спорно питање: да ли су доиста у својини државној или општинској та јавна добра, која су стално и искључиво намењена општој употреби, или држави односно општини припада само право да их чува и одржава у добром стању ради те опште употребе.

Наш законодавац, пак, изразом „свачије ствари" обележава она државна и општинска добра, која су намењена *општој употреби* тј. „ствари, које *сви* употребити могу и нико никога искључити од њих не може" (§. 195.), или, „што је год свима житељима *земаљским* или једне *целе општине* на уживање опредељено" (§. 234.). А означава их и изразима: „народно добро" (§. 195.) и „општенародно добро" (§. 248).

А у новије време употребљава за то и израз „јавно добро" (види чл. 1. закона о водама).

(наставиће се)

Андра Ђорђевић

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ

(1793 — 1869)

III.

Полиција у Србији од 1804. — 1869. год.

(НАСТАВАК) 11

V. Унахији пожаревачкој:

1. *Маринко Џодић*, у кнежини *хомољској;*
2. *Павле Душманић — Богдановић*, из Душманића (Пек) у кнежини *голубачкој;*
3. *Стеван Добрњац*, у кнежини *моравској;*
4. *Милун Гавриловић*, у кнежини *печкој;*
5. *Стока Дамњановић*, у кнежини *рамској*, и
6. *Петар Милојевић*, у Звижду.

VI. У нахији пожешкој:

1. *Никола Костић*, из Мрсаћа у кнежини *карановачкој;*
2. *Радосав Марковић*, у Чачку, и
3. *Филип Тајсић*, у Драгачеву.

VII. У нахији рудничкој:

1. *Ђорђе Остојић*, у кнежини *моравској;*
2. *Мирко Миловановић*, у *Црнућу*, и
3. *Јован Лазић — Козељац*, у околини Рудника.

VIII. У нахији соколској:

1. Петар Васић.

IX. У нахији смедеревској:

Милосав Лаиовац из *Лаиова* у кнежини *моравској;*
Сава Љотић у Смедереву и
Станоје Седларовић у Смедереву.

X. У нахији ћупријској:

1. *Стојан Петровић.*

XI. У нахији шабачкој:

Марко Штитарац из Д. Добрића у Јадру, у кнежини *поцерској;*

Сима Катић — Прекодринац вршилац дужности кнеза у кнежини *мачванској;*

Раде Радосављевић у кнежини *тамнавској;*
Марко Костић у кнежини *посавској*, и
Сима Слома у *Шапцу.*

XII. У нахији ужичкој:

Михаило Радовић из Родобуља у *Ужицу*, *Јован Демир* из Драженовића у кнежини *пожешкој*, за тим кнез *Петар* и кнез *Шибалија*, не зна се у којим кнежинама[1]).

Што се тиче *среских кнезова*, они су по власти били нешто мало старији од сеоских кметова, а у последње време, око 1820 год. идентификовани су у свему с њима, док их најзад није сасвим нестало. Постављење њихово извршено је једновремено у целој Србији, као што се види из овог писма:

„По саборном уговору и определенију за опште Благостојаније и постојанство мира по свим нахијам определисмо уредбу поставити тако опредељујемо Гдина Н. Н. да он са овим налогом по нахиам Н. Н. проити може, људе главне и кнезове свакога среза поменути нахија собрати и сваком своје дело заказати, *са согласијем кметова сваком селу кнеза избрати*, и таковога нам имено објавити којему од в. сл. канцеларије писмено изслати се буде: зато свим старешиннам, Свештенству, кметовом и свему народу с овим препоручујемо да би с поменутим Господином Н. согласно о том бдели речене кнезове избрати и да га у свему што се општег благостојања тиче послушате и заповест за злочинце како нареди да извршите и такове истребите, равне и јемство један за другога учините да злочинца у напредак бити неће. Крепости и достоверности ради ово писаније дајемо Г. Н. Н. да га сваки као од верховне власти опредељеногa комесара призна[2]).

Као што се види, били су одређени нарочити комесари, махом нахијске старешине, за избор среских кнезова, чије су дужности била чисте полицијске.

Год. 1821 срески кнезови укинути су потпуно, а њихова власт пренета је на кнежинске старешине и *сеоске кметове.*

Ови последњи имали су, у сваком погледу, много већу власт но за време првог устанка, а зависили су од кнежинских старешина. Судећи по једној уредби од 1825 год., о којој ће доцније бити више говора, сеоски кметови овога доба судили су у првом степену све грађанске ствари, а у кривичним предметима могли су казнити до 10 штапа.

---

[1]) Изложена имена кнежинских кнезова преписана су са оригиналних акта у Државној Архиви, за сваку нахију понаособ.

[2]) Писма Кнежевске Канцеларије у Државној Архиви од 1814—1817 год. стр. 37.

* * *

Изложена организација полицијских власти и њихова надлежност како за кривичне тако и за грађанске ствари остало је недирнуто све до установе нахијских судова.

Први нахијски суд, под именом „*Суд Народни Српски*“ установљен је у Крагујевцу год. 1820, а други у Пожаревцу почетком 1821 год., под именом „*Совјет Пожаревачки*“. Дужности и надлежност овог последњег може се у неколико видети из ове забелешке у књежевом деловодном протоколу:

„Дато објављеније свакому кнезу обшчествам у нахији пожаревачкој како је Господар определио Здравка Станишића из Пожаревца, и Петра Герчића из Свине[1]), да они два седе у Пожаревцу и свако расужденије разним преступленијам међу људима творе, које у состојанију неби били учинити нахијски кнезови, што неби они могли разсудити, да имаду их слати Господару у Крагујевц на пресужденије. Тога ради наложено је свакому кнезу, и кметовом, и прочим житељем у Нахији Пожаревачкој, да би признавали речена два човека за судије њиове, од Господара нато опредељене, и њиовим пресужденијама повиновавати се. За спомоћника им у служби опредељујемо Госп. Симеона Урошевића из Пожаревца“ (Бр. 493 од 28 априла 1821 год).

Из *Наставленија кнезовом устројеног суда Пожаревачког* од 27 јула 1821 год.,[2]) види се да су постављене судије судиле у друштву са нахијским кнезом, равноправно „*нетражећи у том никаква арвенства, но на коју страну буде више мњенија*“

Подобно судовима у Крагујевцу и Пожаревцу, год. 1823 установљени су нахијски судови у Чачку, Јагодини, Смедереву Ваљеву, Шапцу, а идуће 1824 год. у Брусници, Свилајнцу и Ужицу, али са много одређенијим и разноврснијим дужностима. Поред чисто судских ствари, ми видимо да се и сада, као и за време првог периода, на судове преноси и један део полицијске власти, истина много мањи но у првом периоду. као што је надзор над путницима, пасошима, старање о реду, итд.

Ово се јасно види из података о устоновљењу смедеревског, ваљевског и шабачког суда, које смо нашли у Државној Архиви, и који гласе:

а, *за суд смедеревски:*

„Дано пуномоћије кнезу Кузману Марићу и Петку Пантелићу из Липа: Да су кнезови вароши Смедерева, гди непрестано да пребивају, и сваку распру житеља смедеревски, у споразумењију са Петром Вуличевићем да извиђају и реше, заплетене пак, коима решења дати немогу, да пошљу Господару. При том налажемо им, *да мотре на сваки иоредак у Смедереву, и да тачни тефтер о том воде, ко долази у Смедерево, и ко одлази из њега, нит' икога без пасоша ба пусте, да путује, и, кога без пасоша увате, да ио 25 штапа ударе*“.

Изложени реци заведени су у књежевом деловодном протоколу *31* јуна 1823 год. под *Бр. 1132,* а под *Бр. 1151* од 24 истог меца стоји ово:

„Одговорено Петру Вуличевићу у Смедереву на писмо његово од 23 т. м., писано Симеону Урошевићу, секретару Господареву бившем с Господарем у Пожаревцу: Да кнезови напишу на печату свом „*Печат кнезова суда Смедеревског*“. Од пасоша, који иду изван пашалука нашег, да наплаћује по 1 грош, а од идући по внутрености по 20 пара, од сиромашни по 10 пара, а од са свим убоги ни паре. Од крадљиваца нек наплаћују сугубо, колико стаје украдена ствар, прву половину нека даду притежатељу ствари, а другу да уставе при себи народне касе ради. Од наплаћивања дуга каква да узимљу по нешто ресума: а кад ко прода другом миљак какав. и они даду му тапију на то, нек наплаћују по 2 гроша за ту тапију.

б, *за судове у Шапцу и Ваљеву:*

„Писано Г. Ефрему: Да к установленију болег поредка и бржег пресуђења распра и жалба, и к његовом одохновениију, опредељује Господар: Да се установе судови у варошима Шабцу и ваљеву, кои ће не само с местним распрама занимати се, но и наијске пресуђивати. Зато да он, Г. Ефрем, постави те судове у Шабцу и ваљеву: у Шабачки да постави једног чаршилију и једнога кнеза из Н. Шабачке за судије, и да им нађе и узме собу какву пространу под кирију за судилиште њино. Кнез Слома остаје коначким кнезом. У суду ваљевском да буду кнез Јовица Милутиновић, и још један кнез из посавске кнежине. Кнезу Јовици да закаже, да се окане уобичајени своји разни закидања људи. Кнезови оба суда да буду људи и честни, и поштени, некористољубиви и беспристрасни. притом у судејским делима колико толико вешти. Г. Ефрем да ји настави, како им се треба владати, особито да им закаже: да по сокаци распре не суде; и да сва дејанија и пресужденија у протоколе записују тачно и савестно. Суд ваљевски да се послужи садањим Кн. Јовичиним писаром, а суду шабачком да нађе Г. Ефрем писара“. (Књежев протокол Бр. 1216 од 1 јуна 1823 г).

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

[1]) данашњи Петровац.

[2]) Грађа Браће Петровића књига I-ва стр. 271.

ДА ЛИ ЈЕ САМОУБИСТВО БОЛЕСТ ИЛИ ЗЛОЧИН?

Криминално—психолошка студија

(свршетак)

У том је погледу Фридрих[1]) обратио пажњу на ту околност, да је од врло велике вредности утицај околине, нарочито при брзој промени сценерије у природи. Та промена, како он мисли, преноси човека у особито расположење, изазива у њега нагон да буде ближи тој природиној појави, да се са њом сједини, и доводи га до једне радње, која се погрешно сматра као ресултат нагона ка самоубиству.

Шнајдер[2]) прича о једноме сељаку, који је од ране своје младости био гоњем неким унутарњим нагоном, да неколико пута дневно иде на реку у близини села, где му је било најпријатније место за забаву. Та наклоност и примамљивост ка води изгледа да је од ваикада, и да је још у митологији позната. Словени имају у митологији речнога бога, који припримамљује људе у воду[3]). К томе још иду у прилог и бајке о воденим вилама и морским сиренама, које су примамљивале људе у воду, а њима се хоће да објасни и то сродство између воде и људи.

Песници новијега времена и симболично су оцртали обострани однос између воде и људи. То налазимо у Шилеровом „Телу“, у Гетеовом „Рибару. У осталом у бајкама се не описују само женски водени створови, који примамљују младиће и људе у воду, већ имамо и бајака, у којима се описују мушки духови, вилењаци, који одмамљују младе девојке у воду, те према томе излази, да је поменута наклоност човека ка води својствена за оба пола.

Неминовно је било највише болесника у већини познатих случајева ове врсте, где су самоубиства објашњавана неким

[1]) Blätter für gerichtliche Anthropologie, VII. Jahrgang; IV. Heft, Seite 45.

[2]) Jn Hohennbaum und Jahns medicinischem Konversationsblatt, 1832, Mai, Nr. 18.

[3]) Schwenk, Mythologie der Slaven. Frankfurt a. M. S. 400.

унутрашњим нагонима, али пошто се болест није могла утврдити, није се могла са сигурношћу ни узимати у говор. Баш и права психичка обољевања понекад се тако слабо испољавају у поремећајима и симптомима, да могу да измакну оку најбрижљивијега лекара. Неке самоубице сматрају се као дотле здрави људи, ма да се околина доцније присећа, да се он већ од дуже времена тако „чудновато понашао". Тешки психички поремећаји, који остају неопажени, могу да изгледају тако, као да се болесник, у тренутку нагона да се сједини са неким привлачним елементом, није могао одупрети овоме.

Према свему до сада изложеноме јасно је, да је свакоме случају самоубиства неизоставан узрок душевни поремећај. Ово тврђење не треба да приме са свим олако они код којих су као код масе нечисти појмови н. пр. о болести и здрављу. Кад се буде прво на чисто с тим, онда ће се видети, да је сваки самоубица у исто време и болесник. Противу овог тврђења ни у ком случају не иде често понављани приговор, да је дотични самоубица још на неколико часова пре своје смрти био „са свим паметан", и да на њему „нико ништа није приметио" од каквог поремећаја.

Идеја о самоубиству може полако да се поража и да се укорењује у болеснику и без његова знања. Пацијент види пред собом све црње и горе, свет га више не радује, према животу постаје равнодушан, али — дужности не врши више као пре, већ то чини као из навике или за то што мора. Сваки трн у току таквога живота, у коме је његова осетљивост појачана, појачава и његову депресију, коју он често са умешношћу и с успехом уме да прикрије.

Ма каква катастрофа производи у њега јако психичко раздражење, праг свести бива прекорачен и на један пут се појављује већ давно укорењена идеја о самоубиству. Како су све друге околности погодне, она надвлада све, и често бива необично брзо у дело приведена. На тај начин остаје она *прво и једино* па и *последње* испољавање болеснога стања.

Злочинци, дефрауданти или варалице живе у стању сталног раздражења. Они живе у зебњи да их не пронађу, у страху од понижења и срамоте, а често и у кајању. Психична равнодушност је поремећена, и приликом катастрофе акт самоубиства у тим случајевима изводи болесник — свакако тежином своје кривице.

Кад су мишљења о самоубиству још тако нејасна, и у извесном погледу још и свирепа, онда треба њихове узроке тражити у оскудици познавања душевних појава у опште и код самоубице посебно. Ако се једном дође до општег објашњења у овој тамној области, онда свакако да неће изостати постанак и развој метода, које ће имати за задатак предохрану противу самоубистава.

Пре свега неминовно морамо подржавати схватање да је самоубиство испољавање болести, поткрепљивати га новим доказима и ширити га међу паметни свет. Све док сматрамо самоубицу као злочинца, дотле ћемо помишљати и на казну. Њу је пак самоубица избегао својим делом. Многи свештеници свете му се зато тиме што му ускраћују часно сарањивање према правилима црквених обреда. То је непаметно, а уједно и незаконо, пошто та освета или казна, како да је назовемо, не постиже „кривца" мртваца, већ његову невину породицу и родбину.

Кад будемо сматрали самоубицу као болесника, мораћемо пронаћи и средства за предохрану, а можда и за исцељење тих болесних стања, којима је највиша тачка уништење самога себе. По себи се разуме, да таквих средстава има, само што их ми још не знамо. На сваки начин да ту не може бити речи о каквим лекаријама у смислу алопатије, већ се ту мисли поглавито на психична утицања, а у другом реду и на физикалне примене тих утицања. Та средства не малим делом спадају и у социјалне и етичке области. Знамо, на пример, да су *брак*, као и *религија*, или боље речено религиозност, моћна средства за спречавање самоубистава.

А. Етинген[1]) је већ указао на утицај брака у том погледу, и представио је то статистички. На 100 самоубица у

било је	Саксонској		Виртембергу		Француској	
	људи	жена	људи	жена	људи	жена
ван брака	—	—	—	—	12,1	21,6
у браку	10,0	17,8	11,0	12,1	19,4	24,9
удових	25,7	35,7	25,8	22,2	52,5	53,5
разведених	64,3	46,5	63,2	65,7	—	—

Утицај религије показује ту околност, да на 100.000 становника долази

18,71 евангелистичких самоубица,
6,93 католичких самоубица и
9,06 јеврејских самоубица.

Према овоме изгледа, да католицизам има јакога утицаја противу самоубиства, услед својих учења и строгог упућивања на Бога и цркву. То се види и из тога, што су самоубиства ређа у католичким земљама целога света, него ли у протестантским.

Кад би се наши социјални и друштвени односи побољшали, бесумње, да би то корисно утицало у погледу цифре самоубистава. Пре свега требало би олакшати закључивање бракова и створити им скромну, али сигурну егзистенцију, без нервозних дрхтавица и вечитих потреса.

У погледу поправке на том пољу, могло би се и данас прилично учинити. Кад би се угушила злоупотреба алкохола, кад родитељи не би остављали својој деци у наслеђе своје слабости и алкохолом умањене душевне отпорне способности, кад би се деца хранила природним и умереним путем и кад би се озбиљније образовала, кад би им се дух и тело у школи и код куће хармонично развијали, кад би се престала употребљавати батина приликом васпитавања, кад сензациона штампа не би сваки случај самоубиства описивала са извесним задовољством, већ га просто нотирала као „смрт једног болесника сажаљења достојнога", — тада би и цифра умирања и самоубиством знатно почела опадати, као што опада и код свију других болести, противу којих се употребљавају рационална средства. Ништа није учињено пребацивањима и претњама казном. *Ово зло треба да лечимо*, а, где се не може да помогне, ту да *сажаљевамо*, како *жртву* тако и *себе саме* што нисмо успели да помогнемо човеку који је изгубио сваку наду.

Шта више, ми немамо ни права да сматрамо као бесавеснога и као човека који је заборавио своју дужност самоубицу који остави за собом жену и децу —: *он је болесник!* За то дакле ваља бити разуман и пун сажаљења према убици! Ко све *разуме*, тај ће све и *опростити!*

Оне пак, који стегну своје срце и разум, па се обрате судији за дело, чији су им мотиви непознати, који прелазе праг човечности, благости и сажаљивости, подсећамо на то, да је назарен на издисају опростио чак и онима, који нису имали ни искре човечности, па су му тело излагали сраму и муци до последњега даха.

Са немачкога **Д. В. Вакић**

[1]) Die Moralstatistik in ihrer Bedeutung für eine christliche Socialethik. II Auflage, Erlangen 1874, S. 724.

ПОУКЕ И УПУТИ

Срачунавању година службе, у смислу § 72. закона о чиновницима грађанског реда, има места само кад наступе случајеви пензионисања, по §§ 69. и 70. истог закона.

М. С., инжињер, обратио се Министру Финансија с молбом, да му изда уверење о томе: да му се године контрактуалне указне службе урачунају у године службе за пенсију, рачунајући од 25. септембра 1889. године до 12. јула 1894. године.

Министар Финансија решењем од 20. априла 1904. год. ДРБр. 6978. известио га је, да му ово право не може признати, из ових разлога:

По § 4. закона о чиновницима грађанског реда „странци се могу, по одобрењу Краља, само уговором примити у државну службу. Трајање уговора, који се према околностима може обнављати, не сме бити дуже од три године.“

Кад уговор престаје, онда престају и сва из њега проистичућа права и обавезе, или, другим речима, докле год трају права и обавезе, које проистичу из неког уговора, дотле се не може сматрати, да је тај уговор престао. Када, дакле, закон изрично наређује, да трајање уговора. којим се странац прима у државну службу, не сме бити дуже од три године, онда се из оваквог уговора не може изводити ни право на пенсију, јер би се у противном признало, да права и обавезе из таквог уговора, а тиме и сам уговор, могу трајати неизвесно време, а свакако дуже од три године, што би се косило са поменутим јасним законским наређењем.

Тражење молиочево, да му се призна право на пенсију и за време његове контрактуалне службе, није, дакле, на закону основано, јер се из изложеног види, да се наређење § 73. закона о чиновницима грађанског реда може односити само на државну дејствителну службу, а не и на контрактуалну службу, ма ова била и указна. У другом ставу § 72. истог закона наређује законодавац, да се неуказне године службе не смеју рачунати у године службе за пенсију: но тиме још није казано, да се све указне године, н. пр. и контрактуалне указне године службе, могу рачунати у године службе за пенсију. Ну из овог законског наређења, дакле, не може се извести право молиочево на пенсију за време, које је, као странац, провео у контрактуалној служби.

Противу овог решења М. С. изјавио је жалбу Државном Савету, и навео, да решење Министрово не одговара закону, јер у закону о чиновницима грађанског реда није учињена разлика између контрактуалних и неконтрактуалних чиновника ни у којем погледу, па ни у погледу пенсије. А да закон о чиновницима грађанског реда не чини разлику, у погледу пенсије између чиновника под уговором и без уговора, доказ је: што то у поменутом закону нигде није изриком напоменуто, нити у његовом уговору изриком наведено, и што је за све време уговора улагао у удовички фонд као и остали чиновници.

Даље је навео: да је разлог Министра Финансија о трајању уговора погрешан и нелогичан, кад у закону о чиновницима грађанског реда (§ 4) стоји, да се уговор може обнављати, то значи, да службовање једног странца под уговором може трајати и више година.

Државни Савет одлуком својом од 6. априла 1905. год. № 2200. поништио је решење Министрово, налазећи, да оно не одговара закону, са ових разлога:

„Жалитељ је, као дејствителни чиновник, покренуо питање: да му се време његове контрактуалне службе признa као време проведено у указној служби и за пенсију. У оцену овог питања Министар се непадлежно упустио, јер срачунавању година стужбе, у смислу § 72. закона о чиновницима грађанског реда, има места кад наступе случајеви пенсионисања, по §§ 69. и 70. поменутог закона, а не и за време дејствителне службе чиновника.“

Чиновник, премештен по потреби службе, има права, како на накнаду дневнице и попутнине, тако и на накнаду за превоз ствари.

Ј. В., као порезник колубарског пореског одељења, премештен је, по потреби службе за порезника мачванског пореског одељења, с правом на накнаду селидбених трошкова.

Дошав на нову дужност, Ј. В. поднео је Министру Финансија на одобрење рачун о накнади путних и селидбених трошкова, којим је тражио и то:

на име дневнице	36·—	дин.
» » попутнине	139·50	»
» » превоза ствари	110·—	»
Свега:	285·50	»

Прегледом овог рачуна признато му је и наређено да се исплати, и то:

на име дневнице	36·—	дин.
» » попутнине	139·50	»
Свега:	175·50	»

Дакле сума у 110 динара, на име превоза ствари, није му призната.

Незадовољан овим, Ј. В. обратио се молбом Министру Финансија, да поново узме у оцену поднети рачун и одобри му суму од 110 динара на име подвоза ствари.

Министар Финансија решењем од 28. маја 1904. год. ДРБр. 9955., а на основу чл. 14., у вези са прописима чл. 16. тач. *б.* закона о дневници, подвознини и селидбини државних чиновника и службеља, од 19. фебруара 1892. год., одбио га је од тражења као неумесног и на закону неоснованог.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 11. априла 1905. год. Бр. 2562 поништио је решење Министрово с ових разлога:

„По чл. 14. закона о дневници, подвознини и селидбини државних чиновника, чиновник, који се премешта из једног места у друго, по потреби службе, добија из државне касе селидбину, и то:

а.) за своју личност
б.) за своју породицу и
в.) за своје ствари.

Према овоме. чиновник има право на накнаду селидбених издатака за ствари, које би учинио преносом њиховим из једног места у друго, или од куће до парабродске станице, па те издатке документовао уредним исправама по закону.

Ово право чиновника није потрвено тачком *б.* чл. 16. поменутог закона, на коју се Министар у ожалбеном решењу позива, јер је овим прописом предвиђена двогуба сеобнина за породицу чиновника, колика му се даје за личност, кад се премешта у место где не може непосредно путовати железницом или паробродом. Међутим, о накнади селидбине за ствари овај пропис ништа не предвиђа, те по томе не може ни бити мерило у оцени питања о накнади селидбених трошкова за ствари, већ само у оцени питања о накнади селидбине за породицу чиновника, на коју се искључиво односи.“

По среском буџету, који одобри среска скупштина, не могу се вршити издаци, док тај буџет не одобри Министар финансија, по чл. 6. и 26. закона о окружним, среским и општинским буџетима.

У буџету расхода м... пореског одељења за 1903. год., који је саставило исто одељење, предвиђена је квартирина управнику одељења у 600 динара годишње, коју је суму одобрила и среска скупштина.

Пошто је овај буџет одобрен од председника Пореске Управе, то је управник поменутог одељења на име квартирине примао по 50 динара месечно закључно до месеца августа 1903. год.

Ну, Министар финансија, 7. августа 1903. год. БПрБр. 2623., учинио је, у интересу штедње, измене у буџету расхода поменутог пореског одељења, и позицију на квартирину управнику смањио од 600 на 480 дин. годишње; па је актом својим наредио пореском одељењу, да позове управника, да више изузетну суму, на име квартирине, врати каси тог одељења.

Незадовољан овом одлуком Министровом, управник је тражио, да му Министар изда решење, на основу чега тражи од њега повраћај више изузете суме на име квартирине.

Решењем од 10. јула 1904. год. БПрБр. 3704., Министар га је известио, да се он, по чл. 6. закона о окружним, среским и општинским буџетима, имао управљати по среском буџету за 1902. год., до пријема надлежно одобреног буџета за 1903. годину.

Према овоме, управник се није смео управљати по прегледу, састављеном у пореском одељењу и одобреном од стране председника Пореске Управе с тога, што је тај преглед без важности, јер нити одељење може, као какво засебно самоуправно тело, имати свој нарочити буџет, нити председник Пореске Управе, има ослонца у закону да буџете одобрава, већ тај преглед одељења имао се изнети среској скупштини, да она и њега узме у оцену, као саставни део буџета, приликом састава целокупног среског буџета, и како среска скупштина реши, а Министар финансија одобри, онако буџет има и важити.

Државни Савет, по изјављеној жалби од стране управника помен. пореског одељења, одлуком од 11. марта 1905. год. Бр. 1708. одобрио је решење Министра финансија као сообразно закону, јер ма да је буџет м... пореског одељења за 1903. год. одобрен од стране среске скупштине, и по наредби Министра финансија од председника Пореске Управе, под условом: да квартирина управнику, порезницима, и пореским помоћницима буде онолика, колику одреди среска скупштина, — ипак овај срески буџет, по чл. 6. и 26. закона о окружним, среским и општинским буџетима, без одобрења Министра финансија, није био поповажан, те по томе по њему није ни могла бити вршена наплата квартирине.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Максим Михаиловић, из Бајевца, у ср. посаво-тамнавском, у међусобној свађи убио је 22. тек. м-ца свог рођеног брата Васу, па одмах побегао незнано куда. Он је стар 25 год., дежмекаст, омален, смеђ, бркова малих, очију великих граорастих, брије се. На себи је однео кошуљу и гаће од сељачког платна, прну просту шубару, опанке и шарене чарапе, и копоран од црног сукна. — Позивају се све полицијске и општинске власти да Максима живо потраже и нађеног спроведу начел. среза посавског на Уб с позивом на Бр. 8747 — УБр. 14551.

Драгутин — Драгољуб — Стаменковић, слуга, ромом из Врање, 22. тек. м-ца извршио је у Крушевцу опасну крађу новаца и ствари па побегао. Крадљивац болује од очију и наглув је. — Препоручује се свима полиц. и општинским властима да га живо потраже и нађеног спроведу начел. среском у Крушевац с позивом на Бр. 8435.

Тома Радосављевић, Стојан — Ранђел — Гавриловић и кћи му **Драга,** скитачки цигани, решењем пиротског првостепеног суда од 14. јула 1903. год. Бр. 3714. стављени су под поротни суд и у притвор, а прва двојица и у окове, због крађе и разбојништва, али су из притвора побегли и до данас нису пронађени.

Томи је сада 34 год., омален је, црномањаст, очију великих, а лица округлог, у оделу је сукненом, на глави носи шубару или шајкачу.

Ранђел — Стојан, има 50—52 год. средњег је раста, црномањаст, над левом оком има зараслу рупу од 1 см. дубине; у оделу је сукненом.

Драга је стара 28 год., омалена, пуна, у оделу обичном.

Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да сва три ова лица у своме делокругу живо потраже и нађене спроведу пиротском првостепеном суду с позивом на Бр. 12850. — УБр. 14393.

Петар Маричић, бив. трг. из Коренице у Хрватској, оштетио је више лица са неколико хиљада круна, и незнано куда побегао. На молбу судбеног стола у Госпићу, препоручује се свима полицијским и општинским властима да Петра потраже, и у случају проналаска притворе га и спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 13410.

Јеврем Нинковић, земљоделац из Трбосиља у ср. јадранском, који је одговарао за две просте и једну опасну крађу, ноћу између 20. и 21. тек. м-ца побегао је из затвора суда општине текеришке. Он је стар 65 до 70 год., раста крупног, пуних образа, косе проседе, беле браде, брије се, носа великог, на ногама има опанке, на глави стару шубару, у копорану је и кошуљама. — Нека га све полицијске и општинске власти потраже и у случају проналаска спроведу начел. среза јадранског с позивом на Бр. 6237. — УБр. 13316.

Анта Динчић, тежак из Бргола у ср. нишавском, решењем пиротског првостепеног суда од 23. фебруара 1901. год. Бр. 17422 стављен је под суд и у притвор за дело из § 155. крив. зак., али је он одмах по извршеном делу, још 1897. год., побегао и до сада се није могао пронаћи. Дело је извршио као финансијски стражар и побегао је са оделом и оружјем државним. Стар је око 36 год., стаса средњег, плав, косе и бркова смеђих, очију граорастих. — Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да Анту живо потраже и нађеног спроведу пиротском првостепеном суду с позивом на Бр. 12849. — УБр. 14394.

Милан Р. Стефановић, слуга, родом из Ст. Аџибеговца, који је служио код Драгутина Димитријевића из Луковице у ср. колубарском, украо је своме газди Драгутину три нове кошуље, један револвер и две меденице са кајишима за волове. — Обраћа се пажња свима полиц. и општинским властима на овог крадљивца, и у случају проналаска треба га спровести начел. среза колубарског с позивом на Бр. 8411. УБр. 13886.

Станоје Џимрић, земљоделац из Штубика у срезу брзопаланачком, који је био у притвору код среске власти због опасне крађе, 13 тек. м-ца, кад је пуштен на одмор, побегао је из круга среске канцеларије. Станоје је стар 23 године, висок, добро развијен, смеђ, зелених очију, у црном сукненом оделу. са шубаром на глави и опанцима на ногама. Препоручује се свима општинским и полицијским властима, да за њим нареде најживљу потеру и у случају проналаска спроведу га начелнику среза брзопаланачког с позивом на Бр. 3026. — АПБр. 626.

Стеван Ђуришић, родом из Аусто-Угарске, бив. слуга Драгомира Лукића, из Кожуара у ср. тамнавском, одговара код начел. среза посавског у Обреновцу за више опасних крађа, по чијим је извршењима побегао незнано куда. Стеван је стар око 30 год., раста средњег, сув, бркова плавих и великих, брија се, образа дугачких и румених, на једном образу испод ока има два убода од игле, који изгледају као младежи. Од одела има на себи зимски капут, дугачак и црн, панталоне пепељаве боје, на ногама опанке и на глави шајкачу. — Позивају се све полицијске и општинске власти да Стевана живо потраже и нађеног спроведу начелнику среза посавског у Обреновцу с позивом на Бр. 5479. — УБр. 14640.

Фридрих Исак Баумајстер, златарски раденик, рођен 1868 год. у Шауенштајну у Баварској, био је безброј пута кажњаван, а сада је оптужен за крађу, превару, фалсификовање исправа и утају. Фридрих је на изглед врло озбиљан човек, а представља се као списатељ и научник; висок је 1·65 м., сувоњав, угасито плаве косе, пуне браде, очију крупних црних, говори немачки, енглески, француски и талијански, а у опште је врло препреден човек.

Носи наочаре, има јако испале јагодице, има необично леп рукопис, и увек се представља под лажним именима. Берлинска судска истражна власт послала је ову потерницу, те се препоручује свима полицијским и општинским властима, да за Фридрихом учине потеру, јер је могућно да се он удаљио из своје отаџбине, да би избегао заслужену казну. У случају проналаска треба га притворити и известити Управу града Београда или уредништво «Полицијског Гласника.»

Игњат Кеф, калфа Димитрија Вучковића берберина из Свилајнца, ноћу између 26. и 27. тек. м-ца украо је своме газди Димитрију, из радње два пара маказа и неколико бријача, па побегао. Игњат је стар 25 год., стаса средњег, плав и обријан. — Препоручује се свима полицијским и општинским властима да Игњата потраже и нађеног спроведу начел. среза ресавског с позивом на Бр. 8562. — УБр. 14671.

Крађа стоке. Непознати лопови украли су ноћу између 26. и 27. тек. м-ца из штале Петра Јовановића, тежака из Јасеновака, два вола; један је во длаке зелене, са обичним роговима и без жига, а други је длаке плаве, рогова обичних, без жига и на обе предње ноге има чворуге. — Позивају се све полицијске и општинске власти да лопове и покрађу живо потраже и нађене спроведу начел. среза нишког с позивом на Бр. 6892. — У Бр. 14646.

Крађа стоке. Ноћу између 24. и 25. априла тек. год., непознати лопови украли су из авлије Јосифа Аврамовића, тежака из Луковице, среза ресавског, пет белих и три црне овце са два јагњета. Скреће се пажња свима полиц. и општинским властима на ову крађу.

Штампа Краљ. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Алимпић

БРОЈ 18. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 8. МАЈА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви **„Полицијског Гласника“** не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, по саслушању Министарског Савета, а на основу члана 54. и 102. Устава земаљског, решено је:

Народна Скупштина, састављена из Народних Посланика, изабраних за скупштинску периоду: 1903., 1904., 1905. и 1906. године, сазива се у ванредни сазив на дан осмог маја ове године, у Београду.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 3. маја 1905. год. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за секретара прве класе начелства округа моравског Милутина Пећанина, секретара исте класе начелства округа пожаревачког;

за секретара прве класе начелства округа пожаревачког Севера Милутиновића, секретара исте класе начелства округа моравског;

за писара друге класе среза левачког Милована Јовановића, писара исте класе среза ражањског;

за писара друге класе начелства округа моравског Владимира Ст. Јовановића, писара исте класе начелства округа рудничког;

за вршиоца дужности писара среза ражањског, у рангу писара начелства друге класе, Љубивоја Абдулића, вршиоца дужности писара среза левачког у рангу писара начелства исте класе, — сву петорицу по потреби службе, а по старом закону;

за писара друге класе начелства округа тимочког Глигорија Станимировића, практиканта канцеларије среза добричког, — по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 1. маја 1905. год. у Београду.

РАСПИС

Свима начелствима окружним и Управи града Београда

Имам уверења да многе полициске власти приликом извршења смртних казни над лицима осуђеним на ту казну допуштају да се на месту извршења купи повише света и да се по неке власти чак труде да томе извршењу присуствује већи број гледалаца. Осим овога обично се ове пресуде извршују поред путева, зборишта и других свету приступачних места, — а међу им и једно и друго погрешно је.

Смртне казне треба извршивати у највећој тишини у присуству лица, која су за то законом одређена — §. 287. крив. пост. — и на местима што забаченијим и народу што мање приступачним, а и у време, кад најмање народа може томе чину у опште присуствовати (н. пр. врло рано). Све ово треба чинити с тога, што је несумњиво утврђено, да извршење смртне казне на гледаоце не само не утиче поправљајући остављајући на страну одвратност посматрања тога чина, већ на против производи са свим супротно дејство, па с тога је потребно ове казне извршивати са што мање присутника или у опште у присуству лица само за то законом одређених.

Препоручујем начелствима — Управи — да се овога расписа у будуће придржавају.

П.Бр. 10481.
26. априла 1905. год
у Београду.

Министар
унутрашњих дела
Стој. М. Протић с. р.

СТРУЧНИ ДЕО

О ПРАВУ СВОЈИНЕ И ПРАВНИМ ОДНОШАЈИМА НА ВОДАМА У СРБИЈИ.

I

(НАСТАВАК)

8. — V. **Општа употреба. Обим и трајање приватноправне неспособности јавних добара.** — Из досад разложеног излази: да су *несиособна* за редован *приватноправни* промет само *јавна добра* државна и општинска, која су било *по својој природи* било *законским прописом* намењена *општој* или *јавној употреби* (usus publicus).

А та се *општа употреба* у томе састоји: што се тим добрима, према *посебном опредељењу* сваког од њих, може *сваки* грађанин, односно *сваки члан општине*, користити у *равној мери*, као и сви други, јер „нико никога од употребе или уживања истих не може искључити“ (§§. 26. и 195.).

И све дотле, док год стоји опредељење истих добара да служе општој употреби, она су *несиособна* да се *отуђују* и

да се *одржајем* (тековинском застарелошћу, usucapio) прибављају. Њих не могу, дакле, поједина лица ни сасвим (у целини) ни делимице заузети или окупирати (§. 234.); њих не може нико себи присвојити (§. 248.) А што се не може заузети, у државину своју придобити, то се следствено не може ни одржајем прибавити, пошто одржај претпоставља извесну квалификовану државину (§. 926 грађ. зак.), а ње овде не може бити.

Та *неспособност* јавних добара за приватноправни промет *траје* све дотле, док им *надлежна власт* то опредељење да служе општој употреби прописним путем *не измени*.

9. — Услед *опште употребе*, којој по свом опредељењу јавна добра служе, државна односно општинска (окружна или среска) *својина* стоји у позадини, али она ипак производи своје дејство тиме, што *извесне користи* и *прираштаји* (н. пр. трава и воћке поред јавних путова, такса за продавничка места на тргу, наноси и т. д.) припадају *сопственику* главне ствари, и што *право својине* дотичног сопственика на какво јавно добро *задобива* одмах *обим неке власти* чим *отпадне* општа употреба, која га је до сад ограничавала. Тако. на прилику, чим се регулацијом вароши нека улица затвори, одмах то улично земљиште прелази у *приватну* имовину општинску и томе подобно.

Па не само да поред опште употребе постоји државна односно општинска својина на јавним добрима, него се, шта више, и *приватна права* у корист *трећих* лица могу на њима пуноважно установити (конституисати); но ово *само* у толико *у колико вршење* тих права *не смета* општој употреби и уживању тих добара. Тако, на прилику, држава или општина може приватним лицима допустити *службеност водовода*[1]), за спровод светлећег гаса и т. д. испод или изнад улице, пијаце и т. д. И таква се службеност ни у чем не разликује од сличних права службености на приватним добрима. Она се шта више, могу и *одржајем* задобити, разуме се, у колико не сметају општој употреби.

И тако, ствар или добро, које је намењено општој употреби, извучено је из обичног, приватноправног промета у толико у колико се не допушта да се на њему прибављају приватна права, која се не слажу с том општом употребом.

10. — VI. **Која су добра јавна?** — Наш Грађански Законик убраја у јавна добра у §. 195: „*друмове, путове, реке, обале река*“, а у §-у 248: „*реке, острва, руде, неке шуме,* и *њихов род* и т. д.“

Ова листа није ни тачна ни потпуна.

Она није тачна зато:

а) што *острва* у *бродоиловним рекама* припадају држави у искључиву својину; а за острва на Дунаву и Сави важе међународни уговори (трактати), које је Аустрија с Турском углавила пре нашег политичког ослобођења; а *острва* на *речици* припадају сопственицима прибрежних (обалских) земаља (§. 262. Грађ. Зак.);

б) што по рударском законику (од 16. априла 1865. год.), „*све руде* и *копови*, били они у земљи, или на површини, јесу *добро државно*, а *не* онога, *чија* је земља, и по томе, *сваки* је *дужан* по пропису тога законика изискати *одобрење* на истраживање и *повластицу* на обделавање руда и копова“ (§. 15);

в) што су, по закону о шумама (од 30. марта 1881.) „*све шуме* (планине, горе, забрани) у Србији: државне, општинске, сеоске, манастирске, црквене и приватне. А *државне* су шуме двојаке: а) чисто државне шуме, које су *искључиво својина* државна без *ичијег* и *икаквог права уживања* у њима; и б) оне, којима је држава *до сад* као са *општенародним шумама* руковала и у корист своје касе експлоатисала, а на које нико није законим путем прибавио право сопствености“ (чл. 1. тога закона). И тако данас више *нема општенародних шума;*

г) што су *обале свих река*, и пловних и непловних, у *својини власника прибрежних земаља*. Наш је Грађански Законик погрешно уврстио обале река у јавна добра. По Аустријском Законику (§. 287.) у јавна добра спадају *морске обале;* а тако и по свима законицима суврмених држава (француски, чл. 538.; италијански чл. 427.; шпански, чл. 339. 1°, португалски, чл. 380, 2° и т. д.). А тако је било и у Римском Праву (et per hoc litora maris). — Ближе о обалама речним ниже.

А она није потпуна као што ћемо сад видети.

11. — У јавна добра спадају јавни путови (друмови), мостови, тргови (пијаце), пристаништа, улице, тротоари, јавне чесме и бунари, шеталишта, јавни паркови и у опште сва државна, окружна, среска и општинска добра, која су намењена *општој употреби.*

У јавна добра спадају и она државна и општинска добра, која, по *особитој* намени, служе *извесним општекорисним циљевима*, као што су: јавне библиотеке, галерије слика, школске зграде, дечја забавишта, јавна купатила, јавне болнице, цркве, гробља и т. д. Но ова се јавна добра *разликују* од оних првих у томе, што се овима *обично* не може *свако* и *неопосредно* користити, него се употреба истих *ограничава* на извесне редове лица (н. пр. само на чланове дотичне општине чије је добро) и само им се *посредно* по претходном одобрењу, она допушта, бесплатно или уз плаћање извесне таксе.

12. — У јавна добра спадају и она *привална добра*, добра приватних сопственика, која су намењена *општој* или *јавној употреби* (res privata usu publico destinata) као што су: пасажи (зграде с пролазом) мостови изнад железничке пруге за прелаз пешака, које подижу железничка акционарска друштва и т. п.

13. — По себи се разуме да се *општа употреба* ових добара може уређивати *наредбама полицијских власти*. А пошто се ова општа употреба не може подвести под појам службености или каквог другог приватног права, то *нису* ни редовни судови *надлежни* за *заштиту вршења* те употребе, већ су за то надлежне *управне* (административне) власти.

14. — У јавна добра по нашем закону о водама спадају и све пловне и непловне реке. Да изближе тај закон претресемо.

II

15. — По своме појму својина, видели смо, претпоставља *самосталне* и *просторно ограничене* предмете, који се могу потчинити човековој власти. Такав предмет састављају, истина, и *воде*, али *само* оне, које *стоје* у *затвореном* простору, као: у бунарима, изворима, рибњацима, цистернама и т. д.; а *не* и *море*, узето у свој укупности своје водене масе, као ни *текућа вода* (aqua profluens) у свом сталном заједничком току.

Текућа вода саставља неку *спојену целину*, која је угнутим земљиштем, *коритом* својим, просторно раздељена. Стога се, из *природних основа*, *не може* непрекидни *водени ток* сматрати као предмет својине, све једно да ли је реч о већим или мањим рекама или потоцима. Текућа је вода, као год и атмосферски ваздух, *свачија* ствар (res omnium communis), те је „по природи њеној“ нико не може себи присвојити (§. 248. грађ. зак.). Iure naturali sunt res omnium communes aër, aqua profluens, mare et per hoc litora maris (Jnst. §. 1. 35. de R. div. 2. 1.)

[1]) Ову службеност на јавним путовима допуштало је још и Римско Право: L. 14. §. 2. D. de serv. 8. 1. „A principe peti solet, ut per viam publicam aquam ducere sine incommodo publico liceat.“

А што се *не може* говорити о својини (у техничком смислу) на „рекама“ какве било врсте (flumen, aqua perennis), није само *правни разлог*, т.ј., немогућност да се *водени ток* (fluor aquae) потчини *фактичкој* власти човековој, која је претпоставка и за *правну* власт, већ за то говоре још и ови разлози: што је текућа вода *неопходно* потребна за *животне циљеве* човештва, што је она моћно и важно *саобраћајно средство*, што је њена *покретачка* (моторна) *снага* од огромне важности и употребе у индустрији и у многим занатима и, најзад, што је неоцењив утицај целисходног система водâ на *климатске* одношаје. И тако, дакле, сама природа ствари и обзири на *опште добро* готово заповедено захтевају да се *текуће воде* сматрају као *опште* или *јавно добро*, које служи *општој употреби*, употреби свију и свакога.

16. — Како се, пак, *река* састоји из *воденог* тока (fluor aquae) и *корита* (alveus), то би било доследно, да се и *речно корито*, као битни (интегрални) састојак реке, сматра као *јавно добро*, без обзира на то, да ли би га требало сматрати као својину *државе* или *прибрежних сопственика*, која је ограничена општом употребом, или би га требало сматрати као *ничију* или *свачију* ствар, али која је потчињена *врховном праву* државе, које она има над укупном државном територијом. Римско је Право доиста и признавало ону консеквенцу односно *свих* стално *текућих вода*, а односно речнога корита ову последњу алтернативу. *Flumina omnia* et portus *publica* sunt (J. de R. div. §. 2.) тј. *све су реке* и пристаништа *јавна*. Нарочито је у Римском Праву равнодушно, да ли је река велика или мала, пловна и сплавна или није. Реке, велике и мале, па, по неким писцима, и потоци, који *стално* теку, сматрали су се подједнако као *јавна добра*, res publicae, aquae in usu publico habentur. Све је било у *јавној* или *општој употреби*. Уређивање те опште употребе, која се оснивала на *јавном праву*, припадало је, свакако, држави на основу њеног *врховног права*, а нарочито у *полицијском* погледу. А уколико је приватним лицима требало да ради извесне *особене*, *привилеговане* употребе јавне воде подигну какве *трајне направе* (н. пр. какво кретало) за то се тражила *особена државна повластица*, која је само *незапамћеном застарелошћу* могла угинути. Овом је повластицом повластичар задобијао *искључиво* овлашћење или право да се водом *користи* на *известан начин* и то му се право могло само из основа *јавнога интереса* и само за *накнаду* ограничити или одузети[1]).

17 — Остављајући на страну питање: како се у Средњем Веку развијало законодавство о водама у појединих народа и држава, поменућемо само то, да у Средњем Веку у опште *није* било *чврстих правних основа* за разликовање *јавних од приватних* водâ. Из упоређења правних извора из тога доба даје се, као најпоузданије, закључити то: да су се тада обично све *веће реке* сматрале као *јавне*, али да су државни поглавари, најпре краљеви, а затим феудални господари, поступно задобијали на тим водама разне *регале*, најпре *регал за риболов*, а затим и остале као: *регал за иловидбу* лађâ и сплавóвâ, *регал за грађење воденицâ* и т. д.

18. — У свим савременим модерним државама постоје *особени* закони о водама и њиховој употреби. Такав особени закон, као што рекосмо, и у нас постоји. Да видимо какав је по њему режим вóдâ у нас.

(наставиће се)

Андра Ђорђевић

[1]) Види **Арнтс-ове**, Пандекте. §. 49. — **Dernburg**, Pandekten §. 73. — **Windscheid**, Pand. §. 146.

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ

(1793 — 1869)

III.

Полиција у Србији од 1804. — 1869. год.

(НАСТАВАК) 12

Поводом ове наредбе упутио је Господар Јеврем 15 јула исте год. под Бр. 602 писмо кнезу Милошу ове садржине:

„По височајшем определенију вашем од 15-ог сега № 1216 и како што сте ми наложили изабрати Кнезове за судије у главним варошима Нахије Шабачке и ваљевске јасам определио у Шабцу бившег коначког кнеза Симу Михајловића (Сому) и Станка Тришића из Мачве, Села Црне Баре; у ваљеву пак кнеза Јовицу Милутиновића и Николу Симеоновића из Бабине Луке од Посавске кнежине, коима и наставленије дао јесам какоћесе по налогу вашем владати; толико нисам им знао за ресум определити, колико ће и од кое стране узимати будући да у вашем писму за исту рубрику неопределително стои. Зато покорњејше молим дабисте благоизволили нам отом упуствованије послати илиће узрочна страна, или она која тужи и новце прима ресум плаћати и колико.“

„Друго, молим учините милост јавити нам по колико ћемо пандура судијам определити. Како ће се кнезови исти обдержавати? Хоћели трапезу у конаку нашем, или особито имати? — Кнезови хоћели, као досад за краље и проче мале ствари у кнежини извиђати и пресуђенije чинити, илиће слати свакога рода преступнике у опредељене судове; ибо и кнезови Нахијски ако неби у суд послали негоби пресуђенија чинили морали би протокол држати, које је готово невозможно. За сва ова молим за милостиво наставленије, да могу кнезовом Нахијски тачно објавленије изаслати, какоћесе у сотношенију са судовима правилно владати, даби дела точније водити се и исправније совершавати се могла. Препоручујући себе високој милости вашој и љубећи благодетелну десницу вашу јесам свагда.

вашего Сијателства
покорњејши брат и слуга
Ефрем Обренович.“

Поводом овог писма у деловодном протоколу под № 1354 — 19— VII — 1823. год. заведено је ово:

„Одговорено Господару Ефрему на писма његова од 15 овог меца: да је списак преступленија бобовчеви овде донешен, и он у испит предузет нешто признаје а нешто одриче, о коем писаће му се другом приликом обширније; од она два предложена кмета за кнеза кнежине бобовчеве постављен је овди Анта Лелић, којему је и диплома изложена, и послата да му је Господар Ефрем преда; изабране од Г. Ефрема кнезове за варош Шабац и ваљево, одобрава Господар, само да мотри да се по Наставленију Господаревом владају; узимаће исти кнезови ресум под именом пресужденије ниже но што су турци узимали; да им се определе два пандура; сваки од њи имаће годишњу плату од 1000 гроша; суд њихов да се издржава; *Нахијски кнезови могу мале расире по нахијама извиђати и пресуђивати сами, а краће битне и преступленија да јаве и шаљу кнезовима Суда*, од њи да се ресум дупло наплати, и како ово тако и проче приходе, *какоти пасоше, пресуђенија деобе и прочаја*, составе у касу једну, и точан рачун о том да могу свагда предати, ибо од тие новаца плаћаће се реченим кнезовима ајлук: *криминална дела да се јављају врховној власти.*“

Поред надлежности и дужности нахијских судова, из изложених редака види се још и њихов однос према чисто

полицијским властима: нахијским и кнежинским старешинама. Већ и сам тај факт, што су надзор и контрола над радом нахијских судија били остављени нихијским старешинама, јасно доказује зависност судова од нахијских старешина бар у прво време њихове (судске) установе. А кад се овоме дода још и познати факт, да су нахијске старешине имале правс извиђања и пресуђивања извесних, омањих ствари независно од судова, као и да су имали право заседавати и судити у судским заседањима, онда је, мислимо, довољно јасно да су судови, у прво време њиховог установљења, били сасвим у рукама нахијских старешина, и поред свију наредаба кнеза Милоша да се приликом суђења не тражи *никакво архенство већ да се пресуђује по већини мњенија*. Ово се, поред осталог, јасно види и из једне наредбе Јефрема Обреновића, као старешине шабачке и ваљевске нахије, упућене *„Благородним кнезовом от канцеларије Суда Шабачког“*. У њој се вели ово:

„Глишу Симића из Мравске Н. Шабачке, коег везана пошињем, у апс ставите, и одмах у оков баците нек с прочим Апсеницима ради, до даљег моег о њему расположенија.

у Каони
2. Августа 823 в прочем
№ 658 Есам
Ваш Благожелатељ
Ефрем Обренович[1])“

Противно овом, као што смо видели, у првом периоду нахијским старешинама било је изриком забрањено да се мешају у судске послове.

Једновремено са установом нахијских судова (1823 год). и *Народни Суд* у Крагујевцу уздигнут је на степен *„Општенародног Суда“* са задатком: да извиђа и пресуђује дела и распре свега народа Београдског Пашалука. У акту којим је овај суд установљен изјављује се жеља, да се он *„уподоби са благоустројеним судејским заведенијама просвјешченима царствама*[2])“

Ове исте год. и *Народна Канцеларија* у Београду претворена је у *Београдски Народни Суд* за Београђане и београдску нахију, али пошто је људима из целе нахије било далеко долазити у Београд, то је доцније (год. 1825) нахијски суд премештен у *Рогачу* а у Београду су остала само 2—3 кнеза ради договарања с Турцима и суђења београдским грађанима[3])

Год. 1824 установљен је *„Совјет Сербски“* који је имао *„чином својим подобно бити први до владателя судовима или — ти канцеларијама*[4]) а по примеру Сената који је био у прошаста времена“. Нахијске старешине, у договору с народом, имале су изабрати из сваке нахије по једног *„честног и способног човека“* за члана *Совјета* који је заседавао у Крагујевцу, и чији је задатак био да се у споразуму са кнезом брине о унутрашњим и спољашњим пословима земље.

„У призрењу внутерни дјела — вели се у акту кнежевом о установљењу *Совјета* — биће стараније совјета српског уводити благостојаније и задовољство народа нашег, свим могућним средствима, *одржавати мир, тишину и сваки поредак у њему*, решавати у согласију самном, и *по законима и по обичајима земаљским*, дела која не би могли ни судови наши, ни кнезови нахијски решити, разпологати потребне данке на народ, и сабирати ић, водећи тачни рачун о приходима и расходима; издавати како судовима, *тако и кнезовима нахијским о свим поменутим потребама нуждне указе и настојавати о точном извршенију такови!*“

[1]) Из необјављене збирке докумената г. Миленка Вукићевића

[2]) Финансије и Установе обновљене Србије од Мите Петровића

[3]) Вукова грађа за Српску Историју нашега времена, стр. 191.

Писмо се завршује овим рецима:

„Кнезовима и старешинама народним вообште, набљудаваће совјет српски сваку учтивост с пристојним почитанијем, но при том и свако безпристрастије и правосудије к онима од њи, кои би у извршенију дужности свои што нибуд погрешили. Кнезови и старешине народне напротив, дава ће свето повиновање свим дјејанијама совјета српског, а члановима његовим оно почитаније, које су мојем лицу дужни одавати.“

Установом *Совјета*, као највишег судског, административног па и политичког тела у земљи после кнеза Милоша, измењен је знатно и положај полицијских власти, а нарочито нахијских старешина.

Имајући за задатак да се стара о унутрашњем благостању, миру и поретку у земљи, и да у овом смислу издаје потребне наредбе полицијским властима, *Совјет* је самим овим постао највиша полицијска власт у земљи после врховног кнеза, а а овим је и власт нахијских и кнежинских старешина, која је већ бива начета установом судова, још више опала, јер је сада зависила и од кнеза и од Совјета.

Последице ове зависности показале су убрзо у пракси на штету полицијских власти. Јуна 6 год. 1825. *Совјет* је, у споразуму с кнезом Милошем, издао под Бр. 568. *уредбу о суђењу*[1]), која се може сматрати као наш *први судски поступак*, и са истом судску власт кнежинских старешина ставио под контролу нахијских магистрата (судова). Суштина ове уредбе у томе је:

а, Да се парничне странке морају прво судити код свог кмета, затим код кнежинског кнеза ако би са пресудом кмета биле незадовољне, и најзад, код магистрата ако би и са пресудом кнезова биле незадовољне, и

б, Да судови суде у споразуму с нахијским кнезовима.

И ако овим судска власт није била сасвим истргнута из руку полицијских старешина, ипак је знатно ограничена и заштићена од самовоље и грубих погрешака којима је обиловало време пре установе судова и ове уредбе.

Идуће године издато је више уредаба полицијских, па међу њима и *уредба о крчмењу пића*, која гласи:

„Благородним Господаром кнезовом Магистрата Шабачког
у *Шабцу*
Благородна господо кнезови
Здравствуите!

По Налогу Его Књажевскаго Сијатељства Господара Милоша Обреповича препоручујемо вам, да у Чаршији вашој објавити дате, да сељак или кои са стране, никаково пиће у Чаршији не крчми, кромје Меанџие у својои меани. Странни пак и сељак, кои би каково пиће у чаршију продаје ради донер, може или ћутуре, или на кантар од пет ока и то на више продавати; следователно ниже од пет ока забрањује имсе. К тому објавите и то, да странни кои ту дућана не држи, и какову робу продаје ради са стране донесе, да не може ту у чаршији по на један комад продавати, већ да може донешену робу у Ан стоварити, чаршилијама на топтан, и на већу суму, продавати.

Ову Его књажевскаго Сијатељстса и Суда Народњег заповест у чаршију вашу обнародовавши старајтесе, да се она и у двиствие приводи, и тачно набљудава.

№ 1136
у Крагујевцу
15—9— вра 1826 год. Суд Народни Српскии“[2])

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

[1]) Суђења у кнежевини Србији пре писаних закона од Стеве Максимовића, стр. 14.

[2]) Из збирке необјављених докумената г. Миленка Вукићевића.

ЗАКОНСКЕ ПРАЗНИНЕ

Чинећи поређење ранијега и доцнијега законодавства, у нас у Србији, ми са жаљењем морамо признати, да се ранијих година изради закона поклањала много већа пажња, него што је то чињено доцније.

Откуда је ова разлика, кад је културним напредовањем нашега друштва, у свима правцима, несумњиво било у позније време способнијих људи за све гране државнога устројства, него што је било до шездесетих па и седамдесетих година, ми не бисмо сами умели да кажемо, ако то не бисмо приписали простој немарности.

Само, понављамо, ова разлика није страна ни једноме од оних људи, који су или нарочито чинили ово поређење ранијега и познијега законодавства, или били у положају као чиновници да врше примену једних и других закона.

Доношење закона од седамдесетих година на овамо управо се одликује својом нејасношћу. неодређеношћу и непотпуношћу или боље рећи празнинама.

Како су, пак, непотпуни закони увек штетни како за општи интерес, у које се име и доносе, тако и за интересе појединаца, према којима се они примењују, то смо сматрали за потребно, да у низу чланака изнесемо све ове празнине законске, које смо запазили, како би на тај начин скренули пажњу надлежних, да се на време поправи оно, што је непотпуно.

Прилазећи да одговоримо овоме постављеном задатку, ми ћемо прво почети са законом *о установљењу нових државних монопола на жижице, петролеум, хартије за цигарете и алкохол*, а имено његовим чланом 7-им, који говори о монополисаним хартијама.

Да би наше излагање било јасније, ми ћемо одмах морати изнети и кратку историју монопола на хартије.

Дакле, израда извесних образаца и формулара, потребних за државна и општинска надлештва, школе, цркве и т. д. први пут је ограничена законом од 22. јуна 1882. године, и то право уступљено Државној Штампарији.

Да би се сузбила кријумчарска израда и продаја ових образаца и формулара од стране приватних штампара, била је прописана у чл. 1. овога закона знатна новчана казна.

Закон овај важио је све до 3. августа 1893. године, па наравно, и стање створено њиме у погледу ових монопола, а тога је дана укинут, јер је израда ових хартија прешла на Управу Државних Монопола, према чл. 7. закона о установљењу нових монопола.

Казна за оне, који би израђивали ове обрасце, прописана је тада чл. 22. истога закона. који гласи: „штампар, који се ухвати да штампа монополисане формуларе и хартије, или ко би се ухватио да израђује таксене, поштанске, крчмаринске и у опште све друге монополисане марке, казни се по кривичном закону (глава XII § 145 и 146).

Такво је стање остало све до 1 маја 1902. год. кога је дана замењен чл. 7. закона о установи нових монопола, те сада гласи овако:

„На Управу Државних Монопола преноси се и радња и штампање свих врста монополисане хартије, поштанских, таксених и крчмаринских марака.

Од ових монополисаних хартија изузимају се: сви обрасци и формулари, изводи црквени, сточни пасоши, депозитне књиге, регистри, деловодни протоколи, преписи, преписнице и вежбанке, и у опште све оне хартије штампане, које се искључиво употребљавају за државну, општинску и школску службену потребу, које ће се у будуће штампати и продавати у државној штампарији".

Као што се из другог става овога члана види, сви овде побројани обрасци са свим су изузети од других монополисаних хартија, које израђује и продаје Управа Државних Монопола, *те тако они немају више ничега заједничког са овим законом, и чине одвојени монопол свога рода.*

Из овога, пак, факта, да овај одвојени монопол ових образаца и формулара нема више ничега заједничког са законом о установи нових монопола, јер је враћен тамо одакле је и узет, несумњиво излази као последица, да казна предвиђена у чл. 22. истога закона, не важи више за случај израде и продаје ових формулара и образаца, и да је требало или вратити у живот закон од 22. јуна 1882. год. који је одређивао казну за кријумчарење и фалсификовање ових образаца, или донети нов закон који би то регулисао, или, на послетку, у самом чл. 7. или 22. изречно казати, да казне из чл. 22. важе и даље за ове све случајеве фалсификовања ових хартија.

Јер, признати сада, да чл. 22. важи и даље за фалсификовање ових хартија, *и ако их чл. 7. изречно издваја из монополских артикала које предвиђа закон о установи државних (нових) монопола*, значи ни мање ни више, него признати нешто, што се не може измирити ни са здравим разумом, ни са принципима, који су признати правном науком о значају престанка и важности једнога закона.

Дâ, све се то морало регулисати новим законом или повраћајем онога, који је о томе већ постојао, *јер садањи чл. 7. издвајајући ове обрасце из монополисаних артикала, о којима он говори и за које његове одредбе важе, он је овим обрасцима само признао једну одвојену врсту монопола, а оставио их њиховој судбини.*

Како се, међутим, нико није постарао, да учини оно што је требало учинити, то сада у овоме погледу зјапи једна празнина, која може бити од замашне штете за интересе Државне Штампарије, односно за интересе државне.

Не тражећи ко је све за ово крив, ми само велимо, да ову ствар треба што пре законом регулисати.....

Одмах иза овога, ми у закону о установи нових монопола, наилазимо на још једну празнину, о којој ћемо такође овде говорити.

На име, говорићемо о томе, да ли може бити жалбе Државном Савету на пресуде, донесене по чл. 21. в. овога закона.

Да ово, пак, питање сматрамо спорним, даје нам повода та околност, што је изменом од 23. марта 1904 год. замењен чл. 21. *а*, који је одређивао, да за извиђај и суђење кријумчарских кривица по закону о установи нових монопола, вреде наређења чл. 15. и 16. закона о монополу соли, по коме је против пресуда управиних, било места жалби Државном Савету.

Кад је дакле ова одредба укинута, а није замењена сличном, онда је питање о жалбама против Управиних пресуда остало отворено, јер је чисто и јасно, да Савет не може разматрати ове предмете у смислу т. 4. чл. 48. свога пословника, јер му то овим законом није специјално наређено.

Исто тако не би их он могао разматрати ни као чисто административне предмете у смислу чл. 44. т. 6. Устава, јер ово у опште нису административни спорови.

Ако би неко хтео рећи, да Савет има на то права по чл. 77. кривичног поступка за монополске кривице, ми му одмах можемо одговорити да то не стоји, јер тај поступак у опште не вреди више, пошто није прописан на начин, како наређује измењен чл. 151. закона о монополу дувана од 23. марта 1904. год. а то је договорно са Државним Саветом, па да се његове одредбе примене и на закон о установи нових монопола у смислу последњег става чл. 21. под в.

Ми не знамо, да ли Државни Савет у опште улази у оцену ових пресуда, али ако он то чини, онда је то противно и његовом пословнику и закону о установи ових монопола, као специјалном закону, по коме Савет није надлежан за разматрање ових осуда.

А оставити, опет то, да против осуда управиних не буде жалбе у опште, то значи признати управи апсолутну способност за праведну примену закона у свима многобројним случајевима, који из овога закона потичу, а то значи признати макар и једној установи натприродну моћ и у опште нешто више од онога, што се другим сличним установама признаје.

Како је, у осталом, све ово дошло само услед просте непажње при изради измена закона о установи нових монопола, то је потребно да се оно што пре поправи, и тако пружи могућност Савету да осуде Управине разматра, и на тај начин пружи гаранција за правилну примену овога закона.

У идућим чланцима продужићемо са другим законима. **Д. С. К.**

ПОУКЕ И УПУТИ

Један случај неумесне примене чл. 58. закона о народним школама од 26. јула 1898. год.

Ж. П., претписом Министра просвете и црквених послова од 1. маја 1904. год.

П№ 5360. постављен је за привременог вишег учитеља грађанске школе у Н..., а да врши дужност учитеља основне школе у Л..., зашта је наређено општинском суду л... да Ж. П. издаје станарину, која му припада као учитељу основне школе, пошто он ту дужност и врши.

Суд општине Л..., незадовољан оваквом наредбом, обратио је се Министру просвете, да га решењем извести, па основу којих је законских разлога решио, да Ж. П. има право на стан или станарину.

Министар је решењем од 7. јула 1904. год. ПБр. 10575. известио општински суд: да је станарина везана са вршењем учитељске дужности у *основној школи*, па пошто Ж. П. врши дужност учитеља основне школе у Л..., то му је општина дужна дати прописан стан у школи, или, ако нема стана, онда накнаду за стан, према чл. 16. закона о народним школама.

По изјављеној жалби од стране суда општине Л..., Државни Савет одлуком својом од 6. априла 1905. године № 2202. поништио је решење Министрово, са ових разлога:

„Као што се види из акта овог предмета под П№ 8827., Ж. П. је, као привремени виши учитељ грађанске школе у Н..., био одређен да врши дужност учитеља основне школе у Л....

По чл. 58. закона о народним школама од 26. јула 1898. године, по коме се овај предмет има расправити, учитељи и учитељице основних школа, сем редовне плате, имају од дотичне школске општине бесплатан стан и огрев. Ово право није признато и привременим вишим учитељима грађанске школе, који су одређени да заступају учитеље основних школа.

У овом случају анологија не може бити правно допуштена, јер је овде у питању једно право, које је скопчано искључиво за положај учитеља основних школа, и у оцени тога права, закон се мора стриктно тумачити, а не екстензивно, као што је то погрешно учињено ожалбеним решењем Министровим“. **М. В.**

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖЕСЕ

Милорада, посинка **Стојана Јовичића** из Цветановца у срезу колубарском, за кога се сумња да је убијен, тражи начелник среза колубарскога. Милорад је стар 25 година, средњег раста, црномањаст, косе и очију црних, образа округлих. Од одела има гуњ, чакшире и кратки гуњић — све од сељачког сукна, на глави шубару, а на ногама опанке. Препоручује се свима полицијским и општинским вдастима, да Милорада потраже, а приватни се умољавају, да јаве најближој власти ако би што сазнале о њему, и ова ће о томе известити начелника среза колубарског с позивом на Бр. 4604. АБр. 724.

Михаила, сина **Јелене Сарафим**, праље из Београда, кога је нестало 16. априла тек. год., тражи кварт врачарски актом Бр. 5528. Михаило је био ђак II разреда основне школе, средњег је раста, плав, у времену нестанка на себи је имао одело загасите боје. Ко о нестаном Михаилом ма шта буде знао, моли се да то јави својој најближој власти, која ће одмах то саопштити кварту врачарском. АБр. 716.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Чапкун Марко
Смедеревац Жарко,
Па Гајтан Паша
Три идола наша*)

Марко Ђорђевић, звани **„Чапкун Марко“** родом из Шапца, из старе је коцкарске гарде; некадањи идол српских коцкара, као што се то види из горњег цитата прошле је године славио „тридесетогодишњицу“ свога коцкарског рада. На два три дана пред Марков-дан ухваћен је у Београду и кажњен са 15 дана затвора, колико тек да не буде у слободи за време две црквене славе, које су тих дана падале.

— Откуд ти, Марко, овде, упита га један полициски чиновник када је доведен у Главну Полицију?

— Ето, господине, после осам година дођох у Београд да видим како је у њему и да потражим каква рада, али ме познадоше и одмах ухватише.

— А какав си рад хтео да тражиш, сигурно да служиш или надничиш?

— Па није, господине, ви знате какав је наш рад; право да вам кажем дошао сам сад за Марков-дан, не бих ли што зарадио на вашару о слави цркве Св. Марка.

— Мислиш да би могао што „гепити“ да си остао у слободи?

— Бар 300 динара сигурно. Било је времена када сам ја за један сат зарађивао по две три хиљаде, али сада се и остарило, а и свет се боље чува. Са тога се ја сада ретко и бавим тим чисто коцкарским послом, само кад ми се укаже згодна прилика, већ више варам свет, нарочито од пре неке године, када ме оно испребијаше на вашару у А.

— Ко те то испребија и зашто?

— Ко — светина. Таман ја почео да оперишем око џепа једног сељака, који је при себи имао подоста новаца, кад он то примети, па пре но што могох умаћи зграби ме за врат и стаде тући неком тојагом, при чему му прискочише у помоћ и други. Ја стадох запомагати, те дотрчаше жандари, али ни они не успеше одмах да ме отму из руку сељака, који ме немилице тукоше где стигну. Одатле су ме полумртва и обнезнањена однели на поњавама у комесаријат, а по том у болницу, где сам боловао више од месец дана. До душе ово ми није била првина, али тек овако писам никад извукао, те сам се ја тада решио да без велике нужде не ударам на кесе. Оно ни варати није лако, мора човек ваздан да се довија и измишљава, али нема ризика као код кесарошких операција.

— Па како ти иде од руке тај други посао?

— Врло добро; као што ми је некад ишао коцкарски, а ви питајте о мени старије полицајце или коцкаре, па ћете чути. Но и тада сам ја варао, само ређе; као што сада ретко дижем кесе, тако сам онда ретко варао. Шта ме ви сад овако отрцаног гледате у овом сељачком оделу, а ја сам некад изигравао најотменију господу. Зар нисте читали у тим вашим књигама, у којима је о мени доста писато, како сам изигравао секретара министарства?

— Није ми то познато, дела испричај.

— Биће дугачко па ћу вас задржати.

— Нека, нека, причај ти само.

— Тада сам ја био млад, око 25—26 година, леп, а при том углађен и добро обучен. Седим ја једно јутро са неким мојим другом Михаилом, који је поодавно умро, у кафани код Н., на Варош капији и разговарамо о нашим пословима. На прозору једне двоспратне куће у близини стајаше нека млађа жена, која праћаше очима сваког који туда прође, а на кућним вратима била је прилепљена објава са натписом: „стан за отменог самца.“

Паде ми та жена у очи, те запитах кафеџију ко је она. Овај нас извести да је то удовица Ц. жена неког бив. војног капетана. Запитах Михаила како би било да идемо код ње и тражимо стан, а он се насмеја и одговори да би збиља требало локушати што са том „отменом“ госпођом. Ја узмем на себе да смислим план шта ћемо и како са њом радити. Кад смо се после подне састали, план је већ био готов. Нађемо једну велику књигу, сличну канцеларијским протоколима и сашијемо један џачић, а Михаило набави за себе још силав и пиштољ. Џачић Михаило однесе на Дунав и напуни са шљунком, па озго оншијемо и запечатимо.

Сутра дан по учињеном договору у време кад је госпођа стајала на прозору пођем ја напред у црном салонском оделу, са цилиндером, цвикером и руказицама, а замном је у својству пандура достојанствено корачао Михаило у турском оделу, са силавом и пиштољем за појасом, носећи онај џачић на рамену, а књигу под мишком. Пролазећи поред г-ђе Ц. приметих како ме мери очима, али ја не осврћући се замакох оном улицом поред Касације ка граду. Када је Михаило наишао поред њене куће загледа се у ону објаву на капији и гласно, да она чује, узвикну: „ето стана за мога господина.“

— Шта велите, пријатељу, упита га она, правећи се да није чула његов узвик.

— Кажем да би ово био добар стан за мога господина.

— А ко је ваш господин?

— Овај што сад прође, секретар министарства унутрашњих дела, скоро је премештен из Крагујевца, па још није нашао погодан стан, те ми је казао да меркам добар стан. Него опростите, задржах се, морам се журити, носимо новац у град. С Богом.

— С Богом, пријатељу, али наврати. Бога ти, кад будеш слободан да видиш стан, знам да ће се допасти твоме господару, а добићеш добру напојницу.

Михајло је обећао да ће доћи, а по том се пожури за мном. Михајло оде на Саву испод града, проспе песак из оног џачића, поседи извесно време, па се онда са празним џаком и са оном књижурином врати да гледа стан, а ја одем у једну кафану да га чекам. Он је најтачније извршио преглед целога стана, изјављујући да је стан таман подесан за једног отменог господина као што сам ја. Представио јој је како сам ја син богатога С. из Крагујевца, да ме отац воли и троши много на мене и т. д. Госпођа је била врло радосна и молила га је, да ми препоручи стан, а он ју је уверавао да ћу се ја још истог вечера уселити.

*) Преписан напис са хаџанских зидова у „*Кесарошима*“ г. Тасе Ј. Миленковића.

Истог дана после подне седнем ја у један од најбољих фијакера, а Михајла посадим на бок, па право код г-ђе Ц. да осмотрим стан. Кад смо стигли тамо, она ме је врло љубазно дочекала и док сам ја с њом разгледао собе, Михајло је разгледао код куварице како постоји и шта има у кујни. По свршеном прегледу ја отпустим Михајла да иде кући, а мене госпођа задржи на слатко и каву.

— Дакле ви сте син г. С., врло га добро познајем јер сам и ја дуже време живела у Крагујевцу, можда се ви сећате мог оца, пок. Н. В., он је тамо био помоћник начелства.

— Како да га се не сећам, сада се и вас сећам врло добро.

И заиста сам их се сетио, јер кад сам ја једном приликом био у Крагујевачком затвору слушао сам их по кући, носио дрва, воду и т. д., па сам се почео побојавати да се и она мене не сети.

— И баш и са тог разлога радо узимам код вас стан, а пристајем на 5 дуката месечно; ако је потребно платићу и више, колико затражите, само да имам све удобности, јер ви знате нашу кући и како сам ја научио да живим.

— О, молим, молим, ви ћете већ видети да код мене нећете ни у чем оскудевати, у свему ћете бити задовољни.

Ја сам се старао да се ни по разговору ни по понашању не одам да нисам из богате и отмене породице, али кад куварица донесе каву нађох се у великој незгоди. Кава је донета у старинским турским филцанима са неким особитим подметачима, које ја нисам никада видео. Сама неумешност при узимању филцана могла би ме одати за простака. Да одбијем каву нисам могао, јер сам раније пристао да се кува. На срећу сетих се дувана.

— Молим, госпођо, изволте Ви, а ја бих претходно, ако допустите, запалио цигару.

— Молим, молим, изволите слободно, ја волим мирис од дувана — одговори она узимајући каву, при чему ја отворих, што оно кажу, четворе очи. После сам на исти начин и ја узимао филцан и пио кафу.

Таман смо почели пити кафу, када чух да неко иде уз басамаке и да сабља звекеће. Сав претрнух да не долази ко за мене или да ме тај не позна кад дође. Госпођа изађе у сусрет и уведе једног пешад. капетана, кога ми представи, а и мене њему.

— Господин С. из Крагујевца, секретар министарства унутрашњих дела.

— Мило ми је особито, али ми је зачудо да господина нисам имао част до сада видети у Београду.

— Па, знате... почех ја замуцкивати, бојећи се да он не познаје г. С., скоро сам и дошао из Крагујевца, а слабо излазим у јавне локале.

При том ми и госпођа прискочи у помоћ, ословљавајући ме у даљем току разговора као старог познаника.

Капетан мало поседе па оде, изгледа мало љутит и суревњив због моје посете, а ја остах на госпођино задржавање још на разговору.

Од једном уђе у собу куварица и пријави ми «пандура» Михаила, који је дошао по неком врло хитном послу.

Госпођа нареди да се пусти и Михаило уђе сав пренеражен и задуван као да му је све побијено код куће.

— Аман, господине, спасавајте, Бог па Ви; Ви сте мој једини пријатељ и добротвор, помогните ме и у овој прилици, а ја ћу се до гроба молити Богу и за Вас и за Вашу породицу.

— Говори, брате, шта — је прекидох га ја.

— Дошао ми извршитељ код куће и хоће да носи све ствари, те ћу са женом и децом остати без игде ичега. Молим Вас као Бога за 200 динара да ово исплатим, а Ви после задржите од моје плате.

— Де, де, што не кажеш одмах, што си почео запомагати као да је се десило Бог зна шта — одговорих ја вадећи новчаник, из кога му избројах 10 «наполеона» — минаца.

Михаило узе са стола ових 10 минчева и са сузним очима и захваљујући пиће ми руци, па по том оде.

Госпођа беше очарана мојом племенитошћу, изјављујући да је ретко наћи таквог човека као што сам ја.

При поласку казах јој, да ћу се у стан уселити за два — три дана, а она ме врло љубазно позва да јој сутра навече будем гост на вечери, што ја радо примих, мислећи у себи како вода све више иде на моју воденицу.

Сутра дан у вече одвезем се на истом оном фијакеру, на коме сам и јуче долазио. Госпођа ме фино обучена дочека на басамацима, пружајући ми грациозно своју руку, коју ја галантно пољубих.

Као што и сами можете замислити, вечера је била изврсна; каквих ту јела и колача није било, и сада ми вода удари на уста када на то помислим. Али сам се ипак морао чувати да у мој коцкарски стомак, у који би могло стати читаво јагње и фртаљче пива, мећем што мање порције, јер сам знао да фина господа помало једу.

Говор је међу нама био све интимнији и интимнији. Госпођа је била ванредно расположена и трудила се свим силама да ме задовољи. Опет поче говорити о мојој јучерањој племенитости према Михајлу, па изјави како се нада да ћу доцније и њој дати нешто новаца унапред на име кирије, јер, вели, има да регулише неки дуг код Управе Фондова по некој тапији, коју извади из фијоке једног ормана и показа ми.

— Ако сума није велика ја Вам је и сада могу ставити на расположење, иначе ћу Вам сутра донети.

— Молим није то нужно одмах, има времена, а требало би ми 25 наполеона па да навршим сто, и у неколико ће се дуг регулисати.

— То је незнатна сума, ево Вам је одмах — одговорих јој ја, бројећи јој 25 минчева, које она са највећом захвалношћу узе и остави у исти орман у коме је тапију држала.

— Ха, помислих ја у себи, сад знам и где држи оних 75 наполеона.

После дужег ћаскања и забављања, пред саму поноћ, ја се дигох да идем.

— Куда ћете тако доцкан, што не бисте остали у своме новом стану — заустављаше ме госпођа.

— Па, готово, имате право, прихватих ја, чекајући баш на то.

Она ме отпрати у моју собу, опростивши се самном најљубазније и пожеливши ми лаку ноћ, па се за тим повуче у своју собу, на којој остави отшкринута врата.

— Све лепше и лепше — мишљах ја, седећи у кревету и размишљајући о извршењу мога плана,

Када сам се уверио да је госпођа заспала уђем у њену собу, отворим онај орман, узмем мојих 25 бенчева и госпођиних 75 наполеона са још нешто ситнине, па онда лепо неопажен киднем, оставивши лепу госпођу да спокојно спава и снива о доброти и племенитости свог новог кирајџије.

На Калимегдану се нађем са Михајлом, дам му 30 наполеона, па онда ја идем на једну, а он на другу страну.

Сутра дан одем у Смедерево, где се задржим два-три дана, али кад чух да је госпођа Ц. учинила пријаву београдској полицији за ову крађу и да она трага за «непознатим крадљивцима», ја пређем преко у Мађарску, али се ни тамо нисам спасао.

По опису сумња је одмах била пала на мене, а за тим ухапсише у Београду и Михајла, који је лумповао са оних 30 наполеона, те ме и он прокаже и мене ухвате у Новом Саду, а по том доведу у Београд. Наравно да сам и ја већ био профућкао сав новац.

Дело сам одмах признао, а по вароши се рашчуло како сам ја ово извршио, те је на претрес дошла маса света. Госпођа је представљала ствар са свим друкчије, али ма да сам ја дао своју одбрану и испричао како је све било у ствари настао је такав смеј у публици, да је председник једва ућуткао. Госпођа је била сва бледа и био сам уверен да је се по сто пута кајала што ме је и тужила.

— Па колико си био осуђен?

— Две године затвора.

— А јеси ли још који пут био осуђиван?

— Јесам још два пута. Једном што сам неком директору циркуса дигао 2.400 форинти из џепа и други пут за једну другу крађу, коју ја нисам ни извршио. У опште ја нерадо вршим крађе. И ону оној госпођи више сам извршио из инаата што је тражила «отменог самца», те да види какве има «отмене» господе.

— А зар отсецање и дизање кеса није крађа.

— То за наш рачун није крађа, већ занат, вештина.

— Докле мислиш да живиш тим животом, што се једаред не латиш часна рада, те да се бар под старост смириш.

— Дотле док ме где не премлате или не липшем у каквој болници. Кад сам ја довде дотерао нема више поправке, нити бих ја могао што радити. А и ви, полицајци, томе сметате, јурите нас где стигнете, Ето, сад сте ме казнили за бан — бадава са 15 дана затвора. Шта то помаже — ништа. Пре неку годину био сам зарадио на једном вашару мало повећу суму, па сам у В. купио кола и коње, мислећи да с њима радим и поштено живим, али ме окружни начелник докопа и окупи истраживати откуда ми онако добра кола и коњи. Ја му лепо у четири ока казах да сам паре дигао на вашару и да хоћу сад поштено да живим, али он призва присутнике и хоће да ме саслушава, но ја, наравно, пред присутницима нисам хтео признати то, што сам му у четири ока казао. Онда он донесе решење да се кола и коњи продаду, пошто су на недозвољни начин зарађени, па новац унесе у државну касу а мене протера, те ја опет по старом ударих у криминал.

Тежак је наш живот, господине, за час зарадимо и за час потрошимо, па после често гладујемо. До душе кредитирају нас наши људи-

сеоске механхије, који нас покадкад и месецима хране, али се после кад дођемо до пара добро наплате. Ми опет водимо о томе рачуна, па и плаћамо добро. Сваки од нас види ваше. Зато нас по унутрашњости и не гоне тако. Имамо ми и веселих часова, али много више горких и тешких. Ми стари не можемо да се од тог живота одвикнемо, али млађе увек саветујемо да не иду нашим трагом и многи нас послушају. Ето, баш кад сам ја лани славио тридесетогодишњицу свога рада у једној механи недалеко од Београда, где нас је било око 30 другова, долазио је и «Шобота», који сад овде служи војску. Како је добар војник већина га је од нас саветовала да не иде нашим трагом, већ да остане у војсци, и ако нас послуша, може бити срећан човек. Ено како је «Ђормида» од опасног коцкара и лопова постао врло добар финансијски поднаредник.

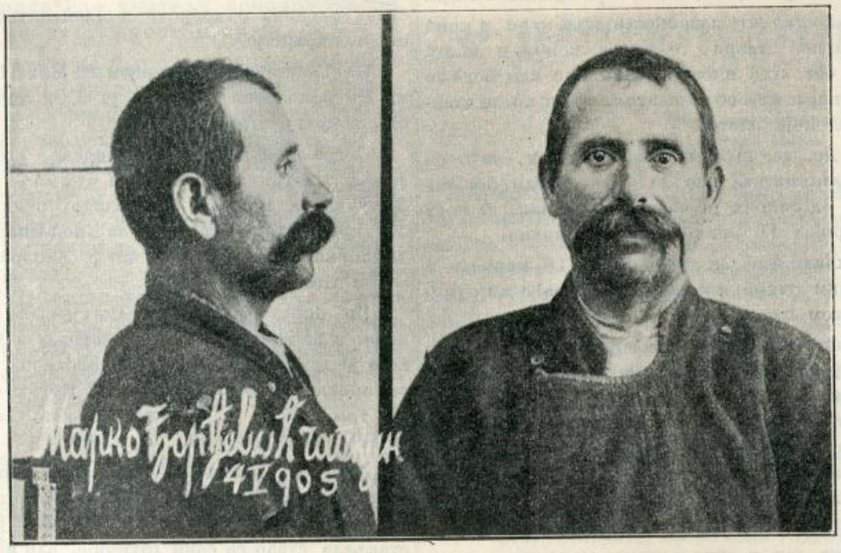

— А откуд је «Шобота» знао да ти прослављаш и откуд се толико вас искупи.

— Како да неће знати. Ми се одавно служимо телеграфом без жица. Па о чему ми другом водимо рачуна но о томе: где нам је и у ком крају друштво, где су и какви полицијски чиновници и када су и где вашари и светковине, а почешће се тако скупимо да се заједнички провеселимо. Кад оно пре кратког времена похваташе око двајестину наших другова у Крушевцу и спроведоше у Београд на неко мерење, за које смо још раније чули, али нисмо знали у чему се оно састоји, сви смо то одмах сазнали и почели притезати опанке да се селимо из Србије, јер се пронесе глас да ће да нас жигошу, па да се на десет метара познаје да смо коцкари, но, хвала Богу, то се не обистини.

— Чуо сам да имаш падајућу болест!

— То вам је сигурно «Мурга» причао. Није него ја сам то некад употребљавао код невештијих чиновника да се спасем затвора или отклоним какве друге непријатне последице за мене. Пре кратког времена у Гроцки хтео сам без икакве нужде да задам мало посла капетану и лекару, па се од једном пружих у затвору по патосу и почех дрхтати, јечати и пенушати. Затвореници привикаше, хапсанџија дотрча, па кад виде шта је са мном отрча горе у канцеларије. Одмах дођоше капетан, писар и лекар, који ме стаде пипати и прегледати. Ма да ја савршено симулирам падавицу ипак ми не вероваху, већ ме почеше пећи жишком по рукама, а по том и трбуху, да су ми све сами светлаци летели испред очију, али ипак јуначки издржах и они осташе у уверењу да сам заиста имао падавицу, но од тада ја то више не радим.

Ако Марко где одговара за какво крив. дело, нека се о томе одмах извести Управа гр. Београда, где он има да издржи још неколико дана затвора. **Ж. Л.**

ПОТЕРЕ

Душан Бирташевић и Драгутин Лекић, из Коцељева у срезу посаво-тамнавском, одговарају код нач. ср. тамнавског за две опасне крађе, али се обојица налазе у бегству. Драгутин је стар 19 год., омален, смеђ, лица округла, од одела има чакшире и гуњ од сукна, и шубару. Душан је стар 19 година, средњег раста, црномањаст, од одела има кошуљу, гаће, опанке и на глави шубару. — Препоручује се свима полицијским и општинским властима да Душана и Драгутина живо потраже и нађене спроведу нач. ср. тамнавског с позивом на Бр. 9250, — УБр. 15211.

Исидор Новаков, надничар, родом из Улме у Аустро-Угарској, решењем кварта врачарског од 28. прошлог м-ца Бр. 49. стављен је под кривичну истрагу и у притвор због протурања лажних новчаница. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да Исидора у својим домашајима најживље потраже и пронађеног стражарно спроведу поменутом кварту. АБр. 703.

Ноћу, између 29. и 30. априла тек. год. три непозната зликовца напали су на кућу Стојиљка Здравковића из Доњег Буниброда у срезу лесковачком и овом приликом од Стојиљка изнудили и 839 дин., пошто су га претходно мучили и ножем повредили. Један од зликоваца био је средњег раста, сувоњав, плав, стар 28 — 30 год., за осталу двојицу зна се само толико да један има 35—40 а други 30 год. Сва три зликовца били су у оделу сукненом и наоружани пушкама и бајонетима. Позивају се све полицијске и општинске власти да за овим зликовцима најживље трагају. Резултат трагања треба доставити начелнику среза лесковачког с позивом на Бр. 7782. АБр. 780.

Љубомир Миловановић, из Горње Бадање, који је био под истрагом и у притвору код начелника среза јадранског због опасне крађе, побегао је из притвора 2. ов. м-ца. Љубомир има 35 година, високог је стаса, сувоњав, црномањаст, има мале црне бркове, брија се. За побеглим Љубомиром наређује се најживље тражење. Пронађеног треба стражарно спровести начелнику среза јадранског с позивом на Бр. 6812., или Управи града Београда с позивом на Бр. 15543.

Непознати лопов ушао је ноћу између 27. и 28. пр. м-ца у двориште стана г. Косте Ђуричића, обућара у Вишеградској ул. бр. 19 у Београду, па је из истога попео се на зидану терасу од стана, а са ове ушао кроз прозор у предсобље покраденог и из истог са чивилука однео:

1. Један зимски црни капут са зеленкастом штофаном поставом и монограмом «Ј. Ђ» ниже унутрашњег џепа;

2. Један зимски црни капут са браон карираном поставом, који је ниже левог спољњег џепа поцепан и закрпљен;

3. Један иберциер грао са сомотском црном јаком и избледелом жућкасто — зеленом поставом.

4. Једне зимске пругасте панталоне.

5. Једне панталоне, које изгледају као плетено пругасте и

6. Једну цицану кошуљу карирану црно-бело.

Крадљивац је био бос и дужина његове стопале износи према остављеним отисцима 27.5 см. а ширина: код пете 8, у средини 7 и код прстију 13 см.

Позивају се све полицијске и општинске власти, да крадљивца и покрађу живо потраже и у случају проналаска спроведу га Управи Београда с позивом на Бр. 14886. *А.* Бр. 705.

Непознати лопов увукао се ноћу између 29. и 30. пр. м-ца у дућан Јанка Радуловића трг. из Градишта, и обивши фијоку на тезги узео је из исте: 5 комада бушених и један здрав дукат, 50 дин. у банкама, 15 дин. у никлу, 10 дин. у сребру, 6 форинта, 14 дин. румунског новца, 1 комад талијанског новца и једну златну рубију. — Позивају се све полицијске и општинске власти да крадљивца и покрађу живо потраже и пронађеног спроведу нач. ср. рамског с позивом на Бр. 5782. УБр. 15227.

Непознати лопов извршио је 29. пр. м-ца на опасан начин крађу из стана Анке, удове Р. Вуковића, кафеџије из Ивањице, одневши: 760 дин. у наполеонима и дукатима, 100 дин. у срп. новчаницама, 2 комада по 5 дин. са ликом Њ. В. Краља Петра, и 20 дин. у ситном новцу — сребру и никлу, даље решење старатељског судије чачанског прв. суда, којим је Анка оглашена за наследницу мужевљева имања, једну исплаћену признаницу, по којој је њен муж пок. Ранко дуговао Танасију Вукићевићу из Милатовице 700 дин. и квиту од истог Танасија да је тај дуг исплаћен. — Позивају се све полицијске и општинске власти да лопова и покрађу најживље потраже и у случају успеха спроведу их нач. ср. моравичког с позивом на Бр. 5250.

Штампа Крањ. Срп. Државна Штампарија

уредник, *Душан Ђ. Алимпић*

БРОЈ 19. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 15. МАЈА 1905. ГОДИНА 1.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за лекара среза мачванског, округа подринског, д-р Венцеслава Стејскала, лекара среза трнавског, округа чачанског, по молби;

за лекара среза грочанског, округа београдског, д-р Душана Д. Стојимировића, лекара среза масуричког, округа врањског, по потреби службе;

за лекара среза масуричког, округа врањског, д-р Косту Ј. Константиновића, лекара срезова алексиначког и моравског, округа нишког, по потреби службе;

за лекара среза рађевског, округа подринског, Марка Марковића, лекара среза посаво-тамнавског истога округа, по потреби службе;

за лекара срезова поцерског и посаво-тамнавског, округа подринског, д-р. Миливоја Ранковића, лекара среза рађевског, истог округа, по молби;

за лекара среза подунавског, округа смедеревског, д-р. Милана Ђ. Димитријевића, лекара среза колубарског, округа ваљевског, по молби;

за лекара срезова алексиначког и моравског, округа нишког, д-р Борисава К. Радосављевића, лекара среза грочанског, округа београдског, по потреби службе;

за лекара среза студеничког, округа чачанског, д-р. Властимира Пантелића, лекара среза рачанског, округа ужичког, по потреби службе, без права накнаде путних и селидбених трошкова;

за лекара среза добричког, округа топличког, д-р Сотира Андрејевића, лекара среза јабланичког, округа врањског, по потреби службе;

за лекара среза колубарског, округа ваљевског, д-р Јована Милосављевића, доктора целокупног лекарства и волонтера лекара при општој државној болници;

за лекара среза подгорског, округа ваљевског, Војислава С. Поповића, свршеног лекара војено-медицинске академије и питомца истога среза;

за лекара срезова копаоничког и жупског, округа крушевачког, са седиштем у Брусу, д-р Александра Протића, доктора целокупног лекарства и бившег питомца среза власотиначког;

за лекара среза јабланичког, округа врањског, д-р Спиру Николића, доктора целокупног лекарства и питомца округа врањског;

за лекара среза азбуковачког, округа подринског, д-р. Јована Крајинанића, доктора целокупног лекарства и бившег државног питомца.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 8. маја 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, решено је:

да се д-р Николи Х. Николићу, лекару среза подунавског, округа смедеревског уважи оставка, коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 8. маја 1905. г. у Београду.

РАСПИС

Свима окружним начелствима и Управи града Београда

Да би се са успехом могао контролисати рад полицијских власти на пољу штићења личне и имовне безбедности српских грађана, као и опадање или напредовање криминалитета у земљи, наређено је (види Полицијски Зборн. стр. 1222, 1223 и 1224) да окружна начелства — Управа — подносе крајем свакога месеца Министарству извештај о свима кривичним делима извршеним у њиховим домашајима, с једне, и о раду надлежних власти у погледу проналаска њихових извршилаца, с друге стране.

И ако је у овим наређењима јасно казато, шта све у ове извештаје има да уђе, и на који се начин они имају састављати, ипак већина начелстава, не водећи рачуна о поменутим наређењима, подносе непотпуне и нетачне, а у највише случајева несређене и веома површне извештаје.

Пошто су овакви извештаји апсолутно неспособни да одговоре циљу, коме су намењени, то наређујем:

1. Да се извешћа по струци полицијској у будуће подносе Министарству најдаље до 10. идућег месеца.

Начелства окружна, према овоме, наредиће среским властима, да своја извешћа поднесе најдаље до 5. идућег месеца.

2. Садржина извештаја мора бити тачна, прегледна и исцрпна у свему што се односи на:

а) убиства,
б) детоубиства,
в) нехотична убиства,
г) покушаје убиства,
д) тешке телесне повреде,
ђ) разбојништва,
е) насиље и отмицу,
ж) паљевине,
з) пожаре,
и) злонамерне поништаје туђих ствари,
ј) опасне крађе,
к) утаје,
л) преваре,
љ) просте крађе,
м) случајне смрти,
н) самоубиства,
њ) покушаје самоубистава и
о) елементарне непогоде.

3. За сваки извршени злочин, поред детаљног описа, морају се означити побуде, ако су познате, последице које су услед њега наступиле, начин на који је, и средства помоћу којих је извршен?

За паљевине, крађе, утаје, преваре и злонамерне поништаје туђих ствари, поред овога, мора се означити још и вредност штете, а тако исто и код пожара и елементарних непогода.

4. Нарочита пажња нека се поклања извештајима о извршиоцима злочина, који су извештаји до сада били најнепотпунији и најнеупотребљивији, јер су се ограничавали само на означење имена, презимена и места рођења злочинца.

Да би пак и ови извештаји могли одговорити циљу, коме су намењени, нека се у будуће за извршиоце кривичних дела означава:

а) име и презиме;
б) занимање;
в) место рођења и становања;
г) доба старости и имовно стање;
д) владање пре извршеног дела;
ђ) раније осуде и навике;
е) породични односи и,
ж) стање здравља.

Сви ови извештаји морају бити потпуно тачни и по могућству поткрепљени службеним подацима о ранијим осудама.

5. Што се тиче самоубистава и покушаја самоубистава, код њих нека се обрати пажња на узроке, средства, начине, доба старости, стање здравља и занимање самоубица.

6. Да би се тачно знало, је ли, и са колико успеха, власт трагала по раније извршеним кривичним делима, нека се у месечне извештаје унесе нарочита рубрика и у истој редовно јавља:

а) колико има непронађених кривичних дела;

б) колико их је пронађено у току прошлог месеца;

в) колико је криваца спроведено суду на осуду, и

г) по колико је предмета истрага прекинута и са којих разлога?

7. Распис овај саопштава се свима окружним начелствима и Управи града Београда ради знања и извршења.

За свако непотпуно извешће по струци полицијској одговараће ми у будуће лично начелник окружни, односно управник Београда, а за сваки неблаговремено поднети извештај казниће најстроже одговорно лице.

ПБр. 10618.
29. априла 1905. год.
у Београду.

Министар
унутрашњих дела,
Стој. М. Протић с. р.

СТРУЧНИ ДЕО

О ПРАВУ СВОЈИНЕ И ПРАВНИМ ОДНОШАЈИМА НА ВОДАМА У СРБИЈИ.

(НАСТАВАК)

III.

18. — **Правна природа вода у Србији.** По *закону о водама* (од 26. децембра, 1878. год.) *све* се *воде* у Србији деле на *јавне* и *приватне*.

Ту су деобу водâ усвојила и сва данашња законодавства, с том разликом, што већина од њих узима за *основу* те деобе поделу или разликовање вода на *иловне* и *неиловне*, те, по томе, *иловне* су воде *јавна*, а *неиловне* су *приватна добра*[1]).

Та се подела вода помиње и у Аустријском Царевинском Закону о водама од 30. маја, 1869. год., као и у посебним законима о водама, који су ради допуне и ближега опредељења прописа тога општег закона издани за поједине земље, које су у саставу Аустријске Монархије, од којих посебице поменућемо онај за *Чешку* (Landeswassergesetz од 28. Августа, 1870. год.). Но, у свим тим посебним законима, та је подела вода само *формална*, без икаквих правних последица.

По Астријском, посебице пак по Чешком закону о водама израђен је и наш закон о водама, нарочито су наређења у II. и III. одељку његовом, скоро у целини, преведена из Чешкога закона. Али, како је наш закон дао *правни значај* деоби вода на *иловне* и *неиловне*, и тиме у начелу одступио од свога изворника, па то одступање није више имао у виду у својим потоњим наређењима, то управо и јесте узрок многим нејасностима у њему, па следствено и многим озбиљним тешкоћама у примени овога закона на поједине случајеве[2]).

19. — **А.) Јавне воде.** — У јавне воде спадају:

1) *све реке и речице* које теку кроз унутрашњост наше земље, кроз Србију, а могу по њима да *иловe* лађе и сплавови (чл. 1.). Које су, пак, реке у нас пловне, треба да реши *законодавна власт* на предлог Владе (§. 2.), али таквог решења још нема. По томе, да ли је која река или речица пловна, има да се реши као *фактичко* питање, према томе, да ли и одакле по њој плове лађе и сплавови.

2) *иловина* од *иограничних* река, које теку поред наше државне обале, тј. поред наше државне територије, а по опредељењима Међународнога Права (чл. 3.). — Реке, које теку између територија двеју или више суседних држава, називају се *међународним рекама*. По Међународном Праву, територијално суверенство сваке суседне државе на тим рекама простире се, по *ширини* реке, *не* до *иловине* те ширине, но до *талвега* (Thalweg), т. ј. до оне линије, коју уздуж речнога тока оцртава *матичин* ток (le cours du chénal), а по *дужини* реке, на онај део речнога тока од талвега, који облива државну територију. Нашу државну територију додирују ове пограничне реке: Дунав, Сава и Дрина. Територијално суверенство Србије простире се дакле, на ове реке до *талвега* сваке од њих. (За Дрину види чл. 36. Берлинскога Уговора од 1|13. Јула 1878. год.: „La nouvelle frontière suit le trace actuel en remontant le thalweg de la Drina depuis son confluent avec la Sava“. Реч thalweg је у српском тексту преведена погрешно са *коритом*). И

3) *речице* и *иотоци*, који *нису иловни* (чл. 4.).

20. — **Б.) Приватне воде.** — По члану 5. закона о водама приватне су воде: 1) *извори*, 2) *вода* која се од *кише* скупља, 3) *ирикупљена вода* у *бунарима*, *рибњацима* или у другим справама (н. пр. у *цистернама*), и 4) *оток* од ових вода, докле тече кроз сопствену земљу.

Приватне су воде или *затворене* (*стојеће* воде) или *отичу* (*текуће* воде).

А сад да разгледамо посебице *правне односаје* на једним и на другим водама.

IV.

21. — **Правни односаји на јавним водама.** — А.) **Пловне воде.** — Оне су у *својини државе* (§. 248. Грађ. зак.), али су у *општој употреби* (in uso publico), којој *границе* одређују законски прописи и наредбе управних власти (чл. 6. и 14.). Та општа употреба пловних вода потискује *својину* државе

[1]) Тако: у Пруској: „*јавна* је природа пловних река *само дотле*, док се може по њима пловити“ (Nieberding, Wasserrecht und Wasserpolizei, II. изд. 1889, I и II., стр. 59). Даље, у Француској, по чл. 538. грађ. зак. „*иловне* и *сплавне* реке сматрају се као *делови јавне домене*“. То се исто вели и у чл. 34. закона од 8. априла 1898. год. *о режиму вода*, с тим још, да су те реке јавно добро од *онога места*, где започиње *иловидба* лађа и сплавова па до њихног ушћа, а тако исто и *рукави* њихни, који су испод почетног места за пловидбу и *отоке* њихне. А односно *неиловних* вода постоји спор, те једни тврде да су оне *приватне*, а други да *нису*. У теорији преовлађује мишљење, које потврђује и *судска пракшика* да те воде нису ни јавна ни приватна добра, него *општа или свачија* (les choses communes) а према чл. 714: „Има ствари, које *ником не припадају* и које *сваки* може употребити. Полицијски закони регулишу како ће се оне уживати“. Затим, у Италији, чл. 427. Грађ. Зак. „.. *реке* и *иотоци*.. су састојци јавне домене.“; у Шпанији, чл. 407. Грађ. Зак. „Јавној домени припадају: 1. *реке* и њихова природна *корита* и т. д.; у Португалији, чл. 380. Грађ. зак. Припадају јавним добрима пловни и сплавни водени токови и њихова корита, и т. д. У Баварској, у закону о користовању воде и т. д. од 28, V. 1852. и 15. IV. 1873., чл. 2. „Као *јавне* реке сматрају се оне, које и *докле* служе *иловидби* лађа и везаних *сплавова*“.

[2]) Тако Др. В. С. Вељковић, у свом чланку: „Неколико речи о закону о водама“, у Праву за 1891. год.

на њима у позадност, али се ово јавља тиме, што „*нова острва* у брдопловним рекама *припадају* држави (правительству)“ по §. 262. Грађ. зак. по *праву прираштаја* своје ствари. (осем на Дунаву и Сави), а тако исто и *пресушени део* њиховог *корита*, у колико променом корита „суседни господари (т. ј. сопственици прибрежних земаља) нису оштећени (захватом њихових земаља у ново корито), јер ови имају права да ту штету накнаде из пресушеног дела корита по §. 264. Грађ. зак., а после се с *остатком* онако поступа као и с *новопосталим* острвом, то јест по §-у 262.

Пловне су реке и речице, по другом ставу чл. 1., „само од *оног* места, где *иловидба* лађом или сплавовима *отпочети може*“ — *јавно добро*, дакле и у *својини* државе, и то *својство* јавног добра, следствено и тај правни одношај, *задржавају* и онда, кад се на ком нижем месту *не би* могло пловити, дакле, *све до ушћа*. Из овога би се могло, сасвим логички, закључити: да *неиловни* делови пловних река и речица *нису* јавно добро; али, како се по чл. 4. и *неиловне* воде (потоци и речице) *сматрају* за јавно добро, то се и они имају сматрати као јавно добро. Према томе, ни други став (алинеа) члана 1., ни члан 2. не би имали разлога да опстоје, али баш то, што су они већ ту, доводи нас на мисао: да је и наш законодавац дао *правни значај* деоби вода на *иловне* и *неиловне*. А та се мисао доиста и утврђује прво тиме, што *право употребе* и коришћења водом *није једно исто* и код *иловних* и код *неиловних* вода, као што ћемо то ниже јасније видети, а друго тиме, што за *нова* острва и *пресушене делове* корита у *неиловним* деловима *иловних* река вреди оно исто, што вреди и за нова острва и пресушене делове корита у *неиловним* рекама (§. §. 262 и 264. Грађ. зак.). А поврх тога у закону се за *иловне* реке вели категорички да *јесу* јавно добро, а за *неиловне* воде само да се *сматрају* за јавно добро.

22. — **Општа употреба (usus publicus).** Она се састоји: 1. у *праву иловидбе* по пловним водама. По њима је *слободно сваком иловити лађом* или *сплавом*, сообраћавајући при томе *правилима*, која буду за *иловидбу* издана (чл. 6.).

Но на тим водама *нико не сме*, без *допуштења* власти, направити *куир ију* или држати *скелу* и *превоз* као *занимање* упражњавати (чл. 7.). И

2. у *обичној општој употреби* воде, а *без нарочитих справа* или *градња*. — У пловним водама може, по чл. 14., *свако*, без икаквих нарочитих справа, а неискључујући *слично* или *равно* право другоме, *воду захватати* за пиће, кухињу или прање, *стоку појити*, *купати се* и *прати* (рубље и т. п.); као и *узимати* одатле *песак*, *шљунак*, *камен*, *земљу* и *лед*, у колико се тиме не мењају *својства воде*[1]) нити има *опасности* за *ток* воде и њене *обале*[2]) нити се *коме* појединоме *вређа право* или *штета наноси*[3]). А све то може се чинити сообразно *полицијским наредбама* и на *местима*, где то власт *није забранила*.

Ништа, међутим, не смета да држава или општина наплаћује, у корист своје благајне, какву *таксу* за вађење песка или леда, за захитање воде у већим количинама за продају (н. пр. у сакама).

Ова *обична* употреба пловних вода *не* обухвата и *право на риболов* у њима, јер, по *закону о риболову* од 27. јуна 1898. год., оно припада држави.

23. — **Писмено одобрење за сваку другу употребу воде.** — За сваку *другу* употребу пловних вода, која не спада под појам *обичне* употребе, као и за *подизање* или *преиначавање* *градња* или *справа*, које су потребне, за ту *другу* употребу какве пловне воде, а нарочито за *подизање* и *измену* ових *грађевина*: воденица, ваљавница, барутана, стружница, фабрика и т. д.,[4]) које би имале *утицаја* на *својства* воде увођењем *страних материја* (н. пр. нечистоће, отпадака, остатака, боја и т. д.) или на *ток*, *висину* или *ход* воде, или би *обале* њене у *опасност* доводиле, све једно у осталом да ли је та друга употреба намењена *пољопривредним* или *занатским* сврхама, — за све то потребно је *предходно одобрење* (повластица) надлежне власти, т. ј. *окружног начелства* (чл. 15., 16. и 29.).

24. — Одобрење за ту другу употребу пловних вода надлежна власт даје *написмено*. У њему мора бити тачно назначено: *место*, *количина* и *начин* употребљавања воде (чл. 17), као и допуштена *највећа* односно *најнижа висина* воде (чл. 29).

При одређивању *количине* воде, која се буде давала за употребу и потрошак, власт треба да се обзире, с једне стране, на *потребу молитеља*, а с друге стране, на *остатак* воде, колико је, према променљивости стања воде, *потребно* за *даљу* досад упражњавану употребу исте. Нарочито се *не сме* појединоме *толика* количина воде дати: да *општине* и *села* буду с тим изложена *оскудици* воде да случај *пожара* или за *њихове домаће потребе* (чл. 19.).

25. — А при давању *нових* т. ј. *потоњих одобрења* или повластица, власт мора, најпре и свега, обезбеђујући *права* оних грађевина, које *већ постоје*, па тек тада, по могућству, задовољити *нова потраживања* (чл. 19. и 20. „отежавања и стешњавања, а нарочито тач. 3. чл. 31. „*без штете* за већ *постојеће* грађевине и *без опасности* за *јавне* интересе“).

26. — Одобрење (повластица) се може, према приликама, које цени надлежна власт, дати *на свагда* или само на неко *ограничено време*, н. пр. за известан број година, па и с правом да се оно може *опозвати* (чл. 17.)

Осем овог последњег случаја, кад је задржано право опозивања датог одобрења, повластичар задобива *право* на дотичну, *опредељену употребу* пловне воде, које *потоњим* одобрењима, која се буду другима дала, *не може* бити *ни у чем оштећено*. Само у *општем интересу* може се путем *експропријације* и *давањем накнаде* поништити (види последњу алинеју чл. 15.).

27. — Задобивено право на подизање које од напред споменутих грађевина, ако није било ограничено само на *личност* молитељеву, прелази на *свагдашњег сопственика* те *грађевине* или тога *места*, за коју је или за које је добивено одобрење за ту другу употребу јавне воде (чл. 25.) Тада, дакле, то право употребе има природу *реалног права*, јер је везано за грађевину или за место (онако исто као и местно механско право).

28. — *Одобрене* грађевине на јавној води власници истих морају тако *направити* и *одржавати* да оне, пре свега, остављају колико је год могуће *слободан ток води* и *леду*, а затим да *риболову* и *другом* употребљавању воде не чине *никаква излишна отежавања* и да не буде никакво *бескорисно расипање* воде. У противном случају, ако онај, кога се тиче, *докаже*, да се противно томе ради, може захтевати да надлежна *полицијска* власт нареди, дотичном власнику грађевине да *поправи* што треба, па ако овај то не би у *остављеном му року* урадио, да власт нареди да се та поправка изврши *о трошку непослушнога* власника (чл. 20).

За *накнаду штете*, која је дотле била причињена тужитељу, овај се има обратити *редовном грађанском суду*.

Исто тако, ако би која од ових *одобрених грађевина* причињавала *успор поплаву* или друге какве штете, полицијска ће власт, било сама било на захтев интересованога, наредити

---

[1]) Види тач. 7. §-а 329., тач. 2. §-а 335. крив. зак.

[2]) и [4]) Види: §. 267. грађ. зак. и тач. 3. и 5. §-а 395. крив. зак.

[3]) Види тач. 1., 2. и др. §-а 395. крив. зак.

власнику те грађевине, да *спуштањем* или *преиначењем* исте или другим потребним начином то оштећење отклони. (чл. 21) За дотле *причињену штету* упутити *оштећенога* редовном грађанском суду.

А ако се пак, то оштећавање (успор, поплаве итд.) не може друкчије отклонити него уклањањем дотичне грађевине, онда ће се то учинити само путем *експропријације* с давањем накнаде (чл. 53).

29. — У сваком, пак, случају, кад је *сумњиво*, т. ј. кад год се не може да докаже, колика је количина воде потребна за одобрену употребу, то се питање решава не по фактичком стању него по *потреби* одобреног предузећа и тек ако би преко тога воде претицало, тај вишак остаје на расположењу власти да је другима на употребу уступи (чл. 26).

30. — У осталом, по себи се разуме, и сва та *одобрена* (концесионирана) друга употребљивања воде средством каквих год направа и градња на јавној води подлеже свима општим *законским* ограничењима, а нарочито у случају, кад се због поступљене *оскудице воде* не могу да подмире она *потраживања воде*, која већ *постоје* (чл. 19. и за њихове домаће потребе).

(наставиће се)

Андра Ђорђевић

МЕШАЊЕ У СПОР И ЗАКОН

од 17. јануара 1900. год.

I

Као што је познато постоје две врсте мешања у спор или интервенције: главна и споредна интервенција. Са гледишта важности правних интереса које умешач (интервенијент) жели бранити и очувати овим средством, горњи термини нису тачни: јер се не може рећи да су ти интереси, код споредне интервенције, од мањега значаја него код интервенције главне. У овом погледу, интервенције се не би могле научно категорисати. Када се, дакле, мешање у спор разликује на главно и споредно, то се чини с једне друге тачке гледишта, поимснце са гледишта самога основа мешања[1]).

Шта је главна а шта споредна интервенција, ми ћемо на то питање у кратко одговорити једним наводом из своје расправе: *O intervenciji u privatnom pravu*, оштампане у *Mjesečnik*-у, часопису правничкога друштва у Загребу (год. 1902.).

„Код првога случаја мешања у спор (— реч је о главној интервенцији —) интерес интервенијента да се у спор умеша директан је; између њега и права које је предмет спора однос је непосредан, јер је то право његово, он му је титулар, тако да, ако он успе своје наводе утврдити, одлука судска изићи ће у његову корист, а против обе парничне стране, тужиоца и туженога. Ови ће бити одбијени, пошто оспорено право није ни једнога ни другога. Код споредне интервенције однос између интервенијента и права о коме се међу парничним странкама води спор само је индиректан; интервенијент не тврди да је то право његово; на против, он признаје да оно припада једном од парничара, и баш зато што то признаје, његово тражење да му се интервенција допусти умесно је. Основ интервенције његове лежи у томе што је неко право његово у вези са правом о коме спор постоји, тако да ће од тога питања: да ли ће се то право признати или не оној парничној страни уз коју интервенијент стаје, зависити било сама *егзистенција* његовога сопственог права било *извршење* овога. Интервенијент је, дакле, овде заинтересован да странка са чијим правом његово лично право има корелације добије спор, да јој се оспорено право призна; јер би, у противном случају, и он сам био оштећен, било што би само право изгубио, било што би ово остало без практичне вредности услед немогућности извршења.

„Из овога излази да, код интервенције прве врсте, интервенијент има засебне интересе, засебну судбину, одвојену од интереса и судбине обеју других парничних странака, и тужиоца и туженога. Он не стаје ни уз једнога ни уз другога, јер им је обојима противник, он је странка за себе, са оделитим, њима противним, претенсијама. Код интервенције друге врсте, интереси интервенијента везани су за интересе једне од парничних странака; судбина његова је у тесном односу са судбином парничара на чију се страну он ставља. Успе ли тај парничар у спору, и интереси интервенијента добиће у томе; изгуби ли он парницу, и интервенијент губи, било само право своје било могућност његове егзекуције. Због тога код ове интервенције, за разлику од онога што бива код прве, интервенијент мора стати уз једну од парничних странака, уз тужиоца или уз туженога. Он не представља оделиту странку, он само ојачава једну од оних које су већ у спору. Овде остају, дакле, и даље две стране, са том само разликом што једна страна има да рачуна сада са два противника, чији су напори за њу тим опаснији што они оба имају заједнички циљ, док код интервенције прве врсте услед мешања у спор број странака се повећава, од две постају их три. од којих је свака једна другој противница; јер свака има у спору свој оделити циљ коме тежи".

Да примерима објаснимо горње, мало подуже, дефиниције главне и споредне интервенције.

Главна интервенција била би у овом случају. Детентор или држалац неке ствари, покретне или непокретне, закључи, са извесним лицем, уговор о продаји и куповини те ствари. Продавац о року не испуни своју обавезу, која се састоји у томе да купца, помоћу законскога modus-a acquirendi (предаја или убаштињење, §§. 287., 289. и 292. грађ. зак.), начини сопствеником, и купац, у циљу извршења уговора, поведе са њим спор. Прави господар спорнога предмета, сазнавши да се парница води, умеша се у њу. То ће бити главна интервенција. Случај овај одговара пропису § 66. грађ. суд. пост. у коме је реч о главном мешању и у коме се вели овако: „Кад ко држи да има право на ону ствар, о којој се две парничне стране парниче, и кад држи, да ће парница та на уштрб права његовог бити решена, ако се у парницу не умеша, може дати тужбу за ту ствар, или противу једне, или противу обе стране, како природа тужбе са собом донесе".

И заиста, од парничара у спору ни један нема, на спорној ствари, својину. Тужени, продавац, није сопственик, јер то није ни детентор ни држалац. Овај последњи заштићен је само презумпцијом да има својину на предмету који држи, и, ако му је државина законска и савесна, може постати узукапијом сопственик (§§. 922. и 926. грађ. зак.). Тужилац, купац, још мање је власник опарниченога предмета. Пре свега он то не би био ни да је продавац dominus, пошто предаја односно

[1]) Ово је деоба по аустриском и немачком праву, где се главна интервенција назива Die Hauptintervention, а споредна Die Nebenintervention. За аустриско право в. Canstein, *Lehrbuch der Geschichte und Theorie des oesterreichischen Civilprozessrechtes*, I, S. 434 und 450, а за немачко, Gaupp, *Die Civilprozessordnung für das Deutsche Reich*, I, 146 und ff.. Француско право не разликује интервенцију на главну и споредну, већ на вољну, l'intervention volontaire, и принудну, l'intervention forcée. Ова последња интервенција је двојака: 1°, l'action en déclaration de jugement commun, где једна парнична странка позива у спор неко треће лице у том циљу, да одлука судска која ће се у том спору донети има снагу ствари суђене и пресуђене и у погледу тога лица; 2°, заштита, la garantie. B. Bonfils, *Traité élémentaire d'organisation judiciaire, de compétence et de procédure*, I, p. 369 et suiv.; Garsonnet, *Précis de procédure civile*, p. 625 et suiv..

убаштињење није извршено, правни чин после кога се тек, у нашем законодавству које је и овде примило систем аустриског грађанског законика, преноси својина. А како, пак, продавац чак није ни сопственик, то купац не би био постао власником, баш и да је мало час означени modus acquirendi био извршен, пошто нико не може другом дати једно право које сам нема (§ 29. грађ. зак.[2]). Купац би био постао само држалац, mala или bona fide, према томе да ли је знао или не да је продавац non dominus. Наравно. ако је овај последњи случај, државина његова може га одвести узукапији.

На тај начин, као што видимо, прави господар који се у спор, помоћу својинске, петиторне тужбе, (rei vindicatio) меша. биће главни а не споредни интервенијент, биће умешач из § 66. а не из § 65. грађ. суд. пост.: он својину контестира и туженом и тужиоцу, тражећи је за себе. Продавац и купац се парниче о *туђем праву*, а то право, по тврђењу интервенијента, припада њему, интервенијенту[3]).

Споредна интервенција, као што смо горе видели, обухвата два случаја, те стога морамо, за њу, и два примера навести.

Као пример да је сам *опстанак права* интервенијентовога у питању, услед спора који се води и у који он хоће да се умеша, да наведемо ово. Primus је, у корист Secundus-а, конституисао на свом непокретном добру неко стварно право, рецимо хипотеку. После тога јавља се Tertius који спори Primus-у својину на оптерећеном добру, због чега подиже против њега rei vindicatio. Ако Tertius, у овом спору, утврди да Primus није сопственик, онда пада и Secundus-ова хипотека, по правилу формулисаном у § 29. грађ. зак.. Secundus је, дакле, у највећој мери заинтересован у исход спора, опстанак његовога стварног права залоге у питању је. Због тога му се допушта да се у спор умеша, како би Primus, потпомогнут његовим саветима и искуством, са више успеха могао парницу водити. Осим тога, Secundus-ово учешће у спору биће гарантија да Primus, можда врло мало или никако, баш због хипотеке Secundus-ове, заинтересован у исход спора, неће, у вођењу овога, бити несавестан. Ово је, несумњиво, случај интервенције из § 65.. Интервенијент не тврди да право о коме се води спор — право својине на дотичној ствари — не припада ни једној ни другој парничној страни, већ њему, као што, за главну интервенцију, тражи § 66.. Далеко од тога да такву претенсију истиче, он, напротив, тврди да то право, та ствар јесте у власништву туженога. И у том баш тврђењу и лежи одбрана његовога права хипотеке.

Други случај споредне интервенције, у коме није у питању опстанак права интервенијентовога већ реализација тога права, био би на пр. овај. Дужник води спор о својини неког добра које је у његовим рукама. У тај спор може да се умеша прост, хирограферни, поверилац тога парничара, ако би остварење његовога права, права тражбенога, зависило од исхода спора; што би био случај, када дужник, осим спорног добра, не би имао других ствари из којих би се поверилац могао наплатити. Овде, као што видимо, сама егзистенција права умешачевога није у опасности, пошто ће то право преживети и рђав свршетак парнице коју дужник води: овај ће и даље остати дужник, јер се нико не ослобађа својих обавеза зато што не би имао чиме платити их. У питању је, у овом случају, само реализација повериочевога права, које, фактички, не вреди, ако је његов дужник потпуно инсолвентан. Својим учешћем у спору, поверилац ће помоћи дужника да овај добије, а, евентуално, спречиће и дужников consilium fraudandi. Дужник, равнодушан у исход спора због своје презадужености, могао би намерно парницу изгубити и повериоца свога оштетити. Јасно је да је и ово случај интервенције из § 65. а не из § 66..

У коме року или, боље, у коме се стадијуму спора може умешач умешати?

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Живојин М. Перић.

---

[2]) В. ипак §. 221. грађ. законика (са допуном од 5. маја 1864. год., зб. XXVI., стр. 229.).

[3]) Може ли се прави господар умешати и државинском тужбом, поименице тужбом recuperandae possessionis? Ми мислимо да може, само ако су испуњени услови за подизање такве тужбе. Другим речима, ако је парничар, тужилац или тужени, који држи спорну ствар, ову прибавио од правог господара vi, clam или precario, тада овоме, против онога који му је тако ствар одузео, припада interdictum recuperandae pessessionis, и ту он има да утврди, не своје право својине, већ просто тај факат да је он био у државини ствари, када га је ове садашњи држалац, на један од горња три начина, лишио, Тако исто могло би се интервенисати и тужбом која се зове Publiciana actio. Њу предвиђа аустр. грађ. законик у §. 372. који вели: „Ако тужилац не може потпуно да докаже својину на ствари коју неко други држи, али утврди пуноважан наслов (den gültigen Titel) и истинити начин (die echte Art) којим је дошао у државину те ствари, то ће се он ипак сматрати као прави сопственик наспрам сваког држаоца који никакав наслов своје државине не може да покаже или чији је наслов слабији.“ Publiciana actio која чини средину између интердиката retinendae и recuperandae possessionis и петиторне тужбе, rei vindicatio, води своје порекло из римскога права где ју је, базирајући се на искуство, установио претор (Sohm, Jnstitutionen, S. 325 à 327.; Stubenrauch, *Commentar zum allgemeinen oesterreichischeu bürgerlichen Gesetzbuche*, S. 470; Rušnov, *Tumač općemu austrijskomu gradjanskomu zakoniku*, I, Str. 529 i 530).

Затим, могло би бити места интервенцији и у једном државинском спору. Тужилац тражи од туженог ствар било тужбом recuperandae possessionis било тужбом Publiciana actio. Требало би и ту допустити правом господару интервенцију, ако би се државински спор могао ту свршити на његови штету. Наравно да, као и у горњем случају, он би могао интервенисати помоћу државинске или петиторне тужбе. Ако је тужилац подигао interdictum recuperandae possessionis, интервенијент, само ако би за то имао све услове, могао би се, такође, таквим интердиктом умешати у спор. Његов би interdictum recuperandae possessionis био управљен против туженог, код кога се ствар у питању налази, са изгледом на повољан исход и поред тога што би тужени, можда, успео у спору са тужиоцем, благодарећи ексцепцији vitiosae possessionis на коју би се евентуално могао, наспрам тужиоца, позвати. Јер у односима његовим са интервенијентом, та ексцепција је без вредности.

Разуме се да су сва ова питања сумњива у нашем приватном праву, пошто је наш грађански законик и сувише лаконски обрадио тако важну материју као што је теорија државине и њене заштите. В., код А. Ђорђевића, *Државина*, стр. 128. à 134., умесне прекоре упућене, поводом овога, на адресу редактора поменутога законика.

Да ли би могло бити интервенције и у случају кривичног спора у коме би се имало решити и грађанско питање? [В нарочито § 300. крив, суд. пост.]. Не видимо разлога за негативу, ако су само испуњени услови § 66. грађан. суд. пост., поименице ако би интервенијент показао свој правни интерес да се умеша.

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ

(1793 — 1869)

III.

Полиција у Србији од 1804. — 1869. год.

(НАСТАВАК) 13

Год 1827 Совјет је претворен у *Велики Суд Народни*, који је под 1 јануаром 1828 год, издао нову уредбу о суђењу, којом је у исто доба установљена и једна нова врста полицијских органа — *варошки полицаји*.

Наређења ове уредбе, која су се на њих односила, гласе:

„§. 22 У согласију с кметовима варошким, да изабере (магистрат) за кнеза варошког онаквог човека, кои буде зато дело способан, коиће плату своју од вароши имати, и коиће не само досадању варошког кнеза дужност но и полицајску исполњавати, и која у том састои се: да мотри на странке

с пасошима и без пасоша у чаршију доходеће људе, и такове да Магистрату представља, да варошане нарећује ноћу у патролу, која како од ватре, тако и од сваке опасности чаршију да чува. Да мотри у чаршији на опредељене таксе и мере њиове, и предступнике овог Магистрату да јавља. Да налаже у чаршији и по сокацима чистоту набљудавати и нато смотрение да има. Напоследак да мотри на онакове у чаршији људе, а особито на Бећаре, кои се ни у каквом делу незанимају, но беспослени скитају се, и такове Магистрату да јавља; кое Магистрат без добри Емаца у вароши и чаршији да нетрпи.

§ 23. Да на подозрителне и опасне људе особито внимание има, и кад такове трефи, од кое стране они били, да ји у апси, и овамо Суду Народњем известие онима пошаље.

§ 24. Да од Кнезова Нахијскији иште браве, кои би се у Нахији без Сајбије нашли, и кадсе њима такови предаду, да за сваког у три пазарна дана у чаршији преко телала објави, и акосе зато време Сајбија Браву нађе, да му га предаду, а коли се пак зато време Сајбија Браву ненађе, да с писмом своим за њега нама јави[1]).“

Пада у очи, да су избор варошких кметова (полицаја) и надзор над њима остављени судовима, дакле онако исто као што је било у првом периоду са *мягистратуалним - вице полицајима.*

И још нешто:

Из изложених редака, и §§ 12 и 20 ове исте уредбе, јасно се види да су судови у ово време били надлежни за један део чисто полицијских дужности, као што су: *шутне исираве, надзор над странцима и одређиваше такса животним намирницама,* а ове исте дужности обављали су судови и у првом периоду. Са развитком друштвеног и државног уређења, развијала се, сасвим природно, и власт судова на штету полицијске власти, али како појам о задатку и дужностима ове последње није још био пречишћен и опредељен, то је у пракси наступила једна мешавина између ових двеју власти, које је нестало тек после Сретењског Устава.

Поред установе *варошких полицаја*, година 1828 обилује још једном новом полицијском установом. Уредбом Вел. Народног Суда од 16 маја ове исте год. № 263, по наредби кнеза Милоша установљена је у Београду нарочита полиција од тројице полицајаца, којима је за старешину одређан кнез варошки (Петар Лазаревић). У уредби се вели, да ће ову полицију плаћати и издржавати варош Београд „*пошто са осталима не даје никаква данка*[2])“

Постављање кнеза Петра за старешину београдске полиције објављено је београђанима овом кнежевом наредбом:

„Сматрајући на злоупотребленија и непоредак, који је до сада међу житељима вароши и предградија Београдски, по свима честима чињен, и рад свему томе учинити конац; постављам кнеза Петра Лазаревића, кнезом варошким у вароши Београдској и к овој принадлежећим предградиама Сава Махали и Пали лули. Њему је препоручено да у свему нужни полицијски поредак заведе и настојателно чува сврх чега и пространа Наставленија Моја има. Познавајући способности његове, надам се, да ће он достаточно дужностима званија његовог саотвјествовати: *а кнезовима и кметовима,* трговцима и еснафима и свима житељима Београдским и к Београду принадлежећих предградија: острејше налажем, да предименоватог кнеза Петра, за кнеза и старјешину свога признају, да се заповестима и наредбама његовим повинују и да му у име Моје пристојну почест одају. Из числа њихног неизузимају се ни страни, у Београду находећи се, подајници, кои су такође дужни, као што је и у свим прочим државама, обично живећи овде, владати се по законоустановлениама и обичним уредбама ово — земаљским; а ком би се између њих ова уредба несносна учинила, премда к взајмном поредку, безбједију, следователно и общчем добру служи, и ништему није противна њихним подајническим дужностима — *ономе на вољи стоји не сједити у Београду*“[1]).

С погледом на државно-правни положај Србије у ово доба, изложена уредба веома је значајна са својих одредаба о странцима.

Марта 3 год. 1829 под издата је од стране кнеза Милоша и Народног Суда једна *уредба*, упућена у виду упутства „*Свима Кнезовима нахијским*“, и то је један од најдрагоценијих докумената за правилно појимање карактера, задатка, дужности, надлежности и права полицијских власти овог времена. Ради овога преписујемо је од речи из *Права* за 1885 год (стр. 114—119). Она гласи:

„Его Сијатељство Господар и Кнез наш Милош Обреновић к немалом сожаленију своем дознао е за многе неисправности код неки Кнезова, да они данну им власт над народом на зло употребљавају; да су неки напрасни, неки по атару, или пизми суде, неки глобе себи дозвољавају, неки су небрежљиви у испуненију свое дужности, неки пак незадовољавају се с два посленника от главе више от народа истјазавају, и употребљавају ји не само на обработание домаћи миљкова, но на изнађенне беглучке или преорате сеоске њиве у Кнежини. Неки су тако горди да све људе, кои пред њега (Кнеза) изиђу, без сваке разлике праве и криве псују, и непристојним именима изазивају.

К тому дознало е Его Сијатељство, да и неки надзиратељи добара народни, како — ти: мукада, ливада, винограда и воћњака недозвољенно дјело чинили су, људе без разлога на кулук изгонили, свакојако насиљавали и глобили. Овим се велико незадовољство међу Народом раја, и народ мисли, да Его Књажеско Сијатељство ово дозвољава чинити. Кнезови пак не само што оваково злоупотребленије јављали нису, но оним, кои су се тужили, отговарали су: „Господар тако заповједа“.

Представивши Его Књажеско Сијатељство овакова злоупотребленија Кнезова Нахијски, Кнезова от Кнежина, и надзиратеља добара народни 1. Февруарија т. г. писмено Суду Народњем на промотрение, заповједити благоволило е предузети онакове строге мјере, коим би се скоро сва реченна и проча злоупотребленија скоро изкоренила. И тако ми, сљедујући Височајшој вољи, за нуждно судили смо поставити сљедујуће точке, и како:

1. Кнез никада, да негуби из очију своји приљежани к служби своеј; и зато, да се по често и по важности обстојателства и времена у кнежини своеј находи.

2. Кнез, да оне људе, кои му доходе на суд, человјечно и пристојно прима, неотносећи главе от њи, ибо све су ово браћа наша.

3. Кнез тужитељу без обтуженог, и без довољно сведочанства, да не суди.

4. Кнез у пресуђивању спокојно и равнодушно, да саслуша сва показанија тужитељева, и оправданнија обтуженога, неплашећи ји, непсујући, и неизговарајући никакови непристојни рјечи, ни тужитељу ни обтуженному, јошт м ње, као што е

[1]) Право за 1885 год. стр. 331.

[2]) Ове податке о првој београдској полицији после новог ослобођења добили смо од г. Алексе Јовановића, државног саветника у пенсији.

[1]) Путопис М. С. Милојевића, стр. 6.

се до сад догађало, да неби Кнез све собранне сељане без разлике грдио, ибо овако са свим људ'ма поступајући вообшче, чим ћемо доброг от злог отликовати?

5. Кнез сваком преступнику безпристрасно, да суди, нити кога атаром оправдавајући, нити пизмом осуждавајући, но испитав точно с кметовима преступление и наводећи довољно свидјетељства, ако ние преступление важно, и распре у коим небисе обе стране на изреченни кнезовски суд сагласиле, равно и оне распре, от који бисе ресум какав узимао, Кнез Магистрату от Нахие да пошиље.

6. Кнез преступника са 25. штапа казнити може, а свакога преступника, заслужавајућег казну већу у Магистрат, да пошиље.

7. Како Кнезови от Кнежина међу собом, тако и с Кнезовима от Суда, да су у взаимој љубави, почитанију и согласију.

8. Кнез от Нахије, или Кнежине сваког оног Магистрату, да преда, кога би Магистрат от Кнеза поискао. И будући, да Кнез от Кнежине, или Кнез от Нахије свое мјесто у засједанијама Магистрата има, то када буде Магистрат каква преступника за важно каково преступление, како ти: за убијство, или велику поару судио, позваће и Кнеза от Нахие или Кнежине оне, и два кмета из истог села, из кога е преступник, да и они — Кнез и Кметови — Суд боље извјесте, како о судимој погрјешци, тако и о поведенију пређашњем преступника, а потом, да и мњенија своја заедно с Кнезовима Магистрата даду за судимог преступника.

9. Сваки тужитељ, да се држи овога реда: најпре, да се суди у селу код своег кмета, потом код Кнеза от Кнежине, или Нахие, от кнеза с описанием преступленија, да се пошље у Магистрат.

10. Кнез добро да мотри на пресуђивања кметовска да небуду пристрастна.

11. Кнез, описав точно преступление с довољним свидјетељствима утврждено, да изда свое мњение, и овако да га Магистрату пошиље.

12. Кнез нипошто да се неусуди, под каквим то било именом узимати от кога мито, или глобити га, ер како мито, тако и глоба лишава се чина, а с'увише биће пред Народом обезчешћен.

13. Ако би две терајућесе стране биле из едне Нахије, а из разни Кнежина, то Кнез от Кнежине да пошље тужитеља у Магистрат, а Магистрат ће позвати онога из друге Кнежине, и распру им саслушати и пресудити.

14. Ако би кои тужиосе код Кнеза своег на човека из друге Нахие, то Кнез нека пошаље оног тужитеља Магистрату од свое Нахие, а Магистрат овај нека се споразумје с Магистратом от оне Нахие, у којој находисе обтужени, поради распре.

15. Кметови, будући из најотабранији људи сеоски избрани, по Вичочајшој вољи, не могу бити казњени ни от Кнеза от Кнежине, нити от Магистрата по наособ, или еден без другога, но ако би какав кмет погрјешио селу своме, Кнезу Срезскоме, или другоме коме, то онда кмета оног треба дозвати у Магистрат Нахие оне, онде, да се његова кривица предузме. У засједанију ономе мора бити главни нахијски кнез, или његов намјестник (понномошчник) Кнез Среза оног, откуда е обтужени кмет, и обични членови Магистрата истог. По достаточним Испитима, и доказатељству, ако кмета крива нађу, могу га из службе извадити, и по погрјешкама казнити, без даљег о том истражавања. У случају, ако согласни неби били између себе за пресуђење кривца, то онда могу описати кривицу ону Суду Народњем Сербском на расмотрјение, и по ономе очекивати рјешение Суда Народњег. И сваки пут мњенија обе стране точно описанна да пошаљу.

16. Кнез, да буде задовољан Књажеском милошћу, која одобравајући Кнезу от сваке порезке главе повјерене му Кнежине (или Нахие) по едног посленика на обработание миљкова, узимати опредјељује заедно, да се ови посленици не само на обработание његовог единственно миљка употребе, но и на обработание миљкова и други чиновника и служитеља народни, кои се у Кнежини (или Нахии) његовој с своим домовима налазе: и ови посленици да обработавају само њнове домаће миљкове, а не на страни. Међу тим опредељује се и един посленик от сваке главе порезке, кромје вишеозначеног, кои ће за обшченародну послугу употребљен бити.

17. Кнез, или сам по себи, или по наговору њеког сељака, да неправи воденице, или што било друго у селу, што — би ономе селу на штету служило.

18. Како што е сам Кнез обвезан точно владатисе по издатим овде заповјестима, тако исто дужан е мотрити и на проче служитеље народње, ма кои они били, и кои власти његовој неподлеже, да и они што противно по Народу нечине. И ако би опазио да речени служитељи против издати заповјести поступају, дужан е отма јавити Суду Народњем, описав точно и совјестно у чему се преступленија они служитеља состојала.

19. Кнез сваког незадовољника, и кои би противне рјечи против верховне власти изговарали, Суду Народњем с описанием њнова незадовољства, или противнии рјечи, да пошаље.

20. Кнез добро да мотри на странне и бећаре: имају — ли они Пасоше от Правитељства нашег, по каквим дјелима налазе се у Вилајету; и ако — би подозрјение каково на њи пало, или нејмали — би исправна Пасоша, да ји с описанием кривице у Магистрат пошаље.

21. Кнез може Пасош дати људ'ма, или надничарима из свое единственне Кнежине, кое он добро познае, до у ближњу Кнежину или Нахију. Ако би се захтевао даље путовати, от Магистрата да узме.

22. Кнез дужан е браве, кое се у Кнежини без Сајбија нађу, Магистрату своем предавати, а Магистрат има наставление како ће с њима поступати.

23. Подозрителног човјека, коме би се без довољно доказатељства каква кривица приписивала, и он признао ју неби, боем и мученијама да непринуђавају да показанно на њега дјело призна, но точним и порјадочним Испитима и рјеч'ма дужни су онаквог донде доводити, док би, ако е крив, кривицу признао. И зато да Кнез оваковог подозрителног човјека у Магистрат пошље, гди се боље испитати може. Изузимајусе из овог реда подозрителни за маловажне краће, као прасаца и јагањаца; кое се често при чобанима и другим по сели момчад'ма догађају, кое Кнез соразмјерно подозрителне кривице и подозрителног ошинути може да кривицу призна. Притом примјетити треба да подозрителни не по леђи но по надлежности, т. е. по дебелим месима казњен бити има и бој за таково подозрјение от 25. штапа, више да не превосходи.

24. Кнез добро да мотри да сељани уреченно своим спахијама точно издају.

25. Да мотри Кнез на трговце и на калаузе: имају — ли свое Изуне от Суда Народњег, кои небуде имао да му недопусти трговину какову водити.

Све ове преднаведенне точке, које је Народњи Суд са одобрением Его Сијатељства назначио, препоручујемо и налажемо свакому Кнезу да ји често прочитава и точно испољњава.

Данно у Крагујевцу 3-ег Марта 1829 года. Бр 6 и Бр. 729".

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

IV

Послови једнога криминалисте, једног кривичног иследника су веома тешки и компликовани. Несумњиво је да се у замршеним пословима око истраживања истине у кривичним делима морају дешавати погрешке. Најтежа ствар у криминалистици јесте изналажење истине из безброја разних чињеница и факата који истину могу да прикрију.

У овом поступању могу се у главном уочити два случаја; први је где кривац неће да саопшти истину, а други је где ни сам он не зна и не може, или не уме да је изнесе.

Најбоље криминалисте наглашују да је у пословима истраге, где се не може на први мах да умотри истина, најважније имати присебнога стрпљења. Стрпљење је у истрази веома потребно. Наравно, веома је тешко. готово немогућно, имати стрпљења, када се, услед нагомиланости послова, нема времена; а баш код данашњег правосуђа нагомиланост послова је огромна. Али то не сме и не треба да буде никакав разлог за овлашно вођење кривичних истрага. Криминалиста не само да мора имати стрпљења, него, он мора имати и довољно времена. Тад може правосуђе вршити своју благородну и корисну улогу у друштву. Није без разлога оно што наглашава Грос: да правосуђе у једној уређеној земљи мора да унесе у своје послове толико радне снаге, да се свако кривично дело може до ситница испитати и проучити. Народ, чије представништво не би давало потребна средства за добру правду, не би ни имао права на заштиту правде и закона. Каква је правда у једној земљи — таква је и сама земља. —

Кривац, злочинац, кад стоји пред иследником, често пута има обичај да много излишнога изнесе у својим исказима. Велики број криминалиста иследника подносе те исказе равнодушно, не захтевајући да се кривац придржава предмета и да кратко и стварно излаже предмет због кога је пред иследником. Нема сумње, кривац или злочинац, који намерно развлачи своје излагање, намерно околиши и износи непотребне околности, обично истрчи, изгрбља се и често изнесе и оно на видик, што се по неки пут ни са највећом муком не може да искуша.

Ми за овај мах нећемо говорити о тим кривцима који намерно и смишљено отежу своје исказе и тим отежавају рад једног криминалисте. Ми се заустављамо код случаја где исказник пред иследником одуговлачи ствар, не знајући да он то чини. Највећи број криваца, које криминалиста испитује и чија дела испитује, одуговлачи ствар својим исказима, не знајући да то чини, дакле нехотично. Шта више има оваквих случајева: иследник, при испитивању каквог кривичног дела каже кривцу и нарочито нагласи да овај не помиње излишне ствари; овај то не послуша, јер он не зна шта је у његовом целокупном исказу излишно, а шта не, и често пута бива, кад му се то каже, да баш изостави оно што је важно и од пресуднога значаја, а истакне и нагласи оно што је са свим споредно, па и безначајно.

Највећи део оних људи, који излазе пред иследника, кад ступају да одговарају, заранише спреме се и смисле шта ће рећи. Зато сви они заранише сређују своје мисли и идеје по предмету, ради којег и стоје пред законом као кривци. Ко пред иследником одговара само „да“ и „не“, тај нема у својој глави никаква реда, нити у опште икаква плана. Међу тим онај, који хоће ма шта да каже пред иследником, па било то истина или лаж, тај мора заранише да се среди, да прибере и сложи у целину све оно што је рад саопштити у своју одбрану.

А према таким кривцима иследник мора имати стрпљења. Тежак услов, али веома потребан за криминалисту. — Показало се у много случајева при кривичним испитивањима, да не само деца и тешко схватљиви или ограничени људи одговарају сакато, са „да“ и „не“, него да то чине и врло интелигентни људи. Код оваких случајева ваља пазити да се избегне дејство сугестије од стране иследника. Јер он може постављати таква питања, помоћу којих он сазнаје оно што исказник није ни хтео ни намеравао да каже. Они који пред судом или иследником силом и тешко и скучено одговарају нису иначе у животу вазда ћутљиви. Али ипак, из таког понашања може унеколико да се умотри општи карактер тих људи. Потребно је да криминалиста, који чини какво испитивање, има духа и ума, те да би могао и умео из кратких, често оскудних и недовољних одговора склопити праву слику о оном што је рад да сазна и проучи.

Једна од несумњиво врло важних особина јесте иследникова умешност да наведе и упути кривца на тачно, кратко и верно излагање онога, што је било и што је предмет истраге. При оваком послу, на првом месту, криминалиста има да утврди једну важну околност: он има да утврди на ком нивоу умном и моралном стоји кривац. После овога он се сам мора наћи у сфери кривчева духа и схватања — он се мора спустити на његов ниво; јер због краткоће времена и многих других околности он није у стању уздићи кривца на свој ниво и до сфере његова појимања.

Тежња правосуђа је да кривац, злочинац или сведок буде самосталан и независан у свом излагању за време истраге т. ј. да најважније предмете посматра и описује без ичија уплива; да је ослобођен од свију предрасуда и утицаја и да на ствар гледа, као што би гледао кад ништа и нико не би на њ упливом дејствовао.

Није важно само отклонити специјалне упливе, н. пр. дејство страха или преплашености, дејство једа, гњева и других психичних момената, који заиста делују на душевни живот и на ток исказа, него је важно и потребно исказника, па био он кривац или сведок, учинити са свим независним од самог предмета, и ако се он налази у њему. Краће речено: *треба уочити како исказник мисли, а не како говори, па затим урадити да говори онако како мисли.* За саму ствар истраге, као и за сам предмет то је од пресудна значаја. Грос помиње овакав случај: један прост, али врло честит и скроман човек, који је век провео у шуми, радећи на горосечи, стално је одрицао да је његов брат убијен због љубоморе. Никако није хтео признати да је над братом учињено убиство из љубоморе. Кад је дошло да се говори о мотиву убиства — стало се. Љубомора није била мотив за извршење злочина. Него шта? — Тада се иследник досети и рече да је убиство због девојке, а овај без даљега околишавања одлучно потврди: „тако је, због девојке“...

Ван сваке је сумње да је посао истраге тежак и заморан посао, посао мучан и заплетен; али ипак криминалиста има начина и могућности, да се оријентише у својим пословима и да нађе истину, која је главни предмет целокупног његовог рада и истраживања.

Не треба заборавити да криминалиста има већином посла са необразованим или полуобразованим људима. Они, који долазе пред иследника већим делом су и неваспитани довољно. На њихов ниво ми не можемо одмах да се спуштамо, нити да се пренесемо у њихову душу, да се умислимо у њихове поступке и мотиве. С тога је врло тешко унети се у свет идеја и представа кривца или злочинца. Но, с друге стране, искуство је показало да је и са јако интелигентним и образованим људима посао испитивања веома тежак и мучан. У колико је мука око испитивања кривице коју је учинио прост, необразован или неваспитан човек, у толико је исто тешко водити испитивање над човеком, који високо стоји изнад нивоа нормалнога образовања и васпитања. Грос наводи један случај. Он је имао да састави протокол и да узме исказ од једног научника, човека светског гласа и имена у науци. Исти се исказ тицао неког кривичног дела, при коме је славни научник случајно био сведок. И шта је било? Грос прича да га је славни научник славно намучио. Сам исказ је био невероватан. „Или, вели Грос, реч, коју сам диктирао, или реченица није му била погодна. Многе му речи изгледаху јако оштре, неки изрази претерани, други недовољни. Тако до краја. Остављам на страну то, што сам пола јутра употребио само на састављање протокола, који је био два пута писан и преписиван, на неколико места брисан, поправљан и дотериван, ипак испитивање испало је тако сакато да је почетак противословио свршетку. Искази славнога научника, са светским гласом и репутацијом били су пуни супротности, а што је најглавније, показали су се тотално нетачни. Јер се ускоро, другим сведоцима, који су били обични људи, непобитним исказима утврдило, да је другаче било, да је друго истина; а велики и славни научник је из пуке савесности, из претеране предострожности и сувишне тежње за тачношћу најзад толико се занео, да више није тачно знао шта је видео, те се тако цео његов исказ показао да је без вредности остао“... Грос на завршетку тврди да су и друге

криминалисте имале сличне случајеве и забележиле. —

Ако би дакле запитали: кад треба иследник претпоставке да прави, одговор би био: никако и нигде. Али не треба ни сву веру поклањати исказима и посматрачкој способности оних, који исказе дају. Људи обично говоре да су то или ово видели или чули, а у ствари су другаче и видели и чули, него што причају.

Лагано корачање унапред у ислеђивању, то је прво упутство које криминалиста има сам себи да постави. Краус је још почетком прошлог столећа згодно приметио: свака снага прво треба да се развије, да би се могла применити. Највише вештине показује онај иследник који разуме и има начина да појаве о којима исказник говори веже са сличнима о којима они знају или у којима су раније били. Мора се што но реч, наћи претходник, боље рећи отац једној појави или идеји — јер и појаве и идеје имају своје родитеље, претке и потомке, као и људи што их имају.

Не подлежи никаквој сумњи, као што у целом животу, тако и у овим питањима и предметима, преовлађује егоистични моменат. Сваки има у првом реду интереса за себе самога. Интересира свакога у првом реду оно што се тиче непосредно њега, његове средине, разуме само оно што он зна, тражи и преживљује и ради на првом месту у корист своје личности. Ваља о том осећају егоистичности водити велика рачуна и у криминалистици. Егоизам је пресудан агенс у кривичним појавама. Суштина кривичнога дела има у основи својој огромну количину егоизма, и на крају крајева он избија на површину. Врло се често деси и врло је велики број анонимних и псевдонимних злочинаца у току саслушања издало се када су почели износити предмете и околности који се тицаху њихове личности, њиховога „ја“. Многи злочинац је једино тако и показао траг, што у извесном делу није умео да прикрије своје „ја“.

У опште узевши егоистичност, у њеном широком значењу јесте једини подстрек у човеку, на који се он потпунце може ослонити при сваком раду и који се јавља као стални мотив у свима пословима. Љубав, верност, часност, вера, љубав према отаџбини — све су то мотиви који могу да делују и да не делују; све то може важити и не важити, подстицати на какво дело и не подстицати и — све то може пасти пред једним најјачим подстреком и мотивом, пред егоизмом. Десет пута можемо се ослонити на те особине душевне; али једанаести пут могу се одједном срушити као кућа од карата. Али егоизам, лењост и сујета људска јесу вазда чврсти као град, као стена; те се особине из човека не губе; оне не падају, дејство њихово се стално одржава. Што је на њима подигнуто то се сигурно држи. Рецимо простије: егоизам (јер лењост и сујета су само квалифицирани егоизам) је једини најснажнији подстрек, једини најсталнији мотив при вршењу свију поступака и извођењу свију дела, а нарочито криминалних. (свршиће се)

М. Павловић.

КРИВИЧНИ ЗАКОН

Од претпоследњег издања кривичнога закона (1900 год.) овај је претрпео толико измена, да је Министарство Правде осећало потребу, да приреди ново издање, у које би ушле и ове измене, па је то и учинило, те тако сада имамо пред собом издање од 1905 године.

Учинили бисмо грех, кад не бисмо признали, да онај, чијом је иницијативом учињено ово прештампавање, заслужује захвалност свију оних државних службеника, који се баве применом овога закона, а упоредо са овим и оних лица јавних професија, која такође морају да знају тачно одредбе овога закона.

Али, као год што смо готови да похвалимо саму идеју о овоме новоме издању, тако исто присвајамо себи и то право, да изнесемо махне, којима као да обилује ово издање.

Ово, пак, чинимо тим пре, што смо ми још у 1902 години, у Полицијском Гласнику, изнели погрешке запажене у претпоследњем издању, па је сада било лако да се оне избегну и не понови оно, што је раније учињено.

Не улазећи у испитивање тога, зашто се Министарство, односно уредништво није користило подацима, које смо му били раније пружили у поменутом листу, ми ћемо сада да пређемо на саму ствар.

Као што се зна, дакле, прештампавање извесних закона врши се из двојаких разлога — или што су сви примерци распродати а тражња међутим још није подмирена, или што су извесне одредбе укинуте или замењене, па укинуте треба избацити из књиге и нове узети, како би они, који се тим законом служе, сигурно знали: шта у времену примене важи а шта не.

Прештампавање кривичнога закона није изазвао онај први разлог, него овај последњи, и онда се с правом могло очекивати, да ће он ту потребу и подмирити; али како нам сама књига казује, томе задатку није одговорено, јер је у ово издање унесен знатан број одредаба, које су или изречно укинуте специјалним законима, или на тај начин, што су доцније донесени нарочити закони, који регулишавају сасвим друкчије оне одношаје, које је до сада регулисавао кривични закон, те по томе његове одредбе не вреде више, јер су у сукобу са одредбама специјалних закона.

Да би утврдили прекоре које чинимо, ми ћемо одмах приступити изношењу ових одредаба, те тако уједно припомоћи, да се при примени закона избегну погрешке, које су иначе неизбежне.

Дакле, већ код §. 331, учињена је погрешка, што није назначено, да он више не вреди, нити се по њему може вршити кажњавање, пошто су кривице ове предвиђене чл. 21. тач. 8. закона о уређењу санитетске струке и чувању народнога здравља.

Одредбе кривичног закона не могу се примењивати велимо, јер су у противности са санитетским законом и у погледу максимума саме казне, а и у погледу надлежности власти, а у тач. 11. чл. 35. овог закона јасно стоји, да се укидају сви они закони, који би били противни његовим наређењима.

Одмах за овим долази §. 334, који говори о продаји отровних ствари без дозволе власти.

Ова одредба и ако није изречно укинута, ипак не важи више, јер је питање о начину држања отровних ствари регулисано правилима о држању и продавању отрова чл. 19. (санитет. зб. књ. II. свеска III. стр. 33). и казна предвиђена чл. 14. т. 25. закона о уређењу санитетске струке.

После овога долази §. 334. под а, који је такође замењен законом о уређењу санитетске струке, на име т. 7. чл. 16. и тач. 26. чл. 24.

Његовој примени апсолутно не може бити места, јер је минимална казна његова мања од оне, коју предвиђа т. 7. чл. 16. закона санитетског.

Код тачке 1. §. 335, нема никакве напомене, да она више не важи за оне, који у води рибу трују, јер се то сада казни по чл. 13. и 24. закона о риболову, а да остаје у важности само у ономе своме делу, колико говори о продаји троване рибе или оне, која већ прелази у трулеж.

Код §. 365. задржата је тачка 6.

Она међутим, не важи више, јер постоје правила о проституцији од 31. јула 1900 г. Сбр. 6974, по којима се проституција казни и кад није у виду заната (т. 12).

§. 367. остављен је цео, и ако одредбе његове предвиђене тач. 2, 3, 4 и 5 не вреде више, јер су замењене чл. 173 и 174. закона о црквеним властима источно православне цркве.

§. 371. који говори о јексичним мерама, такође не важи, јер то питање сада регулише чл. 27. закона о метарским мерама од 1. децембра 1873. год.

§. 373. такође је штампан, а он међу тим, не важи, јер је замењен § 11. и 12. механске уредбе од 1864. године, која ове случајеве о отварању механа без дозволе, сасвим друкчије одређује.

У § 375. остављене су тачке 3 и 4, а оне више не важе.

Како су са њима у вези и т. 4. § 339 као и т. 6. §. 395. кр. закона, то ћемо о свима њима на овоме месту и говорити.

Дакле: од појаве закона о шумама, све кривице, учињене у шумама или забранима: државним, општинским, манастирским, црквеним и приватним, дакле на оним просторима, о којима овај закон говори, казне се по закону о шумама, а не по кривичном закону.

Како и кажњива радња, предвиђена тачком 3. §. 375. крив. закона, долази у ред кривица, које казни закон о шумама, то је тачка 3. престала да важи.

Како се, међутим, ни под шумом ни под забранима не могу разумети она дрва, која су засађена по њивама и ливадама, појединачно, па била она родна или не, то се, наравно, за сечу ових неће судити по закону о шумама, али не ће ни по § 375. т. 4. већ по чл. 8. закона о уређењу

воћарства, који за ове случајеве прописује специјалну казну, докле год се кривица јавља у оном облику и размери, како се тамо предвиђа, иначе по §. 291. крив. закона.

Исто тако нема места даљој примени ни тачке 4. §. 339. за сечу и кварење дрва поред пута, пошто је казна у чл. 8. закона о унапређењу воћарства, већа од оне, која је предвиђена тачком 4-ом.

Што се тиче тачке 6. § 395. кр. зак. о њеном укинућу могло би бити двоумљења само по томе, што је законодавац вршио у 1902 год. ревизију овога §-а и мењао тачке 4, 7 и 8 и додао 13-ту а 6-ту оставио онако, како је и раније гласила, те би се имало узети да она важи; али како су опет по правилу које постоји, одредбе из специјалних закона, кад су у сукобу са кривичним, претежније, то и за случајеве, које она предвиђа, важе одредбе чл. 8. закона о унапређењу воћарства.

И тачка 12. овога §-а (275) не важи више, јер је замењена чл. 28. закона о чувању пољског имања.

§. 380. замењен је чл. 18 и 19 закона о чувању пољског имања.

§. 381. не важи више после појаве закона о уништавању штетних животиња и биљака и о заштићавању корисних животиња, јер овај последњи предвиђа много већу казну од оне у кривичном закону.

Код § 382-ог задржата је тачка друга, која говори о лажним мерама, и која сада важи само у ономе своме делу, који није замењен законом о метарским мерама, а о томе нема никакве напомене.

Задржата је и тачка 1. §. 392. која говори о казнама оних, који не мере робу на општинским кантарима, а она такође не важи, пошто је ово питање другојачије уређено законом о општинској мерини и казна предвиђена чл. 11-тим.

На послетку, није учињена никаква напомена код §. 393, ма да су одредбе овога у неколико замењене чл. 82., 83 и 118 закона о шумама.

Све ово што смо довде изнели јасно казује, да овом последњем издању кривичнога закона није поклоњена она пажња, која је требала да се поклони, и да они који имају да се служе њиме, морају бити веома пажљиви и обазриви, ако не желе да нанесу непријатности и лично себи и служби у којој су.

Како је, међутим, држава дужна да својим чиновницима пружи законе, који ће садржати само оне одредбе што важе, то не би било ни излишно ни неупутно, ако би Министарство правде, чије је издање и последњи кривични закон, било расписом, било једним службеним саопштењем преко „Српских Новина,“ поправило грешку, која је учињена од стране оних, којима је било поверено прештампавање закона.

Колико ће се придати важности овим нашим напоменама то је ствар одвојена, а ми кад смо већ у речи о грешкама ове врсте, нека нам је слободно да напоменемо и то, да смо и у најновијем издању кривичног судског поступка, самим површним прегледом, уочили, да је § 34 остао и даље, ма да је он укинут чл. 3. закона о истражним властима од 27. априла 1895 године.

Овај је опет замењен 15. октобра 1896 године, те сада Касациони Суд није више надлежан за оцену решења, донесених на основу §. 29. крив. суд. поступка, него Првостепени Судови.

Ово смо, рекосмо, уочили у кривичном судском поступку летимичним прегледом, али и ово је довољно да каже, колико је непажње било и при његовом прештампавању.

Дим. С. Калајџић.

ПРЕТРЕС СТАНА И ЛИЧНОСТИ[1])

I. Шта треба тражити?

На првом месту треба тражити средства и оруђа која су употребљена при делу, за тим ствари које носе на себи трагове од дела и ствари до којих је учинилац могао делом доћи. За тим треба тражити написе, нарочито писма, бележнике, дневнике. Често се из њих може добити слика целога живота дотичнога злочинца, његов карактер, његови односи и узрок делу. Неки пут се могу наћи забелешке о поласку на дело, као и писма, која се односе на предмет истраге. Треба пазити на упијачу хартију, јер се неки пут може и на њој видети шта је дотични у последње време писао.

Леон Пелцер био је оптужен, да је убио Бернаја, адвоката у Антверпену. На писаћем столу Бернајевом нађена је упијача хартија са отиском једнога писма, које је Пелцер тамо написао по извршењу дела.

II. Како треба вршити претресе?

1. Пре претреса мора се направити план тога, шта се хоће и у којим просторијама да тражи.

2. Треба избегавати претресе по ноћи; може нешто да се превиди, врата могу нечујно да се отшкрину и нешто да се баци на страну.

3. За претрес треба увек употребити више чиновника, да би врата и прозори били и споља довољно посматрани. Чиновник, који рукује претресом, не треба сам да тражи, већ само да надзирава рад другога и пази на то, да се што није превидело.

Приликом једног претреса, чиновник који је њиме руководио, за све је време седео на једном прозору; чиновници за то нису тражили шта је испод њега, али су баш ту лежали тражени предмети. Претрес је с тога остао без успеха. (Вајс Хун).

4. Ако претрес дође изненада, тако да се ништа није могло сакрити, треба на првом месту тражити предмете тамо где се обично у кући држе, н. пр. писма, нарочито из најновијег доба, у писаћем столу, фијоци од стола, стакленом орману, у дивану, у намештају, у оделу. Даље треба тражити тамо где је предмет морао бити у последњем моменту сакривен, дакле нарочито испод и изнад намештаја, у мрачним кутовима, у отвореним пећима и пепеоницама, на спољној страни прозора, а код станова близу крова по крову и олуцима.

Један осумњичени бацио је при доласку полиције новац у кутију од пепела, па рашчарао ватру, тако, да је усијан жар пао на њега. У другом случају сакривена је новчаница од хиљаду марака тиме, што је једним ексером утврђена за доњу страну фијоке од стола (Дрезда). У једном случају сакривени су неки списи испод лешине скоро умрлог човека (Хамбург).

5. Налажење *сакривених* предмета може се олакшати на ове начине:

а. Треба се потпуно пренети у личност онога, код кога се што тражи, у његов позив, његов положај, степен образовања, душевне способности и према свему томе умети оценити, која ће места изабрати такав човек за скривање ствари, н. пр. столар и дрводеља у дрвету, зидар у зиду, учитељ у књигама, човек који продаје птице, на дну кафеза у песку, домаћица у орману за рубље. Ко је нарочито дрзак и рачунџија, он оставља оно, што хоће да сакрије, на тако обичном месту, да се баш због тога и превиди.

Један лопов метнуо је неколико хиљадарки у једну већ употребљену коверту, која је изгледала стара и прљава, па је са свим отворено оставио међу своје хартије. Други је опет метнуо новчанице у један искрхан комад круте хартије, који је служио као подлога за лампу са петролеумом.

б. За време претреса треба посматрати понашање осумњиченога лица. Најбоље је пустити га да диван и сличне ствари сам расклапа, и при том сам парче по парче да отвара. Ако се на ком месту почне устезати или покаже какву узнемиреност, то мора бити да има што год подозривог. Том приликом треба да буде само једна личност, а никако више. И после свега претресеног треба тачно видети, да није што заборављено учинити. Ако чиновник сам врши претрес, други мора посматрати израз лица и поглед сумњивога човека. Ако се тражи у близини скривених ствари, он ће бити већином преплашен и раздражен, дисаће чујно, гледаће напрегнутим погледом, а спустиће поглед и умирити се тек онда, кад се удаљи иследник од скривених ствари.

Један је полицијски службеник неколико сати без успеха тражио новац у стану једног благајника осумњиченог за утају. Најзад разруши цео шпархерд у кујни, али и то оста без успеха. Паде му у очи, да је жена благајникова непрестано гледала у кујни на патос, где је стајала једна лужница. Он раскопа то место. На један метар дубоко у земљи наиђе на једну саксију, и у њој тражени новац. (Хаберланд).

Познати човек који чита мисли, Хумберланд, има да захвали посматрању раздражености других, што има успеха у тражењу ствари. Он је приликом тражења водио крај себе једног из публике, који је знао где је скривен предмет, држао га за руку и по слабијем или јачем удару

[1]) Овај је одељак преведен из дела д-ра Алберта Вајгарта: „*Kriminaltaktik.*“

пулса у жилама познавао је, да ли долази близу или се удаљује од сакривеног предмета.

6. Треба се чувати, да ко год не одбаци што за време самога претреса. У том циљу треба закључати или посести врата, све присутне поставити на средину собе и ставити их под стражу. Ако који хоће да изађе на поље, треба га претрести, пошто је вероватно, да има што при себи скривено и да хоће то да одбаци. Треба пазити и на то, да ко не баци што кроз прозор некоме на улици или у коју одају која је већ претресена.

Љубазница једног лопова за време претреса на један пут потрча ка пећи са речима: „Ах, искипе ми кафа," и баци у ватру украдене свилене пантљике.

7. Оно што се нађе најпре се скупи и склони; тачније испитивање одложи се за доцније. Никако се не смеју одмах постављати питања свима присутнима, од куда су нађене сумњиве ствари; боље је сваког понаособ питати.

III. Где треба тражити?

1. *Одаје за становање.* Треба најпре видети, које одаје служе за становање. Пошто се то не може одмах видети, треба узети све кућне кључеве и међу њима потражити, да нема који од њих, да се не подудара ни са једном од познатих одаја. У одајама треба пре свега видети, да ли има трагова од промене из новијег времена, н. пр. мрље на зиду, на поклопцима, недостатак прашине тамо, где је околина свуда попала прашином. Ако се нађу таква места, треба најпре њих претрести.

Да би се *зидови* могли тачно претрести, треба скинути све слике и одгурнути од њих намештај у страну. Ако се на њима не нађу никакве мрље, треба куцати по њима, да би се видело да ли ма где звуче потмуло или као из празног простора.

Ако се хоће да види, да ли је што сакривено испод патоса, може се видети и да се он не подиже одмах; треба само тачно прегледати места, где су даске уметнуте. Ко је нешто сакрио под патос, морао је пре свега дићи даску, а при том је готово увек морао ма и најмање повредити је. Ако се нађе, да даска није повређена нарочито на оном делу где је укуцана ексерима, онда није ништа ни сакривено под њом.

Патос од паркета треба тако претрести, да се види, да која дашчица није искочила или није утврђена, већ се мрда, јер су те дашчице у вези и при померању немогу се лако поставити у првашње стање.

У *пећима* треба претрести пепео и отвор где се ложи ватра. По некад се може у пећи наћи нагорела и изгорела хартија. Ако се нема времена, да се та хартија одмах извади, треба се побринути, да у пећ не уђе јака промаја, па искрха и растури ту хартију. У том циљу треба добро затворити врата на пећи или треба извући сулундар. Даље треба тражити, да није у пећи каљ или који камен вађен, па поново уметан. У важним случајевима треба целу пећ однети.

И на *оквире од врата* треба пазити; они су по који пут шупљи и за то особито подесни за крије̂ње разних ствари.

Увучене *прозоре* и *врата* треба затворити; често се дешавало, да је иза њих нађена, сакривена покрађа.

У *подруму* треба бости земљу танким, шиљатим гвожђем, да би се видело, да ли је где скоро копано. За тим треба посути по поду мало воде; где је земља скоро ривена, вода ће брже санути и пуштати клобуке. Ако је подрум калдрмисан, треба га и тада полити водом, па гледати на пукотине и бразде, где ће вода већом брзином санути. Степенице подрумске треба претрести, да ли су учвршћене и да ли има у њима који камен на несигурној основи.

На *тавану* и *крову* треба претрести све кутове, места иза црепова, рогове на крову, околне ствари, отворе кроз које се улази на таван и кров, и сву околину на крову.

У *нужнику* треба видети, да није што год унутра бачено, а по потреби и испчистити га у том циљу. Злочинци бацају често у нужник ствари које би их могле одати; за то они по неки пут употребљавају у том циљу нужнике за јавну употребу.

2. *Намештај и друге ствари у стану.* У орманима, диванима, пултовима и столовима треба претрести све фијоке; ове треба са свим извући, па прегледати да нема што год сакривено у позадини њихових шупљина. Мерењем се може утврдити, да нема тајних фијока. Код столова треба прегледати њихове доње стране, па и ноге; где кад је нога на столу шупља и у њој што год сакривено. То се дешава и код кревета. Те шупљи не проналазе се куцањем по намештају.

Јастуке, душеке, сламњаче и мадраце треба добро претрести. Јастуци се претресају дугачком иглом. Ако се траже мали предмети, потребно је неки пут рашити јастуке; по која ће домаћица пре издати скривене ствари. него ли што ће то допустити.

Предмете који висе на зиду, као дуварске сатове, слике, огледала, барометре, треба скинути и претрести нарочито задњу страну и унутрашњост њихову; код слика ће се наћи по што год сакривено између слике и чврсте хартије, која је чува; код огледала између стакла и дашчице.

Сандуке треба претрести, да немају двоструко дно.

Даље треба претресати саксије са цвећем, птичије кафезе, сандуке, корпе, вреће, кутије, футроле за накит, дуванске кутије, кишобране, клавире и друге музичке инструменте, завесе и простираче, кухинско посуђе, па и сапуне, пошто и они могу бити издубљени.

Књиге није довољно само истрести; треба их потпуно прелистати; може неки пут да је неко метнуо што у књигу, па листове залепио.

Писма спремљена за пошту и пакете треба отворити; сумњиви их је могао само привидно спремити, да би што год у њих сакрио.

3. *Личност.*

а. *Одело.* За сакривање у главном се употребљује простор између штофа и постављe; мањи предмети сакривају се у углове од капута или се пришивају у јаке од капута или прслука, под поклопце од џепова, у поставу од шешира и иза коже за зној, у џипеле или између ђонова.

Један лопов од заната, да би себи осигурао трошак у случају да допадне затвора, овако се досетио: метнуо је неколико златника на спољашњу страну ђонова од џипела, превукао ђонове смолом, па тако изашао са џипелама на улично блато; нико више није могао видети да су златници притврђени за ђонове.

Ако се хоће да буде потпуно сигуран са претресом одела, треба распорити све шавове на њему. Сем тога треба претрести све, што сумњиви носи са собом, штап, пошто може бити шупаљ, лушу, кутију за цигаре или линаочаре, унутрашњост кишобрана.

б. *Тело.* Све шупљине на телу треба тачно претрести, косу и браду брижљиво прочешљати; ако сумњиви има где год залепљен фластер, треба га скинути, и видети да није што год под њим сакривено.

Са немачкога **Д. В. Бакић**

ПОУКЕ И УПУТИ

Пресуда избраног суда, у којој није тачно описано непокретно имање, по положају и границама, не може бити предмет извршења полицијске власти, у смислу § 493. грађанског судског поступка.

Пуномоћници сељана села Селевца поднели су начелнику среза јасеничког на извршење извршну пресуду избраног суда од 16. јануара 1870. године, по којој су тражили, да им се означено земљиште у пресуди уступи у својину, а које је дотле бесправно држала општина селевачка.

По овом захтеву, а према саслушању пуномоћника општине селевачке и учињеном увиђају, начелник среза јасеничког донео је решење 20. маја 1903. године Бр. 9575., којим се спорно имање уступа сељанима села Селевца, а општина извештава, да код суда поведе спор, ако налази, да је у пречем праву.

Ово решење среске власти, по жалби пуномоћника општине селевачке, поништило је начелство окр. смедеревског, решењем од 27. септембра 1903. године Бр. 8367, те је, на основу примедаба начелства, начелник срески донео друго решење 4. октобра 1903. године Бр. 16.606., којим је одбио од тражења пуномоћнике сељана села Селевца. Ово решење одобрило је начелство окружно решењем од 27. октобра 1903. године Бр. 9380.

Ну Министар Унутрашњих Дела, по жалби пуномоћника сељана села Селевца. решењем од 12. јануара 1904. године ПБр. 33549. поништио је решење начелства Бр. 9380., налазећи:

1, да је среска власт погрешила што је одбила пуномоћнике сељана села Се-

левца — жалиоце —, пошто не стоји њен навод, да се из пресуде избраног суда не види колико они губе од својих завата исправком синора;

2. да среска власт није имала разлога, што је, одбивши жалиоце од тражења извршења пресуде, дозволила општини селевачкој, да спорно имање ужива, јер њој (општини), пресудом избраног суда, није ништа досуђено, већ, на против, она је том пресудом осуђена, да оно имање, које је од Азањаца одузето и стављено под атар селевачки, уступи Селевчанима у накнаду за њихово имање, које им је исправном синора одузето;

3. да је то земљиште, пресудом избраног суда, досуђено Селевчанима, признали су и пуномоћници општине селевачке, јер су изјавили, да је исто земљиште у своје време и уступљено њима — Селевчанима, док међутим, увиђајем власти, утврђено је, да се то имање сада налази у притежању општине селевачке и ако она на исто никакво права нема.

На основу овога и § 493. грађ. пост. среска власт је донела наредбу 26. фебруара 1904. год. Бр. 3334., — којом је наређено општини селевачкој, да све спорно имање, изложено у пресуди избраног суда од 16. јануара 1870. године, иступи у својину сељанима села Селевца, именованим у пресуди.

Ово решење среске власти одобрило је начелство округа смедеревског од 31. марта 1904. године Бр. 3514.

Противу овога решења начелства, пуномоћници општине селевачке жалили су се Министру Унутрашњих Дела, и молили га, да исто, као противно закону, поништи, и нареди да се средством комесара овај предмет, на лицу места, извиди.

Министар их је одбио од овог тражења одобривши решење начелства својим решењем од 10. септембра 1904. године. Ц№ 15693.

По њиховој изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 18. марта 1905. године Бр. 1930. поништио је решење Министрово, са ових разлога:

Из пресуде избраног суда од 16. јануара 1870. године, коју су сељани села Селевца поднели полицијској власти, види се, да је поводом спора око земљишта званог „Шљивање“, између општине азањске и њених појединих житеља са општином селевачком и њеним појединим житељима, избрани суд обележио синор и одредио простор, који према обележеном синору припада једној и другој парничној страни. У расправу питања, колико ће од овог обележеног земљишта припасти појединим сељанима, који су на спорном земљишту имали своје завате, избрани суд није улазио. Према овоме, неосновано је нахођење у жалбеном решењу Министровом: „да се види из првог става пресуде избраног суда, колики је простор оног земљишта, које је исправком синора одузето од тужених Селевчана и придодато атару азањском; као и колики је простор онога земљишта, који општина селевачка добија од тужилаца азањаца и да су ту означене тачне границе истог земљишта“.

За сељане села Селевца, који су у овом спору представљали тужену страну, пресудом избраног суда предвиђено је само ово: „да сви, који имају своје завате на спорном месту, задрже своје завате само у атару свога села, у колико им ти њихови завати овим синором не буду окрњени или сасвим одузети. А у колико им истим синором окрњени или одузети буду њихови завати, да им тужена општина селевачка то подмири из осталог простора, који су на томе крају Азањци заватили и уживали били, и који сада овим синором опредељеним овом пресудом припада селу Селевцу. Но у колико се ни отуда не би могли измирити за своје имајуће заватине, упућују се на своју општину, да од ње траже, да их она из других својих земаља подмири, у колико на то имали буду права према њој“.

Дакле, поред расправљеног питања о синору, избрани суд признао је Селевчанима право на накнаду земље од општине селевачке, у колико су одређеном међом изгубили земљишта, а општина им од своје земље не би могла то накнадити у спорном месту званом „Шљивање“; али, колики је тај простор земљишта у опште, а колики посебице за сваког појединог сељанина, који је у овом спору учествовао, пресудом није одређено. По томе њихово право, по пресуди избраног суда, није могло бити реализано од стране полицијске власти, у смислу § 493. грађанског судског поступка, све док ова „спорна“ питања о количини земљишта, по мерама и границама, не буду расправљена судском пресудом, према одредби § 305. грађ. суд. поступка, у коме би случају имало бити на чисто изведено питање: шта коме од заватинара припада, а шта претиче или недостаје општини од спорног земљишта.“

Полицијска власт, пре расправе каквог спора о заузећу непокретног имања, дужна је претходно да на лицу места учини увиђај.

Ј. П., из Придворице, обратио се молбом власти среза трнавског, да му изда решење о томе: по чијој је наредби, и по ком законском пропису, начелник срески одузео трећину од његова имања, од кога има и судом потврђену тапију (коју је уз молбу, у препису, поднео) и исто ставио под корито — обалу реке Мораве.

Начелник срески решењем Бр. 7208 известио га је, да под његовим именом није никакву имовину одузео, нити је пак стављано под речно корито, но да је само од заузимача имовине округа чачанског одузео од П. В. и М. Т., из Придворице, извесну имовину, по извешћу начелства округа чачанског.

Противу овог решења, Ј. П. жалио се начелству округа чачанског, тражећи, да начелство поништи решење среске власти, јер и ако начелник срески вели, да му ништа не заузима од његова имања, ипак на лицу места — преко његова имања — окружни инжињер ставља мете — белеге — колико ће се заузети.

Начелство је одобрило решење среске власти, а решење начелства Министар унутрашњих дела решењем од 21. августа. 1904. год. П№ 23426.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 18. марта 1905. год. № 1936. поништио је решење Министрово, из ових разлога:

По чл. 16. Устава, својина је неповредна, ма какве природе она била, и нико не може бити принуђен. да своје добро уступи на државне или друге јавне потребе; нити се право приватне својине може ради тога ограничити, осим где закон то допушта, и уз накнаду по закону.

Према овоме, кад је жалитељ поднео полицијској власти, у потврђеном препису, тапију свога имања судом потврђену, наводећи, да му власт среза трнавског одузима од имања, у тапији означеног. једну трећину, и ставља под обалу реке Мораве, онда је полицијска власт била дужна, да, с обзиром на наведени члан Устава и §§ 211., 212., 213. и 214. грађанског закона, извиди наводе жалитељеве на лицу места, па по том даље по закону поступи“.

Један случај неумесне примене чл. 22. закона о дневници, подвознини и селидбини државних чиновника и служитеља.

С. Р., пешадијски капетан I. класе, у 1895. години, ишао је на маневар из Пирота преко Крушевца и Крагујевца за Овсиште. По свршеном маневру поднео је рачун, да му се изда путни и подвозни трошак у 234·40 динара. Командант шумадијске дивизијске области редуцирао је тај рачун, смањивши га за 113·51 динара, и тако смањен исплатио му.

Пошто је то редуцирање одобрио и Министар војни решењем својим од 18. јануара 1896. год. АБ№ 491., то се противу тог решења С. Р. жалио Државном Савету, који је одлуком својом од 14. августа 1896. године Бр. 895. поништио решење Министрово, налазећи, да жалитељу С. Р. следује дневница и подвознина, по чл. 5. и 6. закона о дневници, подвознини и селидбини државних чиновника и служитеља.

Услед овога, С. Р. је својим рапортима и молбама непрестано тражио, да му се поднети рачун исплати у целини; али је по свима тим молбама упућиван на чекање и стрпљење, док се не одобри потребан кредит за исплату. По последњој поднетој молби за исплату ресто неисплаћеног му потраживања, Командант шумадијске дивизијске области одбио га је решењем ЕБр. 2·58., из разлога, што је тражење исплате горњег рачуна, по чл. 22. закона о дневници, подвознини и селидбини државних чиновника и служитеља, застарело.

Ово решење Командантово одобрио је и Министар војни решењем од 13. августа 1904. године Б№ 7165., нашавши, да је у њему правилно примењен чл. 22. поменутог закона, и да је жалилац С. Р. по поднетом рачуну измирен у ономе, што му је припадало.

По изјављеној жалби, Државни Савет, одлуком од 22. априла 1905. год. Бр.

1833., поништио је решење Министрово, из ових разлога:

Из акта и целокупне вођене преписке, по овом предмету, види се, да је жалитељ С. Р. био поднео рачун, по коме је тражио накнаду за путни и подвозни трошак приликом одржатих маневара у години 1895. Према овоме, а с обзиром и на околност, што је решењем Државног Савета од 14. августа 1896. године № 895. и 11. октобра 1896. године № 6444. признато жалитељу право на накнаду поменутих путних и подвозних трошкова, Министар није имао ослонца у закону. да жалитеља лишава овог признатог права, с позивом на застарелост, којој, у овом случају, нема места[1]).

На основу § 326. кривичнога закона може полицијска власт забранити издавање под закуп нездравих станова.

И. С., овдашњи, имао је у Молеровој улици извесне станове и издавао их под закуп.

Како је стручна комисија нашла, да су ови станови нездрави, кварт варошки донео је решење. којим му је, на основу § 326. кривичног закона, забрањено, да их издаје под закуп за становање.

Ово решење одобрила је Управа града Београда, а и Министар Унутрашњих дела.

Противу решења Министра унутрашњих дела, И. С., жалио се Државном Савету, и у жалби навео:

1, да се § 326. кривичног закона не може применети на овај случај;

2, да су његови станови пространи, видни и потпуно здрави и

3, да без одлуке грађевинског одбора полицијска власт није могла огласити његове станове за нездраве, на основу мишљења комисије, која није састављена по прописима грађевинског и санитетског закона.

Државни Савет нашао је да је решење Министрово на закону основано, па је одлуком својом 2. марта 1904. год. № 1335. одбацио жалбу као неумесну.

Жалбе за Државни Савет, противу Министарских решења, подносе се непосредно Државном Савету. (чл. 49. закона о пословном реду у Државном Савету).

Пресудом суда општине с..... од 13. октобра 1904. године № 7913., за дело из чл. 11. закона о општинској мерини, осуђен је на новчану казну и остале трошкове Ј. Л., шеф експозитуре Српске Кредитне Банке у С....

Ову пресуду, по жалби осуђеног, одобрило је начелство окружно својим решењем од 28. октобра 1904. год. Бр. 12637.

Министар народне привреде по изјављеној жалби, решењем од 12. јануара 1905 год. Т№ 7044., поништио је решење начелства као несаобразно закону, а по томе и пресуду општинског суда.

Противу овог решења Министра народне привреде, суд општине с.... изјавио је, преко начелства окружног, жалбу Државном Савету.

Државни Савет одлуком својом од 26. априла 1905. год. Бр. 2550. одбацио је жалбу, као непрописним путем поднесену, пошто се суд општински обратио са жалбом за Државни Савет преко начелства окружног, противно пропису чл. 49. закона о пословном реду у Државном Савету, по коме се жалбе за Државни Савет подносе Државном Савету.

По тужби за дело иступне природе, полицијска власт дужна је започету истрагу окончати као иступан предмет, а не као административан.

К. М., учитељ из Зајечара, поднео је начелству округа тимочког акт, којим је тражио, да се забрани пролаз преко његовог имања У. Л., трговцу из Зајечара. За доказ, да У. Л. нема права службености на том имању, К. М. поднео је тапију.

По овом захтеву, власт је учинила извиђај на лицу места и узела реч од туженог У. Л., који је изјавио, да има права службености, које је задобио раније, но што је тужиоцу К. М. тапија издата.

На основу овога, начелство округа тимочког, решењем својим од 7. августа 1904. год. Бр. 9624., известило је тужиоца К. М., да се за заштиту свога права обрати надлежном суду, за то што се по овоме пораћа чисто спор грађанске природе о праву службености, које може бити конституисано на разне начине, а да не мора бити означено у тапији, те да за расправу тог питања није надлежно начелство, већ суд — по §. 27. грађанског судског поступка.

Противу овог решења, К. М. је се жалио Министру унутрашњих дела, који је решењем од 18. августа 1904. г. П№ 23082 одобрио решење начелства, као умесно и на закону основано.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 18. марта 1905. године Бр. 1938. поништио је решење Мииистрово из ових разлога:

Као што се из акта види, начелство округа тимочког по решењу № 5838|903. год. узело је, као предмет иступне природе, преставку жалитељеву: да га тужени У. Л., на самовласан и бесправан начин, спречава у уживању имања, присвајајући себи право за службени пут кроз његово — жалитељево — имање. На овој основи начелство је извршило потребан увиђај на лицу места, па по том туженог У. Л. о потребном саслушало, који је, за доказ права „службености" преко имања тужиочевог, поднео квиту бившег сопственика садањег његовог имања, а и имања тужиочевог, да му је право службености, приликом продаје имања, признато.

Према оваком стању ствари, начелство је започету истрагу требало на овој основи да расправи, па ако би нашло, да у поступку туженога нема кривице, онда, да с обзиром на поднесене доказе, како тужиоца, тако и туженог, и пропис §. 375. а. кривичног закона (измена од 1904. године) донесе своје решење о упућењу слабије стране на парницу, имајући, при оцени овога питања, у виду прописе §§. 214., 331, 334, 340., 341., 342., 343. и 386. грађанског закона.

Пошто начелство није овако поступило, већ отпочето ислеђење окончало решењем, на основу §. 27. грађанског поступка, па то решење одобрио и Министар унутрашњих дела, то је ожалбено решење неправилно.

За расматрање жалби противу решења, донесених на основу чл. 37. закона о водама, Државни Савет није надлежан.

Суд општине рабровачке обратио се начелству округа смедеревског актом Бр. 676., у коме је преставио: да је Г. Г., из Рабровца, за своју воденицу, на реци Кубршници, променио ток воде новим прокопом (јазом), одводећи њиме сву воду на своју воденицу; да тиме лишава грађане те општине јавне употребе воде са те реке, нарочито с тога, што нема воде на појилу, те народ нема где да напоји своју стоку. па је молио начелство, да одреди окружног инжињера, који ће у присуству надзорне власти учинити потребан увиђај.

Према овоме, окружни инжињер у присуству начелника среза јасеничког, учинио је увиђај на лицу места, и о томе поднео свој извештај у овоме:

1. да је Г. Ј. одиста прокопао нов јаз и њиме скренуо правац реке, који је, пре тога, водио ка појилу, и

2. да је вода, протичући новим јазом, засипала старо корито и сужавала га тако, да је у редовним приликама суво, те према томе, да вода и не иде ка појилу. А да би се правац речне матице одржао, какав је био и пре новог прокопа (јаза), потребно је да се нови прокоп затвори, и старо речно корито издуби, и од шибља очисти, и онда ће вода ићи на стари јаз и ка појилу. А да би пак, и у приликама обичне воде, имало воде на појилу, потребно је, да брана на старом јазу има средњи део покретан, те да се вода кроз њега, по потреби може пропуштати.

Узет на одговор за ово, Г. Ј., је изјавио, да његова воденица постоји још од пре 100 година, и да је нови јаз прокопао још у 1892. години, па га од тада до сад нико није узнемиравао због тога; а за то, што нема воде на појилу, није до њега кривица, пошто то долази од превелике суше, јер кад год киша падне, онда има воде и на појилу, а и његова воденица ради.

На основу свега овога, а с обзиром и на чл. 4., 8., 14., 20. и 49. закона о водама, начелство окр. смедеревског, решењем својим од 25. маја 1904. год. ГБр. 326., наредило је Г. Ј., да у року за месец дана затвори нови јаз и воду за своју воденицу спроведе старим јазом, на коме ће

[1]) Овај је случај од општег интереса по чиновништво с тога, што је њиме Државни Савет расправио питање: да рачуни чиновника за накнаду путних и селидбених трошкова, по чл. 22. закона о дневници, подвознини и селидбини држав. чиновника и служитеља, не застаревају за годину дана, кад је рачун поднесен надлежној власти у наведеном року, па остао неисплаћен више од једне године.

начинити брану, чији ће средњи део бити покретан за пропуштање воде ка појилу.

Ово решење начелства одобрио је Министар унутрашњих дела решењем од 11. августа 1904. год. П№ 22187.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 22. фебруара 1905. год. № 913. огласио се за ненадлежног, *пошто су решења Министрова, донесена на основу чл. 37. закона о водама, извршна и не подлеже даљем расматрању.* **М. В.**

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Докле је „Полицијски Гласник“ био приватно издање, обрађивана је у њему рубрика „Поуке и обавештења,“ у којој су расправљана разна питања из административне службе и објашњаване поједине законске одредбе.

Од кад је „Полицијски Гласник“ прешао у својину Министарства Унутрашњих Дела, као службени орган његов, горња је рубрика напуштена, јер се налазило, да је незгодно давати *службена* обавештења и за оне конкретне случајеве, који стоје код појединих власти, и о којима тек има да се донесе одлука, пошто би то била нека врста прејудицирања тих случајева, под претпоставком, да би они могли бити предмет жалбе самоме Министарству.

Како, међутим, уредништву стиже знатан број ових питања како од појединих полицијских и општинских службеника, тако и од самих општинских судова, оно је решено, да ову рубрику поново заведе и обрађује, само, наравно, што та обавештења не треба сматрати као службена обавештења Министарства, и узимати их као обвезна, него само као приватно мишљење уредништва.

Понављамо, у намери да се полицијским општинским службеницима, који се баве применом разних закона, објасни сваки заплетенији и нејаснији случај, са којим се они могу срести у својој служби а у границама своје надлежности, уредништво ће давати одговоре на сва она питања, која су нераздвојна од службе полицијских и општинских власти, *само што те одговоре треба сматрати као лично мишљење уредника или кога члана његове редакције*, а никако као службено обавештење Министарства.

Како смо из питања, која стоје пред нама приметили, да многи питају и за такве ствари, које нису у вези са самом службом полицијских и општинских органа, него се задовољава или просто љубопитство или какав рачун ван службе, као н. пр. „како ће се свршити овакав и онакав спор, који се води код суда“, или „како би се расправило на суду то и то питање?“ и т. д. то изјављујемо, да на таква питања не можемо давати одговоре, јер би то ишло на штету оних питања, која потичу из саме службе полицијске и општинске.

Нема спора, да ће бити многобројних питања, која су већ раније расправљена, те би згодно било да их само упутимо на дотичне бројеве „Полицијског Гласника“ у којима су та обавештења изашла, али како ми не знамо, колико су у којој општини сачувани бројеви приватнога издања овога листа, ми ћемо одговарати изнова и на ова питања, пошто она не би ни била чињена, да су свима позната.

На питања, пак, која једном објаснимо од сада у листу, нећемо се више враћати.

За сада имамо пред собом ова питања.

I

Суд општине рибарске, актом својим од 12. априла ове год., пита:

„Буџетом ове општине за 1904. год. предвиђено је на име хонорара општинском поштару 120 динара.

При прегледу буџета од стране г. Министра Финансија, ова је позиција избрисана.

Али, како је г. Министар Финансија расписом наредио, да се за ове случајеве могу тражити накнадни кредити, одбор општински донео је одлуку, да се горња сума исплати поштару из приреза општинског, који је одељење крушевачко прикупило за раније године, и који није био предвиђен буџетом општинским као приход за 1904 год.

Ту своју одлуку одбор је послао на одобрење г. Министру у своје време, али он је исту одобрио тек у овој години.

Како су, међутим, рачуни за прошлу годину закључени, а у овој години нема покупљеног приреза из ранијих година, то настаје питање: одакле ће се исплатити оних 120 динара, и може ли то бити од редовнога приреза или које друге позиције?“

На ово питање одговарамо:

Ако нема општинске готовине, или ако овогодишњим буџетом општинским није предвиђен вишак прихода, онда се ових 120 динара не могу исплатити, и ако стоји одлука одборска па и одобрење г. Министра Финансије, јер би то било на штету редовних издатака за ову годину.

Ако се, међутим, у току године покаже уштеда на којој позицији расхода, или покаже какав приход који буџетом није предвиђен, онда се отуда може учинити исплата, пошто се претходно ови извори покажу г. Министру Финансија, и он измени своју ранију одлуку о томе, и нареди исплату из предложених позиција.

II

Суд општине топоничке, актом својим од 7. априла ове год. службено пита:

„Расписом г. Министра Финансија од 10. марта ове године ПрБр. 6615. наређено је, да се све суме примљене у току ове године, књиже прво у отплату текућег пореза, па тек по исплати овога наплаћује дуговани по реду година, за које се дугује.

Многи од оних, који продају штогод од свога имања, а нису платили порез за раније године, користе се овим расписом, па плате порез за прво и друго тромесечје ове године, и онда траже уверење како су за ову годину измирили порез и тако потврђују тапије.

Да би се стало на пут изигравању чл. 100 закона о порезу, моли се уредништво да изволи објаснити шта треба радити?“

На ово питање одговарамо:

У чл. 100. закона о порезу јасно стоји, да онај, који своје имање преноси на другога, мора поднети доказе, да је платио порез како за текућу, до дана преноса, тако и за раније године, и према томе у уверењима, која суд издаје о плаћеном порезу, треба увек назначити и то, за које године није порез плаћен, па ће се тако стати на пут изигравању закона.

III

Један општински писар пита:

„По таксеној тарифи под ТПБр. 1. за сваку писмену молбу или протоколарну представку, треба наплатити по 0·50 дин. таксе у маркама.

У истој тарифи бр. 96 до 98 означено је, шта општинске власти имају да наплаћују у корист своје касе у новцу а шта у маркама, али тамо не стоји: треба ли за молбе и представке код општинских власти наплаћивати по 0·50 динара у маркама.

Моли се уредништво за објашњење: треба ли и код општинских судова наплаћивати ову таксу од 0·50 дин. или не, јер се сада код неких наплаћује, а код неких не.“

На ово питање одговарамо:

Као што је јасно речено у чл. 25. правила за извршење закона о таксама, од 3. маја 1897. год. ПрБр. 10442, разне представке, молбе, жалбе и т. слично, упућене општинским властима, не подлеже плаћању таксе у маркама нити у опште општински судови наплаћују другу таксу по закону о таксама сем оне, која је прописана у т. 98. такс. тарифе и оне у тач. д. §. 23. грађ. суд. поступка.

Дакле, оне општине, које наплаћују таксу од 0·50 дин. за молбе и жалбе, било у таксеним маркама било у новцу, врше једну незаконитост.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Драгољуба сина Ђорђа Карастојановића из Мађера у срезу ражањском, нестало је 26. пр. м-ца. Он је стар 17. год., средњег раста, смеђ, у сукненом сељачком оделу, на ногама има опанке, а на глави шајкачу. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да потраже Драгољуба и у случају проналаска упуте га начелн. среза ражањског с позивом на Бр. 4614. — АБр. 747.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

У државној планини «Јухору», у срезу темнићском, на месту званом «Јекин клин», 14. марта ове године нађен је леш једне женске, који је се почео у толикој мери да распада, да се од личног описа могло само то утврдити: да је дотична особа имала 20—25 година,

добро развијена и права. Од одела имала је црно гуњче од сукна, кошуљу од тежињавог платна, сукње просте подеране, на ногама чарапе вунено шарене — у стопали црвено-црне и беле боје, на ногама опанке од просте говеђе коже. Судећи по свима околностима, ова је женска убијена и овде бачена. До данас се среској власти није нико јавио да је тражи. — Скреће се пажња свима полициским и општинским властима на овај леш, чију идентичност треба утврдити.

Једна кобила, стара 3 год. длаке дорасте, на челу звездаста и лисаста, брњаста, висине до 140 см. на једној нози има потковицу, а остале три нису никако потковане — нестала је 5. тек. м-ца г. Димитрију Шиљанском, грађевинару из Београда. Скреће се пажња на ову кобилу, коју у случају проналаска треба спровести Управи гр. Београда, као и оног у чијем се притежању она нађе.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Љубомир Радовановић — Ускоковић „Ускок“, професионални коцкар, ухваћен је 5. овог м-ца у Београду на мало необичан начин.

Знајући да му жандарми и детективи не би дали ни честито да уђе у Београд, Љубомир је прибегао једном новом и, бар до сада, код нас не употребљиваном начину.

Дошав до «Седам Кућа», Љубомир је телефоном наредио да му из вароши дође један затворен фијакер, надајући се да ће на овај начин моћи неопажено ући у Београд и доћи до извесног места, где би за неколико дана био ван сваке опасности.

Идеја је доиста била лепа и можда у 9/10 случајева остварљива, али је «Ускоку» било суђено да буде у оној десетој десетини, па, дакле, и да не ускочи у Београд, већ у — апсу.

И ако је фијакер при улазу у варош јурио највећом брзином, ипак је један од управиних детектива био у стању да кроз прозор учи овог сумњивог путника, који се беше намерно завалио у седиште. Довољан је био један знак, па да кочијаш стане. Разуме се, да је детектив одмах ушао у кола, која су за тим продужила истом брзином све до кварта врачарског, где је «високом» путнику саопштено да ће бити гост београдске полиције за све време његова бављења у Београду.

* * *

Љубомир је родом из Ужица, има 27 година, висок је 1,78 м., обично развијен, у лицу смеђ, очију плаво-зеленкастих, косе затворено-плаве. На лицу, за 1 см. испод леве обрве, има белегу од посекотине у облику праве линије, величине 3 см., а на левом кажипрсту још две белеге, обе од посекотине, од којих је прва величине $1\frac{1}{2}$ см., а друга 2 см.

У години 1893. одговарао је за убиство код првостепеног суда за округ београдски, а год. 1896. осуђен је био на две године робије због опасне крађе. По издржању ове осуде он је се стално одао коцкарском послу, путујући ради овога по целој Србији, с панађура на панађур, као и сви остали наши коцкари. Чим с јесени панађури престану, цео овај скитнички и коцкарски свет распоређује се дуж железничке пруге и поље својих операција преноси на железничке возове. Ове њихове операције последњих година, а нарочито прошле и претпрошле, задавале су озбиљне бриге Железничкој Дирекцији.

Поред панађура и железничких возова, Љубомир и другови му воде ревносно рачуна и о пазарним данима у већим местима по унутрашњости, и то је треће поље њихових операција.

О свему овом, као и о оскудици законске могућности да се спречи по друштво очигледно штетан начин живота наших коцкара, ми ћемо опширније говорити у једном од идућих бројева. За сада нам је пак главни циљ да утврдимо: кога је Љубомир пре свога доласка у Београд оштетио, јер се по трошковима које је починио веселећи се код «Седам кућа» ово са позитивношћу може закључити.

Сва извешћа у овом смислу треба што пре доставити Управи града Београда, у чијем се затвору Љубомир сада налази.

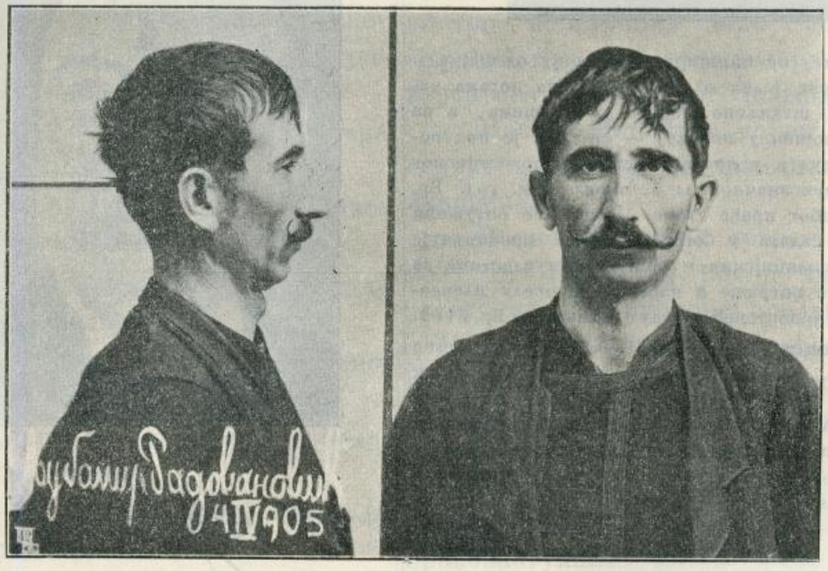

Алекса Марковић звани **„Швапче“**, коцкар, родом из Крагујевца, стар 24 год. Његова слика до сада није била никако објављивана, из обзира што је био млад и што се рачунало да ће се поправити. Но како он не само што се није поправио, већ постаје све опаснији за друштво, а отворено изјављује да му је немогућ повратак у часни живот, то му износимо фотографију и упозоравамо све полицијске и општинске власти да на њега строго мотре.

Он нарочито краде по железницама. Узме карту као путник до извесног места, промува се кроз све вагоне и оцени где шта има, па кад му се укаже прилика гепи по коју кесу и скине се на првој штацији. Са тога и кондуктери железнички треба нарочиту пажњу на њега да обрате и чим га примете скидају с воза, док још ни један путник није закукао. А он је лако уочљив; малог раста и сасвим отворено плаве боје лица и косе, због чега је и добио надимак «Швапче».

Он је ономад ухваћен на слави цркве Св. Саве у Београду.

— Јеси ли што ћарио на вашару, — запита га један полицијски чиновник, када је био ухваћен?

— Ама баш ништа. Не дадоше ми ови ваши потајни ока отворити. Таман ја почињем да меркам у једном крају и пристанем за неким да га опељушим, а од једном приметим да ме Д.... прати очима. Мунем се у светину и изгубим у другом крају, али тамо ударим на В.... Видех ја већ моје добро јутро, те гледах само како ћу одатле да побегнем. Но у том ме већ шчепа А.... снажна рука за јаку и одведе у кварт.

— А који те ђаво носи у Београд, зар ти је мало сада вашара по унутрашњости?

— Нисам ја ни мислио нарочито да долазим у Београд, већ је то испало случајно. Ономад ме протераше из Сремске Митровице, те ја онда пођем за вашаре у Крагујевац, Горњи Милановац, Краљево, Алексинац и т. д., али ударим узгред на Београд, а мислио сам до тих места и железницом што да ћарим.

— А право да вам кажем ја нерадо и идем по вашарима, јер сад није ништа лакше но бити испребијан, па и кости тамо оставити. Покварили се ови наши сељаци и постали гори и од нас. Тек видите неког како је оставио да му вири кеса из џепа или џанџик отворен, по коме тек од времена на време пробарата и звекне парама, само да нас намами, па кад се ко од наших превари и прође да дигне, он ако га не боцне ножем дочепа га и стане тући, светина притрчи па и она стане млатити немилице, те после не ваља ни Богу ни људима. Па и ови ми се наши коцкари не допадају са своје суровости и необразованости. Чак и они по неки пут један на другог налећу. Скупимо се тако негде да се провеселимо, па одједном, било због «дама», било због коцке или какве друге ситнице, ножеви засијају.

— Са тога ја у последње време радије идем и оперишем по Аустро-Угарској, где је свет питомији. Тако сам ја пропутовао и Пешту и Беч, па сам био чак и у Прагу. Свуд је добро, само мађарске апсанције опасне. Једанпут допадох затвора у Новом Саду. Апсанција беше неки луди Мађар, кога сам добро запамтио. Туче све по табанима, па после не можеш на ноге да се дигнеш.

— А како пропутујеш толике просторе без исправа?

— Лако је за исправе. За десетину — петнаест круна добићете какав год хоћете пасош, наравно лажан. Тамо има доста бивших чиновника, који се тим послом баве.

— Да ли имаш случајно где један такав пасош, баш баш бих волео да га видим?

— Немам, а и да имам нисам, ваљда, луд да вам га дам, па после да идем на робију.

— Не бих ја од њега чинио никакву употребу, а и кад бих хтео, ти ту не би могао бити крив, јер га ти ниси начинио.

— Хе, а зар ви мислите да ја не знам да се кажњава и онај који употреби лажну исправу.

— А откуда ти то знаш?

— Откуда и ви. Какав би то коцкар био који не би најпре прочитао кривични закон.

— Мало час помену да су те ономад протерали из Сремске Митровице; зашто су те протерали?

— Раније сам био дигао једном сељаку из Митровичке околине 250 форинта, па када сам сад тамо био, он ме је опазио и са једним жандармом дотерао у полицију. Ту ме он оптужи за ову крађу, али ја упорно одрицах, тврдећи да се он вара и да сам ја свињарски трговац из Шапца, о чему сам и пасош имао, те ме на послетку само доведоше до Саве и пребацише амо на нашу страну.

«Шванце» се сада налази у затвору Управе гр. Београда, којој треба јавити ако је где какво крив. дело учинио.

ПОТЕРЕ

Никола и син му **Светислав Н.**, и **Настас Н.**, дунђерски радници из Дугог Поља у срезу бањском, извршили су ноћу између 10. и 11. т. м-ца крађу Петру Ђуровићу, мајстору дунђерском, из Жидиља, и однели му: један јанцик кожни са 200 дин. у сребру, 10 дин. у никлу, један сребрн сат са три поклопца и жутим ланцем на форму змије, на коме има златна бугарска пара у вредности 12 дин., један дијамант за сечење стакла, један ценни метар, једно јеге и један бележник.

Никола има 40 година, средњег је раста, развијен, црномањаст, црне кратке проседе браде, црних бркова, говори врло брзо; одело: црни дугачки гуњ, црне чакшире, на ногама пресни опанци, на глави црна јагњећа шубара. Светислав има 15 година, средњег је раста, ћосав, очију великих, буљав; одело: црно гуњче, црне половне чакшире, на глави црна шубара, на ногама пресни опанци. Настас има 30 година, црвен, плаве кратке браде, бркова плавих, средњег је раста, добро развијен, има црно сукнено одело. Издају се за дунђерске мајсторе. Никола и Настас носе торбе, секире и потребни алат.

Позивају се све полицијске и општинске власти, да их живо потраже у својим домашајима и на случај проналаска стражарно спроведу начелнику среза ресавског с позивом на Бр. 6277.

Душан Марковић, скитачки циганин, стар 18 година, нежењен, неписмен, стаса средњег, црномањаст, очију црних и великих, са великим трепавицама, има мале брчиће, од одела има на себи уске чакшире и антерију од шајка, а преко ове јелек од црне чоје, на ногама чарапе и штављене опанке са каишима, а на глави војничку шајкачу — стављен је под поротни суд и у притвор решењем првостепеног суда алексиначког од 6. априла тек. год. Бр. 6169. због крађе стоке. Пошто се оптужени Душан налази у бегству, то се препоручује свима полицијским и општинским властима да га живо потраже и нађеног спроведу алексиначком првостепеном суду с позивом на Бр. 6169.

Алекса Даниловић, из Четережа побегао је 9. о. м-ца испред спроводника у Жагубици, где је био у притвору и одговарао за крађу кола. Алекса је стар 45 год., лица црвеног, очију плавих, бркова проседих, косе смеђе, у чакширама, гуњу, великој јагњећој шубари и опанцима. Он је и раније осуђиван за крађу стоке. — Позивају се све полицијске и општ. власти да Алексу најживље потраже и нађеног спроведу начел. ср. хомољског, с позивом на Бр. 6814. — УБр. 10422.

Милан Јаковљевић, осуђеник пожаревачког казненог завода, побегао је 11. о. м-ца. Он је родом из Крнула у окр. подринском, стар 26 год., стаса средњег, црномањаст, малих увијених црних бркова, носи мали бакенбарт и косу зачешљану на више. На себи је однео црни капут од сукна са два реда црних дугмета, војничке плаве чакшире и сламни бео шешир, на ногама ципеле — Наређује се свима полицијским и општинским властима најживље трагање за Миланом и у случају проналаска нека се спроведе пожаревачком казненом заводу с позивом на Бр. 1302. — УБр. 1642.

Едуард Ј. Смит, бив. колектор такса у Сан-Франциску, проневерио је 60—80.000 долара државног новца и побегао. Дефраудант има 45

год., средњег је стаса, црномањаст, косе кестењаве и проседе, браде и бркова црних или обријаних. На молбу полиције сигурности из Сан-Франциска износимо слике Едуардове: једну са,

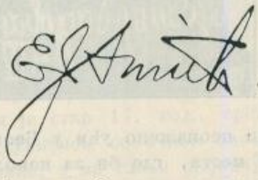

а другу без браде и бркова, и препоручујемо свима нашим властима да на његову појаву обрате пажњу. Награда од 1000 долара обећана је ономе који би га ухватио или власти проказао. АБр. 836.

Михаила Димитријевића, машинисту из Лесковца, тражи начел. ср. лесковачког због кривице из §. 229. казн. зак. — Препоручује се свима полицијским и општинским властима да Михаила најживље потраже и пронађеног спроведу истом начелнику с позивом на Бр. 6990. — УБр. 16454.

Штампа Краљ. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Алимпић.

БРОЈ 20. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 22. МАЈА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

МИ

ПЕТАР I

по милости Божјој и вољи народној

Краљ Србије

Уважавајући оставке, које су Нам поднели:

Председник Нашег Министарског Савета и Наш Министар иностраних дела, Никола П. Пашић;

Наш Министар грађевина, Пера Велимировић;

Наш Министар просвете и црквених послова, Андра Николић;

Наш Министар војни, ђенерал Радомир Путник;

Наш Министар финансија, Др. Лаза Пачу;

Наш Министар унутрашњих дела, Стојан М. Протић;

Наш Министар правде, Михајло П. Јовановић;

Наш Министар народне привреде, Др. Светолик Радовановић — разрешавамо их од досадање дужности и на основу члана 141. Устава упућујемо: Перу Велимировића, Андру Николића и Др. Лазу Пачуа на њихова места у Државни Савет, а, Николу П. Пашића, ђенерала Радомира Путника, Стојана М. Протића, Михајла П. Јовановића и Др. Светолика Радовановића стављамо на расположење Владе;

А ПОСТАВЉАМО:

за Председника Нашег Министарског Савета и Нашег Министра унутрашњих дела, Љубомира Стојановића, Министра у пенсији и народног посланика;

за Нашег Министра просвете и црквених послова и заступника Министра иностраних дела, Јована Жујовића, редовног професора Универзитета и народног посланика;

за Нашег Министра војног, Василија Антонића, ђенерал-штабног пуковника;

за Нашег Министра правде, Николу П. Николића, јавног правозаступника и народног посланика;

за Нашег Министра грађевина, Владимира Тодоровића, редовног професора Универзитета и народног посланика;

за Нашег Министра народне привреде, Ивана Павићевића, јавног правозаступника из Београда; и

за Нашег Министра финансија, Др. Милана Марковића, управника Врачарске Штедионице.

Председник Нашег Министарског Савета, Наш Министар унутрашњих дела, нека изврши овај указ.

16. маја 1905. год.
у Београду.

ПЕТАР С. Р.

Председник Министарског Савета, Министар унутрашњих дела,

Љуб. Стојановић С. Р.

МИ

ПЕТАР I

по милости Божјој и вољи народној

Краљ Србије

На предлог Председника Министарског Савета, Нашег Министра унутрашњих дела, а по саслушању Нашег Министарског Савета, на основу чланова: 54., 100. и 102. Устава, и чланова: 1., 2. и 98. закона о изборима Народних Посланика, решили смо и решавамо:

I

Распушта се Народна Скупштина, изабрана за четворогодишњу периоду: 1903., 1904., 1905. и 1906. године, сазвана Нашим Указом од 3. маја 1905. године, у ванредан сазив за 8. мај ове године.

II

Избори Народних Посланика за четворогодишњу скупштинску периоду: 1905., 1906., 1907. и 1908. годину, извршиће се у целој земљи по прописима закона о изборима Народних Посланика на дан десетога јула 1905. године.

III

Сазива се Народна Скупштина, изабрана горњег дана, у ванредан сазив на дан двадесет петог јула 1905. године, у Београду.

Наш Председник Министарског Савета и Министар унутрашњих дела нека изврши овај указ.

17. маја 1905. год.
у Београду.

ПЕТАР С. Р.

Председник
Министарског Савета,
Министар
унутрашњих дела,
Љуб. Стојановић С. Р.
Министар
просвете и црквених послова, и
Заступник
Министра иностраних дела,
Ј. М. Жујовић С. Р.
Министар војни,
генерал-штабни пуковник,
В. Антонић С. Р.
Министар правде,
Никола П. Николић С. Р.
Министар грађевина,
Влад. Тодоровић С. Р.
Министар
народне привреде,
Ив. Павићевић С. Р.
Министар финансија,
Д-р М. Марковић С. Р.

МИНИСТАР УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

Указом Његовог Величанства Краља Петра I. од 16. т. м., г. Љубомир Стојановић, министар у пензији и народни посланик, постављен је за председника министарског савета и министра унутрашњих дела.

СТРУЧНИ ДЕО

О ПРАВУ СВОЈИНЕ И ПРАВНИМ ОДНОШАЈИМА НА ВОДАМА У СРБИЈИ.

(НАСТАВАК)

31. — *Одобрење* (повластица) за ту *другу* употребу јавне воде *престаје:*

а) *опозиваљем* (ревокацијом) истога, ако је оно било дато с правом да се може опозвати (чл. 17). Опозивање бива обзиром на *јавне интересе,* односно ради отклањања поплаве, оштећења или стешњавања права суседа или отклањања опасности за њих, ако је све то *доцније* наступило (arg. из тач. 4. чл. 31).

б) *протеком одређенога рока* (чл. 17).

в) *протеком рока* за који се одобрена грађевина подиђи и прорадити има, па се тон е збуде (чл. 18). Најдужи је рок од *три* године. Тај се рок може у течају првога рока продужити.

г) *изостанком* од *рочишта* на коме је требало изнети своје *примедбе* на тражење одобрења за подизање нове грађевине, поред које не може опстати грађевина тога власника, који је од рочишта изостао (чл. 33.), јер се сматра, да пристаје на оно, што власт без његових примедаба нађе и реши.

д) *престанком* или *ироменом циља* одобрене употребе воде, јер одобрење важи само за *ону* грађевину и за *онај начин употребе* воде, за коју је грађевину и за који је начин дато (чл. 25. друга алинеја). По томе, ако би се једна грађевина на води хтела преобратити у *другу*, или ако би се *начин* употребе воде или *место* грађевине хтело променити, онда је потребно *ново* одобрење.

32. — *Одржајем* (тековинском застарелошћу) *не може* дато одобрење *престати*, јер овде није реч о *приватном праву* већ о *јавноправном овлашћењу* употребе воде, које дају политичке власти.

33. — **Обале пловних река.** — По §§. 195. и 248. Грађанскога законика *обале свију река*, пловних и непловних, треба да су *јавна добра*, дакле у својини државе, а по члану 1. закона о водама *само* су *обале иловних* вода *јавно добро*. Али, кад се ова наређења доведу у везу с §§. 262, 264 до 267. Грађ. зак., — а на прва два §§-а упућује нас и сам чл. 1. зак. о водама, — даље с члановима, 4. 8. 9. 10. и трећом алинејом члана 15. реч. закона, онда излази сасвим јасно: да су *обале* и пловних и непловних *рѣкā у својини прибрежних власникā*, то јест, у својини оних физичких или правних лицā, чије земље чине обале тих вóдā, само је *вршење* њиховог права својине *ограничено* у колико то захтевају *јавни интереси* (н. пр. пловидба) и *суседнички одношаји* прибрежних власникā.

О том *ограничењу* у интересу пловидбе говори се у члану 8. закона о водама, по коме: „*госиодари* (тј. сопственици) *земаљā иоред обала ових* (тј. пловних) *вóдā морају* свакад оставити *дуж воде* за *иролаз стоке и људи*, који се пловидбом баве, *онолико иростора*, колико *власт* за потребно нађе; и на том простору *не сме* се подиђи никаква зграда, засађивати дрва или правити каква ограда. А ако би, пак, за *иристајање лађā* или *силавóвā* било потребно на коме месту *више* простора, то се може по закону о експропријацији само са накнадом узети".

34. — *Својину на обалу* рѣкā признавало је *прибрежним власницима* и Римско Право (L. 5. D. 1. 8: Riparum quoque *usus publicus* est.... sed *proprietas* earum illorum, quorum praediis inhaerent.); а тако исто признају им је и данашњи грађански законици као: Француски (чл. 538.), Шпански (члан 339 м. 1°), Италијански (чл. 427.), и т. д. па и Аустријски, јер у његовом §-у 287. (који одговара нашем §-у 195.) стоји: да су „велике и мале реке, *лу̀ке* и *обале морске*" дакле, *не* речне, — *опште* или *јавно добро*; а обале морске су, данас, доиста, свуда јавна добра, као што су биле и у Римском праву (§. 1. 3. Inst. de rer. div.: Et quidem naturali iure *communia* sunt *omnium* haec: aër et aqua profluens et *mare* et per hoc *litora maris*. — Es autem *litus maris*, quaternus hibernus fluctus maxima excurrit.).

35. — *Обалска ируга* или линија, као *граница* речнога корита, одређује се по *средњем* (нормалном) *стању* воде у њему[1]).

36. — **Обезбеђење и регулација обале.** — Ако водени ток обалу рони или земљу односи, онда ни један прибрежни сопственик *не сме*, без *допуштања полицијске власти* (окружног начелства), а ради обезбеђења своје земље, у *кориту* реке, којекакве *направе* метати, дрва засађивати, пунити, подзиђивати, поткопавати или преграђивати, у колико би то имало уплива на *стварства*, *ток* или *висину* воде, те би се тиме могла *штета* нанети *иловидби*, *риболову* и другим *туђим правима* (в. 3. ал. чл. 15. зак. о вод. и §. 267. Грађ. зак.).

37. — **Б.) Непловне воде.** — Из члана 4. зак. о водама, по коме се и све *непловне* воде, реке и речице, *сматрају* за *јавно добро* и из §. 248. Грађ. законика, који *их* оглашава за *државно* (правителствено) *добро*, излази: као да нема никакве разлике између пловних и непловних вода, тим још пре, што су и једне и друге воде у *општој употреби* (in usu publico) по §. 195 Грађ. зак. и чл. 14. зак. о водама. Али, кад се с тим наређењима доведу у везу §§. 262. и 264. грађ. зак. и чл. 4 зак. о водама, онда излази јасно да *има правне разлике* између пловних и непловнпх вóдā. А та се разлика састоји у томе:

а) што *ново острво* у *непловној* реци *не* припада Држави, него се сматра као *ирирашта}* (акцесија) оних земаља, које јој

[1]) А томе не противречи L. 112. D. 50. Ripa putatum ea esse, quae plenissimum flumen continet.

прави обале, дакле, оно припада у *својину прибрежних* сопственика (§. 262.) и што *пресушени део* корита *непловне* реке припада такође у *својину прибрежних сопственикā* (§. 264); и

б) што *право употребе непловних вóдā* није потпуно *истоветно* с правом употребе пловних вóдā, као што ћемо сад видети.

38. — **Право употребе непловних вода.** И ако из члана 14. у вези с чл. 4. зак. о водама, на први поглед, излази да су и *непловне* воде у *општој употреби*, у употреби свију и свакога, онако исто, као што су и *пловне* воде, ипак то *није* у самој ствари.

Право употребе сваке *непловне* воде, речице или потока, ограничено је *само* на *прибрежне сопственике* тј. на „суседне господаре". То се јасно види из чл. 4. који предвиђа и регулише ове две хипотезе:

а) један *део* какве *непловне* воде тече *ређе* земље само *једнога* сопственика. У овом случају, сопственик те земље, на којој је један *део тока* и *корита* речице или потока, има *право* да *сам сву пролазећу воду* у том *свом* делу корита *употребљава*. И

б) један *део* какве *непловне* воде тече *између* земаља *два* или *више* сопственика. У том случају *сваки* прибрежни сопственик (и поједини сусед) има *право* мимопролазну воду *употребљавати* „по *дужини* обале *своје* земље" (чл. 4.) а до *половине* речнога или поточнога *корита* (чл. 13. у вези с §. 262. Грађ. зак.). И *нико други*, дакле, *не може* ту пролазећу воду употребљавати, *осем* ако му није то *своје* право, који прибрежни сопственик *уступио*, или, ако није право употребе нарочито, по каквом *пуноважном основу* (н. пр. уговору), задобио.

И тако из напред реченога излази:

да су *обале* и *речно корито* сваке непловне реке или потока у *својини прибрежних сопственика*; и

да *прибрежни сопственици имају*, по самом положају својих земаља, *право употребе* непловних вода и да им је то право *приватно-правне природе*, а не јавноправне, као што је оно на пловне воде, те по томе да им се оно може само путем експропријације у *општем интересу* и само за *накнаду* одузети (чл. 50. зак. о водама у вези с §§. 20. и 217. Грађ. зак.).

39. — *Право употребе* прибрежних сопственика на *непловну* воду разликује се од *опште употребе* свију и свакога на *пловној* води, не само у правној природи својој него и по *садржини*, јер *пловном* водом нико се не може *друкчије* служити већ онако, како то прописују чл. 6. и 14. зак. о водама, а *непловном* водом се може сваки прибрежни сопственик служити не само онако како прописује чл. 14., т. ј. за своје *домаће* потребе, него још и за своје друге, *пољопривредне* или *законске циљеве*, н. пр. да поводљава своје земље, да залива своје усеве, да употреби *пад* воде као *снагу за кретање* турбине, воденичког витла и т. п.

(наставиће се)

Андра Ђорђевић

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ

(1793 — 1869)

III.

Полиција у Србији од 1804. — 1869. год.

(НАСТАВАК) 14

Важно је, да се ни у овој уредби, као ни у раније поменутим, нигде не помињу турске власти: *кадије* и *муселими*, што значи да је још у ово доба сва судска власт, и ако не по праву, а оно у ствари, била у српским рукама. Говорећи о турским властима у почетку овог периода, ми смо нагласили, да је хатишериф о повлачењу муселима и кадија у градове издат тек 3. августа 1830. године.

Остала садржина исписане уредбе, поред већ наглашених података о полицијским властима овог доба, пружа нам још и један доказ више о мешавини између судске и полицијске власти својим одредбама о суђењу у присуству кнеза од нахије или кнежине, о претходном суђењу код кнезова и кметова, о осуђивању кметова и т. д.

Има још неколико ствари у овој уредби, које заслужују да се нарочито нагласе и у неколико објасне. То су одредбе о надлежности полицијских власти за пресуђење извесних дела, о суђењу важнијих дела у магистратима у присуству кнеза од кнежине и два кмета, и о изузетној употреби принудних средстава ради добијања признања од крадљиваца. Нарочито су важне одредбе о надлежности, јер оне допуштају, у вези са ранијим објашњењима, а поглавито са оним које је издато Господару Јеврему под Бр. 1354, да се доста приближно утврде права кнежинских кнезова као чисто судских власти. Из ових одредаба видимо, да су они — кнежински кнезови — *могли судити у кривичним стварима дела која нису повлачила већу казну од 25 штапа*, „*изузев крађа битни и преступленија*", *дакле у главном, истуина дела, а у грађанским сва дела изузев оних за које се плаћао ресум.*[1])

Одредбе о суђењу у присуству кнеза од кнежине и два кмета из места окривљеног, и њиховом „*мњенију*", доста су сличне старој а и данашњој пороти, а одредбе о употреби принудних средстава *искључиво према крадљивцима*, само су један доказ више о томе, да је наш народ и у овоме, као и у свима осталим временима, презирао крађу много више од свих других кривичних дела.

Још су две ствари у овој уредби које заслужују пажњу, а то су наређења: да и пресуде нахијских старешина подлеже контроли магистрата (чл. 9), и да нахијске старешине воде надзор над свима чиновницима у својој нахији (чл. 18.).

* * *

У руци нам је, захваљујући г. Миленку Вукићевићу, још један важан и интересантан документат — једна полицијска наредба из 1828. год. Мислимо на нашу прву *наредбу о кафеџијама и механџијама*, у којој се вели ово:

„*Благородна Госиодо кнезови Магистрата Н. Шабачке!*

До знања ми је дошло, да ви врло слабо полицијски ред набљудавате, ненадзиравајући што се по меанама ноћи у невреме чини, и по сву ноћ сумнителни скитачи по неким меанима и кафанама бдинују, пјанчују и друга злоупотребленија чине. и ви на то до сада све глуви бисте; зато налажем вам совим писменом, да одма сазовете све меанџије и кафеџије и да им строго запретите, да у напредак Подобније Злоупотребленија било неби; Запрештава се свакоме послие два сата ноћи Меане и кафане отворене држати и коекакове безпосленике придержавати, илити Пјанице терпети да чуиствие, или најпослие коекакове играче и ноћнике преко реченога времена задержавати у Меани или кафани. У исто време закажите меанциама и кафециама да се усудили неби коекакове безпослене Бећаре придержавати; ако таковие кои има то одма да Магистрату јави, Магистрат пак Јемство за њи искати мора, кои такове неима нити наћи може то из вароши изтерати да буду.

[1]) Ресум се наплаћивао за сваку извршену наплату дуга и износио је на сваки грош по 2 паре.

Ово врло јасно преставите кафецијам и меанцијам да кои ову Заповест точно набљудавао неби, онаи под новчану и телесну казен подпасти буде.

у Шапцу ваш Доброжелатељ
17 Августа 828. *Ефрем Обренович*

П. П. Само мусафири смирено и пристоино могу послие уреченога времена седити и разговаратисе и —

Овди ваља Меанцијама и кафецијама изјаснити да од ове Заповеди није нико Искључен, био Чиновник или Служитељ Господарски. Свакога онога кои би се овои Заповести противио то Меанција или кафецијa да га Магистрату или Патроли јави. *Е. Об.*«

Од важнијих мена у развитку полицијских власти до 1834. год. вреди поменути, да су стари називи »*кнежине*« почетком 1830. год. замењени са »*капетанијама*«, а доцније са »*срезовима*«, и да је ове исте год. реорганизована *полицијска управа* у Београду. Звање *управника Београда* датира се, први пут, из овога времена, а први управник Београда био је *Цветко Рајевић*.

Године 1833., капетаније: студеничка, јошаничка и новопазарска придружене су нахији пожешкој, која је с тога прозвана »*пожешко-новопазарском*«, а стара *соколска* нахија придружена је Јадру и Рађевини, и с њима заједно образовала *подрински округ*.

Почетком 1834. год. унутрашње уређење Србије претрпело је знатне измене поделом земље на *велика сердарства* и установом *попечитељства*.

Фебруара месеца ове год. одржана је у Крагујевцу Народна Скупштина на којој се, поводом добивеног фермана од 26. октобра 1833., којим је Србима призната независна унутрашња управа, већало о новом уређењу земље, а одмах после Скупштине, почетком марта, кнез је поставио за велике сердаре, и то: *Јована Обреновића* за сердарство *рашко*, *Јоксу Милосављевића* за *подунавско*, *Вула Глигоријевића* за *мачванско*, *Стевана Стојановића* за *тимочко* и *Милету Радојковића* за *расинско*.

Писмо кнежево о њиховом постављењу, датирано 10. марта 1834. год. под Бр. 879., гласило је:

»Као почетак внутрењи наши устројенија јест поставленије Велики Сердарства у Отечеству нашем. Под сваким од ови Велики Сердарства стоје више окружија, која су до сада Нахијама називана. Тако поставио сам једно велико сердарство: *Тимочко*, једно *Подунавско*, једно *Расинско*, једно *Рашко* и једно *Мачванско*.

1. Под велико сердарство *Рашко*, потпадају окружија *Старовлашко, Ужичко, Чачанско* и *Рудничко*.

2. Под велико сердарство *Расинско*, потпадају окружија *Крушевачко, Јагодинско, Параћинско и Ресавско*.

3. Под велико сердарсто *Подунавско*, потпадају окружија *Пожаревачко, Смедеревско, Београдско и Крагујевачко*.

4. Под велико сердарство *Мачванско*, потпадају окружија *Шабачко, Ваљевско, Подринско и Соколско*.

5. Под велико сердарство *Тимочко*, потпадају окружија *Књажевачко, Црноречко. Крајинско* са *Поречом*.

Великим сердаром постављам вас, и препоручујем вам, да од данашњег дана тако се и зовете, а сва ваша исчислена окружија, која под исто велико сердарство падају, нагледате, *сав поредак све правосудије и вообшче сва дјела руководећи, која се у истим окружијама догађају*. За сада вам толико јављам, а позније доћи ће вам и торжанствена диплома о истом достоинству, и уредба о дужности и власти великог сердарства. Препоручујући, да ово моје писмо у вашем Сердарству обнародујете, и да ми сваке недеље рапорт шаљете, што се у вашем сердарству и на граници догађа«[1]).

Није тешко увидети, из изложених редака, да су велики сердари, после кнеза Милоша, били највише судске и управне власти у земљи у ово доба, као и да је њиховом установом још више умањен значај нахијских старешина.

На месец дана по постављењу сердара, постављени су и попечитељи. За првог попечитеља у новооослобођеној Србији (попечитеља правосудија и просвјешченија) постављен је онај исти *Лазар Тодоровић*, кога смо налазили 1808. год. као *варошког полицају* у Шапцу, а који је у ово време био члан Великог Народног Суда у Крагујевцу.

Априла 11. ове исте год. наименован је за попечитеља внутрених дела *Ђорђе Протић*, такође члан Вел. Народног Суда, а 23. истог месеца за попечитеља финансија *Коца Марковић*. *Тома Вучић — Перишић* постављен је за попечитеља војног 2. јуна, а *Димитрије Давидовић* за попечитеља иностраних дела под 8. јулом ове исте год.

На 7 месеци по овоме — 2. фебруара 1835. год — дошла је позната *Сретењска Скупштина*, која је својом уставном реформом поставила темељ новој државној управи у Србији.

* * *

Само још неколико речи о општем стању полицијских власти у овом трећем периоду.

Оно што на први поглед пада у очи код овог периода то је, да се у њему разликују два, сасвим јасно обележена стадијума у погледу развитка, задатка, дужности и надлежности полицијских власти. Први обухвата време до установе судова, и одликује се скоро апсолутном надлежношћу полиције. Задатак њен у ово доба идентификован је потпуно са задатком целокупне унутрашње државне администрације, или још боље, она је била, као што смо једном раније нагласили, и *извршна* и *судска* и *финансијска* и *војна* и *духовна власт* овог времена. Као прва, извршивала је сва наређења врховног кнеза и Народне Канцеларије. као друга судила је све грађанске и кривичне ствари »*кромје случаја гди се главе тиче*«, као трећа распоређивала је и купила порез, водила рачуна о мезуланама, скелама, а у неколико и о ћумруцима.

У улози војних власти виђамо полицију, односно њене старешине, као представнике народне војске, а у улози духовних власти као судије у брачним споровима с једне, и надзорне власти над свештенством с друге стране. Никад полицијска власт у Србији није била већа и јача но у ово доба.

Други стадијум почиње са установом судова и свршава се уставном реформом. У њему полиција не само да постепено губи судску (установом судова), војну (установом *солдата*) духовну (постављањем епископа) и царинску власт (постављањем ћумругција), већ и један део послова, који су неоспорно спадали у њену надлежност, пренет је у надлежност судску (надзор над странцима, пасошима, животним намирницама, избор варошких *полицајаца* и надзор над њима и т. д.), а и она сама стављена је под надзор Великог Народног Суда. Развијање свих ових власти, дакле, било је на штету полиције, или још боље: у колико се државни живот развијао и прилагођавао савременим потребама друштва, у толико је и раније апсолутна моћ полиције опадала.

И још нешто:

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Д. Ђ. Алимпић

[1]) Државна Архива — Дипломе државних службеника.

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

IV

(свршетак)

Има случајева у криминалистици, кад треба да се пронађе истина, или да јој се ухвати бар траг, нарочито у случајевима где је опасност да се осумњичи и осуди какав невин човек за извесан злочин, да се тада употребе све горепоменуте особине. Апелира се на част, на понос и достојанство, на савест и човечност, па и на религију и — све је то узалудно, ништа не помаже; али кад се наиђе на ону жицу, коју сачињава егоизам, па се у њу дирне, онда зазвони права истина. Егоизам је у криминалистици уједно најбољи пробни камен за пробање и изналажење истине у кривичним делима.

Утврђење истине у кривичним делима, било би много ређе и много теже, него што је то случај, кад не би људима тако тешко падало да нешто прикрију и чувају у тајности. То је и у народу позната ствар. Многобројне пословице разних народа потврђују истинитост ове поставке. Многе, н. пр. говоре о томе, како жена није у стању тајну да сакрије, ни да сачува. Код Италијана важи мишљење да жена која зна тајну, коју треба прећутати, може врло лако прснути, ако је ма коме не открије и не повери. Немац говори: Ако се жена оптерети тајнама, које мора чувати, она брзо остари и поремети своје здравље; јер тајна је жени шкодљива по здравље. Енглези се, само у грубљој форми, на исти начин изражавају о жени. У безбројним песмама, легендама, причама, новелама и романима расправља се тиме како је човеку врло тешко да чува тајну. Позната је она наша пословица „заклела се земља рају, да се сваке тајне знају". Ваља се сетити и оне приповетке Иве Павловића „Оно ће јарко сунце показати", која се налази готово у свима литературама. Филозоф Лоце врло згодно примећује: „ми врло рано научимо говорити, али врло доцкан научимо ћутати". Ова појава је врло честа не само код злочинаца и криваца, него и код сведока који, из буди ког било разлога, нешто неће да кажу, него прикрију, па се ипак сами издају.

Но, с друге стране, од стране криминалисте и иследника, ћутање је врло важна појава, нарочито у пословима иследничким. Само се по себи разуме, и о томе овде није реч, да криминалиста не износи службене тајне. Такови случајеви су веома ретки. Али се често дешава, нарочито код млађих и врло заузимљивих криминалиста, да им по који пут склизне са усана каква интересанта појава у њиховом раду, која је могла остати необјављена. Кривичне ствари, злочина дела и т. подобно буде код свакога велико интересовање, и кад се чешће причају, доводе оне, што их слушају до разних закључака и комбинација, које они праве по свом нахођењу, ту се често испричани догађај примењује на поједине погодне, а често и ненадлежне личности. Ваља се само сетити оне анегдоте коју је Бокачо изнео: Једног младог а веома омиљеног свештеника окупе у неком салону даме, да им прича о првој исповести. После дужега колебања он исприча, наравно не помињући име оне, коју је исповедио. Свештеник рече да се његово прво исповедање тицало браколомства. После неколико тренутака у салу је дошао, мало одоцнио маркиз Н. са својом ванредно лепом женом, која кад виде свештеника, поче му пребацивати што их тако ретко посећује додајући: „није лепо да ме као своју прву исповедницу заборављате". Није нико од присутних требао ништа више да додаје, па да искомбинира за се и све остало.

То ћутање, којим криминалиста треба да располаже, има да се нарочито односи у поступању према кривцима и сведоцима. Било да судија жели да покаже кривцу како много зна; било да судија жели да покаже како су тачни његови закључци; било да је рад својом поверљивошћу да импонира кривцу или сведоку, или да привуче и задобије за се исказника — он греши ако то чини не штедећи свој говор. Омање је греха ако иследник не дозна све што жели не говорећи много, него ако што при ислеђењу погрешно дозна, говорећи много. Врло је важно правило, којега се иследник треба да придржава: не ваља грабити да се дозна више, него што се уопште може дознати; нити се ваља претварати, да иследник нешто више зна, него што у ствари зна. Погрешка је, и ако добронамерна, кад неко мисли да нешто зна, ма да то није истина. Са свим је све једно да ли смо ми намерно или ненамерно неистином се послужили и изрекли је. Не треба ни доказивати шкодљивост овога. Ми то можемо опазити најбоље на своме ближњему, који много говори, кад је нешто сувишно и излишно казао.

Ако је потребно да нешто остане у тајности, онда се о томе мора водити строго рачуна, колико се може нанети штете и вреда стварима и људима, ако се изнесе на видик оно, што треба да остане у тајности. — Исто тако и тајну, коју криминалиста има да сазна и докучи, он не треба похлапно да истражује. Лаган корак је и овде за препоруку. Не треба се на какву тајну непосредно окомити питањима, него, ако она за кривично дело и сазнање истине има вредности, онда треба пустити да њу открије и обелодане споредне чињенице. Треба само што више чињеница истицати, које се групишу око тајне и оне ће саме најзад довести дотле, да се тајна прокаже.

Признање тајне јесте један велики психолошки проблем. У неким случајевима криминалистике јасни су и видни разлози за признање злочина или откриће какве тајне: учинилац кривичног дела најзад увиди да су докази, који га терете, тако јаки и непобитни, да ће заизвесно бити осуђен и стога и зато мисли и тражи да ће признањем самога дела ублажити казну, или се бар нада да ће признањем дела и истинитим изношењем већи део кривице са себе свалити, а у случају и на другога натоварити. У кривичним ислеђењима има чак и таких случајева да кривац не само признаје дело, него се чак и хвали и више за себе износи, него што је у ствари било. Ти су случајеви чести код појава међусобне туче сеоске омладине. Сличне појаве признавања и изношења нечега више, него што је у ствари било, има код признања за дела учињена из ината и пркоса, из мржње или нарочитог уверења. Овај се последњи случај јавља код политичких деликата. Чак бивају признања из осећаја племенитости, да би се каква драга или блиска личност ослободила или да би јој се олакшало, па онда признања из заблуде, што најчешће бива при комплотима, да би се добило времена или за бегство или за уклањање лица или предмета, који могу компромитовати. У свакој прилици деси се да човек нешто одриче све донде, док мисли да су му намере или планови испали за руком. Најзад долазе признања на самртничкој постељи. Прва врста признања има ову карактеристику: сва долазе немотивисана. Признања на самртничкој постељи имају религиозни основ или имају тенденцију да невиногa спасу беде и ослободе, или да га још више у казни одрже.

Случајеви признања су веома различити. Али велики део њихов остаје за нас више или мање неразумљив. Криминалиста није у стању да ухвати конце мотива из којих се долази до признања. J. A. Mittelmaier је у свом делу „Наука о доказу у немачком казненом процесу" изнео врло много примера, који потврђују горњу поставку. На неке кривце дејствује грижа савести нарочито код хистеричних и јако нервозних природа, код којих се често убијена жртва стално појављује те их чисто гони и мучи или им стално звони у ушима клетва жртве или звон похараног новца. Психилошко испитивање утврдило је да у оваким приликама, где се јавља признање самога кривца не делује само оно што ми називамо савешћу; него је то једно више или мање болесно душевно стање, где је фантазија надражена до психозе. Врло су ретки случајеви где је само грижа савести једини повод за признање злочина. Оваква признања не треба одрицати, она постоје, ма да им ми нисмо у стању да нађемо мотив. Неко је признао дело, јер га је признао, а даље друго шта за криминалисту није ни потребно.

Кад криминалиста има пред собом једно готово признање, обичан посматралац би помислио: сад је криминалиста свој посао свршио. У самој ствари он ту баш отпочиње свој најважнији посао. Из обзира предострожности сва законодавства тек тада дају потпуну, доказну вредност признању, ако оно иде у склад са оптужбом. Захтева се, дакле, ма каква објективна, садоказна потпора и потврда признању, управо подлога за признање. Из ове тенденције закона излази да подлога за признање тек тада може имати вредности пред законом, ако је само признање независно постало, ако није насилно и изнуђавањем изнесено. Само пак признање има врло велику сугеративну моћ за судије и сведоке, за правобраниоце и све који су у ма каквој вези са злочинцима.

Чим је признање изречено, онда све оно што је познато и докучено долази под

сферу утицаја и дејства тог признања. Деси се злочин. Ма из којих разлога посумња се на А. Први претходни посао криминалисте је да сав доказни материјал и све основе подозрења по могућству примени једној представи и да га њој прилагоди, да основи подозрења дају представу: А. је извршилац злочина. Посматрају се појединости и ако одговарају претпоставци утврђује се поставка: А. јесте извршилац злочина. К томе ваља додати изјаве сведока које утврђују поставку: А. је извршилац злочина. Све дакле одговара оправданој сумњи, све складује и утврђује да је А. извршилац злочина. И све се то понова провери и понова испита. — Али се уједанпут јавља Б. који призна дело... Шта ће се радити у таком случају? — Сама та околност, да се јавио други као извршилац дела, од толике је важности да сви знаци подозрења, које смо употребили противу А. одједанпут отпадају одмах и представа о извршиоцу злочина одмах се везује за Б. Наравно мора се проучити сав материјал, сви основи подозрења, који се примењују на Б.; ма да су сви они пре тога пасовали у примени на А., сад одједном исто тако пасују и на Б. — Криминалиста мора доказе из признања, а и из осталих факата оптужбе да утврди. Законодавац свију савремених културних држава исходи од правилне и тачне поставке да бивају и неистинита признања, било из жеље да онај који тако признање чини да што заради било да то чини из какве болесне околности, било из тежње или намере да на тај начин ослободи и спасе самога извршиоца дела. Сва та неистинита признања могу бити обелодањена једино када се ставе у супротност са оптужбом, и кад јој противурече. Ако се признање одмах прими за готово, то онда, ово средство утврђења истинитости признања не важи. А ваља знати да се лажна признања врло често јављају код малих кривица и безначајних кривичних дела, где има више извршилаца и где је само један кривац откривен, а треба и друге ухватити. У таком случају врло се лако може узети на се туђа кривица. То бива код омањих крађа и похара, при тучама, јавним изгредима, демонстрацијама, пијанкама и т. д.

У оваком случају још је тежа ствар према сведоцима се умети односити. Сведок (нарочито онај који егзалтира) кад има пред собом присебног иследника може бити лако изведен на прав пут, на правилно гледиште и врло корисно употребљен, да се дође до праве истине о кривичном делу. Исто се тако конструктивно може радити са веома разумним и оштроумним сведоцима, који зато не морају бити вазда образовани и школовани људи. Помоћу њихових исказа може се доћи до истине о кривичном делу, ма и не постојало никакво признање извршиочево. Има врло много људи, присебних и озбиљних, нарочито у сеоском сталежу, који су лако приступачни таком поступку и радо и отворено све изнесу, све саопште што знају о кривичним делу, само кад им се лепо понуди рука и изиђе пријатељски на сусрет. У таком случају исказ не треба у целости примати, него га делити на ситне делове. Код мање интелигентних људи мора се иследник ограничити на општа правила: захтевати потпуну тачност у изношењу и излагању догађаја. А сразмерно је незнатан број неистинитих признања у крупним злочинама.

М. Павловић.

ПРАВНИЦИМА НА РАЗМИШЉАЊЕ

26. јула 1904. год. молио је Управу гр. Београда д-р Ђ. Т., да му одобри право лекарске праксе у Београду, позивајући се на решење Министарства Унутрашњих Дела СБр. 5997 од 26. јула 1897. год., којим му је признато право слободне праксе у Србији, пошто је примљен за српског штићеника. Управа је упутила ту молбу Санитетском Одељењу Министарства, са питањем, да ли се молилац може уврстити у ред београдских лекара.

Министар унутрашњих дела, актом својим СБр. 7899 од 15. септембра 1904. год., известио је Управу: „Да молиоцу не може одобрити право лекарске праксе у Београду, пошто је њему, решењем СБр. 5997 од 26. јула 1897. год., одобрено право праксе на неправилан начин, и то само за удаљене крајеве Србије, и што је одлука о томе донесена без мишљења Главног Санитетског Савета, које је, према чл. 4. тач. 1. закона о чувању народног здравља, обавезно за такве случајеве. Тим пре не може му дати право лекарске праксе у Београду, што је, приликом оцене једног лекарског уверења, које је д-р Т. издао у 1902. год., Главни Санитетски Савет у седници својој од 14. јуна 1902. год. Бр. 69, донео мишљење, „да д-р Т. није требао добити право праксе у Србији без полагања државнога испита, пошто располаже врло слабим знањем из медицинских наука".

Противу овога решења изјавио је д-р Т. жалбу Државноме Савету, и овај је актом својим Бр. 2098 од 22. марта т. г. известио Министра унутрашњих дела о следећем:

„.... Државни савет налази, да жалбено решење не одговара закону из ових разлога: Кад је жалитељу решењем Министра унутрашњих дела од 26. јуна 1897. год. СБр. 5997, по наплати прописне таксе у 100 динара, дозвољено право лекарске праксе у Србији, онда Министар није имао ослонца у закону, да ово, једном признато право, одузима жалитељу забраном праксе у Београду, подвргавајући његове квалификације новој оцени. Овакав поступак у опреци је са чл. 144. тач. 6. Устава, по коме решења министарска, у путу жалбе, могу бити цењена од Државног Савета и поништена, ако би била противна закону".

Стојећи на оваком гледишту, Државни је Савет, ради објашњења и решења по овоме предмету, позвао Министра на свој састанак, који је имао бити 8. априла т. г. Пошто је тај акт доцкан примио, и није могао одмах да прикупи потребни материјал за оправдање свога оспореног решења, Министар унутрашњих дела умолио је, актом СБр. 3917 од 7. априла т. г. да Савет одреди други састанак за расправу тога питања, и приметио:

„У исто време част ми је приметити Државном Савету, да је рђаво применио у овом случају одредбу чл. 144. тач. 6. Устава на моје решење, с тога, што оно стоји у опреци са поменутим чланом. Ја никад, па ни у овом случају, нисам спорио право Државном Савету, да спорни административни предмет решава, као што ни Савет не може тврдити, да моје ожалбено решење стоји у опреци са поменутим чланом Устава".

За расправу тога питања одређен је други Саветски састанак за 22. април т. г. и Министар унутрашњих дела упутио му је акт следеће садржине:

„Пошто сам спречен другим државним пословима, да лично присуствујем Саветском састанку, на коме има да се донесе коначно решење по жалби д-ра Ђ. Т. због мога решења о забрани праксе, то ми је част изнети писмено своје разлоге, са којих остајем и даље при своме решењу.

Своје право на приватну лекарску праксу оснива жалилац д-р Т. на решењу Министарства Унутрашњих Дела СБр. 5997 од 20. јуна 1897. год., којим се одобрава г. д-ру Ђ. Т., српскоме штићенику, право слободне лекарске праксе у Србији.

То одобрење нисам могао признати као законито, јер је незаконито донесено, противно чистој и јасној одредби чл. 16. тач. 2. санитетског закона, позивајући и на тач. 1. истог члана, који одређује да нико не може практиковати као лекар у Србији, ако нема дозволу за то од Министарства Унутрашњих Дела; ту формалну страну одобрења условљава другим безусловним материјалним условом, да Министар може давати ту дозволу само оним лицима, која су српски поданици, и који имају сва својства прописана у чл. 9. т. 1.

Међутим у поменутом Министарском решењу даје се право на приватну праксу српскоме штићенику.

Поданик и штићеник једне земље није једно и исто. Правно су то два различита лица са разним дужностима, па и правима.

Као што се штићенику не може дати указно дејствително звање, но само контрактуално, као непуноправном грађанину ове земље, тако се исто не може дати ни право на приватну праксу некоме, који није пуноправан српски рођени или прирођени грађанин, и који није положио заклетву на поданство.

Основаност мога мишљења види се и у томе, што пракса лекарска, на коју контрактуални лекари у државној служби имају права, престаје онога часа, чим та лица престану да буду контрактуални чиновници.

Да поданик једне државе и њен заштићеник нису једно исто, види се из височајше уредбе од 26. јануара 1860. г. ВБр. 175, тач. 5. и 6., јер штићеник једне државе може ту заштиту напустити кад год хоће, а тако исто му се може и одузети, док поданик једне државе не може своје поданство напустити кад хоће, нити му се оно може одузети кад се хоће.

Но осим те незаконитости, поменуто решење садржи још једну незаконитост.

Важност докумената д-ра Т., на основу којих је постављен за контрактуалног среског лекара, учинио је *сам начелник* Санитета својим рефератом СБр. 4410 од 6. јуна 1893. год. и оценио их као пуноважне према чл. 9. тач. 1. По чл. 4. тач. 1. санитетског закона, међутим, то право припада Санитетском Одељењу Министарства Унутрашњих Дела: „да са Главним Санитетским Саветом испитује и оцењује научну и стручну спрему и академијску квалификацију".

У овом случају нико није ни питао Главни Санитетски Савет за његово мишљење; а какво би мишљење Савет дао, види се из приложених неколиких мишљења његових, која одлучно дисквалификују лекарску спрему д-ра Т.

Дакле и у оцени квалификације д-ра Т. учињена је незаконитост обилажењем Гл. Санитетског Савета и нетраженьем његовог мишљења о квалификацији д-ра Т.

У главном са ова два разлога ја сам оспорио д-ру Т. право приватне праксе, и ако је он, од стране мога претходника, то право добио. Кад сам ово учинио, нисам учинио ништа противно закону, већ на против, својом одлуком, ја сам, као чувар санитетскога закона, одржао у важности одредбе овога закона, које је мој претходник погазио, кад је д-ру Т. признао право приватне праксе. Налазим, да на ово имам права, кад год нађем да је повређен *материјални* пропис закона, као што је овде случај, стојећи још и на томе земљишту, да су материјалне одредбе закона увек јаче и старије од решења министарских, која нису основана на закону, односно, која су противна закону, чије је чување и правилно примењивање поверено дотичном министру.

Најзад, ја сам оваким радом имао намеру, да питање, о коме је овде реч, изнесем пред Државни Савет, као највећи административни суд, те да он донесе одлуку: *да ли је јачи закон, који је уредно законом постао, или једно решење Министрово, које је иротивно томе закону, као што је случај овде?*

Напослетку, ја оваком одлуком нисам повредио никакво *стечено* право д-ра Т., јер, према напред изложеном, он право, које хоће да одржи, није могао ни задобити, и кад га је неправилно задобио, не губи ништа, кад се то неправилно стечено право одузме".....

И поред овако јасно на закону основаних разлога, Државни је Савет, у својој општој седници, остао при првом свом посматрању, и поништио ожалбено решење Министрово. — Решење Државног Савета од 26. априла т. г. Бр. 2945. —

По одредби тач. 2. чл. 16. закона о уређењу санитет. струке и чувањ. народ. здравља, приватна лекарска пракса дозвољава се само оним лицима, која су српски поданици и имају услова из прописа чл. 9. т. 1. Те су одредбе важиле до 20. фебруара т. г., дакле и у времену, када је д-ру Т. 1897. год. издато право, противне закону као штићенику, који ни до данас није српски поданик.

И одредба старог закона и измена чл. 9. закона о уређ. санит. струке постављају као битну погодбу за добивање дозволе и права на праксу, поред квалификација, и српско поданство. То нема д-р Т., што је противно јасним одредбама специјалног закона. А да неко стечено право буде у истини право, треба да је основано на закону.

У овом случају, с погледом на решење Државнога Савета, Министар унутрашњих дела је у дилеми: *ако изврши Саветско решење и дозволи праксу д-ру Т., гази члан 9. новог и чл. 16. тач. 2. старог закона, а ако га не изврши, огрешио се о тач. 6. члана 144. земаљског Устава, пошто су Саветска решења обавезна за њега.*

Радо бисмо чули мишљење наших правних стручњака о овоме питању, и у том циљу стављамо им на расположење ступце нашега листа.

О. Б.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Спаљена вештица. — Колико иде далеко у Сицилији код сељачкога сталежа веровање у моћ живих вештица, може се видети из овога примера, који се скоро десио са једном часном и добром домаћицом, која је постала жртва сујеверја у вештице. Брачни пар Бартоло и Лукреција Сколе оптужио је комшилук за то, што су убили сестру Бартолову, Антонију Лојаконо, и то за то, што су веровали, да је ова својим ђаволским вештинама допринела да им умре њихово јединче. Сујеверни пар нападне ноћу на брачни пар Лојаконо, разбије главу мужу, а Лукрецију полије гасом, па је живу спали. Обоје су предати суду, али се не кају за дело, које су учинили из освете вештици.

Тетовирање очију. — Ма колико на први поглед изгледало невероватно, да се и очи могу тетовирати, и на овај начин знатно изменити природна боја дужице и зенице, ипак је ово данас свршена ствар по извешћу лијонског Архива за криминалну антропологију и криминалогију. Заслуга за ово, вели сеу овом часопису, припада *Хасколу* и *Хефферману*, бостонским очним лекарима, који већ увелико врше ове дрске али и успешне операције. Помоћу особито фиких инструмената успевају они да у рожњачу, а за једну десетину милиметара испод површине, убризгају неколико капи нарочитог пигмента, чија боја може бити плава, зелена, црна и кестењава. После ове операције, довољно је не напрезати очи читањем и писањем за једну недељу дана и — ствар са „*иреферфарбаним*" очима потпуно је свршена. До сад је наука користила у истој мери и полицајцима и злочинцима, али овај последњи успех, како изгледа, биће од користи само злочинцима, јер ће несумњиво отежавати утврђивање идентитета. Надати се пак, да ће се убрзо пронаћи, ако већ и није пронађено, какво „*контрасредство*", које ће бити у стању да уништи вештачку боју ока, као год што се помоћу познатог средства Др. Варо-а могу уништити тетовирани знаци на свима осталим деловима човечијег тела.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖЕСЕ

Моша Адања, тргов. помоћник из Шапца, изузео је од Морица Албахари трг. онд. 1130 динара на име куповине сувих шљива па је са новцем 14. ов. м-ца побегао. Моша има 47 година, раста је средњег, у опште црномањаст, иде погурено. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да Мошу у својим домашајима потраже, и пронађеног спроведу начелству округа подринског с позивом на Бр. 7989. — УБр. 17154.

Спасоје син **Загорке Обрадовић,** удове родом из Берана у Турској, ђак II. разреда крагујевачке гимназије, пре десет дана отумарао је незнано куда из Крагујевца. Стар је 13 година, сув, црномањаст, од одела имао је: панталоне, копоран, на глави шешир и на ногама подеране ципеле. Позивају се све полиц. и општинске власти да Спасоја у својим домашајима потраже и нађеног упуте начел. округа крагујевачког с позивом на Бр. 7810 — УБр. 17108.

Драгиња Марића, терзије из Шапца, нестало је 1. маја ове године. Он је стар 45 година, средњег стаса, очију црних, косе црне, обрва црних, од одела има на себи: шарени капут и панталоне, а на глави шубару. Ко о несталом Драгињу ма шта зна, моли се да о томе извести начел. окр. подринског с позивом на Бр. 7304. — УБр. 16585.

Михаило син **Симе Новаковића,** 23. априла ове година побегао је од куће својих родитеља без икаквог узрока. Позивају се све полиц. и општинске власти да га у својим домашајима потраже, и на случај проналаска упуте начелнику среза посавског, округа ваљевског с позивом на Бр. 5860. — УБр. 15140.

ПОТЕРЕ

Лука Младеновић, тежак из Д. Црнишаве, окривљен је код начелника среза трстеничког за дело из §. 191. казн. зак.

Лука има 33 године, средњег је раста, црномањаст, сувоњав, бркоза великих жутих, очију граорастих; на себи има поцепане чакшире и жут полован гуњ, на глави шајкачу.

Позивају се све полицијске и општинске власти да Луку, који је у бегству, живо потраже, и нађеног спроведу начелнику среза трстеничког с позивом на Бр. 5859., или Управи града Београда с позивом на Бр. 16543.

Милија Милић и **Радоје — Раца Јовановић** из Д. Коњуше, решењем прокупачког првостепеног суда од 19. фебруара 1905 год. Бр. 1837, стављени су под суд и у притвор, као саучесници познатог хајдука Недељка Питулића. И један и други су у бегству су још од 1894 год.

Милоје има 44 год., косе је плаве, бркова риђих, очију плавих.

Радоје има око 30 год., раста је средњег, очију плавих, у опште је риђ.

Препоручује се свима полицијским и општинским властима да Милију и Радоја у својим домашајима најенергичније потраже, и у случају проналаска под сигурном стражом спроведу прокупачком првостепеном суду с позивом на Бр. 5365. УБр. 18649.

Џема и Осман Усејиновићи, Мустафа Мелишевић и Мустафа Абазовић, Цигани из Букова у срезу пчињском, одговарају за дело убиства код тамошње среске власти, а још од августа месеца 1903 год. налазе се у бегству. Џема је стар 47 година, зуба великих и шкрбих, на глави носи фес. Осман је стар 27 год., црних бркова, на глави има белегу од ране, носи фес и око врата шал. Мелишевић је стар 32 год., сипљивач по носу, замуцкује кад говори, носи белу капу. Абазовић је стар 39 година, подебео, на горњој усни има израштај, на глави носи фес. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за њима наређе потеру и у случају проналаска упуте их стражарно начелнику среза пчињског с позивом на Бр. 5284. — АБр. 806.

Крађа коња. Ноћу између 7. и 8. т. м. непознати лопови украли су два коња и једну кобилу Јовану и Петру Димитријевићу, тежаку из Вел. Врбице у срезу кључком. Један је коњ длаке беле, матор 10 год., на левој бутини има белегу; други је длаке ђогатасте, матор 7 год., у десно уво роваш. Кобила је матора 5 год., длаке жуте, са жигом «О», без других роваша. Препоручује се свима полиц. и општ. властима да за лоповима и покрађом наређе потеру и у случају проналаска спроведу их нач. среза кључког с позивом на Бр. 5650. АБр. 792.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Владимир Костић — Николић, звани „Гуша“, опасан лопов, пао је ономад шака београдској полицији. Ухваћен је на самом делу крађе. Још од пре двастину дана осетило се његово присуство у Београду; једна извршена крађа на Врачару и једна покушана у Палилули, то су јасно наговештавале.

8. ов. м-ца, у само свануће увукао се у једну кућу у Симиној улици, па наишав у предсобљу на један куфер са стварима, зграбио га је и одмах почео бежати, не разбирајући много шта је у њему. При самом изласку из дворишта буде примећен од укућана, који привичу за њим. При том наиђе и ноћни стражар, те он баци куфер и нагне бежати на другу страну, али га стражар ухвати.

* * *

«Гуша» је родом из Београда, стар око 54 године, средњег раста, висок 1,66 м., косе смеђо-проседе, браде риђе, очију жућкасто-зелених; на левој руци има белегу од ране неправилног облика, величине 9/4 см. на унутрашњој страни шаке, од те ране цела је шака деформисана, а средњи и мали прст укочени и мало повијени унутра. На истој руци има белегу од чира, величине петпарца, на задњој страни врха рамена.

Он је рођени брат познатога варалице *Алексе Костића*, чију смо слику са описом изнели у 4. и 5. броју «Полицијског Гласника» од ове године и *Радомира Костића*, такође опасног лопова, који се сад налази на издржавању осуде.

Свега их је три брата и сва три су злочинци, а имају и две сестре, које нису много од њих одмакле.

Интересантно је, да им је отац био београдски учитељ, а у колико се могло сазнати, и мати им је била ваљана жена. Откуда од тако добрих родитеља овако рђава деца за чуђење је. Вредно би било знати податке о њиховим старијим прецима и другим блиским рођацима, јер се преступност све деце извесних родитеља, нарочито када су ту били услови за њихово правилно развиће, не да тако лако објаснити са наследношћу, но ови се подаци нису могли за сада добавити пошто су им и отац и мати по рођењу из Аустро-Угарске, те их слабо ко зна, а сами они о њима неће да дају никаква обавештења.

Како је који одрастао, он је одлазио из родитељске куће у свет и заметао сталну борбу са полицијом и кривичним законом. Најстарији Владимир и средњи за њим Радомир, били су најпре коцкари док се нису ишчаурили у опасне лопове, а најмлађи Алекса био је од вајкада и остао варалица.

Каква случајност! И Алекса и «Гуша» налазе се сада под истрагом, само Алекса код суда, а «Гуша» још код полиције. И ако их раздваја само један плот кад су на чистом ваздуху, ипак не маре да се виде. Нарочито «Гуша» мрзи Алексу, јер, вели, Алекса је долазио својим мајсторским преварама до десетину хиљада динара, па му ипак никад ништа није хтео дати. Алекса, опет, вели за њега да га само срамоти својим лоповлуцима.

«Гуши» је ово сад пети повратак за који се зна. Први пут је осуђен 1886. год. на седам година робије због више опасних крађа, извршених у друштву са Михаилом Брдаревићем; други пут 1894. год. на пет година робије због извршене опасне крађе Вл. Тајсићу, пензионеру, и четврти пут прошле године за просту крађу са неколико месеци.

У Тасиним белешкама «Деца Робијаши,» «Гуша« се помиње као један од опасних лопова, који се није устручавао ни од тога, да откопава гробове и скида драгоцености од мртваца. Он таман и изгледа као оно хијене што откопавају мртваце: вуче се потмуло и погурено, мислио би човек на први поглед да је какав просјак, али кад се разјари права је звер.

Кривице никад не признаје, сем кад се на делу ухвати као ово сад. Када је лањске године био у управином притвору и под истрагом, ухваћена је једна његова цедуља, коју је хтео да протури некоме у варош, а из које се видело да је он у околини Београда у некој пећини имао скривене ове ствари: златан женски сахат с ланцем, два златна прстена и још неке скупоценије предмете. Сви напори полиције да до ових предмета дође остали су безуспешни. Претресене су све јаме и пећине у околини београдској, али без икаква резултата, а он је упорно одрицао да има што у ствари, већ да се само «шалио» са оном цедуљом.

У Београд је, вели, дошао сада из Шапца, а тамо је прешао из Сремске Митровице. Ако се зна да је где учинио какву кривицу нека се акта пошљу Управи града Београда, где се он налази под истрагом за представљену крађу.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Нађен леш. — У атару општине костолачке, на десној обали Дунава испод штека и костолачке царинарнице, нађен је *један женски леш*, који је вода избацила 8. ов. м-ца.

Увиђајем и секцијом је утврђено: да је леш девојчице старе 14—15 година, висок 1·28 мет. Од одела на лешу је нађено: горња кратка сукња од пархета, карирана крупним штраftама црвене и жуте боје, доња кратка подсукња од плавичастог циц-пархета, бела кошуља од обичног шифонског платна, рекла од цица боје љубичасте (лила) са чипкама на рамењачама, у ушима утопљенице нађене су две мале жуте минђуше са малим црвеним каменчићима.

Леш је прешао у трулеж. што значи да је дуже време био под водом, и да га је вода донела на место где је нађен са велике даљине. На лешу нису нађени трагови од насилне смрти.

Позивају се све полицијске и општинске власти да у својим домашајима потраже фамилију нађеног леша и ако што о овом лешу, чија идентичност није утврђена, сазнаду, да о томе известе начелника среза пожаревачког с позивом на Бр. 8324. — УБр. 17048.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Алимпић.

БРОЈ 21. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 29. МАЈА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

РАСПИСИ

Свима окружним начелствима и Управи града Београда

Кад у једној држави ауктоpитет полицијских власти тако опадне, као што је то по готово једнодушној оцени случај код нас, онда настаје озбиљна опасност не само по развитак и напредовање те државе, него, могло би се страховати, и по сам њен опстанак.

Узрок је томе неповољном стању, по моме мишљењу, поглавито у томе, што чиновници или не врше законске одредбе, или што их неједнако примењују на све суграђане. А они их не врше или због свога личног или партијског расположења према овоме или ономе суграђанину, или из страха, да строго примењавање закона према истакнутим члановима какве политичке странке може имати рђавих последица по њих. С друге стране бивало је на жалост у прошлости доста случајева, да су и главни надзорници чиновникâ са овога или вишега места сами захтевали да чиновници врше таква дела, која стоје у правој супротности са законским одредбама. За потврду овога има у прошлости доста примера који су свакоме познати.

Такво злоупотребљивање власти учинило је, те је у народу с разлогом поколебана вера у правни поредак у земљи, и створило се уверење, да се закони пишу само из обичаја, а да је прави закон воља власникâ, па макар то они били и најнижега чина.

Ја сам се тврдо одлучио да томе злу учиним крај, да повратим у народу веру у закон, да уздигнем углед државне власти. Ту своју одлуку ја ћу моћи извршити једино уз ревносну и савесну помоћ свих а нарочито полицијских чиновника, који имају најчешћег и најнепосреднијег додира с народом.

Прави узрок томе злу није, по моме мишљењу, у самом чиновништву, већ у врховима државне управе, која је не само то трпела, већ, на жалост, и подржавала и потпомагала. А да ли је то моје уверење правилно, брзо ћу се уверити, јер ја тај прави узрок откланьам тиме, што ћу од чиновника тражити једино вршење службе на основу законâ, и њихово строго примењивање на све грађане без разлике. Овим им дајем могућност да покажу своју честитост и способност, или да обелодане своју неисправност и незнање.

Ослобођени овако од сваких противзаконских прохтева одозго, они су тиме разрешени од свих страховања одоздо. Имајући у рукама само законске одредбе, и водећи само о њима рачуна, они ће, ако су свесни своје дужности и спремни за њено вршење, убрзо прибавити државним властима онај ауктоpитет, који им закон даје. Грађани пак престаће гледати у чиновницима једно зло, кога се боје, већ ће видети у њима своје заштитнике, да као слободни грађани у слободној земљи уживају сва своја грађанска права Од чиновника и од власти у опште бојаће се само они, који хоће да живе без закона, који хоће туђу слободу да сужавају, да друге тиранишу.

Не будем ли пак наишао на очекивану исправност, осетим ли код појединих органа лабаво или никакво вршење њихових дужности, ја ћу према њима употребити сва средства — а имам их доста — која ми је закон дао. То ћу у толико лакше моћи учинити, што ће се тада јасно видети, да су они сами криви опалом свом угледу и изгубљеној вери народној у закон.

Ја нећу овде рећати дужност полицијских чиновника једно с тога што су њихове дужности законом одређене. Али хоћу да им свратим пажњу на један посао, који је пред њима, и који је главни задатак ове владе. То су избори Посланика за Народну Скупштину. Што то чиним, узрок је недавна прошлост, која нам је показала како се безаконо ради у оваквим приликама.

Није давно било, када су окружна начелства (са начелником на челу) била зборна места за састав кандидатских листа посланичких, и ако је изборни закон јасно одређивао да се такви чиновници казне губитком службе. А свак се сећа, како су између главних и поновних избора окружни начелници или министрови изасланици крстарили по окрузима и збацивали кметове, и ако је изборни закон прописао за такве чиновнике казну две године затвора или новчано 1000 динара.

Влада је ставила себи у задатак, да се избори народних посланика изврше без икаквог утицаја власти, те да се види право расположење народно, и ја тражим од подручних ми органа да ми помогну, те да тако и буде. Нека буду уверени да ћу свако одступање од закона казнити свом строгошћу којом располажем, и да ова наредба неће остати само на хартији као што је то до сад често бивало.

У пуном уверењу да овим расписом чиним једну велику олакшицу свима полицијским властима у вршењу њихове дужности, да им скидам с врата један терет, под којим су се у прошлости савијали, ја се надам, да ћу код њих наћи ону потпору, која ми је у испуњењу ове

моје дужности потребна. Не нађем ли је код кога — тај је сам себи онемогућио опстанак у државној служби.

Овај ће мој распис начелство саопштити свима подручним чиновницима и уобичајеним путем објавити у целој земљи.

Бр. 1278.
23. маја 1905 год.
у Београду.

Председник
Министарског Савета,
Министар
унутрашњих дела,
Љуб. Стојановић с. р.

Свима начелствима и Управи града Београда

Сазнао сам да се у Србију увозе знатне количине рибље траве (Jemen cocculi indici).

Овај трговачки артикал скоро искључиво употребљује се за тровање рибе. Како је тровање рибе у Србији забрањено законом о уништавању штетних животиња и биљака, као и законом о риболову, нашао сам за потребно забранити увоз рибље траве у Србију, као надлежан по чл. 24. тач. 5. — о чему сам известио и Господина Министра финансија.

Према овоме, од данас не могу овај артикал увозити ни апотекари ни дрогисте, јер се рибља трава сада ни у медицини не употребљује.

Препоручујем начелству — Управи да у своме подручју одмах попише сву рибљу траву, која се у промету налази, нареди дрогистама и апотекарима да сву заосталу количину распродаду до краја овог месеца, па о тој продаји саставе списак, у коме ће бити означени купци и количина продане траве. Тај списак, по окончаној продаји, предаће се месној држ. полиц. власти.

Ако начелство нађе ма и најмање количине рибље траве код трговаца и дућанџија оно ће их казнити, јер дућанџије и трговци не смеју држати и продавати ову робу.

После 31. маја ове год. ни један дрогиста или апотекар не сме имати рибље траве у радњи, јер ће се ма и најмања количина сматрати као недозвољено држање и казнити по чл. 33. тач. 2. закона о чув. народ. здравља.

Препоручује се начелству — Управи да ову наредбу у своме подручју објави и о њеном извршењу стара се.

СБр. 5370.
19. маја 1905. год.
у Београду.

Председник
Министарског Савета,
Министар
унутрашњих дела,
Љуб. Стојановић с. р

СТРУЧНИ ДЕО

О ПРАВУ СВОЈИНЕ И ПРАВНИМ ОДНОШАЈИМА НА ВОДАМА У СРБИЈИ.

(НАСТАВАК)

40. — Но *вршење* права употребе непловне воде *ограничено* је *сваком* прибрежном сопственику, с једне стране, *истим* или *равним правом* осталих, снижих или прекоречних, прибрежних сопственика, а с друге опет стране, *јавним* или *општим интересом* („*јавним обзирима*, који проистичу из *свезе* и *потребе вода*“, в. 2. алинеа чл. 9.).

А та су ограничења:

а) што је за *свако друго употребљавање* текуће непловне воде, које није споменуто у чл. 14., као и за *подизање* нових или *преиначавање* или *измену* већ постојећих *грађевина* или *справа*, које су потребне за то друго употребљавање (н. пр. подизање или преправљање фабрике, воденице, стружнице, и т. д.) потребно и овде, као год и код пловних вода, *претходно одобрење* надлежне полицијске власти (окр. начелства), но само тада „ако би то употребљавање имало *средства* на *права других* или *уплива* на *својства, ток, пад* или *висину* воде“ (2. алинеја чл. 15.) или на *потрошак* воде (чл. 16. при крају). — Но између овог одобрења власти код непловних и оног код пловних вода је знатна разлика. Тамо то одобрење *ствара* (конституише) *право* или повластицу на ту *другу* употребу воде, а овде то *право* већ *постоји* (в. у чл. 4. „но“ и у чл. 11: „*имајући* право употребе воде“), те одобрење власти придолази само зато, да *га* регулише, да утврди да оно у *облику*, у којем хоће да се појави, *није* противно ни *општем интересу* ни *правима* других *прибрежних* сопственика; или, ако власт нађе да би облик те друге употребе дошао у *опреку* с општим интересом и туђим правима, да га она тако дотера да се оно може вршити *без повреде* јавнога интереса или права других. То се *претходно* одобрење власти дакле, овде појављује сако као обична *превентивна полицијска мера*, којој је задатак да, испитавши све прилике данога случаја (чл. 31.), постави *услове* за вршење тога права, да означи: *место, количину* и *начин* употребљавања воде (в. чл. 17.), како би се, у границама могућности, могли избећи могући спорови, који су и иначе већ поводом употребе воде врло чести; као и да означи *највећу* допуштену *висину* воде и допуштену *низину* воде (чл. 22.);

б) што ни један прибрежни сопственик *не сме*, употребљујући воду из *свога* дела речнога корита, чинити је *нечистом* на штету другога прибрежнога сопственика или других лица, која имају право на употребу воде (н. пр. становника села или града) нити причињавати *туђим* земљама *поплаву* или *нанос* (3. ал. чл. 9.);

в) што ни један прибрежни сопственик *не сме* сву воду потрошити, те с тога *мора* неупотребљену воду пре него што она додирне туђу — суседну — земљу вратити опет у првобитно корито њено, осем ако се друкчијим пуштањем (н. пр. пролазом кроз јаз или канал) не чини никаква штета другима, који на ту воду права имају (чл. 11.);

г) што сопственик земље, преко које тече каква вода, *не сме* својевољно на *штету* земље (или какве грађевине на њој за употребу воде н. пр. воденице), која лежи *ниже* његове земље, *преиначавати природни ток* те воде, нити га пак *успоравати*, на *штету* земље (односно грађевине на води), која лежи *више* његове земље (чл. 10.);

д) што ни један прибрежни сопственик *не сме*, без *дозволе* власти, до саме воде у *корито* реке, *засађивати, ископати, подзиђивати, откопавати* или *преграђивати*, у колико би то имало уплива на *ток, висину* и *својства* воде (3. алинеја чл. 15. у вези с §. 267. грађ. зак.) — То ограничење важи и и за *преправке* досадањег стања (в. §. 395. крив. зак.).

Ако пак који прибрежни сопственик противно овим ограничењима поступи, он не само да *кривично* него и *грађанско-правно* за причињену *штету* оштећеноме одговара (§. 395. крив. зак.); и

ђ) што је сваки прибрежни сопственик *дужан* да у случају *ареке потребе* за воду (н. пр. при пожару или кад становништво села или града нема уопште довољно воде), а по претходном наређењу полицијске власти, уступи *привремену* употребу своје воде (чл. 27.) или и *дужу* колика је количина селу или граду потребна а *претицала* би преко потребе прибрежнога сопственика (чл. 28). У оба случаја он *нема* права на накнаду за ту употребу воде.

41. — Сопственици земаља, које леже једна до друге, а све су поред какве непловне воде, могу се сагласити на то, *како* ће воду употребљавати и у том случају *њихове* се *земље*

сматрају у *том обзиру*, према *трећима*, као *једно цело* т. ј. као *заједница* или *сменшиштво* (чл. 12. и §. 215. грађ. зак.).

42 — **Острва у непловним водама.** — Под *острвом* разуме се оно узвишење земље у води, које се при редовном (нормалном) стању те воде уздиже над њеном површином и које је толико удаљено од обале, да се може бар чуном опловити.

Ако би се у каквој домаћој *непловној* реци образовало *ново острво*, онда се оно сматра као *прираштај* (accessio) прибрежних земаља и припада *сопственицима* тих земаља, који га *деле* међу собом (§. 262. грађ. зак.) и то овако:

а) ако се острво образовало по *средини* речнога корита, онда се оно најпре *подели* линијом, која се замишља да иде *дуж средине* речнога тока. А та се *средња* линија изналази кад се *преполове* оне линије, које се, према *редовном* (нормалном) стању воденога тока, повуку од једне обале до друге, а у одстојању једне линије од друге колико је ново острво дугачко. Затим се *део* острва од оне средње линије и с једне и с друге стране, *деле* на *прибрежне сопственике* по *дужини* земље свакога од њих; и

б) ако се ново острво начинило само *с једне* стране те *средње* линије, онда га међ собом *деле* само сопственици прибрежних земаља на *тој* страни, на којој је постало, и то опет по *дужини* својих земаља.

43. — Новога острва, међутим, *нема* у овим случајевима, које предвиђа §. 263. грађ. законика, наиме:

а) кад се водени ток *расцепи* на *кракове* па ови *оплове* нечију земљу (њиву, ливаду и т. п.) тако, да ова сад представља острво. У том случају опловљена земља *остаје* и даље у својини досадањег јој власника;

б) кад водени ток *захвати* у своје корито *део чије земље*, па га после неког времена напусти, дакле, тај захваћени део *пресуши*; он се тад враћа у својину *пређашњег* му власника; и

в) кад се водени ток *излије* из свог корита те *поплави* прибрежне земље; тад власници поплављених земаља *не губе* права својине на те земље и ако га за време трајања поплаве не могу да врше.

44. — **Напуштено корито (alveus derelictus).** — Дешава се да каква река, пловна или непловна, *промени* неки део свога досадашњег корита на тај начин, што га *напусти* а место њега *заузме* известан *део* прибрежних земаља. У том случају, по §-у 264. грађ. законика, сопственици заузетих земаља имају *право* да се из *пресушенога дела* речнога корита *накнаде* у *сразмери претрпљених губитака*, па било да је онај пресушени део за то довољан било да није. Ако није могуће тога ради извршити деобу напуштенога дела корита у натури, онда ће та деоба извршити *продајом* истога земљишта па отуд добивен *новац* поделити на оштећене прибрежне сопственике (§. 499. грађ. зак.). И тек ако после дате накнаде што преостане од тога земљишта с њим ће се поступити као и с *новим* острвом по §-у 262.

Али ако речно корито пресушује *поред* обала, онда се *напуштени делови* корита само *непловне* воде сматрају као *прираштај* прибрежних земаља по аналогији §-а 264. грађ. зак. а код *пловне* воде, они припадају држави. Правичност захтева да држава овај део земљишта за накнаду уступи прибрежним сопственицима, те да ови очувају досадању могућност да се водом користе.

45. — **Нанос или напловина (alluvio)** — Бива да водени ток понајлак и неприметно, а без ичијег удела, наноси земљу на које место на обали, те тим начином ову увећава. То се увећање обале назива *наносом* или *напловином* (алувијом). По §-у 265. грађ. зак. то прираштање обалске земље припада у својину *сопственику* њеном, а то, како се обично вели, зато, што се не може поуздано доказати туђе право својине на тај нанос. За тај прираштај прибрежни сопственик није дужан дати никакве накнаде, па ни онда, кад би се баш и знало с чије земље нанос долази.

46. — **Одваљени део земље (avulsio)** — Ако се деси да водени ток силом својом *одвали* или *откине* један део земље од једне обале, па га привали туђој обалској земљи, тад, по §-у 264. грађ. зак., он неће *одмах* припасти власнику увећане прибрежне земље, него тек по *истеку једне године* и то само тада, ако ту одваљену земљу не би њен *пређашњи* власник обрађивао или се њом не би користио у току те прве године.

Раширивање права својине прибрежнога сопственика на тај одваљени комад земље је дејство особене застарелости, која је постојала у старијем Немачком Праву под именом *ћутања* или *мучања* (Verschweigung), па је отуд прешла у Аустријски а из овога у наш грађански законик. Овде је за задобивање својине на тај комад одваљене земље потребно *само* то: да се је досадањи сопственик *уздржавао* за *годину дана* од таквих поступака с тим комадом земље, из којих би се могло закључити да му је *намера* да га и даље *задржи* у својој државини[1]), н. пр. није га оградио, обрађивао, под закуп издавао и т. д. А није потребно да и сопственик прибрежне земље, уз коју је тај комад привађен, што предузима, као што то траже неки страни законици (н. пр. француски).

Ако је, пак, досадањи власник одваљеног комада земље, у течају те прве године, очувао био своје право својине на исти, па га после тек напустио, онда је за губитак односно за прибављање својине на исти потребан *редован одржај* (usucapio, тј. тековинска застарелост, §. 929. грађ. зак.).

V.

47. **Правни одношаји на приватним водама.** — Приватне се воде разликују на:

а) *затворене* или *стојеће* воде. Амо спадају: *извори*, метеоролошка (кишна и снежна) прикупљена вода, бунари, рибњаци и остале воде, које су у ма какве затворе прикупљене на приватном земљишту (н. пр. у резервоаре, цистерне), и

б) *текуће воде*, као: отоци поменутих вода под а) док теку кроз приватну земљу.

48. — *Затворене су воде саставни део земље*, на којој су (Portio enim agri videtur aqua viva), па с тога и јесу у *приватној* својини сопственика земље на којој су (чл. 5. „припадају господару земље на којој су“). Својина је на ове воде својина у правном (техничком) смислу и обухвата сва права на *речно корито* и *воду* као и *искључиво право* на *употребу* и *све користи* од њих, нарочито *право на риболов*, но, разуме се, све то у толико, у *колико* није ко други *особеним правним основом* задобио какво право, н. пр. службеност с туђега бунара или извора воду носити или ту стоку појити (§. 335. под 2., Грађ. зак.); а ван тога. сопственик је властан тим водама по *својој вољи* располагати (чл. 9.), н. пр. извор затрпати, рибљак пресушити и т. д.

Својина се на те воде *прибавља* и *губи* по *општим правилима* о прибављању и губљењу својине на непокретна добра, која су изложена у грађанском законику.

Она може бити *оптерећена* и *службеностима* у корист трећих лица.

Она се *заштићује* редовним правним средствима, *тужбама*, којима се и својина у опште заштићује.

[1]) По Римском Праву је пређашњи сопственик губио право својине на одваљени комад своје земље тек тада, пошто су дрва на њему густина своје жиле у ту земљу тј. у ону, уз коју је привађен.

49. — И *текуће* су воде у својини сопственика оне земље, кроз коју теку и докле кроз њу теку.

О *својини* на те воде, о прибављању и губљењу исте, као и о *праву употребе* тих вода важи све оно, што је речено о *затвореним водама*, с том разликом, што је то право *ограничено* онако исто као и код *непловних вода*. Тако ни овде се *не сме* мењати природни ток отоку на *штету* власника *ниже* земље, нити на *штету* овога *усиоре* правити, нити у воду сипати или пуштати штетне материје и т. д.

50. — У случају *ирече потребе* за воду, н. пр. у случају пожара или суше, *местна полицијска власт* има право (Nothrecht) да, у *општем интересу*, нареди *привремену* употребу и *приватних* вода, а *без икакве накнаде* сопственику, чија је дотична вода (чл. 27.).

(наставиће се)

Андра Ђорђевић

МЕШАЊЕ У СПОР И ЗАКОН

од 17. јануара 1900. год..

(НАСТАВАК)

Споредна интервенција. Пре измене § 65. од 17. јануара 1900. год., овој интервенцији имало је места све до окончања спора. И заиста, пре те измене, § 65. гласио је овако: „Кад се ко боји, да ће у праву свом штете имати, ако извесна парнична страна парницу изгуби, може у *свако доба, док парница окончана не буде*, умешати се у ту парницу и т. д..“

По овом ранијем тексту §-а 65., споредни интервенијент могао се умешати, и то увек, и онда када је спор био већ код касационога суда. Што је њему једино одузимало могућност интервенисања, то је свршетак спора, било зато што је одлука првостепенога односно апелационога суда постала услед неупотребе правнога средства (незадовољства или жалбе) извршном било, пак, услед тога што је одлуку нижега суда одобрио и касациони суд[4]).

Данас више није тако. Споредној интервенцији има места само до првих примедаба касационога суда по главној ствари[5]).

Што се првостепенога и апелационога суда тиче, споредна интервенција није ни сада, као ни пре закона од 17. јануара 1900., ограничена никаквим роком. Овај закон дошао је да је ограничи само код највишега суда. Пре њега, тај факат да је касациони суд био већ учинио прве, друге, треће и т. д. примедбе, по главној ствари, на одлуку нижега суда, ништа није сметао споредном интервенијенту да се умеша. После тога закона, *прве примедбе* по главној ствари одузимају му могућност интервенисања. Ма како се дуго спор водио, после

---

[4]) В. А. Ђорђевић, *Теорија грађанског судског поступка*, Прва половина, стр. 124..

[5]) Дискутује се о томе, до кога момента може бити позивања у заштиту. По једном мишљењу позивања у заштиту може бити само у тужби односно у одговору на тужбу (§§ 94 тач 4. и 106. грађ. суд. пост.). Ово мишљење заступа г. А. Ђорђевић, у своме делу *Теорија грађанског судског поступка* (I., стр. 127.) и касациони суд, у свом решењу (I. одељење) од 27. Септембра прош. год. бр. 8224.. По другом мишљењу заштити има места све до првих примедаба касационога суда по главној ствари (§. 65. грађ. суд. пост. допуњен и измењен зак. од 17. Јануара 1900. год.). Мишљење ово брани нарочито г. Ђ. Несторовић, судија касационога суда, у својој ваљаној и исцрпној расправи: *Докле има места позивању у заштиту*, оштампаној у *Браничу* (1905. год. св. за Фебруар). Г. Несторовић се оснива на тој конзидерацији да је заштита само један случај споредне интервенције, и да је између ње и других случајева та једина разлика што се заштитник, по правилу, не меша, као обични умешач, својом иницијативом, већ на захтев парничара коме он дугује заштиту. Због тога се заштита и зове принудна интервенција (l'intervention forcée). Иначе она потпада под остала правила која се тичу интервенције, поименце под правило §. 65. грађ. суд. пост., да интервенције може бити све до првих примедаба касационога суда по главној ствари. Треће одељење касационога суда, у своме решењу од 1. Децембра 1904. год. бр. 11347., као да иде још даље него г. Несторовић, допуштајући позивање у заштиту у сваком стадијуму спора.

Ипак у корист првога мишљења дала би се, осим аргумента основаног на §§. 94. и 106. грађ. суд. пост. (А. Ђорђевић, *op. cit.* I., стр. 127.), навести још и ова посматрања.

Ми смо се горе већ занимали тим питањем, зашто треба интервенцију допустити све до краја спора у који се жели интервенисати. То је, подсећамо, стога што се може десити и дешава се да интервенијент сазна за парницу последњега моменета, онда када је она код касационога суда. Ограничити, ли у овом погледу, мешање у спор, то би значило, често пута, излагати интервенијента штети без његове кривице.

Међутим са заштитом ствар друкчије стоји. Тужилац односно тужени, бар кад је у своме делу, зна, при самом заснивању спора, in limine litis, да ли му ко, у том спору, дугује заштиту. Пошто, по § 341. грађ. суд. пост. „предмети, због којих заштити има места, јесу сви теретни уговори: промена, куповина, закуп, поравнање, уступање дуга или права, деоба наслеђа и т. д.“, није тешко разумети зашто је тако. Отуда се сасвим може ставити у дужност тужиоцу да се на заштиту одмах, у самој тужби, позове, односно туженом да то, у одговору на тужбу, учини. Ако им се позивање у заштиту после тих момената не допусти, не може се рећи да се они неправично, без кривице, лишавају једног права. Када се један парничар, у року законом прописаном му, не користи извесном одбраном или ексцепцијом *за коју зна*, зар се не може са разлогом рећи да се он својевољно одриче те одбране или ексцепције?

Као што видимо, онај мотив који смо горе навели у прилог правила, да интервенцији треба да има места све док се спор не сврши, не може се истаћи код заштите. Код ове се не може, као код вољне интервенције, рећи да би ограничење мешања у спор евентуално одузело могућност интервенисања и таквом умешачу коме се, за тај факт да се он није до момента законом означеног умешао, не би могла пребацити никаква немарљивост. Другим речима, ограничење времена у коме може бити позивања у заштиту — ограничење прописано у §§ 94. и 106. грађ. суд. пост. — неће имати, као код вољне интервенције, тај евентуални резултат да један појединац изгуби могућност употребе једног права пре него је и сазнао да му то право припада.

Таквим разлозима даје се бранити систем по коме позивања у заштиту може бити само у тужби или у одговору на тужбу. Систем који, осим тога што није ни мало штетан ни неправичан са гледишта онога који има право на заштиту, врло је користан и по томе што спречава позивање у зиштиту у једном моменту спора када оно неће бити ни мало пробитачно по брзи свршетак парнице: у тренутку када се очекивало окончање спора искрсава позивање у заштиту. Зар није боље да се то питање раније, у почетку парнице, расправи, када ће позивање у заштиту бити несумњиво од мањега утицаја на одуговлачење спора? С друге стране, пак, као што смо то горе објаснили, ова дужност парничара да се у заштиту позивају in limine litis неће бити ни од каквог уштрба по вршење њиховога права на заштиту. Ми смо видели да, и код вољне интервенције, могућност одуговлачења спора услед правила, да се може интервенисати све до краја парнице, сачињава једну махну тога правила, али се, из већ изнесених разлога, морало, код вољне интервенције, прећи преко те конзидерације.

Напослетку, за мишљење да позивања у заштиту може бити само у тужби или у одговору на тужбу има и овај аргуменат који ми сматрамо за десизиван. Како се § 65. грађ. суд. пост. тумачи у том смислу да умешач наставља, продужује парницу, било са парничарем уз кога стаје, било сам, то би онда систем, по коме позивању у заштиту има места све до првих примедаба касационога суда по главној ствари, био врло опасан по заштитника. Као што је познато, заштитник одговара за штету, ако онај кога он заштићује парницу изгуби (§§ 337., 338. и 340. грађ. суд. пост.). Али, право на накнаду штете има штићеник само онда, ако се је у заштиту био позвао. „Ко не тражећи заштите упусти се у парницу, па ову изгуби, нема право тражити накнаду штете од заштитника“ вели § 339. грађ. суд. пост.. Правило врло правично, јер заштитник, да га је штићеник умешао у своју парницу, ову би, у корист штићеника, можда, добио. (Ми апстрахујемо овде тешкоћу ову шта ће бити, ако се утврди, да заштитник, и да је био у парницу умешан, не би спасао штићеника?). Када је тако, онда би мишљење, да позивања у заштиту може бити све до рока у § 65. одређеног, водило често том резултату: да би заштитник могао одговарати штићенику за штету, у случају губитка парнице, и у одсуству сваке своје кривице. То ће бити, поимење, онда, ако је заштитник, а зато што га је штићеник доцкан у спор умешао, у немогућности да истакне одбране или приговоре који би за штићеника корисни били. На пр. по §§ 314. и 323. а грађ. суд. пост. нови докази у погледу задовољству или у жалби не примају се. Парничар се позвао у заштиту тек код апелационога или касационога суда. Заштитник располаже доказима, од перемпторне важности, али их сада не може, по наведеним прописима, да

тих првих примедаба, споредни умешач је лишен права да интервенише.

Наравно да примедбе, ма које оне биле по хронолошком реду, не спречавају споредну интервенцију, само ако нису по главној већ по споредној некој ствари донесене, као на пр. по питању о надлежности, изузећу (112. грађ. суд. пост.).

Главна интервенција. Закон од 17. јануара 1900 г. није дирао у §. 66. који говори о главној интервенцији. Он и данас, као и пре овога закона, гласи овако; „Кад ко држи да има право на ону ствар, о којој се две парничне стране парниче, и кад држи, да ће парница та на уштрб права његовог бити решена, ако се у парницу не умеша, може дати тужбу за ту ствар, или противу једне, или противу обе стране, како природа тужбе са собом доноси.

„Док се по оваквој тужби не оконча парница, дотле ће она прва застати осим ако би се видело, да ће застајање ове парнице бити од штете којој страни.

употребя, и штићеник, и поред њих, губи спор. Међутим, да се је овај на заштиту позвао у тужби, односно у одговору на тужбу, заштитник би га својим одбранама сачувао од рђавога исхода парнице.

Остало би онда да се, у оваквом случају, штићеник одбије од тражења накнаде штете од заштитника. Али, питање је да ли би оваква солуција била закону сообразна, пошто § 339. вели, на један апсолутан начин, да штићеник неће имати права на накнаду штете од заштитника, ако се је, *не тражећи заштите*, у парницу упустио и ову изгубио. Из овога излази да ће он имати право на накнаду, ако се је у заштиту позвао. Како се, пак, по мишљењу које ми овде расматрамо, штићеник може, по § 65. грађ. суд. пост., позвати у заштиту све до првих примедаба касационога суда по главној ствари, то је онда штићеник, који се је на заштиту у томе року позвао, испунио услов који се, по §§ 339. и 340. грађ. суд. пост., тражи за право на накнаду штете од заштитника. Дакле, са системом по коме позивања у заштиту може бити све до првих примедаба касационога суда по главној ствари долази се или до неправичнога или до закону противнога резултата, што, свакако, није знак његове основаности.

У француском законодавству штићеник (le garanti) није дужан позвати се, у спору против њега поведеном, у заштиту. Он може, на свој ризик, сам парницу водити. Ако ову изгуби, онда има право тражити од заштитника (le garant) накнаду штете. Само овај ће се те накнаде ослободити, ако докаже да би штићеник добио спор, да се је у њему позвао у заштиту, што значи, да заштитник дугује штићенику накнаду, ако би овај парницу изгубио био баш и да ју је са њим заједно заштитник водио. (Bonfils, *op. cit.* I, p, 293 et 294; Planiol, *Traité élémentaire de droit civil*, II, p. 466. et 718). Дакле то питање да ли заштитник може или не одбранити штићеника може се, по француском законодавству, расправити било одмах, то јест у току самога спора који штићеник води, било доцније, по свршетку тога спора.

Наш законодавац, међутим, хоће да се то питање реши одмах, у самој главној парници, те не допушта штићенику да може, по свом нахођењу, или позвати се у заштиту у том, главном спору, или овај водити и окончати сам, па, потом, ако је га изгубио, тражити накнаду од заштитника. § 339. грађ. суд. пост. тако је категорички редигован да, изгледа, штићеник не би могао, у овом последњем случају, више истицати то питање: да ли би заштитник био у стању или не да га одбрани, да га је био, у главном спору, тога ради позвао.

А кад се већ ставимо на то гледиште, да наш законодавац хоће да се питање о одговорности заштитника одмах расправи, онда се мора усвојити и овај закључак: да је штићеник дужан заштитника позвати in limine litis. Тек ако овај води ab initio парницу са противником штићеника, може се знати да ли је он у стању да штићеника одбрани. Ако би се овај могао у заштиту позвати у једном доцнијем моменту, тада би питање о одговорности заштитника, у случају да штићеник изгуби парницу, било сумњиво, пошто би, може бити, овај успео штићеника одбранити, да је одмах, у самом почетку спора, био у заштиту позван. Допустити, пак, да се, по свршетку главне парнице, то питање између заштитника и штићеника дебатује, то би било противно вољи законодавчевој, да се то питање има одмах, у току главнога спора, расправи Другим речима, врло је сумњиво да би заштитник могао овде ту дискусију повести, пошто је, за његову одговорност, штићеник испунио потребне услове позвао се је у заштиту и парницу је изгубио. Дакле, расправљено је питање о томе да ли је заштитник био у стању да одбрани штићеника, и расправљено на његову, заштитникову, штету. Овај га више, по свршетку и губитку главне парнице, истицати не може. У осталом, судска одлука о главној ствари, у исто време, садржи и осуду заштитника на накнаду штете (§ 65. став. 2. грађ. суд. пост.).

И збиља ми не видимо на основу којих би законских прописа могао суд не изрећи у исти мах и осуду заштитника из тога разлога што је он би у стању штићеника одбранити, само да је раније у заштиту позван био. Закон, с једне стране, вели да ће штићеник имати право на заштиту, ако се је, у току спора који је изгубио, позвао у ову, а, с друге стране, следбеници мишљења које ми овде дискутујемо *признају право* штићенику да се у заштиту позове до рока у §. 65. означеног (односно, по III-ем одељењу касационог суда, до краја спора). И када је то право штићеника да се, до означеног времена, позове у каштиту, како би он могао трпети отуда што се је једним својим правом користио? Дакле, и у једном оваквом случају судска одлука гласила би и против заштитника.

Да додамо да овакву одлуку, у колико је он у питању, заштитник не би могао ни поновљењем спора уништити по том основу, што је он могао штићеника од губитка спора сачувати, да га је овај раније у помоћ позвао. Ово додајемо више ради исцрпности обраде овога питања него што би нам то требало за одбрану мишљења на које ми овде скрећемо пажњу.

Истина § 426. тач. 13. грађ. суд. пост. вели, да се поновљење спора допушта „кад је тужитељ прибавио или дознао за исправе, или друге доказе од решавајуће важности тек онда, када их није могао више у парници употребити . . . . .“ Али ово је други случај. У нашем случају заштитник не истиче то што наведена одредба предвиђа, већ он просто тврди да је штићеник парницу изгубио зато што га није позвао у заштиту in limine litis, јер би тада он могао изнети, у његову, штићеникову, одбрану, корисне доказе, које он, неблаговремено позван у заштиту, није могао истаћи. § 426. тач. 13. претпоставља да је парничар, који тражи поновљење, имао *право* доказе, по свршетку спора откривене, *употребити*. Међутим, заштитник нове доказе своје не би могао у главној парници истаћи, баш и да је знао тада за њих, пошто је био позван у заштиту у једном моменту, када се ти докази више нису могли употребити.

Као што видимо, долази се опет до тога закључка да се заштитник, чији је штићеник изгубио парницу само зато што се је позно у заштиту позвао, не би могао, с погледом на § 339. грађ. суд. пост., одбранити од плаћања накнаде штете штићенику. Међутим, резултат би такав био неправичан, а, осим тога, противан правилу, да заштитник одговара само онда штићенику, кад он није био у стању одбранити га, а ово се може знати само тако, ако је заштитник позван у заштиту in limine litis.

Напослетку, да законодавац наш хоће да заштитник буде позван in limine litis, види се још и из ових речи §. 339. грађ. суд. пост. које подвлачимо: „Ко не тражећи заштите *упусти се у парницу*, па ову изгуби, нема право тражити накнаду и т. д.“ Речи *упустити се у парницу* показују, такође, ми мислимо, да штићеник мора позвати заштитника in limine litis. Јер онај који подигне тужбу или на ову одговори без позивања на заштиту „упушта се у парницу, не тражећи заштите“, услов под којим, по § 339., заштитник не одговара. Што значи: да ће одговарати у одсуству тога услова, то јест онда, када се тужилац односно тужени „није упустио у парницу не тражећи заштите“, када су се, другим речима, они на ову позвали у тужби односно у одговору на тужбу.

У француском праву може се, такође, штићеник позвати у заштиту само in limine litis. Али ово је само у интересу противника штићеника. Законодавац не допушта да штићеник, у једном моменту када је главна парница далеко измакла, ову прекида својом litis denunciatio заштитнику. Ако, дакле, штићеник жели да у главној парници и његов заштитник узме учешћа као странка (la partie au procès), он се мора на њега позвати in limine litis. Тада ће судска одлука, ако је штићеник парницу изгубио, гласити и против заштитника. Иначе, штићеников парничар ће одбити штићеникову exception dilatoire de garantie због неблаговремености, и штићенику остаје да, са заштитником, води засебан спор о накнади штете. (Boitard, Colmet-Daage et Glasson, *Leçons de procédure civile*, t. I, p. 431 et suiv.).

Али ако претпоставимо да се је штићеник позвао у заштиту доцније а не in limine litis и да ту његову ексцепцију није противник његов одбио, већ је примио заштитника за парничара, овоме тај задоцњени позив неће ништа сметати. Како франц. законодавац право штићениково на накнаду штету чини зависним од тога факта: да ли је штићеника заштитник могао или не одбранити, а не, као што то чини наш законодавац, од те околности да ли је, у главној парници, заштитник био или не у заштиту позиван, то се заштитник, који успе доказати да би он штићеника одбранио био, само да га је овај раније био позвао у помоћ, ослобађа од сваке одговорности на спрам штићеника. Код нас, међутим, где је штићениково право на накнаду штете везано само за ту формалност, да је он заштитника позвао у помоћ у главној парници, не може се допустити да се штићеник у заштиту позива друкчије него in limine litis: иначе би се врло често десило, као што смо то већ видели, да заштитник одговара штићенику за губитак спора и онда када је он овај једино својом кривицом изгубио.

„Ако обе парничне стране одбијају право мешања у парницу, дужне су то као учесници чинити.“

По нашем мишљењу несумњиво је да, пре зак. од 17. јануара 1900 год., и главна интервенција, као и споредна, није била ограничена у погледу времена у коме се имало интервенисати. Све до момента окончања парнице могао се је неко, као главни интервенијент, у њу умешати, дакле први пут и код суда касационога. Одредба §. 66. гарантује појединцима право главнога мешања, не постављајући никакве услове односно рока интрвенисања, из чега се има извести да законодавац није ни хтео да, односно тога, чини томе праву какве рестрикције. То је једно интерпретативно правило: да појединцима треба дати најширу могућну слободу, у погледу употребе средстава која је законодавац установио ради заштите приватних права. И само онда та се слобода може сузити, ако би о томе постојале нарочите законске одредбе. Напослетку, тај факат да је законодавац, *у §. 65.*, казао категорички да се може у сваком стадијуму спора интервенисати, може се, такође, навести у прилог нашега мишљења: законодавац је сматрао за излишно понављати у §. 66. једно правило на ком је довољно, у §. 65., инсистирао.

У осталом појмљиво је зашто у опште интервенцију треба допустити у сваком стадијуму спора.[6]) Када се већ интервенција сматра као средство корисно, или чак и нужно, за заштиту права појединаца, онда се она не може ограничавати на неки рок који би истицао пре момента окончања спора, просто зато што би, врло често, појединци били лишени тога средства и без своје кривице, поименце онда ако су за поведени спор, у који треба да се умешају, доцкан сазнали; доцкан, то јест после протека рока за интервенцију означенога. У таквом случају спор би још трајао, али мешања не би могло бити. Постојао би још услов који омогућава интервенцију, постојао би још спор, али се ипак интервенција не би допуштала.

Истина, против система да мешања може бити све до свршетка парнице, истиче се ова примедба: интервенијент би се могао умешати много доцније него што је за парницу дознао; у место да интервенише одмах, што би било корисније по брзо окончање спора, он је то оставио за један моменат када ће његово мешање, у том погледу, бити много штетније. Требало би, дакле, одредити неки рок, у коме би најдаље интервенијант, по сазнању да је парница поведена, морао се умешати.[7]) Али овакав систем још мање би одговарао, него први, циљу коме би се у њему тежило. Другим речма, он би још више био узрок одуговлачења главне парнице, пошто би се морало прилично времена утрошити на то, да се извиди да ли је интервенција благовремена или не. И кад се, у овом погледу, ништа не постиже, или, тачније, постиже се нешто али то је обрнуто ономе што се жели, — онда је боље остати при првом систему. Најзад, да приметимо и то, да би се, у другом систему, морало, за доказивање тврђења интервенијентовога да није, од дана када је сазнао за парницу, протекло више времена него што треба за мешање, прибећи, у оскудици других доказа, заклетви његовој, умешачевој[8]). Ово доказно средство, међутим, треба избегавати зато што је врло несигурно. А да се оно не прими, у једном случају као што је онај горњи, има овај разлог: никада не треба парничара ставити у ту дилему, да се или криво закуне, па да сачува своје право, или да ово, да би избегао грех лажне заклетве, изгуби. Поименце ово би се десило онда, када би интервенијент, који не би могао другим путем доказати да је за парницу у коју се меша дознао дотичнога дана — а то би било потребно да докаже, с тога да би се знало, да ли се је он благовремено умешао — имао да се на то своје тврђење закуне. Ако је збиља његова интервенција неблаговремена, шта ће он чинити? Да се закуне? Али то је, као што рекосмо, неморално. Да одбије заклетву? Али тада губи право интервенисања, губитак који може евентуално повући и губитак самога оног права које је он хтео интервенцијом сачувати. Има, дакле, да бира између два губитка: моралног, — а то ће бити, ако се криво закуне, и материјалног, — што ће бити, ако се не закуне. И што је овде главно, то је да интервенијент, ако не би заклетву положио, неће бити у штети зато што би тада испустио из руку неки свој материјални *интерес*, већ зато што би био лишен једног материјалнога *права:* околност која баш и сачињава овде деликатност положаја његовога. Је ли потребно да кажемо да законодавац, који има и тај задатак да појединце *моралише*, треба да избегава такве институције које могу појединце довести у искушења врло опасна по морал?

Ми мислимо, дакле, да је несумњиво, пре измене и допуне §. 65. од 17. јануара 1900., главна интервенција, у погледу рока до кога се могло интервенисати, била неограничена. Видели смо горе разлоге због којих је, свакако, законодавац овако ово питање решио. Од два главна система, која је пред собом имао, изабрао је онај који је више, него противни, одговарао захтевима добре заштите приватних права, а, у исто време, избегао је оне са гледишта морала незгодне, ситуације које је тај противни систем омогућавао.

Питање је сада, да ли је овако и после речених измена и допуна §. 65.? (наставиће се)

Живојин М. Перић.

---

[6]) „Интервенције може бити у свима предметима (en toutes matières) и свију јурисдикција, па чак и код судије познатог под именом le juge des référés и код Суда Касационога“, вели H. Bonfils (*op. cit.* I, p. 370 et 371). „Интервенција се прима, каже Garsonnet *(op. cit.,* p. 627), у сваком стадијуму спора (en tout état de cause)“.

Да наведемо још и немачко и аустриско законодавство. За главну интервенцију §. 61. нем. грађ. суд. пост. (од 1877. год.) вели да њој има места „bis zur rechtskräftigen Entscheidung des (dieses) Rechtsstreites“ (све дотле док спор не буде окончан извршном одлуком), а §. 63. ист. зак., односно времена до кога се може неко у спор као споредни умешач умешати, каже овако: „Die Nebenintervention kann in jeder Lage des Rechtsstreites bis zur rechtskräftigen Entscheidung desselben erfolgen“ (споредне интервенције може бити у сваком стадијуму спора, све до извршне одлуке којом би се завршио). Gaupp, *op. cit.,* I, S. 146 und ff..

В. у истом смислу, за споредну интервенцију у аустриском законодавству, Canstein, *op. cit.,* I, S. 459. За главну интервенцију вели Canstein ово:

„Die Hauptintervention ist aber gar keine Intervention, sondern eine gänzlich selbständige Klage eines Dritten, welcher gegen beide Parteien eines anhängigen Prozesses als Kläger auftritt und den Gegenstand, wegen dessen der anhängige Prozess geführt wird, für sich in Anspruch nimmt. Es übt diese Klage des sog. Hauptintervenienten nach oesterr. Rechte auf den anhängigen Prozess gar keinen Einfluss, und besteht für dieselbe auch kein besonderer Gerichtsstand“. (Главна интервенција није никаква интервенција, већ потпуно независна тужба неког трећег лица које се као тужилац против обе парничне странке појављује и које онај предмет о коме се води спор за себе тражи. Ова тужба тако званога главног интервенијента нема никаквог дејства, по аустриском праву, на већ поведени спор, и за њу не постоји никаква нарочита надлежност судска).

[7]) И само му онда допустити да се умеша у последњем моменту, када је у последњем моменту и за спор сазнао.

[8]) Сличну установу имамо на пр. у случају који предвиђа § 135. грађ. суд. пост. (правдање изостанка од рочишта). Пре допуне § 502. грађ. суд. пост. од 14. јула 1898. досуђивала се заклетва и оним жалиоцима против јавне продаје, који нису били на продаји нити су на ову позвани, ако су жалбу подигли по истеку петнајестог дана од продаје. Заклетвом је жалилац имао утврдити да, од дана када је за продају сазнао — и од кога је за такво лице текао рок за жалбу — није протекло, да жалбе, петнајест дана, у коме се року имала ова изјавити. По допуни § 502. од 14. јула 1898. за сва лица која би имала право жалити се против неуредности јавне продаје рок од петнајест дана тече од дана свршене продаје (§. 503. грађ. суд. пост.).

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ

(1793 — 1869)

III.

Полиција у Србији од 1804. — 1869. год.

(НАСТАВАК) 15

И у једном и у другом стадијуму дужности полиције нејасне су и неодређене, а појам о њеном задатку не разликује се скоро ни у колико од појма о задатку унутрашње државне администрације. Изузетак од овога чини установа *варошких кнезова — полицаја*, чије су дужности: надзор над странцима, скитницама, чистотом, мерама, пасошима и т. д. доста прецизно и умесно одређене.

Четврти период

(1835—1869)

Уставом од 3. фебруара 1835. год., свеколика власт у земљи била је подељена на *законодателну, законоизвршителну* и *судејску*. Прве две припадале су кнезу, Совјету и *попечитељима*, којих је било шест: *правосудија, внутрени дјела, финансија, иностранн дјела, војени дјела* и *просвештенија*, а последња судовима: *окружним, Великом Суду*, који је судио у трећем степену, и *Совјету*, чије је једно одељење судило у другом и последњем степену.

На основу чл. 76. овог устава, изишао је под 14. фебруаром ове исте год. указ кнежев о *саставу и дужностима Совјета*, у коме су, мимо осталог, одређене и дужности министра унутрашњих дела у овоме:[1])

1. Да чува и одржава у „цјелости“ земаљски устав, права појединаца, као и права општина, срезова и округа;

2. Да раздели Србију на округе, срезове и општине;

3. Да „устрои Статистику Сербије“;

4. Да у споразуму са министром војним чува границе земље;

5. Да у споразуму са министром војним установи „*внутрену војску, која ће бити полицијом внутрености*“;

6. Да заведе „*полиције*“, и пропише опште уредбе о одржању мира и поретка у земљи и на граници;

7. Да спречава образовање тајних друштава, и да мотри на просјаке и друге скитнице;

8. Да оснује „*зданије и изда заповести у ком и по којима би се могло дати посла беспосленицима и кривцима*“;

9. Да се постара „*како ће се сиротињи помоћи и посла дати*“;

10. Да пропише правила о издавању пасоша;

11. Да подигне и уреди „*нуждне тавнице*“, и о њима се брине по уредбама које би министар правде прописао;

12. Да изналази и заводи средства за спречавање пожара и осталих несрећних случаја по градовима и селима, као и да се брине о онима који би услед оваквих случаја страдали;

13. Да настојава, да се по градовима и селима подижу здраве куће и по једном истом плану;

14. Да „*заводи заведења из којих би се у време нужде могло што позајмити људима, који би имали посла каква да сврше а немају средстава к томе*“; да се стара о трговини, занатима и подизању фабрика; даље о земљоделству, сточарству, свиларству и виноградарству;

15. Да чува шуме од штете, „*по науци шумодјелија*“;

16. Да заведе и уреди поште, и њима управља;

17. Да води надзор о мерама у јавном саобраћају;

18. Да се стара о путовима и мостовима;

19. Да се стара о здрављу народа, и да „спише уредбе, како ће се мртваци прегледати, и повраћати у живот полумртви, где ли ће се прави умрлци закопавати, и какови гробови да им се граде“:

20. Да води надзор над општинама, и да настојава „*да се ове међу собом братски љубе*“, и најзад

21. Да се стара о *моралу* и подизању „*општенолезни зданија*“.

Изложене дужности првог уставног *попечитеља* унутрашњих дела у Србији, ма колико да су нејасне и неодређене у појединим правцима, ипак несумњиво доказују правилност појимања задатка полиције онога времена, у коме су ове дужности прописане.

Из њих видимо, да је *попечитељу*, поред *реда* и *безбедности*, било стављено у дужност још и старање о *здрављу, моралу, сиротињи, трговини, занатима, мерама, фабрикама, поштама, шумама* и подизању и одржању *корисних* и *хуманих установа*, а све ово, као што смо већ видели приликом говора о полицији у опште, било је предмет полиције западне и јужне Европе овог времена.

Несумњиво је, да је познати Димитрије Давидовић, који је радио Сретењски Устав по угледу на тадање слободоумне уставе европске, писао и ове дужности *попечитељеве* по угледу на ондашње савремене полиције. Ово је у толико пре за веровање, што је Давидовић био први уставни попечитељ у Србији и, као такав, имао задатак да изложене дужности у дело приводи.

На жалост, Давидовићево министарство као и Сретењски Устав били су врло кратког века. Иницијативом Русије, Турске и Аустрије, суспендован је овај устав само после месец и по дана његовог трајања, а Давидовићу одузето и само уређивање „*Сербских Новина*“.

У хаосу, који је после овога настао и у политичком и у државном животу Србије, полицијска власт припадала је *Државном Совјету, Војеним Командантима, Исправничествима, Срезским старешинама, Варошким полицајима и Сеоским кметовима*.

По чл. 5. *Устројенија Државног Совјета* од 29. јуна 1835. год., Совјет је, поред осталог, имао и „да обдржава личну слободу, јавни мир и поредак; да се стара о обдржанију живота, здравља и распространенију лепог обичаја народног“, а по чл. 14. *б* овог истог *устројенија*, он је могао решавати и наређивати, без одобрења кнежевог, све што би се односило на „набљудавање полиције дневног мира и поредка, чувањем, да се зли људи и скитнице са стране у Србију не довлаче; заповеданьем исправничествима, да на такове људе, на просјаке и на опаке, за које се незна, чим се занимају, и од каквог рада живе, добро пазе, и у вилајет њин враћају; и предписиванъем правила, како треба пасоше давати, како ли стране пасоше прегледати, и како с онима поступати, који без пасоша у туђе место дођу“[2]).

Имајући, на овај начин, дужност да се стара о полицији, Совјет је под 10. августом ове исте год. прописао ова правила за *полицаје* и *полицију* у опште:

„Будући да је Управителноме Совјету до знања дошло, да је већа част полицаја наши такова, да и незна, које су и у чему се стоје дужности њине; то је Управителни Совјет у држаноме под данашњим засједању своме рјешио, да се свима *Полицајима* нашим следујућа правила даду, по којима да се владати имају.

[1]) По Сретењском Уставу министри су у исто доба били и саветници.

[2]) Зборник 30, стр. 59.

1. Дужност је *Полицаја* пазити, на то, да се у ономе месту које полицији његовој подлежи, сваки мир, тишина и поредак во обште одржи.

2. Ваља полицај да пази на чистоту места (вароши или касабе) сирјеч, да ли се чаршија и остали сокаци чисто држе; и да се не сипа где ђубре, куда људи пролазити морају, или где би се то коме на досаду чинило.

3. Да мотри *иолиција* на скитаче, сирјеч оне људе, који се никаковим радом не занимају, но од меане до меане пребијајући се своје време бадава проводе.

За овакове људе ваља да полиција одма надлежној власти јави, која ће дужна бити нужне мере према нерадину истом и скитачу предузети.

4. Бодро ваља *Полиција* на то да мотри, да ноћне патроле буду добро разређене, и да ниједан буџак не буде од патроле невиђен; к томе ваља да настоји, да патролције своју дужност, најточније испуњују и да злоупотребленија никакова не чине, о чему ће се Полиција најбоље уверити моћи, кад више пута ноћем у неизвесно време изиђе и промотри, шта патрола чини и гди се налази.

5. Полиције дужност особита је мотрити на то, да и страни, који долазе и пролазе, и слуге, који службу траже, пасоше имају, па ако се треви, те кога без пасоша нађе, таковога одма, да дужна буде надлежној власти дотерати.

6. Да мотри полиција дал' се местне уредбе набљудавају, да пази, *да се сокаком не пуши* или ватра носи будући се од туда лако пожар особито при великом ветру догодити може.

7. Да своје вниманије нарочито обрати на то и пази, да ли се по чаршији тачна мера набљудава, па ако примети да се криво мери, да онога, који то чини, надлежној власти пријави.

8. Да мотри, да се не чине какови састанци или договори, у којима би се радило што противу правителства, или противу друге које власти, или вообште противу обштег благостојанија. О оваковим договорима, ако само начује полиција дужна је одма оне, који би то чинили уапсити и власти надлежној пријавити ји, која ће своје мјере у томе знати предузети.

9. Сваку од преднаведени ови дужности дужан је сваки полицај најточније извршивати, и ниједну од њи у немарност бацити, ако не жели и строгоме одговору подлећи, и званија свога лишен бити"[3]).

Што се тиче дужности *војно-иолицијских старешина, исправничества* и *среских старешина,* оне су детаљисане књажевим указом од 11. новембра 1836. год.

По овом указу, војни команданти били су *„верховни чувари јавног безбједија и поредка, и по тому главни иолицајн у себи вовереној команди"*. Под њиховим непосредним надзором стајала су и исправничества и среске старешине, а ови последњи још су били дужни подносити им редовна шеснаестодневна извешћа о стању у својим срезовима. Поред овога, војни команданти имали су права присуствовати суђењу у исправничествима, па су, најзад, под њихов надзор била стављена и сама свештена лица.

Са поделом земље на четири војне области: *иодринско-савску, моравско-иодринску, дунавско-тимочку* и *шумадијску,* свака нахија и књежина (капетанија) добиле су своју војно-полицијску команду, а све нахијске и књежинске старешине произведене су у војне чинове, према својим положајима и платама, у којима су остали све до 1838. год.

Исправничества, по природи својих послова, била су једна мешавина од судских и полицијских власти. На место раније магистрата и нахијских старешина, дошла су сада у сваком округу *исправничества,* састављена из судија и среских старешина, са задатком: да у градовима врше месну полицијску власт, а у окрузима да суде грађанске и кривичне ствари. За ове последње могло је исправничество „у два ма по 25 штапа ударити, а више не; но на робију не може исправничество осудити никога, макар била најмања. Робију осуђује Совјет".

Поред овога, исправничества су водила надзор над свим осталим властима у округу, изузев војних и полицијских.

Маја 19. год. 1835. постављени су за исправнике:

Стеван Стевановић	за округ	београдски,
Јевтимије Угричић	„	„ смедеревски,
Стеван Јевтић	„	„ пожаревачки,
Илија Марковић	„	„ крајински,
Деспот Стевановић	„	„ црноречки,
Јован Вељковић	„	„ бањски,
Вучко Мутавџић	„	„ крушевачки,
Милосав Перуничић	„	„ рудничко-пожешки,
Тодор Бојанић	„	„ подрински,
Миљац Трифуновић	„	„ ужички,
Стеван Магазиновић	„	„ шабачки,
Јеврем Ненадовић	„	„ ваљевски,
Ђорђе Парезан	„	„ ћупријски,
Милисав Браљинац	„	„ јагодински и
Стојко Стојановић	„	„ крагујевачки,

Сем ових сталних исправника, особље исправничества састављале су још „одличне" среске старешине (1—2), секретар који се није смео мешати „у судејске послове" и потребан број писара.

Указом књежевим од 28. септембра 1837., исправничества су названа *магистратима,* а „циркуларом" *Совјета* од 7. новембра 1838., који је такође издат по одобрењу књежевом, наређено је да среске старешине у будуће не заседавају у магистратима.

Дужности ових последњих, по указу од 11. новембра 1836. год. биле су, у главноме, ове:

1. Да управљају војницима по заповести војног команданта;

2. Да, помоћу главних сеоских кметова, одржавају мир и поредак у свима селима;

3. Да, у друштву са два избрана кмета, пресуђују у првом степену све грађанске ствари, изузев оних где је основ спора готов новац. Ако се парничари на њихов суд не би сложили, они су их упућивали исправничеству. У делима кривичним, среске старешине имале су право казне, опет у договору с кметовима, до 25 штапа. Изриком им је било забрањено, да ма о чему суде без присуства кметова;

4. Да воде надзор над скитницама, просјацима, беспосличарима и подозривим људима;

5. Да се старају о моралу, вери, шумама, друмовима, ћупријама и да насторавају, *„да сваки своју земљу прилежно ради и у бољи цвет доводи"*;

6. Да издају пасоше људима који путују само по округу, а остале да упућују исправничеству;

7. Да данак на време купе и исправничеству предају;

8. Да мотре, *„да се фамилије не дјеле", и најзад:*

9. Да буду „прави полицаји" у својим срезовима јер „што год је дужност једног полицаја у вароши, то је старешине у његовом срезу"[4]).

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Д. Ђ. Алимпић

[3]) Зборник 30, стр. 88.

[4]) Зборник 30.

ПОЛИЦИЈСКИ ЗБОРНИК*)

Побуде за овај Зборник и циљ његов представљени су у предговору. Противу тога не би се имало ништа рећи; али о начину израде имало би се много шта казати ако не би узели у обзир време од непуних 10 месеца за које је тај посао свршен.

Тај рок и за мање опсежну књигу и мање важности — недовољан је, па је услед тога могло бити једно од двога: или је Министарство већ имало сав прикупљени материјал, кога је требало само средити; или тога није било, те је и прибирање и сређивање и штампање једновремено рађено.

Књига, која је пред нама, начин обраде њене, једном речи све прилике говоре, да је било ово последње, т. ј. да је било једновремено и прикупљање и сређивање и штампање тако рећи на дохват, целог материјала који је у Зборнику представљен. Тако се само може правдати одсуство најпотребнијих пригода за оваку књигу. Јер у овом Зборнику нема: ни хронолошког реда нити прегледне садржине за оно што је у њој штампано. Оскудица тих битних услова за сваку књигу, а за *Полицијски Зборник* који има разноврсну садржину на 1470 страна, чини немогућим „лако и брзо“ у даном моменту њиме се користити.

О системетском иредстављању у овој књизи не може се ништа добро казати. Не улазећи у испитивање узрока који су уредништво опредељивали за овај нехат, ми ћемо рећи: да у овом Зборнику није заступљен онај систем какав је у предговору означен, какав би требао да буде, јер ту не налазимо оно што је најглавније и што се жели постићи. На име, у већини закона није представљено *све* законодавство о једном послу онако како је оно постало до извесног времена, рецимо до 20. априла 1904., када је Министар денео одлуку за овај Зборник (а томе основа је у Зборнику закона и уредаба); нити опет код дотичног закона она административна акта која стоје с њима у вези, (чему је основа Зборник правила, расписа). Напротив, ту су и законодавна дела, штампана у првобитној целини, па онда засебно измене и допуне, а редовно после других њихова правила и упути.

То су општи погледи на овај Зборник. Да пређемо сад на детаље.

У Зборнику је штампано свега 678 разних одлука и то:

117 законодавних у целини, 6 у изводу. 533 административних (правила, расписа, претписа и т. п). у целини и 6 у изводу.

По Министарствима има их: *Унутрашњих дела*: 53 законодавних у целини, и 6 у изводу; а 129 администтативних у целини. *Грађевина*: 5 законодавних у целини, 2 у изводу; 61 административних у целини и 1 у изводу. *Војног*: 2 законодавна у целини и 1 у изводу, 12 административних у целини. *Правде*: 2 законодавна у целини, 1 у изводу и по 1 административан у целини и изводу. *Привреде*: 20 законодавних у целини, 6 у изводу, 60 административних у целини и 4 у изводу. *Финансија*: 12 законодавних у целини и 4 у изводу, 28 административних у целини. *Просвете*: 5 законодавних у целини и 2 у изводу; 16 административних у целини.

Разно 14 законодавних у целини;

расписи — 210 у целини;

додатак 7, законодавних 2, и административних 5 у целини.

Ради боље прегледности садржине (кад није било увиђавности уредништва да то у самом Зборнику учини) ми ћемо овде представити одељке и групе по реду како су у самом Зборнику представљене а узгред важније ствари и критички пропратити.

Ево те прегледне садржине:

Предговор I — VI; *штамиарске грешке* VII.

I *Уредба о класификацији* закона страна 1.

II. *Министарство Унутрашњих Дела*, *А*, обухвата 2 до 459 стр. са овим одељцима: Устројење централне државне управе. (Само у изводу од §§ 1—13, са 27—28), устројеније окружних начелства. Овде има две неисправности: прва, што се *поверовало* 12. мају 1839, како је и у Зборнику закона и уредаба представљено без обзира на потписе намесника, па није учињена напомена о немогућности тог датума јер до 1. јуна 1839. кнез Милош је био Владалац (и без намесника) па дакле тај је био и 12. маја 1839. — Друга је у томе што код тачке 7, одељка А, писма а, б и в, није унесено толковање од 21. фебруара 1846. у зборнику 3 страна 106. — На страни 57 и 58 оне законодавне одлуке о набавци дрва припадају историји, јер за то важе одредбе закона о буџету и закона о благајницама.

На страни 115, Закон о административној подели.... од 15. марта представљен је у само једном (4-ом) члану. Већег немара није могло бити него што је то учињено овде, а за полицијског посленика ништа прече него да зна простор своје делатности и по називима. А како жалостан изгледа о томе закон на стр. 116: *која* су места у Србији окружне вароши, варошице и села, где сем Београда никакву „Варош“ више не налазимо, а од „Варошица“ само 23! Већ о селима и да не говоримо — нема по имену ни једнога. Кад то није учињено уз закон о административној подели (где му је право место) требало је то учинити овде и онда би се видело: да и многе вароши до закона о административној подели нису и данас вароши (на пр. Алексинац јер је у округу нишком где је и окружно начелство); а од 21 варошице које је тај закон именовао, порастао је тај број до данас не на 23 како је ту представљено, већ равно 59 (педесет девет)!

На страни 142 „Закон о окружним и среским буџетима“ оглашен је у предговору за измењен и укинут. Питање: је ли измењен и у чему или и укинут — остало је да виси; а међутим тај закон по природи својој стоји у тесној вези с полицијом, те је требало његове одредбе представити онако, како оне у истини данас стоје.

На страни 186 „Додатак уредби..... о механама и кафанама“ требало је за §§ 25 и 28 обазрети се на оне одредбе у Зборнику зак. и уредаба 36, страна 648 у члану 10; и 37, страна 122, члана 2; у вези са 49. страна 257, да би се једном дошло до правилног разумевања и вршења уредбе механске и отклониле оне и штетне последице које осетно утичну на законитост и ред.

На страни 220 „Попечитељству унутрашњих дела“..... дата је напомена зашто нису унесене и ове раније одредбе, а тај разлог не стоји.

На страни 303 „уредба о давању граничних пасоша“ у тачци 12 остао је *турски печат* без икакве примедбе.

На страни 459. „уредба о одбеглим женама“ ако ништа више, требала је бити доведена у везу са члановима 201 и 245. зак. о црквеним властима, и §§ 197 и 203. кримин. зак., па јој одредити вредност (ништавило).

Група „*Министарство Унутрашњи дела*“ има 6 подељака одељени писменима: А, Б, В, Г, Д и Ђ. — *Б*, закон о истражним судијама, хватање хајдука, механе и кафане, условно одпуштање криваца, сашоравање села, правила о односу слугу..... *В*, закон о штампи, јавним зборовима, избору нар. посланика. *Г*, уредба о прирођењу странаца, загранични пасош и сточни пасоши, мангупи.... *Д*, општински приходи, испити деловођа општинских, деловодство, писмоводство и књиговодство општинско *и Ђ*, о презименима, честитке о општенародним празницима, пандури, огласна такса за државну штампарију, одбегле жене. —

Ово је довољно да покаже сву подобност за класифицирање; јер кад се у одељку А, почиње устројством централне управе, па се ту налази и набавка дрва за огрев, кондуитлиста (а о закону о чиновницима нигде ни помена!), онда није чудо што у одељку *Г*, уз уредбу о прирођању странаца имамо закон о мангупима и циганима; а у одељку *Д* општински приходи и остало, док на страни 1332-1339 у групи VIII има нарочити одељак о општинама, и напослетку у одељку уз презимена и светковине штампано је решење о презимену на страни 1143. — Сравните с овима и оно што је у осталим групама и одељцима представљено у овом Зборнику, па ћете имати праву слику једне циганске вреће у којој има свачега!.....

Међутим израда ове групе II „Министарство Унутрашњих дела“ као једине која има да представи и у ширину и у дужину све сазнање о дужностима и пословима његових посленика (та њих ради и службе њихове и постала је потреба за овакав Зборник) — требала је да буде зналачки и свестрано најбоље обрађена — а она је прави булумач! —

III. Министарство грађевина страна 460—611. — У овом одељку махом је уне-

*) И ако се не слажемо са овим написом г. Миловановића, ипак га пуштамо у лист само с тога, што се њиме, ма и у најширим потезима истиче и оцењује вредност Полицијског Зборника. У засебном чланку уредништво Зборника одговориће на све замерке г. Миловановића.

Уредништво

сен материјал из Зборника Министарства Грађевина, па се, душе ваља, то и каже не само за расписе него и законе о којима ни беле за Зборнике Закона и Уредаба као једини и меродавни извор њихов. Све то упућено је на Зборник грађевински..... Кад то знате, а на страни 490 (озго) други и трећи ред читате: „Види Зборник расписа, уредаба и Закона по струци грађевинској, страна 113—122“ — онда и нехотице долазите на мисао да се запитате: па ког су ђавола унесени из Грађевинског у Полиц. Зборник и они на 150 страни кад нас упућујете на Грађевински Зборник за само ова два? На страни 460 „Железничко-полицијски закон“ представљен је у §§ 1,57—61, као да се железн. полиције не тичу сигнали, колосеци, скретнице, ограде, ни чувари пруге, нити о полиц. чиновнику који има значку, ни о публици која тумара?!..

Па и то је тако рећи узето из туђих Зборника јадно и жалосно кад на страни 490 у 7 и 8 реду (оздо) вели: „§§ 3, 4 и 5 (овим се одређују категорије путова у смислу допуне § 2).“ И, разуме се, ту нити су представљени путеви, које је тај закон именовао, још мање они који су у току 40 година (од 1864.) до данас израђени. Зашто је то изостављено? Зар једном окружном или среском начелнику може бити све једно знати или незнати: колико и каквих друмова има у своме подручју!

Али овде има и непотпуности јер о сечи прућа из аде Циганлије за потребу макишког пута нема ни помена (Зборник 13 срана 87.)

Уз закон о експлоатацији (562) свакако требало је помснути и онај за железнице у 35 Зборнику 83 страни. А кад почев са страном 570. говори о пошти и телеграфу онда каква смисла новој групи „X пошта“ на страни 1340—1349? Напослетку, зар је мање важно знање полицијских посленика и о оним кућицама код цркава и скела, грађевинском Савету, уређењу Министарству грађевина и грађевинском закону за Београд?

IV Министарство војено страна 612—643 (после Министарства правде) најмање је заступљено, па и оним што је ту представљено непотпуно. Сам закон о устројству војске (страна 612) који има преко 80 чланова представљен је само у 5 чланова! Поред овога још само два закона (о утврђењима и монополу барута) и никоји више. Међутим закон о војној администрацији толико је важан за полицијске органе, да би то поред оног о устројству војске требало у целини имати у овом Полицијском Зборнику.

V Министарство правде од 644—666 стране са законом о пороти (у изводу само чл. 6) и једним указом. И ако је у изводу закон о пороти, ипак се мало водило рачуна *шта* треба ту унети. Зар је мање важно знати *ко* може бити поротник од онога ко их бира? А о томе говоре чланови 2 до 5 и даље 7 члан такође важан. —

Али ако је ова група правде овде оскудна, уредништво је било галантно законима: грађанским (1253), грађански поступак (1260), кривични закон (1283), кривични поступак (1303), и т. д. само што то не иде у прилог класификовању!

VI Министарство народне привреде од 667—1005.— Они изводи из уредаба о еснафима, Управе Фондова (без правила), Задруга за узајмно помагање (Овде је погрешно штампан Зборник 55. страна 57., а треба Зборник 57. страна 55) о Класној Лутрији (такође без правила) — могли су рахат изостати, кад није срећа имати их другче у целини! Уз закон о мерама, правила (страна 728) оскудевају *сликама* „пошто су већ опште познате“ како се тамо чини напомена. А те слике ваздa имају своју велику вредност за правилност и целисходност закона. Вредно је напоменути да је у овом делу (закон о мерама) сав материјал узет из Збирке закона и расписа *Мате Јовановића* (1883) и ту дословно штампан (717—778).

На страни 778 „Закон о земљорадничким и занатлијским задругама“, представљен је само у 3 члана (1,95,98), а има 110 у сваком случају важних за полицијске посленике. Међутим о правилима ни помена! И остали закони и правила (махом) представљени су у изводу. За чудо да о Закону о потесима ни речи!

VII Министарство финансија од 1006—1102. На страни 1006 „уредба за окружне казначеје“ и ако није изреком укинута, она је фактички престала 20 декембра 1898. (Закон о државним благајницама.....) То важи и за онај додатак на страни 1008.—

О решењу (страна 1100) не би било на одмет видети §§ 8, 13,..... стец. поступка и оне из грађан. поступка да би се и у колико могло правдати штампање његово. — Куд и камо било је потребе што рећи о законима: новаца, таксе, трошарине — док о свему (сем правила за вршење закона о таксама) ни помена! Многи и од унесених закона представљени су у веома скромним изводима ваздa без познавања извора од куда су унесени.

VIII *Министарство просвете и црквених дела*, од 1103. до 1131. стране.

За закон о црквеним властима уредништво се сдужило оним у Пречишћеном Зборнику у коме ни помена о измењеној тачци 5, члана 43, па је тако овај члан и овде унесен (страна 1109). Па и овај као и закон о народним школама у најкраћем изводу (од по неколико чланова). У осталом никакве штете, јер Зборници просветни и онај одлука архијериског сабора неисцрпни су источници свега у односу на просвету и цркву.

IX *Разно од 1132—1146 стране.* Нема никаква помена у овом Зборнику зашто је ова група у којој су законодавне одлуке с брда с дола унесене. Можда су оне ту зато, што их уредништво није имало на руци раније, можда за то што им се класификација није могла одредити; али кад су унесена требало је оценити њихову вредност, на пр., *за решење о часовима канцелариским* (1234), које је требало упоредити са оним у просветном (20. стр.) и оним у 30.-ом Зборнику закона и уредаба страна 185., сувише што је и о унесеном требало означити извор. Она решења о задржавању плате (1134, 1136, 1137), требало је такође довести у везу са позитивним законима (грађ. суд. пост., закон о чиновницима) па би се видело све ништавило њихово. О ономе (1139) да су практиканти служитељи није вредно ни говорити. То је, можда, некад имало своје вредности, а данас припада историји, па кад није среће, да имамо историске податке о чему важнијем, могло се и без тога проћи. Указ о празновању (1141) требао је доћи иза оног на страни 456., а она три о штетама на државним зданијама (1141., 1142. и 1143) припадају групи грађевинској где их је и требало унети. Тако исто и оно о презимену (1143) уз оне на страни 455.

X *Расписи.* Овај одељак, по нашем мишљењу, додатак је онима од I—IX (страна 1147.—1402.). По ономе како је груписање извршено, изгледа, да би то била *друга* књига Зборника. То у толико пре што су за обележавање узети понова римски бројеви од II (I и IX нема нигде!) до XIII а уз ово код понеког још и азбука. Али у ствари то је једна књига у којој ова *X група* представља хаос од расписа. А да би се њено постојање оправдало, у предговору је ваљда за то и казано: „Онај део расписа који није био непосредно везан за законе унесене у ову књигу, штампан је одвојено“..... противно ономе наводу у предговору „..... И за то је грађа рађена по министарствима у чију надлежност и извршења стављен закон, уредба, високајше решење, *расиис, ууут!*“.....

На крају књиге, још има група „Додатак“ (1419 до 1435) и „Регистар“ (1436—1470)“. У додатку штампане су измене и допуне у Закону о штампи *без* везе са оним већ штампаним (251), тако и закон о јавној безбедности без везе са оним (172).

Из ове прегледне садржине коју смо узгред критички пропратили, читалац ће имати да пресуди, у колико ће она, и како, подмирити ону потребу, којој је намењена. Ми пак, велимо, да је она далеко од онога што је у предговору њеном речено. А кад узмемо у обзир, да знатну већину данашњих полициских посленика представљају махом школовани људи, онда ће, овакав Зборник изгледати једна дебела шала са најбитнијим интересима државне службе и њених посленика.

Да сведемо у главном сву вредност овог Зборника: по облику он је монструм књиге. У место да је спретна и у џепу је носити, треба имати *сексану*. По садржини и циљу коме је намењена она је прави каламбур: ни каква плана ни распореда; оно што показује одступа од онога што је како тако утврђено да га представи, на пр.: грађа није распоређена по министарствима; унесени су закони без стварне вредности који припадају историји; изостављени који у тесној вези стоје с полициском службом; унашани закони и т. д. из стручних Зборника без

никаква помена Зборника Закона и Уредаба; и готово у свима ни помена како је (Закон) постао и кад је на снагу ступио, док код неких фунгира и само потпис владаоца, неке излаже у целини и без правила за њих прописани; неке у истини ни важне за полиц. посленике никако и не представља, а правила им у изводу излаже; а за неке излаже првобитни текст, па за овим измене и допуне; за множину не означује никакав, па ни Зборник Закона и Уредба ни икоји други извор и т. д. и т. д.).

Нас би далеко одвело да чинимо сравњење и самих текстова Законодавних а камо ли оних административних одлука; и оволико, колико смо казали, довољан је основ за оцену, да се израда његова не може ничим похвалити!

Навод у предговору како се нису могли унети *сви Закони који додирују полициску службу* за то, што би то била огромна књига — изгледа смешан према ономе, што су у ову „књигу“ унесени преко 200 расписа, *који су у специјалним Зборницима* (министарства) већ објављени (зборници: Министарства Грађевина, Привреде и Санитетске струке били су богат материјал за овај Зборник, да би књига била не „огромне“ већ — складне (?) величине!..).

Аца Миловановић

ИСПИТИВАЊЕ СВЕДОКА

ПРЕРАЂЕНО ПО НЕМАЧКОМ

I.

Кога треба испитивати као сведока?

У низу досадањих чланака и превода „О иследнику“, „О увиђају“, „Претресу стана и личности,“ изнели смо најпотребнија упутства у раду иследника на истраживању злочиних дела. Ну исход сваке савесне истраге често у многоме зависи од тога, да ли ће се као сведоци испитати сва она лица, која ма шта знају да покажу о делу, које је предмет истраге. Окривљени и оштећени увек се позивају на сведоке, али се као сведоци ретко сами јављају они људи, који би могли својим знањем о делу корисно допринети истрази. Да би се знало, како се могу пронаћи ти људи, иследник треба да ради овако:

1. Према познатим околностима иследник представи себи слику целог извршеног дела и према томе изводи закључак, у којим круговима треба тражити потребне сведоке, ако нису довољни они, на које су се позвали оштећени или други, или који су се и сами јавили. Бирање може бити из извесног круга људи, н. пр. који станују у истој кући, или из суседства; има људи, који у извесно одређено време дана стално пролазе поред места где је извршено дело, као што су писмоноше разносачи новина, хлебарски и месарски момци, пиљарице, те и у њиховим се круговима понајчешће могу наћи сведоци, који знају о делу.

Неки пут је од користи, тамо где је дело извршено, испитати све људе од куће до куће, или у селу све одрасле људе, или у школи све ученике извесног разреда. То је правило већ имало успеха, кад је на месту где се десио какав важан случај, идућих дана посматрано, ко пролази туда у исто време, у које је дело извршено. Како врло много људи посведневно у исти сат пролазе истим путем, могао је који од њих да сазна што о делу. За то је потребно задржати свакога од њих и питати, да ли знају што год.

У Дрезди је једно јутро у 5 сати са Албертовог моста бачен у Елбу један кофер, у коме је био спакован један леш. Идућег јутра у исти сат постављени су на месту чиновници, који су сваког пролазника питали, да ли су прошлога јутра прелазили преко моста и да ли су видели моменат кад је бачен кофер у воду.

2. *Личности које могу дати обавештења.* Полицијски чиновник треба да има у сваком месту у своме делокругу сталне поуздане људе, од којих ће добивати потребна обавештења. При том треба употребљавати оне личности, које су у могућности да најлакше дођу у додир са злочиначким светом, и које имају највише прилике да запазе све што се на улици дешава. Такве су личности нарочито кафеџије и механџије, вратари, сопственици јавних кућа, кочијаши, служитељи, зајмодавци на залоге и старинари.

Ако иследник има посла у непознатом месту, за потребна обавештења нека се обрати оним личностима, које играју неку улогу у том месту, као што су н. пр. председник општине, кметови, учитељ, свештеник, жандарм итд.; они ће му пружити најпоузданије податке о месним приликама, о интересима, односима и непријатељствима појединаца, и најзад о злогласним и рђавим људима тога краја.

3. *Прилком штампе.* Да би се у важним случајевима могли пронаћи сведоци, н. пр. да би се обелоданило какво убиство, иследник може и преко „Полицијског Гласника“ или дневних листова учинити саопштења о нађеном стању ствари после дела и позвати све оне, који би што знали о делу или његову извршиоцу, да се јаве најближој полицијској власти као сведоци. Неки пут је за препоруку објавити у новинама снимке оруђа, нађених на лицу места где је извршено дело, као и свих тамо заборављених предмета; није за одбацивање обзнањивање факсимила рукописа у циљу проналаска писца.

Прилком саопштења путем штампе иследник мора бити необично обазрив, да не би нанео штете истрази, јер злочинац бесумње чита све новине, шта пишу о њему и његовом делу, те се према томе управља. Прочита ли да је пала сумња на њега, или да је који од његових саучесника притворен, он ће увек отићи у бегство; наће ли, да су у новинама означени и описани покрадени предмети, неће му пасти на ум, да их износи на продају или у залогу, те да тако падне у сигурну клопку. За то је потребно да иследник брижљиво одмери корист и могућу штету од саопштења преко листова, те да их неки пут у корист тачног исхода истраге радије изостави, него ли напише.

У великим је варошима обичај код полиције, да један чиновник у извесан одређени сат усмено чини саопштења о свима злочиним случајевима представницима штампе, или да шаље новинама хектографисана саопштења, за што се опет редакције обавезују, да ништа више и опширније неће саопштавати о тим делима.

Врло штетно може утицати на истрагу, ако један лист пошаље свога извештача, да се свуда распитује, па као резултат свију дознавања изнесе вест, која ће бити неистинита, или пак таква, да је злочинац није смео знати. У Немачкој у том погледу још добро стоји, али у Француској иде рђаво.

Приликом истраге противу убице Пранчинија, Горон је дошао до читавог низа важних сазнања, која су морала остати тајна. На његово велико изненађење сутра дан је нашао у једним новинама исцрпан извештај о целом том свом раду. Исто вече, чим је Горон отпустио кочијаша и кола, којима се послужио у своме истраживању, сарадник тих новина, представљајући се као велики чиновник, отишао је истоме кочијашу и заповедним тоном рекао му: „Ви сте до сада возили господина Горона; ја морам сав тај његов рад да проверим. Возите ме свуда где је он био!“ И кочијаш га је свуда возио. Код сваког лица, које је Горон испитивао, новинар се представио као Горонов старешина, и захтевао је од њега да му све понова исприча шта зна. Полиција се тако нечувено обрукала само за то, што је често показивала врло мало предусретљивости према париској штампи.

4. *Сведоци из злочиначких кругова.*

а. *Потказивачи* (вигиланти). У великим варошима, па и у нас, где има злочинаца од заната, многи се већ више пута кажњавани злочинци баве тиме, што ступају у ближе односе са којим полицијским чиновником, и за извесну скромну награду проказују му намераване или извршене злочине својих другова; та своја сазнања, н. пр. где су украдене ствари или томе слично, добија потказивач у кругу својих другова. Често врло много зависи успех полицијскога чиновника од тога, да ли има добре потказиваче. Тој се служби нарочито радо одају лопови; они су већим делом у оскудици, пошто им јатаци плаћају једва петнаестину од вредности украдене ствари; овим путем могу лако да зараде пет или десет динара, а у важним случајевима по двадесет и више динара. У ту службу радо ступају лица, која су осуђена, па се вратила у место из кога су прогната; њима је довољна награда бављење у месту, које им је пресудом забрањено.

Потказивач се мора тако употребити, да злочинац ни мало не примети његов рад; с тога се никад не сме узимати ни за сведока. По могућству, потказивач нигде не сме јавно да разговара са полицијским чиновником, а треба да избегава и то, да ради подношења извештаја иде у полицијско н длештво, већ треба да изабере друго место за састанак са полицијским чиновником, како ни мало не би могао пасти у очи. Ако н. пр. треба да види, да ли се извесно тражено лице налази у једном локалу, он ће сам ући унутра; ако не изађе, тиме је казао да

је дотични унутра. Ако се притвара злочинац, па се с њиме у друштву деси и потказивач, треба привидно и њега притворити, да не би остали другови посумњали на њега. Кад париска полиција тражи каквог сумњивог човека, она шаље за потказивачем на педесет корачаји полицијску стражу. Сретне ли траженога, он га поздрави на начин већ унапред уговорен са полицијом. Стража притвара дотичнога, а он и не слути, како су га могли познати.

Доставе потказивача врло су непоуздане, и за то могу послужити лако као кажипрст у истрази. Оно што потказивач достави о злочинцу, који се често бави неделима, често може бити да је измишљотина, коју овај није могао ни сањати. Често потказивач и намерно лажно доставља, из мржње, из освете, или да би прикрио трагове својих сопствених злочина. У важним је случајевима нарочито неопходно, да се избегну штетне последице од тако непоузданих извештаја; у таквом случају иследник узима једновремено неколико потказивача у службу, и пусти их да раде, али тако, да један за другога ништа не знају; по том се сравне њихова саопштења и може се лако пронаћи истина. Такви се потказивачи већином могу употребити само за извесно време; после кратког времена њихови другови примете издајство и не дају им прилике да ма шта више сазнаду.

Употребу потказивача згодно је сравнио *Stieber*: „То оруђе треба непрестано мењати, као што и лекар баца пијавицу, која се један пут добро напила крви болесникове.

б. Проститутке су такође згодно средство, којим се иследник може послужити за сазнавање догађаја из злочиначких кругова. Злочинци имају иначе врло извежбану предострожност у погледу чувања тајни својих недела, али код проститутака и љубазница својих омекшају и лако им поверавају своје најдубље тајне. Полиција је опет у срећној околности да лако сазна од оваквих женских тајне злочиначке за то, што су оне увек зависне од ње, а и што су често раздражене страшћу, љубором, осветом или завишћу. Кад иследник посумња на извесног човека због некога злочина, треба одмах да се распита која је његова садашња љубазница, а које су биле раније. Са овим последњима можда је већ раскрстио; оне ће с тога бити љуте и лако ће издати иследнику све што знају о свом пређашњем драгану.

II.

Како треба испитивати сведоке?

1. Иследнику је дужност, да, по могућству, сазна све од сведока, што би он знао о делу. Треба најпре да га пусти, да опширно прича шта зна, и да га не прекида чак ни онда, кад би му изгледало, да се овај упустио у ситнице; никад иследник не може у напред проценити, да неће и отуда што год важно произаћи. У случају да се сведок не може свега да сети, иследник ће му стављати питања о споредним околностима, те ће везама идеја можда обновити у сећању сведока оно, што је овај већ у пола заборавио.

Важно је спомоћно средство за испитивање сведока, ако се он пропитује на самом месту где је дошао до сазнања, о којима даје обавештења иследнику; многе појединости које види, па и само шушкања која ту чује, утичу да се сети много чега, што би у у службеној канцеларији лако заборавио. Таква саслушања на лицу места имају и ту превагу, што лако откањају погрешна разумевања.

Ако сведок не може тачно да определи, када је сазнао оно, што треба да посведочи, треба га подсетити на извесне дане који су од каквог значаја по народ, н. пр. на празнике, вашаре, црквене славе или друге свечаности, па му тада поставити питање, да ли се случај десио пре, после или баш у то време. Ако сељак има да определи време, иследник ће га питати, у каквом је стању било поље или воће, и какве је пољске радовс народ у то време обављао.

Кад сведок не уме ништа детаљно да определи, иследник му мора поставити опширно и објашњиво питање. Да би пак то могао тачније извршити, мора знати какве споредне околности могу по неки пут постојати код злочина, рецимо, на који је начин могла бити помоћ у крађи, па онда ту околност из раније сазнати. Сведок се мора испитати о свима могућим околностима, пошто их он често не може сам да прозре, те их за то и не казује. Ако је сведок душевно ограничен, па за то мало склон да говори, треба му неки пут саопштити, да је оптужени бацио сумњу на њега или да је казао што рђаво о њему; то ће у њега изазвати раздражење и он ће на један пут почети да говори.

Потребно је, да сведок увек изјави, откуд зна оно што сведочи: да ли је сам искусио, или преко трећих дознао, или пак он то закључује. Ако је сам искусио, треба сазнати од њега, шта је било заиста у ствари. а шта је придодато приликом душевне прераде тога утиска. Ивесан човек верује да је видео нешто, што у ствари није ни видео. Он ће рећи н. пр. да је видео како је неко тукао другога; даљим испитивањем иследник ће сазнати да је он видео само како се онај спремао за бој и да је тада овај други био крвав, али да баш сам ударац није видео.

Ако је сведок видео некога, мора се сазнати од њега како га је познао, пошто је познавање само закључак основан на безброј знакова за познавање; ти су знаци у свакодневном животу довољни, али у извесним приликама код злочиних дела често могу давати места тајанственим заблудама. (свршиће се)

Д. В. Бакић

ПОУКЕ И УПУТИ

За расходовање пропалих општинских прихода није надлежан Државни Савет

По предлогу суда и одбора општине б...., збор исте општине донео је одлуку: да се расходује извесна сума, коју општина има да прими од бив. рачунополагача, а која се нема од куда да наплати.

Ову одлуку суд општине б.... послао је на одобрење Државном Савету.

Државни Савет вратио је општинском суду нерасмотрена акта овог предмета, пошто овде није случај ни претпоследњег ни последњег става чл. 33. закона о општинама, а Савету ни једним другим прописом тога закона није стављено у дужност да расматра одлуке о отуђењу општинског покретног имања.

Одлука од 6. априла 1905. год. № 2158.

За расматрање жалби противу решења, донесних на основу §. 22. уредбе о механама, Државни Савет није надлежан.

Начелнику среза колубарског достављено је, да М. Л., из Венчана, обавља механску радњу у Венчанима, на коју нема личног права.

Узет на одговор за ово, М. Л. је, код среске власти, изјавио: да радњу механску у Венчанима упражњава С. Д., механција из Аранђеловца, за коју је поднео и пореску пријаву. Он сам пак нити има личног механског права, нити је погођен код С., већ је овоме помагао око намештања радње, и он га одредио за руковаоца исте, како би могао себе, као пуки сиромах, издржавати.

С. Д. на овом саслушању изјавио је: да је заиста његова радња у Венчанима, а М. Л. је у њој само његов деловођа.

Пресудом својом од 2. априла 1904. године, начелник среза колубарског, а на основу §. 22. уредбе о механама, казнио је жалитеља и С. Д. са по 25 дин. новчане казне, забранив им упражњавање механске радње у Венчанима све дотле, док не испуне услове, прописане законом, пошто механско право, које има С., не може служити као правни доказ за упражњавање ове механске радње у Венчанима, једно, што С., према извешћу начелника среза јасеничког, са истим правом упражњава механску радњу у Аранђеловцу, а друго, што он лично не упражњава и ову радњу у Венчанима.

Ову пресуду одобрило је начелство округа београдског. а решење начелства Министар Унутрашњих дела решењем од 8. јула 1904. године П№ 18890.

По изјављеној жалби, Државни Савет огласио се за ненадлежног, одлуком својом од 22. фебруара 1905. год. Бр. 916., пошто се предмет жалбе не тиче административног спора, у смислу чл. 48. саветског пословника, већ питања о казни жалитељевој за бесправно механисање.

Могу упражњавати радњу димничарску и учествовати при јавним лицитацијама и давати понуде за чишћење димњака и они димничарски мајстори београдски, који немају одређен рејон.

Д. А., мајстор димничарски, обратио се Министру народне привреде и молио, да му се одобри, да може учествовати при јавним лицитацијама и давати понуде за чишћење димњака на зградама држав-

ним, друштвеним и других надлештава у Београду.

Од овога тражења, одбијен је решењем Министра народне привреде, на основу правила о уредби еснафа димничарског, пошто нема одређени рејон, јер по чл. 3. и 4. поменутих правила само они димничари, који добијају сталан рејон у општини, могу чистити димњаке на приватним као и државним и јавним грађевинама.

Противу овога решења, изјављена је жалба Државном Савету, у којој је жалитељ навео, да се њему као признатом мајстору од стране еснафа не може, на основу поменутих правила, забрањивати упражњавање димничарске радње само за то, што му суд општине београдске није одредио рејон.

Државни Савет нашао је, да је решење Министра народне привреде правилно, у колико се односи на чишћење димњака на приватним зградама; али да исто не одговара закону у оцени питања о праву на чишћење димњака на јавним и државним грађевинама, јер је, с погледом на ово питање, (покренуто ранијом жалбом истог жалитеља, изјављеном на решење Министра народне привреде од 23. октобра 1901. год. № 5056), Државни Савет раније донео одлуку: да се ни по закону, ни по правилима о уређењу еснафа димничарског не може жалитељу као признатом мајстору забрањивати упражњавање свог заната.

Ово посматрање усвојио је и Министар народне привреде.

Један случај из чл. 14. закона о дневници, подвознини и селидбини државних чиновника и служитеља.

С. Т., указом од 21. марта 1901 године, постављен је од секретара Министарства грађевина за нижег војног административног чиновника III класе, а с унапређењем од 129 динара годишње. Претписом Министра војног од 29. истог месеца, дакле после недељу дана од указа, упућен је да *по потреби* иде у Зајечар.

По одласку у Зајечар, С. Т. је поднео рачун за накнаду селидбених трошкова, по чл. 14. закона о дневници, подвознини и селидбини државних чиновника и служитеља, од 1892. године, и тражио да му се исплати 389·30 динара,

Командант тимочке дивизијске области решењем од 4. јула 1901. године Е№ 4023 одбио га је од овога тражења.

Решење командантово, по жалби одобрио је Министар војни решењем од 7. јуна 1901. год. Б№ 9974., нашавши, да жалилац нема права на накнаду сеобног трошка за то, што је при постављању од секретара министарства грађевина за нижег војно-административног чиновника III. класе добио унапређење, а чиновницима грађанског реда, кад пређу у војну струку с унапређењем, па им се распоредом после одреди служба, не припада накнада сеобних трошкова, и ако у самом указу није одмах назначено и место, јер се тај распоред има сматрати *као допуна указа*.

По чл. 2. закона о дневници, подвознини и селидбини државних чиновника и служитеља, право на селидбину имају само они, који се „по потреби државне службе“ премештају из једног места у друго, ако су били „већ постављени“, што значи, да чиновник само у том случају има право на накнаду сеобних трошкова, кад *већ функционише*, па се у *истом* звању, односно с *истом* платом, премешта у друго место због државне потребе, — што овде није случај са жалитељем, коме се ни по чл. 33. закона о устројству војске не може дати накнада сеобних трошкова.

По изјављеној жалби, Државни Савет, одлуком својом од 12. марта 1902. год. Бр. 950, одобрио је решење Министра војног, као правилно и на закону основано.

За више утрошену воду, услед покварене инсталације водовода у згради, одговоран је сопственик.

М. М., овд. пенсионар, молио је суд општине београдске, да га ослободи од плаћања вишка утрошене воде услед покварене његове инсталације за одвод воде. Како је прегледом водомера и инсталације утврђено: да је водомер тачан, а да вишак у потрошњи воде произлази због покварене инсталације сопственикове, општински суд одбио га је од тражења да се ослободи плаћања. То решење одобрио је и Министар унутрашњих дела решењем од 5. маја 1902 године П№ 10020.

У жалби изјављеној Државном Савету противу тога решења, жалитељ је навео:

Да управа водовода није вршила пропис чл. 18. правила за везивање новог водовода, по коме се количина утрошене воде има свака три месеца контролисати. То контролисање није уредно вршено, нити је контролор општински прегледао водомер и цеви како то наређује чл. 21. истих правила. А кад то није вршено, онда ни он, као сопственик, није био у могућности да зна: је ли инсталација тачна и колико он управо троши воде. Према томе, мишљења је, да не може бити одговоран за више утрошену воду, кад се Управа водовода није придржавала правила и одговарала својој дужности.

Државни Савет нашао је, да је решење министрово правилно, па је одлуком од 12. октобра 1902. год. № 6534 жалбу одбацио као неумесну.

Полицијска власт надлежна је да улази и у оцену питања о државини непокретног имања, с обзиром на прописе §§ 201. и 202. грађанског закона, кад се приликом извршења појави спорно питање о својини.

Министар народне привреде актом својим од 4. јула 1901. год. ШБр. 6483. представио је начелнику среза посавског, како је утрина општине сремчићске подељена у 1885. години сељанима исте општине (сада општине вел. моштаничке), да је уживају за 6. година; да је рок томе уживању давно протекао, а сељани дату им земљу изорали, искрчили и подигнуту шуму исекли, и тиме општини штету нанели, с тога је наредио: да начелник срески дотичним сељанима изда решење. да дату им земљу на уживање уступе општини у року од месец дана. У тој цељи послао је начелнику списак дотичних сељана од 4. јула 1901. године ШБр. 6483., којима је општинска утрина раздана.

Илија Т. и браћа му из Вел. Моштанице, од којих је се такође имала одузети општинска земља, изјавили су на свом саслушању код среске власти: да нису добили никакву земљу од општинске утрине на уживање, већ да је све имање које уживају, њихова својина, и да на исто порез плаћају.

Начелник срески, на основу послатог му списка из Министарства, а с погледом на то, што сви сељани, у списку означени сем малог изузетка, признају, да су им означена земљишта у списку дата на уживање од стране њиховог села с тим, да иста после 6 година уступе општини, — решењем својим од 10. јула 1902. године № 6941. одлучио је: да се и од Илије Т. и браће му одузме у списку означено земљиште, кад решење постане извршно; а у исто време упутио их на парницу, те да путем ове докажу својину, ако се успеху надају.

Ово решење среске власти одобрено је од стране начелства и Министра унутрашњих дела.

По наведеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 24. марта 1904. год. Бр. 2465. поништио је решење министрово из ових разлога:

„Списак, који је Министар народне привреде послао начелнику среском, у цељи извршења његове наредбе о одузимању у њему означеног земљишта од сељана, није ни оригинал, ни оверен препис списка о подели утрине општине сремчићске у 1885. години, с тога не може престављати пуноважан доказ о томе: да је спорно имање, као општинска утрина заиста подељено жалиоцима у 1885. години са роком уживања од шест година. Према томе, и кад жалиоци не признају плодоуживање као основ досадањој њиховој државини спорног имања, већ наводе. да је њихова својина од старине, онда је полицијска власт с обзиром на њихову дугогодишњу државину, требала ово спорно питање да расправи према пропису §§ 201. и 202 грађанског законика, а не с позивом на § 395. кривичног законика.“

Један случај о надлежности Државног Савета за расматрање зборских одлука о отуђењу непокретног имања, и за оцену питања о правилности састава гласачког одбора, који ће на збору заседавати.

Ч. Р. и П. А., из Д. Ступња, обратили су се молбама суду општине доњо-ступањске, да им се, у смислу чл. 33. закона о општинама, да по један хектар од сеоске утрине на уживање, као сиромашним и слабог имовног стања.

Збор општине доњо-ступањске, на дан 25. септембра 1903. године, донео је одлуку, којом је одбацио ове молбе.

Противу ове зборске одлуке, молиоци су изјавили жалбу Државном Савету, у којој су навели, да је радња збора неправилна, јер су сви чланови гласачког одбора неписмени, те су гласови бележени, како се хтело.

Државни Савет предходно је ценио питање о надлежности Савета за расматрање овог предмета, па је нашао, да је Државни Савет, према последњем одељку чл. 169. закона о општинама, надлежан, пошто је жалба управљена противу неправилности у зборској радњи.

За овим је Савет нашао, да су наводи жалбе без вредности, јер, по тач. 16. чл. 84. зак. о општинама, лица, од којих се коцком бира гласачки одбор за овакве зборове, не морају бити писмена; међутим жалитељ ничим не доказује, нити се актима утврђује, да су гласови на овом збору неверно бележени. С тога је, одлуком својом од 28. октобра 1903. год. Бр 7014., одбацио жалбу као неумесну.

Један случај из § 9. закона о местима.

Т. К., овдашњи, обратио се Управи града Београда и тражио дозволу: да на Лаудановом Шанцу, ван варошког реона, на свом имању, подигне једну зграду. Од овог тражења одбијен је решењем Управе града Београда од 19. фебруара 1902. године ГЈ№ 191. Ово решење одобрио је и Министар Унутрашњих дела као умесно и на закону основано.

Државни Савет, коме је жалба изјављена, одлуком својом од 26. септембра 1902. године № 6535. поништио је решење Министрово, са ових разлога:

По § 9. допуна закона о местима од 16. јуна 1866. године, изузетно, ван рејона вароши могу се подићи летње куће за уживање, и зграде по баштама и виноградима.

Па како је жалилац поднетим уверењем општинског суда доказао, да је земљиште, на ком жели подићи зграду (за виноградара и себе, за седење у време бербе) виноградско и засађено виновом лозом, онда је он противно поменутом законском пропису одбивен од тражења, да му се дозволи подизање зграда, у молби означених.

Разлози Управе вароши Београда, на основу којих је одбила молиоца од тражења, и то: ненасељеност Београда у садањим рејонским границама, незгода за надзор и безбедност, као и тешкоће за саобраћај, осветљење, и воду насељених кућа ван рејона, које је Министар ожалбеним решењем огласио за умесне, — не могу потрти важност поменутом § 9., као законском пропису, који је једино мерило за правилну расправу овог питања.“

Решење надзорне власти, којим је прекинута истрага над општинским чесницима, не подлежи расматрању Државног Савета.

Ж. Б., преседник општине З....., оптужен је за многе неуредности и неправилности, почињене у званичној дужности.

Надзорна власт повела је истрагу, па иследивши кривице оптуженог, нашла је: да не постоји ни један навод у тужбама, те је с тога, а на основу чл. 156. закона о општинама, прекинула даљи ток иследења, и о томе известила тужиоце.

Незадовољни овим, тужиоци су изјавили жалбу Државном Савету, налазећи, да је рад надзорне власти неправилан са ових разлога:

1. што сведоци на свој исказ нису заклети;

2. што је оптужени председник извршио једну пресуду иступне природе, ма да је она већ била застарела;

3. што није саставио буџет и општинске рачуне;

4. што на извесним предметима није прилепио таксу, и

5. што је допустио, да велика сума порезе остане на дугу.

Државни Савет одлуком својом од 10. маја 1905. године № 3074. одбацио је жалбу као ненадлежној власти поднесену, налазећи, да ни једним законским прописом није овлашћен да и овакве предмете расматра. **М. В.**

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

I

Учињена су нам ова питања:

Суд општине трнавске, актом својим од 12. априла ове год., Бр. 683. пита:

„Овај суд, актом својим од 5. фебруара ове године, послао је свој буџет на одобрење г. Министру финансија, а уз буџет послао и све податке, који се траже т. 4. чл. 42. закона о окружним, сресним и општинским буџетима, у који ред података спада и школски буџет, одобрен од стране окружног школског одбора.

Стопа приреза, за покриће издатака чисто по општинском буџету, износи само 18%, а прирез школски, по школском буџету, износи 104·90%, јер општина подиже нову школску зграду.

Г. Министар финансија вратио је општински буџет са наредбом, да суд и одбор сведу стопу приреза за оба буџета и школски и општински на 40% или на 50%, па да буџет иде Државном Савету на одобрење.

Моли се уредништво да изволи дати обавештење: да ли сме општински суд да сведе укупан прирез на 40 или 50%, кад општински прирез, намењен чисто општинским потребама, не прелази стопу од 18%, а остатак је по буџету школском, који је надлежно одобрен по закону о народним школама, и да ли га г. Министар сада у опште сме мењати.

На ово питање одговарамо:

По закону о окружним, сресним и општинским буџетима, који још важи, јер закон о уређењу округа и срезова, којим се овај мења, још није потпуно уведен у живот, г. Министар финансија одобрава општинске буџете.

Позван да води финансиску политику земље, он је нашао, да пореска снага народна не сме да се оптерети огромним помесним прирезима на штету главнога њеног задатка, државног пореза, па је по горњем закону узео у своје руке и контролу ових приреза, били они одређени ма којим законом и у ма којој сврси.

Тако је он расписом својим од 14. децембра 1904. год. Б.ПрБр. 7450. наредио, да у састав општинског приреза улази и сума, која је намењена за издржавање *и подизање* школа, и да целокупна стопа приреза ни у ком случају не сме бити већа од 50% за сеоске општине.

Како се оваквом гледишту Министровом не противе ни одредбе поменутог закона о буџетима, нити се, пак, из закона о народним школама, а имено из онога факта, да школске буџете утврђују школски одбори, може извести противан закључак кад целокупна стопа премаша суму, коју предвиђа закон о буџетима, онда су наређења г. Министрова обвезна за општине.

Према томе суд и одбор морају да прераде и општински и школски буџет у смислу примедаба г. Министрових.

Кад ступи у живот и чл. 108. закона о уређењу окр. и срезова, онда г. Министар неће више имати права да смањује општинске прирезе, кад нису већи од 50%, јер по тач. 17. овога члана, буџете општинске, са прирезом до 50%, одобравају окружни одбори.

II

Један општински писар пита:

Као што је познато уредништву, порез државни по сеоским општинама купе општински судови.

Пореска одељења не задовољавају се, што општински писари морају да остављају знатне, чисто општинске послове, и да књиже овај порез, него при предајама пореза траже чак и то, да ови прорачунавају проценте појединих приреза, и по овима наплаћене суме деле по облицима.

Моли се уредништво да изволи објаснити, да ли су општински писари дужни да ово раде, јер је ово тако тежак и дангубан посао за њих, да им одузме најбоље време рада, на штету осталих општинских послова.

На ово питање одговарамо:

По II делу упута за вођење пореског дневника од 1. фебруара ове године Пр.Бр. 3209., општински писари само уводе у дневник наплаћене суме.

Кад дође дан предаје наплаћених сума пореском одељењу, онда је лице, које порез прима (порезник) дужно да само изнађе рачуном колико од наплаћених сума припада коме пореском облику, а колико прирезима.

Како се из упута види, ова је дужност нарочито одузета од општинских писара и наложена порезницима у тој намери, да се избегну грешке, које се лако могу учинити при изналажењу процената и деоби на облике.

Нека, дакле, општински суд слободно остави овај посао одељењу, јер му га оно не може силом наметнути.

III

К. Ж. Б. општински писар пита:

„Пресудом суда општине добро-долске, од 1. новембра прошле године, кажњен је Ц. П. са 60 динара за иступну шумску кривицу.

Пресуда ова саопштена му је истога дана, и како се он није жалио, то је постала извршном 4-ог истог месеца.

Од тога времена па све до 12. марта ове године, ова пресуда није извршена, те је, тако, протекло 4 м-ца и 8 дана, услед чега је по чл. 109. закона о шумама застарила.

12. марта суд је наплатио казну од Ц., дакле извршио пресуду егзекутивним путем, јер се овај бранио застарелошћу и није хтео драговољно да плати.

Суд општине добро-долске сматра, да ова пресуда није застарила, јер је вели, њена застарелост прекидна тиме, што је Ц. с времена на време зват, којим позивима није следовао, па је то на полеђини пресуде увек констатовано.

Овакво гледиште као да је одобрила и надлежна полицијска власт.

Моли се уредништво за обавештење, да ли је ова пресуда била застарила, и да ли је њу суд смео извршити?

На ово питање одговарамо:

Пресуде за иступне кривице, које су предвиђене тачком 2. чл. 90. закона о шумама, застаревају по чл. 109. за три месеца, од дана када су извршне постале.

За прекид застарелости важе наређења §. 396. кр. закона, а по овоме наређењу застарелост пресуде прекида се само бегством кривца и ничим другим.

Како у овом случају, о коме је реч, кривац није био у бегству, већ у домашају власти, то није могло бити ни речи о прекидању застарелости, и чим је прошло три месеца од дана њене извршности, није се смела извршивати.

Према овоме гледиште суда општине добро-долске погрешно је, и Ц. има право на повраћај наплаћене суме.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Невино умрла. — Тек сада, после равних 40 година, у Олденбургу је утврђена невиност једне младе служавке, која је била из боље куће, сирота, али частољубива. Умрла је драговољно из страха од незаслужене казне. Газда, кога је служила, набедио је, да је она украла један златан прстен, па јој је претио да ће је ухапсити, ако га не врати. Она је одлучно одбијала од себе, да је то извршила, али газда је остао при својој претњи, те она из страха од казне оде и скочи у воду. Сада су у тој кући претресали искварени и рабатни патос у спаваћој соби истога газде и нашли су поред пукотине испод једне даске тај нестали прстен. — Бивало је и до сада врло често сличних случајева, истина не са толико жалосним сврштком, и они би требали да послуже као наук газдама, те да увиде са колико треба предострожности да владају, кад хоће да баце кривицу за што год на своју послугу.

Опасне забаве. — Да би један пут видели катастрофу на железници, два дечка од 13 и 14 година покушала су да намерно, погрешним намештањем скретнице између Питоа и Париза, учине да се два воза сударе у путу. Опасност је била за времена опажена и отклоњена. — Сличан случај јављају из Дижона, како је један двадесетогодишњи човек пометао на железничке шине, огромно камење а то је учинио, вели, за то, да један пут створи себи стварну слику „како воз искочи из шина“, о чему је толико пута слушао.

Скоро је опет ухваћен и кажњен један млад човек, који је сада као већ неколико пута, повикао да му се појавио пожар и звао је пожарну чету. На саслушању је изјавио, да му је мотив за ово дело био тај, што ужива и што му чини необичну радост кад види како пожарна кола у највећем трку јуре кроз пуне улице света. Разуме се, да је полиција умела да опамети ове весељаке.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Непознати зликовци, ноћу између 19. и 20. тек. м-ца ухватили су у реци Јабланици Радивоја Томића из Поћуте, општине ребељске ср. ваљевског, када је се од суднице враћао својој кући, па су га одвели у планину Медведник и ту држали до 22. овог м-ца у вече, док им Радивојев брат није донео и дао 2000 динара, после чега су га пустили и утекли. По свима околностима изгледа да су ово дело извршили **Тома Јевтић,** из Грачанице, среза азбуковачког, и **Милан Максимовић,** из Горице у срезу рађевском окр. подринског, који су још 1900 год. као оглашени хајдуци пребегли у Турску и тамо живели у близини Плеваља, одакле су готово сваке године, упадали ради пљачке у ваљевски или подрински округ. Један је од зликоваца раста повисоког, сув, више црномањаст, косе са свим црне, бркова малих, стар 30—35 година, не брија се, али не носи ни браду, јер има само мање: на врату с леве стране има два младежа: један испод другог. Оваквог је изгледа хајдук Тома, а он се за таквог Радивоју и показивао. Други је раста средњег, дежмекаст, плав, бркова краћих и прилично густих. И овај опис слаже се у свему с описом хајдука Милана. Оба зликовца имали су на себи половно одело од шајка, коноране и фермане, на главама шубаре а на ногама опанке с дебелим ђоновима. Од оружја имали су мартинке и револвере, а и од ухваћеног Радивоја отели су једну коњичку пушку од седам пука и један џепни револвер. — Препоручује се свима полицијским и општинским властима, нарочито оним према турској граници да предузму најживље и најенергичније мере за проналазак ових зликоваца. У овом циљу износе се и слике Томина и Миланова, које су добављене из Плеваља још у 1901. год.

Тома Јевтић **Милан Максимовић**

Ђорђе Маринковић, бакрачар, циганин из села Брзе воде, среза јабареског, окр. пожаревачког, пре неки дан кад је био код Миленка Школића, циганина из Мраморача, среза јасеничког, украо је једну кобилу стару 5 год., длаке бело, у левом оку ћораву. Препоручује

се свима полицијским властима да Ђорђа живо потраже и нађеног спроведу начел. ср. јасеничког с позивом на Бр. 10992.

Живко Пауновић, из Пољане у ср. пожаревачком, бив. слуга код Тодора Ђорђевића, хлебара из Гроцке, ноћу између 22—23. тек. м-ца украо је своме газди: 48 дин. у сребру, 88 дин. у никлу и један штофани полован капут зеленкасте боје, па је по извршеној крађи побегао незнано куда. — Живко је стар 17—18 година, омањег је раста, дежмекаст, смеђ, од одела има на себи жућкаст капут и панталоне од беличасте материје, на ногама опанке нештављене, а на глави шубару. — Нека га све полиц. и општинске власти живо потраже и пронађеног са покрађом спроведу начел. среза грочанског с позивом на Бр. 7126.

Обрада Јовановића из Буровца у срезу млавском, окривљеног за крађу, тражи начелник среза ресавског. Обрад је стар око 30. год., висок, плав, има црно сукнено одело, на глави шајкачу, на ногама опанке; раније је био у служби као финансијски стражар. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за њим нареде потеру и у случају проналаска стражарно га спроведу начелнику среза ресавског с позивом на Бр. 10168. — АБр. 828.

Стојан Стојановић „Фујор“, један од најопаснијих наших зликоваца, који је године 1898. осуђен на 20 година робије због разбојништва са убиством, 20. тек. м-ца побегао је из нишког казненог завода, у који је преведен из београдског казненог завода 5. јануара ове год. Стојан је родом из Бел. Јасике, среза и

округа крајинског, високог је стаса, добро развијен, црномањаст, очију смеђих, образа дугачких, с чела је ћелав, у горњој вилици с преда нема два зуба, услед чега шушка при говору. У времену бегства имао је на себи капут, прслук и панталоне од црног шајка, на глави шубару, а на ногама ципеле. Наређује се свима полицијским и општинским властима да «Фујора» у својим домаћајима најенергичније потраже, и у случају проналаска под јаком стражом спроведу Управи нишког казненог завода с позивом на Бр. 1030. Пограничне власти према Бугарској и Румунији нека пажљиво мотре да бегунац не пребегне у ове две државе, у којима је живео дуже време пре осуде. УБр. 17722.

Гмитар Ђорђевић, из Смиловца, побегао је 27. фебруара текуће године из Пожаревачког Казненог Завода, где је издржавао две године затвора по осуди Великог Војног Суда, и до сада није пронађен. По његовом бегству одмах је нестало и жене му **Варадинке**, са мушким дететом од годину и по дана. Гмитар је стар 26 година, црномањаст, бркова црних малих, браде кратке црне, средњег раста, у сељачком оделу. Варадинка је стара 26 година, смеђа, плавих очију, у сељачком оделу. Моле се све полицијске и општинске власти, да их живо потраже и нађене стражарно амо спроведу. — Бр. 3633. Из канцеларије начелника среза ражањског 18. маја 1905. год. у Ражњу. (АБр. 829).

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Младен Бабић. Родом је из Аустро-Угарске, али је још као дете прешао у Србију и у накнаду за указано му гостопримство године 1898. извршио је у Београду 16 крађа у друштву са Николом Маријем и Савом Вукозићем, од којих је први родом из Хрватске, а други из Славоније. За ове крађе Никола је осуђен на 20, а Младен на 10. год робије у тешком окову, док је Сава још за време истраге по-

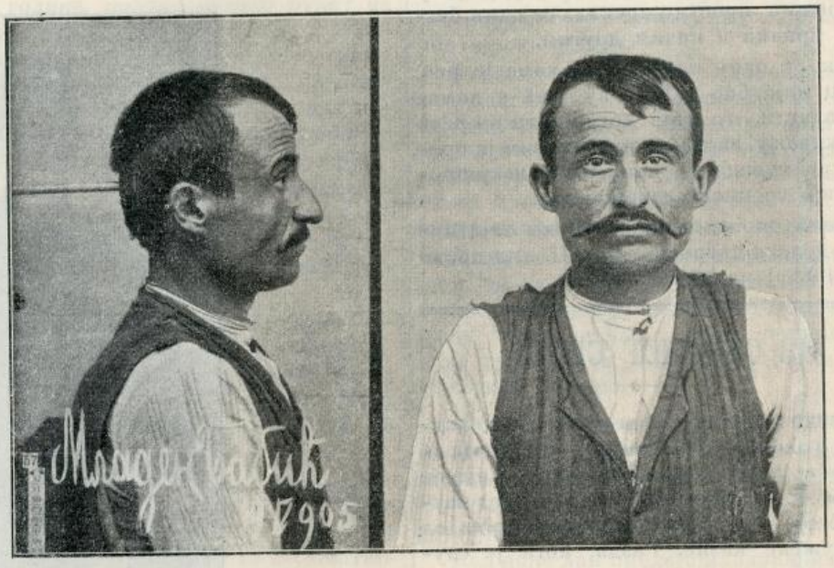

бегао из затвора Управе гр. Београда и све до данас остао непронађен.

Од досуђене му осуде Младен је издржао свега половину, а остало му је опроштено у путу највише милости. У слободу је пуштен јуна месеца 1903., године ваљда само с тога, да би опет продужио свој стари занат.

За ово кратко време од како је у слободи допадао је неколико пута затвора у Управи гр. Београда. Када је прошлога лета једном приликом затворен код њега је претресом нађено 30 дин. у новцу, сребрн сат и ланац, и још неке ствари, за које се истрагом утврдило да су једнога Земунца, кога је он био опљачкао. За ово дело био је осуђен од стране аустро-угарских власти.

По издржаном затвору, почетком овога месеца, Младен је опет прешао у Србију, али овога пута не у Београд, већ у Шабац, но ни тамо није био добре среће, јер је од стране начелства ухваћен и осуђен на прогонство у Аустро-Угарску. Ова пресуда односно прогонства извршена је над њим преко Управе гр. Београда 19. овога месеца са актом бр. 17461.

Пошто се Младен до сада неколико пута враћао из прогонства, а међутим отворено изјављује да он не може да живи другим, часним животом, то му износимо најновију фотографију и позивамо све полицијске и општинске власти, нарочито оне према аустро-угарској граници, да на његов повратак у Србију обрате најстрожу пажњу, а у случају извршеног повратка да га казне за повраћај из прогонства и поново прогнају.

Младен има 29 год., висок је 1.59 см, развијености је обичне, косе и браде смеђе, леђа носа изломљених, чела правог. Од особених знакова има две белеге од посекотине у облику праве линије, величине 1 см., обе на левој руци, од којих се прва налази на спољној страни шаке између палца и кажипрста, а друга на корену палца. Поред овога, на задњој страни листа леве ноге има белегу од ране, кружнога облика, чији је пречник дугачак $4^1|_2$ см.

Треба још имати у виду да се Младен, у циљу прикривања раније осуде, издаје скоро увек под лажним именом, где год мисли да га неће познати.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Нађен леш. 2. тек. м-ца према државном расаднику у Смедереву нађен је на дунавској обали човечји леш, који је већ био прешао у трулеж и чија се идентичност није могла утврдити, пошто су му коса и лице били смакнути. Леш је дугачак 1·70 метар, добро развијен, по мишљењу лекарском био је више од три месеца у води. Од одела је имао на себи блузу, прслук и чакшире, на ногама беле чарапе и сарачке опанке. По крају одела и по знацима изгледа да је био Банаћанин. Претресом одела нађен је само један календар «Честитка» за 1904. год. без икаквих забележака. Скреће се пажња како властима, тако и приватнима, ако би могли дати каква обавештења о овоме лешу, да о томе известе одмах начелство округа смедеревског или уредништво «Полиц. Гласника.»

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Алимпић

БРОЈ 22. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 5. ЈУНА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, а на основу става трећег члана 4. закона о административној подели Краљевине Србије, решено је:

да се општина големо-селска, коју сачињавају села: Големо Село, Лалинци, Студена, Мијаковац и Тумба, по изјављеној жељи својих становника, премести из среза пољаничког у срез пчињски.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 18. маја 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, решено је:

да се Д-р Кости Константиновићу, лекару среза масуричког, окр. врањског, уважи оставка, коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 25. маја 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, на основу §-а 36-ог закона о чиновницима грађанског реда, постављен је:

Д-р Војислав Ж. Ђорђевић, ванредни професор Велике Школе на положењу, за секундарног лекара опште државне болнице, са платом од 3000 динара годишње, коју је имао као ванредни професор Велике Школе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 26. маја 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, одобрено је решење Државног Савета од 20. маја 1905. године. Бр. 3487. које гласи:

„Одобрава се Министру унутрашњих дела, да на оправке павиљона и осталих зграда пожаревачке окружне болнице, по ревидисаном и надлежно одобреном предрачуну Начелства под ГБр. 44|905, може утрошити 4431·67 дин. и овај издатак ставити на терет партије Бр. 168|1 буџета санитетског ове 1905-те год., предвиђене на оправке и доправке болничких зграда“.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 26. маја 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, поставити:

за писара друге класе среза косаничког Милана Мишића, бившег полицијског писара исте класе;

за вршиоца дужности писара среза златиборског, у рангу писара начелства прве класе, Петра Миливојевића, бившег царинника;

за вршиоца дужности писара среза посаво-тамнавског, у рангу писара начелства прве класе. Милана Ј. Спасића, писара четврте класе поштанско-телеграфске станице у Лесковцу, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза моравског, округа пожаревачког, у рангу писара начелства прве класе, Милана С. Кондића, бившег писара друге класе Управе града Београда;

за вршиоца дужности писара среза таковског, у рангу писара начелства друге класе, Милутина Д. Поповића, бившег писара начелства исте класе;

за вршиоца дужности писара среза беличког, у рангу писара начелства друге класе, Спиру Радивојевића, писара исте класе начелства округа нишког, по молби;

за писара друге класе начелства округа нишког, Милана П. Мариновића, вршиоца дужности писара среза беличког, у рангу писара начелства исте класе, по молби;

за писара друге класе начелства округа пожаревачког, Ђорђа Д. Павловића, бившег писара начелства исте класе, сву осморицу по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 28. маја 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Гаврило Милојковић, писар друге класе среза моравског, округа пожаревачког, и

Милан Димитријевић, вршилац дужности писара косаничког среза у рангу писара начелства прве класе, — на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусте из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 28. маја 1905. г. у Београду.

КРЕТАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА

у месецу априлу 1905. год.

Према званичним подацима полицијских власти, у току месеца априла тек. год. било је у Србији:

1.	**Убистава**	**39**
2.	**Детоубистава**	**5**
3.	**Нехотичних убистава**	**1**
4.	**Покушаја убистава**	**29**
5.	**Разбојништва**	**5**
6.	**Злонамерних поништаја туђих ствари**	**15**
7.	**Паљевина**	**32**
8.	**Опасних крађа**	**261**
9.	**Тешких телесних повреда**	**11**

Од изложених дела пронађено је: убистава **34,** детоубистава **5,** нехотичних убистава **1,** покушаја убистава **29,** разбојништва **1,** злонамерних поништаја туђих ствари **5,** паљевина **4,** опасних крађа **67,** и тешких телесних повреда **11.**

Није пронађено: **5** убистава, **4** разбојништва, **10** злонамерних поништаја туђих ствари, **28** паљевина и **194** опасне крађе.

Највећи број **убистава** извршен је помоћу ватреног оружја (25), за тим помоћу ножа, (6), тупог оруђа (5) и дављењем (2)

Узроци са којих су ова убиства извршена леже: у *међусобној свађи* за 12 случаја, у *користољубљу* за 6, у *освети* за 6, у *породичној расири* за 2, у *одбрани имовине* за 1 и у *вршењу званичне дужности* за 1 случај (убијен је један војнички бегунац). За осталих 10 случајева узроци нису тачно утврђени.

Посматрана према местима на којима су извршена, изложена убиства јављају се: у срезу космајском **3**, у срезу косаничком **3**, у срезу јабланичком **2** (1 непронађено), у срезу млавском **2** (1 непронађено), у срезу алексиначком **2**, у вароши Неготину **2**, у срезу рамском **2** (непронађена), и по **1** у срезовима: посавском окр. ваљевског, тамнавском, лепеничком, гружанском, оба јасеничка, поречком, крајинском, деспотовачком, бањском, нишком, јадранском, мачванском, посаво-тамнавском, љубићском, подунавском, бољевачком (непронађено), пожешком, ужичком, рачанском, и у варошима: Ваљеву, Ћуприји и Шапцу.

Није било ни једног убиства у Београду и округу: крушевачком, пиротском и чачанском.

Детоубиства су извршена: у срезу неготинском **2**, у срезу жупском **1**, трстеничком **1** и у срезу таковском **1**.

Нехотично убиство извршено је пушком у срезу јабланичком.

Покушаја убистава било је: у срезу тамнавском **3**, у срезу космајском **2**, у срезу јабланичком **2**, у срезу левачком **2**, у срезу љубићском **2**, у срезу посавском окр. београдског **2**, у срезу гружанском **2**, и по **1** у срезовима: колубарском, грочанском, пчињском, брзопаланачком, крајинском, ресавском, деспотовачком, нишком, мачванском, хомољском, качерском, јасеничком окр. смедеревског, прокупачком и трнавском.

Дела ова већином су извршена *у међусобној свађи* (15 случајева), а сви извршиоци похватани су.

Разбојништва су извршена по **1** у срезовима: *лесковачком, брзопаланачком* (са убиством), *расинском, трстеничком* и *љубићском* (са убиством). Извршиоци овог последњег похватани су.

Злонамерних поништаја туђих ствари било је: у срезу расинском **5** (4 позната), у срезу трстеничком **3**, у срезу трнавском **2**, и по **1** у срезовима: крагујевачком, мачванском, качерском, љубићском и добричком (пронађено).

Вредност уништених ствари износи око **3000** динара.

Паљевине су извршене: у срезу бањском **5**, у срезу расинском **3**, у срезу бољевачком **3**, у срезу жупском **2**, у срезу сврљишком **2**, у срезу лужничком **2** (1 пронађена), и по **1** у срезовима: космајском, тамнавском (пронађена) колубарском, лепеничком (пронађена), неготинском (пронађена), поречком, ражањском, нишавском, мачванском, рађевском, рамском, прокупачком, ариљском, златиборском и у вароши Београду.

Вредност ових паљевина износи **14.000** динара.

Опасне крађе извршене су: у срезу бољевачком **12**, у срезу крајинском **9** (5 пронађених), у срезу грочанском **8** (4 пронађене), у срезу прокупачком **7**, у срезу неготинском **7** (1 пронађена), у срезу расинском **7** (3 пронађене), у срезу ресавском **7** (4 пронађене), у срезу трстеничком **6** (1 пронађена), у срезу мачванском **6** (2 пронађене), у срезу млавском **6**, у срезу качерском **6** (1 пронађена), у срезу орашком **6**, у Београду **6**, у срезу гружанском **5** (2 пронађене), у срезу брзопаланачком **5** (2 пронађене), у срезу поречком **5** (2 пронађене), у Нишу **5**, у срезу голубачком **5**, у срезу љубићском **5** (1 пронађена), у срезу заглавском **5**, у срезу моравичком **5**, у срезу колубарском **4** (1 пронађена), у срезу тамнавском **4** (3 пронађене), у срезу посавском округа ваљевског **4** (2 пронађене), у срезу лесковачком **4** (1 пронађена), у срезу пчињском **4**, у срезу јасеничком округа крагујевачког **4** (1 пронађена), у срезу крагујевачком **4** (2 пронађене), у срезу кључком **4**, у срезу нишком **4** (2 пронађене), у срезу јадранском **4** (2 пронађене), у срезу пожаревачком **4**, у срезу хомољском **4** (1 пронађена), у срезу звишком **4**, у срезу рамском **4**, у срезу темнићском **3** (1 пронађена), у срезу деспотовачком **3** (све пронађене), у срезу беличком **3** (2 пронађене), у срезу рађевском **3**, у Шапцу **3** (1 пронађена), у срезу подунавском **3**, у срезу јасеничком округа смедеревског **3** (2 пронађене), у срезу добричком **3**, у срезу рачанском **3**, у срезу драгачевском **3**, у срезу космајском **2** (1 пронађена), у срезу масуричком **2**, у срезу лепеничком **2**, у Неготину **2**, у срезу копаоничком **2** (1 пронађена), у Крушевцу **2**, у срезу левачком, **2** (обе пронађене), у срезу рађинском **2** (1 пронађена), у срезу моравском округа нишког **2** (обе пронађене), у срезу азбуковачком **2** (1 пронађена), у срезу посаво-тамнавском **2**, у срезу моравском округа пожаревачког **2** (1 пронађена), у срезу таковском **2** (обе пронађене), у срезу тимочком **2**, у срезу зајечарском **2**, у срезу косаничком **2**, у срезу пожешком **2**, у срезу трнавском **2** (1 пронађена); по **1 пронађена** у срезовима: посавском округа београдског, жупском и вароши Смедереву, и по **1 непронађена** у срезовима: колубарском, ужичком и у вароши Пожаревцу.

Вредност свих ових крађа износи, као и у прошлом месецу, око **17.000** динара.

Поред изложеног, у току месеца априла извршено је у Србији још и **23 самубиства**, и то у овим местима: у срезу зајечарском **2**, у срезу крагујевачком **2**, у срезу бањском **2**, у срезу рачанском **2**, у Београду **2**, и по **1** у срезовима: космајском, јабланичком, неготинском, ресавском, заглавском, златиборском, ужичком, студеничком, и у варошима: Нишу, Шапцу и Смедереву.

Самоубиства ова извршена су: *ватреним оружјем* **10**, *вешањем* **10**, *дављењем у води* **2**, и *тровањем* **1**.

Узроци њиховом извршењу леже: *у душевном растројству* за **5** случаја, *у другој болести* за **4**, *у грижи савести* за **3**, *материјалним неприликама* за **2** и *у дефициту* за **1** случај. За осталих **8** случајева узроци су непознати.

Покушаја самоубистава није било.

Општи преглед до сада изложених дела по окрузима овакав је:

Текући број	ОКРУЗИ	Убиства	Детоубиства	Нехотична убиства	Покушаји убиства	Разбојништва	Силовања	Злонамерни поништаји туђих ствари	Паљевине	Опасне крађе	Тешке телесне повреде	Самоубиства	Покушаји самоубиства
1	Округ београдски	3	—	—	6	—	—	—	1	15	—	1	—
2	» ваљевски	3	—	—	3	—	—	—	2	9	—	—	—
3	» врањски	2	—	1	3	1	—	—	—	10	1	1	—
4	» крагујевачки	3	—	—	2	—	—	1	1	15	2	2	—
5	» крајински	4	2	—	2	1	—	—	2	32	2	1	—
6	» крушевачки	—	2	—	—	2	—	8	6	18	—	—	—
7	» моравски	2	—	—	4	—	—	—	—	20	3	1	—
8	» нишки	4	—	—	1	—	—	—	7	11	—	3	—
9	» пиротски	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—
10	» подрински	4	—	—	1	—	—	1	2	20	1	1	—
11	» пожаревачки	4	—	—	1	—	—	—	1	30	—	2	—
12	» руднички	1	1	—	3	1	—	2	—	13	1	—	—
13	» смедеревски	2	—	—	1	—	—	—	—	13	—	1	—
14	» тимочки	1	—	—	—	—	—	—	3	21	—	3	—
15	» топлички	3	—	—	1	—	—	1	1	12	—	—	—
16	» ужички	3	—	—	—	—	—	—	2	6	—	3	—
17	» чачански	—	—	—	1	—	—	2	—	10	1	2	—
18	Управа града Београда	—	—	—	—	—	—	—	1	6	—	2	—
	Свега:	39	5	1	29	5	—	15	32	261	11	23	—

Из канцеларије Антропометријско - Полицијског одељења Министарства Унутрашњих Дела, 31. маја 1905. год. АБр. 874.

СТРУЧНИ ДЕО

О ПРАВУ СВОЈИНЕ И ПРАВНИМ ОДНОШАЈИМА НА ВОДАМА У СРБИЈИ.

(НАСТАВАК)

VI.

51. — **Случајеви експропријације правâ на водама.** — Држава је позвана да штити и да унапређује не само *приватно* него и *првенствено* и *општи* или *јавни интерес*. Ако, пак, *приватни* интерес дође у *сукоб* с *јавним* интересом, па се овај не да тако решити да се оба интереса измире те да могу један поред другога опстати, онда га Држава мора решити на тај начин: што ће приватни интерес *потчинити* јавном интересу као *претежнијем*. *А као неопходна последица* тога начела: да се приватни интерес мора повијати за јавним интересом, па и сасвим овоме потчинити, јавља се, поред разних *ограничења* у *вршењу* права својине и других приватних права из обзира на јавно благостање, и т. зв. *експропријација* или *одузимање* каквог добра из приватне својине или другог каквог права овлашћеном лицу, а уз *сразмерну накнаду* за исто.

Установу експропријације усвојило је и наше законодавство у §§. 20. и 217. грађан. зак. а санкционисао ју је и Устав од 1903. год. у чл. 16. „Нико не може бити принуђен да *своје добро уступи* на државне или друге *јавне* потребе, нити се право својине може ради тога ограничити, *осем* где закон то допушта и *уз накнаду* по закону. *А закон о експропријацији* у нас постоји од 15. марта, 1866. год. (Збор. 19. стр. 190.) с доцнијим изменама, као општи, и, као посебни, *закон о заузимању непокретних добара за грађење железница* од 16. јануара, 1880. год. (зб. 35. стр. 33.) с потоњим изменама.

52. — Случајеве експропријације предвиђа и закон о водама. А то су ови:

а) кад је за *пристајање* или *привезивање* лађа или сплавова потребно заузети *више простора* од прибрежних земаља него што је до сад било за то остављено (в. 3. алинеју чл. 8.);

б) кад је из економских, санитетских или других којих узрока у *општем интересу* потребно да се којој реци или потоку *просече* каква *окука*, те да се тиме *отклоне штете* или *умноже користи* од употребе воде, па је за то просецање потребно заузети приватно земљиште (в. последњу алинеју чл. 15);

в) кад каква грађевина, која воду употребљава за какву особену потребу (н. пр. воденица, фабрика и т. д.), причињава *штету* успором, поплавом и т. п., па се то *не може* да отклони *сиуштањем* или *преиначавањем* те грађевине (чл. 21.);

г) кад *општина* или *село* уопште *нема довољно воде*, онда она или оно има право да, по *претходном* одобрењу полицијске власти, *по мери своје потребе*, а *без икакве накнаде*, добије од прибрежних сопственика *непловних* вода потребну количину воде, која би *ирекο њиховс потребе* а за исту циљ претицала (в. прву алинеју чл. 28). — Ако би, пак, за употребу воде била потребна и употреба земљишта државног, општинског или приватног, онда се може експроприсати потребан простор тога земљишта уз сразмерну *накнаду* (в. 2. алинеју чл. 28.); и

д) кад се нађе да која грађевина, која је подигнута по одобрењу власти, за другу т. ј. особену употребу воде, *не може* никако на досадашњем месту опстати. У овом случају *накнада* се има дати само за *грађевину*, а не и за местно право (чл. 54.)

53. — Закон о водама не предвиђа (као што чини Чешки закон, §. 49) и тај случај експропријације, кад је у *општем интересу* потребно заузети чије земљиште за подизање градња ради *заштите* или *регулације обала* или ради *одводњавања*. Тај случај несумњиво може и у нас наступити. Што се тиче давања накнаде за одузето земљиште важи друга алинеја чл. 53., т. ј. да се у том случају накнада даје из државне благајне, јер се та експропријација врши у општем интересу.

VII

54. — **Надлежност полицијских власти у питањима о водама. Њихов поступак.** — Свака полицијска власт има *право надзора* над свим *јавним добрима*, која се налазе у *подручју* њеном, као што су: друмови, путови, улице, тргови, паркови и т. д. Она то право има и над *јавним водама* у свом подручју. И на основу тога права, она је овлашћена да издаје потребне *наредбе*, које се морају поштовати.

Те су наредбе *опште* или *посебне*.

Општа је она наредба, која се односи на читав ред јавних добара или на један ред људи (н. пр. наредба да се у општине у целом општинском или среском атару или у целом округу не сме риба ловити динамитом, или, да се у коју реку не смеју просипати шкодљиве материје и т. д.).

А *посебна* је она наредба, која се односи само на једно јавно добро или на неколико њих, или, само на једно лице, или на неколико њих (н. пр. да прибрежни сопственици не смеју просипати шкодљиве или нечисте материје у какву реку или поток; да Петар мора своју брану на води спустити или сасвим порушити да се спречи поплава и т. д.).

55. — То право надзора полицијска власт има у неколико и над *приватним добрима* уопште, па дакле и над *приватним текућим водама*. Тако она може наредити Павлу да своју опалу кућу на улици поправи, да у воду, која тече преко његове земље, не просипа нечисте материје, и т. п.

56. — У тим својим наредбама, општим и посебним, полицијска власт има право, на основу §-а 326. кривичног закона, да одреди *казну новчану* (од 10—100 дин.) или *казну затвора* (од 1—20. дана) за лица, која би противно тим наредбама њеним радила. Но ове казне важе само за случајеве, односно за она иступна дела, која нису у кривичном законику или у другим специјалним законима предвиђена и одређеним казнама припређена.

57. — Но полицијска власт, вршећи то своје право надзора, позвана је и овлашћена да ради само у *општем интересу*. Она може, дакле, издавати само такве наредбе, опште или посебне, и предузимати само такве мере, којима се узимље у *заштиту* какав год *општи интерес* (н. пр. сигурност лица или имања, сигурност и уредност саобраћаја, заштићивање здравља грађана, и т. д.). Доследно томе, она може решавати само она *питања о употреби воде* и расправљати само оне *сиорове*, који се на то односе, у којима је уплетен опет само и искључиво *општи интерес*. А чим је у питању само *приватан интерес*, полицијска власт *не сме* у њега улазити већ оставити *суду* да га он, као надлежан, реши.

Ето то и јесте прави смисао члана 29. закона о водама који гласи: Власт, која ће давати дозвољење и *уопште решавати питања о употреби воде*, у смислу чл. 15. и 16. овога закона, *у колико то не подлежи грађанским судовима*, јесте *начелство* онога округа, у *коме* се жели подићи или у коме постоји грађевина за воду.«

58. — Смисао је члана 29. дакле тај: да је полицијска власт надлежна да решава *сва* питања, која се односе на *употребу* или *користовање*, *управу* и *одбрану* вода (Benutzung, Leitung und Abwehr der Gewässer) по *овом* закону. По овом се закону управља и *вршење* како *раније стечених* права на

употребу воде тако и других приватних права, која се односе на воде, као и *поступак* за вршење тих права. То јасно казују прелазна наређења у том закону, нарочито чл. 47: „*Све* грађевине на води, које се *затеку* кад овај закон у живот ступи, сматрају се, да су *местно право* задобиле, и по томе не потребују накнадног одобрења полицајне власти, *осим* што се *убудуће* имају *управљати* по прописима овог закона.“

А у решавању свих тих питања полицијска власт има да се руководи, *само* и *једино, општим* или *јавним интересом*; само и једино обзиром на *тај* интерес она има да доноси своје одлуке и да га овима штити. А где је год спор о *праву употребе воде*, које је стечено или које почива на каквом *приватноправном* основу, као и где је год повређен *приватни интерес*, па се тражи *накнада штете*, коју та повреда наноси, ту је *надлежна*, не полицијска, већ *судска* власт.

59. — **Поступак** полицијских власти у свима приликама, које се односе на води, у којима се тражи *одобрење*, прописан је у чл. 30. и даље. Тај се поступак састоји из ових радња:

60. — 1) *Поднашање молбе* полицијској власти (окружном начелству) којом се тражи *одобрење* и *право* на *употребу воде* односно одобрење за *подизање грађевине* ради извесне употребе воде.

У тој молби мора бити означено: *место* и *вода*, где се и на којој жели подићи дотична грађевина, као и *каква* се *грађевина* (воденица стругара и т. п.) намерава подићи, у *којој величини* и са *којом количином* воде. Уз ту молбу мора се поднети: *ситуациони план* (тј. план положаја места, и воде) и *план о грађевини*, које је *стручно* лице израдило.

61. — За грађевине, пак, које се желе подићи на водама од *незнатне* важности (н. пр. воденице поточаре, баштовански долап и т. п.) *не морају* се подносити *планови*, а и *одобрење* за подизање таких грађевина може дати и *општински суд* по решењу општинског одбора,

Ну ако би касније таква грађевина *штету* коме чинила, па се ова не би могла отклонити каквом поправком или власник грађевине не би хтео потребну поправку извршити, овај ће бити *дужан*, на тужбу *оштећенога*, а по решењу власти, која је одобрење дала, ову грађевину уклонити *без икакве накнаде* (чл. 30. при крају.).

62. — 2.) *Комисијски извештај на лицу места* (чл. 31.). — Ако се тражено одобрење *не може* дати из обзира на *јавни интерес*, онда ће се оно, *без даљег извештаја*, образложеним решењем одбити.

А ако, пак, то не буде, онда ће начелство одредити *комисију* из *инжењера* и још *два вештака*, да она, у присуству ког полицијског чиновника учини извиђај на лицу места о томе:

а) да ли се и на који *целисходан начин* намеравање (пројектовано) може извршити;

б) које *користи* или *штете* могу отуд произићи;

в) да ли се може дати *тражена количина* воде а *без штете* за *сличне* (потребне) грађевине, које већ *постоје* и *без опасности* за *јавне интересе*; и

г.) да ли намеравана грађевина, која је намењена *индустријском* предузећу неће употреби воде на *пољопривредне* циљи правити *неодољиве* сметње и да ли се ова противност интереса не би могла отклонити, ако би се за то индустријско предузеће узело које друго место на истој води, или, ако би се план грађевине односно и начин употребе воде у чем изменио.

За овај извиђај постоје особена *правила*, која је, као упутство инжењерима, прописао министар грађевина под 14. Фебруаром, 1879. год. Г.Бр. 426. (зб. 43. стр. 316.)

62. — Ако се тим извиђајем и утврди *сумња* да се постављени циљ не може *уопште* или не на *предложени начин* постићи, онда ће се ти *основи сумње* саопштити молиоцу (чл. 32).

64. — 3) *Одређивање рочишта за саслушавање лица*. — Ако се нађе да молба *није* противна *јавним интересима*, те да се из обзира на њих може дати одобрење, које се тражи. или ако молилац и по саопштењу основа сумње *остане* при своме тражењу, онда ће начелство *одредити рочиште* и на исто позвати сва *позната* интересована лица и молиоца, односно њихове заступнике, па у њихову присуству целу ту ствар извидети и њихове *изјаве* и *приговоре* (примедбе) саслушати.

64. *Рочиште* то треба одредити најдаље у *течају два месеца*, рачунајући од дана кад је начелство примило извештај о комисијском увиђају на лицу места, односно од дана, кад је примило изјаву молиочеву да остаје при своме тражењу одобрења.

66. — У *интересована* лица спадају како она лица, која имају *раније одобрења* или *права* на извесну употребу воде, па тога ради имају и већ подигнуте грађевине (н. пр. воденице, стругаре, фабрике и т. д.), тако и она, која имају каква права (н. пр. службеност или залогу) на земљиште, на којем има да се подигне пројектована грађевина. Амо спада и *местна општина*, па с тога треба и њеног заступника позвати на ово рочиште, нарочито ако дотична вода већ служи становништву за подмиривање његових *домаћих потреба* (н. пр. за пиће и т. д.), па би се давањем траженог одобрења умалила становништву потребна *количина* воде или би се изменила *својства* воде. То исто важи и за *суседне општине*, само ако и најмање има основа мислити да и њих може *правно* интересовати тражено одобрење за подизање намераване грађевине, односно особена употреба воде, начин те употребе и количина воде или промена њених својстава.

Интересована лица, за која молилац према приликама може знати, дужан је и он сам у својој молби именовати, нарочито пак кад тражи одобрење да подигне грађевину на *неловној* води, на којој као прибрежник сопственик има већ право употребе (чл. 4.), треба да именује у молби *све суседне прибрежне сопственике* ради позива на рочиште.

67. — *Позив за рочиште* треба *лично* саопштити свима *познатим* интересованим лицима, односно њиховим заступницима. У закону са не одређује *рок* који треба да буде између *дана саопштења* позива и *дана рочишта*, али ми држимо по аналогији §§. 124. и 116. грађанског поступка, да тај рок треба да буде *најмање осам дана* (а толики је рок одређен и у изворнику нашег закона о водама, у *чешком* закону о водама, чл. 83).

(наставиће се)

Андра Ђорђевић

МЕШАЊЕ У СПОР И ЗАКОН

од 17. јануара 1900. год.

(НАСТАВАК)

По нашем мишљењу афирматива је извесна. Ми смо горе утврдили да је, пре тих допуна и измена, законодавац допуштао главну интервенцију све до свршетка спора. Закон од 17. јануара 1900. изменио је, у погледу рока у коме може бити мешања у спор, само §. 65. који се тиче споредне интервенције.

Да је законодавац хтео ограничити, односно тога рока, и главну интервенцију, он би ставове: „мешању у парницу има места само до прве одлуке касационог суда по главној ствари“, и „Доцније тражење суд ће одбацити решењем против кога нема места жалби,“ унео био и у §. 66. или би бар, у §. 65., казао да се ова реформа не тиче само споредне интервенције већ и главне. Да додамо овом аргументу и онај, не мање конклудентан, о коме је већ било речи горе и који се састоји у овоме: да институцијама које су појединцима загарантоване ради заштите њихових права треба дати најширу могућну примену, и да их, у том погледу, не треба сужавати без изречне и несумњиве законске одредбе. Пропис §. 66. остао је, и после закона од 17. јануара 1900., онакав исти као и пре њега, што значи да нам таква одредба, за ограничење главне интервенције, оскудева.[1])

II

Пошто смо тако одредили поље примене закона од 17. јануара 1900., да пређемо на главно питање овога свог чланка, питање односно умесности ограничења ове реформе на споредну интервенцију, са искључењем главне интервенције.

Пре свега закон од 17. јануара у опште је погрешан, без обзира на то да ли се он односи на обе интервенције или само на једну од њих. Када се, као што смо то већ до сада у два три маха приметили, интервенција појављује као врло корисна гарантија приватних права, онда њену употребу не треба везивати ни за какав рок, већ треба да њој има места све до краја парнице. Систем који су, као што смо видели, усвојила и друга законодавства. Једини систем, који би се овде могао, са разлогом, примити, то је онај по коме интервенијент не би имао права, пошто би извесно, законом одређено, време претекло, рачунајући од дана од кога је он за парницу сазнао, у ову се умешати. Али, ми смо већ једном изложили рђаве стране тога система, те се на то питање овде нећемо враћати.

По закону од 17. јануара 1900. онај који није интервенисао до првих примедаба касационога суда по главној ствари не може то више чинити, ако је реч о споредној интервенцији. Ова законска строгост би се ублажила, када би се она примењивала само на оне споредне умешаче, који су за парницу сазнали благовремено пре првих примедаба касационога суда по главној ствари: одузети им право на интервенцију значи казнити их за њихову небрижљивост. Закон од 17. јануара 1900. овде се, дакле, не појављује као неправичан. Али он ће бити неправичан, ако смо у присуству таквог интервенијента који је за парницу сазнао тек после првих примедаба касационога суда по главној ствари. Он ће бити лишен једног права, права мешања у спор, пре него је и сазнао да ово право има! Биће кажњен без икакве погрешке од своје стране, противно оном правилу морала, да где нема кривице не може бити ни казне. Да би спречио злоупотребе које установа интервенције омогућава, законодавац ову ограничава на такав начин да ће, често пута, појединци изгубити права која су се интервенцијом желела очувати. У општем интересу, у циљу убрзања судске процедуре, он евентуално пристаје да појединцима одузме њихова *права*, чак и онда, када се њима никаква небрижљивост не може пребацити. Општи интерес иде, истина, пре приватнога, али се никако не сме, да би се он задовољио, уништати *право* појединаца.

Законодавац од 1900. требао је, дакле, то да уради да лиши интервенције само оног интервенијента који је за парницу сазнао на време пре првих примедаба касационога суда по главној ствари, па се њоме није користио. Он би се бар тада показао и правичан и логичан, и ако не би успео био у својој задаћи: да, и поред установе интервенције, убрза свршетак спора. Ми смо већ о овоме говорили: ислеђење односно тога питања да ли је интервенијент, који се меша тек после првих примедаба касационог суда по главној ствари, за парницу сазнао благовремено пре тих примедаба, више би задржало решење главнога спора него што би то било у случају да се и томе интервенијенту безусловно допусти мешање.

Али због чега законодавац од 1900. заслужује нарочито прекор, то је зато што је он интервенцију, бар по нашем мишљењу, ограничио само у случају § 65.. Да је он то урадио једино у колико би било речи о интервенцији главној, оној из § 66., реформа од 17. јануара 1900., а из разлога који ћемо мало ниже објаснити, не би била толико за осуду. Међутим, законодавац не само да под ову реформу обухвата § 65., споредну интервенцију, већ, шта више, једино ту интервенцију и ограничава, остављајући ону из § 66. недирнуту; ограничава оно мешање у спор које је најмање могао и смео ограничити, ограничио баш ону интервенцију, чије ће ограничење нарочито, по одбрану права појединаца, бити штетно. Ово нам неће бити тешко утврдити.

Појединац који може у спор да се умеша по § 66. има, за заштиту свога права, још и ексцепцију: Res inter alios indicata aliis nec nocere nec prodesse potest. Главна интервенција, као што смо видели, претпоставља да се парничари споре о једно право које ни једном од њих не припада, већ неком трећем лицу. Због тога, пак, факта то треће лице не може ни најмање бити лишено свога права. Грађ. законик, у § 29., поставио је начело: „Што ко сам нема, оно не може ни другоме дати; и тако нико не може другоме више права уступити, него колико сам има; као на туђе“. Правило да правни посао, закључен између два лица не може имати дејства наспрам трећих лица већ само inter partes није ништа друго до примена тога начела, које се опет оснива на оном, још општијем, принципу, да су појединци, у регулисању својих приватно-правних односа, аутономни. И онако исто као што се један уговор не може истаћи против неког који у његовом закључењу није узео учешће, ни лично ни преко заступника, исто се тако на одлуку судску један парничар не може позвати према једном лицу које парницу, том одлуком окончану, није водило, било лично било преко представника. Одлука судска, која, у опште узев, није ништа друго до санкција приватно-правних односа — односи који, као што вели правило Res inter alios acta aliis nec nocet nec prodest, вежу само оне који су их засновали (странке) — не може, наравно, имати шире дејство него сами ти односи њоме констатовани и утврђени. Отуда, власник једног права, о коме су неки појединци водили и окончали спор, има само оном парничару, којем је то његово право досуђено, да истакне горе наведену ексцепцију: Res inter alios *iudicata* aliis nec *nocere* nec prodesse potest, па да своје право очува; исто онако као што би га очувао, када би се, против њега, неко позивао на уговор који то његово право има за предмет и у коме уговору он није узео учешће, ни лично ни преко заступника, употребом правила: Res inter alios *acta* aliis nec *nocet* nec prodest.

Али, и ако власнику оног права о коме су два друга појединца водила парницу остаје увек могућност да се користи ексцепцијом Rei-inter alios iudicatae, ипак је законодавац, у § 66., таквом власнику пружио, за одбрану његовога права, још једно средство, интервенцију. Разне околности, у чије набра-

[1]) Contra Ђ. Несторовић у својој расправи: *Докле има места позивању у заштиту* („Бранич“, фебруар 1905., стр. 89.).

јање овде нећемо улазити, могу овом другом средству да даду нарочити значај и да власнику пруже у њену нарочиту корист.

Када се, на тај начин, главна интервенција не појављује као једино средство којим власник права, о које су се два појединца парничила, може то своје право заштитити, већ му још, осим тога, стоји на расположењу и ексцепција Rei inter alios iudicatae, то је онда законодавац од 1900. могао најзад ограничити интервенцију из § 66.. Власнику, који би, без своје кривице, био лишен могућности интервенисања остајала би, у сваком случају, речена ексцепција да од себе отклони штетне последице судске одлуке.

Ми рекосмо: *најзад* с тога што се могу предвидети такве правне ситуације где се власник једино главном интервенцијом може корисно послужити, то јест где би његова одлука да чека свршетак спора, који се о његовом праву између два лица води, па да онда истакне exceptio rei inter alios iudicatae, била за њега врло ризична: она би га могла одвести том резултату да своје право изгуби. Да ово објаснимо једним примером.

Primus је самовласно заузео земљу Secundus-ову. Пошто ју је држао извесно време, он је прода Tertius-у, који је, претпостављамо, bona fide. Како Primus није био Tertius-а убаштинио, то овај, у том циљу, са њим поведе спор, рецимо у току двадесет четврте године откако је добио државину дотичне земље. Ако се сада Secundus, као прави господар (dominus) спорнога добра у ту парницу одмах не умеша, нити против Tertius-а благовремено, пре истека двадесет четврте године, подигне rei vindicatio, ослањајући се на exceptio rei inter alios iudicatae, он ће своје добро изгубити, само ако се парница између Primus-а и Tertius-а сврши, као што ће, махом, и бити случај, после навршене двадесет четврте године. Јер, тада је Tertius, по §§ 932. и 936. грађ. зак., постао сопственик узукапијом, и позивање Secundus-а на exceptio rei inter alios iudicatae неће му бити ни од какве користи. Међутим, да је, у току двадесет четврте године, интервенисао, он би, по §. 945. грађ. зак., прекинуо застарелост свога права својине, и ово би очувао био.

Али, где се ограничење мешања у спор нарочито показује штетно, то је у извесним случајима споредне интервенције. Поименце то ће бити онда, када је умешач хирограферни поверилац.

Ми смо горе казали, да су одлуке судске, као и уговори, релативнога дејства, то јест да оне вежу само парничаре. Али, под парничарима не треба разумети само парничаре у ужем смислу, већ осим њих и она лица која су парничарима у спору била представљена (репрезентирана). Ми овде мислимо на *универсалне следбенике* (сукцесоре) парничних странака, то јест на наследнике и просте, хирограферне, повериоце њихове. Одлука судска изречена у корист de cuius-а односно дужника или против њега важи и у погледу наследника односно хирограферних повериоца. Ни први ни други не могу истаћи овде exceptio rei inter alios iudicatae, зато што de cuius или дужник није према њима alius.

Да апстрахујемо наследнике који нас се овде не тичу[2]), па да се задржимо само на хирограферним повериоцима. Дакле, против ових повериоца може се, онако исто као и против дужника, истаћи судска одлука донесена у спору који је овај водио и окончао. С обзиром на правило non bis in idem, они не би могли захтевати да се питање, том одлуком расправљено, понова узима у претрес и решава.

Има само један случај када би се хирограферни поверилац овде могао користити ексцепцијом Rei nter alios iudicatae, а то је онда, ако би утврдио да, за обарање, у погледу њега, одлуке против дужника изречене, постоје услови потребни за Pauliana actio (§ 303. *а* грађ. зак.). Другим речима, ако поверилац докаже mala fides дужника, код доброчиних уговора, и, осим тога, и mala fides његовога парничара, код уговора теретних, он ће моћи одстранити од себе штетне последице одлуке против дужника изречене[3]).

Али, ако прост поверилац не успе доказати несавесност дужникову, и, по потреби, и несавесност друге парничне странке, или ако парничари фактички несавесни нису били, онда он долази под опште правило по коме одлуке против дужника донесене вежу и његове хирограферне повериоце. И ово ће се правило на њега применити без обзира на то што је јасно да је дужник, који, истина, није био несавестан, неумешно или небрижљиво водио парницу, због чега ју је и изгубио. Све дотле док је дужник bona fide, он је представник својих простих повериоца, и правни послови које он, као такав, сврши важе и у погледу њих по оном правилу Qui mandat ipse fecisse videtur — што значи да сама culpa коју би дужник, вршећи те послове, учинио, не даје простим повериоцима право на actio pauliana. Што им ову обезбеђује, то је dolus дужников[4]).

Ова објашњења истичу корисност, по хирограферне повериоце, установе интервенције коју им гарантује § 65. грађ. суд. пост.. Помоћу ње, не само да ће ти повериоци спречити дужника да, хотимично на њихову штету, изгуби парницу коју би иначе могао добити, већ ће се они, осим тога, обезбедити и против рђавог свршетка спора, које би наступило било услед неискуства било услед немарљивости дужникове[5]).

---

[2]) Презумптивни наследник не би се могао умешати у спор који води лице на чије је наслеђе он позван било законом било тестаментом. Оба прописа грађ. суд. поступка која говоре о интервенцији, §§ 65. и 66., претпостављајући да умешач има неко *право*. Међутим, као што је познато, презумптивни наследник нема, за живота онога кога треба да наследи, никакво право у погледу имаовине овога, већ једино *наду*, а ово, према реченим законским одредбама, не може мотивисати интервенцију.

[3]) Ако се дужник, у својим правним радњама, може сматрати као заступник својих простих повериоца док је bona fide, не може се он за таквог узети када је био mala fide. То би значило њи очевидно против интенција повериоца. Правило: Qui mandat ipse fecisse videtur ту се неће, дакле, истаћи против повериоца. Дужник је за њих тада alius а не њихов заступник.

[4]) Да је тако односно culpa levis, то је несумњиво. Али qeid за culpa lata која се у римском праву изравњавала са dolus-ом а и данас се, код нас, код накнаде штете са њим изравњава? [В. §. 819. нашега грађ. зак. који је овде усвојио систем §. 1324. аустр грађ. зак.].

[5]) По Garsonnet-у (*Précis de procédure civile*, p. 634) хирограферни повериоци не би могли, у спору у који су се умешали, истаћи, у место дужника, приговоре и одбране на које се овај не би хтео позвати. Они би могли само „подржати и, ако се може, поткрепити реч свога дужника." (, ..., ... Soutenir et, s'il se peut, fortifier les conclusions de leur debiteur").

Што се нас тиче, ми не можемо да примимо овај закључак поштованога и одличнога аутора. Јер, интервенције у том случају не би могле повериоцима користити. На. пр. дужник, да би одбио тужиочеву rei vindicatio, треба само да се позове на узукапију. (Ми претпостављамо да су услови, за ову §§-има 926., 928. и 933. и др. грађ. зак. прописани, испуњени). Али он то не чини. Суд не може застарелост, у место њега, да истакне, по изречној забрани § 949. грађ зак.. Ако ово не би могао ни поверилац учинити, дужник би спор изгубио, и поверилац би оштећен био. Са озаквим системом, дакле, повериоци хирограферни су остављени на милост и немилост дужнику.

На истом месту (стр. 634.) Garsonnet вели да хирограферни поверилац може се сачувати штетних последица одлуке против његовог дужника донесене, ако утврди consilium fraudandi између њега и парничара му („ ..... prouver la callusion de leur débiteur et de son adversaire"). Зар из овога не излази да поверилац може, у самом спору који дужник води, спречити тај consilium fraudandi, истичући одбране на које се дужник неће, баш у намери да парницу изгуби — намера позната и његовом противнику, парничару — да позове? Када може, из овога разлога, готов резултат, извршну одлуку, уништити, зашто да га не може и спречити?

Даље, горња резоновања јасно показују да ће, када се само елимнинира случај consilii fraudandi дужниковога, хирограферном повериоцу стајати, за обезбеђење извршења његовога права, на расположењу једино интервенција, и да, ако је

Али, ми мислимо да, баш и апстрахујући mala fides дужникову, поверилац може, код интервенције, допуњавати одбрану дужникову, истичући аргументе које би овај пренебрегао. И ово се може овако објаснити.

Хирограферни или прости повериоци то су они повериоци који се нису обезбедили специјалном залогом, стога што нису сматрали да им је то потребно. Они су, верујући да ће дужник имаовином својом руковати и савесно и паметно, рачунали да ће о року сигурно измирени бити. Ако су се преварили, они сами штету сносе. Правни послови којима је дужник довео себе у презадужено стање остају у снази, јер трећа лица не могу сносити одговорност за погрешку хирограферних поверилаца. Они би, на тај начин, одговарали за туђе дело, противно принципу да сваки само за своје радње одговара (§ 810. грађ, зак.). (У сваком случају, правичније је овде да изгубе повериоци а не трећа лица. Људска правда, у осталом, је релативна. Само је Божја правда апсолутна. Какав судија таква и правда. Несавршен судија несавршена и правда). Само онда, ако је дужник био mala fide, а тако исто и сауговорач његов, повериоци могу, тужбом која се зове Pauliana actio (§ 303. л. грађ. зак.), уништити правне послове дужника, на штету њихову извршене. (Код доброчиних уговора тражи се само mala fides код дужника). Трећа лица могу претендовати на законску заштиту само дотле док су bona fide а не и онда када су саучесници дужникови у његовој намерној радњи да повериоце своје оштети.

Али, да ли прости повериоци, који су се у дужнику преварили, немају могућности да се сачувају од будућих његових штетних радњи? Ми не мислимо овде третирати ово питање у свој његовој — веома обимној — опширности (овде томе место није) већ ћемо се само задржати на случају интервенције која нас се у овом чланку једино тиче. Има ли право поверилац да се умеша у парницу свога дужника? Видели смо да има. Зашто? Да заштити своје интересе. А када је такав разлог интервенције, тада се повериоцу мора признати право, да у место дужника истакне одбране које овај не би умео или не би хтео изнети. Јер, ако му се то право не призна, ако је дужник господар спора онако исто као кад би га сам водио, онда какве би користи имао поверилац од интервенције?

У осталом, дужник не може овде рећи да се поверилац самовласно меша у његове ствари, противно начелу да је сваки господар својих приватних права. Ми смо горе казали да је хирограферни поверилац дужника послужио *личним* кредитом (а не стварним) стога што је имао вере и у његову часност и у његову умешност у управљању имаовином. Из тога разлога, он му је оставио одрешене руке у том управљању, што значи да му ту слободу не може више оставити, ако сумња било у његову савесност било у његову способност. Дужник све ово зна и на то је пристао. На тај начин се између њих склопио пређутни уговор, по коме поверилац може, на начин законом допуштен, узети у одбрану своје интересе баш у погледу самога дужника и тако спречити правне послове овога по њега штетне. Поименце, то ће бити онда ако дужник води какву парницу која може имати дејства у погледу поверилаца његових. Поверилац има право у њу се мешати и контролисати вођење њено од стране дужника. Таквој контроли дужник се не би могао противити, а да се не стави у супротност са оним пређутним уговором, са дужником закљученим о коме је горе било речи.

Напослетку, има и овај разлог. Ако се специјална залога (ручна залога и хипотека) разликује од опште залоге коју имају прости повериоци на добрима дужниковим (в. чл. 2092. франц. грађ. зак.) у погледу трећих лица, против којих се она специјална залога, такође као стварно право, може истаћи (ius erga omnes), она се, у односима дужника и повериоца (inter partes) са општом залогом равна. Дужник који се обавезао без специјалне залоге, ангажавао се, наспрам повериоца, да својим добрима на његову штету располагати неће; своје право слободне диспозиције својом имовином он је оптеретио једним правом, правом опште залоге, у корист повериоца, које, inter partes, има онако исто дејство као и специјална залога, ручна залога или хипотека, наспрам трећих лица. Какво је дејство ове у погледу тих лица? Оно се састоји у томе да дужник не може, на штету повериоца, располагати предметом залоге. Не само, дакле, да је сам акт располагања забрањен, већ је и сама *намера* да се тај акт сврши против-правна намера. Примењујући ово резоновање на општу залогу, која, као што рекосмо, дејствује inter partes онако исто као што специјална залога дејствује erga omnes, долазимо до закључка, да дужник не сме имати ни *намеру* да каквим правним послом оштети свога повериоца. Ако је он ову извршио, поверилац је безоружан наспрам трећих лица (изузимајући, наравно, случај actionis pauliane): он нема никакво стварно право на које би се могао наспрам њих позвати. Али, ако намера није извршена, поверилац општи има право њеној реализацији стати на пут. Радећи то, он штити своје право у немогућности да се овом послужи, он неминовно има да сноси штетне последице које, односно њега, могу повући изгубљене дужникове парнице. Из овога опет излази тај закључак, да законодавац не треба то једино средство које, у реченом случају, припада простим повериоцима као гарантија реализације њихових примања, да ограничава некаквим роком после кога не би могло бити мешања.

(свршиће се)

Живојин М. Перић.

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ
(1793 — 1869)

III.
Полиција у Србији од 1804. — 1869. год.

(наставак) 16

Из изложеног виде се и дужности сеоских кметова, које су сада много веће но што су раније биле. Поред овога, указом књежевим од 7. новембра 1838. год., укинута је за њих телесна казна и наређено, да се све пресуде по њиховима кривицама шаљу Великом Суду и Совјету на одобрење.

* * *

Новим уставом од 12. децембра 1838. год., који је израђен у Цариграду од стране Русије и Турске, предвиђена су била свега три попечитеља: *финансија, правосуђа*, који се уједно старао и о *просвети, и унутрашњих послова*. Дужности овог последњег одређене су у чл. 19. овог истог устава, који гласи:

„Дела Полиције, Карантина, издавање налога књажевски властима окружија земаљски, управленије заведенија општеполезни и пошта, содржаније велики друмова; и извршеније

(тражбено) које стоји над правом дужниковим. Дужник је за своје право везао право повериочево, ово је својевољно начинио од свога права зависним; он не може, располажући својим правом, право повериочево евентуално уништити, доводећи у питање његову реализацију. Он би, на тај начин, посредно располагао и правом повериочевим, а нико туђим правом располагати не може. Право дужниково, његово добро, постаје, у неку руку, право повериочево (ово се из онога остварује, без једнога може да не буде и другог), што значи да дужник није властан тим својим правом чинити диспозицију штетну по повериоца.

Из овога видимо, да дужник своју вољу, у приватно-правним односима, двојако ограничити може: *апсолутно*, и тада је она ограничена erga omnes; правни посао који је он *већ свршио* пада, у погледу онога наспрам кога је је своју вољу ограничио, као да га није ни било; *релативно*, а то је онда, када је он своју правну вољу, само у колико су у питању његови и повериочеви односи, ограничио. Ово последње значи, да све дотле, док се дужникова воља, противи интересима повериоца, није претворила у свршен чин, док је, дакле, још она у стадијуму пројекта, њој поверилац може стати на пут. Тиме трећа лица нису оштећена, јер никакав посао још није закључен а, с друге стране, дужник мора повериочеву интервенцију у његове послове, у колико то интереси овога налажу, трпети, јер је у толико своју вољу наспрам њега ограничио.

Закључак је, дакле, свега овога тај да прости повериоци, противно ономе што вели Garsonnet, могу ићи даље од приговора и одбрана које дужник у спору, у који су се они умешали, истиче, и позивати се и на оне приговоре и одбране које он не би хтео или не би умео изнети.

Од овога правила ће се одступити само онда, ако би неки приговор или одбрана била *лично* за дужника везана. Права која *лично* дужнику припадају и за њега су везана не могу бити вршена од стране његових поверилаца као што и на његове наследнике не прелазе (§ 394. грађ. зак.). Која су све та права о томе може бити дискусије. Тако н. пр. поставља се питање односно власти поверилаца да, у место дужника, истакну либераторну застарелост. Да то право није *лично* право дужниково? В. о овоме B. Lacantinerie et A. Tissier, *De la prescription*, p. 80, и решење II-ога одељења нашега кас. суда од 23. марта 1900. бр. 2528. [*Бранич*, бр. 7. и 8. од год. 1900.].

уредаба касателно воинства гарнизона земаљског, све ово принадлежат ће Сановнику, опредељеному за дела внутрења.«

Пошто је овим определио надлежност министра унутрашњих послова, сводећи је противно уставу од 1835. год. на најужи круг унутрашње државне администрације, устав од 1838. год., изузетно од свију наших устава, одредио је и надлежност окружних и среских старешина у овоме:

»Началници окружија занимат ће се извршенијем налога, кои ће им долазити од стране централног Правленија Књажества, тицајући се свију дела внутрењег Правленија, односећи се к њиовим дужностима; они ће се ограничавати у налагању и определенију дајанија списцима које ће они получавати од управленија финанције, *и они неће се мешати у расире, које у њиним окружијама може произвести илаћање налога, но они ће се задовољити посланијем проистекши расира и парница к суду окружному, задржавајући себи само извршеније пресуде судејске*« *(чл. 62.)*.

»Началник среза употребиће стараније своје, да би предохранити добро и земље села од сваког нападанија, и да би заштићавати народ од злохотника, скитница и развраћени.

Он је дужан прегледати пасапорте свију лица, која долазе у његов срез, или која из њега излазе.

Он не може држати у затвору никог дуже од 24 сата, но он ће шиљати суду окружному распре и парнице, које би се могле породити у његовом срезу, и обратиће се к Начелнику Полиције Окружне, ако ова дела у Полицију спадају. Сврху тога он је дужан надзиравати над Судовима Примирителнима Села, и чувати се добро, да се не меша у дела Церквиј и Школа Селски, и да не дирне у приходе и земље, које зависе од други побожни заведенија.

Никакав Србин вообште и без изјатија не може бити гоњен ни узнемираван, ни тајно, ни јавно, пре него што буде позван и осуђен пред судовима« (чл. 63, 64, 65 и 66).

Оно што нарочито пада у очи код изложених уставних наређења то је, да је од полицијских органа одузета свака судска, па у многоме и административна власт, а њихове дужности сведене на дужности *извршне* и *превентивне* полиције.

Никад полиција у Србији није имала мање дужности и власти но у ово време и по овом уставу, који је израђен у Цариграду од стране Руса и Турака.

На основу овог устава, издато је под 29. мајем 1839. год. Устројеније централнога правленија књажества српског,[1]) по коме је министарство унутрашњих дела било подељено на ова три одељења:

а. *Полицајно-економическо,*

б. *Карантинско са санитетом и*

в. *Војно.*

Задатак првог био је старање о реду и безбедности, затим о поштама, друмовима, мостовима, фабрикама и вођење статистике.

Дужности другог одељења тицале су се »обране и заштите живота и здравља Народа Српског.« док је треће имало да се стара »о воинству Гарнизона земаљског, опредељеног на обдржање мира и поредка внутрењег, као и безбедности внутрене и пограничне.«[2])

[1]) Зборник I-ви стр. 38.

[2]) По *Устројењу Гарнизоне Војске*, које је обнародовано истог дана кад и Устројеније централног правленија књажества Србије, у свакој окружној вароши налазио се по један одред (216) војника са потребним старешинама ради *»предохраненија доброг поредка и мира земље.«* Скуп свију ових одреда сачињавао је *гарнизону војску*, која је стајала под надзором министра унутрашњих дела.

Јула 8. ове исте године издата су *»Наставленија«* окружним, среским и општинским властима за вршење полицијске службе, у којима су, доста добро, прецизиране дужности полиције у ово време и одређен начин њеног рада. Тако се у њима вели:

1. *За окружне начелнике:*

»а. Ови да буду дужни излазити у окружије некад сами собом а некад изашиљати своје помоћнике, и мотрити, што се у окружију чини, како Срезски Началници са народом поступају; како дужности своје испуњују, да ли издавајеме уредбе Народу објављују, и како ове толкују; надзиравају ли исти Началници над примирителним Судовима; употребљујули се према противницима и упорницима, према крадљивцима и скитницама сходне мере како од стране Срезски Началника, тако и од стране Примирителни Судова; чинили се Народу правица, и ненападали се на овај; истражују ли се краће, поаре и рђави људи како ваља, или се то немарљиво пропушта?

б. Поред овога да буде дужан сваки Окружни Началник одма, како извештаје добија, да су се у окружију његовом ајдуци ил лопови појавили, поитати да против такови устане, и у исто време да и суседним окружним Началницима ово појавленије ајдука и лопова објави, како би и ови, ако би ајдуци ил' лопови у њина Окружија побегли, одма приправни били противу њи устати.«

2. *За среске начелнике:*

4. »а. Ови да буду дужни свакога, кои се гоћ своме кмету или Примирителном Суду противи и непокоран покаже, дати одма везати и Окружном Началнику послати.

б. Исто тако да дужни буду поступати са скитницама и онаковима, кои би у какво подозреније пали, а не би за себе јемца добити могли; равно и с онима, који би рђаве речи просипали и разносили.

в. Да дужни буду мотрити, да се краће и поаре у Срезу њином не догађају; чују ли где о таковима: то да одма тамо изиђу, и све мере употребе, да се и поаре и кривци изнађу, и ови везани Окружном Началнику с описанијем дела њиног пошљу. Немогне ли се одма кривац изнаћи: то да слободно могу оне, кои у подозреније падну, а јемце за себе не добију, везати и Окружном Началнику послати.

г. Ако би се где појавили какови лопови или ајдуци: то да буде дужан Срезски Началник, у кога се срезу те појави, одма о томе известити Окружнога Началника: но у исто време не чекајући на овога одговор, одма неколико села скупити и свим силама настати, да злочинце повата; а у крајњој нужди, ако би му се ови оружјем противили, или уватить му се не би дали, да слободно ји побити може.

д. Исто тако да могу Срезски Началници и с крадљивцима где би се у селу почели ватати, па би се на оружје одпрли и предати се не би тели, поступити.

е. *Као гоћ дакле, што ће Окружни Началници одговарати воопште за сваки неиоредак у Окружију свом тако ће одговору строгому подлећи и сваки Срезски Началник за неиоредке у његовом Срезу, и по томе ће, где се гоћ коаре или рђави људи у његовом Срезу појаве, па се такови поватали неби, приписивати се то небреженију Срезског Началника,* **кои ће зато и на одговор доћи.«**

3. *За села и општине:*

а. Као гоћ што окружни Началници за Окружија, Срезски за Срезове одговарају: тако ће села и општине одговарати за себе, и по томе:

б. Свако село и свака општина да дужна буде мотрити да се мир и поредак у њој набљудава; да се противници и

нарушитељи тога казне, ако им је кривица такова, о којој Суд Примирителни судити може, код овога: ако ли власт овога превазилази, а оно да се предају Срезскому Началнику, па онај да ји даље шиље.

в. Догоди ли се, да кои, кога Суд Примирителни може да казни, упоран покаже се истому, и таковога нека суд овај Срезскому Началнику јави, па онај нека га даље пошље.

г. Ако се где у каквом селу или општини каква крађа или пожара појави: то да одма дужни буду кметови јавити о томе Срезскому Началнику, но у исто време не чекајући на овога, да са целим селом скоче изнаћи пожару и кривца, како би га, док би срезски Началник приспео, овоме у руке предати могли.

д. Ако би се кои од сељана показао упоран, те не би тео устати и помоћи селу, да се рђави људи изнађу: то с таким нека поступају као и са самим кривцем, кога ће и Суд после онако каштиговати, као и самог кривца.“

Исписана „Наставленија“ не само да садрже прецизне дужности полицијских власти овога времена на пољу штићења личне и имовне безбедности, већ и једну новину коју доцније нигде не срећемо. Мисямо на *одговорност*, која је у њима предвиђена за представнике полицијске власти у окрузима, срезовима и општинама у случају немогућности проналаска *„пожара и рђави људи“*. Из ове одговорности, као и из свих осталих одредаба „Наставленија“ јасно се види, да је главна дужност полиције у ово време била *одржање реда и сигурности*, што, у осталом, и јесте први и најглавнији задатак сваке полиције.

На 4 дана по публиковању изложених „Наставленија,“ обнародовано је *„Устројение Окружни Началничелства, и Главне Дужности Срезски Началника.“*

По овом *устројенију*, главне дужности среских начелника састојале су се:

а. *У чувању добра и земље села од сваког напада;*

б. *У одбрани и заштити народа од злочинаца, скитница и развратника;*

в. *У надзору над странцима и пасошима*, и

г. *У истраживању казнимих дела и криваца* (истражна власт).

И у овим дужностима, као што се види, *ред* и *сигурност* главни су, без мало једини задатак среских начелника.

Одмах сутра дан по публиковању овог „Устројенија“, издато је и *„Устројениије општинâ“*, по коме су све општине биле подељене у три класе.

У прву класу уврштена је само београдска општина, чији је председник у исто доба био и управник вароши. Дужности његове, према овоме, биле су двојаке: *судске* и *полицијске*. Прве је обављао као председник општине, а друге као управник Београда, што се јасно види из изложених редака:

„За дела по струци Судејској опредељује се један Председатељ, и три члена, један Писар и два Практиканта, осим нужнога числа Пандура, и ово ће се звати Београдски Суд Примирителни, у којега ће круг делатности спадати:

а. Судити житељима Београдскима у предмету до 100 гр. вредности.

б. Судити у предмету и преко 100 гроша, ако стране терајуће се својевољно подвргну се, које може бити осим осталог и у свима парницама по дели трговине, и разни еснафа, као и ћирије кућевне, и остали пијачарски или чаршијски теранција.

в. Пресуде своје прописаним начином у извршеније доводити, ако се не би која страна за три дана изјаснила, да је незадовољна, и да жели Суду окружноме предстати.

г. Судити преступницима у мањој кривици, ако казн не превазилази затвор од 3 дана или 10 удараца штапова; у противном пак случају на суд окружни оправљати.

По струци Полицајној исти Председатељ Суда примирителног бит' ће *Управитељ вароши*, коме ће се ради точнога отправљања дужности дати два Полицаја, један писар и један практикант, и толико *кварталника*, на колико чести варош раздељена буде, и довољно число пандура. Цело пак тело, како по струци судејској, тако и полицајној, зват ће се *Управитељство вароши београдске.*

У круг делатности Управитеља са својим персоналом спадаће сва дела по струци полицајној, које у Срезови срезским Началницима припадају, извршивати, као у смотренију обдржавања јавног мира и поредка, обште и јединствене безбедности, општег здравља, чистоте, странни и домаћи слугу и њиова поредка, скитница и т. д.

Кад овај управитељ, као председатељ Суда Примирителнога не може присуствовати у истому Суду, онда ће његово место у Суду заступити најстарији од остала три члена.“[3])

Слично овом устројству београдске општине, и општине окружних вароши, као и све градске општине у опште, поред судске вршиле су и месну полицијску власт; прву под надзором окружног суда, а другу под надзором окружних и среских начелника

И најзад, у општине III-ће класе, биле су уврштене све сеоске општине, чије су дужности биле одређене. *„Привременим устројенијем и кругом делатности Примирителни Судова,“* изданим од стране министра правде под 17. јуном 1839. год. (Зборник 1-ви, стр. 236). Могле су кажњавати телесном казном до 10 штапа, или затвором до 3 дана.

У току 1839. год. издате су још и ове важније уредбе, о којима су полицијске власти морале водити рачуна:

1. *Уредба о држању џанаџура* (од 13. јула);

2. *Уредба о сечењу шума* (од 22. јула), по којој се шума могла сећи само по допуштењу окружних и среских власти;

3. *Наставленија за окружне лекаре и физикусе* (од 21. августа), чији завршетак гласи: „Окружни лекари не смеју се мешати ни у каква политическа дела, имајући довољно посла занимати се у својим лекарским дужностима;“

4. *Уредба за светковање Недеље и Празника* (од 4. септембра), којом се „заповеда и налаже свакому Србину вообште и поименце свакому домаћину у Отечеству нашем како варошанину тако и сељаку, да свету недељу и остале Господске заповедне Празнике, на славу Божју празднује и светкује, које се у том састоји, да људи у такове приљежно у цркву иду, ту да се Богу моле, и да му на свакидашњим његовим благодјејанијама благодаре, а на против тога, да од сваког воопште рада предстану и одпочину“, и

5. *Уредба о лицеуму* (од 9. октобра № 1520, Зборник 35, стр. 264.), чија је 6-та тачка гласила:

„Да се ради *школске полиције* за оба ова заведенија (лицеј и гимнасија), један настојник одреди и намјести с месечном платом од 5—6 талира, који ће у школским зданију, ради чувања истог обитавати. *Дужност ће његова бити, и тајно и јавно на поведеније ученика мотрити и пазити, да се ученици по сокаци* меанама и ноћу или дању не скитају; такове управитељу објављивати казн (апс) извршиваа“ и т. д.

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

---

[3]) Зборник I-и, стр. 96.

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

V

Криминална Психологија треба да проучи и систематски да изнесе узајамни однос, који постоји између унутрашњих душевних процеса и спољних појава на човеку, који унутарње, душевне радње прате. Тим се задатком бави феноменологија. Под тим именом подразумевају се спољашње радње и појаве на човеку које происходе услед унутрашњих, т.ј. психичних процеса.

Хелмхолц је још 1854. године рекао да сваки феномен духа има свој физички корелат. А то, простије речено, значи, да све што се дешава у духу, мора ма на какав начин и тело да преживи; или другаче: оно што происходи у духу, даје се у целости или делимице и чулно познати. Наравно, та појаве узајамности између душевних процеса и телесних појава, које душевнима одговарају није увек једна иста; исти феномен духа нема увек истоветне физичне корелате. — Физичке појаве нису увек непосредни изрази психичких момената. Има случајних навика и наслеђених појава, које су укорењене и које су временом постале типички спољашњи знаци за унутрашње душевно стање. Ту долазе покрети и појаве из навике. Ми обично кажемо „Он има ту и ту навику", „Он има навику да се хвата за браду, или трља чело, чим је у неприлици". Али те се навике мењају. Осим тога у много праваца делују чисто физиолошки узроци, које ми или случајно или емпириски спајамо са душевним радњама, н. пр. дрхтање, смешење, плакање, муцање и друго.

Посматрања ових и оваких појава код људи који су под истрагом, помажу у неколико вођењу истраге, помажу правилнијем схватању злочина и изналажењу истине; али саме те појаве нису и не смеју бити једини знаци о којима криминалиста има да води рачуна. И овде се јављају тешкоће и погрешна тумачења.

Најбоље се ове појаве односа унутрашњега света са спољашњим изражавањем дају посматрати на свакодневним случајевима. Грос сматра да се тај узајамни однос у обичним догађајима јаче истиче и испољава, него код ужасних злочина и убистава. Овде су спољашњи покрети, који одговарају унутрашњим радњама и стању душевном видњији и непосреднији. Треба посматрати обичног човека кад говори на телефону: једном руком држи левак за слушање, а покретима друге руке може се доста сигурно познати и одредити његово душевно стање; кад броји он диже несвесно један прст за другим; кад псује млађе, он стеже наизменично песницу; кад се присећа нечега трља руком чело и т. д. То су укорењени покрети у нама и они нас никада не пуштају и испољавају се чак и онда кад човек лаже. Јер, кад човек намерно лаже има стално у свести представу истине, и она се испољава у појединим гестовима нехотице. Спенсер сматра да је та појава општа да један осећај, кад пређе извесан степен, испољава се обично као телесни појав. Славни енглески лекар Charles Bell мисли да оно што се назива и сматра за спољашњи израз и знак страсти, није ништа друго, него пропратна појава оних хотимичних покрета, које тело у извесних приликама и расположењу мора да чини. То је доцније и Дарвин доказивао. На пример, кад се слуша што ужасно, онда се на лицу праве неке гримасе или се скупљају руке. Те појаве дају се посматрати и у животињском свету: бик обара главу пред црвеном бојом, грабљивице клепећу кљуном, мачке се пред псима кострешe и т. д. Ове појаве иду и прелазе с генерације на генерацију и оне после постају типичне и прилагоде се организму, као што се мускули носача прилагоде на терете, борца на фехтовање и гимнастичара на извијање појединих делова тела. У току времена ове се појаве развијају и постају типичне и ми говоримо о лицима која су груба, страсна, нервозна, скромна, животињска и т. д. Ове појаве дале су повода италијанском научнику Ломбрози да оснива своју криминалистичку теорију о злочину. Али наслањајући се и сувише на ове и оваке појаве он је изводио нетачне закључке. Ломброзо није изналазач ове поставке. J. B. Friedrich је раније од њега тврдио да се код извесних моралних дефлекса могу доказати извесна соматичке т.ј. телесно паталошке појаве. Савремена Психологија не полаже много на њих, али тек ипак налази да ти спољашњи знаци, који се показује на телу, стоје у узајамном односу и вези са душевним стањем. Узмимо свакодневне појаве за пример: иоле разумнији човек врло лако може да позна старог ловца, бившег официра, глумца, кађиперку; јер сваки од њих има с поља на себи нешто што испољава његово душевно стање и што је специфично ловцу, официру, глумцу или кађиперки. Прави познавалац и психолог ће у овим стварима моћи да иде много даље и он је у стању да позна и одреди трговца, чиновника, агента, касапина; обућара, вагабунду, скитницу, педерасту и т. д. Кад се једном једна појава или чињеница у њеним грубим формама обележи као тачна, онда се могућност за њену тачност мора признати и код финијих појава, јер граница између грубих и финих појава не може се поставити, пошто она у главноме зависи од умешности и способности самог посматрача. Питања и појаве ове врсте врло су разграната и човек се њима увелико бави. Готово сваки лаик говори о глупим и умним физиономијама, а стручњак иде много даље, бави се посматрањем физиономија и ствара краниоскопију, читаву науку о читању људских физиономија; то посматрање може да иде врло далеко. Појаве страха и радости, задовољства и бола проучавају сликари, скулптори, глумци и баве се изучавањем мимике. Неко разликује душевне особине по цртама руке и бави се хирогномијом; други проучавају рукопис и потпис и из њега читају да ли је човек, који га је писао глупак ил не, да ли је генијалан ил не, и отуда читава наука, која је позната под именом графологије. Нико ове појаве не може да одриче, као ни значај њихов, али границу сазнања и докле досежу — то нико не зна.

Спенсер је утврдио важност треперења гласа и нашао да је у вези са унутрашњим стањем; а то је појава, на коју нико пре тога није обраћао пажњу. Њу је и Дарвин проучавао. Он вели: „Личност, која мирно говори о рђавом поступку или незнатно пати, говори готово увек у високом тону. Дубоко јецање или продирна вика показују велики бол". Криминалисте имају највише прилике да се баве проучавањем и посматрањем ових појава.

Правници и Криминалисте имају прилике да посматрају ове и овакве случајеве. Ко има искуства тај може из тона гласа, из његовог треперења да сазна, шта хоће и чему тежи онај који исказује своје мисли пред иследником. Кривац, на пример који не зна у ствари за шта га и зову пред суд, у своме говору и гласу доказује такав тон и звук, да изгледа као да пита, ма да сам никако питање и не изговара; онај, који је дубоко уврђен, који је неправедно позват и окривљен говори ватрено, запаљено и загушено; врло је значајан тон и звук гласа човека, који износи нешто хрђаво противу другога, а није никако или довољно уверен у истинитост оног што саопштава; а још је значајнији звук гласа код кривца, кад одриче дело које је учинио. Ове појаве су врло карактеристичне и за знаоца су од велике вредности, при кривичним истрагама. Криминалиста њих треба да појми и њима да се користи.

Нема спора да ови различити тонови и треперења гласа могу криминалисту да заведу, јер ко се за тим поведе често ће тој појави и чињеници много пажње да поклони и ако је десет, па и сто пута тачно се тим користио, може му се десити ипак да погреши.

Симулација и обмане у овој области тешко се и ретко дешавају. Неко покушава да обмане криминалисту; али за така поступања треба веома јака пажљивост и присебност. Јер чим се предмет или кривица дотакне личности онога који говори и несвесно тон и висина гласа постају другачији. И баш том променом тона може да се уочи симулисање.

К овим појавама гласа и висине његове треба додати и покрете појединих делова, гестове. Lazarus и Stricker су их нарочито проучавали. Сваку јачу душевну радњу или потрес прате спољашњи гестови и покрети, који у свему одговарају унутрашњем расположају.

У врло блиској вези и сродности са овим појавама стоји мењање боје на лицу и тој се чињеници још и дан дањи придаје велика важност, ма да је то врло погрешно. Изненадно бледило је одавно мање привлачило на себе пажњу јер је мање и упадљиво у очи; али није ни најмање тачно да бледило изненадно на лицу не може бити симулисано, јер се утврдило да се може и вештачким начином побледити. Бледило као што је познато постаје услед грчења извесних мускула који држе и окружују крвне судове и отуд се умањава струјање и кружење крви. Овака лучења наступају само при јаком

изненадном препаду, гњеву, страху, огорчености, укратко при узбуђењу које се не може симулирати, ни вештачким путем изазвати.

Сличне појаве бивају при обливању фуменала по лицу. У таком случају наступа ослабљење нерва, који се завршују у малим артеријама, при чему се мишићни конци крвних канала опусте, клону и тада настаје јачи потисак крви. И црвенило се може код појединих људи да изазове на вештачки начин.

Кривицу нечију или невиност не може апсолутно ни мало да докаже црвенило на лицу, јер има пуно људи, који се зацрвене не осећајући ни труна кривице у себи за ма шта. Има људи који, чим им причате ма каку драстичнију ствар, на пр. о какој дрској крађи, о разбојништву, убиству и др. они се одмах зацрвене.

Ова појава наилажења крви у образе тј. црвењења распрострањена је по целој земљи. Оно се јавља код образованих и необразованих. У први мах се мислило да образовани људи лакше поцрвене; међу тим то није тачно.

Најпосле треба приметити да има случајева црвењења, који немају ничега заједничкога са психичним појавама. Меуег назива то вештачким црвењењем. боље рећи механички проузроковано црвенило. Има људи, а нарочито женских које при додиру туђе руке са њиховим образом одмах поцрвене. Но ове појаве не спадају у криминалистику.

(наставиће се)

ИСПИТИВАЊЕ СВЕДОКА

(СВРШЕТАК)

2. *Сугестивна су питања забрањена.* Иследник је дужан увек поставити такво питање, да се на њега не може одговарати просто са „да“ или „не“; постављеним питањем мора га подстаћи да опширно казује у том правцу. Буде ли случај, да сведок даје исказ написмено, иследник му неће допустити, да га само прочита, па призна за свој; потребно је, да га он пред иследном влашћу сам, слободно и у целости понова исприча; приликом читања, сведок би увек просто потврдио све нетачности и претераности. Дешава се, да се у току истраге сведоку има да покаже ради познавања извесно лице или ствар; тада ће иследник захтевати од њега, да да опширан и детаљан опис лица или ствари у свима правцима, да би према њему и сам иследник могао доносити свој суд о идентичности. (Види § 108. нашег кривичног судског поступка).

Ни у ком случају иследник не сме допустити, да сведок у напред зна шта су казали други сведоци, а шта стручњаци о самом делу, у коме се он има испитивати као такав. Није ретко, да су душевно нестални људи лако наклоњени, да оно што су сами искусили и оно што су од других чули, стопе у једну целину, и онда у најбољем веровању и са поуздањем казују то као лично искуство, што у стварности нису сами сазнали или бар не знају тачно. С тога је за препоруку, да се не допусти да се сведоци подуже забављају случајем који је предмет истраге пре но што би дали свој исказ пред влашћу. У случају, да се има испитати више деце, треба свако од њих питати понаособ, у одсуству друге; иначе друго дете види, какво је лице направило и шта је говорило прво, па и оно тако говори. (Види § 104. кривичног судског поступка).

3. *Поступање иследника, кад сведоци лажно сведоче.* Увек је иследнику дужност, да провери, приликом испитивања сведока, да ли се њихови искази слажу са осталим околностима, које постоје у истрази. Код извесних противуречности, иследник ће умесним пропитивањем сазнати, откуда долазе те противуречности код сведока. Није паметно упадати одмах у реч сведоку и гонити га да мења исказ, чим он не каже што тачно. Иследник ће га увек пустити, да најпре мирно до краја исприча што је започео, па тек кад буде готов он ће му представити, шта стоји у противуречности са његовим исказом.

У једним страним новинама изнео је лепо један сарадник, како не треба да поступа иследник у току свога рада са сведоцима:

„Мене је, као заклетога сведока, приликом саслушања, председник суда нагонио својим упадањима у реч и ускраћивањем речи да неверно представим случај; т. ј. било је немогуће учинити конгруентним оно што се десило, моје излагање и свахтање суда. Тиме ми је створен неки особити, спутан, скучен и нелагодан однос према судији, а то ми је притискивало главу и груди, и у исто време оптерећавало и мозак. Пало ми је још у очи, да је с пожудом прихватано и примано све у позитивним исказима других сведока, који су испитивани као ја, док је, напротив, зловољно и нестрпљиво одбацивано све оно, што је услед заборавности и непажљивости постало сумњиво“.

Ако је сведок у напред решен да лажно сведочи, иследник га може неки пут логичним путем да нагна, те да постепено један по један исказ опозива и да покаже оно што садржи доказне прилошке, чија се тачност не може спорити, н. пр. своја сопствена писма.

Ако се сведок не може склонити, да каже чисту и праву истину, иследник ће га заклети, не би ли га на тај начин приволео да говори истину.

Неки пут се може примети, да ће се сведок радије и заклети но што ће истину казати; тада га иследник неће заклињати, али му мора предочити (види трећи став § 112. кривичног судског поступка), да се у таквом његовом поступању може наћи казниме радње. Остане ли, пак, сведок и поред свега тога при своме исказу, иследник ће повести противу њега кривичну истрагу, наравно претпостављајући случај да постоји намера. Меру за принуђавање сведока да сведочи о ономе што зна прописује § 100. нашег кривичног поступка: „Ако сведок зна, па неће никако да сведочи о оном о чему се пита, иследник ће га принудити притвором.... Чим сведок сведоџбу искаже престаје казна притвора. Овако ће се поступити и кад се сведок или вештак не би хтео заклети“.

Само у важним случајевима, треба таквог сведока одмах и притворити, због сумње на тајни договор са кривцем.

Примера ради изнећемо један случај из полицијске праксе. Један се сведок заклео на то, да од покретности и непокретности нема ничег више сем одела и неких ситница. Постојала је сумња, да је он дао четворици другова своје уложне књижице, да из њих дигну његов новац. Приликом првога испитивања, сва четири друга сведочили су, да ништа нису примили од окривљеног. Више околности говорило је у пркос томе за то, да су сведоци морали примити уложне књижице. Истрага за дело кривоклетства простре се тада и на њих због саучешћа путем лажног сведочења. По том изврши власт претрес код све четворице и нађе код свакога по једну уложну књижицу, коју им је дао окривљени ради изузимања новаца из штедионица. Тада су без околишења сви сведоци признали.

III.

Треба ли веровати сведоку?

Не одговара увек истини оно што сведок каже. Неки пут он намерно лаже, или се преварио приликом сазнавања онога о чему сведочи, или га је оставило памћење. У сумњивим случајевима иследник може овако радити и треба ово све да извиди:

1. *Има ли сведок добру вољу да каже истину?*

а. *Да ли је сведок заинтересован исходом ствари?* У таквим случајевима ваља обратити нарочиту пажњу на то, да ли је сведок у напред изјављивао, да неће да каже истину, а и то, да ли је ко год покушавао да утиче на њега?

б. *Да ли је сведок долазио у противуречности?* Такве су противуречности важне само када се налазе у важним тачкама догађаја, који се истражује; напротив, од мање су вредности, ако сведок одступи у својим исказима код споредних тачака, а особито ако сведочи о ономе, што је већ пре дужег времена сазнао или сведочио

Временом свако сећање бива све тамније и непоузданије; сведок чује или чита шта други мисле о њему познатој ствари, па то лако меша са својим сопственим сећањем, и отуда постају одступања од ранијих исказа код савесних и поштених сведока.

в. *Каквог је карактера сведок?* Већ у напред треба мало поклањати вере злочинцима од занатима и оним сведоцима, на које су се они позвали; за тим се такође мало може веровати проституткама и потказивачима. Са исказима девојчица од 12—15 година иследник мора бити особито предострожан. Нарочито, ако се тиче њихове личности, оне су склоне да дају скроз неистините или бар претеране исказе; много се пута деша-

вало, да су оне лажно представљале као да је над њима извршена насилна обљуба, само да би се направиле интересантне. За такве двојчице треба питати родитеље или њине учитеље, шта мисле о њиховој љубави према истини.

Није редак случај, да оптужени или његов бранилац траже да се испита путем надлежне власти прошлост сведока, који је својим исказом незгодан по повољан исход истраге за криву страну. То не треба из принципа допустити. Погрешна је и та практика, кад извесни браниоци траже да се пита сведок о нечему, где он изгледа као више мање порочан човек, и то сведок који терети кривца; или н. пр. што доводе пред суд читав низ сведока, који говоре о тамним цртама из прошлости таковога сведока. Судскоме је иследнику дужност да штити сведока од тако мучнога положаја, одбијајући питања нарочито онда, ако она ништа не доприносе ствари или садрже напад или увреду за сведока.

2. *Моћ посматрања у сведока.*

а. *Физичка способност за посматрање.* Иследнику је дужност да се тачно обавести, може ли сведок добро да види, чује и да ли разликује боје. *Винченц* износи теорију по којој човек здравих очију, кад добро познаје човека чији изглед пада у очи и лако се може распознати на дневној светлости, може познати овога на одстојању од 100—150 метара; ако је његов целокупан изглед мање особен, може га познати само на 40—80 метара, а ако га мање познаје, само на 20—30 метара. При том још, све зависи од светлости. У првој четврти месечеве светлости може се распознати извесна личност само на 2—6 метара, код пуног месеца на 7—10 метара даљине, а ако је добро позната личност до 15 метара.

б. *Психичка способност за посматрање.* Није довољно сазнати нешто само тиме, ако се прими спољашњи утисак; много је више потребно, да тај спољашњи утисак преради дух, психа; тек ће се тада моћи сазнати право стање појаве. Та способност сазнавања нечега, способност душевнога схватања, мора бити добро извежбана. Без тога школовања или се не може ништа схватити, или су схватања површна и отуда долазе погрешна разумевања. Према томе мала деца имају скучену способност за посматрање; она све схватају онако, како то одговара њиховом кругу појимања. Али и одрасли су у својим опажањима само у толико способни, у колико су се за њих образовали. Ипак се за то не може рећи, да је један душевно високо образован човек у сваком погледу способнији да правилно посматра, него ли какав необразован човек. Шумарски раденик увек ће тачније смотрити случајеве и појаве у шуми, него ли куд и камо образованији варошанин. Извесан ће господин разговарати са каквом дамом читавих пет минута, а можда неће видети, да она има неке уметке на хаљини; дама пак, која се у трку провезе, спази при том какве је уметке имала друга дама и да ли су прави или вештачки.

Кад је у питању способност сведока за посматрање, није довољно објаснити само, да ли је он у опште душевно образован, већ и то да ли је та његова способност посматрања образована у правцу оне ствари, која је у питању. Неки пут је од користи да се испита та способност посматрања у сведока. Ако н.пр. сведочи о каквим остојањима треба га питати да каже, колика је дужина судске сале или табле. Слично се може успети ако он сведочи да је у руци другога видео дванаест комада новаца, да је чуо узвик с десне стране, да увек може да позна онога кога је само један пут видео. (*Грос*).

Неки пут је могућно да сведок изјави како је нешто видео, али није чуо речи које су у тај мах пале. Тада ваља испитати његову способност, у коликом одстојању може да види и чује једновремено. Има много људи који ништа не чују кад нешто гледају, пошто им ово скрене сву пажњу (*Клаусман*).

Приликом расуђивања о способности сведока ваља пазити, да ли је он за време сазнавања ствари био раздражен. Извесан степен раздражења појачава способност за посматрање, а велико раздражење, страх, преплашеност, жеља и нада умањују је. Кад сведоци посматрају известан злочин, то их доводи често у такво раздражење, да даљи ток готово никако и не примете. И гнев утиче да посматрање буде једнострано и да се извесни моменти и не примете.

Један жандарм задржи једнога велосипедисту, и овај га том приликом увреди. На претресу признао је он у неколико увредљиве речи. Не знајући ништа о признању оптуженога, један сведок, који се с њиме возио, са великим гневом сведочио је да је жандарм врло оштро приступио оптуженоме, и са највећом поуздањношћу порицао, да је оптужени ма какву увредљиву реч рекао. Могућно је, да је, приликом сусрета са жандармом, сведок био толико гневан на њега и да га је то расположење тако надвладало, да ништа није чуо шта је његов сапутник рекао жандарму.

в. *Верност сећања код сведока.* С једне се стране по нешто заборавља, а с друге се стране духом прерађује оно на шта се сећа, те се тиме чини неверним. Погрешно је веровати, да се душевно нормалан човек увек потпуно тачно сећа. Треба свагда придавати и код срећеног и просечно мирног сећања известан степен погрешимости као нормалну ознаку човека. Сећање без погрешке није правилно већ изузетак (*Штерн*).

Тачност сећања зависи од јачине утиска, који је добивен приликом опажања. Према томе човек се увек може мање тачно сетити онога што није сам запазио, него сведочи по чувењу од другога.

Професор Лист чинио је један такав покушај у своме *Криминалном Семинару* и успех је био овакав: Један кривичан случај предаван је, као исказ оптуженога пред једном групом слушалаца; за тим га је један од ових слушалаца испричао одмах другој групи, даље један члан ове друге групе трећој, и најпосле један члан ове последње испричао га је одмах четвртој групи.

Четврто је причање било потпуно одступање од правога стања какво је изнесено у првом причању догађаја, и то чак у битним његовим појединостима.

Верност сећања бива поремећена нарочито дугим протицањем времена, као и експанзивна снага представе јаком фантазијом и нагоном за увеличавање. Ко више пута даје исказ о једној ствари, па има при том да да суд и о неком степену, лако пада у ту грешку, да увеличава приликом оцењивања онога што се од њега тражи.

Д-р Неке добио је један ударац по лицу за време свога посећивања болесника у лудници у Хамбургу. Он је по том продужио свој рад, чинио је и многе обичне примедбе, али како он сам прича, не зна ништа шта се после десило и шта је радио од онога момента кад је добио ударац.

Сећање о ономе што се пре десило може бити поремећено пијанством и поремећајима главе, а каткад чак и са свим изгубљено. Са предострожношћу ваља увек примати исказе сведока који су добили ударац по глави или су били јако напити; по некад такви сведоци ништа не знају, али уобразе да су сами видели и сазнали оно што су у ствари чули од другога.

Нарочито код важних сведока од користи је путем психилошких стручњака испитати њихову способност за опажање.

Вилијам Штерн изнео је лако употребљиву методу за таква испитивања, коју је применио на више особа; дао им је да гледају извесну слику, сваку по три четири минута, па су имали да испричају шта су видели на слици. Свакако да ово сазнање неће бити увек довољно. Извесни људи имају добро памћење за једну врсту утисака, а рђаво за другу; а и саме појаве у животу различно остављају, утиске код сваког човека, некад дубље, а некад слабије. И то иследник мора имати у виду приликом испитивања сведока.

Предусретљивост иследникова према сведоку и радња његова за прибирање и испитавање сведока у изложеноме смислу, довешће ток истраге до истине.

Д. В. Бакић

ПОУКЕ И УПУТИ

Један случај неумесне примене чл. 152. закона о општинама.

Одбор, а за тим и збор општине л...., 18. октобра 1904. године, решио је, да се за дужни школски прирез општини св... уступи примање општине л..... од општине сед...

Ову одлуку суд општински пошље среској власти. Ну ова је задржи од извршења решењем од 28. октобра 1904. год. Бр. 21562. за то:

1.) што у азбучном списку није означен број страна, нити га је оверио деловођа;

2.) што збор није ни објављен;

3.) што су у објави именована три, а на збору била четири члана гласачког одбора;

4.) што у записнику није назначено, да је гласачки одбор оверио азбучни списак, нити је додан празан табак, ради утврђења укупног броја гласача, нити је објављен укупан број гласача, нити резултат гласања, и

5.) што у актима нема писмено о деоби сед... и л.... општине.

С тога су акта, преко начелства окружног, послата Министру унутрашњих дела, који није нашао законских разлога, да решење среске власти поништи, те је предмет послао Државном Савету на решење актом својим од 12. новембра 1904. године П№ 31892.

Државни Савет, без обзира на то, постоје ли или не неправилности зборске радње, изложене у решењу непосредне надзорне власти, нашао је, да решење надзорне власти не одговара закону, из ових разлога:

„Непосредна надзорна власт може задржати од извршења, на основу чл. 152. закона о општинама, само ону одлуку, која би била противна закону и законским одредбама, и, у смислу поменутог чл. 152.. и 156. закона о општинама, навести те прописе законске, којима је *одлука* противна. Ну, да ли је радња зборска правилна, је ли дакле при сазивању збора, и на самом збору рад саобразан закону, или има какве неправилности у радњи зборској, може бити само предмет жалбе, у смислу чл. 170. закона о општинама, по којој ће ово питање ценити не надзорна власт, већ Државни Савет.

Па како, у даном случају, надзорна власт, у смислу чл. 152. и 156. закона о општинама, не наводи ни један пропис законски, коме би задржана одлука зборска била противна, већ наводи само неправилност у радњи зборској, то се, према наведеном, погрешно и упуштала у оцену ових питања, јер, по чл. 152. и 170. поменутог закона, није ни била за то надлежна.“

С тога је Државни Савет, одлуком својом од 10. маја 1905. год. Бр. 3008., на основу чл. 152. закона о општинама, поништио решење надзорне власти.

Пенсионару, који живи на страни, може се, по § 78. закона о чиновницима грађанског реда, одбијати на дотичној каси, на којој пенсију прима, 10% од његове пенсије, кад се утврди, да стално живи на страни.

Т. Т., начелник Министарства иностраних дела у пенсији, тражио је молбом од Министра финансија, да му се из државне касе врате 736·74 дин., колико му је, по § 78. закона о чиновницима грађанског реда, одбијено 10% од пенсије, за време од 1. јануара 1903. год. до конца јуна 1904. године, за које је време примао пенсију у иностранству. Уз ову своју молбу поднео је решење Председника Министарског Савета од 15. новембра 1902. године ПМБр. 328., којим је извештен, да му је дато највише одобрење, да може живети ван земље, докле буде његова приватна потреба то захтевала.

Министар финансија одбио га је од овог тражења решењем својим од 15. октобра 1904. године ДРБр. 18570., наводећи:

„Одбијање 10% од пенсије молиочеве вршено је на основу § 78. закона о чиновницима грађанског реда, који гласи: „Нико не може без одобрења Краља, у туђој земљи, у којој мисли стално живети. пенсију уживати. Но ако би му се одобрило, да може пенсију уживати у туђој земљи, где се стално настанио, одбијаће му се 10. процената.“

Одатле излази, да пенсионару за привремени боравак у туђој земљи није потребно одобрење Краља. Законодавац није изречно казао, шта се има сматрати као сталан боравак али при свем том боравак који траје више од године дана, има се свакојако сматрати сталним, јер, у противном, могло би се тврдити, да неко може беспрекидно и десет година живети на страни, па ипак да то буде привремено. Тиме би поменута законска одредба била без сваке вредности.

Онај, који је беспрекидно више од године дана живео на страни, па тврди, да је тај боравак био привремен, има то доказати. Међутим молилац је уз своју молбу као доказ поднео решење Председника Министарског Савета ПМБр. 328., којим је извештен, да му је, на основу § 78. зак. о чиновницима грађ. реда, дато највише одобрење, да може живети ван земље.

Овим решењем молилац не доказује, да је боравак на страни за целу 1903. и половину 1904. прекидао; нити подноси какав други доказ за то те да би се његов боравак на страни могао сматрати привременим“.

Државни Савет одлуком својом од 20. маја 1905. године Бр. 3443 поништио је решење Министрово, са ових разлога:

По § 78. закона о чиновницима грађанског реда, нико не може без највишег одобрења у туђој земљи, у којој мисли *стално* живети, пенсију уживати. Но ако би му се одобрило, да може пенсију уживати у туђој земљи, где се *стално настанио*, одбијаће му се 10. процената.

Стално настањење на страни, по овој одредби законској, повлачи за собом, као последицу, одбитак 10 процената ако би пенсионар тражио да може пенсију уживати у туђој земљи.

Овај случај, као што се из акта види, није код жалитеља.

Жалитељ је актом, упућеним Председнику Министарског Савета, новембра 1902. године ПМБр. 328, ради лечења и из неких важних породичних узрока, тражио највише одобрење, да може, докле му потреба буде захтевала, остати у иностранству (Паризу); али је у исто време напоменуо, да ово одобрење тражи с тога да не би дао повода Министру финансија, да над њим погрешно примењује § 78. закона о чиновницима грађанскога реда.

Према овој преставци жалитељевој, која има да послужи као мерило у оцени питања о његовом бављењу на страни, не може се изводити, да је његова намера била, да остане стално на страни. На против, ова његова преставка јасно опредељује намеру за привременим бављењем на страни, — докле му потреба буде захтевала. У овом смислу извештен је и решењем Председника Министарства од 15. новембра 1902. године МПБр. 37·. о издатом му највишем одобрењу, у коме се такође истиче привременост бављења жалитељевог на страни.

Па како привремено бављење пенсионара на страни не даје могућности Министру за примену § 78. зак. о чиновницима грађанског реда, то у овом случају на жалитења није могла бити примењена ова одредба законска.

Предмети који се израђују у рејону вароши Београда не подлеже плаћању општинске трошарине.

С. П., овдашњи месар, обратио се трошаринској управи општине београдске и тражио, да га управа решењем извести: на основу чега му се наплаћује општинска трошарина од 5 пара на кило кобасица, кад он већ плаћа аренду на месо.

Управа општинске трошарине решењем од 11. декембра 1902. године № 3986. известила га је: да се наплата трошарине на кобасице и саламу врши на основу тач. 2о. тарифе од 1893. године, Указа од 19. фебруара 1902. године и решења суда општине београдске, а по прорачуну т. 7. привремног упуства, прописаног од општинског суда, као доплата по 5 пара дин. на кило.

Министар финансија, коме је жалба изјављена, нашао је: да је решење општине београдске и њене трошаринске управе на закону основано, поред разлога изнесених у том решењу, још и са тога, што је, по чл. XII. правила за извршење закона о варошкој трошарини у Београду од 21. децембра 1890. године, суд општине вароши Београда овлашћен, да овакве случајеве расправља и његово решење о томе сматра се као допуна правила.

Незадовољан овим, жалитељ се обратио жалбом на Државни Савет, који је нашао: да овде није случај из чл. 1. закона о трошарини од 21. децембра 1890. године и да општински суд ни једним законским прописом није овлашћен, да може наплаћивати какву таксу и на кобасице.

Ово саветско посматрање усвојио је и Министар финансија.

Надзорне власти у решењу, којим задржавају од извршења одлуку општинског одбора, треба увек да наведу и закон коме је та одлука противна.

Општина заблаћска обратила је се начелнику среза трнавског, тражећи: да нареди општини јежевичкој, да јој плати извесну суму дужног школског приреза за године 1901. и 1902.

По овом тражењу, општина јежевичка изјавила је: да она на име школског приреза, ништа не дугује општини заблаћској и да је све, што је, на име школског приреза, имала давати, издато.

Начелник срески налазећи: да општина јежевичка није издала целокупну суму, буџетом предвиђену за школу, наредио јој је актом № 10162., да тражену суму исплати општини заблаћској.

Према овој наредби начелника среског одбор општине јежевичке донео је одлуку од 22. октобра 1904. год. № 2378., да оно, што општина није дужна не може ни да плати, а општина заблаћска, ако мисли, да на потраживање има каква права, нека се обрати редовном тужбом преко надлежног суда.

Среска власт, налазећи, да је општина јежевичка дужна да плати, и да није поступила по наредби № 10162, решењем својим од 30. октобра 1904. год. № 11017. задржи одборску одлуку од извршења.

По изјављеној жалби од стране суда општине јежевичке, Државни Савет одлуком својом од 24. маја 1905. године, № 3331., поништио је решење среске власти са ових разлога:

Решење по форми но одговара закону, јер среска власт није у смислу чл. 152. и 126. закона о општинама, навела ни један законски пропис, коме је одлука одборска противна.

Сем тога, ако суд, или одбор неће да изврши какву наредбу среске власти, а она налази да је на закону основана нема места примени чл. 152. закона о општинама, који ове случајеве и предвиђају.

Расписи Министра Финансија, о разрезу и наплати порезе, не могу бити предмет жалбе Државном Савету.

Трговачко-извознички еснаф среза моравског изјавио је жалбу Државном Савету противу расписа Министра Финансија од 23. марта 1904. године ПрБр. 8964., због разреза пореза на извозничке радње.

Ову жалбу Државни Савет одлуком од 20. маја 1905. године № 2936. одбацио је као неуредну, на основу чл. 23. свога пословника, налазећи, да овде нема одлуке Министрове, противу које би се, у смислу чл. 48. саветског пословника, могла изјавити жалба Државном Савету.

Расписом Министра Финансија, противу кога је жалба изјављена, није повређено ничије приватно право, већ се њиме само наређује пореским одељењима, како се она имају управљати, приликом распореда пореза на извозничку радњу. Тек доцније, кад пореска одељења буду извршила распоред пореза на дотичне радње, само порески обвезници, који нађу да је исти противан закону, могу се користити правом, које им даје чл. 120. закона о непосредном порезу и жалити се Министру Финансија, а за тим и Државном Савету.

Један случај из чл. 74. закона о устројству војске.

М. Д., управник П. Банке, резервни артиљеријски поручник, обратио се Министру војном, преко надлежне команде, да га, на основу чл. 74. закона о устројству војске, преведе у II. позив народне војске, пошто је у 33. години, а није државни чиновник, те, по закону, није обавезан да служи у I. позиву, у ком се води као водник III. батерије дунавског артиљеријског пука.

Решењем од 4. августа 1904. године ФАБр. 6795., Министар га је одбио од овог тражења, из разлога: што, по чл. 74. закона о устројству војске, резервни официри, који су државни чиновници, служе, без обзира на године старости, у оном позиву, где се одреде, а остали служе по годинама старости, али се могу употребити на службу и у млађим позивима, ако на то пристану у миру, а у рату, ако то потреба захте.

Па како распоред, по коме је молитељ М. Д. одређен за водника III. батерије дунавског артиљеријског пука у I. позиву, важи у исто време и за ратно стање, то не може бити преведен у II. позив.

Државни Савет одлуком својом од 6. априла 1905. године Бр. 2232., по изјављеној жалби поништио је решење Министрово, из ових разлога:

По чл. 74. закона о устројству војске, резервни официри, који су државни чиновници, служе, без обзира на године старости, у оном позиву, где се одреде.... и т. д.

Жалитељ није државни чиновник, већ чиновник приватног удружења, те по томе на њега не може бити примењена наведена законска одредба, већ њено продужење, у којој стоји: „ а остали служе у позивима по годинама старости, али се могу употребати на службе и у млађим позивима. ако на то пристану у миру, а у рату, ако то потреба захте“. Дакле, жалитељ се по годинама његове старости има одредити, за време мира, са службом у одговарајући позив, кад не пристаје да служи у млађем позиву; а у ратно доба, може бити, и без његовог пристанка, одређен да служи у нижем позиву.

Да ли ће распоред службе резервних официра у појединим позивима важити и за време рата, то је особено питање; међутим распоред учињен на случај рата не може да важи и за мирнодопско време, противно напред наведеном пропису законском, већ само у случају рата.

Један случај из § 465. грађанског судског поступка.

Начелник среза јадранског продавао је на јавној лицитацији, за наплату кривичних трошкова Владислава П., из Трбосиња, по пресуди првостепеног лозничког суда од 15. новембра 1891. год. Бр. 12625., његово — Владисављево — непокретно имање. На тој лицитацији купио је Коста Х., из Милине, једну земљу за 206. динара и на име кауције положио 10 дин.

Кад је продаја постала извршна, среска власт позвала је купца Косту, да положи куповну цену. Купац Коста престао је власти и изјавио, да је он новац положио М. Ђ., бив. писару тог среза, који је осуђен за више злоупотреба у дужности. Пошто о овоме није поднео никаква доказа, среска власт одреди другу продају на његову штету.

На тој другој продаји продата је та земља другом купцу за 131. динар, — дакле за 75. динара мање, него што је била продата првом купцу Кости.

С тога среска власт, налазећи, да је, по § 484. грађанског судског поступка, први купац, Коста, дужан накнадити ову штету, а сем тога и трошкове око нове продаје, донела је своје решење Бр. 2590., којим је, на основу тач. 6. § 465. грађанског судског поступка, решила, да се од њега наплати 79·58. динара и употребе на исплату кривичних трошкова Владисављевих. пошто се претходно наплате трошкови око извршења,

Ово решење одобрило је начелство округа подринског, а решење овога Министар унутрашњих дела решењем својим од 25. марта 1904. године ПБр. 8662.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 30. априла 1905. године Бр. 3041. одобрио је решење Министрово, као саобразно закону. **М. В.**

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

СНОВИ ЗЛОЧИНАЦА

Пред законом је злочинац. Понова је умочио руке у крв. Ово му је треће или четврто злочинство. Ако се дочепа слободе ово му неће бити последње.

Многи мисле да њега потреса душевни немир, а преко ноћи нема спокојна сна. Боже сахрани! И стари су исто тако мислили да се убица осећа страшно, да га гоне фурије, да га мучи савест и да му не да спавати. Психолошко проучавање разбило је ту заблуду. Тако могу мислити нормални људи и предпостављати да савест једног злочинца подноси ужасне ударце и да је убица од заната душевно скршен. На првом месту ваља знати да злочинац није нормалан створ и злочин који је он учинио свакоме може изгледати крвав, ужасан, страшан, али њему он не изгледа тако страшан. Злочинац је ненормалан; према томе и његова осећања и представе битно се разликују од истих психичних процеса код нормалних људи. Злочинац нема ону јачину осећаја, коју имају други људи; шта више, врло често спољашњи знаци, дефекти, недостаци, неправилности од сваке врсте, показују и психичну разлику између њега и нормалног човека.

Питање је: због чега би злочинац требао рђаво и немирно да спава? — Ни због чега. Деспин чак доказује да сну праведника ништа толико не личи као сан убице и злочинца. А Мишле, познати историчар револуције износи за Шарлоту Кордај, да је, оне ноћи, пошто је већ убила Марата, спавала као заклана. „Легла је, вели он, још у пет часова по подне и пробудила се тек сутра дан и спавала је сном праведника.“ Професор де Сантис посматрао је у казатаму Регина Соели у Риму једнога доста образованога човека који је брата свога убио једним кујнским ножем. Кад га је професор питао: како је спавао те ноћи, овај одговори „Спавао сам врло добро. Нисам знао да ће мој брат после оног ударца ножем умрети.“ Шарлота Кордај је веровала да убиством Марата спасава Француску, да чини велико дело и та је представа обузимала њену душу и стално владала њом. И за то је спавала као да је учинила какво богоугодно дело. Сан поменутога брато-

убице показује човека без осећаја или са затупљеним осећајима.

У делу Ф. Достојевскога „Записци из мртвог дома“ износи се доста примера како злочинци и убице спавају. Достојевски наводи да је најчешћа појава у сну убилаца и злочинаца гестикулирање и говор. На лицу злочинца у сну се показују разне црте, које одговарају садржини сна. Ломброзо у своме познатом делу „Урођени злочинац“ доказује да убице много сањају, а неки имају немирне снове тек после изречене пресуде. Е. Фери износи своја посматрања и тврди да злочинци, после извршеног дела веома спокојно спавају. Шта више он иде још даље и доказује да се по природи сна и спавања може да прави разлика између рођеног злочинца и душевно болесног човека, који злочин врши. Злочинац, који је душевно болестан, после извршеног убиства, спава као какав епилептичар после дејства епилепсије, а урођени злочинац, после извршеног злочина, има са свим природан сан и спава, као какав честит и уморан раденик после тешкога дневног рада.

Прва систематска посматрања о сну и спавању злочинца дао нам је Др. де Сантис, професор Психијатраје у Риму, а у делу „Снови“, медецинско психолошка посматрања. То је дело преведено без мало на све културне језике и обратило је на себе велику пажњу свију криминалиста. Подаци које нам даје де Сантис, врло су важни.

У том свом делу износи де Сантис доказе из којих ми видимо како спавају и шта сањају убице и злочинци. Он је отпочео своја посматрања и студије у Орвијету, још пре четрнаест година. Де Сантис је проучавао снове четрдесеторице злочинаца. Број тих посматрања није био довољан да би према њима могао изводити какве закључке. С тога је он године 1896. наставио своја проучавања и посматрао још 85. злочинаца од којих су били 24. женске, То су већином били убице. Сви су ови убилци били окарактерисани као физички и нервно здрави, дакле припадали су правом типу злочиначком.

Прво је питање било, које је де Сантис хтео да проучи, ово: спава ли злочинац редовно сваке ноћи или не спава? Да ли спава много или мало и како спава? Спавају ли злочинци у слободи чешће или ређе или кад су у казамату? О чему злочинци сањају најчешће? Да ли сањају што ретко, чудновато, страшно, ужасно или весело, равнодушно и пријатно? Да ли сањају о злочину који су извршили? — итд.

Де Сантис је дошао до ових резултата:

Прво је посматрао 40. злочинаца, мушких и од њих су 13. сањали често, 22. ретко, а само 5. никако. По том је посматрао још 61. и нашао да често сањају 9. ретко 28. а никако 24. Код жена, на 24. посматрања, долази њих 7. често, 14. ретко, а 3. никако. Код првих 40. злочинаца било је невропатичара, 2. неврастеничара и 3. старе пијанице и 3. епилептичара а и неколико стараца. Вредно је нагласити да сви они, са изузетком невропата, причају да су у слободи много мање спавали и сањали. Слична су признања чиниле и жене злочинци. Изгледа да принудна тишина казаматског живота и његова монотонија, а исто тако и начин храњења, дејствују на ноћну делатност мозга код злочинаца. Три злочинца, женске, тврдиле су да су тек кад су дошле у казамат почеле сањати.

Горе назначени бројеви расветљују врло важну чињеницу, наиме: они злочинци, који не сањају ништа кад спавају (у колико нису слободоумни) припадају врсти најгорих злочинаца. Међу њима, њих 24, који никад ништа не сањају кад спавају, јесу убице и готово сви су на смрт осуђени. Између седам жена осуђених за злочинство. налази се једна жена која је мужа отровала, једна двадесетогодишња жена, која је своје дете заклала. Ова врло често у сну говори. За тим се налазе две, које пре извршеног злочина никад ништа нису сањале при спавању. Од три жене, које тврде да нису никад у спавању ништа сањале, једна је од 30 година, пре је била крадљивица, друга је извршила неколико убистава а трећа је нителигентна, лепа и млада девојка, убилац.

Није без интереса знати о чему злочинци сањају. — Шта бива и какве се слике нижу и развијају у уобразиљи злочинаца и убилаца кад сањају?

Сами злочинци, кад их упитамо, обично одговарају: „Сањамо о слободи“. Али тиме они хоће да кажу то, да сањају сцене, догађаје, и доживљаје који се догађају ван казамата, у слободи, у њиној постојбини или породици.

Нема сумње да је вредно и ово знати: да ли убицама долазе у сну њихове жртве и сцене злочинстава, које су починили, и ако долазе, како и у којој мери.

Од убилаца, једва једна трећина, од оних који сањају при спавању, има снове у којима се појављују жртве њихове и сцене самог злочина, што су га извели. И ту се јавља гњев, јед, ужасавање, страх. Од 37 злочинаца, мушких, који су своје злочине без афекта извели, четворица су виђали своју жртву у сну, а само се једном од свију њих учинило, као да је учинио „неправду“ ономе над ким је злочин извео. Између тринаест жена злочинаца, са равнодушним сновима, само је једна мати која је своје дете удавила. И њој се никад у сну није њен син јавио.

Да Сантис из ових посматрања изводи закључак и налази ово: разбојници, злочинци, убице после извршеног убиства и у казамату спавају дубоко и мирно дуго врло дуго и њихово је спавање спокојно. Затим: злочинци уопште сањају ретко и мало. Врло је мален број који сањају много или не сањају ништа при спавању. Најстрашнији злочинци, апсолутно неморални људи и немају снова исто тако као и идиоти.

Одузимање слободе потпомаже да се снови живље јављају. Злочинци, који врше злочина дела сањају при спавању мање, него злочинци, који су у затвору.

Осећаји у сну код злочинаца су веома ограничени: њихови снови су готово увек просте, ограничене успомене на прошле дане у слободи или су просто понављање дневних доживљаја. Слике злочина, што су га учинили понављају се у сну врло ретко: од 93. само њих 22. сањали су свој злочин.

Може се дакле закључити да се велики део злочинаца и сновима разликује од нормалних људи. Снови злочинаца показују да су они без осећаја или са веома слабо развијеним осећајима, да су апатични. Злочинци спавају добро, и кад сањају о слободи. **М. П.**

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Димитрије Дојчиновић, земљоделац из В. Поља, среза алексиначког, решењем среске власти од 20. пр. м-па Бр. 7410, стављен је под кривичну истрагу и у притвор због убиства. Димитрије, који је у бегству, има 23 год., високог је раста, сувоњав, црн, образа дугих, у оделу је сукненом. Треба га најживље потражити и пронађеног спровести начелству среском у Алексинац с позивом на Бр. 7410.

Лазар В. Радојковић, земљоделац из Мирова, ср. бољевачког, осумњичен је да је 27. пр. м-ца извршио убиство над Милојем Милановићем, председником општине мировске. Осумњичени Лазар, који је одмах по извршеном убиству побегао, има 23 год., средњег је раста. добро развијен, црномањаст, бркова малих црних, косе црне; од одела има на себи чакшире од црног сукна, антерију сукнену црно жуту, а на ногама опанке са широким кајшима. Позивају се све полицијске и општинске власти да Лазара у својим домашајима најживље потраже, и пронађеног спроведу начелнику среза бољевачког с позивом на Бр. 8652. УБр. 18923.

Добривоје Мендић, раденик овд., ноћу из међу 24—25 маја тек. год. повредио је ножем Рудолфа Береца, машинисту фабрике платна и побегао. Он је стар око 20. година, раста је средњег, дежмекаст, у лицу плав; на себи носи раденичко одело. — Позивају се све полицијске и општинске власти да га потраже, и у случају проналаска спроведу Управи гр. Београда с позивом на Бр. 18988.

Ђурица Петровић — Комненић, родом из Црне Горе, скитница, одговара код нач. ср. косаничког за кријумчарење дувана. Он је стар 33. год., средњег раста, пегав, носа дугачког, бркова жутих, дужих, сакат и рамље кад иде. Пошто је он отумарао незнано куда, то се позивају све полицијске и општинске власти да га потраже, па у случају проналаска спроведу начелнику ср. косаничког с позивом на Бр. 4688.

Крађа стоке. Милети Вељковићу из Бачевице, 28. маја тек. год. украден је са паше један коњ стар 6 година, длаке алатасте, но мало чиласт, преко целог чела лисаст, у задњу ногу чарапаст, поткован у све четири ноге немачким ковом. — Позивају се све полицијске и општинске власти да лопова и крађу потраже и на случај проналаска спроведу начелнику среза бољевачког с позивом на Бр. 8606—УБр. 18930.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

28. маја тек. године извршен је на Врачару један злочин, који се муњевитом брзином разнео по целом Београду, а којим је откривено

и спречено извршење једног већег и замашнијег злочина, који би тек запрепастио престоничко грађанство.

Тога дана око 5 час. по подне баба *Стана Војиновић* служавка г. Филипа Мирковића, пензионера, који станује над кафаном «Бели Орао» на Врачару, пошла је послом у подрум. У полутамном подруму примети једно лице, шћућурено иза дрва, и престрављена цикну: «Јух! ко је ово?» На тај њен узвик то непознато лице на мах је скочило, зграбило сикиру са дрвљаника и ударило је по глави.

Једна укућанка, која се у ово време затекла у дворишту према подруму и зачула прво бабин узвик, а за тим њено кркљање, почела је запомагати, те је неколико лица из кафане «Бели Орао» и околине притрчало, када је и баба, освешћена и обливена крвљу помолила се уз подрумске басамаке, те је присутни прихвате и извелу у двориште.

Извештен о овоме један чиновник кварта врачарског одмах је дошао на лице места, посео изласке од подрума, јер су присутни тврдили да нападач из њега није изашао, упутио тешко повређену у болницу, а по том сишао у подрум да зликовца тражи, кога је једва после дужег тражења нашао прикривена испод једног старог канабета, претрпаног неким сандуцима и другим стварима. Тај зликовац није био нико други већ **Живко Станимировић**, бив. паракувар г. Илије Пантовића, гостионичара код «Белог Орла». Поред њега нађено је и 7 празних флаша од вина и једна до пола попијена.

Живко је код кварта одмах изјавио, да је он у истом подруму био прикривен већ 10 дана и да је ту по позиву извесне личности био смештен да вреба згодну прилику за убиство г. Илије Пантовића, гостионичара, да му је за извршење овога дела била обећата награда у 1000 лин., да је за овај план знао и један други момак г. Илијин, који му је и рођак, и преко кога му је иста личност редовно слала јело и пиће у подрум, да је онога момента, када је баба напипла у подрум, био изашао испод свога склоништа да попуши цигару, па немајући времена да се склони чучао је иза дрва, али када га је баба приметила и вриснула, он је се уплашио да га не изда и не ухвате, те је зграбио сикиру и ударио бабу по глави, у намери да је убије.

Други осумњичени момак после кратког одрицања такође је признао, да је он Живку носио јело и пиће, које му је слала она личност, и да је и он знао да је Живко имао да убије г. Илију.

Како према г. Илији није била предузета ни једна директна радња, која би ишла противу његовог живота, већ су чињене за то само припреме, које по закону нису кажњиме, то се по овом делу није могло ништа ни предузимати, а како је Живко, опет, напад на бабу извршио самостално и на своју руку, без знања и сазволења ове друге две личности и без икакве потребе за извршење намераваног убиства, то је он сам и стављен под истрагу за покушај убиства над Станом, а оне две личности су ослобођене, те са тога њихова имена и не износимо овде, надајући се да у будуће неће ни помишљати, а камо ли радити на овако грозном делу.

Живко је родом из Бадање у срезу јадранском, окр. подринског, стар је 26 год.

Он вели да је до 1889. год. живео у селу, а тада ступио у војску, одакле је отпуштен 1901. год., од када је служи једнако по Београду на разним местима.

Од почетка ове године служио је код «Белог Орла» као паракувар, а пре месец дана изашао је, да би, вели, могао лакше и без мање сумње убити свога бившег господара.

Препоручује се свима полициским и општинским властима, а приватна лица се моле, да јаве кварту врачарском Управе гр. Београда ако што знају о овом Живку, јер се са разлогом држи, да су овако тешком злочину претходиле друге кривице, које је Живко, вероватно, починио.

ТРАЖЕ СЕ

Владимира Огњановића, бив. питомца ратарске школе, тражи Министарство Народне Привреде. Ко би знао где се ово лице сада налази, моли се да о томе извести Министарство с позивом на ШБр. 3993.

Ана Фриман, стара $13^1/_2$ год., раста средњег, образа пуних, у опште плав, побегла је 22. пр. м-ца од својих родитеља у Београду. У случају проналаска треба је спровести Управи града Београда с позивом на Бр. 18264.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Душан Пајић, коцкар, родом из Каћа у Аустро-Угарској, који је осуђиван због прављеног лажног новца. по решењу начелства окр. подринског од 7. маја тек. год. Бр. 7453, прогнат је на свагда у Аустро-Угарску, као поданик ове државе.

Душан је висок 1,80 м., има 28 год., развијености је обичне, косе браде и бркова црних, чела права, очију угаситих, леђа носа кривих; на левом кажипрсту има белегу од посекотине у величини 1 см.; на десној страни лица, за 1.5 см. испод и иза десног угла уста има брадавицу у величини зрна од сочива.

Пошто се Душан неколико пута до сада враћао из прогонства, то му износимо фотографију улисту и позивамо све полицијске и општинске власти, нарочито оне поред аустроугарске границе, да на његов повратак у Србију обрате најстрожу пажњу, а у случају извршеног повратка да га казне и понова прогнају. АрБр. 764.

Штампа Крађ. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Алимпић.

БРОЈ 23. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 12. ЈУНА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, поставити:

за лекара среза колубарског, округа београдског, Д-р. Јована Алексића, лекара среза и округа пожаревачког, по молби, и

за лекара среза и округа пожаревачког, Милана Миловановића, лекара среза колубарског, округа београдског, по молби.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 31. маја 1905. год. у Београду.

РАСПИС

Свима окружним начелствима и Управи града Београда

Гл. Санит. Савет у VI седници својој од 11. марта ов. год. Бр. 23. када је давао мишљење по молби фирме Јована Штауфера и ком. да се „Штауферово млечно брашно“ исто онако слободно продаје као и „Нестлеово млечно брашно“, — дао је мишљење: да дечја храна, разумевајући ту храну деце испод једне године, мора остати под контролом лекарском. То своје мишљење Гл. Санит. Савет основао је на јаком умирању деце од катара органа за варење у првој години живота и ту појаву сматрао је као врло важан разлог да санитетске власти уведу строгу контролу дечје хране.

Како се ова контрола може само тако вршити ако се спречи храњење деце разним сурогатима без лекарског надзора, то је Гл. Санит. Савет дао мишљење да се ни Нестлеовом млечном брашну не даје дозвола слободне продаје, као што не треба дати дозволу ни Штауферовом брашну.

Како се прегледом акта овог Министарства није могло утврдити да је ма кад била одобрена слободна продаја Нестлеовог млечног брачна у Србији, а у циљу да се заштити здравље мале деце, ја сам под данашњим СБр. 5808, а на основу члана 33. закона о чувању народног здравља, забранио да се у Србију слободно увозе и без лекарске контроле продају препарати намењени за храну мале деце.

Сви такви препарати, па и Нестлеово млечно брашно, сматраће се од данас као специјалитети, и са њима ће се поступати према распису од 23. јуна 1881. године СБр. 2380. а њихова продаја може се одобрити само у апотекама и на претпис лекарски.

Све Нестелеово млечно брашно, које се сада у промету налази ван апотека, мора се распродати до 1. септембра ове године. После тог рока недопуштено држање овог артикла казниће се по чл. 33. зак. о чув. нар. здравља.

Ова забрана увоза Нестлеовог млечног брашна остаће у снази и вредеће и за све оне количине, које до објаве овог расписа нису увезене, ма да су поручене раније — ако су поруџбину учинила лица која нису апотекари.

Препоручујем начелству — Управи да ову наредбу прими знању и о њеном извршењу стара се.

СБр. 5808
31 маја 1905. год.
у Београду.

Председник Министарског Савета, Министар унутрашњих дела,
Љуб. Стојановић с. р.

СТРУЧНИ ДЕО

О ПРАВУ СВОЈИНЕ И ПРАВНИМ ОДНОШАЈИМА НА ВОДАМА У СРБИЈИ.

(НАСТАВАК)

68 — Ко од *позваних* лица на ово рочиште *не дође* да истакне приговоре (примедбе) на тражено одобрење ради заштите свију *приватно-правних интереса*, или већ *стечених права*, која би тражена употреба воде односно намеравана грађевина могла у чем повредити, ако би се одобрење за то дало, — тај се *сматра* да *пристаје* на *оно*, што власт, *без његових приговора*, нађе и реши; сматра се да напушта те своје интересе или права, па с тога их не може касније ни путем *редовне грађанске парнице* бранити. Ти су му приговори, засновани на Приватном Праву, *престали* више да важе. Али, *накнади штете* за *губитак* тих својих интереса или права услед датога одобрења или за *ограничење* (сужавање) тих својих права, које ће у будуће постојати због одобрења, или за *ограничавање* (сужавање) тих својих права, које ће у будуће по-

стојати због тог одобрења, као и за *земљиште*, које му се за одобрену грађевину одузима, или, за *службеност* којом му се земљиште оптерећава у корист одобрене грађевине, он може ипак путем *редовне грађанске парнице* тражити од сопственика те грађевине.

Приговоре своје на тражено одобрење позвано интересовано лице може и *писмено* учинити на рочишту, а он лично изостати од рочишта.

Напротив, ако ко од *интересованих* лица *не буде позван* на рочиште, „њему остаје *отворен пут* да до *коначног решења* своје примедбе чини.“ (чл. 33. при крају). Овим хоће да се каже то, да то лице може не само накнадно, после рочишта, код полицијске власти тражити да она своје решење о давању повластице, докле год ово не постане извршно, исправи обзиром на његове приговоре, него и да може повести *грађанску парницу* против тога лица, које је, на *штету* његових права, добило одобрење за подизање грађевине, те да му их суд пресудом својом заштити и досуди накнаду за причињену му штету.

69. — 4.) *Записник (протокол) извиђаја на рочишту.* — О целом раду на рочишту полицијска је власт дужна водити записник у који ће уписати „*све наводе* и *изјаве* обеју страна и принесене *доказе*“ (чл. 35).

У тај ће записник она, дакле, уписати *све приговоре* интересованих лица, како оне, које су *приватноправне* природе заједно с *доказима*, који их утврђују, тако и оне, који *нису* приватно-правни, већ се чине из обзира на *јавни* интерес; а исто тако и *одговоре* или *одбране* молитеља одобрења заједно с поднетим *доказима*.

Све те приговоре и одбране, као „спорне тачке“ (чл. 34), полицијска ће власт тачно извидети и, ако је потребно, употребити за то и *вештаке*, било по захтевању дотичних страна било по свом властитом нахођењу.

И ако се тим извођењем нађе, да су ти приговори, особито они *приватно-правни*, основани, она ће настојати да се између интересованих лица и молитеља одобрења постигне *споразум* (поравнање), па и о *количини* накнаде за штету, ако јој има места. То поравнање уписаће се такође у записник.

Тај записник треба у *сваком случају* (т. ј. било да су се странке споразумеле било да нису) да *потпишу* сва интересована лица па и молитељ, а власт, која је извиђај руководила, да га одостовери.

70. — *Решење* (чл. 36). — По свршеном извиђају полицијска ће власт издати решење, у којем ће изложити *разлоге* или *побуде* да ли се тражено одобрење може молиоцу обзиром на *јавни интерес* дати или не може; па ће према томе како је нашла, исто *дати* или *одбити*. И то ће решење у препису доставити свима интересованим странама.

71. — Што се *приватно-правних* приговора тиче, ако су се стране односно њих споразумеле или поравнале, онда ће се у *решењу*, којим се *даје* тражено одобрење за подизање намераване грађевине, тачно изложити *сва садржина поравнања*, онако како је у записнику.

А ако се, пак, странке *нису* могле о тим приговорима споразумети, онда полицијска власт *неће* о њима решавати, пошто она за то *није* ни *надлежна* већ суд. Она ће их у решењу само формулисати тачно онако, како су их дотична лица на рочишту или у особеном акту изнела. Тачно формулисање тих приговора потребно је зато, да *суд* може оценити: да ли их је дотично лице истицањем на рочишту одржало у важности, те да сад и он може о њима у парници решавати или их оно није на рочишту истицало, те су му због тога они престали да важе. Јер по другој алинеји чл. 33. зак. о водама, *сматра се*, т. ј. претпоставља се, да *позвано* интересовано лице *пристаје* на оно, што полицијска власт *без његових примедаба* нађе, не само кад оно *не дође* на рочиште, него и кад дође на рочиште али *не учини* онај приговор, који би после хтео пред судом одбранити.

72. — Интересовано лице може оклевати да поведе код суда парницу противу молитеља, који је добио одобрење за подизање грађевине, те да своје *правне интересе*, које је у облику приговора био истакао на рочишту пред полицијском влашћу, *докаже* као и *штету*, коју му одобрена грађевина може причинити. Да би молилац, који је добио одобрење од полицијске власти, што пре био на чисто с тим својим противником, и да му овај не би обустављао отпочето грађење намераване грађевине, он може против тога противника повести *изазивачку парницу* (§. 346. грађ. поступка) и тако нагнати га да се спорно приватно-правно питање међу њима што пре пред судом расправи.

73. — *Жалба.* (чл. 37.) — Против решења окружнога начелства може се оно лице, које је с њим *незадовољно*, жалити министру унутрашњих дела.

Жалба се даје, *усмено* или *писмено*, окружном начелству, које је решење издало.

Рок је за изјаву жалбе *петнаест дана* и рачуна се од *дана пријема* решења, а овај дан не рачуна се у рок (§§. 119. и 131. грађ. пост.)

Ако је жалба *доцније* поднесена, или, ако је поднесена *непосредно* министру унутрашњих дела, па из министарства после жалбеног рока приспе начелству, ово ће је решењем одбити. Против тог решења жалилац може начелству поднети *доказе* да је жалбу на време поднео; па ако начелство нађе да се тим доказима утврђује да је жалба доиста на време поднета, оно ће је с актима послати министру на решење, а у противном случају одбиће жалиоца новим решењем. И против овога решења има места жалби министру унутрашњих дела (§. 312. грађ. пост.).

Ако министар нађе да је жалба на време поднета, размотриће ожалбено решење начелства и по оцени својој донети одлуку, којом исто одобрава или преиначава. Нађе ли пак да је жалба доцније поднесена, онда ће оснажити ожалбено решење, ако оно није противно *јавном* интересу.

(наставиће се)

Андра Ђорђевић

МЕШАЊЕ У СПОР И ЗАКОН

од 17. јануара 1900. год.

(СВРШЕТАК)

Међутим, наш законодавац од 1900. то баш чини, прописујући да споредни интервенијент, без обзира на основ његовог мешања, не може интервенисати више после првих примедаба касационога суда по главној ствари. Докле је главном умешачу, који, осим интервенције, има, за одбрану свога права, и exceptio rei inter alios iudicatae, оставио потпуно одрешене руке у погледу момента за мешање у спор, законодавац је, дотле, ограничио споредну интервенцију, где интервенијент, ако је он хирограферни поверилац, нема, осим интервенције, никаквог другог средства за заштиту остварења свога права. А како, пак, једно право које, ма да постоји, не може да се реализира, значи толико исто као и право кога никако нема, то законодавац, сужујући, на горе показани начин, интервенцију хирограферних поверилаца, евентуално ће их *фактички* и њиховога права лишити. И — примедба која се нарочито

истиче као осуда овакве реформе — такав резултат ће врло често бити могућан и без икакве погрешке од стране поверилаца. И заиста, претпоставимо, да је поверилац сазнао за спор свога дужника тек после првих примедаба касационога суда. Шта њему остаје тада, ако жели да се обезбеди против рђавога вођења спора од стране дужника који је bona fide? Ништа. Интервенције бити не може, јер је за њу доцкан, нити је, опет, он, као прост поверилац, у положају да се позове, после свршене парнице, на exceptio rei inter alios iudicatae[1]).

III.

Да видимо сада оправданост закона од 17. јануара 1900. са гледишта другога случаја споредне интервенције. Ми смо видели да овај случај претпоставља то: да сам опстанак права умешачевога, а не само његова реализација, зависи од исхода главнога спора.

У својој, напред споменутој, расправи: *О intervenciji u privatnom pravu,* ми смо се бавили овим питањем: о дејству одлуке, против ауктора донесене, у погледу његових *сингуларних следбеника.* Поименце ми смо предвидели случај два сукцесивана уступања једног истог права. На пр. Primus пренесе неко своје право прво на Secundus-а па затим на Tertius-а. После овога другог преноса, Secundus, први прибавилац (следбеник), поведе парницу са Primus-ом у циљу да добије судску консекракцију уговора са њим начињеногa. Secundus успе у спору који се оконча, у његову корист, извршном одлуком судском. Каква је снага ове одлуке наспрам Tertius-а? Има ли она и у погледу њега силу ствари суђене и пресуђене, тако да Tertius-у не остаје ништа друго него да се пред њом поклони и да дотично добро, које се, узмимо, код њега налази, преда Secundus-у? Или, пак, ова одлука нема дејства наспрам Tertius-а, тако да он може Secundus-у истаћи exceptio rei inter alios iudicatae, и тражити да са њим понова води спор о важности правнога посла који је он, Secundus, са Primus-ом закључио; спор који би се могао свршити у корист Tertius-а, што ће поименце бити онда, ако он успе утврдити непостојање (l'inexistence) или ништавост (la nullité) уговора закљученога између Primus-а и Secundus-а. Јер ако Tertius тако утврди да је право које му је Primus уступио било још у имаовини овога у времену када је то уступање извршено, он је, Tertius, могао од Primus-а исто право пуноважно прибавити.

Тешкоћа овога питања долази, прво, отуда што уговор између два појединца закључен није равнодушан за потоње сингуларне следбенике тих уговорача. Како је то један од најосновнијих принципа у приватном праву, да нико не може дати оно што сам нема нити више него што има (§ 29. нашега грађ. зак.[2]), то титулар једног права, ако је ово отуђио или га другим каквим правом оптеретио, више то право отуђити не може, односно није више властан отуђити га на штету онога који је на њему већ неко право стекао[3]). У првом случају он би уступио оно што нема (rem alienam) а у другом би уступио више него што има. (Nemo plus iuris transferre potest quam ipse habet). А ако би он ипак, каквим уговором, своју власт прешао, то онда новог, другог по реду, уговорача први уговор такође веже. Од два сукцесивна уговора, који имају исто право за предмет, пречи је онај који је по датуму ранији. Из овога би излазило, да одлука судска којом се утврђује и оснажује први уговор има дејства и наспрам потоњега следбеника. Одлука судска ту је декларативнога значаја. Њоме се само констатује начињени уговор, и онда, када овај веже другог следбеника, треба да га и сама та одлука веже.

Али, с друге стране, има ова примедба. Како је траденс незаинтересован да спор који против њега води први акцинијенс добије, пошто је право у питању он још једном лицу уступио (ми узимамо случај уступања целог права), то он може тај спор небрижљиво водити и тако га изгубити. Могућно је, шта више, да га намерно изгуби, како би другог акципијенса оштетио. Би ли сада било правично да одлука судска, у том спору донесена, има снагу ствари суђене и пресуђене? Или зар не би требало допустити да о постојању (l'existence) и важности (la validité) првога уговора он поново пред судом, са првим акципијенсом, дискутује? Овај тога новог суђења нема да се боји, ако је његов уговор пуноважан, а ако није, већ је само парницу добио услед немарности или несавесности траденса, како може тражити једно право које није стекао?

Ми смо, у својој расправи о интервенцији, горе цитираној, изложили оба система која се, за решење овога питања, могу истаћи, и изјаснили смо се, из разлога тамо наведених (стр. 22. и 23.), за систем по коме одлука изречена у спору између траденса и првога (по датуму) прибавиоца јесте за другога (по датуму) прибавиоца res inter alios iudicata. Иста тешкоћа, наравно, постоји и онда, ако претпоставимо да траденс није уступио цело право своје већ само један део од њега (службеност) или га је само залогом оптеретио. Најзад та тешкоћа истиче се и када је траденс отуђио или оптеретио добро које никад није било његово, па је он, после уступа-

[1]) Закон од 17. јануара 1900. биће често, за простог повериоца, штетан, и када је дужник mala fide, заједно (код теретних правних послова) са његовим противником у парници. Јер повериоцу је много лакше спречити дужника да, намерно, изгуби парницу него, по свршеној парници, извршну одлуку обарати помоћу actio pauliana.

Штетност закона од 17. јануара 1900. у погледу хирограферних повериоца ми смо, у кратко, истакли и у своме извештају о српском законодавству за год. 1899., 1900. и 1901., (стр. 14. и 15.) оштампаном из VI. и VII. свеске годишњака међународнога друштва за упоредно право и народну економију у Берлину. (Jahrbuch der internationalen Vereinigung für vergleichende Rechtswissenschaft und Volkswirtschaftslehre zu Berlin).

[2]) „Правило ово има за основ онај принцип приватнога права, да појединци могу само својим правима а не и туђим располагати, принцип који, и ако, махом, није у позитивним законодавствима изречено формулисан, ипак несумњиво влада у приватно-правним односима у свима образованим државама. Нојмљиво је, у осталом, што сви законодавци не сматрају за потребно и такве принципе нарочато нотирати. У историји права свако доба одликовало се извесним начелима, која су служила као постоље правној организацији друштвеној, која су, на тај начин, била уздигнута на висину догмата, те није било потребе и о њима се бавити у наређењима приватнога законодавства. Никаква бојазан није могла проистећи отуда, што у законодавству није било одредаба које би специјално такве принципе прокламовале. Нико их, и поред тога, није могао негирати, јер би то значило негирати саму базу тадашњега друштва, негирати ово. Напослетку, зар се не може рећи да су позитивни закони виртуелно и таква начела садржавали, на тај начин што су у њима била изражена друга, мање основна, правила која су била изведена из тих општих начела? Нема сумње, да треба одговорити афирмативно, јер ко усвоји последице усваја и почетну тачку из које оне произлазе.

„Отуда и долази да данашња позитивна законодавства начела те врсте често пута не помињу. На пример, у општем аустриском грађанском законику нигде се не говори изречно о горе наведеном принципу, да нико не може туђим правима располагати. Исто је тако и са француским грађанским закоником, из чијега је првобитнога пројекта избачен сав увод у коме су била формулисана основна правила о приватно-правним односима. У неким законодавствима принципи те категорије обухваћени су уставом, а то је у оним у којима устави не садрже само одредбе о организацији власти, већ и одредбе о личним, индивидуалним, правима. Тако, ти устави садрже одредбе о неприкосновености права својине, што треба тумачити као неприкосновеност свију приватних права, јер свако такво право може се сматрати као својина онога коме оно припада, узимајући овде израз својина у другом, нетехничком, смислу, то јест у смислу добра, материјалне користи коју једно лице има". *О intervenciji u privatnom pravu,* str. 6. и 7..

[3]) Planiol, *Traité élémentaire de droit civil,* II, p. 365; B. Lacantinerie et L. Barde, *Des obligations,* I, p. 249 et suiv..

пања, водио парницу са правим господаром и ову изгубио. Да приметимо да дискусије може бити само онда, ако траденс није био у вођењу спора mala fide. Ако је он овај изгубио хотимично, да би другом прибавиоцу штету нанео, — за шта је први прибавилац (парничар) знао[4]) — онда је несумњиво да ће одлука, у том спору изречена, бити за другог акципијенса res inter alios iudicata. Ова солуција примљена је код оба мало час поменута система. Размимоилажење настаје, када се претпостави да је траденс био bona fide или да је, код теретних правних послова, такав био бар противник траденсов. Претпоставимо ли, пак, да се усвоји систем (противан нашем) који тој одлуци признаје снагу ствари суђене и пресуђене и наспрам другог акципијенса[5]), закон од 17. јануара 1900. год. показује се још штетнији, као што ћемо се одмах о томе уверити. Узмимо, да то покажемо, овај пример.

Primus је отуђио неко своје добро прво у корист Secundus-a, па, потом, у корист Tertius-a. Secundus поведе спор против Primus-a поводом тога отуђења. Ако Secundus добије парницу, Tertius ће бити оштећен: како је одлуком коју има Secundus утврђено, да је добро у питању било већ у власништву овога, Secundus-a, у времену када га је Primus продао по други пут, Tertius-у, то, по оном правилу да Nemo id dare potest quod ipse non habet, Tertius није стекао право које му је Primus уступио. Одлука која је у корист Secundus-a изречена има дејства и наспрам њега, Tertius-a, који се, да би евентуално избегао штету, не би могао позвати на exceptio rei inter alios iudicatae.

Када је овако, онда се види колику важност интервенција има за Tertius-a. Мешањем у спору он ће, помажући својим саветима и искуством траденса, истичући одбране које би овај пропустио употребити, извојевати, можда, одлуку у корист траденса и, на тај начин, своје право очувати. И, у систему на основу кога ми овде резонујемо, интервенција би била једино средство које би другом акципијенсу стајало на расположењу. Ако би њу пропустио, он друге помоћи нема, пошто се на exceptio rei inter alios iudicatae не може позвати. Одлука, против Primus-a изречена, није за Tertius-a res inter alios iudicata, пошто се, по овом систему, Primus сматра, у колико је реч о спору том одлуком окончаном, репрезентантом Tertius-a.

Из овога се лако увиђа колико је закон од 17. јануара 1900. погрешан. Ако узмемо да је други прибавилац сазнао за парницу између траденса и првог прибавиоца тек после првих примедаба касационога суда по главној ствари, он ће своје право, без своје кривице, изгубити. Интервенисати не може, јер је доцкан. Exceptio rei inter alios iudicatae му, пак, не припада. Међутим, да се је могао, и после речених примедаба касационога суда. умешати, он би, може бити, своје право заштитио[6]).

Дакле, ово је још један случај где се интервенција споредна ограничити није могла, пошто је она ту, ако би се, понављамо, усвојио систем од кога смо ми овде пошли, једина одбрана интервенијента. Наравно, да, ако би се примио други систем, закон од 17. јануара 1900. год. не би већ био толико штетан, пошто би другом прибавиоцу, који би се за интервенцију задоцнио, остала exceptio rei inter alios iudicatae. Али би и тада тај закон заслуживао оне остале прекоре које смо му раније, у овом чланку, упутили.

Живојин М. Перић.

---

[4]) Када је противник траденсов следбеник по доброчином уговору није потребно да је и он био mala fide. Довољна је тада mala fides само од стране траденса.

[5]) Тај систем могао би се овако објаснити. „Као разлог система по коме у једном таквом случају одлуку изречену у корист једног акципијенса старијега по датуму не треба сматрати, у погледу доцнијега акципијенса, као res inter alios iudicata, већ јој треба, и наспрам њега, дати важност коју она наспрам самог траденса има, — могло би се навести мало час цитирано правило Non bis in idem. Какво је питање том одлуком расправљено? Расправљено је питање о важности уговора, закљученог између траденса и првога акципијенса, и утврдило се да тај уговор испуњује све законске услове, да би могао произвести дејство које су за њега странке хтеле везати. Допустити другом акципијенсу да поново то питање пред судом истиче, зар то не би значило повредити правило Non bis in idem које забрањује да се једна и иста ствар два пута суди? Зар то не би било противно и правилу Res iudicata pro veritate habetur? Када суд једном да своју оцену о природи и дејству извесног правног посла, како би се могао он поново позивати да о истом послу решава? То би могло ићи у бесконачност, што значи да би одлуке судске изгубиле сваку важност. Друга би ствар била, када би акципијенс који војује против одлуке донесене у корист првога прибавиоца тврдио да је уговор његов ранији. Тада би му се, са пуно разлога, морало допустити да то своје тврђење докаже, у чему ако успе, он отклања од себе дејство одлуке на коју се противник његов био позвао. Јер то питање ко је од њих по времену пречи није било предмет никакве одлуке судске, пошто се у спору који је између траденса и једног од два сукцесивна акципијенса вођен и свршен једино дискутовало о важности правнога посла између њих закљученога. Ту није било речи о правном послу који је траденс могао, односно истога права, са неким другим лицем обавити, нити је о томе могло речи бити, пошто је траденс могао у тој парници дебатовати само о ономе што је са појединцем у истој парници ангажованим свршио, а не и о оном правном послу који је са неким другим закључио, па ма овај посао имао за предмет оно исто право о коме се спор води. Према томе, неће бити ни најмање повреде правила Non bis in idem, ако се допусти једном акципијенсу да доказује, да је уговор његов ранији од уговора акципијенса који се је са траденсом већ парничио. Суд ће имати, у овом другом спору, — између двају сукцесивних прибавилаца једног истог права — да реши сасвим одвојено и ново питање, питање о коме он није судио у првој парници, вођеној између траденса и једног од акципијенса.

«Али ако у спору између два сукцесивна прибавиоца истог права није реч о приоритету датума њихових уговора, ако акципијенс коме се опонира једна одлука судска не одриче да је правни посао који је њоме санкционисан старији по времену од његовога уговора, већ само контестира правну вредност тога посла, тврдећи да он, и ако је ранији, њему ништа не смета — јер се њиме жељени пренос права није могао извршити — онда како се може њему дозволити да и о томе спор води, када је питање о важности или неважности правнога посла, од њега оспореног, већ једном решено у парници између траденса и првога акципијенса, и то решено у корист овога?« *O intervenciji u privatnom pravu*, Str. 21. и 22.. Систем овај, да то додамо овде, води врло опасним последицама по сингуларне следбенике. Јер чим се узме да судска одлука, изречена против ауктора, веже и његовог сингуларног следбеника, то онда значи да је, у спору том одлуком окончаном, ауктор био репрезентант следбеника, да, дакле, за њега ауктор ту није alius, а када се то прими, тада имамо овај резултат: други следбеник, као интервенијент у спору који његов ауктор води са првим прибавиоцем, везан је процедуром протеклом до онога тренутка, када се у спор умешао. Другим речима, он не може више оне приговоре и одбране које је ауктор његов пропустио употребити истаћи, исто онако као што то не би могао ни прост поверилац. (Осим случаја malae fidei). И тако је интервенијент доведен у безизлазан положај. С једне стране, као што видимо, везан је прошлошћу; с друге стране будућност, то јест exceptio rei inter alios iudicatae, одриче му се, јер се не сматра као треће лице према своме ауктору. И ако у оном времену од мешања до краја парнице не би могао изнети какве доказе у своју одбрану, право његово остаје без заштите.

[6]) Случај којим смо се овде бавили интересантан је и са ове тачке гледишта. Он је у исти мах и интервенција из §. 66. и из §. 65. грађ. суд. пост.. 1°. Интервенијент се представља као једини титулар добра о коме се води спор. Он ово одриче противнику свога ауктора, афирмацијом да га, због неважности уговора, од овога није стекао. Тако исто одриче га и своме ауктору, тврдећи да је овај то добро њему уступио. Другим речима интервенијент се меша зато што „држи да има право на ону ствар, о којој се две парничне стране парниче« (§. 66.). Дакле, главна интервенција. 2°. С друге стране, пак, умешач, да би доказао да противник његовог ауктора није власник спорнога права, мора *стати уз ауктора*, те овоме помоћи да парницу добије, Тек ако се ова добије, може бити говора о његовом праву, умешачевом. Дакле, овде се интервенијент меша као помоћник једног парничара (Streitgenosse): споредна интервенција (§. 65.). За питање о року до кога, у једном оваквом случају, може бити интервенције, гледа се на ову другу карактеристику, то јест сматраће се са ове тачке гледишта, ова интервенција само као споредна.

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ

(1793 — 1869)

III.

Полиција у Србији од 1804. — 1869. год.

(НАСТАВАК) 17

* * *

Важнијих мена у изложеној организацији полицијске власти није било све до 20. децембра 1841. год. када је, указом књежевим, полицијско одељење *управитељства вароши Београда* одвојено сасвим од општине београдске, и стављено непосредно под „*правитељство*“ као „*Правитељствена месна Полицијска Власт*“, а његови чиновници, који су до овог указа примали плату из општинских прихода, преведени на државни буџет.

Особље Управе града Београда у ово време састојало се из *управњика*, два *полицаја*, једног *писара*, четири *квартальника*, једног *буљукбаше* и једанаест *јандура*.

У овом међувремену издата су ова законска наређења:

1. *Устројење судова окружни* од 26. јануара 1840;

2. *Указ о забрани ловљења корисне дивљачи* од 25. марта 1840. год. В№ 640, чије је извршење било изриком стављено у дужност окружним и среским начелницима;

3. *Санитетско-полицајна уредба за карантине и пограничне састанке* од 10 јула 1841;

4. *Уредба о издавању заграничних пасоша* од 5. новембра 1841. год., која у главноме и данас важи, и

5. *Уредба о прелама и селима* од 7. новембра 1841. год., у којој је прописана казна од 3 дана затвора или 10 штапа, за мушкарце који би се ухватили на прелима и селима.

Октобра 22. год. 1843. издат је *закон против нарушитеља јавног мира и поредка*, чији је 13-ти члан гласио:

„Онај, кои се Полицајним наредбама и определенијама, због безбедности, или општега мира и поредка ради учињенима покоравао неби, и на опомену послушати и таковима повиновати се неби хтео, подпада зато под казне затвора од 7 дана до 6 месеци“.

За пресуђивање ових кривица били су надлежни судови.

Маја 19. год. 1845. издата је *уредба о замењивању телесне казне новчаном*, по којој се сваки досуђени штап могао заменити са по једним талиром, но ово само у том случају „*гди Суд признаје да треба на личност осуђеног призренија имати, и да га треба из уваженија његовог пређашњег владања и из призренаја на његово садашње стање од телесне казне поштедити*“.

И *уредба о суђењу цигана* издата је овог истог дана под КВ№ 813. Њом је наређено да и цигани, у случају преступљења, подлеже истим судовима и казнама као и српски грађани, а „*Власт* Арачлије Циганског ограничава се на дужности Полицајне и Финансијелне“. У местима где није било арачлија, дужности ове вршиле су месне полицијске власти.

У току месеца маја (22) ове исте (1845) год., издата је и *уредба о казњењу крадљиваца и лопова* (зборник III-ћи, стр. 48), која, у главноме, наређује:

а. Да се крадљивци за крађе, у вредности преко 10 гроша, предају на суђење окружном суду;

б. Да се крадиљивци кажњавају, сразмерно учињеним кривицама, „*и батинама и робијом у једно исто време*“;

в. Да се, поред овога, осуђују и на новчану казну у корист „*судејске касе*“, која ће износити десети део вредности украдене ствари;

г. Да се јатаци, и сви они који би за крађу знали, а не би власти јавили, казне као и сами кривци, и најзад

д. Да се крадљивци могу на признање „*притегнути строгим аписом и држањем само о лебу и води*“.

Много важнији од ове уредбе, био је *Казнителни закон за погре и крађе* од 26. маја 1847. год. (зборник 4-ти, стр. 28). Свака опасна крађа, без обзира на вредност, као и свако разбојништво, по овом закону кажњавани су *смртном казном*; крађа стоке у вредности преко 10 талира — *мртвом шибом*, а јатаци као и сами крадљивци.

Маја 18. год. 1850., издата је *Полицијска уредба*, која, са извесним изменама и допунама, важи и данас као поступак општинских и полицијских власти за извиђање и пресуђење иступа из III-ће части кривичног законика.

У вези са овом уредбом, издат је под 27. мајом *Казнителни законик за полицајне престуике* у коме су, под именом „*полицајног престуака*“, предвиђени сви садањи иступи из III-ће части кривичног закона.

Почетком 1853. год. (јануара 31), обнародован је *закон о замени телесне казне*, по коме се казна од 25 штапа или 10 *камџија*, у случају болести или „*особитог телесног стања*“, замењивала са 15 дана затвора, а *мртва шиба* или 100 камџија — са 12 год. робије у тешком окову. Пре него што би се осуђено лице подвргло телесној казни, морало се претходно лекарски прегледати.

Први важнији закон после овога, који се тиче нашег предмета, био је закон о новом *Устројењу Управитељства вароши Београда*, који је издат под 18. фебруаром 1860. год. По њему је Београд подељен на шест квартова, који и данас постоје, а сем тога установљена је и једна „жандармска компанија од 129 људи са 15 коњаника за одправљање полицајне и ради подпомагања и извршивања експедиционе службе“.

Данашњи *Казнени Законик* издат је 29. марта ове исте год.. а под 11. јулом обнародовано је ново *Устројство управе Београда*, које и данас важи.

Марта 10. год. 1862. обнородовано је *Устројење централне државне управе у Књажеству Србије* које, у неколико измењено и допуњено, важи и данас[1]).

По овом *Устројењу* у Србији је било 7 министарстава: правде, просвете и црквених послова, иностраних послова, унутрашњих послова, финансија, војно и грађевина[2]).

Одредбе *устројења*, које су се односиле на министарство унутрашњих послова, ове су:

„У круг делатности Министарства Унутрашњих Дела спада:

1. брига о поредку, миру, сигурности лица и имања у земљи, куда спада цела полиција сигурности и полиција санитетска; дакле с једне стране надзор над јавним местима, над штампом и над журналистиком и над рђавим људима и друштвима и т. д., с друге стране одклањање свега онога што би опасно било животу и здрављу грађана и њиховом имању, и старање да се земља снабде са свима средствима и заведенијама нужним за живот и здравље, као што су болнице, апотеке, лекари и т. д.;

2. брига о сирочадима и убогима;

3. решавање о примању у српско поданство, у колико законодавно решење неби требало, и о иступању из истог;

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

[1]) Устројењем овим замењено је раније Устројење централног правленија књажеско-сербског од 29. маја 1839. год.

[2]) Министарство Народне Привреде установљено је тек 1882. законом од 21. децембра (зборник 39-ти, стр. 313).

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

(свршетак)

Обичан живот и посматрање показују нам да има општих особених знакова према којима се одликују и карактеришу људи и типови људски. За циљеве и задатке Криминалне Психологије ти општи знаци могу бити од користи.

Friedrich Gerstäcker наглашава на једном месту ово: Човека једног, које и какав је, најбоље можеш познати по томе, како носи свој шешир. Најбоље мерило за одређивање човекове карактеристике јесте његов шешир. Ко свој шешир носи на глави својој право, тај је обично честит, педантан, досадан. Ако неко носи свој шешир наеро, нешто искривљено, то он спада, по свој прилици, у ред врло интересантних и најбољих људи. Такав је човек лаке свести, или је љубазан. Коме шешир стоји на глави јако наерено, то се може закључити да је тај човек, који шешир тако носи, лакомислен, ветропираст, да је изазивач или какво дрско створење. Онај ко свој шешир носи завађено, показује тим своју безбрижност нешто ћудљивости, немарност према свему, а и човека који се радо задужује. И што ко завађеније на темену носи свој шешир у толико су ови општи знаци јачи и извеснији. Ко је шешир набио на очи и поклопио њим чело, тај обично јесте какво гунђало, суморан је, туробан и замишљен. По себи се разуме да ово закључивање није апсолутно тачно, али у њему има велики део истинитости. Има људи који одређују карактер појединих људи из тога како ко носи и држи своју обућу, а неки чак и распознају или траже да распознају опште особине људи по ношењу и употребљивању кишобрана. Позната ће бити она ствар како је мајка саветовала сина при тражењу девојке за жену да пази како једе сир девојка коју је рад да запроси: расипачица одсеца дебео слој коре око сира, циција и не скида никако кору, него га једе неочишћено, а права кућаница лепо осече танко кору и не једе облапорно.

Грос наводи овај пример, који служи за карактеристику и обележје општих особина човекових: У једном пространом врту зидари су зидали једну велику зграду. Увече, кад оставе посао, они ограде улаз у зграду, ставе две граде а прикрију две три даске попречне. Наскоро дођу деца и ту стану играти и трчати. Требало је да се та преграда пређе. И свако дете том приликом показало је опште особине и одлуке свога будућег карактера. Један дечко похита пре свију и прескочи брзо и лако ограду — тај ће и у животу брзо и лако гледати да иде. Други приђе полако огради лагано се поче качити на попречне даске и опрезно се спусти на другу страну — тај ће, по свој прилици, и у животу ступати најпре лагано, опрезно, смотрено, сигурно. Трећи негледуш скочи и паде назад — тај показује знаке бесциљног, несмишљеног поступања. Четврти пође енергично, заста код ограде и онда се погури, потрбушке леже и провуче се испод ње — понизан, коленоприклон тип, који ће повијајући се и подличећи ићи напред у животу. За овим наиђе пети: он скочи, али паде назад; скочи још једном, па и трећи пут и најзад нађе се на другој страни ограде — тај ће, по тим знацима судећи, и у животу показивати вољу и енергију, нестрашљивост и храбру издржљивост у тешкоћама и неће пропасти. Најзад наиђе последњи јуришећи и одвајајући даске што су биле за гредице приковане и пређе на другу страну — тај гази све препоне; руши пред собом све препреке и отвара сам себи пут у животу. То су они, које ми доцније називамо величинама.

Нема сумње нико паметан не може казати да се из ових и оваких посматрања могу изводити апсолутно тачни закључци; али је ван сваке сумње да у оваким појавама, при брижљивом проматрању њихову, могу да се умотре неколике карактеристичне душевне особине људске. Аналогије овде има велике и истинитости. Све ове и оваке појаве нису неминовни и једини карактеристични знаци, али они могу приближно да нам изнесу истину. Најважније је да се умотре најважније и најкарактеристичније душевне одлике. А за криминалисту је то један од најважнијих захтева, нарочито кад се има на уму да је свако дело производ или последица свију особина самога извршиоца. Дело учињено и карактер онога који га је извео, јесу корелатни појмови, али се ипак, из самога дела никад не може карактер да позна. Лист говори на једном месту: „Злочинство је дело које происходи из физиолошки основане психе самога злочинца и спољних околности, које га окружују". Свако дело, (злочинство на пример) може се замислити и појмити, ако се с њим у исто време доведе у везу и сам карактер учиниоца дела. Извесан карактер има склоности за извесно дело. Hippel то овако каже: „Ко хоће кога човека да позна, тај мора познати прво његове жеље". А Шопенхауер тврди да из онога што ми радимо и чинимо, само сазнајемо шта смо. А међутим досад су се криминалисте ретко интересовали тим, а баш се у злочиним делима испољава сам злочинац најбоље и сва његова прошлост.

На овом се месту ваља дотаћи и човекових задовољстава. Сваки човек има до извесног степена потребу за ма каквим задовољењем или задовољством. То лежи у природи човековој да се не осећа као каква машина; он мора имати ма каквих задовољстава. Наравно то се разуме у најширем значењу те речи, јер неко налази задовољства да буде са свим повучен од света и људи, а други налази задовољства у непрестаној промени и новим доживљајима. Немогућно је не познавати човека, кад се зна каким се задовољствима даје. Из тих задовољстава се најбоље могу да познаду и његове тежње као и његови прохтеви и воља, његово умење и осећање, његово знање и тежење, укратко његов душевни живот. А најбоље се познаје човеков карактер по томе како неко савлађује сметње и тешкоће да би се достао свога задовољства. Криминалиста мора сматрати за апсолутно тачне речи Томаса Кемписа, чувеног писца дела „Подражавања Христу:" Occasiones hominem fragilem non faciuut, sed, qualis sit, ostendunt", што ће рећи: околности или неприлике не чине човека лабавим и слабим, него показују какав је он. Прилика, искушење приближава се човеку безброј пута; она је за њега највећа опасност и како се човек према тим приликама, у којима долази у искушење понаша, то показује потпуно каквог је карактера.

Из ових посматрања ми не можемо апсолутно тачне закључке да утврђујемо, него тек приближне. Ми не можемо из злочинства самога проматрајући га, закључивати и о злочинцу; ми морамо још обратити пажњу и на главне моменте његовог бића и његовог душевног живота, у колико је то више могућно.

Још је много и других момената према којима и из којих нам је могућно да изводимо опште особине каквога човека. На првом месту потребно је најбоље себе познати. Познавање самога себе ствара и изазива јако сумњу према другима а ко другима не верује олако тај је сигуран да се неће често преварити.

Необично је важно и карактеристично за сваког човека како се понаша према својим обећањима и како их сам сматра. Није овде реч о држању или неодржању обећања; јер о том нико и не сумња да частан човек одржава своју реч, а неваљалац не одржава, него је овде реч о начину, како један човек своје обећање испуњава и пут, као и мера којом он то врши. Врло згодно вели Ла Рашфуко „Ми обећавамо према мери наших нада, а испуњавамо обећања према мери наших страховања".

Поред овога горе наведенога криминалиста има да проучава и стил, рукопис духа појединаца. У чему се састоји стил једног човека, не може се тачно обележити. Ван сваке је сумње да се у стилу једног човека испољава и изражава његово образовање, васпитање, разум; а пред овога ту се огледају и друге особине човекове: мекоћа или тврдоћа карактера, доброхудност или суровост или неодлучност, челичност или слаботиња, искреност или подмуклост и сто других особина.

Исто тако су од врло велике важности понеке мале, незнатне, привидно и на први мах са свим споредне особине и навике. Број тих навика је врло велики, али су оне посве карактеристичне за опште особине човекове. На пример за некога се вели: тај никад не долази доцкан, или: овај не заборавља лако; или: тај има увек при себи у џепу једну писаљку или нож; овај је стално намирисан, овај је вазда чист; тај се носи немарно — из тих појединих особина и навика могу се изводити карактеристике о душевном бићу човека, кога посматрамо. Те појединачне особине и навике врло су значајне за процену човека и његовог бића. Сељак један, сведочећи пред судом противу једнога убице дрводеље рекао је за њега да исти никада није имао добар алат. И у тој незнатној напомени састојала се у главноме карактеристика општих особина злочинчевих. Тим је ре-

чено боље и више, него што би и најопширнија оптужба могла изнети.

Поред горе изложених општих знакова и особина, којима се човек карактерише, јављају се и специфичне, појединачне особине, које допуњују општи карактер човека. Свака особина једнога човека само је један део, боље рећи један знак или симптом целокупнога бића; она се може појмити, ако се проучи цео комплект особина, које човека карактеришу. Једнострано се појединe особине не треба да проучавају, него добре и зле, пошто се једне на друге наслањају и једне од других зависе. Квалитет као и квантитет какве добре или рђаве особине условљен је свима осталим добрим и рђавим особинама. Доброћудност је извесно постала услед не само ње, него и услед слабости, неодлучности, попустљивости и мекоће, недовољне јачине схватања, погрешних комбинација и непрактичног расуђивања и закључивања. С друге стране дивља суровост почива на неким добрим особинама; њу условљавају и потпомажу чврстина, енергија, свесно и одређено познавање циља, јасно схватање и појимање предмета, здрав егоизам и т. д. Сваки човек је, према томе, резултат своје природе и културе, дакле производ безбројних појединачних момената. Број тих појединачних знакова је врло велики и не може бити опредељен, као ни утицај њихов.

Има једна општа особина, која сваког човека нарочито карактерише: нико се не показује потпуно онако, какав је он. Сваки гледа и тражи да о себи ствара слику и мишљење, како би желио да се о њему има. Један човек пред другим, пред друштвом никад није потпуно онакав какав је у ствари. Нико, на пример, не устеже се, да се у присуству животиња покаже какав је. Злочинац се никад не плаши нити устеже да изврши злочин у присуству какве животиње. Али пред човеком је безусловно другачији.

Не треба заборавити да поменуте особине у главноме опредељују злочинца у извршењу свога дела. Сваки злочинац има пред собом привидне мотиве, који га кураже и наводе да злочин изврши. За свако злочино дело, било оно најгрозније убиство или прост, незнатан преступ, постоји буди какав мотив који руководи, који изазива и гони на извршење самога дела, као што постоји и разлог тобожњи, који га образложава и правда. Треба само пажљиво пратити поједине исказе преступника на какав начин правдају своја дела и какве мотиве износе у одбрану своју. У кратко рећи, злочинац и преступник, наводећи своје мотиве, који су их руководили на дело, имају пред собом смер да своје дело оправдају. Врло су различити мотиви преступника и злочинаца; у основи они су сви лажни или погрешно срачуњени. Има случајева где и најкрволочнији убилац тражи мотиве за оправдање. Лопов је обио браву и похарао нечији дом, јер је био у нужди; проститутка је украла од господина златан сат, јер јој се веома свидео; ненаравник је обешчастио дете јер та је оно завело; жена је отровала свога мужа, јер је хтела и желела да се привенча са својим љубазником и тако даље. У самој ствари то су привидни мотиви и они сами собом отпадају, јер они ни у ком случају не могу злочин ни преступ ни уколико да оправдају, нити да га олакшају.

М. Павловић.

ПОУКЕ И УПУТИ

Чиновнику, који је, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпуштен из државне службе с тим, да му се, на име издржавања, даје до 30% његове плате, доцније, при стављању у пенсију, имају се и те године рачунати за пенсију.

Указом од 16. марта 1905. године, Б. М., секретар начелства округа рудничког, стављен је у стање покоја, с пенсијом, која му припада по годинама службе.

Кад се пенсионисани Б. М. обратио Главној Контроли молбом, уз коју је приложио и уверење Министарства Унутрашњих дела од 1. априла 1905. године П№ 7512, тражећи, да му се регулише пенсија Главна Контрола увидела је из тог уверења:

1. да је пенсионисани Б. М. провео под указом од 21. јануара 1889. године до 27. јануара 1897. године (кога је дана, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпуштен из државне службе) свега *8. година и 6. дана*;

2. да је поново враћен у службу указом од 1. априла 1897. године и служио до 24. новембра исте 1897. године, кога је дана отпуштен из државне службе, на основу § 76. зак о чиновницима грађанског реда, но с тим, да му се, на име издржавања, издаје 30% од његове плате, — провевши у том делу службовања свега *7. месеци и 23. дана*, и

3. да је поново враћен указом од 17. маја 1901. године, и служио до 16. марта 1905. године, када је пенсионисан, — свега *3. године, 9. месеци и 29. дана.*

Налазећи, да се пенсионисаном Б. М. не може рачунати за пенсију прво и друго његово службовање, *које скупа износи 8. година, 7. месеци и 29. дана*, с тога, што се, по законодавном објашњењу од 24. октобра 1870. године (Збор. 22. стр. 122.; Збор. 18. стр. 1., и пречишћени Зборник ст. 88.), којим су допуњени §§ 73. и 76. закона о чиновницима грађанског реда од 1864. године, чиновнику, који није још задобио право на пенсију, па се из ове отпусти са државном помоћи, — где долази и издржавање до 30. процента његове плате, — не рачуна за пенсију у године службе и оно време прве његове службе, — Главна Контрола, на основу тач. 12. чл. 144. Устава, тач. 1. и 5. закона о уређењу Државног Савета, и чл. 48. под I., као и чл. 51. закона о пословном реду у Државном Савету, изјавила је жалбу Државном Савету противу поменутог указа, којим је Б. М. стављен у пенсију, и молила Савет, да указ. као неправилан, поништи, пошто је, стављањем Б. М. у пенсију, противно § 71. закона о чиновницима грађанског реда, повређен државни материјални интерес у корист пенсионисаног Б. М.

Државни Савет нашао је, да је указ правилан, па је одлуком од 27. маја 1905. године № 3492. одбацио жалбу као неумесну, са ових разлога:

Према објашњењу, оштампаном уз § 73. закона о чиновницима грађанског реда: »чиновнику, кога правитељство, на основу § 76. поменутог закона, отпусти из државне службе, те, том приликом, за *доондашње* време своје службе, добије једанпут за свагда, из државне касе новчану накнаду, ма под којим именом. неће се рачунати за пенсију у године службе и оно време прве његове службе, за које је, једанпут за свагда, новчану накнаду из државне касе већ добио«. Овде није тај случај, јер жалитељу, као што се из акта види, није дата једном за свагда новчана накнада, већ је указом од 27. новембра 1897. године П№ 8172., на основу § 76. зак. о чиновницима грађанског реда, отпуштен из државне службе, с тим, да му се, на име издржавања, издаје 30% од његове плате, коју је имао као секретар начелства округа тимочког.

Примање годишњег издржавања, у смислу § 76. зак о чиновницима грађ. реда, и новчана накнада, која се може издати чиновнику једанпут за свагда, у смислу § 73. истог закона, нису два индентична облика накнаде, те да би се објашњење, оштампано уз § 73. поменутог закона, могло применити и у случају отпуштања чиновника на основу § 76. закона о чиновницима грађ. реда, са правом уживања годишњег издржавања до 30. процента њихове плате.

М. В.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖЕСЕ

Франца Шена, фабричког радника из Чачка, тражи начелство округа чачанског. Он је побегао од свога газде Јована Иветића, фарбара из Чачка, одневши један пар новог одела, које му је газда купио, и изузевши у напред на име зараде 70 динара. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Францом трагају и у случају проналаска стражарно га упуте начелству округа чачанског с позивом на Бр. 7063.

Непознати крадљивац, увукао се ноћу између 5. и 6. тек. м-ца у стан Милутина Матића, калфе опанчарског у Младеновцу и покрао му: 1 пар новог грађанског одела од црнога штофа, 1 сребрн ремонтоар џепни сахат са 15 рубина, доста рубља и других ствари у вредности 200 динара. Начелник среза космајскога тражи по овом делу **Милосава Миковића**, опанчарског калфу, који је 5. тек. м-ца отишао из Сопота за Младеновац, па га је тада нестало, те је с тога пала сумња да је он извршио ово дело. Милосав је стар 28 год., повисок, добро развијен, по лицу роав, плав, бркова малих, плавих. Од одела има на себи гуњ, беле талијанске панталоне, на ногама ципеле и на глави штофани шешир. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да Милосава потраже у својим домаћајима и у случају проналаска спроведу га начелнику среза космајског с позивом на Бр. 9730.

Каримона Дурмишевића из Липовица, среза лесковачког, који је осуђен 30 дана затвора због кријумчарења, тражи начелник среза

лесковачког актом Бр. 8622. Пронађеног треба спровести среској власти АБр. 919.

ПОТЕРЕ

Лазар В. Радојковић, земљоделац из Мирова, среза бољевачког, осумњичен је да је 27. маја тек. год. извршио убиство над Милојем Милановићем, председником општине мировске. Одмах по извршеном убиству Лазара је нестало из села, али га је сутра дан потера наишла у шуми с пушком двоцевком у руци. Лазар је испред потере побегао изгубив шешир у бежању, и до данас није пронађен. Он је стар 23 год., средњег раста, добро развијен, црномањаст, бркова малих црних, косе црне; од

одела има на себи чакшире од црног сукна, антерију сукнену црно-жуту, на ногама опанке са широким каишима, а на глави нову црну шубару, купусног облика, коју је отео од чувара пољског у Никошинцу. На молбу начел. среза бољевачког износимо ову Лазареву фотографију (Лазар је изишао из војске прошле зиме) и позивамо све полицијске и општинске власти да га у својим домашајима најживље потраже и на случај проналаска спроведу среској власти с позивом на Бр. 8735. Нарочита пажња скреће се властима дуж бугарске границе, пошто се сумња да ће Лазар пребећи у Бугарску. АБр. 912.

Карло Фелзнер, родом из Клајнминхена у Горњој Аустрији, трговачки помоћник, а у последње време благајник фирме Е. Грос и комп. у Виндишгарстену у Г. Аустрији, извршио је

проневеру велике суме новаца својој фирми и по том пребегао у Србију. Он је стар 28 година, висок 1·68 м., мршавог лика, слабих и малих бркова, црне косе, на себи носи крупно каирано, затворене боје летње одело, црн мек шешир и ципеле на шнирање. Ономе, ко га ухвати, обећана је награда од 200 круна и 10% од новца који се буде нашао при њему. На молбу Аустро-угарског конзулата у Београду износи се његова фотографија и препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Карлом учине живу потеру и у случају проналаска о томе путем телеграфа известе Управу Београда с позивом на Бр. 19761.

Два непозната зликовца, наоружани револверима и ножевима, напали су 29. пр. м-ца увече на Петра Пауновића из Мане у срезу поречком, овога ватрањем пекли и ножем боли, изнуђавајући му новац, па кад исти нису добили покупили су из куће и однели: две трубе црног сукна, тринаест пари пресних говеђих опанака, једну шарену торбицу и три кгр. сланине. Један од зликоваца био је стар око 25, а други око 20 год. Први је био раста средњег, црномањаст у црним влашким панталонама и кошуљи са рукавима. Преко свог кожуха имао је копоран а на глави црну шубару. Други је био у лицу плав, у влашким панталонама и прслуку од црног сукна и са црном ћурчиском шубаром на глави. Начелник среза поречког депешом Бр. 3834. моли све полицијске власти да ова два зликовца у својим домашајима најживље потраже, и у случају проналаска њему стражарно спроведу.

Дина — Костантин — Апостол Димитријевић, механџија из Пожаревца, решењем начелства округа пожаревачког Бр. 8908. стављен је под кривичну истрагу и у притвор због фалсификата. Дина је у бегству, има 60. год., средњег је раста, добро развијен, иде мало погурено, просед је. Позивају се све полицијске и општинске власти да га у својим домашајима потраже, и пронађеног спроведу поменутом начелству, или Управи Београда с позивом на Бр. 19331.

Драгомир Стефановић — Чумић, коцкар, родом из Крагујевца, извршио је једну опасну крађу у срезу левачком па некуда побегао. Он је стар 18 година, смеђ, косе затворено-плаве, очију зеленкасто-плавих, сувоњав, висок 1·66 м. Од *особених знакова има*: на средини нокта на домалом прсту леве руке белегу од посекотине у облику праве линије,

изнад десне ноздрве има белегу од посекотине у облику праве линије, величине 2 см.; оба палца на ногама повијени су му унутра. Износи се његова фотографија од 4. априла т. г. и препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Драгомиром живо трагају и у случају проналаска стражарно га упуте начелнику среза левачкога с позивом на Бр. 5336.

Ванђа Стојановић, скитачки циганин, родом из Бугарске, који је био под истрагом и у притвору код начелства округа тимочког због опасне крађе, побегао је 5. тек. м-ца испред чувара. Бегунац има 22 год., средњег је раста, добро развијен, очију црних, ћосав је. Нека га све полицијске и општинске власти у својим домашајима живо потраже, и у случају проналаска спроведу поменутом начелству с позивом на депешу Бр. 5295.

Димитрије Стајкуновић, земљоделац из Вратне, који је био у притвору среза брзопаланачког, због разбојништва, ноћу између 1 и 2 тек. м-ца разбио је среску апсану и побегао. Стар је 25 год., средњег раста, добро развијен, црномањаст, у лицу сувоњав, бркова кратких, црних и пуних, сем српског говори и румунски. За одбеглим разбојником наређује се најживље тражење. Пронађеног треба стражарно спровести начелнику среском у Јабуковцу с позивом на депешу Бр. 4673., или Управи града Београда с позивом на Бр. 18246.

Андрија и **Милутин Николићи,** из Плочника у срезу прокупачком, **Јован Јовановић** из Богдановице у срезу тамнавском, и **Јанко** и **Тома Марковићи,** сви цигани скитачи, ухваћени су на Умци у крађи коња, па су приликом потере побегли незнано куда. Андрија је средњег стаса, стар 20 година, у опште црн; Милутин је средњег стаса, стар 40 год., брија се; Јован је средњег стаса, стар 50 година, носи браду; Јанко је средњег стаса, стар 20 година, а Тома такође средњег стаса, стар 35 година. Сви носе на себи половно грађанско одело. Препоручује свима полицијским и општинским властима, да за крадљивцима учине потеру и у случају проналаска спроведу их начелнику среском на Умци с позивом на депешу Бр. 6411.

правца хоризонталног, величине 1 см.; за 3 см. изнад и у десно од корена носа и за 2 см. изнад средине десне обрве има полукружну белегу од посекотине величине 2 см.; за 3 см. изнад средине леве обрве има белегу од убоја, неправилног облика, величине 1 см.; за 1 см.

Штампа Крај. Срп. Државна Штампарија уредник, Душан Б. Алимпић.

БРОЈ 24. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 19. ЈУНА 1905. ГОДИНА 1.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника прве класе среза брзопаланачког, Светислава Јоцића, начелника исте класе среза кључког, по потреби службе;

за начелника друге класе среза подгорског, Ђорђа Димитријевића, начелника исте класе среза моравског, округа нишког, по потреби службе;

за начелника друге класе среза расинског, Љубомира Станковића, начелника исте класе среза посавског, округа ваљевског, по потреби службе;

за начелника треће класе среза посавског, округа ваљевског, Радомира Филиповића, начелника исте класе среза подгорског, по молби;

за начелника треће класе среза беличког, Радивоја Јовановића, начелника исте класе среза посавског, округа београдског, по потреби службе;

за начелника треће класе среза заглавског, Драгољуба Миливојевића, начелника исте класе среза беличког, по потреби службе;

за вршиоца дужности начелника среза кључког, у рангу секретара начелства друге класе, Танасија Божића, вршиоца дужности начелника среза деспотовачког у рангу секретара начелства исте класе, по потреби службе;

за вршиоца дужности начелника среза посавског, округа београдског, у рангу секретара начелства друге класе, Тешмана Николића, вршиоца дужности начелника среза заглавског, у рангу секретара начелства исте класе, по потреби службе;

за вршиоца дужности начелника среза деспотовачког, у рангу секретара начелства друге класе, Косту З. Богдановића, вршиоца дужности начелника среза брзопаланачког, у рангу секретара начелства исте класе, по потреби службе;

за комесара железничке полиције у Београду, у рангу среског писара прве класе, Милана Ј. Анђелковића, писара треће класе Министарства унутрашњих дела;

за писара прве класе среза посавотамнавског, Косту Катића, комесара железничке полиције у Београду, у рангу среског писара прве класе, по потреби службе;

за писара друге класе среза тамнавског, Драгутина Пешића, писара прве класе Управе града Београда, по потреби службе, но без права на путне и селидбене трошкове.

за писара друге класе среза лепеничког, Драгомира Б. Костића, писара исте класе среза зајечарског, по молби;

за писара прве класе Управе града Београда Миленка Живковића, писара друге класе среза посаво-тамнавског, по молби;

за писара четврве класе Министарства унутрашњих дела, Милана Ф. Александрића, писара треће класе, Управе града Београда;

за вршиоца дужности писара среза зајечарског, у рангу писара начелства прве класе, Николу Милосављевића, вршиоца дужности писара среза лепеничког, у рангу писара начелства исте класе, по потреби службе;

за писара друге класе Управе града Београда, Живка Лазаревића, вршиоца дужности писара среза тамнавског, у рангу писара начелства прве класе, по молби;

за писара друге класе начелства округа пожаревачког, Владимира Ст. Јовановића, писара исте класе начелства округа моравског, по молби, и

за писара друге класе начелства округа моравског, Ђорђа Д. Павловића, писара исте класе начелства округа пожаревачког, по молби, — све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 10. јуна 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Коста Петковић, начелник прве класе среза расинског, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, стаби у пенсију, која му по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 11. јуна 1905. г. у Београду

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, решено је:

да се Радивоју Јовановићу, начелнику треће класе среза беличког; и

Драгутину Пешићу, писару друге класе среза тамнавског, уважи оставка, коју су поднели на државну службу.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 14. јуна 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, решено је, да се:

Драгољубу Миливојевићу, начелнику треће класе среза заглавског, уважи оставка коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 16. јуна 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Радош Пауновић, писар прве класе среза врачарског, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 16. јуна 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Мини-

старског Савета, Министра унутрашњих дела, одобрено је решење Државног Савета од 3. јуна 1905. године. Бр. 4061. које гласи:

„Одобрава се Министру унутрашњих дела да на оправку ограде алексиначке окружне болнице, по ревидисаном и надлежно одобреном предрачуну начелства по Г.Бр. 478|905. год. може утрошити 1149·97 дин. и овај издатак ставити на терет партије Бр. 168|1. буџета санитетског ове 1905. год. предвиђене на оправке и доправке болница и болничких зграда".

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 14. јуна 1905. год. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

О ПРАВУ СВОЈИНЕ И ПРАВНИМ ОДНОШАЈИМА НА ВОДАМА У СРБИЈИ.

(НАСТАВАК)

74. — Жалба, на време поднесена, има т. зв. *одложно (суспензивно) дејство*, то јест, она *задржава* решење окр. начелства од извршења (чл. 38.) као год и жалба против судске одлуке вишем суду.

Изузетно, пак, жалба *не задржава* од извршења оно решење окружнога начелства, којим се власнику какве грађевине на води, која се *отпочиње* градити или која већ *постоји*, *наређује*: да исто одмах *уклони*, *преиначи* или да и целу грађевину *сруши*, ако је то потребно, да се извесна опасност по јавни интерес што пре отклони, па би одлагање извршења тога решења очевидно било опасно.

75. — Министрово решење *није*, по нашем мишљењу, у сваком случају одмах *извршно*, и ако се то изриком вели у члану 37. зак. о водама. Јер, по тач. 6. чл. 144. Устава од 1903. год., Државни је Савет овлашћен да решава о жалбама против *министарских решења у свима спорним административним питањима*; па то наређење, као *доцније*, а у вези с чл. 202. Устава, по коме сви *ранији* закони (односно и *поједини* прописи ранијих закона) *не важе* у *колико* су *противни* Уставу, — потире чл. 37., у колико он спречава жалбу Државном Савету против оног министровог решења, које се тиче административног спора, јер таквога спора може бити и по закону о водама.

За појам административнога спора потребно је пак, уопште да постоје ова три услова: 1) да постоји какав *акт управне власти*, којим ова силом свога ауторитета што коме лично *наређује* или *забрањује*, 2) да се тим актом, који је противан каквом закону или уредби, коме вређа какво *стечено право*, а не само просто неки интерес, и 3) да је та *повреда* стеченога права *непосредна последица* тога акта управне власти, против кога се устаје и жалбом тражи помоћ од више управне власти.

И тако, кад се у каквом питању о употреби воде стеку ова три услова, онда има административна спора, па следствено има места жалби и Државном Савету против министровог решења, које је у том спору донето.

76. — Поступак овај полицијске власти при давању одобрења за подизање какве нове грађевине на води важи у свему и за случај, кад се одобрење тражи да се каква грађевина на води, која већ постоји, *преиначи* т. ј. поправи или преправи.

77. — Кад решење, којим се *даје одобрење* молиоцу да нову грађевину на води подигне или да ону, која већ постоји, преправи, постане *извршно*, окружно начелство издаје му *уверење* да ту грађевину може подићи или преправити (чл. 39.)

У том уверењу треба назначити: *чему* је одобрена грађевина *намењена; количину, начин* и *остале услове* употребе воде; *највећу* допуштену *висину* воде или допуштену *низину* воде, ако је власник грађевине дужан одржавати воду на одређеној висини, и најпосле, *рок*, за који се одобрена грађевина има *подићи* и *прорадити*, с назначењем да ће се то право изгубити, ако се грађевина у остављеном року не подигне и не проради или се не преиначи (чл. 18. и 22.).

78. — *Рок* за подизање и преиначавање грађевина на води може бити одређен најдуже до *три године*. При одређивању тога рока окр. начелство треба да има у виду *величину* грађевине и *друге околности* у сваком поједином случају (чл. 18.) те да одреди толики рок, у којем је, обзиром на све то, доиста могуће грађевину подићи или преиначити.

Из оправданих разлога тај се рок може на захтев молиоца и продужити.

79. — *Највећа* допуштена *висина* воде, односно допуштена *низина* воде, мора се на грађевини означити каквом *сталном мером*. Ближе о тој мери и о постављању исте види *Упутства*, која је о томе прописао министар грађевина под 14. Фебруаром 1879. год. Г№ 426.

80. — **Такса.** — За свако одобрење да се *нова* грађевина на води може подићи плаћа се држави такса од 50. до 250. динара, према *величини* и *важности* одобрене грађевине, а за одобрење да се каква грађевина на води *преиначи*, од 25. до 250. динара, ако то преиначење условљава *већу* употребу воде од досадање.

81. — **Надзор над грађевинама на води.** — Све грађевине на води, за које је потребно одобрење власти да се могу подићи или преиначити, стоје под *врховним надзором* окружнога начелства (чл. 40.).

А *непосредни надзор* над тим грађевинама води *местна полицијска власт*, и она зато може, у преком случају, наредити: да се на каквој грађевини на води одмах изврши оно, што би било потребно у интересу *јавне безбедности*; па ако власник грађевина не би ту наредбу у остављеном му року извршио, местна полицијска власт може наредити: да се то, што је потребно, *на трошак непослушнога власника* изврши. А где није опасност за јавну безбедност у *одлагању* извршења онога, што месна полицијска власт за потребно нађе да се учини, известиће окружно начелство, па ће оно, ако предлог усвоји, наредити шта треба власнику грађевине (чл. 41.)

82. — У *новој* или *преиначеној* грађевини, за коју је потребно одобрење дато, *не сме* рад *отпочети* пре, него што се Начелство извести и од њега добије *допуштење* да грађевина може прорадити. Пре тога начелство ће, у року од 30. дана, од кад је извештено, наредити да се *стручно* грађевина прегледа ради уверења да ли је грађевина подигнута или преиначена по условима, који су обележени у одобрењу за подизање или преиначењу исте, па ако би било каквих недостатака или отступања од тих услова, наредиће да се то допуни и исправи, па тек тада издати одобрење да грађевина може прерадити (чл. 40.).

83. — Власник одобрене грађевине на води дужан је исту *одржавати* у оном стању, у којем је она стручним прегледом као исправна утврђена. Ако би се у току времена, што самовољно предругојачило или би се што пореметило, власт, а и на захтев онога коме се због тога каква штета наноси, може наредити преглед и извиђај, па ако што неисправно нађе, наредити да се поправи што треба, оставивши за то потребан рок, па ако по истеку тога рока не буде извршено што је наређено, власт ће наредити, да се о трошку непослушнога власника то изврши (чл. 21.). Трошкове око тога

прегледа и извиђаја грађевине сноси власник, ако је он за неисправност грађевине крив, иначе онај трећи, који је својим неоснованим наводима тај преглед и утицај изазвао. А ако су обојица криви, онда ће по *сразмери* своје кривице те трошкове сносити. Ко ће и у колико те трошкове сносити односно другоме накнадити, решиће начелство при решавању главне ствари (чл.42.).

84. — **Књига (протокол) грађевина на води.** — Код сваког окружног начелства треба да постоји *особена књига*, у коју треба да су уписане *сва права употребе јавних вода*, односно и *све грађевине на водама* у округу, за која су права или за које су грађевине издана потребна *одобрења* или *повластице*, заједно са свим *потребним подацима* (о месту, количини и начину употребе воде), те да се из ње може свако уверити о ономе, што му је потребно да зна (чл. 44. и 45.). Министар унутрашњих дела је прописао *форму* и начин *вођења* те књиге (чл. 46.) расписом својим од 1. марта 1879. П№ 1564. (зб. 34. стр. 236.).

(свршиће се)

Андра Ђорђевић

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ
(1793 — 1869)

III.
Полиција у Србији од 1804. — 1869. год.

(свршетак) 18

4. управа свима заведенијама јавног доброчинства;

5. извршење закона о сазивању народне скупштине;

6. претходне мере за регрутовање народне и стојеће војске;

7. у опште сва она старања, која нису нарочито другом ком министарству у дужност придана, а (по) природи задатка овог министарства њему би припадала«.

Дужности министарства полиције, које су *устројењем* од 1839. год. биле подељене на *полицајно-економическе, карантиско-санитетске* и *војне*, овим новим устројством постале су много одређеније, а у неколико и потпуније.

Надзор над штампом, ствар је с којом се први пут сусрећемо у делокругу министарства унутрашњих послова, а брига о сиромасима и убогима, која је тренутно била уврштена у задатак министарства полиције 1835. год., поново је и потпуно оправдано нашла места и у овом устројству, које и данас важи.

Значајно је још и то, да се и у самом устројству чини разлика између полиције сигурности и санитетске полиције.

Од важнијих закона, који су издати до краја овог периода, нас се поглавито тиче *закон о ареком суду* за *ајдуковања, разбојништва, јавна насиља* и *крађе*. Закон овај издат је 24. априла 1863. год., а важио је за округе: ужички, чачански и руднички, и срезове: јасенички и гружански округа крагујевачког, колубарски и космајски округа београдског и колубарски и подгорски округа ваљевског.

Потреба и последице овог закона, као и опште стање сигурности земље овога времена, виде се најбоље из нижеизложених редака министра унутрашњих дела, које је изговорио на седници скупштинској од 21. августа 1864. године:

„Но чим се поврати редовно стање у земљи (после бомбардовања Београда), одма се почеше појављивати и лоповлуци, и зла дела лопова и ајдука врло учесташе и преотеше ма, при свем томе, што су власти од своје стране чиниле све, да се овоме учини крај. Особито у окружијама ужичком, чачанском и рудничком, и у неким крајевима окружија крагујевачког, београдског и ваљевског догађају се чести лоповлуци и појављиваху се ајдуци, доводећи у опасност живот и имање путника и житељства.

Његова Светлост сазнавајући за оваково стање, најнеповољније беше дирнута таковим гласовима, и рада пронаћи начин, да се томе доскочи, и на пут стане, изволело је послати у народ државне саветнике г. г. Ђорђа Миловановића, Данила Стефановића и Ђорђа Ценића, да провиде и са окружним началницима изнађу, какве би се мере против ти зала дале употребити. Изаслани државни саветници брижљиво испитиваху стање земље, особито у погледу лоповлука и ајдуковања; и донеше собом у народу црпљено сазнање онаково исто, као што су и власти полицајне уверавале, да обичне мере никако нису довољне, да изтребе зла, која тако силно учесташе. Према томе дакле, само су необичне и ванредне мере могле се показати за нешто успешне.

Тако се опет показа потреба, да се гдекои прописи закона пооштре; и то је учињено у новим изменама и допунама казнителног законика. Особито као полезно морамо сматрати полицајни надзор, који ће лоповима јако отешчати прилику, да се крађи одају. За сад нису још подпуне одовуд помоћи, јер је закон издан 20 марта 1863 године, но имамо надежду, да ће ова наређења све више успешно дејствовати. У исто скоро време издато је још једно наређење од велике важности. Као што се зна, полицајне власти имају дужност изтраживати злочинства, ватати кривце и узимати ји на испит. По постојећем правилу полицајном влашћу испитани кривци подвргавају се код суда новом испиту. Лопови, ајдуци и други људи, који су огрезли у неваљаствима, врло су често порицали код суда оно, што су код полицајне власти признавали. По до ондашњим наређењима, такво признање, ако је код суда поречено, није имало важности, и често су на тај начин највећи злочинци остајали без заслужене казне. Да се тој незгоди помогне, издата је наредба, по којој учињено по прописима пред полицајном влашћу признање кривца, остаје пуноважно; а суд неузима у призреније доцније просто порицање, осим ако кривац оно своје признање с довољним основима буде оповргнути могао.

Све ове мере обрицале су умалење лоповлука за унапредак; али међутим је показивало се зло, које је требало одма сатрти. Тако убиства, ајдуковања, лоповлуци и паљевине, у именованим крајевима нашег отечества, као што је наведено, преотеше ма, и безбедност личности и имања дође све већма у опасност. При оваквом стању ствари, било је нужда, да се употребе брзе мере, и зато под 24 априла прошле год., издат је закон, којим је проглашен преки суд у окружијама, рудничком, ужичком и чачанском, и у срезовима јасеничком и гружанском окружија крагујевачког, колубарском и космајском окружија београдског и колубарском и подгорском окружија ваљевског. У овим пределима од неколико ајдучки чета људи су у своим кућама и на путу јавно нападани; пожари и убиства учесташе, јавна насиља и крађе беху обични догађаји. Преки суд је за сва ова злочинства постављен био и наређено је, да исти на брзи начин свако злочино дело изследи, и по законима пресуди, а пресуде су се одма извршавале. Истим законом наређено је, како ваља поступати с онима, који се од казни ослободе само из недостатка доказа, и с онима, на које кметови или полицајна власт основано сумња, да су учинили каково од поменути зли дела. Наређено је при том да се куће подозрителни људи, удаљене од села, могу дићи, и у село преместити, и пооштрене

су казни против они, који неби слушали и тачно извршивали наредбе полицајне власти.

Последице ови издани законодавни мера беху у многом успешније. Неколико ајдучки чета би од то доба разтурено доста ајдука и убица сатрвено, више јатака пронађено и суду спроведено; а многе куће и породице, на које је била основна сумња, да помажу ајдуке и лопове, сасељене су ближе у села. Власти су полицајне на све стране, а особито у поменутим пределима ревностно дејствовале против ајдука, лопова и други зли људи, и придржавале су се расписа мог од 3. маја 1863. П№ 2624 којим сам издао пространо упуство, како имају разумети овај ванредни закон од 24. априла исте године, да неби случајно из непажљивости и невини људи страдали. За кратко време од пет месеци под дејством поменути закона стање се у земљи относно ови зала доста добро поправило, и то у толикој мери, да су поменута злочинства у тим пределима готово нестала. Тај успех учини, да је под 29 октобром те године издато највише решење, којим је укинут преки суд за цело окружије рудничко, и за оне срезове окружија крагујевачког, београдског и ваљевског, за које је био проглашен па је у тим окружијама повратило се редовно стање. Но ако су у поменутим пределима и показали ти ванредни закони повољне успехе, морале су и даље оне мере оставити се у окружијама чачанском и ужичком. Истина и у овим окружијама, а особито у ужичком, учињено је много од стране власти и народа, да се утамане ајдуци и лопови; народ је најсевсрдније помогао власти у дејствовању против лопова, и народни војници поједини места учинише лепе услуге земљи својим садејствовањем против зликоваца; али се опет није постигло све, што се желило. Па се није ни чудити томе, кад се мисли на положај оног предела. Но осим тога има још једна околност, а то је, што ајдуци, убице, лопови и други зли људи, налазе у суседној Турској, куда лако прибегну, безбедно склониште и закриље. Сваки ајдук и лопов, кад га погоне наше власти, и наши људи, стара се докопати границе, пређе у Турску, па ту се склони за време од сваког гоњења; и ту се налази он после у пуној безбедбедности.

Да би се против ајдука и други злочинаца могло дејствовати с повољним успехом још је од преке потребе, да кметови као власт обштинска, охотно потпомажу полицајну власт у званичним предузећима, при истраживању и хватању криваца. Искуством је међутим доказано, и осведочено, да се на многим местима, и то баш онде, где се лоповлуци и ајдуковања најчешће догађају, кметови па и други отлични људи устежу с пуном ревношћу у томе; јер се често догађало, да се хрђави људи изпизме на такове ревностне кметове, па им зањале сено и куће, побију и покраду стоку а чине им и друге штете«.[1])

* * *

Добро познатим уставом од 29. јуна 1869. год. учињен је читав преокрет у нашем државном животу, али је полицијска власт остала, у главноме, недирнута. Што је још веома карактеристично, у овом уставу нема ни једне одредбе, ни једне једите речи, која би се односила на полицију. Обим њене делатности, према овоме, и даље је остао у границама устројства окружних начелстава од 12. маја 1839. *Наставленија* од 8. јуна 1839. и устројства централне државне управе од 10. марта 1862. год.

Противно овој својој непотпуности у односу ка полицијским, па и свима извршним властима у опште, устав од 1869. год. садржи детаљне одредбе о судовима и судским властима, предвиђајући у своме 117. члану и *поротно суђење* за разбојништва, опасне крађе и паљевине.

Ну, и поред свију својих непотпуности и мана, уставу овом не може нико порећи да је, противно рапијим двама уставима, чист од сваких страних утицаја — да је био први и прави српски устав у ослобођеној, али још не потпуно независној Србији. Ово и јесте главни разлог, који нас је руководио, да с њиме завршимо наша излагања о историјском развитку полицијских власти у Београдском Пашалуку и ослобођеној Србији, пошто од његовог постанка па до наше потпуне независности (22-II-1882) нема, као што смо већ поменули, никаквих знатнијих измена у развитку и надлежности полиције.

Дужни смо још констатовати, да се овај развитак, и поред свих рђавих политичких прилика у којима се Србија налазила, поклапа у главноме са општим развитком полиције о коме је реч у уводу овог дела.

Из *локалне* полицијске власти за време Турака, развила се у првом устанку *патријахална* полиција, чији је даљи природни развитак нагло пресечен пропашћу земље и слободе 1813. год.

У почетку другог устанка, дужности полицијских власти идентичне су са дужностима унутрашње државне администрације све до установе судова, после којих и појам о полицији и њеном задатку постаје одређенији.

Уставом од 1835. год. полицији се, поред осталог, ставља у дужност и старање о *културном* и *привредном* напретку народа, док јој се наметнутим турским уставом од 1838. год. дужности детаљишу и своде на *извршну* и *превентивну полицију*.

Најзад је дошло устројство централне државне управе које је, ослобођено страног утицаја, проширило обим полицијске делатности на ред, сигурност лица и имања, здравље, штампу, потпору сиротиње и убогих, управу пошта и телеграфа, а све ово, као што смо видели, уврштивао је и *Блок* у главне дужности полиције овога времена.

Јасно је, према овоме, да је развитак наше полиције до 1869. год. ишао упоредо са развитком друштвеног и државног живота. Не може се на жалост рећи, да је овако било и после 1869. год. Поред неоспорног напретка, који смо ми за последњих 30 год. у свима другим правцима учинили, задатак наше полиције остао је и даље у границама устројства централне државне управе од 1862. год.!!!

Београд, 1904. год.

Д. Ђ. Алимпић

[1]) Протоколи редовне Народне Скупштине за 1864. год., стр. 45—48.

ПОУКЕ И УПУТИ

Један случај из чл. 13. закона о таксама.

П. Ђ. Ј., пенсионар, поднео је 15. децембра 1897 године тужбу лозничком првостепеном суду и тражио осуду извесног дужника. Али како му није било могуће де одмах положи и 218. динара на име спорне таксе, то је, користећи се прописом чл. 13. закона о таксама, положио суду у депозит као гарантију три државна лоза 2% до свршетка спора. Сем тога депоновао је и 13·10 динара на име интереса за једну годину.

После тога упутио је акт суду и известио суд, да је то своје примање наплатио, па, одустајући од поднесене тужбе, молио је суд, да му се дати лозови, који су у депозиту, врате.

По овој молби, суд је нашао: да се свака такса по чл. 5. закона о таксама, мора унапред да плати и да је тужилац депоноване лозове предао као залогу за наплату таксе, која је као таква и прибављена, на основу чл. 13. закона о таксама, пошто је вредност спора већа од 200

динара. С тога је решењем својим од 15. априла 1904. године Бр. 5279., известио тужиоца, да му не може вратити лозове, већ се исти имају да употребе за наплату таксе, која по рачуну износи 218. динара. У исто време суд му је оставио да бира: хоће ли да положи таксу или да се лозови јавном лицитацијом продаду, па ако што претекне да му се врати.

Незадовољан овим решењем, тужилац се обратио жалбом Министру финансија, у којој је, поред осталог, навео: да му суд није могао задржати лозове, пошто нема никаквог решења, да му се лозови приме у залогу до окончања спора, и да ли му се у опште одобрава почек.

Министар Финансија по расмотрењу аката овог предмета, нашао је, да је решење суда правилно, па је жалбу одбацио као неумесну.

По изјављеној жалби, Државни Савет, одлуком од 31. маја 1905. године № 3958. поништио је решење Министра Финансија, као противно закону, са разлога, што је спорна такса накнада за судски рад приликом пресуђивања спора, па кад, у овом случају због одустанка од тужбе, суд није ни улазио у расправу спора, њему и не припада никаква накнада, односно спорна такса.

За расправу питања о атару појединих општина, села, или засеока, није надлежан збор, већ на првом месту полицијска власт, а за тим суд.

По предлогу кмета и пуномоћника села Г....., који је општински одбор одбацио — поновни збор општине М...., 3. новембра 1904. године, решио је, да се имање, које је досада било у атару села К...., и тако и у пописну књигу уведено, упише у исту као својина села Б...., и у атар његов уђе.

Среска власт, користећи се чл. 152. закона о општинама, задржи ову одлуку зборску од извршења, налазећи, да је противна чл. 12. поменутог закона, по коме је, за расправу питања о атару појединих општина, села, или заселака, надлежна једино полицијска власт да решава на првом месту, а за тим суд, но никако не збор. Усвајајући ово решење среске власти, Министар унутрашњих дела, актом својим од 19. новембра 1904. године П№ 32423., послао је предмет Државном Савету на решење.

Државни Савет одлуком од 24. маја 1905. године Бр. 3083. одобрио је решење надзорне власти, налазећи, да исто у свему одговара чл. 152. и 156. закона о општинама. **М. В.**

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ЗЛОЧИНЦИ КАО ПРОНАЛАЗАЧИ

Несумњиво је да казаматски живот са својим принудним мерама има врло јака утицаја на душевно стање и расположење осуђеника. Одузимањем слободе и слободнога кретања, ограничењем рада и навика, поступно се уводи осуђеник у један нов свет и живот, коме се он лако не може да прилагоди, али на који мора да се навикне.

Злочинац у слободи не ради ништа, не занима се никаквим стварним нити корисним радом. Али он у казамату не може и не сме проводити време у нераду, залудњачењу и беспослици. Казамат је у главноме за то, да осуђеник има где навићи се на рад. Велики је, врло велики број злочина, који има своје праизворе и постанак у нераду, у левентовању и беспослици. Тако се управо и спрема један злочинац. Није празна она реч, која говори да не би било ни упола злих дела, као што их има, кад би људи били занети радом, ма и каким послом, који пажњу привлачи. Практична, корисна, а уједно и хумана особина осуђеничког живота и јесте у томе, што се осуђеник налази у сфери силе закона, што мора да живи и ради како закон изискује. И на такав живот и рад он има да се привикне. Наравно, није баш велики број осуђеника, који се свом вољом предаду послу. Злочинац ради у казамату; ал његове су мисли иза оних зидина, преко којих он не може.

Многобројна посматрања злочинца и његовог живота и рада у казаматима утврђују да има међу злочинцима људи, који се најзад помире се судбином и пригрле какав користан посао. Мисао нема окова, нити их може имати. И ако су на ногама каквог злочинца тешка гвожђа, а често и руке у лисицама; и ако је око њега све ограничено — мисао је његова слободна. Стваралачком духу и уму не сметају препоне, као што су тамничне ћелије, железни окови, лисице на рукама.

Чезаре Ломброзо наводи у неколиким својим делима интересантне податке о бављењу и пословима злочинаца у ћелијама или казаматским радионицама. Већина тих радова, што их осуђеници стварају и праве јесу брижљиво чисто и тачно изведени. Многи би се могли поредити и стати напоредо са најсавршенијим радовима фабричке производње.

Чиме се занимају; какву врсту послова највише раде и шта производе злочинци, за време док су на издржавању казне? — У нашим казаматима тај рад њихов није веома разгранат; он је ограничен на тешке пољске радове и на занатску производњу. У ову другу врсту спадају ковачки, качарски, плетарски и њима слични послови, производња разноврсне дрвенарије за домаћу употребу. Разуме се да послови ове врсте зависе од способности самих осуђеника. Али ни у једном од израде тих предмета, они не иду до крајњих граница, то јест нису савршени. Међу тим у другом свету осуђеницима се даје могућност, да се у радовима, које у казамату раде, усаврше што могу више. Осим тога њих не ограничавају у послу. Има злочинаца у казаматима који се баве писањем. Према разним саопштењима из Америке излази да доле, између казаматских зидина, има неколико добрих писаца, који су у казамату свој таленат развили. Најновије вести тврде да су неки злочинци учинили разне изуметке, које су чак и патентирали. Дух проналазачки и стваралачки пробије зидине и ћелије казаматске и избије на површину. Енглеске новине саопштавају да је у последње време један злочинац добио за свој патентирани проналазак 15 хиљада фунти стерлинга, што чини преко 370 хиљада динара. Осуђени је Енглез и зове се Шарл Филер. Овај злочинац, који је прилегао на рад, пронашао је нову, најпрактичнију конструкцију шиваће машине. Филер поднесе свој проналазак на патентирање и њему Енглези понуде горњу суму новаца. Филер је још млад човек, доста интелигентан и у самом казамату помоћу свог изуметка постао имућан човек; а лако има изгледа да ће бити још богатији, јер је његов патенат стекао право у неких тридесет држава. Кад је исти Филер ушао у казамат да издржана казну за своје злочинство, он је био принуђен да се ода једном послу; изабере обућарски занат и ту дође на мисао да упрости и убрза рад око шивења и прошивања обуће.

У осуђеничким заводима сједињених америчких држава кривци имају права да своје знање и умешност своју усаврше и развију до крајњих граница, више него што је то случај у европским државама. Последица тога је да се количина рада и изума у казаматима америчким подиже, и међу осуђеницима налази се све више и више изналазача, који би, да су се раније одали раду, веома користили себи и друштву. Доста је велики број злочинаца по америчким осуђеничким заводима који су постали познати и стекли у јавности леп глас и име чувеног проналазача. Но, ваља знати, да је у Америци допуштено да осуђеници развијају своје знање и умење. Тако је пре извесноога времена један осуђеник пронашао нов изуметак за брже и лакше кретање велоципеда и за тај свој нов изум добио патенат и награду од 20.000 динара. Многе фабрике су одмах откупиле тај патенат и примениле. Пре кратког времена једној великој фабрици машинерија у Питсбургу, у Америци, буде понуђен један нов изуметак, при коме се уштеђивало у раду 25 процената и преко 30 процената трошка. Ту машину је изумео у казамату један злочинац који се зове Ванзон. И он би тим својим проналаском зарадио велику суму новаца, да га није сувише прецењивао и на самртничкој постељи уништи све цртеже и белешке о њему. — Познато је да се и у енглеским казаматима налазе осуђеници, који су пронашли по какав изуметак и патентирали. Злочинцима, који се у казам ту добро владају, допуштено је да усаврше своје способности у раду и на тај начин имају могућности да с успехом раде и на налажењу изуметака разних. Један познати злочинац и фалзификатор, Џон Вилијамс изумео је за хватање и причвршћавање једну справицу, врло згодну и практичну и прода је једном фабриканту, који је патентира и заради на њој силне новце. Други један злочинац, убица Венврајт, за време док није погубљен, пронашао је једну врло практичну машину за чишћење разних предмета, а злочинац Туртел, који

је извршио неколико убистава, изумео је нова вешала, на којима је сам свршио. Много је и много тако разних предмета и направа у казаматима израђено, врло практичних и корисних, који нису нигде патентирани, али, који показују оштроумље осуђеника, као и факат да се у казаматима могу до крајњих граница да развијају дух и способности осуђеника. Вреди на овом месту поменути и интересантни проналазак једног француског злочинца. Он је конструисао од једног дугачког конопца лествице за пењање и спуштање, али тако практичне да превазилазе све досадашње ватрогасне лествице. На крају тога конопца, који је дугачак преко 30 стопа налази се нека закачка, која се одмах за кров прикачи, ма какав кров био. Некаквим врло оштроумним претплетањем тог конопца човек се врло лако може да успење на кров куће и да се спусти доле, без бојазни да ће се стропоштати. Цео је апарат тако прост и мален, да се може у џепу носити. И ако тај изналазак није патентиран, нашли су га код многих осуђеника, да им се за сваки случај нађе при руци.

Сва ова факта доказују да се људске способности могу корисно употребити и у осуђеничким заводима, као и то да људска проницљивост и фантазија може да се развијају и усавршавају само у раду.

М. П.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Фотографија као детектив. — Готово се сваки злочинац ужасава, када се говорећи о њему помиње и фотографија. Он проклиње дан, када је морао бити или се сам фотографисао, јер је тиме створио себи смртног непријатеља своме позиву. Често је и непрекидно обелодањује фотографија и најтајније злочине, а и ствари, које ни једно човечје око није у стању видети и распознати.

Један од најзначајних фалсификатора нашега времена нема сумње да је Рихард Пигот, који се у 1882. години најрадије бавио тиме, што је подражавао документе и рукописе познатога ирскога политичара Шарла Стеварта Парнела, не би ли доказао, како Парнел стоји у тајним везама са људима, који су носили на својој души кривицу за убиство лорда Кавендисха. Ти су документи дошли у сопственост листа „Тајмс“, и изазвали су највећу сензацију, кад су објављени у њему. Пигот је све њих фалсификовао, али сви документи буду фотографисани и тада подвргнути испитивању. Пошто је Пигот прибавио себи оригиналне хартије, које је Парнел заиста писао, он прије своме послу, да их копира, и то метнувши оригинално писмено на прозорско окно, и преносећи плајвазом на горњу чисту хартију оне речи из оригинала, које су му биле потребне, те је тако стварао рукопис Парнелов. Ове је потезе плајваза превлачио доцније мастилом, са свим брижљиво. Фотографске репродукције и увеличавања тих фалсификата показали су линије плајваза и мастила, јер потези плајваза нису били свуда једнако и потпуно превучени мастилом, а сем тога се и мастило на једном месту расплинуло. Пигот је био за време истраге у слободи, побегне за тим у Париз, па одатле у Мадрид, и ту пројури себи куршум кроз главу, кад је полиција разбила врата од његове собе и хтела га притворити. „Тајмс“ је морао доцније платити Парнелу не мање од 5000 фунти стерлинга оштете, и ако је штампао лажне документе у са свим доброј намери.

У једном случају, који се десио 1897. године у Лондону, пружила је фотографија таквог доказа, који је био од велике користи по проналазак злочина. Суд је имао да донесе одлуку у питању, да ли је погрешно мишљење, да је датум на једном документу из јануара месеца 1884. год., заиста преобраћен и направљена од четири цифра пет, или заиста постоји факт да је документат фалсификован. Фотографијом се доказало, да је четири промењено било тек пошто је стајало већ више дана на хартији. Број је био потпуно исписан, те није могло бити ни говора, да га је одмах при самом писању преправио оптужени, као што то он сам тврди. Видели су се потези два потпуна броја, те је окривљени на основу тога био осуђен.

Пре извесног времена фотографија је успела да ослободи од неправде једно невино лице. Једног је дана нађена у Паризу убијена једна жена, и тачним испитивањем њеног одела нађена је на једној њеној руци кратка, седа длака. Фотографисали су ову длаку и сравнили са другом, узетом из браде једног окривљеног. Никаквих сличности код обеју није нађено; боја и структура били су тако различити, да је полиција решила, да се окривљени пусти у слободу.

Кратко време после тога падне сумња на другог једног човека, и он буде такође притворен. И његова коса није се слагала са оном једном длаком, коју је полиција узела за главни кључ у истрази. Стручњаци буду позвати и они сада утврдише, да нађена длака у опште и није људска, већ од каквог маторог, жутог, кратко ошишаног пса. Притворени је имао таквога пса; полиција узе од њега једну длаку фотографиса је и увелича, те тако нађе да се потпуно слаже са оном, која је нађена код оне убијене жене. Изведу по том окривљеногa и он признаде своју кривицу.

Старо искуство, да се мастилом писано име или какав број с помоћу неке киселине избрише или да се уметне други број или знак, није више ни од какве користи по фалсификаторе, пошто фотографија открива све. Оригиналне речи остају још постојане, кад се фотографишу, а и утицаји киселине на горњој површини хартије лако се дају распознати.

Сравњивање крвних зрнаца микроскопом често је већ учинило важне услуге у проналажењу и осуђивању злочинаца. Стручњак може лако да утврди отиске у разлици крвних зрнаца код сисаваца, рептилија или птица. Крв сисаваца међутим разликује се од других само величином зрнаца; па ипак, где то није довољно, фотографија чини добре услуге.

У једном случају убиства у Сид Валесу окривљен је један човек да је убио другога на тај начин, што му је секиром задао једну велику рану. Сав је изглед био, да је он учинио дело, али ипак није било довољно законских основа подозрења, изузимајући то, што је код његове куће нађена једна секира, којом је, према мишљењу медицинских стручњака, могло бити извршено дело. На њој је било и неких попрсканих знакова, а окривљени признаваше још, да су то трагови испрскане крви.

„Једну сам козу убио њоме“, рече он. „Мислите, да не бих очистио секиру, да сам њоме убио човека?“

Пред суд су донесене фотографије козје крви а такође и човечје крви, те се видело, да су крвна зрнца козе знатно мања од зрнаца човечје крви. Крвна зрнца на секири потпуно су се слагала по својој величини са онима човечјим крвним зрнцима; дакле нису била од козје крви. Сопственик секире у том је погледу слагао. Даље је слагао кад је тврдио, да секиру није ни мало чистио. На увеличаној фотографији те секире јасно се и разговетно видело, како је била чишћена, јер су се на горњој површини челика још видели трагови и греботине.

У другом, опет, случају, где је убијен један полицајац по имену Коле, пронађен је убица, неки Орок, на тај начин, што се на ћускији, која је нађена баш поред убијеног, нашла урезана реч „Рок.“ Реч је била са свим овлаш угребана и тако изгизана, да би се само врло јаким микроскопом могла у опште и распознати. Када је то место фотографисано и увеличано, један је сведок познао и умео рећи, да је он сам једног вечера урезао ту реч на ћускији, кад је са убицом седео у једној кафани.

У сличном случају доказала је фотографија невиност једнога човека, који је био окривљен за један тежак злочин. Оптужен је био, да је убио једнога познаника, чије је тело нађено скривено у папрати у једној шуми. Брижљивим претресом на лицу места дела нађена је једна мала кутија за машине, какву је имао окривљени, по изказу многих сведока. Он буде затворен, али одлучно порицаше, да ма што год зна о убиству, а тако је исто изрично одрицао, да је икада имао такву кутију за машине, какву је полиција нашла на месту, где је извршено дело. Он је био јако противан мишљењу сведока, који су тврдили, да су видели, како је он употребљивао исту такву кутију за машине. На поклопцу кутије било је много шара и могло се приметити, да међу њима има и неких слова, баш као да је сопственик кутије покушавао да изгребе своје име. Кутија буде предата једном фотографском стручњаку, који горњу површину фотографише са јаком сенком, те се тако јасно могло прочитати име. Ово није било име окривљеногa, већ другог господина, који је посетио шуму неколико дана пре извршеногa убиства. Кад су му показали кутицу за машине, позна

је он одмах као своју сопственост, те невино осумњичени буду пуштен у слободу. **Д. В. В.**

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Јован Афнен, млинарски радник код Милана Цветковића, млинара у Параћину, украо је 15. т. м-ца своме газди 400 динара и побегао ка Ћуприји, а одатле за Београд или Пожаревац. Јован је висок, стар 36 год., има ретку браду, смеђ је у лицу, у грађанском оделу белом од брашна. Палац на десној руци пресечен му је при врху. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за њиме учине живу потеру и у случају проналаска стражарно га спроведу начелнику среза параћинског с позивом на депешу Бр. 13777.

Живота Стојановић, поткивачки калфа из Петровца, стар 19 год., плав, ћосав, кратко шиша косу, сувоњав, у оделу од шајка, о Ђурђеву дану отишао је из Ваљева незнано куда, пошто је тога дана повређено каменом Новицу Митровића, из Ваљева, који је од те повреде 8. тек. м-ца умро. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Животом изврше најживљу потеру и у случају проналаска стражарно га упуте начелству округа ваљевског с позивом на Бр. 6409.

Ноћу између 2. и 3. тек. м-ца непознати лопови обили су врата на кошари Маринка С. Трајиловића, земљоделца из В. Врбице среза кључког, и из исте однели: две нове сукнене хаљине, један капут од црног сукна, један пар чакшира од белог сукна, два пара нових тканица, 19 аршина белог сукна, 20 аршина платна, једну женску памуклију и два лонца свињске масти у тежини 14 килограма. Скреће се пажња свима полицијским и општинским властима на ову покрађу. АБр. 920

Непознати зликовац је 8. тек. м-ца око 8 часова пре подне напао на Марију, удову Јована Марјановића из Јабуковца, у њеној кући везао је, злостављао и изнудио од ње 51 дин. у новцу, пушку капслару, велики црногорски револвер, две трубе белог и једну трубу црног сукна и две трубе тежињавог платна, па је побегао, оставивши је везану у кући. Зликовац је стар 20—23 године, средњег стаса, добро развијен, црномањаст, малих бркова. Од одела имао је на себи: чакшире и гуњче од црног сукна, тежињаву кошуљу по прсима везену, на глави црну јагњећу шубару и на ногама опанке. Препоручује се свима општинским и полицијским властима, да обрате пажњу како на зликовца тако и на покрадене ствари, и у случају проналаска упуте их начелнику среза брзопаланачкога с позивом на Бр. 4865.

Три непозната злочинца 31. пр. м-ца напали су Димитрија Јанковића, тежака из Брзе Паланке, везали га, тукли и одн ли му 60 аршина бела и 100 црна сукна, 40 аршина сељачких обојака, једне сребрне минђуше, 12 динара у новцу, једну ловачку пушку капслару и један обичан револвер са црним корицама. Сва су три разбојника била нагарављена по лицу и могли су бити стари до 25 година; двојица су средњег стаса, а један висок. Један од ових зликоваца имао је црно сукнено одело и црну шубару јагњећу; други био гуњ и црне чакшире, а трећи црне чакшире и шарен капут. Сва су тројица била наоружани пушкама Пибодијевог система. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да учине потеру за злочинцима и о исходу известе начелника среза брзопаланачкога с позивом на Бр. 4894. — АБр. 957.

Непознати разбојници напали су 8. т. м-ца између 6 и 7 часова у вече на Николу Јордановића, из М. Извора. и то кад је био у својој појати на месту званом «Дело Арнаута.» Нападнути се бранио оружјем из појате и растерао је разбојнике, који нису могли ништа отети. Било их је тројица, један је висок, сувоњав, стар око 35 година, косе црне, бркова кратких и пуних, браду штуцује, а при крају и има више седих длака. Одело му је од сурога сукна, има јелек, црно-суру сукнену шајкачу и куповне опанке; други је средњег стаса, дежмекаст, стар до 30 година, у сукненом суром оделу, са шајкачом и куповним опанцима, смеђе косе, округлог лица, смеђих кратких бркова; трећи је средњег стаса, пунији од другог, стар до 25 година, са штофаним шеширом, имао је на лицу лорфу — маску, која је била црвена, без браде и бркова, око врата имао је белу мараму. Сва тројица су имали пушке «кокинке», о раменима реденике, а трећи је имао и револвер за појасом. Препоручује се свима полиц. и општинским властима да учине потеру за разбојницима и известе о исходу начелника среза бољевачкога с позивом на депешу Бр. 9110.

Марко Нешовановић, родом из Бедине Вароши у окр. чачанском, који је пресудом чачанског првостепеног суда од 16. марта тек. год. Бр. 13840. осуђен на 5 година робије у тешком окову због опасне крађе, извршене Миленку Радојевићу, трг. из Изањице, приликом спровода за београдски казнени завод, а на путу између Чачка и Крагујевца, у близини села Кутлова, побегао је испред спроводника.

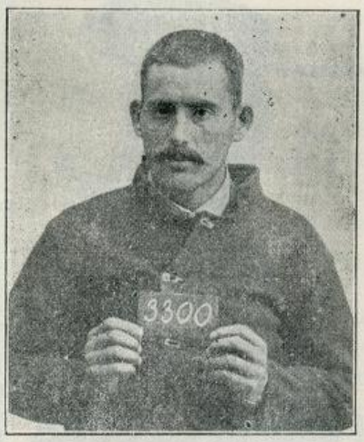

Марко има 35 год., високог је стаса, црномањаст; у год. 1898. био је осуђен од ужичког првостепеног суда на 17 година робије због покушаја убиства, од које је осуде издржао свега 5 год. Позивају се све полицијске и општинске власти да Марка најенергичније потраже и нађеног под сигурном стражом спроведу Управи београдског казненог завода, или начелству округа крагујевачког с позивом на Бр. 12515. У овом циљу износи се и фотографија бегунчева из доба његове прве осуде. У друштву са Марком побегао је и **Милан Цупарић,** родом из Изањице, стар 23 године, омањег раста, плав, који је такође спровођен за казнени завод с њим; на случај проналаска, треба поступити као и са Марком.

Јаков Левенштајн, стар 48 година, омален, грбав, плавих бркова, путује са румунским пасошем Бр. 8410, проневерио је у Крајови 3000 франака и побегао. На молбу Букурешке полиције препоручује се свима полицијским и општ. властима, да на Јакова пазе и у случају проналаска стражарно упуте Управи Београда.

Крађа коња. Милану Талијану, тежаку из Азање, украдена су ноћу између 11. и 12. т. м-ца 1 коњ, 1 кобила и 1 ждребе женско. Коњ је стар 20 година, чисто беле длаке са жигом «возар и товар;» кобила је стара 7 година, врануша, са жигом «товар»; сада је врана, а с јесени мења длаку; ждребе је једногодо, кулачасто, у левој стражњој нози путањасто, грива и реп шишани. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за крадљивцем и покрађом нареде потеру и у случају проналаска упуте их начелнику среза јасеничког у Паланци с позивом на Бр. 12178.

Крађа коња. Непознати лопови украли су ноћу између 30. и 31. пр. месеца једног коња и једну кобилу Светозару Милинчићу из Пожаревца. Коњ је стар 9 година, длаке зелене, висок 149 см., са жигом К. Кобила је стара 7 година, длаке дорастасте, висока 140 см. са истим жигом, а на челу је цветаста. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за лоповима и покрађом живо трагају и у случају проналаска спроведу их начелнику ср. колубарског с позивом на Бр. 6050.

Крађа коња. 2. т. м-ца непознати цигани извршили су крађу два коња са ливаде Аксентија Ерића, земљоделца из Дивача у срезу ваљевском, па су за тим побегли једни путем ка Убу, а други ка Лазаревцу. Један је коњ стар око 9 година, алатаст, а на челу цветаст; други је стар 7 година, длаке сигаво-зелене, а по прсима црне длаке услед амова. Исти цигани поред украдених коња имају и доста других, за које се такође сумња да су крадени. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за крадљивцима и покрађом учине живу потеру и у случају проналаска стражарно их упуте начелству округа ваљевског с позивом на депешу Бр. 6106.

КО ЈЕ ОВО?

7. тек. м-ца напрасно је умрла нека Љубица Н., надничарка на Косанчићевом Венцу Бр. 12. у Београду, у кући г. Јакова Филиповића, чиновника, код кога је чешће одлазила

на рад. Полицијска власт није могла утврдити тачно Љубичину идентичност, нити сазнати има ли кога од фамилије. Она је била стара око 50

година, средњег стаса, у лицу црномањаста. Износи се фотографија њеногa леша и моли се сваки ко би знао што год ближе о Љубици, да то саопшти Управи града Београда с позивом на Бр. 20.014 или уреднишшву «Полицијскога Гласника» с позивом на АБр. 926.

ТРАЖЕ СЕ

Косту Вељковића, агента из Београда, тражи кварт савамалски Управе града Београда, код кога има кривично да одговара. Како се он удаљио незнано куда, препоручује се свима полицијским и општинским властима да потраже у својим домашајима Косту и у случају проналаска стражарно га упуте кварту савамалском с позивом на Бр. 6923.

Јону Николића, тежака из Манастирице у срезу кључком, који је у почетку месеца маја нестао, тражи начелник среза кључкога. Јона је стар 35 година, средњег стаса, црномањаст, на челу има једно удубљење у величини лешника. Моли се сваки онај, ко би што знао о Јони, да о томе извести начелника среза кључког с позивом на Бр. 6590.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Под истрагом и у притвору код кварта теразијскога Управе града Београда због утаје налази се лице, чију слику износимо и које вели да се зове **„Милош Дурузовић“,** кочијаш по занимању, родом из Аустро-Угарске, и да га је 1895. године смедеревски првостепени суд осудио на две године робије због јатаковања.

На молбу кварта теразијског да му се пошаљу подаци о ранијој осуди овог лица, смедеревски првостепени суд, актом својим од 3. тек. м-ца Бр. 16310. одговорио је, да у годинама 1894., 1895. и 1896. није осуђивано ни једно лице под горњим именом.

После оваког одговора кварт се обратио Управи Београдског Казненог Завода и молио за извештај, да ли је «Милош» тамо издржавао досуђену казну, али је и Управа одговорила, да под горњим именом у означено време није било на осуди ни једно такво лице.

Када је за овим «Дурузовић»одведен у Казнени Завод и показан чуварима и старијим осуђеницима, већина од ових потврдили су, да је «Милош» доиста био на робији у год 1895. и да је осуђен са дружином двадесетогодишњег робијаша Милана Стојановића, бив. четкара из Београда.

Услед овога добивена је и «Друзовићу» прочитана пресуда првостепеног смедеревског суда Бр. 2635. од 9. фебруара 1895. год., којом је за 27 кривичних дела (разбојништва, опасне крађе јатаковања, крађе, стоке и т. д.) осуђено око 20 лица, али је он и после овога изјавио, да се не сећа тачно да ли је и он са овом дружином био осуђен, и у исто је доба додао да је његова осуда, и ако је обухваћена том пресудом, била неправедна.

После дугог и дугог објашњења најзад је упитао: «Има ли у тој пресуди, да је ко осуђен на две године робије?» Кад му је одговорено да има и да је то неки Милан Николић из Гроцке, он је одговорио, да ће по свој прилици то он бити, пошто је у том времену живео у Гроцкој, а што се тиче имена **„Милан Николић,“** то је по његовом уверавању погрешно записано, јер је он увек био и остаје «Милош Дурузовић.»

Пошто се из свега изложеног јасно видело, да «Милош» прикрива свој идентитет, то је решењем кварта теразијског од 14. тек. м-ца Бр. 5432. одлучено, да се на основу члана 5 закона за мерење опис и идентификовање криваца подвргне «Милош» мерењу и фотографи-

сању, а у исто време да му се и слика изнесе у «Полицијском Гласнику» и овом приликом умоле све полицијске власти као и сва приватна лица, која би што ближе знала о овоме лицу, да то одмах доставе Антропометријско-Полицијском Одељењу или непосредно кварту теразијском.

«Милош» је родом из Зерање у Аустро-угарској, има 46 година, стаса је средњег, развијености обичне, очију угасито зелених, у десном оку има једну црну пегу, косе и браде смеђе и по мало проседе, чела к ог, леђа носа изломљених са спљоштеним в-хом. Од особених знакова има само једну белегу од посекотине у облику праве линије, правца вертикалног, величине 2 см. на средини потиљка. Поред овога нема два доња секутића.

«Милош» — «Милан» има сада дугачку браду, али није искључена могућност, да је њу пустио по изласку са осуде, да би њоме изменио своју спољашност.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Јован Марков-Марковић, родом из Сенаде у Банату и поданик аустро-гарски, прогнат је на свагда у А-угарску 14. тек. м-ца по пресуди начелства среза колубарског округа београдског од 22. пр. м-ца Бр. 4448. Јован има 36 год., стаса је омаленог, развијености обичне, очију угаситих, косе и браде црне, чела права, носа правилна и широка; од особених знакова има: једну брадавицу у величини пшеничнога зрна

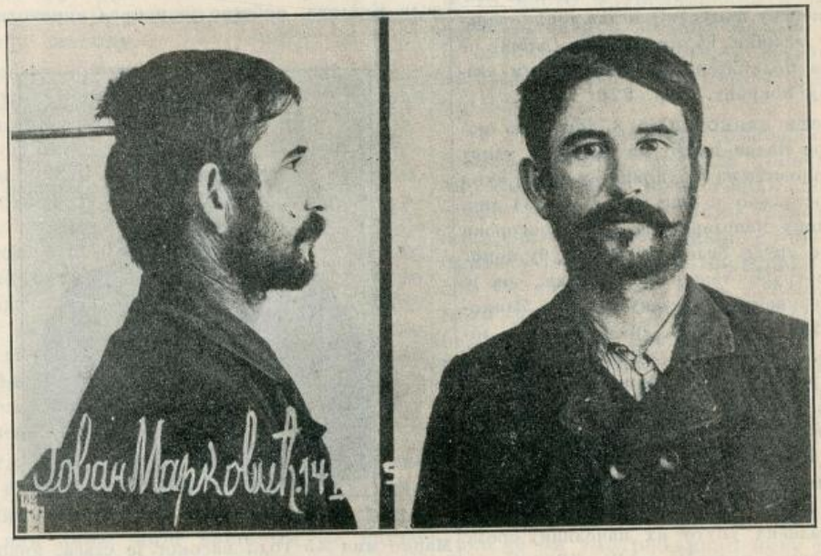

изнад врха грудне кости и једну брадавицу у величини кукурузног зрна за 12 см. испод и у лево од леве сисе. Позивају се све полицијске и општинске власти, а нарочито пограничне, да на повратак Јованов у Србију обрате најстрожу пажњу, а у случају већ извршеног повратка да га казне за повраћај из прогонства и понова прогнају. АБр. 961.

Штампа Крађ. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Јанкићић.

БРОЈ 25. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 26. ЈУНА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника треће класе среза моравског, округа нишког, Димитрија Стевановића, начелника исте класе среза јасеничког, округа крагујевачког, по потреби службе;

за начелника треће класе среза беличког, Душана Николића, писара прве класе среза лесковачког;

за вршиоца дужности начелника среза заглавског, у рангу секретара начелства друге класе, Павла Ђорђевића, вршиоца дужности начелника среза гружанског, у рангу секретара начелства исте класе, по потреби службе;

за вршиоца дужности начелника среза јасеничког, округа крагујевачког, у рангу секретара начелства друге класе, Гргура Бркића, писара прве класе среза параћинског;

за комесара топчидерске полиције, у рангу писара друге класе Управе града Београда, Милорада Тутунџића, писара друге класе Управе града Београда, по потреби службе, и

за писара прве класе Управе града Београда, Вељка Љ. Рамадановића, комесара топчидерске полиције, у рангу писара Управе града Београда прве класе, по потреби службе, — све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 17. јуна 1905. год. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Марко Марковић, лекар среза рађевског, округа подринског, на основу § 69. закона о чиновницима грађанскога реда стави у стање покоја са пензијом, која му по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 17. јуна 1905. год. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Михајло Б. Јовановић, писар прве класе среза кључког, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе.

Према одлуци Државног Савета од 9. јуна 1905. године Бр. 4210, овим се замењује указ од 8. јануара 1905. године, који је оштампан у 7 броју „Српских Новина“ од 11. јануара ове године.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 21. јуна 1905. год. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

О ПРАВУ СВОЈИНЕ И ПРАВНИМ ОДНОШАЈИМА НА ВОДАМА У СРБИЈИ.

(свршетак)

VIII

85. — **Надлежност судске власти.** — У распису министра унутрашњих дела од 1. Марта 1879 год. П.Бр. 1564., у одељку под III., *о будућим (новим) грађевинама* на води, наређује се окружном начелству да сваком приликом, кад год даје одобрење за подизање какве нове грађевине ради употребе воде, обрати пажњу на то, *да не прекорачи власт*, коју му закон о водама даје; па, где би год опазило да *ствар, по својој природи, спада грађанском суду*, особито где се појави *спор о сопствености земље*, на којој се грађевина жели подићи, или се *иначе* истакне *питање*, које у *судску власт* долази, да *упућује стране грађанском суду*, да тамо *претходно* то расправе по основима грађанског законика, по коме начелство не може решавати. И тек, пошто се ствар коначно на судовима сврши, онда ће оно моћи узети у *свој* поступак *тражење дозвољења* по прописима овог закона о водама. Но овим расписом, као ни законом о водама (чл. 29.), није довољно тачно ни потпуно јасно обележена начелна граница надлежности административне и судске власти.

86. — При одређивању те границе надлежности једне и друге власти ваља се руководити тим начелом: да административна власт решава сва питања о употреби вода само и искључиво обзиром на *јавни* или *општи интерес*; а да суд решава она питања о употреби вода, у која је уплетен *приватноправни интерес*. Административна власт, дакле, водећи

надзор над водама и дајући одобрења за употребу воде, мора поштовати *приватна права*, која постоје само на *јавним непловним* и *приватним водама*, јер таквих права нема на јавним пловним водама.

Граница је, дакле, надлежности тих двеју власти у граници између *јавнога* и *приватнога* (или грађанскога) *права*. Јавно право регулише односе појединаца према државноправној заједници, које је он члан; а Приватно Право, пак, односе и интересе појединца као приватног лица према другим приватним лицима. Ови приватно-правни односи деле се у т. зв. *имовно-правне* и *породично-правне* односе, из којих истичу појединa *субјективна овлашћења* или *права*. По томе, дакле, у сваком даном случају, кад искрсне какво спорно питање о употреби воде, односно о подизању или преиначењу какве грађевине на води, треба на то гледати: каква је *правна природа* онога прописа или правне норме, која регулише онај *правни однос*, који је уплетен у оно питање о употреби воде које се покреће и које има да се реши; па, ако је тај правни однос регулисан Приватним Правом (т. ј. Грађанским Закоником) онда је то *приватноправни однос* и спор о истоме има *суд* да реши (н. пр. кад је спор о *својини* онога земљишта на којем молилац одобрења жели подићи грађевину ради употребе воде, или, кад је спор о *службености* на том земљишту или на дотичној води, коју би та грађевина или начин употребе воде поништио и т. д.); а ако пак, спорни правни однос регулише такав закон, који спада у област јавнога права, онда о њему има да реши *административна власт* (н. пр. питање о *општој употреби* јавних вода, кад оно искрсне између два лица, решава полицијска власт а не суд.).

87. — Но између те две правне области, Јавнога и Приватног Права, не може се границе свуда сасвим оштро и одсечно повући, јер се супротност, која међу њима постоји, не истиче свуда и свакад у истој мери, већ има прелаза из једне у другу. Узрок је том прелазу органско схватање целокупног друштвеног и државног живота. Отуда на многе *приватно-правне односе*, као и на *приватна права*, често утиче јавни интерес. Тако н. пр. и само *право својине*, као тип свих приватних права, ограничено је у извесним погледима из обзира на јавни интерес. На кратко, има правних односа у којих је *двојни* правни карактер: приватно правни и јавно-правни. Отуда и случајеви у практичком животу, у којима је уплетен такав правни однос *с двојним* правним карактером, па отуда и могућност да о једној и истој ствари могу решавати и административна и судска власт; али и у том случају, свака од њих решава ту ствар у границама своје надлежности и доноси решење из разних побуда. На прилику, један прибрежни сопственик просипа нечисте материје у реку, која служи селу за пиће, те тиме чини веду нездравом. Тада ће полицијска власт, као једина надлежна, у *општем интересу*, забранити том сопственику да даље не просипа шкодљиве материје у реку. А ако ниже на тој реци постоји каква грађевина или предузеће, за које је потребна чиста вода (н. пр. пранича рубља), онда се сопственику те грађевине или предузећа вређа *приватан интерес*, и онда ће бити *суд* надлежан да одлуком својом забрани оном прибрежном сопственику да даље воду не прља и да плати накнаду за причињену штету том сопственику грађевине или предузећа. Или, један прибрежни сопственик толико воде црпе из реке да село нема довољно воде за домаће потребе а и даљи прибрежни сопственик нема онолико воде, на колико има права (н. пр. за своју воденицу); у овом случају се штети и *јавни* и *приватни* интерес; за заштиту јавног интересе надлежна је полицијска власт, она ће дакле забранити том прибрежном сопственику да не задржава сувише воду, а за заштиту приватног интереса надлежан је суд, који ће, на тужбу доњега прибрежнога сопственика, забранити оном горњем сопственику да даље задржава воду на штету онога, па ако има штете за онога досудиће му и накнаду за исту, ако је тражи.

88. — Из овог начелног ограничења надлежности тих двеју власти, што је само последица начела поделе власти, излази:

а) да судска власт, мора, при решавању приватноправних спорова, који се односе на употребу воде, поштовати *опште* и *посебне наредбе* административне власти, ако нађе да су ове наредбе издане у *границама закона* (чл. 117. Устава) и ако оне штите *јавни интерес*. Нпр. наредба да нико на извесној реци не може подизати брану испод извесне висине, како би се тиме спречила поплава села или града или земаља; или наредба Павлу да своју брану спусти испод досадање висине, пошто она причињава поплаву суседних земаља. И

б) да административна (полицијска власт) дајући одобрење за посебну употребу воде, односно за подизање какве грађевине на води, *не сме вређати извиватна права*. У том случају, кад такво одобрење вређа чије приватно право, у корист приватног лица (молиоца одобрења), суд може, на тужбу онога, чије је приватно право оштећено, наредити да се одобрена грађевина или предузеће *измени* па и *оруши*. Само у *општем интересу* може административна власт наредбом својом *ограничити* или *уништити* приватно право, ако за такву наредбу има ослонца у ком закону; па и тада справедљивост захтева да се за то сужавање или поништење приватног права даде сразмерна накнада (в. случајеве експропријације под бр. VI.)

89. — У циљу, да би се издавањем одобрења појединцима за подизање нових грађевина на води или за преиначавање оних, које већ постоје, спречила могућа повреда туђих приватних права, а тиме и умножавање приватноправних спорова, законодавац и наређује полицијској власти да пре, него што такво одобрење изда, учини кратак извиђај да ли тим одобрењем не би била повређена чија приватна права и да покуша да путем споразума између молиоца одобрења и осталих интересованих лица изравна сукоб њихових интереса и тиме спречи могући спор између њих. Полицијска власт тиме није добила и овлашћење да она тај сукоб својом одлуком расправља. Ако не успе да интересована лица склони на поравнање, онда ће их, у смислу расписа министровог, упутити суду, да тамо тај сукоб расправе, а она ће с давањем одобрења причекати свршетак тога спора.

Андра Ђорђевић

КРИМИНАЛНА СУДСКА ПОЛИЦИЈА

као нарочита установа

Да би у даљим излагањима бити јасни, потребно је, да наговестимо одмах, да мислимо на онај део криминалне полиције, коме је задатак да открива извршена злочина и преступна дела и да проналази и хвата преступнике и злочинце, који су за та дела одговорни, па да их по том, са доказима, у колико су прикупљени, предаје истражној власти. Из оквира овога написа отпада, дакле, не само превентивна полиција у опште, него и сав део репресивне полиције, који не би имао везе са надлежношћу судске власти у примени казненога права. У тако обележеним границама, намера нам је, у главном, да истакнемо важност и умесност начела, да ова врста полиције треба да се организује особено, да се као нарочита установа

издвоји из састава садашње полицијске власти, да самим тим сасвим испадне и из надлежности Министарства Унутрашњих Дела, па да се, као криминална судска полиција, пренесе у надлежност Министарства Правде.

Развијајући ову мисао, као главну, у њеним важнијим начелним странама, ми се нећемо упуштати у детаље, које захтева њена формална организација. Таква дискусија ствари захтева ширу. опсежнију расправу, која би захватила бар сва важнија питања о реорганизацији садашње наше полиције безбедности; а тако пространа тела одвела би сувише далеко, и више би омела, него користила нашој намери, да главну ствар што одређеније истакнемо и што јасније образложимо. Ако и у колико успемо у тој намери, ми смо самим тим учинили доста, да се једновремено схвате и главне основе, на којима би нову организацију криминалне полиције требало извести. У осталом, ближе извођење тога начела ствар је практичне природе и могло би имати разне облике, према томе, шта се за наше прилике сматра као више или мање целисходно, и постоји ли већа или мања фискална могућност, да се то начело слабије или интензивније примени.

Данас је већ потпуно пречишћено питање о томе, да цивилно правосуђе треба да има своју извршну власт. Ово начело у многим културним државама већ је и примењено и добило значајно место у судској организацији. Потреба судске извршне власти и у нас је призната и ако још није задовољена. Међутим, сви су изгледи, да ће се и то скоро учинити, бар с обзиром на озбиљне намере надлежних фактора, који су пре кратког времена нашли израза и у формално спремљеном законском пројекту. Као год што је цивилно правосуђе нашло своју природну допуну у установи нарочите, судске извршне власти, тако и кривично правосуђе тражи своју допуну у установи своје полиције, у установи криминалне судске полиције. Шта више, та је допуна с гледишта јавних интереса још и претежнијег значаја. Јер, с обзиром на далеко већи значај права и интереса, којима је кривично правосуђе намењено као заштита, с обзиром на задаћу тога правосуђа да служи као најинтензивнија законска санкција за целокупни правни поредак и с обзиром на огромни интерес јавног права, да се јавна реч што јаче осигура и заштити од повреда, — захтев о организацији криминалне судске полиције, по својој важности, знатно се истиче изнад захтева о организацији судске извршне власти. И ако је установа судске извршне иласти, по својој задаћи, позвана, да служи примењеном цивилном правосуђу као санкција и да на тај начин обезбеди сав практички значај његових пуноважних одлука, и ако у том облику судска извршна власт има да обезбеди сав правни ефект цивилног правосуђа, и ако је таква задаћа судске извршне власти од врло велике важности за јавни ред, ипак је важнији онај други део јавнога реда, који претпоставља што поузданију заштиту личне и имовне безбедности. Ако правни поредак није у том смислу довољно заштићен, онда је управо беспредметна заштита, коју има цивилно правосуђе у установи судске извршне власти. Какве користи може један грађанин имати отуда, што му је судски „егзекутор“ наплатио извесну тражбину, ако није довољно заштићен у томе, да му добивени новац неће украсти први, који га на сокаку сретне. Овако драстичан пример навели смо само с тога, да би нам излагање било јасније у томе, да је начелно важнија задаћа државе, да заштити јавни ред од кривичних, него од грађанских правних повреда. Само под претпоставком, да постоји довољна заштита у оном правом смислу, може бити речи и о заштити приватних грађанских права. Држава, која у том односу није довољно испунила своју дужност и поред најмодернијих правних и политичких институција, које обележавају њену организацију, може се само с гледишта формалног права сматрати као савремена правна држава; али, она није то и у ствари. Ако су значи принципи државнога права, да је добар јавни ред први и најнепосреднији услов, па да државна власт може с успехом да врши целокупну осталу своју мисију, као законодавна власт онда је већа или мања оскудица тога услова најнепосредније обележје правног и културног ступња, до кога се дотична државна организација издигла. Зато се тако често и толико оправдано и наводи турски државни режим као пример јавнога реда у негативном смислу.

Веома угледан немачки писац Сајдел, расправљајући поједине важније категорије из области државнога права, свом жестином и одређеношћу једног, иначе, смишљеног и одмереног писца, указује на оне дужности државе, као на првостепене, које захтевају поуздан и што јаче загарантован јавни ред, У осталом и лајички претрес ствари био би довољан, па да се разуме, да за једног грађанина нема интимнијег интереса, него што је интерес личне и имовне безбодности; јер на што му сва остала права и користи, ако је изложен сталном ризику личних и и имовних напада, ако су му угрожени живот и својина.

После ових напомена, није потребно нарочито објашњавати, од колике је важности имати добро организовану власт, која је намењена заштити личне и имовне безбедности. Остављајући онај део власти, који у овом односу дејствује као превентивна полиција и држећи се раније истакнутих граница, које смо овом напису одредили, реч је о томе, да ли је онај део криминалне полиције, који је намењен откривању злочина и преступа и хватању преступника и злочинаца, испунио у свом садашњем стању услове једне добро организоване власти која би своју дужност вршила с успехом? Питање ово, у смислу, у коме га ми претресамо, интересује чак и једну Пруску, па, што је у главно, и сам Берлин, ма да се зна, да са радом и организацијом полиције безбедности, Берлинска полиција стоји толико добро, да се често истиче као углед јаке полиције безбедности. Па ипак, немачки писац Д-р Швикерат напада садашње стање берлинске и у опште пруске полиције, баш у тој страни, што она не потпада под Министарство Правде, што није у непосредној власти и служби правосуђа, већ је, као саставни део целокупне полиције, на штету свога позива, мешавином са осталим облицима полицијске надлежности са којима по својој природи нема везе, изгубила облик, који јој начелно припада. Излажући неколике разлоге, којима брани овакав свој захтев, он сасвим одређено и одлучно тврди, да би криминална полиција, реорганизована на таквој основи, давала далеко боље ресултате. Основна мисао овога писца, која би нову организацију обележавала, састоји се у томе, да ову полицију треба сасвим издвојити из састава остале полиције и оставити је у непосредну службу државног тужиоца. Да приступимо сада ближем претресу саме ствари, а у првом реду сновном разлогу, којим би се, по нашој оцени, могла бранити оваква издвојеност криминалне полиције, наравно, у оном делу њене надлежности, који се односи на извршена злочина и пресупна дела.

Захтев за ову подвојеност има уза се и политичке и правне разлоге; јер и разлози криминалне политике, као разлози целисходности и разлози правне природе, који истичу из пречишћених главних начела о надлежности судске административне власти, говоре за то, да криминална полиција, у овом смислу и обиму, у коме је овде реч, нема везе са надлежношћу административне, већ искључиво са надлежношћу судске власти. Потребно је, да ово ближе објаснимо.

Као што је познато, надлежност судске власти простире се на оцену и расправу конкретних случајева. То опште обележје њене надлежности има примене и за кривично правосуђе. Судска власт не може у примени казненог права ићи даље од граница, које јој одређују конкретни казнени факти. Право иницијативе, посматрано и са гледишта судске уставне и земаљске компетенце припада искључиво управној власти у опште, па и у оном делу, у коме би се она односила на заштиту јавног поретка сузбијањем кривичних појава. И тај део надлежности управне власти врло је пространи и важан. Јер, колико је за солидну заштиту јавнога реда неодступна потреба, да државна власт сваку противправну кривичну повреду, сваки незаконити акт, којом би тај ред на казненој основи био поремећен, кажњава, да у облику промењене судске надлежности рехабилитира углед свога позива и да у свој могућности поправи последице које је кривица оставила, још је целисходније и за правни ауторитет јавнога реда корисније снажном и добро смишљеном организацијом јавне службе допринети, да се казнена дела, по могућству, и не јављају, или да се овакава појава сведе на што мању меру. Радећи у овом другом правцу, а не на трагању већ учињених кривица, њена надлежност има строго позитивни значај, јер јој припада право најшире иницијативе, да у свој мери у границама закона и фискалне могућности сузбија и саму могућност кривичних дела. У том облику свога позива државна

власт не дејствује да судској власти омогући, припреми материјал за примену њене надлежности, већ ради као орган управне власти потпуно слободно и независно од потребе и надлежности кривичног правосуђа. Сасвим је и онда разложно, да сав тај део, строго превентивне полиције безбедности припада управној власти у целини. У том обиму своје надлежности криминална полиција треба да буде организована потпуно као орган управне власти са свима атрибуцијама, које истичу из главнога циља, коме та власт треба да служи, и којима ће се обезбедити да се, независно од судске власти, на законској основи, користи правом најшире иницијативе.

Међутим, сасвим друкче стоји ствар са надлежношћу оног дела репресивне криминалне полиције, која има задатак да ради на трагању и проналаску криваца по оним кривицама, које припадају оцени и надлежности судске власти. У том делу свога позива, полиција у ствари има задатак да брзим, одлучним радом, припреми што више и што поузданијег материјала за судску власт, и то како за ону што се занима истрагом, тако и за ону, што има кривицу да пресуди. Другим речима, полиција у овом случају врши, у главном, један део позива судске истражне власти, и то баш онај део, који се јавља одмах, непосредно иза учињене кривице, и који је самим тим најважнија и прва основа за даљи ток па често и за саму судбину целог кривичног процеса. Свакоме, који је био у служби судске власти, или који је у служби полицијске власти радио на кривичним предметима, мора бити јасно, од каквог је правног значаја: је ли у брзо иза кривичног дела учињено све што треба, да се утврди целокупна фактичка ситуација, у којој се, огледају и објективни и субјективни моменти кривице. Па и за оне, који немају чисто службени извор за познавање ствари мора бити јасно, да је за успех истраге и правилно пресуђење једне кривице неопходно потребно, да се што је могућно скорије на лицу места утврде факта и околности, које су непосредно ресултат учињене кривице и које само у вези с њом налазе своје објашњење. Колико у овом односу много значи добро и благовремено извршена дужност, није потребно објашњавати нарочитим примерима. Доста је да наговестимо чесге и обичне случајеве. приступачне разумевању и најобичнијег лајика, да ствари кривчеве, нађене на месту извршеног дела, па често и ствари, с којима је, као оруђем, и само дело извршено, одмах откривају и самога кривца, или бар служе као поуздана основа за даљи и сасвим скори успех и правилан ток истраге. Упропашћење тих ствари услед невеште или закашњене истраге, неумешност у прибирању и константовању свих података, који су често могућни само у првим моментима иза учињене кривице, недовољно старање, да се ти подаци потпуно очувају за истражну судску власт и да јој се неизмењени ставе на расположење, чести је узрок, да се успех истраге по многим кривицама и сасвим осујети.

Као што се из ових напомена види, за све те претходне брзе и одлучне радње, које треба да обезбеди истрази први и најпотребнији материјал, за све те радње полиција ради непосредне за надлежност судске власти. Она у том односу нема везе са управном влашћу, па с обзиром на општи принцип, који вреди за самосталан и независан однос функционисања судске према управној власти, још је и потребно, да та веза између криминалне полиције и управне власти никако и не постоји. Њена веза могла би бити само у облику тражене помоћи у оружаној снази за случајеве, кад је потребна употреба силе, зато, што њоме довољно не располаже; или, кад би се криминална полиција обратила за услуге, које припадају општој надлежности полицијске власти. Ван таквог односа, криминална полиција, у целокупном свом позиву, мора бити издвојена и независна од утицаја политичке власти у опште, па самим тим и од полицијске. Потребно је, да се, на тај начин, још у самом почетку послова, који су намењени употреби судске власти, отклони утицај или мешавина управне власти, и да се у свој чистоти очува службена независност оне власти, која ради за судску и искључиво за судску надлежност, а не за надлежност администрације. Јер, ако у опште има смисла начелној подвојености атрибуција између судске и управне власти и ако, у вези с тим атрибуцијама, има смисла и даљи велики принцип савремене правне државе, да судска власт мора имати у основи друкчу организацију него управна власт, организацију, која ће загарантовати потпуну самосталност и независност суда од утицаја и мешања управне власти, онда се, доследно том великом принципу, мора одстранити утицај управне власти на најважнији део судске надлежности, на кривично правосуђе. Међутим, за кривично правосуђе често би највећа опасност и могла да буде од тога, ако оно не би имало довољно снажна утицаја на целокупни ток кривичних процеса, а нарочито на онај његов први основни део, којим се занима криминална полиција, и који треба да служи као основ истраге, па често и да реши и формално одреди судбину процеса. А може ли се говорити о таквој независности рада, о таквом утицају суда на криминалну полицију, кад она у основи и није његов орган, већ орган баш оне власти, чији утицај треба да је одстрањен; кад је цела организација криминалне полиције изведена искључиво на основици, којом је, у целини, обележена искључиво као орган политичке власти и потпуно независна од суда. Лако је, према овоме, бар начелно, разумети могућност, да је често судбина многих кривичних процеса искључиво у рукама полицијских власти, и да је та аномалија и превласт у толико опаснијих последица, у колико је још полицијска власт уједно и истражна власт. Судска практика тада је апсолутно лишена могућности, да ма у ком односу утиче на криминалну полицију, ма да тај утицај начелно само њој припада. А како у нас и истражна власт не припада судској већ полицијској власти, то је утицај судске власти омогућен тек кад јој се предмет отуда достави, а то значи у времену, кад би, у већини случајева, било немогућно накнадним радом поправити учињене погрешке, попунити недостатке, који се јављају услед површног и неумешног рада криминалне полиције и истражне власти, или благовремено сузбити тенденциозне радове, којима би се проналазак и одговорност правих кривaца ометала.

Говорећи о основном разлогу, којом би се могла правдати основна организација криминалне судске полиције, ми смо, у главном, већ истакли и ту мисао, да је њена задаћа у првом реду намењена истрази. Према томе било би сасвим природно, да она треба да има непосредне везе са истражном влашћу. То начело већ ближе упућује и на главне основе, на којима би требало извести њену организацију. Кад би се и у колико би се успело, да се таква веза криминалне судске полиције са истражном судском влашћу изведе на такав начин, који би је ставио у искључиву и потпуну службу истраге и потчинио пуном утицају истражне власти, самим тим било би довољно обезбеђено, да се криминална полиција ослободи ненадлежног утицаја и да се она у свему сматра као орган кривичног правосуђа. Као непосредни и потчињени орган судске истражне власти, она би са овом стајала у сталној и живој пословној вези, радећи у сваком случају по упутима надлежног шефа истраге за сву област, у којој би њена организација била изведена. Под претпоставком, да би криминална полиција била изведена по начелу децентрализације, да би у том смислу била спроведена и код општинских власти, однос надлежности мањих обласних јединица према већим, имао би се регулисати по начелима, која у опште вреде за службене и дисциплинске односе према претпостављеној надзорној власти, а на основици, да се над свима овим обласним јединцима већег или мањег службеног ранга, шеф истражне власти јавља као централна обласна управа. Да би у овом односу били јаснији, напомињемо, да и сада општинске власти имају надлежност криминалне полиције, и ако се државна полицијска власт јавља као непосредно компетентна за формални службени посао. Јер, и сада општинске власти имају не само дужност, да полицијску власт одмах известе о кривичном делу, које је у односној општини учињено, него још и даљу дужност, да, ма и на површан начин, констатују и очувају фактично стање ситуације, коју је преступ или злочин изазвао. Наравно, да је овакав незнатан значај рада општинске власти, као криминалне полиције, и сувише недовољан за циљеве истраге, и да би надлежност општинских власти у овом односу требало знатно појачати, и једновремено, учешћем нарочитог спремног елемента још и оспособити за исправну практику овакве надлежности. Баш с обзиром на тако уочљиву и, по свој прилици, веома штетну обласну децентрализацију општинских власти, каква је у нас, потребно је што интензивније учешће

криминалне полиције и код општинских власти. Готово монополисана у државној полицијској власти, наша криминална полиција и оваква каква је, има и сувише велику област и сувише велики број општина, да би с успехом могла одговорити својој задаћи свуда. Поред осталог и то је узрок, што најважније своје послове у изналажењу криваца, криминална полиција врши одоцњено и са површношћу и брзином, која често искључује могућност за успех ствари. Да и не наводимо даљи разлог, већ да подсетимо само на факат, да многе општине, често веома одоцњено извештавају полицијску власт о учињеном злочину, па ће бити јасно, да општина нити има довољне надлежности ни подобности за криминалну полицију, а баш је интерес ствари, да општина, као прва локална власт, као најближа и прво обавештена, треба у томе добро да послужи. Како би у појединости требало извести организацију криминалне полиције, па да она буде и у општини добро изражена, није смер овога написа, као што смо то и у почетку нагласили. Са овим објашњењем о потребном учешћу општина хтели смо да упутимо на мисао, да би децентрилазација полиције безбедности требала да буде нарочито заједмчена; јер је за полицију безбедности корисније да дејствује брзо и непосредно иза учињеног дела, само што и она не сме да ослаби главно начело у организацији криминалне полиције, а на име: да ипак целокупна криминална полиција мора у свему радити по упутима и наредбама шефа извршне власти и да мора под његовим надзором стајати за сав обим њене надлежности.

(свршиће се)

М. А. Поповић

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

VI

У Криминалистици је утврђено да има општих особина, према којима се одликују људи и карактеришу типови људски. Унутрашњим особинама одговарају спољашњи знаци и обратно, поједине телесне особине карактеришу и неке нарочите психолошке радње и чињенице. Извесно је, према томе, да она реч, што је у народу постала „чувајте се забележених“ има своје психолошко значење и оправдање и није без смисла. Народ је посматрајући нашао код мутавих да имају неповерљив поглед, код слепаца да имају изглед оних што вребају и ослушкују, а грбоње имају необично злобан смех.

И као што су ове појаве важне исто су тако важни и соматички, физички унутрашњи надражаји, који нам објашњују многе спољашње појаве. Ти су надражаји двојако могу посматрати: Као узрок за злочин или као нарочити знак при испитима и истрагама.

Има доста случајева из којих се може да закључи злочин, који је учињен из љубоморе, из љутње, гњева; колико пута страх, преплашеност наводе човека да учини нешто, што иначе не би никад урадио. Оваких је појава у друштву много. Али и овде има појава, које остају неопажене. Појединац н. пр. може имати мржње према другоме, а из те мржње ниче читав низ рђавих дела. Сваки човек, ма и не био живог темперамента, има случајева, где пада у страшан гњев према извесним предметима и стварима, нарочито, кад му оне праве сметњу или причињавају бол. У таком душевном расположењу, када се јавља гњев најлакше се чини покушај за уништење онога што нам смета или ствара болове. А тај покушај је преступ. — Извршилац дела је везан за само дело и Криминалиста обоје посматра као делове једне целине. Врло је карактеристично и лепо формулисао Liszt мисао, која у савременој Криминалистици има свој дубок значај: „Не злочинство, него злочинац сам јесте предмет казне, не кажњава се појам него човек.“

У Криминалистици је важно да ли је једно дело учињено у раздраженом стању. То се може посматрати и докучити. Даље се може посматрати да ли је раздражење било истинско или извештачено. Конструкција телесних појава при великим раздраженима посматрана је са различитих страна. Научници су ова своја испитивања почели правити прво на животињама, јер су оне простије, природније и неизвештачене и стога се лакше могу умотрити поједине одлике раздраженог стања. Брижљивим проучавањем нашло се да се у главноме и на човеку исти процеси и особине раздраженог стања дају посматрати. Дарвин је изнео овај факат: „Безбројне животиње кострешe бодље, длаку, косу и перје у тренутку страха или преплашености и то нехотично, да би саме страшније изгледале.“ Исто тако бива код човека: коса се диже и кострешu у тренутцима страха или гњева. Ову појаву човек може увек на другом посматрати, а често и на самом себи искусити. Извесно је да и нерви имају дејства на мускулна влакна, а исто тако поједини психични процеси страх, забринутост, брига, преплашеност дејствују на косу. Pouchet износи случајеве у којима коса изненада оседи. Помиње чак један случај где је једном младом човеку који је осуђен на смрт, за време пресуде и извршења коса оседила. Али страх се обично испољава у викању, у бегању, скривању, грчењу или дрхтању. Разорљиве страсти показују се у затегнутости мускула, шкрипању зуба, ширењу чељусти и пружању шапа: и. т. д. — Све су ове посматране на животињама и све су оне и за човека карактеристичне. Дарвин још каже: „Може неко некога силно мрзити, али докле год његово тело само не падне у афекат не може се рећи, да је гњеван.“ Види се, дакле, да су соматичне појаве у веома јакој вези са унутрашњим надражајима. Најзад, и немогућно је да је неко у силном гњеву, у душевном раздражењу, а телесно да је потпуно миран. Дарвин је изнео шта страх чини; срце јако удара, лице пребледи, човек се мрзне или зноји, коса се диже у вис, пљувачка се не лучи, глас постаје чуднији, доње ивице носа дрхте и играју, пупиле се шире, мускули попуштају. Дивљи и некултурни народи још јасније испољавају ове особине.“ Ко је нарочито имао прилике да посматра Цигане, могао је увидети како се они при оваким појавама понашају и како се мало, готово ни мало не умеју да претварају. Bain прича да у Индији злочинцима дају пиринач у уста, који после некога времена морају испљувати: ако остане сув, знак је да је код оптуженика завладао страх, који је обуставио лучење жљезда што луче пљувачку. У гњеву, дакле, лако се чини преступ и злочин.

Нису без интереса случајеви гњева према самом себи. А они су, како Грос тврди, увек знак свести о учињеном делу, управо признање кривице. Невин човек никада није пао у страшан гњев према самом себи; међутим код криваца се то дешава. Кривац у гњеву против самога себе ломи прсте, удара главом о зид. Грос прича да је један Јеврејин, разгњевљен на самога себе, ударао се шаком по образу и шамарао се јаче, него што би га други могао шамарати. Једна жена је читаву гужву косе у гњеву ишчупала и главу је своју раскрвавила ударајући њом о гвоздене решетке на прозору своје ћелије. А она је учинила неколико злочина и убистава. Један седамнаестогодишњи убица разбио је главу ударајући је о под свог затвора.

У свима овим случајевима ствар је подједнако текла. Дело је учињено смотрено и склоњено је све што би могло злочин да открије. Злочинац је најотвореније и дрско одрицао своје дело; али у тренутку, кад наиђу докази, који обелодањују његову кривицу и кад помисли да је све изгубљено, он онда са безграничним гњевом устреми се на самога себе, што није дело тако извео да остане скривено. То нападање и тај гњев противу сопствене личности јесте формално кажњавање самога себе, које иначе нема и не би имало смисла, када би се онај који то ради, осећао невин.

Кад кривац у гњеву противу себе ништа физички не предузима он обично отпочне да се смеје. И за ове случајеве Дарвин је утврдио да смејање често пута има смер да сакрије једно душевно стање, које га баш карактерише; ако хоће да сакрије гњев, то се он смеје. Тај груби, дрвенасти, усиљени смех јесте веома карактеристичан и он ничим на свету не личи на прави смех, који иде непосредно и од осећања.

Исто је тако од значаја за криминалисту и појава свирепости, крвожедност сексуална суровост. Још старији писци и криминалисте Mitchell, Friedrich и др. износили су безбројне примере, који и данас важе, примере, у којима се доказује да многи људи у сексуалним односима, да би се раздражили чине ужасне свирепости: уједају, штипају, муче, гњаве ит. д. То се данас зове Садизам. За Криминалистику су овакове појаве од вредности. С једне стране могу се неки злочини објаснити само помоћу тих сексуалних свирепости а с друге стране лакше се злочинац може пронаћи кад се те и такве његове особине знају. Познат је Штајне-

ров случај у Бечу где је једна проститутка удављена. Тада је полиција бечка живо трагала и по проституткским радњама тражила човека, кога су звали кокошар, јер је он увек собом носио по две кокошке, које је за време обљубе стално давио. Тада је с правом криминалиста иследник злочина дошао на мисао, да човек, који то чини, који дави кокоши кад врши обљубу, јесте у стању или може бити у стању и човека да удави.

Чезаре Ломброзо у својим делима наводи многобројне, врло лепе и карактеристичне примере свирепости и крволочности злочинаца.

И чежња је један психолошки мотив, који се испољава у преступима. Деца нарочито у добу свога развоја и пубертета, кретенаста и слаба створења, а највише нови војници патећи од чежње за домовином чине преступе. Тврди се да простији, необразованији људи из усамљених предела и брдовитих крајева јако осећају чежњу за завичајем. Код образованих људи тај осећај је мањи... Код преступа, што услед чежње за завичајем постају никад се не зна мотив. Најчешће каже онај који учини преступ; „Не знам, тако ми дошло, морао сам учинити.“

Рефлекси или рефлекторни покрети јесу исто тако од значаја за посматрање. Рефлекторни покрети, говори Lotze, неограничавају се само на обичне и безначајне појаве свакодневног живота; и сложене појаве и покрети, који су дело злочина, могу учињени бити на овај начин. Има случајева да је злочин последица рефлекторних покрета, да је дакле извршен без утицаја жеље и вољне енергије. Рефлекторни покрети су некада били свесни и вољни покрети; али су услед честог понављања постали нехотични. Наравно, оваких је покрета много, да се не може рећи, где свесни покрети свршују, а несвесни почињу. Најбољи знак за разлику је трајање: где дуже трају тада ту долази свесно делање; где се моментано врше, то је рефлексна радња. Ако се рефлекторни покрети тачније проучавају то се онда истичу извесне одлике и особине, које их нарочито означују. Први је овај: рефлекси врше своје дејство и у сну, а други је да се тих покрета не може ослободити, т. ј. они се не могу одстранити. Кад рука осети убод, њу човек несвесно трза.

За процену унутрашњих особина, поред горе поменутих знакова, један врло видан знак спољашњи јесте и одело човеково, које носи. Наша пословица каже просто: погледај га у обућу па га пусти у кућу. У самој ствари, у овој поставци лежи велика истина; човек се може познати доста и његова унутрашњост по оделу и по појединим деловима одела. Нарочито се карактер жене може да одреди по оделу. Криминалиста има највише згодних прилика да се увери да заиста одело показује у многоме самога човека и његове душевне одлике. Поставке, које су утврђене при процени човека посматрањем његова одела, сасвим су тачне и истините. Врло је карактеристично одело бивших дугогодишњих, старослужених војника, ловаца, чиновника, официра, учитеља и т. д. Шта више по оделу можемо унеколико познати клерикалца, социјалисту, конзервативца, аристократу. По оделу можемо и националост донекле да одредимо: другаче се носи Американац, другаче Немац, другаче Енглез, другаче Рус, чак и онда, кад климатски услови немају свог дејства. Немарност, кађиперство, чисменство, кинђурење, госпоство, равнодушност, одговорност и друге особине човекове несумњиво се огледају у његовом оделу. За криминалистику је овај факт од неоспорне вредности и при истрагама игра врло видну улогу.

Криминалиста исто тако мора и физиогномије проучавати. У старом веку на њу се полагала велика вредност. Сократ и Платон, Аристотело и Питагора су се за физиогномику јако интересовали. Доцније она буде заборављена, а у новије доба Lavater јој поново задоби вредност. Лаватерови списи о физиогномији пробудили су били велико интересовање. После њега се створи велика литература о овом предмету. Најчувенији научници обратили су пажњу студији физиогномије. Овде ваља поменути Гала, Милера, Дарвина, Лебруна, Рајха, Мантегацу, Скрупа, Магњуса, Гесмана, Шнајдера, Михела, Вунта, Бера, Хербарта, Голца и многе друге, који су створили читаву литературу о човековој физиогномији.

Но данас је она ипак од споредног значаја. Физиогномија се занима покретима и цртама на лицу; она проучава лице и промене на њему, које постају услед унутрашњих процеса и надражаја, и за то она има вредности за криминалисту. Нико не сумња да има физиономија глупих и паметних, да има лица која оцртавају човека као добричину или као злоћу. Чувени психијатра Meynert и Вирхов износе основне појмове физиогномике и наводе да су црте на лицу за криминалисту и његове послове од велике вредности. Врло је много покрета и црта на лицу, којима се хоће и могу да обележе и утврде поједине особине и радње душевне. Скала оваких црта и појава, које нам даје лице, што посматрамо, просто је неограничена и она у криминалистици може много да каже и много да допринесе за проналажење и утврђење истине. На овом месту можемо само укратко поменути неколико појава, које показују како се црте лица преображавају према приликама. Кривац, који стоји пред иследником и одриче дело, са свим измени црте свога лица, кад му се покаже corpus delicti. — Када исказник хоће да даде значаја свом исказу и кад хоће да се прибере и да прикупи у сећању слику онога што је видео и хоће да исприча он обично зажмири или затвори очи и добије замишљен изглед. — Ако сведок изненада затвори уста и стегне јако вилице то је знак да је у души наступио моменат одлучности. Људи, који се као исказници пред криминаластом у мишљењу или сведочењу, у тврђењу или одрицању каквог дела колебају никад не држе стегнуте вилице, најчешће су код тих људи уста лабаво отворена. Треба дакле бити начисто с тим да унутрашњи покрети изазивају и повлаче за собом и спољне покрете, који одговарају унутрашњима. Интересантне су црте на лицу код сведока или криваца који говоре неистину. Опрезно око криминалисте може лако по цртама на лицу да умотри како се исказник отима да се покаже и лицем да је истина оно што говори. Та је интересантност још куд и камо већа при заклетвама, где има да се утврди нечија кривица или невиност заклетвом. — У ред ових појава долази израз изненађености и чуђења; дижу се руке у висину или се ударају по коленима и што је човек простији ти се покрети руку и црте на лицу изразитије испољавају. Речима прост човек не може тако јасно своје дивљење и чуђење да изрази као покретима и цртама на лицу. Презирање показује се у извесним покретима око носа и линијама око усана. И израз презирања врло се лако да читати с лица. Исто тако изразите су на лицу и црте пркоса и подсмеха и јако се разликују од израза презирања, ма да се и оне јављају око усана. Поред ових можемо уврстити и црте које изражавају спрдњу и омаловажавање. Гњев врло видно и јасно се обележава на лицу, да га и најпростији човек може да опази. — Важан је и гест резигнације, који бива обично праћен и кретањем рамена и плећа. Он се обележава опуштеним линијама око усана и носа, полагањем руку у крило. Суштина резигнације састоји се у напуштању свега, што би исказник могао у своју корист и одбрану да употреби. Са свим је другачији израз лица и очију код онога, који се у својим мислима изгубио.

Што происходи у души човековој, то се јавља у главним цртама на лицу његовом.

У колико је физиогномика важна за криминалисту, не мање је важна за њега студија руке и њених делова, нарочито за кривична дела и велике злочине. Рука може бити фина или груба, може се обојити, могу се нокти његови или пустити да расту, али се њен карактер не може мењати. Конструкција руке и њених делова, као и црта на њој толико је разноврсна да нема два човека који су у погледу руку својих потпуно истоветна. Још Аристотел је рекао „Рука је орган свију органа, инструменат свију инструмената на човечијем телу“. А Њутн је рекао „У оскудици других доказа, мене би о бићу Бога уверио мој палац“. Esser налази да има различних руку: проста рука је радничка рука; моторична рука је човекова рука; он налази да има осећајне и психичне руке, која испољава велику и лепу душу. За криминалисту су рука и њени поједини делови од велике вредности. Прсти лупежа, убилаца, фалзификатора веома су карактеристични и у савременом бертилонажу на њихове линије много се пажње обраћа. (свршиће се)

М. Павловић.

УТВРЂИВАЊЕ ИДЕНТИТЕТА ПОМОЋУ ОДЕЛА

Нису ни мало ретки случаји, нарочито код истрага поводом убистава и крађа, да

се на месту или у близини извршеног злочина нађе одело убице или крадљивца, било као замена за намерно однето одело убијене или покрадене жртве, било случајно или услед стицаја прилика заборављено. Једно од првих, а за истрагу у исто доба и од најважнијих питања, које се овом приликом намеће, јесте: *чије је, коме је припадало ово одело?*

Обични, и у већини случаја једини начин тражења одговора на постављено питање, састоји се у јавном излагању или описивању нађених ствари, и нади да ће срећа или случај, ти најбољи помагачи сваког иследника, пружити колико толико обавештења за даљу истрагу.

Није, међутим, тешко увидети, а још лакше је доказати, да је овај примитивни начин истраживања сопственика нађеног одела не само непрактичан и непоуздан, већ и, по правилу, безуспешан. Ако тражена личност није из околине, више је но извесно да ће њен идентитет остати непознат. А шта тек да речемо о заблудама, које су тако честе и обичне у овим случајима?

Очигледно је, према овоме, да ће истрага имати врло мало, а у огромној већини случаја ни мало користи од трагова који су нађени на месту извршеног злочина, и који су махом једини ослонац за даљу истрагу.

Цела ствар, међутим, добиће сасвим други вид, ако се приликом решења изложеног питања узме у помоћ антропометријски опис. Изгледи на успех, који су без овог описа зависили од среће и случаја, пењу се са овим до вероватноће, па врло често и до позитивитета.

Позната је ствар, да је већина тежих кривичних дела, нарочито код нас, резултат повратa, т. ј. да се ова дела врше од личности које су једном већ биле осуђиване. Ако су ове личности биле мерене и фотографисане за време своје прве осуде, а у земљама у којима је систем Бертилонов благовремено уведен по свима окружним местима и при свима казненим заводима ово их није могло мимоићи, утврђивање њиховог идентитета помоћу одела, ма колико изгледало невероватно, може се сматрати као ствар позитивна.

Сам начин којим се ово постизава, и ако на први поглед изгледа тежак и компликован, у ствари је веома прост и лак за све личности које су колико толико упознате са системом Бертилоновим. Оно на што треба обратити нарочиту пажњу, то је тачност мера код појединих делова одела и њихов однос према мерама антропометријског описа. Све остало ствар је пажљивог рачунања, као што ће се видети из даљег излагања. Ну, пре него што би прешли на ово излагање, неопходно је потребно, ради његовог што бољег разумевања, да речемо неколико речи о идентитету у опште и начину по коме се у Бертилоновом систему, на основу мера појединих делова тела, изналазе личности чији је идентитет непознат (класификација описа).

* * *

Питање о идентитету увек је било једно од најважнијих питања у области кривичног правосуђа, али се важност његова нарочито испољила са развитком саобраћајних средстава и наглим напретком друштва у прошлом веку, који су створили могућност злочинцима да се прерушавају до савршенства, и да тако прерушени прелазе у најкраћем времену не само из државе у државу, већ и са континента на континент.

После неуспешног *жигосања* и *шаблонског описивања* кривaца, са чијом се употребом срећемо све до половине прошлог века, мислило се да ће се помоћу фотографисања кривaца решити врло лако и питање о идентитету, али је пракса убрзо доказала да је ово мишљење било нетачно.

Остављајући на страну лакоћу у вештачком прерушавању и природну промену фотографисаних личности, сама немогућност тачне класификације иоле већег броја фотографија онемогућила је, у основи, њихову примену у области апсолутног идентитета. Колико би само времена требало, да се у збирци од неколико десетина хиљада фотографија, нађе она која би одговарала личности чији се идентитет жели да утврди?

Јасно је, да би за овај циљ, и ради констатовања идентичности само једног лица, било потребно бар неколико дана, не рачунајући у ово заборав и заблуде без којих је тешко и замислити један овако досадан и заморан посао.

Ну и кад би, у опште, било могуће савладати ову тешкоћу у класификирању фотографија, ипак би њихова употреба за констатовање идентитета врло мало користила с обзиром на већ поменуте околности: *прерушавање* и *природну промену фотографисаних личности.*

Ко је ма и најмање упознат са козметичком вештином, знаће без сумње, да се не само облик и боја лица, већ и сами особени знаци: *белеге, младежи, брадавице*, и т. д. могу данас врло лако вештачки изменити и уништити. Тако исто познато је, да се вештачким путем могу створити младежи по лицу, грбе на телу, укоченост у рукама и ногама и т. д.

Што се тиче природне промене облика лица она је, као што је познато из обичног живота, толико велика у размаку од неколико година, да је врло тешко, често пута немогуће, познати по фотографији оригинал из ранијих година.

Недовољност фотографија за констатовање идентитета биће нам још јаснија кад будемо знали: *шта је, и у чему се састоји идентитет једне личности?*

Сви стручњаци, који су се до сада овим питањем занимали, слажу се у томе: **да појам идентитета означава апсолутну, несумњиву индивидуалност извесног лица у свако доба и на сваком месту.**

Да се још јасније изразимо: **под идентитетом ваља разумети апсолутну извесност да је лице, чији се идентитет утврђује, доиста оно за које се држи и које у ствари треба да буде.**

Утврдити идентитет једног лица, значи дакле: **утврдити његову личност и његову трајну и непроменљиву индивидуалност, која је само њему својствена,** или још краће: **утврдити његово ја.**

Није ни мало тешко увидети, после изложеног, да су фотографије апсолутно неспособне за правилно решење питања о идентитету, као и да је, у овом циљу, било потребно пронаћи неку нову, бржу и поузданију методу, која не би морала водити рачуна ни о прерушавању, ни о природној промени, ни о тешкоћама у класификацији.

Још око половине прошлог века, чувени Белгијанац *Кетле* у својој „*Социјалној физици*“, скренуо је пажњу свега научног света на природне законе, који управљају како физичким тако и социјалним, па и моралним појавима у природи и човечанству.

Оно што је Кетле нарочито истицао, то је: *да се сви природни, друштвени и морални појави догађају по нарочитом реду, један за другим, правилно и узрочно; као и да се све што живи, расте и опада креће између максимума и минимума, између којих се групира множина средњих облика, у толико многобројнијих у колико је блискост мања, и у толико ређих у колико је она удаљенија.*

Ови Кетлеови закони, као и познато природњачко правило: **природа се никад не понавља,** основа су на којој је Француз *Алфонс Бертилон* осамдесетих година прошлог века засновао свој систем за констатовање идентичности, и на овај начин дефинитивно решио некад тако важно и значајно питање о идентитету.

Служећи се *антропометријом* (науком о мерењу појединих делова човечијег тела) и *антропологијом* (у најширем смислу науком о човеку), Бертилон је после дугог и брижљивог теоријског и практичног рада доказао непобитним фактима: да у **свету нема два човека потпуно једнака,** из чега опет излази: **да свако људско биће мора притежавати неке нарочите, само њему својствене особине, којима се битно разликује од осталих сличних му створења.**

Главна заслуга Бертилонова, и суштина његовог система састоји се у томе што је он, полазећи са изложеног гледишта, открио ову индивидуалну разноликост, изнашав пут и начин којим се она може врло лако увидети и доказати. Овај, пак пут и начин састоји се у *антропометријском мерењу* и *описивању*, како *антропологијском* тако и помоћу *особених знакова* оних делова човечијег тела, код којих се ова разноликост најјасније показује. Резултат ових радњи јесу описи: *антропометријски, антропологијски* и *помоћу особених знакова*, који тек сви у скупу сачињавају опис по Бертилоновом систему. Нас се за сада искључиво тиче *антропометријски опис*, јер то је онај који нам пружа могућности, да помоћу целог или појединих делова одела утврдимо са вероватноћом, а у извесним приликама и са позитивношћу идентитет лица које је ово одело носило. Колико пак ово може бити корисно за правилну и успешну истрагу излишно је, мислимо, доказивати.

Удалили би се од главне ствари кад би се упустили у мало опширнији говор

о антропометријском опису. Ограничићемо се само на оно и онолико колико је преко потребно да би се што боље разумело доцније излагање.

Употреба антропометрије за констатовање идентичности, почива, у главноме, на овим принципима:

а). *Непроменљивости човечијег скелета после 20 година старости.* Незнатно увећавање стаса, које се често продужује још за 2—3 год., изравнато је, с друге стране, савијањем кичмених обртања, које почиње око 20 година и продужава се до најпознније старости.

б). *У очигледној и знатној разлици у димензијама између скелета разних личности,* и

в). *У способности појединих делова човечијег тела за лако и тачно мерење помоћу справа врло просте конструкције.*

Полазећи од ових принципа, а имајући у виду и тврђење савремене криминалне антропологије о физичкој дегенерацији злочинаца, Бертилон је у састав антропометријског описа унео мере ових делова човечијег тела:

1. *Висине стаса;*
2. *Ширине размака руку;*
3. *Висине полустаса;*
4. *Дужине главе;*
5. *Ширине главе;*
6. *Ширине јагодица;*
7. *Дужине десног уха;*
8. *Дужине левог средњег прста;*
9. *Дужине левог малог прста;*
10. *Дужине леве ноге, и*
11. *Дужине левог лакта.*

На основу ових мера, које се исписују на нарочитим картонима заједно са остала два описа, извршена је класификација свију измерених личности. *Ово је постигнуто тиме, што су сви исписани картони сређени тако, да се у свако доба, и само за неколико минута, може међу њима наћи сваки картон раније измерене личности, без обзира на то да ли се зна њено право име или не.* Неоспорна је ствар, да би без ове и овакве класификације цео систем Бертилонов имао врло мало вредности, јер се пракса не би могла њиме скоро ни у колико користити. Шта би, рецимо, радили они у Паризу, где је до сада измерено преко 500.000 личности, и где се дневно констатује идентичност за стотине лица, кад би за свако од ових лица морали понаособ прегледати свих оних 500.000 картона, или у случају среће бар половину?

Да би нам своју класификацију у теорији што јасније представио, Бертилон узима једну множину од 120.000 испуњених картона, и дели их на:

I. **Мушке**,
II. **Женске** и
III. **Малољетнике** (лица испод 21 год.)

На основу тачних статистичких података, до којих је дошао дугогодишњим искуством, Бертилон тврди да ће у овом броју од 120.000 описа бити: 20.000 женских, 10.000 малољетника и 90.000 мушких. Ове последње, који представљају $^3/_4$ од цепокупног броја измерених личности, Бертилон даље дели **према дужини њихове главе на:**

1. **Мале**, т. ј. оне са малом дужином главе;
2. **Средње** и
3. **Велике.**

Дужни смо овде поменути, да су ове поделе тако удешене, разуме се помоћу тачних статистичких података, да у свакој од њих има приближно подједнак број описа — у овом случају дакле по 30.000.

Свака од ове три поделе, подељена је даље за себе, и то **према ширини главе на:**

а) **Мале**, којих од прилике има до 10.000;
б) **Средње** » » » » » 10.000;
в) **Велике** » » » » » 10.000.

Ових десет потподела, раздељене су даље **према дужини средњег прста на:**

а) **Мале**, одприлике 3300;
б) **Средње** » 3300;
в) **Велике** » 3300.

На овај начин добили смо **27** потподела, које се даље деле **према дужини ноге** опет на:

а) **Мале**, приближно 1100 описа
б) **Средње** » 1100 описа, и
в) **Велике** » 1100 описа

Дужина лакта (лёвог) пета је главна подела, према којој се горњих 81 потподела раздељују на:

а) **Мале**, т. ј. са малом дужином лакта, којих ће приближно бити до 360;
б) **Средње** са истом количином описа и
в) **Велике** којих ће такође бити око 360.

Овом последњом главном поделом, добивено је **243** потподеле до којих се обично стаје у пракси, али теорија допушта и даље дељење, које би се, по изложеним принципима, имало још извршити:

а) **Према разлици у висини стаса**, опет на три групе: мале, средње и велике;
б) **Према разлици у дужини малог прста**;
в) **Према боји очију** и најзад
г) **Према дужини уха**, која би потподела садржавала највише 3—4 описа.

Ну, као што нагласисмо, ово је само у теорији, а пракса обично стаје са поделом *лакта*, која у узетом примеру ограничава истраживање на 360 описа. Ма колико да је овај број незнатан према оној огромној множини од 90.000 из кога је постао, ипак би у пракси веома незгодно било кад би се, у случају истраживања једног старог описа морали прегледати свих 360 картона, или бар половина од њих. Поред тога што би ово био заморан, а после дуже употребе и досадан посао, нарочито у већим антропометријским одељењима, њиме би се губило много и у времену, а ово би опет знатно умањивало вредност Бертилоновог система. Да би све ово избегао, Бертилон је ову групу од 360 описа, а према изложеним принципима, поново класификирао, почињући опет од дужине главе и свршујући са дужином лакта. На овај начин истраживање је ограничено на 2—3, најдаље 4 описа, међу којима се **мора наћи** тражени картон, ако је дотично лице било раније мерено.

Представимо сада да нам треба извидети: *је ли извесно лице мушког пола, чији је идентитет непознат, било раније мерено или не?*

Да би у овом успели, узећемо њен антропометријски опис, т. ј. измерићемо је, и са добивеним мерама упутићемо се у одељење за класификацију. Казали смо већ да је прва и најважнија трострука подела извршена према дужини главе. Ово је учињено на тај начин што су главе, чија дужина не износи више од **183** м.м. уврштене у **мале**, оне између **184—190** м.м. у **средње**, и најзад оне од и преко **190** м.м. у **велике.**

Према овоме, ако дужина главе лица које смо измерили, и чији идентитет утврђујемо, не износи више од *18·5* с.м., онда би она долазила у групу *средњих*, т. ј. оних које варирају између 184—190 м.м.

Пошто смо на овај начин даље истраживање ограничили на *једну од главних подела*, потражићемо даље, али само у овој подели, дакле без обзира на остале две поделе, одговарајућу потподелу по *ширини главе.* Ширина главе, пак, варира између *153* м.м. до *159* м.м., што ће рећи да су све главе, чија ширина не износи више од 153 м.м. уврштене у групу *малих*, оне између *154—159* у *средње*, а оне од и преко *159* м.м. у *велике.*

Ако ширина главе измереног лица износи 14·2 см., онда ће она, према изложном, спадати у групу *малих ширина главе*, па је с тога у овој групи треба и тражити.

Даља класификација изведена је, као што смо видели, *према дужини средњег прста*, и то овако:

а) Мере до **10·8** см. уврштене су у *мале*
б) Мере од **10·9—11·4** » » » *средње*
в) Мере од **11·5** па на више » » *велике.*

По овим истим принципима продужује се даље тражење у подели по *дужини лакта*, која варира између **40·9** — *41·8* см., и у подели по *дужини ноге*, која се креће између **23·8** см. до **26·5** см.

Ове опште напомене о идентитету и класификацији биле су, опет понављамо, преко потребне за даље излагање.

* * *

Познато је из обичног живота, да се одело и обућа, које носимо, знатно разликују међу собом у погледу своје величине, као и да је ова разлика у већини случаја прецизно изражена у мерама појединих делова нашег тела, као н. пр. стопала за обућу, руку за рукавице, ногу и паса за панталоне, главе за шешир и т. д.

Очигледно је, према овоме, да између ових мера, односно између дотичних делова нашег тела с једне, и обуће и одела које им одговара с друге стране, постоји извесан, узајамни однос, који допушта да се на основу једног од његових познатих чинилаца одреди и други. Другим речима, на основу познатих мера поменутих делова нашег тела, може се увек одредити величина обуће и одела која им одговара, као год што се на основу одела и обуће може одредити величина оних делова нашег тела, којима су ово одело и обуће припадали.

Овај однос између појединих делова човечијег тела с једне, и обуће и одела које им одговара с друге стране, основа

је на коме је решено питање о коме говоримо.

Тачним и несумњивим подацима утврђено је, да између мера којима се служе занатлије да би одредили величину одела и обуће, и мера које се употребљују у антропометријском опису, постоји такође тесна веза, на основу које се увек могу одредити друге на основу првих, и обратно. Чим, пак, ово стоји, стоји и факт, према ономе што смо о класификацији казали, *да је могуће, само помоћу одела и обуће утврдити идентитет већине личности, које су једном већ биле мерене.*

Да би ствар била још јаснија и разумљивија, говорићемо о сваком делу одела понаособ.

а. Шешир

Део одела који се најчешће губи, заборавља или мења јесте шешир. Добро је што је овако, јер смо помоћу њега у стању да добијемо две најважније и најпотребније мере за решење нашег питања: *дужину* и *ширину главе.*

Утврђено је, мерењем разних врста и облика шешира, које се мерење врши помоћу нарочитог лењира, да средња разлика између мера шешира и антропометријских мера дужине главе у $9/_{10}$ случаја не износи више од $6^1|_2$ м. м. **за дужину** и **6 м. м. за ширину.** Значи, дакле, да ове цифре треба одбити од добивених мера шешира, па ће се у остатку добити тражене антропометријске мере главе, помоћу којих ће се, са обзиром на оно што смо казали о класификацији описа, број даљег истраживања ограничити на $^1/_6$ измерених личности.

Са колико се тачност може констатовати идентитет на изложени начин, показује најбоље овај пример.

(наставиће се)

Д. Ђ. А.

ПОЛИЦИЈСКИ ЗБОРНИК

У напису горњега наслова, изашла је критика г. Аце Миловановића на „Полицијски Зборник“ издање министарства унутрашњих дела, у којој је он и сувише куражно а са врло мало пробраних израза одрекао овој књизи сваку вредност, а уредништву сваку подобност за израду послова ове врсте.

Како сам овај Зборник ја уређивао, те, по томе, ја носим и сву одговорност за ваљаност ове књиге, то налазим да сам у праву, да се осврнем на ову критику и изнесем: колико је она умесна и оправдана, и колико је писац исте дорастао за оцену радова ове врсте.

У одговору овоме, ја ћу ићи оним истим редом, којим је и г. Аца ишао у својој критици, како би и читаоци лакше извели свој правилан суд и о вредности књиге и о вредности саме критике.

Али како ова критика има и своју малу историју, то сматрам за потребно, да је изнесем пре него што пређем на саму ствар, јер ће она уједно казати: шта је управо узрок оној жучности, којом критика обилује, те се чак заборављало и на углед листа у коме се пише и на важност ствари о којој се пише, чиме се једино и могу објаснити они фини изрази: „циганска вређа,“ „дебела шала,“ „сексана,“ „монструм,“ „каламбур“ и т. д.

Дакле, многима неће бити непознато, да је г. Аца још пре неколико година прихватио добру идеју, којом су се тада извесни правници носили, да треба пречистити наше и онако многобројне законе, па све оно што важи пренети у нове зборнике, а ови досадашњи зборници да служе за историју нашега законодавства.

Пропагирајући за њу после свима силама, он се брижљиво старао: да једновремено са њом протури и тај глас, како би уређивање тога посла он најбоље могао извршити, па је, мора се признати, прилично у томе и успео.

Отпочињући и сам неке послове у томе правцу, и стално истичући своје познавање нашега законодавства у опште, он је успео, да већ у 1894. години буде *неизбежан и неоиходан* за један посао, који је држава у томе правцу отпочела.

Дâ, он је те године постављен за члана комисије, која је уређивала I књигу пречишћеног издања зборника.

Од тога времена и публика и он сâм веровали су, да се слични послови неће без њега ни предузимати.

Али као што свуда има изузетака, тако се и овде догодило, да један Министар није овако исто мислио о способностима г. Аце, па га обишао и поверио уређивање мени.

Сама та појава револтирала је г. Ацу, и он је и не сачекав да књига изађе на свет, у низу чланака „Наши правници“ у једном дневном листу, напао и Министра и Уредника, наравно вешто крију̂ћи да је он то, докле га само уредништво није обелоданило, налазећи зар и оно, да је он прекардашио.

При крају тих чланака, кад је случајно сазнао колики је хонорар од табака а колико опет табака, он није могао да прикрије како му је пљуснула вода на уста, и онда је срџба била још јача.

Пре, дакле, него што је могао знати садржину књиге, он је напао и изгрдио уредника, и са свим природно, остао томе доследан и после појаве њене.

Ето та историја казује побуде, које су покренуле г. Ацу да се мојим послом позабави, а уједно и објективност, којом је он могао располагати.

Пошто сам изнео ово, налазећи да и то треба читаоци да имају на уму, при оцени важности саме критике, ја бих сада могао да се вратим самој критици, као што сам напред обећао.

Али пре него што то учиним, ја хоћу да изнесем нешто, из чега ће читаоци видети, да ја у опште не бих морао одговарати у овој опширности, у којој то чиним, и да то чиним само ради г. Аце, да га изведем из заблуде у којој је, а не ради оних, којима је књига намењена, јер ће они и сами, кад упореде критику са књигом видети, колико је она неоправдана.

Ради њих доста би било да изнесем само ово:

Као што се види из реферата Мин. Правде под II за израду пречишћеног издања зборника књиге I. *члан комисије био је и г. Аца Миловановић.*

У зборнику овом на страни 351 штампана је уредба за општинске приходе од 12. септембра 1839. год. (а не 1838 као што у пречишћеном зборнику погрешно стоји), и код 3-ће тачке штампан је и додатак овој уредби од 11. октобра 1857 год. зб. X. стр. 83, који гласи:

„да оне мирске цркве, које су у своје касе до сада наилаживале од дућана и механа на њиним земљама лежећи, аренде и кирије исте, исте аренде и кирије и унапредак у своје касе наилажују, оне иак, на којима би се земљама унапредак подизале меане и дућани, да наилажују у своје касе само кирије, приход иак аренда на ове дућане и меане да припадне каси општине, на којој црква припадлежи.

Међутим, овај додатак изречно је укинут законом о сеоским дућанима од 25. октобра 1870. год. збор. XXIII стр. 96. и ово питање регулисано чл. 5. истога закона тако, *да од сада све приходе, који су дозвољени, од дућана и механа наилажује онај, на чијем се атару дућан налази — општина цркве и манастир.*

Исто тако нема данас вредности ни тач. 2. уредбе од 12. септембра, коју је г. Аца такође унео у зборник као важећу, јер је од појаве закона о општинама, руковање касом прешло на једно лице а не важи јој ни тачка 7. која је била замењена уредбом од 9. јула 1853. год. В№ 660, па ова замена укинута законом о општинама од 24. марта 1866. год. који је до некле изменио значај и тачака: 4, 5 и 8. ове уредбе, а г. Аца све то стрпао у зборник као да и сада важи.

Не важи, даље, одељак под 3. „Наставленија као додатак к досада изданим полицајним уредбама од 8. јулија 1839. године, за села и општине“ јер је тај одељак изречно укинут законом о општинама од 24. марта 1866. године, а г. Аца и то унео у зборник као да важи.

И, на послетку, *не важи* Височајше решење о наплати таксе од пивара од 11. јуна 1852. године, које је штампано на стр. 354. пречишћеног зборника, као да и данас важи, а оно је, међу тим, *изречно укинуто* Височајшим решењем од 12. августа 1854. год. В№ 578. зборник VIII стр. XVIII.

Ето какве су све погрешке учињене у зборнику, коме је г. Аца био уредник, и после овако капиталних грешака, зар ја не бих имао права да кажем, да г. Аца нема ни способности ни у опште компетентности за оцену мога рада, и то би за читаоце било доста.

Ну, као што рекох, ја хоћу да изведем самога г. Ацу из заблуде у којој је о својој неопходности за послове ове врсте, и зато прелазим сада на детаљно излагање.

Дакле:

Прилазећи оцени моје књиге, г. Аца се је прво задржао на погрешци датума, који је дат сада већ укинутом устројењу окружних начелства.

Ја радо признајем, да је овај датум погрешан, и да ово устројење није из-

дато 12. маја 1839. год. *али одмах изјављујем, да за ову погрешку нико други није крив, него г. Аца, јер сам ја ово устројење узео из пречишћеног зборника* са стране 367. где стоји, да је ово устројење од 12. маја 1839. године.

Како ја нисам пречишћавао зборнике него из зборника, као државних издања, скупљао законе, који су у вези са полицијском службом, што сам и у предговору своје књиге рекао, ја нисам осећао ни потребе ни дужности да проверавам тачност онога, што је у зборницима штампано, *па тако нисам уочио ни погрешку, коју је учинио г. Аца, уређујући пречишћени зборник.*

А да је погрешка, учињена при пречишћавању, за осуду, ја се ту придружујем г. Аци!!

Другу махну код овога устројења нашао је г. Аца у томе, што нисам штампао и толковање овога устројења од 21. фебруара 1845. год. Зборник III. стр. 106. (има издања зборника у којима ово толковање није на стр. 106. већ на стр. 125).

Ово толковање говори о томе, како полицијске власти имају права батинама нагнати грађане на уредан долазак на позив.

Њега нисам ни штампао ни помињао због тога, што оно не важи данас ни по (кривичноме) казненом законику, којим је казна телесна укунута. ни по полицијској уредби, која овај одношај друкчије регулише.

У осталом, колико би сам г. Аца имао разлога да ми захвали што ово толковање нисам васкрсавао из мртвих, кад оно не важи, јер би се могао наћи који обешењак полицајац да га примени баш према њему, пошто је он и без своје воље дошао у такав положај, да се не може најуредније одзивати позиву власти.

Одмах иза овога долази прекор, што сам штампао уредбе о набавци дрва, јер се то питање, вели, сада регулише законом о буџету и законом о благајницама, а саме уредбе припадају историји.

Ово је све речено на памет, јер ни закон о буџетима, ни закон о благајницама у опште не додирује ово питање, нарочито овај последњи, у колико оно говори о начину набавке дрва, јер између тога питања, и питања у опште о кредиту има големе, велим, големе разлике.

Тако, пре извесних година, један је срески писар суђен и осуђен што је набавку дрва вршио непосредном куповином од сељака без лицитације, и ако у границима буџета, а он је, међутим, на то имао права.

Обе уредбе важе, дакле, и данас, и г. Аца се грдно пребацио кад их предаје историји.

Код закона о местима, у вези са законом о административној подели, г. Аца само што није заплакао од болова, што је уредништво било у тој мери немарно, да није побројало сва села, која припадају коме округу и срезу, те тако полицијски посленици неће отуда моћи сазнати круг свога делања.

Сироти чиновници, како ће се они овде морати мучити, што ће преписати са дувара канцеларије среског или окружног старешине списак општина и села у свом срезу, односно округу!!

Не брини, не брини г. Ацо, јер се о свему овоме маљиво воде спискови по окрузима и срезовима, а оба закона штампана су ради тога, да полицијски чиновници виде остале дужности, које им из ових закона истичу.

За закон о окружним, среским и општинским буџетима, г. Аца вели да није речено: у чему је укинут а у чему измењен.

То нити је био задатак овога зборника, нити се то могло у њему изнети, али је речено оно, што је требало рећи. на име. да су законом о уређењу округа и срезова, чл. 162. укинуте све одредбе овога закона, које су у противности са њим.

Ова напомена учињена је и у предговору самога Зборника и у регистру на стр. 1441, где је закон о буџетима и регистрован.

Самим дакле тим, што је скренута пажња на закон о уређењу округа и срезова, упућени су полицијски чиновници да нађу, које одредбе закона о буџетима још важе а које не, и по томе су и примедбе г. Ацине беспредметне.

Код уредбе о механама и кафанама г. Аца чини прекор, што се нисам позивао на неке укинуте законе о крчмарини (од 20. маја 1881. збор. 36. стр. 648 и од 19. јуна 1882. год. збор. 317. стр. 128.) као и на закон о трошарини.

Ја сам ову ствар окретао „с десна на лијево“ и ево искрено признајем, и сада не умем да кажем: како би појачао важност механске уредбе и помогао њеном бољем разумевању позивањем на законе, који су укинути.

Мањ, ако се не крије ту каква дубља философско-правна мудрост, која је мојој ситној памети недостижна?!!

Иза овога прекора г. Аца ми одмах чини и тај, што нисам штампао све уредбе о вољном расељавању села, него сам само напоменуо да оне постоје.

Ја овде немам ништа друго да кажем до оно што сам већ рекао, а то је, да последња уредба обухвата садржину двеју првих, и да по томе нема смисла и њих штампати.

Који год их прочита, мораће се сложити са мном да је и овај прекор дошао само тек да се нешто каже.

Пао је г. Аци у очи и турски печат, који је остао без примедбе у уредби о граничним пасошима.

Право да кажем, ту би требала да дође примедба, како је Србија сада независна земља, како није провинција Турске, како би ранији султани имали обичај рећи, али ја то нисам хтео учинити из проста разлога, што нисам хтео вређати наше полицијске чиновнике, јер сам уверен, да они сви без изузетка знају данас међународни положај Србије.

У осталом, стајао је и један други разлог, који ме је од тога задржао. На име сви турски печати, којих је некад било по државним надлештвима, повучени су отуд у своје време, те би сада била физичка немогућност да се они на пасоше утисну, све и кад би данас било у полицији онаквих типова, какве замишља г. Аца, чинећи овај прекор.

Сад долазимо на уредбу о одбеглим женама.

Сирота ова уредба. Она је од г. Аце зло прошла, јер ово није први пут како он њу кидисава свом својом физичком и умном корпулентношћу. Она је први пут била предмет његова напада при прештампавању грађанског закона, где је упућивана у историју, а сада се тражи бар веза са законом о црквеним властима.

Ја не знам од куда је овај пик г. Аци на ову уредбу, али ако он почем жели знати зашто је она унесена, ја му могу рећи да је то учињено с тога, што је она и данас поступак за понашање полицијских власти у брачним споровима, и да су сви они, који за њу нису знали, грешили, јер су жене притварали на први захтев мужа, па их чак и силом гонили на продужење брачног живота.

Не припада, дакле, она историји, него разборито расправља један од врло деликатних и тугаљивих спорова.

Тачке А. Б. В. Г. Д. и Ђ. „Министарство унутрашњих дела,“ најгоре су прошле и сведене оценом г. Ацином на „*циганску вреву*“ и „*булумач*,“ међутим та оцена, према ономе, што смо до сада изнели, пре би приличила самој критици.

Без амбиција, да је у овој књизи све баш исправно до савршенства, у колико се односи на систем сређивања, ипак могу са основом рећи, да она ни мало не личи на оне циганске вреће, које он виђа са прозора „Националa“ с времена на време.

Код одељка министарства грађевина г. Аца се такође задржао.

Пошто је направио гром и пакао, што су неке ствари прештампане из грађевинског зборника, он се задржао код железничко-полицијског закона и болно уздануо, што нису поменути ни железнички сигнали, ни чувари, ни њихове значке.

Тако важне ствари пропуштене!! Молим, молим за опроштај, а уједно изјављујем, да је то дошло само отуда, што сам ја уносио оно, што је потребно нашим полицијским властима да знају, а железничко-полицијске власти у ужем смислу имају цео целцати закон, и врше га до ситница строго.

И друмови нису остали на миру.

Ето ни после појаве „Полицијског Зборника,“ среске и окружне власти неће знати, кад је и кога дана који друм проглашен за окружни а који за срески, а то је за историју наших друмова потребно, тако потребно.

Од тога, у осталом и зависи: хоће ли они бити на време оправљени или не; нити се, напослетку, категорија друмова може изнаћи по правилу, које је положено у чл. 2. закона о сувоземним јавним друмовима!

А ада Циганлија? Е о њој се није рекло ништа, па чак ни о прућу, које се ње може сећи за оправку макишког пута, који је, узгред буди речено, направљен путем лицитације преко предузимача, те никад више не ће требати оне и онаке

оправке, које су изазвале уредбу о којој је реч.

Батали, г. Ацо, вере ти.

На страни 570, штампан је у изводу закон о телеграфу и телефону, па уз њега дошли и расписи о томе, а на страни, опет 1340 говори се о поштама — расписи — јер тај закон није ни штампан, а г. Аца се буни што то све није стрпано уједно. Шта му човек може на ово рећи?!

Чинећи незнатне а безразложне прекоре код одељака: Министарства војног, правде и привреде, што извесни закони нису штампани у целини, или што су штампани из овог или оног државног издања, он је код Министарства финансија упао у ту погрешку, да огласи за неважеће законе, који и данас важе и примењују се.

Тако, он за уредбу о окружним казначејима вели да је укинута, ма да још није ступио у живот закон о државним благајницама, што се из наше напомене у зборнику јасно види, и ма да се и данас води књиговодство, засновано овом уредбом и оним осталима, које о овоме говоре.

Исто тако он сумњичи и важност закона (Височајшег решења) који говори о пречем праву наплате пореза, кад су у питању држава и обезбеђени повериоци, ма да о томе постоје толике расправе, које су се забављале специјално овим решењем и утврдиле, да оно и данас важи.

У осталом, зар је само то, што г. Аца не зна из наше правне књижевности?

Зашто није штампан закон о таксама и други, речено је у предговору, и то мора бити доста и за г. Ацу.

Пошто је и код одељка: Министарство просвете и црквених послова рекао нешто тек да се рекне, г. Аца се мало више забавио код одељка — „Разно.“

Питајући се: да ли важи још оно решење о канцеларијским часовима при министарствима, кад постоји друго о часовима при осталим надлештвима, он је код уредбе о задржавању плате са неке олимпске висине узвикнуо, како је то једно ништавило с обзиром на грађански судски поступак и закон о чиновницима грађанског реда.

Овде му само то могу рећи: „рече и остаде жив.“

Уредбе ове важе и данас и по њима поступају и административне и судске власти, а ако немају среће да их призна и г. Аца, шта му онда могу ја и шта њима могу помоћи. Он је он, и кад не ће да зна за њих, ја их остављам њиховој судбини!!

Расписи су прошли као Јанко на Косову.

Њих је г. Аца, незнајући ни сам да ли они важе или не, стрпао у један „*хаос*“ и ту оставио да испусте душу заједно са њиховим уредником.

Они, међутим, изгледа ми вољни су да живе, и чине неоцењиву услугу оним чиновницима, који за њих нису знали.

Зашто су они унесени у II део књиге, речено је у предговору Зборника.

Последњи покушај г. Ацин, да потцени значај ове књиге, састоји се у оној напомени, како је закон о јавној безбедности штампан без икакве везе са оним о хајдучији, а то је *клот неистина*, јер напомена о томе стоји и у предговору и у регистру.

Ето, ја сам ишао узастопце за г. Ацом, и кад сам изнео сву неоправданост и нетачност његова тврђења, онда могу да кажем, да је ова књига, и ако у њој систем сређивања није изведен до савршенства, због краткоће времена за које је сређена и штампана, опет од големе користи полицијским чиновницима, како оним старијим тако и млађим, јер ће у њој наћи скоро све оне законе и упуте, који су у вези са њиховом службом.

На путу је у осталом израда једне ручне књиге — потсетника — из овога зборника, која ће и по обиму и свему моћи бити ношена у џепу, и служити полицијским чиновницима као помоћно средство за тачну примену закона и онда, кад врше службу и на путу и у селу и у шуми и пољу.

Свакако, пак, она је много одмакла од оних царинских зборника, који хронолошким редом гутају законе и расписе, те се нико њима не може послужити, а којима је, чини ми се, г. Аца духовни отац.

30. маја 1905. год.
у Београду.

Уредник Полицијског Зборника.

ИСТРАГА ЗЛОНАМЕРНИХ ПАЉЕВИНА

Да се позабавимо овим питањем дала нам је нарочитог повода врло неповољна статистика о извршењу и проналажењу злонамерних паљевина, које се дешавају у Србији. Довољно ће бити да поменемо само тај факт, да је за прва четири месеца ове године, према званичним извештајима полицијских власти, извршено у Србији 112 злонамерних паљевина — дела, која повлаче за собом казну до 20 година робије. Од тих 112 случајева *само у 20* кривци су ухваћени или је пала сумња на њих.

Нећемо улазити у то, да бацамо за све ово кривицу на некога, али сматрамо, да ћемо излагањем и упутствима у раду истражним органима при истрагама паљевина, моћи бити од користи, те да се овако мали број пронађених паљевина постепено увећа.

Са изналажењем криваца и утврђивањем дела паљевине истражни орган има највише муке према осталим злочиним делима. У свима стручним а нарочито у немачкој криминалној литератури, посвећују се истрази паљевина читава научна дела. Дала нам се прилика, да из једнога по све исцрпнога рада д-ра Алберта Вајнгарта, изнесемо својим читаоцима, бар у изводу, најглавније методе за решење питања: *Постоји ли дело паљевине?* и *Ко је кривац у томе делу?*

У већини случајева нема сведока који су видели моменат када је ватра букнула. Тада је истражни орган упућен на околности. Најбоље је да сазна пре свега: *какво је нађено стање после пожара на месту које је горело? какво је било пре пожара?* и *кад је и где почео пожар?*

I

Најважније радње у истрази.

I. *Увиђај на месту где је горело.*

1. До увиђаја ваља по могућству, одржати непромењено стање места на коме је горело, те за то је истражни орган позван да забрани сопственику и другим присутнима свако измењивање на томе месту, а по потреби да постави и стражу. Није редак случај да се после извеснога времена, по већ свршеном увиђају, појави потреба за накнадним или допуним увиђајем, те је у томе циљу врло корисно да се стање на таквом месту одржи непромењено што је могуће дуже. Ако се још за време пожара породи сумња да је случај злонамерне паљевине, ваља људима који гасе пожар наредити, да што мање промена чине приликом гашења.

2. Увиђај ваља учинити што је могуће пре, јер за неколико дана могу се и најважнији трагови изгубити.

3. Не треба се ограничити на посматрање предмета само с поља, већ треба разгледати изгоретине, гареж и прекривене просторије.

4. Ако се међу рушевинама од пожара нађе каква каса, не треба је одмах отварати, пошто хартије у њој, услед јаке врућине, постају необично запаљиве; па кад на њих у таквом стању наиђе свеж кисеоник, кад се отворе врата, оне се лако саме од себе запале; опасност је отклоњена, кад се причека да се каса охлади.

5. Протоколу увиђаја треба увек додати нацрт згаришта; неки пут је од користи фотографисати га, и то са више страна. Фотографија пружа и те користи, што се на њој могу наћи и оне ствари, које нису запажене приликом увиђаја, јер се није могао знати њихов значај за ток саме истраге.

6. Истражни орган ваља при увиђају да пази на предмете који могу да пруже какве доказе за кривицу, те да их одузме и чува. На поротнике ће увек више утицати кад сами виде такве предмете него ли кад читају о њима у протоколу увиђаја.

7. Неки пут је од користи дати столару да састави изгореле или разбијене комаде намештаја, врата и прозоре; тиме се олакшава преглед свих промена, које је починила ватра.

II. *Саслушавање сведока.*

За сведоке ваља узимати:

1. *Становнике* куће која је горела, послугу, суседе и она лица која су за време ватре туда пролазила или која су дошла у помоћ. Да би се пак сазнало и за друге сведоке, сваког појединог сведока ваља питати, кога је све видео на лицу места.

2. *Ватрогасце.* Они су у могућности да виде највише важних ствари, које други нису могли видети, а сем тога способни су стручним погледом све да посматрају. Сам их позив гони на то, да чине извесна посматрања; главно је правило за гашење пожара, да се пре почетога га-

шења утврди седиште, природа и ширење ватре. Иследник је упућен да пита ватрогасце нарочито о томе, шта су приметили у почетку и за време пожара; јесу ли видели какве особите појаве и јесу ли могли доћи до каквог закључка о узроку пожара, а даље и о томе шта су све приметили на месту где је горело. Иследник је дужан обратитити нарочиту пажњу на то, какве су промене произвели сами ватрогасци својим радом. Ко не води рачуна о томе, лако долази до погрешних закључака о стању места на коме је горело.

3. *Чиновнике осигуравајућих друштава*, пошто они чине сваковрсна посматрања, позвани дужношћу према својим друштвима. Њихова дугогодишња пракса чини их способнима, да пронађу доста важних ствари и нарочито их укажу иследнику, кад је кривцу за злонамерну паљевину циљ, да добије осигурану суму.

4. *Полицијске чиновнике*. Ако су добро школовани и извежбани, они почињу своја посматрања и истраживања још за време ватре; при том не пазе само оно што се дешава тамо где гори, већ пазе и на оне личности, које су сумњиве да су извршиле паљевину, па их преко поузданих људи држе под тајном присмотром.

III. Прибављање доказа

1. *Акта*. Ако се може закључити да је паљевину извршио злочинац таквога заната, који при том задовољава своју страст за крађом или радост услед ватре, тада је потребно разгледати акта о случајевима паљевина, који су се у последње време десили у томе крају, а учиниоци им се нису могли пронаћи. У случајевима да је паљевина извршена, да би се добила осигурана сума, иследник ће обратити нарочиту пажњу, да ли је и када осумњичени повисио суму осигурања, и да ли је мењао осигуравајућа друштва.

2. *Трговачке књиге осумњиченога* показују иследнику материјално стање његово.

3. *Планови зграда* пружају иследнику изглед ранијега стања изгореле зграде.

II

Утврђивање објективног постојања дела.

I. Какво је било стање места где је горело непосредно пре пожара?

1. *Који су предмети били на месту пре појаве пожара?* То се може видети по предметима и нађеним остацима на месту дела. Да ли је за време ватре у просторији био намештај и где је стајао, може се видети по патосу, ако је и овај био захваћен ватром. Места, где су стајале ноге намештаја, увек су сасвим сачувана од ватре; ако је ватра најзад и њих захватила, нису тако јако оштећена; из јако изгореле околине, уздижу се она као приметна узвишења.

2. *Да ли су врата или прозори били отворени пре појаве ватре?*

а. Иследник ће најпре испитати да ли су горњи делови намештаја прикривени остацима чађавога пухора. Услед оскудице ваздуха, жар не може да сагоре, већ се диже са димом, па кад се охлади образује црнкасту масу. Нађе ли таквих остатака, може закључити да су врата и прозори били затворени; јер да су једна врата или један прозор били отворени, увек би било довољно свежег кисеоника, да би жар могао изгорети светлим пламеном.

б. Неки пут је опет важно по истрагу да се зна, да ли су извесна врата или прозори били отворени у почетку ватре. То се често може познати по оштећеностима предмета које су услед ватре претрпели; по себи се разуме да су штете најјаче на страни окренутој ватри. При том ваља пазити да ли су највећа оштећења на унутрашњој или спољашњој страни врата или прозора. Ако су н. пр. врата од каквога ормана највећма изгорела на унутрашњој страни, она су морала бити отворена за време ватре, у случају да је ова долазила с поља. На сваки начин да су могли и ватрогасци, за време гашења и спасавања, отворити или затворити прозоре или врата. Тога ради ваља све учеснике и о томе испитати као сведоке.

II. *Кад је почела ватра?*

1. Да бисмо дошли до тога закључка када је почела ватра, морамо се послужити разним околностима које прате њу, као што су пламен, дим, топлота и оштећења услед ватре. Ватра се најдоцније могла појавити онда, када је која од тих околности примећена.

У једноме се случају појавила ватра у затвореном подрумчету. Дим и пламен нису се могли испрва приметити. На противу, кад је на горњем спрату точена вода са чесме, примећено је да је иста врућа. Кратко време пре тога што је примећено, најдоцније је време када се ватра морала појавити.

Обратно се може узети као најмање вероватно да је ватра почела у извесно време, ако личности у околини места где гори нису могле приметити ни ватру, ни дим, па ни појачану топлоту на коме месту; то не вреди за прах од гара, пошто се овај може не запазити за дуже време.

2. Каткад се још тачније може утврдити почетак ватре, ако се зна, у колико су далеко од извесног одређеног времена допрле њене последице. Неки пут се услед слабог распрострањења ватре, може распознати да је ватра тек била почела, н. пр. ако на стогу сламе гори само горња површина, или ако два блиска стога горе још сваки засебно. Ако је ватра и даље захватила, могуће је закључивати о њеноме трајању.

С једне стране ваља имати у виду још и брзину сагоревања предмета, као и то да ли је био сув или мокар, да ли је био свезан, спутан или одрешен, и да ли је био спремљен за горење; с друге стране ваља п зити, да ли постоје околности, које су ватру потпиривале (као промаја) или је угушивале (као недостатак ваздуха).

Пухор од гара спорије се развија од пламена ватре која гори; ако се такав пухор далеко распростро, може се отуда закључити, да се већ од дужег времена почео лучити; он може да траје недељама, па и годинама.

Ако нема довољно ваздуха, запаљени чврсто стегнути памук тиња н. пр. каткад недељама, док не наступи пламен; у колико је чвршће спакован, у толико спорије тиња.

(наставиће се)

Д. В. Бакић.

ПОУКЕ И УПУТИ

Један случај неумесне примене чл. 152. закона о општинама.

Ради подизања цркве, општини ж..... био је потребан новац, те је одбор решио, да се извесан део утрине испарцелише и изда појединцима за више година под закуп (15. година), те тим добивеним новцем да подигне цркву.

Пре овог решења, а у истом циљу, одбор је решио, да се, ради извршења овог парцелисања, изда из готовине извесна сума, и среска власт је ово одобрила одлуком својом од 4. септембра 1904. године. № 12397.

Ну у међувремену од овог свог решења и оног првог, среска власт је примила примедбе Државног Савета, који не одобрава, да се ово земљиште отуђи, — с тога, налазећи, да Савет не дозвољава никакву деобу, огласи решењем својим од 22. октобра 1904. године № 1450. своје раније решење за неважеће, и нареди суду, да сваки рад на деоби обустави.

Противу овога решења, суд општине ж..... изјавио је жалбу Државном Савету, износећи у истој у главном:

1. да не може сама власт своје раније решење ништити;

2. да задржана одлука није противна закону;

3. да у решењу среске власти нема ни једног законског прописа;

4. да ранија Саветска одлука са овим предметом нема ничег заједничког.

Државни Савет одлуком својом од 24. маја 1905. године № 3329. поништио је решење надзорне власти, налазећи, да оно не одговара закону, прво по форми, јер није, у смислу чл. 152. и 156. закона о општинама, засновано ни на једном законском пропису. Сем тога, ни по садржини не одговара закону, јер не може бити разлог за задржавање од извршења ове одлуке одборске, донете по тач. 3. чл. 86. поменутог закона, о давању имања под закуп, решење Државног Савета, донето по чл. 33. закона о општинама, о одлуци зборској о отуђењу, пошто су издавање под закуп и отуђење потпуно разнолике правне радње.

Противу одлуке општинског одбора, којим се чланови општински разрешују од дужности, жалба се изјављује непосредној надзорној власти.

Суд и одбор општине новачке 27. фебруара 1905. године № 116. донео је решење, да се Петар Веселиновић, кмет исте општине, разреши од дужности.

Противу овог решења Веселиновић је изјавио жалбу Државном Савету, тражећи

да се решење суда и одбора поништи и он врати у дужност.

Државни Савет одлуком својом од 24. маја 1905. године № 3764., а на основу чл. 25. свог пословника, одбацио је жалбу као ненадлежној власти поднесену, налазећи да овде није случај чл. 170. закона о општинама, да би Савет био надлежан, већ у смислу чл. 102. поменутог закона, противу решења одбора, жалба се изјављује само непосредно надзорној власти.

Пропис § 471. тач. 7. грађанског судског поступка односи се и на плате општинских часника.

Осудним решењем првостепеног суда од 3. маја 1900. године № 10364. осуђен је Н. Р. на плаћање дуга М. Ј. са интересом и осталим трошковима.

Начелство округа моравског, приступивши извршењу ове наплате, у смислу прописа § 466. грађан. судског поступка, нашло је, да је плата, коју дужник прима од општине као општински председник, најзгоднија за извршење, и да ничим није заштићена од извршења за наплату дугова, на основу §§ 463. и 466. грађанског судског поступка, донело је решење: да се наплата дуга изврши из плате дужникове, па тек, ако она не би достигла, да се остатак наплати из остале покретности његове.

Ово решење начелства одобрио је и Министар унутрашњих дела решењем од 9. новембра 1904. год. П№ 31610.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је: да решење Министрово не одговара закону, из ових разлога:

По § 471. тач. 7. грађанског судског поступка, за извршење не може се узети више од четвртине плате чиновника, правитељствених служитеља, свештеника, калуђера и учитеља, а половина може се узети у извршење само онда, ако се једногодишњим обустављањем тражбина не може измирити.

Као што се види, овим прописом била је намера законодавчева, да се у цељи издржања, и вршења јавне службе, заштити три четвртине, односно половина плате јавних службеника, кад она има да се употреби за извршење, а и кметови су јавни службеници, то је начелство погрешно узело, да је закон оставио ван заштите плату кметова, јер се у грађанском праву допушта аналогија, те је, по §. 2. грађанског судског поступка, у недостатку изричног прописа, ваљало применити на овај случај начело, које је заступљено у тач. 7. §. 471. поменутог поступка.

Ово посматрање саветско усвојио је и Министар унутрашњих дела.

Саветска одлука од 9. јуна 1905. год. Бр. 4211.

Противу захтева надзорне власти, да одбор општински разреши од дужности неуредне кметове, нема места жалби.

Начелник среза з..... упутио је акт одбору општине к..... којим је тражио, да одбор разреши од дужности кметове исте општине, пошто су неуредни у дужности.

Противу овог захтева. кметови су изјавили жалбу Државном Савету. Ту њихову жалбу Државни Савет је одлуком својом од 24. маја 1905. године № 3765., на основу чл. 25. свога пословника, одбацио као ненадлежној власти поднесену, налазећи, да овде и нема решења надзорне власти, којег би жалитељи могли употребити средство, из чл. 170. закона о општинама, т.ј. жалити се, већ је ово захтев надзорне власти, упућен општинском одбору, у смислу чл. 148. закона о општинама, који одбор може уважити. или не, и тек, у случају да одбор по захтеву поступи, могли би жалитељи, противу таквог решења, користити се чл. 152. поменутог закона, а сада не.

Противу одлуке општинског суда и одбора, донесене на основу четврте алинеје чл. 30. закона о водама, има места жалби среској власти, а противу решења ове начелству и Министру унутрашњих дела.

Обрад Биљић, земљоделац из Своједруга, обратио се молбом суду општине рогачичке, да му дозволи подизање воденице — поточаре — на свом сопственом имању на потоку „Буковцу," наводећи, да тиме неће ником скратити службеност и употребу воду, па ни воденици Глигорија Илића, која постоји испод ове, коју он хоће да подигне. У исто време, Глигорије Илић обратио се суду за заштиту његова права употребе воде са потока Буковца, пошто његова воденица постоји од памтивека на том потоку.

На основу овога, суд је учинио увиђај на лицу места, па нашавши да би одвођење воде на воденицу молиоца Обрада било од штете по воденицу суседа Глигорија Илића, чија воденица постоји одавна, и тиме стекла право употребе воденог јаза, решењем својим од 30. маја 1904. године № 960., а на основу тач. 2. чл. 30. закона о водама и њиховој употреби, с погледом на чл. 83. закона о општинама, известио молиоца Обрада, да му се не може одобрити подизање воденице на потоку Буковцу.

Противу овог решења среске власти, молилац Обрад изјавио је жалбу начелству округа ужичког, и молио, да се то решење поништи и њему дâ задовољење. Доцније, под 2. октобра 1904. године, његов задружни брат Спасоје Биљић молио је начелство, да одреди инжињера, који ће изаћи на лице места и учинити извиђај. Начелство је по овој преставци, одредило окружног инжињера и чаништво општине рогачичке, да на лицу места учине извиђај, који је и учињен и њиме утврђено. да молилац има права употребе воде са потока Буковца, а на начин како је он и саградио воденицу према чл. 4. закона о водама и њиховој употреби, јер би употребљавао воду са потока, која се сматра за јавно добро, а испуњава и услов чл. 11. истог закона.

По расмотрењу односних аката, начелство је нашло, да није прописима ни једног закона овлашћено, да се упушта у расматрање и оцену поменутог решења среске власти и наводи у жалби жалиочевој (молиоца Обрада), па му је с тога жалбу, на основу §. 13. свог устројства, одбацило као неумесну.

Ово решење, по изјављеној жалби одобрио је Министар унутрашњих дела својим решењем од 30. новембра 1904. год. ПБр. 33220.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 9. јуна 1905. године № 4209. поништио је решење министрово, као противно закону са ових разлога:

По чл. 29. и 30. закона о водама од 26. децембра 1878. године (Зборник закона и уредаба по струци министарства грађевине стр. 94.), начелство окружно надлежно је да даје дозволу и решава о употреби воде и подизању грађевина за употребу истих, и решења министра унутрашњих дела по тим питањима, по чл. 37. поменутог закона, извршна су. Али за грађевине, које су на водама од незнатне важности, као што су: воденице поточаре, ваљавице, стружнице, даје одобрење, по другом ставу тач. 2. чл. 30., општински суд и одбор.

У закону о водама нигде није казато, да су таква решења извршна, те с тога је изван спора да она подлеже расматрању надзорне власти, по чему је и начелник среза рачанског, решењем од 30. јуна 1904. године Бр. 7479., на основу чл. 14. устројства начелства окружних и среских начелника од 12. маја 1830. године (Збор. I. стр. 78) решење суда и одбора општине рачанске од 18. јуна исте гпдине Бр. 960. расматрао и одобрио.

Овака одлука среског начелника, по чл. 13. поменутог устројства, подлежи оцени и расматрању окружног начелства, те зато се начелство округа ужичког решењем од 3. новембра 1904. године Бр. 1176 није могло огласити за ненадлежно, у толико мање, што је под 2. октобром исте године Бр. 1044. наредило извиђај по овом предмету преко окружног инжињера и председника дотичне општине, којим је по акту Бр. 1098. утврђено, да жалилац Обрад подизањем воденице поточаре и употребом воде са потока „Буковца" ни у колико не наноси штету Глигорију Илићу, који има на ниже своју воденицу и који се томе противи.

Према томе ни Министар унутрашњих дела ожалбеним решењем није могао одобрити горње решење начелства, него је по чл. 10. закона о устројству централне државне управе, требао да упути окружно начелство, да по жалби жалиоца Обрада узме у расматрање решење среског начелника, и донесе своју одлуку по њему.

М. В.

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

I.

Суд општине клокачке, актом својим од 9. маја ове год., пита:

а. «Да ли је општински суд надлежан за суђење кривица кад извесна лица захвате што од општинског појила или иначе

каквог земљишта; даље кад стесне сеоске путеве и т. д., и ако није, којој власти треба оптужити такве кривце«, и

б. „да ли општински суд може вршити егзекуцијом наплату дуга од својих дужника, и ако не може, која је власт за то надлежна?«

— На ова питања одговарамо:

а, По § 4. полиц. уредбе, општински судови суде све кривце из III части кривичнога закона, па по томе суде и случајеве из т. 1. § 339. кр. закона као и оне из § 375. под а.

Њима ништа не смета то, што се општина овде јавља као приватно-правна личност и нека врста тужиоца, јер се судови у овом случају јављају не као представници општинских интереса, него као државна установа за вршење извесних закона, по којима се од њих тражи заштита јавних и приватних интереса, у овоме случају општинских; и

б, Општине према својим дужницима стоје у положају обичних повериоца и ништа више.

Према томе, оне се за наплату својих потраживања морају обраћати са тужбом надлежним судовима (до 200 дин. општинском а преко ове државном) и тек кад имају осудно решење могу тражити извршење.

Наравно, ако је судио општински суд, он ће сам и извршити своју осуду по § 24. грађ. суд. поступка, а ако је судио Првостепени суд, онда ће се пресуда или осудно решење поднети на извршење надлежној полициској власти у смислу § 462. грађ. суд. поступка.

II.

Суд општине вранићске, актом својим од 14. априла ове год. пита:

„По чл. 11. Устава земаљског, нико не може бити суђен, док не буде надлежно саслушан или законим начином позван да се брани.

По чл. 24. закона о народним школама, поред осталог, изостанке ђачке цени учитељ, и оне, који су учињени из важних разлога оправдава. а неоправдане доставља месном школском одбору да казни ђачке родитеље или старатеље.

По чл. пак 57. истог закона, сваки је члан школског одбора дужан долазити у седнице, јер ако не дође па не оправда свој изостанак важним узроком, казниће се, од стране школског одбора, за сваки изостанак по три дин. у корист школске благајне.

Питање је сада да ли наређења чл. 11. Устава важе и за случајеве из чл. 24. и 57. зак. о народним школама, или ће се кажњавање вршити и без тога.

Нарочито се истиче питање, да ли ће узимати реч у случајевима чл. 24. или ће се веровати просто изјави и оцени учитеља«.

Моли се уредништво да изволи изнети своје гледиште по овој ствари.

— На ово питање одговарамо:

И ако се у закону о народним школама за случајеве који су истакнути ништа не вели одређено, да ли ће се дотична лица узимати на одговор или не, ипак се не могу обићи уставне одредбе из чл. 11. без повреде самога устава.

И у случајевима чл. 24. и у случајевима чл. 57. морају се дотична лица позвати ла оправдају своје изостанке односно изостанке њихове деце, па тек ако то не могу учинити има места казни.

Код чл. 24. не мења ништа ствар, што се учитељу пружа право, да неке изостанке сам оправда, јер за оне који нису оправдали, по његовом схватању он је само тужитељ и ништа више, пошто није искључена могућност да неко школском одбору поднесе тако убедљиве доказе о своје невиности који искључују казну, а које, може бити, није могао и стигао однети учитељу, кад је он тражио обавештење.

III

Суд општине кораћичке, актом својим он 10. јуна ове год. Бр. 1556. пита:

„Један сопственик парнога млина у нашој општини бави се још и куповином и продајом хране мештанима.

Храну даје на почек.

Сву продату храну он мери на своме кантару, ма да у општини постоји општински кантар.

Да ли се према овом лицу могу применити наређења § 392. крив. закона?«

— На ово питање одговарамо:

По чл. 1. закона о општинској мерини, све што се прода у једној општини а теже је од 25. к.грама, мора се измерити на општинским мерама и за то платити прописна такса.

Према томе ако и та општина има мерило прописаним законом о метарским мерама има права на паплату мерине од лица о коме је реч, ако оно продаје тежине изнад 25. килограма.

Ако ово лице неће да врши наређења закона о општинској мерини суд га може нагнати, казнама по чл. 11. поменутога закона, а не по § 392. тачке прве која не важи више после појаве закона о општинској мерини.

IV

Један општински писар пита:

„По чл. 2 тач. 8. закона о таксама казано је да се плаћања таксе ослобађавају сиромаси који не плаћају држави више од пет динара нет. порезе, без пореза и личног пореза, кад о томе поднесу уверење.

Молим уредништво за објашњење, да ли ово важи и за оне случајеве из закона о таксама, кад се неко осуди за иступну кривицу или по каквом грађанском спору на плаћање т. ј. да ли ову таксу може заменити уверењем?«

— На ово питање одговарамо:

Тачка 8. чл. 2. закона о таксама нарочито и регулисава случајеве из закона о таксама, па према томе са свим је јасно, да она говори о случајевима, који су овим питањемис такнути.

Може се, дакле, уверењем заменити такса и по грађанским споровима и по иступним кривицама.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Крадљивци аутомобила. Париским чиновницима криминалне полиције Детлингу и Герабију пошло је за руком, да успехом крунишу свој задатак, који им је био стављен, а то је, да пронађу два крадљивца аутомобила. Они направише план за хватање, а за његову основицу узели су то, што је један предњи точак на аутомобилу био покварен, и захтевао је поправку, ако се хтео употребити. У том циљу издали су огласе по новинама, да се нуде врло способни механичари за сваковрсне оправке, и по јевтину награду. Након тих огласа добили су разне позиве ради посла, и они су им се свима одазивали Најзад су добили један позив од извесног Друјина, те се и њему представише као механичари. Ту су наишли на прави пут. јер им је Дрјуин показао онакав аутомобил баш како је описан онај украдени. Друјина су одмах притворили; он је одмах признао кривицу, а шта више означио је и своје саучеснике.

Сунчева светлост као средство за дезинфекцију. Професор Есмарх у Килу доказао је безбројним покушајима и пробама, да је сунчева светлост врло успешно и корисно средство за чистоту и здравље. Клицама различних болести пунио је одело, коже, кревете, намештаје, рубље и томе слично, излагао их сунчевим зрацима и после сваког сата посматрао је да ли их још има. Успех је био неочекиван. Нарочито је брзо убијало сунце бациле колерине, и то не само на горњој површини кревета, већ и у дубоким деловима његовим. Ма да спорије, ипак је с успехом утицало сунце да уништи бактерије тифуса, туберкулозе и других болести. Као што се из тога види, најобичније, најјевтиније, а поуздано средство противу ширења заразних болести, јесу сунчеви зраци, те се за то по потреби треба најпре њима послужити, док не стигну или се не прибаве друга дезинфекциона средства.

Поштанске марке. — У последње време и код нас су се појавиле поштанске дописнице, на којима су назначени положаји марака за договарање и споразумевање љубавних парова. У Немачкој су злочинци искористили ту прилику, те су се, лепљењем марака на писмима, са свим тачно споразумевали са друговима у слободи, и ако је писма испошиљала сама истражна власт. Најзад је то договарање пало у очи полицији, те сад злочинци не смеју сами ни марке да лепе у својој преписци.

Романтично бегство једног притвореника. — У Кракови побегао је из истражног затвора на врло оригиналан начин један притвореник, по имену Ледвос, и то између три и четири сата по подне. Намерно је изазвао свађу са друговима у притвору, те је за то Ледвос затворен у засебну ћелију. Ту је ноктима изгребао дрво око ексера на вратима тако, да су се врата једним ударцем могла отворити

и кроз њих изаћи. Кад је идуће недеље дошао оцачар, Ледвос се преруши као оцачар, тиме што је намазао лице чађу из пећи, нагаравио одело, од ципела исекао папуче, па од преостале коже направио широк појас. Са шешира скинуо је обод и направио тако округлу капицу, какву носе обично оцачари. Тако прерушен ишао врата своје ћелије, и са свим мирно шеташе кроз ходнике до дворишта. Нигде га није нико задржао, и на главним вратима сам му је вратар отворио, те је тако изашао на улицу, упутио се ка предграђу и ту му се загубио траг. Чему се све неће досетити човек жудан слободе!

Крађа за љубав науке. — Једна оригинална и веома интересантна крађа, како по личностима које су је извршиле, тако и по предметима који су украдени, суђена је недавно у јуријевском апелационом суду (Русија) уз најживље интересовање тамошњих универзитетских ученика и свег интелигентнијег грађанства. Ево у чему је ствар:

Ноћу између 15—16 и 28—29 децембра 1903. год. покрадени су из фармаколошке и хемијске лабораторије универзитета многи инструменти и препарати знатне вредности. Извештена о овоме месна полицијска власт предузела је најживљу истрагу, али је сав њен рад остао безуспешан.

Јануара месеца прошле год предстали су полицији стари универзитетски ученици: *Вилем Вајнберг* и *Фридрих Орг* и предали јој све покрадене инструменте са изјавом: да су их они у своје време узели из лабораторије али не у циљу користољубља, већ ради физичког и хемијског експериментисања. Имали су, веле, намеру, да све узете ствари, по свршеном послу, врате опет у лабораторију, разуме се тајно, али кад су видели да је универзитетска управа објавила ову крађу, претпоставили су да их предаду полицији. Најзад су додали, да јако жале што се све ово морало десити, као и да се кају због својих поступака.

По свршеном претресу суд је ослободио оба окривљена на велико задовољство многобројне присутне публике.

Крађа ова у многоме подсећа на врло честе крађе лешева у средњем веку, у циљу изучавања анатомије.

Самоубиства у Немачкој. — Према тачним статистичким подацима, број самоубистава у Немачкој нагло је порастао у току последњих година, јер за последње три године износи 20·4 на 100.000 становника. Статистика је још утврдила, да је највећи број самоубиства извршен у индустријским, а најмањи у земљорадничким окрузима.

Нова примена антропометрије. — Да би се спречило фалсификовање радова великих сликара и скулптора, један француски антиквар предлаже: да у будуће сваки бољи сликар и скулптор на свом раду ставља и отисак свога десног палца, те да на овај начин потпуно онемогући фалсификовање тог рада. Идеја је оригинална али не и потпуно нова. Позната је ствар, да су већина аутократа на крајњем Истоку у ранијим временима потписивали сва важнија акта отиском десног длана.

Извршење смртне казне у Америци. — Као што је већ познато, у Америци убијају помоћу електричне струје личности на смрт осуђене. Колико је овај начин непрактичан и свиреп, нека послуже као доказ ови реци из *Гласника Сједињених Америчких Држава:*

»Припреме око извршења трајале су неколико минути. Пошто је осуђени Мишел Шилер, који је убио своју жену, чврсто везан за фаталну столицу, пуштена је на њега електрична струја у јачини од 1750 волти. После 53 секунда присутни лекар прегледао је осуђеног и изјавио да је мртав, те су га с тога пренели у салу за секцирање. Тек што су га положили на сто, осуђени је, на велико запрепашћење присутних, отпочео дисати и мицати рукама и ногама. Разуме се већ, да су га понова везали за столицу и изложили струји за време од једног минута. После категоричке изјаве лекарове да осуђени овога пута неће оживети, сведоци су напустили салу, али су се убрзо морали натраг вратити, јер се несрећни Шилер поново почео кретати. И по трећи пут привезали су га за столицу и за дуже време изложили много већој струји, после чега је одиста био мртав. Пренераженi призором који су видели, и загађени мирисом од изгоретине, сведоци су готово побегли из сале у којој је вршена ова операција. Глава несрећног Шилера изгледала је као печена.....«

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Утврђена идентичност. У 19. броју »Полицијскога Гласника« од ове године изнели смо фотографију са описом једног коцкара, који је до тада био познат и редовно се издавао као **Алекса Марковић — „Шваљче“**, родом из Крагујевца. Под овим именом био је и од стране београдске полиције и од других полицијских власти у земљи више пута кажњаван, а тим су га именом звали и други коцкари и његови другови.

Међутим, одмах по објављеној слици добили смо извештај од једнога општинскога писара из унутрашњости, који јавља да ово лице није Алекса Марковић, већ **Иван Чајковски**, родом из Пирота.

Предузетом истрагом поводом овога ради утврђења идентичности овога лица констатовано је: да се он доиста зове **Иван Чајковски**, да је 1884. год. рођен у Зајечару и да је син Влајка Чајковског, бив. инжињера, који је био родом из Руске Пољске и да има и сада живу матер, преудату у Краљеву.

Лажни »Алекса« је код Управе гр. Београда такође признао да су ови подаци о њему истинити и да је се издавао под другим именом са тога, да би избегао војну обавезу, у чему је до сада и успевао.

Пошто су га војне власти тражиле ради одслужења сталног кадра, то га је Управа гр. Београда 15. тек. месеца са актом Бр. 18185. спровела команданту тимочке дивиз. области у Зајечар. Ако би ко о њему још што знао, моли се да о томе извести ово уредништво.

П О Т Е Р Е

Јуна 18. тек. год., непознати крадљивац украо је из стана г. Стојана Пајкића, рентијера ове ствари:

а, један пар дијамантских минђуша у облику розете са једним бриљијантским каменом;

б, Један женски бриљијантски прстен са једним каменом;

в, један прстен дијамантски са три повећа камена у једном реду, и

г, три женске куглице: две сребрне и једна ћилибарска.

За крадљивцима и покрађом наређује се живо тражење. Нарочита пажња скреће се личностима које купују или узимају у залогу ствари од вредности, да буду веома пажљиве, јер је крадљивац већ успео да код извесног завода заложи један украдени сахат, па је с тога врло

вероватно да ће то покушати и са осталим стварима. Извешћа о овој покрађи и резултату трагања треба слати Управи града Београда с позивом на Бр. 21010.

Ноћу између 19. и 20. тек. м-ца непознати лопови отворили су удешеним кључем кућу Јанка Журкића, тежака из Голубиња, и из ове однели: 130 динара у српским новчаницама, 1 стари талир, 2 петодинарке, три пробушене аустријске форинте, 4 трубе црна и 3 трубе бела сукна, 2 трубе памучног платна, 2 трубе тежињава платна, 1 пар тканица, два пара нових панталона од белог сукна и две велике шарене торбе. Начелник среза поречког, депешом Бр. 4314, моли све полицијске власти за тражење крадљиваца и покрађе.

Матеја Богојевић, који је био под истрагом и у притвору код начелника среза посавског округа ваљевског, због крађе, побегао је 17. тек. м-ца из ваљевске окружне болнице, у коју је био упућен ради лечења. Матеја је родом из Аустро-Угарске, по занимању је колебар, стар око 70 година., бркова седих и кратких, лица округлога. Позивају се све полиц. и општинске власти да Матију у својим домашајима најживље потраже, и у случају проналаска стражарно спроведу начелнику среском у Обреновац, или начелству округа ваљевског с позивом на депешу Бр. 8766.

Драгутин Стевановић, циганин, родом из Сења, који је као притвореник среза посавског, окр. београдског био на лечењу у општој државној болници, побегао је 20. тек. м-ца из двориштa начелства округа београдског камо је био упућен из болнице ради спровода у срески притвор. Одбегли Драгутин има око 50 год., средњег је стаса, просед, бркова густих и проседих. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да бегунца у својим домашајима најживље потраже и пронађеног спроведу начелнику среском на Умци, или начелству окружном с позивом на Бр. 5136.

Ернест Моглер, по занимању пекар, родом из Бекингена у Немачкој, извршио је ноћу између 12. и 13. јуна тек. године, (по новом) тростуко убиство са разбојништвом у Некар-

гартону и по извршеним злочинима побегао. Злочинац је висок 1·60 м., средњег стаса, по лицу негав, косе плаве, бркова малих и плавих, на десној мишици има тетовиран знак у облику срца. Истражни судија из Виртемберга моли све полицијске власти да за зликовцем Моглером најживље трагају, а у случају проналаска ла га ухвате, притворе и њега телеграфским путем о свему известе. Награда од 1000 марака обећана је ономе ко би злочинца ухватио или власти проказао.

Три непозната зликовца, наоружани пушкама острагушама и по лицу нагарављени, напали су 17. тек. м-ца између 4—5 сати по подне, на салаш Стане удове Барбула Стојановића из Брзе Паланке, па пошто су претходно сопственицу тукли кундацима и неким ватраљем, отели су јој и однели: 10 кгр. сланине, 2 кгр. сира, један прслук и једне панталоне од црног сукна, једну јагњећу шубару, пар вунених чарапа, тканице и 4 динара у никлу. Један од зликоваца био је високог стаса, црномањаст, стар до 30 год., у црном штофаном прслуку и црним сукненим панталонама. Други је био плав, сувоњав, омален, стар до 30 год., на себи је имао прслук од црног сукна а испод овог подужи гуњ од белог сукна; на ногама црне, сукнене чакшире а на глави црну јагњећу шубару. Опис трећег зликовца непознат је. Начелник среза брзопаланачког депешом Бр. 1230, моли за најживље тражење описаних зликоваца.

ТРАЖЕ СЕ

Добросав Савић, из Грабова, општине подгорачке, подручног ми среза, по извешћу там. општине, отумарао је незнано куда још 10. новембра 1903. год., и до данас се није могао пронаћи. Како се сумња да је именовани Добросав ово учинио у намери да чини каква казнима дела, јер је и раније био осуђиван на 8 година робије, а више пута и иступно кажњаван за крађу стоке и друго, то се моле све полицијске власти да за Добросавом нареде живо тражење и у случају проналаска да ме известе о месту његовог становања. Из канцеларије начелства среза ражањског, 20 јула 1905. год. Бр. 6510. у Ражњу.

Стојана Живковића, бив. келнера из Житковца, тражи начелник среза моравског, у Прњиловици, ради издржавања казне затвора. Спасоје је стар 22 године, средњег стаса, плав у лицу. Препоручује се свима полиц. и општ. властима, да га потраже и у случају проналаска упуте начелнику среза моравског, округа нишког, с позивом на Бр. 6335.

ОБЈАВА

Лазар В. Радојковић, из села Мирова, у срезу бољевачком, овога округа, који је 27. пр. м-ца извршио убиство над Милојем Миленовићем, бив. председником општине мировске, побегао је наоружан, по извршеном делу, у шуму.

Решењем овога начелства од данашњег Бр. 5481, а на основу извештаја Начелника среза бољевачког и прибављених доказа, утврђено је: да се Лазар наоружан одметнуо од власти и почео за себе самостално да живи у намери да избегне одговорност за учињено дело као и да друга кажњива дела чини, у коме поступку његовом постоји дело хајдуковања — §. 243. крив. зак.

Усљед овога, а на основу чл. 9. закона о јавној безбедности, Начелство ово позива Лазара В. Радојковића из Мирова,, да се у року од двадесет дана, рачунећи од дана када је објава изашла у Српским Новинама, пријави најближој полицијској власти, која ће га спровести Начелнику среза бољевачког, или најближем првостепеном суду, а ако се у остављеном року не пријави ма којој полицијској власти

или првостепеном суду, Начелство ће га, на основу чл. 10. зак. о јавној безбедности огласити за хајдука.

Лични је опис Лазарев овај: стар 23 год., раста средњег, добро развијен, црномањаст, бркова малих црних, косе црне, коју чешља право у вис, браду брија. На себи има од одела: кратку сукнену антерију, црно-жуту, са ситним црним гајтанима, чакшире сукнене црне, грађене опанке са широким кајишима.

Бр. 5481. Од начелства округа тимочког, 13. јуна 1905 год. у Зајечару.

НАЂЕН ЛЕШ

На обали Дунава у Кусјаку, 17. пр. м-ца избацила је вода један непознат човечји леш, који је већ прешао у трулеж, а према лекарском мишљењу лежао је у води 12 дана. Човек, чији је леш, био је омален, пун, избријана лица, ретких црних бркова, стар око 36 год. Од одела је имао гуњ од црнога сукна, кошуљу од тежињавог платна. Секцијом се није могло утврдити, да је смрт произведена насилним путем Ко би што ближе умео рећи о овоме лешу нека о томе извести начелника среза неготинског с позивом на Бр. 5804. — АБр. 972.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Алимпић.

БРОЈ 26. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 3. ЈУЛА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви **„Полицијског Гласника“** не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, одликован је:

Златном Медаљом за грађанске заслуге

Петар Поповић, председник општине бушранске.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 29. јуна 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника треће класе округа крушевачког, Косту Јанковића, начелника исте класе округа моравског, — по потреби службе;

за начелника четврте класе округа моравског, Драгутина Тодорића, начелника исте класе округа крушевачког, — по потреби службе;

за начелника прве класе среза звишког, Ивана Ђонића, начелника исте класе среза левачког, — по потреби службе;

за начелника друге класе среза добричког, Николу Милосављевића, начелника исте класе среза жупског, — по потреби службе;

за начелника друге класе среза жупског, Јована Ђ. Јовановића, начелника исте класе среза добричког, — по потреби службе;

за начелника треће класе среза црногорског, Чедомира Перића, начелника исте класе среза златиборског, — по потреби службе;

за начелника треће класе среза златиборског, Владимира Маленовића, начелника исте класе среза црногорског, — по потреби службе;

за писара прве класе среза темнићског, Љубисава Грковића, писара исте класе среза жичког, — по потреби службе; и

за писара прве класе среза жичког, Чедомира Урошевића, писара исте класе среза темнићског, по потреби службе, — све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 28. јуна 1905. г. у Београду

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, поставити:

за писара друге класе Министарства унутрашњих дела, Александра Кузмановића, писара треће класе истог Министарства;

за писара прве класе среза лепеничког, Бранка Вукојевића, писара друге класе истог среза;

за писара прве класе среза параћинског, Војислава Петровића, писара друге класе истог среза;

за комесара железничке полиције у Ристовцу у рангу среског писара прве класе, Манојла Мрвића, комесара исте железничке полиције, у рангу среског писара друге класе;

за писара прве класе среза масуричког, Мирка Ивковића, писарадруге класе истог среза:

за писара прве класе среза јасеничког, округа крагујевачког, Божидара Радовановића, писара друге класе истог среза;

за писара прве класе среза голубачког, Косту Костића, писара друге класе истог среза;

за писара прве класе среза љубићског, Милована Максимовића, писара друге класе истог среза;

за писара прве класе среза јасеничког, округа смедеревског, Ђорђа Матића, писара друге класе истог среза; за комесара топчидерске полиције, у рангу писара управе града Београда прве класе, Милорада Тутунџића, комесара исте полиције у рангу писара управе града Београда друге класе;

за писаре прве класе управе вароши Београда: Душана Миловановића, Милана Првуловића и Ранка Трифуновића, писаре друге класе исте управе;

за писара друге класе управе вароши Београда, Петра Протића, писара треће класе исте Управе;

за писара друге класе среза ариљског, Данила Јокановића, вршиоца дужности писара истог среза, у рангу писара начелства прве класе;

за писара друге класеуправе града Београда, Живка Сарамандића, писара треће класе исте управе;

за вршиоца дужности писара среза неготинског, у рангу писара начелства прве класе, Аврама Тодоровића, вршиоца дужности писара истог среза, у рангу писара начелства друге класе;

за вршиоца дужности писара среза сврљишког, у рангу писара начелства прве класе, Драгомира Крстића, вршиоца дужности писара истог среза, у рангу писара начелства друге класе;

за вршиоца дужности писара среза звишког, у рангу писара начелства прве класе, Велимира Кузмановића, вршиоца дужности писара истог среза. у рангу писара начелства друге класе;

за вршиоца дужности писара среза моравског, округа пожаревачког, у рангу писара начелства прве класе, Радомира Васиљевића, вршиоца дужности писара истог среза, у рангу писара начелства друге класе;

за вршиоца дужности писара среза хомољског, у рангу писара начелства прве класе, Милорада Стојнића, вршиоца дужности писара истог среза, у рангу писара начелства друге класе;

за вршиоца дужности писара среза посавског, округа београдског, у рангу писара начелства прве класе, Сретена Трифковића, вршиоца дужности писара истог среза, у рангу писара начелства друге класе;

за вршиоца дужности писара среза ресавског, у рангу писара начелства прве класе, Милана Ј. Миливојевића, вршиоца дужности писара истог среза, у рангу писара начелства друге класе;

за вршиоца дужности писара среза бањског, у рангу писара начелства прве класе, Милована Тадића, вршиоца дужности писара истог среза, у рангу писара начелства друге класе;

за вршиоца дужности писара среза драгачевског, у рангу писара начелства прве класе, Драгомира В. Муњића, вршиоца дужности писара истог среза, у рангу писара начелства друге класе;

за писара прве класе начелства округа моравског, Косту Ал. Поповића, писара друге класе истог начелства;

за писаре прве класе начелства округа врањског: Перка Зековића и Јевту Бекрића, писаре друге класе истог начелства;

за писара прве класе начелства округа крушевачког, Живка Павловића, писара друге класе истог начелства, — све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 29. јуна1905. год. у Београду.

КРЕТАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА

у месецу мају 1905. год.

Према званичним подацима полицијских власти, у току месеца маја тек. год. било је у Србији:

1. **Убистава** **39**
2. **Детоубистава** **6**
3. **Нехотичних убистава** . . . **8**
4. **Покушаја убистава** **26**
5. **Разбојништва** **7**
6. **Злонамерних поништаја туђих ствари** **32**
7. **Паљевина** **7**
8. **Опасних крађа** **186**
9. **Тешких телесних повреда** . **24**

Од изложеног дела пронађено је: убистава **30**, детоубистава **4**, нехотичних убистава **8**, покушаја убистава **22**, разбојништава **6**, злонамерних поништаја туђих ствари **10**, опасних крађа **59** и тешких телесних повреда **24**.

Највећи број *убистава* извршен је помоћу ватреног оружја (19), затим помоћу оштрог оруђа (11), помоћу тупог оруђа (6) и задављивањем (2); начин извршења једног убистава непознат је, пошто се на костуру ово није могло констатовати.

Узроци са којих су ова убиства извршена леже: У *међусобној свађи* за 15 случаја, у *користољубљу* за 7, у *освети* за 3, у *породичној расипи* за 2, у *вршењу дужности* за 2, и у *љубави* за 1 случај. За осталих 9 случајева узроци нису тачно утврђени.

Посматрана према местима на којима су извршена, изложена убиства јављају се: у срезу расинском **3** (1 непронађено), у срезу бањском **3**, у срезу косаничком **3** (2 непронађена), у срезу јабланичком **2**, у срезу гружанском **2** (1 непронађено), у срезу бољевачком **2**, и по **1** у срезовима: космајском (непронађено), ваљевском, масуричком, јасеничком округа крагујевачког (непронађено), неготинском (непронађено), ресавском, нишком, моравском округа нишког, нишавском, мачванском, млавском, љубићском (непронађено), подунавском, орашком, зајечарском (непронађено), прокупачком, пожешком, златиборском, ариљском, моравичком, драгачевском, жичком и у варошима: Београду и Крагујевцу.

Детоубиства су извршена: у срезу пожешком **1**, у срезу јабланичком **1**, у срезу голубачком **1**, у срезу млавском **1**, у Крушевцу **1**, и у срезу јасеничком окр. крагујевачког **1**. Последња **2** нису пронађена.

Нехотична убиства извршена су: у Београду **2**, и по **1** у срезовима: ваљевском, копаоничком, голубачком, пожаревачком, подунавском и жичком. Сви су извршиоци познати.

Покушаја убистава било је: у Београду **3**, у срезу јабланичком **2** (1 непознато), у срезу трнавском **2**, у срезу космајском **2**, и по **1** у срезовима: посавском округа београдскг (непознато), тамнавском, лепеничком (непознато) поречком, у оба моравска, јадранском, млавском качерском, јасеничком окр. смедеревског, зајечарском, левачком, деспотовачком, ресавском, прокупачком, црногорском (непознато) и у вароши Пожаревцу.

Половина од ових дела извршена је у *међусобној свађи*.

Разбојништва су извршена у срезу поречком **1**, у срезу пораћинском **1**, у срезу моравском округа нишког **1**, у срезу ваљевском **1** (непронађено), у срезу хомољском **1**, у срезу млавском **1** и у вароши Пожаревцу **1**.

Злонамерних поништаја туђих ствари било је: у срезу трстеничком **5**, у срезу пољаничком **4**, у срезу расинском **2** (1 пронађен), у срезу љубићском **2** (оба пронађена) у срезу пораћинском **2** (оба пронађена) и по **1** у срезовима: грочанском, лесковачком, оба јасеничка (оба пронађена), ражањском, (пронађен), бањском, јадранском, поцерском, левачком (пронађен), ресавском, пожаревачком, качерском (пронађен), орашком, прокупачком, пожешком и у варошима: Врању и Пожаревцу.

Вредност уништених ствари износи око **3600** динара.

Паљевине су извршене: у срезу колубарском округа београдског **2**, и по **1** у срезовима: лепеничком, ражањском, сврљишком, поцерском и ресавском

Вредност ових паљевина износи око **1000** динара.

Опасне крађе извршене су: у срезу јабланичком **7** (1 пронађена), у срезу лепеничком **7** (2 пронађене), у срезу крагујевачком **7** (4 пронађене), у срезу пожаревачком **7** (2 пронађене), у срезу ражањском **6** (2 пронађене), у срезу расинском **6** (2 пронађене), у срезу грочанском **5** (све пронађене), у срезу млавском **5** (2 пронађене), у срезу моравичком **5** (1 пронађена), у срезу љубићском **5**, у Београду **5**, у срезу беличком **4** (1 пронађена), у срезу рађевском **4** (1 пронађена), у срезу звишком **4** (1 пронађена), у срезу хомољском **4** (1 пронађена), у срезу орашком **4** (2 пронађене), у срезу ужичком **4**, у срезу врачарском **3** (1 пронађена), у срезу колубарском округа београдског **3**, у срезу пољаничком **3**, у срезу брзопаланачком **3** (1 пронађена), у Ћуприји **3**, у срезу левачком **3** (1 пронађена), у срезу деспотовачком **3** (1 пронађена), у срезу ресавском **3** (све пронађене), у срезу мачванском **3**, у срезу јадранском **3** (1 пронађена), у срезу голубачком **3** (2 пронађене), у срезу качерском **3** (2 пронађене), у срезу рачанском **3**, у срезу пожешком **3**, у срезу драгачевском **3** (1 пронађена), у срезу посавском окр. београдског **2** (1 пронађена), у срезу тамнавском **2**, у срезу лесковачком **2**, у срезу јасеничком окр. крагујевачког **2** (1 пронађена), у срезу трстеничком **2**, у срезу сврљишком **2**, у срезу нишком **2** (1 пронађена), у срезу посаво-тамнавском **2**, у срезу поцерском **2** (обе пронађене), у срезу моравском окр. пожаревачког **2** (1 пронађена), у срезу таковском **2**, у срезу јасеничком окр. смедеревског **2** (1 пронађена), у срезу бољевачком **2** (1 пронађена), у срезу прокупачком **2** (обе пронађене), у срезу ариљском **2**, у срезу златиборском **2**, у срезу трнавском **2**; по **1 пронађена** у срезовима космајском, гружанском, жупском, азбуковачком, подунавском, добричком, и варошима: Врању, Крагујевцу и Нишу, и по **1 непронађена** у срезовима: подгорском, крајинском, лужничком, рамском, заглавском, црногорском, жичком и варошима: Неготину и Крушевцу.

Вредност свих ових крађа износи око **13.400** динара.

Поред изложенога, у току месеца маја извршено је у Србији још и **14 самоубистава**, и то у овим местима: у срезу јадранском **2**, у срезу качерском **2** и по **1** у срезовима: колубарском округа ваљевског, масуричком, јасеничком округа крагујевачког, расинском, ресавском, поцерском, драгачевском и у варошима: Београду, Неготину и Ужицу.

Самоубиства ова извршена су *вешањем 8, дављењем у води 1, ватреним оружјем 2*, и *тровањем 1*.

Узроци њиховом извршењу леже: у *душевном растројству* за **5** случаја, у *дугој болести* за **2**, у *материјалним неприликама* за **2**, и по **1** случај услед *домаћих расари, гриже савести* и *љубави*. За остала **2** случаја узроци су непознати.

Покушај самоубиства извршен је **1** у Врању ватреним оружјем услед дуге болести, и **1** у срезу врачарском дављењем у води услед домаћих расприје.

Општи преглед до сада изложених дела по окрузима овакав је:

Текући број	ОКРУЗИ	Убиства	Детоубиства	Нехотична убиства	Покушаји убиства	Разбојништва	Силовања	Злонамерни поништаји туђих ствари	Паљевине	Опасне крађе	Тешке телесне повреде	Самоубиства	Покушаји самоубиства
1	Округ београдски	1	—	—	3	—	—	1	2	14	—	—	1
2	» ваљевски	1	—	1	1	1	—	—	—	3	—	1	—
3	» врањски	3	1	—	2	—	—	6	—	13	—	1	1
4	» крагујевачки	4	—	—	1	—	—	1	1	18	2	1	—
5	» крајински	1	1	—	1	1	—	—	—	5	—	1	—
6	» крушевачки	3	1	1	—	—	2	8	1	16	1	1	—
7	» моравски	1	—	—	3	1	—	4	1	16	3	1	—
8	» нишки	5	—	—	1	1	2	1	1	5	1	—	—
9	» пиротски	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
10	» подрински	1	—	—	1	—	—	2	1	15	6	3	—
11	» пожаревачки	1	2	2	3	3	—	2	—	26	3	—	—
12	» руднички	1	—	—	1	—	—	3	—	10	4	2	—
13	» смедеревски	2	—	1	1	—	—	2	—	7	3	—	—
14	» тимочки	3	—	—	1	—	—	—	—	3	1	—	—
15	» топлички	4	—	—	1	—	—	1	—	3	—	—	—
16	» ужички	3	1	—	1	—	—	1	—	15	—	1	—
17	» чачански	3	—	1	2	—	—	—	—	11	—	1	—
18	Управа града Београда	1	—	2	3	—	—	—	—	5	—	1	—
	Свега:	39	6	8	26	7	4	32	7	186	24	14	2

Из канцеларије Антропометријско - Полицијског одељења Министарства Унутрашњих Дела, 27. јуна 1905. год. АБр. 1023.

СТРУЧНИ ДЕО

КРИМИНАЛНА СУДСКА ПОЛИЦИЈА

као нарочита установа

(свршетак)

Наравно, да оваква организација криминалне полиције предпоставља судску истражну власт, коју ми, на жалост, још немамо, а коју смо, истина, некада имали, али у тако изопаченом и несређном облику, да је боље и немати је, него је имати у облику, у ком је у нас постојала и у коме она није ни личила на судску истражну власт.

Тако исто било би потребно да постоји још и установа добро уређеног државног тужиоштва, установа, у којој би државни тужилац, као представник целокупне судске власти за област кривичног правосуђа, имао пуну власт надзорне претпостављене власти за сву истражну власт у своме кругу. Тиме не би била ни уништена ни ослабљена непосредна веза криминалне полиције са истражном влашћу, већ би, преко државног тужиоца, била доведена у посредну везу са целокупном судском влашћу, те би тиме њена веза са судовима била само појачана и допуњена. По праву, да корегира и контролише сву радњу истражних власти своје области, са правом најшире иницијативе и мешања у истрагу за све конкретне случајеве, државни тужилац, преко истражне власти, био би у праву да стално прати и проучава и радњу криминалне полиције, да благовремено уочи њене недостатке и неупутности, да својим наредбама корегира и допуњује њен рад у даљој практици и да поступним практичним усавршавањем особља у позиву полиције безбедности, заједмчи истражној власти и државном тужиоштву повољан ток и резултат истраге. Ова велика, управо неограничена мешавина државног тужиоштва не само није противна начелима истражне власти, него им сасвим добро одговара. Јер, и ако је сав посао и криминалне полиције и истражне власти, намењен употреби и расправи судске власти, није ни у том делу рада истражна власт напуштена. Напротив, она се и тамо још у ауторитативнијем и појачаном облику продужава у надлежности државног тужиоца, као представника јавног интереса у оном делу, у коме је држава позвана да употреби све законо старање, да окривљено лице искуси последице објективно примењеног закона. Истина, да државни тужилац у практици те своје задаће више је представник тужиоца, а мање иследника, те је у толико и његова активност више упућена на штету положаја оптуженог лица, али ипак за објективни ток истраге његово мешање не представља никакву опасност. Све и да се узме, да ће утицај државног тужиоца, у главном, тежити, да истрагу упути правцем, који води осуди оптуженог, истражна власт, која има дужност да тражи материјалну истину, мора увек ислеђивати и све факте и околности, које иду у корист оптуженог. Шта више, за ту страну истраге већ је и сам оптужени довољно интересован, да изнесе пред истрагу све што му иде у прилог и што може оборити или ослабити доказне аргументе, који су против њега ислеђени. Због тога, сасвим је потребно обезбедити утицај државног тужиоца на истрагу баш у оном правцу, који открива тајанственост злочина и пронађеном зликовцу осигурава осуду на оптуженичкој клупи. Радећи на прибирању таквих доказних података и контролишући истрагу највише у том смислу, он јој у ствари олакшава праву задаћу, и чувајући је од погрешног поступања упућује на одређене доказне податке, који су довољни да се сви остали противни и погрешни закључци негирају. На тај начин, благовременим утицајем државног тужиоца на истрагу, отклањају се незгодне последице једне погрешне истраге и осигурава да тешке последице истражног стања сноси лице, за чији стварни, окривљенички положај, има највише разлога по закону.

На жалост, ми ни из далека немамо установу сталног и правог државног тужиоштва, каква је она у других културних народа, ма да је питање о потреби такве установе давно пречишћено. Желети је, да се оганизација наше судске власти поправи и допуни, поред осталог, и установом истражне судске власти и сталног државног тужиоштва, спроведеног кроз све судске инстанце. И једна и друга установа прешне су природе. Факат, да оне још не постоје, права је аномалија за једну савремену правну државу, у којој угледнији политички људи готово свију странака толико много претендују на политичка права и личну слободу и независност грађана, а тако мало и говоре и раде на томе; да се јавна безбедност што јаче загарантује, да се и у ствари створи солидна подлога за егзистенцију и употребу грађанских права у опште. Тако појачано кривично правосуђе, уз установу снажне, добро организоване и децентрализане криминалне судске полиције, давало би, за цело, далеко боље резултате од оних, које сада имамо, те би можда једном и у том односу добили повољнију квалификацију савремене правне државе, па би се вероватно ослободили и те тешке, са теоријског правног гледишта веома одвратне, па ипак, за наше прилике, још потребне праксе ориенталског система, да за новац, са уценама, купујемо проналазак и хватање готово сталних зликоваца најтеже врсте. Ако се то код културнијих народа и практикује као изузетак, у нас је таква практика не само обична и стална, него и нарочитим законом сређена. Да, да! Било би крајње време учинити нешто од веће вредности и у овом односу, нешто више од онога, што може дати практика сашоровања села, кулучарских потера и новчаних уцена.

Колико много полаже поменути немачки писац Др. Швикерат на установу нарочите судске полиције за сам Берлин и у опште за целу Пруску, довољно је да напоменемо његове наводе, да би, тек са таквом установом, државно тужиоштво

могло свој задатак потпуно исправно да врши. Само тада, вели исти писац, може државно тужиоштво да прими на себе одговорност, да ће рад на гоњењу и проналаску зликоваца, имати јединства и једнообразности, и да неће зависити од прохтева његовог спомоћног особља. А кад се овакви приговори могу истицати за земљу, у којој је кривично правосуђе једно од најбољих, шта ли би се тек имало да примети на једнообразност и јединство радње органа истражне власти у нашим приликама, кад код нас у опште и не постоји нарочита, добро квалификована и организована истражна власт, нити она у опште има обележје судске истражне власти, кад државни тужилац нема никаква утицаја на истрагу, а код установа државног тужиоштва нити има ма какве везе са истражним властима, нити је организована на начелима савремене и нарочите установе. Шта ли би се, тек ту, могло рећи о могућим прохтевима и произвољностима „спомоћног особља", које ради на истрази? Какве ли резултате може давати истрага те земље, у којој ни један од начелних потребних услова нема за саму организацију власти, која те услове треба да ради. Било би васда питања, која би се могла ставити, али која упућују на један исти одговор: да у нас нема начелних погодаба за јаку истрагу, па самим тим и за јако кривично правосуђе. Доста је да упутимо на доказе, који су непобитни, а при том стални. Кога занима да проучи општи резултат кривичне истраге у нас, не треба му ни много муке ни много времена, па да се увери у сву важност и истинитост наших горњих напомена. Из године у годину остаје непронађен огроман број криваца не само за обичније него и за најтеже кривице. Истрага за масу таквих кривица није у опште довела ни до толико повољних резултата, да би се у опште могли да пошљу акти судској власти на надлежност. А опет, колики ли је број случајева, у којима је истина окривљено лице и оптужено, али без икаква резултата, у главном, због тога, што истрага није успела прибавити ни један законски доказни аргуменат, или у колико их је и прибрала, ти докази нису по закону довољни, или су, често, тако констатовани, да се на судским претресу покажу као сасвим неосновани. Према томе, маса кривичних случајева свршена је без икаква резултата или још код саме истражне или судске власти, а врло често само зато, што у своје време није урађено што треба, или што се није имало довољне подобности, да се оно што је урађено, уради како треба. Наравно, да овако „упуштени" случајеви истраге, који гомилају архиве полицијске и судске власти, снажно дејствује на праве кривце, да злочин и даље продуже у доста оправданом уверењу, да им се ни у будуће неће ући у траг. Потребно је, дакле, оспособити истрагу пуним учешћем елемената, који њој начелно припадају и у облику пуне јаке истражне власти и у облику пуне контроле правог, савременог државног тужиоштва, па најзад — и у облику поузданог спомоћног органа — организацијом криминалне судске полиције. Снажна, непрестана службена веза ових установа, њихов међусобни однос заједничког рада и централна контрола државног тужиоштва заједмчила би јединство и једнообразност рада свију органа истраге, њихову брзу и одлучну радњу у мери, која би истрази знатно више доприносила, него што је то сада случај. И кад се ово тражи за једну Пруску, онда за Србију тај захтев има далеко јачих разлога. То, што по изузетку по неки полицијска власт ипак показује врло добре резултате и у овој врсти дужности, не одузима значај правилу, а по правилу ти резултати, релативно, веома су неповољни. У осталом, и тамо, где су ти резултати услед нарочитих. јачих службених одлика извесних полицијских чиновника, повољнији, стварањем бољих услова, којима би истражна власт била појачана, општа ситуација истраге само би још више добила, а не би изгубила. Као издвојена, установа криминалне судске полиције била би изложена далеко јачем надзору истражне власти и државног тужиоштва, као што смо то раније напоменули. Самим тим, и обавезном корективом, коју би истражна власт, а преко ове и државно тужиоштво, уносила у службени рад криминалне судске полиције, њено особље стално би појачавало своју практичну спрему, боље би појимало прави смисао своје задаће, па, у вези с тим, и дужности, које из ње излазе. Изложен сталној ревизији и контроли истраге, рад судске криминалне полиције био би благовремено поправљен и где треба допуњен. Сем тога, посао би био увек раније довршен умешном радњом особља, која на тим пословима стално, а са добрим упутствима ради. Етичка страна овога важног посла добила би јаче јемство у загарантованом утицају истражне власти и државног тужиоштва, јер би ове власти увек биле у положају, да благовремено уоче намерне неисправности, које се у истрагу уносе, и да одстране даље радње и утицаје којима би се истрага у самом свом почетку, као најважнијем делу ометала и скретала с правога пута. Знајући за све то, за лаку могућност да им се у траг уђе и намера осујети, рачунајући на опасне последице, које таква евентуалност доноси, органи криминалне полиције имали би пуно разлога, да у своје поступке уносе строгу објективност и да се клоне неморалних и неисправних утицаја и радња. Овако ситуирана у самом свом почетку, истрага би имала поуздану и коректну основу за даљи развој ствари и за што потпунији успех у извођењу циља, коме је намењена. Вероватно је, да се тада не би тако лако и тако често могле завршавати истраге стереотипним и готово јединственим фразама, које показују архиве наших истражних власти, а којима је садржина, истина веома кратка, али веома опасна и карактеристична; фразе које обично овако гласе: „до проналаска кривца, акте у архиву."

Налазећи, да су истакнути разлози довољни за разумевање и правдање главног начела, о коме је у овом напису било речи, а на име, да треба организовати нарочиту установу криминалне судске полиције, остаје нам још да напоменемо, да би право централне административне надзорне власти над овом установом припадало Министарству Правде. Наравно, да би практика надлежности криминалне полиције, сама служба њених органа, стајали под искључивим и непосредним утицајем судске власти у смислу, у коме смо то показали; али у свем осталом односу, а у облику, у коме Министарство има надлежност централне административне власти према судској власти, оно би је имало и према криминалној полицији. Сем тога, Министарство Правде имало би према установи криминалне полиције још и сву осталу власт, коју претпоставља право на потпуно слободни избор личног састава криминалне полиције, у колико тај избор није нарочито ограничен законским квалификацијама, које би се за поједине положаје захтевале. Тај утицај био би јачи но према судској власти још и у надлежности за примену дисциплинске власти, пошто установа криминалне полиције не може имати ону независност и самосталност, која припада судској власти и која одстрањује јачи утицај, па самим тим и јачу дисциплинску власт према судијама. Другим речима, особље криминалне полиције било би у дисциплинском и административном односу према Министарству Правде ситуирано сагласно начелима, која вреде за однос административног особља судске власти, у колико не би било оправдано, да се и у том односу унесу у законодавство нарочите гарантије, да се исправни и добро употребљиви органи довољно заштите од произвољних и штетних мера и утицаја Министарства, другим речима, од евентуалних злоупотреба политичке власти, којима би се ауторитет и строго савестан рад и позив криминалне полиције ометали.

М. А. Поповић

УТВРЂИВАЊЕ ИДЕНТИТЕТА ПОМОЋУ ОДЕЉА

(НАСТАВАК)

Претпоставимо да величина нађеног шешира износи *170·5* мм. *за дужину* и *140* мм. *за ширину*. Одбијајући од ових бројева познате разлике у 6·5 и 6 мм., наћи ћемо да антропометријске мере дужине и ширине главе његовог бив. сопственика износе **164** и **140** мм.

Ми смо видели, говорећи о класификацији, да су све дужине главе до 183 мм., а ширине до 153 мм., уврштене у групу *малих*. Јасно је, према овоме, да о каквој грешци не може бити ни говора, јер нам још остаје **19** мм. за дужину и **13** за ширину, преко којих би бројева грешка била **апсолутно немогућа.**

Није у осталом, тешко увидети, да је у овом случају, као и у свима случајима у којима би мере шешира варирале између 183—$6^1/_2$мм. и 153—6 мм. изглед на успех био потпуно извесан, позитиван.

Ови исти резултати добијају се и за мере главе које су оквалификоване као

велике, т. ј. оне чија класификација почиње тек од 190 и 159 мм. и у које би се, према изложеном, могле уврстити све мере шешира које би прелазиле *196·5* (190+6·5) за *дужину* и *165* (159+6) *за ширину*.

Док се, на овај начин, могу са позитивношћу одредити мере „*малих*“ и „*великих*“ глава, дотле је ствар мало компликованија и неповољанија са мерама средњих глава, које варирају између 184—190 мм. за дужину и 154—159 мм. за ширину. Мере шешира, које би овим мерама одговарале, биле би: 190·5 милим. (184+6·5) — 196·5 милиметара за дужину. и 160 (154+6) — 165 милим. за ширину. Ако упоредимо крајње цифре дужине (196.5) и ширине (165) шешира *средњих* глава са крајњим цифрама дужине и ширине шешира *малих* глава: *189·5* (183+65)—159 (153+6), и са почетим цифрама дужине и ширине шешира великих глава 196·5—165, увидећемо на први поглед, да се ове цифре толико приближују и додирују, да би у већини случајева било немогуће одредити границу између две суседне групе. При оваквом стању ствари не остаје нам ништа друго, до да наше истраживање проширимо на обе суседне групе у класификацији све дотле, док се помоћу ширине главе или дужине средњег прста не би са позитивношћу одредила група у којој треба ограничити истраживање.

Ако, дакле, не можемо рачунати на позитивне резултате са средњим мерама главе, ипак су нам и оне од користи, јер у најгорим случајима ограничавају истраживање на две суседне групе: *мале* и *средње*, или *средње* и *велике*.

У пракси се још чини разлика између тврдих и меких шешира, али је ова разлика тако фина и незнатна, да је ми нећемо овде износити, јер скоро ни у колико не доприноси главној ствари.

Што се тиче путничких, собних и у опште меких капа, разлика између њихових мера и мера антропометријског описа износи $5^1/_2$ мм. за дужину и 5 мм. за ширину.

Треба још знати, да се тачне мере једног шешира могу добити само помоћу онаквог истог лењира, који употребљују шеширџије, за узимање мере на основу старих шешира и који служи за мерење унутрашњих пречника.

И још нешто:

По истим принципима, по којима се на основу одела и обуће утврђује антропометријски опис, може се помоћу овог последњег утврдити мера одела и обуће, што је по некад за истрагу врло важна ствар. Сва је разлика у томе, што у овом последњем случају, у место одузимања, као у првом, треба додавати мерама антропометријског описа разлике у 6·5 и 6 милиметара.

б. Рукавице

Употреба рукавица доста је ретка код света, који је у већини случаја предмет нашег истраживања, али су зато подаци до којих помоћу њих долазимо врло драгоцени за истраживање у репертоару антропометријском. Помоћу рукавица у стању смо добити *дужину средњег прста*, а ово је мера, као што смо видели, по реду *трећа* у класификацији описа. Поред овога, рукавице имају и ту добру особину да, као и шешир, буду најчешће изгубљене или заборављене.

Сам начин на који се утврђује мера средњег прста помоћу рукавица веома је прост и лак, и зависи у главноме од обичних нумера рукавица. Констатовано је, да између мера којима се служе рукавичари и антропометријских мера средњег прста, постоји такође извесан, утврђен однос, по коме су мере рукавичара за 27 милм. мање од мера антропометријског описа.

На основу овог утврђеног факта, и познатих односа између рукавичарских мера појединих прстију и опште нумере рукавице, израђена је ниже изложена таблица, помоћу које се на први поглед може тачно одредити тражена мера средњег прста, ако је само позната општа нумера рукавице. Ево те таблице:*)

Нумера рукавица	Дужина средњег прста према рукавичарској мери	Антропометријска дужина средњег прста
7	5·8	8·5
$7^1/_4$	6·1	8·8
$7^1/_2$	6·5	9·2
$7^3/_4$	6·8	9·5
8	7·1	9·8
$8^1/_4$	7·5	10·2
$8^1/_2$	7·8	10·5
$8^3/_4$	8·1	10·8
9	8·5	11·2
$9^1/_4$	8·8	11·5
$9^1/_2$	9·1	11·8
$9^3/_4$	9·5	12·2
10	9·8	11·5

Приликом говора о класификацији описа видели смо, да су све мере средњег прста до 10·8 см. уврштене у групу *малих*, оне од *10·9—11·4* сантиметара у групу *средњих*, и најзад оне од и преко *11·5* см. у групу *великих*.

Упоређујући ове цифре са изложеном таблицом лако ћемо увидети, да све рукавице, чије нумере досежу до $8^1/_2$, одговарају *малој*, а оне од и преко $9^1/_2$ *великој* дужини средњег прста. Средње и за истраживање сумњиве мере, ограничене су на рукавице под нумерама: $8^3/_4$, *9* и $9^1/_4$, дакле свега на три случаја, од којих средњи (9) мора у сваком случају доћи у групу *средњих мера*, а остала два ограничити тражење на две суседне групе.

Као средство за утврђивање идентитета рукавице су, према овоме, много позданије од шешира, па и од свију других делова одела и обуће, али су зато и најређе у употреби.

в. Ципеле

Несумњиво је, да ће антропометријска мера ноге бити равна мери ципеле мање извесној, али за *исту* врсту ципела увек сталној количини, коју нам треба што тачније одредити.

Пре него што се приступи одређивању ове разлике, мора се, дакле бити на чисто с тим којој врсти ципела припадају оне, које у даном моменту испитујемо.

Према дебљини ђонова, у пракси се, у главноме, разликују ове три врсте ципела: *тешке, лаке* и *средње*.

У *прву* категорију уврштују се све оне ципеле, чији су ђонови веома дебели, и у већини случаја гвозденим клинцима потковани.

Друга категорија обухвата све ципеле са танким и једноструким ђоновима, направљеним од фине и меке коже.

Све остале ципеле уврштене су у *средње*, чија је одлика: *двоструки ђонови*. У случају сумње, треба увек прибећи овој средњој врсти.

Пошто се, на овај начин, одреди врста ципела, остаје да се одреди још једна врло важна, али у исто доба и много компликованија ствар: је ли ципела била „пасент“ или не?

Да би се пак ово могло утврдити, неопходно је потребно да је ципела била мало ношена, бар неколико дана и, услед овога, изменила у неколико свој првобитни облик.

Познато је из обичног живота, да се на површини великих, нарочито дугачких ципела, после ношења од неколико дана, почињу појављивати попречни набори и угнућа коже, који су у толико већи и дубљи у колико је ципела дужа и шира. Услед овога и сам ђон искриви се у свом предњем делу, тако да овај искривљени део има облик кљуна а цела ципела облик чамца.

Ова два знака: *набори* и *угнућа коже* с једне, и *искривљеност ђона* с друге стране, несумњив су доказ да је једна ципела дужа но што треба да је.

Да видимо сада како се поступа с *тесним ципелама*, и по чему се оне могу познати?

Овде могу бити два случаја: или је ципела *кратка*, или *уска*. У првом случају ђон је при врху *излизан*, а штикла у свом задњем делу *угнута*, док код ципела уских, *кожа прелази ђонове* и, у највише случаја, *пуца са стране*, што се врло лако и на први поглед да уочити.

Противно овим карактерним знацима за велике и тесне ципеле, код ципела правилне мере не налазе се ни набори ни угнућа коже, а ђон је у свом средњем делу нешто мало јаче изношен.

(свршиће се)

Д. Ђ. А.

*) Ова таблица, као и оне о којима ће доцније бити говора, позајмљене су из дела: „De la reconstitution du signalement anthropométrique au moyen des vêtements,“ од д-ра Ђорђа Бертилона. Ово дело и дело његовог брата Алфонса Бертилона: Instructions Signalétiques“ основ су нашем раду.

ИСТРАГА ЗЛОНАМЕРНИХ ПАЉЕВИНА

(НАСТАВАК)

III. *Где је почела ватра?*

Место на коме се најпре појавила ватра може се утврдити путем сведока који су то непосредно видели, или путем извођења закључака из разних последица ватре. Ти се закључци могу изводити према диму, пламену и поремећајима, које је учинила ватра.

1. *Дим.* Ако се пре појаве пламена дуже времена димило, ватра је почела у простору где није било довољно приступа ваздуху. Тамо, где има довољно свежег ваздуха, гори ватра слободно, а према околностима слабо се и дим развија; у затвореним просторима, напротив, ватра брзо потроши кисеоник који тамо нађе, тиња и при том се необично много развија дима; тек кад наиђе свеж ваздух или ватра продре у слободни простор, избију светли пламенови. Узмимо да је случај сумње, да ли је најпре горело у једној соби, чија су врата и прозори били затворени, или на тавану, који се налазио изнад собе, и где увек влада јака промаја. Како се најпре јако димило, док није избио пламен, ватра је морала почети у соби; услед јаке промаје, ватра није могла на тавану тињати, већ би одмах избила свом силом.

2. *Пламен.* По правилу је да почетак ватре мора бити тамо, где је најпре избио пламен. Али може бити случај да се пламен није могао одмах појавити на месту где се први пут појавила ватра, за то што је први запаљени предмет могао само тињати, или што је недостајао потребни ваздух; тада је пламен избио на другом месту, где су испуњени сви услови за постанак и опстанак пламена.

3. *Поремећаји услед ватре.* Ако је ватра учинила знатне поремећаје, не може се увек одмах распознати где је најпре горело; пре свега мора се учинити читав низ испитивања појединости. Са згаришта ваља увек износити једно за другим неколико предмета, који су заједно горели, сравнити их једне с другима, и испитати шта је од њих морало најпре горети; према томе шта се нађе, ваља чинити и закључке. Тим је путем неки пут могуће пронаћи место где је најпре горело.

Даље ваља пазити још ово:

а. *Где је горело, а где није?*

Као места где је зачета ватра могу бити у питању само таква места, на којима се могу приметити промене од ватре.

Ако је за време ватре пао какав предмет, па је њиме покривено место сачувано од ватре, а околина на против изгорела, мора да је раније горело у околини где је тај предмет раније стајао, него ли тамо где је пао.

б. *Колико је јака изгоретина?*

Ако је један од једновремено угашених предмета знатно јаче нагорео, мора да је раније и почео горети, наравно претпостављајући, да су ти предмети подједнако подобни за сагоревање. Ако је таква подобност јако различита у тих предмета која је дохватила ватра, може се промерити бар колико је дуго од прилике морао горети док је дошао у такво стање поремећености.

III.

Постоји ли дело паљевине?

I. *Околности за паљевину.*

Да постоји дело паљевине има се узети нарочито тада, ако постоји која од ових околности:

1. *Ако се ватра појавила од један пут на више места.* Злочинци често потпале ватру на више места, не би ли брже и сигурније произвели паљевину, а неки пут и за то, што прва подстакнута ватра неће да гори или не узима жељени правац. Где има више оваквих места може се видети по овоме:

а. Ако је горело на два места па су остали неповређени ватром предмети који су се налазили између њих, а распростирањем ватре од једног места ка другоме морали су допасти у њу; н. пр. ако у каквој кошари гори слама у два краја, а слама између њих не гори.

б. Ако је на више места горело, те ватра није могла доспети од једног места до другог. Али при том ваља имати у виду, да се ватра није морала даље распростирати само пламеном од једнога места ка другоме, већ и варницама и јако загрејаним ваздухом.

Врућ ваздух може непосредно да запали запаљива тела тиме, што ће им дати онај део топлоте, колико им је потребно да се запале. Код разних тела врло је различита потребна топлота за запаљивост, код фосфора н. пр. врло ниска, код дрвета, угља, врло висока.

2. *Ако има изгледа на какве радње, којима се потиомагала ватра.* Да би пружио довољно приступа ваздуху, те да би се ватра могла распростирати, злочинац пре подстицања ватре отвара неки пут врата и прозоре, извлачи из намештаја фијоке, оставља отворена врата од ормана и вади и растреса из њих наслагане ствари, које би отежавале ширење ватре. Неки пут, опет ради обратно, затвара сва врата и прозоре и меће на њих завесе, да се не би споља приметио дим и ватра; том се приликом лако и сама ватра угаси услед оскудице у ваздуху, тако да се те припреме могу још и доцније приметити.

3. *Ако се нађу какви покушаји, који треба да представе узрок пожару.* Неки злочинци у исто време кад чине паљевину, потпале ватру и у пећима да би се веровало да је пожар отуда произашао; неки опет покушавају, да представе несрећан случај са лампом као узрок пожару.

После једног пожара нађено је једно разбијено стакло од лампе за петролеум. Истрагом је утврђено, да је у тепиху био од прилике један литар гаса, докле је у стаклу могло стати само четврт литра, Тако се јасно видело, да је злочинац хтео представити, као да је узрок пожару несрећан случај са лампом.

4. *Ако се нађу трагови да је отежавано гашење.* Злочинци у том циљу крију неки пут предмете, који служе за гашење, или их кваре и чине неупотребљивима.

5. *Ако су употребљена нарочита средства за паљевину.* Као средства за подстицање ватре употребљавају се нарочито петролеум, бензин, шпиритус, зејтин, маст, свеће, машине, струготине, слама, хартија, барут, смола, сумпор. Каткад се та средства тако наместе, да направе везу између појединих предмета, или да постепено и после извесног одређеног времена букну у пламен.

Да би се утврдило, да ли су употребљена таква средства ваља видети:

а. *Да ли су нађени остаци тих средстава?* Ови се могу наћи нарочито тада, ако се средство за паљевину не упали, или се пре времена угаси, а често чак и онда, ако је и заиста произвело ватру. Да би се они нашли, није довољно само овлаш прегледати место где је горело; иследник мора радити с планом и тачно испитати:

Гареж и изгоретине.

Унутрашњост намештаја. Ако злочинац једновремено подстиче ватру на више места, он намешта неки пут запаљиве материје у унутрашњост намештаја и тада их запали. Пошто се услед оскудице ваздуха ватра на таквим местима већином сама угуши, а да се на пољу и не примети, лако је у намештају пронаћи средства за паљевину. С тога приликом увиђаја ваља на све то нарочито пазити.

Патос. Ватра готово увек уништи сва средства за паљевину, која се нађу на патосу, но при паду извесних предмета може да буде случај, те да се што год сачува.

Ако је горња страна патоса претворена потпуно у угаљ, наравно да се не може више пронаћи тих средстава, али ваља дићи даске и разгледати њихово наличје, као и гар испод њих; пукотине између њих лако пропуштају скроз просуте запаљиве течности. Ако је просут петролеум, може се то наћи и констатовати чак и после неколико месеца у набојном материјалу испод дасака.

Околину места паљевине треба нарочито онда претрести и тражити запаљива средства, ако изгледа да је ватра споља подстакнута.

б. *Јесу ли запаљиве материје употребљене заиста као средство за паљевину?* Нађене материје могу према извесним околностима да буду на месту паљевине као обичне домаће ствари или каквим случајем, н. пр. хартија испод намештаја, мрље од петролоума на патосу у одајама у којима се обично употребљава и сипа петролеум. За то ваља пазити, да ли је налажење запаљивих средстава необично на тим местима. Наће ли се какав суд тамо где му обично или никако није место, с правом се може закључити, да је употребљен у циљу паљевине.

За тим ваља пазити, да ли је из ког суда узимат петролеум у последње време пред пожар, а то се може распознати по мрљама на суду и по патосу. И најзад, да нису пред пожар пуштена да испуре бурад са запаљивим течностима.

в. *Да ли је ватра горела необично брзо и јако?* Код необично брзога ширења ватре најпре се може веровати, да су употребљена средства за паљевину. А да се не би лутало, ваља пре свега испитати, да то брзо горење не долази од саме конструкције зграде и предмета које је ватра обузела.

(наставиће се)

Д. В. Бакић.

ПОУКЕ И УПУТИ

Право на повишицу плате задобија чиновник Указом, а не законом, кад је изменом у закону предвиђена већа плата за један исти положај.

Молбом од 17. марта 1905. године, Ђ. М., секретар Главне Контроле обратио се Председнику Министарског Савета, и молио га, да му призна право на плату од 4000 динара годишње, односно право на повишицу од 3536·40 на 4000. динара, пошто је, по чл. 8. закона о уређењу Главне Контроле, секретар Главне Контроле изједначен у рангу и правима са секретаром Апелационог Суда, а секретар I. кл. Апелационог Суда, по закону о изменама и допунама у закону о устројству судова од 26. јануара 1901. године, има годишњу плату 4000 динара.

Решењем од 21. марта 1905. године, МПБр. 105., Председник Министарског Савета одбио га је од овог тражења, из ових разлога:

1. Што је упућивањем на чл. 8. закона о Главној Контроли од 1. маја 1892. године законодавац имао намеру, да секретар Главне Контроле може имати највећу годишњу плату 3536·40 динара, колико је, по тада важећем закону о устројству судова од 19. маја 1865. године имао секретар Апелационог Суда, али је за секретара Главне Контроле сасвим индифирентно, да ли ће се плата секретару Апелационог Суда повисити или смањити. Па пошто је, у закону и изменама и допунама у закону о устројству судова од 26. јануара 1901. године, плата секретару Апелационог Суда повећана од 3536·40 дин. на 4000. динара годишње, то се ово не може односити и на секретара Главне Контроле.

2. Што намеру законодавчеву о одређивању максимума годишње плате секретару Главне Контроле у 3536·40 динара, потврђује и тај факт, што је тај исти законодавац предвидео у буџету плату секретара Главне Контроле у 3536·40 динара.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком од 9. јуна 1905. године Бр. 4142. поништио је решење Председника Министарског Савета, из ових разлога:

По закону од 19. маја 1865. године (Збор. 18, стр. 129., а не по закону о устројству судова од 20. фебруара 1865. године) секретари Апелационог Суда имали су ове плате: I. кл. 700., II. кл. 600., и III. кл. 500. талира. А по чл. 8. закона о уређењу Главне Контроле од 1. маја 1892. године, секретар Главне Контроле има ранг и сва права секретара Апелационог Суда, те по томе је и жалилац могао добити плату у 700. талира или 3536·40 динара годишње, која одговара плати секретара I. кл. Апелационог Суда.

Доцније, изменама и допунама закона о устројству судова од 26. јануара 1901. године укинут је закон од 19. маја 1865. године, и секретарима Апелационог Суда, по §. 3. повишена је плата: I. кл. 4000, II. кл. 3500. и III. кл. 3000. дин. годишње, тако, да у свакој класи морају да одслуже најмање две године, па да добију плату више класе.

Како по чл. 8. закона о уређењу Главне контроле, секретар Главне Контроле има ранг и сва права секретара Апелационог Суда, то је очевидно да повишење плате секретара Апелационог Суда вреди и за секретара Главне Контроле, кад није у § 3. Устројства Апелационог Суда изрично казато, да нове плате не вреде за секретара Главне Контроле, него да за њега остаје у важности плата по закону од 19. маја 1865. године.

Ну како у изменама и допунама закона о устројству Апелационог Суда није изречно казато, да ће ту плату, кад закон ступи на снагу, одмах добити по самом закону секретари Апелационог Суда, које је тај закон затекао у служби, повишеним платама нису се могли користити ни они, док нису Указом постављени у одговарајућој класи са платом по новом закону. То исто вреди и за жалиоца као секретара Главне Контроле, кад Указом буде постављен са највећом платом, која је одређена за секретаре I. кл. Апелационог Суда, јер звање секретара Главне Контроле као и секретара Апелационог Суда, нема периодских повишица, него се дели на класе.

М. В.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Драгољуба И. Марковића, бив. кафеџију из Параћина, тражи начелник среза параћинског, код кога има да издржава казну по пресуди, због које је и побегао из Параћина. Драгољуб је стар 30 година, сувоњав, великог носа, смеђ, у цивилном оделу. Препоручује се свима полиц. и општинским властима, да га потраже и у случају проналаска спроведу начел. среза параћинског с позивом на Бр. 13498. АБр. 1024.

ПОТЕРЕ

Павле Николић, звани „Пајица“, калфа столарски из Београда стар 22 године, средњег стаса, малих бркова, смеђе косе, лепо одевен, одговара код кварта варошког за извршену крађу златног сата, ланца и прстена Карлу Соненфелду, агенту из Београда. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да га потраже и у случају проналаска упуте стражарно Управи Београда с позивом на Бр. 21930.

Драга Николићева, скитачка циганка, која је решењем првост. ужичког суда била стављена под суд и у притвор за крађу коња, побегла је из ужичке болнице, где је била на лечењу. Драга је стара 18 година, средњег раста, од одела има на себи белу кошуљу № 24, на рукавима пришивену белу чипку, црн и везен чојани јелек, сукњу од памука, а иде боса. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да је у случају проналаска стражарно упуте начелству округа ужичког с позивом на Бр. 5596 или Управи Београда с позивом на Бр. 21299.

Петар Павловић и **Светозар Јовановић,** опанчарске калфе из Шапца, ноћу између 13. и 14. пр. м-ца извршили су на опасан начин крађу сатова Спасоју Јеремићу, сапији из Шапца, па са покрађом исте ноћи побегли ка Ваљеву. Петар је стар 31 годину, средњег раста, црномањаст, пун, малих плавих бркова, црне косе, од одела има штофани капут и панталоне, на ногама ципеле и на глави бели шешир. Светозар је стар 19 година, сув, плав, плавих бркова, од одела има копоран од шајка, зелене панталоне, на глави штофани шешир, на ногама опанке са кајшима. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да их потраже и у случају проналаска стражарно упуте начелству округа подринског с позивом на Бр. 8390.

Младен Михајловић из Дуге Луке у срезу пчињском, слуга у Врању, окривљен је код начелства округа врањског за тешку телесну повреду, али је побегао незнано куда. Младен је стар 18 година, нежењен, омален, црномањаст, носи гуњ и чакшире, на глави шубару, а на ногама опанке. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да Младена потраже и у случају проналаска упуте начелству округа врањског с позивом на Бр. 7979.

Груја Јов, колар из Белајке у срезу деспотовачком, који одговара за разбојништво, и **Јеврем Миленковић,** из Ћорвина у срезу млавском, који одговара за опасну крађу, пробили су ноћу између 20. и 21. пр. м-ца апсану и из исте побегли. Јеврем је утекао са оковима на ногама. Груја је стар до 19 година, сув, средњег стаса, мало погурено иде, ћосав је, црномањаст, у белом влашком оделу и са белом влашком шубаром на глави. Јеврем је такође средњег стаса, више сувоњав, у лицу плав, без бркова и браде, у сељачком оделу, а на глави има жуту влашку шубару. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за обојицом учине најживљу потеру и у случају проналаска стражарно их упуте начелнику среза деспотовачког с позивом на Бр. 8213.

Непознати крадљивци извршили су ноћу између 22. и 23. пр. м-ца опасну крађу Јовану Петровићу, кафеџији из Забрежја и однели му 300 динара, и то 16 комада српских новчаница од по десет динара, једну аустријску петицу, а остало у динарима и ситним аустријским новцима. Начелник среза посавског у Обреновцу депешом Бр. 8510 моли тражење злочинаца и у случају проналаска да му се стражарно упуте.

Крађа стоке. Ноћу између 17. и 18. пр. м-ца украден је из авлије Недељка Даниловића, економа из Азање, један коњ, лаке кулашасте, гриве и репа црног, стар 2 године, пастув, а у десну задњу ногу путоногаст; поткован немачким потковом, висок 140 см., без жига, а дуж грбине има црну пругу. Препоручује се свима полицијским и општинским

властима, да у случају проналаска о томе известе начелника среза јасеничког у Паланци с позином на Бр. 12478. — АБр. 1011.

Крађа стоке. Ноћу између 21. и 22. пр. м-ца непознати лопови украли су из затвореног чаира Јовану Радојковићу из Сеничаја две кобиле. Кобиле обе су лаке дораставе, маторе до 9 год., једна је на десно око ћорава, обе без икаквих других роваша и белега и добро одржане. Сумња се да су ову крађу извршили цигани, јер је исте ноћи из подрума Ивана Ђорђевића из Витошевца украдено једно турско одело половно и две коњске узде, а приликом учињеног увиђаја на месту ове крађе, нађени су трагови коњских копита, што се даје закључити, да су обе ове крађе извршили једни и исти људи. Моле се све полицијске власти да наређе тражење лопова и покрађе у своме кругу, нарочито обратити пажњу на цигане џамбасе по вашарима, па у случају проналаска спровести ми их стражарно. Из канцеларије начелника ср. ражањског 25. јуна 1905. год. № 6600 у Ражњу.

Драгутин Вељковић — „Гишица“ коцкар из Београда, у друштву са **Миланом Николићем — „Бранковцем,“** коцкаром из Ваљева, извршили су ноћу између 25. и 26. прошлог месеца опасну крађу г. Ђурђу Х. Стевићу, свештенику у Ваљеву и однели му

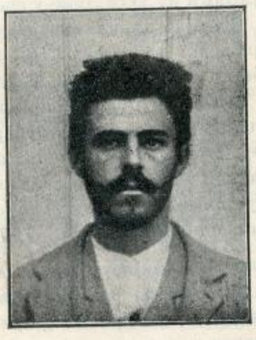

„Гишица“

„Бранковац“

120 форината у злату, један цесарски дукат, један аустријски златник од 5 фоината, 270 фоината у новчаницама од по пет фоината, један златан и један сребрн сат ремонтоар Драгутин је стар 28 до 30 година, висок, црномањаст, глават, у црном оделу, танак у струку, са шеширом на глави и жутим лакованим ципелама на ногама. Милан је стар 22 године, црномањаст, средњег раста, сувоњав, у оделу од шајка, са опанцима на ногама; врло је окретан и хитар. Начелство округа ваљевског тражи од свију власти, да их у случају проналаска стражарно спроведу њему с позивом на депешу Бр. 7094.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Суд општине лучинске, повереног ми среза актом својим од 21. јуна тек. год. Бр. 665, известио ме је да је изгубио и до данас није могао да пронађе један свој печат од гуме, на четвртастом црном дрвету, величине у пречнику 3 и по сантиметра, у средини печата је грб Краљевине Србије, а око њега пише: «Краљ. Срп. Суд. општ. лучинске,» па онда једна звездица. Моле се све полицијске власти да настану да се овај печат пронађе и мени пошаље с позивом на Бр. 6582. Из канцеларије начелника среза ражањског, 24. јуна 1005. год. Бр. 6582 у Ражњу.

Роза Грим, служавка, родом из Глогоња у Аустро-Угарској и поданица исте државе, по пресуди кварта палилулског Управе града Београда Бр. 5877, прогната је на свагда у Аустро-Угарску 29. пр. м-ца, због крађе.

Роза има 28 год., средњег је стаса, плава у опште.

Скреће се пажња свима полицијским и општинским властима, а нарочито пограничним, да јој не допусте повратак у Србију, а у случају већ извршеног повратка да је казне за понављај из прогонства и понова прогнају. У овом циљу износи се и слика крадљивичина.

УХВАЋЕН

Опасног разбојника, хајдука и двадесето годишњег робијаша **Стојана Станојевића,** званог **„Фујора“** из Велике Јасикове, који је 20. маја ове године побегао из нишког казненог завода, власт округа крајинског, ухватила је данас, и са њиме ће се по закону поступити. Из полицијског одељења Министарства Унутрашњих Дела. 1. јула 1905. год П.№ 16411. у Београду.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Лице, чију слику износимо, ухваћено је у Шапцу, и вели да се зове **Живко Томић,** да је аустријски војни бегунац, родом из села Добринаца у Срему, по занату терзија и слуга, као и то, да је служио у Лозници, Ваљеву и Обреновцу и по другим земљама ван Србије. На саслушању је изјавио, да је служио у X. пешадијској регименти у Петроварадину, одакле је лањске године пребегао у Београд, предао се власти и ова га је упутила у Књажевац на стално живљење. Из Књажевца је бежао у Бугарску, а одатле се преко Пирота и Краљева вратио у Шабац.

Начелство округа подринског сумња, да је Живко извршио какво казнимо дело и да прикрива свој идентитет, те је зато послало његову слику да се изнесе у «Полицијском Гласнику,» не би ли се што ближе могло сазнати о њему. Ту сумњу начелства поткрепило је и то, што је начелство округа пиротског депешом Бр. 3936. од 15. пр. м-ца тражило једног аустријског бегунца, по имену Михаила Бабића, чији се опис у главноме слаже са личношћу овога Живана.

Живко има на себи наше пешадијско војно одело, на ногама цокуле и на глави шајкачу; у опште је смеђ, бубуљичав по лицу, доња му је усна пређава, великог носа, широких ноздрва, испупчених јагодица, великих ушију; глас му

је рапав — сифилитичан, зуби су му здрави и бели, а виде му се оба реда кад говори, стар је око 30 година, средњег раста, добро развијен и мало дужих руку.

Ако би ко знао што ближе о овом лицу, умољава се да о томе извести начелство округа подринског с позивом на Бр. 10005. АБр. 1018.

Штампа Крај. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Јелимић.

БРОЈ 27. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 10. ЈУЛА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

МИ
ПЕТАР I
по милости Божјој и вољи народној
Краљ Србије

На предлог Председника Нашег Министарског Савета, Нашег Министра унутрашњих дела, и по саслушању Нашег Министарског Савета, а на основу чланова: 57. 68. и 70. закона о уређењу округа и срезова, решили смо и решавамо:

I.

Избори чланова окружних скупштина за четворогодишњу периоду: 1905., 1906., 1907. и 1908. годину, извршиће се у целој земљи на дан седмога августа ове године.

II.

Окружна Скупштина у сваком округу, састаће се у први редован сазив на дан двадесетога септембра ове године.

Председник Нашег Министарског Савета, Наш Министар унутрашњих дела, нека изврши овај указ.

2. јула 1905. год.
у Београду.

ПЕТАР с. р.

Председник Министарског Савета, Министар унутрашњих дела,
Љуб. Стојановић с. р.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за писара друге класе среза параћинског, Стевана Д. Спасића, вршиоца дужности писара истог среза, у рангу писара начелства прве класе, — по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 29. јуна 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за писара прве класе среза лепеничког, Живојина Манојловића, писара друге класе истога среза, — по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 29. јуна 1904. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за лекара среза лужничког, округа пиротског, Д-р Радисава Радојковића, лекара среза бањског, округа нишког, по потреби службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 5. јула 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Владимир Маленовић, начелник треће класе среза златиборског, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у пензију која му по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 4. јула 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Тешман Николић, вршилац дужности начелника среза посавског, округа београдског, у рангу секретара начелства друге класе, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у пензију која му по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 5. јула 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Мијајло Ст. Мићић, писар прве класе Управе града Београда, и

Драгослав Ж. Костић, писар треће класе Управе града Београда, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда отпусте из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 5. јуна 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, поставити:

за лекара среза рађевског округа подринског, Радисава Јаковљевића, лекара среза љубићског, округа рудничког, по молби.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 6. јула 1905. г. у Београду

РАСПИС

Свима начелствима и Управи града Београда

Поводом питања једне бањске управе: да ли подофицири, војници и учитељи имају право не само на бесплатно купање у домаћим бањама, него и право на бесплатан стан ја сам, као надлежан, по члану 29. тач. 8. закона о чувању народног здравља 28. ов. мес. Сбр. 7705. одлучио:

1. Да се подофицири и војници под барјаком могу бесплатно лечити у оним домаћим бањама којима држава рукује, — јер се подофицири и војници у кадру

могу сматрати као лица сиротног стања. Под тим лечењем разуме се бесплатно купање и неплаћање кур-таксе.

2. Нико нема права на бесплатан стан у бањи сем оне сиротиње, која од своје општине добије уверење о сиротном стању. Па и ова сиротиња може то право уживати само тако ако у бањи има станова за ту цељ.

3. Они који се бесплатно купају, немају право на купање у првом реду. Купатила првог реда нису бесплатна.

4. Подофициpи и војници који желе уживати бесплатно купање, морају се обратити *молбом бањској управи* оне бање у којој желе да се лече, бар *на петнаест дана* раније и приложити уверење лекарско и одобрење своје команде.

5. Учитељи и учитељице немају право на бесплатно лечење по бањама зато што се они не могу сматрати као лица сиротног стања и што су бањски приходи сада прешли у приходе државне касе, којима располаже министарство финансија а не министарство унутр. дела.

Препоручујем начелству — Управи да ову одлуку прими знању и објави је у своме подручју.

Сбр. 7918.
30 јуна 1905. год.
у Београду.

Председник
Министарског Савета,
Министар
унутрашњих дела,
Љуб. Стојановић с. р.

СТРУЧНИ ДЕО

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

(СВРШЕТАК)

Ми смо раније, још у почетку истакли опште циљеве, које има да постигне Криминална Психологија. Но она има и својих посебних задатака и дужности. Васколики душевни живот, кад се анализе, показује, да има основне елементе, из којих се састоји. Општа Психологија има да подвргне свестраној анализи све сложене психичне појаве и да им нађе првобитни постанак или елементе њихове. Криминална Психологија се зауставља код сложених појава расуђивања и закључивања и дужна је да те процесе, како са психолошке, исто тако и са логичке стране да проучи.

Код предмета закључивања, код извођења закључака криминалиста има дужности нарочито да се задржи. За криминалисту је врло важно да зна како мисли, како расуђује и закључује онај, који стоји пред њим и пред законом. Није довољно само изнети и нагомилати материјал, који служи за доказ криминалисти; он мора све чињенице, сва факта, сав материјал још и са психолошке стране да проучи. Једна чињеница мора бити утврђена, не само са формалне стране него и са психолошке и логичке. Судиска савест тек у том случају може бити спокојна кад се по једном предмету подударају и формални услови као и психолошки и логички принципи. Јер има врло много питања пред којима се криминалиста налази у недоумици. Често се чује: Да ли је истина шта сведок говори то би могла једино његова савест да каже... он би могао због лажног сведочења бити затворен; али кад је нешто рекао, то криминалиста по томе шта је овај рекао и ради. Исто тако не бива ретко да се и ово каже: Ја ћу се заклонити за закон, оградићу се параграфима и ништа ми се не може. Формална страна једнога предмета није довољна за утврђење форме једног доказа него он мора почивати на логици и имати психолошке основе истинитости, и на тај се начин може да докучи да ли је сведок могао или хтео истину да саопшти. Тачно је оно што Mittermaier говори: исказе сведока можемо најбоље контролисати и проучити, ако су у сагласности са осталим доказима. Али што највише може да помогне то је, поред исказа, још и познавање рада и живота сведокова, и свега што он може и хоће, што мисли и осећа.

Свако сведочанство, сваки исказ имају своју психолошку основу и логичан правац и у та два правца могу се проучавати. А ово је нарочито важно код признања, којих има тројаких

а) код признања, која су не мотивирана т. ј. за које није било никакво принудно дејство или основ

б) код појединачних признања и

в) код признања, при којима се друго лице терети.

У првом случају, како Schiel вели, логика је за криминалисту наука о доказу; она не учи како се докази налазе, него показује шта доказе чини доказима. Многе истине само за то стоје чврсто, јер их нико не обара и јер се нико противу њих не подиже. Тако је и са признањем у кривичним делима. Злочин је признат: извесно је дакле, да је извршилац злочина онај, који је злочин признао. Кад се има признање од некога да је извршио злочинство, нико се противу тог признања не подиже. Али, са свим може другачије питање о једном злочину да се третира, ако искрсне однекуда основана сумња. Дотле је признање важило и могло важити као неоспоран доказ; али кад дође озбиљна психолошка анализа самога признања, тада тек може да се утврди да ли оно доказ о злочинству ствара и утврђује као непобитан, као несумњив доказ. Најсигурнија основица, најтврђи темељ о истинитости једног признања јесте потпуно јасна мотивација о извршеном злочину, јасна мотивација признања, а она се често не показује. Наравно, ми не можемо увек тај мотив да умотримо, али за то не мора њега ни бити. Најзад ни то није довољно да само предпоставимо да нема дела које нема мотива. Ако једно признање треба да послужи као доказно средство, то мотив мора бити јасан и несумњив; ми морамо доказати не само да је био мотив, него се имајући у виду све факторе, мотив мора схватити, видети, познати. Признање једно је потпуно основано тада, ако је психолошки конструисано; ако је посматран и проучаван унутарњи живот човека, који чини признање; ако су посматрани спољашни односи и прилике у којима се находи.

Појединачна или делимична признања причињавају највише тешкоће; то чине те је теже наћи доказ за оно што није дошло под признање, а с друге стране оно што је признато није довољно извесно и јасно, услед онога што није признато. Узмимо овакав случај: лопов признаје да је украо само оно што је код њега нађено; а оно што није код њега нађено, а украдено је, одриче. За оно што он одриче нема доказа, по коме би се крађа утврдила и доказ створио. Рецимо да се пред судом расправља сличан случај. Половина судија могу с разлогом овако расуђивати: „Ако је Н. украо дванаест предмета, то је он извесно украо и друга два предмета". А друга половина судија може на то с разлогом одговорити: „Кад је Н. украо дванаест предмета, то би он признао и она друга два да их је украо. Какав би разлог био да их не призна?" — Уопште пресуђујући, ко има право? — Имају и једни и други, један разлог је исто толико јак и оправдан колико и други. У највише прилика, код таких случајева, изгледа као да је то ствар без значаја и да то неће утицати на пресуду: да ли је Н. учинио дванаест или четрнаест крађа. За сам преступ то никад није безначајна ствар. Десила се једна крађа: један је човек украо један обичан штап који је као држак имао малу сикирицу. И он је за то осуђен. Доцније се десило у околини убиство једно: један човек ударен је сикирицом у главу. Прва сумња која је поникла, била је противу онога, који је украо штап са сикирицом. Узмимо да тај штап није код њега нађен, зар би икако и могла понићи сумња на њ за доцније убиство?

У трећем случају ствар иде још теже, где се појављује саучесник, који дело одриче а признање другога терети га. Дешавају се случајеви да неко признање оптерећава себе, само за то да би још другога некога оптеретио. Освета, мржња, љубомора, завист, гњев, пакост, неповерење злоба и многе друге страсти могу бити повод да неко признањем своје кривице и другога оптерети. Један ће да терети признањем свог дугогодишњег друга из освете, јер га је овај при подели пљачке, крађе или злочина обмануо и дао му знатно мањи део, или ће један учинити признање и оптеретити другога из љутине што је исти при извршењу злочина учинио какву несмотреност, услед које је један ухваћен а други случајно измакао. Што више чине се и признања из љубоморе или из једа да би под казну закона пао и онај, који је вршио злочин, али срећних се случајем измакао и склонио. Завист у оваким приликама и случајевима игра врло видну улогу, као и пакост што ће садруг у злочину да измакне од казне и што ће моћи нова недела сам да чини. То су све мотиви, који се, истина не могу увек лако и брзо да открију; али они постоје, они се даду појмити и објаснити. Један је случај врло карактеристичан. Године 1879.

убијен је један старац, неки Блазије Керн. Ударен је тупим оруђем у главу и смрт је одмах наступила. Ујутру су га нашли мртвог, на путу ка својој кући. Али претпоставка да је овај старац убијен одмах је отпала; јер није постојала сумња ни на кога. Он је могао, што је било тада највероватније, враћајући се пијан кући, несрећно пасти и ударити се и умрети. Он је, најзад, тако и нађен, као да је пао, да се ударио и да се услед удара и смрт наступила. После три године јавља се суду један младић, по имену Петар Сајферт и призна да је он убио старца; у свом признању он саопшти да га је на то наговорила ћерка убијенога, Јулија и њен муж Август Хаук. Старац се често опијао и свађао са ћерком и зетом. Ови дођу на мисао да старца убију и то повере Сајферту. Муж и жена, који су га наговорили да изврши убиство обећали су му дати једне панталоне и три форинте. Панталоне је добио а три форинте још не. Он им је тражио те новце неколико пута и претио; али све је било узалуд. Тада се реши да целу ствар открије. Кад га је судија запитао: зар не зна да ће и он бити кажњен, младић одговори: „Нека! Не мари ништа; али ће и они бити осуђени. Зашто да не испуне оно што су обећали? Што да лажу?“ — Узгред вреди напоменути да је исти младић био микрокефало и мало луцнут; али ипак према судском и медецинском схватању, са свим одговоран за учињену кривицу. Сви његови искази били су до ситница тачни и истинити.

Једино средство, да се у оваким питањима има сигурно земљиште под ногама и да се не би лутало, јесте у овоме: ваља испитати све околности и утврдити им унутарњу везу, психолошки основ и оправданост, и то, како за онога који некога кривицом терети, тако и за онога, кога терете. Само се по себи разуме, кад се све то проучи, да се и истина може наћи. Душевно стање, способности, страсти, гледишта, намере — све то мора бити добро проучено и тада долази, тако рећи, сама собом извесност о кривици, што је учињена, као и о кривцу, који се терети и који терети.

У питању о доказу какве кривице, преступа или злочина, важна су неколика факта и чињенице, где одричу околности, које самог дела директно се не тичу; ту се доказивање води на споредну линију; мисли се, на пример, да се има доказ, кад се утврди споредна околност, која се одриче. За утврђење доказа и налажење истине овде се јављају велике тешкоће. Да поменемо само пример. Пре неколико година буде у Бечу, у своме стану нађена мртва једна веома лепа девојка, која је била продавачица у једној бољој радњи. Судска истрага нашла је да је смрт наступила услед акутнога тровања арсеником, а пошто је поред ње на столу нађена чаша за воду а уз то и хартија са арсеником у прашку — то су се та два факта довела у узајаман склад и сматрало се као природна ствар. Преко суседа се пак сазнало, да је покојница од дужега времена била у вези са неким непознатим господином, који јој је често долазио потајно. Исти непознати господин био је увече код ње уочи оног дана, кад су је нашли мртву. Полиција је утврдила да је то један врло имућан трговац био, који је тобож лепо живио са својом годинама старијом женом, а који је у ствари потајно живио и са овом девојком. Пошто се даљом секцијом утврдило да је девојка била трудна, то се онда претпоставило да је трговац своју љубазницу отровао и одмах буде противу њега поведена истрага. Да је исти господин одмах био признао, да покојницу познаје и да је с њом имао везе и живио, као и то да је био признао да је последње вече, пред њено тровање, био код ње; даље, да је најзад тврдио да је девојка због своје трудноће очајавала, да се с њим завадила, па најпосле и о самоубиству говорила — то би се неоспорно утврдило да је девојка сама учинила над собом самоубиство и не би се могао узимати на одговор за тровање, јер других сумњивих факата није било. Али он дође на луду и несрећну идеју да одриче да је покојницу познавао; па је одрицао и даље: да с њом није стајао ни у каквим односима, па и то да је последње вечери био код ње у стану. Он је то извесно чинио с тога, јер је пошто пото хтео од људи, а нарочито од своје жене да сакрије да је живио с поменутом девојком. А баш због тога, због тог одрицања околности се окренуше противу њега. Није се питало: да ли је он њу отровао, него: да ли је заиста он живио с њом; и дугим низом испитивања сведока безусловно се и несумњиво утврдило да је речени трговац заиста девојци у стан често долазио, да је с њом живио потајно и да је баш оне вечери, када ће бити отрована, долазио к њој. Да је то он био, искључена је била свака сумња — и тим је у исто време и цела његова судбина била решена. Он буде осуђен. Ако овај догађај посматрамо са психолошке тачке гледишта, мораћемо признати, да је његово одрицање да је био код девојке исто толико мотивирано, колико и то да ју је он отровао, као што је мотивирано и то што је он у почетку одрицао све, а после, кад је увидео баш услед тога сву озбиљност свога положаја, наставио и даље то одрицање, пошто мишљаше да би му скретање с тог пута сад и признање још више терећења нанело.

Пре извесног времена један догађај занимао је и узбунио баварску престоницу, Минхен. Једна удовица, њена одрасла кћер и једна стара служавка буду у свом стану удављене и похаране. Сумња за овај страховит злочин падне на једнога зидара, који је раније био већ под истрагом за једно убиство; а за њега се знало да је на неколико дана пре овога убиства оправљао нужник у стану убијене удовице. Разним комбинацијама могло се предпоставити да је зидар дошао у стан поменуте удовице да види да ли је нужник добро оправио и том приликом извршио троструко убиство. Да је зидар казао: Да, био сам без рада; хтео сам себи наћи рада, дошао сам у стан удовичин, оправио сам нужник и отишао сам оставивши све три жене живе и здраве — да је то несрећник казао, он не би могао бити осуђен, јер су сви остали основи сумње, као и докази о његовој кривици ништавни били. Претпостављамо да је човек тај невин; његово размишљање и суђење било је овако: „Већ сам једном због убиства био под истрагом, налазио сам се у новчаној оскудици — ако признам да сам заиста био тамо и оправљао нужник, то ће пасти још тежа сумња на мене него ако одричем да сам био“. И наравно, он је одрицао да је био у поменутом стању, чак је одрицао да је у опште био у тој кући, па чак ни у улици — а све се то многим сведоцима утврдило као неистинито и он буде осуђен.

Овде се не тврди да је при првом, као и при овом другом случају осуђен невин човек а не кривац прави; као што се не тврди да су ови споредни докази без вредности. Али, неоспорно је, они нису прави докази. Мора се увек подврћи психолошком проучавању свију мотива, који окривљенога натоциљавају, нагоне или могу нагнати да одриче оно што не би требао одрицати и што га у ствари терети још више.

М. Павловић.

УТВРЂИВАЊЕ ИДЕНТИТЕТА ПОМОЋУ ОДЕЛА

(СВРШЕТАК)

Пошто је и ова операција извршена, остаје још да се измери ципела и, према већ утврђеној таблици, одреди мера ноге.

Мерење ципела пак, врши се истим путем и помоћу истог инструмента као и антропометријско мерење ноге. Ако већ нема специјалне клупице за овај посао, онда ципелу, која се мери, треба положити на какву равну површину, најбоље на сто, и уз њену унутрашњу страну паралелно осовини, ставити шестар, чији је непокретни крак иза штикле, док покретни клизи низ леђир док не додирне врх ђона. Од мере, која је на овај начин добивена, треба просто одбити извесан број милиметара, који је утврђен за сваку врсту обуће понаособ, као што се види из ове таблице:

Врста ципела	Величина	Број мм. које треба одбити
Лака . . .	како треба	16
»	кратке	8
Средње . .	како треба	19
»	дугачке	31
Тешке . .	како треба	30

Имајући у виду мере ноге које се употребљују за класификацију описа, и разлику у 3 мм. која је допуштена између два антропометријска мерења исте ноге, помоћу ове таблице могуће је одредити меру ноге са највећом разликом од 3 мм., која разлика не може имати скоро никаква утицаја на истраживање у антропометријском репертоару, у овом случају ограничено свега на $^1/_{81}$ измерених личности.

На основу мере ноге, или још боље њеног односа са осталим мерама антропометријског описа, могуће је доста приближно добити ове антропометријске мере: *стаса*, *размака руку*, *иолустаса*, *лакта*, *средњег* и *малог прста*.

За решење нашег питања нарочито је важна мера *лакта*, пошто се она, као што смо видели, употребљује за класификацију. Однос, који постоји између ње и мере ноге, овај је:

Величина ноге у мм.	Коефицијенат за множење	Величина лакта у мм.
220	1·831	40·2
221	»	40·4
222	»	40·6
223	»	40·8
224	»	41·0
225	»	41·1
226	»	41·3
227	»	41·5
228	»	41·7
229	»	41·9
230	1·773	40·7
231	»	40·9
232	»	41·1
233	»	41·3
234	»	41·4
235	»	41·6
336	»	41·8
237	»	42·0
238	»	42·1
239	»	42·3
240	1·757	42·1
241	»	42·3
242	»	42·5
243	»	42·6
244	1·757	42·8
245	»	43·0
246	»	43·2
247	»	43·3
248	»	43·5
249	»	43·7
250	»	43·9
251	1·739	43.6
252	»	43·8
253	»	43 9
254	»	44·1
255	»	44·3
256	»	44 5
257	»	44·6
258	»	44·8
259	»	45 0
260	1·729	44·9
261	»	45·1
262	»	45·2
263	»	45·4
264	»	45·6
265	»	45·8
266	»	45·9
267	»	46·1
268	»	46·3
269	»	46·5
270	1·719	46·4
271	»	46·5
272	»	46·7
273	»	46·9
274	»	47·1
275	»	47.2
280	1·689	47·2
290	1·683	48·8

Дужни смо још једном нагласити, да је мера лакта, добивена помоћу ове таблице, т. ј. помоћу мере ноге, само приближна, и да као таква може користити само код одвећ малих или врло великих дужина лакта. У осталом, истраживање се увек може са успехом извршити и без мера лакта, пошто га мере ногу ограничавају на $^1/_{81}$ измерених личности.

г. Панталоне

Од свију делова одела, величина панталона најразноврснија је и најнеодређенија. Познато је из обичног живота, да су дугачке или кратке панталоне врло често у употреби.

Са ових разлога, а и с тога што се мере стаса, које се на основу њих добијају, не употребљују за класификацију, оне немају скоро никакве вредности за решење нашег питања, али су зато од огромне вредности за описни (дескриптивни) опис.

Да би се, пак помоћу панталона, могла утврдити величина стаса, мора се прво, помоћу ногавица, утврдити дужина ногу од пâса на ниже, и тек на основу односа који постоји између ових двеју мера изнаћи однос величине панталона према стасу.

Мерењем лица разне величине са и без панталона утврђено је, да су ногавице у највише случајева краће од ногу за 58 мм., што значи: да добивеној мери ногавица треба још додати 58 мм. да би се добила права мера ногу.

Само мерење ногавица у свему је слично са мерењем које кројачи употребљују.

Пошто се панталоне положе на сто, или какву другу равну површину, и преволи на њима у колико је могуће исправе, помоћу сантиметра којим се кројачи служе треба мерити низ унутрашњи шав, од места на коме су обе ногавице спојене (између ногу) до њихове доње ивице.

Једном добивена мера ногу на овај начин, довољна је да нам одреди и висину стаса. То, као што смо нагласили, бива на основу узајамног односа између ових двеју мера, који допушта да се доста приближно одреди ма која од ових димензија ако је само друга позната, што се види из ниже изложених бројева:

Величина ногу у метрима	Величина стаса у метрима
α—0·699	1·492
700—749	1·548
750—799	1·619
800—849	1·672
850—899	1·734
900— ω	1·803

С обзиром на граничне мере *малих*, *средњих и великих* стасова (α — 1 м. 61, 1·62—1·73 и 1·74— ω) и разлику која је допуштена између два разна мерења једног истог стаса, изложени начин допушта нам да одредимо висину стаса с највећом разликом од $5^1/_2$ см.

У случају недостатка панталона, мера стаса може се одредити и помоћу капута (герок, жакет, сако), само што је овај начин много компликованији и тежи, јер би се прво морала одредити дужина руке од корена до врха прстију, затим на основу ње величина размака руку, па тек на основу ове последње величина стаса.

* * *

После свега што смо до сада казали о утврђивању идентитета помоћу одела, осећамо потребу да речемо неколико речи и о резултатима до којих се на овај начин долази.

Признајемо одмах, да ови резултати, посматрани у опште, нису апсолутно тачни и поуздани, али ипак зато у великој већини случаја могу бити успешни.

За ово је, разуме се, неопходно потребно да је злочинац, чији се идентитет утврђује на овај начин, био већ једном подвргнут антропометријском мерењу, из чега опет излази: да се овај начин утврђивања идентитета може примењивати само у земљама, у којима је Бертилонов систем уведен, и да ће изглед на успех бити у толико већи, у колико је овај систем распрострањенији.

Све ово опет, само је један доказ више о великој користи Бертилоновог система, који је код нас уведен 20. децембра пр. год., и који се у току од 5. год. има завести по свима окружним местима у Србији. **Д. Ђ. А.**

ИСТРАГА ЗЛОНАМЕРНИХ ПАЉЕВИНА

(НАСТАВАК)

6. Извесна је бар *вероватноћа* да је постојала паљевина:

а) ако се на истом месту или истом сопственику често појављивала ватра, па се у погледу времена и предмета који је горео слаже с другима;

б) ако се неко речима или писмима издао о намери за паљевину;

в) ако се нађу трагови необичног уласка у простор који је горео, н. пр. разбијена врата, разлупани прозори, приспољене мердевине, претпостављајући, наравно, увек, да ти трагови нису постали приликом гашења пожара.

II. *Може ли постојати други узрок ватри сем паљевине?*

Да би се сазнало, постоји ли други који узрок ватри, сем паљевине, ваља испитивати у овим правцима:

1. *Да ли су се догодили случајеви, који би могли имати исте последице као и паљевина.* Н. пр. да није била елементарна непогода? Да ли је на месту где је горело ложена ватра, или се тумарало са свећом, пушило? Да ли су се деца играла са машинама? По себи се разуме, да при том ваља пазити, да ли се тај случај десио у то време и на томе месту где је избила ватра.

2. *За које је узроке ватри било услова?* Ваља пазити на све околности, да ли су код случаја тако произишле, да је он заиста могао изазвати пожар. Ако су н. пр. деца играла са ватром, ваља испитати, да ли је било тамо предмета, који су лако

запаљиви, те да су се запалили услед мале топлоте упаљене машине.

3. *На какве се закључке може доћи о узроцима ватре према њеним последицама?* При том ваља нарочито пазити, што је претрпело штете од ватре, а шта не, где је најпре горело и какве је споредне штете оставио за собом случај, који је произвео ватру.

III. *Чешћи узроци пожару сем паљевине.*

Да би се знало и могло пресудити, да ли је пожар проистекао из другог ког узрока сем паљевине, треба знати, под којим условима делују разни узроци ватре и какве последице остављају за собом.

Најчешћи узрок пожару може бити *гром*, али том приликом треба испитати, да ли је заиста било непогоде на месту где је горело или да није оштећени измислио то, само да би добио осигурану суму. Ударци грома имају нарочите карактерне ознаке и за то их ваља потражити и утврдити у сваком случају.

Даљи узрок могу бити још и *сунчеви зраци*. Они могу својом топлотом да запале н. пр. лако запаљиве хемикалије, ако су јако изложене њима.

Пожар може произвести *метеор* и *репата звезда*, а најзад може произаћи и *сам од себе*. Ово се последње дешава код каменог и дрвеног угља и код извесних хемикалија кад дођу у додир са другим материјама. (наставиће се)

Д. В. Вакић.

ПОУКЕ И УПУТИ

Један случај неумесне примене § 466. грађанског судског поступка.

За обезбеду дуга у 7214·75. динара, колико је В. Б. овдашњем трговцу, дуговало „I. Краљевско Српско повлашћено индустријско предузеће за прераду памука и кудеље А. О. и комп. Д. С. О. Г.“, првостепени београдски трговачки суд решењем својим од 20. марта 1904. године Бр. 5127, одобрио је забрану на покретност дужника — поменутог друштва — и то на количину шаторских крила, која се налази у магацину, под кључем Б. С. Ж., овд. индустријалца, а која су својина горњег друштва.

Кварт савамалски, коме је ова забрана послата на извршење, не могући да изврши предају судског решења о забрани држаоцу шаторских крила — Б. С. Ж. — поступио је по § 468. и 360. грађанског судског поступка, и пописао одређену покретност — 19.770. шаторских крила, — па исту предао одређеном стараоцу на чување до даље наредбе.

Под 3. априлом 1904. године, др. Д. А. овд. адвокат, пуномоћник А. Ј., трговца из Ландесхута (у Немачкој), доставио је кварту савамалском, да су, пописане покретности, 10262. комада шаторских крила својина фирме Браће М., и да су исти продајом прешли у својину његовог властодавца Ј., — па је молио, да се ова количина у 10262. комада шаторских крила ником не издаје.

Под 7. априлом исте године, обратили су се кварту савамалском: В. Б., овд. трговац, Др. К. Н., овд. апотекар и Р. Ф. овд. адвокат, пуномоћник С. Л., — молбама, уз које су приложили и извршна поравнања, учињена пред првостепеним београдским трговачким судом између себе и „I. Краљ. Срп. повлашћеног индустријског предузећа за прераду памука и кудеље... и т. д.“ у ликвидацији, — а које престављају ликвидатори Т. Ђ. и Ђ. Д. овд. трговци, — наводећи, да им се по тим поравњањима уступа у својину, а за измирење њихових потраживања, и то:

В. Б. . . . . 1280. комада
Др. К. Н. . . . . 2080. „
Р. Ф. пуномоћ. С. Л. . . 3060. „

шаторских крила, од оне количине, која је пописана по решењу београдског првостепеног трговачког суда Бр. 5127., и која се налази на чувању код одређеног стараоца, и молили кварт, да нареди стараоцу да им сваком изда по одређену количину у тим поравнањима.

На основу овога, а пошто Др. А. ничим није доказао право својине поменуте количине шаторских крила, кварт савамалски решењем својим од 12. априла 1904. године Бр. 3266. на основу § 466. грађанског судског поступка, упутио је Др. А. надлежном суду. да тамо докаже пречe право својине, а повериоце известио, да услед тога не може приступити извршењу поменутих поравнања пре свршетка спора о праву својине узабрањених шаторских крила.

По жалбама заинтересованих страна, Управа града Београда решењем својим од 21. маја 1904. год. Бр. 17485. поништила је горње решење квартово, налазећи, да је уговор о продаји — куповини, закљученим између фирме А. К. и „I. Краљ. Срп. повлашћеног индустријског предузећа .... и т. д.“, као јавном исправом, у смислу § 118. грађанског судског поступка, утврђено, да је код фирме А. К., као купца, остало на чувању 10161. комад шаторских крила, у вредности 60327·88 динара, за коју је имовину купац обвезан предати је сопственику, „I. Краљ. Срп. повлашћеном индустријском предузећу .... и т. д.“, у натури или готовом новцу, — и према томе нема места § 466. грађанског судског поступка, у погледу права А. Ј. на ове шаторе, који то право доводи по куповини од Браће М., — а пошто је и ликвидациони одбор признао право својине ових шатора „I. Краљ. Срп. повлашћ. индустријском предузећу. и т. д.“, то је Управа наредила кварту да донесе друго решење саобразно закону, остављајући Ј. право да тражи накнаду штете од фирме Браће М.

На основу ових примедаба, кварт савамалски донео је решење, од 5. јуна 1904. године Бр. 4578., да се одмах приступи извршењу поравнања учињених у првостепеном београдском трговачком суду, између представника дужника — ликвидатора „I. Краљ. Срп. повлашћеног индустријског предузећа .... и т. д.,“ с једне стране и повериоца: В. Б., овд. трговца, Др. К. Н., апотекара, и Р. Ф., адвоката, пуномоћника С., овд. трговца, с друге стране, а која су повериоци поднели кварту на извршење односно узабрањених шаторских крила као својине дужног друштва, с тим, да Др. А. — пуномоћнику А. Ј. — остане право тражења накнаде штете од Б. М. из Ландесхута.

Г. М. С., овд, адвокат, пуномоћник фирме А. К., Б. Ж. овд. индустријалац, и Др. Д. К., овд. адвокат, пуномоћник А. Ј., жалили су се Управи града Београда противу овог квартовог решења, која га је решењем својим од 2. јула 1904. године Бр. 2294. одобрила.

Управино решење одобрио је Министар Унутрашњих дела решењем од 18. августа 1904. године П№ 23162.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је, да решење Министрово не одговара закону, са ових разлога:

По § 476. измена и допуна грађанског судског поступка од 14. јула 1898. године, кад се, приликом пописа, покретна ствар, која је за обезбеду као дужникова означена, налази у државини самог појављеног господара, извршна власт упућује на парницу повериоца, који појављеном господару право својине оспорава.

Као што се види из акта, по решењу Првостепеног Трговачког београдског суда од 30. марта 1904. године Бр. 5127., за обезбеду 7214·15 динара, што В. Б., овд. трговцу, дугује „I. Краљ. Срп. повлашћено индустријско предузеће за прераду кудеље и памука А. О. и Комп.,“ које је у ликвидацији, одобрена је забрана на шаторска крила, која се, као што је поверилац Б. преставио, као својина именованог друштва, налазе у магази на Сави, коју држи под закуп Б. Ж. индустријалац овдашњи.

Ти шатори, на броју 10770. комада и 10. комада шкартираних крила, доиста су нађени у магази, под кључем Ж. као што сведоче записници кварта савамалског Бр. 2763. и 2767., али магазу, као што Ж. вели, држи А. Кромптон.

Г. М. С., као пуномоћник А. К., и Ж. тврдили су, по акту Бр. 5211 и Бр. 5112. 1904. год., да шатори нису дужног друштва, него се око њих води спор о својини између Браће М., и А К., а Ж., по акту Бр. 6332., изјавио је, да је око 600. шаторских крила његова својина.

Даље, из акта се види, да Др. Д. А., овд. адвокат, као пуномоћник А. Ј., овд. адвокат, као пуномоћник А. Ј., из Ландесхута, по акту Бр. 3028. 1904. год., полаже право својине на 10262. комада шаторских крила. на основу уговора о куповини од 4. марта 1904. године од Браће М.

Сем тога, на основу поравнања судског од 1. и 3. априла 1904. године Бр. 5586. и Бр. 5739., које су закључили В. Б., Др. К. Н., и С. Л., са ликвидаторима I. Краљ. Срп. повлашћеног индустријског предузећа за прераду кудеље и памука А. О. и Комп., именовани повериоци тражили су, да им се од ових шатора, уступљених за дуг, издаду, и то: Б. 1280., Др. Н. 2080. а Л. 3060. комада.

Квар савамалски, према оваком стању. у место да је, по смислу § 466. грађанског судског поступка поступио и упутио на спор именоване повериоце и Ј., он је, пошто је извршен попис и шатори

предати одређеном стараоцу, решењем од 12. априла 1904. године Бр. 3266. упутио на парницу само Ј., а о томе известио повериоце, ликвидаторе и Ж.

По жалби интересованих, Управа града Београда примедбама од 21. маја 1904. године Бр. 17485. поништила је то решење, налазећи, да нема места примени § 466. грађанског судског поступка и на основу § 391. истог поступка наредила извршење, са ових разлога:

а) што се види из Уговора од 16. марта 1899. године, као јавне исправе, закљученог између А. К. и І. Краљ. Срп. повлашћеног индустријског предузаћа за прераду кудеље и памука у ликвидацији, да су шатори својина именованог друштва у ликвидацији.

б.) што су Б., Др. Н. и Л., као повериоци тога друштва, поднели судска поравнања, која по §§ 145. и 146. грађанског судског поступка имају снагу извршне судске пресуде;

в.) што би одуговлачење извршења штетно било за повериоце, јер би еспап, због другог стајања, пропадао и губио вредност; и

г.) што Ј. остаје право да тражи накнаду штете од Браће М.

На основу оваких примедаба, кварт савамалски, по решењу од 5. јуна 1904. године Бр. 4578, одлучио је, да се приступи извршењу поравнања, које је одобрила Управа града Београда, а решење њено Министар Унутрашњих дела.

Сва ова радња противна је јасној одредби § 466. грађанског судског поступка, јер чим се појавило спорно питање о својини, и ствари се налазе у државини не дужника, него трећих лица, који полажу право својине, — извршна власт дужна је била да застане са извршењем и да повериоце и Ј. упути на спор. —

Овде није било места примени § 491. поменутог поступка, јер се ствари нису налазиле у државини дужног друштва, да би их власт могла од њега одузети и предати повериоцима, него се налазиле у државини трећих лица, која нису вољна да их издаду, у коме случају извршна власт, по § 492. грађанског судског поступка, извешћује повериоце.

Уговор закључен између А. К. и І. Краљ. Срп. повлашћеног друштва у ликвидацији, и кад би у целини био јавна исправа (јер је његов додатак од 19. маја 1899 године приватна исправа) није оваква исправа, којом би апсолутно утврђено било право својине именованог друштва у ликвидацији, нити је извршна власт надлежна, да то оцењује. Такав уговор може само бити употребљен као доказ у спору, а пресуда судска има да утврди, да ли оспорени шатори припадају І. Краљ. Срп. повлашћеном друштву за прераду кудеље и памука у ликвидацији, да би се за тим могли узети у извршење и дати повериоцима.

Поравнања, донета по § 146. грађанског судског поступка, имају снагу извршне пресуде, али само за оне парничаре који су их закључили, а не везују трећа лица, која нису у њима учествовала.

Ако шатори стајањем могу бити оштећени, онима којих се тиче, стоји на вољи, да се користе одредбом § 407. грађанског судског поступка, о чему само суд одлучује.

На послетку, кад Ј. полаже право својине на шаторе по куповини од Браће М. не може му се забранити да спор о томе води (а такав спор код судова и постоји), нити се извршна власт позвала на закон, по коме га упућује на спор за накнаду штете од М. **М. В.**

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

I.

Суд општине лесковачке у срезу зајечарском, актом својим од 10. маја ове год. Бр. 524., пита:

„У месецу марту ове године, у овој општини, вршила је дужност општинских чесника привремена управа, пошто су председник и кметови дали оставку и од дужности разрешени.

На дан 20. марта ове год. вршен је избор општинских чесника и изабрани су како председник тако и кметови, и како против избора није било жалбе, то је у смислу чл. 170. и 171. зак. о општинама избор њихов остао пуноважан, њих је требало позвати и увести у дужност, а привремену управу разрешити.

Ну, заступник председника привремене општинске управе није хтео да уведе новоизабране чесника у дужност, јер би тада привремена управа изгубила право на месечну плату по чл. 120. закона о општинама, него је и преко тога задржао стару — привремену — управу докле год није напунила на положају месец дана, ма да је начелник сресни актом својим од 29. марта Бр. 6126, био наредио, да се нови општински чесници одмах уведу у дужност.

Сада ова бивша привремена управа тражи, да јој се за месец март исплати из касе једномесечна плата, пошто је дужност примила 1., а разрешена 31. истог месеца.

Одбор општински не признаје јој право на плату и неће да исплати, наводећи да ова привремена управа није морала остати на дужности и после 20. марта, као дана избора нових чесника, и да јој по томе, за ово самовласно бављење на положају општ. чесника не припада плата.

Да би суд правилно привео крају ово питање, он моли за обавештење: да ли је привремена управа могла по својој вољи да се задржава на положају и после наредбе надзорне власти само да стекне право на плату, или је тим својим поступком повредила закон — управо да ли јој треба издати плату за месец март или не?“

— На ово питање одговарамо:

Као што се из изложеног питања види: привремена управа није дошла насилним и незаконитим путем, него је тај положај заузела по сили закона и редовно уведена у дужност 1. марта.

Како је избор нових чланова био тек 20. марта и како су гласачи против овога избора имали права жалбе, то је ова управа и без своје воље морала остати на положају све до 27-ог истог месеца.

Како је жалба могла бити дата и последњег дана преко поште по чл. 172. закона о општинама о чему привремена управа није могла бити извештена онога дана, то је она имала разлога да сачека дан два на долазак жалбе, што би пало на дан 29-ог марта.

Тога дана она је већ могла знати: има ли жалбе или не, али како је она руковала актима и имовином општинском, коју је морала уредно предати, и зашта јој је требало такође 2—3 дана, онда се не може узети, да је она остала и преко рока, који је одиста био потребан за бављење њено на положају, и према томе, а у смислу чл. 120. зак. не може јој се порећи право на плату.

Међутим, како се види да је одбор по овоме доносио и своју одлуку, то је за правилну расправу овога питања потребно да се она саопшти члановима привремене управе, како би могли употребити правна средства, те да се ова одлука поништи, ако би надлежне власти биле истога мишљења, које и уредништво има по овоме питању.

II.

Д. М. писар општински пита:

У чл. 181. закона о општинама стоји, да ће председници, кметови, одборници и њихови заменици, које затекне овај закон кад ступи у живот, остати и даље све до прве недеље по Св. Николи 1905. год. када ће се извршити нови избори у свима општинама.

Изменом и допуном овога закона од 3. децембра 1904. год. а имено одредбом чл. 132. прописано је, да председници општ. судова, кметови и одборници остају на својим положајима, у смислу чл. 101. *две године.*

У многим општинама па и у мојој, истиче рок служења председнику, кметовима и одборницима *сад у јуну* месецу ове године.

Ако би се узело, да ће се по Св. Николи вршити општи избори у свима општинама, као што наређује чл. 181., онда не би било разлога сада бирати ново чесништво, јер би оно старо имало да остане до половине децембра.

Али, како чл. 122., с обзиром на чл. 101. закона одређује рок од две године, то настаје питање: важи ли чл. 181. и за оне општинске часнике, којима по чл. 101. истиче рок служења много пре прве недеље по Св. Николи, или ће се за њих наредити избори у смислу чл. 101. и 122. о року, кад им служење истекне?“

— На ово питање одговарамо:

Уводећи у живот Устав од 5. јуна 1903. год. законодавац је вршио и закон о општинама од 21. марта 1902 године, у коме је била одредба чл. 181. *без године 1905.* и другога става његовог, те би се, тако, нови избори имали вршити прве недеље по Св. Николи 1903. год.

Налазећи, да би овај рок, због прилика које су онда биле, био кратак, законо-

давац га је изменом од 22. децембра 1903. год. продужио за прву недељу по Св. Николи 1905 године, *наравно мислећи ту и даље на чланике, изабране по закону од 24. марта 1864. године који је ире овога важио.*

Од тога времена, међутим, вршени су многи избори било због тога, што су неки чланици помрли, било што су дали оставке, или на послетку, што су са тих положаја уклоњени.

Сви ови избори вршени су по садашњем закону и за њих важи рок из чл. 101. закона *од две године.*

Према томе нови избори, које предвиђа чл. 181., вршиће се само у оним општинама, где се и данас налази чланство, које је затечено на тим положајима увођењем у живот закона од 5. јула 1903. године, а не и у онима, где су избори вршени по новом закону, па би рок службењу долазио много доцније.

За оваква схватања налази се потврда и у измени чл. чл. 122. закона од 4. децембра 1904. год. који чланике изабране по овоме закону, одржава на положајима 2 године, ако не наступе раније случајеви чл. 32, 71, 105, 121, 148 и 149.

Као што се види, он чл. 181. и не додирује, јер његовој примени не може бити места према чланству изабраном по новом закону, пошто се то, у осталом, ничим не би могло разложно бранити да се толика пометња чини у животу општина.

Дакле чл. 181 важи као прелазно наређење само за чланике, биране по старом закону, и ако коме од њих истиче рок служби пре две недеље по Св. Николи, они се неће разрешавати од дужности нити наређивати нови избори све до горњег рока, а за оне, који су изабрани по новом закону, важе рокови из чл. 101. и 122., и неће се вршити избори све дотле, докле рок не истекне.

III.

Суд општине поточке, актом својим од 29. априла ове год. Бр. 749, пита:

„Пошто је законом о монополу дувана одобрена продаја дувана малопродавцима по селима и другим местима. то би добро било да они продају и поштанске и таксене марке, како се људи не би излагали трошку одласком чак у варош за ситне потребе у овим маркама.

Моли се уредништво за обавештење: да ли малопродавци смеју и ове марке продавати?“

— На ово питање одговарамо:

По чл. 7. а закона о установљењу нових монопола, ко жели да продаје на ситно таксене марке и друге монополисане хартије од вредности, мора имати за то дозволу монополске Управе.

Према овоме, нека се дотични продавци дувана обрате Управи с молбом за продају, и она ће им то дозволити.

У осталом, по последњем ставу овога члана, и сам општ. суд може молити Управу, да нареди малопродавцима дувана, да ове марке морају држати, па ће они то учинити ако се поднесу докази, да то захтевају интереси државе и онога краја.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Миливоје Старчевић, радник са беогр. пристаништа, примио је од више лица 100 динара у име синдиката обалских радника, па је побегао незнано куда. Главни раденички савез молио је кварт савамалски да учини потеру за Милојем, те с тога власти треба да га у случају проналаска упуте кварту савамалском управе града Београда с позивом на Бр. 7290.

Станоје Богдановић, звани „Цврца“, **Драгољуб Милојевић,** звани „Јагодинче“ и **Михаило Ускоковић — Радовановић,** сви познати коцкари и лопови, у друштву са

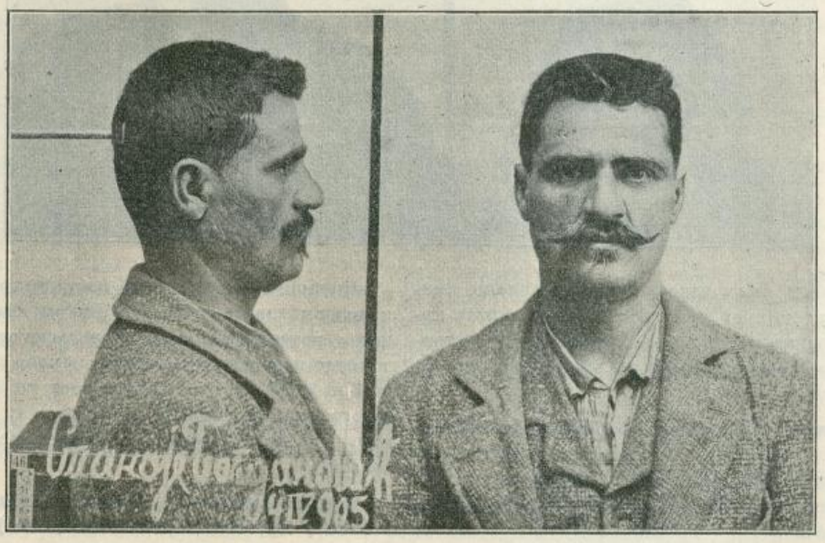

још пет својих другова извршили су ноћу између 4. и 5. т. м-ца разбојништво на путу Крагујевац — Чачак, између Кнића и Б. Брда, над Миленком Стефановићем, тежаком из Прилепца у срезу драгачевском.

Станоје је један од наших најопаснијих злочинаца и до сада је био три пута судски осуђиван. Родом је из Ужица, има 37 година, стаса средњег, добро развијен, у лицу црн, очију угасито зеленкастих, маркантна лица, веома је бистар и препреден, учио је четири разреда гимназије. Од особених знакова има: Белегу од убоја у облику праве линије, величине 3 см. између кажипрста и средњег прста на десној руци; младеж у величини пшеничног зрна за 2·5 см. испод спољњег угла левог ока; белегу од чира у величини 1·5 см. за 6 см. испод корена десне шаке, и белегу од посекотине у облику криве линије величине 2 см. на првом зглобу левог кажипрста. Поред овога мали прст леве руке засечен му је, а на левој бутини има две белеге од куршума.

Драгољуб има 27 година, а већ је четири пута судски осуђиван због крађа. Родом је из Јагодине, средњег стаса, црномањаст, очију угасито отворених, косе и бркова црних, обрва густих и састављених, свршио је четири разреда основне школе, не зна никаквог заната. На левој руци испод корена палца има белегу од убода у величини 1 см. правца хоризонталног. Оваквe исте белеге има на средини потиљка, на темену и на левој стопали.

Михаило је родом из Ужица, има 27 година, два пута је судски осуђиван због крађе, није учио школу, али је као самоук научио читати и писати. Високог је стаса, по лицу роав од богиња, очију плавих, косе и браде смеђе, повијена носа. На грудима има брадавицу у величини пшеничног зрна за 10 см. испод десне сисе.

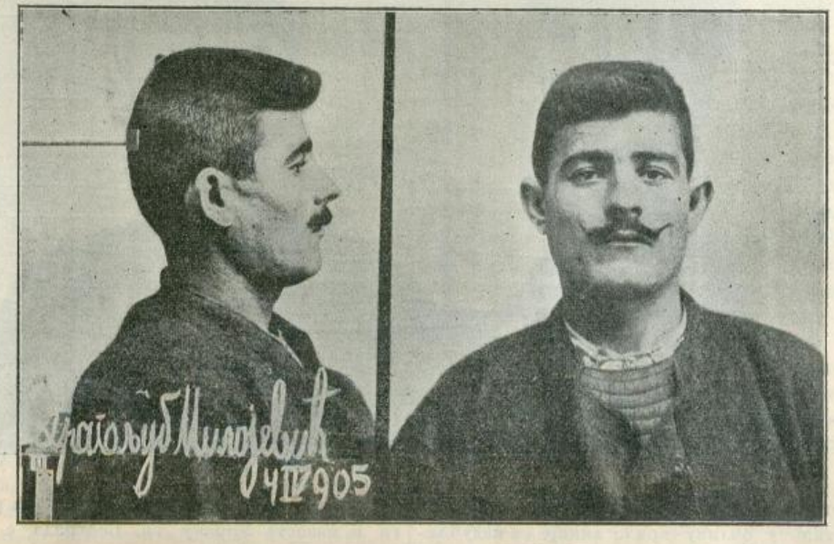

Начелник среза гружанског, депешом Бр. 10600, моли за најенергичније тражење ових лица. Пронађене треба под сигурном стражом спровести или среској власти или Управи гр. Београда с позивом на Бр. 23.000.

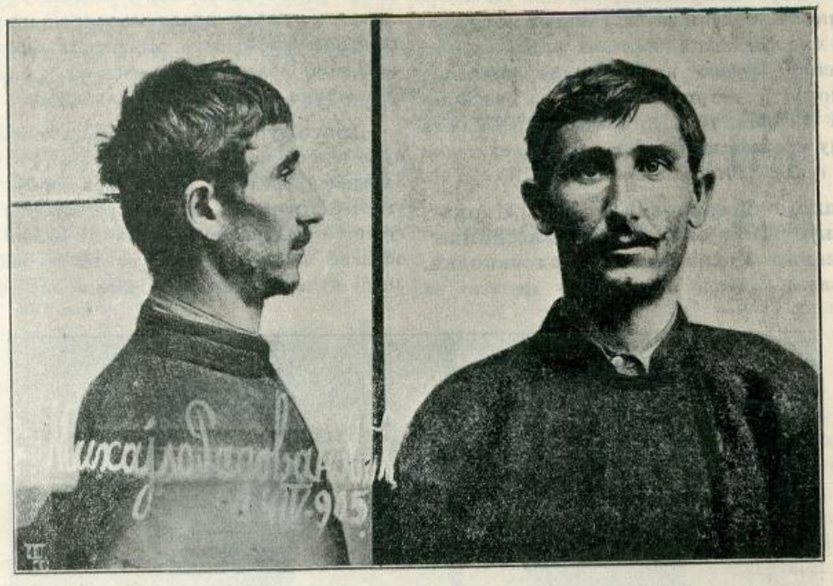

У овом циљу износе се и фотографије именованих, који су почетком месеца априла текуће године мерени и фотографисани у Антропометријско-полицијском одељењу Министарства Унутрашњих Дела.

Глиша Николић, звани **Крагујевчанин,** коцкар, у друштву са Миланом Шипићем из Трстеника, који је ухваћен, извршили су 22. пр. м-ца покушај убиства над Гавром Лојаницом, келнером из Трстеника. Глиша се налази у бегству, родом је из Плеваља у Старој Србији, стар 19 година, неписмен, судски је осуђиван један пут за крађу. Повисоког је стаса, смеђе косе, ћосав, жућкастих очију, добро развијен. Од особитих знакова има: Белегу од посекотине у облику криве линије са издубљеношћу на доле у величини 3 см. на левоме брку; белегу од посекотине у облику праве линије, правца вертикалног, у величини 3. см. за 1 см. испод првог зглоба левог кажипрста; на левој мишици при врху има јако видну белегу од пецковања у величини 3/2 см.

Препоручује се свима полицијским и општинским властима да за Глишом изврше најживљу потеру и у случају проналаска стражарно га упуте начелнику среза трстеничког с позивом на Бр. 8108. У том циљу износи се Глишина фотографија из априла месеца т. г., када је мерен и фотографисан у Антропометријском одељењу

Ђуро Алексић, лимарски раденик из Оточца у Хрватској проневерио је својој фирми у Сарајеву 600 круна и побегао по свој прилици у Србију. На молбу београдског аустро-угарског конзулата, препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Ђуром

изврше потеру и у случају проналаска притворе га и известе Управу гр. Београда с позивом на Бр. 22496.

Васа Лучетић, из Мирнице у срезу косаничком, убио је револвером Милисава Филиповића, из Белогоша, па побегао. Васа је стар 40 до 45 година, средњег стаса, добро развијен, првен, по лицу роав, широког носа, у сељачком оделу. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Васом учине живу потеру и у случају проналаска стражарно га упуте начелнику среском у Прокупљу с позивом на Бр. 8650.

Милан Амаријан, аустро-угарски војни бегунац, који одговара код среског начелника у Краљеву за опасну крађу, побегао је из Краљева. Стар је 22 године, средњег стаса, црномањаст, ћосав, у грађанском оделу. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Миланом трагају и у случају проналаска упуте га стражарно поменутом начелнику с позивом на Бр. 10481.

Милан и Мита Петровићи, цигани из Сења, побегли су 2. т. м. са рада у среском расаднику на Умци, као притвореници за крађу коња. Милан је стар 17 год., средњег стаса, у грађанском оделу, бос, на глави има црни шешир. Мита има 13 година, прилично развијен, у грађанском оделу, бос и на глави има шајкачу. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за њима учине потеру и у случају проналаска упуте их начелнику среском на Умци с позивом на Бр. 6493.

ТРАЖЕ СЕ

Милеву, жену **Ђорђа Стојкића,** из Јабуковца тражи начелник среза брзопаланачког, код кога има да издржава казну затвора, чега је ради и побегла. Милева је средњег стаса, стара 33 године, сувоњава, црномањаста. У случају проналаска власти ће је упутити начелнику среском у Јабуковцу с позивом на Бр. 5130.

Тихомир, син **Петра Јовића,** тежака из Тијовца у срезу сврљишком, нестао је 20. пр. м-ца од свога газде Павла Јеремића, из Жлва у срезу заглавском. Тихомир је стар 14 год., црномањаст, испод гуше има белегу од ране. Нека га полиц. и општ. власти потраже и у случају проналаска упуте начелству окр. тимочког с позивом на Бр. 6019.

Драгомир, син **Јовице Паунковића,** из Крњева, побегао је 30. пр. м-ца узевши на превараи начин уверење од општине, а оставивши оца и жену без хранитеља. Драгомир је средњег стаса, стар 18 година, плав, ћосав, више леве обрве има белегу од убоја. Нека га све полицијске и општинске власти потраже и у случају проналаска упуте начелнику среза орашког с позивом на Бр. 9779.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

29. пр. м-ца председник општине клисурске у срезу белопаланачком изгубио је општински печат, елиптичног облика, са натписом «Суд општине клисурске». Скреће се пажња свима полицијским и општинским властима на овај печат, а у случају проналаска треба га послати начелнику среза власотиначког с позивом на Бр. 6505.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Алимпић.

БРОЈ 28. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 17. ЈУЛА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви **„Полицијског Гласника“** не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, решено је:

да се Кости Катићу, писару прве класе среза посаво-тамнавског, уважи оставка, коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 14. јула 1905. г. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

ЖИВЕ СЛИКЕ

Најзанимљивији, најпрактичнији, али у исто доба и најтежи део система Бертилоновог, јесу тако зване **живе слике**, које су од полиције сигурности створиле вештину у правом смислу ове речи.

А зар би се и могла друкчије сматрати радња оних органа сигурности, који само на основу извесних особености једне личности, коју у животу никад нису видели, проналазе ову личност у множини људи, на први поглед, и тако поуздано, као да је годинама познају — као да су с њом одрасли?! Изгледа невероватно, па ипак је сушта истина, да су обичне вештачке фотографије ништавне према Бертилоновим *живим сликама*, које у ствари нису ништа друго до фотографисање без плоча и апарата, које у мозгу обучених полицијских органа изазива најсавршеније слике — слике које говоре — **слике живе**.

Све ово, ма колико изгледало увеличано, а у неколико и невероватно, неоспорна је истина и обична ствар за човека, који је упознат са системом Бертилоновим, и који зна: **да се може мислити само о ономе што се речима може исказати и описати.**

Ова тако обична и важна истина, и по знато тврђење славног анатомиста *Пајса:* **да око може видети само оно што посматра, и посматрати само оно о чему већ постоји идеја у духу,** основ су на коме је Бертилон створио *живе слике.* Сва је вештина била у томе, да се у духу створи што потпунија идеја личности која се тражи, а ово је Бертилон постигао тиме што је на нарочито удешеном картону скупио и описао њене најкарактеристичније знаке.

Суштина живих слика састоји се, дакле, у особеностима описаних личности.

Какву и колику вредност имају особеност за распознавање појединих личности, познато је из обичног живота. Треба се само сетити како се лако и без нарочите пажње уочавају личности, које се одликују неким нарочитим телесним особинама, или недостацима, или особитим оделом, или ма чим другим. Шта је то што привлачи нашу пажњу на ове личности и чини, да их ми, и после дужег времена, можемо лако замислити у памети, описати и, у датој прилици, на први поглед познати у множини других? Јасно је, да ово није ни интерес ни дужност, већ нешто сасвим треће — досада од обичности и тежња за особеношћу. То су дакле *особености*, које привлаче наше погледе, и које у нашем мозгу репродукују, и без наше нарочите жеље, слике ових личности. Кад све ово овако бива без нарочите пажње и усиљавања, како ли је тек код личности које се овим послом специјално занимају, које су се у њему годинама спремале и вежбале!

Лако је појмити, из овога што је до сада речено, да описивање личности код живих слика мора бити изведено до савршенства, а ово је Бертилон постигао комбиновањем све три врсте својих описа: *антропометријског, антропологијског* и *описа помоћу особених знакова.* У сваком од ових описа, а нарочито у антропологијском, он је нашао по неколико особености, које је издвојио, описао и ставио на нарочити, за овај посао удешени картон. Читајући један овакав картон, извежбан орган сигурности у стању је, да у својој памети створи тачну слику описаног лица, да га на први поглед позна и, према потреби, ухвати.

Али, као год што је могуће на основу описа за живе слике створити потребну фотографију, тако исто може се, помоћу фотографије, добивене Бертилоновим апаратом, рединовати опис за живе слике, што је неопходно потребно за истраживање на јавним местима, где је апсолутно немогуће вадити сваког часа фотографију из џепа и сравњивати је са осумњиченим лицем.

Један од првих и најглавнијих услова за рединовање живих слика јесте, као што рекосмо, прецизно описивање личности. Са овог разлога, а с обзиром и на непотпуност данашњег шаблонског описивања, бар код нас у Србији, ми ћемо о овој ствари рећи коју више.

* * *

Позната је ствар, да су лични описи, који се данас код нас употребљују за истраживање кривица, пасоше, војничке и служитељске исправе и т. д. у толикој мери непотпуни и несавршени, да у већини случаја у место користи наносе штету и стварају заблуде. Ово с тога, што су обично састављени из израза синтетичких, чији је смисао веома пространи, услед чега се подједнако могу применити на велики број личности, чинећи их на овај начин сличнијим него што су у ствари. Испуњавани у највише прилика по уобичајеном шаблону, описи ови једва су у стању да нам покажу праву боју лица једног човека, и то само онда ако ова боја није мешавина више разних боја. Све друго што нам они пружају, толико је растегљиво и непотпуно да би се, не претерујемо кад ово тврдимо, могли применити на свако треће лице. Какве и колике заблуде могу опет из овог произаћи, излишно је, мислимо, и доказивати!

Ништа, међутим, није различније и променљивије у физиономијама људским, но што су *боје, облици* и *димензије.*

Издвојити међу њима оно што је најкарактеристичније, и описати га у кратко

са толико тачности да сваки орган сигурности буде у стању створити — репродуковати у својим мислима тачну слику описане личности, — суштина је и циљ савршеног личног описа.

Да се, дакле, добије прецизан лични опис једног лица, *неопходно је потребно умети уочити и тачно описати њене карактерне знаке.* У овом умењу, управо, и лежи сва тешкоћа. Природа и њени закони помогли су и овде Бертилону.

Полазећи од познатог природњачког правила: „*natura non facit saltus*“ (природа не чини скокове), Бертилон је покушао, па најзад и успео, да свој систем описивања личности заснује на једној елиминативној методи, сличној оној која се употребљује у ботаници и зоологији, или да се јасније изразимо: **да свој описни речник саобрази природној класификацији боја, облика и димензија.**

Али, није било само довољно доћи на ову генијалну идеју о посматрању природних редова и ступњева. Да би се од овога имало и практичне користи, било је неопходно потребно да се резултати ових посматрања могу изложити — представити — изразима и на начин који ће сваком бити јасан и разумљив, а ово се опет, никако није могло постићи изразима обичног говора.

„Обичан говор — чедо свакодневне потребе — није ни мало згодан за ове опште идеје (описивање), вели Бертилон, јер не располаже речима довољно јасним за екстремне случајеве. Поред овога, он непажљиво оставља (превиђа) средње типове, што значи, да нам за $9/_{10}$ потпуно различних ступњева нуди само изразе: *обичан, средњи* и *заједнички.*“

Да би нам што боље представио недовољност обичног говора за описивање разноликих ступњева боје, облика и димензија, Бертилон наводи ово:

„Тако н. пр. сваки зна шта се разуме под *плавим* и *угаситим* очима, али кад је реч о одређивању боја очију средњих између ова два етничка типа, обичан говор није у стању да нам пружи изразе помоћу којих би се могли означити тачни ступњеви и прелази из једне боје у другу. То ће, опет рећи, да очи, које обичан говор назива сивим, зеленим, жућкастим и т. д. нису ни сиве, ни зелене, ни жућкасте, ни угасите, већ једна мешавина од свију ових боја.

Нос нам показује сличан пример приликом описивања његовог облика.

Обичан језик говори нам о носевима *заковрченим, широким, кукастим или орловским* и т. д. али је апсолутно неспособан да нам опише множину носева који нису ни сасвим кукасти ни сасвим заковрчени. Ми бисмо могли умножити ове примере, који сви иду на то да докажу: *да обичан говор тежи само да наслика али не и да опише изузетне форме.*“ *)

Јасно је, после изложених редака, да је за узимање тачног и потпуног личног описа преко потребан *нарочити речник* за означење и описивање разноликих редова и ступњева боје, облика и димензија оних делова човечјег тела који се описују. Овај пак речник Бертилон је саставио понаособ за *димензије, боје* и *облике*, полазећи при овом од већ поменутог правила: „*природа не чини скокове,*“ и имајући у виду тврђење славног Белгијанца Кетле-а: *да се све што живи, расте и опада креће између максимума и минимума, између којих се групира множина средњих одлика, у толико многобројнијих у колико је блискост мања, у толико ређих у колико је она удаљенија.*

Да би свој описни речник што више упростио, Бертилон је још удесио да се сви редови и ступњи димензије и боје могу у главноме, представити са по три главна израза: *мали, средњи* и *велики* за димензију, и *отворена, средња* и *затворена* за боју. Ово је постигао тиме, што је сваки од ова три израза, а према потреби, подвлачио или стављао у заграду, означујући првим знаком појам *крајности* а другим појам *блискости.* Тако н. пр. приликом означења висине стаса, која варира између израза: *врло мали и врло велики*, у место да се употребе изрази: врло мали, мали, мали приближан средњем, средњи, велики приближан средњем, велики у обичном смислу и врло велики, може се све ово представити са поменута три израза: мали, средњи и велики, ако се реч мали, за означиње стаса врло малог подвуче: *мали*, а за означење стаса који је близак средњем стави у заграду: (мали). Ако се на овај исти начин, и остала два израза средњи и велики подвуку или ставе у заграде, онда би горе поменуте разне величине стаса биле овако представљене:

мали, мали, (мали), средњи, (велики), велики, *велики.*

Слично овоме описује се и боја косе и браде, само што се место израза: *мали, средњи* и *велики*, за означење тонова боје употребљују изрази: *отворена, средња* и *затворена*, који се додају основним бојама: *плава, угасита* и *црна.*

Боја лица, или још боље боја коже лица одређује се према *количини пигмента* и *боји крви.* И једно и друго пак изражава се изрзима: *мали, средњи* и *велики.*

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

*) Instructions signalétiques, стр. 36.

КРИМИНАЛИСТИКА

— Од проф. д-р К. *Лилијентала* (Хајделберг) —

Хватање злочинца претпоставља извесне задатке, који се чисто јуристичким, правним, помоћним средствима не могу да реше. Практични криминалиста, дакле, потребује поред *науке о кривичном праву* и извесна *знања о истрази*, т. зв. *криминалистику.* Под **криминалистиком** разуме се **скуп знања и метода помоћу којих се може из трагова, које злочин за собом оставља да реконструише ток злочина и сазна учинилац његов.** У извесном смислу може се узети, да је свака тежа истрага право уметничко дело, а њено успешно извођење чисто индивидуални рад, који зависи од способности за посматрањем, од оштроумности сваког појединца за комбинисањем. Потребних својстава за то има готово код сваког *нормалног човека* и непрекидним проучавањем и вежбом може се способност сваког појединца развити; ну и највећа способност може показивати сталне успехе само ако дотични има методе у раду. Једна таква систематична обрада знања о истрази с тога је од велике вредности, ако писац располаже опсежним искуством, великом вештином и јасноћом у представљању. Све те одлике скупа има дело, које је ту скоро угледало света од *д-р Алберта Вајнгарта:* „Kriminaltaktik“, ручна књига за истраживање злочина[1]). Наслов је добро изабран, јер је истраживање — *борба*, и то не борба против оптужених, већ *борба за истину*, чији ресултат невино осуђиченог спасава а правога кривца притискује.

Суштину Вајнгартове књиге чини метода истраге (друга глава општега дела) како да се дозна: *Шта карактерише учиниоца?* Код кога се стичу ти карактерни знаци? У појединостима ваља обратити пажњу: на околности кад се дело десило, на присутност на лицу места, на то да ли дотични има средстава и оруђа и да ли при њиховој примени нису потребна нарочита знања и способности, ма да их, евентуално, дотични и има? Даље су важни *узроци дела* (мотиви и воља за извршењем), као и њихово дејство у физичком и психичком смислу. Пре свега истрагу ваља упутити правцем, да се дозна: Ко је на месту дела виђен? Шта сумњичи једнога од оних који су виђени на лицу места? Шта ли је учинилац на лицу места заборавио, на пр. од одела, косу, цигару? Да ли је оно што се нашло заиста припадало учиниоцу? Да није у питању какав покушај обмане? Да ли се налазе трагови или отисци од прстију, руке, стопе? Нарочито су при томе важни трагови од стопе као и трагови од прстију захваљујући развићу *Дактилоскопије* (студије папиларних линија на врховима прстију). Какви се трагови налазе на оделу, на телу осуђиченог? Којим је путем морао ићи? Може ли доказати свој alibi? Да ли извршење самога дела показује да је учинилац имао извесна својства или особине (на пр. да је левак)? Да ли је морао нарочите околности знати (на пр. место, где је скрио покрађу)? Да ли је имао средстава или оруђа за извршење тога дела? Да ли је имао узрока да дотично дело изврши? Да ли је показао вољу за то (на пример, припремама, радовима у напред)? Где се налазе плодови злочина? Да ли је осуђиченог био свестан кривице или испољио своје изненађење о самом делу и извршењу његову?

Сва та питања која је писац са особитом финесом, брижљивошћу и пажњом разчланио, наводе се у посебном делу према своме значају при обради најважнијих деликата: крађе, преваре, паљевине, фалсификовања, убиства и прављења лажнога новца. Немогуће је овде наводити појединости. Може се слободно рећи, да у делу није ништа пропуштено и да је све допуњено одабраним примерима,

који по готову у исти мах пажљивом читаоцу пружају прилике за даљи самостални рад и допуну пишчева извођења.

У уводу и првој глави општега дела говори се о најважнијим тачкама истраге: саслушање осумњиченог, утврђивање његове идентичности, о притвору, о полицијском увиђају, проматрању, о саслушању сведока и вештака, о сабирању и припреми доказа. И ту писац много полаже на методу у раду, али не пропушта нарочито у посебном делу да скрене пажњу и на помоћна средства која пружа техника као и државне установе, које стоје на расположењу ради успеха у истрази.

Вајнгартова „Криминална Тактика“ допуњује у главном дело *д-ра Ханса Гроса*: „Kriminalpsychologie“, које је ту скоро изишло у другом издању. Оно је намењено искључиво истражним судијама, и у њему се мање обраћа пажња на методику истраге, колико на „реалије кривичног права“, т. ј. на она стварна знања која су при вршењу службе једног истражног судије потребна и то ван области правних наука. У те „реалије“ долази и психологија, која је врло потребна, кад се имају да цене искази било оптуженог или сведока.

Баш на пољу оцењивања исказа леже највеће опасности. Трагови дела чине нешто *објективно*, до чега се у истрази може доћи тачним комбинацијама и оштроумљем, људски су искази на против вазда *субјективни* и готово увек више или мање непоуздани, чак и у случају кад онај који има да исказ да хоће да се држи само истине. Многобројна експериментално-психолошка истраживања баш су у последње доба пружила доказа, колико мало оштрих успомена и слика може људски мозак да лиферује, да су према томе самообмане многобројне, и репродукција стварности која се исказом хоће да да, далеко, од истине. Па чак у исказима често сведок сматра оно што је споредно за главно и обратно. Отуда су сви искази непотпуни и непоуздани. Био би велики напредак, када би се искази могли одбацити као доказна средства и нарочито *Грос* наглашава нарочито, како се брижљивом радом објективних трагова овом циљу ближе долази. Али се, за сада, искази по правилу не одбацују. Како се они оцењују и како се могу као средство испитивања истине са што више поузданости употребити, Грос нам у својој „Криминалној Психологији“ даје довољна упуства. У првом реду он истиче, да онај који чује, мора познавати добро људе, да би оно што је чуо умео ценити, јер да ли ће он то за истинито и поуздано моћи држати зависи у главном од тачног оцењивања оне индивидуе која према њему стоји. Али се познавање људи из књига не даје изучити, и за то треба искуства и студија.

Грос отпочиње са психичким радом судије: стављати тачна питања и оцењивати добијене одговоре. Пре свега ваља испитати савесност онога, који даје исказ, стрпљиво га саслушати, обратити пажњу на његову моћ опажања и т. д.

Колико се решење тих задатака из тачних проматрања спољних појава онога који даје исказ, из његових нехотичних покрета, из начина његовог говора итд. може извести, показују фине предмете које је Грос донео у своме делу под насловом „феноменологија“.

Задатак: тачне употребе онога што се чује, принудио је писца да се осврне и на поље логике, што је у толико похвалније, јер је логика најпотребнија правницима да би могли правилно мислити и правилне закључке доносити.

У другом опсежнијем делу своје књиге обраћа се Грос ближем истраживању исказа говорећи о чулима и схватању представа и појава, о асоцијацији идеја, о памћењу, о вољи и осећају. За тим истражује дејство подређених момената: рода, пола, старости, културе; даље нарочите утицаје: навике, наследства, нагон подражавања, страсти и афекте, част, сујеверје; на послетку утицај обмане чула и нарочита стања: сан, пијанство, сугестија итд.

Та кратка диспозиција Гросове књиге бледа је слика богата материјала који је у њој. Грос стоји на тачном гледишту када вели, да се *здрава пракса може развити само на солидној теориској основици* и с тога се потрудио да својим читаоцима пружи резултате модерне психологије без обзира на директну јуристичку употребу њихову, а то баш и подиже и вредност његова дела. **Ј. Б. М.**

ИСТРАГА ЗЛОНАМЕРНИХ ПАЉЕВИНА

(свршетак)

IV

Хватање учиниоца.

I. *Присутност на месту дела.*

1. *Кад је био учинилац на месту дела?* По правилу био је тамо кратко време пре појаве ватре. Ако је употребио времени запаљивач, онда је морао већ раније бити тамо. Ако се може утврдити, какав је запаљивач употребљен, може се често бар приближно утврдити, колико је времена морало проћи док није дејствовао.

На крову једне куће изби ватра која ускоро буде угашена. Нађени су још тињајући остаци, тером натопљеног ужета, као и на патосу поређани гвоздени делови пећи; по траговима се видело да је учинилац хтео да задржи да пожар не избије пре него што уже сагори до краја. По траговима на гвожђу утврђено је, колико је дугачко морало бити уже, а пробом се видело, колико му је времена требало да сагори. Тако је добивено време, када је морало бити запаљено уже.

2. *Колико је дуго био учинилац на месту дела?* Тачно се по могућству утврди шта је све учинилац радио на месту дела, и закључује се колико му је времена било потребно за то. Ако је н. пр. морао носити предмете које је хтео да запали, или је скупљао средства за горење, сипао петролеум, чепркао по унутрашњости намештаја да би олакшао горење и најзад на више места подстакао ватру, морао се већ прилично дуго задржавати на месту дела.

3. *С које је стране учинилац извршио дело?* По правилу учинилац се налазио приликом предузимања паљевине тамо где је доцније ватра избила. Али није увек ту и почетак ватре. Он је могао бити н. пр. у унутрашњости зграде, док је учинилац с поља спотакао ватру бацивши што год кроз прозор или рупу на зиду.

4. *Ко је био на месту дела за време подстицања ватре?* Сем онога што је речено ваља пазити и на ово:

а. Налазе ли се на земљи после ватре трагови од ногу учиниочеви не треба их тражити само у непосредној близини згариште, где се увек брзо по појави ватре налазе, већ и на извесном остојању нарочито на местима куда се мало пролази н. пр. на њивама и пољима. Трагови који воде од згариште и по чијој се величини корака може закључити трчање, могућно је да су од злочинца.

б. Ако се у мањим местима често дешавају пожари, треба захтевати од свију сопственика кућа и имања, да одмах чим се јави пожар прегледају ко је од укућана одсутан, па да њих доставе те да би се одмах испитало да нису они учествовали у паљевини.

в. *Који су странци били у том крају?* Ситне занатлије, скитнице и слична страна лица, често врше паљевине. Тога ради ваља обратити нарочиту пажњу на такве личности, а и по имањима околине распитати каквих странаца тамо има и да ли су били у близини згариште.

5. *Поновљена присутност при пожарима.*

а. По неки је извршио паљевину само за то, да би први пријавио пожар и добио за то одређену награду, па је то више пута поновио, ако је већ имао успеха. За то ваља пазити на то, да ли је онај који је први јавио за пожар, већ то и раније чинио. Али је вероватно, да човек може и случајно доћи у такав положај да понова први примети пожар.

б. Ако је неко сумњив због паљевине ваља испитати у којим се местима задржавао последњих година, да ли је тамо за време његовог бављења често горело, да ли су пожари по његовом одласку опет престали, да ли је био присутан пожарима, да ли често прича о пожарима као што то чине они, који чине паљевине радујући се ватри.

II. *Државина средстава и оруђе за дело.*

1. *Каква су средства употребљена за паљевину?* Изнели смо већ како их треба тражити. У највише случајева злочинац употребљује *петролеум*. То се да познати по задаху, који се врло дуго одржи; али и то не мора бити, нарочито тада ако је врућина истерала из дрвета, хартије и сличних материја оне зејтине који лако прикривају задах петролеума. Предмете који изгледају да су натопљени петролеумом треба дати стручњаку на преглед и то што пре, пошто се петролеум после извесног времена теже даје распознати.

Ако се не може више наћи петролеума, може се према последицама ватре разпознати, да ли је употребљен он или каква слична течна материја. Ако су ватром захваћене даске на патосу, па су свуда једнако претворене у угаљ, свакако да није употребљено течно средство за паљевину. Ако су ивице дасака знатно јаче сагореле од равне површине, морало је бити употребљено течно средство за паљевину, које се у већим количинама купило на удубљењима између појединих дасака, те се ту и ватра дуже задржавала, него на горњој површини дасака. Није на одмет да се, по могућности, утврди колика је количина петролеума употребљена за дело.

2. *Ко је имао иста таква средства за паљевину?* Лако је на то одговорити нарочито тада, ако мали број личности може имати такву материју која је употребљена за паљевину, н. пр. динамит. Ако је државина таквих материја обична, ово испитивање може послужити да се пронађе кривац између више из далека сумњивих личности.

3. *Да ли је осумњичени имао средства и оруђа за дело?* Говоре ли у прилог тога сведоци или трагови? Да није средство или оруђе, нађено на месту паљевине, део предмета, који се нашао код осумњиченога. Ако је осумњичени имао иста средства да ли су им исте и карактерне особине?

Флаше и посуђе, које служе за чување запаљивих материја ваља одмах испитати да ли је из њих скоро пре тога што год ваљено, нарочито треба пазити, да ли су зидови флаше на унутрашњој страни још влажни, и да ли се на грлићу њеном може наћи још мало течне садржине.

V

Мотиви за паљевину.

Паљевине се извршују да би се нарочито постигли ови циљеви:

1. *Да би се дошло до туђе имаовине:*

а. *Да би себи или другоме прибавио осигурану суму.*

Да би јевтино могао зидати. По селима се већ често дешавало, да су сопственици сами палили своје куће, не би ли добивеним новцем од осигурања сазидали боље и угодније куће; тако исто и млинари често пале своје олупане воденице, да би их могли заменити новима и бољима, ради конкуренције. Ваља испитати, да ли је погорелац имао намеру да зида нову кућу, и да ли је пред пожар тражио предузимаче, зидаре, ливеранте материјала за грађу и т. д.

Да би се предмети, који се тешко продају, претворили у новац. Из тог разлога каткад трговци направе пожар, да би се опростили дућанске робе, даље људи који потребују новаца ради исплате неодложних дугова, или хоће да побегну, отпутују или се одаду другом позиву.

Да би више добили него што вреди оно што је изгорело. Треба испитати да ли је оно што је изгорело у кући осигурано на знатно велику суму, као и то, да ли су ти осигурани предмети временом постали мање вредности. Последње н. пр. долази у питање код сламе која је устојала и претрпела од кише те тиме изгубила вредност и постала неупотребљива за продају; даље код стоваришта мањих трговаца кад непродате ствари не могу да обнове новима. У томе испитивању, да ли су погорелци чинили паљевине у циљу, да добију осигурану премију, ваља тачно пазити на све споредне околности. Ако изгори н. пр. стог жита па погорелац добије толико оштете, колико је жито вредело у том крају, изгледа да је искључена свака добит; у ствари могао је он при томе да учини добар пазар.

Да је злочинац имао намеру да дође до осигуране суме, има се нарочито тада узети, ако је ватра потпаљена на више места и нарочито тамо, где су се налазили осигурани предмети, а на против не тамо где су били не осигурани предмети; даље тада кад је пожар по изгледу припремљен. По правилу само је сопственик имао времена и прилике, да читаве сате натапа петролеумом и другим средствима док све изгори.

Да би добио осигурану суму за уклоњене предмете.

б. *Да би добио потпору.* У неким је крајевима обичај, да суседи новцем или материјалом за зидање потпомажу погорелца или купе за њега прилоге.

в. *Да би добио рада.* н. пр. прилике за зидање. за ливеровање цигала.

г. *Да би добио награду за пријаву пожара.* У том су циљу неки пут и ноћни чувари вршили паљевине; такође и пожарници чине то, да би добили премију коју добија први од њих, који се појави на месту где гори.

д. *Да би добио прилике за крађу.* У великим варошима пожарници и полиција брзо закључавају место где гори и све непозване држе у пристојном одстојању; у мањим местима, то се не да увек извести; ту може крадљивац тако да доспе у све просторије куће која гори, представљајући се као да хоће да помогне у гашењу и спасавању. Неки пут крадљивци рачунају и на то, да ће становници других кућа брзо потрчати пожару, своје станове оставити без надзора и пружити прилике за крађу. Злочинац који врши паљевине из тога мотива чини то често и као занат.

2. *Да би пожаром убили некога или сакрили трагове каквог убиства.*

3. *Да би скренули пажњу са кривца сумњом на паљевину.* Ако је у једном пределу извршено више паљевина једна за другом, па неко буде притворен као сумњив, онда изгледа као отежавајућа околност за њега, ако пожари на један пут престану, на против олакшавајућа, ако се и даље понављају слични пожари као и пре. Из тог разлога пријатељи и сродници притвореника врше паљевине, да би одвратили сумњу са њега. Дешава се чак и то, да злочинац који је због паљевине отерао кога невино у притвор и даље врши паљевине не би ли онога ослободио.

4. *Освета и љубомора.* Нарочито они који се осећају немоћни да се на други начин освете, н. пр. деца, слуге, просјаци, из освете врше паљевину, често и из сасвим незнатних узрока; просјаци каткад што су одбијени, слуге што су покарање или што нису добиле допуштење за излаз, друге личности што их је неко доставио власти или сведочио противу њих, газде кирајџијама што су им отказали стан. Неки пут злочинац неће паљевином из освете, да шкоди имању другога, већ хоће н. пр. да га остави без крова или без рада, да га узнемири на каквој свечаности, или да баци сумњу на њега.

5. *Незадовољство.* Неки се надају, да ће променити прилике из којих и противу своје воље не могу да се извуку. Младе слуге и шегрти неки пут су вршили паљевине да би иступили из службе; ђаци запале школу, да би извесно време били слободни од ње, осуђеници опет да би добили прилике за бегство. Беспослене скитнице врше паљевине каткад, а нарочито доцкан у јесен и зиму, да би се ослободили несносног скитарања по друмовима и добили склоништа у затвору или казамату. У том циљу већином запале стог сламе, па се онда или сами пријаве или се дотле мувају у околини ватре док не обрате пажњу на себе и не будну притворени.

6. *Чежња за завичајем.* Младеж, нарочито девојке, неки пут је веома привржена родитељској кући и осећа се несигурна у служби код страних људи. Да би задовољили нагон за повратком кући, и без зле намере врше паљевине у нади, да ће се тада вратити кући.

7. *Страх,* н. пр. да би се избегла казна или грдња због какве можда са свим незнатне кривице.

8. *Обест.* Неки људи имају у надраженом или распуштеном расположењу такав нагон, да учине што год и без циља, и у том расположењу изврше каткад и паљевину.

9. *Душевне болести.* Ова психичка болесна стања могу утицати као мотив:

а. *Халуцинације.* Душевни болесник уобрази да чује позив да треба да изврши паљевину и верује, да мора следовати тој заповести.

б. *Идеје лудила.* Душевни болесници претварају куће у пепео, да би казнили своје лудачке грехове, други опет да би уништили своје уображене непријатеље.

в. *Болесни афекти.* Најважнији је од ових афеката страх, неки душевни болесник хоће паљевином да се ослободи муке постојања, други да се отресу од болесног притиска ма каквим насиљем и тада лако врше паљевину, која не захтева нарочите снаге. Љутити врше паљевину да би задовољили свој нагон за разоравањем, слабоумни из радости од светлога изгледа.

г. *Насилне представе.* Неке душевне болеснике гони нагон, да изврше паљевину све више и више док не подлегну тој принуди.

д. *Поремећаји свести.* Неке паљевине изгледају да су последице никаквих мотива, у времену поремећене свести, у хистеричним или епилептичним стањима.

у пијанству, у заносу месечарства, за време хипнозе.

Дуго је трајало мишљење да постоји нарочита болест воље за паљевину (пироманија), која натерује на подстицање ватре, али је од средине 19. столећа са свим обеснажено.

VI

Воља за дело.

Сем онога што је наведено до сада нарочито се има испитати, да ли постоји која од следећих радњи из којих се може закључити намера за паљевину.

1. *Да ли је осумњичени набавио или направио стредства за паљевину?* Нарочито да ли је купио петролеума у знатно већој количини, но што му треба за кућу?

2. *Да ли је чинио покушаје паљевине?* Они, који су чинили по изгледу ватре н. пр. са временим запаљивањем, радо чине раније и пробе.

3. *Да ли је лажно осигуран?* Да ли је приликом осигурања лажно представио своју имовину? Да ли је накнадно осигурао ствари којих нема? Да би се то открило, разгледају се трговачке књиге и биланси; онај који намерава паљевину, каткад годинама води лажне књиге, да би изгледало што веће његово стовариште; неки пут их сакрије или уништи пре паљевине, или их склони са обичнога места и метне их тамо где су ватри највише изложени, да са свим изгоре. Ако се књиге још нађу, не треба их испитати само у формалном, већ и у стручном правцу, нарочито да није која множина куповине и цена сувише велика, и да нису појединн издаци робе ни укњижени. Ако књига више нема или су слабо вођене, онда погорелац има да се изјасни од кога је набављао робу и коме је продавао робу, па тада прибавити од тих личности нарочите рачуне.

Даље ваља истраживати у згаришту остатке предмета који су горели. Извесне материје, као гипс, метал, порцелан, у опште не могу бити оштећене ватром и највише им се облик промени; од ствари које се састаје из таквих материја морају се бар остаци наћи на згаришту.

4. *Да ли је осумњичени пре ватре склањао ствари?* Не треба тражити само скупоцене предмете; и безначајне ствари радо склања злочинац, нарочито ако их свакодневно треба као н. пр. одело, или кад их нарочито воли као слике сродника, канарине, цвеће. И на то ваља пазити, да ли је што год закопао у последње време пред пожар те да би тако склонио ствари да не изгору. С једне стране треба претрести код погорелца нарочито по подруму, у кошари и у просторијама које су мало биле изложене пожару, а с друге стране код њихових сродника, пријатеља и суседа. Не нађе ли се ништа, треба поновити претрес после извесног времена; неки пут је осумњичени у то време већ вратио скривене ствари, нарочито ако их треба у кући.

5. *Да ли је осумњичени учинио необичне припреме да би се одмах могао спасти?* Ваља испитати да ли су при пожару спасене ствари, већ у напред биле брижљиво спаковане, што у метежу за време пожара није било могуће; даље, да ли је погорелац спасао баш оне хартије, које су га се нарочито тицале. Треба још по могућству за време пожара видети да ли се код погорелца налазе осигуравајуће полице. Неки пут ће се утврдити, да је за налажење хартија после појаве пожара било потребно више времена, него што га је имао погорелац.

Ако је ноћу горело треба видети да можда осумњичени није ни легао у кревет, већ је остао обучен да би дочекао појаву ватре, као и то, да ли је можда у очи тога дана послао децу у суседство у вече, а није их оставио код куће да спавају као иначе.

VII

Последице дела.

1. *Физичке последице.* Ваља испитати *тело* и *одело* осумњиченога да ли има на њему штогод изгорелог или попалог чађу. Ако није био при пожару, такав ће налаз пружити закључак, да је горетину и чађавост добио приликом подстицата ватре. Одело ваља даље испитати, да ли има трагова од средстава за паљевину н. пр. мрље од петролеума или да му нису остали у џепу остаци од парчади сумпора.

У *шећима* осумњиченога ваља прегледати да ли се тамо налазе предмети, који су могли бити употребљени за паљевину. Злочинци радо бацају у пећ ствари којих хоће да се опросте. Да би се сазнало кад је то учињено, утврди се, у које је време последњи пут ложена пећ.

Има ли осумњичени ствари којих је при пожару нестало? Да би се то сазнало, извршиће се код њега претрес. Пошто многи злочинци врше понова паљевине, да би при том крали, за препоруку је, да се испитају све ствари које се код њега нађу, да нису можда украдене приликом ког пожара.

2. *Психичне последице.*

а. *Ко показује да је свесан кривице?* Треба оне, који долазе у питање као учиниоци, с планом посматрати, по могућству већ и за време пожара; посматрања треба распрострти и на жену и друге чланове фамилије, пошто се неки пут и у њих може да примети раздражење. Добре успехе у посматрању могу да учине приватни детективи, којима се да задатак од стране осигуравајућих друштава да се нађу на делу у ма каквој улози, н. пр. као раденик, трговачки путник; они узимају станове, свуда се упознају, упадају у разговоре и прислушкују све што се говори о пожару.

б. *Ко је знао за ватру још у време кад није ни примећена била?* Неки се злочинци издају тиме што чине неке радње за спасавање своје имаовине и својих чланова фамилије пре но што се сазнало за пожар, други тиме што су приликом сумње означавали за своје alibi тачно време паљевине, и не помишљајући да је то време дотле у опште било непознато; али нарочито се често дешава, да злочинац и пре времена огласи пожар, на име у то време кад се ватра још у опште није могла видети; и то се дешава, да злочинац пре појаве ватре уочљивим путем непрестано гледа у правцу онога места где ватра после избије.

Д. В. Вакић

ПОУКЕ И УПУТИ

Један случај неумесне примене §. 375. а. кривичног закона.

5. септембра 1898. године, Вељко Плећевић, из Гараша, поднео је начелнику среза јасеничког извршну пресуду Апелационог Суда, и тражио, да се она изврши и земља, која му је том пресудом досуђена, одузме од Ивка, Живка и Рада Плећевића.

По овом тражењу, среска власт није ништа предузимала док, услед жалбе начелство округа крагујевачког, 29. априла 1899. године, није наредило да се та ствар што скорије изврши.

3. јула 1899. године донесено је решење, да се изласком на лице места утврди, у чијој је државини спорно имање.

Пре, него је по том решењу поступљено, Ивко Плећевић, а за тим и Новак Плећевић тужили су Вељка за самовлашће, тврдећи, да им је на самовластан начин покосио њихове ливаде.

Вељко је на против тврдио, да су те ливаде његова својина по пресуди Апелационог Суда.

Полицијским увиђајем на лицу места утврђено је:

да парничне стране немају тапије дотичног земљишта; и

да у пресуди Апелационог Суда нису обележене границе и мере оних парцела, које припадају Вељку.

Сем тога из тога увиђаја види се, да је спорна ливада до земље Вељкове, а да је Вељко учинио самовлашће и заузео ливаду тужитеља Ивка, увиђај изводи из пописне књиге.

На основу тог увиђаја, среска власт донела је пресуду:

да се тужени Вељко Плећевић казни са три дана затвора, да тужитељу накнади 10 динара штете и ливаду напусти, а ако мисли, да има јачег права на исту, нека се обрати суду, и тамо доказује своје прече право.

Та је пресуда од 16. јула 1899 године № 11933.

Противу те пресуде, осуђени је изјалио жалбу начелству, тврдећи поред осталог, и то: да је њему спорно земљиште припало и досуђено после пописа, и да пописна књига „Б“ не може бити доказ за право тужитељево, све и кад би она могла бити доказ о својини, што не стоји, јер се земљишта у ту књигу заводе по пријави за порез.

Начелство је нашло, да је пресуда на закону основана и одобрило је решењем од 31. јануара 1900 године № 10152.

Противу тога решења, осуђени је изјавио жалбу Министру унутрашњих дела, уз коју је, поред осталих прилога, за доказ, да је спорна земља његова, поднео и уверење општинског суда, да он порез на то земљиште плаћа, и тражио, да се то решење начелства поништи, пошто по његовом тражењу, које је раније, није донесено решење.

По овој жалби, Министар се није ни упуштао у расматрање, налазећи, да је, према §§ 15. и 16. полицијске уредбе, решење начелства извршно.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 29. децембра 1900 године Бр. 6888., поништио је решење Министрово, са ових разлога:

Жалитељ Вељко још 5. септембра 1898 године поднео је начелнику среза јасеничког извршну судску пресуду и молио, да је власт изврши, и од Живка, Ивка и Рада Плећевића одузме и преда му извесно имање. По томе тражењу, власт није ништа предузимала, нити је покушала, да ту пресуду изврши. Доцније, кад су Новак и Ивко Плећевић тужили жалитеља, што је заузео ту земљу, среска власт је, на основу §. 375. а кривичног закона, донела пресуду, којом је жалитеља Вељка казнила за самовлашће, с тим, да заузету земљу напусти, а у исто време упутила га суду, да своје право на ту земљу доказује. Разлог за то, среска власт нашла је у томе, што је тужитељска страна ту земљу на своје име уписала у пописну књигу „Б.“ и раније је држала, ма да је жалитељ Вељко поднео судску пресуду, као доказ, да та државина није правична. Дакле, среска власт и не упуштајући се у извршење поднете јој пресуде од стране жалитеља, кривичном пресудом досудила је спорну земљу противној страни, а жалитеља упутила, да код суда доказује право, које му је већ досуђено, и које он и тражи, на основу извршне судске пресуде.

Према томе, кад је жалитељ изјавио жалбу противу овога рада полицијске власти, која је у пресуди ценила и његово тражење, на које полаже право по извршној судској пресуди, требало је његову жалбу, у којој он поглавито на то и удара, узети у оцену, пошто овде није питање само о иступној кривици, већ по извршењу судске пресуде, коју је власт била дужна да изврши, или, у случају нејасности и неопредељености исте, да поступи по §. 335. а. грађанског судског поступка.

Дакле, несумњиво је, да се овај спор није могао расправити на основу § 375. а. кривичног закона, јер се, по одредбама тога закона и полицијске уредбе, не извршују извршне судске пресуде и не расправља питање о државини и својини.

Оставка, коју чиновник поднесе на државну службу, па не буде уважена, не може доцније послужити као основ, да се дотични чиновник по молби отпусти, и ако није изриком изјавио, да од ње одустаје.

Инжињерски поручник Б. Н. упутио је 1. септембра 1904. године молбу начелнику инжињерско — техничког одељења Министарства војног, да му се уважи оставка на државну службу, с пристанком, да одужи држави дуг, који она има код њега за издржавање у Војној Академији, на начин, на који се то буде хтело, само не у својству официра.

Ова молба није узимана у поступак, пошто није била прописно написана, а није било ни таксене марке на њој.

4. септембра 1904. године поручник Б. Н. упутио је другу молбу, да му се уважи оставка.

Ова је молба заведена у деловодни протокол опште војног одељења Министарства војног 11. децембра 1904. год. под ФА№ 10365.

15. септембра 1904. године поручник Б. Н. је опет упутио молбу и поновa тражио, да му се уважи оставка на државну службу. Та молба заведена је у деловодни протокол инжињерско-техничког одељења 16. септембра исте године под ИФ№ 2389. и спроведена опште војном одељењу на надлежност, с напоменом, да је прва молба предата г. Министру војном.

Министар није уважио ову молбу молиочеву, наводећи, да је он способан и одличан официр, о чему је известио начелника инжињерско-техничког оделења актом ФАБр. 8442. који је и молиоцу, поручнику Б. Н. саопштен 15. октобра 1904. године.

После свега овога, изишао је Указ од 10. децембра 1904. године, којим се поручнику Б. Н. уважава оставка на државну службу, коме је за основ послужила молиочева оставка од 4 септембра 1904. год.

По изјављеној жалби, Државни Савет је нашао, да ожалбени Указ не одговара закону, из ових разлога:

Као што се из акта види, жалитељ је, преко начелника инжињерско техничког оделења Министарства војног, подносио у три маха оставку на државну службу: 1-ог септембра 1904. године.

Прва молба није узимата у поступак из разлога: што није прописно написана и што није била снабдевена таксеном марком, па није ни заведена.

По другој молби није ништа предузимато; а по трећој, после прибављеног извештаја од стране Војне Академије, следовало је решење Министрово од 6. октобра 1904. године Ф № 8442, „да се поручнику Б. Н. не може уважити оставка на државну службу, пошто је способан и одличан официр“.

Овим решењем Министра војног, донесеним по последњој молби поручника Б. Н. окончано је питање о његовој оставци, и он је по том, као што се види из 40. и 41. броја службеног војног листа од 7. новембра 1904. године, одређен наредбом Министра војног од 3. новембра 1904. године ФА№ 3337., за надзорника Краљевог и војног купатила.

Према оваком стању ствари, жалитељ није могао бити лишен државне службе ожалбеним Указом, на основу друге оставке од 4. септембра 1904. године, која је заведена под Бр. 10365. 11. децембра исте године; дакле. после Указа, и која по томе de facto није постојала; међутим, била је потребна, те да би, по чл. 23. закона о устројству војске, могла бити уважена.

Одлука Државног Савета од 24. маја 1905. године Бр. 3043. **М. В.**

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ТАЈАНСТВЕНО ЗЛОЧИНСТВО

прича Е. Додеа.

I.

Иследни судија Жерар, ушавши ујутру у своју канцеларију где ради, угледа на своме столу један акт. На самом акту стајао је црвеном оловком написано „врло хитно“.

Перовођа још није био дошао; у место њега приђе му један писар полициски и рече да је тај акт донесен пре неколико минути. Донео га је секретар прокуратора републике, који је молио нарочито да се друге ствари и ислеђења одложе, а да се овај предмет одмах узме у поступак.

Жерар отвори акта и отпоче да их прочитава.

Прва ствар, која му је пала у очи, било је саопштење отеиљског полициског комесара.

„Прошле ноћи — тако стоји у том извештају — недалеко од балианкурског моста, извучен је из Сене труп једне младе фино одевене женске. На левој страни прсију имала је велику и дубоку рану. Пошто је труп био у води дуже времена то су црте лица изгубиле форму своју, лик је подадуо и био је толико унакажен, да се није могао познати“.

„У џепу њене хаљине није се нашло ни хартије каке, нити ичега од каквих предмета. Један једини знак, који је могао да упути истрагу трагању био је монограм на кошуљи утопљенице Л. В.“

„Лекарским прегледом утврђено је, да је ова женска била прво ножем или сабљом заклата, а за тим бачена у воду. Сва истрага и испитивање и тражење, остали су без резултата“.

Иза овога следовало је писмо, написано још пре три недеље, а адресовано полициском префекту; у том писму један официр из париског гарнизона саопштио је да је нестала једна Енглескиња, девојка, по имену Луиза Волнеј, која је била учитељица његове кћери.

Официр је у своме писму говорио ово: „Док се поменута млада девојка налазила у мојој породици, владање њено није давало никаква повода сумњи, ни подозреву. Онога дана, када ће је нестати, она је пред први сумрак отишла од куће, у намери да изврши једну поруџбину своје ученице. Али, како је била отишла, она се више није вратила, и ми нисмо могли дознати, шта се с њом десило и где се дела“.

На завршетку, к актима је био придодат протокол о хапшењу некакога Раула Бертеа, који је радио као помоћник у канцеларији једног нотара. Пре него што ће Луизе Волнеј нестати, приметило

се да се поменути човек крадом приближава њеном стану у официровој кући. Неколико пута су га видели где младу Енглескињу очекује.

„Чудновато слагање факата — стоји даље у том претходном полициском изнађењу; за тим исто тако доста чудновато понашање и владање Раула Бертје, потпуно доводе на логичну претпоставку, да је Луџза Волнеј и девојка, која је извађена мртва и унакажена из воде, једно исто лице и да је њу убио баш сам тај њен вереник".

Да би иследник могао истрагу правилно повести и да би ствар дошла до истине, судија је желео што пре да види тога човека на кога је сумња пала да је учинио убиство. И он одмах нареди да кривца доведу преда њ.

II.

Неколико минути после овог у кабинет је ушао, наравно у пратњи страже полициске и са лисицама на рукама, један млад и врло леп човек. По спољашности врло је лепо изгледао. Поглед му је био чист и јасан и услед тога цела физиономија имала је на себи нечега симпатичног и привлачног.

„И тај младић убица!" сину у глави иследниковој мисао... „он убица! Та то је просто невероватно!"

И одмах, још првога тренутка у њему се укорени уверење, да, ако је Раул Бертје и извршио ово злочинство и то дупло, то га је морао једино учинити из љубоморе или у наступу гњева, а никако из каких других побуда или разлога и рачуна.

Иследник нареди да се с руку младог човека скину лисице. После обичних питања о имену, годинама и занимању, на која је Бертје одговарао потпуно спокојно, судија му се обрати.

— Знате ли за какво се злочинство окривљујете?

— Знам.

— Шта знате и можете рећи у своју одбрану?

Окривљени мало поћута, за тим тихо одговори.

— Шта ћу рећи у одбрану? Ја немам никаквих доказа о својој невиности.

Иследник, који је очекивао енергичан протест и одрицање, зграну се и пренерази кад зачу шта окривљени говори.

— То значи да ви признајете своју кривицу?

— Ако је вама по вољи, то да, признајем је.

— Како то: ако је мени по вољи? Ви ваљда хоћете овде да се шалите и спрдате?

— Боже сахрани! Али шта ја могу да одговарам? Шта? Убијена је једна девојка. Посумњало се на мене да сам ја извршио то злочинство и затворили су ме.

Ако моја чиста и искрена љубав према њој; ако моја ничим неокаљана прошлост и добар глас моје породице, као и моје домаће васпитање — ако све то није у стању да опроврне ту сумњу, да сам ја учинио то злочинство, то чему ће одвести, ако се будем бранио?

— Ја само то и желим, само то што можете изнети у своју одбрану.

— Ја ништа не могу рећи у своју одбрану. Дан, као и сат тога преступа, кад је он извршен, не могу се утврдити....

— Али, из искреног признања о вашим односима према Луџзи Волнеј, ја би можда, могао доћи до уверења, да ви њу нисте убили? а?

Раул Бертје опет одговараше ћутањем, Судија је, то се видело, испитивао у окривљенику осећаје расположења. За тим Бертје изненада клону на клупу, дугачку уздахну и обли се сузама.

— Ја не знам шта да вам кажем!

— Приберите се... ето, ваше признање.

— Да, признање! оштро одговори притвореник и исправи се; видело се да се одједном на нешто одлучио. — Пишите да сам ја убио ту жену, грозничаво продужи он. Ја сам је силно волео; она је обећала да ће поћи за мене. У последњем тренутку она се реши да тргне дату реч натраг. Ја сам је молио да ме не оставља; ја сам јој износио све доказе и разлоге и уверавања у своју љубав и опоминьао сам је на дато обећање. Но она је остала непоколебљива. Пао сам јој пред ноге. Она оста хладна.

Ни моје молбе ни сузе не помогоше. Тада се узмути гњев у мени и оно што је дивље у човеку изби на површину. Ја сам несрећницу убио, а за тим да би сакрио траг, бацио њен труп у Сену.

— Да, тако је морало бити рече судија, но ја морам да вам поставим још нека питања.

— То је непотребно. Ја сам рекао све шта је требало рећи. Ја вам више ништа нећу казати.

И тако је и било.

Ни сутра дан, ни после тога иследник није могао ништа више да дозна нити да докучи.

Раул Бертје упорно је говорио.

— Ја више ништа не могу рећи, ништа.

И, на тај начин, дошло је било време, да се ствар приведе крају.

Новине су донеле белешке о томе да је убица Луџзе Волнеј образован човек. Новине су на све могуће начине објашњавале његово злочинство. Раул Бертје постаде јунак једне љубавне драме, чије је разрешење свет очекивао са великим нестрпљењем, јер је био уверен да ће се на суђењу открити многе интересантности, а нарочито оно, што окривљени није хтео иследнику ништа говорити.

III

Више од три недеље остао је Раул Бертје у лионској тамници очекујући пресуду за своје злочинство. Ствар изнађења већ је била приведена крају. Чекало се још само на пресуду.

Једнога дана Жерар, иследни судија, већ се спремао да изађе из своје канцеларије, кад му послужитељ пријави једну даму, која моли да изађе преда њ.

Он одмах нареди да непознату даму пусте унутра. Жерар је очекиваше са шеширом у руци, спреман да и сам одмах пође. Видело се да некуд хита, и изгледало је да је рад да разговор што пре буде свршен.

Но та жеља његова убрзо се изгуби кад угледа жену што уђе у канцеларију. То беше висока, лепа, ванредно лепа, вижљаста дама, врло укусно одевена, а ипак врло просто.

— Чиме могу служити? љубазно је запита судија, просто очаран лепотом ове непознате даме и њеним топлим погледом.

Жерар јој одмах понуди столицу.

— Ви, рече она, господине, водите истрагу по кривици Раула Бертје?

— Да, тако је, одговори Жерар.

— Ја сам дошла да вам дам могућности да исправите једну ужасну погрешку... Луџза Волнеј — ја сам!

Иследник, као опарен скочи са столице.

— Шта? Како? Ви сте Луџза Волнеј? Дакле она није убијена?

— Као што видите, ја сам пред вама жива и здрава и неповредна.

— А жена она, чији је труп извучен из Сене?

— Тај су труп погрешно сматрали за мој, исто тако, као што су погрешно сматрали Раула Бертје за мога убицу...

На лицу судије огледаше се недоумица.

— Али он је сам све признао!

— Ја не знам за што је он то убиство признао. Знам само толико да је он слагао.

— С каквом намером или цељи?

— Наредите да се дозове овамо. Он ће то сам најбоље објаснити.

Судија одмах нареди да окривљенога доведу. Читав сат је прошао док се притвореник појавио.

За то време Луџза Волнеј је причала судији, како је, посвађавши се са својим вереником, у чију је љубав она сумњала, одлучила да му одбије понуђену руку и да не би подлегла његовим молбама, она је изненадно отишла. Склонила се код једне своје пријатељице у унутрашњости и сад се каје, што никоме ни о чему није писала за све време. Случајно јој дођу до руку новине из којих она сазнаде о страшним последицама свог изненадног бегства и о терећењу Раула за њено убиство. Похита у Париз, да би могла на време доћи пред суд, да каже истину и да се извини за несрећне и страдања што их је учинила свом веренику.

Тек што је Раул ушао у собу, а Луџза му паде на прса и љубећи га стаде молити за опроштај. До крајности узбуђена Луџза јецаше на његовим грудима, а Раул је тешаше.

— Ја сам знао да ти нећеш допустити да ме осуде.

— Па зашто сте онда примили кривицу на се и признали је? Запита судија окривљеника.

— С тога, што је то било једино средство да је наморам да ми се врати натраг, одговори Раул.

IV.

У суду још памте овај догађај. Раул и Луџза су се ускоро после овога узели... А труп извађен из Сене остао је за све, па и саму париску полицију, вечита тајна...

Београд. с француског М. П.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Никола Марковић — Гребенаровић, коцкар, ухваћен је сад о Петровудне на вашару у Обреновцу са повише другова, где су били дошли «ради трговине».

Никола је родом из Алексинца, стар 25 година, средњег стаса, црномањаст, угаситих очију, учио је четири разреда основне школе, осуђиван је један пут за крађу. Од особених знакова има белегу од посекотине, неправилног облика, у величини 2 см., на врху левог лакта, и једва видну белегу од ране, мало угнуту, неправилног облика, на средини леве ивице темена.

И ако је био из добре куће испољавао је још из малена наклоност за нечасним начином живота и у првом свом младићском добу одговарао је за опасне крађе, а у 18-ој години већ је био од стране алексиначког првостепеног суда осуђен на шест година робије. То је било 1898. године, када је извршио опасне крађе ствари Хаџи Илићу, колару, и Ђорђу Нешићу, бакалину из Алексинца.

1900. године пуштен је са осуде, издржав свега три године. Он је по занату мумџија и фамилија му је отворила такву једну радњицу, те да се не би одао своме старом послу. Но то није помогло, као и што казна на њега није дејствовала. Он је и опет частан и миран грађански живот напустио ради скитачког и преступничког, па је се удружио са коцкарима и тумарао од вашара на вашар, да диже што му под руку дође. Своје грађанско одело заменуо је сељачким, те да му операције лакше испадају за руком. Код обреновачке полиције Никола се представио под лажним именом као Коста Марковић, те је због тога, када је спроведен у Београд, од стране Управе гр. Београда кажњен за обману.

Пошто је се он стално одао преступничком животу и пошто је се вероватно под лажним именом представио да би остао прикривен ако је где учинио какво казнимо дело — то му износимо овде његову слику с препоруком свима полицискима и општинским властима, да на његово кретање обрате строгу пажњу, а ако је где учинио какво казнимо дело, треба о томе одмах известити Управу гр. Београда, где он има да издржи још неколико дана затвора.

ПОТЕРЕ

Петар Цветковић — Стефановић, из Мртвица у срезу пољаничком, који је био под истрагом, у притвору и окову код начелника среског у Косјерићу због опасне крађе, побегао је 10. т. м-ца из притвора. Петар — Пејча је стар 25 година, средњег раста, црномањаст, сакат у једну ногу, у сељачком оделу, на глави има шајкачу. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Пејчом учине живу потеру и у случају проналаска стражарно га спроведу среској власти у Косјерић, с позивом на Бр. 5053.

Миленко Станић, осуђеник пожаревачког казненог завода, родом из Венчана у београдском округу, побегао је 11. т. м-ца са осуде. Он је стар 23 године, висок, косе смеђе, очију црних, по лицу пегав, бос и гологлав. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да нареде живу потеру за Миленком и у случају проналаска стражарно га упуте управи пожаревачког казненог завода с позивом на Бр. 1765.

Чедомир Јанковић, коцкар из Алексинца, који је одговарао за опасну крађу код начелника среза ражањског, разбио је 9. тек. м-ца среску апсану и побегао. Чедомир је стар 18 год., црномањаст, у поцепаном грађанском оделу, а на глави има шајкачу. Препоручује се свима полиц. и општинским властима, да за Чедомиром изврше живу потеру и у случају проналаска стражарно га упуте начелнику среза јасеничког с позивом на Бр. 6958.

Паула Булхарт, из Аустро-Угарске, 9. тек. м-ца извршила је крађу једном лицу у Београду и однела му: један масиван, кратак златан ланац, у вредности 100 динара и 4 заложнице «Заложне Банке». Паула је стара 26 година, висока, црних, крупних очију, суворњава, носи минђуше од нових полудинарана, у обичном је грађанском оделу. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за њом учине потеру и у случају проналаска стражарно је упуте Управи града Београда с позивом на Бр. 23723.

ТРАЖИ СЕ

Стевана Милијевића, бив. агента из Београда, тражи кварт варошки Управе града Београда, где има да одговара за силовање. Он је стар 30 година, средњег стаса, смеђ, ћелав. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да Стевана потраже и у случају проналаска стражарно упуте Управи града Београда с позивом на Бр. 23762.

ОГЛАШЕН ЗА ХАЈДУКА

Лазар В. Радојковић, земљоделац из Мирова, среза бољевачког, 27. маја текуће год. извршио је убиство над Милојем Миленовићем, бив. председником општине моравске, и по извршеном делу одметнуо се од власти у циљу вршења нових кривичних дела.

Објавом начелства округа тимочког од 13. јуна тек. год. Бр. 5481, Лазар је позват, у смислу чл. 9. зак. о јавној безбедности, да

се у року од 20 дана пријави најближој полицијској или судској власти, али како он ово није учинио, па га је начелство решењем својим од 14. тек. м-ца Бр. 6222, а на основу чл. 10. поменутог закона **огласило за хајдука** и уценило га са **500** динара. Награда ова издаће се ономе који Лазара убије, ухвати или полицијској власти помогне да то учини.

Лазар има 23 год. средњег је раста, добро развијен, црномањаст, бркова малих и црних, косе црне и навише уздигнуте, браду брије. У вршењу бегства од одела имао је: кратку, сукнену, црно-жуту антерију са ситним црним гајтанима, чакшире од црног сукна, а на ногама опанке са широким кајишима.

Ово се саопштава свима полицијским и општинским властима ради знања и управљања.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Алимпић.

БРОЈ 29. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 24. ЈУЛА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „**Полицијског Гласника**“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Председника Министарског Савета, Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Милосав Ж. Петровић, члан друге класе Управе града Београда, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у пенсију која му по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 16. јула 1905. г. у Београду.

КРЕТАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА

у месецу јуну 1905. год.

Према званичним подацима полицијских власти, у току месеца јуна тек. год. било је у Србији:

1.	**Убистава**	**37**
2.	**Детоубистава**	**2**
3.	**Нехотичних убистава**	**2**
4.	**Покушаја убистава**	**28**
5.	**Разбојништва**	**14**
6.	**Злонамерних поништаја туђих ствари**	**39**
7.	**Паљевина**	**16**
8.	**Опасних крађа**	**16**
9.	**Тешких телесних повреда**	**145**

Од изложених дела пронађено је: убистава **33**, детоубистава **2**, нехотичних убистава **2**, покушаја убистава **26**, разбојништава **10**, злонамерних поништаја туђих ствари **10**, паљевина **1**, опасних крађа **45** и тешких телесних повреда **16**.

Највећи број убистава извршен је помоћу ватреног оружја (24), затим помоћу оштрог оружја (10), помоћу тупог оруђа (2) и задављивањем (1).

Узроци са којих су ова убиства извршена леже: у *међусобној свађи* за 14 случајева, у *освети* за 6, у *вршењу дужности* за 5.[1]) За 5 случаја узроци су непознати, а осталих 7 случаја резултати су: *домаће расире, љубави, одбране живота, душевног растројства, одбране части, љубоморе и користољубља.*

Посматрана према местима на којима су извршена, изложена убиства јављају се: у срезу космајском **4** (1 непронађено), у срезу јабланичком **3** (1 непронађено), у срезу златиборском **3**, у срезу кључком **2**, у вароши Врању **2**, у срезу копаоничком **2**, у срезу расинском **2**, у срезу темнићском **2** (1 непронађено), у срезу алексиначком **2** (1 непоронађено, а друго је извршио у свађи један ђак II. разреда основне школе, стар $12^1/_2$ год. над својим школским другом), у срезу пожаревачком **2**, у срезу рамском **2**, у срезу љубиском **2**, у срезу прокупачком **2** и по **1** у срезовима: колубарском округа ваљевског, лепеничком, поречком, јадранском (у наступу душевног рајстројства брат је удавио рођену сестру, која је боловала од узетости), звишком, таковском и зајечарском.

Поред ових убистава, у току прошлог месеца нађена су два човечја леша над којима су раније извршена убиства. Један од ових лешева нађен је закопан у срезу ресавском. Вођеном истрагом утврђено је да је леш Михаила Симоновића из Витежева, да је конопцем удављен на спавању ноћу између 21—22 маја и потом закопан, и да су ово извршили жена му Добрија и њен љубавник Јоксим Маринковић, земљоделац из истог места, да би се доцније могли узети.

Други леш нађен је у Зарошкој планини среза рачанског. Неколико сведока изјавили су код надлежне власти, да је ово леш Гвоздена Минића, оглашеног хајдука.

Детоубиства су извршена: **1** у срезу косаничком и **1** у срезу добричком. Оба су пронађена.

[1]) У срезу косаничком и вароши Врању државни органи убили су по два кријумчара, а у срезу љубићском ноћна сеоска стража убила је једног крадљивца на самом делу крађе.

Нехотична убиства извршена су: **1** у срезу власотиначком и **1** у срезу студеничком. Оба су извршиоца позната.

Покушаја убистава било је: у срезу јабланичком **2**, у зрезу нишком **2**, у срезу моравском округа пожаревачког **2** и по **1** у срезовима: грочанском, посавском округа београдског, тамнавском, лесковачком, кључком, брзопаланачком, трстеничком, расинском, параћинском, ресавском, моравског округа нишког (непронађено), алексиначком, хомољском, рамском (непронађено), јасеничком округа смедеревског, зајечарском, моравичком, ариљском, рачанском, ужичком и у варошима: Београду и Пожаревцу.

Од ових дела њих 22 извршена су у *међусобној свађи*, 3 у *освети*, а за остала 3 случаја непознати су узроци. Од последњих, један је кривац у бегству.

Разбојништва су извршена: у срезу брзопаланачком, **3** (2 непозната), у срезу млавском **2** (1 непознато), у срезу рамском **2**, и по **1** у срезовима: гружанском, параћинском, деспотоваčком, поцерском, хомољском, тимочком (непознато) и жичком.

Злонамерних поништаја туђих ствари било је: у срезу трстеничком **8**, у срезу врачарском **4**, у срезу темнићском **4**, у срезу мачванском **4**, у срезу јабланичком **2** (1 пронађен), у срезу качерском **2** (1 пронађен), у срезу жичком **2** (1 пронађен, и по **1** у срезовима: крагујевачком, ражањском, левачком (пронађен), нишком (пронађен), пожаревачком, подунавском, јасеничком округа смедеревског, заглавском (пронађен), прокупачком (пронађен), рачанском, црногорском (пронађен) и у варошима: Београду и Пожаревцу (оба пронађена).

Вредност уништених ствари износи око **3700** динара.

Паљевине су извршене: у срезу бањском **3**, у срезу лесковачком **2**, у срезу власотиначком **2** и по **1** у срезовима: крагујевачком, ражањском, жупском, расинском, сврљишком, зајечарском, драгачевском (пронађена), моравичком и ваљевском.

Вредност ових паљевина износи око **3700** динара.

Опасне крађе извршене су: у срезу деспотовачком **7** (4 пронађене), у срезу ражањском **6** (2 пронађене), у срезу колубарском **5** (2 пронађене), у срезу јадранском **5** (све пронађене), у срезу млавском **5**, у срезу пожешком **5** (1 пронађена), у срезу кључком **4**, у срезу левачком **4**, у срезу пожаревачком **4** (1 пронађена), у срезу орашком **4** (2 пронађене), у срезу јасеничком округа смедеревског **4** (1 пронађена), у срезу бољевачком **4**, у срезу ариљском **4**, у срезу посавском округа ваљевског **3** (2 пронађене), у срезу расинском **3**, у срезу жупском **3** (2 пронађене), у срезу трстеничком **3**, у Нишу **3**, у срезу лужничком **3** (1 пронађена, у срезу рађевском **3**, у срезу звишком **3**, у срезу хомољском **3** (2 пронађене) у срезу качерском **3** (1 пронађена), у срезу ужичком **3**, у срезу трнавском **3** (2 пронађене), у срезу јабланичком **2**, у срезу лесковачком **2** (обе пронађене), у срезу пољаничком **2**, у срезу лепеничком **2**, у срезу неготинском **2**, у срезу беличком **2**, у срезу нишавском **2** (1 пронађена), у срезу љубићском **2**, у срезу прокупачком **2** (1 пронађена), у срезу моравичком **2** (1 пронађена), у Београду **2** (1 пронађена, по *1 ипронађена* у срезовима: грочанском, брзопаланачком, крајинском, параћинском, ресавском, алексиначком, нишком, таковском, жичком и у варошима: Ћуприји и Пожаревцу; по *1 неипронађена* у срезовима: космајском, тамнавском, масуричком, власотиначком, јасеничком округа крагујевачког, гружанском, поречком, бањском, сврљишком, мачванском, моравском округа пожаревачког, голубачком, златиборском, драгачевском и у вароши Ваљеву.

Вредност свих ових крађа износи око **16200** динара.

Поред изложеног, у току месеца јуна извршено је у Србији још и *22* **самоубиства**, и то у овим местима: у срезу млавском **3**, у срезу нишком **2**, у срезу рачанском **2** и по **1** у срезовима: тамнавском, јабланичком, гружанском, поречком, копаоничком, моравском округа пожаревачког, рамском, таковском, зајечарском, заглавском, прокупачком, ариљском, жичком и у варошима: Смедереву и Чачку.

Самоубиства ова извршна су: *вешањем 11, ватреним оружјем 6, кланьем 2, тровањем 2* и *дављењем у води 1*.

Узроци њиховом извршењу леже: *у частољубљу* за *3* случаја, у *дугој болести* за *3*, *материјалним неприликама* за *2*, *страху* од *казне* за *2* и по *1* услед *душевног растројства*, *домаћих неприлика*, *љубоморе* и *пијанства*. За осталих **8** случаја узроци су непознати.

Покушај самоубиства извршен је у срезу трстеничком кланьем услед страха од казне.

Општи преглед до сада изложених дела по окрузима овакав је:

Текући број	ОКРУЗИ	Убиства	Детоубиства	Нехотична убиства	Покушаји убиства	Разбојништва	Силовања	Злонамерни поништаји туђих ствари	Паљевине	Опасне крађе	Тешке телесне повреде	Самоубиства	Покушаји самоубиства
1	Округ београдски	—	—	—	2	—	—	4	—	7	—	—	—
2	„ ваљевски	1	—	—	1	—	—	—	1	5	—	1	—
3	„ врањски	5	—	1	3	—	—	2	4	8	—	1	—
4	„ крагујевачки	1	—	—	—	1	—	1	1	4	2	1	—
5	„ крајински	3	—	—	2	3	—	—	—	9	—	1	—
6	„ крушевачки	4	—	—	2	—	—	9	3	15	2	1	1
7	„ моравски	2	—	—	2	2	—	5	—	16	2	—	—
8	„ нишки	2	—	—	4	—	2	1	4	7	1	2	—
9	„ пиротски	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—
10	„ подрински	1	—	—	—	1	—	4	—	9	1	—	—
11	„ пожаревачки	5	—	—	5	5	—	2	—	18	4	5	—
12	„ руднички	3	—	—	—	—	—	2	—	6	1	1	—
13	„ смедеревски	—	—	—	1	—	—	2	—	8	1	1	—
14	„ тимочки	1	—	—	1	1	—	1	1	4	—	2	—
15	„ топлички	6	2	—	—	—	—	1	—	2	1	1	—
16	„ ужички	3	—	—	3	—	—	2	—	13	—	3	—
17	„ чачански	—	—	1	1	1	—	2	2	7	1	2	—
18	Управа града Београда	—	—	—	1	—	—	1	—	2	—	—	—
	Свега:	37	2	2	28	14	2	39	16	145	16	22	1

Из канцеларије Антропометријско - Полицијског одељења Министарства Унутрашњих Дела, 20. јула 1905. год. АБр. 1115.

СТРУЧНИ ДЕО

ДУЕЛ

КАО ПРАВНИ И КАО ЕТИЧКИ ПОЈАМ

Ова новина за Србију, доста је старог порекла за остали, културнији део европског света. Ваљда зато, што се у том свету почело на дуел гледати као на једно велико зло, као на несавршено обележје правне и културне државе, у Србији га отпочињу примати са ласкавом пажњом и почастима, какве згодно потсећају на средњевековне манифестације ритерског частољубља и кавалерског достојанства. И што, при том, значајно пада у очи, то је факат, да се у нашој јавности овој опасној појави не поклања не само довољна, него готово никаква пажња. Наша штампа, која би у првом реду требала да устане против ове крваве новине и да згодним и чешћим обавештењима дејствују на њено сузбијање, махом се ограничава на регистровање факата, па често и на врло брижљиво излагање свих појединости о целокупној фактичној страни дуела, кад год какав нов случај наступи; али не чини оно, што је с гледишта њеног позива далеко важније, да ту појаву као незакониту и веома опасну нападне. Већ и с обзиром на ту околност, могло би се разложно претпостављати, да се и наша јавност све више мири са овом новином, да је, у неку руку, прима као савремени и потребан облик сатисфакције и за наше друштво, а нарочито за отменији део друштва. „Сецесионистички укус наше свакидашњице тражи своје модне облике и на пољу расправе личних међусобица. Ко друкче ради или мисли, може још изазвати замерке, да још није довољно савремен, или да, можда, као простак и не појима довољно сав значај једног новитета тако отменог и тако старог порекла, као што је двобој. Па ипак, размишљајући више пута о овој теми, никада нисмо могли схватити ма какав оправдан разлог, којим би се дуел могао правдати у једној добро уређеној правној држави, а нарочито у држави, где је он не само још и једна новина, него и једна несумњива кривична, противзаконита појава. Потребно је, да општи укус и резон нашега друштва разврате појам етике и права и да унизе појам јавности и здраве памети, па да се дуел и код нас легализује. Не дао Бог да то и наступи!

Ове мисли употребих као увод, јер ми не избијаху из главе у тренутку, кад сам почео да пишем ову расправицу. Све ме више зачуђава једна иначе груба појава нашега друштва, да на једно обично физичко насиље, на дуел, гледа као на дозвољену и потребну радњу интересованих лица, као на нарочити тип моде културног значаја. Ваљда под утисцима оваквог расположења јавности и државна власт не чини довољном одлучношћу и оштрином све што треба и што може по закону чинити, да се ширењу овога зла стане на пут на једној категоричкој и довољно одређеној основи. У намери да

таквом схватању доприносемо, а у пуној мери свесни, да тим чинимо услугу нашим јавним интересима, — нека нам се не замери, ако где год у осуди дуела будемо опширнији, него што је можда за обичан начин излагања потребно. Треба истаћи сву оштрину и умесност разлога, те да се дуел појми као лудорија паметних људи, као начелна аномалија и с правног и етичког гледишта, онда, кад он баш у редовима наше интелигенције све више настаје и задобија симпатије, кад се у велико приступа дуелу као нарочитој манифестацији неког особитог каваљерског частољубља, и кад се на тај начин апелује на општу пажњу узвишеног појимања части и куражи, са којом се она брани. Другим речима, потребно је у сред популарног дочека, којим се свака појава дуела пропраћа, напасти ту новину страног порекла, која нас тако много унижава.

* * *

Двобој! Појам права и правне државе буни се на установу двобоја као на своју оличену супротност. Сав смисао јавнога позива савремене државе и њенога реда на организацији и заштити јавнога реда, права је комедија, која се изиграва на рачун њенога великог ауторитета, кад двобој и поред ње може да постоји! Било да је двобој легализован законодавством, било да се противно закону прећутно легализовао толеранцијом јавнога права, равнодушним посматрањем државе како га изопачене социјалне прилике увлаче у практику и дају све више карактер обичајног права, права коме бар у кривичном правосуђу нема више места, — двобој је у принципу противан и појму права и појму државе. Ово вреди чак и за земље, где се он ипак, ма и с наслоном на јаке још незастареле традиције, очувао у свом историјском појму као нека ритерска реликвија прошлости; јер се и тамо у велико сматра као ружна и недостојна слика садашњости.

Немачки писац, професор лајпцишког универзитета, Д-р Карло Биндинг, да би колико толико извинио културну немачку нацију од ове срамоте, која унижава савремену немачку државу, да би колико толико ублажио тешке утиске, који терете његову националну амбицију и велика правничка преимућства немачке интелигенције, — не само што напада установу двобоја, него је анатемише као установу туђег порекла, као зло, које је из Италије преко Француске нашло погодног земљишта и у Немачкој.

А шта ли тек треба рећи за наше прилике, којима је установа двобоја, и са гледишта историјских традиција и са гледишта тако хомогене друштвене организације, увек била непозната? Какве су то користи и узроци, што у нас дају отворени приступ овој установи ритерскога средњевековног доба; установи, у којој је увек физичка сила доминирала правом и давала квалификације каваљерске отмености? И од куда то, да ми ову установу тако радо прихватимо онда, кад се у свету, у коме је у свој жестини постојала, подижу силни протести најозбиљнијих кругова, у општој тежњи, да је избаце и њену употребу сасвим онемогуће у својој земљи. Није ли и то један карактеристичан, негативан знак нашег општег моралног развоја и стања до кога смо у том погледу дошли. У тренутку, кад се у најинтелигентнијим слојевима просвећене немачке нације осећа жив и оправдани покрет против двобоја, као симптоматичне болесне појаве народа, а нарочито због незнатних правних последица, које он оставља, и којима га је управо држава легализовала, у место да га сузбија, ми му како изгледа, равнодушном толеранцијом власти, дајемо приступа у све ширим размерама и тамо, где му у опште, на законској основи, не може бити места.

У најбољој намери да против тога зла, које прети спокојству грађана и угледу наше лепе и питоме отаџбине, устанемо, да, по могућству, колико — толико доприносемо јавном обавештењу и неоправданости и опасности, коју оваква установа доноси, да у вези с тим подстакнемо и друге на даљу дискусију о овој ствари и на потребан утицај државне власти. да се двобој из нашег друштва сасвим избаци, ми ћемо, користећи се, у главном, назорима Д-р Биндинга изнети зато неколико важнијих аргумената. Циљ је тим аргументима, да се утврди, да двобој, по правној природи коју има, треба квалификовати као редован, обичан злочин, па према томе, да га треба ценити и казнити по прописима казненог права, који вреде за убиства и телесне повреде. Јер ако то стоји, онда у опште не може имати смисла, да у двобоју постоји као нека нарочита врста блажије кривице, као дело sui generis, а још мање, као сасвим дозвољени и повлашћени облик насиља. Сем тога, ни обзири целисходности, које диктује прави појам о части и потреба да се она у својој чистоти очува, немају апсолутно никакве везе са двобојем, као што ћемо то доцније видети, те се ни строго етичким интересом ствари не би могао правдати овако груб и несавремени, а при том, веома опасан облик насиља, какав се практикује у облику двобоја.

Нема сумње да је прави смисао побуде, које двобој изазивају, бар формално, и непосредно, то је за то, што побуде у ствари могу бити и сасвим друге, често сасвим супротне обзирима добро појмљене части и морала; али и у том случају као непосредни повод ма он био и нарочито удешен, увек се истиче формална повреда части, неки факат, којим треба да се разуме и објасни, да је дотично лице увређено и, као такво, с разлогом тражило двобој као сатисфакцију.

Да се у ствари под оваквим изговором може да крије вешто удешена и изведена намера за убиство, то је већ по себи јасно, наравно, под предпоставком, да су иначе све околности зато како треба удешене. Према овом није искључена могућност, да се изазивањем двобоја у појединим случајевима иде у ствари на убиство, дакле на један формалан злочин, који треба да буде и морално и правно маскиран у облику двобоја. И под предпоставком, да такав изазивач двобоја у својој зликовачкој намери успе, он у место да буде кажњен за дело убиства с предумишљајем, у место да искуси по §. 155. кривич. закона казну од 20 година робије или смртну казну, он се у јавности и даље размеће као слободан грађанин мушког и каваљерског достојанства, као храбри бранилац своје увређене части са свима охолим претензијама једног дрског разметача, коме се чини, да му у јавности припада још и нека јача морална квалификација, неки појачани углед; и ако од тога тренутка не може бити речи о части тога човека.

Ако овај разлог стоји, а нама се чини, да се против његове исправности не може ништа навести, онда се двобој у опште не сме дозволити, јер би се његовом дозволом легализовала могућност најтежих злочина; а та би могућност била у толико ширег обима, па самим тим у толико опаснија, што државна власт једва да би и по изузетку могла успети пронаћи доказне аргументе, којима би могла утврдити, да је изазивач двобоја у ствари ишао на убиство из користољубивих или осветничких побуда, а да није радио као увређено лице из обзира увређеног частољубља.

Али, оставимо овај строго основни правни разлог који у самој идеји осуђује установу двобоја као законом дозвољену. Ствар ће, можда, бити још јаснија, кад будемо изложили ближе разлоге и правне и етичке природе, кад будемо образложили сву аномалију, која у правној држави квалификује двобој као негацију и права и морала.

Пре свега у правној држави самовласно прибављање сатисфакције и за обичан круг приватно-правних односа није дозвољено. Ту је државна власт, која се као представник и заштитник јавнога реда уноси и у расправу тих односа. Једино је она правно моћна и нико други да спорне поремећене односе те врсте доведе у ред на начин, који би је пуноважно и обавезно расправио за обе интересоване стране. Ово начело искључиве државне надлежности за одржавање јавнога реда и сузбијање самовлашћа у области цивилног, још је више истакнуто у области кривичног правосуђа. Начело личног прибављања сатисфакције за учињену кривицу, које је за теже облике злочина ишло до крвне освете, све је више слабило са интензивнијом еволуцијом правне државе. Шта више, снажни власнички утицај државе у сузбијању самовласне сатисфакције за учињене кривице све више уздиже ауторитет и појам правне државе и постаје у првом реду њено најнепосредније обележје. Другим речима, само државе, које се још нису уздигле до ступња потпуно правне државе, дају противне примере грубога, често крвавог самовлашћа. На тој основи може се и схватити сав смисао позитивног кривичног права свију културних држава. Ако би и мимо одредбе тога закона, за чију је примену једино држава надлежна, поједина лица радила на своју руку, онда у таквој држави не би могло да буде речи о јавноме реду, већ о безвлашћу, које води расулу државне организације, и ову унижава до

ступња неуређене гомиле људи, неспособних за државну заједницу.

Према овоме, и са гледишта основне задаће државне власти, двобој, као један од најтежих облика самовласне сатисфакције у начелу је противан појму државе. Због тога, њега држава не сме да толерира, а да свој најважнији позив и ауторитет не оштети. Радећи друкче, она ради противно своме позиву и уноси анархију у јавни живот грађана, лишавајући их заштите и манифестујући практику међусобних личних напада или факт насиља, као начело права. Оваквој квалификацији двобоја ни мало не одузима вредност претходни лични споразум дуеланата и присуство сведока, које су сами изабрали; јер се одредбе и значај јавнога права не не могу преиначавати, вољом интересованих лица. Воља интересованих странака може заменити закон само у приватноправним односима, али не и у односима јавнога права, а још најмање у оном његовом делу, у казненом закону, који треба да служи као санкција за целокупни јавни поредак. Да би се таквом самовлашћу странака бранила друкча правна природа двобоја, требало би претходно уништити сву јавну важност казненога права једним новим и наопаким начелом, да воља и у том односу замењује закон. Међутим на такав апсурдум не би нико дошао, па ни они, који су најватреније присталице двобоја. Али кад се ипак и сагласност странака употребљава за правдање двобоја, знак је, да за његово правдање у опште и нема начелних разлога правне природе.

Али, ако је у опште неумесно да држава ма у ком облику двобој као дозвољену радњу толерира, онда је још неумесније, да држава чак и правно, на законској основи, тако рећи ствара двобој дајући извесној категорији лица дозволу, да у двобој могу да улазе без казне. Ова погрешка државе и јесте управо главни разлог за даље одржавање и ширење двобоја. Забрањујући с једне стране по казненом законику под претњом најтеже казне дело убиства и у самом покушају свима грађанима без разлике, она с друге стране у облику дозвољеног двобоја дозвољава и убиство и покушај убијства као слободна дела, и на тај начин ништи важност казненог законика у његовој најважнијој страни, којом се непосредно живот човечији узима у јавну заштиту. На тај начин она популарише двобој за све случајеве, па дакле и за случајеве кад двобој треба да послужи као средство за убиство, прокламујући овај злочин као слободну радњу непосредно на законској основи.

Начелна вредност ове аргументације није ни мало ослабљена ограниченим бројем особа, којима је двобој законски дозвољен; јер оно што се не да правдати за грађане у опште, за државу као целину, не да се правдати ни за поједине делове њенога грађанства. Дозвољавајући двобој лицима војнога реда, она чини потпуно исту погрешку само у мањем размеру, коју би учинила дозвољавајући двобој свима грађанима у опште. А примењујући двобој и на грађане за случајеве, кад би дошли у сукоб са лицем војеног реда, двобој већ добија шире размере и за грађанство и постаје веома снажна основа, да у све ширим размерама добије обележје обичајног права и за сукобе осталих грађана, и ако двобој за та лица законом није признат и дозвољен, и ако код позитивног казненог права не може бити речи о примени обичајног права, нити је оно у опште у самом свом појму могућно. Да је то тако, сведоче нам поприлично учестане појаве овога злочина, са којима се државне власти све више мире, или се бар према њима не односе применом редовног казненог поступка, који је за тако опасне кривице, за убиства и покушај убиства, прописан. Нас скоро ни мало више не буни не само онај претходни део процедуре око двобоја, као што је позив, одређивање сведока и т. д., него чак ни обзнана да ће се дуеланти тући тога и тога дана, на том и том месту, са таквим и таквим оружјем. Као да за такве случајеве полицијска власт није позвана да свом енергијом силе, која јој по закону стоји на расположењу, стане на пут злочину, који је формално уговорен, и који има да се изврши са свима свечаним, јавно објављеним формама, којима се ово насиље гарнира по неким утврђеним традицијама. Правни осећај света, ако се у почетку на ову новину јавнога насиља и бунио, под непосредним утицајем честих случајева, у којима државна власт двобој толерира, мења се, али се мења на горе, погоршавањем етичке стране нације, јер је она на овакве случајеве увек гледала као на убиство, као на груб и тежак злочин, који је држава увек кажњавала тешком робијом или смрћу. На тај начин, у правној свести народа појам о убиству као појам злочина све више слаби, да уступи место заразном ширењу двобоја, као правно дозвољене радње. Међутим, и без тога, ми нисмо скоро никад оскудни у броју убистава. Не би ли било целисходно не повећавати тај број још и у облику двобоја? Начела криминалне политике, која донекле и у кривичном правосуђу, и ако на посредан начин, теже резултатима превентивне полиције, нигде јаче нису повређена, него код установе двобоја. У место снажног сузбијања двобоја, у колико законом није дозвољен, по свима правилима, која вреде за дело убиства и покушаја убиства, у место брзо и добро одмерене правичне казне за извршени злочин, па да се на тај начин превентивно дејствује, да остали грађани у ту погрешку не падају и да рехабилитују донекле оронули правни осећај — држава пропуштањем такве своје дужности прећутно легализује злочин двобоја, односно злочин убиства, као дозвољено дело, и постиже резултате сасвим противне њеној основној мисији.

Али да се вратимо на онај део лица, за која је двобој скоро законски дозвољен особеном правном квалификацијом, по којој се сувише благо кажњава.

(наставиће се)

М. А. Поповић.

СУДОВИ И ЊИХОВО УРЕЂЕЊЕ

за време устанка од 1804—1813. год.

I.

Веза између писаних закона старе српске државе и првих наредаба у устанку.

Српски народ примивши хришћанство примио је постепено и образованост византијску. Али та образованост ма колико да се одржала у свом непромењеном руху међу образованијим редовима старога српскога друштва, ипак је у ниже редове тешко продирала. Продирући у ниже редове, у масу народа српскога, она је губила свој првобитни карактер, и тако су постајали поједини облици друштвених установа и уредаба, који су се разликовали од првобитних — византијских — већ добијаху словенско и српско обележје.

Та борба између византијске образованости и старе српске образованости, коју су наши предци донели из старе отаџбине, водила се врло дуго. Она је вођена од доласка Срба на Балканско Полуострво па до XIII столећа, а то ће рећи преко шест столећа. Нове облике друшвене и нове установе, које су се током тога времена развиле, народ је примио и усвојио као своје националне.

Што је било са свима другим облицима који представљају образованост српскога народа, било је и са законодавством и са писаним законима, са судом и суђењем многе одредбе писаних закона дугом применом тако су ушле у народ да су доцније с престанком државе српске постале народним обичајем.

С уређењем старе српске државе и цркве јављају се и писани закони. Први архиепископ Св. Сава уједно је и први радник на писаним законима старе српске државе. Његовим старањем око 1219 године преведен је текст номоканона с објашњењима Аристиновим и Зонариним[1]). Ово беше правни црквени зборник најбољи и најпотпунији за оно време и у византијској царевини. У оно време овај зборник црквених закона називаше се *Номоканон* (**Номоканонь.**) према грчкоме. Преписивач овога номоканона од 1613 године већ га не назива номоканоном већ *законником*[2]). Међу тим доцније се већ назива *крмчија*. Г. Ст. Новаковић мисли да су овом зборнику црквених закона Руси дали име *крмчија*[3]).

После пропасти српске државе, српски јавни живот усредсредио се око српске цркве и за време српске подчињености Турцима црква је имала најјачи утицај на целокупан живот српскога народа. Отуда је и дошло гледиште да оно што је *црквено* у исто време је и *српско*. Тако је било и са црквеним законским наредбама и прописима.

Чим су се јавили први зраци слободе српске, чим је почео да васкрсава нов

[1]) Ст. Новаковић, законик Стефана Душана 1898. стр. XIV.

[2]) Гласник Срп. Учен. Друштва. Други одељак књ. VIII. стр. 27 и 28.

[3]) Законик Стефана Душана стр. XIV.

живот обновљене Србије, ту се почело изналазити и настављати оно, што је остало од старине. Тако је било и са писаним законима. Кад су старешине ваљевске нахије требале да оставе свој крај и да пођу на Врачар по Ускрсу 1804 године то, како вели прота Матија Ненадовић „требало је народу суд оставити. „Ја сам имао кормчију и читао законе „Јустинијанове и Мојсејеву строгост над „Јеврејима и испишем неколико параграфа „из кормчије. Од којих побројаћу неке:

„1. Ко би убио човека, да се убије и „на коло метне.

„2. Ко отме девојку силом, тај женик, „кум и стари сват шибу да трче, а други „штапови да се каштигује.

„3. Ко украде јагње прасе, коња или „вола тај да плати двоје и да се каштиг„ује штаповима.

„4. Ко утече из војске без допуштења, „да трчи шибу.

„5. Са страже ко побегне да се стреља.

„6. Који се криво закуне и криво осве„дочи, тај ону сву штету, за коју је све„чио, да плати, штаповима да се каштиг„ује; и да му се никада више ништа „не верује, и да се за свагда лажом про„глаша.

„7. Кад се сваде и псују, који се пре„вати за оружје, као пола убиства, да „трчи шибу".

Поред ових тачака било је још 7 до 8 и кад је прота Матија то све извадио из кормчије, то скупштина нахијска изабере два човека, који ће у својству нахијских старешина бити судије народу. Занимљиво је да наведем казивање протино о томе како је примљен, управо озакоњен овај мали закон од 14 до 15 чланова. Прота прича:

„Сад ја пред народом прочитам оне „пунктове, које сам из кормчије препи„сао, како су стари цареви судили, бегенишу ли они и хоћемо ли овако. Они „сваки један по један пункт саслушају и „повичу: „Тако, тако нек нам се суди, „да нема глобе ни хатара[4])."

Кад је на тај начин примљен овај закон, онда су га предали оној двојици судија да по њему суде, па оно што не могу да пресуде да шиљу старешинама на Врачар.

На тај начин први писани закони, који су још старањем светога Саве уведени у живот српскога народа, ево су послужили за основицу суђења и првим нашим установама.

Да ли је урађено што год слично и по другим нахијама или је остало све како је било и раније при сеоским кметовима, о томе немамо никакви извештаја ни записа, ни бележака из онога времена. Бата Лака вели да је нешто рађено 1804 године на скупштини у Пећанима.[5])

II

Оснивање „Правителствующега Совѣта" и првих судова.

За завођење судова у ондашњим нахијама највише има значаја постанак *Синода* или „Правителствующа Совѣта".

Питање о времену кад је установљен „Правителствующій Совѣтъ сербскій" до сад се узимало као потпуно јасно и одређено. Узимало се по казивању Вука Караџића и по мемоарима проте Матије Ненадовића да је „Правителствующій Совѣтъ Сербскій" установљен 15 августа 1805 године[6]). Истина прота опширно описује како је основан Управни Савет, али прота је писао много позније своје мемоаре и ја сумњам да је тачно обележио време, кад је заснован „Правителствующій Совѣтъ Сербскій". Да сумњам у тачност противнога казивања нагоне ме извесна дата, која су ми сад при руци. Тако у једном допису, који је штампан у француском листу Moniteur-у (Бр. 276, од $^{25}/_{13}$ јуна 1805 године), а писан негде на граници Србије и Аустрији $^{26}/_{4}$ јуна 1805, налазимо ово:

„Јављају из Србије да је обновљена „организација Србије. По тој организацији „главну власт има врховни вожд војске, „а њега помаже дванаест старешина из„браних у земљи."

У 278 броју Moniteur-а, а у допису из Франкфурта од $^{20}/_{8}$ јуна износи се опширније, у чему се састоји поменута организација Србије и то овако:

„Област Србије дели се у 12 секција „(нахија). Свака секција има својега иза„бранога старешину. Ови дванаест иза„браних старешина и врховни вожд чине „управу земље. Они управљају и реша„вају о свему, што се односи на управу „земље. Сваки изабрани старешина треба „да пази шта се ради у његовој нахији а „особито у погледу обрађивања земље „(агрикултуре). Онај, који не би хтео да „обрађује своје поље, биће строго кажњен".

У 279 броју Moniteur-а, а у допису из Франкфурта од $^{21}/_{9}$ јуна 1805 године стоји:

„Организацијом коју су себи дали Срби, „дата је Карађорђу суверенска власт а „с тиме и титула *Госиодара*. Област је „подељена на дванаест нахија. На земљо„радњу треба да обрате пажњу свих два„наест додатих нахијских старешина, који „с Господаром образују управу земље."

Према овим дописима даје се закључити да је Управа земље или Управни Савет основан негде у мају. Могло би ми се рећи да је Moniteur несигуран као извор за оно време, а особито дописи, који су му слани с обала дунавских или из Франкфурта. И, заиста, кад би то тако било ни сам се не бих смео ослонити само на Moniteur и на његове дописе, али ми је при руци и други јачи и најсигурнији доказ да је „Правителствующій Совѣтъ Сербскій" раније основан него што то тврде прота М. Ненадовић и Вук Караџић, а то је писмо српских старешина (Карађорђа, Јакова, Јанка Катића, Милана Обреновића, Симе Марковића и других) писано из логора у ужичкој нахији 8 јула 1805 године српским депутатима, проти Алекси Лазаревићу и Стефану Живковићу. При завршетку писма вели се:

„Благопочтеню општество цѣлога на„рода Сербіанскога, станиште Совѣта естъ „возобновлѣно у манастиру Боговођи въ „предѣли валѣвске нахије, и што имате „од сада писати то можете на ово обште„ство писати."[7])

Ово је писмо стигло у Букурешт руском консулу око 20 јула, а 3 августа препис је послао Л. Кирико из Букурешта у Јаш, где је стигао 10 августа. Одатле га послао са својим рапортом руски консул Балкунов за Петроград министру Иностраних Дела кнезу Чарторижском 20 септембра 1805 године, где је стигло у министарство 6 октобра 1805 год.

На основу ових података закључујем да је „Правителствующій Совѣтъ Серскій" основан раније јула месеца 1805 године. Можда су први договори за оснивање Управнога Савета учињени на оним скупштинама старешина, које су држане код Оструженице друге половине априла и током месеца маја. Тада можда је учињен и избор појединих саветника нахијских, па је после Божа Грујовић имао да напише уређење „Правителствующа Совѣта", које је и објављено свечано на скупу у Борку 15 августа 1805 године. Печат Управнога Совета има натпис около „Правителствующій Совѣтъ Сербскій", а испод грбова стављена **1804** година[8]).

Као што се види из горе поменутога писма Совѣт је још пре 8 јула 1805 године премештен из Вољавче у Боговођу. И прва брига саветска била је да се по новоослобођеној земљи заведу судови, и прота о томе овако казује:

„... пишемо у сваку нахију да скупе „општу скупштину од нахије, војне по„главаре, попове, калуђере, буљубаше, и „од села по три-четири и 6 људи, по три „најразумнија и најбогобојажљивија, и који „су у народу као правдољупци познати, „и да их закуне скупштина: да ће они у магистрату седети, и свакоме без раз„лике беспристрасно и безлицемерно, по „садањем обичају, за сад, и по чистој сво„јој совести судити. А будући да за сад „немамо других писара, зато да одреде „где има повише у једној цркви свеште„ника по једнога да код мађистрата моли „се Богу и да може што год од маги„страта у совет отписати и јавити: и да „те људе наместе или у варош, ако није

[4]) Мемоари. Издање 1893 године стр. 107 и 108.
[5]) Историја устанка I. стр. 173—174.
[6]) Грађа за српску историју нашега времена. I. 61—62 — Мемоари. Издање 1893. стр. 224—226.
[7]) С. П. Б. Глав. Архив Мин. Ин. Дела. Дѣло донесенія генераль консула Балкунова.
[8]) Овде још једну напомену. Вук Караџић у својој књизи „Правителствующій Совѣтъ Сербскій (1860 год. стр 3) у напомени вели: Ја сад управо не знам или је печат грађен 1804. године, или је та година за то метнута, што се онда почела буна (ја бих прије рекао да је ово друго узрок и да је печат грађен у Петербургу 1805 године)."

Слажем се с Вуком да је на печат стављена 1804 година, као година устанка, али печат није рађен у Петрограду као што мисли Вук, већ је рађен у Београду, као што тврди писмо Божидара Грујовића писано из Смедерева 2 децембра 1805 године Петру Новаковићу Чардаклији. При завршетку писма под НЗ. утиснут је Советски печат и вели се: „Ово вам притискујем овде наш „Совѣтни печатъ" да видите и тамо покажете. Он је у Србији резан."

Кад сам 17 августа прошле године причао за ово г. М. Ђ. Милићевићу, академику, он ми рече да је познавао човека, који је тај печат советски резао, и вели да га је видео 1852 године. Вели даље да је седео више Саборне Цркве, више оне школе што се сад руши.

„изгорела, или макар у селу у каку кућу, „да седе и да суде.[1])“

У пројекту уређења „Правителствующа Совѣта“, који је написао Божидар Грујовић, одређене су дужности Совета. Послови су, по том пројекту требали да се разделе на шест грана, а од саветника да се изабере шест људи, који ће управљати овим гранама државних послова.

У пројекту се предвиђа:

1. попечитељство војно.
2. „ хазне или касе народне.
3. „ правде или велики суд.
4. „ просвете и свештенства.
5. „ иностраних дела.
6. попечит. мира и реда и трудољубија[2]).

Као што се види у последњој грани државне управе предвиђа се министарство полиције и министарства народне привреде.

Одмах се може запитати: да ли је овај пројект о уређењу Управног Савета остварен? Да ли је уведен у живот? Из протиних мемоара то се јасно не види, а из Вукових причања још мање. Вук тврди да су у Управни Савет ушли „људи поштени, паметни, мирни и временити, који познају народ и народне послове.“ Тврди да су сви саветници имали више од 40 година.[3]) Међутим нешто више дознајемо из писама самога писца пројекта за уређење Управнога Савета, од Божидара Грујовића. Из његова писма писаног у Смедереву 2 декемра 1805 године Петру Новаковићу-Чардаклији узимам само оно, што се Савета тиче. Тако он пише:

„... знам да сте већ разумели, да смо „Смедерево сасвим узели. Наш Народни „Савет сада у смедеревском граду седи. „Г. отац прота Матеј председатељ у Савету, а ја сам секретар, а советници су „12 кметова из 12 нахија. Г. Јова Протић, „ваш сапутник, саветник је од пожаревачке нахије. Господин Кара-Ђорђе, он „је начелник овога Савета, а г. отац Прота „место његово заузима, и овај Савет „народни са свима вилаетским делима „управља како ти: судом, хазном, уређењем „внутреним, воинством и другим. Него „још нам врло много треба. Ја никаквих „овде помоћника немам доста и ми је при„тешко. Из Аустрије нитко други добити „се не може који би што ваљао; а с друге „стране, хвала Господу Богу, сви смо у „добром согласију, и исправљамо се сваки „дан, што се боље можемо.“[4]) Да је свеколика власт била дата Совету, види се и из „другога писма Божидара Грујовића, пи„сано такође из Смедерева 2 јануара 1806 „годину руском консулу у Јашу Иполиту „Балкунову, где вели: Новоустановљеном „Совету Народном, који је у Смедереву, „предано је вођење свију народних по„слова с потпуном влашћу, зато ако се „буде ма с које стране Србима писало, „или што шиљало, што се нађе за по„требно, то све тајно треба овом Совету Народном упућивати, а не другима.[5])“

[1]) Мемоари 1893. стр. 229.
[2]) Мемоари. Издање од 1867. стр. 291—293.
[3]) Грађа. I. стр. 65—66.
[4]) СПБ. Главни Архив Мин. Иностр. Дела. Донесеія генерал конс. Балкунова.
[5]) На истом месту. Писмо уз рапорт Иполита Балкунова од 4 фебруара 1806. писан из Јашa министру иностраних дела кнезу Чарторижском.

Према овим наведеним датима даје се закључити да је пројектовано уређење Управнога Совета остварено и у дело приведено друге половине 1805 године.

За нас је у овом случају од вредности да сазнамо, поред онога што из протиних мемоара наведосмо о суду и постављању магистрата, још и друге одредбе, које су истакнуте као задатак Управнога Совета односно суда. За попечитеља правосудија или *великога судију* у поменутом пројекту Б. Грујовић одређује оваку дужност: да носи бригу за суд вилаетски Он ће мотрити судили се по закону, и тужбе вилаетске примаће и расправљати велике кривице, које смртну казну за собом повлаче.[1]) Као правило, којим се имао руководити у свом раду и Управни Савет и попечитељ правосудија и сви други, јасно се види из оних одломака пројектоване беседе Божидара Грујовића[2]) где се вели:

„Закон је воља вилаетска, која целом „вилаету и сваком добро заповеда а зло „забрањује. *Закон* је у вилаету први го„сподар и судија. Под законом морају „бити и господари, поглавари и Управни „Савет и свештенство и воинство и сав „народ. Закон добре и заслужене да на„гради; а зле, непокорне, лењиве у слу„жби да казни. Зато закон разуман и „праведан треба да буде.

Миленко Вукићевић

(наставиће се)

ЖИВЕ СЛИКЕ

(НАСТАВАК)

Означење боје очију задаје нам већ много више тешкоће и с тога ћемо о њему мало опширније говорити.

Као што је познато из анатомије, око је састављено из ових пет опни: *беоњаче, рожњаче, судовњаче, дужице* и *мрежице*. Од свију ових опни, предмет нашег испитивања само је дужица, познатија под именом *iris-a*. Ако је пажљивије посматрамо, опазићемо у њој две, по својим бојама различите зоне. од којих једна окружује зеницу, а друга је одмах до беоњаче. Прва од ових зона позната је у анатомији под именом *ауреоле*, а друга под именом **периферије**.

Материја, више или мање жуто наранџаста, којом су увећини очију обојене и ауреола и периферија, назива се очним *пигментом*. У колико се у једном оку налази више пигмента. у толико је оно затвореније и приближније кестењавом типу. *Пигмент* овај основ је на коме почива целокупна класификација боје очију на тај начин, што су као два основна типа очију узете: *очи без пигмента и очи са пигментом чисто кестењавим*.

Очима без пигмента називају се оне очи, у којима нема жуто наранџасте материје; њихова је боја *азурна* или *беличаста* или *средња* између ових двеју боја. То је плаво око народа Северне Европе.

[1]) Мемоари 1867. стр. 292.
[2]) Мемоари 1867. стр. 295.

Боја очију *чисто кестењавих*, слична је љусци плода истог имена кад је он зрео и свеж, т.ј. кад је његова љуска чиста и сјајна. То је црно или угасито око Арабљана, Црнаца и јужних народа у опште. Тон очију ове класе јесте више или мање угасит, више или мање јасан, али је целокупан њихов изглед много више једнолик од општег изгледа очију без пигмента.

Све остале боје очију, које сачињавају $^3/_4$ очију Европљана, крећу се између ова два основна типа, и класифицирају према боји свога пигмента, који може бити: *жут, наранџаст, угасит* и *кестењав*.

Важно је, да тачно буде утврђено значење сваког од ових израза.

Пигменат жут приближује се боји сумпорног цвета или жуте сламе.

Пигменат наранџаст приближује се више иловачи но поморанџиној кори. Тачан израз био би *наранџасто-жут*.

Боја *угаситог пигмента* подсећа на боју природне земље, или љуску сувог кестена, или најзад на боју зрелог лешника.

Да би се ове варијације могле у пракси лако уочити, треба знати ово:

а. *жут пигменат* разликује се од *наранџастог* одсуством ружичастих одсева;

б. *наранџаст* од *угаситог* једним сјајним прелазом ка црном, и

в. *кестењав* од *угаситог* бојом мање пругастом и влакнастом, а више кадифастом и затворенијом.

Између очију *угаситих* и *кестењавих*, варирају још две класе очију: *очи са пигментом кестењавим у виду круга* и *очи са пигментом кестењаво-зеленкастим*. Код првих је сав пигменат групиран око зенице, а код других он се шири и изван круга периферије, остављајући исеке који су обојени *жуто-зеленкасто* или *беличасто-затворено*.

Према изложеном, све могуће боје очију подељене су на ових седам класа.

1. **Очи без пигмента;**
2. **Очи са пигментом жутим;**
3. **Очи са пигментом наранџастим;**
4. **Очи са пигментом угаситим;**
5. **Очи са пигментом кестењавим у облику круга;**
6. **Очи са пигментом кестењаво-зеленкастим, и**
7. **Очи са пигментом потпуно кестењавим** (чисто црне).

Да би се могло одредити у коју од побројаних класа долази извесно око, мора се понаособ испитати и боја *ауреоле* и боја *периферије*.

Боја *ауреоле* одређује се, у главноме, према боји њеног пигмента, али јој се, ради веће прецизности, додаје квалификација тона, која се означује изразима: *отворен, средњи* и *затворен*. Ова три израза, додата побројаним врстама пигмента: *жут, наранџаст, угасит* и *кестењав*, чине једну скалу од 12 ступњева, помоћу које смо у стању изразити најосетнији прелаз једне боје очију ка другој.

Код очију које долазе у *прву* класу, описивање *ауреоле* изоставља се, а боја ока означује се само по боји периферије.

Што се тиче периферије, њена је боја *азурна*, или *беличаста*, или *зеленкаста*,

или *жуто-зеленкаста*, или *наранџасто-зеленкаста*, или *љубичаста*, или *кестењава*, или најзад *црна*. Свима овим квалификацијама додају се, као и код ауреоле, изрази: *отворен*, *средњи* и *затворен*.

У *седмој* класи ауреола је идентична са периферијом т.ј. обе су *црне*.

Из изложеног јасно се види, *да квалификација боје очију зависи искључиво од количине пигмента и каквоће његове боје*. Из овог опет излази: да ће очи *без пигмента* бити уврштене у *прву* класу, очи са пигментом *жутим* у *другу*, са *наранџастим* у *трећу*; пигменат *угасит* уврштује се у класу *четврту*; класа *пета* обухвата очи са пигментом *кестењавим*, где је ауреола растављена од периферије једном кружном зоном, више или мање отворено-кестењаве боје; класа *шеста* употребиће се *за очи ареикокривене кестењавом материјом кроз коју се провиде жуто-зеленкасте или сивкасте бразде*; класа *седма* потпуно је *кестењава*.

Одређивање класе испитиваних очију врло је важна ствар; то је управо кључ целе класификације. Да би се предупредиле погрешке, које би могле осујетити будуће истраживање, усвојено је као правило да се у случају сумње узимају у помоћ двоструки па и троструки бројеви, као нпр. кл. 2—3, или кл. 4—5—6 и т. д.

Приликом одређивања боје очију, које је, опет понављамо, врло важно и за класификацију и за истраживање личности које су у слободи, мора се обратити пажња и на њихове особености, које се у пракси врло често сусрећу.

У извесним очима опажа се понекад један *исек*, обојен много затворенијом бојом но што је боја ока у опште. Према месту на коме се овај исек налази, означује се изразима: *исек у средини — на десној — левој страни десног — левог ока*.

Израз *иегав*, који се обично среће код очију *плавих* и *кестењавих*, служи да означи извесне *иегаве мрље* у оку. Ове иеге ни у колико не мењају квалификацију боје ока, јер оне нису ништа друго до само један особени знак.

Често пута налази се око периферије, нарочито код старијих људи, један *седефасти* круг, познат под именом *старачки круг*, који прилично отежава посматрање боје очију, нарочито у класи кестењавој, па је с тога потребно означити га прецизно.

Такође је неопходно потребно нагласити случај кад је боја једног ока *различна* од боје другог, као и случајеве *беле навлаке, раширених зеница, кораовости* и *стаклених* очију.

Треба знати још и то, да испитивање очију бива увек према боји левог ока, које треба да је удаљено од ока посматрачевог од прилике за 30 см.

* * *

Што се тиче *форме*, она се описује према линијама из којих је састављена. Ове линије, пошто се издвоје, треба да буду описане или према њиховом *облику*, или према њиховом *правцу* и општем *нагибу*, или најзад према двема узастопним тачкама лица. Изрази: *мали*, *средњи* и *велики*, могу се и овде корисно употребити.

Детаљније о свему овоме говорићемо приликом прегледа садржине живих слика.

Картони за живе слике и њихова садржина

За рединовање живих слика употребљују се, као што смо већ поменули, нарочити картони, који се знатно разликују од обичних антропометријских картона и по својој величини, и по својој садржини. Поједина обавештења, а нарочито морфолошка и општа, обилнија су код првих но код других.

Сва обавештења, која се налазе на картонима за живе слике, подељена су на ове четире групе:

1. **Антрометријска;**
2. **Хроматична;**
3. **Морфолошка, и**
4. **Општа.**

Потребно је, да понаособ и детаљно прегледамо сваку од ових група, да бисмо добили што тачнију идеју о рединовању, употреби и користи живих слика.

1. Антропометријска обавештења

За ову групу резервисано је на картону дванаест рубрика за антропометријске мере: *стаса*, *размака руку*, *полустаса*, *главе*, *јагодица*, *уха*, *прстију*, *ноге* и *лакта*.

Ми смо видели, говорећи о живим сликама у опште, да је суштина њихова у *особеностима*. Са овог разлога, не означују се ни сва ова обавештења, већ само она од њих која су *екстремна*, т.ј. која су или *сувише мала* или *сувише велика*. Значи, дакле, да се на картонима за живе слике не означују *средњи карактери*, из чега опет излази: да одсутност појединих антропометријских обавештења на картонима за живе слике значи у исто доба да ова обавештења долазе у групу средњих.

Изузетак од овог правила учињен је за обавештење о *висини стаса*, *дужини уха*, и *доба старости*, која су од неоцењене користи за истраживање личности које су у слободи.

Пошто се мера стаса означује на картону увек цифрама, то је неопходно потребно знати однос између ових цифара и величине стасова који им одговарају.

Говорећи о описивању личности у опште, ми смо казали да се величина стаса креће између *врло мале* и *врло велике*, као и да се између ове две крајности, групирају ови стасови: *мали*, *мали близак средњем*, *средњи*, *велики близак средњем*, *велики* и *врло велики*. Цифре које овим изразима у пракси одговарају јесу: *а. — 1. м. 52* за стас *врло мали*; *1 м. 53 — 1. м. 58* за стас *мали у обичном смислу*; 1. м. 59 — 1 м. 62 за стас *мали близак средњем*; *1. м. 63 — 1. м. 66* за стас *средњи*; *1. м. 67 — 1 м. 70.* за стас *велики близак средњем*, *1. м. 71 — 1 м. 76* за стас *велики у обичном смислу* и *1 м. 77 — ω* за стас *врло велики*.

2. Хроматична обавештења.

Обавештења ова обухватају:

а. *боју, облик и особености косе;*
б. *боју и облик браде*:
в. *боју лица*, и
г. *боју и особености очију.*

а) *Боја, облик и особености косе.*

Боја косе креће се између две крајности: *плаво-бледе* и *чисто црне*.

Боја *риђа* чини засебну серију, која се креће између *махагонско-риђе* и *риђо-угасите*.

Кад се овим бојама дода још и боја угасита, као и изрази: *отворена*, *средња* и *затворена*, онда ћемо за одређивање боје косе имати ову серију:

плаво-бледа
плаво-отворена
плаво-средња
плаво-затворена
угасито-отворена
угасито-средња
угасито-затворена
црна
чисто-црна
махагонско-риђа-отворена
махагонско-риђа-средња
махагонска-риђа-затворена
риђо-плава-отворена
риђо-плава-средња
риђо-плава-затворена
риђо-угасита-отворена
риђо-угасита-средња
риђо-угасита-затворена.

Ако коса садржи још и неколико белих длака, онда наведеним изразима треба додати и израз *пороседа*, а ако је једна боја косе у великој надмоћности над другом, онда то треба на картону означити подвлачењем.

Да би се добио потпун појам о **облику** једне косе, треба означити:

α. Природу и степен њеног израшћења;
β. Правац њеног израшћења око чела, и
γ. Њену обилност.

Потребно је, да ово укратко објаснимо.

α. Посматрана са првог гледишта, т.ј. према природи и степену свога израшћења, коса може бити: *права*, *таласаста*, *уковрчена* (кад је савијена у облику прстена), *гргурава* (кад својом дужином представља облик завртња), *кудрава* (кад образује веома мале и фине прстенове који се мешају један с другим), *вуната* (кад су ови прстенови нагомилани један преко другог), и најзад *дебела* или *танка*, *крута* или *витка*.

Што се тиче *правца израшћења косе око чела*, он може бити: *правоугаони*, *полукружни* и у *облику ашова*. У првом случају коса образује око чела један правоугаоник коме обрве служе за основу

Сл. 1.

(сл. 1.), а у другом је чело израшћење полукружно (сл. 2.). Правац у облику ашова (сл. 3.) у вези је са чеоном ћелавошћу.

Правац полукружни одлика је мале деце, а правоугаони одраслих личности.

Сл. 2.

γ. Обилност косе изражава се изразима: *обилна*, *густа* и *ретка*, за које, мислимо, није потребна нарочита дефиниција.

Сл. 3,

Особености, које се појављују приликом описивања косе, састоје се поглавито у *ћелавости*, која може бити: *темена*, *чеона* и *слепоочна*, према томе да ли обухвата *теме*, или *чело* или делове главе изнад слепих очију (паријетале).

У случајима потпуног губитка косе, које увек прати и губитак браде, означиће се просто: *коса сасвим опала*.

б) *Боја и облик браде.*

Боја браде означује се истим путем и начином као и боја косе, док *облик* зависи, у главноме, од места њеног израшћења.

Познато је из обичног живота да се длаке на горњој усни називају *брковима*,

Сл. 4.

оне са стране образа „*бакенбартима*“ (сл. 4.). Ако длаке покривају целу браду (део лица), облик њен у овом случају назват је „барбишоном“ (сл. 5.); ако ли су пак длаке ограничене на средњи и доњи део браде, онда је то облик *јарчеве браде* (сл. 6). За браду, која покрива про-

Сл. 5.

стор испод целе доње вилице, каже се да је у облику *огрлице* (сл. 7.), док нам

Сл. 6.

длаке у виду малог џбуна на средини доње усне дају браду у облику *мусе* (сл. 8.).

Сл. 7.

Потпуно одсуство браде — ћосавост — мора се увек означити, пазећи при том на разлику између ћосавости и из-

Сл. 8.

бријане браде. У првом случају кожа је равна и глатка, а у другом бодљикава и рапава.

Тако исто мора се означити ако су поједини делови браде различни по боји један од другога, који су случаји врло чести са брковима. (наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

О ИСТРАЖНИМ ЗАТВОРИМА

Последње године XVIII. века јесу време кад су затвори у опште привукли на себе пажњу, кад су на себе скренули погледе филантропа криминалиста. Први је Енглез Hovard, — филантроп, коме човечанство тако много дугује — пошто је неким случајем и сам био дугогодишњи робијаш — приказао језовиту слику ондашњих затвора, раздражио онај страховити живот затвореника, и заинтересовао не само добре људе него и научаре. У свима земљама ондашњих цивилизованих народа затвори су почели постајати предмети нарочитих студија и особитих брига. Филантропи су — под утицајем хришћанских и нових хуманих идеја — сишли у влажне, подземне, тамнице онога времена да ублаже тежак тамнички живот, а криминалисте су — трагајући за узроцима наглог и несразмернога растења криминалитета и повратника — студирали тај живот и константовали, да су затвори, онакви какви су били, погодан, заразан, расадник зла, да су школа неваљалства.

То је помогло револуцију у теорији кривичнога права и изазвало преврат у погледима на казну и њену примену. Казна је добила са свим нов циљ. Она је тада требала и да *поправља*. Затвори су имали да служе томе циљу. И теорија обогаћена драгоценим прилозима, пропагирала је за темељну реорганизацију казнених завода. Стотинама научника ангажовало се у борби за ту идеју. И тако имамо данас на једној страни нову науку — *науку о казненим заводима*[1]) — а на другој страни — после усвојеног теоријскога разлагања — нове казнене заводе са модерним режимима и задовољавајућим ресултатима.

Истовремено су реорганизовани и истражни затвори и стављени на једну здраву основу с обзиром на њихов циљ и карактер. Како на другом једном месту — у расправи једној коју ћу скоро дати у штампу — говорим о данашњем стању казнених завода у нас и на страни, то ћу се овде задржати само на данашњем стању истражних затвора на страни....

* * *

И старија и модерна законодавства просветних народа предвиђала су и предвиђају *притвор* за учинице извесних кривичних дела за време док су под кривичном истрагом. То је и природно и оправдано. Самим тим, што је неко јаче и осетљивије повредио утврђени друштвени поредак, што је кидисао да поремети законом постављени ред и однос у друштву, несумњиво се обележио као непријатељ тога поретка, као противник тога реда, као опасан и по један и други. И очекујући да му земаљски судови одмере заслужену законску казну било би и опасно и несмотрено оставити га у слободи, у могућности да и даље вређа тај поредак. Још нешто. Правилност истраге, њен целокупан рад како на утврђивању

[1]) Четврти криминалистични конгрес, држан у Петрограду 1890. год., прогласио је знања о казненим заводима за науку. („Revue pénitentiaire“)

свију околности, под којима је једно кривично дело учињено, тако и на утврђивању доказа противу учиниоца, били би ометани, трпели би врло много, кад би се овај оставио у слободи, кад не би био склоњен из средине у којој је учинио кривично дело, кад на тај начин не би био стављен у немогућност да ради било на уништењу трагова учињеног кривичног дела било на уништењу доказа, који противу њега стоје и које тек кривична истрага има да пронађе... Најзад и трећи разлог. Извршиоци опаснијих кривичних дела, која повлаче врло строге казне, из страха од њих, трудиће се да их избегну прикривањем и бегством. Да би се то спречило они се лишавају слободе за време док траје истрага.

То лишење слободе зове се *истражни притвор*. А тај притвор увек је само једна *превентивна мера*.

И баш за то, што истражни притвор има карактер превентивне мере, што је он резултат свега овога напред реченог, што је он — ако се може да каже — једна оправдана неправда, што он траје једно кратко време, што он није казна а још мање срам, што сви они који су под кривичном истрагом и у притвору, нису увек криви, а баш и кад су и криви нису још ни суђени нити осуђени — истражни затвори нису предмет оних истих брига и старања којих су предмет казнени заводи, инсталација целокупног унутрашњег режима у истражних затвора са свим се разликује и мора да се разликује од оне у казненим заводима. Тај целокупан унутрашњи режим истражних затвора јесте оно што је најглавније. Онакав какав је данас сме да се каже, да је он један срећан ресултат, с једне стране, добро схваћеног карактера и циља истражнога притвора, и факата: да он траје — по правилу — једно кратко време, да он није казна, да међ притвореницима има врло често ни кривих ни дужних, а с друге стране, усвојеног теоријског мишљења, за које су неуморно пропагирали филантропи, да злочинци и преступници, и ако су грешници, ипак су људи, да друштво, и ако има права и дужност да их склони из своје средине лишењем слободе, не сме да их тамо заборави, да се одрекне бриге о њиховом телесном и моралном здрављу.

Режиму који данас влада у истражним затворима — о коме ћемо мало доцније говорити — предходио је систем заједничког издржавања притвора. Њега је постигла иста судбина као и онога у казненим заводима; он је и у теорији и у пракси неповратно осуђен на прогонство из истражних затвора европских народа[2]).

Разлози су били и озбиљни и јаки.

На првом месту искуство је утврдило да је врло штетно по правилност истраге држати у једном притвору, заједно, више лица, која су под кривичном истрагом за једно исто дело. А њихово раздвајање било је тешко врло често немогуће због самог система, који је у затвору владао.

Заједнички живот притвореница у истражним затворима, исто као и онај осуђеник у казниоицама. ипао је злочинцима и преступницима на руку да се упознаду, да се зближе, да се сроде. Та познанства била су увек на штету и рачун јавне безбедности.

Систем заједничкога живљења притвореника у истражним затворима омогућавао је непосредан саобраћај и између лица, за које би најбоље било да се нису никад једни другима приближили. То је саобраћај између оних лица, чија душа није још покварена, у чијој унутрашњости није још наступио слом идеја о добру, који још нису огрезли у зло, који су тек на путу да пропадну, и оних, који су зараза зла, који куже, трују, упропашћују.

Да се систем заједничког издржавања притвора у истражним затворима осуди, да се он формално прогони, помогао је и овај факт. Није редак случај да притвора допадне човек, који је до тада заузимао угледан положај у друштву и чије је ново стање ресултат случаја или несрећних околности. Или се дешава да падне у притвор човек — што кажу — ни крив ни дужан. За те и такве људе истражни затвор система заједничкога издржавања притвора јесте једна ужасна, готово неподношљива, казна, и ако притвор то није и не сме да буде. Та заједница са људима, којима је злочин професија, који су зло и с поља и изнутра, па ма како мало да траје, врло осетљиво шамара њихово достојанство, унижава, вређа!..

Најзад систем заједничкога издржавања притвора у истражним затворима онемогућава ред и дисциплину, и врло се снажно одупире васпостављању мера, које препоручује игијена — што су обоје тамо хтели да обезбеде живи погледи на затворе и притворенике....

Поменуо сам најозбиљније разлоге са којих се је осудио систем заједничкога издржавања притвора у истражним затворима, а и да их није било још и других, они би били у свако доба довољни, да се не пожели његов повратак.

* * *

Кад се је у теорији већ кристалисало уверење, да су казнени заводи и истражни затвори система заједничкога издржавања казне односно притвора једно страховито зло, зараза злочина, један срам за велики деветнаести век, онда се је почело размишљати којим системом да се замени у истражним затворима систем заједничкога издржавања притвора. Научари су тада — сложни у мишљењу као ретко када потпомогнути и мишљењем практичара — једнодушно пропагирали за *усамљенички — ћелијски — систем*, и ако је он врло слабо препоручљив за казнене заводе због својих штетних утицаја на дух и тело осуђеника, и ако је број партизана тога система и у теорији и у пракси из дана у дан све мањи и мањи.

Да се за истражне затворе тако једнодушно и тако моћно препоручи тај усамљенички систем решило је то, што се он — потпуније него она друга два: обернски и ирски — може у њих да пласира са свима својим добрим странама, и што у њима његови штетни утицаји не могу да имају никаквог маха ни могућности за опасну акцију на дух и тело истражних притвореника....

Систем усамљеничкога — ћелијскога — издржавања притвора савршено задовољава — боље и потпуније него ма који други — потребу изоловања притвореника, за које се у теорији неуморно пропагирало а из истих оних узрока, са којих је у њој систем заједничкога издржавања притвора неповратно осуђен.... Притвореник је у ћелији сам: то стање му онемогућава споразум и договор за заједничку одбрану са својим саучесницима ако их има.... Притвореници издржавају притвор сваки у својој ћелији: тиме је спречен онај судбоносно опасан додир младежи — која је пре за оплакивање него за осуду — са окорелим у зло огрезлим индивидуама.... Ћелија не допушта познанства и зближење појединих притвореника подједнако пропалих и подједнако готових да још дубље загазе у злочин: тиме се спречава стварање разбојничких и лоповских дружина.... Ћелија чува стид и брани достојанство оних притвореника, који су допали притвора случајем или неоправдано: они нису принуђени да проводе у друштву са људима, којима је злочин занат.... Ћелија чува од порока: педерастија — фаворизарана системом заједничког издржавања притвора — искључена је у истражном затвору усамљеничког система.... Ћелија онемогућава неред и побуну притвореника: притвореници, изоловани у своје ћелије, немају прилике за договор... Ћелија не шкоди телесном здрављу притвореника, као што је то случај у заједничким хапсанама: сува, довољно пространа, чиста, доста осветљена не слаби организам....

Ћелија усамљеничкога система инсталираног у казнене заводе осуђена је од већине научара и ван Белгије ретко је видети какав казнени завод са тим системом. Статистички подаци јасно говоре да ћелија слаби вољу, да убија дух, да ствара меланхоличаре, да осуђеник ако не сврши самоубиством свршава у лудници. Са тог свог страховито штетног утицаја тај је систем непрепоручив и ако је иначе богат својим врло корисним странама... Али за ћелију тога система инсталираног у истражне затворе не може то да се каже: она овде нема оне страховите и штетне резултате. Притвореник не подлеже штетном утицају ћелије — као затвореник — јер притвор траје увек једно кратко време. Па онда притвореник не проводи као затвореник све своје време у осами: он долази посведневно у додир са иследником, са сведоцима, са својим адвокатом, са породицом и познаницима који га посећују. И тиме је у многом ублажен, готово уништен, штетан утицај ћелије и систем ћелијски услед тога препоручен за истражне затворе без најмање ограде...

* * *

Истражни затвори, које сам видео у Француској и Швајцарској — као год и они у Енглеској и Америци, о којима сам читао — система су усамљеничког. Зграде, намењене за те затворе, сагрђене су тако да спречавају сваки недопуштени

[2]) Стање истражних затвора у Србији, Бугарској, и Турској речито демантује ово моје тврђење...

додир притвореника са спољним светом. Ћелије су доста простране, високе, видне, врло често луксузно патосане. Грејање је, у већини случајева, парно, а осветљење електрично. У свакој ћелији находи се кревет, сто, столица и нужник најмодернијег система. Притвореници ако хо е могу да раде, а да би утукли време допуштено им је да се служе затвореничком библиотеком. На чистом ваздуху проводе један час дневно и то у шеталиштима нарочито сграђеним у затворским двориштима. Та су шеталишта на броју 10—15 — такође система усамљеничког. Простори земљишта од 40—50 кв. м. засејаних травом. ограђени су зидом високим до 3 м. Кад су у њима притвореници, врата су на њима закључена. Један чувар, са једног узвишења, које се издиже из средине тих шеталишта, врши надзор над притвореницима, јер шеталишта нису покривена. За време шетње притвореници не смеју да се довикују између себе и разговарају, нити им је допуштено да праве ларму, да вичу, да звижде. У Швајцарској притвореници пушачи смеју да пуше за време шетње....

Притвореницима је допуштено да у одређено време примају походе својих најближих, који претходно имају да добију нарочито допуштење од иследника. Ти су састанци у просторијама за то одређеним и направљеним тако, да је сваки додир између притвореника и њихових походилаца немогућ. У тим су просторијама два реда кабина један према другом, а између њих слободан простор у ширини једног метра. Притвореник је у кабини једнога реда а према њој у кабини другога реда походилац. Наспрамне стране тих кабина испреплетане су честим шипкама, тако да се притвореници са походиоцима могу да виде, да се чују, али не могу да дођу у додир а још мање да походиоци додаду притвореницима штогод што није допуштено. У осталим разговорима присуствује одређени чиновник или који нижи орган власти, који између осталога контролише и то, да се разговор води увек далеко од предмета кривице притвореникове..... Састанак са својим фамилијама притвореници имају у нарочитој соби. Тим састанцима власт нема права да присуствује.

Храна је проста. Сваки притвореник добија дневно један хлеб и у подне и у вече по једну порцију куваног поврћа. Четвртком и недељом добијају по комад меса. У осталом ко хоће да побољша храну из својих сопствених средстава, допушта се увек.... Ред мора у затвору да буде увек примеран као и чистота у ћелијама. Устаје се и леже у одређено време.

Како истражни затвори немају циљ да притворенике поправљају — јер се још није утврдило да ли је сваки притвореник крив — то су сва она средства и мере којима располаже усамљенички систем кад је инсталиран у казнене заводе овде неупотребљене и неунесене....

9. јуна 1905. год.
у Паризу.

Милорад Н. Ст.

КРИМИНАЛОИДИ

ПРИЛОЗИ ЗА ИСТРАЖИВАЊЕ УЗРОКА АТЕНТАТИМА

од проф. д-р Чезара Ломброза

Докле у целој Европи превратне и револуционарне партије представља *социјализам*, узеле су оне у Шпанији облик *анархизма* и то најопаснијег анархизма, који врши насиља против лица и против постојећег поретка. Порекло његово датира се од 1855. год. када је *Рамон дела Сагра* публиковао један свој спис о кризама у политици и трговини, и већ 1881. он је био толико набујао, да се морао одржати и један конгрес на коме је узело учешћа 254 делегата, који су представљали 5800 гласова. Године 1885 излазило је већ 15 анархистичких листова. Најновија гањања, смртне пресуде, којима су претходила мучења нису могла покрет да угуше, већ на против, он је све то силније хватао корена.

За атентатом у *Ксересу*, који је за последицу имао четири смртне пресуде, дошао је онај у *Палосу*, када је атентатор, још докле га је џелат давио, проричао страховиту освету; она се заиста на скоро и остварила у облику експлозије у позоришту у Барселони. Осуда главног кривца *Салвадорија* изазвала је још два нова атентата противу управника полиције у Барселони и у брзо за тим експлозију у телеграфској станици у Сестану.

Јуна 1896. год. у Барселони, у сред црквене процесије бомба је експлодирала, а она је била намењена команданту места. И том приликом пет криваца осуђено је на смрт, 20 на тешку робију а 60 је прогнано из земље. А колико ли је само њих, на ужас целе Европе, у тврђави Montjuich-у, која је од тада на злу гласу, на муке бачено!

Смртна пресуда и мучења, која је издржао, изазвале су једног Италијанца — *Анфолиља* — да убије *Кановаса* а ускоро за тим и убиство џелата у Montjuich-у; за тим су се низали атентати против *Ферола*, против *Артемизе Монгоса;* док у септембру 1898. год. у Барселони, није избила права револуција против гарнизона, који је на брзо за тим угушен. Данас у Шпанији излазе шест анархистичких листова: „H Corsario", „La Ciencia Social" итд. и они броје читаоце на хиљаде. И ако је шпанска књижевност сиромашна у опште у научним делима, ипак броји на стотине анархистичких дела и списа од *Рикарда Мела*, *Анзела Лоренца* и др.

* * *

Како да објаснимо овај необичан успех и ширење анархизма, чији је последњи жалосни плод париски атентат на краља Алфонза?

Познат је факт, као год што се колера и куга најјаче шири по прљавим варошким крајевима да и анархизам тражи земље, у којима се најгоре управља: Италију, Шпанију, Русију,..

Ако се хоће да разуме колико далеко досеже рђава управа у Шпанији, морамо почети из далека. Брдовито, планинско земљиште у многим провинцијама, оскудица у железницама као и у осталим саобраћајним средствима у ретко насељеним равнима — узрок је, те је велики део централних региона тако рећи одсечен од саобраћаја са осталим цивилизованим светом, а ти узроци отежавају што више и саобраћај између самих провинција. С тога је становништво и култура и у варошима мало, с изузетком оних крајева, који се граниче морем, где је саобраћај живљи а становништво гушће.

Изоловање и због тога отежано мешање расе, што је можда најважнији елеменат за њен напредак, па и арапска крв, која је у раси, — све то спречава прогрес и узрок је, зашто су се прастари, варварски обичаји још и данас тамо одржали. Многобројни верски ратови, који су у почетку вођени противу Аријеваца, а за тим неких 20 генерација непрекидно против мусломана, када се патриотизам идентификовао са послушношћу према цркви, религиозна гањања, која су врло строго чак до нашега века вршена (још 1790. год. спаљиване су у Севиљи вештице и тада је Шпанија имала 270 инквизитора и 2,500.000 калуђера), — потчинили су народ власти сујеверја, тако, да је у ствари црква управљала земљом, која је и један велики део земаља као своју својину у рукама имала.

Осем тога религиозним гањањем свака оригинална мисао била је угушена од ортодоксних теолога, ако дотични није хтео да сврши на ломачи. Наука је постала злочин, тако, да је Шпанија у току неколико векова дала само два велика човека науци: *Сервета* и *Рамон и Кајала*. Отуда у земљи незнање. Још у почетку XIX. века на шпанским универзитетима порицао се закон о тежи, гравитацији и кружни ток крви. И сама влада гушила је науку, јер је под владом једног Фердинанда министар *Коломардо* затворио све школе лепих вештина и у њима прређивао — борбе с биковима.

Откриће Америке имало је не само за последицу да смелији и интелигентнији напусте отаџбину, већ је и огромно богаство нагомилало у земљи (за неких сто година вели се да је Шпанија добила из Америке око 54 милијарди), који су умножили корупцију и леност, јер где је било злата и сувише, нико се није трудио да ради и кад извори богатства усахнуше, они који беху навикли на нерад одричући се културе, беху принуђени да свој опстанак траже у манастирима, молећи се Богу и просећи као калуђери по народу. Они више не беху у стању чак ни своја поља да обрађују. Трговаца је тада било 34000, а калуђера седам пута толико, 250.000.

Последица таквог стања било је ванредно осиромашавање и расељавање. Под *Карлом III* становништво се спустило на девет милиона, докле је под римским царем Антонијем достигло четрдесет милиона.

Борбе против страних завојевача, које су почеле с Маврима а свршиле се с Французима, освајачки ратови у далеким покрајинама, навика из детињства на нож за појасом, на послетку минимално образовање, — све то изазвало је код појединаца да претерано цене своју личну

храброст, а и употребу насиља и непрекидну употребу оружја. При томе не треба заборавити крваве призоре, борбе петлова и борбе с биковима у којима Шпанци налазе своје најомиљеније забаве. Тамо свет налази, да је у реду да се болнице издржавају од прихода представа борбе с биковима. Истина школа за борбу с биковима, која је 1830. год. отворена у Севиљи, не постоји више, али и данас још излазе седам стручних органа тога спорта, и ако се у Мадриду данас „Тореадор" више не поштује као полубог, ипак га особито високо цене и признају као ђенија.

* * *

Од рада владина није било никакве користи, шта више он је нанео много штете. Устав је у Шпанији више него ма где у другој којој земљи чисто — декоративна ствар. Да ли се влада представља у конзервативном или либералном руху, све једно је, јер је она увек диктатура без обзира на то, ко је на влади: да ли Прим, Серано, Наварос, Еспартеро, или Кановас. Финансијски Шпанија стоји бедно. Буџетским вештинама крије своје банкротство, па чак није у стању да плаћа своје сиромашне чиновнике, а порезу гомила из године у годину продајући на добош хиљадама омањих поседа, тако, да се цела земља у једном непрекидном опсадном стању налази, те и правду замењује војна сила — солдатеска. Ђенерали прете непрекидно устанком, докле војници опет за свој рачун буне се или дезертирају. Једном речи, влада нема никаквог ауторитета, нити је достојна да га има.

Школе не походи ни десети део за школу дорасле деце. Земља нема никаквих добротворних установа нити кооперативних институција; с кратковидом калуђерском милошћу мисли се, да ће се све постићи. Затвори и робије у Шпанији су више него ма где у Европи места, где се злочин рађа и кује.

Данас Шпанија по мало диже главу, захваљујући инвазији странаца, који су уложили на две милијарде у земље и индустрију.

* * *

Жалостан положај ствари у Шпанији, који се једва у најновије доба поправља, налази израза у *статистици злочина*. Докле у целој Европи у свима цивилизованим земљама, нарочито тежи злочини опадају, у Шпанији се множе. Докле је у годинама 1883 до 1889 број злочина износио 84.888, између 1896 до 1899 попео се на 91915. Највише се множе дела противу личности (употреба ватреног оружја). Број убистава 1883 године износио је 1072, а 1899 године већ 1633; насиља и противстајања власти смањила су се; било их је 1883 до 1885. године просечно 1157, а од 1896. до 1897 год. само 1110. Највећи број разбојништава, насиља и противстајања показује *Сарагоса*, чије је становништво на гласу са свога патриотизма и храбрости у рату[1]).

[1]) *Jimeno Agius:* La criminalidad en Espana. 1885 Silio y Cortez. La orisi del Derecho. 1899.

* * *

Само се по себи разуме да у једној земљи, у којој је влада више зла него добра учинила, где је индустрија тек у зачетку, а земљорадња не зна још о социјализму, који представља хомеопатичко средство против анархизма, — да у таквој земљи анархизам, који неће да зна ни за какав ауторитет има темеља и хране да се све то више развија. То је у толико појмљивије, јер и само незнање и огорченост не допушта у напред никакву компетентну критику анархистичких утопија. Шпанац је претерано частољубив и његовој дрској надувености ласка те и нехотице прихваћа теорију да свака индивидуа најбоље уме да цени сопствену способност, да истицање личног интереса издиже општи интерес и да је нарочито сам себи остављен човек нешто најбоље.

Наравно, с друге стране ако узмемо, да је народ васпитан у ароганцији, која потпирује мржњу и крвну освету, да је народ васпитан да сматра за највишу врлину крвави патриотизам противстранаца; народ, дакле, који највећа задовољства и забаве налази у крвавим борбама и који Торера сматра за полубога, — да је такав народ јако наклоњен: да брзо реши *ножем* или *експлозијом бомбе* заплетене проблеме политичких несрећа, и ако су оне изазване атавистичким историјским или чак климатским узроцима.

Што се париских атентатора тиче, то се зна толико о њима да се може рећи, да је *индивидуални* антрополошки *моменат* при том неделу играо главну улогу.

Свет је чуо само за њих двојицу: страсног, фанатичног апостола *Харвеја* и *Малата*. Први је Енглез из честите породице са физиономијом каквог мирног, тихог научника и чистом прошлошћу. Он је разним списима, у најновије доба социјалистичким и анархистичким, стекао извесно име, али нико не би могао очекивати, да ће он из апстрактних теорија, у чему је људском духу допуштено да предузима и најсмелије летове, — прећи у анархистичку праксу или се дати наговорити за ту праксу.

Карло Малато, висок, плав, витка стаса, са духовитим челом и пријатним хармоничним цртама, говори тихим гласом, лагано и оклевајући, порумени као каква девојка при сваком изненадном питању, постаје на један пут буран, плаховит, чим се говор поведе о шпанским анархистима, који су мучени. И њега су сматрали пре за теоретичара а не за практичара анархизма, и у његовом се стану не би могла наћи никаква друга сотрога delicli до једино штампани и нештампани чланци против шпанског краља и целата из Montjuicha. Поред свега тога, он је један од најфанатичнијих апостола анархизма, син једне Францускиње и оца Италијана, који је због учешћа у Комуни парискоj осуђен, те је пошао и он с оцем у прогонство, у Нову Каледонију. Вративши се у Француску, постао је са *Себастијаном Фором* и *Дивијеномса* уредник листа „En Dehors", доцније „Attaque." Због својих оштрих чланака у неколико је маха осуђиван. После промулгације закона против анархиста 1893. год. добегао је у Лондон и писао одатле у „Intransigeant"-у и „Aurore"-и. У последње доба прекинуо је везе са тим листовима и живео врло повучено у Паризу са својим 80-годишњим оцем и женом, коју је хранио својим поштеним књижевним радом.

И Малато као и Харвеј својом спољном физиономијом и својим психолошким својствима припадају оба групи политичких криваца, које ја означавам именом „Злочинци из политичких страсти".

Они не само да немају тип злочинца, на против, имају врло лепе црте, широка чела, тих, питом поглед, — права супротност карактеристичних особина каквог злочинца. Ваља се сетити многих француских јунака из револуције: Демулена, Бара, Карноа, Шарлоте Кордејеве, Шарла Санда, који су сви били напредно лепи. Малато има с њима то заједничко, да је од оца неследио политички фанатизам и мистицизам; и очеви Шарлоте Кордејеве, Орсенија, Паделевског били су фанатични револуционари.

О нихилисти *Лизогубу* прича Степњак, да је он, и ако је био милионар, живео као убоги ђаво, јер је хтео да умножи капитал, да би што више могао жртвовати за своје једномишљенике. Пријатељи су га морали принудити, да и на себе што потроши, јер су се плашили, да ће он од глади умрети. То исто причају и о *Казерију*.

Главни карактеристични знак ове врсте људи јесте *претерани алтруизам*, плаховитост у коју падају, кад виде невоље других или своје отаџбине, тако, да се они и нехотице решавају да изврше насиље, у нади да ће стати на пут да други не пате. Тако Buordon вели: „Већи број анархиста постају убице из филантропије; они убијају у лудилу из љубави према осталим људима."

Веру Сасуличеву ослободили су поротници, пошто је покушала да изврши атентат на Трепова. Пошто она са собом није била задовољна, осећала је у срцу неку тугу, кад су јој прочитали пресуду да се на слободу пушта, и утешила би се тек онда, да је за *ствар* патила. Рекла је поротницима: „Знам да је нешто страховито дићи руку против другог човека, али ја сам морала и хтела показати, да се после таког недела (батинање политичких криваца) не може остати некажњен. Хтела сам да обратим пажњу *свију* на ту ствар, да се она више не би могла поновити."

Колико поштене страсти у тим речима, којима је она све убедила, те је поротници ослободише — и то још у Русији! Такав је исти човек и Малато.

За карактеристику ових људи морамо још додати, да они имају потребу и жељу да — пате. „*Патити је добра ствар*", вели један политички јунак Достојевског; најрадије за неку велику идеју, али по некад и без велике идеје или за апсурдну идеју, као што је анархизам.

Од осталих париских завереника против шпанског краља, *Балина*, има тип мирног, честитог човека, *Наваро* и *Палацио* опет оне које ја називам „злочиним типовима", први због великог ши-

роког подбратка, а други због несразмерног чела и деформираних ушију.

За Балину, судећи по његову типу можемо слободно рећи да је **криминалоид**, дакле човек приближно нормалан. На против Палацио и Наваро имају тип злочинаца, каквих међу анархистима има доста. Многи анархисти имају са злочинцима по пореклу један исти жаргон, дивље гесте. Ваља се само сетити Равашола, Ортиса, Пинија. Они се сви у једноме само разликују, на име, они гледају да своје злочине нагоне скрију под фирму неког политичког идеала, који их у очима света треба у неколико морално да оправда.

Не треба се такође чудити, што је између ових пет завереника противу шпанскога краља — два странца: један Енглез и један Италијан. У свима ранијим шпанским атентатима умешани су и странци, као на пр. Аскери, Роџеро и атентатор Кановасин — *Анџолиљо*, који је на суду рекао. „Географски — ја сам Италијанац, али ја осећам болове и патњу — целога света!“ Анархисте не знају за отаџбину, они знају само за човечанство, за које се они на свој начин жртвују, пошто из филантропије постају џелатима.

На послетку база њихова рада јесте индивидуално насиље, које се ставља на супрот званичном насиљу, те је и једно као и друго достојно осуде.

Не треба се, дакле, чудити, када у једном друштву, које је скроз прожмано насиљем, као што је шпанско, с времена на време избије као гром из ведра неба друго насиље. Али човек и друштво треба да зна и једном да појми, да је правило: „*насиље је увек неморално чак и кад се оно примењује, да се угуши друго мишљење*“, — поникло из посматрања и проучавања самога живота а не из какве болесне сентименталности. Овај принцип мора се свом снагом бранити, да би се велики прзокрет убрзао, који је у крилу модерне цивилизације поникао. Иначе би Европљанин са целом науком и хиљадугодишњом културом стајао на становишту једнога Аустралијанца, кога је *Бонвик* упитао о значају добра и зла, па добио одговор: „*Добро* је, кад ја жену другога отмем; *зло* је, кад други отме моју жену!“ **Ј. Б. М.**

ВАСПИТАЊЕ И САМОУБИСТВО ДЕЦЕ

Луј Проал

Самоубиства деце датирају се из најстаријих времена, али су данас много чешћа но икада. Савремена младеж исто је толико наклоњена самоубиству колико и злочину. Нису ни мало ретки случаји, да ђаци основних школа остављају своје пиљке и чигре, и одлазе да се вешају или из револвера убијају. Очајање код женске деце јавља се још раније. Девојчице, које су колико јуче прескакале конопац, или се играле са луткама, сите живота, пре него што су и окусиле његову горчину, дају се или вешају.

Оно што је најинтересантније код свих дечјих самоубистава, то је да се она јављају у доба које не треба да зна за очајање, и у свима друштвеним класама. Деца богаташа убијају се у истој сразмери као и деца сиромаха. Самоубиства деце по градовима знатно су већа од оних по селима.

Пренераженi злим удесом који их је задесио, несрећни родитељи у највише случаја не знају или не умеју да објасне узроке, који су њихову децу определили на ове очајне поступке. У души деце има, дакле, често пута великих тајни, дубоке жалости и туге, којима њихови родитељи поклањају врло мало или скоро ни мало пажње.

Рецима који следују циљ је да изнађу и анализу узроке ове дечје туге и прераног очајања. Потребни подаци за овај посао црпљени су из записника о извршеним самоубиствима, акта вођених истрага и писама које су мале самоубице за собом остављале. Писма ова колико су жалосна толико су и поучна, јер нам с једне стране допуштају да познамо младе и невине душе, а с друге опет показују колико неправедне казне и укори жалосно утичу на душу и срце невине деце.

Пре него што бисмо приступили истраживању узрока дечјих самоубистава, неопходно је потребно да бацимо један кратак поглед на статистичке податке о извршеним самоубиствима у времену од 1869—1900[1]) год. Тако је:

У год. 1869 извршено **5114** самоубистава, међу којима се налазе:

37 самоубистава деце испод 16 год. старости и

168 самоубистава деце од 16—20 год. старости.

Године 1879 извршено је **6496** самоубистава, међу којима су:

61 самоубиство деце испод 16 год. старости и

266 самоубистава деце од 16—21 год. старости.

Међу првима било је *38* дечака и *23* девојчице, а међу другима: *187* дечака и *79* девојчица.

Број самоубистава у год. 1889 износи **8180**, а у њему има:

56 самоубистава деце испод 16 година старости и

392 самоубиства деце од 16—20 год. старости.

Број малолетних самоубица у год. 1898 износио је **562**, док у 1839. год. овај број није био већи од **152**.

У години 1897 убило се **76** деце, од којих су:

37	испод	15	год.
24	»	14	»
9	»	13	»
2	»	12	»
4	»	11	»

Год. 1893. одликује се још млађим самоубицама, јер у њој налазимо:

35	самоубица	испод 15	год.
33	»	» 14	»
4	самоубице	» 13	»
2	»	» 9	»
1	самоубицу	» 8	»
1	»	» 6	»

[1]) Реч је о самоубиствима у Француској.

Веровало се једно време, да је број самоубистава испод 16 год. много већи код девојчица но код мушкараца, али статистички подаци у сенском округу показују противно. У времену од 1896—1900 год. извршено је у овом округу, и то:

у год.	1896	мушких	**10**	женских	**7**
» »	1897	»	**15**	»	**7**
» »	1898	»	**8**	»	**10**
» »	1899	»	**10**	»	**9**
» »	1900	»	**11**	»	**1**

Међу самоубицама у доба од 16—21 год. број мушких такође је знатно већи од броја женских. Од **477** малолетних самоубица, колико их је било у 1898 год. долази на дечаке **273** а на девојчице **204** случаја.

Има још једна ствар коју нам статистички подаци очигледно доказују, а на име: да је број самоубистава по градовима много већи од онога по селима, нарочито у доба испод 16 год. Ово нема сумње, долази отуд, што је здравље по селима много боље, а нервни систем мање осетљивији. Дете у селу има много више задовољства но дете у вароши, те с тога и много лакше заборавља тугу, укор и казну. Поред чистог ваздуха, јасног сунца, широког поља и веселог друштва, сеоска деца налазе још забаве и у хватању лептира, брању цвећа и плодова, истраживању птичијих гнезда, миловању животиња и т. д., чега су деца по градовима потпуно лишена.

* * *

Посматрајући наивност, искреност, благост и веселост деце, човек је расположен да верује, да су то прави анђели, без икаквих страсти и рђавих осећаја. Неоспорна је истина, међутим, да су ови мали анђели понекад прави мали демони: завидљиви, пргави, љути, лажљиви и свирепи. Да је *Русо*, пре писања расправе о васпитању, лично васпитао своју децу, он би их без сумње много боље познао, и с тога не би могао тврдити: *да се сваки човек рађа као добар, али да појединце само друштво квари.*

Ла-Брујер, који је људе и децу познавао боље од Русо-а, има много већег права кад вели: „Деца су охола, напрасита, завидљива и уображена; она су већ људи“. И доиста, деца су мали људи, као год што су и људи велика деца. У младим дечјим душама налази се већина оних истих страсти, које ремете и узбуђују срца људи: завист, гнев, охолост, жеља за осветом и т. д. Родитељи, па и сами наставници педагогије, обично нису у стању да загледају у душу дечју и тамо запазе страсти које њу растрзавају.

„Истину рећи — вели Компејре (Compayré), ректор лијонске академије — изучавање страсти не спада у делокруг педагогије. Страсти се развијају у току живота. Захваљујући своме младом доба и своме неискуству, деца су поштеђена од ових болести душе“.

Из многобројних примера које ћемо изложити видеће се, напротив, да се страсти код деце појављују у најраније доба. Још у колевци и у рукама дадиља, она црвене од љутине, бледе од гнева и зелене од зависти кад виде да какво

друго дете узима сисе њихових дадиља. Ево шта о овоме вели Св. Августин:

„Захваљујући својој физичкој слабости, мала деца невина су у телу, али не и у души. Ја сам лично посматрао једно дете болесно од зависти. И ако још не беше проговорило, оно је бацало гневне погледе на друго дете, које је мати с њим заједно дојила".

Познато је из обичног живота, да мала деца нерадо деле с другима милост материну и храну дојильину. Тако исто познато је, да одраслија деца ретко кад позајмљују своје играчке, а још мање деле посластице са другима; њима је криво кад се њиховој браћи или сестрама да већи комад чоколаде или боље играчке. Овај осећај зависти толико је природан, да га налазимо и код самих животиња. Пси и мачке веома су завидљиви међу собом. Док човек милује једно од њих, остали показују незадовољство.

Ова животињска завист код деце, у највише случајева потиснута је у доцнијим годинама развитком племенитих осећаја. Али, ако она није благовремено опажена и облагорођена, у стању је да се претвори у страховиту мржњу која се понекад свршава злочином, или у очајање које води самоубиству. Ево како је један несрећни отац објаснио комесару полиције узрок самоубиства свога сина:

„Мој син, који је у свему био веома разуман и добар, мрзео је страховито свога млађег брата. Да бих спречио свађе и сукобе, послао сам овог последњег у провинцију. Ну, и поред овог раздвајања, завист је у толикој мери растрзала дете, да се најзад решило на овај очајан корак".

Писмо, које је самоубица оставио оцу, гласило је:

„Драги оче, не узнемируј се мојом смрћу. Убијам се, јер хоћу да умрем. Не питај зашто? Има једна ствар, која мора и теби остати непозната. Ево мојих последњих жеља: ни једна од ствари које су ми припадале, не сме пасти у руке Маријусу, кога мрзим више него иког, свим својим силама и целом својом душом. (Ако ја у опште и имам душе што још није доказано). Цео мој досадањи живот испуњен је овом мржњом. Због ога за увек. Не оплакуј ме, јер сам срећан кад умирем."

Завист се може манифестовати на два начина: од стране старијих према млађима, и обратно. У опште узев, долазак новорођенчета поздравља се са радошћу од старије браће и сестара, али ипак има ваздан случајева, у којима егостичка деца показују очигледну љутину гледајући како се пажња родитеља усредсређује на њиховог малог брата или сестру. Др. Дескире (Descirets) нашао је у казненој болници у Поаси-у једног дечка од 12 год., који је у наступу гнева удавио своју сестру у колевци. Из статистичких података за 1839 год. види се, да је један дечко од 16 год. отровао из зависти своју малу сестру од 5 недеља.

Пре неколико год. отровало се најмлађе дете једног надзорника у Паризу зато што га је мати пренебрегла и тукла, док је његову старију браћу и сестре брижљиво чувала и неговала. Дете ово играло се врло мало, и било је увек замишљено. Једног дана по подне суседи га видеше где плаче, и упиташе га шта му је, на шта им оно одговори: „Ви не можете то знати". Само на неколико минута по овом, дете ово отровало се калијум цианином, остављајући са собом писмо ове садржине: „Мој оче, ти знаш за сцену која се десила. Мама је наредила да проспем лонац у који је Луј.... али како ми је Тереза у овом трењутку везивала краватну, то сам маму замолио да мало причека. Наљућена овим, дохватила је Лујову ципелу и ударила ме. Кад јој рекох да Лују, на моме месту, не би ништа учинила, она ме изудара и истера на поље. Љуби те твој син Густав. Пољуби целу фамилију место мене".

Осећај зависти није изражен само у у егоистичкој жељи за свеколиком наклоношћу родитеља, већ и у потреби за једнакошћу.

Осећаји правичности и једнакости много су развијенији код деце но код људи, које је борба у животу навикла на неправде и неједнакости. Дете хоће да је вођено од родитеља у истој мери као и остала браћа и сестре, јер има исто право на нежност родитељску као и они, јер је најзад, и право да тако буде. Свака неправда, а нарочито она која долази од родитеља, дражи, буни и до очајања доводи децу.

Имајући у виду познати факт, да деца врло лако плачу и брзо на плач заборављају, многи закључују да су страсти и патње дечје површне и пролазне.

(наставиће се)

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ОТАЦ РИКАРДО

криминална шпанска историја

По ноћној тмини уздизао се црквени торањ као див изнад омалених сеоских кућица, и са њега потмулим тоном изби поноћ. Једна усамљена прилика у свештеничком оделу полако је корачала уским уличицама, које су водиле касарни шпанскога гарнизона. Кад изби последњи пут звоно са торња, застаде човек на један пут на углу једне мрачне улице као прислушкујући нешто.

— Изгледа ми бескорисно долазити у ово време, шапутао је он, јер сада или спава или је сва погружена од туге за њим — Андреом. Сиромах Андре! уздисао је он. Сунце је последњи пут бацило зраке на твој млађани живот! Али ипак је он срећнији, много срећнији, јер ће умрети са њеном љубави, а ја ћу и даље остати да живим без ње, пошто сам се ње ради и одрекао светског живота поставши калуђером. Не могу, не, нећу ни покушавати, да је у ово време видим. Идем радије у затвор, да последњи пут поздравим Андреа.

У побочној мрачној улици виде он кроз један прозор да трепти слаба светлост. Он успори кораке и приближи се кући. Убрзано дисање издаде раздражење, које је изазвала у њега та светлост. Прође прозору и погледа предострожно кроз зарђалу решетку. Једна је свећа трептала и слабо обасјавала сиромашно намештену собу. У њој је била једна млада женска прилика, крај врата, дубоко замишљена. Светлост свеће падала је на њено лепо лице, на чијим се нежним цртама огледао бескрајни бол. Човек је ћутећки посматрао, док она није на један пут узела са стола свећњак и хтела поћи из собе.

— Шарлота! узвикну калуђер тихим гласом.

Девојка се прену и крикну, одајући у исто време и радост и страх.

— Андрео! Ти овде! узвикну она журећи прозору.

— Не, Не, Шарлота, није Андрео, одговори човек побожно, само Андреов брат — Рикардо.

Његов је глас звонио са пуно нежности и туге, а сјај његових великих, изразитих очију опао је кад је девојка упрла поглед у њега.

— О, Рикардо, како си ме уплашио! Заиста ми се учинило да чујем Андреов глас, ма да сам знала да му је немогуће доћи. А шта тебе нагони да долазиш у ово доба ноћи? Доносиш ли ми можда каквих вести од Андреа; да се није што десило? Реци ми, оче Рикардо!

— Не могу ти ништа рећи, што ти већ не би знала. Андрео мора још пре изласка сунца умрети — Андрео, мој брат, кога више волим но себе самога. И тако ће нам га отргнути, мени и теби — теби, која си имала у скоро постати његова жена.

Његов је глас дрхтао код ових последњих речи, али у очима му се могла читати дивља, очајничка нада.

— Ама, шта је тебе довело амо, оче Рикардо? упита девојка још један пут.

— Не. Шарлота, не реци ми оче! Ма да ме многи зову тако, ипак ја нисам још прави калуђер. Имам још десет дана рока, још десет дана док не положим и последњу заклетву и за навек се не одречем света, — а — ту му задрхта глас — све дотле, Шарлота, зови ме Рикардо, као што си то увек чинила.

— Али што си дошао овамо? питала је девојка. Од какве користи можеш бити сада још на последњем часу?

То је говорила са нестрпљењем и раздраженошћу.

— Сазнао сам за Андреову смртну пресуду тек пре два дана, и дошао сам да га још један пут видим, а теби, Шарлота, да понудим Божји благослов и утешим те, у колико је то у руци једнога смртнога.

— Што се тога тиче, могао си уштедети труд да долазиш овамо. Није ми потребна ни твоја утеха, ни твој благослов. Онај, ко је толико трпео и молио се Богу, нема потребе за празне речи.

Код тих речи презриво се осмехну.

— Не! узвикну она одлучно, извадив сјајан штилет из недара и метну га на срце.

— Смрт! Само ће ме смрт моћи утешити!

Човек се плашљиво повуче натраг.

— Не, ни пошто, Шарлота! Ти нећеш хтети...

— Сигурно! Ако Андреа убију, и ја ћу бити мртва.

— Ако Андреа убију? Да му неће поклонити живот?

Девојка је дрхтала од узбуђења.

— Ти ме плашиш, Рикардо, рече му она дрхтавим гласом. Јесам ли казала, да ће му поклонити живот? Али, зашто да кријем од тебе Рикардо, продужи она тихим, готово нечујним гласом, притискујући своје усне на решетку од прозора.

— Чуј, Рикардо! Андрео неће умрети. Он ће сутра са мном побећи. Купила сам слободу за њега. Понудила сам Шпанцима свој живот за његов, али то су одбили. Злата и новаца тражили су за то. И ја сам им дала све — све што сам имала. моје наследство, моје скровиште, мој накит, моје злато. тако да сада имам само голи живот. Да, осећам се већ сва изнурена од глади. Али ипак, Рикардо, неописано сам срећна — живот и нада повратили су се мојој души; јад, чемер и туга радо су заборављани у овим часовима, јер ми сада долази срећа. О, Рикардо, ако се само све добро сврши! Андрео не сме бити јавно ослобођен, да не буде убијен, као што је то било из дана у дан са његовим друговима који се сами међу собом издају. Али пуковник ће издати заповест, да пушке буду напуњене ћорцима. Кад војници опале, Андрео ће морати пасти на земљу, као мртав. Ја ћу га пак чекати иза зида старе воденице, па ћемо онда заједно побећи у логор наших људи.

— Зна ли ма ко још о томе плану? упита Рикардо.

— Нико, сем Андрео, ја и пуковник — пуковник Галино, командант гарнизона. Он је тај, чије сам сажаљење купила; само је злато могло омекшати његово окорело срце. Моје сузе, мој вапај, нису га могли тронути, он се само смејао на то.

— А верујеш ли ти, упита је човек наглашујућим тоном, да ће тај несрећник заиста извршити погодбу? Верујеш, дакле, да ће он учинити што је обећао? Ах, сирота Шарлота! Човек таквога беднога карактера. као што је Галино, не испуњује обавезе према једној слабој жени!

— Хоћеш ле да ме утешиш тиме, што ћеш ми испунити срце новим страхом? узвикну девојка пребацујући и одмичући се од прозора. Шта би пуковник Галино имао од тога да ме превари? За њега је исто тако лако да даде Андреу слободу, као и да га убије. Ничега се нема бојати, нити има шта да изгуби. Па за што, дакле, да не одржи реч? Не, Рикардо, свирепо је то од тебе да у овим страшним часовима испуњујеш моју душу таквом сумњом. О, кад би знао колико сам ја трпела, сигурно ме не би тако мучио! Помисли на то, Рикардо, коликим је страхом обузето моје биће од како је Андрео ставио на коцку свој бедни живот за слободу Кубе и постао жртвом угњетача! Помисли како ми је било кад сам чула да су га крвожедни Шпанци заробили! Сваког су дана убијали као пса по једнога од његових храбрих другова и ја сам слушала пуцањ њиховога оружја. Рекоше ми да ће Андрео доћи на ред као осамнаести. Брижљиво сам бројила дане, морећи мозак како да га спасем док ми најзад не паде на памет да купим Андреов живот од пуковника Галино. О, Рикардо, ти, који не знаш шта је љубав, не можеш ни мој бол разумети. Ти, који се само одричеш света, док твоји сугрђани жртвују свој дом, породицу и имање, да би другима задобили слободу, — ти не можеш знати, шта ја трпим. Не, не, Рикардо, твоје је срце хладно и без страсти. То је срце калуђера, који је раскрстио са светом.

Човекове су усне дрхтале.

— Шарлота, љубав не налази увек израза у речима, одговори јој он. Много њих има, којима је срце испуњено жарком љубавном ватром, али свет их назива хладнима за то што крију своју страст за љубав оних које љубе. О, има многих који трпе, да би други могли бити слободни и срећни, али свет за то ништа не зна. Њих не очекује јуначки гроб и нико не цени њихова дела. Не, Шарлота, они пружају доказе своје љубави тек кад то Бог пожели. А кад дође час да покажу своју љубав, ко зна све какву би жртву поднели у своме очајању.

— Опрости ми, Рикардо! молила је девојка погруженим гласом, опрости ми ако сам ранила твоје осећаје. Ако си сам љубио и трпео, умећеш разумети бол мога срца. Дакле, хоћеш ли да идеш да видиш Андреа? Пустиће те извесно као његовог исповедника на послелњем часу. Реци му, Рикардо, да га ја чекам доле у старој воденици, реци му да сам добро и да сам пресретна, и, молим те подај му ово од моје стране.

Она узе једну румену ружу из косе, па је дуго и срдачно притисну на своје усне.

— Ево, оче Рикардо, подај му. А сад до виђења! Кад постанеш правим свештеником, ти ћеш нас венчати. Лаку ноћ!

Човек остаде за један тренутак непомичан. За тим се ухвати за решетку од прозора и узвикну јасним, болом испуњеним гласом: Шарлота! Шарлота!

Али девојка се већ била изгубила, те је човек остао сам у мрклој ноћи.....

— — — — — — — — — — — — —

Јутрења тишина би на један пут прекинута једноликим корачањем војника. После неколико минута, при слабом освитку зоре, видела се сенка чете, која је ишла у поље. У њеној средини ишао је заробљеник, гологлав. везаних руку на леђима. Њима је следовала једна група преплашеног, зачуђеног сеоског становништва. Слаби осмех видео се на лепом лицу заробљеника, када је уздигнуте главе крочио на росно поље. Његова висока, танка прилика одвајала се држањем од грубих војника. Најзад, дошавши на мету, задржаше се по заповести официра. Зачу се команда, зазвеча оружје, чета се разреди и осуђеник би удаљен на неколико корачаја од ње.

Упртих очију на рујине старе воденице, стајао је осуђеник са гордом равнодушношћу пред својим џелатима. Очи му на један пут засјаше, усне му се помакоше као да хоће да моли, кад је угледао у даљини једну прилику. Али не пусти ни гласка. Кад су пушке биле напуњене и упрте на њега, погледа он још један пут на стару воденицу, а на лицу му се могла читати неисказана срећа.

Зачу се команда: „Пали!“

Једновремено се разлеже пуцањ двадесет пушака кроз јутарњу тишину. Осуђеник је пао лицем на земљу, грчевито стиснутих песница Крв му је попрскала росну траву. Не бринући се више за њега, трупа се, по заповести официра, вратила у касарну.

После кратког времена засјало је небо сунчевим зрацима, сеоско звоно звонило је на јутрење, а на усамљеном пољу тице су цвркутале. Свуда је владао мир новорођеног дана. Два старца са будацима и мотикама на раменима прећоше преко поља и приближе се лешини. Један од њих одреши руке мртваца. Једна румена ружа паде. Човек је најпре отури ногом, али је после узе и посматраше замишљено:

— Црвена ружа значи љубав, рече он; ко је њу могао дати заробљенику?

Међутим његов друг преврну хладну лешину, и, погледав њено бледо лице, сав се престрави. И други се уплаши кад је то исто видео. Обузети истим осећајима, клекоше оба старца, склопише руке и прошапуташе:

— Боже, подај мира души оца Рикарда!

с немачког **Д. В. Б.**

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Овај **Миленко Станић**, давнашњи је коцкар, али је се до прошле године умео вешто протурати да не дође до какве веће одговорности, ма да је иступно кажњаван небројено пута. Разлику између опасне и просте крађе зна боље него многи правник.

Једнога јутра прошлога пролећа беше обио покретни излог једног сарафа на Теразијама, који је био пред дућаном и у коме су били поређани новчаници као мустре, па из њега покупио новчанике и продавао их после по вароши. После два дана власт га ухвати и стави за ово дело под истрагу, сматрајући да овде стоји опасна крађа, јер је крађа извршена испод кључа, радосни што ће га се опростити за дуже време, а у нади да ће се услед дужег затвора моћи и поправити. Када му је саопштавано решење о притвору, он је се насмејао с речима: «Извин'те, нема ту опасне крађе, не ударам ја на опасне.» И. заиста, кад је предмет послат суду на разматрање, суд је усвојио његово гледиште и нашао да је то била проста крађа, јер је излог био покретан, те се не може узети да се обијањем покретног затвора ван зграде чини опасна крађа. Пошто вредност покрадених новчаника није прелазила границу иступних крађа, то је кажњен иступно са кратким затвором. Тада је он победоносно узвикнуо «јесте ли видели да ја знам закон!»

Као што раде сви коцкари тако је и он избегавао служење кадра у војсци. Полиција

опет једва чека да их војна власт потражи, те да их се на тај начин бар за извесно време курталишу. Тако је и прошле године београдска полиција ухватила Станића и спровела га команди на одслужење његова рока, но он се није у касарни честито ни окренуо, па је побегао и прешао у Аустроугарску. Полиција је и у овоме његовом бегству гледала добит за себе, јер је рачунала да се бар у Београд као војни бегунац не сме вратити.

Но он није могао одолети, а да о крунидбеним свечаностима прошле године не крене овамо, надајући се да га у оној гунгули полиција неће приметити.

Како су тих дана и трговачке радње биле много посећиване он је рачунао да је то згодна прилика да и он «пазари» који скупоцењи артикал. На једном је месту и успео. Свратио је у једну јувелирску радњу у Кн. Михаиловој улици, тражећи да «купи» сат и док је јувелир износио поједине артикле и показивао муштеријама, он је макао једну кутију сребрних кашичица које су му згодно под руку дошле, и на мах се из дућана изгубио.

Одмах по том сврати у једну велику галантеријску радњу и како је ушао, видевши навалу у дућану, диже са тезге шест разних ћилибарских мундштикала. Један муштерија приметио је ово и пратио га очима шта ће даље да ради. Он онда приђе па затражи једне ципеле, па пошто му се поуђена цена учини скупа он оде из дућана „да тражи јевтиније.“ Онај муштерија одмах каже газди за мундштикле, те овај потрчи за њим, али и он виде да је примећен, те почне брзо измицати, но на улици га жандарм ухвати и спроведе кварту, који га спроведе војном суду на суђење пошто је ове крађе учинио као одбегли војник под заставом, и војни суд за ове крађе и бегство осуди га три године затвора.

И из самог затвора — пожаревачког казненог завода — улучио је прилику и 11. о м-ца побегне, па после неколико дана ето га опет у Београд, где га полицијски органи у једној кафаници ухвате и притворе, не обзирући се на његове протесте што га као «ђака» узнемирују и лишавају слободе.

Пошто је премерен и фотографисан, спроведен је на издржавање осуде у пожаревачки казнени завод, а пошто је склон бегству и пошто је више него сигурно да ће власти и по издржаној осуди имати са њим посла, јер он отворено изјављује, да му је овај начин живота «ушао у крв» и да друкче не може — то му износимо фотографију, а није искључена могућност да је и у бегству извршио каково крив. дело, о чему би требало известити управу пожаревачког казненог завода.

Он је родом из Венчана у округу београдском, стар је 22 године, висок, по лицу, рамењима и рукама јако је пегав од богиња. Од важнијих особених знакова има: белегу од опекотине, неправилног облика, величине 6|4 см., испод врха левог лакта; белегу од посекотине у облику праве линије, правца хоризонталног, величине 3 см., изнад левог краја леве обрве, и белегу од посекотине у облику праве линије, правца хоризонталног величине 3 см. на левом крају врха потиљка.

Прима Смаћ зове се ово лице, чију фотографију износимо. Он је родом из Призрена, по народности Арбанас, католичке вере, стар 23 године, омален, црномањаст, дежмекаст, свршио седам разреда гимназије; на левој руци има белегу од посекотине у облику праве линије, правца косог, величине 1·5 см., на другој фаланги малога прста.

Њега су католички пропагатори узели и васпитали у латинској језуитској школи у Скадру, па кад је видео да је своје учитеље достигао, он је тамо учинио неку кривицу, коју таји, и 1901. год. побегао је овамо к нама да потражи уточишта, које је и нашао у српској Митрополији. Онако скрушен, понизан, право језуитски, обмануо је пок. Митрополита Инокентија, те га је послао у манастир Раковицу, а документа му узео и послао Министарству, како би се послао у Русију ради вишег богословског образовања, пошто се претходно преведе у православље.

У манастиру Раковици умео је такође брзо задобити поверење и кад се најлепше о њему мислило и у његову корист радило, са најлепшим надама да ће он доцније као Арбанас и српски привржeник користити начим интересима у тим крајевима — он из олтара макне један сребрн крст, украшен камењем, који је манастиру био поклонио један богати београдски трговац, растави га на делове и почне распродавати јувелирима по Београду. Обилазећи тако дође и код оног истог јувелира, који је дотични крст лично радио, те га овај одмах позна и достави полицији.

Приликом ислеђења улучи прилику и побегне из кварта, па сврати у Министарство, узме своја документа и изгуби се из Београда.

После извесног времена један од београдских полицијских чиновника оде послом у Ниш, и у нишкој железничкој ресторацији приметн једног келнера, који му се много учини познат. Чиновник запита газду за њега, који му рече да се он зове Коста Чупић и да је дошао из Београда, те се тада чиновник сети да ће то бити Прима, кога је једном приликом видео за време истраге, а после кратког разговора са «Костом» он му је и признао да је Прима, преклињајући га да о томе никоме не говори, што је овај и одржао и ником ништа није говорно само нишкој полицији, која га ухвати и спроведе у Београд.

За ово дело био је осуђен од стране прв. суда за варош Београд 1902. год. на две године робије.

Са осуде је пуштен 1903. год. и од тада је скитао по целој земљи, махом као келнер и под именом *Косте Стефановића*. Као врло сумњива личност ухваћен је у Трстенику и спроведен у Београд, где је сликан и премерен.

Врло је вероватно да је он лутајући по Србији учинио где какво кривично дело, те се моле све полицијске власти да у томе случају известе Управу града Београда.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Ко би рекао да се под овом скромном и безазленом појавом **Марије Гујаш**, прикрива прави коцкар. Уме она тако вешто да придигне новчаник, да би јој многи наши коцкари могли позавидети. Чак се служи и коцкарским језиком. До сада је три пута кажњавана и протеривана у Аустро-Угарску. Последњи пут кажњена је пресудом кв. варошког од 17. тек м-ца Бр. 8443 и протерана на свагда у Аустро-Угарску, па да се не би опет отуд вратила износимо јој фотографију, по којој се може лако уочити и прелазак јој спречити.

Марија је родом из Новог Сада, стара је 17 год., омаленог раста, плава. На левој руци има белегу од посекотине у облику праве линије, правца косог, величине 1 см. на првом зглобу кажипрста. Оба су јој ува пробушена за минђуше.

ПОТЕРЕ

Евлогије Геров, бив. чиновник земљоделске банке у Софији, побегао је 9 тек. мца. из Софије са овим хартијама од вредности: бугарске обвезнице са 6% од 1888 год. под бр. 3102, 3126, 3553, 4100, 4510, 4557, 5103, 5822, 6281, 6282, 6958, 6960, 6961 и обвезнице бугарског зајма од 1892 год. под Бр. 47321, 47394, 47437, 47438, 47440, 47441, 47452, 47453, 12120, 47502, 47507, 132201, 132205, 135871, 135885, 148151, 14860, 184301, 184315, 195781, 195805, 196026, 196035. Свака од ових обвезница вреди по 500 динара. Евлогије има 28—29 година, косе у вис подигнуте, носи наочаре. Препоручује се свима полиц. и општинским властима да овог дефрауданта у својим домашајима најживље потраже, и пронађеног спроведу Управи гр. Београда с позивом на Бр. 24180.

Јован Ђорђевић, хлебарски момак, ноћу између 15. и 16. т. м. покрао је свога газду Јордана Трајковића, хлебара из Пожаревца па побегао. Јован је однео собом један чабар, 25. празних џакова и 115 динара у готовом новцу. Он је стар 35 година, средњег раста, дугих, сувих образа, плавих очију, смеђе косе, дугих, ретких и риђих бркова, обријане браде; од одела има плав капут и прслук, беле панталоне и на ногама ципеле. Препоручује се свима полиц. и општинским властима, да за Јованом нареде живу потеру и у случају проналаска стражарно га упуте начелству округа пожаревачког с позивом на Бр. 11119.

Ката — Марија — Стојка — Будимка жена Младена Јовановића, циганина шамбаса, картањем и врачањем преварила је више лаковерних особа у Београду, па по том побегла. Она је стара око 50 година, средњег раста, проседа. Позивају се све полицијске и општинске власти да ову врачару и варалицу живо потраже и нађену спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 23651. Она обично путује са својим мужем Младеном по вашарима. У циљу проналаска износимо њену верну фотографију из почетка ове године.

Флорса Балан, служавка, осуђена је темишварским судом на 6 месеци затвора због крађе, али је пребегла у Србију. Она је стара 33 гол., родом из Тамиш-Ковина, лица округла и румена, очију граорастих, косе и обрва кестењаво-угаситих, пуна, средњег стаса. На молбу аустријског посланства у Београду препоручује се свима полицијским и општинским властима да Флорсу живо потраже и у случају проналаска притворе је и известе Министарство Унутрашњих Дела, с позивом на ПВр. 17936. ради добивања даље наредбе.

Вукола Станић, ковач из Ужица, 18 тек. мца. по подне убио је из пушке Јеврема Пузовића надничара из Ужица и по извршеном делу побегао. Убица има 32 године, раста је средњег, бркова црних, у опште је смеђ. Позивају се све полицијске и општинске власти, да Вукола у својим домашајима најживље потраже, и пронађеног спроведу начелству округа ужичког с позивом на Бр. 6496 УБр. 24337.

ОБЈАВА

Димитрије — Думитрашко Стајкуловић, из Вратне у срезу брзопаланачком, стар до 25 годнина, средњег раста, доста развијен, у опште црномањаст, лица сувоњавог, бркова црних, пуних, кратких, говори румунски и српски, од одела има беле чакшире, кудељну кошуљу са везеним напрсјем, на глави црну јагњећу шубару, бос, — решењем начелника среза поречког Бр. 4021. стављен је под кривичну истрагу и у притвор за дело из §§ 237. и 241. т. 7. и 8. кривич. закона. Па како је ноћу између 1. и 2. јуна т. г. побегао из притвора, и према извештају истог начелника од 8. т. м. Бр. 5740 извршио разбојништво над Маријом Марјановић из Јабуковца, из тога се види да се одметнуо од власти у намери да чини казнима дела. Зато начелство округа крајинскога, на основу чл. 8. и 9. закона о јавној безбедности и § 243. кривичног закона позива Димитрија — Думитрашка да се у року од 20 — двадесет дана, од када ова објава изађе у «Српским Новинама», пријави најближој полицијској власти с позивом на Бр. 7426 или начелнику среза брзопаланачког с позивом на Бр. 5740.

Ако се у остављеном року не пријави ма којој полицијској власти, начелство ће га огласити за хајдука.

Бр. 7426. Из канцеларије начелства округа крајинскога 13. јула 1905. г. у Неготини.

Штампа Крањ. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Алимпић.

БРОЈ 30. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 31. ЈУЛА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за лекара среза бањског, округа нишког, Д-р Милана Ђ. Димитријевића, лекара среза подунавског, округа смедеревског, по молби.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 23. јула 1905. год. у Београду.

РАСПИС

Свима начелствима и Управи града Београда

§-ом 3-ћим упуства за бабице од 29. јула 1902. год. СБр. 6161 прописано је да се свака бабица, која жели практиковати у неком месту, мора јавити месној општинској власти и надлежном лекару (по окружним градовима окружном, по среским местима среском лекару, а у Београду физикусу Управе града Београда).

Тако исто §-ом 2-им истих упустава прописано је да кад нека бабица жели да се пресели у другу општину ради практиковања, мора за то тражити и добити дозволу Министра унутр. дела.

Од извесног времена примећује се да у Београду и другим већим варошима има сувише много бабица, док у већини других општина нема ни једне стручне бабице, и да се бабице без претходне дозволе селе и настањују у местима у којима и иначе има довољан број бабица. Мора се признати да је неправедно и за здравље народа штетно да највећи део народа још непрестано буде лишен стручне бабичке помоћи, док у местима, у којима има много бабица, ове морају због велике конкуренције, прибегавати разним средствима да би себи осигурале обилну клијантелу. Како све већи притицај нових бабица прети да ову појаву погорша до граница, које могу бити врло опасне за здравље породиља, налазим за потребно да, на основу чл. 1. и 15. закона о чувању народног здравља, ово питање регулишем и да наредим:

1. Да свака бабица, која подноси молбу за бабичку праксу у Србији, мора у молби назначити у коме се месту жели настанити ради бабичења.

2. Кад се у неком месту настани толики број бабица да на 2000 становника дође по једна бабица, онда се више неће давати одобрење бабичке праксе за таква места, док се број бабица у томе месту не смањи.

3. Да би и оне општине, које немају 5000 становника могле издржавати по једну стручну бабицу, могу се на основу члана 8. закона о уређењу округа и срезова две или више општина удружити у циљу издржавања такве бабице.

4. Ако се покаже да у неким местима већ сад има више бабица од једне на 2000 становника., против прекобројних неће се ништа предузимати ако су за рад способне, али се за та места неће давати нова одобрења праксе док број бабица не опадне.

5. Да би се ова наредба могла остварити треба строго примењивати §. §. 2. 3. и 22. упутства за бабице.

Препоручујем Начелству — Управи да се побрине за тачно вршење ове наредбе.

СБр. 8049
7 јула 1905 год.
Београд.

Председник
Министарског Савета,
Министар
унутрашњих дела,
Љуб. Стојановић с. р.

СТРУЧНИ ДЕО

ДУЕЛ

КАО ПРАВНИ И КАО ЕТИЧКИ ПОЈАМ

(НАСТАВАК)

Нападајући на званичне кругове, што повлађују ширењу двобоја, Др. Биндинг налази, да је главни узрок, који управо изазива на двобој, његова особена правна квалификација, којом је на законској основи обележено као дело „sui generis“; и на тај начин изгубило квалификацију обичног убиства, односно покушаја убиства. Ова подвојеност, којом је двобој на знатно ублаженој основи створен као нарочито кривично дело и тиме правно повлашћен, извршена је у Немачкој тек у 17. и 18. веку. Све до тога времена, почев од половине 16. века, кад је из Француске пренет у Немачку, дакле за читава два века двобој није добио нарочиту конструкцију јавнога права, „нити је икоме падало на памет да двобој сматра и да га казни друкче, но као убиство, извршено само на један особити начин“, вели Др. Биндинг. Схваћен као нарочито средство за одбрану части, као витешка установа ритерског порекла, које је налазило своју примену у средњевековним редовима најмљених војника, састављених из туђих а не националних елемената, којима је из дугог времена и под протекцијом дворских кругова мачевање било обично занимање, а појам части високо уздигнут изнад частољубља осталих елемената, који њиховим редовима нису припадали — сасвим је природно да је и тамо, где су војнички редови имали чисто национално обележје, двобој прво у тим редовима нашао своје примене и што се на тој основи сматра сада као установа војничког порекла. Гледиште, да ни један увређени официр не може остати у војсци, ако увреду није двобојем опрао, добило је своју санкцију у Француској још под Лујем XIV-тим, а данас слави своју победу и у просвећеној Немачкој. Немачки цар Виљем I 1874. године наређује официрима двобој као обавезан суд части под претњом, да неће трпети у служби официра, који своју част у овом смислу не би умео да чува и брани. И што служи на част немачкој нацији то је, што су многи изврсни официри, само због тога, што су били у начелу противници двобоја, морали дати оставку на своју службу у војсци. Не-

мачки официр био је на тај начин у положају или да чини једно дело, које је ма и у блажој форми забрањено и кажњиво, дакле да гази позитивне законе земаљске, или да се од тога уздржи, и да онда ради противно наредби царевој, а то значи да напусти војску. Није онда чудо, што су баш они, који су били бољи, нашли, да су им закони земаљски светиња, и да их они не пристају газити ни по цену официрског положаја у војсци. Они, који су били противници двобоја у начелу, имали су још на својој страни и разлог позитивних закона земаљских.

Оваква особена квалификација двобоја није оправдана и у толико је горих последица, што у том облику као знатно блажија кривица, само изазива његову чешћу појаву. Са гледишта начела кривичнога права убиство, у двобоју извршено, има све карактеристичне знаке једног обичног убиства из нарочите одредбе казненог законика, која се на та дела односи. И кад то стоји, по чему се може узети да кривице учињене приликом двобоја немају онај правни појам, који се у њиховој општој законској квалификацији садржи, који су то моменти правног значаја, који би правдали друкчу особену правну природу кривица само зато, што су оне у двобоју учињене, ма да баш за те кривице у првом реду стоји несумњив доказ, да су извршене свесно, и да је одговорно лице радило са пуном урачунљивошћу, да је резултат двобоја, кривица, коју је извршио, његово дело. Зашто да он за то дело не одговара по општим прописима кривичног законика, по којима се има ценити његова одговорност за то дело, него за неко друго дело, само зато, што би оно било учињено у двобоју? Ти разлози у ствари не постоје, и мучно их је измислити у облику, који би био оправдан.

Тако исто и са гледишта криминалне политике у основи је противно циљу, који треба постићи применом казне, као што је противно и интересима доброга јавног реда појачавати побуде за лакшу решеност на овакве кривице; а та ће решеност бити у сваком случају у толико лакша, у колико казна не одговара тежини саме кривице, у колико је она знатно и управо несразмерно блажија од казне, која је, иначе, за такву кривицу везана, кад је на други који начин извршена, а не у облику двобоја. Наравно, да су таквој могућности широм отворена врата онда, кад се двобој ни у опште не казни, а такав је случај онда, кад је на законској основи дозвољен. Исти, дакле, разлози, који се дакле противе особеној кривичној — правној квалификацији двобоја говоре, само још у далеко јачој мери, против озаконављања двобоја, као слободне радње. Тада се основна начела кривичног права, која су, иначе, нашла своје примене и у позитивном кривичном праву — у кривичном законику — напуштена и безвлашће дозвољено у његовом најинтензивнијем и најопаснијем облику; јер је правна безбедност човечијег живота остављена без икакве заштите; јер је формално, често најтежа кривица, прокламована као слободно дело.

Према овоме, што смо до сада навели, први и најважнији услов за сузбијање двобоја био би у томе, да се он на законској основи не признаје и не кажњава ни у којем облику као нека особита врсте кривице, већ према резултату, што га је двобој у појединим случајевима оставио и према приликама у којима је извршен, да се цени и кажњава по одредбама кривичног законика, које у опште вреде за дело убиства и телесне повреде.

Као основни разлог, којим се браниоци удела служе, то је вера, да се на тај начин служи одбрана части у случајевима учињених увреда. Ми смо још у почетку напоменули, да тај разлог може у основи да буде лажан, да се иза тога разлога може у ствари да крије сасвим други опасни смер, који је права супротност појмовима о части и моралу. Да нема никаквих других разлога, него могућност за какву опасност и изопаченост правих мотива, који су двобој изазвали, па би било и сувише оправдано, да се такав начин одбране части не сме да дозволи. У овом смислу Др. Биндинг наводи један врло карактеристичан пример, пример, коме се не може порећи на његова савремена страна, а на име, случај, у коме је извесно лице, пошто је успело да заведе или можда и одведе жену каквог часног човека и да му на тај начин нанесе срамоту, имало још и то задовољство, да изазивањем на двобој том поштеном човеку пројури још и куршум кроз срце, уверен у своју надмоћност, које му даје вешто руковање са оружјем. «Шта је то што не достаје да се оваква радња сматра као убиство? Где је част таквог дуеланта, и да ли би с њим требало свршити на губилишту или га послати у судски затвор“ — наравно и скоро очајно пита забринути немачки професор. Али независно од овако грубих и опасних злоупотреба двобоја, појам части нема никакве везе са двобојем. У основи једне чисто физичке радње, у којој може да победи јачи или вештији, случај или снага, памет или кураж, шта је то што исход двобоја и у ствари обележава као сатисфакцију увређене части? Каква је то строго стичка квалификација, коју дуеланти износе из двобоја, и то квалификација, која треба још и да је појачана, као морална накнада за претрпљену увреду? По чему је ма који од дуеланата после двобоја часнији, него што је био пре двобоја, и шта је онда то, што га је морално рехабилитирало, ако је он пре двобоја и у ствари нанетом увредом претрпео губитак части? Под претпоставком, да је прошао боље, него онај који га је увредио, његова част исто је онолика, као и пре, јер он није учинио ништа; што и у ствари има значај појачаног моралног угледа. О двојици, који се због увреде туку на сокаку, само без претходно извршених свечаних формалности, које се за двобој практикују, и који су иза те туче изашли окрвављени, свет не мисли, да су ти људи сад морално нешто више, него ако хоћете, па по правилу тако јесте, нешто ниже од онога, што би без тога обележја били. Свет се диви неразмишљености обојице и готов је да их малко осуди, па чак и да се умеша, те да им спречи даљу тучу; а неће пасти никоме на памет да велича и узноси онога, који је био јачи и песницама ударао свога противника. Напротив, осећај је пре на страни оног другог, али не осећај који му подиже углед, но осећај сажаљења. Још горе стоји ствар кад резултат двобоја испадне на очевидну штету увређеног. Он је у том случају поред увреде добио још и куршум или добре ударце. Његов морални углед није тиме појачан, и он је место сатисфакције добио у ствари казну, па евентуално изгубио и живот, упропастив и себе и своју породицу, а све због изопачених појмова о части и увреди, због заблуде, да он вршећи двобој у ствари добија неку моралну сатисфакцију. Доба, у коме је резултат овакве борбе обележаван појмом Божијега суда, а тако исто доба „у коме је побеђени сматран уједно и као човек без части, давно је прошло и једино што још двобој изражава, то је спољашње држање дуеланата, које је истина честа сведоџба симпатичне храбрости, која иде до презирања опасности, али иза које је често и вешто скривен страх могућан“, — вели поменути немачки писац. Али, је ли већа или мања физичка снага, разлог за морални углед једног лица у опште, а нарочито, је ли таква снага и храброст коју неко употребом своје снаге покаже, у стању, да једном човеку поврати част, коју је изгубио, да покрије морални дефект, који му не достаје и да му створи углед, који му због тога дефекта не достаје. „Ни највећа храброст не може једног лолу направити часним човеком“..... „оскудица храбрости може у многим односима утицати на част, али доказ о храбрости није у стању да покрије морални дефект, није храброст што чини једног човека племенитим, већ циљ коме храброст служи. Клеветник остаје неваљао човек и онда, кад се храбро тукао“ — вели Др. Биндинг.

(наставиће се)

М. А. Поповић.

СУДОВИ И ЊИХОВО УРЕЂЕЊЕ

за време устанка од 1804—1813. год.

(НАСТАВАК)

„Закон је вилаету то, што је једном „човеку храна, пиће, ваздух, одело и кућа; „то јест као што човек, кад му нестане „хране, пића и друго, мора умрети, тако „и власт без закона мора да пропадне, да „опет у ропство дође, и да се са свим „растргне и погине... Сваки разуман и честит човек рећи ће: ја сам покоран разуму и правди, овде ћу до смрти моје „и гладан и жедан, и го и бос верно служити. Сваки човек, свака жена и дете „у своме срцу говоре: *заповедај ми разумно и твори ми правду*, па ћу зато у „нужди и крв пролити.“ За тим даље наставља како треба у земљи тако разумно и праведно суђење да буде да и осуђени

кривац рекне своме судији: „*Ти си ми разумно и праведно судио, сваку ћу казну праведно претрпети.*“

Према писму саветском а по заповести Карађорђевој чим је основан Савет и утврђен као што треба, његов секретар Бож. Грујовић распише наредбе у сваку нахију, да се изберу људи за магистрат, што је без сумње и учињено.

Да ли је у свима нахијама установљен магистрат, то се за сад са извесношћу не може рећи, али се може претпоставити да је. Међу тим настала је 1806 година најзнатнија по успесима својим у целом устанку и у целој нашој новој борби за ослобођење и како се за све то време, за целу годину и по водила крвава борба, то посумњам да је ма, што даље рађено на даљем и бољем уређењу судова, шта више према писмима из друге половине 1807 године даје се закључити да је у току ратовања ослабила радња и Управнога Савета и судова, јер највиђенији чланови Управнога Савета у току рата нису стално седели у Савету, већ су морали на војну ићи и војске предводити. Тек кад је настало примирје закључено 12 августа 1807 у Слобозији између Русије и Турске, и које се доцније распростро и на Србе, почели су Срби опет радити на уређењу земље, на утврђењу власти Управнога Савета, на утврђењу магистрата и других судова у земљи, потребних за оно време.

Осим ових судова, који су већином били по варошима и који су се *магистратима* звали, било је и других као: *сеоских*, *кнежинских* или *сресних* и *нахијских*. Ови судови, изгледа, да су задржали онај исти делокруг, који су имали и раније, за време аутономнога живота у Београдском Пашалуку, докле је вредио онај ферман султанов од 1792 године, и докле дахије нису узеле власт над пашалуком.

Међутим свеколики рад на уређењу земље и на даљој организацији судова престао је током 1806 године и 1807, докле је трајао рат.

III.

Рад на уређењу судова за време примирја (од 12. августа 1807. до априла 1809. године).

Чим је закључено примирје између Русије и Турске 12. августа у Слобозији, требало је да наступи примирје између Срба и Турака, али закљученим примирјем у Слобозији није ништа речено о Србима. Сукоби између Срба и Турака наставили су се и даље, док у јесен нису сами Турци за љубав Руса ћутке обуставили нападање против Србије не признајући никако Србе „као учеснике користи, којима би се као савезник ратничке странке имали да користе.“ [1])

За време ратовања многи су од чланова Управнога Савета отишли на бојно поље да предводе војске у бој. Тако на пример и сам председник Савета, који је био с Божом Грујовићем најглавнији чинилац у Савету, отишао беше на бојно поље. Сам пак Божидар Грујовић беше јако оболео од болести, од које се није ни придигао, већ је отишавши у Аустрију, да тражи себи лека, умро 25. марта 1807. г. С тога је Управни Савет једва животарио почетком августа 1807. год., кад је дошао у Србију руски политички агент, тајни саветник *Константин Константинович Родофиникин*. С тога овај руски агенат и вели у првом својем извештају послатом 12. августа руском министру иностраних дела А. Будбергу, да је нашао сенку од Управнога Савета, који се у то време састојао само из 4 трговца.

Чим је Родофиникин дошао у Београд (2. августа) Младен Миловановић, командант места послао је одмах по Карађорђа, који је био негде на граници, да одмах дође. Карађорђе је дошао и већ 8. августа између осталих послова свршен је и један врло важан посао. Тога дана била је једна седница, на којој су присуствовали од стране Срба: Карађорђе, Младен, два члана Савета и саветски секретар, а од стране руске агенције: Родофиникин, надворни саветник Пизани и бојар Расти, коморник кнеза Ипсилантија, који је био придодат Родофиникину за преписку на турском језику.[2]) Први захтев српски био је да се напишу основне уредбе за земљу. Што је и учињено. То је управо био нацрт устава и назван је: *Основа правителъства српског*. Нацрт овога устава врло је важан за целокупно уређење онога времена, јер он у неколико показује да се њиме утврђује оно, што се већ било дотле образовало у земљи, само што се то догони на руске облике. Одмах у првом члану истиче се, како се установљава и утврђује у Београду *Правителствујушчи Сенат Сербски* под председништвом „*књаза*“. Књазу земља (отечество) даје титулу *Светљејши*. Књазу се и даје право милости т. ј. свакога за заслуге наградити а окривљеним праштати. А право или власт казнити кривце остаје неминовно у рукама закона и суда. Судским лицима у опште одредиће се по времену издржање а по могућности земље.

У другој тачци пројекта предвиђено је ко може бити чланом Сената. То право на прво место имају војводе, које су до овога нацрта били команданти по нахијама. Они заузимају прво место у Сенату по старешинству. А на друго место долазе људи, од „совета народња“, који је постојао до овога пројекта), а који су велике услуге учиниле народу особитом пажњом, радом или путовањем. Имена ових војвода и сенатора, знатних и првих људи у земљи после кнеза, записаће се у сенатски протокол да се сачувају за успомену народу и потомству. Осим ових потребно је да у Сенату буде од сваке нахије по један изабрани прзак. Ови изабрани прваци из нахија носили би име: *сенатских саветника*.

Војводе и сенатори, као прва лица у земљи, остају до смрти сенаторима а људи изабрани из нахија, то јест саветници народни имали би се бирати сваке три године, али у Сенату раван глас имају с другим сенаторима осим кнеза, који три гласа има. У Сенату се решава већином гласова, у случају поделе решава страна на којој је кнез. У целој земљи заклеће се људи на верност Сенату и Кнезу. Исто тако полажу заклетву војводе и саветници а „светљејши књаз“ полаже нарочиту заклетву да ће он законе државне чувати, испуњавати и старати се свима силама да се примени оно, што Управни Сенат уреди.

У трећој тачци вели се за оне нахијске сенаторе, који би три пут узастопце били изабрани, да ће остати саветници до смрти своје, да постају сенаторима и да добивају грамату на племство и на „благородство“ са титулом „превасходни сенатор“.

У чл. 12. говори се: да ниједан сенатор не може бити искључен из Сената без једногласнога пристанка Кнеза и Сената.

По овом нацрту Сенат има права награђивати дајући „грамату“ на племство или на „благородство;“ разбирати судске пресуде, кад се тиче смртне казне, као и оне, које нису могли пресудити нахијски судови и магистрати; водити рачуна о ненасељеној или вилаетској (беглучкој) земљи; чувати карту земље коју ће инжењери израдити и на њој означити шта је вилаетско; руковати свима приходима земље; разрезивати порез на целу земљу (и то може само Сенат чинити); бирати главне војводе, мир закључити и рат објавити.[1])

Чим је довршен овај нацрт одмах га је Родофиникин послао по надворном саветнику Пизанију у Петроград. Нацрт је стигао у Министарство Иностран. Дела 4. септембра 1807. године, а био је послан за то, да га цар Александар I. потврди, јер на завршетку „Основанија“ стоји:

„По свему овоме молимо највише утврђење најмилостивијега нашега заштитника Господара Александра Великога.“

Тражена царска потврда није дошла, али је нацрт делимично уведен у живот крајем 1807. године.

Овај нацрт има тај значај што је њиме први пут унесена у српски живот идеја организоване монархичне власти по руским обрасцима. Та монархична власт по овом нацрту разликује се од руске власти тиме, што је још у неколико била помешана с идејама сресне и окружне аутономије.[2]) (наставиће се)

Миленко Вукићевић

---

[1]) Ст. Новаковић, Васкрс Срп. Државе 1904. II-го издање. стр. 79.

[2]) Moniteur за 1807. год. Бр. 272. — Писмо Родофиникина А. Будбарну од 12. авг. 1807. у делу В. Богишића Разборь соченія Н. А. Попова, Росія и Сербія. Стр. 116—117.

[1]) Оригинал овога Устава видео сам у Петроград. Глав. Архиву Мин. Ин. Дела. Датиран је 8. августа 1807. На њему је печат Карађорђев и потпис. Нацрт је штампао Богишић. Разборъ стр. 118.

[2]) Ст. Новаковић, Васкрс Српске Државе, 1904. Друго издање стр. 143.

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

VII

У криминалистици се сматра да између злочинства и самога злочинца постоји узрочна веза, постоји узајамни однос. И тај узајамни однос или утврђује злочинство

или открива злочинца. — Ако под каузалитетом разумемо правило да свака промена има свога узрока, да је сваки догађај, везан за читав низ појава, без којих се сам догађај не би десио, али услед којих је морао наступити, то онда посао једнога криминалисте јесте да стално одржава везу између злочинства и злочинаца. Он мора да нађе не само како је извршено злочинство које стоји у узрочној вези са злочинцем, него како су и поједини моменти међу собом и са извршиоцем спојени и везани.

Посао једнога криминалисте донекле је, у тражењу истине, сличан послу једнога историка, који људе и догађаје историске износи и проучава у њиховом уређеном узајамном односу и узрочности. Кад не би међу историским догађајима било узрочне везе и узајамности; кад не би историјски догађаји ранији били узрок за доцније и кад међу свима не би било заједнице и узајамности, тада не би ни било историје, него би било само забележака и хроника о догађајима. Али та узрочна веза саставља догађаје и спаја их у једну целину. На пр. хисторичар револуције француске мора да изнесе све претходне догађаје, који су били основ за доцније догађаје. Оно што претходи може да буде узрок ономе што следује. У криминалистици се нарочито тражи та узрочна веза и заједница кривца са кривичним делом; постоји читав ланац и низ догађаја из којих происходи злочинство.

Једно у криминалистици стоји необориво: узрочна веза између злочинца и извршеног злочинства. — Чињеница, да све што има свога почетка има и узрока свог, велика је и пространа као и само људско сазнање. Свака појава има свој основ и постанак. У криминалистици се и тражи основ једној појави. Хјум вели: „Ако на једном пустом острву нађемо сат или какву савремену машинску направу, то ми морамо закључити да на том острву има људи, или да их је било.“ Криминалиста има у злочинству да тражи злочинца. И, као што математичар рачуна бројевима, тако правник рачуна појмовима — а у суштини обоје то једно је и исто. Позитивно тврђење је најјаче доказно средство у криминалистици. Позитивно тврђење не тражи низ чињеница и факата; оно може бити доказано једним сведочанством. Негативна тврђења су врло лабава: треба велики управо исцрпан број свих могућних случајева; а ако је неодређен број случајева, онда тврђење остаје и недоказано. Узмимо овакав пример. Питање је: да ли је Павле лопов? — Довољан је један једини сведок, који доказује да је Павле бар један пут у животу свом нешто украо. Куд је и камо теже питање: да Павле није лопов? — Како се може утврдити да Павле није у свом животу никада ништа украо? — Да се то утврди и докаже мора се пропратити цео живот Павлов; мора се доказати да у овом моменту, као и у оном за тим и у свима осталим, што једни за другима следују, Павле није крао.

У пословима ове врсте доказивање се наслања на искуство и емпирију и на аналогију. Шта више, у криминалистици ваља рачунати и на случајеве вероватноће, која може бити општа, индуктивна и математична. Па и случај је појава, коју криминалиста не треба да превиђа.

Како у казненом поступку постаје уверење са неколико је страна важно и значајно. Криминалиста неће само да има пред собом задатак да створи истину која убеђује, која је непоколебљива; него он тражи њом истину да утврди; он хоће кривца да увери у истинитост изнесених доказа; он хоће сведока да убеди и утврди у појмање дужности истину да каже; најзад он има и себе да утврди у уверењу за кривицу или невиност оптуженога у једном делу. Кад дође криминалиста до убеђења о једном делу, тада је његов истражни рад завршен. Као што су бројеви најбољи доказ у рачуници, тако су чињенице најбољи доказ у криминалистици. У тренутцима када се ствара уверење о једном предмету, кривици, злочинству, судија не треба да је само правник, него пре свега психолог и логичар.

За суђење у криминалистичким стварима од врло велике је важности потпуност свих оних чињеница и могућности, под којима се нешто тврди. Не треба никако заборавити да криминалисте немају да се баве са истинама, које су математички тачне, него више са истинама, које имају, тако рећи историски карактер. Отуда криминалиста у свом брижљивом испитивању и истраживању истине мора да исходи од и из гомиле појединости; он њих саставља, везује спаја, а тако спојене дају се проучити и дају извесан резултат, после кога можемо да склопимо закључак о самом делу, које је учињено. У гомили тих појединости лежи сакривен васколики материјал криминалистичког рада и какав буде био тај материјал, како буде био сређен, везан и проучен, такви ће бити и закључци самога судије. За једнога криминалисту, за његов рад врло је важно да ли закључци, што их он изводи базирају на тој заједници материјала.

Исто тако игра улогу у закључивању и могућност вероватноће. Ко би могао некоме веровати кад прича да је прошле недеље 10 пута био болестан, да је 100 зечева потукао и 1000 динара зарадио? Куд ће и камо вероватније кад се не узму овако „округли“ бројеви, него различни, на пр. 6 пута боловао, 97 зечева потукао и 987 динара зарадио. То све изгледа много вероватније. — У криминалистици налази такође примене принцип вероватне могућности. Често се тврдило, вели Шил, да један закључак ил пресуда има више вероватноће за тачност. што има више судија или поротника. А Exner наводи да један закључак или пресуда има у толико више вероватноће, тачна да буде, у колико је богатије поље асоцијација, које служи за проучавање и испитивање дела.

Али у извођењу закључака, у тренутку пресуђивања могу искрснути погрешке, које ометају рад и отежавају постигнуће оне сврхе, коју судија има пред очима. Џон Стуарт Миљ је нашао да може бити пет врсти погрешнога закључивања.

1. Априористичке погрешке; природне предрасуде;

2. Погрешке у самом посматрању;

3. Грешење у генерализању (ако су факта и чињенице тачни, али се из њих изводе погрешни закључци);

4. Погрешке у конфузији (неодређеност речи или израза, као и погрешка у асоцијацијама идеја);

5. Погрешке силогизма (погрешна аргументација или доказивање).

У криминалним пословима, ван сваке је сумње, све ове врсте погрешнога закључивања, играју врло видну улогу. Криминалиста има у кривичним процесима често и много да се бори противу природних предрасуда, којих има доста. Ми често извесну класу људи држимо за бољу од друге које класе, а некад опет за гору и сматрамо да једни не могу тако лако зло да чине, као што за ову другу представљамо да није у стању тако лако добро да чини. Често се тако човек залепи и прикучи каквом мишљењу у животу, којега се никако не може да ослободи, ма да је скроз погрешно и ма да неки пут и сам види погрешност његову. Ту раде закључци, које ми и против сопственога знања, стварамо. Тада је моћ чула наших јача, него моћ нашега расуђивања. „Предрасуде, говори E. v. Hartmann, које происходе из чулности нису свесни закључци; нису закључци разума, него инстинктивни расудци, за практичну употребу и свест довољни и за то их свесно мишљење не може тако лако да поништи или одстрани. Може неко хиљаду пута рећи да је месец на хоризонту исто толико велики колико и на зренику — ипак сваки види да је на зренику мали“. Таке идеје, така гледишта јављају се веома често у кривичним процесима, готово рећи у сваком, и криминалиста мора бити опрезан да избегне те и такве заблуде.

Погрешке у посматрању јесу такође важан предмет за кривичне процесе. Чула врло лако могу нешто сматрати за тачно и непосредно, за истинито и несумњиво — а у ствари она се могу варати. Незнатан удар у сумраку може се учинити као страшан ударац секиром; узвик у ноћи може будити слику дављења и кркљања какве немоћне жртве, коју зликовци гуше.

Сличне погрешке могу постојати и у генерализању факата и чињеница. Искуство и способност комбиновања доводе нас на погрешне закључке, који постају и развијају се према првим и непосредним упечатцима.

Погрешке у конфузији постају услед нејасних представа и неопредељених појмова, који служе за стварање доказа. Овде долазе на прво место двосмислене речи, а иза ових нетачни термини, неопредељени изрази и погрешна наглашавања. (наставиће се)

М. Павловић.

ЖИВЕ СЛИКЕ

(НАСТАВАК)

в. Боја лица.

Боја лица резултат је двају, један од другога потпуно независних елемената: *боје пигмента* и *боје крви*.

Као што смо већ поменули, под *пигментом* разуме се жућкасто-наранџаста материја којом је обојена кожа свију људи, док други елеменат — *боја крви* — зависи поглавито од количине крви која се налази у порама коже. И једно и друго изражава се изразима: *мали*, *средњи* и *велики*.

Означиће се, у рубрици особености, ако је боја лица *жућна*, или *веома бледа*, као год што треба увек означити и случај кад боја лица стоји у вези са *етничким пореклом* (расом).

Поменимо још и то, да је црвенило у лицу резултат надмоћности крви, а бледило резултат надмоћности пигмента.

г. О *боји* и *особеностима очију* већ смо говорили приликом општег излагања о описивању личности. Овде имамо да додамо само то, да разлике у величини очију нису резултат њихове димензије, већ последице величине расека очних капака и веће или мање испупчености очног лоба. Ова последња особеност (испупченост очног лоба), цењена према кругу очне шупљине, изражава се изразима: *очи удубљене* (упале) или очи *исиупчене* (буљаве).

У пракси се срећу 54 разне врсте боја очију.

2. **Морфолошка обавештења.**[1])

Обавештења ова најпотпунија су, јер садрже ове податке: о *челу*, *носу*, *десном уху*, *уснама*, *устима*, *бради*, *обрвама*, *очним капцима*, *очним глобусима*, *очним дупљама*, *међуочном простору* (повије), *борама*, и најзад о *општем облику лица*.

Да би се сва ова обавештења могла са прецизношћу узети, неопходно је потребно, да личност која се описује, буде у тако званом *нормалном положају*. Положај овај зависи, на првом месту, од *држања главе*, а на другом од *светлости*. Први услов испуњен је, ако је глава у таком положају да коса линија, која везује спољни угао десног ока са средином трагуса [2]) образује угао од 15° са замишљеном хоризонталном линијом која би пролазила кроз средину трагуса (сл. 9.). Положај овај потпуно је једнак положају које заузимају личности приликом фотографисања на Бертилоновом апарату, и с тога га је најлакше добити помоћу столице на којој ове личности седе за време фотографисања.

Пошто је овај услов испуњен, треба се још постарати да и *профил* и *en face* буду осветљени пуном светлошћу, а затим приступити описивању и једног и другог дела лица, почињући од чела.

Кад је већ реч о *нормалном положају главе*, да поменемо и *нормално лице*, које се одликује тиме, што су му делови профила: *чеони*, *носни* и *усни* једнаки по величини.

Као што се види из сл. 9. *чеони* део почиње од линије израшћења косе и иде до корена носа; *носни* од корена па до краја носа, и *усни* од основе носа до краја браде.

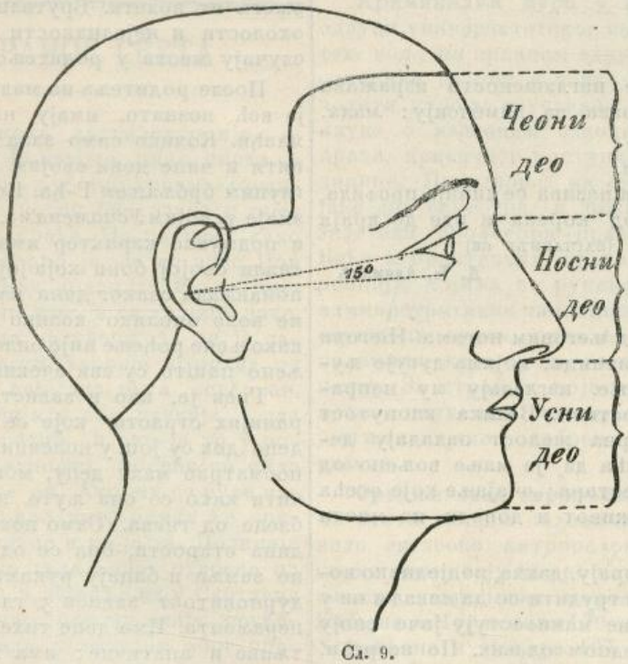

Сл. 9.

Према томе, да ли је ма који од ових делова профила већи или мањи од остала два, означиће се и његова висина као велика или мала.

Чело.

Да би се чело могло тачно описати, личност која се описује треба поставити у положај профила, и посматрати је с њене десне стране. Том приликом треба нарочиту пажњу обратити на:

а. *Испупченост лукова — сводова обрва;*

б. *Нагиб линије чеоног профила*;

в. *Димензије*, и

г. *Особености чела.*

а. *Сводови обрва.*

Под сводовима обрва разумеју се они кошчани делови, који се налазе изнад очних шупљина и служе као основа обрвама. Већа или мања испупченост њихова, изражава се помоћу већ поменутих израза за димензију: *мали*, *средњи* и *велики*, који се, према потреби, могу подвући или ставити у заграду (сл. 10.).

Сл. 10.

б. *Нагиб линије чеоног профила*, цењен према замишљеној вертикалној равнини, која би пролазила кроз корен носа, може бити:

α. Кос, ако је линија нагиба знатно удаљена од замишљене вертикалне равнине.

β. средњи, ако одстојање између линија нагиба и вертикалне равнине није велико;

γ. вертикалан, ако се линија нагиба поклапа са вертикалном равнином, и најзад

δ. исиупчен, ако ова линија премаша правац вертикалне равнине.

Ако изразе: *вертикалан* и *кос* појачамо или умањимо помоћу подвлачења или заграђивања, онда ћемо за одређивање нагиба профила чела добити ову скалу:

исиучен (сл. 11.)
иотиуно вертикалан (сл. 12.)
скоро вертикалан (сл. 13.)
средњи (сл. 14.)
скоро кос (сл. 15.)
кос (сл. 16.)
веома кос (сл. 17.)

в. *Димензије чела* представљене су у његовој *висини* и *ширини*.

Висина чела, која се посматра с профила, јесте одстојање које раставља корен носа од природне линије израшћења косе према челу. Изражава се помоћу израза за димензију.

Ширина чела, посматрана с лица (en face), јесте одстојање између слепих очију. Изражава се онако исто као и висина, т.ј. помоћу израза: *мала*, *средња и велика*.

г. *Особености чела.*

Особености чела, које се у пракси најчешће сусрећу, ове су:

α. Чеони синуси, који се налазе нешто мало више изнад сводова обрва и изгледају као оток чела (сл. 18). Особеност ова посматра се само код оних чела, код којих нема испупчености лукова обрва. Другим речима: ова два карактерна знака чела никад се не могу срести заедно;

[1]) У „Полиц. Гласнику“ за 1901., а у написима: „Бертилонаж и његова практична примена“, ми смо у кратко долирнули и ова обавештења. Враћајући се сада поново на ову ствар, ми никако немамо намеру да обнављамо оно што смо већ једном изнели, већ да, с обзиром на пагаду и велику примену живих слика у последње време, изложимо у детаљима њихову садржину и начин њихове примене. Да би ово наше излагање било што јасније, ми смо узели у помоћ и слике за све важније случајеве. Разлика између ранијег рада и овог садашњег, видеће се најбоље у току даљег излагања.

[2]) Под трагусом разуме се мала, рскавичава и пљосната испупченост, облика троугастог, која се налази испред слушног канала.

β. Чеона грба, која се налази више синуса (сл. 19);

γ. Чеона јамица. Извесне личности имају на средини чела, у правцу изнад корена носа, знатну издубљеност, која се означује под именом *чеоне јамице*, и

а. *Издубљеност свога корена*;
б. *Општи правац својих леђа*;
в. *Нагиб своје основе*;
г. *Своје димензије* и
д. *Своје особености*.

Сл. 11—17.

δ. Профил чела у облику криве линије. Овај случај веома је редак у пракси. У место да буде веома испупчен, чеони профил има облик криве линије, што долази услед знатне наглашености чеоне грбе и одсуства обрвиних сводова (сл. 20.).

а). *Корен носа.*

Под кореном носа разуме се попречна издубљеност, више или мање наглашена, која се налази на горњем делу носа, између очију, а испод основице чела (А.).

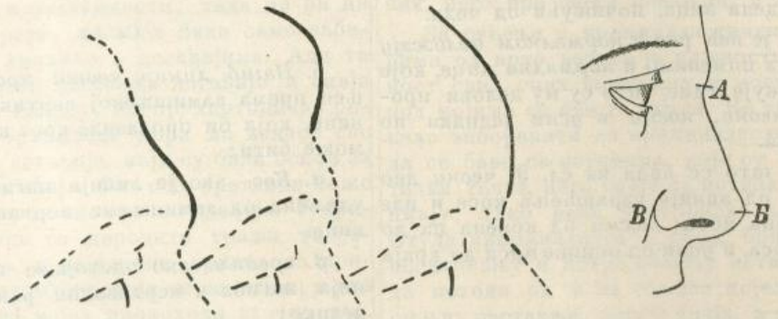

Сл. 18—21.

Нос (сл. 21.).

Нос је орган који највише доприноси особеном изгледу лица једне личности. Његови облици и димензије веома су разни, те је с тога и његово описивање детаљно. Посматран с профила и en face, он нам показује:

Ступањ ове наглашености изражава се помоћу израза за димензију: *мала, средња, велика.*

б. *Леђа носа.*

Леђима носа назива се линија профила, која почиње од корена и иде до краја носа (А. Б.). (наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

ВАСПИТАЊЕ И САМОУБИСТВО ДЕЦЕ

Луј Проал

(наставак)

Ово, међутим, не стоји у истини. Код веома осетљиве деце, бол и туга трају много дуже но код људи и прелазе често у очајање. Има их и таквих, која се претварају и пред родитељима показују равнодушна и весела, а на само плачу и очајавају. У току даљег излагања, ми ћемо цитирати више примера из којих ће се видети, да су се деца понашала веома мирно, учила и играла се као и обично у времену када су озбиљно смишљала план о самоубиству. Има и таквих примера, да су се деца убијала пошто су претходно мирно ручала са својим родитељима, или по свршетку школских задатака. Кад дете трпи од неправде и грубости својих родитеља, његова нежна и импресионистичка душа, која је жељна правичности и нежности, којој је потребно да буде љубљена, заштићена и облагорођена, мрзне се пред равнодушношћу и ломи пред свирепошћу и неправдом. Оваквом детету изгледа као да се и само небо срушило над његовом главом, а па-као отворио под његовим ногама. Његови природни заштитници, којима дугује љубав и поштовање, изгледају му неправедни и немилостиви. Велика клонутост духа и неизмерна жалост овладају дететом које увиђа да је мање вољено од своје браће и сестара; очајање које осећа загорчава му живот и доводи на мисли о самоубиству.

Родитељи морају, дакле, подједнако волети сву децу, и трудити се да никад и ни у којој прилици не манифестују јаче своју љубав према једном од њих. По несрећи, врло је мало родитеља који о овоме воде рачуна. Најобичније је, да се првенци или мезимци претпостављају осталој деци. Треба се само сетити библијске приче о Јосифу и његовој браћи.

Веома су разни узроци, који руководе родитеље да стварају разлику између своје деце у погледу љубави и нежности.

Има матера, које осталој деци претпостављају дете ружно, слабо и тупаво, да би му на овај начин надокнадиле оно што му је природа одузела. Друге, на жалост, имајући више сујета но љубави, преносе сву пажњу и нежност на ону своју децу, која ласкају њиховом славољубљу, и помоћу чијих се успеха могу хвалити пред светом. Корећи њима осталу децу, оне их самим овим жалосте и упућују на завист.

Опште је правило, да матере увек воле више децу коју су саме дојиле но децу коју су дадиље одраниле. Сећајући се осмејака, које су им прва још за време сисања упућивала, оне их просто обожавају, док су према другима врло често равнодушне.

Има, најзад, родитеља, који претпостављају ону децу, која на њих више наличе. Жене нарочито воле или мрзе свога мужа преко деце. Ако жена воли мужа, она обично претпоставља осталој деци оно дете које је оцу најсличније, и обратно.

Претпостављајући једно дете осталима, родитељи и не помишљају колико велико зло овим чине. Поред раздора, који се овим међу децом рађа, и зависти која се против љубимаца изазива, пису ретки случаји да љубимци услед овога постају охоли и себични, и на крају крајева покваре се и упропасте. Свега овог не би било, кад би родитељи водили мало више рачуна о својим односима према деци, кад би у ове односе уносили мање сујете и охолости, а много више резоновања; кад би најзад уверили децу, да њихова родитељска љубав не зависи од физичких и интелектуалних особина деце, већ од племенитих осећаја које она притежавају. Није довољно само волети децу, већ и *умети* их волети. Бруталности, слабости, охолости и неједнакости нема ни у ком случају места у родитељској љубави.

После родитеља на малу децу, као што је већ познато, имају највише утицаја млађи. Колико само зала они могу учинити и чине деци својим несмишљеним и глупим брбљањем Г-ђа. Конвалевски признаје усвојим *Успоменама*, да за свој дивљи и подмукао карактер има највиши да захвали својој бони која јој је, као детету, понављала сваког дана како је родитељи не воле онолико колико осталу децу, и како њено рођење није било радосно примљено пошто су сви очекивали мушкарца.

Гнев је, као и завист, једна од најранијих страсти, које се појављују код деце док су још у колевци. Ко је пажљиво посматрао малу децу, могао је лако уочити како се она љуте, плачу, црвене и бледе од гнева. Само после неколико година старости, она се од љутине ваљају по земљи и бацају рукама и ногама. Ова дурновитост зависи у главноме од темперамента. Има деце тихе, врло мало осетљиве и апатичне; има их, на против, веома љуте, бујне, пргаве, заједљиве, непокорне, бунтовне и нервозне. Нарочито су нервозна деца подложна гневу, јер се узбуњују и распаљују услед најмањих ситница, које понекад имају за последицу злочин и самоубиство. Стање раздражености често је проузроковано простом повредом самољубља. Човек просто не може да верује, колико су честа дечја самоубиства услед згаженог самољубља. Ова претерана осетљивост, пouздан је знак душевне болести. Марта 2. год. 1900. мали В. стар 13 год., син једног раденика имао је једно пре подне с мајком на трг ради продаје извесних животних намирница. Овог истог

дана по подне, његова млађа сестра, стара 12 год., молила га је да јој помогне опрати судове, али пошто он ово није хтео учинити то га је мати изгрдила и назвала „*великим лењивцем*“. Наљућен и увређен овим прекором, дечко одлази у шталу и веша се о једну греду, пошто је претходно на једном парчету хартије написао своје име и презиме са епитетом којим га је мати назвала — „велики лењивац“. Једно друго дете, старо 13½ година, обесило се само с тога, што га је отац отерао с вечере зато што није свршило одређени му посао. Кад му је млађи брат после неколико минута однео јело у собу, затекао га је где виси о једном ексеру и мрда ногама. Мислећи да је ово шала, позвао је оца да види како Јозеф *изиграва* обешеног. Дошав на лице места, отац је одмах похитао сину у помоћ, али је, на жалост, све било доцне.

Ова болесна раздражљивост извесне деце, налаже императивно родитељима да буду веома обазриви у опхођењу с њима, а нарочито приликом изрицања казни. Деца не разумеју увек, да их родитељи често пута кору и кажњавају и против своје воље. Код једног детета, које беше пошло да скочи у Сену, после једног оштрог мајчиног укора, нађено је писмо, упућено мајци, ове садржине: „Ти ћеш тек доцније разумети шта значи грдити једно дете.“

(наставиће се)

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Пример успеха дактилоскопије. — Скоро је суд у Рошестру имао посла са једним особитим, љубопитљивим злочинцем. Дотични је човек био изведен пред суд због опасне крађе. На питање: како му је име, одговорио је, да се зове Џон Смит, али је одмах додао да му то није право, већ лажно име, и да то чини зато, што би желео да се увери, да ли је заиста до вредности теорија отисака од прстију. Он је већ два пута осуђиван. Пошто је полиција у оба случаја узела му отиске од прстију, и ако је то у опште што од вредности, мораће се онда утврдити и ко је он. Ако му се буде нашло и казало право име, одмах ће признати шта је учинио и ко је он. Полиција у Рошестру узме тада више отисака од његових прстију и пошаље их у Скотланд Јорд, где се чувају отисци свију осуђеника, који су били осуђивани због опасних крађа.

Ускоро по том власт је била у стању саопштити Смиту, да му је право име Франц Катон, и да је један пут био осуђен на четири месеца, а други пут на шест месеца затвора због покушаја опасне крађе. Катон је после тога признао све и осуђен је овога пута на десет месеца затвора; у затвор је отишао пун убеђења о великој користи и успеху дактилоскопије.

„Рођен за полицајца“. — Париска полиција недавно је имала случај са једним полицијским ентузијастом. Једне од последњих ноћи ишла је полицијска стража булеваром Хаусман и имала је муке са двојицом злочинаца, који су се очајнички бранили да не буду притворени. Туда је баш тада пролазио један велосипедиста са медаљом на грудима, скочи са точка, зграби једног злочинца и одведе га у полицијски одељак у улици оперској. Кад су му се чиновници захвалили за предусретљивост и помоћ приликом апшења, он је одговорио: „Ја чиним само своју дужност, пошто сам полицијски агенат!“ потписа саслушање жандарма именом Лајде и убрзо оде. Није прошло много, а велосипедиста понова дотера једнога притвореника. Али овога је пута морао сам да даде доставу. Тај акт изгледао тако чудноват, да се породи сумња; буде позван инспектор и он га подвргну строгом саслушању. Доведен у шкрипац призна велосипедиста, да је обичан кројачки калфа, али да се осећа способан за тај позив и верује да је рођен за полицајца. Сви његови покушаји да ступи у службу париске полиције, остали су без успеха, и за то је увек у свакој даној прилици прискакао у помоћ полицији за притварање злочинаца и сумњивих лица. На тај је начин мислио да падне у очи властима, не би ли добио жељену службу. Полицијски инспектор писмено га саслуша о томе, и убрзо по том саопшти пресуду кројачком раденику, да је кажњен за превару и недопуштено ношење војничке медаље.

Криминални курс у Паризу. Према одлуци универзитетског савета од 26 јуна тек. год., на правном факултету у Паризу отвориће се још у току ове године начотити курс за изучавање криминалогије, науке о казненим заводима, кривичног права, кривичног поступка и судске медицине. Предавања на овом курсу трајаће два семестра, а држаће их универзитетски професори права и медицине. Биће и практичних предавања и конференција, којима ће руководити судски и административни чиновници. Као редовни слушаоци курса, примаће се само они правници, који су положили факултетски испит. За странце, који уче или су учили правне науке ван Француске, потребно је још и специјално одобрење универзитетске власти.

Средњи стас европских народа. Према статистичким подацима које је објавило енглеско антрополошко друштво у своме извештају за прошлу годину, средњи стас европских народа износи: код Енглеза и Норвежана 170 см., код Данаца, Холанђана и Мађара 167 см., код Француза и Немаца 166 см., код Италијана и Шпањолаца 165 см. и код Швајцараца, Руса и Белгијанаца 156·5 см.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

УХВАЋЕНИ

Драгутин Вељковић, „Гишица“, коцкар и крадљивац, чија је слика изашла у Бр. 26. «Полицијскога Гласника» и **Ката — Марија Јовановић**, циганка врачара, чија је слика изашла у Бр. 29. «Полицијскога Гласника», ухваћени су по овим сликама, и то: први у Софији, а друга у Смедереву, те је према томе престала потреба за њихово тражење.

ТРАЖЕ СЕ

Пре 15—20 дана Радосав син Аврама Стојковића из Смиловца отумарао је незнано куда и до данас се није вратио.

Он је стар 14—15 година, раста омаленог, косе плаве. Од одела имао је: гуњ, чакшире и јелече половно, а на глави шајкачу.

Моле се све полицијске власти да за Радосавом наређе живо тражење и у случају проналаска амо га спроведу с позивом на Бр. 7973.

Из канцеларије начелника среза ражањског 26 јула 1905. год. № 7993.

Леониду Илића, слугу из Београда, тражи кварт теразијски Управе града Београда актом Бр. 6628. ради узимања на одговор за извесно кривично дело. Он је стар 15 година, родом из Смедерева, омален, пун, смеђе косе, бледог лица, граорастих очију. Од одела има: црвену кошуљу, затворено-зелене панталоне, и на глави мали шешир. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да Леониду потраже у својим домашајима и у случају проналаска упуте га поменутој власти.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Почетком текућега месеца ухваћено је у ваљевском округу лице, чију слику износимо, и које се издавало за «Радојла Миросављевића», српског учитеља из Македоније, на чије је име и документа имао и показивао, пошто је утврђено да ово лице није могло бити Радојло, јер је овај умро још прошле године, а при том се врло сумњиво понашало и радило — то га ваљевске власти упуте у Београд да се ту утврди ко је он и шта је. Приликом спровода исти «Радојло» улучи прилику и побегне, те тиме на себе навуче још већу сумњу.

Одмах су за њим на све стране разаслате потернице, јер се с основом сумњало да је то нека препредена варалица.

По овим потерницама ухваћено је 13. тек. м-ца у Параћину једно лице, које се издавало за **Владимира Миросављевића**, учитеља из Д. Комарице. Опис овог лица потпуно се слагао са описом лица, које је под именом «Радојла Миросављевића» побегло испред спроводника.

За доказ да је он заиста Владимир Миросављевић, учитељ из Д. Комарице у окр. крагујевачком, ухваћени је поднео два уверења Министарства Просвете од ове и прошле год ине.

Извршеним претресом нађено је код њега:

1. Преко 50 посетница разних учитеља и свештеника;

2. У једној кришци месингани печат са натписом *«Главни Одбор Удружења свештенства монашког реда»*;

3. Једно уверење суда општине ботуњске Бр. 939/1904 за Владимира Миросављевића, учитеља;

4. Један акт школскога надзорника за округ крагујевачки од 13-XI—1902. год. Бр. 2586. за истог Владимира;

5. Једно уверење из српске општине у Плевљу (Турска) од 18-II—1903. Бр. 332, које такође гласи за Владимира;

6. Један лажан акт «Главног одбора Удружења свештенства монашког реда» од 3. јуна 1905. год. ПБр. 59. овакве садржине: «Свештенству оба реда у крал. Србији. Умољавају се г. г. свештеници како мирски тако и монашки, да својим прилозима по могућству притекну у помоћ г. Владимиру Милосављевићу, бив. учитељу у Ст. Србији — сада у Србији, да би се могао г. Милосављевић лечити од задатих му рана од стране српских непријатеља — бугараша.

Господин је као шестогодишњи учитељ српске народности осведочио и стекао име: пашеника за српску ствар.

Манастир Љубостиња
3 јуна 1905. год. У име
ПБр. 59 свешт. мон. реда
Предс. Глав. одб. Мон. Уд.
архимандрит и проф.
секретар (М. П.) Виктор»
Јер. Борис

7. Једна признаница Панте Попа — Ристића, учитеља белишевског од 4. јуна 1905. год.

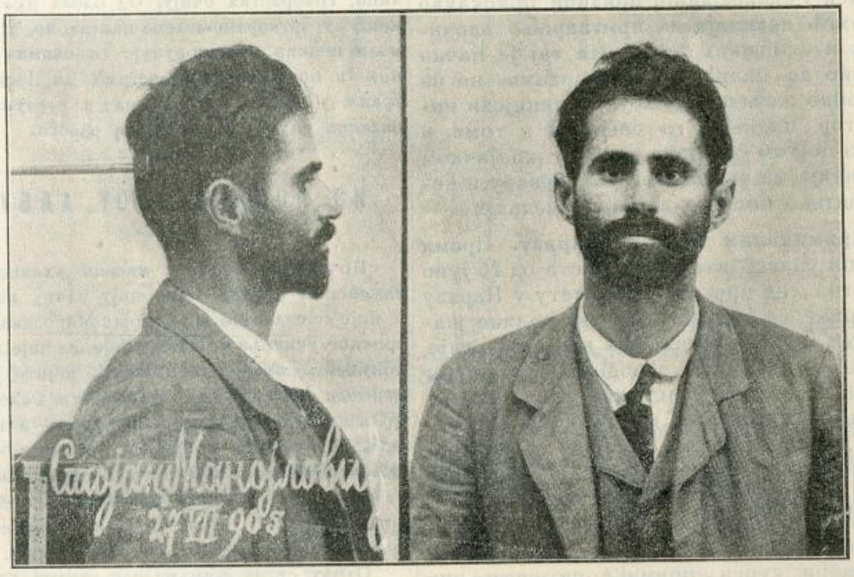

којом признаје да му је Влад. Милосављевић учитељ из Д. Комарице оставио на чување: 16 табака рукописа спремљеног за штампу: «Наша Нејач и Болгарска зверства», 15 табака «Истинска ријеч о Арнаутима у цивилизованој Европи», један пар арнаутског (дибрашког) одела и т. д.

У Параћин дошао је, вели, као председник бирачког одбора у околини, али му је на путу позлило, те није могао отићи.

Вођеном истрагом код нач. ср. параћинског утврђено је: да је ово лице исто оно које је тумарало по ваљевском округу под именом Радојла Миросављевића, учитеља из Македоније, и да је његово име **Стојан Манојловић**, скитница и варалица родом из Трстеника.

До уверења учитељских, која гласе на име Радојла Миросављевића и Владимира Миросављевића дошао је крађом, а остала писмена при њему сам је фалсификовао да би помоћу њих у својим преварама могао боље успевати.

Са тим документима и фалсификатима путовао је готову целу западну Србију и Шумадију, варајући махом учитеље, свештенике и калуђере.

О Ускрсу ове године био је гост у једном манастиру у крагујевачком округу.

Путујући по окрузима рудничком, чачанском, ужичком, ваљевском, шабачком и др., представљао се свуда као српски учитељ из Македоније, кога су Турци протерали, а Бугари му мајку заробили и траже 200 турских лира ради откупа, те је он принуђен да тај откуп прикупља добровољним прилозима. И заиста имао је код себе један велики списак лаковерних приложника.

На многим местима представљао се као новопостављени учитељ, као новопостављени свештеник или капетан. Као такав тражио је руку многих свештеничких родица, те је ради тога бивао чашћен и провођен, а није искључена могућност да је где узео што и у готову «аконто мираза.»

Чак је био и по Фрушко-горским манастирима, где је такође угледно приман и чашћен.

Ако ко буде што више знао о Стојану, моли се да то саопшти Управи града Београда, која води истрагу над њим.

ПОТЕРЕ

Радоје Радовић, шегрт код Станоја Лазаревића, бравара у Крушевцу, покрао је газду и однео му ове ствари: 1 пар женских ципела, разне ситнице у вредности 5 динара и 20 динара у готовом новцу. Радоје је стар 15 година, средњег стаса, плав у лицу, плаве косе. Препоручује се свима полицијским и општин. властима, да за њим учине живу потеру и у случају проналаска поступе с њим по закону с позивом на акт начелства округа крушевачкога Бр. 6460.

Никола Ф. Николић — Мартић, столарски раденик, из Мрчајевца, одговара за крађу код начелника среског у Г. Милановцу. Никола је стар 20. год., висок је 1·75 с.м., смеђ, ћосав, од одела има на себи црне панталоне штофане, блузу од шајака, на ногама опанке, на глави шубару, радо се дружи са тамбурашима, пошто и сам добро свира у тамбуру. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Николом изврше најживљу потеру и у случају проналаска стражарно га упуте начел. среза у Гор. Милановцу с позивом на Бр. 10739.

Непознати крадљивац 21. тек. м-ца извршио је крађу златног сата у вредности 130 динара г. Милану Милосављевићу, чиновнику Кредитне Банке, и то из затворене кабине купатила београдског на Сави. Сат је повећи, са три заклопца, гравиран, са куглице за навијање отрвено је злато, на њему је била порцеланска плочица закрпљена на два места, био је без нумере. Препоручује се свима полиц. и општ. властима, да за покрађом и крадљивцем учине потеру и о ресултату известе кварт савамалски Управе града Београда с позивом на Бр. 8099.

Милорад Ристић, бив. практикант полицијски, из Јабланице, одговара код начел. среза бољевачког, за 17 дела утаје државне порезе са једним фалсификатом, док је био порески помоћник на Руднику. Милорад има 28 година, раста је средњег, добро развијен, плав у лицу, очију, косе, бркова и браде плаве, браду дотерује у шпиц. Позивају се све полиц. и општинске власти, да наређе најживљу потеру за Милорадом и пађеног спроведу начелнику среза бољевачког с позивом на Бр. 10577.

Јован — Лудвик Вагнер, родом из Коложвара, стар 31 год., који је до пре неколико дана живео у Б. Пешти као агенат, решењем истражног судије будимпештанског судбеног стола стављен је под кривичну истрагу и у притвор због преваре у суми од 10.000 круна. Одмах по извршеном делу Јован је побегао, и до сада се није могао пронаћи. Он је

средњег стаса, дугог лица, високог чела, широког носа, косе, очију и бркова кестењавих; говори мађарски, немачки и румунски. На молбу овд. аустро-угарског консулата, позивају се све власти да Јована у својим домашајима живо потраже, па у случају проналаска притворе и о томе одмах известе Управу града Београда с позивом на Бр. 25004. У циљу што успешнијег трагања за Јованом износи се и слика његова, коју је конзулат послао Управи.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Алимпић.

БРОЈ 31. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 7. АВГУСТА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Руковиси се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

МИ
ПЕТАР I
по милости Божјој и вољи народној
Краљ Србије

На предлог Председника Нашег Министарског Савета, Нашег Министра унутрашњих дела, а по саслушању Нашег Министарског Савета, на основу чл. 54. Устава Земаљског, решили смо и решавамо:

Овлашћује се Председник Нашег Министарског Савета, Наш Министар унутрашњих дела, да читањем овога указа отвори седнице Народне Скупштине, сазване у ванредни сазив на дан двадесет петог јула ове године.

30. јула 1905. год.
у Београду.

ПЕТАР С. Р.

Председник Министарског Савета, Министар унутрашњих дела,
Љуб. Стојановић С. Р
Министар просвете и црквених послова,
Ј. М. Жујовић С. Р.
Заступник Министра иностраних дела, Министар просвете и црквених послова,
Ј. М. Жујовић С. Р.
Министар војни, ђенерал-штабни пуковник,
В. Антонић С. Р.
Заступник Министар правде, Министар народне привреде,
Ив. Павићевић С. Р.
Министар грађевина,
Влад. Тодоровић С. Р.
Министар народне привреде,
Ив. Павићевић С. Р.
Министар финансија,
Д-р М. Марковић С. Р.

МИ
ПЕТАР I
по милости Божјој и вољи народној
Краљ Србије

Уважавајући оставку коју су Нам поднели:

Председник Нашег Министарског Савета, Наш Министар Унутрашњих Дела, Љубомир Стојановић;

Наш Министар Просвете и Црквених Послова и Заступник Министра Иностраних Дела, Јован Жујовић;

Наш Министар Војни, ђенерал-штабни пуковник, Василије Антонић;

Наш Министар Грађевина, Влада Тодоровић;

Наш Министар Народне Привреде и Заступник Министра Правде, Иван Павићевић; и

Наш Министар Финансија, Др. Милан Марковић —

разрешавамо их од досадашње дужности, и стављамо их на расположење Владе;

А ПОСТАВЉАМО:

За Председника Нашег Министарског Савета и Нашег Министра Просвете и Црквених Послова, Љубомира Стојановића, Министра на расположењу и народног посланика;

за Нашег Министра Иностраних Дела, Јована Жујовића, Министра на расположењу и народног посланика;

за Нашег Министра Војног, ђенерал-штабног пуковника, Василија Антонића, Министра на расположењу;

за Нашег Министра Грађевина, Владимира Тодоровића, Министра на расположењу и народног посланика;

за Нашег Министра Унутрашњих Дела, Ивана Павићевића, Министра на расположењу и народног посланика;

за Нашег Министра Финансија, Д-р Милана Марковића, Министра на расположењу и народног посланика;

за Нашег Министра Правде, Драгутина Пећића, јавног правозаступника и народног посланика; и

за Нашег Министра Народне Привреде, Милорада Драшковића, јавног правозаступника и народног посланика.

Председник Нашег Министарског Савета, Наш Министар Просвете и Црквених Послова, нека изврши овај указ.

30. јула 1905 год.
у Београду.

ПЕТАР С. Р.

Председник Министарског Савета, Министар просвете и црквених послова,
Љуб. Стојановић С. Р.

МИНИСТАР УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

Указом Његовога Величанства Краља Петра I. од 30. пр. м., г. Иван Павићевић, министар на расположењу и народни посланик, постављен је за министра унутрашњих дела.

СТРУЧНИ ДЕО

ДУЕЛ

КАО ПРАВНИ И КАО ЕТИЧКИ ПОЈАМ

(НАСТАВАК)

Али није само разлог части неоснована одбрана двобоја. Као даљи разлог наводи се уједно и оправдана тежња увређеног, да казни кривца. О овоме није потребно говорити. Ми смо већ говорили о томе, да у правној држави право на казну припада само држави, и да је самовласно прибављање сатисфакције, а нарочито у области кривичног права, забрањено и да се оно у основи не слаже са појмом правне државе; а сем тога, доказујући неумесност разлога части видели смо и то, да увређени не мора успети у томе да казни кривца, него може још и сам да буде кажњен, јер је при двобоју у опасности и сам живот. Из истог разлога неосновано је и гледиште да се двобојем корегира казнено законодавство, као недовољно са својим благим казнама за кривицу увреде и клевете, да створи довољну сатисфакцију. Зна се, како се и на који начин доносе закони и како се они поправљају. За сваку законску одредбу, док се она на прописан начин не примени, стоји ауторитет законодавне власти као најкомпетентнији правни разлог, да она одговара и правном појму народа, те се гледиште појединаца о недовољности казне не може сматрати ни као оправдани повод за преиначење закона, а још мање за гажење закона и т. д. Овом неоправданом гледишту доприноси доста и готово општа судска практика, која је навикнута, да на увреде и клевете гледа као на обичне и лакше појаве свакодневног живота, одређујући сувише благе казне, без обзира, што су оне већ и по самом закону веома скромно нормиране. И ако се тиме двобој не може правдати, нема сумње, да те околности недовољног строгог законодавства и ублажене судске праксе у кажњавању одговорних лица за дела увреде и клевете могу доста допринети ширењу двобоја, а нарочито онда, кад се двобој не казни, или се казни, али благо, као нарочита кривица, а не по општим прописима за убиства и телесне повреде.

Да би се оваквом узроку самовласног прибављања сатисфакције стало на пут, да би јој се одузели мотиви, који иначе оправдано могу да дејствују на опште уверење, да је казна законска и сувише блага, да задовољи тежину увређеног осећаја частољубља, свакојако је потребно, да законодавство претрпи у том односу значајну поправку. Упоређене и са одредбама, које се односе на кривице којима се напада на личност, и са кривицама, којима се напада на имање једнога лица, кривице за увреду и клевету, кривице, којима се у опште напада на част, казне се несразмерно блажије. Пооштравање казне за дела увреде и клевете истиче се као неопходан захтев, тим пре, што у општем расулу друштвене организације, у којима се старије, шире организације све више децентрализују и губе у непосредне и најближе породичне кругове, у искључиве јединке породичног живота, породица све више постаје типски представник друштва, па самим тим и појам породичне части све више ангажује правни осећај друштва и тражи што јачу правну заштиту и санцију. Али, ако ово и јесте разлог, да се у казненом законодавству изврше извесне реформе, није уједно разлог, којим би се двобој могао и правно бранити, јер он у опште, као што смо видели, ни с правне ни с етичке стране не даје у том односу ничег, што би се дало правдати. Напротив, он компромитује и државну власт и дуеланте, а части личној и части породичне заједнице не само што не доприноси ништа, него појединце њене чланове излаже још и физичкој опасности на начин, који ствара двогубу кривицу, јер не само што не мора казнити кривце за дело увреде, односно клевете, него остају без казне и кривице, које двобој доноси као напад на личност. Сатисфакција, дакле, коју даје кривично правосуђе, треба да је брза и интензивна, а у сваком случају довољна, да очува дотадашњи ауторитет оклеветане или увређене породице или личности, а нарочито позива, коме је та личност одана. Интерес је и државе и друштва и односних лица и породица, да се располаже пречишћеним гледиштем о часности једног лица, о његовој моралној исправности, коју уноси у друштво, у мешавину са осталим лицима, у укупни однос са друштвом и у све послове, који представљају његов редован позив или занимање. Само кривичном правосуђу, дакле држави, припада право и задатак, да у овом односу дејствује и извршује своју неодступну дужност, али тако, да се учињена кривица у истини казни по заслузи, да се поремећај, који је изазвала клевета или увреда одстрани пуном и целисходном манифестацијом, да је част неоправдано нападнута, да она у ствари стоји на истој висини, коју је и пре учињене увреде или клевете заузимала. У осталом, ко други него држава може са толико ауторитета да открије и прокламује праву истину и да у истини обезбеди праву казну, а то значи: казну, коју треба да искуси искључиво крива, а не и невина страна?

У том циљу, као допуну садашњег стања кривичног правосуђа, Др. Биндинг налази, да би требало завести суд части. У колико такав суд већ постоји у Немачкој, његова је надлежност ограничена само на официре. Али, да његово дејство буде потпуно, треба настати да се двобој и код официра забрани, јер му из разлога, које смо побројали, нема места у опште, па ни тамо. Тек тада, суд части добио би значај, који му припада. »Монарх, који би имао храбрости и мудрости, да одлучно раскрсти са старим предрасудама као да је недостојан онај официр, који се у односном случају неће да туче, могао би насигурно рачунати не само на благодарност народа, већ и на благодарност многих својих официра. Заслуга за уништај једног зла, које је реметило и обележавало правни поредак, била би довољна. Управо, то би била једна велика победа у сред мирнога стања« — вели поменути немачки професор. И одиста, потискивањем двобоја из официрских кругова, њему би се у опште одузимала правна особеност којом је схваћен као нарочита кривица, па самим тим и могућност његове практике без тежих правних последица. Практикован у тој ублаженој форми само међу официрима, а само у вези с овима и код грађана, а за дела увреде или клевете, ван тих граница, дакле строго међу грађанима, двобој у опште губи повлашћени правни карактер, и цени се и кажњава по општим одредбама кривичног законика за дело убиства и телесне повреде. Ако се двобој, ипак, и ван тих граница јавља и код грађана, томе највише доприноси његово поступно ширење из кругова у којима је дозвољен и повлашћен, и толеранција власти, која двобој не сузбија довољном озбиљношћу, коју налаже објективна и енергична примена кривичног законика.

(свршиће се)

М. А. Поповић.

СУДОВИ И ЊИХОВО УРЕЂЕЊЕ

за време устанка од 1804—1813. год.

(НАСТАВАК)

Поред истакнутих одредаба о Сенату да видимо и одредбе овога пројекта за судове и судске власти. Те одредбе налазе се у чл. 6. и 7.

Члан 6. гласи:

»У свакој нахији има се назначити по »један управитељ из оних људи, који су »до сада отаџбини служили. Овај управ»ник има да води бригу о свима нахијским »приходима и да са два саветника, које »ће му нахија додавати сваке године, држи »суд над људима своје нахије. Али ако »који не би био задовољан тим нахијским »судом слободно може доћи у Сенат са »писмом нахијскога суда, што је и како »је суђено«.

Чл. 7. гласи:

»Ови нахијски судови свако важно дело »имају пријавити Управном Сенату, осо»бито што се тиче живота кога год чо»века; да не могу никога смрти предати, »докле Сенату не јаве и не моле за ми»лост код светљејшега књаза за осуђе»нога«.[1])

У првом члану јасно се види да се управитељ нахије поставља, и да је он уједно и председник нахијскога суда. Чланове суда, који се овде називају »Совет-

[1]) В. Богишић, Розборъ. 120.

ници“ народ је, нема сумње, бирао на својим нахијским скупштинама. Према томе председници судова били би постављани, а судије биране. Над нахијским судом стоји Правителствујушчи Сенат. И нахијски суд, најпосле, према члану 7., нема право да ма кога смрти преда.

На основу одредаба, које даје *Основа правительства српскога*, ја мислим, да ништа није рађено до новембра 1807 године, јер кроз цео септембар још су све знатније старешине биле на граници. У Правителствујушчем Совету није био ни Матеја Ненадовић још ни крајем октобра, јер се бавио на Дрини. У Совету је било неколико чланова, али њихове наредбе мало је ко слушао. Према једном писму Петра Чардаклије од 19 септембра 1807 године, писано проти Матеји и Јакову Ненадовићима, вели се: да Прота треба да остане горе на оним крајевима (око Сокола), јер је „прва и највећа дужност: „спасење и одбрана Народа и Отаџбине, „то је и венац славе... Мени је хвала „Богу по тешкој болести сада боље, и ја „ћу помоћу Божјом нашега витеза, го„сподина проту, до његовога жељеног „доласка (заступати?) и његово дело испу„њавати“[2]). Међу тим Радофиникин је наваљивао да се прота што пре врати у Синод, као што тврде ове речи из писма Јаковљевога, упућено Проти из Шапца 23 септембра 1807 године:

„Вас доле очекују једнако, то јест „господин генерал (Родофиникин) и све „за Вас пита: јесте ли дошли и кад ћете „доћи, и како је г. Чардаклија казивао „Макси, за Вама чекају много, и како се „види, они мисле да Ви опет будете у „Синоду, и како видимо баш ино неће г. „генерал но да Ви онде будете. — И што „су Вам ономад писали да одмах доле „идете, и да се приправите на дуго време, „ништа дуго није, но да идете у Синод, „јер сваки дан пита генерал за Синод, „за саветнике, јесу ли сви дошли, који „су по имену, који је из које нахије и „какав, све распитује тајно највише“[3]).

Како Правителствујушчи Совет није имао за време овога рата пуни значај, који је раније имао, а Карађорђе пак заузет послом око војне уређи с једнога краја Србије на други, то су старешине (већина њих), постале самовољне, те су многи гледали само личну корист, ни мало се не осврћући на оно, што је пре рата било узакоњено и забрањено. С тога је Родофиникин и журио да се Совет потпуно састане и да му се врати пређашња власт и значај. Какве су поменуте старешине биле, најлепше се види из Родофиникинова писма од 9 новембра 1807. год. писано кнезу Прозоровском, руском војсковођи на Дунаву, у коме се вели: „Овим „самовласним старешинама, које нико не „кажњава, допада се овако стање у земљи, „какво је данас и нимало не желе да „виде земљу уређену и да се у њој по„ставе закони, којима би се они морали „покоравати. Главније старешине поред „Карађорђа, које народ поштује а који „желе добра својој земљи, јесу Миленко „у Поречу, Јаков у Шапцу с протом Ма„тејом Ненадовићем и архимандрит Ме„лентије у соколској нахији“[4]).

У истом овом писму руски агент понавља, како Карађорђе жели да се заведе ред у земљи и како је по његовом (Родофиникиновом) позиву дошао у Београд првих дана месеца новембра да обузда свирепо понашање команданта (Младена?) и да даде већу власт Савету[5]). Према ономе што је јављено иностраним новинама после 20 новембра 1807 године, изгледа, да је у новембру попуњен Управни Савет, и да се у њему понова претресало питање о уређењу земље, о уређењу судова, о просвети и т. д. Истина у Савету сад не беше Божидар Грујовић, он беше већ умро (25марта 1807 год.) али ту беше такође образованих људи. Секретари у Управном Савету беху Иван Луговић и Стеван В. Живковић. И у Савету се, како изгледа, приводила у Живот она „Основа Правителства српског“. О том раду, као што поменух, јављено је страним новинама 22 новембра 1807. године да ће се „по новим „уређењу установити у Београду и по „другим варошима у Србији по један суд, „у коме ће председавати управник дотичне „вароши. Биће судова и по селима. Ова „судска места моћи ће да заузму само „она лица, која су служила у војсци, као „официри и подофицири а знају читати и „писати... Србија ће бити подељена на „12 или 13 нахија“[6]). За тим је у Управном Савету 17 новембра решено, као што се страним новинама[7]) јавља, да се напише позив војсци и грађанима, да се у најкраћем року пријаве сви, који знају да читају и да пишу српски, а желе бити цивилни чиновници.

У седницама Управнога Савета рађено је и даље и тако месеца децембра 1807 године. Савет је усвојио већину чланова Основе за ново уређење српскога правителства. По том новом уређењу Правителъствујушчи Совет премештен је у Београд. Судови су по решењу Управнога Савета претрпели измене, јер су неспособни људи требали да се замене способнијима, пошто раније судове састављаху само два лица: један судија и полицијски комесар[8]). Чим су се пријавили писмени, људи према позиву Управнога Савета, одмах је учињен између њих избор и о Божићу, 25 и 26 децембра 1807 године наименовани су чланови судова по варошима. Истога дана наименоване су судије и по селима. За тим је Управни Савет 28 децембра послао свима судовима у земљи упуства на српском језику штампана(?), којих ће се судије придржавати у правним и политичким питањима[9]). Ова упуства обухватала су и полицијске послове[10]). Сва лица наименована за судове упућена су првих дана месеца јануара на одређене им дужности[11]).

О овом раду Управнога Савета на уређењу судова помиње нешто мало и Вук Караџић. Он вели да је том приликом у свакој нахији постављен суд од три судије (председника и два судије).[12]) Поред судија био је и секретар. Председник суда имао је 400 гроша плате годишње а судије и секретар по 300[13]). Оваквоме суду, вели Вук Караџић, могао је сваки човек тужити и војводу, и он је морао доћи на суд да се одговара. Ко овим нахијским судом није био довољан, могао се тужити Совјету[14]). (НАСТАВИЋЕ СЕ)

Миленко Вукићевић

ЖИВЕ СЛИКЕ

(НАСТАВАК)

Према *правцу* ове линије нос може бити:

Сл. 21—25.

α. издубљен, ако се она — ова линија — одмах испод корена носа повија а при врху уздиже (сл. 22.);

β. прав, ако је она сасвим права од корена па до краја носа (сл. 23.);

γ. исупчен, ако је њен правац у облику испупчене линије, почев од корена па до краја носа (сл. 24.), и

δ. изломљен, ако је ова линија преломљена на два дела, који међу собом образују туп угао (сл. 25.).

Сваки од ових израза подобан је да буде умањен или ојачан помоћу заграђи-

---

[2]) Голубица III. стр. 229—230.

[3]) Голубица V. стр. 151.

[4]) С.ПБ. Главни Архив Министар. Иностран. Дела, Campagnes Turquie 1807. ad. № 417. A. — Оригинал овог писма налази се у Воен. Учен. Архиву Главног Штаба у Петрограду. Дело под № 257. часть I. лист 41—48.

[5]) У истом писму.

[6]) Moniteur за 1807 год. Бр. 361.

[7]) Moniteur за 1807 год. Бр. 363.

[8]) Moniteur за 1808. Бр. 4.

[9]) Moniteur за 1808. Бр. 41.

[10]) Moniteur за 1808. Бр. 59.

[11]) Moniteur за 1808. Бр. 61.

[12]) Грађа. I. стр. 67.

[13]) На истом месту. — О раду ове скупштине од дец. м-ца 1807 године види: П. Јовановића. Историја најважнијих догађаја. Н. Сад 1847. стр 4. — М. Петровић Финансије и Установе. Књ. I. 1901. стр. 87.

[14]) Грађа. I. 67.

вања или подвлачења, те према томе и потпуна скала за означење леђа носа биће ова:

нос веома издубљен = *издубљен*
нос обично издубљен = издубљен
нос мало издубљен = (издубљен)
нос прав = прав
нос мало испупчен = (испупчен)
нос обично испупчен = испупчен
нос веома испупчен = *испупчен*
нос мало изломљен = (изломљен)
нос обично изломљен = изломљен
нос веома изломљен = *изломљен*

в. *Нагиб основе носа.*

Под основом носа разуме се линија, која прати слободну ивицу ноздрва до краја носа. (Б. В. сл. 21.).

Посматрана према замишљеној хоризонталној равнини, која би пролазила кроз слободне крајеве ноздрва, ова линија може бити:

α. уздигнута, ако иде више хоризонталне равнине (сл. 26.);
β. хоризонтална, ако се с њом поклапа, (сл. 27.) и
γ. спуштена, ако је испод хоризонталне равнине (сл. 28).

Ако крајње изразе појачамо или ослабимо познатим нам путем, онда ћемо за означење нагиба основе носа имати ову скалу:

веома уздигнут = *уздигнут*
обично уздигнут = уздигнут
мало уздигнут = (уздигнут)
хоризонталан = хоризонталан
мало спуштен = (спуштен)
обично спуштен = спуштен
веома спуштен = *спуштен*

г) *Димензије носа*

Са гледишта димензија, на носу треба посматрати:

α. његову висину,
β. његову исцуиченост и
γ. његову ширину

δ. Под *висином носа* разуме се одстојање од најдубље тачке његовог корена па до слободне ивице ноздрва (А. В. сл. 21).

Исцуиченост — кривина носа јесте одстојање које раставља врх носа од тачке на којој је ноздрва за образ спојена. То је, управо рећи, испупченост ноздрве (сл. 29).

Сл. 29.

Сл. 30.

Ове две димензије посматрају се увек с профила.

г. *Ширина носа* представљена је у највећем трансверсалном одстојању између два крила носа (сл. 30.).

Свака од ових димензија носа изражава се помоћу једног од израза за димензију: *мала*, *средња*, *велика*.

д) *Особености носа.*

Особености носа односе се поглавито на линију његових леђа, његов крај, ноздрве и корен.

Често пута налази се на горњој површини леђа једна испупченост у виду маслинке која, ако је знатно наглашена, може дати носу нарочити изглед. Ова особеност означује се изразима: *леђа носа неравна.*

Изразима: *нос сиљоштен*, *разбијен* или *сломљен*, означиће се носеви који су таквим постали услед несрећног каквог случаја.

Ако се на крају носа налази једна мала равнина у виду троугла, означиће се то изразима: *крај носа нераван*, а ако рскавице, које образују крај носа, чине,

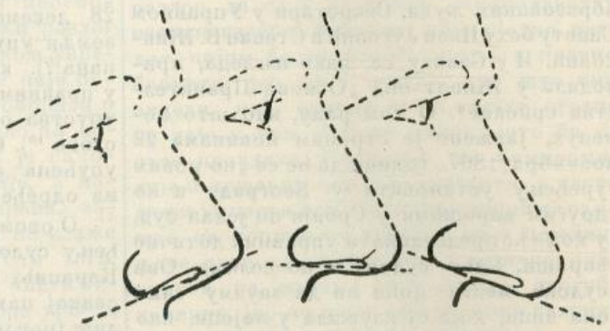

Сл. 26—28.

свака за себе, по једну испупченост, — каже се да је *крај носа раздељен.*

Поменућемо још: *нос повијен* у десно или лево, *нос згуљен*, *шиљаст*, *дебео*, *широк*, *танак бубуљичав*, и т. д., за које изразе, држимо, није потребна нарочита дефиниција.

Преградом носа назива се рскавица која дели ноздрве. Ако ова рскавица прелази доњу ивицу ноздрва и услед овога постаје видљива — каже се да је *нос са отвореном прегрдом* (сл. 31).

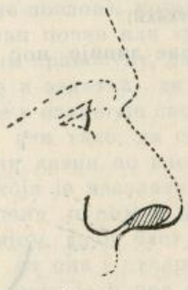

Сл. 31.

Сл. 32.

Не треба заборати још и ноздраве *састављене*, *посувраћене*, *дебеле* и *танке*, које се у пракси врло често сусрећу.

И најзад:

Једна од најкарактеристичнијих особености носа, која се у пракси врло ретко сусреће, односи се на леђа носа. Особеност ова, позната под именом: *леђа носа у облику седла*, карактеристична је по седластом угнућу, које се налази између кошчаног и рскавичавог дела леђа носа (сл. 32).

Ухо (сл. 33).

Од свију делова човечјег тела, ухо је најважнији фактор за идентификацију захваљујући множини удољица и узвишења из којих је састављено.

Сем овога, готово је немогуће срести два уха потпуно идентична, а што је најглавније, облик уха не мења се од рођења па до смрти. На супрот овоме, у обичном животу ухо врло мало привлачи нашу пажњу, а до појаве Бертилоновог система није ни улазило у обим описивања.

Да би се ухо могло правилно испитати и описати, неопходно је потребно знати важније делове из којих је оно састављено, а то су [1]):

а) *Ивица* (helix), која почиње од средине централног нагиба уха (А.) — ушне шкољке — и окружује, као неки олук, две трећине уха (А. Б. В Г. Д.).

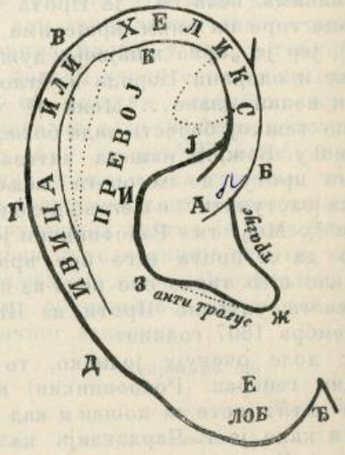

Сл. 33.

б) *Лоб.* Онде где престаје ивица почиње лоб. То је мекани део уха, који додирује, образ својом доњом страном (Д. Е. Ђ.).

в) *Трагус* (козлац). Под именом трагуса као што смо већ поменули разуме се мала, рскавичава и пљосната испупченост, облика троугластог, која се налази испред слушног канала (Л. Ж.)

г) Преко пута од трагуса налази се једна друга испупченост, по изгледу слична првој, али са много већим индивидуалним разноликостима. Ова испупченост, која је од трагуса растављена слушним каналом, назива се *антитрагус* (Ж. З.).

д) *Превој* — *увојица* — почиње од антитрагуса и иде до ивице. На њему се разликују ова три дела: *доњи* (З. И.), *средњи* (И. Ј.) и *горњи* (Ј. К.). Овај последњи ограничен је двема јамицама: с леве стране *чунжастом* (fossete naviculaire — пред словима В. Г.), а с десне опет *врстастом јамицом* (fossete digitale — више слова Ј.)

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

КАКО СЕ ПРЕДУПРЕЂУЈЕ ЗЛОЧИН?

Чезаре Ломброво

У дугој и често жалосној борби, коју водим у току свога четрдесетогодишњега рада ради ширења својих погледа о при-

[1]) У обим нашег испитивања улази само ухо у ширем смислу, т. ј. *спољашње ухо* (auris externa).

роди и извору злочина, највећма ме се тицало питање: да ли су моје студије излазиле из чаробнога круга теорије, и да ли би се могле практично применити, ако би ми пошло за руком, да поставим извесне мере за ублажавање и умањавање ужасне заразе криминалитета.

То је баш она тачка, која највише интересује публику у нашим научним дискусијама. На жалост доказана је чињеница — изузимајући поједине случајеве у Шведској, Швајцарској и Северној Америци — да је остало без успеха или се бар показало као недовољно све оно што се налазило у законодовствима и казненим системима приликом примена у ограничавању злочина; јер према статистикама видимо, да криминалитет — изузев вароши Лондон и Женеву — свуда расте и у велико надмаша прираштај становништва.

Кривицу за то носи та околност, што се примењивање казне тек тада са свим озбиљно схвата, кад злочинац постане неизлечим. Тек кад коров прекрили поље, те ни једно добро зрно не може од њега да се развија и расте, тек се тада присећа и осећа потреба да се земљиште преради и нађубри.

Осуђеници, који су дуго година провели у казаматима или затворима, нуждом су нагнани да понова залазе у злочин; и питање о злочинцима — повратницима постаје све важније за криминалоге и социјологе. То је са свим природна последица данас уобичајених закона, који кажњавају злочин онако какав је, ни најмање не обзирући се на индивидуу, која га је извршила. Али ја мислим, да моја школа неће пасти у ту грешку. У противности према другим правцима, код којих се код извесних облика злочина стално примењује и одређена доза казне; ја сам се потрудио, да простудујем злочин као природну појаву; према узроцима и почецима злочина, од којих они зависе, покушао сам да у криминалогију уведем један систем, који би ишао тачно упоредо са патологијом у медицини; а и ова најпре утврђује услове, под којима су се болести појавиле и могле се развијати. Исто важи и код злочина. Будемо ли сазнали узроке, који су изазвали злочине, моћи ћемо их савладати и предупређивати.

* * *

Свакако да ће у свету бити и злочинаца, све дотле, док је и људи; то јест, биће увек урођених злочинаца, људи у које је жалосна тајанственост усадила клицу безосећајности и свирепости, чији начин мишљења, чији живот осећаја одступа од нормалнога човека, и који су неоспорно упућени на вршење злочина. За те људе нема терапије. Једине мере, које би се могле предузети противу њих, биле би или их убити, или затворити у заводе, да би се предупредили повратни, који повећавају број злочина до несразмерности. Поред ових урођених злочинаца, који представљају тридесет до четрдесет процената целокупног броја злочинаца, и код којих злочина радња зависи од наслеђене или задобивене аномалије (врућица, поремећај мозга), ипак има других, и ти су многобројнији: злочинци из навике, према приликама и из страсти; њих наводи на злочин читав низ разноврсних узрока, као рђави примери, погрешно васпитање, подражавање, алкохолизам, беда, дуго трајање осуде, и т. д., но код њих није тако несавладљив отпор као код првих. Противу поменутих узрока можемо се борити с изгледом на успех.

У првом реду можемо утицати на напуштену, убогу, болесну и рђаву децу. То су прави кандидати за злочин, који ће пре а после поћи рђавим путем и пасти у невољу и глад; баш у првим годинама, кад им намере нису још сасвим јако укорењене, могу се потрести или са свим уништити рђави инстинкти. Вароши Лондон и Женева имају многобројне заводе за заштиту и негу деце, и за то се могу похвалити, да имају најмањи број дечјег криминалитета. Према примерима та два велика центра, који стоје на врху покрета, данас су почеле све цивилизоване земље, да се најозбиљније баве дечјим питањем; држава прописује обавезну школску наставу, а приватна друштва узимају на се надзор над децом пролетеријата ван школе — док су родитељи на раду по фабрикама — да би их одстранили од рђавих утицања са улице. Готово у свима већ земљама, закон сад прописује потребну старост, која се мора имати у виду при узимању деце за рад, као и максимално време рада, које се ни у ком случају не сме прекорачавати. На жалост та се правила готово свуда још повређују. Сем тога постала су многа филантропска друштва, која у својим заводима обучавају децу разним занатима, умањујући по могућности тако звано време учења, у коме су изложена свим могућим издацима. Од врло је велике користи такође интелигентно и практично установљење азила за сиротне, за находчад, за децу коју су родитељи напустили или их злостављају, за мале просјаке или за синове злочинаца.

Диван завод, који се може назвати угледним у овоме смислу, има Г. Барнардо у Лондону, који је неминовно хиљаде деце отргао од порока и злочина; јер баш најсиромашнијима од сиротних, синовима алкохолиста, осуђених злочинаца, распуштених сиромаха, обраћа своју пажњу и бригу тај велики филантроп. Карактеристика тих азила у томе је, што се никада не држи више од двадесеторо деце у малим „скровиштима“, да би се отклонило оно заједничко дружење као што је у школи, већ да би се у малишана изазвала илузија једне породице. Сем тога пази се брижљиво на њихове наклоности и способности, па их задржавају на ономе раду, који одговара њиховом умењу и моћи. Па ипак доктор Барнардо чини још више, и у томе се баш и састоји необични значај његове организације. Како су деца, којом се он бави, готово сва пород дегенерисаних родитеља и много су више од све друге изложена опасности да поклизну у порок, он се труди, да им пружи такве услове за живот, да би могли по могућству бити сасвим сачувани од тих насилних утицаја. Он је начинио за њих нарочите радионице и шаље их на села, у колоније, а нарочито у Канаду, да би их тамо, у здравијој, свежијој, мирнијој околини сеоског живота, могао образовати за корисне чланове човечанског друштва. Др. Барнардо прати своје ученике кроз цео њихов живот, и статистика је доказала, да је у пркос тешког наследног оптерећења само један сасвим мали број био безуспешан, на име 0,2 процента; само код двојице од хиљаде омануо је тај чудновати, паметни систем васпитања.

Тај начин заштите деце сматрам као најбоље средство за предупређење криминалитета, у толико пре, што одговара главноме принципу народнога газдинства, да се што већи принос добије са што је мање могуће коштања. Свакако да би се с највећом хвалом могле поздравити установе у циљу поправке одраслих, који су наследно оптерећени; али ипак, већином је такав човек већ учинио што год зло и какву штету друштву, а сем тога његов је начин и пут животу већ прилично утврђен. Васпита ли се, напротив, дете на рад, научи ли се да се гади пића, тиме ће бити поклоњен друштву један користан члан за цео ток његова живота.

* * *

Гадите се од пијанства!

Потискивање алкохолизма спада у главна правила и мере у примени терапије злочина. Из много је разлога алкохолизам један од настрашнијих фактора злочина. Прво, што све наследне пороке јаче испољава, а нарочито и друге још изазива; даље, што су иступи пијанства врло чести узроци злочина; и најзад, што крчме представљају обично главни стан злочинаца; ту се припремају злочини и бодре их подстрекачи, ту се скупљају и после дела и деле плодове својих срамних дела.

Кад би алкохолизма нестало са света, нестало би тад и најкрвожеднијих и најбруталнијих облика злочина; за то је пијанство тако исто велик и тежак проблем, као и сам криминалитет.

У Шведској, а нарочито у вароши Гетеборгу, постигнути су, с помоћу са свим модерних средстава, одлични резултати у борби противу алкохолизма; та метода може заиста служити за углед. Уз припомоћ општинског одбора основан је у тој вароши један комитет, који је узео у сопствену режију све крчме и пивнице где су продавана алкохолна пића. Наравно да се то није могло постићи за неколико дана или месеца; године су биле потребне за то, али је друштво најзад имало у својим рукама монопол фабрикације и продаје алкохола. Оно је најпре почело да побољшава квалитет пића и да уређује продају, ограничавајући је само на извесне одређене часове дана; оно је приморало госта, да при пићу увек мора узимати и чврсте хране, пошто су последице и утицаји алкохола код празног стомака много опаснији; и најзад установили су у истим локалима, где се вино точи, и собу, у којој се добива, сразмерно за врло умерену цену кафа, млеко и чај. Сем тога друштво је решило, да сву добит, коју има од продаје алкохола, потпуно уп[illegible]

треби само на борбу против алкохола. Друштво је установило разне вечери за предавања, скупове, конференције, а о празницима прави и игранке; у разним деловима вароши основало је неких петнаест библиотека, у којима се раденици могу комотно позабавити лепом лектиром; у једном великом парку установило је једну врсту игралишта, где се публика може под ведрим небом позабавити разноврсним играма у место што би се бавила по механама.

За двадесет и пет година увидело се да је алкохолизам опао за две трећине, а у толикој истој мери умањиле су се и жалосне последице те несреће, злочини.

* * *

За предупређивање злочина мора се ипак пазити још и на многе друге мере, које више не спадају у област криминалогије, већ много пре у област социологије и народнога газдинства; материјални услови једне земље имају великога значаја за криминалитет. Пре свега чинимо пажљивим за преовлађивање беде, као и богатства, који на неки особити начин пружају припомоћ злочинима. Беда натерује човека у крађу и на убиства, а богатство на индустријске и сексуалне злочине, који су постали скоро карактеристични за криминалитет наше епохе.

У Аустралији су материјални услови све се рећи необично добри, и за то је злочинство знатно попустило. Осам часова рада, законим путем уведени судови за решавање трговачких и раденичких питања, велике награде и плате допринеле су, да у тој земљи потпуно нестане злочина које су изазивале беда и невоља, али су за то постигли невероватну висину самоубиство и лудило, који зависе од индивидуалних, психичких и органских услова.

Даље имамо још посла и са злочинцима из страсти — потпуно супротни тип урођеном злочинцу — који из алтруистичких осећаја драговољно трпе болове и претварају се на особити начин у политичке злочинце, стварајући тако од себе врло опасне чланове друштва.

* * *

Наравно, да се о тако великом и важном питању не може све изнети у кратком новинарском чланчићу, али то ми и није била намера. Више сам хтео, да у великим цртама укажем пут, који криминалогија мора прокрчити, ако хоће да доспе своме циљу; хтео сам показати, да не треба на првом месту да тражи последње клице злочина, већ да студује према учињеном злочину и тражи узроке његове у самоме злочинцу.

Д. В. Бакић

ВАСПИТАЊЕ И САМОУБИСТВО ДЕЦЕ

Луј Проал

(НАСТАВАК)

Укори морају бити кратки и благи. Неколико паметних речи могу више користити него најдуже грдње. Хладан и достојанствен тон импонује деци, док их грдња љути и понижава. У сваком случају треба штедети понос дечји и не грдити их пред сведоцима. Деца, која имају поноса, достојна су поштовања.

Кад дете одриче послушност, Локе саветује да га на исту силом приморају. Ми не делимо ово мишљење.

Одрицање послушности појављује се обично код деце у виду несавладимог тврдоглавства. Кад се једном узјогуне, тада су неосетљива и према молбама, и према претњама и према бољу. Један отац причао нам је ово: његов најмлађи син обукао је једног дана, при поласку у шетњу, беле панталоне. По повратку из шетње, мати га позва да их скине, али он не хтеде то учинити. Позван у помоћ отац, после безуспешних наредаба хтео је приступити сили, али дете у најочајнијем тренутку повика: „Уби ме тата, али ми остави панталоне.“ Ово очајање било је толико комично, да је отац ударио у смех и одустао од намере.

И само одсуство енергије испољава се по некад у виду тврдоглавства. Плашљива деца радије трпе батине, но што пристају да изврше извесне наредбе, за које им би се могли смејати другови. Другим речима: она су непокорна само с тога, што не могу да савладају своју плашљивост. Деца бујна и напрасита постају јогунаста услед нервозног раздажења, које их прави глувим према разлозима и неосетљивим према ударцима. Злостављати их у оваквим приликама, значи просто гурати их у злочин или очајање

Некада су деца, па и сами краљевски синови, подносили равнодушно телесне казне, и не помишљајући да се због њих убијају. Војвода Монтозије, гувернер сина Лудвика XIV, тукао је из принципа и нештедимице свога краљевскога ученика. Противно овом, данас су деца постала толико осетљива и нежна, да се убијају и због обичног укора и најобичнијих ћушки. Да овога не би било, родитељи морају избегавати телесне казне, нарочито према напраситој и осетљивој деци. Не споримо при том, да у извесним случајима — кад дете учини какву велику погрешку — има места и ћушци, али тражимо да родитељи у овој прилици не губе своју хладнокрвност.

Код многих народа европских, нарочито код Енглеза, батине се и данас употребљују у школама и заводима за поправку. Мали Енглези прилично су навикнути на батине. Шта више, велики број славних Енглеза изјављују без зазора, да су за своје успехе у неколико захвални и ударцима бича из доба детињства. Јула месеца 1887. год. обесио се један тринаестогодишњи ђак зато што је наставник с њим рђаво поступао. Овај изузетни случај самоубиства побудио је Парламенат да нареди истрагу, али одређени комесар, у место да тражи укидање батина по школама, захтевао је само да се њихова употреба потчини надзору директора.

У Француској су телесне казне истина забрањене по школама, али их зато родитељи врло често употребљују за најмању ситницу. Ако је дете разбило чашу, или изгубило какву незнатну ствар, или упрљало одело, оно је сигурно да ће бити грђено и бијено као да је учинило какав злочин. Многа деца само услед овог падају у очајање и убијају се.

А шта тек да речемо за оне родитеље и стараоце, који уписују у кривицу деци и саму игру. Они који ово чине, личе у многоме на примитивне народе, који нису умели да разликују ненамерне радње од хотимичних. У колико је друге потребно казнити, у толико се прве морају извинити. Свако противно поступање у супротности је са осећајем правичности, који је, као што смо већ видели, толико развијен код деце.

Деца, која се често и оштро кажњавају, изложена су често опасности да постану злобна, неваљала, мрзовољна и огорчена прво на своје родитеље, а по том и на цео свет. Као најбољи пример ове огорчености. може послужити Жил Вала, који је у својој књизи: „*Дете*“ оцртао веома жучним речима рђаво поступање својих родитеља према њему, као детету. Књига ова посвећена је: „свима онима који умиру од досаде по колежима, или који су принуђени да често плачу због рђавих поступака своје фамилије, или најзад онима који су у младости били тиранисани и тучени од родитеља.“ Овај пример, који није једини, најбоље показује колико су опасни груби укори и телесне казне према поноситој и осетљивој деци.

Једна девојка, коју је отац једном приликом у наступу гнева ошамарио још као дете, изјавила је Легуе-у у својој двадесет петој години: да своме оцу још није опростила, нити ће му икад моћи опростити овај поступак.

Подижући свој глас против употребе телесне казне према деци, често пута и за најобичније ситнице, ми смо далеко од тога да тражимо, да деца буду васпитана као мекушци. Оно што ми желимо и тражимо то је, да се нарочито негују врлине и карактер дечји, јер размажено и покварено дете, без физичке и моралне енергије, меко као памук и плашљиво као зец, може у најбољим случајима, као одрастао човек, стати у ред медиокритета.

Некада су родитељи веома оштро васпитавали своју децу, одвајајући их од себе за све време васпитања, и поверавајући их манастирима или нарочитим наставницима. Таљеран помиње у својим меморарима, да матер није видео до своје дванаесте године. Данас се пало у сасвим другу претераност. Деца су скоро потпуно изједначена са родитељима; родитељи их обожавају као неке феномене, обасипају похвалама, нежношћу и засипају посластицама, док је војвода бургоњски за доручак и ужину добијао само сува хлеба. Ну и ово није све.

Данашња деца присуствују, а врло често и учествују у свима разговорима и задовољствима; она иду у позориште у времену када треба да јуре по чистоме ваздуху; њима се допушта да све виде и чују и читају са опасношћу да заразе своје мисли и поремете свој мозак.

Јуна месеца 1890. год. обесио се мали В.... стар 13 год. из једне од најугледнијих париских породица. Дете је било у

толикој мери размажено, да је могло радити шта хоће. Користећи се овим, отпочело је страсно читати свакојаке романе, који су његову осетљиву и неискусну душу довели до растројства, за време кога је и самоубиство извршило.

(наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

I.

Истакнуто је питање: да ли ће се избори општинских чланова вршити у свима општинама у децембру месецу, као што прописује чл. 181. закона о општинама, или ће то само бити у онима где још стоји чланство, затечено увођењем у живот закона од 5. јуна 1905. године.

— На ово питање одговарамо:

По чл. 181. закона о општинама први редовни општи избори општинских председника, кметова, одборника и њихових заменика, извршиће се прве недеље по Св. Николи ове године.

Они ће се вршити у свима општинама; дакле како оним где се и данас налази чланство затечено увођењем у живот закона о општинама од 5 јуна 1903 год. тако и оним, где су избори доцније вршени, без обзира што ови чланови, изабрани на овим последњим изборима нису одслужили двогодишњи рок, пошто по чл. 174. другог става, рок њиховог служења траје до првих редовних избора.

Овако гледиште није у сукобу са чл. 122. који такође говори о чланицима изабраним на редовним изборима у смислу чл. 174. т. прве.

Према овоме обавештење дато о овом истом питању у бр. 27. Полицијског Гласника од ове године, овим се исправља и замењује.

II

Један општински писар пита:

„У чл. 126. закона о шумама стоји, да ће иступне кривце, учињене по овоме закону у шумама: државним манастирским и црквеним, извиђати и казнити полицијске власти у корист шумског фонда, а у осталим општински суд у корист своје касе (чл. 70).

У члану, пак, 70 закона о шумама помињу се само општинске и сеоске шуме, те тако настаје питање: које су то *остале* шуме, што их помиње чл. 126.

Да у тај ред не улазе приватне шуме?"

— На ово питање одговарамо:

У чл. 1. закона о шумама помињу се ове шуме: Државне, општинске, сеоске, манастирске, црквене и приватне.

Кад по чл. 126 полицијске власти извиђају и суде поступне кривице учињене у шумама: државним, манастирским и црквеним, а у општинску надлежност преносе се све остале шуме, онда значи да се ту имају убројати: општинске, сеоске и приватне шуме.

Према томе, општински судови имају права суђења иступних кривица, учињених и у приватним шумама.

Наравно, да и те казне иду у корист општинске касе, као што се јасно види из чл. 27. закона о шумама, где су побројани приходи шумског фонда, па се из њих издвајају казне, изречене од стране општинских судова за иступне кривице.

Ништа не мења ствар та околност, што се у чл. 70. говори само о општинским и сеоским шумама, јер овај члан говори о редовним приходима, који се из шума могу добијати по закону о шумама.

III

Суд општине гунцотске (среза гружанског), актом својим од 6. јула ове године Бр. 829, пита:

„По чл. 6. под *а* грађанског судског поступка, општински суд надлежан је да суди све спорове до 200 динара закључно, а о непокретностима и меничним потраживањима до 100 динара закључно, изузимајући спорове о наследству.

Како овим законским прописом није изречно опредељено, да ли се ова надлежност за *непокретности* односи и на продају и куповину земље до горње вредности, то суд моли за објашњење: да ли је надлежан општ. суд за суђење спора о продаји и куповини земље до 100 динара вредности или не?"

— На ово питање одговарамо:

Све спорове о непокретности, чија вредност не прелази суму од 100 динара, суде општински судови, па су. према томе, надлежни да суде и спорове по продају и куповини земље у границама поменуте вредности.

IV

Један општински писар пита:

а, у једној општини постоји механа III класе, подигнута по дозволи власти и прописима законским.

Да ли се у томе месту може дозволити слободно крчмљење пића, пошто је само једна механа? и

б, кад општина слави своје сеоске литије, па од порте општинске до механе има растојања свега 5 минута, да ли се у порти може дозволити крчмљење пића на штету механе, која је ту у непосредној близини, и ако може, онда по коме то закону.

— На ово питање одговарамо:

а, Крчмљење пића није у опште дозвољено ван механа и кафана, без обзира на то, да ли је у некоме месту само једна механа или је у опште и нема, и свака противна радња кажњива је по механској уредби.

Продаја пића у облику трговине, на више, регулисана је парочитим расписима, који о томе постоје:

б, На уобичајеним саборима при црквама или манастирима, може сваки без разлике упражњавати за три дана механску и кафанску радњу, ма да нема личног права на те радње, по чл. 29. уредбе о механама и кафанама, *и без обзира на одстојање*, које постоји од цркве и порте до механе.

У ова три дана рачуна се: дан пред светковину дан светковине и дан по светковини.

Ко би и после овога рока продужио радити — крчмити пиће, казниће се као онај, који без дозволе држи кафански радњу.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

УХВАЋЕН

Јован Афнен, млинарски радник, чија је потера изашла у 24. броју „Полицијског Гласника" ухваћен је у Пожаревцу, те је престала потреба за његово тражење.

ПОТЕРЕ

Стана Марјановић — Стевановић, циганка из Ковачевца у срезу беличком, побегла је из окружне болнице 28. тек. м-ца, где се налазила ради лечења, а била је у притвору код јагодинског суда због опасне крађе. Стана је стара 40 година, средњег раста, црна у лицу, малих уста, танког правог носа, а са собом има и дете од месец дана. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за њом изврше потеру и у случају проналаска стражарно је спроведу првостепеном јагодинском суду с позивом на Бр. 12818 или Управи града Београда с позивом на Бр. 25592.

Живојин Лекић, монополски радник, 31. пр. м-ца на превару начин узео је 50 динара од Лазара Уљешића, надзорника у фабрици дувана, да би однео новац Таси Калиманчићу, кафеџији преко пута фабрике, који је чешће чинио такве позајмице од Лазара. Одмах по том отишао је Таси и од њега за рачун Лазарев узео 150 динара. У вароши је још узео на рачун Лазарев један пар новог црног одела и пар нових шевро ципела, па онда побегао. Тог истог дана по подне око 7 сати јавио се из Руме Лазару и Таси да путује у Беч (сигурно из благодарности за путни трошак). Овим јављањем Живојин је хтео да завара траг, пошто се поуздано рачуна да је он преко аустријске Митровице отишао у Шабац, па по том својој кући у Совљак или у село Јаребице у срезу јадранском, где му је отац био механџија.

Живојин је стар 25 година, повисок, у лицу плав, бркова смеђих, брија се. Од одела има црно ново сако одело од шевијота, на ногама шевро ципеле, на глави стари, црни, меки шешир. У циљу проналаска износи се Живојинова фотографија и препоручује се свима полиц. и општинским властима да за њим учине живу потеру и у случају проналаска стражарно га спроведу комесару топчидерске полиције с позивом на Бр. 1799.

Непознати крадљивац извршио је ноћу између 23. и 24. пр. м-ца крађу Младену Зонићу, обућарском раденику из Београда. Однете су му ове ствари: један прслук, један новчаник са 34·50 динара, две осмине лоза Класне Лутрије под Бр. 21903 и 20682, једна заложница Заложне Банке за два џепна сата под Бр. 19980. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за крадљивцем и покрађом трагају и о резултату известе Управу града Београда с позивом на Бр. 25.222.

Непознати крадљивци извршили су ноћу између 22. и 23. пр. м-ца крађу ствари Драг. Пауновићу, тежаку из Течице у срезу алексиначком. Однето му је: 1 черга вунена, 3 бела чаршава, 2 беле сукње, 2 женске хаљине 3 вунене завијаче, 17 пешкира, 7 килограма фула, 2 велике вунене мараме, све у вредности 245 динара. Препоручује се свима полиц, и општинским властима, да за крадљивцима и покрађом изврше трагање и о резултату известе начелника среза алексиначког с позивом на Бр. 8105.

Непознати крадљивац украо је 28. пр. м-ца из отворене собе испод јастука сребрн сат са ланцем Андри Марковићу, млекацији у Београду. Сат је по капцима опточен вешцима, који су позлаћени, а ланац је сребрн, дугачак, са украсом на средини који личи на срце, а на овоме су урезана слова А. М. И. Препоручује се свима полиц. и општ. властима, да за крадљивцем и покрађом трагају, и о резултату известе кварт теразијски Управе Београда с позивом на Бр. 6849.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

7. прошлог м-ца неколико коцкара извршили су разбојништво над селацима код Бумбаревог Брда иза Крагујевца. Међу овим коцкарима — разбојницима осумњичен је да је био и овај **Драгомир Гајић — Тодоровић** — звани „**Топџија**“, коцкар

По потерници начелника ср. гружанскога он је 26. прошлог месеца ухваћен у Београду и спроведен у Крагујевац ради пслеђења његове кривице.

Као коцкар Драгомир је прво секао кесе и дизао новчанике из џепова, по том је ударио у опасне крађе, за шта је и судски осуђиван, а ево га где је и разбојништва почео да врши. Ако и даље буде овако напредовао, онда ће брзо завршити своју злочиначку каријеру.

«Топџија» је родом из Крагујевца, стар 28 година, повисок, очију угасито-зелених, у лицу смеђ, ћосав, састављених обрва.

Како није искључена могућност, да је он извршио још какво крив. дело, то му износимо слику с препоруком свима полиц. властима, да јаве нач. ср. гружанског ако је још где учинио дело.

Анка Јаџић, право је име овој женској, а издаје се и као Анка Јоџић и Милица Беловуковић.

Анка је препреден лопов и варалица. До сада је четири пута судски осуђивана! — три пута за крађе и последњи пут за преваре.

Када је видела да јој крађе не иду добро од руке, јер је готово увек ухваћена и осуђена, она је се бацила на друго поље — преваре — и ту је већ даље отишла. У овом правцу није много изостала иза Алексе Костића.

Најобичнији начин њених превара је овај: Уђе нагло у какву радњу — обично бакалницу или кафану — и нареди као служавка г. Н. Н. (кога виђенијег човека из комшилука) да момак одмах донесе кући флашу киселе воде, сардине, сапуна, литар вина или тако штогод, и да понесе кусур од банке, па се одмах врати и чека пред дотичном кућом. Кад момак дође са поручсном стварју и кусуром до 10 динара она му узме и једно и друго, а њега пошље натраг да донесе још какву ситницу, за које време она побегне или га сачека, а каже му да понесе још и 20 динара ситнине, јер госпођи треба повише ситнине за неке исплате, па кад се момак врати она му на кућној капији и то узме и каже му да сачека док му она снесе банке. Момак остане да чека пред кућом или у капији, а она изађе у супротном правцу кроз двориште. Кад се једноме дечку досади чекати, он уђе у кућу и затражи паре од зачуђених укућана, који га једва убеде да њихова служавка није никала из куће макар нити што поручивала.

На овај начин извршила је у Београду масу превара, а такође и у Крагујевцу.

Како јој је Београд најповољније место за обављање оваквих послова, она је се пре кратког времена вратила, држећи да је измењено особље београдске полиције неће познати. Ку преварила је се у рачуну. Одмах је примећена и кажњена прогонством у своје место рођења — Ужице.

Скреће се пажња властима да приназе на њено кретање, а и приватним лицима да је се чувају као ватре. Она обично улази у зеље куће као служавка и кад улучи прилику изврши крађу и побегне.

Анка је родом из Ужица, стара 27 година, омалена, смеђа, жутих очију, по лицу роава од богиња, на средини десне јагодице има брадавицу у величини кукурузног зрна.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Код Милана Павловића, циганина — џамбаса из Слатине, ухватила је власт среза крајинског једног коња длаке доратасте, 5 година старог, без жига и роваша. Скреће се пажња свима полицијским и општинским властима да потраже у својим делокрузима сопственика и о резултату известе начелника среза крајинског с позивом на Бр. 6741.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Алимпић.

БРОЈ 32. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 14. АВГУСТА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

МИ
ПЕТАР I
по милости Божјој и вољи народној
Краљ Србије

На предлог Председника Нашег Министарског Савета, Нашег Министра Просвете и Црквених Послова, а по саслушању Нашег Министарског Савета, на основу чл. 54. Устава Земаљског решили смо и решавамо:

Овлашћује се Председник Нашег Министарског Савета, Наш Министар Просвете и Црквених Послова, да читањем овог Указа закључи седнице Народне Скупштине, сазване у ванредни сазив на дан двадесет петог јула ове године.

5. августа 1905 год.
у Београду.

ПЕТАР С. Р.

Председник Министарског Савета, Министар просвете и црквених послова,
Љуб. Стојановић С. Р.

Заступник Министра иностраних дела, Министар војни, генерал-штабни пуковник,
В. Антонић С. Р.

Министар војни, генерал-штабни пуковник,
В. Антонић С. Р.

Министар грађевина,
Влад. Тодоровић С. Р.

Министар унутрашњих дела,
Ив. Павићевић С. Р.

Министар финансија,
Д-р М. Марковић С. Р.

Министар правде,
Драг. Пећић С. Р.

Министар народне привреде,
М. Драшковић С. Р.

МИ
ПЕТАР I
по милости Божјој и вољи народној
Краљ Србије

Народна Скупштина, сазвана у ванредан сазив за 25. јули тек. године, а на своме III-ћем редовном састанку држаноме 1-ог овог месеца решила је:

да се избор Максима Сретеновића, изабраног Народног Посланика за варош Горњи Милановац уништи, што су у бирачки списак за град Гор. Милановац уписани и на гласању гласали и извесни грађани из општине брусничке, и нареди нов избор.

Према томе решењу Народне Скупштине, на предлог Нашег Министра Унутрашњих Дела, а по саслушању Нашег Министарског Савета, на основу члана 100. Устава, члана 10. закона о пословном реду у Народној Скупштини и члана 2 и 93. закона о избору Народних Посланика

НАРЕЂУЈЕМО:

да се на дан двадесет осмог августа 1905. године изврши нов избор једног Народног Посланика за варош Гор. Милановац, за скупштинску периоду 1905., 1906., 1907 и 1908. годину.

Наш Министар Унутрашњих Дела нека изврши овај указ.

7. августа 1905. год.
у Београду.

ПЕТАР С. Р.

Министар унутрашњих дела,
Ив. Павићевић С. Р.

СТРУЧНИ ДЕО

ДУЕЛ
КАО ПРАВНИ И КАО ЕТИЧКИ ПОЈАМ

(СВРШЕТАК)

Избацивањем двобоја из редова, у којима постоји, спречило би се његово ширење и међу елементе, за које он у опште није дозвољен. Међутим нема никаквих нарочитих разлога, који би спречавали да се двобој и из официрских редова избаци. Појам части и код официра један је исти за све људе, па и за све чиновнике, којима, у начелу, и официри припадају. Истина, као представник оружане силе и безбедности државе и као такав јавно обележен униформом, официр с правом осећа, да не сме трпети да му се наносе увреде; али оно што против тога треба чинити не припада њему, и то не само због свога личног интереса и части, него и ради достојанства великога јавног позива, коме служи. Било би одиста ружно, више но у осталим случајевима, да један представник оружане силе народа, који треба да чува и брани ауторитет државне неприкосновености, и који је самим тим и морално више ангажован да скрупулозно пази, да се тај ауторитет не омаловажи и не оштети, — да ипак олако сноси увреде и клевете, које унижавајући њега, унижавају посредно и оно достојанство, које је за тако високу службу потребно. И јавни је интерес, у толико, за чиновнике у опште, а за официре још и више ангажован, да се уверењем частољубљу да што пре и што потпунија сатисфакција, па било да та увреда долази од стране другог официра, било од стране грађанина. Али да се све то постигне, нашто прибегавати установи, која се јавља као аномалија и с правног и с етичког гледишта, која не само што не служи јавноме реду, него је овоме у основи противна; другим речима, нашто се служити двобојем као самовласном употребом физичке моћи? Не би ли било далеко целисходније и при-

родније ићи пред суд, било пред општи кривични суд, било пред нарочити суд части, који би био надлежан за расправу свију случајева, који се сада на законској или противзаконској основи расправљају двобојем.

Такав суд части, као државна установа, могао би бити састављен искључиво од официра за случајеве сукоба, који би се између њих дешавао, а мешовити за сукобе између официра и грађана. Организован на основи, која би му довољно обезбедила сав потребан ауторитет једне објективне и независне угледне колегије, у чију се исправност не би могло да сумња, са свом компетенцом да пуноважно извиђа и обавезно доноси и објављује своје одлуке, да ли у конкретном случају има и у ствари дела увреде, или је он само неосновано схваћање интересованог лица; а ако нађе, да дело увреде постоји, даља одлука, шта све крива страна треба да учини, да би увређеном дала сатисфакције и на послетку обавезна публикација такве сдлуке, којом би се и у јавности утврдило неосновано и осуђено поступање одговорног лица, било би довољно, да остави довољан морални и правни ефект за углед увређеног лица. Шта више, могло би се интересованом лицу оставити на вољу да тражи сатисфакције било код суда части, било код редовних судова тужбом за кривицу. Било једно било друго, процедура целог рада треба да има карактер убрзаног кратког поступка, а казна за увреде и клевете да је довољно строга и далеко већа од оне, коју садашње законодавство предвиђа. Пре но што се реши на дело увреде или клевете, одговорно лице треба да зна да га чекају врло озбиљне казнене последице за преступно нападање на тућу част, последице, које се ни у којем случају неће завршити само са неколико динара новчане казне или са неколико дана затвора. Баш зато, што такве кривице сем напада на част, имају још и значај јаког подстицаја за веома опасне нападе на личност, треба одговорна лица кажњавати са свом строгошћу која је потребна да ту опасност отклони и да одстрани сваку даљу тежњу за неком, још озбиљнијом сатисфакцијом од оне, коју даје суд части или редовно кривично правосуђе. Увређено лице неће имати разлога да с таквим резултатом не буде задовољно, неће имати разлога да се служи двобојем, који му не даје ништа, а доводи му у опасност и сам живот; а крива страна биће у истини кажњена и неће јој се дати могућност, да у облику двобоја не само избегне казну, него да увређеном лицу наноси још и друге штете. Ова строгост треба да вреди за увреду и клевету чисто породичних односа. Строгошћу казне за кривице, учињене тим путем, начело слободне штампе ни мало се не ремети. Нека пискара ко шта хоће, али кад се иза тога његовог „хоће“ крије кривица, нека за ту кривицу искуси довољно строгу казну. У осталом, права је аномалија и с правног гледишта, да се увреда и клевета, учињена на обичном јавном месту, често у присуству две — три особе, кажњава онако исто, као и увреда или клевета, учињена је у облику најшире јавности — путем штампе. Слободна штампа није зато да клевета и вређа, да ствара и изазива кривице, него на против да на најширој основи служи јавном интересу. Поступајући друкче, одговорна лица чине злоупотребу са основним начелима, која штампу, као установу, обележавају.

Не упуштајући се у коректно излагање мисли, које би могле имати везе са блажом организацијом суда части и изменом поступка и законских одредаба, које би се односиле на кривично правосуђе, јер нам није била намера, да улазимо у тако детаљно излагање ствари, нити је она, у осталом, за начелну дискусију ствари потребна, — ми мислимо, да смо навели довољно оправданих разлога, да двобој треба на законској основи енергично сузбијати и онемогућити га не само међу грађанима, него тако исто и међу официрима. Не треба тражити од официра да се дуелирају, а треба им свом жестином закона и силом власти забранити да се дуелирају било између себе било са грађанима. Живот и једних и других потребан је и њима и њиховим породицама и држави. Као синови једног народа и заједничке државе, они и на случај увреде не треба да се изметну у непријатеље, који се узајамно убијају. Нека тај последњи разлог и држава и појединци чувају за заједничког и државног непријатеља, за ратно стање, у коме треба крвљу бранити свете интересе отаџбине.

М. А. Поповић.

СУДОВИ И ЊИХОВО УРЕЂЕЊЕ

за време устанка од 1804—1813. год.

(НАСТАВАК)

Као ресултат целога саветског рада Родофиникин у рапорту своме од 9. јануара 1808 године који је поднео кнезу Прозоровском, вели:

„По доласку мојем Карађорђе је скуп„ио од свију нахија по једнога депутата „да присуствује у Савету; дао је Савету „потребну власт. После овога Савет је „уредио варошки суд, који је отпочео да „суди и да води расправу и да бди над „градским приходима; за тим је Савет „уредио полицију, која је пресекла на„једанпут све грабежи и убиства, која су „се дотле дешавала“ [1]).

Све што је рађено на уређењу земље крајем 1807 године, види се да је урађено по Родофинкиновој: *Основи правитељства сриског*. Видели смо да су судови основани и уведени по целој земљи баш по овој Основи. Тако исто и Савет је по овој Основи доведен у Београд и изабран је од сваке нахије по један саветник. Кад се изврши избор саветника онда му је давао у руке мандат потврђен магистратом вароши, где је избор учињен. Тако имамо при руци у оригиналу један саветнички мандат, који је издан саветнику за нахију смедеревску. Тај писани документат гласи:

„*Свидетелство Благородному Госаодару*
„*Јанку Георгијевићу тајному советнику*
„*и правигелствујушча Совета сербскаго*
„*члену наше високопочитаније.*

„Ми нижеподписавшисја састављајуш„чије правлениије смедеревскаго округа „по наложенију верховнаго правителства „нашего изабрали достојњешаго из нас „мужа Господара Јанка Георгијевића и „послали в оное правителство, где он „представља в лице своје обшчество наше „и старајас обшчеј ползе праведнијем [2]) „своим обратил внима . . . . . [3]) вител„сва на себе и от сего удостојен тит„лов [4]) тајнаго советника и члена вер„ховнаго совета сербскаго, хотја чест „сија истино заслужена господином Ге„оргијевићем не требует другијех оправ„данија кроме јего сопствених природних „качестве душевних, но ми целое обшче„ство желаја признателними бити за труди „и подвиги Господина Јанка Георгијевића „и симпред потомками оправдатсја забла„горасудили дати јему от нас сије при„знателноје писмо в знак нашеја исти„нија и чувствителнија благодарности за „јего верније исполненије долга истинога „љубитеља отечества и всјакаго просим „признат јего достојнешим сего названија „правителством јему данаго. Ми же в уве„реније нашего послушанија обешчавам „все истекајушчије из обшчества согла„сија совета повеленији за (са?) јего име„нем скрепленија в точности без маљеј„шаго упушченија исполнит — и обвја„зујемсја.

„В Смедереве
„Фервуарија 4дне 1809 года.

„К сему општества нашего [5]) . . . пи„сали:

„советник: *Веселин Марковић.*
„сов(етник): *Марко Јовановић.*
„советник: *Новак Мајсторовић.*

„Обер кнез Радојко с кнезови и с кме„тови и старешинама смедеревскаго о„круга
„секретар: *Васили Стефановић.*

„(М. П.) „Магистрат смедеревски потверђује печатом“ [6]).

Овај документат има велики значај за оно време. Он први пут, колико је мени познато, помиње реч *округ* место *нахије*. За тим јасно сведочи да је нацрт Родофиниковог устава: *Основа правителства сербског* био увођен у живот, ако не цео а оно делимице [7]). Из овога документа види се: ко сачињава цивилну управу у нахији онога времена, и да се исправа дата од тога управнога тела једне на-

[1]) Военно — Ученый Архивъ Глав. Штаба СПБ. Дѣло 257.

[2]) Ову реч тешко је тачно прочитати, јер је то на превоју листа, па је подерано.

[3]) Подерано.

[4]) не знам јесам ли тачно прочитао ову реч: титлов.

[5]) подерано.

[6]) На печату у средини $\frac{\text{с}|\text{с}}{\text{с}|\text{с}}$; озго круна. Печат је овалан а около: *магистрат смедеревски*. Година се на печату не види али мислим да је 1808 као што сам у В. Уч. Арх. Главнога штаба у Петрограду видео на једном документу печат магистрата пожаревачкога са 1808 годином.

[7]). Не имајући грађе при руци г. Ст. Новаковић у „Васкрсу Срп. Државе“ (стр. 143) рекао је да се по овом уставу ништа није ни радило.

хије морала потврдити магистратским печатом. И најпосле види се, да је сваки магистрат требао да има свој печат. Значајно је то, да је на тим печатима постајао грб српски: крст са четири оцила једно другом обрнути и озго, над крстом и оцилима, круна.

Током 1808 године отварани су магистрати по варошима, али, како се види из једне наредбе Управнога Савета 1808 године од 10 септембра издане свима старешинама и народу у нахијама шабачкој, ваљевској, зворничкој и ужичкој, у неким варошима нису још били отворени. Тако Управни Савет вели: у оним местима где магистрата има, „да се нико усудио није „тому (магистрату) на пут стати: они „људи, који су у магистрату под заклетвом, да суде по правди и по савести да „им нико на пут не стаје“ [8]).

И овај навод тврди да је приведено у дело оно, што се у *Основи* помиње: да се позову сви људи да се закуну на верност кнезу и Сенату, па, разуме се, и чиновници да ће верно судити по правди и савести.

Родофиникин у својем рапорту, који је поднео главнокомандујућем, кнезу Прозоровском, 9. новембра 1808 године описује у кратко поједине судове, чинећи уједно и напомене, шта би требало изменити у уређењу судова. Родофиников опис судова гласи:

Судска места која данас постоје у Србији.

„*I Сеоски суд*

„Овај је суд састављен из једнога по„па, кнеза или старешине сеоскога и два „до три кмета, које бирају сељаци. Ови „суде сваког празника пошто изађу из „цркве [9]). Ко решењем овога суда није „задовољан он предстаје пред

„*II суд.*

„Овај је суд састављен из кнеза одељења два или три кмета и свештеничкога намесника [10]). Ко решењем овога „суда није задовољан, тај иде пред

III. суд.

„Овај је суд састављен из поглавара „т. ј. нахијскога старешине, из једнога „кнеза, из три или четири кмета, једнога „свештеника, свештеничкога намесника и „протопопа. Они молиоци или парничари, „који нису задовољни решењем овога суда „иду пред „Правителствујушчи Совет“, чија решења даље нико не може преиначити. „У овом Совету признан је био за председника Верховни Вожд а за чланове Совета требало је изабрати из сваке нахије „по једнога [11]). Осим ових судова уређени „су по свима варошима магистрати за „суђење трговачких спорова. Ови магистрати врше й полицијску дужност по „вароши [12]).

По опису Родофиникиновом имали су наши преци под Карађорђем у новоослобођеној земљи судова *сеоске*, *кнежине* или *среске* и *нахије*. Поред тих судова било је по варошима *магистрата* за суђење трговачких спорова и за полицијски надзор.

На једном месту раније поменуо сам по једној вести посланој страним новинама из Београда, да је Управни Савет крајем месеца децембра 1807 године послао свима судовима у земљи упуства, којих ће се судови придржавати у правним и политичким питањима. У чему су се састајала та упуства данас је тешко рећи, јер се за сад не зна да је очуван и један примерак тих упустава. Питање је како је се судило у тим нашим првим судовима? У запискама К. К. Родофиникина од 2 новембра 1808 године, које је послао кнезу Прозоровском, на месту где говори о *законима*, он врло кратко вели:

(наставиће се)

Миленко Вукићевић

---

[8]). Голубица IV. стр. 279.

[9]) Прва напомена Родофиникинова: „Сада уредити другу врсту суда врло је тешко због тога, што „у земљи имао врло мало људи, који знају читати „и писати. Како изгледа потребно је само завести „и утврдити овај суд и запретити да нико не може „обилазити ниже инстанције и ићи право Савету или „Врховноме Вожду, као што се то данас ради. Мало „час наведена реч *завести*, речена је за то, што већим „делом ово судска збориштa данас нису у снази“.

[10]) Друга Родофиникинова напомена:

„У Београду постојећи Правителствујушчи Совет Народни променити и назвати Народним Судом. „Овај суд поделити на два одељења: на одељење „кривичних и на одељење грађанских дела. После „овога уредити Правителствујушчи Совет или Сенат, у који треба узети за чланове све главне старешине као: Јакова Ненадовића, кнеза Симу Марковића, Миленка, Младена, Петра Тодоровића и „Луку Лазаревића с тим, да на упражњена места у „Сенату сам Сенат бира тројицу кандидата и представља „књазу“ на увиђај, па он од те тројице да „изабере, кога нађе за потребно.

„Назначивши ове поглаваре члановима Сената „и одредивши уставну власт овога (Сената) и власт „кнеза управника земље, а исто тако и степен утицаја руског чиновника, може се надати, да би по„једине старешине у целој Србији, који су сад ра„сејани по варошима и селима, мање сметале завођењу поретка у земљи.

„Горе у број сенатора унесен је Младен у том „случају, ако се не нађе према приликама који му „за подесног драго између овдашњих. Овај старешина „без сумње умнији је од Црнога Ђорђа и многих „других, али на несрећу не преза ни од каквога „средства, које води богаћењу и господарењу. Остављајући њега потребно је неминовно: 1. објавити „да ће се у опште заборавити све прошло, а актом „завести да од дана, кад се заведе ново уређење, „нико нема права мешати се у послове Совета, 2. „одликовати га каквим му драго царским даром, тада „ће се ваљда његова душа смирити у погледу про„шлога и можда ће бити доста спокојним да се на„слађава задобивеним богаством.

[11]) Трећа напомена Родофиникинова гласи:

„Изгледа да не би бескорисно било дати појединим члановима Совета и посебне дужности, као „на пример *једнога* именовати да се стара о пра„восуђу, коме би могао сваки прибећи, који је не„задовољан нижим судовима по нахијама и друго. „*Другога* именовати великим благајником (казначејем). Овоме би дужност била да води бригу о „маси прихода и расхода. *Трећега* именовати ми„нистром (попечитељем) војним, чија би дужност би„ла да води бригу о војсци, о провијанту потребном „за војску и о тврђавима и утврђењима, *Четвртога* „поставити за чувара печата. *Петога* поставити за „министра трговине и да води бригу о иностранцима.

[12]) Четврта напомена Родофиникинова гласи:

„Смртну казну, коју овде хладнокрвно примењују, „корисније би било укинути и завести казне, које „се у Русији употребљују за преступнике“.

(Родофиникиново писмо у Петрограду, у В. Уч. Архиву Главног Штаба. Дело 257. Томъ IV.).

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

(НАСТАВАК)

VIII

Ми се у овом излагању морамо осврнути и на морално статистичке податке и чињенице. Неко може тврдити да статистика нема значаја ни везе са Психологијом. Међутим за правилно расуђивање и закључивање, за саму криминалистику од неоцењиве је вредности знање статистичких података? Криминална Психологија има у овим подацима, што их даје морална статистика велики ослонац и јаку подлогу. Одговорност, често јављање деликата, њихова подела на време, и место, на личности и околности; за тим редовно понављање и јављање деликата — све то утиче и треба да утиче на мишљење и рад, на кретање и понашање човеково о коме ми судимо и који подлежи утицају тих чињеница. Вероватност и статистика све се више једно другом приближују и једно се без другога више не може ни замислити. Münsterberg у свом делу „О задацима и методама Психологије“ износи огромну важност статистике за Психологију. А то се може да уочи тек онда када се поклони озбиљна пажња студији криминалистике. У бројевима и цифрама, што нам их статистика пружа, леже истине, које никако доказивање није у стању да побије. Adolf Wagner пита шта би ми рекли, шта би радили, кад би нам неки путник причао о једном народу где сила закона одређује колико се људи роди, венча, умре или убије, колико злочинстава има и т. д. — а у ствари то је заиста одређено и утврђено. Наравно у моралној статистици до сад се више рачунало на квантитете, а не и квалитете; али у последње време и на том пољу осећа се напредак. На пр. сад се врше испитивања како се односи злочинство према школовању и образовању; које класе друшвене су највише подложне самоубиству. Узмимо само случајеве самоубиства у Аустрији од 1819 године у групама од 8 година: ту иде 3000, 5000, 6000, 7000, 9000, 12000, 15000 — дакле стално пењање и то важи као закон. Или узмимо у разматрање стално пењање самоубистава жена у Француској. Ту налазимо 6, 6, 7, 7, 6, 7, 7, 6, 6, 7; дакле број се креће између 6 и 7. Или узмимо случајеве дављења: 280, 285, 292, 276, 257, 269, 258, 276, 278, 287. С правом вели Wagner ови бројеви показују аритметичне односе моралног уређења једног механизма, који нас исто тако задивљује тачношћу свога кретања, као и механизам небесних светова.

Проф. Drobisch је изнео један табеларни преглед злочинстава према годинама старости.

Од 1000 злочинстава учињено је

		противу имања	противу личности
у старости	до 16 године	2	0.35
» »	од 16—21 г.	105	28
» »	» 21—25 »	114	50
» »	» 25—30 »	101	48

		противу имања	противу личности
у старости од	30—35 г.	93	41
» » »	35—40 »	78	31
» » »	40—45 »	63	25
» » »	45—50 »	48	19
» » »	50—55 »	34	15
» » »	55—60 »	24	12
» » »	60—65 »	19	11
» » »	65—70 »	14	8
» » »	70—80 »	8	5
преко	80	2	2

Према овим двема таблицама и распореду њихових цифара може се са математичном тачношћу утврди развој и кретање злочинстава у појединим годинама, на личност с једне и на својину с друге стране.

Као што бива у другим наукама и дисциплинама, тако исто и у кривичном праву и у опште у криминалистици највише важи оно што је несумњиво, оно што је позитивно, оно што се зна. „То знамо, то је неоспорно". У тој краткој реченици налази се последња реч и главна тежња сваке науке. За кривично право, као и за остале науке мњење и уверење су етапе у путу за изналажење истине. Најсигурнији знак о чврстини једне поставке, принципа или закона лежи у ономе: „то знамо: то је истина", ма се од тога и не имало непосредне практичне користи. Кад се расправља питање како је текла косовска битка, или питање да ли на Марсу има људи или живих створења, или кад се расправља питање да ли је овај или онај отров лековит, то ми на првом месту истичемо оно што је несумњиво и што се сматра за истину. Има доста основа и разлога што говоре за и можда исто толико што говоре против. Крајња тачка изучавања је у овоме: „Хтели ми или не хтели, зна се овако. То је истина". Што је истина то независно живи и постоји и има значаја за све људе и сва времена, ма они и не знали за њу.

У казненим законима многих држава налазе се још непрестано не само непотребна тумачења, непотпуна објашњења, него и нетачних дефиниција. Најзад, сам предмет је таке природе да су објашњења тешка, јер су извесни психолошки процеси, који имају да се проуче, веома компликовани. Нарочито се криминалистика осећа у неприлици код појава, код којих се и сама несигурна осећа.

Криминална Психологија има и једну објективну страну. Она проучава душевне појаве злочинаца у свима правцима, а нарочито се зауставља код оних елемената душевне делатности, који играју најважнију улогу у сваком психичком и физичком раду. Овде су од велике важности тако звани општи моменти, које Криминална Психологија треба систематски да испита. На првом месту а и од великог значаја су чулни опажаји, општи и посебни, како примају прве чулне упечатке они које Криминалистика убраја у злочинце. Из тих првих опажаја развијају се представе, схватање и појимање онога што је надражајима примљено. Везивањем представа у свести јављају се процеси мишљења, који су разнолики: општи, механички, субјективни, несвесни, објективни. У исто време из тих веза појединих представа развија се свет идеја; ту долазе асоцијације идеја, сећање, памћење, осећање и најзад дејства воље, која има два процеса: унутарњи и спољашњи.

Све ове психолошке процесе има да аналише и испита Криминална Психологија код оних, које Криминалистика одваја од осталих људи. —

Наше знање почива на опажањима која смо од других или сами искуством добили. Ако су наши опажаји добри, то су нам и закључци, што отуда исходе тачни; ако су опажаји погрешни, то су и закључци рђави и нетачни. Нигде то правило више не важи него у Криминалистици.

Чулни опажаји су елементи сазнавања. Ако криминалиста у свом проучавању исходи од чула и њихових функција, то значи, да је он рад да зна тачно шта чула врше, како се обављају и изводе сви они процеси који у злочинцу стварају слику и представу, иза које следује противзаконо дело. Важност чулних опажаја не треба доказивати. Истинита је она фраза коју је још Емануел Кант изрекао: Чула не могу лагати, не зато што су она увек тачна, него за то што она не расуђују.

Најважнији су опажаји вида и слуха. Физиолошка оптика, као наука о опажајима чула вида, говори да ми видимо објектив спољашњега света посредством светлости, која пада на око. Осећај тог надражаја јесте утисак који ствара у свести слику о предмету. Осећаји су дакле, дејства, који су услед спољашњег утицаја на наше органе створили извесну слику.

Тај психолошки процес чулних опажаја има за криминалистику доста велики значај, јер је у казнимим делима често и изненадно какав чулни опажај од пресудног утицаја.

Нису без интереса посматрања која су над злочинцима чинили Lombroso и Ottolenghi. Оба ова писца тврде да злочинци имају тупље чулне опажаје него остали људи. Ломброзо је за потврду овога навео гомилу примера из који се очито види да злочинци равнодушније и лакше осећају болове него други људи. Груб и суров живот и исто тако грубе навике и нарави отупљују уопште чула и све и отуда је равнодушност према боловима једна нарочита особина грубих природа и неразвијених народа и пошто међу врло грубим и суровим људима има много злочинаца, то је онда врло природно и појмљиво да злочинство, грубост, суровост и неосетљивост према болу заједно се налазе.

Чуло вида је најсавршеније чуло али оно је у исто време и најважнији елеменат у Криминалистици. Што сведок саопштава наслања се на чуло вида. Он је видео оно што саопштава. Треба само поредити вид са чулом слуха, несумњиво је да је оно што се видело куд и камо сигурније и важније, него оно што се чуло. „Једанпут видети је боље него десет пута чути". И то је тачно како у обичном животу тако исто и у најсуптилнијим научним посматрањима. Опис никакав, никакво цртање, везивање факата и изношење доказа није толико у стању да увери човека у нешто, кад кад он то очима види. Нарочито ово важи за криминална дела. Најнесумњивија је тврдња или сведочанство, које се наслања на чуло вида. Оно је несумњиво што се види, и то се не може оспорити. Код чула слуха може се човек преварити; може нешто пречути, али оно што се види — тачно је. Чуо је неко пуцањ, ломњаву грања, узвик за помоћ, убрзан ход, издисање и јецање, кркљање и ларму — све то није толико важно као кад неко чулом вида опази како је неко пуцао, како се гране крхале, како је неко трчао, кркљао и т. д. (наставиће се)

М. Павловић.

ЖИВЕ СЛИКЕ

(НАСТАВАК)

а. **Ивица.** (сл. 33. и 34.).

Ивица се дели на три дела који се, према своме месту, називају: *ивица почетна* (А. Б.), *горња* (Б. В.) и *спољна* (В. Г. Д.).

Почетна ивица посматра се само са гледишта њене дужине, према којој може бити: *мала*, *средња* и *велика*. Ова пак дужина рачуна се према већој или мањој истакнутости ивице испред ушне шкољке. Има уха код којих ове ивице никако и нема, што се означује изразом *одсутна*, а има их и таквих код којих је она толико велика да пролази кроз ушну шкољку и сједињује се с доњим превојем (види сл. 34. под 1, 2, 3, 4 и 5).

Ивице: *горња* и *спољна* посматрају се, не са гледишта њихове дужине, већ према месташном јастучићу из кога су састављена.

Ако овог јастучића никако нема, каже се да су ивице *равне — њоснате;* ако ли пак он постоји, обе ове ивице квалификују се изразима: *мала*, *средња* и *велика* (види сл. 34. под 6, 7, 8, 9 и 10 за ивицу горњу, и под 11, 12, 13, 14 и 15 за ивицу спољну).

Спољна ивица посматра се још и по степену свога *отвора*. Многе од њих, а нарочито мале и средње повучене су толико у назад да је *чункаста јамица* добро видљива. За ивицу у овом случају каже се да је *отворена* (сл. 34. под 16). Ивица ће бити уврштена у *средњу*, ако је тако повијена да се чункаста јамица врло мало види (сл. 34. под 17). И најзад, ако је ивица у толикој мери повијена да потпуно покрива ову јамицу, и додирује се с доњим превојем, — оквалификоваће се као *срасла* (сл. 34. под 17).

Особености ивице.

Тачка у којој се сједињују горња и спољна ивица појављује се кад кад у виду једног малог и веома карактеристичног рскавичавог развића, које је први пут било опажено од стране славног природњака Дарвина, те је с тога и названо његовим именом — *Дарвинов знак* (сл. 34. под 21).

Према своме облику и саставу овај знак означује се изразима:

Дарвиново проширење, ако ивица представља један затубаст оток, који се обично налази на средини спољне ивице (сл. 34. под 22);

Дарвинова исупченост, ако је Дарвинов знак у облику тестерног зубца са широком основом (сл. 34 под 23), и

Дарвинова брадавица — округла рекавичава испупченост, знатно већа од Дарвиновог знака, и карактеристична по белој кожи из које је састављена. У пракси се врло ретко сусреће, а обично се налази на истом месту где и Дарвинов знак (сл. 34. под 24).

На овом истом месту — тачци спајања горње ивице са спољном — налази се по некад један исек: *исек ивице горњо-спољне* (сл. 34. под 20).

Доњи део спољне ивице може понекад бити потпуно спојен са доњим превојем — *спољна ивица спојена са превојем* (сл. 34. под 25).

Ивица *горња*, у место да је заокругљена, може имати облик оштрог угла, у ком се случају означује: *горња ивица оштра* (сл. 34. под 26).

Може се догодити још и то, да се *почетна ивица* спаја са *горњом*, под углом *оштрим*, или *горња* са *спољном* под углом *правим*, што се означује изразима: *ивица почетно супериорна оштра* (сл. 34. под 27) и ивица *суперо-постеријорна права* (сл. 34. под 28).

Веома је редак, али зато и веома интересантан и карактеристичан случај кад се и *почетна* и *спољна* ивица спајају са *горњом* под углом *правим* (сл. 34. под 29).

Још је рећи и карактеристичнији случај, у коме се *горња* ивица спаја са *почетном* под углом *оштрим*, а са спољном под углом *тупим* (сл. 34. под 30).

Најзад биће потребно да се у извесним случајима означи: *ивица згњечена* (сл. 34. под 19), *смрзнута*, *изрецкана* и *одсечена*.

Сл. 34.

б. Лоб. (сл. 35.).

Лоб се посматра према своме:

а. Одсеку;

β. Спајању;

γ. Облику, и

δ. Димензији.

а. Посматран са првог гледишта, лоб се може спајањавати са образом у правцу косом — *лоб са одсеком косим* (1), или косо-троугластом — *лоб са одсеком косо-троугластом* (2), или чисто троугластом — *лоб са одсеком троугластим* (3).

Ако је лоб заокружен и врло мало од образа растављен, — каже се да је *лоб са средњим одсеком;* ако ли је пак он, опет заокружен, потпуно растављен од образа једним слободним простором — онда је то *лоб у облику залива* (4 и 5).

β. Спајање лоба за образ може бити тако да се на месту овог спајања не опажа никаква испупченост или угнутост — бразда — што ће рећи да је он потпуно сливен за образ — *лоб са потпуним спајањем* (6 и 7).

Ако је лоб једним делом растављен од образа, — каже се да је лоб са *средњим спајањем* (8), и најзад

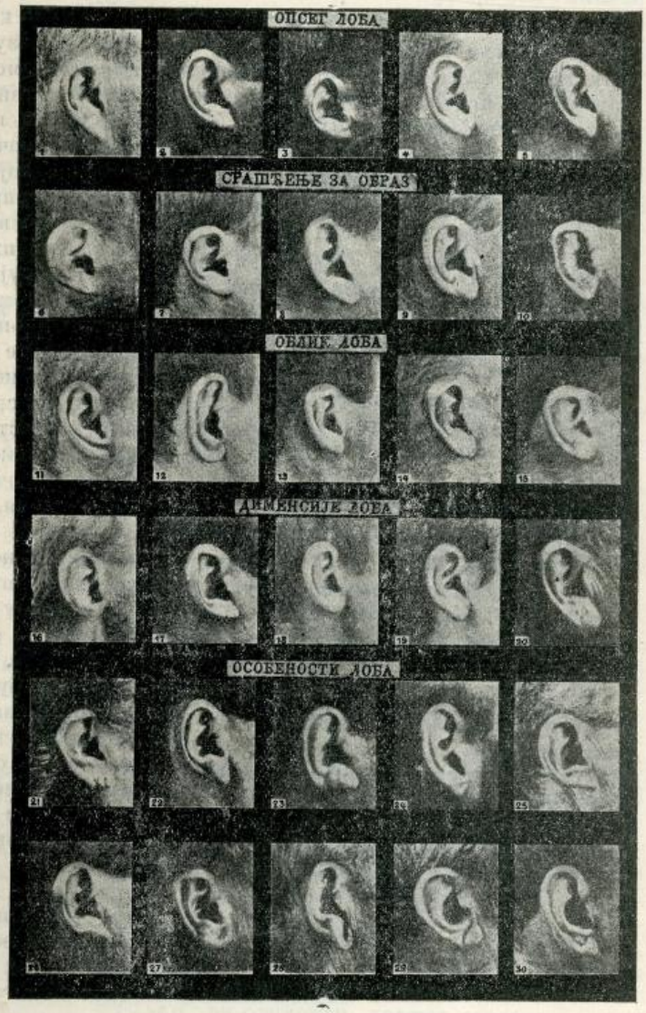

Сл. 35.

Лоб је *растављен*, ако је од образа потпуно одвојен једном кожном браздом. У колико је ова бразда већа и дубља, у толико је и лоб одвојенији од образа (9 и 10).

γ. Облик лоба може бити *раздељен*, ако се ивица продужује кроз њега у виду једне веома наглашене бразде (11 и 12). У овом случају чункаста јамица не свршава се, као обично, на месту где се спољна ивица граничи с лобом, већ иде преко целе површине лоба.

Ако чункаста јамица не иде даље од половине лоба — облик лоба је средњи (13).

И најзад

Облик лоба је *раван* ако је његова површина једнолика и без икаквих узвишености, и *испупчен* ако цео лоб има облик брадавице (14 и 15).

б. Димензија лоба варира између врло мале и врло велике, и изражава се познатим изразима за димензију: *мала, средња* и *велика.*

Особености лоба.

Најчешће особености, које се код лоба сусрећу, састоје се у његовој *пробушености* или *расцепљености*, које проистичу услед ношења минђуша. Означују се изразима: *лоб пробушен — расцепљен* (21).

Лобови: *шиљасти* и *четвртасти* такође се доста често сусрећу. Први су облика троугластог са доњим крајем веома наглашеним, а други су скоро потпуно четвртасти и веома дебели (22 и 23.)

У веома наглашеним случајевима потребно је означити општи нагиб лоба према образу, који може бити: *косо-унутрашњи* и *косо-спољашњи* (24 и 25).

Ако је горњи део лоба испао у напред, а доњи у исто доба повучен у назад, тако да је доња ивица горњег дела лоба већа од спољне ивице, — каже се да је *лоб увијен* (26).

Понекад се на *равним лобовима* налази једна мала рупица, у виду јамице, коју треба означити изразима: *лоб са јамицом* (27).

Ако је ова јамица знатно наглашена и издужена, тако да има облик запете — *лоб је са зацетом* (28).

Лоб са косом браздом карактеристичан је по једној бразди која почиње од трагуса и пресеца лоб у правцу косом (29), и најзад

Лоб у облику острва — у пракси веома редак и интересантан. Бразда која пролази кроз лоб (случај овај може се срести само код лобова раздељених) дели се на средини лоба у два крака, између којих остаје једно парче лоба. Пошто се краци поново сједињују код образа, то ово парче лоба изгледа као неко мало острво (30).

Добро је да се зна, а према потреби и означи, још и ово:

Лоб је по правилу покривен мањама, али се понекад дешава, нарочито код одраслих људи, да ове мање прелазе у праве длаке. Особеност ова означује се изразима: *лоб длакав.*

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

ВАСПИТАЊЕ И САМОУБИСТВО ДЕЦЕ

Луј Проал

(НАСТАВАК)

Младе, анемичне девојке воде се у позориште, у место да се преко дана крећу по чистоме ваздуху, а у вече рано да лежу. Априла месеца 1902. год. отровала се арсеником једна млада девојка, чија је мати пред полицијом изјавила ово: „Прекјуче, као и сваке друге суботе, ишле смо у позориште. По повратку нудила сам је чоколадом и хлебом, али она не хтеде узети ни једно ни друго, додајући да целог дана није ништа окусила. У осталом, моја је кћи била веома слаба и анемична. Толико пута изјављивала је намеру да се убије, а прекјуче ме је питала за арсеник.“

* * *

Слабост родитеља у истој је мери штетна за децу, као и сама грубост. Колико је и колико деце пропало само с тога, што их родитељи нису умели васпитати како треба. Нико не спори, да има врло много матера које су у стању да се жртвују за своју децу, али их је, на жалост, врло мало које имају дар васпитања, које знају и разумеју своје материнске дужности. Само пожртвовање није довољно. За васпитање детета неопходно је потребан чврст и одлучан карактер, који материма обично недостаје. Колико је само матера, које из превелике љубави према деци толерирају њихове погрешке и спречавају очеве да их укоравају и кажњавају. Има их и таквих, које се потпуно идентификују са својим дететом, мислећи само о ономе што оно мисли, желећи само оно што оно жели, и осећајући оно исто што и дете осећа. Овакве матере апсолутно су неспособне да васпитавају децу јер немају своје воље, јер се слепо покоравају у место да наређују. Оне су, шта више, опасне за дечје васпитање, јер спречавају и очеве да врше своје дужности према деци.

Слабост материна није увек последица љубави и нежности; она је често пута и резултат егоизма. Поједине матере толико уживају у љубави своје деце, да им, у жељи да ову љубав очувају, гледају све кроз прсте. Често је овој жељи придружен и један други, много деликатнији осећај — осећај зависти према мужу. Жене завидљивог темперамента у стању су да ову своју особину унесу и у најнежније фамилијарне односе. Уображавајући. да их деца не љубе у оноликој мери колико очеве, овакве матере, да би отклониле уображену опасност, труде се свим средствима да љубав дечју резервишу само за себе. Оне у свакој прилици остављају својим мужевима непријатну улогу жандарма, док за себе задржавају ону ласкавца и утешиоца. Ако отац наређује детету што непријатно, али преко потребно, оваква мати, у место да одмах изјави солидарност са мужевљевом наредбом, хита напротив да манифестује своје неодобравање, било речима или покретом или, најзад, самим ћутањем. У оваквим приликама дете ће врло лако разумети, да ће имати матер уза се чак и кад не изврши наредбу очеву. Не треба се онда ни мало чудити, што оваква деца претпостављају матере очевима, али је за жаљење што поједине матере ову разлику изазивају и подржавају.

Многе матере потпуно су свесне своје неспособности за васпитање деце, али и при свем том не остављају ово само мужевима, бојећи се уплива који би они могли задобити над децом. Разуме се већ, да је све ово на штету дечју.

Друге нервозне жене руше ауторитет очев за још безначајније ствари: из претеране пандрљивости и у жељи за противречношћу. Нервоза потискује код њих сваки разлог, и чини да потпуно заборављају интерес дечји. То су, у неку руку, несвесна створења, која нису у стању да размишљају о последицама својих поступака.

Ова домаћа разлика у осећајима, која је узрок многим сценама између родитеља и деце, свршава се често катастрофом — самоубиством. Један млади ученик, кога је отац врло често грдио због некоректног владања, подржаван увек својом матером, нервиран сталним препиркама које се због њега порађаху међу родитељима, после једне бурне сцене напустио је кућу са речима: да је сит живота. Кад се доцне у ноћ вратио, убио се из револвера пред вратима собе својих родитеља. Приликом претреса његовог одела нађена је карта ове садржине: „Због, драги родитељи; ви сте криви што умирем.“ И доиста, дете је имало пуно права, да одговорност због свог самоубиства баци на своје родитеље.

Кад год родитељи нису сложни у издавању наредаба, у забрањивању и допуштању извесних ствари, у укорима или похвалама; кад год мати услед слабости или егоизма или зависти или ината или осветe, куди поступке очева или одобрава оно што он забрањује, ту нема више дисциплине и ауторитета; а дете, растрзано у два противна правца, може се сматрати као изгубљено.

Ако дете није благовремено навикнуто на покорност и послушност, оно постаје самовољно, ћудљиво и јогунасто; оно се љути и бесни ни због чега. Навикнуто да му се сви каприси испуњују, оно све више и више изискује, и кад једног дана наиђе на сметњу или одрицање, оно је готово да употреби силу, или да се преда очајању. Ми знамо један случај, у коме је један млад човек, кад му нису хтели допустити извесан пут, узео револвер и с места се убио.

Нема веће одговорности од родитељске. Ако су и сувише оштри према деци, могу их довести до очајања. Противно овом, слабост родитељска често је пута узрок губитку деце. Где је права средина између оштрине и слабости? Кад треба казнити а кад опростити? Пошто свако дете има нарочити карактер и специјалан темпераменат, то се ни на ова питања не може прецизно одговорити, али се може у опште рећи: да се много више постизава добротом и благошћу него ли оштрином и суровошћу. Казне морају бити ретке и сразмерне учињеној грешци, карактеру и осетљивости, а пре свега правичне.

Располажући у највећем степену осећајем правичности, дете неће поднети, без великог очајања, казну за коју верује да је није заслужило. Неправедне или сувише оштре казне по школама, појачане задиркивањем и исмевањем несташних другова, доводе врло често кажњене до највећег очајања, а по некад и до самоубиства. Последица ће бити знатно ублажена, ако је између погрешке и момента изрицања казне протекло извесно краће време; ако је у тон и речи. којима је казна изречена, унесено више доброте и благости.

Шетња и одмор неопходно су потребни здрављу и веселости дечјој, и с тога је

грех лишити их, путем казне, и једног и другог. Настаје моменат кад ученик, засићен учењем, осећа потребу да затвори књигу па да хода, трчи, дише чист ваздух и посматра хоризонте који су различни од школских зидова. Лишити га свега овога, задржати га у затвору кад је жељан слободе, затворити га међу четири зида и приморати га да ради задатке у времену кад његови другови трче по шумама, пољима и брдима, доиста је варварски и не да се ни чим правдати.

* * *

Прекомерно напрезање око испита и избор каријере противне природним наклоностима, могу такође унесрећити децу и побудити их на мисли о самоубиству. Треба знати да се деца веома разликују међу собом, и по природним наклоностима и по карактеру и по темтераменту. Не водећи рачуна о овој разлици, многи родитељи, било услед амбиције или одвратности према ручном раду унесрећавају децу, одвраћајући их професија за које имају наклоности, и приморавајући их на будућност која им је често пута одвратна. Ми се опомињемо једног од наших другова из детињства, који је редовно добивао главобољу кад год је радио задатак из латинског језика. Један други, стар 14 год., веома интелигентан и активан, није се никако могао помирити са редовним школским животом и облигатним учењем школских задатака. Његова бујна природа захтевала је више слободе и кретања, па је с тога више пута молио родитеље да га изваде из школе и даду на какав занат. Пошто су му све молбе остале узалудне, постао је прво жалостан и замишљен, а за тим се обесио.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

ПОУКЕ И УПУТИ

Рок за изјаву жалбе, коју општински судови подносе противу решења Министарских, има се рачунати од дана, кад је општински суд решење примио, без обзира на то, кад је исто предато општинском заступнику.

У циљу регулације и просецања Влајковићеве улице, експроприсано је имање г-ђе Љубице жене Ст. Л., овд. Противу процене овог имања, суд општине града Београда изјавио је жалбу Министру Грађевина, и тражио, да ову процену, као незакониту, из разлога у жалби изнетих, поништи.

По расмотрењу свих аката и процене, Министар грађевина нашао је, да је ова процена на закону основана, јер су испуњени сви прописи закона грађевинског за варош Београд и закона о експропријацији, па је с тога, решењем својим од 25. априла 1902. године Бр. 2903., жалбу општинског суда одбацио као неумесну. Ово решење Министрово, по експедиционој књизи Министарства, примио је општински суд 27. априла 1902. године, а заступник општине београдске примио га је 6. септембра исте године, противу истог изјавио жалбу Државном Савету.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је, да је жалба неблаговремено изјављена, јер као што се прибављеним извешћем Министарства грађевине тврди, општински је суд, по експедиционој књизи Министарства, примио спроводно писмо Министарства са ожалбеним решењем 27. априла 1902. године, а жалба је примљена у Државном Савету тек 13. септембра исте године. Па како рок за изјаву жалбе Државном Савету почиње тећи од дана, када је општински суд, у смислу § 359. грађанског судског поступка примио Министрово решење, то је општински суд после рока одређеног чланом 51. саветског пословника, изјавио жалбу, с тога је Државни Савет на основу чл. 24. закона о пословном реду у Државном Савету, решењем својим од 29. новембра 1902. године Бр. 8347., одбацио жалбу као неблаговремено поднесену.

Један случај о надлежности изабраног суда за деобу задружног имања.

Аксентије Игњатовић, из Забојнице, и Зорка Даговић, из Никојевца, као стараоци масе осуђеног Милосава Даговића, априла 1902. године, подносећи решење неспорног судије, којим су овлашћени, да изврше деобу са задругарем осуђеног Мисава, тражили су, да среска власт образује изабрани суд. На ово је пристао и задругар Новица Даговић, те су изабране судије и овима заменици, који су споразумно изабрали председника и његовог заменика. Среска власт, решењем од 5. маја 1902. год. № 6906., одобри састав овог суда, и одреди дан суђења, налазећи да су испуњени сви услови законски.

Танасије Пантовић, — коме је, као приватном тужиоцу, извршном пресудом Апелационог Суда од 15. фебруара 1902. године № 678. осуђен Милосав, да солидарно, са осталим учиниоцима, плати 875. динара, његовој снаји 815. и малолетном унуку 1200. динара, — жалио се противу горњег решења среске власти; али начелство окружно одбаци ову жалбу решењем од 14. маја 1902. године, № 7863., противу кога се поменути Танасије жалио Министру Унутрашњих дела.

Министар Унутрашњих дела примедбама од 10. октобра 1902. године Бр. 21672. поништио је решење начелства, налазећи, да овде није случај чл. 433. и 435. грађанског судског постука, те да би власт, по § 437. истог поступка, могла наредити састав изабраног суда, већ је овде у питању извршење кривичне пресуде по грађанској части, и власт има да поступи по § 468.грађанског судског поступка. Сем тога, без вредности је и решење неспорног судије, којим овлашћује таста и жену осуђеног, да бирају једног судију, не може наступити и то, да Милосаву, у место зпратне земље и воћњака, припадне рит и шибље, а од покретности ствари без вредности.

Начелство је, по овим примедбама, поништило решење среске власти, која, усвајајући исте примедбе, донесе решење и одбије молиоце (стараоце осуђеног) од тражења састава изабраног суда и упути их грађанском суду да право на деобу траже.

Ово решење среске власти одобрило је сада и начелство окружно и Министар Унутрашњих дела решењем од 16 јуна 1903. год. П№ 13833.

Међутим, у први мах одређени изабрани суд 25. маја 1902. године донео је пресуду о овој деоби, и према тврђењу првостепеног крагујевачког суда од 13. јуна 1902. године № 16717., ова је пресуда постала извршна.

Противу горњег решења Министра Унутрашњих дела П№ 13833., изјавили су жалбу Државном Савету: стараоци масе осуђеног Милисава Даговића: Аксентије Игњатовић и Зорка Даговић, и задругар осуђенога Милосава: Новица Даговић, у којој су навели: да се приватни тужилац није могао ни мешати у деобу овог задружног имања, и да овде више није у питању састав изабраног суда, јер је пресуда истог суда већ постала извршна, те не може полицијска власт и ту пресуду и решење неспорног судије ништити на реч трећих лица.

По овој жалби, Државни Савет нашао је, да решење Министрово не одговара закону са ових разлога:

Чим су парничари испунили услове из §§ 433., 434. и 435. грађанског судског поступка — као што је овде случај — полицијска власт дужна је да поступи по § 438. истог поступка.

Извршење пресуде кривичне, по грађанској части, над једном парничном страном, на састав овог суда не може утицати, јер су то две потпуно оделите ствари, које ни у колико једна од друге не зависе.

Питање о вредности пресуде изабраног суда, приликом извршења кривичне пресуде по грађанској части, цениће се по законским прописима, и тада полицијска власт може поступити по § 468. грађанског судског поступка, а у овом случају, то је већ и учињено, јер се из решења судије за неспорна дела № 11568. 1902. год. види, да осуђени има већ законе заступнике.

Тако исто ни трећа лица, која у деоби не учествују, не могу задржавати образовање овог суда, већ ако налазе, да су извршеном деобом, противно закону, повређени њихови интереси, могу противу тога употребити средства, која им за то закони дају.

Ово саветско посматрање усвојио је Министар Унутрашњих дела.

Саветска одлука од 22. марта 1904. године Бр. 2300.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖЕ СЕ

Душан, син **Јована Миленковића**, тежака из Горњег Штипља, отумарао је 12. пр. м-ца од куће и није се до сад вратио. Душан је стар 17 година, плав, сувоњав; на себи је однео кошуљу и гаће од платна, тканице и фермен од сукна, опанке, вунене чарапе и чо-

хани шешир. Нека га полицијске и општинске власти потраже у својим домашајима и у случају проналаска упуте га начелнику среза беличког, с позивом на Бр. 11636. — АБр. 1150.

Антонија Миленковића, из Орешковице, тражи депешом начелник среза млавскога ради узимања на одговор за извесна кривична дела. Антоније је стар 38 година, средњег раста, смеђ, плавих бркова, брија се, на једном образу има младеж; од одела има чојани фермен и сукнене чакшире. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да Антонија потраже и у случају проналаска упуте га начелнику среза млавскога с позивом на Бр. 18010.

Рашка Чокановића, надничара из Пожаревца, окривљеног због кријумчарења, тражи начелство округа пожаревачког актом Бр. 12035. Рашко има 48—50 год., омален је, слабо развијен. Пронађеног треба стражарно спровести поменутом начелству.

Милорад, син **Милеве Спасић,** из Београда, нестао је 7. тек. м-ца. Он је стар 15 година, сразмерно висок, смеђ, на левом оку има једну белегу; од одела има кратак угасити капут са црним пругама, угасит прслук и панталоне, црн штофани шешир и шевро ципеле на дугмета. Нека га полицијске власти потраже и нађеног упуте кварту савамалском Управе града Београда с позивом на Бр. 8749.

ПОТЕРЕ

Петру Ј. Михајловићу, механџији из Сења непознати лопови украли су ноћу између 8—9 тек. м-ца ове ствари: један женски брош, једне минђуше, један златан женски прстен, један никлени женски сат, 6 ## од којих су 3 пробушена, 2 наполеона, 80 динара у новчаницама и ситнини, $1^1/_2$ аков вина и 2 акова ракије. Начелник среза звишког, депешом Бр. 6673, моли за тражење крадљивца и покрађе.

Добривоје А. Лазић, тежак, који је био у притвору код начелства округа ћупријскога због више крађа, побегао је незнано куда. Добривоје је, стар 24 године, малог раста, смеђе косе и очију, малих смеђих бркова, запуштене браде; на себи има црну шубару, опанке, црн гуњ и чакшире. Препоручује се свима полиц. и општин. властима да потраже Добривоја у својим домашајима и у случају проналаска стражарно га упуте начелству округа ћупријскога с позивом на Бр. 9147.

Крађа стоке. Ноћу између 30. и 31. пр. м-ца непознати крадљивци украли су из чајира Станоја Јовановића из Брачине, једну кобилу матору 13 година, длаке мрко-дорасте, потковану немачким ковом, на врату има жиг в и Т, на леђима има рану од убоја, а на челу је цветаста. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да учине потеру за крадљивцем и у случају проналаска известе начелника среза ражањског с позивом на Бр 8290.

Непознати крадљивац ноћу између 26. и 27. пр. м-ца удешеним кључем покрао је касу Настаса Костатиновића, кафеџије из Београда у светогорској улици бр. 46. Том је приликом однео 17 комада акција Крагујевачке Задруге под бројевима: 191, 192, 226, 227, 230, 900, 901, 1014, 1015, 1016, 1018, 1019, 1020, 1021, 1022, 1023 и 1024, са купонима бр. 10; 2 акције Крагујевачког Кредитног Завода под Бр. 1719 и 1720 са купоном за 1905. годину; 2 менице са акцептом Косте Христодула из Неготина, и то једна на 1096·50 дин., датирана под 3. августом 1904. год., а друга на 627·60 дин., датирана под 8. јулом 1905. год., и 8 комада меница са акцептом Наума Ђорђевића, трг. из Крагујевца, од којих 7. гласе на по 500 динара и 1 на 400 дин. Препоручује се свима властима да за кривцем и покрађом изврше живу потеру и у случају проналаска известе о свему кварт палилулски Управе Београда с позивом на Бр. 7802.—АБр. 1174.

Гвозден Минић, оглашени хајдук (чију слику износимо), у друштву са још два непозната зликовца, 4. тек м-ца око 9 часова у вече убили су Срећка Марковића, трговца у селу Драгујевици; том су приликом однели од убијеног: једну неисправну пушку магацинку од 16 метака, једну пушку од 7 метака, један револвер са белим корицама, један мали динамитски револвер, 80 метака, два џепна сата и у новцу 641 динар. Гвозден је 15. марта тек. год. оглашен за хајдука, стар је око 30 год., средњег раста, добро развијен, округлог лица,

плав, риђих и ретких бркова, косе и очију плавих, на левом и десном образу близу очију има младеж; ногу је неприметно кривих, тако да су му колена истурена у страну; усана је подебелих, а кад се насмеје лице му добије прћав израз. Од друге двојице зликоваца један је стар око 25 година, ћосав, здрав, леп, румен, смеђ, обучен као и први, само на глави има фес без кићанке; обојица су наоружани пушкама. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за зликовцима најживље трагају и о резултату известе начелника среза подгорског с позивом на Бр. 8932.

Непознати крадљивци извршили су 25. пр. м-ца опасну крађу Николи Пејчићу, из Шљивовика; том су приликом однели: 700 динара у српским новчаницама, 3 двадинарца, 8 комада старих златника од по 6 динара, 70 комада старих цванцика, 10 пари чарапа, 3 беле сељачке чакшире, 5 памучних кошуља, 3 јелека, 2 црна копорана и 3 нове тканице. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да за крадљивцима учине живу потеру и о резултату известе начелника среза лужничког с позивом на Бр. 6110.—АБр. 1144.

Непознати крадљивац на дан 28. пр. м-ца око четири часа по подне удешеним кључем отворио је кујну г. Владе Вишека, инжењера из Београда, и однео му 1 машину за млевење кафе, 1 машину за сецкање меса, 6 великих тањира, 2 порцеланска лончета, 1 плав лонац, и друге ситнице у вредности 28·50 динара. Препоручује се свима полицијским и општин властима, да за крадљивцем и покрађом трагају и у случају проналаска известе кварт палилулски Управе града Београда с позивом на Бр. 7536. — АБр. 1173.

Крађа стоке. 6. тек. м-ца у вече из затворене штале украдена је Илији Трифунцу, из Алексинца, једна кобила, матора 9 година, дорастаста, на челу цветаста, на левој задњој нози има мало бело место, без других знакова и роваша. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за крадљивцем учине потеру и пронађеног спроведу начелнику среза у Алексинац с позивом на Бр. 11685.

Иштван Лахошински, осуђеник казненог завода у аустр. Митровици, побегао је крајем јула м-ца т. г. са осуде, и како управа тога завода мисли, преко Шапца је отишао за Београд. Обраћа се пажња властима и приват-

нима на Иштвана, који је врло вешт фалсификатор новчаница. На молбу управе земунске полиције износимо фотографију Иштванову и препоручујемо свима полицијским и општин. властима, да за њим учине живу потеру и у случају проналаска стражарно га упуте Управи града Београда с позивом на Бр. 26837.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Алимпић.

БРОЈ 33. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 21. АВГУСТА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника друге класе Министарства унутрашњих дела Драгутина Милићевића, јавног правозаступника из Пожаревца;

за начелника треће класе округа моравског Обрада Б. Благојевића, начелника исте класе Министарства унутрашњих дела, — по потреби службе;

за начелника треће класе округа врањског Михаила Рашковића, управника исте класе Управе града Београда, — по потреби службе; и

за управника четврте класе града Београда Драгића Павловића, начелника исте класе округа врањског, — по потреби службе, све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 14. августа 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Драгутин Тодорић, начелник четврте класе округа моравског, на основу §. 70 закона о чиновницима грађанског реда стави у пенсију, која му по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 14. августа 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника прве класе среза посавског, округа ваљевског, Радивоја Јовановића, јавног правозаступника из Београда;

за начелника прве класе среза параћинског, Светолика Караулића, начелника исте класе среза крагујевачког, — по потреби службе;

за начелника прве класе среза јасеничког, округа крагујевачког, Василија Митића, начелника исте класе среза моравског, округа пожаревачког, — по потреби службе;

за начелника прве класе среза лесковачког, Димитрија Жујовића, управника пореског одељења среза лесковачког;

за начелника друге класе среза рађевског, Љубомира Станковића, начелника исте класе среза расинског, — по молби;

за начелника друге класе среза моравског, округа нишког, Живојина Д. Петковића, начелника исте класе среза крајинског, — по молби;

за начелника друге класе среза подунавског, Милутина Адамовића, начелника среског у пензији;

за начелника друге класе среза рамског, Антонија Вилдовића, начелника исте класе среза подунавског, — по потреби службе;

за начелника друге класе среза ресавског, Милана Лазића, начелника исте класе среза колубарског, округа београдског, — по потреби службе;

за начелника друге класе среза темнићског, Севера Милутиновића, секретара прве класе начелства округа пожаревачког

за начелника друге класе среза ражањског, Милутина Протића, начелника исте класе среза ресавског, — по потреби службе;

за начелника друге класе среза левачког, Јосифа Цветића, начелника среског исте класе у пензији;

за начелника друге класе среза заглавског, Драгољуба Марковића, начелника исте класе среза неготинског, — по потреби службе;

за начелника друге класе среза тимочког, Стан ка Милошевића, начелника исте класе среза нишавског, — по потреби службе;

за начелника треће класе среза сврљишког, Данила Драгашевића, секретара прве класе начелства округа врањског, — по потреби службе;

за начелника треће класе среза азбуковачког, Момчила Здравковића, начелника исте класе среза орашког, — по потреби службе;

за начелника прве класе среза гружанског, Драгомира Николића, секретара друге класе првостепеног суда округа београдског;

за начелника треће класе среза моравског, округа пожаревачког, Николу Ванића начелника исте класе среза голубачког, — по потреби службе;

за начелника треће класе среза голубачког, Живојина Белопавлића, начелника исте класе среза рамског, — по потреби службе;

за начелника треће класе среза колубарског, округа београдског, Косту Ракића, начелника исте класе среза космајског, — по потреби службе;

за начелника треће класе среза посавског, округа београдског, Радомира Филиповића, начелника исте класе среза посавског, округа ваљевског, по потреби службе;

за начелника треће класе среза подгорског, Милана Ценића, начелника исте класе среза параћинског, по потреби службе;

за начелника треће класе среза добричког, Димитрија Михаиловића, начелника исте класе среза лесковачког, — по потреби службе;

за начелника треће класе среза нишавског Атанасија Стојановића, јавног правозаступника из Лесковца;

за начелника треће класе среза деспотовачког, Милана Јевтића, секретара прве класе начелства округа нишког, по потреби службе;

за начелника треће класе среза лужничког, Косту Поповића, начелника среског исте класе у пензији;

за начелника треће класе среза неготинског, Сретена Јовановића, начелника исте класе среза поречког, по потреби службе;

за начелника треће класе среза ваљевског, Живојина Будимировића, секретара прве класе начелства округа пиротског, — по молби;

за начелника треће класе среза космајског, Милана Срећковића, начелника исте класе среза азбуковачког, — по молби;

за вршиоца дужности начелника среза расинског, у рангу секретара начелства друге класе, Тихомира Гвозденовића, вршиоца дужности начелника среза сврљишког, у рангу секретара начелства исте класе, по молби;

за вршиоца дужности начелника среза љубићског, у рангу секретара начелства друге класе, Милана Доронтића, секретара друге класе начелства округа чачанског, — по потреби службе;

за вршиоца дужности начелника среза златиборског, у рангу секретара начелства друге класе, Милорада Смиљанића, вршиоца дужности начелника среза љубићског, у рангу секретара начелства исте класе, — по потреби службе;

за вршиоца дужности начелника среза орашког, у рангу секретара начелства друге класе, Милана Пантелића, писара прве класе смедеревског првостепеног суда;

за вршиоца дужности начелника среза крагујевачког, у рангу секретара начелства друге класе, Гргура Бркића, вршиоца дужности начелника среза јасеничког, округа крагујевачког у рангу секретара начелства друге класе, — по потреби службе;

за вршиоца дужности начелника среза нишког, у рангу секретара начелства друге класе, Јована Илића, писара прве класе алексиначког првостепеног суда;

за вршиоца дужности начелника среза зајечарског, у рангу секретара начелства друге класе, Миливоја Поповића, писара прве класе нишког првостепеног суда;

за вршиоца дужности начелника среза поречког, у рангу секретара начелства друге класе, Војислава Марјановића, писара прве класе среза јабланичког;

за вршиоца дужности начелника среза кључког, у рангу секретара начелства друге класе, Димитрија Грудића, писара прве класе Управе града Београда;

за писара прве класе среза крајинског, а да врши дужност начелника истог среза, Савка Дукања, писара друге класе крагујевачког првостепеног суда, — све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 18. августа 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за секретара прве класе начелства округа чачанског, Крсту Радовановића, начелника треће класе среза ваљевског, по потреби службе;

за секретара прве класе начелства округа пожаревачког, Љубомира Илића, секретара исте класе начелства округа смедеревског, по потреби службе;

за секретара прве класе начелства округа смедеревског, Ђорђа Илића, начелника треће класе среза темнићског, по потреби службе;

за секретара прве класе начелства округа нишког, Димитрија Ђорђевића, начелника треће класе среза ражањског, по потреби службе;

за секретара прве класе начелства округа пиротског, Димитрија Стевановића, начелника треће класе среза моравског, округа нишког, по потреби службе;

за секретара друге класе начелства округа крајинског, Танасија Божића, вршиоца дужности начелника среза кључког, у рангу секретара начелства друге класе, по потреби службе;

за секретара друге класе начелства округа врањског, Павла Ђорђевића, вршиоца дужности начелника среза заглавског, у рангу секретара начелства друге класе, по потреби службе, све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 17. августа 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњихдела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Никола Милосављевић, начелник прве класе среза добричког;

Милорад Рајковић, начелник прве класе среза лужничког;

Димитрије Павловић, начелник прве класе среза зајечарског;

Милоје Петковић, начелник прве класе среза нишког;

Станоје Д. Петковић, начелник друге класе среза тимочког;

Милорад Томић, секретар прве класе начелства округа крајинског; и

Коста З. Богдановић, вршилац дужности начелника среза деспотовачког, у рангу секретара начелства друге класе, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда, ставе у пензију која им по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 17. августа 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Ђорђе Димитријевић, начелник друге класе среза подгорског; и

Тихомир Костић, начелник треће класе среза рађевског, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, — отпусте из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 17. августа 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Државног Савета од 2. августа ове год. Бр. 4698., решено је:

да се Војин М. Вучинић, питомац наше пешадијске подофицирске школе, родом из Рогама у Црној Гори и досадањи поданик исте државе, — прими у српско поданство по својој молби, изузетно од § 44. грађанског законика, пошто је поднео уредан отпуст из свог досадањег поданства.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 7. августа 1905. год. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

Је ли особа „жива изгорела," или је већ мртва била, кад је у ватру доспела

I.

И ако ретко, ипак се дешава, да човек изгори — или, ако ћемо тачније и потпуније: да од огња (ватре) живот изгуби. Може у правом смислу те речи жив сагорети; може се претходно у диму или другим продуктима сагоревања угушити; може се кључалим течностима или паром „ошурити" и „опарити;" може га врео ваздух, усијан метал или друго које прегрејано тело „ожећи" и „испржити" и т. д. Дејство, разуме се, није увек једнако, а и последице су доста различите. Смрт као крајња последица наступа или одмах или после неколико сахати и дана, а може проћи и неколико недеља и месеци, па да повређена особа тек онда дејству ватре и даљим последицама тога дејства подлегне.

Смрт од огња (ватре) махом се јавља као несрећан случај. Букне н. пр. изненада (па још ноћу) пожар или намештена паљевина; догоди се експлозија барута, динамита, петролеума, бензина, шпирита, етера, ацетилена, светлећег гаса, гасова у рудницима угља или у нужницима и т. д; па је онда несрећа готова. Том приликом животом плате по гдекада кад више кад мање особа. Махом страдају они, који су се у то време на лицу места затекли, а нису имали могућности да се избаве, н. пр. деца у колевци; кљасти и богаљасти; узети или тако оболели, да се с болесничке постеље не могу дићи (рецимо у костобољи); особе, које је ватра затекла у сну или сањивом бунилу; чељад, која су закључана или ватром тако окружена и одељена, да се не могу обичним излазима (вратима, прозорима, степенима) послужити и спасти и т. д. По некада остану на згаришту под рушевинама и они, који су прискочили да пожар ограничавају и гасе, а људе и њихове ствари спасавају. — У другим приликама тиче се опет мале, још неразумне а несташне деце без довољна надзора од стране родитеља и старијих. Падну н. пр. с банка у отворену ватру ниског или баш у земљу укопаног сељачког огњишта; оклизну и стрмоглаве се у казан или оранију кључалог цеђа, истопљене вреле масти, смоле, катрана, сапуна, пекмеза, комине или друге које течности; преврну на себе пуну а запаљену лампу с петролеумом или карлицу с врелим млеком; играју се ватром (лучем, цепкама, сламкама, жишкама и т. д.), па запале хаљине, постељу или други предмет

своје непосредне околине, те их часом пламен обузме [1]). По гдекада се овака несрећа дешава и одраслим особама — нарочито ако су слабоумне, блесаве и иначе „недотупавне“; или старе, исхлапиле, охрнуле и изнемогле; или слепе, кратковиде, несвестичаве, узете, дрхтаве, падавичаве и т. д. — Здраве а одрасле особе страдају по некада од ватре кад се тако опију, да не могу саме собом владати; или кад при легању не пазе него заспе, а крај постеље оставе неугашен жижак или петролеумску лампу; на челу кревета мало привоштену или иначе слабо утврђену свећу; запаљену цигару или лулу и т. д. — Несрећни случајеви те врсте дешавају се почешће и радницима, који нарочито с ватром и запаљивим материјалом послују, као што су н. пр. пожарници, ложачи, фуруџије, кречари, цигљари, барутџије, топионичари, ћумурџије (угљари), пекмезари, ливничари, рудари у угљеним рудницима и т. д. — Најпосле дешава се по гдекада, и ако много ређе, да човека и муња опали и упали; да га електрична струја дохвати; или да га метак из ватреног оружја са извесног одстојања рани и свали, те му огањ самога метка или запаљена сукија хаљине запали, па и њему ожеготине нанесе. — Што неки веле, да се човек у извесним приликама може „*сам од себе запалити*“ те убрзо тако изгорети, да од њега само прах и пепео остане (т. з. спонтано сажижање живог човека, Combustio spontanea), то је само проста гатка за лаковерне, која нема никакве стварне основе. Тако што јамачно није нико „својим очима гледао“ — јер тога нити је икада било, нити је могло бити. О том питању се већ много и у Науци дискутовало, док га славни Либиг (Liebig) није научно решио. Приликом судског расправљања оног знаменитог случаја гробарице Герлиц (Görlitz), где је изгледало, да се она сама од себе запалила, и где се пред судом решавао спор, може ли се човек сам од себе запалити, чинио је Либиг опите, и резултатима тих опита коначно побио сва ранија мишљења, која су ту могућност доказивала.[2]) Од тога доба о такој врсти смрти у Науци нема више ни спомена, и ако има и лекара, који доказују [3]) да се у човечјем желудцу могу запаљиви гасови наградити па и запалити, ако их (подригивањем) чељаде тако истура, да онако концентрисани до пламена доспу. Само и у том случају нема опасности, да ће чељаде изгорети, јер ти запаљени гасови тек само букну па се одмах угасе — опрљив, може бити, тек уста и бркове. Што још и данас у народу постоје приче, да се јако пиће, а нарочита љута ракија (н. пр. препеченица, шпиртуља, клековача) у човеку ласно запали, чим се напито чељаде свећи или другој отвореној ватри толико примакне, да му јара или пламен могу дах дохватити, па га онда за кратко време у прах и пепео претворити, то је, без сваке сумње, проста измишљотина беспослених баба и новинара [4]), или — ако хоћемо да у оцени тих прилика будемо блажи — пука самообмана. Та самообмана потекла је, по свој прилици, отуда, што је у ствари цела истина, да се напит, а још пре мртав-пијан човек лакше и чешће запали него трезан, али то има свог другог разлога. Пијан човек не влада собом; непоуздан је у свима својим покретима, а нарочито у ходу; губи врло лако равнотежу, те се заноси, посрће и пада; није сасвим присебан, те и не види опасност ма она била и близу, или не зна да је процени [5]); не може да јој умакне, јер по гдекада не може ни с места да се крене и т. д.: — па је онда сасвим природно, да чешће страда него присебан, нормалан човек. Али пијанице не задеси често само несрећа од ватре, него и од других опасности, којим се трезан с пута уклања, или се од њих вешто избави.

Већ су много ређи случајеви, да човек у *самоубилачкој намери ватру (огањ) употреби* — т. ј. да сам себе запали. У Стара Времена чинили су то по гдекад верски фанатици и аскете примера ради (аутодафе), а данас то чине (силом или милом) само још удовице индијских раца и руске нихилисте. Иначе је у културном свету нечувен случај, да чељаде при сасвим пуној и чистој свести изабере баш тај тако грозан начин самоубијства. Ако се по гдекада и деси, да когод себи узме живот спаљивањем (или шурењем) свога тела, махом се то тиче особа, које нису душевно сасвим нормалне и потпуно исправне. Већином су то слабоумна, сумахнута или иначе душевно поремећена лица, која су другим укућанима и онако само на сметњи и терету, па их због тога слабо пазе и негују, а по гдегде и немилице злостављају. Било таким којим поводом, било баш и без икаква стварно мотивисана разлога, таква лица по гдекада упорно траже да себи ма којим начином живот одузму, па том приликом падну и на мисао, да то учине ватром. Улуче згодну прилику кад су сами; полију своје хаљине или своју постељу петролеумом или шпиритусом (а баш и љутом ракијом); окруже свој одар или своју постељу лако запаљивим материјама, н. пр. сламом, сеном, тулузином и т. д., па их онда запале. Каспер (Casper) износи случај, где је нека душевно поремећена жена после свађе с мужем своју собу запалила, па канапе легла, и тако смрт ишчекивала. Срећом ватру одмах осете и једну жену избаве. — По гдекада су таке особе у извршењу те своје намере веома смишљене, а у исти мах и необично јогунасте и издржљиве. Тако н. пр. проф. Хофман (Hofmann) наводи један случај те врсте, где је нека, 29 година стара, душевно поремећена жена у свој ноћни суд усула петролеума, у њега натопила своју сукњу, па је онда обукла и запалила. Други случај је још грознији, па већ тиме показује поремећеност душевног стања извршиоца дела. Неки умно оболео мушкарац извршио је самоубиство на тај начин, што је турио главу у наложену пећ и држао је на живој жеравици све дотле, док није издахнуо. Бјелохрадски (Bělahradsky) износи примере, како су се два пиварска момка у самоубилачкој намери у казан с врелим пивом стрмоглавили и ту смртно ошурили.

(наставиће се)

Д-р М. Јовановић — Батут.

[1]) Таких случајева је код нас врло често. Баш ових дана донео је један наш лист вест, да је у селу Вучаку (окр. смедерев.) двоје деце сељака Стојадина Васића изгорело. Два дана касније, доноси тај исти лист опет вест, да је у селу Брадарици (окр. пожаревачком) синчић сељака Милосава Стојадиновића, дечко од 4 године, играјући се жижицама запалио сламу у стаји, где су у тај мах били само он и његова млађа сестрица Даринка. Кад је слама ухватила и ватра букнула дечко утекне, а мала Даринка остане и изгори.

Ко би се интересовао за такве случајеве, налазио би на њих у нашим дневним листовима врло често.

[2]) J. Liebig: „Zur Beurtheilung der Selbstverbrennungen des menschlichen Körpers. — Heidelberg; 1850.

[3]) D-r Popoff, D-r Scott Orr, D-r Ceatson, D-r Schultze, D-r Arnold и т. д.

[4]) Тако су пре неколико година (1899) донеле њу-јоршке новине, да се је један пијанац црнац запалио гасећи свећу: — да му је ватра захватила дробове, и да је, однесен у болницу, убрзо издахнуо.

Колико су те лажи по гдекада плитке и арске, показују ови случајеви. Прича се за неку бабу, која је радо ракију пила, да јој се ракија у телу запалила. Баба је убрзо сва изгорела, само је под њом здрава — читава остала — дрвена столица. У другом случају је изгорела глава, а капа с ње не, или ноге, а чарапе не.

[5]) Машка наводи један случај, где су напити другови некога младића, који се беше опио, из проста несташлука ракијом прелили па запалили.

СУДОВИ И ЊИХОВО УРЕЂЕЊЕ

за време устанка од 1804—1813. год.

(НАСТАВАК)

„Овде се сад суди по обичајима, а „најбоље би било увести руске законе „изабравши од њих оне, који би за овај „народ најподеснији били“ [1]). Исто тако види се из наведене саветске наредбе од 10 септембра 1808 године, да су чланови магистрата судили „по правди и по савести“, што ће рећи да се још и те године судило као и 1805. кад су први пут заведени судови. О овоме говори и Бата-Лака у својој историји устанка (I. стр. 361.): Судове је Савет био снабдео неким упуствима, али која су више упућивала судије да се човечно понашају према људима, који долазе на суд, него како да суде.

Кметови сеоски са својим кнезом судили су мале сеоске парнице, особито спорове око потре жито, или спорове око деобе имања. У договору са целим селом на „састанку“ или „збору“ кнез и кметови су распоређивали порез с главе на главу. Осим тога они су морали писмо, које им откуда дође отправити одмах, куда је упућено [2]). Ко није био задовољан пресудом сеоскога суда могао је тражити даље правде, могао је ићи вишем суду. Осим мањих парница, које је расправљао сеоски суд, он је у исто време имао и полицијску власт над селом, као што је то било и доцније до појаве писаних закона. Уз сеоскога кнеза постојао је *биров*, који је по некад наплаћивао оно, што се од кога потраживало. Он је објављивао по неке наредбе кметовске, а нарочита му је дужност била

[1]) Богишић. Разборъ, стр. 184.

[2]) Д. Ђ. Алимпић. Историјски развитак полицијске власти. стр. 49.

да сазива село на састанак. Знак његове власти био је штап, који је носио, као год и кмет што је носио свој штап.

Виши суд од *села* или сеоскога суда био је суд састављен из кнежинскога кнеза, из два или три кмета и свештеничкога намесника за кнежину. Тако је састав тога суда обележио К. К. Родофиникин. Какав је био и колики је делокруг овога суда, према материјалу који ми је при руци, не могу тачно рећи. За време Турака, како вели В. Караџић, кнежински кнез је прикупљао разрезану порезу од своје кнежине; он је кад што и судио људима за којекакве ситнице, али их није могао натерати да пристану на његов суд. За време Карађорђева у свакој кнежини поред кнеза био је војвода. И у то време власт кнезовска била је мања од војводине. Војвода је био господар кнежине[3]).

За овим судом долази нахијски или *трећи суд*, као што га назива у својем опису Родофиникин. То би било нешто слично данашњем окружном суду.

Поред ових судова био је, као што је напоменуто, у свакој вароши магистрат, који је имао да суди трговачке спорове и да врши полицијску власт у вароши.

Кад се узме у руке протокол шабачкога магистрата, видеће се шта је све радио магистрат. Он је имао и судску и полицијску власт[4]), баш онако, као што то вели Родофиникин, само с том разликом, што се та власт није простирала само на град Шабац већ на целу нахију шабачку. Магистрат поред судских и полицијских дела расправио је често пута и брачне спорове, дакле дела, која спадају у делокруг духовних судова[5]).

Кад се обрати пажња на овакву и оволико проширену радњу шабачкога магистрата, онда је питање да ли је поред магистрата постојао и нахијски суд? И ако је постојао, шта му је био делокруг? У недостатку грађе данас је тешко ма шта више рећи о задатку нахијских судова, до онога што је казао Родофиникин о његовом саставу.

Крајем 1808 године, од октобра па до Божића, Управни Савет је опет живо радио у Београду на уређењу земље. Између других послова Управни Савет занимао се поновa административном поделом земље, пошто тај посао није довршен прошле године[6]). На седницама Управнога Савета од 22 до 29 новембра 1808 године поред саветника присуствовали су Родофиникин, команданти војске и чланови судова са решавајућим гласом. Тада је претресано неколико пројеката, које је поднео Стефан Васиљевић Живковић (доцније назван Телемак). Ти пројекти били су: за административну поделу Србије; за реформе школа; за нову организацију војске; за експлоатисање рудника и за подизање два барутна магацина[7]).

Сви ови пројекти су усвојени и отпочело се радити на њиховом остварењу.

О слави Карађорђевој, светом Климентију, већина старешина била је дошла у Тополу, Карађорђу на славу. Ту се, одмах по слави, 28 новембра[8]), већало о неким изменама у оном уставу Родофиникиновом. Одлуке донесене у Тополи претресене су у Управном Савету од 5 до 14 децембра 1808 године и 14 децембра потврђене. Одлуке оне потписале су све старешине и утврдиле својим печатом[9]). Истога дана 14 децембра, обнародоване су расписима, који су послати појединим нахијским командантима. Мени су при руци два таква расписа, један послат Луки Лазаревићу, а други Јакову Ненадовићу.

Ове измене су опет пека врста устава. По овим изменама јасно се види ово:

1. Да су старешине одлучиле и заклетвом утврдиле да се за господара признаје Карађорђе Петровић и његово законито потомство.

2. Све старешине обећавају и заклињу се, да ће Карађорђу верни бити и покоравати се његовим заповестима.

3. Карађорђе обећава скупштини да ће за сав народ очинску бригу носити и признавати Народни Савет за врховни суд у земљи.

4. Своје заповести Карађорђе ће издавати преко Народног Савета, а у договору са Саветом.

5. Заповести и од Карађорђа и од Савета упућиваће се непосредно окружном команданту, који ће их достављати својим млађим старешинама.

6. Све старешине у округу дужне су покоравати се окружном команданту, од њега заповести примати и одговор му давати. Који би се њему противио биће крив, као да се противи Врховном Господару и Савету Народном[10]).

Овим актом скупштина старешина и Управни Савет признали су крајем 1808 године наследну монархиску власт у лицу Карађорђа и његовога потомства. Тако је још онда у Србији призната и уређена монархијска наследна власт.

Да ли је ова скупштина с краја 1808 године радила још какав посао, за сад ми је непознато, али је јасно да се Управни Савет занима уређењем судова у земљи желећи да јасније одреди делокруг рада појединих судова. Резултат тога рада до сад је врло мало познат. Данас се зна за саветску уредбу за суд вароши Ваљева и ваљевску нахију. Овом наредбом или уређењем најбоље се види каква је и колика је била надлежност суда ваљевског.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Миленко Вукићевић

---

[3]) Рјечник под речју: *војвода, кнез* и *кнежина*

[4]) О „историјском развитку полицијских власти у Србији (од 1793—1869)“ ваља прочитати ново дело од Д. Ђ. Алимпића, под истим насловом. То је једино и за данас најбоље дело те врсте у нас.

[5]) Види протокол шабачкога магистрата №: 93, 338, 394, 406.

[6]) Moniteur за 1808 годину. Бр. 335. — за 1809 годину. Бр. 14.

[7]) Moniteur — за 1809. Бр. 14.

[8]) Да је заиста рађено у Тополи, 28 новембра, на овим изменама, види се по једном документу, којим су објављене реформе од 10 јануара 1811 године В. Учен. Архивъ Главног Штаба. Дѣло № 257. часть XII.

[9]) Родофиникиново писмо од 18 декембра 1808. у додатку. С.П.Б. В. Учен. Арх. Главнога Штаба Дѣло № 257. часъ IV.

[10]) Распис, који послан Луки Лазаревићу, штампао је Бата — Лака у својој Историји Устанка I. стр. 472—473. Оригинал расписа, који је послан J. Ненадовићу налази се у Архиви Њ. Величанства Краља Петра I. а штампан је у „Огледалу“ Ј. Хаџића. стр. 150—151.

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

(НАСТАВАК)

VIII

Отуда оно неповерење према догађају који се прича по чувењу. «Тако сам чуо“ каже се, што значи да не мора све бити истина у ономе што се прича. Наравно има и код чула вида обмана, али оне су у далеко мањем броју, него код чула слуха или код осталих чула.

Није без интереса додирнути и питање може ли се у мраку видети? Обично се каже и мисли да се у мраку не може видети. Наравно код апсолутне таме човек не може ништа да види, па ни животиња. Али где тама није апсолутна чуло вида може да ради. Има доста прича о злочинцима по казаматима, како виде и у мраку, као у по дана. Многи од њих живећи дуго година у подземним ћелијама тако се навикну на овај полумрак да у њему добро виде. Један се робијаш годинама толико извежбао да је могао убрзо да нађе седам и више игала, кад их неко баци по поду његове мрачне ћелије. Он се звао Тренк. Природњак Disjonval је могао у казаматском мраку — толико се био навикао — да посматра паукове и њихов живот боље но ико пре њега. Ко више дана у мраку проводи боље ће у том мраку видети и распознавати предмете, него онај, који је од скора у истом мраку. И овде има различне примчивости и способности: обично људи у мраку тешко виде; злочинци, који већином ноћу врше своја дела, слични су мачкама и виде у мраку.

Треба нагласити да сви људи не виде боје подједнако. Велики је број њих који су према неким бојама слепи т. ј. не виде црвену, зелену или коју другу боју. Исто тако боје при различној светлости дана неједнако се показују; јер неке боје при оскудици довољно су светлости губе своје дејство. Ако неко пред судом сведочи пред истражним судијом да је увече видео на човеку или зелено или црвенкасто одело, онда он извесно неистину говори.

За криминалисту је важно и чуло слуха. Онај који је пред истражним судијом и даје исказ чуо је нешто. Важно је да ли је он то што говори тачно чуо и друго да ли ми тачно његове исказе чујемо. Ту долазе разни фактори: тачно појимање онога што се чује, верно сећање, тачно понављање, садејство фантазије и други разни утицаји. Али је од свега најважније да ли је онај што је нешто чуо и саопштава, верно чуо. Неоспорно је да се врло ретко верно понавља оно што се чује. Увек се у понављању нешто измени. Случајеви за потврду овога су безбројни. Десет људи

слушају једну причу или какав догађај и ни један га неће верно поновити; сваки ће по нешто изменити. При узајамним грдњама и мањим увредама пред иследником искази сведока врло често се косе. Где је неко чуо реч „вуцибатино," други је чуо реч „магарче;" где је неко чуо реч „животиња," други је чуо реч „буба."

Од важности је за чуло слуха различна примчивост, која је према добу година старости неједнака. Bezold је правио посматрања на чулу слуха и постигао је интересантне резултате.

За криминалистику чуло укуса је од споредне вредности. Једино код случајева тровања користимо се практичном вредношћу чула укуса.

И чуло мириса је од споредног значаја, ма да би оно могло имати више промене у криминалистици. Може се рећи да неки људи много боље миришу т. ј. имају много развијеније чуло мириса него што и сами то знају. То чуло нема велике нарочите практичне вредности; многима служи само за то да разликују пријатну од непријатне воње. Али чуло мириса стоји у доста тесној вези са нервозношћу. Људима са извесним занимањима чуло мириса у неколико измењено и искварено. Касапи, дуванџије, парфимеристе не само да не осећају мирис свога дућана, него у опште имају чуло мириса затупљено. На против апотекари, пивари, винари, продавци чаја и разних трава имају веома развијени мирис услед дуготрајног вежбања. Нервозни људи имају врло јако развијено чуло мириса. Шта више има људи, који разликују мирисе разних метала.

И чуло пипања има доста примене у криминалистици. На овом месту истиче се питање шта је у тренутку напада на својој кожи осетио повређени, као и онај, који повреду наноси. По тврђењу многих пажљивих посматралаца у првом тренутку напада спољашњи део тела не осећа никакав бол. Веан наглашава да у времену између додира који је услед удара или убода и бола постоји извесан размак времена. Брзи ударац осети се у почетку само као ударац, а тек једну или две секунде после тога наступа осећај бола. Helmhollz је посматрао 1850 случајева и нашао је да нервни надражај промиче 90 стопа у секунди. Убоде ли се човек у прст, то се бол такога убода осети за један тридесети део секунде. Ако је човек погођен из пушке, то он у почетку осети нешто топло, налик на убод топле игле; а ако је ударен ножем осети се нешто хладно. Поједини људи погођени из пушке убодени ножем, посечени сабљом или сикиром причајући о свом случају, веле, да су у почетку осетили само ударац притисак или незнатан убод. Чак се осећа и крв, која одмах одпочне да тече; болови услед тога наступају тек доцније. Рањени војници који су били рањени у борби причају, да нису ништа осетили, да нису приметили кад их је тане погодило. Осети се мали ударац, убод или притисак — и то је све. И ове појаве могу имати за криминалистику практичне вредности.

За нас је на овом месту од врло велике важности прелаз из чулног опажања ка душевној радњи схватања и појимања. Dessoir наводи да савремена Психологија још није у стању да нађе границу између чулног опажања и представе о предмету, који је на чула деловао и опажај изазвао.

Психологија је утврдила у овим првим радњама психичним две сфере свести: једна је осећајна, унутарња, а друга је спољна или опажајна. Прва обухвата унутрашње стање организма, а друга исходи из организма као елеменат, који сазнаје објективно спољашњи свет. Свет у томе има сферу своје акције, при чему чула највише раде. — Спољашње опажање чула има тројаку функцију: прво је примање утиска из спољног света, разликовање и схватање. Први ступањ је перцепирање: представа постаје саставни део свести; она је ушла у свест. Непосредни акт психички, који томе следује, јесте сазнавање. При овом психичком процесу видну улогу играју сећање и асоцијација представа.

(наставиће се)

М. Павловић.

ЖИВЕ СЛИКЕ

(НАСТАВАК)

г) **Антитрагус** (сл. 36).

Антитрагус је правилно и потпуно описан означењем његовог:

α. Нагиба;
β. Профила;
γ. Увијености, и
δ. Димензије.

α.) *Нагиб антитрагуса* није ништа друго до нагиб линије његовог правца, који правац може бити: *хоризонталан*, ако се ова линија поклапа са замишљеном хоризонталном равнином која би пролазила кроз почетну тачку антитрагуса (31 и 32), *кос*, кад поменута линија образује са хоризонталном равнином угао од 45° (4 и 5) и *средњи*, кад је правац линије у средини између ове две крајности (33).

β.) *Профил антитрагуса*, или још боље *профил* његове слободне ивице може бити: *издубљен* (36), *праволинан* (37), средњи (38) и *испупчен* (39 и 40).

Сви ови изрази јасни су сами по себи, те им с тога не додајемо нарочито објашњење.

γ.) *Увијеност антитрагуса.* Према томе да ли је слободна ивица истакнута више или мање у напред над ушном шкољком, антитрагус може бити: положен (41 и 42), *средњи* (43) и *прав* (44 и 45).

δ.) *Димензија антитрагуса*, цењена према величини његовог испупченог дела, може бити: *мала*, *средња* и *велика*. У случају, да испупчени део никако и не постоји, означиће се ово изразом: *одсутна* (види сл. 36. под 46, 47, 48, 49 и 50).

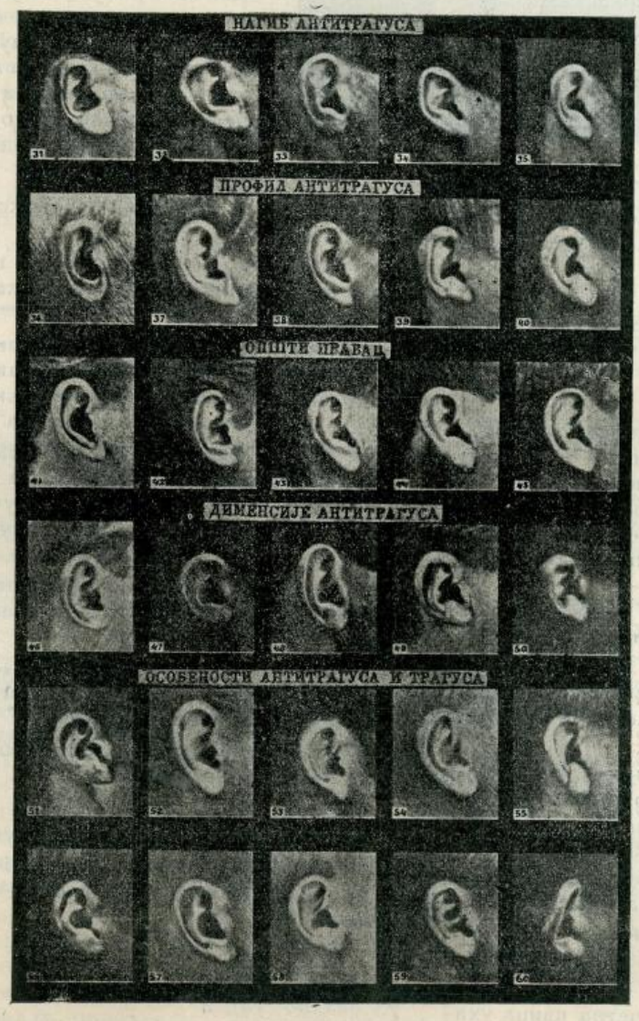

Сл. 36.

Особености антитрагуса.

Антитрагус може понекад бити спојен са почетном ивицом помоћу једне бразде која раздељује ушну шкољку. Особеност ова означује се изразима: *антитрагус спојен са ивицом* (51).

Засеком антитрагуса назива се знатно наглашена бразда, која раставља антитрагус и лоб од спољне ивице и доњег превоја (55).

У извесним случајима и антитрагус и трагус покривени су длакама, што је такође потребно означити (54).

Треба тако исто означити, али само у особитим случајима, ако је канал између трагуса и антитрагуса *веома узан* (56).

Поменућемо овом приликом и две особености трагуса, које се у пракси најчешће сусрећу, а то су: *трагус шиљат* (52) и *трагус раздељен* (53).

д. **Превој** (сл. 37).

Као што смо већ поменули, превој се дели на три дела: *доњи*, *средњи* и *горњи*.

За описивање *доњег* превоја употребљује се један метални прутић, у величини од 10 см., који на једном

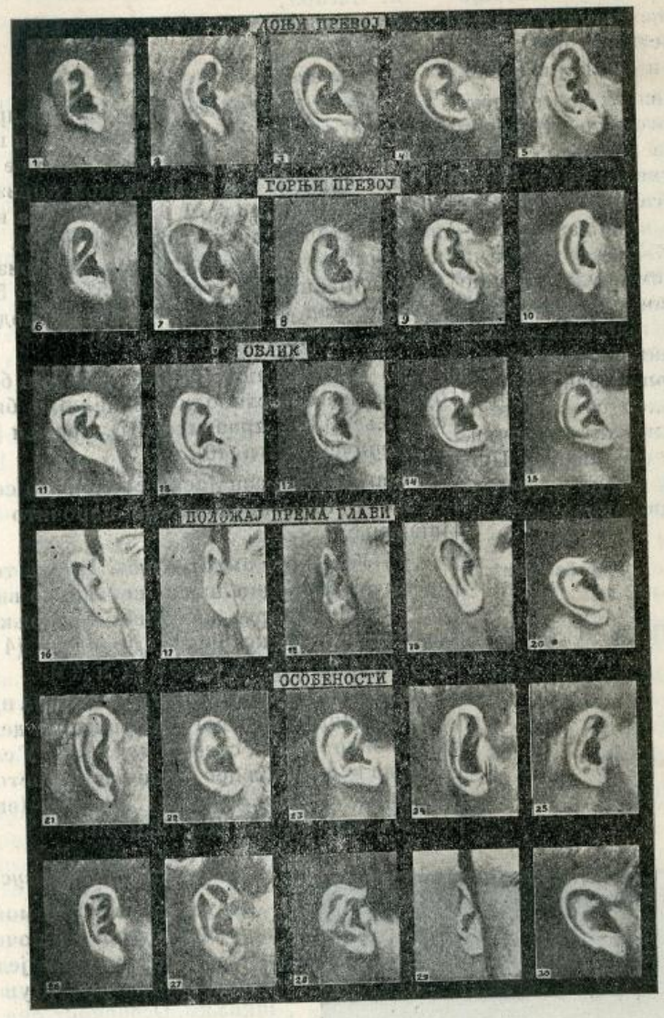

Сл. 37.

свом крају носи четвртасто ђуле, а на другом мали држак, такође од метала (сл. 38).

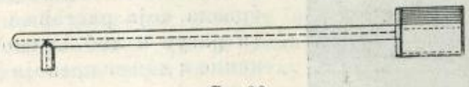

Сл. 38.

Ако овај прутић, наслоњен на унутрашњу страну антитрагуса и спољну ивицу уха, не додирује никако превој, — каже се да је превој *издубљен* (37 под 1 и 2).

Ако ли пак прутић додирује у исто време и ивицу и превој, — превој је *средњи* (37 под 3), и најзад

Ако прутић додирује само превој, а не може да додирне и ивицу, — превој је *испупчен* (37 под 4 и 5).

Средњи превој посматра се са гледишта његове дужине, која може бити: *мала*, *средња* и *велика*.

Горњи превој, цењен према својој испупчености и дебљини, може бити: *одсутан*, *мали*, *средњи*, *велики* и *врло велики*. (види сл. 37 под 6, 7, 8, 9 и 10).

У последња два случаја испупченост је толико велика да прелази ивицу.

Особености превоја.

Особености превоја, које се најчешће у пракси сусрећу, ове су:

Бразде састављене. Почетна ивица уха почиње увек изнад слушног канала. Дешава се код извесних ушију, средњи крак горњег превоја продужује у виду једне бразде до саме ове ивице — почетне бразде — тако да се ове две бразде састављају. Особеност ова означује се изразима *бразде састављене* (36 под 58).

Противно овој особености, означиће се: *бразде растављене*, ако је простор који раставља ове две бразде доста велики (36 под 59).

Горњи превој може се растављати у више грана, или сједињавати са горњом ивицом. У првом случају каже се да је *двострук*, *трострук* и т. д. (37 под 26), а у другом да је *саојен са горњом ивицом* (37. под 27).

Чункаста јамица у виду ексера. Означењу ове особености има места у оним случајима, кад чункаста јамица прелази нагло у лоб у виду главе од ексера (36. под 57).

Горњи превој отечен. Особеност ову лако је уочити по неправилним отоцима, којима је испуњен цео горњи део уха, и који су обично патолошка последица залечених гнојница и бубуљица (37. под 28).

Особености ушне шкољке (сл. 37.).

Најобичније особености ушне шкољке ове су:

Ушна шкољка повучена — ако је цела шкољка ограничена само на ушни канал (37. под 20).

Ушна шкољка раздељена. Особеност ова карактеристична је по почетној ивици која пролази кроз целу ушну шкољку и сједињује се са доњим превојем иза антитрагуса (37. под 15.).

Ушна шкољка узана. Одстојање између трагуса и превоја у овом случају веома је мало, а павиљон уха издужен (37. под 21).

Ушна шкољка широка — ако је поменуто одстојање између трагуса и превоја врло велико (37. под 22).

Ушна шкољка ниска — ако је одстојање између средњег превоја и антитрагуса мало (37. под 23) и најзад

Ушна шкољка висока — ако је ово одстојање врло велико (37. под 24).

Општи облик уха (сл. 37).

Означење општег облика уха резултат је већ поменутих морфолошких варијација његових саставних делова, према којима оно може бити:

α.) *троугласто* (11);

β. правоугаоно (12);

γ.) *овално* (13), и

δ.) *округло* (14).

Овални облик уха најчешћи је у пракси; троугласти и правоугаони облици обично су смешани један с другим.

Положај уха према глави (сл. 37).

Зато што овај положај утиче знатно на целу физиономију лица, мора бити тачно означен. Само означење врши се према већој или мањој удаљености појединих делова уха од главе. Према овоме, ухо може бити удаљено од главе или само својим *горњим делом* (16), или *средњим* (17), или *доњим* (18), или *потпуно*, т. ј. и горњим и доњим и средњим (19).

Ако горњи део уха додирује главу, а доњи остаје на нормалном одстојању — каже се да је *ухо прилеђено* (29).

У групи ових особености означиће се још и један редак и врло интересантан случај, у коме је општи положај уха према глави нормалан, али је павиљон, почињући од антитрагуса па до саме почетне ивице, повијен у напред. Особеност ова, која проистиче услед навике извесних лица да спавају на превијеном уху, означује се изразима: *павиљон повијен* (36. под 60).

И најзад:

Општи правац уха, независно од његовог положаја према глави, може бити: *вертикалан* и *кос*. У првом случају горњи део уха избачен је у напред, а у другом доњи (37. под 25 и 30).

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

ВАСПИТАЊЕ И САМОУБИСТВО ДЕЦЕ

Луј Проал

(НАСТАВАК)

Као што доказују статистички подаци, број дечјих самоубистава највећи је за време и после полагања испита. Један велики број младих људи убија се после неуспеха, било из страха од родитеља, било услед стида, слабости, меланхолије и халуцинација, које се јављају као последица прекомерног душевног напрезања. Ми смо посматрали једног ученика, по изгледу здравог и добро развијеног, али оболелог од меланхолије после пада на испиту. Пошто је више дана провео у ћутању, не хотећи одговорити ни на једно од постављених му питања, уобразио је најзад да га гони један од другова и у том уображењу разбио је песницом прозор и повредио руку. Пре неколико година обесио се у Паризу један одличан гимназијалац само с тога што није добио награду. Утврђено је, да је ово учинио у наступу душевне поремећености, изазване прекомерним напрезањем.

Млади људи, чија је интелигенција преоптерећена великим радом, после постигнутог успеха постају исцрпљени, без енергије и неспособни за нове успехе. Поред овога, прекомерним напрезањем слаби се карактер, убија воља, ремети темперамент, што све може имати за последицу разне болести па и само самоубиство.

Што данас има тако много људи без иницијативе и енергије, неспособних за

поле самосталнији посао, везаних искључиво за чиновничку каријеру, узрок је у погрешној јавној настави, рђавој школској игијени, сувише раном поласку у школу, енциклопедијским програмима и множини испита који преоптерећавају памћење, не остављајући ни мало времена за размишљање и одмор духа. „Нашем духу, вели Декарт, потребно је много одмора, да би се, ма и за најкраће време, могао посветити истраживању истине“. Сам Декарт лично, путовао је веома много, јурио по пољима и занимао се борењем, играњем и музиком. У овом истом смислу изражавао се и Лајбниц, тражећи: да интелектуалан рад буде сразмеран телесном вежбању и одмору духа.

Као што смо већ нагласили, број дечјих самоубистава услед неположених испита врло је велики. Колико би само туге и очајања родитељи уштедели деци кад би њихово васпитање и њихову будућност довели у склад са њиховим природним наклоностима и својим социјалним положајем; кад би са мање амбиције и поноса, а са много већом бригом и нежношћу водили рачуна о правој срећи своје деце; кад би им најзад сасвим искрено казали: „Потрудите се да створите себи часну каријеру и да постанете корисни чланови друштва; постаните људи од срца и љубите правду; ако успете ми ћемо бити срећни; но ако, и поред свих ваших напора, не будете имали успеха, наша нежност према вама неће се умањити; ми ћемо се поносити вашим моралним васпитањем“.

Многи родитељи, не водећи ни најмање рачуна о особинама дечјим, хоће пошто пото успеха, и кад овога нема, или бар не у оноликој мери у колико су га они очекивали, онда обасипају децу прекорима и грдњом. Ови неправедни прекори, у место утехе, изазивају код деце прво дубоку жалост, затим очајање, одвратност према животу, па врло често, и самоубиство. Октобра месеца 1900. год. убио се у Паризу један гимназијалац само зато, што више није могао да подноси сталне прекоре своје матере због недобивене школске награде.

Професори педагогије нису сложни у мишљењу: треба ли код деце изазивати самољубље путем похвала? Роајал мисли, да се од овог треба уздржавати из бојазни од уображења, док Кинтелен напротив вели: „Ја хоћу дете које похвала дражи, које љуби славу и које плаче кад је побеђено.“ Где је истина? По нашем мишљењу, овде је и немогуће поставити апсолутно правило, јер све зависи од карактера и темперамента дечјег. У већини случајева корисно је изазивати код деце самољубље да би их одушевили за рад, али је, тако исто, и опасно служити се овим средством према деци живој и осетљивој. Истина је цела, да се понекад можемо радовати детету које плаче што је побеђено, али је не мања истина, да се у већини случаја због овога треба узнемиравати.

* * *

Последице прекомерног умног напрезања још су опасније за младе девојке. У колико је претерано тврђење Алфреда де Вињи и Мишле-а да је жена болесно дете, у толико је неоспорна истина да је њен физички састав много деликатнији од састава човечјег, а чим ово стоји, стоји и то: да се мозак женин много брже и лакше заморава и поремећава но мозак човеков. И ако је жена у погледу моралном једнака човеку, она се од њега разликује духом онако исто као и телом. Изједначити, после овога, дечаке и девојчице у погледу наставе, и преоптеретити девојчице множином површних знања, значи не водити рачуна о њиховој природи, њиховом духу и њиховој социцијалној мисији.

Одличан професор универзитета Марион, који је у Соброни предавао науку о васпитању, тврди да жене имају дара за геометрију, алгебру и вишу математику. Г-ђа Ковалески, која је недавно умрла као професор универзитета у Штокхолму, била је геометричар првог реда, али је овај успех постигла тек по цену среће и здравља. Претерани рад донео јој је болесну нервозу, од које је много трпела, и услед које је често помишљала на самоубиство. Она је јавно тврдила, да би своју славу радо дала за обичну домаћу срећу, и доказивала: да је жена, као професор математике, прави монструм. Потпуно предана својој науци, г-ђа Ковалески не имађаше времена да се занима васпитањем своје кћери, која остаде у Москви за све време док је она предавала математику у Штокхолму. Њено материнско срце не осећаше никакву тугу због овог растанка, јер није било у стању да појми љубав материнску. Она је, другим речима, убила у себи жену и мајку. Овај случај са г-ђом Ковалески најочитије показују опасност од васпитања девојака у духе мушкараца са гледишта физичког, интелектуалног и моралног.

(наставиће се)

ПОУКЕ И УПУТИ

Један случај неумесне примене §. 69. закона о чиновницима грађанског реда.

Љ. Р., начелник срески, при путовању по службеној дужности, тешко је повређен по левој нози више чланка, услед тога што су се кола, у којима се возио, извртнула у један јендек поред пута. Услед те повреде пренесен је најпре у место среске канцеларије, а за тим у Београд, где му је указана лекарска помоћ. О свему овоме извештено је званичним путем начелство окружно и Министар унутрашњих дела; повређени срески начелник је у три маха саслушаван о току његове болести и о његовом оздрављењу, и у сва три маха изјављивао је, да није толико прездравио, да би на дужност могао предстати; али да ће по мишљењу лекарском прездравити ускоро и бити потпуно способан за службу. О овом његовом наводу, министарство је званичним путем, преко Управе вароши Београда, прибавило и лекарско уверење, којим се тврди: да је он тешко повређен по левој нози; да његова повреда потребује стручно лечење у току неколико недеља. Да услед болова, које у нози осећа, није способан за већи напрежући рад; али да се то сваким даном губи, тако да ће за две недеље најдаље бити потпуно способан за своју службу.

Како повређени начелник срески, после овога, није могао предстати на дужност све до 23. августа 1904. год., наводећи у својим саслушањима, као разлог томе, своју болест, Министар га је предложио за пенсионисање, на основу §. 69. тач. 2. закона о чиновницима грађанског реда.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је да је указ, којим је Љ. Р. пенсионисан, неправилан из ових разлога:

По чл. 69. закона о чиновницима грађанског реда, чиновник може бити стављен у пенсију у овим случајевима:

1. ако је навршио 40 година службе, или 60 година живота;

2. ако је због телесних слабости за службу неспособан постао.

3. ако због болести не би могао дуже од године дана своје званичне послове радити.

Жалитељ је ожалбеним Указом стављен у пенсију на основу тач. 2. наведеног прописа законског. Међутим, примени овог прописа законског није било места, кад је лекарским уверењем, које је Министарство по званичној дужности прибавило, било тврђено: да жалитељ, услед две тешке повреде и неправилног прелома зарасле кости на левој цеваници, није могао до 28. јула, као дана издања уверења потпуно оздравити; да услед угнутог зглавка стопале осећа болове, те да с тога за већи напрежући рад није способан; али, да се то сваким даном све више губи, тако, да ће за 10—14 дана бити потпуно способан за своју службу.

Према оваком лекарском уверењу и времену боловања, није било могуће узети, па ни претпоставити, да је жалитељ, због телесне његове слабости, постао за службу неспособан. Тако нахођење у опреци је са наведеним стручним лекарским мишљењем, које је у овом случају имало да послужи као једино мерило у оцени питања о телесној слабости жалитељевој, његовом оздрављењу или неспособности за службу све док се не би накнадним комисијским лекарским прегледом противно утврдило.

Кад се при томе има у виду, да је жалитељ у вршењу званичне дужности задобио повреде, од којих је боловао, и да је, као што се из акта види, у времену пенсионисања био толико опорављен од повреда, да је и на дужност био предстао, где га је званичан извештај о његовом пенсионисању затекао, онда се неумесност у примени наведеног прописа законског, за пенсионисање његово, у толико јаче и несумњивије истиче.

Одлука Државног Савета од 8. децембра 1904. године Бр. 9351.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

У 3. броју «Полицијскога Гласника» од ове године изнели смо слику **Антонија Бабушковића**, који је са бугарином Стеваном Добревом био стављен под кривичну истрагу и у притвор због преваре. То су она два коцкара, који су децембра месеца пр. год. измамили 400 дин. Драгомиру Јанковићу, земљоделцу из Сибнице, потуривши му фишек са новим двопарпима у место наполеона. Ну пошто се ово дело извиђало и судило само на тужбу приватног тужиоца и по положеној такси, а оштећени ову није хтео положити, то је истрага над њима морала бити прекинута и они пуштени у слободу.

Поводом објављене Антонијеве слике, Софијска полиција актом од 19. јула 1905 год. Бр. 13841. известила је Управу града Београда, да је он врло добро познат и њој, јер је у Бугарској живео од 1890. до 1903. године, а највећи део овог времена провео је по бугарским затворима, и то махом за исте кривице, за које је и код Управе града Београда одговарао. Тако

По издржаној последњој осуди протеран је 1903. год. из Бугарске у Србију на свагда.

У Србији је продужио исти посао, те је пресудом лесковачког првостепеног суда у 1903. год. због крађе осуђен на 6 месеци затвора.

Бабушковић говори поред српског, бугарски, влашки и турски и као што се из изложеног види, врло је опасан за тућу имовину, те са тога позивамо све полицијске и општин. власти да обрате јаку пажњу на његово кретање.

1. Пресудом хасковског окружног суда од 18. октобра 1890. године № 132 осуђен је за опасну крађу на 8 месеци строгог тамничког затвора.

2. Пресудом II казанлушког мировног судије од 11. децембра 1891. [№ 60. осуђен је због крађе на 1 месец дана затвора.

3. Пресудом старо-загорског окружног суда од 1. октобра 1892. год. № 226 осуђен је због крађе на 6 месеци затвора.

4. Пресудом пловдивског мировског судије од 16. априла 1893. год. № 36. због крађе осуђен је на 1 месец дана затвора.

5. Пресудом старо-загорског окр. суда од 4. новембра 1893. год. № 450. за крађу осуђен је на годину дана строгог тамничког затвора.

6. Пресудом бургаског мировског судије од 20. априла 1895. год. № 44. осуђен је за покушај крађе на 5 месеци затвора.

7. Пресудом софијског окружног суда 28. марта 1898. год. Бр. 280. за нет разних крађа осуђен је на 5 година робије.

ПОТЕРЕ

Марко Нешић, глумац из Горњег Милановца, 6. тек. м-ца извршио је крађу газди стана у коме је становао, Драгутину Јанићијевићу, ћевапцији из Смедерева, и однео му 40 динара у новцу, 1 дијамантски прстен, и 1 дијамантске минђуше, па по извршеној крађи побегао. Марко је стар 21 годину, висок, сувоњав, плавих очију и косе. Препоручује се свима полиц. и општ. властима, да за Марком и покрађом трагају и о резултату известе начелство окр. смедеревског с позивом на Бр. 7841.

Глиша Вељковић, из Лопатинаца, решењем лесковачког првостепеног суда од 11. маја т. г. Бр. 3265 стављен је под кривичну истрагу и у притвор за извесна злочина дела, али се налази у бегству. Он је стар 50 година, повисок, просед, дугог лица, сувоњав, добро развијен. Нека га власти потраже у својим домаћајима и у случају проналаска стражарно упуте поменутом суду.

Михаило Димитријевић, машинист из Лесковца, одговара код начелника среза лесковачког за извесно кривично дело. У последње време Михаило је радио у Младеновцу код Николе Ђорђевића, бравара, па дознавши да га траже, утекао је. У случају да трагањем буде пронађен Михаило, ваља га спровести начелнику среза лесковачког с позивом на Бр. 6990.

Крађа стоке. Ноћу између 3. и 4. т. м. нестала је са паше Босиоку Боги, земљоделцу из Велике Каменице, једна кобила са ждребетом. Кобила је матора 6 година, длаке зелене, репа подсеченог, са жигом О. Ждребе је маторо 4 месеца, длаке црне. Нека све полиц. и општинске власти обрате пажњу и трагају за крадљивцем и покраденом стоком, па о резултату известе начелника среза кључког, с позивом на Бр. 8537. — АБр. 1206.

Крађа стоке. 6. тек. м-ца на ноћ из затвореног обора Димитрија Миливојевића, из Богаве, украдено је 10 брава свиња. Нека све полиц. и општ. власти учине потеру за крадљивцем и покрађом и о резултату известе начелника среза деспотовачкога с позивом на Бр. 9779.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

14. пр. м-ца нестало је из канцеларије суда општине власотиначке 24 комада белих сточних пасоша серије СХС Бр.: 23, 24, 26, 27, 28, 29, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 59, 74, 314, 328, 329, 330, 342, 346, 349 и 363. Скреће се пажња властима и приватнима на ову покрађу, да би у случају појаве ових пасоша известили о томе начелника среза кључког с позивом на Бр. 8126. — АБр. 1205.

КО ЈЕ ОВО?

Начелник среза лепеничког ухватио је у Рачи 8. пр. м-ца ово лице, чију слику износимо, а које изјављује да се зове **Андреја Коцић**, надничар, родом из Лесковца. Он је у

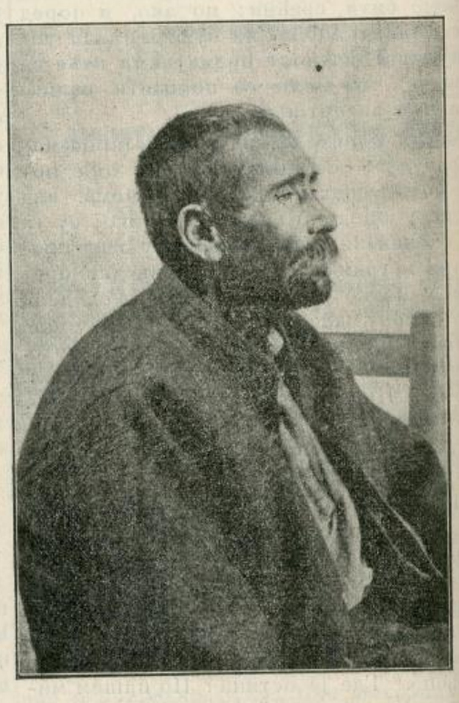

опште сумњив, тумара од места до места, а код себе нема никаквих исправа. Андреја је стар 68 година, омален, смеђ, браде и косе проседе, очију плаво-зелених. На десној плећки има један младеж. Од одела има сукнене чакшире и гуњ од проседог сељачког сукна, на ногама опанке. Говор му је тих; иде крупним корацима, а по мало је грбав. По његовом казивању нема нигде никога од фамилије. Моле се све власти и приватни, ако би што знали о овоме лицу, да известе начелника среза лепеничкога с позивом на Бр. 13547. — АБр. 1204.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Алимпић.

БРОЈ 34. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 28. АВГУСТА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Државног Савета од 20. августа ове год. Бр. 6191., решено је:

да се д-р Светислав Стефановић, општински лекар у Јагодини, родом из Новог Сада, — по својој молби прими у српско поданство, као досадањи поданик угарски, заједно са женом Миланом и малолетним сином Павлом. — изузетно од §. 44. грађанског законика, пошто је поднео уредан отпуст из свог досадањег поданства.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 17. августа 1905. г. у Београду.

КРЕТАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА

у месецу јулу 1905. год.

Према званичним подацима полицијских власти, у току месеца јула тек. год. било је у Србији:

1. **Убистава** **38**
2. **Детоубистава** **4**
3. **Нехотичних убистава** . . . **4**
4. **Покушаја убистава** **30**
5. **Разбојништва** **23**
6. **Злонамерних поништаја туђих ствари** **36**
7. **Паљевина** **55**
8. **Опасних крађа** **150**
9. **Тешких телесних повреда** . **21**

Од изложених дела пронађено је: убистава **34**, детоубистава **4**, нехотичних убистава **4**, покушаја убистава **28**, разбојништава **8**, злонамерних поништаја туђих ствари **1**, паљевина **7**, опасних крађа **38** и тешких телесних повреда **21**.

Највећи број убистава извршен је помоћу ватреног оружја (17), затим помоћу оштрог оружја (10), помоћу тупог оруђа (9) и задављивањем (2).

Узроци са којих су ова убиства извршена леже: у *освети* за 15 случајева, у *међусобној свађи* за 10, у нужној одбрани за 5 и у *домаћој расипи* за 3 случаја. За осталих 5 случајева узроци су непознати.

Посматрана према местима на којима су извршена, изложена убиства јављају се: у срезу зајечарском **4**[1]), у срезу млавском **3** (1 непронађено) у срезу врачарском **2** (1 непронађено) у срезу трстеничком **2**, у хомољском **2**[2]), у срезу косаоничком **2**[3]), и по **1** у срезовима: колубарском окр. београдског, јабланичком, лесковачком, власотиначком, лепеничком, гружанском[4]), брзопаланачком, кључком, крајинском, расинском[5]), деспотовачком (непронађено), оба моравска, јадранском, љубићском, подунавском, бољевачком, заглавском, добричком, ариљском, моравичком (непронађено), и у варошима: Крушевцу и Ужицу.

Поред изложених убистава у току месеца јула откривено је убиство над Милисавом Мислопољцем из Штулца у срезу трстеничком, кога је 10 маја тек. године отровала жена помоћу арсеника. Тровачица је у притвору и дело признаје.

Детоубиства су извршена по **1** у срезовима: пчињском, лепеничком, рамском, и посаво-тамнавском и сва су пронађена.

Нехотична убиства извршена су по **1** у срезовима: поречком, ресавском, млавском и подунавском. Сви су извршиоци познати.

Покушаја убистава било је: у срезу ражањском **3** (1 непронађено), у срезу расинском **3**, у срезу космајском **2**, у срезу врачарском **2**, у срезу јабланичком **2**, у срезу бањском **2**, у срезу моравском окр. нишког **2** (1 непронађено), и по **1** у срезовима: посавском окр. београдског, ваљевском, крагујевачком, лепеничком, темнићском, алексиначком, белопаланачком, јадранском, качерском, бољевачком, зајечарском, добричком, прокупачком и студеничком.

Од ових дела њих 22 извршена су у *међусобној свађи*, 4 у *нужној одбрани*, 2 у *освети*, а за 2 су непознати узроци.

Разбојништва су извршена у срезу деспотовачком 8[6]) (нопронађена), у срезу хомољском **4**[7]), у срезу млавском **2** (непронађена) и по **1** у срезовима: гружанском, трстеничком (непронађено), посавотамнавском, звишком, голубачком, подунавском, рачанском, пожешком и црногорском.

Злонамерних поништаја туђих ствари било је: у срезу неготинском **3**, у срезу трстеничком **3**, у срезу ражањском **3**, у срезу бољевачком **3**, у срезу пчињском **2**, у срезу крагујевачком **2**, у срезу левачком **2**, у срезу лужничком **2**, у срезу љубићском **1**, у срезу јасеничком окр. смедеревског **2**, и по **1** у срезовима: врачарском, масуричком, пољаничком, јасеничком окр. крагујевачког, деспотовачком, бањском, мачванском, млавском (пронађено), звишком, хомољском, пожаревачком и орашком.

Вредност уништених ствари износи око **2500** динара.

Паљевине су извршене: у срезу бољевачком **6**, у срезу кључком **5**, у срезу крагујевачком **4**, у срезу космајском **3**,

[1]) Бицул Паулић, земљоделац из Брестовца 7 пр. м. убио је секиром Марију, удову Јована Паулића, Стану жену и Калину и Ружицу децу Јона Стојковића. Узрок овим злочинствима јесте освета према старешини задруге с којим је убица био у свађи због имања.

[2]) У једном од ових убистава син је убио оца. Убица је стар 20 година.

[3]) Ова убиства извршили су погранични Арнаути из освете.

[4]) Отац убио седамнаестогодишњег сина у свађи.

[5]) Иван Стојић и Милен Стојановић, тежаци из Мешева, 28. пр. месеца заклали су Богосава Матића из Паруновца. Ово су учинили са знањем и по наговору рођеног Богосављевог брата Илије, који је зликовце за новац најмио да ово дело изврше.

[6]) Јула 27. два непозната зликовца пресрела су сељане који су се враћали са јагодинског вашара и њима седморици отела 174 динара у готовом новцу, један револвер и разне ситнице.

[7]) Утврђено је, да су ова разбојништва као и она у срезу млавском извршили одбегли војници: Живота Ивковић из Крупаје и Здравко Трајиловић из Милановца, који су и сада у бегству.

у срезу брзопаланачком **3** (2 пронађене), у срезу бањском **3**, у срезу орашком **3** (1 пронађена), у срезу моравичком **3** (1 пронађена), у срезу трстеничком **2**, у срезу зајечарском **2** (1 пронађена), у срезу заглавском **2**, у срезу добричком **2**, и по **1** у срезовима: врачарском, пчињском, грузанском, лепеничком, расинском, сврљишком, јадранском, мачванском, посаво-тамнавском (пронађена), звишком, голубачком, (пронађена), таковском, ужичком, трнавском, жичком и у варошима: Пожаревцу и Нишу.

Опасне крађе извршене су: у Београду **10** (5 пронађених) у срезу деспотовачком **8**, у срезу прокупачком **8** (2 пронађене), у срезу орашком **8**, у срезу бољевачком **7**, у срезу јабланичком **6** (3 пронађене), у срезу лепеничком **6** (2 пронађене), у срезу расинском **5** (1 пронађена), у срезу бањском **5**, у срезу ражањском **4** (2 пронађене), у срезу звишком **4** (1 пронађена), у срезу пожаревачком **4** (1 пронађена), у срезу заглавском **4**, у срезу грочанском **3** (све пронађене), у срезу неготинском **3**, у срезу параћинском **3** (1 пронађена), у срезу голубачком **3**, у срезу хомољском **3** (2 пронађене), у срезу јасеничком окр. смедеревског **3** (2 пронађене), у срезу пожешком **3**, у срезу моравичком **3**, у срезу врачарском **2**, у срезу крагујевачком **2**, у срезу јасеничком окр. крагујевачког **2** (обе пронађене), у срезу поречком **2** (1 пронађена), у срезу темнићском **2**, у срезу сврљишком **2**, у срезу нишавском **2**, у срезу моравском окр. пожаревачком **2** (1 пронађена), у срезу подунавском **2**, у срезу косаничком **2**, у срезу златиборском **2**; по **1 пронађена** у срезовима: власотиначком, левачком, беличком, рамском, црногорском, драгачевском, трнавском и варошима: Ћуприји и Пожаревцу; по **1 непронађена** у срезовима: оба колубарска, пчињском, лесковачком, пољаничком, копаоничком, трстеничком, алексиначком, лужничком, јадранском, мачванском, млавском, ариљском, и у варошима: Ваљеву, Крушевцу и Нишу.

Вредност свих ових крађа износи око **25.500** динара.

Поред изложенога, у току месеца јула извршено је у Србији још и **10 самоубистава,** и то у овим местима: у срезу трнавском **1,** у срезу пољаничком **1,** у срезу грузанском **1,** у срезу расинском **1,** у срезу левачком **1,** у срезу качерском **1,** у срезу јасеничком окр. крагујевачког **1,** у срезу заглавском **1,** у срезу моравичком **1** и у Нишу **1.**

Самоубиства ова извршена су: *вешањем* 6, *ватреним оружјем* 3, и *стајањем пред жељезнички воз* 1.

Узроци њиховом извршењу леже: у *дуготрајној болести* за 4 случаја, *у страху од казне* за 1 и у *љубави* за 1 случај. За остала 4 случаја узроци су непознати.

Општи преглед до сада изложених дела по окрузима овакав је:

Текући број	ОКРУЗИ	Убиства	Детоубиства	Нехотична убиства	Покушаји убиства	Разбојништва	Силовања	Злонамерни пошпитаји туђих ствари	Паљевине	Опасне крађе	Тешке телесне повреде	Самоубиства	Покушаји самоубиства
1	Округ београдски	3	—	—	5	—	—	1	4	6	3	—	—
2	» ваљевски	—	—	—	1	—	—	—	—	2	2	1	—
3	» врањски	3	1	—	2	—	—	4	1	10	—	1	—
4	» крагујевачки	2	1	—	2	1	—	3	6	10	2	1	—
5	» крајински	3	—	1	—	—	—	3	8	5	—	—	—
6	» крушевачки	4	—	—	6	1	—	6	3	12	—	1	—
7	» моравски	1	—	1	1	8	—	3	—	16	—	1	—
8	» нишки	1	—	—	5	—	—	1	5	9	—	1	—
9	» пиротски	—	—	—	1	—	—	2	—	3	2	—	—
10	» подрински	1	1	—	1	1	—	1	3	2	1	—	—
11	» пожаревачки	6	1	1	—	8	—	4	3	19	2	—	—
12	» руднички	1	—	—	1	—	—	2	1	—	—	1	—
13	» смедеревски	1	—	1	—	1	—	3	3	13	1	1	—
14	» тимочки	6	—	—	2	—	—	3	10	11	1	1	—
15	» топлички	3	—	—	2	—	—	—	2	10	2	—	—
16	» ужички	2	—	—	—	3	—	—	1	7	3	1	—
17	» чачански	1	—	—	1	—	—	—	5	5	2	—	—
18	Управа града Београда	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—
	Свега:	38	4	4	30	23	—	36	55	150	21	10	—

Из канцеларије Антропометријско - Полицијског одељења Министарства Унутрашњих Дела, 23. августа 1905. год. АБр. 1217.

СТРУЧНИ ДЕО

Је ли особа „жива изгорела," или је већ мртва била, кад је у ватру доспела

I.

(НАСТАВАК)

Има и *злочинаца, који се ватром служе,* да било своју жртву муче и злоставе, било да је баш на тај начин и убију. Није далеко оно време, кад су Турци рају тим начином на муке метали и убијали, а и данас има случајева, да разбојници, харамије и хајдуци своје жртве усијаним веригама опасују; загрејаним жарачем прље[6]); врелим клештима с њих месо чупају; кључалим зејтином или растопљеним оловом или смолом (паклином) заливају и преливају; црвени восак (печат) на њих капају; над отворену ватру тумбе их вешају („кâде"); лучеве цепке им под нокте забадају па онда запале и т. д. Често су те муке тако грозне, да јадна жртва пре издахне него што изврши оно, ради чега је мучена. Бивало је, шта више, и случајева, да су сами сељаци у личној омрази и политичкој завади своје противнике на тај начин убијали, а тога је, на жалост, и данас. Још чешће се дешава, да неваљале жене своје или туђе (махом ванбрачно) новорођено или мало дете *с овог света* смакну, бацив га у зажарену пећ[7]), у отворену ватру, у суд са кључалом течношћу и т. д. Шта више, у великом свету има бездушних жена, које на тај начин зарађују и тај посао стално као занат терају[8]). Чешћи су пак они случајеви, где убијце — опет махом неваљале жене — своје жртве (махом мужеве) вребају, кад ће их у дубоком сну или у пијаном стању наћи, да их онда у постељи, слами, сену и т. д. запале. Нису код нас ретки ни они случајеви, где се н. пр. у колиби, појати, вајату или кући — нарочито ако је где ван села или иначе далеко од првих суседа — на необјашњив начин појави пожар, па том приликом изгори и које домаће чељаде. Махом су то стари, изнемогли, узети, болесни или иначе немоћни чланови задруге, који су некоме на терету, с неким у завади, омрази и непријатељ-

---

[6]) И жене се служе врелим жарачем, кад хоће да казне своје супарнице.

[7]) Недавно је и код нас извршен такав један злочин. Милева, кћи Обрада Арсића из Миљевића (окр. пож.), а посвојче Миленка Ј. Костића, сељака из Срељева (ср. рањски, окр. пожар.), живела је са својим поочимом у недозвољеним односима и родила с њим дете. Да га се опросте, Миленко га увије у сламу, баци у пећ, сламу запали, а Милеви нареди, да ватру подстиче и пази док дете не изгори. Милева беше још од порођаја слаба и није могла то извршити, а суседна деца прокажу целу ствар, те се опалена лешина детета у пећи нађе.

[8]) Кад је злогласна затирачица новорођене и мале деце, нека жена по имену Homland Assmead из Филаделфије дошла тога рада пред суд, констатовано је испеђењем, да је она имала нарочито уређен завод за упропашћивање мале деце — завод, где их је у некој великој пећи сагоревала. Она је то чинила за новац женама, којима су деца на сметњи била. Зарада од тога посла беше огромна: — износила је недељно преко 7000 динара.

ству, или (због деобе) у парници (стар отац, мајка, свекар, свекрва, стричевићи, девери, јетрве, снахе[9]), братучеда и т. д.), или особе, чију смрт неко жељно ишчекује, не би ли је наследио и т. д. Једно од укућана или више њих у споразуму и договору улуче згодну прилику и намерно подметну ватру да пожар изазову. По себи се разуме, да они то чине веома мудро и обазриво, како ће пре свега што боље успети, т. ј. своју жртву поуздано живота лишити, па онда и траг том свом злочину тако уништити или нешто заметнути, да их власт не може ни на одговор потезати, а камо ли осудити. Наместе све прилике тако, како ће таман изгледати, као да је ватра или случајно букнула (н. пр. за време јаке суше или јаког ветра), или непажњом саме жртве произашла.

По себи се разуме, да су пожари већ сами по себи предмети полицијског истраживања, а, евентуално, и судског расправљања, јер могу бити последица каквог казнивог или кривичног дела. Тим више је то потребно, ако је при таком пожару било још и жртава у људском животу. С тога ће се у таким случајевима власт свагда постарати, да савесним истраживањем свих околности, а нарочито стручним прегледом и (полицијском или судском) секцијом нађених „жртава“ тачно утврди узрок њихове смрти, и да објективно објасни све важније прилике, под којима је она наступила. Нарочито је то потребно у оним случајевима, где одмах при почетку самога истраживања избије основана сумња, да се не тиче ни случајног пожара, ни обичне паљевине, него да се иза њих скрива још и какав препредено смишљен и вешто изведен злочин против човечјег живота. Тако истраживање решава онда разне спорне појединости тога случаја и труди се, да тим начином расветли поједине пресудне тачке. Нарочито иде за тим, да пре свега одговори на питање: *је ли нађен леш доиста у ватри угинуо, па ако јесте, под којим се приликама то десило?* С тога је то питање по гдекада веома важан предмет истраживања општинских, полицијских и судских органа, и заслужује њихову нарочито пажњу.

Али онај први део тога питање има још с једне тачке гледишта свог особитог форензиског значаја и своје нарочите примене у судској пракси. Шта више, може се рећи, да су случајеви те врсте много чешћи, него они први, и да то питање баш тога ради и постаје тако важно и значајно. Ево у чему је ствар.

Познато је у криминалистичкој пракси, да је баш ватра једно од најобичнијих, најчешће и најрадије употребљених средстава, којим се убијце служе, да свом злочину траг или сасвим затру, или га бар толико скрију и заметну, како га ни савестан, вешт и обазрив иследник не би могао наћи — како би, дакле, без осуде прошли. Изврше н. пр. убијство којим год начином а не ватром: — убију н. пр. своју жртву метком из пушке или револвера; закољу је ножем или прободу ражњом, вилама, сабљом, штилетом и т. д.; премлате је тољагама, врљикама, каменом, чекићем, секиром и т. д.; задаве је рукама, јастуцима, гужвама, пепелом, песком и т. д. или је (рецимо мало дете) угуше канапом, витином, ликом, тканицом, кајишем, повезом, пешкиром и т. д.; отрују је сичаном (мишомором, арсеном) или сублиматом (сулиментом) и т. д; — па јој онда лешину — било целу. било раскомадану — запале да сасвим изгори, или да се толико опрљи и испече, како ће на њој нестати свих оних трагова и карактеристичних знакова, по којима би се каснијим истраживањем могла познати и стручно констатовати насилна смрт од туђе руке — дакле убијство. Поред тога удесе све прилике тако, како ће изгледати, као да је жртва доиста било несрећним случајем, било својом кривицом и непажњом — без туђега саучешћа — од ватре пострадала и у њој угинули. Том приликом служе се они истим оним начином, којим се — као што смо то већ раније видели — служе и злочинци, кад хоће да своју жртву некажњено ватром уморе. Сагоревају целе лешине или лешинске делове у зажареној пећи, на отвореној ватри, у кречари, цигљани, и т. д; потпаљују одар, на ком им жртва лежи; подмећу ватру у колибу, појату, вајат или кућу где су своју жртву убили или где су је већ мртву довукли и т. д. Знаменит је у томе правцу злочин некога Timm Thode-a. Тај зликовац је 8 одраслих особа (своје родитеље, четири брата, једну сестру и једну служавку) најпре секиром на разним местима једне куће поубијао, па онда свих осморо до њихових постеља довукао и најпосле постеље и кућу запалио. Срећом је пожар у брзо угашен — тако да лешине нису сасвим изгореле, и да се на њима могла констатовати врста насилне смрти туђом руком. Исто је тако знаменит и случај грофице Герлиц (Görlitz) кога смо већ споменули. Њу је њен коморник ударима по глави умлатио, опљачкао, па онда запалио.

Таких и сличних случајева има свугде по целоме свету[10]) а има их, на жалост, и код нашег народа. У нас их је, рекао бих, још сразмерно много више него по другим земљама, и наше власти долазе често у положај, да истражују и пресуђују спорна питања таких случајева.

Нема сумње, да при проучавању и решавању спорова из те области веома важну улогу играју и податци, које себи прибави непосредно сам иследник (увиђајем на лицу места; испитом сведока и сумњивих особа; проучавањем ранијих прилика пострадале особе и т. д.), па је с тога потребно, да и сам у томе правцу располаже с неком извесном мером стручне спреме и практичног искуства. Али је при свем том у споровима таке врсте и најспремнијем и најискуснијем иследнику лекар тако важна помоћна чињеница, да управо без њега не би могао ни једно важније питање из те области правилно решити. Нарочито се то мора рећи баш за оне случајеве, где је сав други доказни материјал веома оскудан, а сам предмет нејасан, заплетен и тајанствен као што је то обично случај при свима намештеним паљевинама. Он ће му гдекада баш и у тим привидно најзамршенијим приликама дати поуздан правац и њиме га извести на чистину, с које ће цео спор јасније и прегледније видети. Он ће му помоћу судско – медицинског метода пружити тако поуздане детаље и тако образложено мишљење, да ће на основу њих и у најдесператнијим случајевима ипак доћи до позитивне истине. С тога је потребно, да и иследне власти и судови у таким споровима обрате нарочиту пажњу судско-медицинској страни истраживања и подацима, које буду отуда добијали. А да то опет буде са оном мером стручнога разумевања бар важнијих медицинских питања и истина у таким споровима, која је за правилну процену и решење потребна, мора се и правник упознати са неким, до сада тачно утврђеним истинама из те области Судске Медицине.

II

Познато је, да је *човечји* (и животињски) *леш или поједине делове његове веома тешко савршено сагорети*, или (као што ми то стручно кажемо) — „сажећи“ — т. ј. ватром (у опште високом температуром) све његове оганске делове тако уништити, да од тела остану само несагорива, неорганска једињења: — пепео. А како је тих једињења највише у костима, то кости и дају највише несагоривих остатака (креча) — тако да по гдекада и после сагоревања задрже свој облик и своје димензије. Разликују се само у томе, што су крте, те се као стакло ломе (калциниране кости).

По себи се разуме, да сагоревање иде тим теже и спорије, што је човечји леш по маси већи т. ј. — тежи и крупнији — као што је то случај код одраслог, снажног, а при том још једрог и мускулозног чељадета. За тај посао потребно је много горива[11]) и много времена, а поред тога још и других неких особито повољних прилика (згодан полошај лешине, да ватра до ње допре са свих страна; добра вентилација ватре да се не загуши и т. д.). То се види већ из оних описа тога процеса, кад су у Старо Доба кривце и верске мученике („јеретике“) на ломачи спаљивали; или из описа оних случајева, где је у рату долазило до тога, да се лешине погинулих бораца нису могле сахрањивати, него су их морали спаљивати. По тим описима јасно излази, да је сагоревање човечјег леша мучан и спор посао — баш и у оним случајевима, где се нарочито спреме најповољније прилике: где се н. пр. лешине претходно катраном, смолом или петролеумом поливају и натапају и т. д. Још поузданије потврде том искуству јесу модерне пећи за спаљивање мртваца — т. з. крематорије — дакле

[9]) Чудноват случај наводи Блуменшток (Blumenstock: „Ob, Mord Selbstmord oder Zufall“). Нека млада жена седела је при ручном раду са својом свекрвом. У један мах узме свекрва петролеумску лампу тобож да нађе иглу, коју је на земљу испустила, и том приликом запали младој жени хаљине. Млада је од опекотина после једног дана умрла, и пред смрт исказала, да сумња на свекрву, да је то хотимице учинила.

[10]) Наводе их: Olivier d'Angers, Tardieu, Mair, Leuret, Decoust, Robert Ogier, Taylor, Maschka, Liman, Hofmann, Strassmann, Niemann и др.

[11]) За ломачу су некад спремали 2 хвата дрва, а уз то још ситног грања и сламе (Filleau).

згоде и направе, које су нарочито тако конструјисане, како ће мртво тело човечје што пре и што савршеније сагорети и у пепео претворити. И у најбољој врсти тих пећи (н. пр. у „Сименсовом регенератору“) сагори леш одраслога човека у најповољнијим приликама тек за 1 сахат, а обично то траје и дуже — не рачунајући, наравно, у тај размак времена „жарење“ — т. ј. време док се пећ заложи и толико загреје, да у њој у опште леш може изгорети. Најпосле доказано је то и стручним опитима, што су их нарочито изводили научни радници на том питању, као што су: Tardieu, Rota, Grünsburg, Graff, Bischoff, Vezin, Emmert и др. Тако је н. пр. Vezin опитима утврдио, да у добро ужареној обичној пећи леш новорођена детета не може ни за 3/4 сахата толико сагорети, да од њега остану само огореле кости. Emmert је нашао да дечја лешина у плеханој (ластреној), изнутра добро одепљеној пећи изгори тек за 1 до 2 сахата[12]). Hofmann тврди[13]), да у већој собној пећи, дрвима ложеној и добро вентилисаној, дечји леш изгори за 2 сахата, а исто толико је потребно и за поједине делове великога леша. По Ogier-y, Descoust-y и Robert-y изгори леш одраслог човека, натопљен пет олеумом, тек за 3—4—5 сахати. Brouardel је нашао, да у обичном штедњаку („шпархерду“) раскомадана лешина одраслог чељадета (60 кгр.) може изгорети тек за 40 сахат.

Према томе сасвим је природно, да ће човечје лешине на отвореној ватри или у обичној, па још, може бити, сламом или тулузином ложеној сељачкој пећи без особите вентилације много теже, спорије и несавршеније сагорети. То исто — с малим изменама — вреди, махом, и за сагоревање лешина при мањим и краћим пожарима (кад се н. пр. запали колиба, појата, вајат или баш и цела сељачка кућа), јер су и ту, већином, исто тако неповољне прилике за сагоревање. У таким случајевима, дакле, лешина ретко кад баш сагори (у правом смислу те речи), него се тек с поља (кад мање, кад више) осмуди, опали, опрљи и испече, или јој жешћа ватра уништи тек поједине тање одељке и највише изложене области и делова тела — н. пр. руке до лаката, ноге до колена, једну или другу страну грудног коша, главу и т. д. Шта више, и при великим, дуготрајним пожарима — као што је н. пр. био пожар у бечком рингтеатру (Ringtheater); или пожар у добротворном базару или у Opera comique у Паризу — каквих код нас нити има нити може бити, нарочито по селима, *ређе се деси, да која од пострадалих жртава савршено сагори* — т. ј. да од ње на згаришту ништа друго не нађемо, до гомилицу пепела, у којој се распознаје која несагорива стварчица пострадале особе, н. пр. прстен, минђуше, гривна, игла, пређица, кључ, пероpez, табакера, оков са новчаника и т. д. Обично остану кад више, кад мање очуване кости — било још везане зглобовима, било већ разуђене и растурене. Често се уз њих и на њима нађу и остатци већих органа трбушне и грудне дупље (срце, плућа, јетра, желудац, црева, материца и т. д.) кад више, кад мање промењени, а местимице и слојеви мишића — нарочито где су моћнији. Гдекада се, шта више, деси, да се у сред јако нагорелих и, тако рећи, у гар претворених партија меканога ткања (мекуши) нађу прилично очувана чађава места — као нека острва — до којих јача ватра није допирала. Ту појаву налазимо на оним местима тела, на којима је лешина лежала; којима је била где прислоњена, или која су била покривена и заклоњена, а нарочито, која су била јаче притиснути и стегнути. Тако н. пр. по гдекада остане кад мање ко више очувана она партија сагореле лешине, која је била притегнута кајшем, тканицом, огрлицом, запоцима, свитњаком и т. д.; или она, где су се површине унакрсно пребачених ногу дотицале; где је рука који други део тела окривала; или она, које је делимице или одасвуд заклоњена (располи на ногама, усеци на препонама дебелих људи, пазухо и т. д.

Та околност је од замашног судскомедицинског значаја. Чим се од „изгореле лешине“ нађу неки остатци — н. пр. макар само неки делови костура с нешто мало ткања на њима и међу њима — нарочито површине и дробови — већ је судско-медицинском вештаку много лакше доћи до неких позитивних резултата. Из тих, ма и незнатних трагова моћи ће он по гдекада решити питање, је ли особа у ватри угинула (доиста сагорели), или је већ мртва била, кад је у њу доспела? Шта више, у неким извесним приликама моћи ће по тим траговима решити и питање „каква је врста насилне смрти на њој извршена пре него што је сагоревању изложена“, а то су, махом, кардинална питања у таким случајевима. За иследне власти и судове је већ одређен одговор на оно прво, опште, питање од великог практичног значења, а где се још подесе тако подољне прилике, да лекар по тим остатцима и оно друго, специјално, реши: ту је већ велики део најважнијег посла свршен. На тим питањима почива махом тежиште целога иследења и суђења, па с тога и јесте улога судско-медицинског вештака у таким споровима пресудна. Питање је, дакле, *кад и у којим приликама може лекар из нађених остатака изгореле лешине одређене одговоре дати?*

(наставиће се)

Д-р М. Јовановић — Батут.

[12]) Prof. Dr. Car Emmert: „Lehrbuch der gerichtlichen Medicin“; — Lleipsig: 1904, S 254.

[13]) E Hofmann: „Lehbucht d. gerichtl. Medicin“. — 7. Aufl. — S. 660.

СУДОВИ И ЊИХОВО УРЕЂЕЊЕ

за време устанка од 1804—1813. год.

(НАСТАВАК)

Саветским уређењем ваљевскога суда одређено је:

1. Ко су судије и какав им је ранг.

2. Како да се саслушавају парничари, како и где да се суди, како да се пресуде објављују.

3. Нико, па ма ко и ма каквога чина он био, не сме улазити у канцеларију судску под оружјем.

4. Старешине ваљевске нахије, почевши од окружнога команданта па до најмањега старешине, дужни су суд уважавати, његовим решењима покоравати се и у свему бити му на руци.

5. Судије да буду непристрасне и свакоме једнако да суде.

6. Одређене су казне, које може суд примењивати.

7. Одређене су судске таксе и како се имају трошити те судске таксе.

8. Одређена је послуга за суд, и како ће се та послуга издржавати.

9. Одређено је да суд пази на зле људе и да се без пасоша нико не може удаљавати из вароши и места где живи.

10. За парнице мање од 100 гроша нико не сме долазити Велчком Суду у Београд а за веће може доћи, али само онда ако решењем ваљевскога суда није задовољан и ако му суд даде писмо за Велики суд.

11. Сваки се суду мора покоравати, а ко се не би суду покоравао, тај да зна да ће тиме увредити Врховнога предводитеља и Савет Народа српскога. Ко би се показао непокоран суду, то ће суд за таквога одмах јавити Карађорђу и Савету, па ће за таквога добити нарочито упутство[1]).

12. Одређено је, како се морају судске одлуке и акта потписивати.

13. Забрањено је да судијама ма ко ма шта кулуком ради, осим кад је потреба вилаетска.

14. О сваком делу, и о свакој парници протокол да се води[2]).

Ова уредба потписана је у Управном Савету 1. јануара 1809 године

Овде се само собом намеће питање да ли није и осталим судовима послато слично уређење? Како нема података о томе, тешко је што год одређено рећи. Према ономе, што се види из протокола шабачког магистрата, види се да је суд био потпуно уређен и пре године 1809. а има трага да је и пожаревачки магистрат био онако уређен као ваљевски и шабачки. Јасно је за сад толико, да су магистрати постојали у већини вароши, и ја мислим да су сви имали слично уређење.

На овом месту да кажем коју реч и о црквеним или духовним судовима у време првога устанка.

Пред устанак 1804 године у Београдском Пашалуку беше митрополит Леонтије Ламбровић, а епископ ужичко-ваљевски Антим. И један и други Грци и као Грци у народу омрзнути. Власт ових Грка владика била је велика. Они су као власници ишли често пута на коњима са

[1]) По тачци 6. овога уређења јасно се види, да је Управни Савет радио ову уредбу према малочас поменутим изменама Родофиникиновог устава.

[2]) Цела уредба за ваљевски суд налази се у оригиналу у Народној Библиотеци, под Бр. 120 рукописа. Одатле је преписао и штампао М. Петровић, Финансије и установе обновљене Србије стр. 80—82 — Штампао ју је и Д. Ђ Алимпић, у „Историјском развитку полицијских власти у Србији.“ 1905. год. стр. 37—39.

мачем о бедрима и топузом о ункашу (знаци власти) по пашалуку, односно по својој епархији али су више били на услузи турским властима него ли својој пастви. Разуме се, да о каквом епархијском суду у оно време није могло бити ни речи, али није тако било и за време устанка.

У прво време, кад су установљени поменути судови по ослобођеним крајевима, они су расправљали поједине предмете канонске природе, који треба да потпадну само под црквене судове. Па опет 1807 године и скупштина и Управни Савет старају се да заведу црквене судове. Првих дана месеца новембра 1808 године, кад је Родофиникин приложио уз свој извештај наведени опис судских места у Србији, навео је и кратак опис духовних судова, који су у оно време постајали. Уз то и напомене своје, шта би ваљало изменити у саставу духовних судова[3]). Тај кратак опис духовних судова гласи:

„За црквене послове односно за пона„шање свештеника, за школе, за развод „и женидбу уређено је такође три суда:

„*I суд*

„Овај суд састављен је из намесника, „два свештеника и из два кмета.

„*II суд*

„Овај суд састављен је из протопопа, „из једнога намесника, из двојице свеш„теника, једнога кнеза и двојице кметова.

„*III суд*

„Овај пак суд састављен је из архи„ђереја, двојице протопопа, двојице на„месника, двојице свештеника, једнога „начелника нахије, два кнеза и два кмета; „и најпосле, ко овим судом није задовољан „могао је поднети жалбу Правитељству„јушчем Совету.“[4])

Јасно се види из овога да је духовни суд био у ондашњем срезу, ондашњој кнежини и у ондашњој епархији. Први се суд састајао из пет чланова, други из седам, а трећи (епархијски) из десет чланова.

Какав је и колики је био делокруг ових судова тешко је тачно рећи, али из наслова, који је Родофиникин дао, описујући ову врсту судова, види се да су ови судови имали под собом школе, да су водили бригу о владању свештеника и да су расправљали спорове око развода брака и спорове око женидбе. Али с друге стране кад се разгледа деловодни протокол Шабачког Магистрата, види се да су и магистрати у оно време расправљали брачне парнице и спорове око женидбе. Отуда се опет види да није била јасно обележена граница између надлежности световних судова и црквених судова.

Срби устаници у оно време нису имали спремних људи у црквеном праву (канониста) као год ни у другим струкама, за то им је било тешко и завести и утврдити црквене судове. С тога су их, наивне и невеште, могли често пута заводити и још већу пометњу уводити у њихове ондашње несређене односе.

Управни Савет мислио је и крајем 1808 и почетком 1809 године, докле је трајало примирје, да уведе ред у црквене односе онога времена. Али пошто нису имали вештих људи за тај посао то им се готово самовољно наметну два човека врло незгодна и то Илија Новокрешченов[5]) и некакав протођакон, прогнан из Црне Горе[6]). И један и други не беху за тај посао, али се они наметаху да буду неке чињенице у Савету и да заводе неке уредбе. Родофиникин вели да су они хтели да саставе уређење Србије и да јој даду законе. Они су прво написали некакву грамоту као од стране Савета Новокрешченову где су хвалили услуге његове учињене Србима и потом наручиваху њему да састави духовни суд. Ову грамату Новокрешченов однесе у Совет где су и печат ударили, најпосле наименовали чланове за духовни суд, и то многопомињатога ђакона с другим лицима сличним њему. Све је ово учињено без знања овдашњега митрополита[7]).

Како је крајем марта 1809 године дошао глас у Србију да је прекинуто примирје између Русије и Турске и да се понова отпочиње војна, то су се и Срби оставили даљега унутрашњега уређења Србије, већ су се почеле спремати за рат. А установе и уређења заведена у Србији до краја 1808 године остадоше непромењене до реформа 1811. године.

IV

Судови после реформа 1811. године.

Јануара месеца 1811. године извршене су знатне реформе у Србији. Те реформе у главноме састојале су се у томе што Карађорђе и даље остаје *врховни господар* земље, коме се око 65 старешина заклело на верност и послушност како њему, тако и његовом законитом потомству у свако време и на свагда, како у срећи тако и у несрећи. После Карађорђа, као врховнога поглавара, Правитељствујушчи Совет сматраће се као највиша власт у земљи. Старешине и цела скупштина заклеле су се, да ће заповести Савета свагда слушати и њима се покоравати[8]).

Поред Совета јављају се сад први пут министри под именом попечитеља, који су уједно и чланови Управнога Савета. У исто време јавља се и министарска одговорност, јер се у првом указу Карађорђевом, којим се постављају саветници и магистрати, у тачци 5 вели:

„Овде раздељени чланови Савета (ми„нистри) сваки посебице примиће упу„ство по својем послу, шта и како треба „да ради. Та упутства свакоме ће мини„стру бити закон.“

А тачка 6 гласи:

„Сваки члан Савета (који је министар) „биће одговоран за свој посао у свако „време, па био тај посао добар или рђав“.[9])

Управни Савет је под председништвом самога Врховнога Господара земље, а у његовом одсуству онај, којега он наименује за својега заменика.

У самом Управном Савету образовано је засебно одељење под именом *Велики* или *Народни Суд*, који је називан још и *Вилаетским Судом*. Председник Великога Суда био је уједно и министар правде. За првога министра правде био је именован *Петар Добрњац*, али како се он није хтео примити тога звања, већ отишао из земље, именован је *Илија Марковић*, који је у исто време био и велики судија, јер кад је био постављен за министра правде Петар Добрњац речено је: да је он у исто време и *велики судија вилаетски*, а у дипломама, које су написане 11 јануара и послате војводама, вели се, *да сваки има од великога судије вилаетскога да тражи уџуство за оне, који скриве, како ће се казнити*.[10]) Велики судија вилаетски поред тога, што је министар правде, у исто време је и председник Великога Суда. Седнице Великога суда држане су за себе а седнице министарства за себе.[11])

Колико се види из „Деловоднога протокола“ Кара-Ђорђа Петровића, Велики Суд био је овако састављен: Председник Великога Суда и министар правде *Илија Марковић*, чланови *Јанко Ђурђевић*, *Павле Поповић* и *Велисав Станојловић*. За секретара Великога суда постављен је *Гаврило Николајевић* 8 фебруара 1811. године[12]). Осим ових да ли је још који био у Великом Суду не може се извесно рећи. Бата Лака у својој Историји Устанка вели, да се овај суд састајао поред председника још из шест чланова и потребнога броја канцеларијскога персонала[13])

Поред установе Великога Суда види се траг о једној врло паметној намери ондашње скупштине. Само се за сад не

---

[3]) Родофиникиново писмо од 9. новембра 1808 године кнезу Прозоровском. СП.Б.В Учен. Архив. Глав. штаба. Дело № 257. част IV.

[4]) Напомена Родофиникинова ка овој врсти судова гласи: „Корисно би било искључити из ових „судова светске људе. У Београду уредити духовну „консисторију, која сад не постоји, и ако не буде „противно политичком положају ствари, то оставити „Српску Цркву да буде зависна од Светога Руског „Синода, и не допустити Цариградском Патријарху „да се меша у послове Српске Цркве.“

[5]) Капетан Илија Новокрешченов Србин је. Раније је био поручником у руској војсци, у чугујевском козачком пуку, па је пензионисан 31 децембра 1800. године. У време устанка 1804 године послао га је руски министер Иностраних дела у Србију, где се он назове капетаном. Срби су га јако заволели, и он је с малим прекидом остао у Србији до 7. марта 1809 године. Отишавши у Петроград он напише као неку тужбу Министарству Иностраних Дела против Родофиникина. Доцније је допао и затвора и шта је најпосле с њим било, не знам. По где где називају га Угринчић — Требињски. Сам се потписивао: капетан „Бај Новокрещеновъ“ и „поручик Бенинъ Новокрешеновъ“.

[6]) Ко је овај ђакон, не знам. За њега Родофиникин каже само да га је, као прогната из Црне Горе примио у стан да га, као сумњива човека, има при руци. (Родофин. писмо кнезу Прозоровском од 12 фебруара 1809).

[7]) Писмо Родофиникиново од 12 фебруара 1809. год писано Прозоровском. С.П.Б. В. Учен. Архив. Глав. Штаба Дело № 257. часть V.

[8]) С.П.Б. В. Учен Архив Главнога Штаба Дело № 257. часть XI.

[9]) Решења скупштине од 8, 10 и 11 јануара 1811 године преписао сам у С.П.Б. В. Учен. Архиву Главнога Штаба.

[10]) Вук Караџић. Грађа I. стр. 103.

[11]) на истом месту стр. 100.

[12]) Диплому Гаје Николајевића штампао сам у Споменику XXXVII стр. 139.

[13]) Бата Лака. Историја Устанка стр. 865

може тачно рећи да ли је та мисао потпуно изведена. Уз диплому војводе Луке Лазаревића [14]) а тако исто и уз дипломе војводе Милисава Ђорђевића [15]) и Хајдук Вељка Петровића [16]) налазе се и упутства, којима се одређују дужности војводске. Између осталога у овим упуствима налазе се наредбе да се, у договору с кметовима изаберу два или три кмета и писар, који ће састављати магистрат. Значи, да је 1811. године извршен нов избор свију магистратских судија. Али значајно је што се у поменутим упуствима налази и заповест *да се изабрани кметови с писаром пошљу у Београд Управном Савету, где ће примити поуке и упутства, како ће судити и како ће поступати.* [17]) Ја до сад нисам наишао на траг да би сазнао, да ли је ова наредба извршена, али судећи по другим заповестима, које су потпуно извршене, мислим и ова да је извршена. Какве су поуке дате изабраним члановима суда и каква упутства, то је тешко тачно рећи. Може се само нагађати. Како је у то време на ондашњој Великој Школи предавано нешто из државнога права, и како се део тих предавања сачувао до данас под именом: „Наставленија права државнога,“ [18]) то се из њих може видети, како је ондашњи професор Лазар Војиновић одредио дужности судија. На прво место обележена је власт судска овако:

„Власт судска јесте право судити ра„спре поданика или распре прекидати. „Ово право припада извршној (испољa„ушчој) власти, јер се без власти не би „све у дејствије привело, што општој ко„ристи служи, пошто се не би сваком „своје давало.

„Извршивање (твореније) судске вла„сти назива се суд. Судови су по овом „предмету један грађански а други кри„вични.“

Дужности пак судија овако одређује ондашњи професор Државнога права:

„1. да оне, који се по суду гоне, до„вољно и стрпељиво преслушају, јер без „тога никад не могу праведну пресуду „донети, као што су дужни;

„2. да их у пресуђивању никад и ни „у којем случају не руководе пристра„сност и личност, већ једино љубав к пра„восуђу;

„3. да не допусте да се поткупе;

„4. да не протежу парницу, јер теже „је поданицима протезање парница, него „и сама увреда или штета, ради којих се „и појавила парница, и

„5. да дело, које је у поступку са по„требним доказима „правноме закону ус„пореде,“ па по томе да своје решење „(донесу) и наредбу да учине да се њи„хова пресуда и изврши, јер без тога не „би сваки своје добио.“ [19])

Могло би се помислити, да је Управни Савет новоизабраним судијама магистратским у овом смислу и давао поуке и упутства.

Из упуства пак, која су под именом „наставленија“ било уз дипломе, било засебно, давата војводама види се, да је појединим војводама стављено у дужност.

а) да остану верни оним заклетвама, које су учињене на Скупштини 8, 10 и 11 јануара:

б) да тачно извршују заповести Управнога Савета и Врховнога Господара;

в) да не угњетавају народ, који се под њиховом влашћу налазио буде;

г) да са осталим војводама живе у договору и љубави; зависти и противности међу њима да не буде;

д) да подигну и одржавају поште (мензулане) у одређеним местима, као и да издржавају потребан број поштоноша и коња;

ђ) да се старају са сеоским кметовима, да свако село огради кошеве и амбаре потребне за десетак; а сеоски кметови полагаће о овоме рачуна војводама:

е) да одмах предстану суду, где се позову а млађе и подручне, ако учине какво зло или похару, да предају суду;

ж) да за све, што се догађа у кнежини или нахији добро или зло, морају јављати Управном Савету и од њега за све упуства тражити;

з) да сваки од своје кнежине попише главе и попис пошље Управном Савету;

и) да сваки у својој области разрезани порез скупља и у Совет шаље;

ј) да сваки из своје нахије пошље 10 тобџија и 5 добошара на науке у Београд;

к) да сваки шаље тромесечни извештај Управном Савету о томе колико је примио, колико потрошио и колико остаје још муниције; и, најпосле,

л) да се сваки војвода у време војне мора безусловно покоравати оном командујућем, који се постави, и његове заповести неминовно испуњавати, јер сваки такав командујући биће постављен од Врховнога Вожда и Управнога Совета. [20])

У исто време војводама је забрањено да се мешају у духовни и свештенички чин и у њихов суд, јер ће њима митрополит судити; затим забрањено им је, да се мешају у судске послове магистрата, али дужни су с магистратима у слози живети и сваку рукопомоћ магистрату указати, као и кривце или, које овај заиште, издавати. [21])

У једном упуству, које је издато од стране Врховнога Вожда и Управнога Савета 11 јануара 1811 године војводи црноречком Милисаву Ђорђевићу забрањује се магистрату и магистратским судијама да се мешају војводама у војна дела и у томе да им што сметају, већ да се по прописима својим владају. Из истога упуства (наставленија) видимо, да је била одређена годишња плата сваком члану магистрата. [22]) (наставиће се)

Миленко Вукићевић

[14]) Грађа I. стр.10—104.
[15]) Д. К. Јовановић, Црна Река. стр. 45.
[16]) Мих. Стевановић. Хајдук Вељко. стр. 25—28.
[17]) Грађа. I. стр. 103. — Хајдук Вељко. стр. 26.
[18]) У Народној Библиот. у Београду, рукоп. под Бр. 248.
[19]) Рукопис Народ. библиотеке у Београду Бр. 248.
[20]) Грађа I. стр. 101—103. — Д. К. Јовановић. Црна Река стр. 43—46. — Мих. М. Стевановић. Хајдук Вељко. стр. 26—28.
[21]) Д. К. Јовановић. Црна Река. стр. 45
[22]) Д. К. Јовановић. Црна Река. стр. 47—48. — Тако исто „наставленије“ послато је и против Матеји Ненадовићу у Ваљево (мемоари 1567 год. стр. 320) па без сумње и осталим војводама.

ИЗ СУДНИЦЕ

Један случај штампарског преступа у продужењу. — Одлука опште седнице касационога суда од 8. јуна 1905. год. №: 6012

Приватни и државни тужилац оптужили су суду оптуженога за то: што је у бр. 340 „Штампе“ и у бр. 434 „Малог Журнала“, обележеним инкриминисаним изразима, нанео прив. тужиоцу увреду, путем штампе.

Првостепени суд за вар. Београд, пресудом својом од 8 априла ове године, № 10792 нашао је да у означеним написима стоји једно продужено дело штампарског преступа из чл. 22., а казнимо по чл. 31. зак. о штампи, па је за ово дело и осудио оптуженога.

Апелациони суд нашао је да је првостепени суд погрешио, што је у својој пресуди узео да је овде случај продуженога преступа, јер, вели, овде стоје два засебна дела, пошто се не може узети, да су оба ова дела последице једне и исте решимости, само по томе, што се тужиоцу увреда наноси у оба написа скоро једним и истим изразима, кад се има на уму да су ова два инкриминисани написа отштампана у два различита листа „Штампи“ и „М. Журналу“, и то један 9-ог а други 13-ог децембра 1904. год., а ово чини те се ове две увреде не појављују као саставне части једног истог дела, учињеног услед једне решимости, као што се то тражи по § 70 к. з. за постојање продуженог дела“.

Према оваквом нахођењу Апелациони Суд утврдио је да овде стоји реални стицај казниних дела из § 69. к. з., па је оптуженога, за оба дела увреде, путем штампе, осудио на казну, својом пресудом од 2 маја 1905. год. № 2098.

По жалбама: прив. тужиоца и оптуженога и његов браниоца, II одељење Касационог суда, поништило је означену пресуду Апелационога Суда, под 19 маја т. г. № 5559 овим примедбама:

„Погрешно је нашао Апелациони Суд, да у инкриминисаним изразима, отштампаним у бр. 340 „Штампе“ и у бр. 434 „Малог Журнала“ стоје два самостална дела увреде, учињена путем штампе, која стоје међу собом у стварном стицају, јер се из акта овога оптужења види, да инкриминисани изрази, отштампани у обадва речена листа, представљају једну увреду, учињену у продужењу, путем штампе, а казниму по чл. 31. зак. о штампи у вези са § 70. каз. зак., пошто се обе ове радње оптуженога јављају као последице једне исте решимости, да се јавно вређа једно исто лице — прив. тужилац — једним истим инкриминисаним изразима и на један исти начин — путем штампе — а сви ти елементи чине да се има сматрати: да се овом радњом оптуженога учињено једно продужено кривично дело, казнимо по чл. 31. зак. о штампи, а не два засебна кривична дела, без обзира на то, што су инкриминисани изрази отштампани у два различита листа „Штампи“ и „Малом Журналу“. Јер та околност, сама по себи, није довољна па да се сма-

тра да овде стоје два самостална кривична дела, већ се из тога изводи само то, да је ово дело учињено на један исти начин — путем дневне штампе". —

I. Одељење Апелационога Суда није усвојило ове примедбе, већ је 23 маја т. г. Под № 2465 дало следеће противразлоге:

„Кад је Апелациони Суд у својој пресуди узео, да у представљеној радњи оптуженога стоје два самостална дела увреде, учињена путем штампе — чл. 31 зак. о штампи — онда је имао у виду то: да је један инкриминисани напис изишао у бр. 340 „Штампе" од 9 децембра 1904 год. а други у бр. 434 „Малог Журнала" од 13 ист. мес., дакле у разне дане и у два разна листа. Према томе јасно је, да чинећи то, оптужени није могао имати само једну и исту решимост, јер штампајући други инкриминисани напис у „М. Журналу", он је морао за то имати нарочитог разлога; он је нема сумње претпостављао да први инкриминисани напис у „Штампи" неће доспети до ширег круга јавности, па с тога је се поново решио да прив. тужиоцу нанесе увреду и преко „М. Журнала", дакле, да је се за ову другу радњу морао поново решавати и да је ово друго дело увреде независно од првог.

А само то, што је оптужени и првим и другим инкриминисаним написом учинио истоветна кривична дела — увреде путем штампе — и при извршењу истих послужио се једним истим начином — штампом, — не чини једини елеменат продуженога дела, него, за постојање продуженога дела битни је елеменат: да неко једна и истог вида злочинства или преступљења чини из једне и исте претходне решимости. Једна пак и иста решимост не огледа се само у томе, што оптужени чини једно и исто дело, већ се она треба да огледа у свима поступцима кривца и у свима околностима, под којима су посебна дела извршена, а што се у овом случају, као што је напред речено, не дâ извести."

На завршетку ових свих противразлога Апелациони Суд навео је још и то, како ни инкриминисани изрази нису потпуно идентични, већ да у изразима, употребљеним у „Штампи" и онима, оштампаним у „М. Журналу" има извесне разлике и по употребљеним речима и по смислу.

Предмет овај, услед наведених противразлога дошао је на расматрање пред општу седницу Касационога суда и ова је усвојила примедбе свога II одељења а противразлоге Апелационога Суда одбацима (Општа Седница Касац. суда од 8 јуна т. г. № 6012).

Ми смо се нашли побуђени да публикујемо ову одлуку због тога, што налазимо да је питање, које је њиме расправљено такве природе, да може дати повода за студију, у толико пре, што границе између продуженог кривичног дела и реалног стицаја нису увек тачно постављене ни у страним законодавствима, ни у пракси њихових судова.

Ми посматрамо продужено кривично дело, па и спорни случај, са гледишта изнетог у примедбама Касационог суда, а разлози су нам ови:

а). Несумњиво је да код оптуженога овде стоји једна решимост и да се и један и други напис појављују само као производ те једне решимости. Основ за овакво гледиште находимо нарочито у томе, што се из оба написа јасно види, да се оба она јављају само усљед тога, што је увређени — прив. тужилац — учинио пренос извесне облиге оптуженикове и тиме, по тврђењу оптуженика, учинио њему једну пакост и неприлику, што га је и побудило да напише, како први тако и други напис. Међутим из акта овога оптужења не види се, да се ма шта друго ново мимо изнетога факта, који је претходио првоме напису, појавило после тога, те да би та друга околност утицала на нову решимост, већ се обе публикације имају сматрати као последице једне решимости.

Разлагање, изнето у противразлозима, да је оптужени, поновну публикацију написа, у другом листу, учинио услед друге решимости, независне од прве и у цељи, да утиче на већи број публике, ми не можемо да усвојимо, пошто оваква поставка нема никаквог ослонца у актама овога оптужења, ма да признајемо, да публикација, учињена у два разна листа свакојако ствара извесну компликацију при оцени спорнога питања.

Тако, полазећи са гледишта да самостално растурање штампарских продукама из разних центара (Verbreitungszentren) ствара самим тим услове за реални стицај казниних дела, могло би доћи у питање, да ли тај факт. што је у првоме напису растурачки центар био редакција „Штампе", а другоме редакција „М. Журнала", не даје повода да се усљед оваквог растурања инкриминисаних написа, они сматрају као два самостална дела. (Види коментар немачког казн. зак. од Олехаузена VII. изд. стр. 341).

Ми држимо да у нашем кривичном праву, где се продужено кривично дело има ценити по пропису § 70 к. з., оваквом гледишту нема места.

Прелазећи даље на оцену спорнога питања у овоме конкретном случају налазимо да стоји и ово:

б.) Инкриминисани написи истоветни су, у њима се дакле вади једнообразност радњи, која је карактерни знак продужног кривичног дела.

в.) казнимост и првога и другога написа, потпада под одредбу истога закона — чл. 31 зак. о штампи. (По нашем мњењу и без овога услова може бити продуженог кривичног дела. Тако ако би неко усљед једне решимости више пута на један исти начин тукао једно исто лице, па би једна од нанетих повреда била тешка, а друга лака, опет би овде могло стојати продужено кривично дело. Тако се то расправља и у судској пракси немачкој гди у казн. зак. и нема нарочите одредбе за појам продуженог кривичног дела. В. помен. казнен. Олех. стр. 334).

г.) И прво и друго дело учињено је на исти начин, средством дневне штампе, која се на исти начин и растура.

д.) Дела су учињена у разна времена, и

ђ.) Она су учињена према једном истом лицу.

Означени елементи дају све потребне погодбе за појам продуженога кривичног дела, пошто се из укупног постојања ових делова, даје констатовати онај континуитет, који множини радњи даје једну правну целину и тиме чини — продужено кривично дело. — **М. С. Ђуричић**

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

(НАСТАВАК)

VIII

У пословима криминалним и у проучавању њихову мора се обратити пажња на радњу свести и чулне опажаје. Један најпростији случај везан је за низ представа и опажаја, који су за сазнавање од непосредне вредности. Низ питања ниже се из једног јединог опажања. Узмимо за пример једну са свим невину ствар. Нека неко сипа из једне флаше на столу воду у чашу што је ту — и читава гомила питања може да се веже за тај акт: којом је руком вода сасута? Колико је чаша било на столу? Где је била чаша? Каква је била и колика? Колико је сасуто воде у њу? Је ли заиста сипато или привидно? Је ли било раније воде у чаши? Колико? Колико је била флаша пуна? Је ли то била вода или друга каква течност? Шта је после урадио онај који је воду сипао? Где је флашу оставио, а где чашу? Каква је била флаша и колика? Какве су руке оног што је сипао? Какав изгледа он сам у лицу? Шта је при сипању радио? Какав је изгледао? Је ли сипао брзо или полако? Је ли имао прстен на руци и т. д. и т. д.

Може се мислити и претпоставити како ће се осећати кривац или сведок у гомили ових и оваквих безбројних питања; а треба знати да је његово душевно стање већ у извесном степену поремећено: или га прави страх или очајање или је изненађен или зачуђен или збуњен, тек није потпуно хладнокрван.

Мора се дакле врло брижљиво контролисати све оно што је у својим исказима неко чуо шта или опазио, видео или сазнао. Ми обично кажемо умујући о каквом деликту: „злочинац је, нема сумње, морао при овоме мислити то и то". Али како је у свести тај процес текао; како је то могло бити да је злочинац морао тако и тако, а никако другаче мислити — ми то не знамо.

Узмимо чињенице и факта онако, како су. Нека неколико њих, неједнаке интелигенције, образовања и темперамента посматрају неколико различитих деликата. Схватање њихово о истима биће различито, чак и у том случају, кад би злочинци показали добру вољу да о овом делу сушту истину кажу. Складност и слагање у мишљењу и расуђивање о свим тим делима је немогућна, али веома тешка ствар. Овде важи оно што је Benneke згодно приметио „Кад хемичар проучава хемиски процес, сликар слику, а музичар музику, то ће моћи сила њихове пажње бити

већа, него код обичних људи. То нарочито важи у пословима криминалним. Шлосер лакше може да замисли како је разбојник обио касу него обичан човек" и т, д.

Оно што ми добијемо т. ј. сазнајемо од исказаника, био он сведок или окривљеник, то је пре тога постојало у његовој свести као представа, или као низ представа.

А оно што је у представи т. ј. што је у свести као представа то није продукат субјекта, него је слика онога што је ван њега. Ми схватамо предмете и свет онако, како они јесу и како постоје, боље рећи, онако, како их опажамо или како они на нашу свест утичу.

Свест ствара представе себи и оне су мало, много или тачно сличне представама, које су непосредно постале. Кад нам неко исприча да је украо сат — ми ту представу можемо лако у свести својој да створимо. Или кад чујемо да је негде на другу убијен или похаран и опљачкан какав путник — то, у свести одмах пониче представа како је то бар приближно морало изгледати, какви су били људи и лица њихова који су то извршили, место како је изгледало, где је злочин изведен, и тако даље.

Са радњом представљања готово напоредо иде процес мишљења. Али је погрешно мислити да је злочинац, извршујући какво криминално дело у исто време морао што и мислити. Не; има доста злочинаца, који изводе свој посао, а при томе готово ништа не размишљају, ништа не мисле. Злочинац замаче руке у крв, чини рђаво дело, због кога му и глава пада и при том његова свест и способност мишљења ништа не суделују: дело крваво злочин је изведен до краја, али је свест почивала негде у тамним и незнаним одајама душе? Злочин је правилно извршен; али све је то механички изведено, можда и несвесно. А има пуно радња што их људи правилно, а без учешћа свести, него чисто механички изводе. Ход, поздрављање на улици, пушење, склањање од пада, једење, пијење, све су то механичке радње, на које се организам поступно привикне. Несвесно се, дакле, могу чинити многе компликоване радње; несвесно се може и злочинство да изврши. Свест у том случају несвесно прима утиске реагира на њих и изводи радњу без садејства мишљења. Али је карактеристично да се многе несвесне радње и поступци подударају са свесним и да изгледају као да су продукат свесног делања и размишљања. У историји криминалистике помињу се многобројни примери смишљено и механички савршено изведених злочинстава, при којима се утврдило и доказало, да извршиоци злочина нису били свесни онога што су урадили, ма да су иначе свесни онога што у обичном животу чине.

* * *

Не мање је у криминалистици важно и питање о асоцијацијама идеја; јер се њиховом помоћу многи деликти могу обелоданити и објаснити; могу се многи кривци, саучесници или сведоци по каквом предмету извести на чистину, на прави пут, те да се дође до потпуног сазнања истине, не сугерирајући никоме ништа од судиског или иследникова мишљења.

Женски професор Siebmann наглашава да је асоцијација идеја, реч у Психологији новога порекла, ма да је о самом предмету знао још и сам творац Психологије. Аристотело. W. Esser је учинио најтачнију поделу асоцијације идеја. У свом делу „Психологија" он износи четири вида, према којима бива удруживање идеја. То су:

1. по сличности, где се јављају истоветни знаци и представе;

2. по супротности или контрасту, где представа једна изазива другу, само супротну,

3. по коегзистенцији, где је заједница спољашњих и унутрашњих предмета у простору и

4. по сукцесији, где представе иду и удружују се у истом реду, једна за другом, у којем се и јављају.

Под ово правило дају се подвести све представе. Дешава се у много прилика, да се некоме у свести изазове каква представа изненадно. Каже се обично „пало му на памет", „сетио се нечега", „дошло изненада у главу", „прело му у свести" и т. д. Те појава нису случајне имају свој извор у асоцијацији идеја.

Путеви мишљења иду од комбиновања до закључивања; у расуђивању се јавља свест активна — она тражи, пореди, испитује. Представе се намерно и свесно удружују и оно, што се каже, „падне на памет", падне, као резултат делатности свести. То је конструктиван рад свести. — Има случајева где нам нешто спонтано, „падне на памет". Изгледа, као да нам је нешто изненада пало на памет, да смо се изненада сетили нечега, без каквог нарочитог повода или подстрека. То су несвесне асоцијације идеја, које се у први мах не могу да протумаче, али чији се пут доцније, при брижљивом разлагању може да обележи и утврди.

У најнепосреднијој вези са асоцијацима идеја стоје сећање и памћење, који имају своју нарочиту вредност за криминалистику. Да ли нам злочинац, саучесник или сведок праву истину хоће да каже — то је друго питање, наравно врло важно; али је исто тако врло важно и ово питање: да ли се злочинац, саучесник, сведок сећа, да ли памти т. ј. да ли је он у стању, да ли може истину, праву истину да саопшти? Памћење, као и сећање јесте компликована функција свести, на коју утичу многе спољашње и унутрашње околности.

Свест људска — сећање и памћење тако су богат и пребогат материјал за кримналисту да се у најразвијенијим облицима даје размотрати. Филозофи и природњаци, правници и психолози, криминалисте и полицајци са најразличитијих тачака посматрају ову радњу свести — сећање и памћење. Они дају најбогатију литературу у којој се налазе имена највећих светских научника, као што су, — да не помињемо старе — Спеснер, Ц. Ст. Миљ, Вунт, Хефдинг, К. Фишер, Холцендорф, Рибо, Минетерберг, Волф, фон Лист, Крепелин, Делбеф, Форел, Рише, Ласон, Галтон, Кох, Јодл и многи други.

У чему је битност памћења?

За сваког човека живог оно је најважнија техничка радња. Нема човека који са памћењем нема посла. И све што имамо, знање којим располажемо — све то зависи нам од памћења и за све смо благодарни памћењу.

(наставиће се)

М. Павловић.

ЖИВЕ СЛИКЕ

(НАСТАВАК)

Усне

Приликом описивања усана треба понаособ посматрати:

а) *Висину* горње усне од основе носа до уста. То је висина *носно-усна*, која може бити: *веома мала* или *веома велика;*

б) *Исцуиченост* једне усне према другој, што се означује изразима: *горња* или *доња усна исцуичена;*

в) *Ивицу* — црвени део усана — који може бити више или мање наглашен, или га може и не бити. Ивица усана означује се изразима:

α) *горња усна веома црвена;*

β) *доња усна веома црвена;*

γ) *горња усна без ивице;* и најзад

δ) *доња усна без ивице.*

г. *Дебљину усана.* Под дебљином усана ваља разумети одстојање између њихових унутрашњих и спољашних ивица. Ако је ово одстојање мало, усне су *танке* и за *зубе ирицијене.* Противно овом, т. ј. ако је поменуто одстојање велико, — усне су *дебеле.*

д. *Особености усана.* Кад доња усна не прирашћује за зубе већ се у напред повија, означиће се то помоћу израза: *доња усна отиуштена* (сл. 39.). Ако ли је

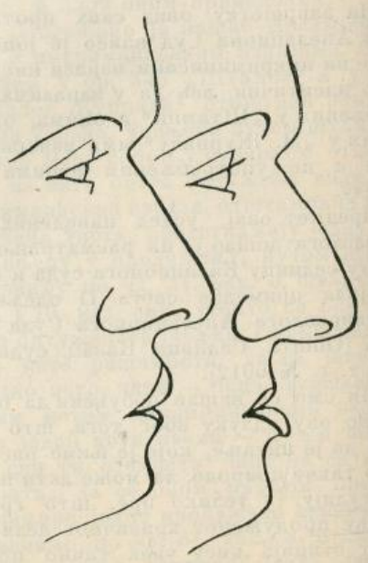

Сл. 40 Сл. 39.

пак ово случај са горњом усном, — каже се за њу тада да је *иосувраћена* (сл. 40).

Ако је бразда, која силази од преграде носа ка горњој усни, веома наглашена, означиће се ова особеност изразима: *бразда носно-усна веома наглашена*, и најзад

Израз: *усне распукнуте* употребиће се за оне усне на чијој се средини налазе трајни ожиљци од ранијих рана.

У с т а

Посматрана en face уста нам показују:

а. *Своју димензију*, под којом ваља разумети одстојање између њихових углова (крајева). Остојање ово може бити *врло велико* или *врло мало*.

б. *Ступањ обичног отвора*, који допушта да разликујемо: *уста стиснута* или *отворена*.

в. *Правац — нагиб — својих углова*, према коме могу бити: *уста са уздигнутим* (сл. 41), или са *спуштеним угловима*

Сл. 42.

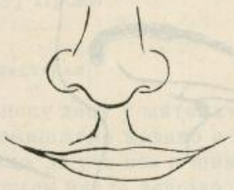

Сл. 41.

(сл. 42). Узгред поменимо. да обе ове особености утичу веома на општи изглед лица. Уста са уздигнутим угловима дају лицу изглед веселости, а она са спуштеним изглед жалости. Разуме се већ, да ће се ове особености означити само у оним случајима кад су резултат сталне навике, а не простог случаја.

Општи правац уста јесте хоризонталан, али се по некад дешава, истина врло ретко, да је овај правац *кос* у десно или у лево. Особеност ова означиће се изразима: *уста коса у десно или у лево*.

Ако су уста по навици отворена, тако да се виде горњи сечњаци, означиће се ово изразима: *горњи сечњаци откривени*.

Ако ли су пак уста веома мала, са угловима уздигнутим, горњом усном мало посувраћеном а доњом црвено обојеном, тако да цела уста имају нарочити изглед, налик на срце, означиће се ово синтетичким изразима: *уста у облику срца* (сл. 43), и најзад

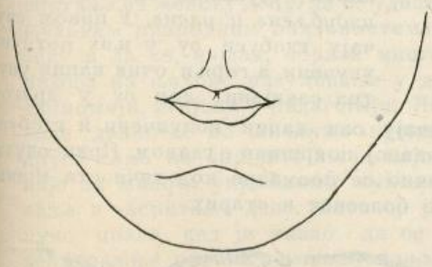

Сл. 43.

Приликом описивања уста, означује се увек и губитак зуба, али само предњих.

Б р а д а

Да би се тачно описала брада, треба је посматрати с *профила* и en face.

Посматрана с првог гледишта, брада нам показује:

а. *Нагиб линије свога профила*, према коме може бити: *повијена* и *исупчена* (сл. 44);

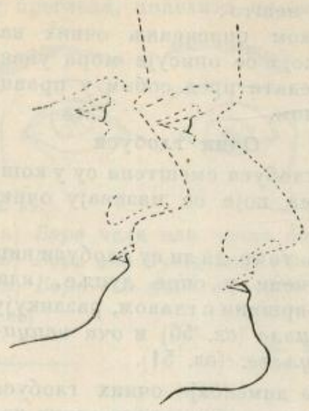

Сл. 44.

б. *Свој облик*, према коме може бити: *равна*, *шиљата*, *узана* и *широка*;

в. *Висину вертикалне линије* од уста до краја браде, која може бити врло велика или врло мала, те отуда и брада: *висока* или *ниска*;

Приликом посматрања en face, на бради се могу разликовати ове особености:

а. *Хоризонтална бразда* између доње усне и браде, која је у извесним случајима веома јако наглашена, и с тога је треба означити;

б. *Кружна јамица*, која се налази на средини доњег дела браде, нарочито код шиљастих брада. Дешава се по некад, да се ова јамица, у место да образује правилну и кружну рупицу, пружа у правцу вертикалном, што се означује изразима *јамица продужна*. Ако је ово продужење увећано у толикој мери да раздваја браду на два једнака дела, — каже се да је *брада раздељена*.

в. *Подбрадак*, под којим се разуме дебели и меснати јастучић, одвојен од браде једном бразом, и својствен само дебелим људима.

Све ове особености треба да буду само онда означене, кад су знатно наглашене тако да лако и на први поглед падају у очи.

О б р в е

Обрве су скуп длака, у облику вретена, наслаганих на очним сводовима (луковима) — кошчаним деловима чела више очних капака. Унутрашње стране обрва зову се *главе*, а спољашња *репови*.

Пошто обрве највише утичу на физиономију лица, то је потребно да њихово описивање буде што потпуније и тачније. Да би се, пак, ово постигло, морају се оне приликом описивања посматрати према:

а. *Месту*;
б. *Правцу*;
в. *Облику*;
г. *Димензији*;
д. *Боји*, и
ђ. *Особеностима*.

а) *Место*

Унутрашње тачке обрва — *њихове главе* — могу бити више или мање удаљене једна од друге, те према овоме и обрве могу бити: *приближене* и *раздељене*.

Исто тако и одстојање *средњих* делова обрва од *средине* очног лоба, може бити веће или мање, а отуда и обрве: *високе* или *ниске*.

б. *Правац*.

Општи правац линије обрва може бити више или мање кос, било са спољашње или са унутрашње стране, према чему и обрве

Сл. 45.

могу бити: *косо спољашње* сл. 45) или *косо унутрашње* (сл. 46).

Сл. 46.

в. *Облик обрва*

Независно од правца обрва, њихов облик може бити: *прав*, *у облику лука* и *изломљен* (сл. 47).

Сл. 47.

г. *Димензије*.

Према својој апсолутној дужини, обрве могу бити: *кратке* или *дугачке*, а према својој ширини: *узане* или *широке*.

д. *Боја*.

Боје обрва означиће се само онда, ако је различна од боје браде и косе. Означење ово бива оним истим изразима, који се употребљују за означење боје косе.

ђ. *Особености*.

Као особеност обрва означиће се: *обрве ретке*, *густе*, *састављене* и *у облику четке*.

Очни капци

У описној пракси очни капци посматрају се према:

а. *Димензији и ступњу њиховог отвора*;
б. *Општем правцу њиховог отвора*;
в. *Облику и особености горњег каика*, и
г. *Облику и особености доњег каика*.

а. *Димензија и ступањ отвора*.

Под димензијом очног отвора разуме се дужина расека очних капака, која може бити: *врло мала* или *врло велика*.

Ступањ отвора овог расека цени се према његовој највећој вертикалној ши-

рини, услед које и изрази: *очни капци мало* или *одвећ отворени.*

Треба знати још и то, да су ове две дименсије потпуно независне једна од друге.

б. *Општи правац очног отвора.*

Правац овај треба да буде само онда означен, кад је одвећ наглашен.

Ако је спољни угао ока уздигнутији од унутрашњег, општи правац очних расека постаје кос. За очне капке у овом случају каже се, да су са *уздигнутим спољним угловима* (сл. 49).

Сл. 49. Сл. 48.

Супротно овом, стоје *очни капци са саштеним спољним угловима.* Правац спољних углова у овом случају нижи је од правца унутрашњих (сл. 48).

в. *Облик и особености горњег капка.*

Капак овај, као што је познато, састављен је из два дела који су један преко другог: *дела покретног и длакама окруженог,* под којим је покретни део више или мање скривен — увучен — кад је око затворено. Ако у овом случају покретни део потпуно ишчезава под непкретним, каже се да је горњи очни капак *преокривен*, и у противном — ако је овај покретни део видљив — вели се да је горњи очни капак *откривен.*

г. *Облик и особености доњег капка.*

Овај капак много је карактеристичнији са особености у своме саставу, но са својих морфолошких разноликости.

Поминьемо, на првом месту, лаку испупченост од неколико милиметара, која окружује његов длакави део. Ако је ова испупченост знатно наглашена, треба је означити изразима: *доњи очни капак испупчен.*

Око са *модрим котуром* испод њега означиће се само онда, ако плавичаста бразда окружује цео доњи очни капак и раставља га сасвим јасно од горњег дела образа.

Дешава се понекад, да је ова плавичаста бразда праћена угнутим отоком, на коме се разликују више концентричних превоја, што се означује изразима: *доњи очни капак испривен борама.*

Ако је доњи капак толико у поље посувраћен, да се унутрашња црвена слузокожа јасно види, — означиће се ово изразима: *доњи очни капак посувраћен.*

Што се тиче општих особености очних капака, они се већином односе на трепавичне длаке, које могу бити: *веома дугачке* или *веома кратке, веома густа* или *веома ретке*, или их, најзад може и не бити.

Поменуће се увек и случај хроничног запаљења очних капака, усљед чега њихове ивице постају *црвене* и *надувене.*

И још нешто:

Приликом описивања очних капака, личност која се описује мора увек стојати и гледати пред собом у правцу хоризонталном.

Очни глобуси

Очни глобуси смештени су у коштаним шупљинама које се називају очним дупљама.

Према томе да ли су глобуси више или мање увучени у очне дупље, или су у равној површини с главом, разликују се: *очи упале* (сл. 50) и *очи испучене — буљаве.* (сл. 51).

Пошто дименсије очних глобуса зависе од величине расека очних капака, а ова је толико незнатна да у крајњим случајима не износи више од 2 мм., — то се дименсија и не узима у обзир приликом описивања.

За општу праксу много су важније особености очних глобуса, које се јављају у *разрокости.*

Ако замислимо да кроз оба очна глоба, а кроз центруме зеница, пролази по једна права линија, и у мислима посматрамо правац ових линија у напред продужен, моћи ћемо лако констатовати да оне у већини случаја, управо код свију нормалних очију, иду паралелно.

Изузетно од овога, линије ове код извесних очију укрштају се, а код других опет размимоилазе се у противном правцу. Ове аномалије, које долазе услед неправилног положаја зеница у очном отвору, узрок су *разрокасти*, која може бити:

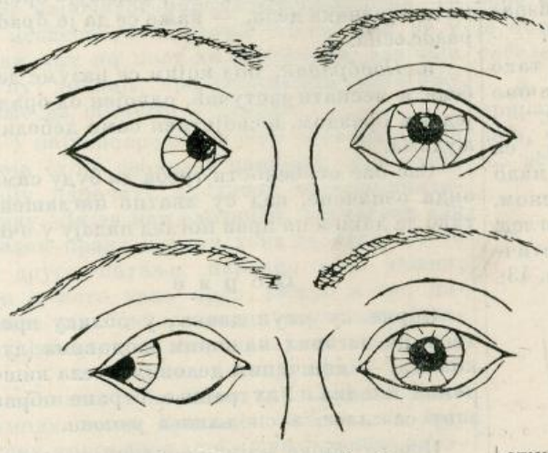

Сл. 53. Сл. 52.

а) *У десном* или *левом* оку, и произлазити усед *укрштања* линија. Зеница разроког ока у овом случају налази се до самог унутрашњег угла ока, док је зеница другог ока у нормалном положају (сл. 52).

б. *У десном или левом оку*, и произлазити услед *размимоилажења* линија. Противно предњем случају, овде је зеница до спољног угла разроког ока (сл. 53).

в. *У оба ока*, и произлазити услед *укрштања* линија — зенице налазе се до унутрашњих углова очију (сл. 54.), и најзад.

г. *У оба ока*, и произлазити услед *размимоилажења* линија — обе зенице су до спољашњих углова очију (сл. 55).

Међу ове особености долази још и *око уздигнуто*, карактеристично по зеници која је, у место да буде делом покривена доњим очним капком, потпуно растављена од њега широм или ужом браздом очне склеротике (сл. 56).

Противно оку уздигнутом стоји *око саштено* код кога је зеница растављена од горњег капка онако исто као што је у претходном случају од доњег (сл. 57).

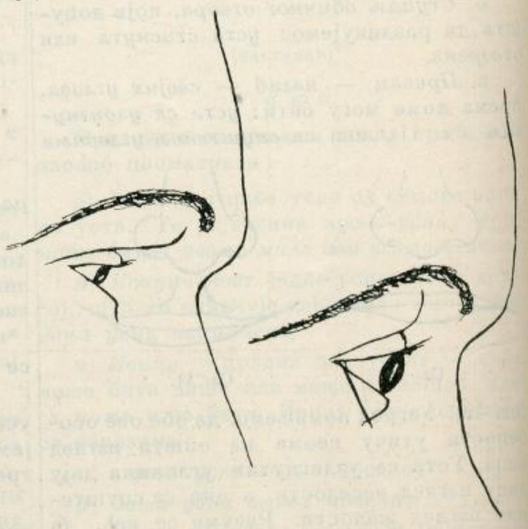

Сл. 51. Сл. 50.

Обе ове особености у ствари су једна врста вертикалне разрокости.

Очне шупљине

Под очним шупљинама разумеју се коштане издубљености, у којима су смештени очни глобуси. Њихов склоп у тесној је вези са положајем и обликом очних глобуса, капака и обрва.

Према већој или мањој висини коштаног отвора, у пракси се разликују: *очне шупљине ниске и високе*, а према положају очних глобуса и облику горњег очног капка, шупљине ове могу бити: *издубљене и равне.* У првом случају глобуси су у њих потпуно увучени а горњи очни капци унутра савијени, док су у другом случају ови капци испупчени и глобуси у равној површини с главом. Први случај обично се посматра код личности мршавих, болесних и старих.

Сл. 54. Сл. 55.

Међуочни простор

Под међуочним простором ваља разумети одстојање између унутрашњих у-

глова очију. Према томе да ли је ово одстојање веће или мање, и *међуочни је простор велики* или *мали*.

Боре лица

Под борама лица подразумевају се преломци — *набори коже* — које више или мање, притежава свака личност према годинама своје старости. Са гледишта идентификације, боре су важне само у случајима кад су јако наглашене, многе су корисно употребљене за живе слике. Ово и јесте узрок због којега се

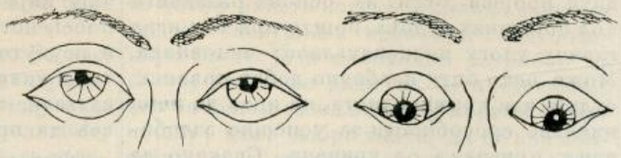

Сл. 56. Сл. 57.

а) *Боре чела* или *чеоне боре;*
б) *Боре око очију* или *очне боре,* и
в) *Боре око уста* или *усне боре.*

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

ВАСПИТАЊЕ И САМОУБИСТВО ДЕЦЕ

Луј Проал

(НАСТАВАК)

Обучавати женску децу у математици, исто је толико несмишљено колико и приморавати мушкарце да уче вез и шивење. Преоптеретити учењем младе девојке, значи изложити их опасним болестима духа и тела. И сам губитак разума понекад је последица прекомерног нервног напрезања. У азилу св. Ане ми смо видели једну младу Рускињу, професора математике, која беше изгубила разум услед претераног рада. Међу руским девојкама, које походе универзитете у Паризу, Женеви, Лозани и Берлину, налази се знатан број нервозних, ексцентричних и уображених. Све ово последица је умног напрезања. Девојке ове не одају се само појединим гранама науке, да би себи створиле угледан друштвени положај већ, у жељи да се изједначе с људима, изучавају и физику и медицину и философију, не водећи, при овом, ни мало рачуна о мудрим мислима Јозефа Де Мајестра: „У заблуди су оне жене које мисле да могу и треба да буду велике као и људи. Ништа није лажније од овога. Жена може бити велика само као жена, али чим покуша да се изједначи с човеком она постаје мајмун“.

Са изложених разлога неопходно је потребно да се што пре упрости програм васпитања за женску децу, да се удеси према њиховим природним наклоностима и позиву и да се, најзад, обрати много већа пажња на њихово разумевање у домаћој економији, игијени и педагогији. Женској деци данас се по школама предаје све друго само не оно што им је најпотребније за живот: управљање кућом, неговање и васпитање деце. Спенсер је имао пуно права кад је казао. да се много већа пажња обраћа неговању коња и дресирању паса, него ли васпитању деце.

Постоји још једна опасност од „високог образовања“ за девојке сиромашне и из нижих класа. Васпитане несразмерно своме положају, оне трпе скоро целог свог живота због вулгарних поступака својих родитеља. Д-р Вријер де Боасмон помиње случај са једном младом девојком, која се убила само с тога, што ју је било стидно да живи са својом неваспитаном мајком. И ми лично познавали смо једну интелигенту девојку, која се убила због своје грубе и пићу одане матере.

* * *

Претерана *осетљивост* исто је толико опасна за дете као и сам понос.

Треба, пре свега, знати, да је осетљивост један велики природни дар. Она је извор племенитих осећаја и услов артистичког и литерарног талента; не треба је дакле сматрати као нешто рђаво, али треба тражити пута и начина да се она умери кад је претерана, јер се у противном може претворити у болесну емоцију, која је извор великих заблуда, патњи и очајања. Код деце веома осетљиве, физичка осећања и моралне импресије веома су јаке. Најмање ситнице у стању су да их необично много обрадују или ожалосте; укори и казне утичу на њих куд и камо више но на осталу децу, а туга их врло често убија. Има ваздан примера, у којима су се оваква деца, растављена од родитеља или сродника, убијала из очајања. Ова претерана осетљивост нарочито се појављује код женске деце. Д-р *Маро* помиње случај са једном девојчицом од 5 год. која се убила зато што ју је отац одвојио од старамајке, која је беше одхранила. Ожалошћено овим растанком, сирото дете покушало је прво да се закоље, па кад у овоме није успело запалило је своје одело.

Самоубиства деце из жалости за умрлим родитељима ретка су. Интересантан је случај са једном девојчицом, која се убила из жалости за умрлом матером, пошто је претходно написала оцу ово писмо: „Драги оче, моје се срце пара кад помислим да те морам оставити. Ах, љубљени оче, сузе ми лију из очију низ дрхтаве прсте. Ја трпим, страховито трпим угушујући јецање; моја рука неспособна је за писање. Боже доброте и милосрђа, учини чудо и врати ми моју добру мајку, или буди милостив па допусти да и сиротог оца понесем собом. — Храбрости, храбрости, драги оче. Ако се, међутим, осећаш неспособан да и даље испуњујеш своје дужности према мојој браћи, тада дођи нама; ми ћемо те нестрпљиво очекивати.“ Ово писмо доказује поремећеност мозга, проузроковану тугом и очајањем.

Статистика из 1843 год. помиње самоубиство једног детета због смрти извесне омиљене животиње.

Ако је дете неосетљиво, треба у њему пошто пото пробудити осетљивост; ако ли је ова пак претерана, дужност је васпитања да је умери.

* * *

Жалосна судбина ванбрачне деце, која су у већини случаја напуштена и од оца и од мајке, има врло великог утицаја на њихова самоубиства, као што доказује овај жалосни пример:

Ванбрачни син једне бив. учитељице школовао се у једном пансиону париском до своје 18 год. када га је мати изненада напустила и преко директора пансионата упутила да се у будуће сам стара о средствима за живот. После овога несрећни младић напустио је пансионат и ступио у службу, док је мати његова променила стан и адресу да је дете не би могло наћи. Остав без службе, после извесног времена један младић, пошто је узалуд тражио мајку, вратио се поново директору пансионата и молио овога да га за неко време прими. И ако се директор није ни најмање устезао да ово учини, ипак је несрећно створење, сломљено тугом због материног напуштања и очајањем због оскудице у средствима за живот, извршило над собом самоубиство после неколико дана. Писма, која је пред саму смрт написао директору пансионата и мајци, гласе:

„Драги господине и учитељу,

Пошто ме је мати напустила без пет пара и домицила, ви сте били тако добри да ме примите, и ево већ два дана како сам код вас. Немогуће ми је да вам и даље досађујем, и с тога сам се решио да напустим живот. Ако не успем да дођем до револвера, ја ћу се удавити или обесити[1]).

Молим вас, да кажете мојој мајци, да јој захваљујем на свему што је за мене учинила, и да у будуће неће имати потребе да се о мени стара.

Пре него што отпутујем, сматрам такође за дужност да и вами захвалим на свему ономе што сте ми до данас учинили. Сад изволите примити моје последње збогом.“

Писмо упућено мајци, гласило је:

„Драга мајко. Остав без свега, решио сам се да раскрстим са животом. Да си ти хтела, ја бих и даље продужио своје студије.

Протестујем и пред Богом и пред људима против повреде мојих најсветијих права. Пошто си ме одгајила до 18 год., ти си ме изненада напустила и ако ти ништа нисам учинио. “

Има деце болесног темперамента, са непотпуно развијеним нервним системом и урођеним недостатцима карактера. Једна су наклоњена гневу захваљујући наследном епилептичном темпераменту. У место да их лече, родитељи их кажњавају

[1]) Пошто нигде није могао добити револвер отишао је у трговину тобож ради куповине и том приликом убио се.

као неваљале. Друга, опет, услед хистеричног темперамента наклоњена су лажи, зависти и раздражљивости, док су трећа по природи ћутљива и апатична.

Већина родитеља, на жалост, не води рачуна о овим неурачунљивим манама и тражи брзи преображај, који је могуће постићи тек постепено, са прилагодним васпитањем, добром игијеном, развитком разума и пажљивим опхођењем. Не могући и поред свег усиљавања задовољити своје родитеље, и ослободити се одмах невољних погрешака, несрећна деца падају у очајање и долазе на мисао о самоубиству.

Јула 1. год. 1890. убио се у Паризу један дечко, остављајући за собом писмо ове садржине: „Драга мајко, браћо и сестре. Кад будете примили ово писмо, ја већ нећу бити на овом свету, јер смрт претпостављам патњи. Једна једина ствар коју од вас захтевам, то је да заборавите моју прошлост, т. ј. погрешке које сам учинио, јер знате добро да су оне последице мога болесног карактера.“

И доиста, у погрешкама деце има много неразмишљености и несвесности; она су нерасудна јер врло мало мисле, њихов је дух тек у пола отворен, њихова свест још је мрачна а воља нестална.

Да би у свом опхођењу са децом сачували потребну благост и стрпљење, родитељи морају имати на уму, да су већина погрешака њихове деце последица темперамента, који су им они предали путем наслеђа. Оно што се у обичном животу назива *рђав карактер*, у ствари је *карактер болестан*.

(свршиће се)

ПРИЗНАЊЕ У КАЗНЕНИМ РАДЊАМА

— по немачком —

У кривичним процесима игра врло важну улогу признање окривљеног. „Призната кривица у пола је опроштена!“ Тиме што злочинац покајнички призна своју кривицу, већ је добио у моралном погледу, и то је најбољи основ за његову поправку, а у исто време и разлог за ублажавање казне, која се има изрећи над њиме.

Овде се има само то желети, да се у казнено-правним процесима задобије што је могуће више признања, имајући у виду да то буде само добром вољом кривчевом, без икакве пресије од стране иследника и судије, као и то, да се пази на штедљивост у средствима. Али како се све долази до признања?

Врло су ретки случајеви, да кривац из сопствених побуда одмах сам призна кривицу; већином је потребно, да иследни чиновници умешним радом доведу кривца у расположење да буде свесан дужности да призна оно што је већ једном скривио. Колики ће успех бити у том погледу, поглавито зависи од интелигенције, умешности и индивидуалности чиновника, који дело истражује.

Од великог би интереса било, кад би се код појединих судова статистички утврдило, у колико су кривичних случајева кривци признали дело, и то:

а) већ код полицијске власти;
б) код иследнога судије, и
в) на претресу.

Може се као поуздано тврдити, да ће дати бројеви бити из основа различити код појединих судова, пошто при том игра главну улогу индивидуалност чиновника. Може неко бити необично добар правник, судија или криминалиста, па ипак да нема никакве способности за успешно задобивање признања од криваца. Свакако да би та статистика показала највећи број признања код првих саслушања после дела код полицијских власти, мањи већ у претходној истрази, најмањи на главним претресима, непосредно пред изрицањем казне.

И овде се може згодно употребити наша пословица: „Куј гвожђе док је још вруће!“ Најзгоднији је тренутак кад се може добити признање од окривљеногa онда, када буде саслушаван непосредно после дела када је ухваћен. Тада се налази још под свежим утиском злочина или противуправног напада на законити ред, па ако није већ окорели зликовац из навике, све ће му то бити као да има стену која му притискује савест. Нагон за ослобођењем од тога притиска и нада за задобивањем тек изгубљене слободе, сем ублажавања казне, јесу они основи, који побуђују кривца на признање; апелујући на све то, криминални чиновник треба да се обрати окривљеноме са речима:

„Олакшајте својој савести, искрено признајте дело, па ћете тиме осигурати себи изглед на ублажену казну и што скорији повратак у човечанско друштво!“

Али нису сви кривци такви, да су приступачни тако паметном захтеву чиновника да признаду кривицу, и за то се морају употребити друга средства! Да не би ко погрешно разумео, одмах ћемо напоменути, да то не смеју бити ни психичка ни морална принудна средства. Принуда не само да није за препоруку, већ је и казнима. Пре но што ћемо ближе описати допуштена средства, морамо најпре ближе ући у философску страну признања, јер у том правцу има две сасвим различне врсте признања, и баш та разлика захтева примену разних средстава за задобивање признања.

Има признања, која диктује *морал*, а има која диктује *разум*. Прво је производ пробуђене савести и кајања, које је главно, и испољује се обично страсним, често плачем испрекиданим говором, — то је *признање од срца*. Није тако слободно разумно признање, као оно прво; оно се већином даје на хладно прорачунати начин, као кад би какав побеђени потписивао своју капитулацију. Док у првом случају окривљеноме говоре топло раздражење морала и савести, у другоме здрав разум говори окривљеноме: „Немаш више другог изласка, јер си се уплео у ову и ону противречност, па си сем овога физичкога ропства још и у душевном; дакле, не остаје ништа друго, већ да кажеш: Боже помози, и да признаш; то је сада најпаметније, што можеш да учиниш према стању ствари, пошто су докази противу тебе тако јасни, да би било глупо да и даље одричеш, а то ти не само да не може користити, већ ће ти бити и од штете!“ То су отприлике разлози, који побуђују здрав разум на признање. Ни у ком случају није то знак кајања, већ повлачење побеђеног, који се укрштеним питањима и неупутним одговорима на саслушањима тако уплео, да му је положај постао безизлазан, те му није било другог излаза, већ да призна.

Философска разлика у признању важна је не само што се тиче избора у средстима за изазивање признања, већ и за одмеравање казне. Признање из чистога моралног убеђења биће у највише случајаве јак разлог за ублажавање казне, док у најмањем обиму код признања заснованог на здравом разуму, хладно прорачунатог. Поред тога доказано је, да су често доцније порицана признања проистекла из здравог разума, док то никада није био случај са признањима, која су проистекла из моралних побуда.

Кривци, који нису раније долазили у опреку са казненим законом, у опште су много приступачнији за признање из моралних побуда, него ли окорели или професионални злочинци; највише што се може код ових последњих добити јесте признање засновано на чистом, здравом разуму. Да би, дакле, добио признање из моралних побуда, чиновник мора апеловати код кривца на савест, осећање, срце и душу његову; од далеко веће користи биће, ако се чиновник пренесе у положај окривљеногa, па му говори као човек човеку, него ли да му излази са хладним, потмулим и високим тоном. Ту чиновник мора бити у већој мери прави морални проповедник него ли криминалиста, те да изабере такав начин говора, који ће омекшати његово тврдо срце. Ако се пробије једанпут та хладна кора, онда ће кајање и признање доћи само од себе.

Има једна пословица: „Како подвикнеш у гори, тако ће и одјекивати!“ и она се може овде применити. У криминалистичком погледу врло је важна ствар, како ће иследник саслушавати окривљеногa; пре свега он мора радити са стрпљењем и не сме никако љутито викати на окривљеногa, пошто би тада већ унапред био искључен изглед на признање!

Ако дело окривљеногa није тако обично, никада чиновник не сме бити без прибраности!

Ако је пред чиновника доведен какав кривац баш у оно време, када је он заузет другим, важним пословима, па је тога ради мрзовољан и рђаво расположен, не треба да га одмах саслушава, већ ће продужити започети посао, и покушаће да се прибере и смири; само у таком расположењу моћи ће му поћи за руком да задобије признање. Већ и код испитивања личних односа, може се припремати признање, као што ће се видети из овога примера, који наводимо:

Служавка (С) једнога официра доведена је пред иследника (И) због сумње да је украла своме господару једну новчаницу од сто динара.

И. Колико имате година?

С. 19 година.

И. Јесу ли вам још живи родитељи?

С. Умрли су.

И. Када?

С. Отац ми је умро када сам била четири године стара, а мати кад ми је било четрнаест година.

И. То је свакако било тешко за вас, кад сте морали тако рано изгубити родитеље; то знам из сопственог искуства, јер сам и ја тако рано изгубио родитеље; тако рано постати сиротица, остаги у великој вароши без материне заштите и неге, бити изложена сваким незгодама и опасностима, све то захтева чврст карактер који није својствен свакоме, нарочито ономе који је тако рано лишен родитељскога васпитања. О, кад би ваша мати знала, докле сте ви дотерали! Да је она још у животу, сигурно да ви не бисте овде стајали! Имате ли још сродника?

С. Немам.

И Немате, можда, ни какву пријатељицу?

С. Ни то.

И. Али каквог доброг пријатеља?

С. Немам.

И. Кад је човек тако остављен сам у великој вароши на милост и немилост свету, он осећа потребу да има кога коме би се могао поверити, па да му се сваког дана потужи о свакој невољи; да немате каквог драгана?

С. Па, упознала сам у кући момка мога господара, и он ми је обећао да ће ме узети за жену.

И. Има ли он каква имања или добива ли с времена на време новаца од куће?

С. Не, он је сиромах, као и ја.

И. Па онда он није могао излазити на крај са својом малом наградом и ваљда вам је чешће тражио новаца на зајам?

С. Да каткад је и то радио.

И. Можда чешће но што је то и вама било по вољи?

С. Имате право.

И. А кад не бисте имали новаца, а он вас тако окупио молбама, да му ипак нађете, ви се не бисте могли одупрети, већ бисте из љубави према њему машили се руком и туђе имаовине. Зар није тако? Зар нисте приликом брисања прашине са писаћега стола узели стотинарку из случајно остављене отворене фијоке? — Признање вам већ лебди на уснама, рђаво дело притискује вашу савест; ослободите душу своју од тога терета чистим, срдачним, покајничким признањем, тада ће вам и Бог опростити и суд ће вас блаже казнити!

С (јецајући). Да, узела сам новчаницу и дала је момку и т. д. и т. д.

Овим је примером показано, на који начин може и треба да утиче чиновник ради добивања признања, које проистиче чисто из пробуђеног осећања морала. Остало би још да изнесемо пример и за други облик признања из здравога разума, но због краткоће простора ограничићемо се и само ћемо поменути, да чиновник у циљу добивања таквога признања мора употребити сву способност свога криминалног оштроумља, да мора импоновати кривцу, а изукрштаним питањима и изношењем доказа који противу њега стоје да га доведе у такав положај, да драговољно изјави да је побеђен.

Из свега што смо до сада изнели, може се јасно видети колико је велика важност првога саслушања кривчевог код полиције. За то је и неопходно потребно да се тај посао не ради са багателисањем, већ са пуном озбиљношћу и мирном срећношћу; ваља добро знати, да ће при доцнијим саслушањима много теже ићи са добивањем признања, просто из тога разлога, што кривац, кад се један пут обикне на жалосну ситуацију у истражном затвору, постаје неосетљив кад му се захтева признање; а нарочито још, ако није сам у затвору, већ са другим злочинцима под истрагом, који имају читаву школу у којој обучавају свакога новајлију, на који ће се начин најбоље излагати и извући.

Стоји факт, да злочинци из навике и повратници у опште тешко признају своје злочине, али то не треба никада да омете иследника да не чини бар покушаје. Ако се баш има посла и са најокорелијим зликовцем, не сме се у напред помислити и бити уверен, да код њега нема више ни мало човечности; увек се мора држати, да у човеку, и ако је својим казнимим делом понизио се до животиње, ипак има искре Божјега гласа савести, који и ако је, за време, помрачен и отупео, ипак се може изазвати, ако се кривцу приступа са стрпљењем, савладљивошћу и издржљивошћу.

Најзад још да поменемо, да је за добивање признања од користи, кад се окривљени ослободи лисица и окова, па се испитује у четири ока, јер је тада много мање диспонован услед одсуства других чиновника, сведока и присутника. Свакако да на тај начин добивена признања треба окривљени да потврди и пред присутницима, како не би доцније могао опозивати то признање, изговарајући се, да га је иследник рђаво разумео или му изнудио признање.

Д. В. Бакић

ПОУКЕ И УПУТИ

Један случај неумесне примене тачке 4. §. 466. грађанског судског поступка.

Но решењу смедеревског првостепеног суда од 10. марта 1904 године, а за обезбеду 7200 динара, колико поч. Миленко Стојковић, див. из Глибовца, дугује Извозној Банци, власт среза јасеничког, окр. смедеревског узела је у попис дужникову (пок. Миленка) покретност, и то: једну локомобилу — машину из фабрике Рустона и Кромптона, са потребним јој деловима за рад, један пар кајиша и пар каменова; као и један дреш за вршење жита са свима потребним му деловима.

Пре извршења пописа, наследник и пунолетни син поч. Миленка — дужника — изјавио је, да пописане ствари нису својина његовог поч. оца, већ Милића Симића, трг. из Паланке. За овим је предстао и Милић и изјавио, да је машина и дреш његова својина и да се налазе у његовом притежању. Даље је изјавио, да је он раније био дао машину и дреш поч. Миленку, но како му он није могао услове о куповини испунити, то су му исти враћени. За доказ свега овога поднео је на увиђај уговор, закључен између њега и поч. Миленка потврђен код среске власти.

Кад је ова изјава Милићева саопштена Извозној Банци, она је изјавила: да Милићу не признаје право својине локомобиле и дреша, већ само право, да се по уговору из исте наплати за Милића 2000 динара, у колико још он није измирен.

На основу овога, и §. 466. грађанскосудског поступка, начелник среза јасеничког решењем својим од 10. маја 1904. године № 7457. упутио је повериоца Извозну Банку, као слабију страну, надлежном грађанском суду, да тамо путем спора докаже своје пречe право својине пописате покретности.

Ово је решење одобрило начелство окр. смедеревског и Министар унутрашњих дела својим решењем од 21. августа 1904 године Бр. 23266.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је, да решење Министрово но одговара закону, из ових разлога:

Из протокола извршеног пописа узабрањене покретности дужника поч. Миленка Стојковића, од 13. марта 1904. године Бр. 4465., види се, да узабрањена покретност, по решењу смедеревског првостепеног суда од 10. марта 1904. год. Бр. 6774., није нађена у државини појављеног сопственика Милића Симића, из Паланке, већ дреш — вршалица — у кући дужника Миленка, а локомобила у млину у Глибовцу, за који није утврђено, у смислу §. 212. грађанског закона и примедбе уз њега оштампане, да је својина појављеног господара Милића Симића. Према овоме, овде није случај тач. 4. §. 466. грађанскога судског поступка (допуна од 14. јула 1898. год.), те да је Извозну Банку као поверитељку, која не признаје право својине појављеном господару требало упутити на парницу, већ случај из треће тачке поменутог прописа законског (замене од 7. маја 1868 год.), према коме је појављеног господара требало упутити суду за доказ о својини узабрањене покретности, с обзиром на уговор о продаји и куповини, који је појављени господар за доказ о својини поднео, полицијска власт није била надлежна да улази, кад по уговору и признању појављеног господара стоји факат, да је покојни Миленко, сопственик узабрањене покретности, на основу извршеног уговора о куповини и продаји, и да је по том основу постао њен притежалац. А да ли ће по сили уговора о куповини и продаји, услед неизмирене куповне цене, и изјаве Радојка сина пок. Миленка, на записнику од 13. марта 1904. године, да је по смрти Миленковој вратио све Милићу, узабрањена покретност, заједно са зградом, у којој је млин смештен, бити својина појављеног господара, или ће он бити дужан да прими ресто неизмирене куповне цене, у смислу §. 653. грађанског закона, за оцену тога питања није надлежна полицијска

власт, већ суд. Ово саветско посматрање усвојио је Министар унутрашњих дела.

Одлука Државног Савета од 5. августа 2905. год. Бр. 5163.

Погрешку у извршењу неизвршног решења судског дужна је полицијска власт исправити накнадним решењем.

Решењем неспорног судије смедеревског првостепеног суда од 2. септембра 1903. год. Бр. 15984. СБр. 625. проглашен је за наследника целокупне имовине пок. Милоша Цветковића, из Крњева, његов брат Андрија Цветковић, с тим, да му се, као пунолетном, преда наслеђе без пописа.

Актом од 14. септембра 1903. и 4. децембра исте године, наследник Андрија тражио је од начелника среза вел. орашког, да му се уступи у својину покретност, стока и непокретно имање, које је наследио од свога брата Милоша, а које сада ужива Јефта Цветковић. Уз овај акт поднео је списак заоставше покретности и стоке и списак непокретног имања.

Начелник среза вел. орашког решењем од 17. децембра 1903. год. Бр. 16403., на основу §. 491. грађанског судског поступка, наредио је туженоме Јевти Цветковићу, да сву покретност и стоку по списку преда у својину молиоцу — наследнику Андреји — пошто је молилац своје право тражбине доказао (§. 188. истог поступка), а међутим тужени Јевта није поднео никакве доказе о својини исте; а решењем од 8. децембра 1903. године № 16258., на основу §. 493. грађанског судског поступка, наредио му је, да наследнику Андреји преда и све непокретно имање.

Оба ова решења одобрило је начелство округа смедеревског решењем својим од 11. јануара 1904. године Бр. 336.; а решење пак начелства министар унутрашњих дела решењем 16. јануара 1904. год. ПБр. 2641.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је, да решење Министрово не одговара закону из ових разлога:

Из извештаја неспорног судије смедеревског првостепеног суда од 11 маја 1905. год. Бр. 13307, кога је Државни Савет прибавио у смислу чл. 46. саветског пословника, види се: да је решење неспорног судије од 2. септембра 1903. године № 15904. према коме је начелник среза орашког одузео спорно имање од жалитеља, и по решењу своме од 17. децембра 1903 године № 16402 предао Андреји Цветковићу, као оглашеном наследнику масе пок. Милоша Цветковића, било погрешно оглашено за „извршно,“ јер у ствари није било постало извршним; и да је услед тога неспорни судија актом од 16. априла 1904. године № 10259. наредио начелнику среза орашког да поменуто решење не извршује.

Према оваком стању ствари ово неизвршно решење непосредног судије није ни могло бити предмет извршења полицијске власти; али, како је ова погрешка утврђена после донесеног решења начелника среског о одузимању имања од жалитеља, и после решења начелства округног и Министра унутрашњих дела, којима се решење начелника среског одобрава, то је ожалбено Министрово решење засновано на непотпуно утврђеним околностима. Па како накнадно истакнута околност — неизвршност решења неспорног судије — у основи мења правилност рада полицијске власти по овом предмету, то је нужно да Министар и ову околност узме у оцену, с обзиром на прописе законске изложене у глави XVIII. грађанског судског поступка, и друго своје решење донесе.

Ово саветско посматрање усвојио је Министар унутрашњих дела.

Саветска одлука од 5. августа 1905 године Бр. 5161.

Избрани суд, по §. 435. грађанског судског поступка, може бити састављен од тројице или пет судија, а не и више.

Живан А. из Осладића и Владимир Ж., из Каменице, пуномоћници Ненада Л., из Осладића, тражили су од власти среза подгорског, да позове задругаре Ненадове Танасија и Марка Л., те да се сагласе о деоби задружног имања.

Задругари су се о начину деобе имања споразумели, но о избору судија нису, јер пуномоћници деоничара Ненада нису пристали, да у састав изборног суда уђу лица, која су Танасије и Марко именовали. Тако исто, нису се могли сложити ни у избору председника.

Према оваквом стању ствари, и с погледом и на то, што су Танасије и Марко захтевали, да у овој деоби буду заступљени са двојицом судија, среска власт одредила је сама судију за тужену страну коју престављају Танасије и Марко. А избране судије тужилачке и судија тужене стране, изабрали су председника овог изабраног суда. И тако је, на основу овога и §§. 303., 304., 306., 435., 437. и 442. грађанског судског поступка, власт среза подгорског, решењем својим од 1. јула 1904. године № 4586. саставила избрани суд по овој деоби.

Ово решење, као умесно и на закону основано, одобрило је начелство округа ваљевског и Министар унутрашњих дела решењем од 9. јула 1904. год. ПБр. 19006.

По изјављеној жалби од стране Танасија и Марка Л., Државни Савет нашао је да решење Министрово не одговара закону, из ових разлога:

По §. 435. грађанског судског поступка сваки парничар има право да бира једног или двојицу судија, а оба једног председника, те по томе изборни суд може бити састављен из тројице или пет судија. Сваки други састав изабраног суда, са мање или више судија, противан је закону. Према томе, начелник среза подгорског сасвим је правилно узео да овде постоје само две парничне стране, једна тужилац Ненад, а други тужени Танасије и Марко престављају једну парничну страну, и не могу бирати више судија него тужилац Ненад. Али му је неисправна радња у томе, што је сам бирао за туженог Танасија и Марка судију и заменика, јер је то могао чинити по §. 437. поменутог поступка само онда, кад би они одбили избор судије. а овде тај случај није. Тужени Танасије и Марко не одбијају изоор судија, него хоће да бирају двојицу, сматрајући да постоје три парничне стране, а кад то не може да буде по закону, онда је среска власт дужна била да их позове да изберу са своје стране судију и заменика, па ако би они то одбили, онда тек да поступи по другом ставу § 437. поменутог поступка.

Са наведеног неисправно је и решење Министрово, што је одобрио решење начелства, којим је одобрено решење среске власти.

Ово саветско посматрање усвојио је и Министар унутрашњих дела.

Саветска одлука од 9. августа 1905. године Бр. 5296. **м. в.**

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Казне за силовање. Силовање се казни у модерним државама на разне начине. Оригиналан је начин кажњавања те кривице на острву Ман (Man). Ако тамо мушкарац силује девојку, судија јој преда у руке три ствари: конопац, мач и прстен и рече јој да од тога троје бира једно. Шта изабере, оно је казна кривцу. Ако му пружи конопац, њега тим конопцем обесе, ако му пружи мач, њему тим мачем одрубе главу... али ако му дарује прстен, онда га венчају с том девојком.

И ако изгледа, да је ово последње више награди него казна, може гдекада луто да омакне. Прстен може да буде страшнији и судбоноснији и од мача и од конопца.

Дугме с капута и неколико влакана ткива као доказно средство. Пре неколико година много се говорило и писало о убијству две старице у Бечу. Нека старија жена по имену Френца (Frenzl) нађена је убијена, а кратко време иза тога — под истим приликама — друга опет једна по имену Штегер (Stöger). Код ове је у близини леша нађено откинуто дугме са остацима материје, на којој је било пришивено — по свој прилици са мушког одела. Изгледало је, дакле, да је било борбе између жртве и учиниоца, те да је том приликом то дугме откинуто.

Истрагом је нађено, да тај злочин по свој прилици извршио неки Долежал, агенат с коњаком. Та сумња добила је још јача основа, кад је у стану Долежалову нађен капут са истим онаким дугмадима, и кад је констатовано, да је једно од тих дугмади — и то баш на рукаву — искинуто. Три судска вештака д-р J. M. Едлер, професор науке о роби и један кројач, изјавише сагласно, да су оних седам комадића материје, што су на откинутом нађеном дугмету константни са свим — и по природи влакна, и по боји и по начину предива — истоветни са штофом од којег је био капут. А ако је и дугме било истоветно са дугмадима на том капуту, то је било јасно, да је оно пореклом својим са капута који је као Доголежалов нађен

Необичан начин освете. Д-р Гродер у Шапцу био је некада чувена и популарна личност — нарочито у Мачви. Давно је умро, али има још људи, који га памте и о њему причају. И ово је једна прича о њему, како су је његови пријатељи из његових уста чули:

— „Једном ми нареди начелник, да прегледам једну жену, која је нешто скривила, па да му речем, може ли издржати толико и толико шиба. Извршим наредбу, прегледам осуђеницу, па како беше јака и здрава, изјавим да може. Она се наљути, мрко ме погледа, па ће само рећи:

— „Платићеш ти то мени“ —

Ја био већ заборавио на то, кад једнога дана, а мене начелник зове у начелство. Чим сам ушао у његову канцеларију, а он затвори врата и прозоре, па ми онда тајно и бојажљиво полугласно рече, како ме нека жена тужи да сам с њоме у недозвољеним односима био, да је од мене затруднила, и да сам покушавао, да јој зачет плод насилно избацим.

— „Па шта да чиним — питам ја у чуду начелника, знајући да је све то лаж и потвора. —

— Најбоље ти је да се изравнаш — саветује ми начелник.

Ја се с почетка опирах, али најпосле попустих мудрим разлозима начелниковим,

Кад дошло до изравњања, имам шта и видети. Она жена за коју сам рекао да може шибе издржати беше тужитељка. Платим јој на суво 50 дуката. После чујем, да јој је друга жена дете избацила, а она то употребила, да се за онај стари рачун са мном намири — да ми се за шибе освети.

Милостиве мајке. Пре неког времена судио је суд дармштатски некој младој девојци, слушкињи из Франкентала у Хесенској. Тицало се детоубијства, а истрагом је доказано, да је оптужена своје новорођенче бацила у Рајну, где се, по свој прилици удавило. Ствар је била прилично јасна, само није било леша детињег па према томе ни несумњена доказа, да се тиче убијства.

Не би ли се како тај леш нашао, затражи дармштатски суд од свих власти на обалама Рајне почев од Лудвигсхафена па све до холандске границе званичан извештај о томе, је ли где у тој области из воде избачен или извађен леш каквог непознатог малог детета. Све власти послаше на тај захтев тачне извештаје, па кад их је суд прегледао, имао је шта и видети.... Свега је у то време на тој пруги ухваћено и из Рајне извађено само — 32 непозната дечја леша.

И то беше у Немачкој!

Нов начин уцењивања. У Енглеској је насилно побацивање деце врло честа и обична појава баш и код удатих жена, и ако се тај злочин тамо — исто тако као и у другим државама — строго казни [1]). Тамо има много дневних листова, који без икаквог страха и зазора — наравно ипак у згодном, прикривеним облику — доносе огласе несавесних бабица и других вештака који своје лекове за трудне жене нуде.

Ослањајући се на ту појаву, један такав вештак измислио је особити начин како ће своје жртве уценити и добро очерупати. Пуштао је сваки дан у листове оглас, да има сасвим поуздан лек за трудне жене, и да ће га свакој по малу цену уступити, чим му се пријави. На тај оглас јавило се за непуне 2 године пре 12.000 трудних жена и девојке, тражећи вештаков поуздан лек.

Али у место лека послао је „вештак“ својим муштеријама писмо овога садржаја:

Госпођо!

„Ви сте се тога и тога дана писмом обратили за средство да извршите насилно побацивања зачетог плода. Ви знате, да је то кажњиво, и да ће Вас власт узети на одговор, ако Вас је тога ради пријавим. Ја ћу то доиста и учинити, ако ми за 8 дана не пошљете толику и толику своту.

Јадне жртве плаћале су своју лакомисленост, док најпосле и сам писац није долијао — док није ухваћен и достојно кажњен.

ПИТАЊЕ

За трагове од ногу нашао сам до сада у народу ове пазиве:

Бавка, е, ж. — Траг од ногу у овеђаном житу.

Дира, е, ж. — Траг човечјих или животињских ногу.

Лочка, е, ж. — Отисак човечјих стопала у блату.

Ногоступина, е, ж. — Траг од ногу; колски траг.

Отражити се. — Оставити (крвав) траг (обично за рањену дивљач)

Подбој, а, м. — Траг, особито од коњских копита.

Побијице, adv. — Трагом: „Побојице иде за сватови.“

Предирати, — Прећи остављајући траг — Испореди: дира.

След, а, м. — Траг од ногу:

„Не пада снег да помори свет, но пада снег да покаже свакој зверки след.“ (Нар. посл.).

Ступаљка } е, ж. — Траг од ногу.
Ступка }

Траг, а, м. — Траг од ногу.

Тражина, е, ж. — Траг од дивљачи и зверова.

Штрапа, е, ж. — Удубљење ногу у блату.

Штрапати, — Ићи остављајући за собом траг ногу.

Штрапкз, е, ж. — Види: штрапа.

Би ли ми ко знао боље објаснити те изразе, или још и друге казати (са означењем из кога краја)? Одговор моли

Београд **Д-р М. Јовановић-Батут**

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ОГЛАШЕН ЗА ХАЈДУКА

Димитрије — Думитрашко Стајкуловић, родом из села Вратне, среза брзопаланачког, решењем начелника среза поречког, био је стављен под истрагу и притвор због разбојништва. Ноћу између 1. и 2. јуна тек. године Димитрије је побегао из притвора и већ после неколико дана извршио ново разбојништво над Маријом Марјановић из Јабуковца.

Објавом начелства округа крајинског од 13. јула тек. год. Бр. 7426 Димитрије је позват у смислу чл. 9. зак. о јавној безбедности, да се у року од 20 дана пријави најближој полицијској или судској власти, али како он ово није учинио, то га је начелство решењем својим од 18. ов. м-ца Бр. 8364, а на основу чл. 10. поменутог закона, **огласило за хајдука** и уценило са **500** динара. Награда ова издаће се ономе који Димитрија убије, ухвати или полицијској власти помогне да ово учини.

Димитрије има 25 година, средњег је стаса, у опште је црномањаст, бркова црних пуних и кратких, говори српски и румунски. У времену бегства од одела имао је на себи: беле сукнене чакшире, кудељну кошуљу са везеним напрсјем и црну јагњећу шубару на глави.

Ово се саопштава свима полицијским и општинским властима ради знања и управљања.

ПОТЕРЕ

Перса Марковић, бив. собарица у хотел «Русији» у Београду, украла је 80 динара готовог новца, 30 мет. свиленог платна, један црни жипон сатински и једну сукњу штофану, боје бордо, Мари Момировић, старијој собарици

у истом хотелу, и по извршеној крађи побегла. Крадљивица је родом из Крагујевца, стара 20 год., лица широког, косе смеђе, носа правог, уста повеликих Позивају се све полицијске и општинске власти, да Персу у својим домашајима потраже, и пронађену спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 27981.

Вери Наришкин, рођ., Вите, која сада живи у Бриселу, 1. тек. м-ца по новом украдена је једна огрлица, у вредности 20.000 дин. Поједина зрна ове огрлице велика су као зрна грашка. Скреће се пажња свима полициским и општинским властима, као и приватним личностима, на ову покрађу. По извешћу главног комесара полиц. у Бриселу, награда од 1.000 динара обећана је оном који помогне да се ова огрлица пронађе.

Марјана Николића, земљоделца из Ст. Божурне, кога је нестало 10 тек. мца. тражи

[1]) Доживотно заточење или 5 година заточења.

начелник среза добричког актом Бр. 8739. Нестали Марјан има око 40 год., црномањаст је, у оделу је од црног сукна. Пронађеног треба упутити поменутој среској власти, или Управи града Београда с позивом на Бр. 28422.

НАЂЕН ЛЕШ

На обали Дунава у области Новомолдавској (Аустро-Угарска) 7. тек мца избацила је вода један непознати мушки леш, који је већ прешао у трулеж, и за који се мисли да је стар између 40 — 50 година. Од одела и обуће на овом лешу нађено је: црна шубара од овчије коже, кратак сако кашут од кабастог и коцкастог ткива, и овакав исти и прслук; једна «трико» подкошуља и једна бела кошуља № 30 и 40, један појас од белог платна, пар белих црвених чарапа са црвеним попречним штрафтама, пар ципела на чијим је «штруфнама» утиснут натпис: «Градиштанац, обућар Крагујевац.» Да би се могао утврдити идентитет овог утопљеног лица, за које Аустро-Угарске власти с разлогом верују да је из Србије, умољавају се сви они који би о њему ма шта знали, да то доставе овом уредништву или Управи града Београда с позивом на Бр. 28456.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Ове две циганке, од којих је старија изјавила да се зове **Терезија Ритер,** а млађа **Роза Ритер,** снаха Терезијина, дошле су пре неколико дана из унутрашњости у Београд и одмах су ударише у крађе.

Обично рано изјутра зађу по дућанима кад су у њима само шегрти или по један момак, и онда траже да пазаре ово или оно, па док једна прегледа предмете и цењка се, друга краде што јој под руку дође и по том иду, немогући, тобож да се погоде; или гледају кад је један момак у дућану, па му онда траже да скида предмете са рафова, тавана, магацина и т. д., за које време оне краду.

Тако су на овај начин украли г. Јовану Гагићу, трг., овд., комад свиле у вредности 300 дин., Воји Глигоријевићу, кројачу овд., комад штофа за одело и т. д.

Са њима је дошао с колима и коњима и **Жан Ритер,** син Терезијин, чију слику такође износимо, и који има по свој прилици задатак да покрађу, коју изврше мати и сестра, склања.

Терезијин муж зове се Никола Ритер. То је онај циганин који је у оној мађарској дружини овде код «Руског Цара» пре два месеца свирао у харфу, па када је због неисправности најурен из Београда, он је са фамилијом отишао у унутрашњост Србије, где је био у више вароши, а сада се према казивању Терезијном налази у Аранђеловцу са једном капелом која свира на Киселој Води.

Родом су, вели, из Мармурош — Сигета у Мађарској.

Терезија, Роза и Жан налазе се сада у притвору Управе града Београда, па како је ово једна врло сумњива и препредена породица, која је по унутрашњости много путовала, то износимо њихове фотографије и позивамо све власти; као и приватна лица, да јаве Управи града Београда шта знају о њима, и да ли су учинили какво казнимо дело? Ж. Л.

Роза Ритер

Терезија Ритер

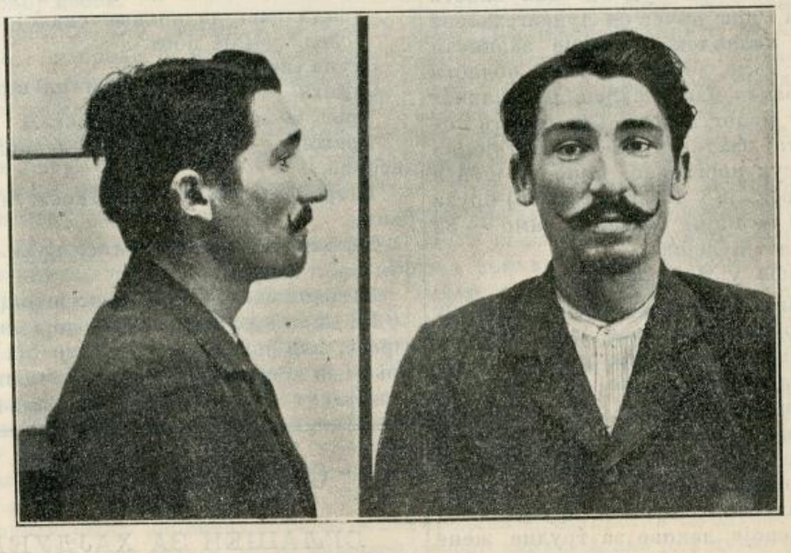

Жан Ритер

Штампа Краљ. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Алимпић

БРОЈ 35. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 4. СЕПТЕМБРА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за инспектора треће класе Министарства унутрашњих дела Бранимира Ј. Рајића, начелника исте класе округа београдског, по службеној потреби.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 30. августа 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника треће класе округа чачанског, Љубомира У. Романовића, инспектора исте класе Министарства Унутрашњих Дела, по потреби службе;

за начелника треће класе округа београдског Обрада Б. Благојевића, начелника исте класе округа моравског, по потреби службе;

за начелника треће класе округа смедеревског, Лазара Ивковића, начелника исте класе округа тимочког, по молби;

за начелника треће класе округа крушевачког Светолика Ђ. Здравковића, судију крушевачког првостепеног суда;

за начелника треће класе округа тимочког, Младена Тројановића, судију првостепеног суда лесковачког;

за начелника четврте класе округа моравског, Љубисава Димитријевића, јавног правозаступника из Лесковца;

за начелника четврте класе округа крајинског, Стевана Живановића, судију зајечарског првостепеног суда, — све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 30. августа 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за писара прве класе Управе града Београда, Радомира Новаковића, писара исте класе у оставци;

за писаре треће класе Управе града Београда: Војислава Анђелковића, свршеног правника и практиканта среза врачарског, Драгомира Тодоровића, свршеног правника и практиканта исте Управе; и Филипа Л. Ненезића, практиканта исте Управе, све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 30. августа 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за писара прве класе среза параћинског, Душана Х. Илића, порезника пете класе;

за писара прве класе среза врачарског, Велимира Чумића, писара исте класе среза поцерског, — по молби;

за писара прве класе среза посавског, округа ваљевског, Драгутина Стајевића, бившег полицијског писара исте класе;

за писара прве класе среза расинског, Велислава И. Ашковића, бившег полицијског писара исте класе;

за писара прве класе среза косаничког, Ђорђа Стојановића, бившег полицијског писара исте класе;

за писара прве класе среза хомољског, Љубисава Грковића, писара исте класе среза темнићског, — по молби;

за писара прве класе среза посаво-тамнавског, Љубомира Јосифовића, писара исте класе у пенсији;

за писара друге класе среза посаво-тамнавског, Владимира Главинића, писара исте класе среза златиборског, — по молби;

за писара друге класе среза јадранског, Драгољуба Јовичића, писара исте класе среза азбуковачког, по потреби службе, но без права на путне и селидбене трошкове;

за писара друге класе среза трстеничког, Стевана Марјановића, бившег полициског писара исте класе;

за писара друге класе среза нишког, Тодора М. Тодоровића, порезника шесте класе пореског одељења среза моравског, округа нишког;

за писара друге класе среза поцерског, Драгомира Илића, писара исте класе среза јасеничког, округа крагујевачког, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза лесковачког, у рангу писара начелства прве класе, Милана Ј. Спасића, вршиоца дужности писара среза посаво-тамнавског исте класе, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза гружанског, у рангу писара начелства прве класе, Михаила Ф. Тајсића, писара четврте класе поштанско-телеграфског одељења Министарства грађевина, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза јасеничког, округа крагујевачког, у рангу писара начелства прве класе, Јована Симића, писара прве класе начелства округа тимочког, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза тамнавског, у рангу писара начелства друге класе, Димитрија Николића, бившег полицијског писара;

за вршиоца дужности писара среза врачарског, у рангу писара начелства друге класе, Милорада С. Максимовића, писара треће класе Управе града Београда, — по потреби службе;

за вршиоца дужности писара среза бањског, у рангу писара начелства друге класе, Боривоја М. Алексића, свршеног правника;

за вршиоца дужности писара среза кључког, у рангу писара начелства друге класе, Михаила Алексића, практиканта неготинског првостепеног суда;

за вршиоца дужности писара среза студеничког, у рангу писара начелства друге класе, Милована Радојевића, практиканта Министарства унутрашњих дела;

за вршиоца дужности писара среза црногорског, у рангу писара начелства друга класе, Лазара Кречковића, свршеног правника;

за вршиоца дужности писара среза јабланичког, у рангу писара начелства друге

класе, Димитрија С. Тасића, свршеног правника и практиканта лесковачког првостепеног суда;

за вршиоца дужности писара среза тимочког, у рангу писара начелства друге класе, Милана Милића, свршеног правника;

за вршиоца дужности писара среза деспотовачког, у рангу писара начелства друге класе, Радосава Радуловића, правника и практиканта канцеларије среза неготинског;

за вршиоца дужности писара среза масуричког, у рангу писара начелства друге класе, Радомира Лазића, бившег полицијског писара исте класе;

за вршиоца дужности писара среза златиборског, у рангу писара начелства друге класе, Милана Д. Величковића, практиканта канцеларије среза параћинског;

за вршиоца дужности писара среза азбуковачког, у рангу писара начелства друге класе, Николу Кустурића, практиканта начелства округа пожаревачког;

за вршиоца дужности писара среза посавског, округа ваљевског, у рангу писара начелства прве класе. Добривоја Костића, вршиоца дужности писара среза јадранског. у рангу писара начелства исте класе, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза мачванског, у рангу писара начелства друге класе, Милоша Антонића, практиканта канцеларије среза јадранског;

за писара друге класе начелства округа тимочког, Драгомира М. Јовановића, пореског помоћника крагујевачког пореског одељења; и

за писара друге класе начелства округа крагујевачког, Борислава Миленковића, свршеног правника, све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 30. августа 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

Да се Петар Ђ. Благојевић, инспектор треће класе Министарства унутрашњих дела, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у пенсију, која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 30. августа 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

да се Сима Стојановић, писар прве класе среза ваљевског;

Коста Крстић, писар прве класе среза нишког;

Мирко Ивковић, писар прве класе среза масуричког;

Сима Николић, писар прве класе среза хомољског; и

Петар Ђорђевић, писар прве класе среза посавског, округа ваљевског, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, ставе у пенсију која им по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 30. августа 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Чедомиљу Ј. Рајићу, вршиоцу дужности писара среза деспотовачког, у рангу писара начелства прве класе; и

Данилу Ј. Тричковићу, вршиоцу дужности писара среза трстеничког, у рангу писара начелства прве класе, уваже оставке, које су поднели на државну службу

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 30. августа 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњихдела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Милош Ђорђевић, начелник треће класе округа чачанског;

Војин Мутавџић, начелник треће класе округа смедеревског; и

Коста Јанковић, начелник треће класе округа крушевачког, — на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда отпусте из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 30. августа 1905. год. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Душан Ст. Ђорђевић, писар друге класе среза гружанског;

Илија Ј. Поповић, писар друге класе среза посавског, округа ваљевског;

Душан Јеремић, писар друге класе среза беличког;

Петроније Ивановић, писар друге класе среза косаничког;

Љубомир Радосављевић, писар прве класе среза азбуковачког;

Петар Милићевић, комесар полиције у Сењу, у рангу писара среског друге класе;

Драгољуб Петаковић, вршилац дужности писара среза мачванског, у рангу писара начелства прве класе;

Ђорђе Павловић, вршилац дужности писара среза тимочког, у рангу писара начелства прве класе;

Апостол Дудинчић, писар прве класе начелства округа крагујевачког;

Милорад Радовић, вршилац дужности писара среза кључког, у рангу писара начелства друге класе;

Предраг Обркнежевић, вршилац дужности писара среза студеничког, у рангу писара начелства друге класе;

Гвозден Анђелић, вршилац дужности писара среза црногорског, у рангу писара начелства друге класе;

Милош О. Мићић, вршилац дужности писара среза рачанског, у рангу писара начелства друге класе;

Јован Ђорђевић, вршилац дужности писара среза расинског, у рангу писара начелства друге класе;

Александар Цветић, вршилац дужности писара среза јабланичког, у рангу писара начелства друге класе;

Љубивоје Абдулић, вршилац дужности писара среза ражањског, у рангу писара начелства друге класе, — на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда. отпусте из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 30. августа 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Државног Савета од 2. августа ове год. Бр. 4697., решено је:

да се Панта Огњановић, учитељ у Дворишту, среза голубачког, родом из села Чагошева у Маћедонији и поданик турски, по молби својој прими у српско поданство, изузетно од § 44. грађанског законика.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 7. августа 1905. г. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

Је ли особа „жива изгорела," или је већ мртва била, кад је у ватру доспела

(НАСТАВАК)

За лајика у Судској Медицини изгледа у први мах готово необјашњиво, како се из тако незнатних трагова лешинских делова — нарочито пошто их већ ватра (висока температура, дим итд) и пластички и физички и хемијски знатно измени — могу изводити неки поуздани закључци и дати тачан одговор на тако одсудна и важна питања, као што су она мало час споменута. Нарочито изгледа за лајика готово невероватно, да се из тако нејасних објеката као што су н. пр. неколико деформисаних, огорелих костију може решити и оно друго специјално питање о самој природи смрти, од које је сумњива особа насилно угинула пре него што је у ватру доспела. Али ће и за њега бити све јасније, чим проучи главније детаље тога питања на неколико примера из судске праксе. С тога ћу се летимице задржати и на неким главнијим тачкама тог специјалног питања, тим пре, што оно допуњује и оно опште. Шта више, оно је таке природе, да га у неким приликама може и сасвим објаснити, па баш и заменити.

По себи се разуме, да су за *усиех избеђења таких случајева изгледи тим повољнији, што је лешина у ватри мање страдала* што је мање свој првобитни облик и састав изгубила: — што је незнатније оште-

или „главни начелници“,[1]) који се по где кад називају главнокомандујући.“[2])

Заповести и упуства потицале су од Врховнога Господара и Управнога Савета и слате су на главнокомандујуће, на војводе и на магистрате. Главнокомандујући пак објављивали су те заповести преко капетана и војводе. Тако видимо да је извесна уредба од стране управнога Савета и Врховнога Вожда била послата јануара 1812 године проти М. Ненадовићу, да је објави народу. Тада прота заповеди да се та уредба препише у четири примерка, за тим је пошље капетанима: Петру Ерићу, Василију Павловићу, Петру Живановићу и Николи Раонићу, да је ови објаве свима кнезовима од свију села, па онда сваки кнез да је објави народу села својега.[3])

После реформама 1811 године, у колико се види по документима, које сам имао при руци, не постоји више ни нахијски ни кнежински суд, бар у писаним документима види се да магистрати имају највећи значај и као судска а до извеснога степена и као полицијска власт у земљи. По „наставленијама“, која су издата уз дипломе појединим војводама 1811 и 1812 године јасно се види, да се помињу само сеоски кнезови и кметови као власт, која расправља и пресуђује ситне спорове села а за тим, као виша судска власт, помињу се магистрати. Према томе, после јануара 1811 године постоје ови судови: *сеоски судови*, *магистрати* у појединим варошима и за целу земљу *Велики Вилаетски Суд* у Београду.

Да прегледамо сваки од ових судова понаособ.

I. Сеоски Суд.

По напред поменутом опису Родофиникиновом сеоски суд састојао се из кметова и кнезова сеоских, које бирају сами сељаци. Исто тако и од 1811 године постоје сеоски кметови и кнезови, али у протоколу шабачкога магистрата помињу се под № 446, 447 и 486 некакви *уцисни* кметови. Какви су ти *уцисни* кметови, ја за сад не могу знати. Мени се чини да је после избора кметова 1811 године слат списак изабраних кметова магистрату, те је магистрат имао забележене све кметове појединих села, да би знао, кад му се коме у случају потребе ваља обратити.

Изгледа да није сеоски кнез или кмет увек биран од стране сељана, већ има трага да је кнеза бирао неко други, а магистрат га потврђивао, или да је кмета утврђивао војвода. Први случај налазимо код кнеза села Затрке. Магистрат јавља: „Лаза Аврамовић поставит чрез варошана „и потврђен у магистрату да буде кнез „у Затрки, и да га имају слушати, како „им буде заповести издавато, зашто од „магистрата прима их, и ниједан да му „се не супротиви“[4]). За други случај имамо пример у једној наредби проте М. Ненадовића од 30. јануара 1812. год.[5]), где се каже: „Јављено за јабучкога кмета Јована, „да се нема мешати више у кметовске „послове, него кмет на његово место „остаје Урош, и Милован за помоћника „Урошу.“

Сеоски суд састављен из кметова и кнеза и даље је имао право да расправља ситније спорове сељана, да одсеца потрс,[6]) да одређује колико која глава у селу да плати порезе. Дужности кметовске према протоколу шабачкога магистрата су: да хвата крадљивце и да их шаље магистрату (№ 28 и 35). Исто тако и убице и оне, који отимају девојке на силу,[7]) да наплаћују дуг од људи према магистратским пресудама (№ 31 и 446); да гоне хајдуке и да јављају магистрату за све што се у селу догоди, било добро или зло (№ 1); за тим постављати страже због хајдука;[8]) објављивати пресуде и решења магистратска својим сељанима,[9]) објављивати утврђене тарифе, по којима се смело продавати пиће и хлеб, и у исто време старати се, да се те тарифе и у дело приводе.[10]) Осим тога кметови каквога села често су пута јемчили за којега свог сељанина да ће бити добар, да ће у будуће бити исправан, те би га тако ослобођавали не само затвора[11]) већ и вешала (№ 221, а у Деловод. Протоколу Карађорђевом № 932 и 1200). Исто тако били су дужни кметови да пазе на људе и најамнике, који би дошли у село без пасоша.[12]) Писма више нису смели примати од поштоноша[13]).

II Магистрати

Према „наставленијама“ датим од стране Врховнога Господара и Управнога Савета појединим војводама 1811 године јануара 11., војводе су морале у договору са свима кметовима од нахије изабрати по три кмета за судије у магистратима и по једнога писара, па те људе послати у Београд Управном Савету, где би примили упуства и поуке, како да суде, као што је напред поменуто.

Овако састављени магистрати расправљали су, судили и пресуђивали кривичне и грађанске парнице. Брачне парнице не види се да су магистрати расправљали и пресуђивали после 1811. године. Изгледа, да је распра и суђење брачних спорова и међусобних свештеничких и духовних спорова остављено митрополиту и духовном суду. Али о томе доцније

Према Протоколу Шабачкога Магистрата, према Деловодном Протоколу Карађорђа Петровића и протоколу писама М. Ненадовића види се, да су магистрати и даље задржали онај делокруг рада, који им је одређен оном уредбом Народнога Савета за суд ваљевски од 1. јануара 1809. год. И тако магистрат је имао да расправља све грађанске и кривичне парнице дотичне вароши, у коме је, као и области (кнежине или нахије) у којој је. Исто тако магистрати су обављали и велики део полицијских власти. Према томе магистрат је био у граду и области једина виша судска власт. А с војводом, с капетанима и буљубашама вршио је целокупну полицијску власт у дотичној области. Магистрат је судио и расправљао о отмици девојака,[14]) о деоби,[15]) давао тапије на земљу, куће и воденице,[16]) чувао новце умрлих, којима се не знају наследници,[17]) расправља и пресуђује о наследству,[18]) одређивао синор селима.[19]) За тим је судио и пресуђивао о крађама, о ортачини, вршио је поравнања, посредовао у породичним расправама, решавао о усиновљењу и т. д. (наставиће се)

Миленко Вукићевић

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

(НАСТАВАК)

IX

Памћење се састоји у способности свести.

1. да задржи и сачува представе, које су се једном у свести јавиле;
2. да исте представе на извесан начин репродуцира и
3. да о истима остаје сећање.

Способност памћења и сећања је код разних људи веома разнолика. Што се каже за прсте на руци да нису једнаки још више важи за памћење: нема два човека да су са истим способностима памћења

Овде је за криминалисту од вредности нагласити да се болова не може човек сећати. Постоји памћење догађаја, при коме смо осећали телесне болове, или сећање за сам бол не постоји. Нико није у стању потпуно да опрта верно појаве и радње, које су проузроковале бол, јер свест нема утисака о болу, који је проузрокован каким било оруђем. Сам Кант тврди да при сећању игра велику улогу способност уображења, којом се понова у свести оживљују и одржавају представе прошлости. Представе се у свести могу свесно пробудити и обновити и то што је могућно верније и јасније. Иследник никада не треба да нагони исказника, кривца, саучесника или сведока да овај „напрегне своје сећање“, „да се само присети свега што је било“, „да завири у прошлост, у све кутове“ и т. д. Ако он

[1]) Тако је 27 јуна 1811 год. јављено проти М. Ненадовићу како су он и Лука Лазаревић постављани за главне начелнике од Раче Соколске до у реку Саву и нанахијама: ваљевском, соколском зворничком и шабачком (протокол писама проте М. Ненадовића стр. 3 и 4).

[2]) Голубица V, стр. 170.

[3]) Протокол писама проте М. Ненадовића стр. 153—154.

[4]) Протокол шабачкога магистрата стр. 53.

[5]) Протокол писама проте Матије Ненадовића. 1861. стр. 156.

[6]) Протокол Шаб. магистрата № 640.

[7]) Црна Река стр. 43.

[8]) Протокол Шаб. магистрата № 97.

[9]) Протокол Шаб. магистрата № 447.

[10]) Протокол Шаб. магистрата № 97

[11]) Протокол шаб. магистрата № 232, 486. 491 и т. д.

[12]) Протокол писама проте М. Ненадовића стр. 155.

[13]) Деловодни Протокол Карађорђев. № 822.

[14]) Протокол шабач. магистрата № 695, 717.

[15]) Протокол шабач. магистрата № 15, 350, 352, 398.

[16]) Протокол шабач. магистрата № 191, 443.

[17]) Карађорђев протокол № 1158.

[18]) Протокол шабачкога магистрата № 159, 192, 237, 344, 351 и т. д.

[19]) Протокол № 745, 782, 788.

баш хоће да подсети исказника на прошлост и хоће да му све њене догађаје понова оживи у сећању, он мора да утиче тако да у исказнику пробуди моћ уображења — тада ће се у исказнику пробудити и оживети све представе, којих се у први мах никако не би могао да присети. Јер то је као каква песма коју смо некада врло добро знали, па смо је заборавили и никако не можемо да је се сетимо; али чим чујемо два или три акорда да их неко пева, ми се одмах сетимо целе песме и целу је омах певамо.

Способност сећања је, као и памћење код појединих људи различно развијена и та се разлика огледа не само у погледу јачине сећања и тачности или верности, него и у погледу јасности, величине и обимности. Неко се брже нечега присећа, али исто тако брзо заборавља; други теже памти, памти мало, или то што запамти, памти добро; многи памти врло много, ал то површно, и т. д. У опште може се казати и то је тачно: памћење и сећање, које се развило у једном правцу бива обично на рачун других праваца памћења и сећања. Тако н. пр. памћење бројева искључује памћење имена: ко памти цифре и датуме, заборавља имена обично. Грос помиње свога оца да врло често није био у стању да погоди име каквог свог пријатеља, па чак и сина, а што се тиче бројева, он је поновио нумеру на сату, који је свом сину поклонио пре 15 година, а дотле никад о сату ни о нумери на капку није говорио. Међутим, наставља Грос, његов отац није био никакав математичар, него добар карташ, који је једним прегледом по линијама на полеђини карата распознавао све карте и увек играо насигурно са противником.

Памћење се може једнострано да развије и усаврши. Нумизматичари, историчари, хералдичари, баштовани, зоолози, скупљачи, укратко сви стручњаци имају само у једном правцу развијено памћење, а у осталима не. Има људи који памте нероватно стихове само, мелодије, арије, наслове, бројеве, датуме, године и т. д. Чак и полукретенасти људи могу показивати чудновато верно и свеже памћење за понеке предмете. Има затупљених и неразвијених умно сељака, који једва сто речи да има у свом речнику, зна вам у главу сваку овцу и краву у целом селу и све их разликује, или памти појате, дане поста, друмове и богазе, празнике и томе подобно.

Maudsley на једном месту свога дела говори да деца и животиње живе животом садашњице, јер немају никакву историју органских представа у својој души. Деца нарочито реагирају непосредно на добијене упечатке — њихове су представе верне и истините, непосредне и свеже, као и успомене; а при томе им не сметају раније представе, пошто их обично заборављају. Отуда је и потпуно оправдано тврђење да су деца најбољи сведоци и да су њихова сведочанства у кривичним стварима од неоцењиве вредности. Само не треба сметнути с ума да код деце бива и то да доцније представе потру и збришу оне које су раније постојале. Деца и народи мисле на оно и оно памте што је најпосле било. Раније представе се заборављају; оне бивају претрпане новим представама и заборављене. Узгред нека је поменуто да девојчице уопште памте боље и више од мушкараца.

Ствар је са свим индивидуална шта ко боље и лакше, а шта теже памти. Има људи, који стихове много лакше памте него прозу и обратно, или, лакше памте нешто у неком реду и по плану изнесено, него неуређено, имена лакше него цифре и т. д. Није, исто тако, чудно што стари људи много лакше памте и сећају се догађаја, што су давно, у њиховој младости или детињству били, а заборављају оно што је од скора било. Енергија мождане радње и функција попусти, ослаби, упечатци се тешко асимилирају, услед чега су представе неодређеније и мрачније, а раније су и најраније у свести задржаване у целости, онако како су примљене.

Да и у овако развијеној и организованој функцији као што је сећање или памћење може бити разних аномалија ствар је несумњива. Има случајева где људи за неко време изгубе способност сећања, изгубе памћење, а нарочито догађаје за време какве катострофе или догађаје који су били пред самом катастрофом у којој су страдали или били повређени. У криминалистици има доста примера где повређени просто прескочи и прећути све оно што се десило пред напад, који је био на њ изведен. Нападнут је неко и повређен; он прича све како је ствар текла; али дође до извесног момента пред саму катастрофу и вели „шта је даље било или како је даље текло, шта су са мном радили не знам, никако се не могу да сетим.“ На овом месту вреди поменути овај интересантан случај: Године 1893 у Дитхирхену у Баварској буду учитељу Брунеру убијена два синчића, а жена и служавка буду тешко повређене.

Жена је се после подужега времена понова освестила и причала је пред истражником, који је одмах дошао, како је текао догађај; али о самом злочинству, о самом злочинцу, који је убиство учинио, није знала ни речи проговорити; али кад је требала на свој исказ да се потпише, она уместо да се потписала како треба Марта Брунер, потпише се са „Марта Гутенбергер.“ На срећу судија истражник примети ову ствар и обрати на њу велику пажњу. Одмах запита: шта има да значи то: „Гутенбергер“ кад се она зове Брунер и какве уопште везе има то име са њеним именом. Том приликом сазна истражник да у њиховој породици нико се не зове Гутенбергер, али укућани рекоше тако се звао један ранији љубазник Брунерове служавке, кога је и домаћица познавала. Истражник одмах ту ствар подвргне новој истрази; ухвате тога Гутенбергера и — и овај признао дело после кратке истраге. Када је г-ђа Брунер понова се подигла и сасвим опоравила врло се добро сећала да је поменути Гутенбергер учинио злочинство; али у почетку ни појма није имала о њему. Како је то могло бити? — Психолошки посматрајући то је извесно овако било: представа о учињеном злочинству т. ј. представа о самом злочинства, Гутенбергеру, дошла је у свест, али у другу сферу, тек је била перцепирана; али је у исти мах одмах потонула и ишчезла и остало је у свести само толико сазнања да име Гутенбергер има нечега заједничког са злочинством. И г-ђа Брунер је несвесно при потписивању свога имена присетила се онога имена, које у злочинству има учешћа и употребила га при потпису и не знајући да потписује туђе име, које је у свести у том моменту појавило се. Тек када је ишчезао притисак на мозак, када се она потпуно освестила и опоравила, у свести њеној поновила се она тамна представа, која је у свести само се појавила па потонула, представа: да је Гутенбергер убица, који је њену децу побио, а њу и служавку тешко повредио.

Судска медицина веома често помиње случајеве да је овај или онај услед повреде главе заборавио поједине речи. Примере за ово налазимо у делу „Свест“ од Тена. А о томе су писали још и Guerin, Abercrombie, Winslow. Овај последњи наводи случај где је једна жена услед јаког крволиптења заборавила француски језик.

(наставиће се)

М. Павловић.

ЖИВЕ СЛИКЕ

(НАСТАВАК)

а) *Чеоне боре.* Ове су боре *хоризонталне*, и могу се налазити: или само по средини чела, у ком се случају називају *средње чеоне боре*, или се распростиру по целом челу — *потпуне чеоне боре.* И у једном и у другом случају оне могу бити: *једноструке*, *двоструке*, *троструке* и т. д.

б) *Очне боре.* Међу овим борама разликују се:

α. Међуочне боре, које могу бити *вертикалне* или *хоризонталне*, а при том још и *једноструке*, *двоструке*, *троструке* и т. д.

Може се десити, да се међу обрвама налази једна група бора мале величине, које имају облик *трапеза* или *троугла*, што се означује изразима: *међуочни трапез* (сл. 58), или *међуочни троугао* (сл. 59).

Сл. 58.

Сл. 59.

Тако исто може се понекад срести између очију једна преломљена бора у облику аксана сироконфлекса, који се случај означује изразима: *међуочни сирконфлекс* (сл. 60).

Најзад, корен носа може бити *хоризонтално* пресечен са једном једином бобом, која се у овом случају назива *хоризонталном бором носа* (сл. 61.).

β) Слепоочне боре. Ове боре пружају се од спољашњег угла ока ка слепим о-

чима. Кад су многобројне и јако наглашене, имају често пута облик *гускине*

Сл. 60.

Сл. 61.

ноге (сл. 62). Треба само обратити пажњу да ли су ове боре сталне или намерно произведене, пошто се ово последње помоћу грчења мишића може врло лако постићи.

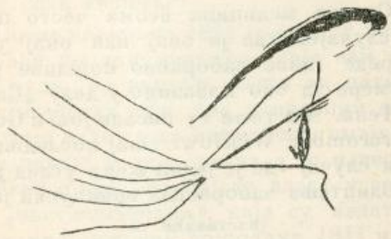

Сл. 62.

γ) *Боре трагуса*, које иду паралелно трагусу, а удаљене су од њега од прилике за 1 см. Боре ове велике су 2—3 см. и јављају се обично тек после 35 година старости. Могу бити једноструке и двоструке (сл. 63).

Сл. 63.

δ) *Усне боре*. Ову групу бора сачињавају:

α) *Боре носно-усне*, које силазе од крајева ка угловима уста;

β) *Јагодичне боре*, које иду преко образа, паралелно претходним, и

γ) *Боре подбрадка*, које су у већини случаја хоризонталне.

Као год и оне раније, тако и усне боре могу бити: *једноструке, двоструке, троструке* и т. д.

Општи облик лица

а. *Профил*

Ако се пажљиво посматра профил једне личности, може се на њему понекад опазити знатна испупченост основе лица, а нарочито костију горње вилице и основе носа. За лице, односно његов профил, каже се у овом случају да је **прогнат** (сл. 64).

Супротно прогнатизму стоји *ортогнатисам*, карактеристичан по томе, што је горња вилица толико унутра увучена да цео профил, изузев врха носа, има облик једне праве и вертикалне линије (сл. 65).

Сл. 64.

Сл. 65.

Између ова два главна и основна облика профила налази се:

Профил грчки или класични. Профил овај карактеристичан је по носу правилном са основом хоризонталном, кореном врло мало издубљеним и нагибом чела косим. Линија овог нагиба изгледа као продужење леђне линије носа (сл. 66).

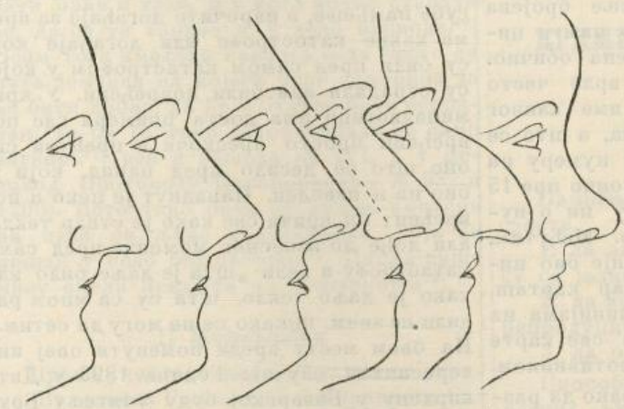

Сл. 66—71.

Профил иреломљен. Код овог профила нагиб чела је вертикалан, корен носа мали а нос правилан са основом уздигнутом. Линија нагиба чела и линија леђа носа образују међу собом потпуно јасан туп угао (сл. 67).

Профил паралелан, карактеристичан по косом челу, дубоком корену носа и линијом леђа носа правом и паралелном продуженој линији нагиба чела (сл. 68).

Профил угласт. И овај профил, као и *иреломљен*, карактеристичан је по јасном тупом углу, који образује линија чеоног нагиба са линијом леђа носа, али се од њега разликује дубоким кореном носа (сл. 69).

Профил искривљен — крив. Профил овај лако је познати по челу испупченом или у облику криве линије, корену носа средњем, леђима носа такође испупченим, а основи носа спуштеној (сл. 70).

Профил таласаст, који се одликује челом испупченим или у облику криве линије, леђима носа издубљеним а кореном великим (сл. 71).

Профил у облику полумесеца. Овај профил веома се ретко сусреће, а карактеристичан је по челу веома косом и по мало грбавом, леђима носа испупченим и брадом повученом. Целокупни профил има облик лука, чији је центар у трагусу (сл. 72).

Сл. 72.

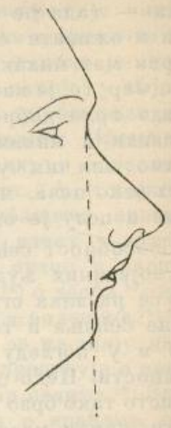

Сл. 73.

Носни прогнатисам. Ако је испупченост лица, која карактерише прогнатисам, ограничена само на кости које подржавају основу лица, профил је тада назват *носним прогнатом* (сл. 73).

Сл. 74.

Означиће се још, ако томе има места, испупченост доње вилице: *доња вилица испупчена* (сл. 74).

Профил лубање.

На општи облик лица од великог су утицаја димензија и облик лубање.

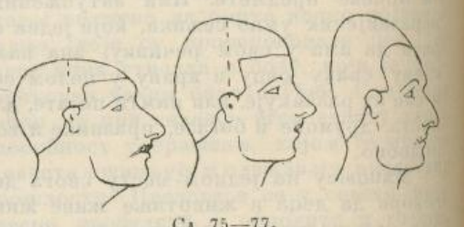

Сл. 75—77.

Димензија лубање цени се према одстојању од ушних шкољки ка врху главе, које може бити мало или велико, те отуд и лубања *ниска* (сл. 75) или *висока* (сл. 76).

Дужина главе врло *мала*, комбинована са лубањом веома високом, даје глави нарочити облик, који се означује синтетичким изразима: *глава у облику шубаре* (сл. 77). Антрополози називају ове главе *акрокефалијама*. (наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

ВАСПИТАЊЕ И САМОУБИСТВО ДЕЦЕ

Луј Проал

(СВРШЕТАК)

Има много деце ненормалне; једна се као таква рађају; друга таквом постају услед какве болести, или несрећног случаја, или страха. Деца весела, расположена, умиљата и тиха, постају често пута замишљена, раздражљива, нерасположена и набусита, жалећи се без престанка на цео свет. Друга, опет, са карактером живим и одлучним постају изненада неодлучна и плашљива, док деца вредна и осетљива, могу постати апатична, ћутљива и према свему индиферентна. Не знајући, у највише случајева, узрок овим променама, родитељи и наставници обасипају децу прекорима. Знајући да ове прекоре не заслужују, деца трпе, очајавају и долазе на мисао о самоубиству. Новембра 30 год. 1903 обесио се у Паризу мали П...., стар 10 год. Вођеном истрагом утврђено је: да је мали самоубица био прво весео и расположен а потом изненада постао замишљен, нерасположен и индиферентан. Оног јутра, кад се обесио, учитељ га је озбиљно прекорео због апатије према учењу, а мати га је код куће изгрдила и попретила му заводом за поправку. Ни учитељ ни мати, међутим, нису могли појмити, да апатија малог самоубице није била резултат воље, већ слабог темперамента. Код апатичне деце нервни умор и исцрпљеност наступају врло брзо, услед чега постају спора, нерешима и равнодушна.

Ла Фонтен тврди да су мане темперамента непоправиме. У колико је ово тврђење апсолутно у толико је и нетачно. Васпитање, сугестија, хипнотизам и медицина могу, ако не сасвим изменити, а оно бар модификовати и побољшати темпераменат. Јер, ако није могуће потпуно изменити темпераменат, може се утицати на идеје и осећаје. Моћ идеја много је већа но што се обично мисли. Не само да идеје могу произвести морални преображај, већ могу утицати, и утичу знатно, и на само функционисање органа.

Из тога, што се код већине деце која се убијају, посматрају темпераменти епилептични, хистерични и неврастенични, не треба закључивати да је самоубиство увек ствар фаталности. Истина је, међутим, да у очајању великог броја малих самоубица има много нервног ослабљења, које се јавља као резултат болесног наслеђа. Број малољетних самоубица, слабих духом и дегенерисаних, нагло расте. Главни узрок овој интелектуалној слабости лежи у болесном наслеђу. Физиолошки закон о наслеђивању физичких и психичких болести родитеља страховито је тачан и у суштој супротности са правичношћу и добротом провиђења.

Зар нема ваздан примера да сви чланови појединих фамилија прибегавају самоубиству? Али, независно од ових патолошких случајева, у којима је самоубиство деце резултат умне поремећености, коју је немогуће отклонити, самоубиства се могу предупредити на ова два начина:

1. *отклањањем њихових случајних узрока*, и
2. *паралисањем урођених предиспозиција путем васпитања, игијене и медицине.*

Физиолошке предиспозиције ка самоубиству нису фаталне, и могу се паралисати васпитањем и лечењем. Дете које се убија с тога што се с њим рђаво поступа, не би ни помислило на самоубиство да није било овог рђавог поступања. Дете веома осетљиво, које се убија због неправедне казне, живело би срећно и задовољно да је код родитеља и учитеља нашло више правичности и доброте. Завист, неправедни укори, честе и бруталне казне, интелектуално напрезање, згажен понос, претерана осетљивост и рђаво поступање у опште, много су опаснији за децу од физиолошких предиспозиција. Избегавајући и отклањајући узроке свему овоме, родитељи ће сачувати децу од бола и очајања, који су најближи самоубиству.

На бол и очајање утиче знатно и солидарност тела с духом. Многа и многа дечја самоубиства била би предупређена, да су родитељи или наставници позвали у помоћ лекара, који би неговао и организам и карактер; који би једновремено ојачавао и дух и тело. Позната је ствар, да је „*у здравом телу здрава и душа.*“ Одвратност према животу готово је увек последица болесног и исцрпљеног темперамента. Игијена и хидротерапија у овом случају једина су средства која могу спасти децу од самоубиства. Отклањајући узроке који руше нервни систем, игијена и медицина у исто доба отклањају узроке највећим броју дечјх самоубистава. То је нарочито приликом васпитања где медецина може врло много користити, откривајући родитељима психолошке и патолошке мане дечјег карактера, њихове природне наклоности и њихову осетљивост. А колика би тек корист била од судске педагогије, која би изучавала темпераменте и карактере?

Професори који нису изучавали физиологију и патологију духа, буне се против примењивања медицине у васпитању, додајући: да лекари само виде свуда слаба, ненормална и болесна створења. Није истина да лекари свуда виде болеснике, али је факт да их виде много, јер их и има много; они познају болести осетљивости и воље дечје по извесним физичким и психичким знацима, које само стручњаци могу уочити. Лечећи тело, они у исто доба лече и дух.

Помоћу судске педагогије и психологије не само да је могуће отклонити узроке дечјм самоубиствима, већ и сам њихов карактер модификовати. Противно овом, многи родитељи узрок су несрећи своје деце само с тога што не појимају последице сугестије и очајања.

Априла 25 год. 1890. извршила је самоубиство једна девојчица код које је нађено писмо у коме изјављује да је била гоњена идејом о самоубиству. „Говорили су ми, писала је она, да ћу свршити овако. То је истина, али ми ипак о том нису морали говорити.“ Самоубица је имао права да овај прекор упути онима који су му предсказивали самоубиство, у место да су га о противном уверавали.

Рећи детету да је глупо и рђаво; да од њега неће никад ништа бити; да ће свршити самоубиством или на ешафоду, — значи декуражирати га и одузети му сваку мисао на поправку. Нема опаснијег веровања за децу и младе људе, него што је веровање у болесно наслеђе. Брије вели да је познавао једног младог човека, необично талентираног, који се био одао пићу. Позиван више пута да се поправи, одговарао је: „Зашто? Ја сам син и унук алкохоличара.“ Овај несрећни младић није знао, да се и наследна предиспозиција може победити, — да се и од наслеђа може побећи. Ништа није кобније од веровања у наследну фаталност и немоћ васпитања. Прва дужност родитеља и учитеља јесте, да улију деци веровање, да се њихове наследне и рђаве особине могу искоренити путем васпитања. Васпитање је једним великим делом ствар сугестије. Ако једно дете има болесних предиспозиција, не треба му нипошто предочавати њихову опасност, а још мање предсказивати му злочин или самоубиство. Противно овом, треба подизати његов морал и уверавати га о његовим сопственим моћима и особинама.

Али, није довољно само развити интелигенцију код деце; она могу бити веома интелигентна па ипак притежавати крупне погрешке, несломљив карактер и рђаве осећаје. За образовање карактера и развијање племенитих осећаја, спиритуалистичк веровања користија су од сваке доктрине. Судећи по писмима малих самоубица, већина од њих нису веровали ни у Бога, ни у душу, ни у будући живот. Ми смо већ цитирали писмо, у коме један мали самоубица, изјављујући страховиту мржњу према млађем брату, сумња у исто доба у своју душу. Један други, стар 16 год. написао је ово; „Умирем као атејиста, јер никад нисам веровао у Бога и будући живот. После смрти ништа.“

Деца која ни у шта не верују, лишена су мисли да Бог забрањује самоубиство, и с тога се врло лако на њих решавају. А ово веровање у Бога много је потребније деци но одраслима; то није само једна песма, која успављује бол; не, то је доктрина која их учи да поштују живот, то је оптимистичко схватање живота — акт поверења у владу природе, па дакле и извор утехе и наде.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Марин Стоје, земљоделац, родом из Душановца, среза неготинског, који је био под истрагом и у притвору код начелника среза поречког, због. крађе, 27. тек. м-ца побегао је из притвора. Марин има 28 год., раста је повисоког, очију, браде и бркова црних, сувоњав у опште. Од одела имао је на себи половне панталоне и капут од црног необојадисаног сукна, на глави црну шубару, без икакве обуће. За одбеглим крадљивцем наређује се живо тражење. Пронађеног треба стражарно спровести начелнику среза поречког с позивом на Бр. 5730. УБр. 29214.

Коста Новаковић, коцкар, родом из Самаила окр. чачанског, **Милан Радовић, „Шаша“** коцкар, родом из Ужица; **Вукосав Живановић,** раденик лађарски, родом из Ваљева, **Миленко Станић,** коцкар, родом из Венчана у окр. београдском, **Божин Јовановић,** коцкар, родом из Вел. Дренове у окр. крушевачком, **Живко Маринковић,** и **Љубомир Антонијевић,** бив. војници, први родом из Ваљева, а други из Прокупља, сви осуђеници пожаревачког казненог завода, — побегли су са осуде ноћу између 27. и 28. пр. м-ца.

Коста је стар 32 год., стаса средњег, косе, обрва и очију смеђих, браде смеђе и шпицасте, око врата има ожиљке од скрофула, у оделу је од угаситог шајка.

Милан је стар 35 год., стаса средњег, сувоњав, очију жућкасто-плавих, косе црне и по мало проседе, браду брија, у оделу је од загаситог шајка; од особених знакова има: белегу од пелцовања облика правоугаоног, у величини 6|1 см. на левој долактици; брадавицу у величини кукурузног зрна за 8 см. испод и у десно од леве сисе, и још једву брадавицу, исте величине, на левом рамену с предње стране.

Вукосав је стар 33 год., висок, косе и обрва црних, бркова смеђих, брија се.

Миленко је стар 22 год., повисок, смеђ, обрва риђих, очију жућкастих, бркова смеђих, чела и носа права, по лицу, рукама и раменима јако је пегав; од особених знакова има: белегу од посекотине у облику праве линије, правца косог, величине 2 см., на другом зглобу левог кажипрста; белегу од опекотине облика неправилног, величине 6|4 см. на левој долактици, испод самог лакта, и белегу од посекотине у облику праве линије, правца хоризонталног, величине 3 см., за 3 см. изнад леве обрве.

Божин има 25 год., стаса је средњег, косе угасите, обрва смеђих, очију и бркова плавих.

Живко је стар 25 год., стаса високог, косе обрва и очију смеђих, бркова малих и смеђих, у горњој вилици нема два предња зуба.

Коста Новаковић

Љубомир је такође стар 25 год., стаса је средњег, косе, обрва и очију црних, у оделу је војничком.

Позивају се све полицијске и општинске власти да за одбеглим осуђеницима предузму најживље трагање. Пронађене треба под сигурном стражом спровести Управи пожаревачког казненог завода с позивом на Бр. 2058., или Управи града Београда с позивом на Бр. 29218.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Јелимић.

БРОЈ 36. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 11. СЕПТЕМБРА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за лекара среза љубићског, округа рудничког, Д-р Војислава В. Михаиловића, доктора целокупног лекарства и бив. државног питомца.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 1. септембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Стојан Стаменковић, лекар среза качерског, округа рудничког, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 2. септембра 1905. г. у Београду.

РАСПИС

—

Свима начелствима и Управи града Београда

Расписом СБр. 3898 од 12. априла 1899. год. (в. санитет. зборник кн. III. св. 1 ва стр. 146—151.) претпоследњом алинејом наређено је: да благајне не исплаћују лекарима рачуне за каламљење „све донде, док од окр. физикуса не добију писмени извештај, да су сви лекари поднели уредан извештај о извршеном каламљењу у тој год. и да је физикус саставио и овамо послао извештај за цео округ.“

Истим расписом остављен је лекарима рок за поднашање извештаја до 31 децембра т. г. а окружним физикусима до 15. јануара идуће године.

Услед одредаба чл. 41. и 64. закона о буџету од 4|IV—903 год. по којима окр. благајне не могу вршити никаква депоновања на рачун кредита по државном буџету, већ да своје књиге и исплате морају закључити 31 децембра, показала се горња наредба као непрактична и неправична, јер се дешавало да поједини лекари своје извештаје и рачуне поднесу тек онда кад су благајне већ своје књиге закључиле.

На тај начин остали су често рачуни за каламљење неисплаћени и оним лекарима, који су сав прописани посао на време свршили, и то неисплаћени, ма да је благајна имала средстава за ту исплату.

Да би се уклониле незгоде и штете, које лекари трпе услед поменутог услова за исплату њихових рачуна за каламљење, налазим за потребно, да се претпоследња алинеја расписа СБр. 3898. замени овако:

Ради исплате рачуна, срески лекари ће своје извештаје о каламљењу, као и рачуне, који морају бити прописно састављени према чл. 20 т. 6 под г. закона о чувању народног здравља, поднети окружном физикусу, који ће извештај задржати а рачуне спровести благајни окружној, са назначењем, да је лекар поднео прописни извештај и да се рачун може исплатити.

Благајна ће рачуне исплаћивати лекарима оним редом, којим су јој поднесени, пошто их претходно месна контрола прегледа и видира а благајна Министарства унутр. дела отвори потребан кредит за њихову исплату.

Саопштава се ова измена начелству — Управи — ради знања и управљања.

СБр. 5370.
22. августа 1905. год.
у Београду.

Министар унутрашњих дела,
Ив. Павићевић с. р.

СТРУЧНИ ДЕО

Је ли особа „жива изгорела,“ или је већ мртва била, кад је у ватру доспела

(НАСТАВАК)

На жалост има опет велики број таких врста насилне смрти — па и насилне смрти од туђе руке — да им је на огорелој, а још више на „сагорелој“ лешини веома тешко, кдекада баш и немогућно, трага наћи и праву им природу тачно одредити. Нарочито се велике тешкоће јављају при судско-медицинском истраживању оних врста насилне смрти туђом руком, којима су трагови и карактеристични знаци ограничени само на извесне, обично голе и ватри јаче изложене области и делове тела — н. пр. само на предњи део врата (грло, гушу), на нос и ноздрве, на образе, на усне и т. д, или се држе само површних слојева меканог ткања, а не заилазе у дубину — као што то може бити случај код задаве или загушења (руком, притиском на грло; затискивањем, уста и носа), притезањем врвце, канапа, кајша, мараме, тканице и т. д., или код повреда коже и поткожнога ткања, која захватају површне крвне судове већега калибра и т. д. Греботине, окрсци, површно задерана, загуљена и намецкана места, површне секотине и убоди, модрице, крвни подлети у поткожно ткање и слични трагови извршеног насиља за живота, који би иначе судско-медицинском вештаку могли послужити као доста поуздани знаци извесне врсте насилне смрти туђом руком (н. пр. утисци од прстију и трагови ноката на врату код особа, које су дављене) махом се у већој ватри сасвим изгубе или на високој температури и другим утицајима толико измене и преиначе, да их судско-медицински вештак не може ни позитивно утврдити, а камо ли по њима детаљније, поуздане закључке изводити. У таким случајевима је увек најбоље, да лекар при оцени нејасног материјала буде

веома обазрив и јако резервисан, ако неће да погреши. Боље је своју немоћ и отворено признати, него се преухитреним судом на непоуздано поље натоцињати, и тек онда из погрешке у погрешку падати.

Па ипак има у судској пракси и таких прилика, где се и случајеви те врсте могу судско-медицински позитивно решити. Деси се по гдекада тако повољан стицај околности, да се и на јако оштећеној лешини у сред изгоретина местимице кад мање кад више јасно очувају било они трагови, који су за извесну врсту насилне смрти сасвим карактеристични. Њих ће савестан и обазрив судско-медицински вештак наћи и стручно оценити, ма они били незнатни, површни, необични и неочекивани. Тако су н. пр. у једном случају судски лекари констатовали странгулациону бразду око врата једне нагореле дечје лешине,*) и ако су иначе сви мекани делови врата били од ватре јако страдали — управо у гар претворени. На основу тога налаза дали су своје мишљење, да је тај дечко за живота врвцом (конопцем) удављен, па тек онда ватри изложен. Налаз и мишљење судских лекара упућен је у току судског расправљања тога случаја вишим инстанцијама, док није дошло до највишег медицинског форума — до факултетског мишљења тибиншког медицинског факултета; — и овај их је потврдио и усвојио. Референат факултетске комисије, проф. О. Шипел (O. Schüppel), обратио је нарочиту пажњу на тај случај. Да би што поузданије решио то питање — извео је претходно читав низ нарочитих опита у томе правцу. Том приликом је утврдио факат: да странгулациона бразда може на изгореној лешини и неповређена остати — шта више и са свим јасне и карактеристичне знаке показивати — и ако је остало меко ткање њене непосредне околине са свим сагорело. Али појава те врсте наступиће само у оним случајевима, где се врвца (конопац), која странгулациону бразду првобитно произведе, с леша не скида, него на њему стегнута остане и у ватри се подуже одржи. Та привидно необична појава има везе са оним, што смо раније сазнали о непосредном дејству ватре и високе температуре на поједине области тела. Видели смо, да се по гдекада у ватри најбоље одрже они меки делови човечјег тела, који стоје под неком извесном заштитом, под неким извесним притиском, или у таком положају, да ватра до њих нема слободна приступа, или да непосредно око њих не може бити слободна приступа ваздуха са свих страна, дакле и слободна сагоревања и т. д. Према томе и стегнута врвца око врата дејствује у том истом смислу, и заклања од сагоревања ткање, које је под њом. Ако та заштита потраје неко извесно време, онда, наравно, често наступе оне појаве, које сам мало час описао: сва непосредна околина сагори, а странгулација неповређена остане.

Али баш и у оним повољним приликама, где се привидно сасвим јасно и разговетно покажу трагови извесних, карактеристичних промена и повреда на нагорелој лешини (н. пр. прсле или сломљене кости, убодни канали, повреде од сечанице и т .д.) не сме судско-медицински вештак изгубити из вида, да *те повреде могу бити и другог порекла:* да могу бити израз и резултат какве случајне акције; — да се, дакле, могу тумачити и на други начин, а не само као последице насиља од туђе руке, па још у злочиначкој намери. Нађу ли се н. пр. на лешини повреда лобањских или других костију, онда ваља помишљати и на ту евентуалност, да их је особа могла задобити: ако је приликом пожара с висине скакала или случајно пала; ако су је у оном метежу пригњечили или прегазили, па јој ребра изломили; ако су је рушевине запаљене зграде (плафон, таван, греде, „трегери“, траверзе, степенице, делови крова и т. д.) у свом паду дохватили и повредили; ако је у њеној близини било експлозије па је тежи одломци погодили и т. д. Тако н. пр. Цилнер (Zillner) описује случај, где је на згариште бечког Рингтеатра у дну једне омање авлијце, којом је долазила светлост у зграду (т. з. (Lichthof), нађена мушка изгорела лешина, на којој се сасвим несумњиво могле констатовати повреде лобањских костију, нанесене још за живота (појави виталне реакције, изливи усирене крви под тврдом можданом опном). Та особа је, дакле, по свој прилици у страху од смрти и у намери да се спасе с висине скочила у ту авлијцу; том приликом претрпела оне повреде лобање; ту обнесвештена остала, па касније онда изгорела. Ниман (Niemann) наводи други случај таке врсте, где је пострадала особа рушевинама зграде у паду најпре тако повређена, да јој је јетра прсла а ртеница се сломила, па тек онда „изгорела“. — Франц (Franz) описује 14 изгорелих лешева неких рудара, који су при експлозији гасова у окну погинули, и од којих је половина имала и трауматичних повреда (прелома лобањских и других костију и напрслих других органа). — Пукотинâ и напрслих места у костима сагорелих лешева може бити и с тога, што кости — а нарочито кости лобање — на гдекада у јакој ватри „саме од себе“ прсну и без икаквог другог механичког насиља — сем нагле и преке промене у температури. Обично се у таким приликама кости круне или љуште (листају), али може по гдекада доћи и до прелома и таких облика повреда и дефеката у костима, да је лекар у сумњи, како да их тумачи: или као просте последице ватре, или као механичке повреде тупим, па баш и оштрим оруђем. — По гдекада се на сагорелим лешинама нађу и прскотине мекога ткања — најчешће на међици, у прегибима и чукљевима, на тврдој опни мозга и т. д. а постају и опет непосредним утицајем јаке ватре — од прилике исто онако, као што се н. пр. бубрег, бачен на живу жеравицу, најпре надуне, па после прсне. И те прскотине могу бити тако линеарне, оштре, глатке и правилне, да је судски лекар по гдекада у недоумице, хоће ли их узети као повреде сеченицом (сечене ране) или не. Тако су н. пр. у једном случају повреде на изгорелој лешини први лекари означили као сечене ране, а касније се доказало, да су то само прскотине коже од ватре (Taylor).

Према томе положај и посао судско-медицинског вештака у споровима те врсте махом није тако лак, и иште не само добру стручну спрему и богато искуство, него и највећу савесност и обазривост. Без њих ће врло ласно привидно сасвим јасне и разговетне појаве на изгорелој лешини погрешно схватити, па онда и неправилно тумачити. Искуство и Наука пружају му, истина, и у таким приликама средства и начине, да се од тих погрешака сачува и да таке спорове правилно реши, али ће их он само онда тачно применити, ако буде све појаве на повредама савесно проучио и с другим приликама у везу довео. Тако ће н. пр. кожу и поткожно ткање, ако су од ватре напрсли, од сечене ране разликовати по томе. што у оној првој повреди неки еластичнији и резистентнији делови меканога ткања (н. пр. крвни судови, живци), нарочито у дубљим слојевима, неповређени остану, а код повреде од сечива не. Кости, које су „саме од себе“ (од високе температуре) у ватри напрсле или су иначе оштећене, разликоваће од оних траумом (механичком силом) повређених по томе, што су (по Хофману) прскотине од ватре, махом, на цеванicама (дијафизама) у облику уздужних пруга, а на јабукама (главама) костију у облику прстена или лука.

(наставиће се)

Д-р М. Јовановић — Батут.

*) Тицало се дечка од 10 година, који је заједно са својом мајком као јако оштећен леш нађен на згаришту једне куће иза неког пожара. С почетка се веровало да је дете у пожару пострадало, и леш је сахрањен, али се касније породи основана сумња на насилну смрт туђом руком. С тога 3. дана дође до ексхумације и судске секције, и том приликом је карактеристична странгулациона бразда констатована.

СУДОВИ И ЊИХОВО УРЕЂЕЊЕ

за време устанка од 1804—1813. год.

(НАСТАВАК)

У погледу полицијске власти магистрати су издавали сточне пасоше,[1]) пасоше људима а особито трговцима,[2]) забрањују сечу сирове и жиродне горе,[3]) потврђивање разне исправе нижих власти и издавали уверења, водили су надзор над хлебарницама и механама, одређивали су таксе пићу и јелу, издавали су заповести војводама, кнезовима и кметовима, постављали су старешине еснафа, одређивали су ко ће држати кантар у вароши кажњавали су пијанице, гонили хајдуке[4])

[1]) Деловодни протокол Карађорђев. № 1331. где Карађорђе пише Савету: „... тако препоручено је Савету да призову све оне магистрате, који су пасоше за стоку давали.“ Ово је учинио Карађорђе што је у пролеће 1813 године био забранио извоз стоке у турску царевину без његова одобрења, а неки су магистрати прекорачили ту заповест.

[2]) Протокол шабачкога магистрата №: 12, 14, 79, 101 и т. д.

[3]) На истом месту. №: 468, 483, 489.

[4]) Протокол шаб. магистрата. №: 88, 97, 708, 722, 816, 91, 191, 879, 788, 5, 16, 381 23. и т. д. — Д. Ђ. Алимпић. Историјски развитак полиц. власти стр. 32.

и т. д. Осим тога магистрати су били дужни судити и кажњавати ниже власти за погрешке, као капетане и буљубаше,[5]) извиђати злоупотребе војвода,[6]) мерити жито купљено за државну потребу и исплаћивати га,[7]) водили су надзор над жирородном гором и жир продавали,[8]) разрезивали су порез на кнежине,[9]) објављивали заповести Управнога Савета и Врховнога Господара,[10]) објављује пресуде Великога суда и Карађорђеве[11]) и т. д. У време војне магистрати су дужни били слати џебану, кремење и друге потребе,[12]) а често пута и кривце да спроводе Великом Вилаетском Суду у Београд.[13]).

Ако пресудом магистрата није била задовољна која парнична страна, па се жалила Савету. Исто тако ако ко није хтео да пристане и да испуни што магистрат пресуди, Савет је био дужан то извидети.[14]).

Чланове магистрата могао је кренути са своје дужности Врховни Господар, па поставити га на другу дужност. Тако је Карађорђе писао 14 јула 1812 године крагујевачком магистрату, да се постави за члана магистрата кнез Сава, а дотадањи члан магистрата Веса да је кнез варошки. Писар дотадашњи Јова да се истера, а на његово место да се постави Милош Савин син из Трнаве.[15]) Исто тако десила се нека несугласица између војводе смедеревскога и неких чланова смедеревскога магистрата. те Карађорђе пише Вулу Илићу, смедеревском војводи, да промени писара магистратскога и члана Радивоја, ако су му неугодни, а на њихово место да постави друге из вилаета сдоговором г. Вујице Вулићевића.[16]) Исто тако у договору са Саветом дигао је Карађорђе и некаквога кнеза Василија Јовановића са положаја члана магистрата ужичкога.[17]) Овога кнеза дигао је Карађорђе из магистрата с тога, што је правио неред и подбуњивао кметове да дижу тужбу на војводу.[18])

Што се тиче плате чланова магистратских и магистратских писара то се према грађи онога времена ово може рећи: чланови окружних магистрата имали су годишњу плату 400 гроша, а од десетка давата је храна свакоме по 500 ока жита и по једно говече.[19]) Секретари магистратски имали су годишњу плату од 365 гроша, а од десетка 500 ока жита и једно говече.[20]) Изгледа да је већа плата била

[5]) на истом месту. №: 77.
[6]) Деловодни Протокол Карађорђев 722, 886.
[7]) Деловодни Протокол Карађорђев №: 947, и 1330.
[8]) Протокол писама Проте Ненадовића. стр. 155.
[9]) Протокол шаб. магистрата №: 876.
[10]) Протокол писама Проте Ненадовића, стр. 145.
[11]) Протокол Карађорђев №: 1176.
[12]) Протокол писама Проте Ненадовића, стр. 53, 70, 81 и т. д.
[13]) Протокол писама Проте Ненадовића, стр. 74.
[14]) Деловодни протокол Карађорђев. №: 652.
[15]) Деловод. Протокол Карађорђев № 855
[16]) Деловод. Протокол Карађорђев. № 1216
[17]) Деловод. Протокол Карађорђев. № 1244
[18]) Деловод. Протокол Карађорђев. № 1170
[19]) Д. К. Јовановић. Црна Река. На стр. 37 штампано „наставленије" издато кнезу Милисаву 11 јануара 1812 — Гласник III. стр. 183.
[20]) на истом месту. стр. 47.

чановима београдскога магистрата. Како бележи Ј. Гавриловић, председник београдског магистрата имао је 1000 гроша, а чланови по 500 гроша.[21])

Магистрати су имали и своју послугу своје момке. Овим момцима издавана је по једна ока хлеба дневно, а куће њихове биле су слободне од десетка и од кулука.[22])

Како су десетак прикупљале војводе па га предавали магистрату или га непосредно сами носили у Београд те предавали каси народној, то су они били дужни издавати одређену количину жита члановима магистрата и магистратским секретарима. Тако у наставленију, које је дато Црноречком војводи Милисаву 11 јануара 1812 наређују Карађорђе и Управни Савет да се сваком члану магистрата изда од десетка храна у 500 ока жита и једно говече.[23]) Исто тако Карађорђе јавља 21 септембра 1812 године Савету како је писао ужичким, старовлашким и драгачевским војводама да даду магистратима сено, жито, браве.... како је наређено.[24])

Магистрати су постојали у овим местима.

1. У *Београду*, где је био председником капетан Радич Петровић још од 1807 године, кад је Београд одузет од Турака.[25]) Он је имао плату од 1000 гроша, а по том од 1100 гроша уз то још и фураж. Чланови београдскога магистрата били су Павле Сретеновић и Никола Дели Георгијевић, а писари Неша Јовановић и Василије Матијашевић.

2. У *Брусници* не помиње се ниједан члан у мени познатим документима.

3. У *Ваљеву*, где је још 1809 образован суд из четири лица и то: Ранко Петровић. Милован Тадић и Рака Мишковић као чланови магистрата и Сава Ђуричић. Председник магистрата био је Ранко.

4. У *Крагујевцу*, где се помиње да је до 14 јула 1812 године био између других чланова магистрата и Веса кнез, а тога је дана на њихово место постављен Сава. Исто тако до тога дана био је писар Јова, а после Милош, син Саве Бимбаше из Трнаве.

5. У *Шапцу*, где су 1808 године били чланови магистрата Петар Абација, Иван Иванић, Андреја Витомировић и Станко.[26]) Међу тим године 1811 марта 8. и маја 1. помињу се као чланови шабачког магистрата Алекса Јовановић, Милован Павловић и Иван Бирманчевић[27]) и Станко.[28])

6. У *Ужицу*, где су били чланови магистрата већ поменути кнез Василије Јовановић, Алекса Кукић и кнез Јанко

Осим ових места постојали магистрати још и у овим местима: у *Гургусовцу*, у *Карановцу*, у *Кладову*, у *Јагодини*, у *Лозници*, у *Баурићу* (соколски магистрат), у *Зворнику*, у *Бањи* (бањски магистрат); у *Параћину*, у *Пожаревцу*, у *Неготину*, у *Смедереву* и у *Ћуприји*. Свега, дакле, било је, колико је мени познато, 20 магистрата у оно време од 1811 до 1813 године.

[21]) Гласник III. стр. 183 и 184.
[22]) Црна Река. стр. 47.
[23]) Црна Река. стр. 47.
[24]) Деловод. протокол. Карађорђев № 960.
[25]) то тврди Карађорђе у једном документу од 1814 год.
[26]) Протокол шаб. магистрата № 2.
[27]) Протокол шаб магистрата № 745 и 788.
[28]) Деловодни Протокол Карађорђев. № 1215.

III. Велики Вилаетски Суд.

Да покушамо обележити делокруг рада *Великога Суда*. Напред смо већ поменули како је овај суд био састављен. Рекли смо да је председник Великога Суда био уједно и министар правде. Исто тако рекли смо да је овај суд био као друго одељење Управнога Савета. Барон Дибић, који је као руски официр 1811 године био у Србији, овако описује Велики Суд·

„Сенату је овом (Управном Савету) „као помоћник потчињен Велики Суд, као „највећи земаљски суд. и који управо „управља судском струком. Поглавар је „суда овога министар правде Илија Мар„ковић са већи чланова и једним секретаром.“[29]) (наставиће се)

Миленко Вукићевић

ЖИВЕ СЛИКЕ

(НАСТАВАК)

Глава *у облику бисага* (сл. 78), карактеристична је по челу веома угнутом и издуженом, потиљку испупченом и по висини лубање ниској.

Велика дужина главе, праћена узаном лубањом, нарочито ако се ова узаност односи на горње делове, даће глави облик трбуха лађе (сл. 79). У антропологији су ове главе познате под именом *скафокефалије*.

Сл. 78.

Сл. 79.

Означиће се још, али у крајњим случајима, кад је *потиљак одвећ раван* (сл. 80),

Сл. 80.

Сл. 81.

Сл. 82.

или *одвећ испупчен* (сл. 81), као и кад се на његовом дну налази *меснати оток у виду гребе* (сл. 82).

En face

Општи облик лица, посматран *en face*, зависи од односа у ком стоје његова висина са његовом ширином.

[29]) Голубица V. стр 303.

Висина лица резултат је *висине чела, носа и браде*, док *ширина* зависи од димензија *слепих очију, јагодица* и *вилица*.

Лице узано, са вилицама одвећ широким, имаће *облик пирамиде* или *крушке* (сл. 83).

Сл. 83.

Сл. 84.

Сл. 85.

Вилице стешњене, праћене одвећ широким челом, производе лице *у облику чигре* (сл. 84).

Раширене јагодице, са челом и вилицама тесним, производе лице у *облику ромба* (сл. 85).

Поред овога, лице још може бити: *четвртасто* (сл. 86), *округло* (сл. 87), *правоугаоно* (сл. 88), *дуго* (сл. 89) и најзад с вилицама *раздаљеним* (сл. 90) и *стешњеним* (сл. 91).

Сл. 86.

Сл. 87.

Сл. 88.

Сл. 89.

Сл. 90.

Сл. 91.

Означиће се још, више узгред, пуноћа или мршавост лица помоћу израза: *лице пуно* или *суво*.

Асиметрија лица

Код нормалног лица, очи, делови уха и углови уста налазе се у једној истој

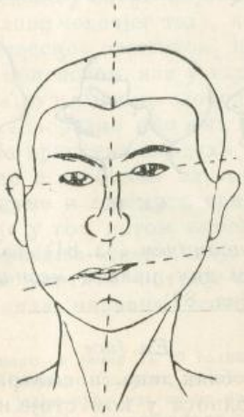

Сл. 92.

хоризонталној равнини. Али има лица, код којих је једна половина (у смислу вертикалном) много већа од друге, услед чега очи, уши и углови уста нису у правцу хоризонталном, већ у правцу косом. Овако лице познато је под именом *асиметричног лица* (сл. 92). Према правцу косе линије, асиметричност може бити на *десној* или *левој страни*.

IV. Општа обавештења.

а. *Врат.*

Врат се посматра са гледишта његових *вертикалних* и *хоризонталних димензија*.

Посматран са првог гледишта, врат може бити: *дугачак* или *кратак*, док се приликом посматрања с другог гледишта разликује: *врат танак или дебео*.

Означиће се још, у рубрици особености, испупченост гркљана и гуше ако томе има места.

б. *Рамена.*

Приликом описивања рамена треба понаособ посматрати:

а. *њихову ширину*, и

б. *њихов правац — нагиб*.

Ширина рамена означује се помоћу једног од израза за димензију: *мала, средња* и *велика*, а што се тиче правца он може бити: *хоризонталан или кос*.

За посматрање личности с леђа, врло је важан правац рамена у вези са димензијом врата, нарочито ако су и једни и други изузетни.

в. *Пас.*

Пас се посматра са гледишта његове димензије, која може бити: *мала, средња* и *велика*.

г. *Начин хода.*

Начин хода посматра се са гледишта:

α. Корачаја или *хода у ужем смислу* и

β. Гестикулације

α. Ход. И ако је тешко описати прецизно ход појединих личности, јер он најмање излази из оквира обичности, ипак је Бертилон успео да у неколико израза скупи најобичније врсте хода, под које се, бар приближно, могу увући и све остале многобројне варијације. Тако, по њему ход може бити: *усиорен* или *брз*, са *малим* или *великим корацима*, *тромим* или *лаким*; затим *чврст* и *одмерен*, и противно овом: *несигуран* и *разломљен*.

Као нарочити — особени ход — треба увек означити: *ход гегав*.

β. Гестикулација је вољан или инстинктивни покрет, који дајемо нашем телу а нарочито нашим рукама, или нашој глави, да би њиме нагласили израз наших мисли. Две крајности ове врсте, које увек треба означити, јесу: *обилна гестикулација* и *потпуно одсуство гестикулације*.

По тврђењу Бертилоновом, свака народност, свака класа друштвена, тако рећи свака професија притежава нарочиту само њој својствену гестикулацију, само што се ово, вели Бертилон не може увидети, ако се не обрати нарочита пажња.

д. *Глас и говор.*

Глас је најразличнији, али у исто доба и најпоузданији индивидуални знак. Познато је из обичног живота, да ми наше сроднике и пријатеље, па и све остале личности с којима смо чешће у додиру, познајемо веома лако и сигурно по њиховом гласу. На жалост, начин означавања гласа, са изузетком фонографа, врло је тежак и ограничен свега на неколико израза: *дубок, танак, дебео, оштар, крештећи, мушки* (код жена) и *женски* (код људи). Изрази ови, правилно употребљени, много могу да користе.

Што се тиче говора он је, као што се зна, резултат веће или мање савршености органа за артикулацију. Главни његови недостаци, које свагда треба означити, јесу:

α. Изговарање слова *ч* и *с* као *ћ* и *ш*, и обратно;

β. Муцање, које се састоји у устезању приликом почетка изговарања једне речи и доцнијем понављању извесних слогова, и

γ. Врскање, код кога се слово *р* изговара из гркљана — помоћу ресице — у место да је изговорено покретом језика према непцима.

ђ. *Држање тела*

Означује се у овој рубрици какав је у опште положај тела једне личности, а он може бити: *чврст, прав, погрбљен*, и т. д. За тим ће се као особености, означити: *леђа округла, ноге искривљене, глава у напред или у назад забачена* и т. д.

е. *Општи утисци*

Под „*општим утисцима*“ ваља разумети осећај, више или мање инстинктиван, који у нама производи једна личност на први поглед и после првог говора.

Човек често пута може разликовати, не знајући ни сам по чему, становнике градова од становника села, и у опште личности разних професија.

Ови различни утисци изражавају се општим изразима: *изглед лопова, коцкара, убице, раденика, трговца* и т. д.

Поред свију, до сада изложених обавештења, за тачно редиговање живих слика мора се узети у помоћ и

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

Седми међународни конгрес за казнене заводе

— држан у Пешти од 22—26. августа о. г. —

Први дан

Седми међународни конгрес за казнене заводе отворен је на свечан начин 22. августа о. г. у дворници пештанске академије наука. Конгрес је отворио у име цара-краља Фрање Јосифа, који је био протектор конгреса, ерцхерцег *Јосиф*. Њега и учеснике конгреса поздравио је данашњи угарски министар правде *Бартоломеј Лањи* овим говором:

„Овај конгрес стоји у служби идеја хуманизма, оних идеје, које народе целокупне културне заједнице везују једна

с другим. Прва је и света дужност државе и друштва, да омогући грађанима миран развитак у интересу савршенства човечјег живота и једно од најјачих средстава за испуњење те дужности јесте спољашњи шанац правнога система: *кривично право*. Али је казна оружје, које је заоштрено са две стране и сваки удар, који држава у интересу друштва учини његовим противницима, производи и у друштву ране. То сазнање изазвало је, да држава хумано умерава кривично-правна средства, тако, да се она девиза на медаљи, која је скована за успомену на конгрес држан у Риму: „Justitia et caritas osculatae sunt", може с правом сматрати као девиза модерног кривичног правосуђа.

Правац најновијег развића кривичног права најбоље се карактерише оном везом, која је створена између примене казне (кривичног права), извршења казне (казнених завода) и превентивних институција, које су основане у циљу смањивања криминалитета. Та тенденција заступљена је и на овом конгресу, јер је он дао достојна места у својим секцијама свима наведеним стручним наукама. Што је толико великом кругу рада у далеким перспективима дато име „конгрес за казнене заводе", то је за то, што се хтело нарочито да укаже на важност, коју извршење казне у оквиру кривичног правосуђа заузима. Веза између кривичног права и казнених завода у нашој отаџбини (Угарској) има велику прошлост. Већ кривично-правни кодификаторски радови четрдесетих година прошлога века почели су тежњом за реформом казнених завода. Она размена идеја, која је стајала на високом духовном нивоу и која је и изазвала законски пројекат од 1843 год. показује нам своје борце: Фрању Деака, грофа Стевана Сечењија, барона Јосифа Етвеша и Ладислава Салаја, који су тај пројекат створили и који је признање европског правничког света стекао. И са оправданим поносом можемо указати на то, да је Угарска прва држава у Европи, која је хтела казнене заводе да регулише нарочитим законом, у духу тада опште признатог *система засебних ћелија*.

Интересовање за питање о казненим заводима од тада није попустило, само је улога од државника прешла на правнике од струке. Већ године 1867. влада је сматрала реформу казнених завода за своју прву дужност и од тада и наш казнени законик зна само за *прогресивни систем казнених завода*, који је допринео да се с њим тесно везан систем *завода за поправку* (корекционих завода) оствари. И тако је те године први завод за пријем искључиво непунољетних злочинаца подигнут, и на тај начин створена нова етапа у борби против криминалитета."

Ерцхерцег *Јосиф* узео је за тим реч и пошто је изјавио, да је од протектора конгреса цара Фрање Јосифа овлашћен да отвори конгрес и да поздрави учеснике и госте, рекао је:

„Више од сто година протекло је, како је кривично право признало велику вредност мисли о превенцији и корекцији у борби вођеној против криминалитета, и у исти мах утврдило, да правда, која служи заштити друштва, може бити потпуна и савршена само у остварењу тих циљева.

Ко је с пажњом пратио развитак међународних конгреса за казнене заводе, мораће да увиди, да су ти зборови већ од 1872. год., када је био конгрес у Лондону, конзеквентно прокламовали: *да су корекција и превенција највиша средства кривичног правосуђа*.

Мило ми је, господо, што у вашим редовима могу поздравити најодличније представнике ваше науке. Непрекидни додир у међународном саобраћају, као што вам је познато, изазвао је нов међународни правац криминалитета и он придаје тим непријатељима сваког законог поретка све више интернационални карактер. Постала је временом нова пословица: да криминалитет иде у корак с цивилизацијом (La criminalité suit pas à pas la civilisation) из чега произлази и дужност цивилизованих народа, да у борби против криминалитета иду у корак. Ви сте, господо, први борци за цивилизацију и човечанска љубав која вас је за средство у тој борби изабрала у исти мах је и крајњи циљ те борбе.

Желео бих од своје стране, да ваш велики и трудан посао буде крунисан заслуженим успехом, и овим у име његовог величанства објављујем, да је седми међународни конгрес за казнене заводе отворен."

После њега узео је реч грчки министар спољних послова *Скузес* да се захвали на поздраву.

За председника конгреса изабран је за тим министарски саветник *Лулије Рикл*, који је говорио о задацима конгреса.

„Ђенијални филозофи и пријатељи човечанства из друге половине XVIII. века," рекао је он, „створили су нову эру у припреми и остварењу хуманог казненог система. Данас се наука о казненим заводима развила као засебна наука, која не само да обухвата модалитете извршења губитка слободе, већ сем казнених средстава обухвата и казнено-политичке промене организма државних и социјалних превентивних мера. Научна утакмица на пољу материјалног кривичног права за последњих неколико деценија избацила је на површину и сувише драгоцен материјал, али борба чланова појединих школа и данас није још одсудна. Потребно је испитивати факторе кривичног дела, учиниоца, његов карактер и морално, економно, културно и социјално зло, које у даном тренутку влада, а код извршења потребно је још и индивидуализисање. Од врло велике су важности и превентивне мере, раширеност народног васпитања, моралитет и религиозитет, установе завода да радници нађу посла, радничких посредника, радничких кућа, спречавање просјачења, скитања, алкохолизма, и поправка непунољетних криваца. То је прво поље наших послова; с једне стране заштита деце и условна осуда а с друге стране доживотна робија и смртна казна. У интересу одржања социјалног поретка морамо све учинити, да би кривичним делима стали на супрот или их бар бројно смањили, да би казна — остављајући на страну доживотну робију и смртну казну — могла с успехом да се примени, и да би кривац поступајући с њиме хумано, после одржане казне, осуде, могао изићи *душевно поправљен* и *телесно здрав*. Наш је, дакле циљ, да спасемо оне, који се могу спасти и да рационално казнимо оне, које безусловно морамо казнити."

За тим је председник предложио да се поздраве председници досадашњих конгреса у Риму, Петрограду и Паризу који су још у животу: *Делтрани-Скалија*, *Галкин Враској* и *Дифо* и да их конгрес изабере за почасне чланове, што је усвојено.

За потпредседнике изабрано је једанаест званичних делегата страних држава, за ђенералног секретара изабран је директор бернског статистичког бироа *д-р Гиљом* а за секретаре: *Борел*, *Типалдо-Басија* и *д-р Рустем Вамбери*.

За тим је седница закључена. По подне чланови конгреса направили су излет до *Ракошо-цалоте*, где су прегледали тамошњи *завод за корекцију девојака*.

Други дан

Другог дана отпочеле су секције рад.

У **првој секцији** (реформа кривичног судства) реферовао је *д-р Исидор Баумгартнер* о реформама кривичног права у разним земљама. Навео је, да треба особито пазити да закони не буду претерани у својим одредбама као на пример норвешки законик од 1812 год., који је макакву заблуду или погрешку одмах квалификовао као *превару*. По мишљењу референта при изради закона ваља остати у оним границама, које је француски законик од 1810. утврдио. У опште говорник ипак налази, да је, на пример, одредба о појму *преваре* у немачком законику много тачнија, него казуистичка одредба у француском законику.

После дуже дебате у којој су учествовали *Конти*, *Берле*, *Диран*, *Локар*, *Сиејер*, *Пјер Антони* и гђца *Лидија Поет* (као званичан делегат талијанске владе), усвојен је предлог референтов. Делегат *Хајем* предложио је између осталога, да би ваљало створити једну *међународну конвенцију* с погледом на преваре, али његов предлог није усвојен. (наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

I.

„У § 320 под *а* кривичнога закона казато је: „полицајни надзор не може трајати дуже од једне године ни краће од *четири месеца*."

У §. пак, 320 *б.* истога закона стоји: „надзор полицајни изричу полицајне власти, поред других казна. само над крадљивцима и т. д."

У § 4 *а* полицијске уредбе став пети гласи овако: „исто тако општински суд са одбором, стављање под полицајни над-

зор *до три* месеца осуђеног крадљивца за учињену просту крађу, које вредност прелази два динара; а тако исто и онога на кога би се у селу или у општини основано сумњало, да чини крађе или пађевине, које се у општини догађају, чему има места жалби на непосредну државну власт, на начин и за време оно, као што је у овој уредби прописано.“

Овако је написано у казненом закону и полицијској уредби, а Првостепени судови не мисле тако.

На име, суд општине П... чке казнио је извесно лице са 5 дана затвора због крађе, и *три месеца* полиц. надзора, али је Првостепени суд поништио ову пресуду само зато, што је осуђени кажњен на три месеца полиц. надзора, као што вели § 4. полиц. уредбе, а не на четири, као што вели § 320 *а* кривич. закона.

Поводом ове одлуке Првостепеног суда, којом је утврђено, да су предње одредбе законске, које говоре о надзору, у сукобу, моли се уредништво за објашњење: да ли се општински судови, у оваквим случајевима, имају придржавати § 4. полиц. уредбе са допуном од 17. јануара ове године, или § 320 *а* кривичнога закона?“

— На ово питање одговарамо:

Полицијски надзор, као казна (§ 12. крив. закона) досуђује се на два начина — или уз какву другу осуду за случајеве из § 320 *б*. крив. закона, или независно од других казна по § 391. в. крив. закона или по § 4. *а* полиц. уредбе, става петог.

У првом случају (§ 320. *б*.) надзор не може бити мањи од четири месеца, па било да казну изричу среске или окружне власти, било општински судови, дејствујући по § 4 *а* става *првог* и *другог* као полицијске власти.

У другом случају (§ 391. в. крив. зак. и § 4 *а* став пети полиц. уредбе) надзор се не досуђује уз другу казну, него се под овај стављају лица административним путем.

Узимајући у овим случајевима надзор као чисто превентивну меру за одржање реда и безбедности, општински судови са одбором не могу овај досудити више од три месеца а окружна начелства од једне године дана.

Минимална мера надзора у овом другом случају није предвиђена ни за окружна начелства ни за општинске судове и одборе, и према томе по нашем мишљењу властима је остављено, да саме одређују најмању меру, држећи се, свакако, и овде принципа постављеног у § 40. крив. зак. ставу другом да и надзор не може бити мањи од једног дана (§ 311 крив. зак).

Према овоме, наређења § 320 *а* и 320 *б* нису у сукобу са наређењима § 4 *а* става V. полцијске уредбе, јер једна говори о једном а друга о другом начину досуде ове казне, нити је, према томе, поступак Првостепеног суда неправилан, јер је он имао пред собом случај из § 320 *а* где је изречно речено, да надзор не може бити краћи од *четири* месеца.

II.

Суд општине боровачке, актом својим Бр. 1344. пита:

„Суд овај, одређен је од стране надлежног Првостепеног суда, да пресуди спор двојице грађана из суседне општине о заузећу земљишта, пошто је дотични суд у изузећу.

Пре него што би суд донео одлуку по овоме спору, који је према тужби извиђен, моли се уредништво за ово обавештење:

„Према Височајшој уредби од 7. марта 1858 године В№ 257. судови у свима случајима, кад поједини поведу ход њих парницу о каквој шуми или забрану, или о чистој неузраћеној земљи, не смеју пресуђивати спорове пре, докле тужитељ не донесе уверење примирителног суда, потврђено и среском влашћу, да опарничено место не припада општини.

Поред ове уредбе постоје наредбе и расписи надлежних министара, да се поред горњег уверења траже и докази, да опарничено место није: манастирска, црквена или државна шума.

Расписима, пак, Министра Народне Привреде од 5. маја 1894 год. Бр. 1911 и од 7. децембра 1895. год. ПБр. 7111. наређено је, да се на оваква земљишта не потврђују тапије, ако нису удаљена од државних, општинских и сеоских шума најмање 5. километара.

Наравно, да ово последње важи и за случајеве спорова, кад важи за потврду тапија, јер се и путем пресуда задобија право својине.

Сем свега овога, по чл. 148 закона о шумама сви спорови, који се тичу шума и шумских земљишта, који се затеку непресуђени, кад закон ступи у живот, предаће се Министарству Привреде, да их преда шумским комисијама на расправу.

Према овоме, пошто је ова тужба од 11. априла 1902 год. настаје питање:

1, шта ће суд да ради по овоме предмету, кад је тужитељ поднетим уверењем доказао, да је оспорени забран удаљен од општинске шуме само на $^1/_2$ километра, а општински суд, међутим, ово земљиште убраја у своје, а шумска управа опет тврди да је државна својина; и

2, да ли овај спор треба предати г. Министру Народне привреде, пошто се он појави, после појаве закона о шумама а пре његове измене од 1904 године?“

— На ово питање одговарамо:

Како су ово дана одређене комисије, у смислу чл. 4 и 5 закона о шумама, са задатком да изврше ограничење шума и расправе све нерасправљене спорове у опсегу ових, то спор, о коме је реч у предњем питању, треба одма доставити г. Министру Народне привреде, те да га он достави комисији на даљи рад, кад се држава појавила као сопственик оспореног земљишта, а присваја га и општина.

Међутим, парничне ствари треба одмах саветовати, да се у смислу чл. 9. закона о шумама обрате и непосредно комисији са доказима о својини, па ће се тако овај спор привести крају.

Општински суд не би био надлежан за расправу овога питања ни иначе, јер се држава јавила као сопственик, те се по начелу постављеном у § 27. т. в. грађ. суд поступка, надлежност преноси на државне судове, и овај би се спор морао доставити Државном правобранитељу по т. 1. поменуте уредбе (Полицијски зборник стр. 1038), и распису Мин. Финансија од 23. јула 1870 год. АБр. 4921 (Полиц. зборник стр. 1039), да случајно ови спорови нису пренесени на комисије за ограничавање шума.

III

Суд општине балајиначке, актом својим од 8. августа ове год. пита:

„Два грађанина ове општине имали су спор око једног плаца, па су се међусобно поравнали тако, да један уступи другоме спорни плац, а овај да му за то плати 600 динара, па су дошли суду ове општине и тражили, да им суд изда о овоме писмено поравнање.

Моли се уредништво за обавештење: да ли је суд надлежан да им изда ово поравнање, и колику таксу за исто треба наплатити?“

— На ово питање одговарамо:

По § 6 т. в. грађ. суд. поступка, општински судови могу равнати парничаре за суме до 200 динара.

Како су они определили вредност спорнога плаца у 600 динара, то општински суд није надлежан нити може оверити ово поравнање.

IV.

Суд општине јовачке, актом својим од 4. јуна ове године пита:

„Суд и одбор општине јовачке у срезу беличком, решењем својим, после одобреног овогодишњег буџета, оптеретио је арендом од 150 динара једног дућанџију, који искључиво продаје, поред монополисаних предмета, оне артикле, који су именовани у чл. 4. закона о сеоским дућанима.

Село Јовац, односно општина јовачка, није стекла законско право да може имати у својој средини сеоске дућане, пошто је са свим близу вароши Јагодине — свега 2. сата одстојања, а треба најмање 6.

Да ли према томе она има право на аренду, кад дућани постоје, и ако има, да ли има од свију оних, који држе дућане, и продају исте артикле као и овај, коме је нарезана аренда?“

— На ово питање одговарамо:

По чл. 2. закона о сеоским дућанима, сеоски дућани не могу постојати ни у једној општини, ако та општина није удаљена од вароши или варошице на *четири* сата растојања, односно три и три и по, ако су случајеви става другог и трећег овога законског наређења.

Кад овако закон наређује, и кад општина сама признаје, да су у њеној средини отворени дућани противно закону, онда ни суд ни одбор нису смели да се мире са противзаконитошћу, и да разрезују чак и аренду.

Њихова је, напротив, била дужност, да одмах известе државну власт о постојању ових дућана, те да им она стане на пут.

Кад то није раније учињено, треба учинити сада, а не наплаћивати аренду и помагати једну незаконитост, нарочито што за отварање дућана нема ни пристанка збора и његове одлуке у смислу чл. 3. зак. о сеоским дућанима.

ПОУКЕ И УПУТИ

Полицијска власт није надлежна, да у смислу § 493. грађанског судског поступка, приступа одузимању имања, за које је кривичном судском пресудом утврђено, да је тапија, која служи за доказ о куповини и продаји, неуредна и као таква неважећа, ако уз расправу кривичног питања није расправљено и грађанско питање о уступљењу и накнади.

На основу лажних исправа, Живојин Т., из Б. Иванче, куповином дошао је до својине имања пок. Симе Т., бив. из В. Иванче и на исто добио тапију.

По тужби наследница — кћери пок. Симе: Обреније жене А. Ст., из Орашца, и Станице жене Ж. П., из Иванче, првостепени београдски суд округа београдског пресудом од 12. децембра 1902. године Бр. 31787. поништио је тапију коју је добио Ж. Т. и огласио је као лажну за неважећу.

На основу ове пресуде, која је постала извршна, и решења судије за неспорна дела првостепеног суда округа београдског од 20. септембра 1901. године № 21513., наследнице Обренија и Станица обратиле су се начелнику среза космајског с молбом, да одузме имање од Живојина и њима преда на слободно руковање, пошто су пунолетне.

Позван да дâ изјашњење по овоме, Живојин је изјавио, да не може уступити имање без пресуде судске, јер је на истом подигао зграде. А ако што наследице имају тражити од њега, нека путем парнице то траже; ово тим пре, што га зграде и ограде на том имању коштају преко 2500 дин. Најзад изјавио је, да ће имање уступити само онда, ако му наследице накнаде сав утрошак око унапређења тог имања, коме је, подигнутим зградама и својим радом, увеличао вредност.

Начелник срески решењем својим № 7921. наредио је туженом Живојину, да у року од 10. дана уступи имање наследницама, пошто је тапија, на основу које је држао то имање, поништена пресудом првостепеног суда округа београдског Бр. 31787.; а ако ово не учини у остављеном року, власт ће сама, у смислу § 493. грађанског судског поступка, извршити одузимање о његовом трошку.

Ово решење одобрило је начелство округа београдског, а решење овога Министар Унутрашњих дела својим решењем од 13. августа 1904. год- П№ 22550.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 5. августа 1905. године Бр. 5264, поништио је решење Министрово из ових разлога:

Из извршне пресуде Апелационог суда од 20. јануара 1903. године № 278., коју је Државни Савет у потврђеном препису прибавио од жалитеља, у смислу чл. 46. саветског пословника, види се: да је жалитељ, по тужби Спасоја Живковића, из Кораћице, и осталих, ослобођен сваке казне и пуштен испод суђења за два дела из § 147. кривичног закона; а да се тапија, потврђена првостепеним судом округа београдског од 25. октобра 1901. године № 27045. има по § 35. кривичног закона огласити за неважећу.

У разлозима ове пресуде, суд је, ценећи питање о кривичној одговорности тужених, утврдио да је Живојин Јевтић, продавац спорног имања жалитељу Живојину Т., био савесан држалац, према прописима §§ 200. и 201. грађанског закона, да је, према томе, жалитељ као купац могао бити уверен, да је имање, које је купио, било права својина продавчева и да с тога не може бити никакве кривичне одговорности, ни до Јефтића као продавца, ни до жалитеља Живојина Т., као купца.

Према оваком стању ствари; и кад уз расправу питања о кривичној одговорности тужених није расправљено и грађанско питање о уступљењу спорног имања (§ 300. крив. поступка), а жалитељ, као савесан држалац спорног имања, противи се да према § 204. грађанског закона што уступи без дате куповне цене и накнаде за подигнуте на њему грађевине пре пресуде судске; онда је полицијска власт била дужна застати са извршењем поменуте пресуде Апелационог Суда, и упутити појављене сопственике на парницу, пошто они не пристају да плате накнаду жалитељу за подигнуте зграде и остало на спорном имању, те да путем парнице докажу: да је жалитељ Живојин Т. дужан, да им, по кривичној пресуди Апелационог Суда, уступи спорно имање без икакве накнаде.

М. В.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Драгутин Ћирић, притвореник среза посавског и **Драгутин Јовановић,** притвореник ваљевског првост. суда, побегли су 1. тек. м-ца из ваљевске окружне болнице, где су били на лечењу, пошто су покрали и однели собом ове ствари: 1 панталоне жућкасте, окрпљене, копоран од официрске чоје, двоје сељачке опанке, црн шешир стари, једне гаће сељачке, једне од уманје, једну кошуљу од цица, једну војничку кошуљу, један стари копоран од шајка, поцепан, један црвенкаст шарен појас, једну шајкачу, војничке панталоне, старе, и троје чарапе. Ћирић је стар око 25 год., добро развијен, пун, округлих образа, црномањаст, кад говори заноси бугарски, дебелих усана, бркова малих. Јовановић је стар око 18 година, пун, ћосав, бео у лицу, средњег раста; обојица су заражена венеричном болешћу. Препоручује се свима полиц. и општ. властима да нареде тражење за лоповима и у случају проналаска спроведу их начелству округа ваљевског, с позивом на Бр. 9690.

Лазар Недић, келнер из Обреновца, 3. тек. м-ца, извршио је на опасан начин крађу новаца Кости Павловићу, кафеџ. овд. Украо је до 300 динара у банкама, сребру и никлу. На ивици једне банке од 10 дин. има написан оловком један збир цифара, који износи 34 или 35 и ова је банка била међу осталим покраденим. Лазар је омален, стар 20 година, црномањаст малих бркова и крупних зуба. Међу покраденим новцима било је и неколико круна у сребру. Препоручује се свима полиц. и општин. властима, да нареде најживље тражење за покрађом и лоповом, и у случају проналаска стражарно га упуте начелнику среза посавског у Обреновцу с позивом на Бр. 11552.

Вучко Вучковић, калфа обућарски украо је 5. тек. м-ца своме другу Душану Цветановићу ове ствари: пар новог штофаног одела «браон» боје, једне нове ципеле од црног шевро-а, један црни, мекани шешир, један сребрн џепни сат са 3 заклопца, и 3 дин. у готовом новцу. По извршеној крађи Вучко је побегао и до данас се није могао пронаћи. Он је стар 16—17 год., раста малог, црномањаст је у опште. Позивају се све полицијске и општинске власти да га у својим домашајима потраже и пронађеног спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 30217.

Павле Рајковић, слуга, 8 ов. м-ца у јутру, смртоносно је ранио из пушке Анку жену Радула П. Брјазовића, из Рудне Главе, па је по извршеном делу побегао. Павле је стар 28. год., раста средњег, плав, брија се, бркова је ријих, говори брзо; од одела има на себи: црно гуњче, беле чакшире од сукна белу тежињаву кошуљу; на ногама опанке и влашке обојке. Позивају се све полицијске и општинске власти, да Павла у својим домашајима потраже и нађеног спроведу начелнику среском у Д. Милановац, с позивом на Бр. 5986.

Крста Стојиљковић, из Буковца, срез јабланичког, ноћу између 8—9 тек. м-ца убио је свога очуха Трајка Станковића, из истог места и по извршеном убиству побегао. Убица има 25 год., раста је средњег, у лицу румен, очију зелених, бркова малих и смеђих. Позивају се све полицијске и општинске власти да га у својим домашајима најживље потраже, и пронађеног под сигурном стражом спроведу начелнику среза јабланичког с позивом на Бр. 11207,

Непознати зликовци, тројица на броју, напали су 8 тек. м-ца Станка Ф. Пенића из Србова и изнудили му 500 динара. Један од зликоваца стар је до 40 год., висок, сувоњав, црномањаст, брчкова црних и подужних; други је омален, пун, стар 26—30 год., такође црномањаст, носа великог, у оделу од црног сукна. Опис трећег зликовца непознат је. Држи се, да су међу овим зликовцима били оглашени хајдуци. Димитрије — Думитрашко Стајкуловић из Вратне и Марин Стоје из Душановца. — Позивају се све полицијске и општинске власти да за овим зликовцима предузму најживље тражење. Свако извешће о тима треба доставити среској власти у Неготину, с позивом на Бр. 9757.

Два непозната зликовца, на дан 22. пр. м-ца отела су Ђорђу Перићу, земљоделцу из Велике Каменице, 30 коза и 5 овогодишњих јаради. Све су козе ровашене на десном уху. Препоручује се свима полиц. и општ. властима, да за зликовцима и покрађом трагају и у случају проналаска известе о томе начелника среза кључког с позивом на Бр. 0752.

Непознати лопов ушао је ноћу између 30. и 31. пр. месеца кроз отворен прозор у

стан Драгомира Обрадовића, ликоресца у Београду, и из истог украо: Један пар загаситог новог одела, један револвер цепни са белим корицама, два бела креветска чаршава, три беле женске кошуље, један пасош од једне краве, који гласи на име сопственице Стане Кесић. Препоручује се свима полиц. и општ. властима да за крадљивцем и покрађом трагају и о резултату известе кварт врачарски Управе града Београда, с позивом на Бр. 11059.

Крађа стоке. Ноћу, између 4—5 тек. непознати лопови украли су 17 брава оваца Јовану Ружану, из Нереснице, среза звишког, од којих су 4 прне а 13 беле. Скреће се пажња свима полицијским и општинским властима на ову покрађу. УБр. 30190.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Ко би рекао да се под овако идиотским изразом лица овога циганина крије препреден лопов, који се зове **Драгутин Ђорђевић,** из Ђуринаца, у срезу космајском.

На Ускрс ове године извршио је крађу у Параћину, па када је ухваћен и притворен направио се глувонем. Сва средства која су употребљена да би проговорио, остала су безуспешна. Читавих 20 дана тако је вешто симулирао глувонемост, да је и сама иследна власт већ била дошла до убеђења, да је он доиста такав, ма да је једна жена тврдила да га је чула како говори пре но што је допао затвора.

Да би се утврдило право стање, био је упућен у Ћупријску окружну болницу на посматрање. Кратким посматрањем овде су лекари утврдили да није глувонем, те су га електричном струјом и магнетизирањем брзо натерали да проговори.

Истога дана када је решено да се врати иследној власти, он је улучио прилику и побегао из болнице. Предузето трагање за њим остало је безуспешно, поред осталог и с тога, што се није знало ко је и одкуда је.

Око половине прошлога месеца Драгутин је ухваћен у Београду и као сумњива скитница кажњен. У затвору Управе града Београда познао га је један жандарм, који је у оно време, кад је Драгутин одговарао за крађу у Параћину, био тамо сресни апсанџија. То су потврдили још један жандарм који је био на служби у Ћупријском начелству и један притворник, који је с њим заједно лежао у затвору у Параћину, али је Драгутин категорички одрицао да је икад био у Параћину и да се ма где макао из свога среза.

Пошто је фотографисан у антропометријско-полицијском одељењу, Управа града Београда послала је његову фотографију среској власти у Параћин са питањем: да ли је то заиста оно лице, које је одговарало за крађу и правило се глувонемо? Одговор је био потврдан и исти његов бивши апсанџија, који га је овде први познао, спровео га је у Параћин.

Али када га је извео пред иследника он је опет оглувио и онемио. На иследникова питања одговарао је само тупим погледом, стењањем и неким неартикулованим гласовима.

— Шта је то — запита иследник спроводника, — је ли он у Београду говорио?

— Те још како, господине, — одговори спроводник — да сте га само видели како се бранио да није био у Параћину. Говорио је боље но какав адвокат, те су му господа у Београду готово више поверовала но нама.

— Чујеш, море, шта се правиш ту, немој да те ђаво носи, но говори што те питам — рече му иследник.

Драгутин га опет само тупо гледаше и нешто мумлаше.

— Е кад нећеш овде да говориш онда ћеш опет проговорити у болници. И иследник издаде, тобож, заповест, да се води у Ћуприју и тамо добро чува.

— Могу, господине, да говорим, само ме немојте тамо упућивати; они доктори тамо незнају шта је бол, све ћу признати — одговори брзо Драгутин кад виде да му није ваљде више правити се глувонем.

Из наведенога види се, да је ово неки препреден крадљивац, коме садашња крађа, а можда и осуда, није прва, те са тога износимо његову фотографију и позивамо све власти да јаве овом уреднишству или начел. ср. параћинског шта знају о њему, и да ли је још где какво казнимо дело учинио.

НАЂЕН ЛЕШ

На дан 24. пр. м-ца избацила је вода на дунавској обали код Љубичевца један непознат мушки леш, старости 18—20 година, дугачак 1·70 м., средње развијен, прилично урањен, смеђ и ћосав у лицу. По лекарском мишљењу изгледа да је дављење било приликом купања, пошто се на лешу не виде никакви трагови повреда. Ко би што ближе знао о овоме лешу, нека извести начелника среза кључког с позивом на Бр. 10121.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Стеван Мишовић, кафеџија из Крагујевца, отпутовао је 2. пр. м-ца из Крагујевца казавши својим момцима да иде у Београд. Од тада, па све до данас, Стеван се ником није јавио, нити се зна шта је са њим било.

Међутим, као што смо изнели у 34. броју «Полицијског Гласника» под насловом *«Нађен леш,»* у Новој Молдави нађен је на дунавској обали један човечји леш, за који фамилија Стеванова, према изнетом опису и оделу, држи да је Стеванов.

Стеван је омален, дежмекаст, просед и у лицу роав. Од одела у време одласка имао је на себи: на глави полуастраганску шубару, сако одело од грубог коцкастог штофа, боје грао, на ногама ципеле № 44, које је радио код «Градиштанца» обућара у Крагујевцу. Његов лик доста верно представља ова фотографија, само што је у последње време браду бријао.

Да би се утврдило: да ли је нађен леш заиста Стеванов, моле се сва лица да јаве Управи гр. Београда с позивом на Бр. 29945 све што о Стевану буду знали, а нарочито: где је и када последњи пут виђен, и је ли коме казао куда и зашто иде?

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Алимпић

БРОЈ 37. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 18. СЕПТЕМБРА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, решено је да се:

Живојину Московљевићу, секретару прве класе начелства округа топличког уважи оставка, коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 8. септембра 1905. г. у Београду.

РАСПИС

Свима окружним начелствима и Управи града Београда

Дужности полицијске власти опредељене су законима. Оне морају бити врло добро познате свима органима полицијским, а у првом реду старешинама окружним и среским. О вршењу тих дужности, поред законских прописа, издато је до сада небројено расписа, упута и опомена. И поред свега тога, запазио сам, да многи полицијски органи не врше своје дужности како треба. Изгледа ми, да они то не чине толико са непознавања свога позива и своје дужности, колико са немара и небрежљивости.

Решен сам најодлучније, да све дотле, док на мени буде лежала дужност, да се бринем о поретку и миру, о личној и имовној сигурности у земљи, стално и најстроже по закону контролишем све органе подручнога ми ресора у испуњавању њихових дужности.

У том циљу, а на основу првог става §. 7. и §. 10. закона о устројству централне државне управе, препоручујем свима полицијским властима: да своје дужности врше *тачно по закону, савесно, брзо, с вољом и преданошћу*, коју сама природа њихове службе то од њих императивно тражи.

За сада им нарочито скрећем пажњу на ово:

I.

Да је прва и најглавнија дужност свију полицијских органа: *потпуна заштита личне и имовне безбедности* сваке личности, свачијег имања и на сваком месту.

У погледу заштите јавне безбедности, полицијски органи имају две подједнако важне дужности. С једне стране, да се *непрестано и живо* старају, да се зла дела у опште не чине. А с друге стране, да учињена *никако не смеју остати неизвиђена, да се кривац мора пронаћи и по закону казнити.*

Законима се мора дати пуна санкција, а повређеном пуно задовољење.

Обратићу нарочиту пажњу на сва појављена казнима дела. *По броју и тежини њиховој, а нарочито по броју неиронађених криваца*, ценићу способност чиновника за службу полицијску, нарочито начелника окружних и среских. Они ми у првом реду стоје одговорни за сав рад, а нарочито за сигурност у округу и срезу.

Ако се и у ком месту појаве хајдуци, *морају бити похватани или побијени у најкраћем времену.* За неизвршење овога лично ми је одговоран начелник окружни. За уништење тога зла, он има довољно начина и средстава, која му пружа закон о јавној безбедности од 31. јануара 1905. год. Ако је у таквим случајевима потребно предузети какве јаче мере по наведеноме закону, и ако је за то потребно моје одобрење, нека ми начелник о томе одмах учини свој предлог. У противном, учинићу употребу права, које ми даје чл. 14. закона о јавној безбедности.

Окружне начелнике, којима будем наредио, да у циљу хватања и утамањивања хајдука, ступе у додир и ближу везу са другим окружним начелницима, и којима буде остављен рок за утамањивање хајдука, ако у том року не покажу успеха — *сматраћу да нису дорасли за положај на коме се налазе.*

II.

Начелници окружни, и мимо дужност по члану 23. закона о уређењу округа и срезова, треба чешће да обилазе своје округе; да контролишу рад и заузимљивост среских власти, нарочито о предузимању мера за заштиту личне и имовне безбедности; да издају потребна упуства и наредбе; да небрежљиве чиновнике узимају на одговор, и у кругу своје надлежности кажњавају, а у тежим кривицама, да акте мени са својим мишљењем достављају.

О општим прегледима среских канцеларија ближа упуства налазе се у члану 23. закона о уређењу округа и срезова, и у распису од 5. марта 1892. год. ПБр. 4590.

Начелници срески дужни су да чешће обилазе општине у својим срезовима — чл. 43. зак. о уређењу округа и срезова — да контролишу општинске власти и упућују их на правилно вршење дужности. То треба да чине увек, а нарочито кад запазе, да општински судови не врше своје дужности тачно по тач. 1. чл. 94. закона о општинама и да јавна безбедност није потпуно или довољно заједмчена. У таквим случајевима, треба *одмах* да предузимају све потребне мере, како према кривцима, тако и према небрежљивим и непослушним општинским органима.

III.

По члану 7. Устава, сви су Срби пред законом једнаки. Скрећем пажњу полицијским, а преко њих и општинским властима на ову одредбу основног закона. Скрећем им пажњу на многобројне жалбе противу појединих општинских органа, како ови неправедно гоне или кињење своје личне и политичке противнике. Начелницима окружним и среским препоручујем, да у свакој прилици објашњавају и наређују општинским властима, *да њихови органи не смеју никога кињити или противно закону принуђавати да што трпи, чини или не чини*, без обзира на личности и политичко убеђење.

Свака радња њихова мора бити заснована строго и једино на закону. У примени закона и вршењу своје дужности морају бити *према свима једнаки.* За свако противно поступање, надзорна власт је дужна, да у границама закона и своје надлежности брзо и тачно исправља све погрешке општинске власти; да ову упућује на тачно вршење послова, само по

закону, а да непослушне брзо и осетно по закону кажњава — чл. 146. и 158. закона о општинама.

IV.

Начелници окружни треба да су *брзо* обавештени о сваком важнијем појаву и догађају у своме округу. О сваком таквом случају дужни су да ме *одмах* известе — чл. 23. и 44. зак. о уређењу округа и срезова и распис од 28 маја 1890. год. ПБр. 9154. Ти извештаји морају бити потпуно тачни и исцрпни. Они ми се морају шиљати најбржим путем — путем телеграфа — нарочито ако се односе на личну и имовну безбедност у земљи.

Сем оваквих извештаја, као хитних, начелници окружни шиљаће ми редовно месечне рапорте о стању ствари у своме округу у опште, а нарочито о раду и исправности подручних им органа. Ти извештаји могу бити службени или поверљиве природе, што ће зависити од природе стања ствари и увиђавности окр. старешина.

Било је неколико случајева, да о извесним појавама нисам био обавештен од начелника окружних, већ од грађана или штампе. То у будуће не сме бити; а ако се ипак деси, такви случајеви неће остати неопажени и некажњени.

Старешине окружне дужне су да и у овом погледу тачно контролишу начелнике среске, и у случају нетачности са њима по закону поступе.

И поред законских наређења и издатих расписа од 20 децембра 1880 год. ПБр. 11608, 5 јуна 1884. год. ПБр. 6062, 15 октобра 1890. год. ПБр. 18925, и од 31 маја 1891 год. Пр. 8765, који говоре о вођењу администрације и поднашању одговора, запазио сам да се поједини предмети не свршавају брзо и извештаји не подносе, не само благовремено, већ ни у остављеном року. Сви предмети треба да се што брже расправљају и тачно по закону, те да интересовани не трпе у свом праву, нити да се безразложним одуговлачењем изазивају оправдане жалбе на немарљив рад полицијске власти. На све наредбе и питања свих Министарстава и осталих надлежних власти, одговори се морају подносити у року означеном у распису ПБр. 8765/91 године (од 15 дана) или у року означеном у акту, којим се што тражи или наређује. За свако задоцњење биће кажњен како чиновник који буде пропустио да на време одговор да, тако и дотични старешина, ако не буде довољно водио надзора над радом подручних му органа — т. 6. §. 43. зак. о чиновницима грађ. реда.

V.

Полицијски чиновници треба да су потпуно свесни и своје дужности и свога права. Своје дужности морају вршити *само и једино по закону*. Никакви други обзири не смеју их руководити у вршењу дужности.

Ја од њих — од свију без разлике — најодлучније тражим: да буду само и једино *државни* чиновници, без обзира на своју околину, без обзира на партије, без обзира на политичко убеђење. Најодлучније тражим, да у свом званичном раду буду *потпуно независни* од сваког и свачијег незаконитог утицаја, и да своју награду очекују само и једино за тачну и савесну службу.

Окружни начелници треба да знају, да су само они моји повереници за све државне послове у својим окрузима; да им у томе погледу потпуно верујем, и да ћу им потпуно веровати, све док се налазе на својим положајима. На њима је, да то поверење потпуно и оправдају. Њихова ће заслуга бити у првом реду, ако рад полицијских органа и у њиховим окрузима буде исправан, а њихова одговорност, ако буде неисправан.

VI.

Владање, понашање и тактично поступање чиновника полицијских, у служби и ван ове, од врло великог је утицаја на разноврсне дужности њихове. Ретки су случајеви, да је оцена народа о владању и понашању кога чиновника била погрешна.

Има врло много примера, како о поштовању и љубави народа према савесним и ваљаним чиновницима, тако и о оправданом нерасположењу према онима, који су били несавесни и рђавог владања. Први су потпуно одговарали својим дужностима и своме позиву, а други су, на штету државне службе, изазивали незадовољство код народа и код својих претпостављених.

С тога препоручујем начелницима окружним: да строго воде рачуна о владању и понашању свију подручних им чиновника у служби и приватном животу, а тако исто и о опхођењу према народу. Владање и понашање чиновника мора бити *потпуно исправно и на достојној висини представника државне власти*.

Начелници окружни морају у том погледу бити *најисправнији*, и као пример служити својима млађима. Где се опази противно овоме, начелници окружни, односно срески, дужни су да према повиним чиновницима поступе по тач. 1. и 3. § 43. закона о чиновницима грађанског реда, а начелници окружни да ми сваки такав случај доставе и ако је кривица теже природе, да ми предмет одмах пошљу на оцену и решење — § § 39. 40. и 41. истог закона.

VII.

Из тражених и послатих ми извештаја о стању рада у свима окружним начелствима и среским канцеларијама, уверио сам се: да има око 30.000 несвршених предмета и преко 9.000 неиспражених казнимих дела, *само из прошлих година, и то злочина и преступа, који се казне по званичној дужности*. Та казнима дела не само што нису испражена у року означеном у § 156. а кривичног поступка, већ извесна од њих нису окончана ни после неколико година. Констатујем то са жаљењем, и најодлучније изјављујем: да такво стање *не сме даље остати* и да га у будуће нећу трпети.

Испражење свију досадањих казнимих дела, нарочито злочина и преступа мора бити окончано за најкраће време. Испражење свију од данас појављених казнимих дела мора се окончати и у најтежим случајевима, у року означеном у §. 156. а кривич. суд. поступка.

Полицијски чиновници, као иследници, дужни су и без жалбе и без опомене, да свога начелника окружног *одмах* известе писмено, кад год које казнимо дело не сврше у законом року, и оправдају се зашто то нису учинили. Начелници окружни извештаваће ме о томе у месечним рапортима. Противно поступање сматраћу као нерад и крајње небрежење, и са одговорним поступићу строго по закону.

Да би се могао што јаче и правилније контролисати и ценити рад свију чиновника, да би се увек тачно знало, који од њих, шта и како ради, који су предмети и кад свршени, наређујем: да сви чиновници полицијске струке у Србији воде кратак дневник свога рада, по нацрту овде изложеном:

Редни број	Датум кад је акт примио	Број акта	Предмет и од кога долази?	Кад је предмет свршен и како?	Излазак чиновника у које место и за које време	Примедба

У овакву ручну књигу бележиће сваки чиновник, дан по дан, све предмете, који му буду долазили на рад; бележиће дан, кад је дотични предмет окончао; и најзад, бележиће и изласке у округ. односно срез, по ком послу и за које време. У ову ручну књигу неће се уписивати административни предмети пролазне природе по којима дотично надлештво нема да доноси никакву одлуку, нити ће се уписивати предаја позива, решења, пресуда, разна саопштења, шифрирање и дешифрирање депеша, ни други ситни послови, који се свршавају у надлештву у року за 2—3 дана.

Начелници окружни водиће такође овај дневник. Они ће у њега записивати само послове важније природе: путовања по округу, преглед каса полиц. власти, преглед школа, општинских судова, путова и т. д. и т. д.

Овај дневник, као ручна књига сваког полиц. чиновника, биће означен странама, прошивен јемствеником и утврђен печатом и потписом старешине дотичног надлештва.

Завођење рада у ову књигу — коју нека за сада начини себи сваки чиновник — отпочеће *од 1. октобра ове године*. За идућу годину послаће се надлештвима штампане књиге за сваког чиновника.

Сваки полиц. чиновник дужан је тачно водити и добро чувати ову књигу. При премештају или уклањању из службе дужан ће бити да је, као државну својину, преда своме старешини.

Начелници окружни поднеће ми, на крају ове године тачан извештај о томе: да ли је увођење ових књига имало утицаја на брже и тачније отправљање послова, и да ли је и од колико утицаја на марљивост и приљежање чиновника.

Саопштавајући овај распис окружним начелницима и управнику града Београда, препоручујем им: да га саопште свима подручним им органима; а свима полиц. чиновницима наређујем, да се по истоме најстроже управљају.

О пријему овога расписа нека ме начелник — управник — извести.

ПБр. 22.833.
7. септембра 1905. год.
у Београду.

Министар
унутрашњих дела,
Ив. Павићевић с. р.

СТРУЧНИ ДЕО

Је ли особа „жива изгорела," или је већ мртва била, кад је у ватру доспела

(НАСТАВАК)

III

И само *дејство високе температуре на човечје тело* таке је природе, да се по извесним траговима његовим може познати, је ли му особа још за живота била изложена, или је пак после смрти у ватру доспела. Према томе и по траговима тога дејства може се расправљати питање, које смо за предмет наших разматрања узели. Разуме се по себи, да су ти трагови кад јасније кад слабије изражени, па да је за то и стручна оцена њихова кад лакша, кад тежа; кад поузданија, кад мање поуздана. Да видимо, дакле, шта се и с те стране у овом питању од судско-медицинског вештака с правом може ишчекивати?

Висока температура ма којег порекла и ма које врсте дејствује на живо тело човечје као и свака друга јака драж; као и свака друга механичка сила. Утиче као моћан агенат на живо ткање тела и изазива својом акцијом реакцију: — т. ј. енергичну радњу тога ткања, а као последицу те радње неке извесне појаве. Те појаве називамо ми укупним именом животне или *виталне реакције*. — Тиче ли се пак дејства високе температуре на мртво тело, онда су и последице и појави другчи. Ткање мртвог човечјег тела изгубило је своју живу снагу и престало је функционисати, па према томе не може ни одговарати на дејство високе температуре животним процесима: — не може ни показати виталне реакције. У томе и јесте битна разлика у дејству сваке механичке силе на живо и мртво тело, па, наравно, и у дејству високе температуре. Та разлика је гдекада тако јасна и убедљива, да се сасвим згодно може употребити и при судско-медицинском решавању питања: је ли висока температура утицала на особу још за живота, или тек после смрти.

Као први и најслабији знак виталне реакције према дејству високе температуре појављују се на живом човечјем (или животињском) телу навала и застој крви (активна, управо реактивна хиперемија) на оним местима, до којих је висока температура допирала. Под утицајем топлоте кожа се тих партија „зажари,—" т. ј. кад јаче кад слабије поцрвени. Ако је висока температура јаче и дуже дејствовала, онда то реактивно *црвенило* или — како га ми лекари називамо — тај *еритем* (Dermatitis combustionis erythematosa) није тренутан и не губи се, него чим дејство високе температуре престане, остаје као видан траг тога дејства *(први степен опекотине или ожеготине)* — гдекада баш и на самој лешини. Нарочито је оно јасно изражено око рубова и у непосредној околини оних партија тела, на које је висока температура тако снажно дејствовала, да им је поједине, површне слојеве јаче изменила, или баш и сасвим сагорела. По гдекада су та места навалом крви још и као „нагрезла" или набрекла — од прилике исто онако, као што то налазимо и код повреда друге врсте, ако су само за живота постале. По гдекада се опет деси, да се површне партије поцрвенеле коже већ почињу перутати или љуспати па и то се може на лешини констатовати. Где, дакле, судско-медицински вештак на нагорелој лешини нађе таке појаве, а нарочито јасно изражено црвенило реактивне природе у облику еритема — ту може с поузданошћу тврдити, да се тиче особе, која је још за живота или бар у агонији била изложена дејству високе температуре. Црвенило те врсте ваља, наравно, тачно разликовати од црвенила мртвачких пега, а то није тешко.

Сасвим друкче стоји с тим истим питањем, ако *налаз* на лешини у томе правцу испадне *негативан*. Све ако судско-медицински вештак на лешини и не нађе оне карактеристичне трагове реактивног црвенила, ипак он за то још нема права схватити то као позитиван доказ, да лице није могло живо бити кад је на њега висока температура дејствовала. А на такав закључак нема права с тога, што се врло често деси, да се то реактивно црвенило, и ако је за живота постојало и неко време трајало, на лешини кад раније кад касније или сасвим изгуби или тако побледи, да га је тешко позитивно констатовати. По искуству у томе правцу може се у опште рећи, да ће се то реактивно црвенило на лешини тим поузданије одржати и тим јасније показати, што је лице, које га је за живота добило, дуже после тога живело.

Где висока температура на живо тело интензивније дејствује, ту изазове јаче промене у ткању, а понајпре пликове или *мехуре* (*други степен опекотине*). Кожа се на том месту *отклобучи*, а то ће у овом случају медицински рећи: испод саме покожице разлије се толико неке течности (сурутке или серума, управо лимфе), да маса њена покожицу од њене подлоге („крзна," кориона) одвоји, и толико навише дигне, да се на тај начин од ње образује кад већи кад мањи течношћу (лимфом) напуњен мехур. Обично је тај мехур на својој основици и ивицама обрубљен једним прстеном реактивног црвенила околне коже, а кад прсне те му дно оголи, мења се отприлике исто онако, као што се мења задерано или згуљено место на кожи, које је остало без своје покожице. — Дејствује ли пак тако исто висока температура на мртво тело, онда су појаве и последице у неколико друге. Или не искоче они мехури никако, или се — ако се баш гдекада и јаве — не држе дуго, него убрзо прсну; нису реактивним црвенилом обрубљени; и — што је још најкарактеристичније — не садрже у себи никакве течности, него су махом сасвим празни или тек мало влажни. Те појаве су тако обичне и већ одавно многима толико познате, да их и нелекари разликују, и њима се у извесним приликама служе. Где се н. пр. породи сумња, је ли лице доиста умрло или је тек само обамрло, покушавају по неким крајевима да на површини тела сумњивог лица високом температуром изазову мехуре, па ако се доиста покажу и течности садрже, оглашују сумњиво лице за обамрло, а не мртво. Шта више старији судско-медицински стручњаци — н. пр. Orfila[1]) Devergie, Christison, Casper и т. д. — полагали су на ту разлику толику, да су је и пред судом употребљавали као *једино* и сасвим поуздано средство у решавању питања, је ли особа жива ватри изложена била, или је у њу као лешина доспела. Серумом напуњене а сталне т. ј. трајне мехуре на нагорелој лешини сматрали су они као несумњив и необорив доказ, да су за живота постали.

На жалост, данас то питање није тако просто и јасно, као што су га наши предходници сматрали. Неколико признатих старијих и млађих радника на судско-медицинским питањима (н. пр. Leuret, Champouillon, Maschka, Chambert, Wright, Bischoff, Graf, Schjerning, Neupert, и т. д.) проучавали су га у више махова тачније и потпуније, и дошли су на основу екзактних опита до закључка, да се и на мртвом телу човечјем у неким изузетним приликама — н. пр. на лешинама са набухлицом (Oedema) и водом под кожом („Anasar" „трупика") — могу високом температуром изазвати слични мехури као и на живом, па да, шта више, ти мехури могу имати у себи и неке извесне количине течности. Приликом тих испитивања констатовао је опет Chambert то, да у хемијском саставу течности тих мехура ипак има неке разлике по томе, да ли су постали за живота или после смрти. Сем тога утврдио је и то, да се кључалом водом и воденом паром могу мехури само на живом телу изазвати, а на мртвом никако. На лешини изазива мехуре само много виша температура од 100° Ц. Најпосле показао је у новије време Neupert[2])

---

[1]) .... „on cherchera à découvrir, šil-y-a des phlictènes, altération, qui dénote manifesttement, que l'enfanl était vivant lorsqu'il été brûlé".

[2]) R. Neupert: „Ueber vitale und postmortale Verbrennung." — „Friedreichs Blätter fur gerichtliche Medicin und Sanitätspolizei. — XLVIII. Jahrgang; — 1897: — Seite: 206.

да мехури, изазвани високом температуром на живом телу постају друкче, него они, што их изазовемо на мртвом телу. У првом случају диже се целокупна покожица са своје основице (кориона) и образује мехур (клобук), а мехури изазвани после смрти, на против, постају тиме, што се само један известан део површних слојева покожице из свог састава одвоји, и шупљину или клобук огради. С тога се те две врсте мехура могу и хистолошко-микроскопски разликовати, те једна од друге распознати. Према објашњењу Најпертовом дно мехура, изазвана на живом телу, образује крзно (корион), а дно мехура, изазвана на мртвацу, дубљи слојеви покожице. Ово последње опажање још нема потврде. (наставиће се)

Д-р М. Јовановић — Батут.

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

(наставак)

Не мање су вредне пажње појаве сећања, које се јављају код људи, који су на самртничкој постељи. Представе које су давно и давно заборављене овде, код њих у свести понова оживљавају и њих се човек врло живо сећа. Наш песник Војислав Илић је пред смрт сећао се својих познаника и рођака из најранијега детињства и помињао да види лица, која су одавно умрла. Енглески један психолог цитира изјаву пастора Руша да Немци и Швеђани из лутеранске конгрегације, који су још као деца дошли у Енглеску и одавно заборавили свој матерњи језик, можда још пре 50 и више година, пред смрт говоре молитву на свом, матерњем језику, који су одавно заборавили.

У моменту узбуђености или изненаднога страха и препада често се превиди нека ствар или предмет, који је значајан. Или бива и то да неко у узбуђености види оно што други не би никад могао видети, види и оно што није ни постојало. При убиству председника француске републике Карноа, у колима с њим била су и два лакеја и три пратиоца и нико од њих није видео нож у руци убице Казерија, кад је овај њим на Карноа потегао; један казаматски надзорник толико се преплашио кад је један убица у Казамату на њ налетио, да је од харингу коју је овај у руци имао сматрао за огроман нож.

То све доказује да се врло често могу сведоци у своме излагању обманути услед узбуђености и изнети, при кривичним истраживањима и оно што се њима учинило, а што у ствари није постојало. За то је овде на своме месту питање: да ли се каквоме кривцу, саучеснику или сведоку, кад о каквом злочинству или преступу прича треба и може све да поверује? —

И још нешто: има тако званих лажних сећања. Неко мисли да је нешто преживео, да је чуо или видео, а у самој ствари није ништа било. Оваке појаве отежавају истрагу; у криминалним догађајима оне се чешће јављају. Jessen је о тој појави писао: Често се деси некоме да му у свести поникне представа како је ово или оно доживео некада, а у ствари никада није тога било. Neuhoff тврди да се код таких представа човек осећа нелагодно, да је узнемирен и малаксао. Maudsley мисли да то долази услед јеновремене радње обе мождане хемисфере. A. Sully додаје да живахна деца мисле и верују да су заиста преживела оно што им је неко приповедио. То остаје и у сећању одраслих људи, који мисле да су преживели оно што су можда само чули, или што је у свести само и изненада поникло. У Дикенсовом роману, „Давид Коперфилд“ који је и на српски преведен износи се такав један случај. Ми имамо лажно сећање, лажне успомене, кад осећаје лажно хронолошки датирамо и мислимо да смо некада нешто преживили, о чему смо само из причања сазнали. Романи тако утичу на млађи свет и праве упечатак на поједине читаоце, нарочито оне који су живахнијега уображења, да сами преживљују оно што читају.

И снови често пута остављају за собом успомену и понекоме се учини да је нешто преживео, што је некада само сањао. Ко живо сања, преко дана дође моментано у весело или тужно расположење, као да је нешто пријатно или непријатно преживео, док се најзад не присети да је само сањао оно што га је за тренутак освестило или онерасположило. Сећање на такав сан може заостати у свести и доцније нам се учини као какав доживљај.

Све ове појаве, које су у непосредној вези са сећањем и памћењем, могу да се десе свакоме човеку, здравом ко и болесном, нервозном као и нормалном.

При истрагама често се чује: „Ако ме памћење не вара“ или „Сећам се не баш најбоље тога случаја;“ „Слабо се сећам тога и тога;“ Стар сам доста да би се тога могао сетити“ и т. д. Али у свима тим случајевима сећање није ништа криво, као ни памћење; пре би требало рећи „почео сам заглупљивати,“ „свест ми слаби,“ али то нико неће да призна. —

Најзад можемо се сећати неких предмета и памтити их вештачким начином. То је инемотехника, инемоника или анамнестија. Има појава и радњи које наше памћење на неки начин подкрепљују. Симонида Кеоски је оснивалац мнемотехнике; у средњем веку су се веома многи образовани људи бавили памћењем знања и предмета на тај начин. Савремена Психологија готово никакву пажњу не поклања више инемотехничком знању. А познато је, да људи, који радо лажу, воле да се служе мнемотехничким памћењем.

X

Појаве свести, памћења и сећања врло су важне у Криминалној Психологији. Њима се придружује и воља. То није воља у философском смислу и значењу, као што то није т. зв. „зла воља“ која се јавља у казненом праву, као казнени предмет.

Воља је, како Хартман говори, извођење онога што је замишљено у стварности, т. ј. остварење замишљенога, реализација онога што још не постоји. Док се воља не испољи у радњи, у дејству, дотле нема потпуне воље. Неко има вољу да запева какву песму, али док је не запева — нема вољне радње. Ја хоћу да учиним поклон пријатељу; али док то не урадим — нема вољне радње. Злочинац се од дуже времена спрема да похара суседов дом, вреба и скраја план; али док не дигне руку или док не разбије зид — нема вољне ни хотимичне радње. Ми управо вољу сазнајемо и о њој судимо по њеном спољашњем дејству. Ова важи као правило нарочито у Криминалистици. Свесни умишљај злочина није још злочин и не подлежи казни, јер у њему још није испољена свесна воља.

Ми ценимо човека по ономе шта он ради. Сваки свесан рад је производ рада унутарње воље, производ размишљања и хотимичности. Дејства воље, хотимичне радње јесу уједно мерило за човека и мерило о његовој вредности и карактеру. Ако хоћемо да проучимо карактер једнога човека, то ми можемо најбоље учинити ако проучимо све његове хотимичне радње и покрете; а то, само по себи није толико тешко, јер се може да види шта један човек хоће, а шта не. И најобичнија свест лако може да разликује логичне радње и поступке од нелогичних, кажњиве од некажњивих, доброчине од злочиначких, јер та је разлика видна и велика. Наравно, није сваки рад и сваки поступак дејство свесне воље; него само су оне радње вољне и хотимичне, које су изведене са знањем и садејством свести т. ј. које су смишљено изведене. Пуно је радњи и поступака у животу сваког човека, који су изведени не по свесној вољи. Према томе воља се не простире и не може да простире на све људске радње и поступке.

Није нам намера да на овом месту расправљамо питање о слободи воље. То питање је још непрестано предмет живога препирања и разматрања међу филозофима и правницима. Оно ни данас још није дефинитивно решено. Теорија детерминизма, као и теорија индетерминизма имају доста заступника и последователља. У питању о слободи вољи, кроз цели осамнаести век владало је у правној науци, у кривичном праву, као и у филозофији гледиште: да је човек свесно, слободно биће са слободном вољом. Међу тим прошли век је сасвим другачијим очима посматрао питање о слободи воље у човеку. D-r Bois Reymond врло згодно наглашава: Слобода се може да одриче, непријатност, бол и пријатност не могу.

Професор Wundt у својој Психологији овако закључује: „Не постоји воља без свести, нити постоји свест без воље“. Ми се осећамо непосредно као делаоци и вршиоци неке радње и за то осећање ми спајамо унутарње промене душевне и спољашње ефекте. Несвесна воља не постоји, нити може бити икаква вољна дејства коме не достаје свести. Кад злочинац свесно улази у туђ стан и обија га с намером да га похара; кад разбојник смишљено и свесно диже руку на човека да би га убио или опљачкао, онда се у тим радњама огледа дејство воље онога који злочинство изводи. Казнимо дело може бити учињено у несвесном стању, у афекту,

у страсти и узбуђењу или нехотице; али оно се битно разликује од казнимога дела које је учињено смишљено и с планом, не достаје му бити елеменат — воља.

Свако дејство воље и њених ефеката бива праћено извесним осећањем, који је или пријатан или непријатан. Осећање је способност душевна, управо особина организма да услед опажаја или представе осећа извесну пријатност. Скала тих осећања је разноврсна; али, у главноме ми разликујемо две врсте: једно су анимална, а друго виша осећања. Прелаз из једне врсте у другу, из ниже у вишу и обратно са свим је неприметан. Ми не можемо одредити где завршују анимална, а где отпочињу виша осећања, што стално прате организам. Но у врсту нижих осећања не сумњиво може се убрајати глад и жеђ, врућина и хладноћа и т. д. То су, у првом реду, физиолошки надражаји, који дејствују на свачији организам. Ако сам гладан имам непријатно осећање глади и тежим да јелом тај осећај уништим; ако ми је хладно, то непријатно осећање зиме хоћу да одагнам утопљењем; осећам ли какав било бол, то тежим у исто време, да тај бол одстраним од себе. — Осећање, које стално прати све представе, као и радње свести и организма, јесте физиолошки надражај, недељиво спојен са делатношћу свести и организма.

(наставиће се)

М. Павловић.

ЖИВЕ СЛИКЕ

(НАСТАВАК)

Опис помоћу особених знакова

Употреба особених знакова у описима за пасоше, у војничким и служитељским исправама, допуштењима за лов и т. д. позната је из најстаријих времена, само што им је обраћана врло мала, или готово никаква пажња — обично једна линија испуњена речима: *нема* или *ништа*.

Опис по Бертилоновом систему садржи за особене знаке око 30 линија, од којих бар 5—6 морају бити испуњене са највећом тачношћу.

Пре него што бисмо говорили о овом опису неопходно је потребно да се упознамо са неколико анатомских израза, који служе као основа описивању особених знакова.

Ма који део човечјег тела посматрали, на њему се могу разликовати ове четири стране: *антеријорна* (предња), *постеријорна* (задња) и две *бочне*.

За труп човечји н. пр. страна *антеријорна* биће груди, страна *постеријорна* леђа, а *бочне* стране представљаће слабине.

За руке и ноге бочне стране разликују се на *интерне* (унутрашње) и *екстерне* (спољашње), према томе да ли су окренуте индивиду-и или у поље.

Претпоставимо, да предмет који се описује заузима положај сличан оном, који заузима приликом мерења стаса, т. ј. руке су отпуштене дуж тела, мали прст је на ивици панталона, а шаке су у напред окренуте и у паралелној равнини са грудима.

У овом положају, превој лакта, шаке и стране прстију супротне ноктима чине страну *антеријорну*, док лакат, леђа руку и прстију припадају страни *постеријорној*. Страна *интерна* протеже се од пазуха до малог прста, а страна *екстерна* од рамена до палца.

По овом истом принципу разликују се и стране прстију. Тако за кажипрст, страна *антеријорна* јесте она која је супротна нокту, а страна *постеријорна* она њој супротна. Страна која додирује палац јесте *екстерна*, а она која додирује средњи прст, *интерна*.

Ако се један описни знак налази тачно између две стране, треба га означити средином која сједињује оба израза једном цртицом, почивком (—) н. пр. страна *антеро-екстерна*, *екстеро-постеријорна* и т. д.

Приликом избора знакова за описивање, најважније је изабрати међу њима оне који су *стални* и *непроменљиви*, а сваки од њих треба да буде описан према својој:

а) **Природи**;
б) **Облику**;
в) **Димензији**;
г) **Правцу** и
д) **Месту**;

*

а) Природа.

Један особени знак може произлазити од *посекотине*, *ватре*, *оружја у опште*, *удара*, *убода*, *чира* или се најзад може састојати из *младежа* и *брадавице*. Ма какав да је особени знак који се описује, на картону треба тачно означити његову природу, пазећи при том на истинитост објашњења које дотична индивидуа даје о пореклу својих особених знакова.

Нарочито треба брижљиво означити и описати *брадавице* и *младеже* (зрна лепоте). Број њихов код неких индувиду-а толики је, да превазилази границе могућег описивања на картону. У том случају треба изабрати и описати најважније међу њима, а остале само бројно означити. Тако исто треба означити, и то увек, да ли су брадавице с длакама или без ових.

Не мању, а можда и већу пажњу треба поклонити особеним знацима, који произлазе услед тетовирања, које се датира из најстаријих времена, и које није особина само злочинаца већ и читавих редова друштвених.

Ма колико да се могу изменити ови тетовирани знаци, па у неколико и уништити, ипак они служе као веома важан фактор за идентификацију, нарочито пак кад су допуњени осталим особеним знацима. Ради овога, преко је потребно, да сваки тетовиран знак буде најтачније измерен и описан, а ако је састављен из каквих слова или речи, онда и преписан.

Поменућемо још, да се у пракси најчешће срећу ови тетовирани знаци: *ленгер*, *ленгер са ужетом*, *срце* (обично прободено), *мач*, *круна*, *крст*, *нага жена*, *дете у повоју*, *велике историјске личности*, *догађаји* и т. д.[1])

Делови тела пак, на којима се обично налази највећи број тетовираних знакова, јесу *руке*. *груди*, *бутине*, *дебело месо и трбух*.

У случају сумње о значењу једног тетовираног знака, треба тражити објашњење од личности која га притежава.

Ако је извесан тетовиран знак сасвим избрисан, што може бити само у том случају кад је на дотичном делу тела скинута кожа, познаће се то по заосталим траговима, који су у многоме слични траговима од изгоретине, и чији облик показује, више или мање, првобитни нацрт.

б) Облик особеног знака

Најчешћи облици, у којима се појављују особени знаци, јесу линије, које могу бити: *праве*, *криве* и *изломљене*. После њих, у пракси се најчешће сусрећу особени знаци у облику *стреле*, *коиче*, *крста* и слова: х. у, z и т. д.

Изрази: *овалан*, *дугуљаст*, *кружни*, *полукружни* и *троугласт*, употребљује се за означење особених знакова који нису линеарног облика.

За знаке криве: *кружне* и *полукружне* потребно је, приликом њиховог описивања, означити и облик издубљености или и испупчености. Кад је индивиду-а у већ поменутом положају војника без оружја (анатомском), онда ће знак у облику ∨ бити означен са издубљеношћу на горе, а ако је овај знак обратно положен ∧,— са издубљеношћу на доле.

в. Димензија

Јединица мере за особене знака, као год и за кошчане делове, јесте 1 см. За оне знаке, чија је дужина мања од 1 см., употребљују се милиметри али не као засебне јединице, већ као делови од сантиметра. Н. пр. *белега у облику праве линије*, *дужине 0·2 сантиметра*.

Ако је особени знак облика *кружног*, мери се само његов полупречник, а ако је *полукружан* и *овалан*, онда и пречник и полупречник. У овом последњем случају, цифре димензије растављене су једном косом линијом, н. пр. белега овална $4/_{0\cdot3}$ см. Цифре ове означују белегу чија је дужина 4 см., а ширина 3 мм.

Особени знак, означен само једном цифром димензије, облика је линеарног т. ј. без ширине.

г. Правац.

Правац једног особеног знака може бити: *вертикалан*, *хоризонталан* и *кос*.

---

[1]) У свом делу: *Les Tatouages*, (Paris, 1881) познати лијонски професор *Лагасањ* класификира све тетоване знаке у ових седам класа: *патриотске и верске*, *професијоналне*, *љубавне*, *фантастичке и историјске*, *милитарне*, *фигуративне* и најзад оне који су састављени из *написа*. Највише их има фантастичких и историјских, а најмање патриотских и верских. По мишљењу *Лагасањевом* и *Ломброзовом*, узрок тетовирању лежи у *религији*, *боколици*, *сујети*, *урођеним склоностима*, *изменитим осећајима*, *љубавним страстима* и *атависму*. Овај последњи, по Ломброзу, главни је узрок тетовирању. Најзад, Ломброзо тврди да су тетовирани знаци најпоузданије средство за разлику између злочинаца и душевно оболелих, пошто их ови последњи никад не употребљују. Тетовирани знаци који се понекад и код њих сусрећу, датирају се увек пре обољења.

Излази већ само по себи, да не треба означавати правац знакова у виду *тачака, кругова, брадавица, младежа* и овима подобно.

У случајевима сумње, т. ј. кад један особени знак није ни вертикалан ни хоризонталан ни кос, треба се помоћи изразима *готово* или *скоро*, н. пр. *готово вертикалан, скоро хоризонталан*, и т. д.

Кад се описују особени знаци облика косог, треба обратити пажњу на њихов правац према једној од већ поменуте четири стране човечјег тела.

д. Место.

Место особених знакова утврђује се према важнијим деловима тела, а изражава се једним од ових предлога: *на, изнад, исиод*, у *средини* и *кроз*.

Делови тела, према којима се локализују особени знаци, ови су:

а) за лице:

чеони синуси;
обрве са својим деловима (главе, средине и репови);
углови очију (унутрашњи и спољашњи);
корен носа;
јагодице;
ноздрве (десна и лева);
трагус и лоб;
вилице;
углови уста (унутрашњи и спољашњи);
брада и
грло.

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

Седми међународни конгрес за казнене заводе

— држан у Пешти од 22—26. августа о. г. —

(наставак) (2)

У **другој секцији** (о казненим заводима) решавало се питање: „Којој системи моралне класификације осуђеника припада првенство и какве последице та класификација у опште има?“ Пошто је референт *д-р Бела Балаз* прочитао 13 одговора, који су стигли на то питање, поднео је свој предлог, који је после дуже дебате у којој су учествовали председник суда *Енгелен* (Холандија), *Гарван* (Француска), *Баров* (Америка), барон *Холцкнехт* (Аустрија) *Лагес* (Француска), *Шубинској* (Русија), и др. усвојен с једним додатком Егелена овако:

1. Класификација је потребна;
2. Ваља основати засебну класу за покварене и засебну класу за још непокварене младе људе. За одређивање тих класа потребно је, да све власти, које имају посла с осуђеником, добију потребне информације; остале осуђенике ваља поделити у три групе: у оне, који се *примерно* владају, у оне који се *добро* владају и у *индифференте*. За све је класе морална поправка и васпитање циљ, при чему начин поступањи може бити различан;
3. За морално поправљене ваља организовати патронажу.

У **трећој секцији** држао је универзитетски доцент *д-р Дезидер Околичањи-Кути*, шеф Јелисаветиног санаторијума предавање о теми: „С каквим се средствима може туберкулоза плућа у детенционим заводима сузбити?“ Предавач је своје пропозиције свео у три тачке:

1. Игијенски мотиви за градњу и уређеност модерних детенционих завода ваља да се израде од стручне комисије, коју би конгрес изабрао и који би служили потребама свих држава;
2. Конгреска комисија имала би да изради кратак мали катихизам о игијени у детенционим заводима а који би у исти мах био заједничко добро целог цивилизованог човечанства;
3. Ваљало би као принцип сматрати, да се у сваком модерном казненом заводу одреди једно одељење, у коме би туберкулозни били изолисани за времена и у коме би се могли лечити.

Секција је интересантно предавање саслушала пажљиво и усвојила све тачке једногласно.

У **четвртој секцији** реферовао је универзитетски професор *д-р Евгеније Балог* о задацима државе према деци осуђеника. Његов предлог гласи: да држава за децу осуђеника мора водити бригу.

Бруса и *Драјфус* говорили су против тог предлога, јер би држава на тај начин узела тешке обвезе на себе. После дуже дебате решено је, да је у првом реду дужност самога *друштва*, да се за несрећну децу брине и тек у крајњем случају да се рачуна на помоћ државну.

После подне држао је **предавање д-р Јулије Влашић,** бив. министар а сада професор кривичног права на пештанском универзитету. Тема предавања била је: **„Наша отаџбина и кривично право.“** У предавању је у кратко скицирана историја угарског кривичног права. На подлози еволуције стоје и код њих речи: крвна освета — композиција — државна казнена власт. Онако исто, као што је германско право било подложно утицају канонског и римског права, има трагова тога утицаја и у угарском праву и законодавству. Као год што је тамо канонско право блажило сувише претерано објективно схватање и утицало да праведни принципи захвате корена, тако је исто и у нашем законодавству било. Кривично-правна заштита вере истиче се напред. Дух „ecclesia non sitit sanguinem“ добија све више простора. Истина целисходних теорија у нашем старијем законодавству тешко да нађемо. У почетку се једва види субјективна кривица баш као и у германском праву. Резултат је био одлучујући. То је у осталом последица композиционог система. *Покушај* се у почетку готово није ни казнио. На пољу *саучесништва* као последица композиционог система било је правило, да, ако учинилац кривичног дела композицију плати, саучесник (сукривац) није тражен. Доцније налазимо за те сукривце нарочите кривично-правне норме.

Предавач даље износи жалосну слику, коју пружа средњи век при крају. И у Угарској је било оно исто, као и у осталој Европи у опште. Свирепе казне једва су се могле сносити. Невини бејаху осуђивани. Конфискација имовине примењивана је на партаичан начин. Под краљем Владиславом II. посукташе силне жалбе. Као год у Немачкој и Француској тако се и у Угарској тражила кодификација. *Стевану Вербеци*-у поверено је, да позитивно право Угарске прибере и тако је постао Вербецијев „Tripartitum.“ И „Carolina“ није хтела да створи ново право, већ само да праву, које је дотле живело, постојало, дâ оговарајући облик, да би поротници-судије могли правне норме тачније знати. У „Tripartitnm“-у изрично је забрањено, да се у име казне може кривац мучити или унаказити. Смртна казна према земаљском праву могла се извршити само гилотиновањем или вешањем. Разно квалификоване смртне казне налазимо само у варошком праву, које је већим делом било под утицајем страног права.

Са светско-историјским развитком XVI., XVII. и XVII века, које предавач назива добом Грозе, доводи он у везу и развитак права у Угарској и доказује, да угарска легислација у оно доба са законима у којима су биле честе смртне казне, није заостајала иза развитка права у Европи.

У светко-историјском развитку кривичног права припремљена је литературом кривично-правна ренесанса. Али та литерарна, да је тако назовем, припрема није проистицала од стручних правника. Велики покрет у кривичном праву XVIII. века развили су философи, наставили су рад на њему државници и публицисте крају га напослетку довели. И творци најновијег кривично-правног покрета нису били стручњаци кривичног права већ лекари и психијатри. Код нас, у Угарској у XVIII. веку није било још кривично-правног литерарног покрета. Тек почетком XIX. века дали су *Келчеј* и *Стеван Сечењи* импулса за кривично-правни реформни покрет. Ренесанса Угарског кривичног права везује се у половини XIX. века с именима *Фрање Деака. Лудвика Кошута, Ладислава Салаја* барона *Јосифа Етвеша, Бартоломеја Семере, Фрање Пулског* и др. Дакле нису наши одлични правници већ наши чувени државници и публицисте стајали на челу покрета.

Предавач објашњава даље карактеристичне знаке угарског кодификаторског рада. Указује на разлоге, који су изазвали кодификацију од године 1792. Означава не само идеје, које су владале у том веку као узроке, већ и карактеристичан политички положај у који је Угарска допала за време неуставног система Јосифа II. Говорник за тим прелази на кривично-правну кодификацију од године 1843. Истиче нарочито велике одлике тога пројекта, одлике, које се и данас чак и у најмодернијим кривичним кодексима као жељене реформе могу сматрати.

Прелазећи на данашњи угарски кривични законик и на творца његова вели: *Карло Чемеђи* био је класичан криминални јуриста, и један од оштроумних правних

научника. Он је био у главном присталица објективне школе. У доба, када је угарски кривични кодекс рађен, нови правци беху тек у бледим оквирима. Чемељи, као одличан познавалац европске стручне литературе приступио је самом послу тек кад је простудирао аустријски комисијски пројекат од 1870. год., немачке, француске, белгијске кривичне законе и талијанске пројекте. Дело, које је он написао било је еклектичке природе, али ипак самостално а никако слично (филијално) немачком кривичном закону, као што су то неки Немци тврдили. Већ и с погледом на систем корекционализације, који је осовина угарског кривичног законика, не може се овај сматрати као филијални кодекс немачкога. Извесно је, да је угарски кривични законик резултат брижљиве студије тадашње стране стручне литературе. Дотле усвојени принципи као општи у страном законодавству нашли су места и у угарски кривични закон при изради његовој. Наравно, да и тај кодекс има својих мана и недостатака. Али кад данас говоримо о његовим манама, не треба да сметнемо с ума да данас располажемо и јачим искуством од читаво четврт века. Крајње је време, да те недостатке попунимо ма и новеларним путем.

Говорник даље илуструје живо борбу *детерминизма* и *индетерминизма* и вели да то питање неће моћи учитеље кривичног права поделити у два непомирљива логора. Он сматра то још нерешено питање као проблем за философе и природњаке. Како се новим правцима даје већа важност психолошким факторима него материјалном резултату какве ће последице имати то за будућу легислацију? пита предавач и испитујући то питање у главном с гледишта кодификације о покушају и саучешћу долази до резултата: да одбачај објективизма и тражена пацификација субјективизма није никако нова ствар и остаје при томе, да ће угарски правници бити по свој прилици последњи, који ће ступити на опасан терен субјективизма, и ту своју тврдњу поткрепљује многим историјским и теоријским аргументима.

(наставиће се)

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Милосав Миловановић звани „Чкаја“, из Жегрова, решењем прокупачког суда од 11. августа т. год. Бр. 8422. стављен је под суд и у притвор за убиство извршено над Ђорђем Симоновићем, из Жегрова, па је по извршеном убиству побегао и данас се у бегству находи. Милосав је стар 20—22 год., стаса је средњег сувоњав, косе смеђе, очију плавих, обрва смеђих, голобрад, од одела однео је собом чакшире и гуњ од сељачког сукна, на глави капу — шајкачу, на ногама опанке и сељачке чарапе. Позивају се све полицијске и општинске власти, да Милосава најживље у својим домашајима потраже, и нађеног спроведу првостепеном прокупачком суду, с позивом на Бр. 10404.

Стојан Алексић, из Рујишта, извршио је крађу ствари и побегао је при спроводу. Стојан је стар 30 год., раста високог, има беле трепавице и бркове, очију црних. Позивају се све полицијске и општинске власти, да Стојана најживље потраже у своме домашају и нађеног спроведу начелнику среза бањског, с позивом на Бр 9755.

Дамјан Гагић, тежак из Мађера, био је због крађе у притвору среза ражањскога, па је отуда побегао. Стар је 50 год., смеђ, у оделу сељачком. Препоручује се свима полиц. и општинским властима, да за Дамјаном трагају и у случају проналаска стражарно га упуте начелнику среза ражањскога. УБр. 30627.

Крађа стоке Рајни Урошевић, из Раденковца, 8. тек. м-ца украдене су из штале две краве, старе по 4 године; једна је мрке длаке и десни јој је рог изломљен, а друга је беле длаке, а по леђима је жуте длаке. Препоручује се полиц. и општ. властима, да за овом покрађом трагају и у случају проналаска известео томе начел. среза бањског с позивом на Бр. 9369.

Непознати крадљивац 7. тек. м-ца ушао је кроз отворен прозор у стан Соломона Руса, мењача у Нишу и украо један зимски капут црне боје, постављен финим шареним крзном, и један црни пар одела, све у вредности 250 динара Скреће се пажња властима на ову покрађу, те да у случају проналаска известе начелство округа нишког с позивом на Бр. 18164.

Крађа стоке 2. т. м-ца око 5 часова по подне непознати лопов украо је са ливаде Милана Динчића, тежака из Шарбановца, једнога коња, доратастог, цветастог, у задњу леву ногу путастог, високог 1·53 м., а старог 4 године. Крадљивац је спазио Милана и погушао се са њим, те му је том приликом спао шешир, а он је гологлав побегао ка Бољевцу. Крадљивац има око 26 год., средњег је стаса, бркова малих, браде нема; од одела имао је на себи тесне сукнене чакшире, антерију, опанке и шарене чарапе. Препоручује се свима полиц. и општ. властима да учине потеру и о резултату известе начелника среза бањског с позивом на Бр. 9675.

Непознати крадљивац ноћу између 4 и 5 т. м-ца украо је Владимиру Ристићу, пешад. капетану у Нишу, један револвер «бровнинг» и једно фино орахово сандуче у коме је било 240 динара у новцу. У том новцу био је и један комад немачког златног новца од 20 марака. У сандучету је било доста фотографија немачких официра, албуми Берлина, Дрездe, Прага и Емса, за тим једна полица на 300 динара из друштва «Њујорк,» и неке признанице. Препоручује се свима полиц. и општин. властима, да за крадљивцем и покрађом живо трагају и у случају проналаска известе начелство округа нишког с позивом на Бр. 18017.

Непознати крадљивац ушао је 1. т. м-ца кроз отворен прозор у стан гђе Маруле Демајо, удове из Београда, и украо јој ове ствари: једну златну гривну као змију увијену, која на једном ланчићу има једну чизму од бисера; један златан ланац увијен као змија; један пар минђуша златних са бисером на средини; један пар минђуша од бисера; један златан прстен са великим дијамантским каменом око кога има неколико ситних; један златан прстен изломљен и 67 динара у новцу, и то: 4 новчанице по 10 динара, 7 динара у сребру и 20 дин. у никлу. Укупна вредност ових ствари износи 800 дин. Препоручује се свима полиц. и општин. властима да трагају за крадљивцем и покрађом, па у случају проналаска да известе о томе кварт дорћолски Управе града Београда с позивом на УБр. 30812.

Милан Ј. Предић, калфа браварски из Неготина, извршио је опасну крађу новаца Петру Станојевићу, столару из истог места и по извршеној крађи побегао. Милан је стар 18—19 год., средњег раста, црномањаст, образа дугих, кад говори замуцкује. Од одела има на себи плаву блузу мало офарбану мрсном бојом, панталоне од црног шајка, а на глави шубару. Позивају се све полиц. и општинске власти, да Милана најживље потраже и нађеног спроведу начелнику округа крајинског, с позивом на Бр. 9334.

Драга Николић, циганка и притворница ужичког првостепеног суда, побегла је из ужичке окр. болнице још 17. јуна тек год. Одбегла Драга, која је била под судом и у притвору због више крађа, има 18—19 год., средњег је раста, црномањаста, обично је у друштву са циганима скитачима. Позивају се све полицијске и општинске власти да је у својим домашајима најживље потраже, и на случај проналаска спроведу стражарно ужичком првостепеном суду с позивом на акт Бр. 2200. УБр. 31048.

Аћиму Дамњановићу, замљоделцу из Трешњевице украдена су два коња ноћу између 13—14 тек, м-ца. Украдени коњи длаке су доратасте, високи по 150 с. м.; један је добро урањен а други је мршав. Начелство округа крагујевачког актом Бр. 20825. моли за тражење крадљиваца и покрађе.

Ноћу између 14. и 15. тем. м-ца непознати разбојници напали су на кућу Цветка Шљивовца из Шора у срезу јадранском, и овом приликом однели му: четири дијамантска прстена, једну златну бурму и 6 пари чарапа од вунице. Сви опљачкани прстенови златни су; два имају по 9 дијаманстких каменова, у једном је обичан граораст камен, а четврти је са једним дијамантским каменом. Начелник среза јадранског депешом Бр. 14610. моли за најживље тражење разбојника и покрађе. УБр. 31412.

Наоружани зликовци, њих тројица на броју, напали су 15. тек. м-ца, на друму Љубовија — Лозница, Илију Гвозденовића, порезника среза азбуковачког, у намери да му отму државни порез, и овом приликом тешко су обранили из пушака жандарма који је пратио г. Гвозденовића. Држе се посигурно, да су овај напад извршили оглашени хајдуци: **Тома Јевтић, Милан Максимовић** и **Гвозден Минић,** јер је г. Гвозденовић лично познао Тому. Зликовци су стари између 30—35 год., двојица су били у оделу од шајка а трећи у гаћама и кошуљи, сва тројица имали су на глави шајкаче. Начелник среза азбуковачког, депешом Бр. 7213. моли све полицијске власти за најживље тражење ових зликоваца. Слика Томина и Миланова изишла је у 21. а Гвозденова у 32 броју «Полицијскога Гласника.»

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Као и на свима другим пољима човекове делатности, тако и на пољу коцкарском и ло-

повском има људи који се истичу мимо све остале и постају феномени своје врсте. Такав један коцкарски великан — «хохштаплер» првога ранга јесте и овај **Младен Баришић**, чији лик представља ова фотографија. Поље његових операција није само Европа, већ и Америка; највише се бави у Њујорку, Лондону и Паризу, и лети по великим светским купатилима.

Баришић је родом из Доње Тузле у Босни, а у Београд је дошао као дете. Још дечком око осамнаестих година био је познат београдској полицији као коцкар и кажњаван је небројено пута. У Тасиним белешкама*) наводи се један интересантан случај с њим: како је из Босанског Брода, прикривен у једном вагону с пекмезом, отпутовао до Беча, хранећи се уз пут пекмезом из трговачких буради. У Бечу га запрепашћени железнички службеници при отварању вагона нађу свог умрљаног пекмезом, те га после из сажаљења снабду оделом и трошком и пусте. По томе се још онда могло судити, да он неће остати обичан коцкар, када је се из жудње за великом вароши још као дечко решио на овакав начин путовања.

Што је више растао и бивао зрелији, све је се више бавио по иностранству, а мање по Београду и Србији, док 1894 године није сасвим напустио Србију и у њу се враћао само неколико пута, како он вели, једино из жеље да је види. И заиста, није познато да је у последњих неколико година учинио код нас какво казнимо дело.

Са највећом одвратношћу говори о овим нашим обичним вашарским коцкарима и сав се стресе кад помисли како они ваде сељаку из џепа пешкир са неколико десетина динара.

Самоук је, али је врло јаке интелигенције и верзиран у свима питањима. По томе је и могао улазити у сва друштва и према потреби представљати се час као какав руски кнез, час као какав румунски бојер, немачки племић, енглески богаташ, дописник великих светских листова и т. д.

Многима ће из аустријских, а и неких наших дневних листова бити познато, како је он пре неколико година у униформи аустро-угарског хусарског капетана дуже времена бавио се у Карлсбаду, где је било пуно официра с којима се он дружио и, наравно, вршио свој посао, док га није један официр познао и доставио полицији, но он је ипак успео да умакне. да би мало после пао шака бечкој полицији. То је и једини случај где су га ухватили, иначе нигде више није, вели, ни на одговор узимат за многобројне крађе, које је по свима крајевима света чинио. Само је још једаред хтео да заглави у Ривијери, али су га ту спасла добра документа, која су гласила на једно познато руско име, те је благовремено испод три смотре полицијске побегао.

Сем великих центара обично врши крађе и по железницама. Обично у коме већем месту стане код касе на железничкој станици и мери путнике који ваде карте и том приликом тачно оцени какве је ко професије од знатнијих путника и колико има при себи новаца, па после иде за њим у лов и кад се укаже прилика макне новац.

Он никад није без новца, те са тога и немора да врши крађе пошто-пото и на ризик, већ само где су велике суме и сигуран успех, те то поред његове вештине доприноси да увек остане непронађен.

Када је 1903. био ухваћен у Београду нађено је код њега 1000 круна, а овога пута имао је при себи 1400 круна. И то, вели, није све што са собом носи; то су само суме које носи као путни трошак до извесног места, а по разним банкама има остављеног новца.

Сада је ухваћен у Смедереву под именом *Стојана Ристића*, а по достави једнога келнера који га је познао. По захтеву Управе гр. Београда спроведен је у Београд ради премера, описа и фотографисања по Бертилоновом систему.

Сада је преко Париза дошао из Америке да види Србију, које се «ужелео,» а после је признао да је био намеран да путује у Цариград послом, ради кога је већ четири пута ишао. Да тај «посао» није безначајан доказ је и то, што је у Управи нудио чиновницима сав код њега нађени новац, само да га пусте да одмах иде.

Није искључена могућност да је у Србију дошао сада и с тога, што је настала сезона извоза, када трговци собом носе и такве суме, које би и Баришићева хохштаплерска вештина морала респектовати.

Такође је вероватно, да је код њега нађен новац дигао негде у близини, те са тога износимо његову слику, позивамо све полицијске власти и прив. лица да јаве Управи гр. Београда, код које Баришић издржава 20 дана затвора због повратка из прогонства и код које се његов новац налази, да није где учинио какво казнимо дело. —

КО ЈЕ ОВО?

У Сегедину налази се у притвору ово лице, које вели да се зове **Јене Миклош**, али никако неће да каже место свога рођења. Између осталога изјавио је, да је 1896. године дошао у Београд и погодио се као пекарски помоћник код Николе Неранџића, пекара у Дамјанићевој улици (?) бр. 47. Тај пекар Никола тада је либеровао хлеб за војску и осуђенике и код њега је, вели, остао 7 година.

На молбу сегединске полиције износимо његову фотографију и молимо, како власти тако и приватна лица, да јаве Управи града Београда: ако што о њему знају. — УБр. Бр. 31572

ТРАЖЕ СЕ

Милија А. Димић из Пардика још 15. августа ове године отумарао је незнано куда оставив своје четворо ситне деце, све испод 10 година, и до данас се није могао пронаћи. Милија је стар 33 година, раста средњег, у лицу црн, очију зелених, бркова малих, браду брија, у оделу је сељачком. Моле се све полицијске власти да нареде тражење за Милијом и у случају проналаска известе ме о сталном месту становања његовог с позивом на Бр. 9250. Из канцеларије начелника среза ражањског 4. септембра 1903. год. у Ражњу.

Николу Брчеревића, тежака из Рткова, који је пре 6 месеци отумарао, тражи начелник среза кључког и моли да га известе власти у случају проналаска, с позивом на Бр. 10317.

*) „Деца робијаши“ стр. 50—55.

Штампа Крањ. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Алимпић

БРОЈ 38. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 25. СЕПТЕМБРА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

МИ

ПЕТАР I

по милости Божјој и вољи народној

Краљ Србије

На предлог Нашег Министра унутрашњих дела, по саслушању Нашег Министарског Савета, а на основу члана 54. и 101. Устава земаљског, решили смо и решавамо:

Народна Скупштина, састављена из Народних Посланика изабраних за скупштинску периоду: 1905., 1906., 1907. и 1908. године, сазива се у први редован сазив на дан првога октобра ове године у Београду.

Наш Министар унутрашњих дела нека изврши овај указ.

22. септембра 1905. год.
у Београду.

ПЕТАР С. Р.

Министар унутрашњих дела,
Ив. Павићевић С. Р.

СТРУЧНИ ДЕО

Је ли особа „жива изгорела,“ или је већ мртва била, кад је у ватру доспела

(НАСТАВАК)

Према томе старо мишљење о сталним и пуним мехурима као несумњивом доказу, да их је могла изазвати висока температура само за живота, а никако после смрти, изгубило је много од свог првобитног значаја, и судско-медицински вештаци данашњега доба не усвајају га тако безусловно. И ако и данас стоји, да су *стални и трајни, серумом (лимфом) напуњени, а реактивним црвенилом унаоколо опточени мехури врло поуздан знак* да су утицајем високе температуре на живом телу постали, ипак то уверење не изричу данашњи судско-медицински вештаци с таком аподиктичном сигурношћу као што се то некада чинило. Увек су толико обазриви, да помишљају и на оне случајеве, где то правило има и изузетка, те изричу коначан суд о томе тек онда, кад све друге могућности узму у достојну оцену. Тачнијим прегледом и свестранијим испитивањем датих прилика задубљују се више у то питање, и изналазе и оне ситније разлике, по којима би се оно могло поузданије решити.

Али има још и других прилика, где ће судско-медицински вештак бити у недоумици, како да реши питање о значењу пуних и сталних мехура на нагорелој лешини. Има н. пр. судских случајева, где ће бити спорно, може ли он у опште таке мехуре на лешини урачунати у трагове изазване високом температуром или не. *Садно* (decubitus), набијена и нажуљена партија (набој, мозол) на коме месту тела, пришт изазван слачицом или везикатором и т. д. може се јавити у истом облику као и мехур од опекотине те завести лекара, да их прогласи за мехур, изазван високом температуром на живом телу. Исто тако има и кожних болести, код којих се по телу јаве слични, пуни, и стални мехури, да их је тешко разликовати од оних, који су постали утицајем високе температуре. Така болест је н. пр. *црвени ветар* (Erysipelas) — нарочито у извесним облицима (E. bullosum) — па онда т. з. „*зла пљускавица*“ (Pemphigus) — нарочито код мале деце — а најпосле и читав низ оних запаљивих процеса у кожи где се она „испришти,“ а местимице баш и јаче подклобучи (Dermatitis exfoliativa). У таким случајевима може бити доиста сумњиво, какве су природе и каквог су порекла ти мехури. Спорови те врсте гдекада су тако нејасни и замршени, да и сам лекар може доћи до погрешних закључака (Hofmann, Casper-Lieman, Friedberg). Тако н. пр. Фридберг наводи случајеве, где је неколико деце непажњом неке бабице ошурено, а лекар је мехуре на њиховом телу, изазване високом температуром, узео као мехуре од „зле пљускавице“ (пемфига). Сличан случај у обратном смислу наводи Дитрих (Dittrich[1]). Погрешка је, истина, доста груба, али се ипак даје разумети — нарочито код лекара, који се тим питањем нису бавили.

Већ би била много тежа омашка, ако би лекар мехуре на лешини, која почиње већ у трулеж прелазити, узео као мехуре, изазване високом температуром за живота. *Трулежни мехурови* су махом мањи, смрдљивим гасовима испуњени и немају рубове реактивног црвенила на својим ивицама, и по изгледу се знатно разликују од оних, који су ватром изазвани. Сем тога и други појави трулежног распадања на лешини махом су тако карактеристични, да их савестан и обазрив судско-медицински вештак нити може превидети, нити погрешно тумачити.

Код јачих опекотина другога степена смакне се обично на појединим местима сва покожица, те остави „живу кожу“ (крзно, корион) сасвим разголитану и без заштите. Интензивније дејство високе температуре захвати најпосле и поједине делове самога крзна, а по гдекада и дубље слојеве мекога ткања па у њима изазове појаве, које ми обично убрајамо у *трећи степен опекотина*. У оба случаја крзно страда већ у толико, да непосредно после дејства високе температуре изгледа као нека сиво-бела, црвена или мркожута влажна, подебела и непрозрачна скрама. Касније се та скрама почне сушити, и не потраје дуго, а од ње постане кад кад угаситија, кад отворенија мркоцрвена, мрко-жута, суха, окорела, перга-

[1]) Dittrich: „Lehrbuch der gerichtl. Medicin. — Wien 1897; Seite: 117.

менту слична повлака или кожура. Ако покушамо да је покренемо, осетићемо, да се чврсто држи своје подлоге — дакле дубљих слојева мекога ткања — а на удар тврдим предметима одговара звуком, као да је рожаста. Ако је исечемо и од дубљих слојева опростимо и изљуштимо, те саму за себе прегледамо, наћи ћемо, да је тврда као рскавица или рожина. да је еластична, и да је — кад се кроз погледа према светлости кад мање, кад више прозрачна. По себи се разуме, да моћност или дебљина тог сагорелог слоја зависи од интензитета температуре, која је на њега утицала, а донекле и од места на коме је она дејствовала. Гдекада представљају ту скраму или кожуру само поједини или сви слојеви живе коже (крзна, кориона), гдекада је у њеној области један део или и свеколико поткожно ткање, а гдекада захвата чак и до првих слојева поткожних мишића. Према томе је јасно, да ће највише од тих прилика зависити и све особине њене, а нарочито, у колико ће бити прозрачна или не.

Ја сам се намерно подуже задржао код особина тих појава на огорелим лешинама. То сам учинио с тога, што ће нам ова објашњења олакшати разумевање важних судско-медицинских истина, које су и у пракси нашле примене. *Скраме и кожуре од опекотина другог и трећег степена важне су* за судско-медицинског вештака не само као поуздани трагови дејства високе температуре, него и *као знаци, по којима се у већини таквих спорних случајева може поуздано решити и питање, је ли висока темиература дејствовала за живота или тек после смрти.* Ево како и на ком основу:

Подстакнут неким радовима Вертхајмовим (Wertheim) о утицају високе температуре на кожу живог тела, обратио је проф. Хофман (Hofmann) нарочиту пажњу на скраме и кожуре иза опекотина и испитивао је, има ли и каква је разлика између оних, које су постале на живом, и оних, које су постале на мртвом телу. Том приликом дошао је до ових веома драгоцених резултата. Ако се тицало скрама или кожура, које су дејством високе температуре постале на живом телу, онда је у њима свакад већ голим оком, а још јасније лупом, могао у једноставној хомогеној мрко-црвеној маси *разликовати неке веома сличне разгранке, неку мрежу, која је својом непрозрачношћу и угаситијом бојом од остале околине одударала.* Ако је таку сасушену и провидну кожуру из лешине исекао и према светлости посматрао, истицала се та мрежа још јасније и представљала је сплет најситнијих крвних судова, пуних неке црвенкасте масе, — дакле — управо мрежу крајњих разгранака или власастих цеви (капилара) — у кожи. Исто је то нашао и на танким провидним пресецима таквих кожура под микроскопом. — А кад је на тај исти начин испитивао скраме или кожуре од опекотина на објектима, који су као лешине у ватру доспели, није могао ту појаву констатовати. Скраме и кожуре са таких објеката биле су скроз једноставне (хомогене) — без оних угаситијих контура; без сплетова и мрежа најситнијих крвних судова са оном рићом масом. Све што је по гдекада врло ретко и изузетно — у тој хомогеној кожури могао констатовати, беху само тамније контуре појединих повећих стабала крвних судова. И та разлика беше тако стална, тако се правилно понављала, да је ту појаву Хофман с пуним правом могао огласити као веома поуздан знак, по коме се судско-медицински може решити, је ли особа жива нагорела, или је после смрти дејству високе температуре изложена.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Д-р М. Јовановић — Батут.

СУДОВИ И ЊИХОВО УРЕЂЕЊЕ

за време устанка од 1804—1813. год

(НАСТАВАК)

Установом Великога Суда одвојена је судска власт у грађанским и кривичним парницама од новог Управнога Савета, који је назван министарством.[1]) Овај је суд овако уређен, како горе поменусмо, био уједно и апелациони суд за магистрате. Он је био надлежан да расматра решења магистратских судова, особито она, која се тичу смрти, и да о таквим решењима доноси коначне одлуке. Исто тако разгледао је жабле оних, који нису били задовољни пресудама магистрата. Ова процедура била је одређена још јануара 1809 године, као што се види из Уређења Ваљевскога Суда, где се у тач. 10 вели:

„Уопште свима, који живе у ваљевској нахији, забрањује се у Београд долазити на жалбу Великоме Суду без писма суда ваљевскога, нити ће се коме веровати у Великом Вилаетском Суду, осим ако се коме решење суда не чини да је праведно. У том случају сваки може „с решителним“ писмом ваљевскога суда доћи и хоће се свакоме наново судити. Али ако су то парнице мање од 100 гроша онда се забрањује.“[2])

Ово што је имало силу закона у 1809 години за ваљевски магистрат, вредило је од 1811 године за све магистрате. Да је тако види се из „наставленија,“ која су јануара 1811 године раздата војводама, где се заповеда: да се сваки онај, који какво зло учини. било да похара или да убије кога, или ма какво друго зло да учини, има се ухватити и предати суду у магистрат. А коме магистрат не може пресудити, онога да шаљу у Београд Савету (односно Великом Суду).[3])

Овај однос између магистрата и Великога Суда био је од прилике овакав:

Ако би се тицало каквога убиства онда би војвода, као старешина кнежине, био дужан ухватити убицу и предати магистрату. Магистрат би га бацио у затвор, и почео дело ислеђивати. Ту би се довели и сведоци, који би исказали оно, што су видели и што знаду под заклетвом, да истину говоре, па све то тако било би записано и заједно с убицом спроведено Великом Суду. Или би се спровела само акта, а кривац би остао и даље у магистратском затвору, докле не би Велики Суд, разгледавши акта, донео коначну пресуду, која се *сентенцијом* називала у оно време. Оваква сентенција слата је Карађорђу на потврду, па потом опет враћана магистрату, који је био дужан с војводом извршити је. Тако је испитан Никола, убица из Каоне, који је убио брата Милића Радовића из Каоне. Овај испит и сведочанство сведока Радивоја, који је био на оном месту, кад се убиство десило, Карађорђе је послао Савету.[4]) Тако исто прота М. Ненадовић одговара на једно писмо Великога Суда овако:

„Славном Великом Суду Вилаетском“

„Високославногa В. Суда писмо под „№ 559 од 12 новембра (1811) исправно „примио сам под 18 тек. у коме пишете „да пошљем г. Николу Раонића капетана „за похару Настаса, момка Тркићева, жи„теља ваљевскога. Ја би к вама послао, „али је исто дело почело истраживати се „код нас у време војне и тако из узрока „војне није се могло дело ка концу при„вести. Тако и ја сам написао славном „магистрату ваљевском да извиде и све„доке суду да праведу, да се истините „знаде, је ли Раонић опљачкао Настаса „или други који, или то да није каква „мајсторија. Истина, да није лепа ствар, „али сами знате да Срби за то војују, „да им нико не дира у њихове сестре, и „тако г. Раонић капетан идући путем „чује вриску и за то свеже Настаса, да „га суду приведе, но да је даље било „к Ваљеву, него његовој кући, а скоро да „се смркне, те га је одвео својој кући, „и сутра дан суду да га одведе. За то се „за сад не зна извесно, је ли који опљач„као Настаса или је мајсторија, но ови „дана, докле од сведока извиде, јавићу „вам, и ако буде до Раонића послаћу га.

„Сотим остајем В. С. С. Великога свако добро желећи.

У Ваљеву
22 новембра 1811 год.
М. Ненадовић[5])

Пример процедуре којом су кривична дела ишла и до Великога Суда долазила, имамо такође у Деловодном протоколу Карађорђевом. Неко је силовао десетогодишње дете, кривац је ухваћен, ствар је извиђена и у писму описана, па је послата Карађорђу. Карађорђе пак шаље то писмо Савету (управо Великом Суду), да кривцу, како за право нађе, пресуди, па пресуду да пошљу кнезу Алексију, да кривца казни на оном месту где је зло учинио, да онај народ види.[6]) У поменутом протоколу имамо пример и за други случај силовања. Некакав Милоје Ђорђевић из Лужница (нахија крагујевачка) силује некако дете. Магистрат крагујевачки

---

[1]) Бата Лака. Историја Устанка стр. 865.

[2]) Д. Ђ. Алимпић. Историјски развитак полиц. власти у Србији, стр. 39.

[3]) В. С. Караџић, Грађа I. стр. 103. — Црна Река. стр. 45. — Хајдук Вељко. стр. 27.

[4]) Деловодни протокол Карађорђа Петровића. № 618.

[5]) Протокол писама проте М. Ненадовића. стр. 150—151.

[6]) У Деловод. протолол под № 632.

ухвати Милоја, баци у затвор, дело испита и акта пошље Карађорђу. Карађорђе акта пошље Великом Суду да овај суд изрекне пресуду и казну с тим, да се та изречена казна пред народом изврши, а магистрату одговори, да кривца држе у затвору докле не дође одговор од Великога Суда. Савет је после тражио да се девојче, кривац и сведоци пошљу у Београ суочење. Али како је јављено да се момак, који је преступ учинио, измирио с девојчетовим оцем окумивши га, то је решено да се казни телесно са стотину батина врућих. Ова пресуда је послата Карађорђу на потврду, и он је потврди. По том пише крагујевачком магистрату, да му (момку) ударе 100 батина врућих и да му се каже да је он заслужио живот изгубити, али кад су се окумили то му се живот праша.[7])

Великом суду била је дужност да размотри сваку пресуду, која се тиче смрти, па онда да донесе коначну одлуку, као што сам већ напред поменуо. Оваква пресуда, која је смрт доносила, слата је Карађорђу, као Врховном Господару, на потврду, и тек пошто је добила такву потврду, слата је војводи или магистрату на извршење.[8]) Осим тога Велики Суд је примао тужбе кметова и кнезова, испитивао их и пресуђивао. За такве кривице Велики Суд је осудио на затвор Павла Цукића, Петра Молера и Максима Рашковића.[9]) За то је изгубио своју кнежину војвода Димитрије Пазарац тако, да ни он ни његови синови не могу више бити старешине народне.[10]) Исто тако Велики Суд је испитивао и пресуде доносио о већим похарама (деловодни прот. Карађорђев № 887, 1049 и 1050), извиђао је и злоупотребе војводских момака (№ 1138 и 1230). Бивало је и таквих судских дела, која није расправљао ни Велики Суд, а није хтео ни Карађорђе да их расправи, већ су остављани да о томе Скупштина донесе своју одлуку. Тако је учињено са раније поменутим убицом Николом из Каоне, ваљевске нахије. (Деловодни протокол № 618).

Као што се види Велики Суд је поред жалби на пресуде магистратских судова и сам расправљао и судио за убиства, за силовања, за похаре, за злоупотребе војводске власти и насиља војвода и т. д.

Пресуде Великога Суда као год и магистрати биле су писане и завођене у деловодни протокол. Само 1811 године од јануара месеца, од кад је основан Велики Суд, па до 12. новембра исте године заведено је у деловодни протокол Великога Суда 559 бројева.[11])

И Велики Суд као и магистрати судили су већином без писаних закона, јер их није било, судио је по здравој памети и по обичају. (наставиће се)

Миленко Вукићевић

[7]) Деловодни протокол Карађорђев, № 804, 808 и 839.

[8]) Деловодни протокол Карађорђев. № 842, 857, 958, 966, 868, 1132.

[9]) Деловод. Протокол Карађорђев. № 909, 910, 954, 1074, 1404, 1437, 752, 771, 773.

[10]) Деловодни протокол Карађорђев. №: 943, 956 и 957.

[11]) Протокол писама Проте Ненадовића, стр. 150.

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

(НАСТАВАК)

Анималнн се осећаји лакше опажају и јачи су од виших осећаја. Њихово је трајање неједнако. Узмимо гњев и мржњу: гњев је тренутан, мржња стална. Ја могу бити гњеван и љутит према свом сину, брату, сестри, које волим иначе, и та љутња је пролазна. Код мржње је осећање трајно перманентно. Исто је тако и са осећањем наклоности.

Несумњиво је да осећање пријатности, као и непријатности има велике важности и примене у криминалистици. Нико не може сумњати у то да или сведок према кривцу или према жртви или саучесник према свом другу или сведок према самој ствари нема никакво осећање. — —

Али главни моменат је у изношењу кривичнога дела. Све што чујемо о једном преступу или злочинству или што читамо и сазнамо о њему, све то бива путем речи. Свако кривично дело, најмање, као и највеће, кад излази пред иследника и пред суд, бива одевано у речи и реченице. Криминалиста, иследник, судија има да мотри у првом реду на то: како се износи учињено дело. Нико није обавезан и принуђен да буде толико смотрен и пажљив на језику, колико криминалиста, нарочито у случајевима изналажења кривице или злочина.

У природи свакога човека лежи да има свој нарочити језик, свој начин опхођења и изражавања. И Taylor има пуно права кад каже да језик једног човека показује порекло његово, али још више показује колико је његово васпитање, знање и умешност. Готово сваки човек има своје специјалне, индивидуалне навике у своме говору. Узмимо случај да је сведок какав сентименталан, меланхоличан или весељак човек — свакако и искази његови а и сама пресуда имаће обележје у неколико тога сентименталног, меланхоличног или хумористичног излагања. Два сведока по једном предмету, са разним темпераментима, различно ће се изражавати. А што криминалиста нарочито мора да зна, то је језик и дијалект оних лица са којима он долази у додир и ради, и значење појединих израза, које они најчешће употребљују. Још ваља на овом месту напоменути да се простији свет пред иследником служи општијим формама и укорењеним изразима и реченицама, док интелигентнији свет у својим исказима тражи нарочите изразе којима хоће што шта да оцрта и окарактерише. Што још, као специјалан говор, код простија света може да важи — то је ћутање. И ћутање је нека врста говора. Ратари, сељаци, људи из народа пред судијом и иследником редовно мање говоре од варошана. Редак је брбљив или говорљив сељак. У случајевима какве кривице врло се често дешава да сељак ћутањем признa дело и кривицу своју. И судија у извесним приликама треба кривца и са те стране да посматра.

Нема сумње иследнику је потребно да чује од исказаника истину; али, ако је не чује, он треба из онога, што исказник каже, да умотри где је и шта је истина. У томе и јесте права вештина и способност његова.

XI.

Један од најтежих послова за криминалисту јесте оцена и познавање жене у психолошком смислу и значењу; јер, жена, и ако није ни соматично ни психолошки, дакле ни телесно ни душевно различна од човека ипак има у суштини свога бића нешто што је у сваком погледу од човека различи и одваја. Кад један криминалиста проучава човека, то он има посла са бићем, које је њему равно и истоветно, ма било међу њима разлике и у моралу, и у образовању, и у васпитању, и у старости, и у положају. Ако је старац пред њим, кога он има да испита — то је пред њим опет човек, какав ће и сам бити, кад наступе године. Ако је дете или младић, он већ има оријентације, јер је и сам раније то био. Са свим је другачија ствар кад пред собом има женско чељаде — девојку, жену или старицу, — он има пред собом разноврсне субјекте душевне, на које не може да примени оне резоне и умовања, која примењује на људе.

Душевни живот жене извесно се разликује од човековог душевног живота. Постоје паралелне особине између човека и жене; али има и битних разлика, које је потребно пронаћи и научити. При истрагама, у кривичним парницама и деликтима исказ једне женске ни у ком случају не треба идентификовати са исказом једнога човека и подједнаким их мерилом ценити. Жена је друго нешто него човек — то нам стално говоре и лекар и историчар, и анатом и књижевник, и глумац и теолог, и философ, просто сваки и сви од реда. Жена је другачија у самој својој појави, у свом посматрању и расуђивању, у осећању и резоновању, у хотењу као и у умењу — само правници криминалисте и судије кажњавају дело жене, као и дело човека и примају исказе жене, као што примају исказе човекове.

У старом веку жену су сматрали вавек за ниже створење од човека. Грци су чак и децу стављали испред жена у погледу душевне вредности. Чак и грчки природњаци нису другачије судили о жени. Аристотел и Хипократ сматрали су жену за половину човека. Хомер с подсмехом говори о жени, о њеној лакомислености и лажљивости. Старо римско схватање исто је тако неповољно по женски свет. Жена је, по појимању тадашњих Римљана, загонетно, тајанствено, дисхармонично створење. Народи Истока ништа боље и правилније нису расуђивали о жени. Кинези су стари тврдили и доказивали да жена и нема никако душу; Мухамеданци верују да жена не може ући у рај, а сам Коран вели да је жена створење које под светлом навлаком и украсима расте и успева, а која је способна вазда да се гложи и свађа. Колико то мухамеданско мишљење важи, најбоље доказује сам османски кодекс (Законик §. 355), по коме исказ двеју жена пред судом важи толико исто, колико исказ једног човека. Средњи је век још више жену понижавао. Он је њу сматрао као биће, које је далеко ниже

у сваком погледу од човека; шта више жена је сматрана као ђаволов ортак, као једно демонско биће. Вештице, бајалице, караконџуле већином су беле женске и средњи век нам даје безбројне примере невероватних кажњавања жена, за које се мислило (а мислили су и судови и грађани) да су у служби демона и сотона. У самој Немачкој је спаљено, у тим несрећним временима, преко сто хиљада жена. Искази жена, њихова сведочанства и заклетве пред судом нису имали никакве вредности, јер судије нису на те исказе ништа полагали.

Исто тако мишљење северних народа о жени и њеној вредности није најповољније. У Havamál-у се говори са омаловажавањем о жени. И то се гледиште провлачи кроз цео средњи и нови век и задржало се готово до најновијега доба. Па и савремено мишљење о жени разликује се од мишљења о човеку.

Да напоменемо само на овом месту ону познату изреку: „Дајте жени крила и она ће постати или анђео — или гуска". Ова изрека, ма колико сурова да је, говори да се жена битно разликује од човека: она обично или стоји високо изнад човека, или је нижа од њега. И то је у многоме тачно: неке особине жена далеко су се истакле изнад особина људи и обратно; али оне нису никада потпуно онаке, какви смо ми, људи. За неке послове у природи и животу жена је далеко погоднија и боља него човек и обратно: има послова у којима је човек много бољи од жене.

Даје се, дакле, утврдити факт да жена има извесних особина душевних и способности, које диференцирају и одступају од особина човекових. И као што можемо према појединим деловима скелета да закључимо, да ли је тај скелет био човека или жене, тако ће временом бити могућно душевне диференције и разлике између човека и жене бити тачно одређене и охарактерисане. Те разлике у велико постоје и оне се, са психолошког гледишта већ могу доста јасно да изведу.

Наравно, ко је рад да проучи душу и природу жене, као и њене душевне особине и способности, не сме се ослањати на мишљења песника и приповедача; јер су то већином скроз субјективна и погрешна посматрања и гледишта, основана не на хладној студији и непристрасном проматрању, него на осећању.

(наставиће се)

М. Павловић.

Седми међународни конгрес за казнене заводе

— држан у Пешти од 22—26. августа о. г. —

(НАСТАВАК) (3)

На крају проф. *д-р Ј. Влашић* завршава: „Сви ми можемо и са катедре као и у стручној литератури, у пракси и животу, да дођемо до савршенства. Студирајмо она социјална, морална, културна и економска зла из којих се рађа и развија криминалитет. *Бригом за напуштену децу, кринудним васпитањем младих злочинаца* гледајмо да легислаторским творевинама служимо. Решење крупног питања о *скитницама* (вагабондаже) и *просјачењу* не скидајмо с дневног реда. Па и идеја о *композицији* могла би можда у већој мери да буде заступљена него што наш кривични законик то допушта. У систему о *новчаним казнама* створено је већ као неко јавно мишљење, које све постаје гласније, у случају, да се новчане казне не могу наплатити, да се оне *радом* замене."

Трећи дан

У **првој секцији** касациони судија *Јован Тарнај* реферовао је о томе: „На које деликте ваља применити новчану казну и какви принципи треба да буду меродавни при њеном извршењу; како да се формулишу одредбе о конфискацији добара?"

Секција је била мишљења да се *новчана казна* као споредна казна по правилу само за такве деликте може препоручити, које је учинилац извршио из користољубља или у тој намери. Приликом осуде на новчану казну мора се суд у првој линији обазрети на способност за плаћање осуђеног и у том циљу још у претходном поступку и пре пресуде морају се прибавити извештаји о имовном стању деликвента. Осуђеном, ако прилике то допусте, одобриће се, да осуду може исплатити у отплатама, а и да му се, ако тачно измири своје обвезе, један део казне опрости.

У случају, да осуђени (не кривицом својом) не буде био у стању да плати новчану казну, има се казна преобратити *не у затвор* већ *у кринудни рад*. Наплату заостали новчаних казна од наследника ваља у свима случајевима искључити. — Сви предлози секције усвојени су у целини од конгреса.

Друго питање: „Који су карактеристични знаци деликта преваре?" није одговорено. У секцији пало је више предлога, који су имали за циљ искључиво измену члана о превари у француском code pénal. Конгрес је опет био мишљења да одлука о томе питању не долази у обим његове надлежности и дао је израза жељи, да се у будуће конгресу предлажу само таква питања материјалног кривичног права, који стоје у вези с извршењем казне.

У **другој секцији** реферовао је проф. *Фрања Инкеј* о томе: „Да ли се може притворени под истрагом или оптужени, који је раније био осуђен на коју казну која повлачи губитак слободе, принудити на рад?" И: „Ако такви притвореници не би могли бити принуђени на рад, зар не би онда урачунавање истражног притвора могло да се учини зависним према томе, да ли се притворени добровољно понудио да ради?"

Прво је питање секција одбацила. Секција је даље изразила жељу, да се у свима истражним затворима притвореницима пружи прилика да сами од своје воље раде и да би истражни притвор по правилу ваљало само онима урачунати, који од те могућности учине употребу. Многи су се у дискусији с правом томе успротивили, јер би усвајање таквог предлога, да се сваки може понудити да ради у притвору у сваком случају могло да се сматра као признање кривице и даље, да нико не мора притвор свој још и радом да отежава. Конгрес је сматрао тај навод за меродаван и изјаснио се, да урачунавање истражног притвора ни под каквим околностима не треба учинити зависним од тога, да ли је притворени радио или не, али се нарочито мора оним притвореницима, који имају породицу да издржавају, пружити прилика да раде и да зараде.

У **трећој секцији** истакнута су два питања. Прво питање гласи: „Каква помоћна средства стоје на расположењу за сузбијању туберкулозе, нарочито каквим средствима може она да се спречи у казненим заводима?" Секција је нашла да би ваљало ставити у задатак једној међународној стручној комисији, да изради правила, по којима би се градили и удешавали казнени заводи и да утврди потребне игијенске мере за спречавање те болести.

У дискусији изнео је *д-р Кнопф* (из Њу-Јорка) врло интересантна дата о мерама за сузбијање туберкулозе у америчким казненим заводима. Он је доказивао, да је један од главних узрока туберкулозе: оскудица довољне вентилације и свежег ваздуха у казненим заводима; даље оним осуђеницима, код којих се већ показују трагови болести, има се допустити што више кретања на чистом ваздуху или рад, а нарочито се препоручује пољопривредни рад.

Друго питање: „У колико треба државна контрола да ограничи приватна друштва за заштиту отпуштених робијаша (осуђеника)?" Конгрес је усвојио мишљење секције, да треба избегавати принципијелно државно мешање у рад тих друштава. Али се држави не може спорити право, нарочито кад су у питању непунољетни осуђеници, да од друштва тражи рачун о његовом раду. Ваља препоручити тешњу везу и обострани заједнички рад између државе и приватне помоћи.

Са овим је завршен рад пре подне. После подне држао је предавање ђенерални директор француских казнених завода *Гриманели*: „О садашњем стању заштите деце у Француској."

Четврти дан

У **првој секцији** расправљало се једно врло важно питање о сузбијању међународног злочина. На основу реферата проф. *Павла Анђала* секција је расправљала питање: „Да ли се дело онога, који купује крадене ствари или их скрива може узети као сопствено дело или само као јатаковање? (Види § 384. нашег крив. закона). У секцији су била подељена мишљења. Референт је предложио: да се такав кривац у свима случајевима има оној држави на осуду предати, у чијој се територији дело десило и чије је плодове он помогао да осигура, докле је већина секција била мишљења, а то је и конгрес усвојио, да се такво дело под свима околностима има сматрати као самостално и као такво има и казнити, — ма да главно дело из ма

којих узрока, који искључују кривицу, не би довело до казне кривца. Надлежан је суд оне државе, на чијој се територији дело десило, па нека је већ у другој некој држави против кривца пресуда постала извршна и кривац осуду издржао. — У дискусији учествовали су Дипоа, Пјер Антони, Фелолеј, Адолф Обершал. Овај последњи за тим је предложио, што је секција усвојила: да за успешно и брзо гањање таквих криваца треба уградити међународни споразум, уговор, да би се у једној земљи судом утврђена казна у другој земљи без икаква даља испитивања акцептирала као свршен факат.

О *другом питању*: „Да ли су резултати поротних судова такви, да би се могло желети да се они реформишу?“ није се дошло ни до каквог ресултата. Секција је располагала са неких десет штампаних реферата. Познати талијански криминалиста *Гарофало* био је одсудно противан институцији поротних судова; Немац *Јунг Ханс* био је истина за то, да лајици учествују у криминалном правосуђу али у форми немачких т. зв. Schöffengericht-a. Референт проф. *Фајер* (из Пеште) изјаснио се као ватрени присталица поротних судова, али је предложио ипак неке реформе, на име, да судови буду овлашћени, да могу одлуку поротничку уништити, ако она садржи очевидно какву повреду права, погрешку или заблуду. После живе дебате с малом већином усвојена је ова резолуција:

„Конгрес даје израза жељи, да се у законодавству свих културних држава у ширем обиму предвиди учешће лајика у кривичном правосуђу.“

Дискутовање о реформи поротних судова одбио је конгрес с обзиром на велику политичку и социјалну разноликост земаља заступљених на конгресу, те је искључена могућност, да ће се постићи јединство у том питању.

У **другој секцији** реферовао је проф. *д-р Баумгартен* о теми: „По којим правилима и у којим случајевима и на којој основици притвореника или његовој породици дати накнаду за несрећни случај који би притвореника задесио у затвору или осуђеника у заводу при раду?“

Конгрес је био мишљења, да при несрећним случајевима, који притвореника — осуђеника — на раду задесе, држава, ако повређени сам није крив за несрећан случај, *дужна је* да осуђеника, евентуално његовој породици да накнаду, ако и даље траје код њега неспособност за рад или ограниченост рада пошто издржи осуду. Желети је, да оне државе, које имају законе о осигурању од несрећних случајева слободнога рада, ту заштиту и на рад осуђеника — притвореника, и оних у заводима за поправку — распростре. — У том смислу говорили су Сен Обен, Гриманели, Дидијон, грчки министар Скузес и др.

У **четвртој секцији** на предлог *д-р Филиа Ротенбилера* усвојена је ова резолуција:

„Држава је дужна, да за напуштену децу од осуђеника води бригу. Ако су родитељи у моралном погледу у стању да своју децу васпитају, али због материјалног стања то нису у стању да учине, онда ваља родитеље материјално помагати.

Истога дана настављен је рад у неким секцијама по подне.

У **другој секцији** прочитао је *д-р Ј. Шалго* реферат проф. *Емила Моравчика* о ограниченој урачунљивости. Секција је усвојила предлог референтов, по коме за такве осуђенике ваља подићи нарочите заводе за душевне болеснике, где је дисциплина строжа него у обичним болницама за душевне болести.

Трећа секција бавила се питањем о сузбијању алкохолизма у вези са институцијама кривичног права. Проф. *Форел* реферовао је о *утицају* алкохолизма на криминалитет. По њему 50 од сто свих злочина изазвани су директном или индиректном претераном употребом алкохола, а и највећи број злочина дешава се суботом, недељом и понедеоником у дане кад је обичај одмарати се и уживати. С тога би ваљало тих дана могућност употребе алкохола законодавним мерама ограничити. У казненим заводима ни у којем случају не би ваљало допустити употребу алкохолних пића. Осуђенике, који пате од хроничног алкохолизма ваљало би, по мишљењу референтову, пошто издрже осуду, према томе да ли се могу излечити или не, упућивати и спроводити у заводе за неизлечиве душевне болеснике. Сем тога препоручује увођење забране у крчмама за пијанице према најновијем пројекту швајцарског кривичног законика.

Предлог референтов, који у другом своме делу иде доста далеко, усвојен је без дискусије.

Четврта секција бавила се питањем: „Шта ће са оним младим (непунолетним) осуђеницима бити, који се не могу сместити у заводе за поправку (корекционе)?“ Питање, које је секцији поднето да на њ одговори, није било срећно формуловано, јер је оно одмах подељено у два мања:

1. Како да се целисходно поступа са непунољетним злочинцима да би се они могли вратити уредном животу?

2. Како ће се деца, која у породици не налазе потребне моралне потпоре сачувати од злочина?

На прво питање дао је проф. *Фурније* (из Париза) одговор као референат секције. Осврнуо се на амерички систем, који код младих (непунољетних) кривaца не допушта ни *хапшење* (притвор) ни казну (осуду) већ их по сваку цену упућује каквом заводу за поправку. Предлаже, да се тај систем усвоји, или бар да се оснују за непунољетне осуђенике такви казнени заводи у којима ће васпитање бити главно и у којима ће се дечаци учити и спремати за један занат. Затвор ћелични он одбацује и само по изузетку за врло кратковремене осуде допушта. Од доласка непунољетног осуђеника у завод он мора остати под брижљивом присмотром и лекара и учитеља са здравственог и педагошког гледишта. Држава има дужност да васпита ону децу, која у породици својој нису довољно васпитана, на првом месту сирочад, онда децу оних родитеља, који немају потребна времена а ни потребних моралних својстава, да их васпитају и на послетку децу оних родитеља, који су осудом изгубили слободу.

У том циљу, конгрес на прво место сматра да ваља основати *заводе за посматрање* у којима ће, пре но што коначно буду упућени у који васпитни завод, бити подвргнути посматрању са педагошког, моралног и лекарског гледишта. Према ресултату тога посматрања и деца ће бити упућивана или каквом заводу за поправку, или у дечје болнице или у обичне васпитне заводе — јер сви ти заводи имају за главни циљ васпитање детета за употребљивог члана друштва, јер се дете ни под којим условима не сме сматрати за непоправљива.

Са овим је у главном програм рада овогодишњег међународног конгреса за казнене заводе исцрпљен.

Поједини чланови конгреса истакли су за идући конгрес питање: *о укидању смртне казне.*

Неки чланови конгреса учинили су излет у оближње казнене заводе око Пеште, у *Вац, Касу* и у женски завод у *Марији Ностри.*

Председник Сједињених Држава северне Америке *Рузвелт* позвао је конгрес да идући пут држи своје седнице у Сједињеним Државама. Одзивајући се тој жељи конгрес је одлучно да се осми међународни конгрес одржи у једном од градова Сједињених Држава и то 1910. године.

Од балканских земаља биле су на овом конгресу заступљене *Грчка* са три делегата и министром *Скузесом* на челу, *Бугарска* са два делегата од којих је *Минков* прокурор касационог суда у Софији (обоје су учествовали у дискусији) и *Србија* са једним делегатом *Божом Марковићем*, ванредним проф. Универзитета.

* * *

Краљ. угарско министарство правде приликом држања конгреса за казнене заводе издало је два дела на мађарском и француском језику, који су на поклон раздати члановима конгреса. Једно је дело о *казненим заводима у Угарској и земаљским детенционим заводима* (Француски: Les institutions penitentiaires de la Hongrie) од *Ст. Међерија.* У њему је историја казнених завода у Угарској од 1772. до данас. Дело је украшено лепим илустрацијама, плановима и статистичким датима.

Као достојна допуна овога дела може служити и друго дело „Борба против криминалитета непунољетних у Угарској“ (La lutte contre la criminalité des mineurs en Hongrie) од *д-р Бела Куна* и *д-р Ст. Ладаја.* У њему се описују државни дечји азили, којих има 13 у Угарској, па онда заводи за поправку и срески завод за непунољетне у Каси. И то је дело богато илустровано.

Јов. Б. М.

ПОУКЕ И УПУТИ

Одлуке о отуђењу општинске имаовине могу се доносити само на општинском збору, а не и на сеоским састанцима.

Кмет села Љуберађе обратио се суду исте општине, па преставив како поред

реке Љуберашке има известан простор општинске утрине, која би се због воде могла употребити за баште, и како многи сељани немају башту, молио је, да се позове збор села Љубераће ради споразума и поделе те утрине.

Овај предлог прихватио је и општински суд и изнео пред збор села Љубераће, који је усвојио предлог и донео одлуку, да се од те утрине дâ по два ара извесним сељанима ради подизања баште.

Ту одлуку начелство је послало на одобрење Државном Савету.

Државни Савет није узимао у оцену ову одлуку, већ је акте вратио нерасмотрене, пошто овде нема одлуке општинског збора, који је једино надлежан по тач. 3. чл. 33. закона о општинама да решава о отуђењу непокретног општинског имања и чије само одлуке, по претпоследњем ставу тога законског прописа Савет расматра.

Одлука Државног Савета од 17. августа 1905. године Бр. 5557.

За оцену питања о доказаној вредности исправа, у смислу §. 189. грађанског судског поступка, није надлежна полицијска власт, већ суд.

Решењем смедеревског првостепеног суда од 31. октобра 1903. године Бр. 22719, одобрена је за рачун Е. М. Р., трговца из Београда, забрана на покретност његовог дужника Јовице С., из Паланке.

Начелник среза јасеничког пописао је ствари, изложене у списку пописа, а нађене у притежању дужника Јовице. Но жена његова Ружа, изјавила је, да су ствари њезина својина, јер их је донела као мираз од оца. За доказ овога поднела је у препису списак ствари, који јој је издао отац Војин под 24. јануара 1877. године, а потврђен код начелника среза орашког 4. септембра 1903. године под Бр. 11733. С тога није одобравала, да се пописана покретност, као њезина својина за дуг мужевљев, одузима.

Кад је ово саопштено повериоцу Е. М. Р., он је изјавио, да не признаје право својине пописаних ствари појављеној сопственици Ружи, велећи, да је то ујдурма самог дужника.

На основу овога, и §. 466. *б.* грађанског судског поступка, среска власт, констатујући, да се из списка ствари, који је појављена сопственица поднела за доказ својине истих, види: да је издан од стране њезиног оца 24. јануара 1877. године, а потврђен код власти тек 4. септембра 1903. године, — а то је после учињеног задужења — и да, према томе и §. 189. грађанског судског поступка, та исправа нема вредности, јер су ствари нађене у притежању дужника Јовице, — решењем својим Бр. 20188|903 год., упутила је појављену сопственицу, као слабију у праву, да код надлежног суда поведе спор и тамо докаже право својине пописаних ствари.

Ово решење одобрило је начелство окр. смедеревског, а решење овога Министар унутрашњих дела својим решењем од 13. априла 1904. год. П№ 10408.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је, да је решење Министрово сагласно закону, но без обзира на разлог у решењу начелника среског, односно вредности исправе по §. 189. грађанског судског поступка, пошто за оцену овог питања није надлежна полицијска власт, већ суд.

С тога је Државни Савет одлуком својом од 26. априла 1905. год. Бр. 2690. одобрио решење Министрово, а жалбу као неумесну одбацио.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Тајанствена скитница. Ко је пратио француске листове за последњих 15—20 дана, морао се, без сумње, слатко насмејати, читајући веома интересантне и шаљиве белешке о тајанственој скитници „*Амару Ритару*," и узалудним покушајима париске полиције и многих научара да пронађу порекло језика којим је ова скитница говорила. Мало је још требало, па да се цела ова ствар сврши комично по париску полицију, као што се већ свршила по многе хвалишо и надри научнике. Што је париска полиција и овога пута очувала свој добар глас, има да захвали Алфонсу Бертилону, познатом директору антропометријског одељења у Паризу, који је и овога пута тријумфовао са својим системом о утврђивању идентитета.

Ево у чему је ствар:

Августа 30. тек. год ухватила је париска полиција једног младића од 17 год., који при себи није имао никаквих исправа, нити је умео да каже ко је и одкуда је? На сва постављена питања одговарао је неким страним и потпуно непознатим језиком, кога је означавао именом „*аграш.*" Главна одлика овог језика била је у томе, што се све речи свршавале на **р**.

Истражни судија, коме је Амар спроведен одмах по затварању, покушао је свим могућим средствима да реши појављени филолошки проблем, али без успеха. Многобројни тумачи данашњих живих језика, којима се судија обратио за помоћ на првом месту, могли су само констатовати, да језик којим скитница говори има доста сличности са данашњим европским језицима, али га ни најмање нису могли разумети. После овога судија је сматрао за потребно, да се обрати за помоћ многим научницима и појединим научним установама, али је и ово остало без успеха. Нико није био у стању да озбиљно објасни порекло „*аграша,*" нити да пронађе његову сличност са ма којим живим или мртвим језиком. Најзад је штампа прихватила целу ствар и отпочела је коментарисање на свој начин, што је имало за последицу да многи, и звани и непозвани, похитају власти у помоћ са својим објашњењима, која су у сваком погледу и разноврсна и интересантна.

Тако је један официр из Бостона уверавао истражног судију, да је налазио „*аграшисте*" у Новој Каледонији и да врло добро разуме њихов језик. Најзад је тражио да му се плати путни трошак, те да дође у Париз ради разговора са ухапшеним Ритаром.

Ректор једног већег француског универзитета извештавао је судију да потпуно разуме „аграшки" језик и нудио своје преводилачке услуге.

Најинтересантније је објашњење једног географа који је, на основу „аграшке" речи „*одир*" тврдио, да је Ритар члан једне сибирске секте, тако зване „*Духоборци*". „То су, рекао је „учени" географ, личности које, и ако под управом руском, живе потпуно самостално и не припадају редовима руске војске.

Захваљујући штампи, Ритар је из дана у дан постајао све чувенији и интересантнији, а и сами чиновници указиваху му своје симпатије. Шта више, жандарми с којима је посведневно био у додиру, отпочели су већ разумевати његов језик.

За све ово време истражни судија дупао је главу са „*аграшом*", не знајући шта ће и куда ће са једним јединим познатим представником овог ново-откривеног језика. Општећи посведневно с њиме, и допуњујући говор мимиком, истражном судији најзад се учинило да је разумео Амарово казивање: да је родом из једне земље у којој живе црнци, да је са мајком допутовао лађом до Хавра, а одатле железницом до Париза, где га је мати напустила.

Пошто је, најзад, исцрпао сва и практична и научна средства која су му стајала на расположењу, истражни судија умоли Бертилона да му да своје мишљење о овом изванредном случају.

Још првих дана по затвору Ритаровом, Бертилон је утврдио, да међу 500.000 личности, чији су описи класифицирани у париском антропометријском одељењу, нема ни једне која би, ма и приближно, била слична опису ухапшеног. Остало је још да се прегледају око 20.000 некласифицираних описа, који за последња три месеца беху стигли из унутрашњости и иностранства. На молбу судијну сам Бертилон лично предузе класифицирање ових описа и после дужег рада нађе међу њима један опис, који се у свему подударао са описом Ритаровим. То је био опис Риналда Агостини-а, калфе столарског, родом из Тиролске (Аустрија), који је већ у два маха био судски осуђиван због скитничења. Свака даља сумња о идентитету представника, „*аграша*" оила је искључена, а и он сам, видећи се овако демаскиран, признао је одмах Бертилону да је он доиста Риналдо Агостини, означујући овом приликом и место на коме је сакрио свој пасош у моменту кад су га жандарми ухватили. Пасош је доиста нађен на означеном месту и гласио је на Риналда Агостини-а, столарског калфу, родом из Клеса у Тиролској. Кад га је Бертилон упитао за узрок прикривања идентитета изјавио је: „Ја сам играо ову комедију да би прикрио моје право име Пошто сам већ два пута био осуђиван од стране француских судова, бојао сам се да ме овога пута не прогнају из Француске."

Док је, на овај начин, углед власти спасен, захваљујући искључиво Бертилону, дотле су многи научнички ауторитети и познаваоци „*аграшког*" језика грдно

настрадали и изложили се великом подсмеху, после објашњења које је сам Риналдо дао о свом језику. То је у ствари био италијански језик, у коме је он премећао слогове и додавао по једно *р* на крају сваке речи. Тако н. пр. Бог се на италијанском каже *дио* а на његовом језику *одир*; кућа *касасакар* и т. д.

Умољен од једног новинара да каже шта мисли о овој интересантној афери. Бертилон је изјавио ово:

„Прикривање идентитета помоћу лажног имена и места рођења, ствар је обична и врло мало корисна, нарочито за личности које су биле мерене по моме систему. Ухапшене личности, које нам казују лажно име, предмет су нашег најбрижљивијег испитивања: Где сте учили школу? Од кад станујете у Паризу? Чиме се занимате? Како вам се зову родитељи? ит.д. Помоћу ових и овима сличних питања, ми их брзо доводимо у контрадикцију, и откривамо њихов лажан идентитет, а ако су раније била мерена, онда помоћу антропометријских картона и њихов прави идентитет. Све ово било је добро познато Риналду и с тога је пошто по то хтео да избегне сваки говор с нама. У томе је, као што вам је познато, донекле и успео захваљујући своме „аграшком“ језику, али смо ипак на крају крајева ми победили. При свем овом мора се признати, да је он врло вешто одиграо своју посве оригиналну улогу!“

Проналазач „аграша“ спроведен је из истражног у полицијски затвор, и по свој прилици биће прогнат из Француске.

Митридатизам. — Има људи, који су према извесним отровима веома отпорни. Подносе их у таким дозама, од којих би се други јамачно отровали. Организам им се на њих навикао, па му не шкоде. Фарбари (бојације) подносе н. пр. сразмерно велика количине сичана (арсена, мишомора), јер га у бојама с дана у дан у тело примају, па су се на њега већ навикли. Исто тако велике дозе сичана подносе и путовође по високим планинама у Штајерској и Тиролској. Да одрже снагу и бодрину тела, те да лакше одолевају оним напорима свога позива, узимају већ из ране младости по мало сичана, па се временом на њега тако навикну, да га после гутају у сразмерно веома огромним количинама, па им ипак ништа не шкоде (*арсенофаги*). Тело им је према том отрову постало неосетљиво. По себи се разуме, да и та постепеном навиком стечена неосетљивост има својих граница, и да нема човека, који се сичаном не би могао отровати, ма колике дозе од њега у своје тело уносио.

Да се човечје тело и на најжешће отрове може навићи, знали су већ и прастари народи. Од најкадашњих времена чувена су нека индијска племена с тога, што међу њима има читав ред људи, т. з. факира, који се на најжешће змијске отрове тако навикну, да им змијин уједник никакве појаве у телу не изазивају, и да се они тиме јавно продуцирају. Сем тога има из старијих времена, па још и из средњега века читав низ чудноватих прича о људима, који су се нарочито на отрове навикавали, да их непријатељи не би могли отровати. Нарочито су се тим начином служили најчувеније личности из народа — н. пр. славне вође и владари — јер су они доиста и били изложени опасности, да им непријатељи куваре, пехарнике, слуге, или другу околину подмите, па да му тако отров подмету. Тако се н. пр. и за Митридата прича, да се тога ради на отрове навикао, па најпосле у томе дотле дотерао, да му већ ни један није могао наудити. Колико је истине у тим причама о Митридату, не може се сада знати, али је позитивно, да се по тој причи та појава, где се човечје тело постепено навикне на необично велике количине каквог отрова, да му не шкоде, и назвала „митридатизам.“ Тај назив је усвојен и у науци.

Мртвачка укоченост код мртворођене деце. — Познато је, да одмах после смрти постепено наступи мртвачка укоченост тела и да траје махом све дотле, док се не јаве први знаци распадања лешине. То је тако обична и стална појава, да се узима као правило, па и као знак смрти.

Од тога правила била су до сада изузета само мртворођена деца. О њима је до скора владало уверење, да се рађају млитава, дакле без знакова мртвачке укочености, али се показало да је то уверење неосновано. Енглески лекар Перкинси (Parkinson) устаје против тога мишљења, и доказује примере из своје тридесетогодишње полицијско-лекарске и примаљске богате праксе, да и мртворођена деца показују мртвачку укоченост. Најобичније је, да се леш таког детета у утроби мајчиној укочи у оном положају, у коме је за живота држан, па да се онда у том положају и роди. Др. Перкинси тврди, да само леш мртворођено недоношчета испод 7 месеци никад мртвачки укочен на свет не дође.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Михаило Понграц, из Сегедина, банкарски повереник, 10. ов. м-ца побегао је незнано куда из Сегедина, пошто је извршио неколико превара и крађа. Михаило је жењен, стар 32 год., мојсијеве вере, средњег је стаса, округлог лица, смеђих малих бркова, жућкастих очију. При себи има пасош за иностранство, који је издат у Сегедину под Бр. 196. Позивају се све полицијске и општинске власти, да Михаила најживље потраже и нађеног спроведу Управи града Београда, с позивом на Бр. 31499.

Акционарска Задруга, актом својим од 18. тек. м-ца известила је Управу града Београда, да су јој украдене следеће акције, и то:

1., 6 комада акција удеоничке задруге под бројевима: 3844, 3845, 3846, 3847, 3848 и 3849 са купоном бр. 5.

2., 22 акције Смедеревске Кредитне Банке, и то под Бр.: 2865, 1101, 1102, 2857, 2858, 2859, 2860, 2861, 2862, 2863, 2869, 2871, 2872, 2873, 2868, 2864, 2866, 2870, 2867, 2874, 2875, 2876 се купонима за год. 1905. — 2 комада Удеонице Смедеревске и то Бр.: 1866, 1867 са купоном од 1904.

3., 2 државна лоза 2% сер. 521 Бр. 48, сер. 2055 Бр. 1, са купонима за 1905. год.; 2 акције Врачарске Штедионице и то Бр. 2908, 2907, са купоном 1904 год., 5 комада акција Дунавске Задруге, и то Бр. 2258, 2257, 2260, 2259, 2256 са купонима за 1904 год. — Како се за ове акције држи, да су по Србији растурене, то се препоручује свима полицијским и општинским властима, да обрате највећу пажњу на горње хартије и да према имаоцима истих поведе строгу истрагу и о томе известе Управу града Београда с позивом на Бр. 31934.

Илија Гавриловић, Станко Тодоровић, Младен и Влајко браћа **Лазаревићи, Петко Стојановић,** скитачки Цигани, ноћу између 30. и 31. августа ове год. украли су и собом отерали Видену Голубовићу из њиве Габра, једну кобилу длаке алатасте, а Николи Васиљевићу из Станаца, једну кобилу длаке плаво-доратасте. Од именованих Цигана налази се у рукама власти само Илија Гавриловић, а остали су испред потере побегли близу села Сиње Главе, среза лужничког. Код њих је нађена ова стока; једна кобила, длаке зеленкасте, једна ждребица длаке доратасте, једна кобила длаке мрко-доратасте, један коњ длаке вране, којима се не зна сопственик. *Станко* је стар 25 год., стаса је високог, црномањаст у опште, од одела има на себи гуњ и панталоне, на глави шајкачу, на ногама опанке, на левом образу има младеж, бркова црних, носи шпицасту браду. *Младен* је стар 36 год., стаса је средњег, црномањаст, на глави шајкачу, на ногама опанке, на себи има капут и панталоне од простог штофа, без бркова. *Влајко* је стар 35 год., стаса је високог, плав, бркова смеђих, очију плавих; од одела има на себи гуњ и чакшире, на глави шубару, на ногама опанке, носи браду смеђу. *Петко* је стар 22 год., стаса је средњег, од одела има гуњ и панталоне, на глави шајкачу, на ногама опанке, црномањаст, бркова црних, брија се. Позивају се све полицијске и општинске власти, да их најживље потраже, а исто тако да потраже и сопственике нађене стоке и спроведу их начел. среза нишавског, с позивом на Бр. 11129.

Непознати крадљивац пре двадесет дана украо је једну краву Милошу Станимировићу, касапину из Ваљева, из пашњака који се налази у селу Болошевцу, среза ваљевског. Крава је сиво-беле длаке, рогова обичних натраг затурених, угојена и јалова. Позивају се све полицијске и општинске власти, да крадљивца и покрађу најживље потраже, и нађене спроведу начелству окр. ваљевског с позвом на Бр. 10115.

Непознати разбојници ноћу између 13. и 14. ов. м-ца убили су у селу Навалну Станка Маринковића, тежака и лако ранили жену му Митру и слугу Станка у циљу разбојништва. По казивању поменутих било је три разбојника од којих су двојицу видели, а трећег не. Обојица су били у грађанском оделу са шубарама црним, уздигнутим у шиљак. Један је био висок, око 40 год., и други нижи стар око 25 год., обојица црномањасти. Разбојници су на месту разбојништва оставили једну тојагу, при врху бућасту, једну шубару од вештачког астрагана и један босански нож, дугачак, прокораст. Један од ових разбојника изгледа да је повређен. Позивају се све полицијске и општ. власти, да разбојнике најживље потраже и нађене спроведу начелнику среза лесковачког с позивом на Бр. 15908.

Крађа стоке. Ноћу између 15. и 16. т. м-ца украдена су Филипу Живановићу, тежаку

из Јабуковца, два вола, од којих је један длаке жуто-плаве, стар 5 година, а други длаке сивоплаве, стар 4 године. Оба су без роваша. Препоручује се свима полиц. и општ. властима, да изврше живу потеру и о резултату известе начелника среза у Ђунису с позивом на депешу Број 7.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Код кварта палилулскога Управе града Београда налази се један џепни никлени часовник система «Roskopf» са ланцем. Исти је сат нађен код једнога лица, које је ослобођено кривичне одговорности, али пошто се не зна сопственик сата, то се скреће пажња свима полицијским и општинским властима, а и приватнима, с тим да се сопственик може јавити за свој сат кварту палилулском, с позивом на Бр. 7881.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Код кварта варошког Управе града Београда налази се под кривичном истрагом и у притвору **Милоје Сретеновић,** бив. слуга, родом из Мијоковца у ср. љубићском окр. рудничком, који је окривљен за крађу акција и меница своме бив. господару Настасу Костандиновићу, трг. из Београда.

Иследној власти потребно је да зна: где је Милоје био и становао од 6. августа до 10. септембра ове године. Он се неодређено брани: да је од 6.—15. августа радио и становао на некој лађи пешчари на Сави, избацујући из исте песак на обалу, а од 15. августа до 10. септембра да је служио код Ђорђа Вуче, трг. на Сави, спавајући преко ноћ на трави иза фабрике жигица.

Од овога што је навео једино је утврђено: да је у означеном времену служио код Ђорђа Вуче, а за остало да је радио на некој лађи и да је спавао за време службе код Вуче на трави иза фабрике жигица, а не наводи никаквих доказа, нити је то вероватно.

Несумњиво је да он свој стан крије, те са тога износимо његову слику и молимо како власти, тако и приватне да јаве шта знају о њему Управи града Београда, а нарочито где је становао од 6. августа до 10. септембра ове год. — УБр. 31944.

У 34. броју «Полицијскога Гласника» од 28. пр. м-ца изнете су фотографије две мађарске циганке: Терезије и Розе Ритер, које су по београдским дућанима вршиле крађе.

Одмах по објављеним њиховим фотографијама, Управа града Београда утврдила је, поред нових крађа које су у Београду учиниле, да су оне чланови једне велике циганске породице од преко 20 душа, која је крстарила у три правца по Србији: на југу (Ниш и околина), северу (Београд и околина) и средини Србије (Крагујевац — Аранђеловац и околина).

Сви су се они бавили свирањем, али им је главно занимање било крађа.

Шеф ове велике циганске породице — pater familias — јесте **Никола Ритер,** који је са својом групом био у центру Србије — Крагујевцу и Аранђеловцу. Ова је група, бавећи се у Крагујевачкој Рачи, украла из чекмеџета Љубомира Симића, там. механџије 50 динара.

Управа града Београда скупила је у своју «главњачу» целу ову породицу, и по пресуди својој од 2. тек. месеца Бр. 29696. прогнала је 22. ов. м-ца на свагда у Аустро-Угарску, изузев Терезије и Розе, које су и даље остале под истрагом за почињене крађе.

По извешћу шабачког начелства, Терезија и Роза одговарале су тамо 1903. год. за крађу 46 цес. дуката, коју су извршиле у тамошњој мењачкој радњи Павла Бајића, када им је изнет чанак с дукатима ради избора, а тако исто и за крађу коња, но на суду су биле пуштене из недостатака доказа. Само су тада биле под другим именима: прва као Клара Ритер, а млађа као Емилија Милер.

За време истраге, која је тада против њих вођена, неки цигани из њихове дружине, на загонетан начин одвели су коње из штале једног тамошњег механџије, коме су били предати на чување, и више се нигде нису могли пронаћи.

Тако је сада овој циганској банди учињен крај, само власти треба да воде строга рачуна да се не врате под другим именима.

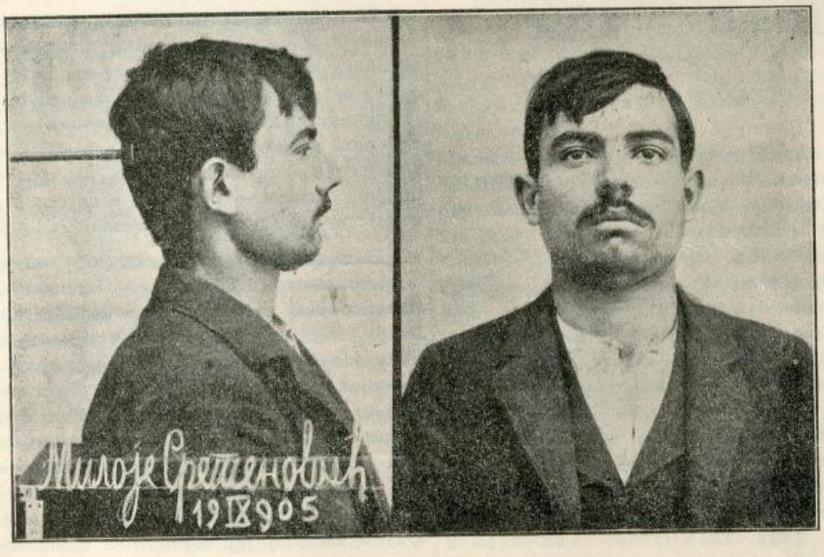

ОГЛАШЕНИ ЗА ХАЈДУКЕ

Живота Ивковић, из Крупаје и **Здравко Траиловић,** из Милошевца у срезу хомољском, обојица одбегли војници сталног кадра, по извршеном бегству из војске одметнули су се испод овоземаљских власти у циљу вршења кривичних дела.

Објавом начелства округа пожаревачког од 21. јула 1905. год. Бр. 11837, позвати су Живота и Здравко, у смислу чл. 9. зак. о јавној безбедности да се у року од 20 дана пријаве најближој полицијској или судској власти, али како они ово ни до данас нису учинили, то их је начелство решењем својим од 15. ов. м-ца а на основу чл. 10. поменутог закона, **огласило за хајдуке** и ценило их са по **500** дин. Награда ова издаће се ономе ко их убије, ухвати или полицијској власти помогне да то учини.

Живота има 23 год., дежмекаст је, плав, очију зелених, ћосав, од одела има на себи: црно гуњче, беле чакшире, на глави шубару, а на ногама опанке.

Здравко је стар 22 год., висок, крупан, плав, ћосав, очију црних, одевен је као и Живота.

Ово се саопштава свима полицијским и општинским властима ради знања и управљања.

Штампа Крањ. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Алимпић.

БРОЈ 39. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 2. ОКТОБРА 1905. ГОДИНА 1.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, решено је да се:

Милану Антићу, начелнику треће класе среза јасеничког, округа смедеревског, и Љубомиру Вуловићу, начелнику треће класе среза мачванског, — уваже оставке, које су поднели на државну службу.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 27. септембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Антоније Павловић, писар прве класе среза крагујевачког, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, — стави у пенсију, која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 27. септембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Љубисав Грковић, писар прве класе среза хомољског, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, — отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 27. септембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

да се Петар Алимпић, писар друге класе начелства округа рудничког, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, — отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 27. септембра 1905. г. у Београду.

КРЕТАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА

у месецу августу 1905. год.

Према званичним подацима полицијских власти, у току месеца августа тек. год. било је у Србији:

1. **Убистава** 57
2. **Детоубистава** 4
3. **Нехотичних убистава** . . . 3
4. **Покушаја убистава** 33
5. **Разбојништва** 21
6. **Злонамерних поништаја туђих ствари** 17
7. **Паљевина** 87
8. **Опасних крађа** 138
9. **Тешких телесних повреда** . 20

Од изложених дела пронађено је: убистава **50**, детоубистава **3**, нехотичних убистава **3**, покушаја убистава **31**, разбојништава **16**, злонамерних поништаја туђих ствари **2**, паљевина **9**, опасних крађа **42** и тешких телесних повреда **20**.

* * *

Највећи број **убистава** извршен је помоћу ватреног оружја (35), затим помоћу оштрог оруђа (13), помоћу тупог (8) и задављивањем (1).

Узроци са којих су ова убиства извршена леже: у *међусобној свађи* за 25 случајева, у *освети* за 10, у *нужној одбрани* за 6, *користољубљу* за 4, *вршењу званичне дужности* за 2 и *рђавом брачном животу* за 1 случај. За осталих 9 случајева узроци су непознати.

Посматрана према местима на којима су извршена, изложена убиства јављају се: у срезу јабланичком **5** (2 непронађена), у срезу лесковачком **4**, у срезу млавском **3**, у срезу љубићском **3**, у срезу мачванском **3**, у срезу драгачевском **3**, у срезу пчињском **2**, у срезу неготинском **2**, у срезу звишком **2**, у срезу хомољском **2**, у срезу тимочком **2** (1 непронађено), у срезу рачанском **2**[1]) и по **1** у срезовима: колубарском окр. београдског, космајском, врачарском (непронађено), подгорском (непронађено), посавском окр. ваљевског, пољаничком, кључком (непронађено), крагујевачком, лепеничком, јасеничком окр. крагујевачког, расинском, моравском окр. нишког, бањском, моравском окр. пожаревачког, рамском, качерском, таковском[2]), бољевачком, добричком, прокупачком, ужичком, жичком, и варошима: Пожаревцу (непронађено) и Ћуприји.

Поред изложених убистава, у току м-ца августа откривено је убиство над Анком, удовом Милована Ђорђевића из Тропоње, среза ресавског, које је нестало између 20. и 21. маја тек. год. Вођеном истрагом утврђено је, да су Анку убили Никола Б. Стокић, циганин из Гоброва и и жена му Петрија. Кривци су у притвору и дело признају; извршили су га из користољубља — за 20 динара.

Детоубиства су извршена: у Нишу **1** (непронађено), у срезу пожаревачком **2** и у срезу јасеничком округа смедеревског **1**.

Нехотична убиства извршена су по **1** у срезовима: расинском, ресавском и хомољском. Сви су извршиоци познати.

Покушаја убистава било је: у срезу јабланичком **5**, у срезу гружанском **2**, у срезу расинском **2**, у срезу орашком **2**, и по **1** у срезовима: врачарском, грочанском, колубарском окр. београдског (непронађено), посавском окр. ваљевског, ваљевском, неготинском, крагујевачком, трстеничком, левачком, ресавском, бањском, сврљишком (непронађено), мачванском, хомољском, млавском, моравском окр. пожаревачког, јасеничком окр. смедеревског, бољевачком, добричком, прокупачком, косаничком, жичком и у Београду.

Од ових дела њих **22** извршена су у *међусобној свађи*, **5** у *нужној одбрани*, **3** из *освете*, **2** из *користољубља*, а за **2** су непознати узроци.

---

[1]) Радомир Танасијевић из Гвозца на дан 12 августа тек. год. распорио је своја два брата, од чега су обојица остали на месту мртви. Узрок — свађа око имања.

[2]) Милан Јаковљевић из Бруснице, стар 24 год уланио је своју мајку Јеку ноћу између 24 и 25 августа тек. год.

Разбојништва су извршена: у срезу деспотовачком 8[3]), у срезу трстеничком **2** (1 непронађено), у срезу млавском **2,** и по **1** у срезовима: космајском, посавском окр. ваљевског (непронађено), неготинском, гружанском, жупском (непронађено), лужничком (непронађено), посаво-тамнавском, хомољском (непронађено) и качерском.

Злонамерних поништаја туђих ствари било је: у срезу хомољском **3** (2 пронађена), у срезу јасеничком окр. крагујевачког **2,** и по **1** у срезовима: колубарском окр. београдског, лесковачком, масуричком, неготинском, ражањском, нишком, нишавском, поцерском, рамском, качерском, љубићском и бољевачком.

Вредност уништених ствари износи око **1200** динара.

Паљевине су извршене: у срезу кључком **5,** у срезу грочанском **4,** у срезу јабланичком **4,** у срезу сврљишком **4,** у срезу звишком **4,** у срезу орашком **4** (1 непронађена), у срезу добричком **4,** у срезу нишком **3,** у срезу хомољском **3,** у срезу подунавском **3,** у срезу пореч ком **2,** у срезу трстеничком **2,** у срезу жупском **2,** у срезу беличком **2,** у срезу јадранском **2,** у срезу мачванском **2,** у срезу посаво-тамнавском **2,** у срезу млавском **2,** у срезу заглавском **2,** у срезу бољевачком **2,** у срезу прокупачком **2,** у у срезу рачанском **2** (1 пронађена), у срезу жичком **2** (1 пронађена); по **1 пронађена** у срезовима: врачарском, масуричком, поцерском, рађевском, косаничком и трнавском; по **1 непронађена** у срезовима: подгорском, брзопаланачком, крагујевачком, лепеничком, ражањском, копаоничком, расинском, деспотовачком, нишавском, љубићском, јасеничком окр. смедеревског, тимочком и моравичком, и у варошима: Нишу, Шапцу, Пожаревцу и Смедереву.

Вредност ових паљевина износи око **32.400** динара.[4])

Опасне крађе извршене су: у срезу бањском **7** (1 пронађена), у срезу пожаревачком **7** (2 пронађене), у срезу орашком **6** (1 пронађена), у срезу прокупачком **6,** у срезу моравичком **6** (2 пронађене), у срезу голубачком **5** (1 пронађена), у срезу звишком **5** (2 пронађене), у срезу хомољском **5** (2 пронађене), у срезу бољевачком **5** (1 пронађена), у срезу грочанском **4** (3 пронађене), у срезу кључком **4** (3 пронађене), у Нишу **4,** у срезу качерском **4,** у срезу јабланичком **3** (2 пронађене), у срезу лепеничком **3,** у срезу ражањском **3,** у срезу трстеничком **3,** у срезу левачком **3,** у срезу лужничком **3** (1 пронађена), у срезу посаво-тамнавском **3** (1 пронађена), у срезу млавском **3** (1 пронађена), у срезу подунавском **3** (1 пронађена), у срезу јасеничком окр. смедеревског **3** (пронађене), у Београду **3** (2 пронађене), у срезу пољаничком **2,** у срезу масуричком **2** (обе пронађене) у срезу лесковачком **2,** у срезу неготинском **2** (1 пронађена), у срезу расинском **2** (обе пронађене), у срезу параћинском **2** (1 пронађена), у срезу беличком **2** (1 пронађена), у срезу нишком **2,** у срезу заглавском **2,** у срезу зајечарском **2,** у срезу пожешком **2** (1 пронађена), у срезу златиборском **2;** по **1 пронађена** у срезовима: колубарском окр. београдског, посавском окр. ваљевског, алексиначком, моравском окр. пожаревачког и црногорском; по **1 непронађена** у срезовима: колубарском окр. ваљевског, крагујевачком, јасеничком окр. крагујевачког, копаоничком, деспотовачком, ресавском, рачанском и у вароши Ћуприји.

Вредност свих ових крађа износи око **22.800** динара.

Поред изложеног, у току месеца августа извршено је у Србији још **11 самоубистава,** и то у овим местима: у Београду **3** и по **1** срезовима: колубарском окр. ваљевског, власотиначком, расинском, лужничком, заглавском, тимочком, пожешком и моравичком.

Самоубиства ова извршена су: *вешањем* 5, *ватреним оружјем* 5 и *клањем* 1.

Узроци њиховом извршењу леже: у *дугој болести* за **3** случаја, у *материјалној оскудици* за **2,** у *љубави* за **1** и у *увређеном често љубљу* за **1.** За остала **4** случаја узроци су непознати.

Један **покушај самоубиства** извршен је у Београду ножем из материјалне оскудице.

Општи преглед до сада изложених дела по окрузима овакав је:

Текући број	О К Р У З И	Убиства	Детоубиства	Нехотична убиства	Покушаји убиства	Разбојништва	Силовања	Злонамерни поништаји туђих ствари	Паљевине	Опасне крађе	Тешке телесне повреде	Самоубиства	Покушаји самоубиства
1	Округ београдски	3	—	—	3	1	—	1	5	5	2	—	—
2	» ваљевски	2	—	—	2	1	—	—	1	2	3	1	—
3	» врањски	12	—	—	5	—	—	2	5	9	—	1	—
4	» крагујевачки	3	—	—	3	1	—	2	2	5	1	—	—
5	» крајински	3	—	—	1	1	—	1	8	6	—	—	—
6	» крушевачки	1	—	1	3	3	—	1	7	9	—	1	—
7	» моравски	1	—	1	2	8	—	—	3	10	2	—	—
8	» нишки	2	1	—	2	—	—	1	8	14	2	—	—
9	» пиротски	—	—	—	—	1	—	1	1	3	—	1	—
10	» подрински	3	—	—	1	1	—	1	9	3	5	—	—
11	» пожаревачки	10	2	1	2	3	1	4	10	26	2	—	—
12	» руднички	5	—	—	—	1	—	2	1	4	—	—	—
13	» смедеревски	—	1	—	3	—	—	—	9	12	—	—	—
14	» тимочки	3	—	—	1	—	—	1	5	9	—	2	—
15	» топлички	2	—	—	3	—	—	—	7	6	1	—	—
16	» ужички	3	—	—	—	—	—	—	2	6	—	1	—
17	» чачански	4	—	—	1	—	—	—	4	6	2	1	—
18	Управа града Београда	—	—	—	1	—	—	—	—	3	—	3	1
	Свега:	57	4	3	33	21	1	17	87	138	20	11	1

Из канцеларије Антропометријско - Полицијског одељења Министарства Унутрашњих Дела, 26. септембра 1905. год. АБр. 1316.

[3]) Сва ова разбојништва извршили су оглашени хајдуци: Здравко Трајиловић и Живота Ивковић. Саучесници њихови у овим делима похватани су.

[4]) Вредност ова у прошлом месецу износила је око 15.400 динара.

СТРУЧНИ ДЕО

Је ли особа „жива изгорела," или је већ мртва била, кад је у ватру доспела

(НАСТАВАК)

Прави узрок те разлике између једних и других појава сасвим је прост и даје се врло ласно протумачити. Познато је, да за целога живота по човечјем телу без престанка циркулише крв, и то не само по крупним судовима, него у најситнијим разграницима кожних крвних судова — у т. зв. власастим цевима или капиларима. Њу гони снага срца до најудаљенијих места, и она баш и даје кожи топлоту и „живу боју." У последњим часовима живота — дакле у агонији, кад снага срца почне већ малаксавати — крв се из тих крајњих, површних мрежа већ почне (својом сопственом тежином и грчевитим стезањем самих крвних судова) повлачити, и у дубља, крупнија стабла стакати (с тога кожа побледи и охладни), а чим срце сасвим престане радити (куцати), чим, дакле, доиста смрт наступи, те се површне мреже крвних судова сасвим испразне, и њихова се крв по закону тежине крупнијим крвним стаблима стаче на најнижа места лешине, те образују по кожи тих места црвено-модре мање и мрље — т. з. *мртвачке пеге.* Ако, дакле, висока темпера-

тура на површину тела дејствује за живота, док још и мрежом кожних власастих цеви (капилара) струји крв, она ту крв, тако рећи, скува, т. ј. стегне или здрозда — исто онако, као што би стегла или здроздала беланце од јајета, кад би на њега дејствовала. Та стегнута, шчврснута крв не може касније из тих мрежа да умакне, него у њима застане као нека чврста и загасита маса. И те мреже крајњих разгранака крвних судова, надевене (инјициране) скуханом, шчврснутом крвљу, видимо ми онда као таман сплет у оној прозрачној маси скрама и кожура, које су остале као трагови дејства високе температуре на лешини. — Ако пак висока температура дејствује на мртво тело, дакле на тело, кад се крв у њему већ из кожних власастих цеви (капилара) повукла и у крупније, дубље огранке судова слила, онда, наравно, не може ни бити оних појава на скрамама и кожурама. Онда ће се, може бити, по ком посебном, јачем огранку крвних судова у кожи наћи још трагова од заостале крви, те ће се они у тим стаблима шчврснути и застати, али разгранатих сплетова и густих мрежа крвних капилара, пуних шчврснуте крви, неће бити.

Према овако тачном опажању и научном тумачењу сасвим је оправдано, што су резултати Хофманових радова у томе правцу нашли одмах згодне и обилате примене у судској пракси. Шта више, могло би се с правом рећи, да се они могу узети као знатан напредак и велика добит у методици судско-медицинског испитивања и доказивања. С тога ће спреман и савестан судско-медицински вештак тај метод стручног доказа свакад радо и успешно употребити, гдегод му се згодна прилика укаже. То ће чинити тим пре, што је извршење тога доказа махом тако лако и просто, да не тражи ни велике спреме, ни нарочитих згода. Довољно је извежбано око или обична лупа, а врло ретко ће бити потребно, да томе припомогне и микроскоп.

Али на жалост ни овај доказ није тако апсолутан, као што га је Хофман у први мах замишљао, и као што је доиста изгледало. Јесте правило, да се таки односи јављају, кад се тражи разлика између скрама и кожура од ожеготина изазваних за живота и оних после смрти, али и то правило није без изузетка. Има ипак — и ако врло ретко — и таких случајева, где баш и скрама или кожура иза ожеготинâ, изазваних после смрти, показује те исте сплетове и мреже, као што их показују оне, које су остале иза ожеготина за живота. Тако је н. пр. Шјернинг (Schjerning [2]) опитима доказао, да се утицајем високе температуре (у његовим случајевима утицајем пламена) и на лешини може извести иста онака кожура са истом онаком мрежом непровидних, крвљу напуњених капилара у крзну (кориону), као што се јавља на живом телу — само ако опит изведемо на оним местима лешине, где су површни крвни судови пуни крви, — а то је на местима, где су се већ показале мртвачке пеге. На основу тих опита проучавали су и други радници и научници то питање и долазили до истих оних или бар сличних резултата — тако да је и сам Хофман касније признао основаност Шјернингових тврђења. Тим истим питањем бавио се после и др. Рајхман (Reichmann) и проф. Штрасман (Strassmann) у Берлину, па су и они дошли до уверења, да се скраме и кожуре, изазване високом температуром на оним местима лешине, где су се већ мртвачке пеге (хипостазе) показале, ни голим оком, ни лупом, ни микроскопским прегледом ни по чему не могу разликовати од оних, које су постале утицајем високе температуре на живом телу.

Према свему овоме стоји данас с овом врстом судско-медицинског доказа у главноме овако. Ако се на скрамама или кожурама иза опекотина голим оком, лупом или микроскопским прегледом пресека нађу мреже и сплетови капиларних судова, пуних шчврснуте (здроздане, усирене, скухане) крви, онда ваља испитати, јесу ли та места на лешини ван домашаја мртвачких пега (хипостаза). Ако јесу, онда је такав налаз *са свим позитиван доказ, да се тиче лешине, која је још за живота високој температури изложена била.* С тога ће савестан и обазрив судско-медицински вештак у свима споровима те врсте за преглед и оцену тих прилика *узимати пробе само са оних места, која су далеко ван области мртвачких пега* (*хипостаза*).

У скрамама и кожурама опекотина другог и трећег степена, које су још за живота постале, јављају се по гдекада местимице и *изливи крви* у поједине слојеве коже. Где се нађу могу и они послужити као доказни материјал, да се тиче лица, које је за живота од високе температуре страдало. Махом су ти изливи незнатни: — ситне капљице као тачке или чиодина глава (екхимозе). Већи изливи крви могу и после смрти постати — нису, дакле, увек знак виталне реакције. Изазове их снага саме високе температуре. С тога се нарочито често јављају у лубањи.

Још *јачи степени опекотина*, којима се читаве партије ткања сасвим униште или читави делови тела у гар претворе, не дају, махом, никаквих знакова, по којима би се могло расправљати питање, је ли та опекотина учињена за живота или после смрти. Док до таких промена дође обично се живот већ давно угаси. С тога се с неким правом сме рећи, да оне постају само на лешини. Жив човек управо и не може „сагорети.“

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Д-р М. Јовановић — Батут.

[2]) Schjerning. — „Über den Tod in Folge von Verbrennung und Verbrühung. — Vierteljahrschrift für gerichtl. Medicin; — Bd. XLI и XLII.

ЈЕДНА ПОГРЕШНА НАДЛЕЖНОСТ

§ I.

Позната је ствар са колико је непотпуности и нетачности изведено, код нас, начело сепарације власти управне и судске. Ми смо ту тачку, у колико је реч о тој сепарацији код кривичних спорова, већ једном додирнули. [1]) Ту смо казали да, у Србији, полициска власт, која је по свом устројству и својим атрибуцијама, у принципу власт управна (административна), ислеђује и, у првом степену, суди иступна дела (§ § 3. и 4. Уредбе од 18. маја 1850.) [2]) Затим, полициска васт, код нас, има и ту надлежност, да извиђа преступе и злочине [3]) (§ 19. тач. 2. крив. суд. пост.). Међутим, све то спада у надлежност судова, због чега у државама, у којима се више водило рачуна о одвојености тих двеју грана извршне власти, управне и судске, иступе, онако исто као и преступе и злочине, суди суд а не полиција. На пр. у Француској за иступе, les contraventions, надлежан је *le juge de simple police* који долази у судску власт [4]), а пре-

[1]) В. наш састав: *Наш законодавац*, оштампан из „Трговинскога Гласника.“ Београд, 1904. стр. 12. и 13..

[2]) Да приметимо да су, по § § 3. и 4. Уредбе од 18. маја 1850. и чл. 94. тач. 4. б. зак. о општинама, и општински судови надлежни за извиђање и суђење иступа. По последњим изменама и допунама тога закона, судови општински надлежни су за извиђање и суђење свију иступа, док је, по изменама и допунама од 22. децембра 1903. год., надлежност општинских судова била ограничена само на оне иступе који су повлачили, као максимум, казну до десет дана затвора закључно. (Опширније о овом сужавању надлежности општинских судова, у нашем, горе наведеном, саставу, стр. 16. à 22.).

Судови првостепени су надлежни за суђење иступних крађа, утаја и превара, када су оне учињене у повратy, под условом да вредност учињенога дела износи више од два динара (§ §. 391. став други, 221., 221.а., 231. и 252. крив. зак.). Судови ти даље, суде иступне крађе, утаје и преваре и онда, ако су оне у стицају са злочинима и преступима (§. 69. крив. зак.). В. за надлежност истих судова код ових иступних дела и §. 323. став други крив. зак..

Како су, по чл. 43. зак. о штампи, за све кривице „учињене штампом, или ма којим средствима из чл. 5. а и кривице против одредаба овог закона“ надлежни судови, то под ову надлежност потпадају и оне штампарске кривице које закон не казни већом казном него она која је прописана за иступе. (В. на пр. чл. 10. *in fine* зак. о штампи).

[3]) Изузимају се, наравно, случајеви специјалним законима предвиђени и регулисани, н. пр. преступи и злочини учињени од стране чиновника или сведока у званичној дужности, за шта важе нарочити прописи (§ 48. и § § 56. à 65. зак. о чин. грађ. реда, § 160. крив. суд. пост.), преступи и злочини које судија у званичној дужности изврши, где се имају применити прописи закона о судијама (од 19. јануара 1901.), преступи и злочини учињени путем штампе или ма којим начином обележеним у чл. 5. зак. о штампи (чл. 43. тога зак.), злочини и преступи који би се открили при расправи каквог грађ. спора (§. 174. грађ. суд. пост., у вези са §. 19. тач. 3. крив. суд. пост.). и т. д..

По чл. 38. Устава: „Сваки Србин има право да непосредно и без ичијег одобрења тужи суду државне чиновнике и званичнике, као и председнике општина и општинске званичнике, ако су они у својем службеном раду повредили његова права.“ Дискутује се о томе: да ли по овом пропису Устава заинтересовани појединац може, против лица у њему предвиђених, код суда непосредно подићи и кривичну тужбу или само грађанску? Ако се одговори афирмативно, онда би се могла бранити и та теза: да би тада суд био једини надлежан да дотично кривично дело испледи т. ј. да би, за ислеђење, била ту полициска власт искључена.

[4]) Кантоналне судије (les juges de paix) немају још инамовибилитет. То се објашњава тиме што се од тих судија не траже онакве квалификације какве морају да имају остале судије, н. пр. судије првостепених судова. Управна власт, у осталом, не чини злоупотребу од тога свог права да кантоналним судијама располаже. Изузетно је, у трећој Републици, поступљено под владом војводе de Broglie која је образована после познатог 16. маја (Seize Mai — 1877. по н. к.) за време председништва маршала Mac-Mahon-a

ступе и злочине ислеђују истражне судије које, по својој организацији и свом положају, улазе такође у састав судске власти. Сасвим је, у осталом, појмљиво да је начело сепарације управне и судске власти одржано и код суђења иступа и ислеђења преступа и злочина. Јер, пошто је у сваком кривичном спору у питању лична слобода дотичнога или дотичних појединаца, а махом и приватна права њихова, то се решавање тих спорова мора ставити у атрибуције једне власти у чију се независност, с погледом на њене односе са централном управом, владом, не може сумњати. Знамо, пак, да се у таквом положају наспрам те управе налази само судска, а не и административна власт (овде полициска).

Нема сумње да је, и код иступа, лична слобода појединаца ангажована. Иступи су дела која се казне до месец дана затвора (§. 1. крив. зак.). А како се они кажњавају још и новчаном казном до тридесет талира (§. 1. крив. зак.), то је онда, код ових спорова, често пута реч и о имаовини окривљенога појединца. Додајмо овоме и то да, пошто уз питање о кривичној одговорности, може бити истакнуто и питање о грађанској одговорности, власт надлежна за суђење иступа имаће, не ретко, да решава и о чисто приватноправним односима. Напоменућемо, у овом реду мисли, само §§. 375. а 381. крив. зак. који се налазе у гл. XLII. са насловом: „О иступљењима тичућима се општине, нарочито о потрици.“ Међу овим прописима нарочито је, са гледишта које нас овде занима, важан §. 375. а. У њему се говори о самовласним (без насиља) заузећима „општинске, правителствене, опште народне или приватне“ непокретне имаовине.[5]) Овде се тиче заштите државине непокретних добара, питање еминентно из области приватнога права.[6]) Разуме се, да, када су овако важна питања предмет истраге и суђења код иступних дела, за појединце није равнодушно, да ли ће ту бити надлежна независна судска или зависна полициска власт.

И што ову махну нашега кривичнога законодавства увећава, то је тај факат да се, код нас, као иступи рачунају и извесне крађе, преваре и утаје. Да ли ће једно такво дело бити преступ (§§ 220. а 236. и 251. а 260. крив. зак.) или иступ (391. а 391. б. крив. зак.), зависи, ако само апстрахујемо опасне крађе, од тога колика је вредност крађе, преваре или утаје.[7])

Наш кривични законик, како нам се чини, овде није много у сагласности са теоријом. Јер, по овој, има та важна разлике између злочина и преступа, с једне, и иступа с друге стране, што злочини и преступи претпостављају неку неморалну радњу, што није случај код иступа. Због тога, у начелу, код злочина и преступа кажњивост је искључена, ако код делинквента није било намере (dolus-a) да дело учини (стога се, у француском праву, и зову злочини и преступи *les infractions intentionnelles*), а тек изузетно може, и без тога услова, бити кривичне одговорности (н. пр. нехатно убиство — § 158. крив. зак.). Из истога разлога, даље, иступи се кажњавају, у принципу, и ако код учиниоца није било воље да иступно дело изврши (*les infractions non intentionelles*). Иступи нису, у самој ствари, кривична дела: то су само извесне законске забране донесене било у интересу јавне безбедности, н. пр. забрана да се „у варошима по улицама или преко њуприје, и у опште онуда, куда повише људи пролази, нагло на коњу или на колима трчи“ (§ 329. тач. 2. крив. зак.), било у интересу народнога здравља на пр. забрана да се „кућа, авлија, дућан, или радилиште нечисто држи“ (§ 329. тач. 9. крив. зак), било у интересу мира и реда, н. пр. забрана да се „у вароши или на селу ма каква вика или ларма чини на досаду комшија и суграђана“ (§ 360 тач. 2. крив. зак.). Иступна дела нису, дакле, никакве радње са неморалним побудама. Због тога је холандски кривични законик од 3. марта 1882. (по н. к.) груписао одвојено од правих кривичних дела, злочина и преступа, све иступне радње, то јест такве радње које се састоје у прекршењу какве наредбе позитивнога закона или власти а не у повреди моралних закона, и тиме показао да те радње немају карактер правих кривичних дела[8]).

Према овоме, крађе, преваре и утаје не могу никако бити иступи. Та дела могу бити само злочини (н. пр. опасна крађа) или преступи. Она не могу бити иступини са тога гледишта што се ова дела казне благим казнама (ми смо видели да је максимум казне за њих тридесет дана затвора или тридесет талира), док, међутим, крађе, утаје и преваре које претпостављају код делинквента врло озбиљан степен неморалности захтевају много строжију репресију. Наш систем, по коме се та дела квалификују с погледом на величину материјалне штете, претрпљене од стране приватног тужиоца, сасвим је, тако да се изразимо, наиван. Кад је реч о моралности или неморалности некога појединца, ту новчана вредност ствари која је у вези са овим питањем нема значаја. Неморалност кривичних дела састоји се у побуди, у намери (intentio), а побуда, намера јесте нешто интелектуално, нешто што се не може представити у новцу. И када је тако, онда је, за оцену моралности делинквентове код крађе, утаје или преваре, индиферентна та околност колико вреди украђена, утајена или преваром измамљена ствар. Зар је мање неморално украсти хиљаду динара него хиљаду и пет стотина? Зар је мање одговоран чиновник који утаји десет хиљада динара, од онога који утаји петнајест хиљада? Зар је мање за осуду варалица који је измамио сто динара него онај који је измамио две стотине?

Наш законодавац стаје, међутим, на то нелогично земљиште, па, код речених дела, испитује количину штете тим делима причињене, те их, на основу тога, класира у иступе или преступе. Тако, на пример, онај који украде једну ствар у вредности од четрдесет динара,[9]) одговара за иступну крађу по § 391. крив. законика и казни се до тридесет дана затвора; а онај чија покрађа износи четрдесет и један динар потпада под одредбу § 221. крив. зак. који такво дело, као преступну крађу, казни до пет година затвора. И ову огромну диференцију у казни повукао је онај једини динар! Исте чудноватости постоје, такође, и код примене законских прописа о утаји и превари.

(наставиће се)

Живојин М. Перић.

СУДОВИ И ЊИХОВО УРЕЂЕЊЕ

за време устанка од 1804—1813. год

(НАСТАВАК)

IV. Карађорђе

Већ сам поменуо да је Карађорђе на јануарској скупштини 1811. године признат за Врховног Господара у земљи, и да су све војводе положиле заклетву на верност како њему тако и његовим законитим наследницима. Међутим и сам Карађорђе од своје стране изјавио је и заклео се између осталога и на ово:

1. Да ни у земљи ни ван земље неће ништа чинити док се не договори са Управним Саветом, те с тога да ће своје заповести издавати преко Управнога Савета, преко министара, или чланова једнога или другога одељења Савета. Тако исто и све потврде за команданте, војводе и кнезове као и прогласе на народ.

---

[5]) Први став овога §-а, у коме се говори о општинским, државним или општенародним добрима, употребљује израз *земља*, док се, у другом ставу, вели: „Овако ће се поступити и са оним који би *приватно какво добро* на горњи начин заузео.“ Ово (први став) је очигледно рђава редакција, то јест под „земљом,“ термин којим се је законодавац у првом ставу послужио, треба разумети свако непокретно добро, дакле и зграде. По потреби ово тумачење могло би се поткрепити редакцијом другога става у којој је законодавац, говорећи о заштити државине непокретних добара појединаца, потпуније своју мисао исказао. На тај начин, потпао би под одредбу § 375. а. и онај који би самовласно (без насиља) заузео какву н. пр. општинску или државну *зграду*. У осталом, могло би се рећи да онај који самовољно заузме једну зграду заузима самовласно и *земљу* под њом, и да се ова не може ослободити заузимача, ако га се и зграда не ослободи.

[6]) Питања те врсте имаћемо, такође и код иступних крађа, превара и утаја (§§ 391., 391.а и 391.б. крив. зак.) и т. д.

[7]) Иступне крађе, утаје и преваре постају, као што смо и у прим. под 2. видели, преступи у случају поврата, под условом да вредност њихова износи више од два динара (§§ 221. 221. а., 231. и 252. крив. зак.). На квалификацију дела има овде утицаја и стицај. (В. исте прописе крив. зак.).

[8]) Garraud, *Précis de droit crimjuel*, p. 88. Административне штампарске кривице — а то су оне које се састоје у повреди административних прописа закона о штампи (н. пр. чл. 9., 10., 14. овога зак.) — остају, са гледишта горње деобе кривичних дела, иступи и онда када за њих закон везује казну већу од оне којом кривични законик кажњава обичне иступе. Једино с обзиром на величину казне, те штампарске кривице долазе у исту категорију са преступима (§. 1. крив. зак.).

[9]) Овде је, наравно, реч о крађама које нису опасне, то јест о крађама простим. Ми претпостављамо горе, даље, да украђена ствар није стока на земљораднички халат, где се, по §. 221. а. крив. зак., узима, као мења између иступа и преступа, вредност од двадесет динара (сто гроша чаршиских).

2. Да он никада неће никоме допустити нити ће он сам кога казнити смртном казном, ни вечитим заточењем без договора са Управним Саветом. Исто тако да неће повећати или пооштрити казну, коју Управни Савет донесе, али задржава право ублажити је или је опростити.[1])

Како ни на овој скупштини нису била тачно обележена права и дужности Врховнога Господара земље, то је он и после 1811. године упражњавао судску власт, и ако не онако као до 1811. године. С тога је потребно на овом месту поред поменутих судова рећи коју реч и о овој судској власти Карађорђевој.

Поред тога, што је Карађорђе био Врховни Господар у земљи, он је био заштитник и председник оног дела Управнога Савета, који је чинио министарство. То се јасно види из првог његовог указа после јануарске скупштине, који је написан 11. јануара 1811. године, а из тачке осме, која гласи:

„Ја од стране моје, као Врховни На„рода Вожд сматрам за част бити пред„седником и заштитником именованога „Управнога Савета (министарства), а кад „ја одсуствујем биће мојим намесником „онај, кога ја наименујем и заповедам „осталим члановима Савета да таквом „мојем намеснику одају ону част и по„слушност, које мени припадају.“

Према ондашњим приликама, према ономе, какву је он имао власт до 1811. године и према положају, који је он заузимао у земљи у Управном Савету, и поред установе Великога Вилаетскога Суда и поред магистрата Карађорђе је упражњавао судску власт у свима правцима. Тако Карађорђе је хапсио и пуштао људе из затвора (Деловод. протокол 61о) или је наређивао докле ће који остати у затвору (702, 707, 1049, 1292).[2]) Заповедао је магистратима да неко суђење сврше брже (616) и да увиђају злоупотребе (886); наређивао да се гоне и хватају хајдуци, лопови и њихови јатаци (625, 656, 758); затим како да се пронађу покрадене ствари (687), како да се води истрага за похару (1094). Карађорђе је наређивао да се хватају они, који буне народ (625, 691) или друге на буну наврћају. Такви кривци да се казне телесно са по 100 батина и да се у затвор баце (1334). Заповедао је да се лопови на муке ударе (одају), те да покажу сва зла, која су починили и да открију саучеснике (658); да се врати имање, које је ко узео коме (761, 754, 759, 886. 929, 1426), наређивао да кривац који је штету учинио, исту и накнади (645, 1332). Приватну имаовину проглашавао је за општу — државну (640, 623), наређивао је мртву шибу (602), да се неко ухвати жив или мртав (735, 836, 1239), потврђивао је пресуде за смртну казну (958. 1132), одређивао је где да се убије на смрт осуђени (1132), убице је кажњавао смрћу или вешалима (1248, 1108), од једних је одузимао земље а другима давао (830) или је државну земљу раздавао дошљацима (1092), забрањивао је продају туђих имања, а оно што је ко од кога узео или захватио, морао је вратити (759, 886, 929, 1426), наређивао је наплату дуга (1542), расељавао породице оних убица, који су се одметнули од власти, па неће да се предаду (750), издавао је уверења о пресудама (754), наређивао је да се бегунци из затвора побију (1446), шпијуне кажњавао вешалима или је наређивао да се спале. Тако под № 1706. налазимо: „Писато војводи Јови Поречкоме за стар„ца, кога је ухватио на планини са тур„скијем књигама шпијунити људе и збе„гове предавати, да га обеси или сажеже „пред народом да с' народ угледи...“[1]) Осим тога Карађорђе је праштао казне и амнестирао кривце (836, 1451).

Ова оваква и оволика власт Карађорђева лако се може разумети. Старешине народне под Турцима, особито обркнезови и кнезови, имали су доста власти у својим рукама, како полицајске тако и судске. Народ је гледао сваки пут, кад год је могао. да избегне да му Турчин суди, па био то кадија или субаша, или ма који други. Кнезови су им судили по здравој памети и по обичајима, и готово није било предмета, који није могао бити расправљен пред кнезом или обркнезом. Исто тако расправљана је свака парница, сваки спор и свака незгода отклањала се. Народ је знао за својега кнеза и обор-кнеза и њему је предавао све колику власт а нерадо је гледао туђина да му суди. Отуда кад престаде турска власт после 1804 и 1805 године сваки старешина у својем крају постаде апсолутан господар. Он је желео да прикупи у своје руке и ону власт, коју су пре 1804. имали Турци, и ону коју су имали кнежеви, желео је да у својој нахији има свеколику власт како полицијску тако и судску. Он је желео да сваки њега припита за савет, да се ништа не чини против његове воље Просто речено он је желео да у целој нахији буде оно, што је био по нашим селима главни кмет пре нашега закона о општинама, јер је општина сматрана као проширена задруга, у којој је изабрани старешина има свеколику власт. Из тога патријархалнога схватања власти, која се текла избором и поверењем народним, истицала је и прва власт Карађорђева и прва власт Милошева. И ко је год хтео ту власт да смањи или да је дели, тај је био или супарник или противник. Карађорђе је такве људе једва трпео поред себе или их је уклањао даље, од себе, или их је прогонио. Милош их је уклањао с овога света.

Карађорђе је 1804 године изабран за старешину. Тим је пренето старање о народу на њега. Тај избор потврђен је 14 децембра 1808 године и он је постао господаром земље. Тиме је он мислио да на њега пада свеколика брига о народу, па наравно мислио је и да има право да упражњава свеколику власт над тим народом, особито у онако несрећеним приликама. На јануарској скупштини 1811. године судска власт издвојена је и дата судовима али Карађорђе се није могао ослободити патријархалних погледа и услед тога он је и даље мислио да њему, као господару земље, припада право да упражњава судску власт у свима правцима и он је упражњавао. Исто је тако радио доцније кнез Милош, пошто га је народ 1815 године изабрао за старешину, 1817 године 6 новембра за наследнога кнеза па је то и утврдио 17 јануара 1827 године.

Требало би на овом месту рећи што год и о духовном суду после 1811 године, али на жалост, о том се суду врло мало може рећи или готово нимало. Морали бисмо поновити оно, што смо већ раније навели из Родофиникових забележака,

Из докумената, који су нам на расположењу, јасно се види само то да је одвојено свештенство и духовништво од светскога суђења. Распре, парнице и сукобе између свештеника и калуђера имао је митрополит да расправља и пресуђује. У „наставленијама“ која су издавата војводама 1811 године, забрањено је војводама да се мешају у духовнички и свештенички чин, којима има митрополит да суди.[2]) И заиста из Деловоднога Протокола Карађорђа Петровића видимо, да се брачни спорови упућују митрополиту на расправљање (№ 867). Митрополит је расправљао брачне спорове и давао распусну књигу страни, која је имала право на удају. Нама је сад при руци једна таква распусна књига, коју је митрополит Леонтије издао некој Магдалени а која гласи:

„Показатељница сего Магдалена бу„дући справедљиво је допустена од бив„шаго перваго мужа Риста, зато даемо „допушченија, кад би нашао себи при„лика, да имате њу венчати без свако „сумњенија која поступа на втори брак „и верованија ради даемо ово показа„тељно и отпустено писмо.

„7 марта 1813
„Београд. Митрополит и каваљер Леонтије“

Да ли је при митрополиту београдском, који је од 1811 године становао у Крагујевцу, и при заступнику владике шабачкога Хаџи-Милентије Стефановић у Шапцу постајао духовни суд, за сад се ништа одређено не може рећи. Из једне заповести Карађорђеве, која је издата 2 септембра 1811 године види се да је остављено митрополиту да „он по закону ради и управља са свештеничким и монашким чином и да му нико не стаје на пут“ (Деловодни протокол Карађорђев. № 934).

На крају овога нашега чланка о „судовима и њиховом уређењу за време устанка од 1804—1813 године“ да кажемо коју реч о доказима и о казнама онога времена.

(свршиће се)

Миленко Вукићевић

---

[1]) С. П. Б. Војно Учени Архив. Дѣло 257. Там. XII.

[2]) Бројеви наведени у загради означавају број Деловодног Протокола Карађорђа Петровића.

[1]) Ова страшна заповест издата је 22 јула 1813 године у време рата и оне луге борбе с Турцима.

[2]) Хајдук Вељко. стр. 27. — Црна Река. стр. 45 — Вук Караџић, Грађа I. стр. 103.

ЖИВЕ СЛИКЕ

(НАСТАВАК)

β) за руке:

ручје (карп);
доручје (метакарп);
длан;
зглобови прстију и
фаланге (растојање између два зглоба једног прста).

γ) за груди:

грудне кости;
сисе;
пупак и
медијана (замишљена линија која дели тело на две равне половине).

δ) за леђа

седми кичмени обртањ и
кичма.

Огромна важност, која се придаје особеним знацима за утврђење неоспорног идентитета, захтева да они, ради лакшег прегледа и потпуније тачности, буду описивани извесним редом и сређени по извесној методи. Ради овога, картон у који се они уписују подељен је у 6 разних рубрика, од којих свака служи за бележење особених знакова на извесним деловима тела. Другим речима: сваком делу човечјег тела, односно његовим особеним знацима, одговара нарочита рубрика на картону. Тако се у линије, које су на картону означене под бр. I уписују особени знаци *леве руке*, у линије под бр. II особени знаци *десне руке*, у оне под бр. III особени знаци *лица* и *врата*, под бр. IV особени знаци *груди*, под бр. V особени знаци *леђа*, и најзад под бр. VI особени знаци ногу.

Ово је у исто доба и ред којим се особени знаци узимају да би се избегла пометња, и кога ћемо се ми придржавати у нашем даљем излагању.

I и II Руке.

Анатомаја учи, да се рука дели на ова четири главна дела: *раме, мишицу, долактицу* и *шаку*.

Сваки од ових делова, као и делови шаке: *ручје, доручје, длан* и *прсти* служе као полазне тачке за локализовање особених знакова.

Начин по коме ово бива, најбоље се може видети из ово неколико примера:

а) *белега у облику изломљене линије, величине 9|05 см, правца вертикалног, на левој мишици, за 2 см. више лакта, а на страни антеријорној;*

б) *белега полукружна, са издубљеношћу на доле, величине 7 см., правца хоризонталног, на левом рамену, страни екстеријорној;*

в) *брадавица у величини кукурузног зрна, на десној мишици, за 3 см. изнад лакта, страни постеријорној.*[1])

Ови примери односе са на особене знаке који се налазе на мишици и рамену, и чије се место утврђује према лакту и рамену. Да видимо сада како се описују и локализују особени знаци на долактици. Она је, као што вели анатомија, ограничена с горње стране рамењачом, а с доње ручјем, према којима се, у исто доба, и локализују њени особени знаци, што се види из ових примера:

а) *белега полукружна, са издубљеношћу на горе, величине 5·03 см., правца косо-спољашњег, за 3 см. више левог ручја, а на страни антеријорној;*

б) *белега у облику косе линије, величине 3 см., правца косо-унутрашњег, за 4 см. испод левог лакта, а на страни постериорној;*

в) *брадавица длакава, у величини пшеничног зрна, на средини долактице, страни екстерној.*

Казали смо већ, да се на шаци разликују: *леђа, длан*, и *прсти*. Сваки прст, изузев палца, састоји се из три дела — фаланге (коленце) — које су једна с другом спојене зглобовима. Ради згодније и лакше употребе, ове фаланге, као и зглобови, називају се редним бројевима који им одговарају, почев од доручја.

Палац има само два зглоба и две фаланге. Део руке, који га сједињује за шаку, назван је у описној пракси *базом — основом палца*.

Простор између прстију означује се изразима: *између палца и кажипрста, између кажипрста и средњег прста, између средњег и домалог*, и т. д.

Да поменемо још и неколико особености, које се веома често сусрећу приликом узимања особених знакова прстију.

Тако, на постеријорној страни између палца и кажипрста, сусрећу се понекад знаци тетовирања у облику *ленгера, срца* или почетних слова од имена. Пошто ови знаци имају велику описну вредност, јер су на месту са кога лако падају у очи, то их треба најбрижљивије и најтачније описати.

Сами прсти пак могу бити одсечени на ма коме зглобу, а често пута, нарочито после пришта, последња фаланга изгледа као засечена. Каже се, у овом случају, да је дотични прст *засечен* или *скраћен* на 1., 2. или 3. зглобу или фаланзи.

Исто тако мора се означити и случај кад је почетак нокта *преокривен* или *повијен*, као и случај кад је нокат *одебљан, ругаст*, или га најзад никако и нема, што се врло често сусреће у пракси.

Зглобови прстију, као и сви зглобови у опште, могу бити *укочени*, било од чести или потпуно. У првом случају покрет је неправилан, а у другом сасвим немогућ. У овом последњем случају треба тачно означити: да ли су делови срасли у правој линији, или под углом, било правим или тупим.

III. Лице и врат (сл. 93).

Раније смо већ казали, према којим деловима тела треба локализовати особене знаке лица и врата. Овде помињемо да су особени знаци лица не само најважнији, већ и најмногобројнији сразмерно знацима на осталим деловима тела. Ово с тога, што је лице, почев од рођења па до смрти, увек изложено спољним утицајима, док су готово сви остали делови тела заштићени одећом.

Приликом узимања ових особених знакова, треба отпочети са челом и завршити

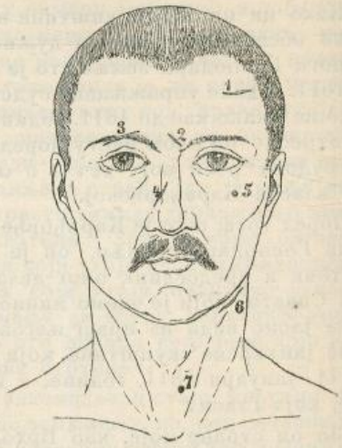

(Сл. 93)

са подбратком. Тим редом иду и примери, које овде наводимо:

а) *белега у облику праве линије, величине 2 см., правца хоризонталног, за 3 см. изнад средине леве обрве (1);*

б) *белега у облику праве линије, величине 1·02 см., правца косог, за 1 см. изнад корена носа (2);*

в) *белега у облику праве линије, величине 2 см., правца скоро хоризонталног, на средини десне обрве (3);*

г) *белега у облику праве линије, величине 1·07 см., правца косо спољашњег, на десној страни носа, а за 2 см. испод његовог корена (4);*

д) *брадавица у величини просног зрна, за 2 см. испод спољњег угла левог ока (5);*

ђ) *белега од скрофула, у облику полукруга са издубљеношћу на горе, величине 4 см., правца косо унутрашњег, за 6 см. више и у лево од грла, а испод леве вилице (6), и*

е) *брадавица длакава, у величини кукурузног зрна, за 1·05 см. испод грла (7).*

Узгред напомињемо, да је грло једини део тела који служи за локализовање особених знакова на антеријорној страни врата.

IV. Прса (сл. 94).

Описивање особених знакова антеријорне стране трупа или прсију, бива по већ изложеним принципима, а њихово локализовање врши се према *грудној кости, кључњачама, сисама, шупку* и *медијани*. Ниже изложени примери показаће нам, како се и ови знаци, као и знаци лица, могу тачно описати:

а) *брадавица облика и величине пшеничног зрна, за 6 см. испод грла и за 3 см. у лево од медијане (1);*

б) *белега од опперисања, величине 2·5|0·3 см., правца вертикалног, за 3 см. испод грла, на самој медијани (2);*

в) *белега у облику праве линије, величине 6|1·5 см., правца косо унутрашњег,*

[1]) За описивање особених знакова употребљује се нарочито — скраћено писање, о коме ће мало доцније бити говора.

за 4 см. у десно од медијане, а на десној кључњачи (3);

г) *белега у облику праве линије, величине 3·5 см., правца косо сасољашњег, за 3 см. више леве сисе и за 2 см. у лево од медијане (4);*

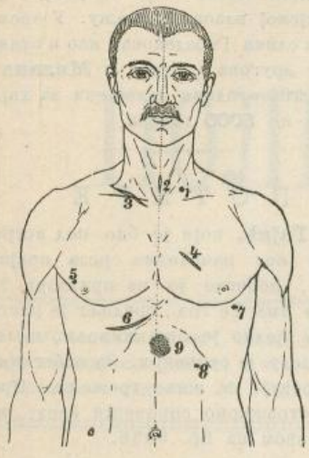

(Сл. 94)

д) *брадавица длакава за 2 см. испод и у десно од десне сисе (5);*

ђ) *белега полукружна, са издубљеношћу на горе, величине 8|0·2 см., правца скоро хоризонталног, за 9 см. више пупка и за 2 см. у десно од медијане (6);*

е) *брадавица у величини просног зрна за 3 см. испод леве сисе (7);*

ж) *белега у облику тачке за 10 см. испод леве сисе и за 6 см. у лево од медијане (8);*

з) *белега од изгоретине, округла, величине 3 см., на самој медијани, за 9 см. више пупка (9),* и т. д.

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

ПОУКЕ И УПУТИ

Полицијска власт није надлежна за састав изборног суда, кад је у питању деоба масеног имања, па у решењу неспорног судије, којим се одобрава деоба, није означено имање, које има да се дели.

Старатељски судија јагодинског првостепеног суда, актом од 16. јануара 1904. године Бр. 21134., тражио је, да суд општине драговске, према његовом — судијином — извршном решењу од 1. маја 1903. године Бр. 5490., изврши деобу имања задружног, изборним судом, између малолетника масе пок. Милосава Мијушковића, коју преставља старалац Љуб. Игњатовић, и задругара те масе Николе и Јована браће пок. Милосава.

Пошто задругари Никола и Јован нису пристали на избрани суд, нити одобравали деобу задружне имовине, општински суд је вратио предмет старатељском судији, који је тада наредио, да власт среза левачког изврши ову деобу. Пошто је и старалац масе пок. Милосава Мијушковића, по извршном решењу истог судије од 1 маја 1904. године Бр. 2748., тражио код поменуте среске власти, да се имање подели и браћа Никола и Јован позову, да изберу судије, то је среска власт приступила саставу изборног суда.

Старалац је за масу именовао избраног судију; али пошто Никола и Јован нису хтели да изберу себи судије, а међутим ничим нису поткрепили своје наводе, зашто не пристају на избрани суд и неће да врше деобу, то је среска власт, на основу § 437. грађанског судског поступка последње алинеје, решењем својим од 21. септембра 1904. године Бр. 10894. сама одредила судије за састав изборног суда за поделу њихове задружне имовине.

Ово решење среске власти, по жалби задругара Николе Мијушковића, одобрило је начелство округа моравског и Министар унутрашњих дела решењем од 2. децембра 1904. год. П№ 33397.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 9. августа 1905. године Бр. 5297., поништио је решење Министрово из ових разлога:

И у случајевима, побројаним у § 434. грађанског судског поступка, за које је увек надлежан изабрани суд, и у случају §§ 433. и 436. поменутог поступка, кад се сами парничари сложе, да им спор суди изборни суд, — свагда се мора тачно означити спорни предмет о коме има да се суди. Без тога, чим би се пред изабраним судом појавило спорно питање, о чему има да се суди, морало би се то претходно код редовних судова расправити, и у том случају наступило би, да избрани суд нема предмета, о коме би имао да суди, те би и његов састав остао беспредметан.

По решењу неспорног судије првостепеног јагодинског суда од 1. маја 1903. године Бр. 2748. само је одлучено, да се изврши деоба између пунолетних задругара: жалиоца Николе и Јована, и младолетних наследника пок. Милосава, ако не по сагласију задругара, онда изабраним судом, али није, у смислу чл. 138. правила за неспорна дела, утврђено, које је поименце задружно имање, које има да се дели, без чега избрани суд не би имао законске основице за свој рад.

Према томе, начелник среза левачког неисправно је решењем својим од 29. септембра 1904. године Бр. 10894. одлучио, и за жалиоце изабрао судију и заменика, него је требао најпре стараоце масе пок. Милосава да упути, да у смислу чл. 138. правила за неспорна дела од неспорног судије добију решење, јер тек на основу таквог решења може се приступити саставу избраног суда, а пре не, пошто је, као што се види из решења првостепеног јагодинског суда од 1. септембра 1904. године Бр. 14466. ранија пресуда избраног суда од 6. августа 1904. године, која је изречена по овој деоби, поништена, поред осталих разлога и за то, што није одређено било о чему избрани суд има да суди.

Са наведеног, неисправно је и решење Министрово, што је одобрио решење начелства округа моравског од 26. октобра 1904. године Бр. 12879., којим је опет одобрено решење среске власти.

Полицијска власт није надлежна да цени, приликом расправе питања о упућењу на парницу, у смислу § 466. грађанског судског поступка, да ли је уступљење извесне покретности пуноважно, у смислу § 469. грађанског судског поступка и §§ 29. и 303. а. грађанског законика.

Решењем шабачког првостепеног суда од 13. октобра 1899. године Бр. 25660., одобрено је, по тражењу Управе Фондова, забрана на покретност њеног дужника М. Д., из Шапца.

Забрану ову удејствовало је начелство округа подринског 20. октобра 1899. године, и узело у попис покретност, изложену у списку пописа.

Попису није присуствовао дужник М., већ је 15. новембра исте године предстао начелнику и изјавио: да су пописате ствари залога његовом ранијем повериоцу Љ. С., за чији су рачун, по решењу шабачког првостепеног суда од 17. јуна 1897. године № 13111. узете у попис. Ово је пред начелством потврдио и Љ. С. као појављени поверитељ.

За овим 14. јула 1903. године предстала је начелству Милица жена дужника М. Д. и изјавила: да јој је Љ. С., поверитељ њеног мужа, 2. маја 1902. године уступио у својину за 1400 дин. сву покретност њеног мужа по списку пописа, извршеном на основу решења шабачког првостепеног суда од 17. јуна 1897. године № 13111., с тога је молила начелство, да Управу Фондова, која је ставила забрану на ове исте ствари, одбије од полагања права на ове ствари.

Кад је ова изјава појављене сопственице саопштена Управи Фондова, изјавила је: да јој не признаје право својине узабрањене покретности, јер измирењем Љ. С. у његовом потраживању, овај је изгубио право залоге на пописате ствари; а како појављена сопственица није ничим обезбедила своје потраживање на стварима свога мужа, јер се право залоге не задобија приватним уступљењем, већ судским, молила је, да се појављена сопственица, као слабија страна упути на парницу, те да путем ове докаже право својине узабрањене покретности.

Начелство, налазећи: да Љ. С. задобивеном залогом пописатих ствари није стекао право својине, те да би узабрањене ствари, које служе и Управи Фондова за залогу, могао другоме уступити (§ 29. грађанског закона); а да уступљење од 2. маја 1902. године, које је Љ. С. извршио појављеној сопственици Милици, нема никакве вредности према § 469. грађанског судског поступка и § 303. грађанског закона, — решењем својим, на основу § 466. грађанског судског поступка, упутило је, као слабију у праву, појављену сопственицу Милицу да код надлежног суда поведе спор и тамо докаже своје прече право над непокретношћу свога мужа.

Ово решење одобрио је Министар Унутрашњих дела својим решењем од 27. септембра 1904. године П№ 27276.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је, да је решење Министрово основано на закону само зато, што је на-

челство округа подринског, налазећи, да је жалитељка слабија у праву, по § 466. грађанског судског поступка, упутило је на спор за доказивање својине, с тога, што је попис за Управу Фондова, по решењу шабачког првостепеног суда од 13. октобра 1899. године Бр. 25660, којим је одобрена забрана на непокретност мужа жалитељкиног, извршен 20. октобра исте године, а уступање Љ. С., по коме жалитељка доводи право својине на попису покретност, датирано је 2. маја 1902. године, дакле доцније.

Остали разлози изнесени у решењу начелства, а засновани на прописима § 469. грађанског судског поступка и §§ 29. и 303 а. грађанског закона, по којима начелство узима да горње уступљење не вреди, да Љ. С. није сопственик него поверилац, и да жалитељка нема залоге, без утицаја су на решење о упућењу на парницу, јер за расправу тих питања начелство није било надлежно, него искључиво судови, по чл. 146. устројства.

С тога је Државни Савет, на основу чл. 26. свог пословника, одлуком својом од 26. априла 1905. године Бр. 2689., одобрио решење Министрово, а жалбу одбацио као неумесну. **М. В.**

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖЕ СЕ

Раду Мојићевића, кројача из Ваљева, окривљеног због преваре, тражи начелство окр. ваљевског. Рада је стар 20 год., раста средњег, у лицу је плав, образа дугих. Пронађеног треба стражарно спровести поменутом начелству с позивом на акт Бр. 10545.

Бонку Илијеву — Кузманов, родом из Софије, тражи Управа града Београда. Бонка је стара 14 год., косе и очију црних, до пре кратког времена живела је у Софији. Ко о овој девојчици буде ма шта знао, моли се да то достави Управи града Београда с позивом на Бр. 33150.

Тодору Н., служавку, које је пре неколико дана нестало из Београда, тражи Управа града Београда актом Бр. 33380. Нестала Тодора стара је 9—10 год., мала је, црномањаста, ошишана и веома живахна, родом је из Врање. Од одела има на себи: црвену сукњу са црним карпером и плаву блузу. Ко о Тодори буде ма шта знао, моли се да о томе одмах извести Управу града Београда.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

У Пожеги је ухваћен један скитачки циганин са уверењем суда општине вукотићске, од 28. августа тек. год. № 1303, које гласи на име **Милана Нешића.** У државини Милановој нађена су три коња: један длаке зелене, матор 8 год. са жигом «В. В.»; други длаке вране, матор 12 год., на челу мало цветаст, а на носу брњаст, и један ђогат, матор 9 год., на носу брњаст. Оправдана је сумња да су ови коњи украдени, па с тога начелство среза пожешког позива све полицијске и општинске власти да му што пре јаве: одговара ли Милан за какво казнимо дело, и зна ли се чији су ово коњи? УБр. 32655.

ПОВИШЕНА УЦЕНА

Гвозден Минић, бив. пекар а једно време и жандарм, родом из Сече Реке, у срезу црногорском, окр. ужичком, извршио је у претпрошлој години познато убиство над Танасијем Савићем, бив. порезником среза колубарског, и због овога је решењем начелства округа ваљевског од 15. марта тек. год. Бр. 2840 оглашен за хајдука и уцењен са **1000** динара.

Одмах после овога Гвоздена је нестало и све до пре месец дана о њему се ништа позитивно није сазнало. Јатаци његови, међутим, протурали су ревносно гласове да је Гвозден пребегао у Босну, а у последње време чак да је и убијен. Јуна месеца тек. год. у овом циљу чак је откривен и један човечји леш у Зарошкој плани (срезу рачанском), за који су извесни тамошњи људи уверавали власт да је леш Гвозденов. Све ово, на жалост, није била истина, јер је несумњиво утврдио: да је Гвозден 4. августа тек. год., у друштву са још два непозната зликовца, извршио убиство над Срећком Марковићем, трговцем из Драгуљевице, а 15. пр. месеца у друштву са оглашеним хајдуцима: **Томом Јевтићем** и **Миланом Максимовићем,** овај напад на г. Илију Гвозденовића, порезника среза азбуковачког, који је стао живота жандарма Јована Цветковића.

Имајући све ово у виду, а у жељи да се овај окорели зликовац што пре ухвати или убије, г. Министар унутрашњих дела решењем својим од 24. пр. месеца ПБр. 20.879, на основу чл. 12. закона о јавној безбедности, повисио је уцену Гвозденову на **3000** динара. која ће се сума издати онима који га убију, ухвате или полицијској власти прокажу. У овом циљу износи се и слика Гвозденова, као и слике именованих му другова: **Томе** и **Милана,** који су још у 1900. години оглашени за хајдуке и уцењени са по **5000** динара.

ПОТЕРЕ

Јован Гајић, који је био под истрагом и у притвору код начелника среза крајинског, због крађе, побегао је из притвора 28. пр. м-ца. Јован има 26 год., средњег је раста, иде погурен, у једно је око жмирав, по темену ћелав, у оделу је сукненом. За одбеглим крадљивцем наређује се живо тражење. Пронађеног треба стражарно спровести срезу крајинском с позивом на Бр. 9336.

Никола Јекић, бив. кувар Милутина Крунића, кафеџије из Ваљева, стар 17—18 год., раста средњег, лица дугог, косе и очију црних,

Гвозден Минић

Тома Јевтић Милан Максимовић

27. пр. м-ца украо је 106 динара Војину Шапоњићу, арџији, и по извршеној крађи побегао. Позивају се све полицијске и општинске власти, да Николу најживље потраже и нађеног спроведу начелству округа ваљевског, с позивом на Бр. 10816.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Јелимић.

БРОЈ 40. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 9. ОКТОБРА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Државног Савета од 13. септембра ове год. Бр. 6464., решено је:

да се Богољуб Вујић, чиновник београдске задруге, родом из Ирига у Срему и досадањи поданик угарски, прими у српско поданство заједно са својом женом Олгом и малолетном децом: Бранславом и Ђорђем, изузетно од §. 44. грађанског закона, пошто је поднео уредан отпуст из свог досадањег поданства.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 27. септембра 1905. г. у Београду

СТРУЧНИ ДЕО

ЈЕДНА ПОГРЕШНА НАДЛЕЖНОСТ

(НАСТАВАК)

§ I.

Напослетку, и она граница где престаје иступна а почиње преступна крађа, утаја и превара са свим је арбитрарна. Зашто, на пр. да је утаја у вредности од шесет динара (три стотине гроша) или мање иступ (§ 391. крив. зак.) а изнад те цифре да је преступ (§. 231. крив. зак.)? Ова деоба нема апсолутно никакве, а најмање научне основе, и она је сама један доказ више да, када се не пође од тачне поставке, не може се доћи до правилних закључака. Чим је законодавац погрешно схватио карактер крађе, утаје и преваре, замишљајући да ту по квалификацију дела има значаја новчана вредносг учињене штете, он је морао доћи до тога резултата, и нелогичнога и неправичнога, да, за исто дело, н. пр. крађу, једног осуђује на тридесет дана а другог на пет година затвора, и то само зато што ствар, коју је овај последњи украо, вреди један динар више него она до које је онај први истим таквим делом дошао.

И што тај арбитраријум овде увећава то је овај факат: да питање односно вредности предмета крађе, утаје или преваре зависи од субјективне оцене вештака, што значи да од те оцене зависи и питање: да ли је крађа, утаја и превара иступ или преступ. Интересантна ствар, да вештаци, чија је дужност сасвим друга, одлучују суверено о квалификацији дела, одлучују о судбини окривљеног. Било из сажаљења било из других обзира који не смеју играти никакву улогу кад је реч о примени закона, они могу, спуштајући процену предмета на четрдесет односно шесет динара или на још нижу цифру, спасти окривљеног од велике казне, којом закон казни преступну крађу, утају и превару, и учинити да буде иступно кажњен. На тај начин кривац ће, у главном, успети да избегне праву одговорност. Исто тако они имају маха да, опет руковођени неисправним побудама, процењујући украдену, утајену или преваром одузету ствар, окривљеном ставе на терет одговорност за преступно, у место за иступно, дело, и да му навуку казну много већу него што је она која би му се, с погледом на праву вредност ствари, по закону имала досудити.

Ко не увиђа да једно законодавство које допушта, и то у питањима о личној слободи и приватним правима појединаца, решења основана на произвољним оценама, може само да компромитује добар глас правосуђа, што, наравно, не иде без штете по оне задатке којима правосуђе има да служи?

Али нису ово једини недостаци овога законодавства. Има још и овај, врло озбиљан, који се тиче губитка грађанске части. Пошто иступи не повлаче губитак грађанске части, [10]) то онај који буде осуђен за иступну крађу, утају или превару не потпада под одредбе §§-а 18. и 34. крив. зак. који се тичу губитка грађанске части. Међутим тако није са пре-

[10]) То је несумњиво да бешчасни иступи не повлаче губитак грађанске части. Ни једна казна, па дакле, ни ова, не може се изрећи без нарочитога законскога текста. Nulla poena sine lege. За губитак грађанске части, као и за казне из §§ 35. (да се кривцу одузму неки предмети), 36. (да не може извесну радњу радити) и 37. (да се кривац протера) крив. зак., имамо изречну одредбу у §. 38. истога законика по коме се те казне „не могу никад саме за себе ни појединце ни једна с другом кривцу одсудити, него тек уз друге овим законом одређене казне, па и то само у оним случајевима, где закон изриком то каже.“ Ни у кривичном законику ни у полициској уредби нема наређења о томе да се учинилац каквог иступа може осудити на губитак грађанске части. Шта више кривични законик, побрајајући, у § 310., казне које за собом може повући иступ, не предвиђа и губитак грађанске части, што значи да он ту казну, код иступних дела, па ма она била и бешчасна, искључује.

Отуда онај који је за бешчастан иступ осуђен није лишен права чији губитак повлачи губитак грађанске части. Тако, под резервом о којој ће ниже бити говора, он има активно и пасивно бирачко право, пошто чл. 87. и 95. Устава траже, за губитак тога права, губитак грађанске части, а тога, као што смо видели, нема код осуде за бешчастан иступ.

Али, осуда за један бешчастан иступ, крађу, може повући полициски надзор. То се види из тач. 7. §.-а 310. крив. зак. који, међу иступним казнама, предвиђа и тај надзор (допуна тога §-а од 20. марта 1863.), и § 330. б истога законика који вели „Надзор полицијски изричу полицијске власти поред других казни само над крадљивцима.“ (Допуна од 20. марта 1863.). Да ли онај који је, због иступне крађе, осуђен на полициски надзор има активно и пасивно бирачко право? Ми мислимо да, односно првога од та два права, треба одговорити афирмативно. Чл. 87. Устава не везује губитак тих права за полициски надзор већ само за губитак грађанске части. Осуда на полициски надзор и губитак грађанске части, то су две различне ствари, што се, у осталом, види и из §§ 38. и 38. а крив. законика који губитак грађанске части и полициски надзор предвиђају као две одделите казне.

Међутим, законом о општинама за полициски надзор везује се увек губитак права гласа на општинском збору. Чл. 32. вели: „Немају право гласања на општинском збору..... 6. који су под полициским надзором.“ Ово значи, да и они који су, због иступне крађе, осуђени на полициски надзор немају ни активно ни пасивно бирачко право у општини (чл. 71. и 105. зак. о општинама). Исто то важи и за полициски надзор који се изриче по §. 4 а. — став последњи друга половина — полициске уредбе.

На тај начин, осуда због иступне крађе може да повуче извесно умањење грађанске части, извесну capitis deminutio. Јер несумњиво је да се чл. 32. тач. 6. зак. о општинама односи само на полициски надзор који изричу полициске или општинске власти по §. 320. б. крив. закона и §. 4. а. полициске

ступним крађама, утајама и преварама. Осуда за преступно дело, за разлику од осуде за злочино дело (§ 18. крив. зак.), не повлачи по самом закону губитак грађанске части. Да ово буде мора суд тај губитак нарочито изрећи (§ 34. крив. зак.), а то суд може, а и дужан је, учинити код оних преступа за које је кривични законик изриком везао губитак грађанске части. То су у опште преступи бешчасни,[11]) дакле, ту долазе и крађе, утаје и преваре. На тај начин, разлика између положаја онога који је оптужен за иступну и оног који је оптужен за преступну крађу, утају или превару, врло замашна већ и са гледишта затвора којим закон та дела кажњава, још је увећана. Док се учинилац, рецимо, иступне преваре, пошто издржи затвор, налази, у погледу јавних права, у истој ситуацији у којој би био да никакво дело кривично учинио није, дотле онај који је преступну превару извршио, за време за које је грађанску част изгубио (§ 34. крив. зак.), не ужива права побројана у § 18. крив. зак.. И ова велика разлика у њиховим положајима, по издржаном затвору, доћи ће као што смо видели, врло често отуда што ће диференција између вредности ствари, предмета преваре, бити минимална.[12])

(наставиће се)

Живојин М. Перић.

уредбе, а не и на надзор који може да досуди првостепени суд, пошто се надзор овога суда може изрећи само у случајевима § 37. б. крив. зак. предвиђеним (крађа, разбојништво, ајдуковање, прикривање или јатаковање, паљевине хотимичне), а у тим случајевима кривац се осуђује, у исти мах, и на губитак грађанске части. (За прикривање, ово, изгледа, не важи увек — в. §§. 49., 50. и 47. крив. зак.). Ово значи да су ти случајеви обухваћени тач. 1. и 2. чл. 32. зак. о општ. и да се, пошто код злочина и преступа не може бити полицискога надзора без губитка грађанске части, тач. 6. тога члана односи само на полициски надзор у случају иступа или у случају друге половине последњега става §-а 4. *а.* полициске уредбе.

Разуме се да је, с погледом на оно што смо горе казали за надлежност код суђења иступа, општински закон за критику, у колико он речену capitis deminutio установљава за онога који је иступно осуђен на надзор.

Стари закон о општинама, од 24. марта 1866. са доцнијим изменама и допунама, био је овде још строжи. По његовом чл. 16., није имао право гласа на општинском збору ни онај који је био осуђен због »..... иступа који човека бешчасти и јавни морал вређа, док не прође година дана од дана издржане казне« (тач. 1.). Док, по садашњем закону, немају право гласа на збору само они који су осуђени на полициски надзор, а то је само случај са иступним крађама, дотле, по ранијем закону, то право нису имали, за време тамо одређено, сви они који су ма за какав бешчастан иступ били осуђени, и ако нису били под полициском надзором, н. пр. за утају.

Интересантна је ствар да садашње, као и раније, законодавство наше прописује, за бирачко право у општини, теже услове него за бирачко право у држави. По њему изгледа да је дужност управљати локалним општинским интересима деликатнија и захтева већи степен моралности него дужност вршења једног дела суверене власти, које се огледа у бирању народних представника.

Ми мислимо да ће бити корисно да овде нотирамо ово питање, горе већ наглашено: да ли онај који је под полициским надзором, на који је осуђен било полицијом било општинском влашћу може бити бирач за народног представника (посланика), и ако иначе испуњава све услове које за то прописује чл. 95. Устава.

Питање није неумесно због друге тачке тога члана по којој кандидат за народног посланика мора да »ужива сва грађанска и политичка права,« и због тач. 6. чл. 32. зак. о општинама која, као што смо видели, одузима и активно и пасивно бирачко право у општини ономе који је под полициским надзором. За таквог не може се, сумње нема, рећи да ужива сва грађанска и политичка права, што значи да он нема услова да буде народни посланик. Да приметимо да се тач. 2. чл. 95. Устава не односи на губитак грађанске части, пошто је тај случај обухваћен почетним ставом чл. 95. Устава који вели: »За посланика у народној скупштини може бити изабран само онај, који сем услова потребних за право *бирања*, испуњава још и ове услове.....« А међу условима у чл. 87. Устава за право бирања прописаним налази се, као што знамо, и тај да бирач не сме бити под губитком грађ. части. Из овога излази да тач. 2. чл. 95. Устава која говори о уживању свих грађанских и политичких права, мисли на случај губитка једног таквог права и без губитка грађ. части, случај који, као што нам то показује закон о општинама, није немогућан.

Из овога излази, даље, да је Устав друкчије поступио са активним а друкчије са пасивним бирачким правом. Док чл. 87. Устава, у коме је реч о првом од та два права, ограничава законодавну власт, тако да услови за активно бирачко право не зависе од ње, дотле чл. 95., додајући онај став (у тач. 2.) о уживању свију грађанских и политичких права, ставља ту власт у могућност да пасивно бирачко право скоро по својој вољи регулише. Одузимајући појединцима, и у одсуству губитка грађ. части, неко грађанско или политичко право, законодавна власт тим самим лишава их и права да могу бити кандидати за народне посланике, што не би могло бити, да није одредбе у другој тачки чл. 95. Устава.

Тако, н. пр., чл. 163. Устава вели: »Право гласања при општинским и окружним изборима има сваки српски грађанин, члан дотичне општине или округа, који, *уз друге законске услове*, плаћа држави 15 динара непосредне порезе.....« Дакле, ко ће имати бирачко право у општини и у округу, о томе решава, по овом уставном наређењу, обична законодавна власт. Стога ми и сматрамо да нису неуставни прописи: чл. 35. зак. о општинама по коме нема права гласа на општинском збору онај који је под полициским надзором и чл. 58. зак. о уређењу округа и срезова који вели: »За окружног посланика може бити изабран сваки српски грађанин, који је стално настањен у срезу, за који се бира, или у вароши која засебно бира, (чл. 56.), а који је навршио тридесет година и има све друге услове, који се траже *за кметове и одборнике.*« Подвучене речи значе да онај који је под полициским надзором не може бирати окружне посланике нити за то бити биран.

И онда, како лица под полициским надзором не уживају ова два важна права: бирачко право у општини и у округу, то она, по тач. 2. чл. 95. Устава, као ни по чл. 14. (тач. 2.) закона о изборима народних посланика, немају квалификација за народног посланика. У осталом, било би чудновато да неко може бити народни посланик, а нема права да буде н. пр. ни општински одборник. Овде је законодавство наше избегло ону нелогичност коју смо констатовали код активног бирачког права у општини с једне и у држави с друге стране.

Али, што је најинтересантније, то је ово: да полициска власт, односно општинска власт, може неког лишити активнога и пасивнога бирачког права у општини и у округу, и пасивног бирачког права у држави. Када, од стране тих власти, неки појединац буде осуђен на полициски надзор, он, за време док је под овим, губи та права. И ако пресуде полициске власти и општинскога суда по иступним делима, изузев случаја предвиђеногa последњим изменама и допунама полициске уредбе, подлеже расматрању првостепеногa суда, ипак се не може рећи да су, код нас, горња политичка права окружена сигурним гарантијама.

[Према §. 4. полициске уредбе општински суд не може изрећи полициски надзор због крађе до два динара — дело по коме је данас пресуда његова извршна Да ли, у таквом једном случају, може изречи надзор полициска власт? Изгледа да не може по § 4. *б.* полициске уредбе, ма да §. 320. *б.* крив. зак. вели на један генералан начин: »Надзор полициски изричу полициске власти поред других казни само над крадљивцима.« Ако би се друкчије ово питање решило, и ако би се, осим тога, узело да пресуда полициска по иступној крађи у вредности до два динара не иде првостепеном суду чак ни онда када је учинилац дела осуђен и на полициски надзор, тада бисмо имали овакав резултат: полициска власт би могла неког привремено лишити права да буде биран за народног посланика, и то одлуком која је извршна!].

[11]) Ми не додајемо: и преступи из користољубља учињени, пошто израз *бешчастан преступ* обухвата и те преступе.

[12]) Видели смо већ у прим. под 11., какав је положај онога који је било за иступну крађу било по §. 4. а *in fine* полиц. уредбе осуђен на полициски надзор.

[1]) Овај законик штампан је од § 14 до 88 у Подунавци за 1843 и 1844 год. а отуда га прештампао г. Д. Ђ. Алимпић у својој раније поменутој књиги. стр. 49—52.

СУДОВИ И ЊИХОВО УРЕЂЕЊЕ

за време устанка од 1804—1813. год

(свршетак)

О доказима.

У оно време наше борбе с Турцима, када се свеколика снага напрегла да се ослободимо Турака, када се покушавало да створимо државу, када су први пут заснивају судови, занимљиво је видети, шта се пред судом примало, шта је требало судије да убеди у правичност нечијег тражења.

Докази су у оно време били:

1. *Заклетва.* Кад кривац није ухваћен на делу, али је сумња пала на њега, да је учинио кривицу, па других доказа нема, онда је таквом кривцу допуштана заклетва, да није учинио кривицу ни он ни његови укућани (Прот. Шаб. Маг. № 238, 167, 369, 356, 584, 622, 714, 749 и 875). Заклетва се полагала пред судом на Јеванђељу метнувши на њега три прста (Прот. Шаб. Маг. № 221). Заклетву су често пута полагали сами кметови да њихов сељанин није учинио кривицу (Протокол Шаб. Магистр. № 622 и 806.).

2. *Заклетва аутем коцке.* Кад се деси случај, да ниједна парничка страна није била у стању да докаже оно, што тврди, већ обадве траже заклетву, тада је суд бацао коцку, па на коју падне коцка она се страна заклињала (Прот. Шаб. Маг. Бр. 193, 277, 278).

Смисао заклетве састоји се у томе, да истинитост онога, што неко доказује, потврди призивањем имена Божјег. У основи овога доказа лежи вера да Бог прима непосредно удела у људским делима и да неће допустити, да се ко лажно позива на Њега.

3. *Сведоци.* Сведоџба људи, којима се може веровати, служила је и у оно време судијама као доказ (Прот. Шаб. Маг. 427, 432, 334, 869). Сведоџба се утврђавала заклетвом. Осведочење као доказ тражи и Карађорђев криминални законик (§§ 18, 21 и 36).[1])

4. *Признање.* Као довољан доказ узимано је и признање кривца да је зло дело учинио. Али ако кривац сам није хтео признати дело, а све околности говоре да га је он учинио, онда је ударан на муке (одају) да би дело признао (Прот. Шаб. Маг. Бр. 658).

5. *Јавна исправа* пред судовима онога времена такође је била довољан доказ за судије. Јавна исправа била је облигација, тапија или други који писани акт од сеоске власти или од магистрата. Тако је у половини маја 1808 године издао Управни Савет магистратима ову заповест: „да се од 20 маја 1808 године нико „не би смео усудити без знања магистрата „продати кућу и виноград, ливаду и ред „воденични и свакога грунта земљу док „пресудом пазар учини и под муром књигу „на своје добро, земљу или што прода, „не узме, јер који би се трефио или про„дати ил' купити без овога мура и књиге, „пазар хоће се кварити.“ [2])

6. Поред обичних сведока у оно време било је и сведока, који се у Душановом Законику називаху *душевницима*. То беху људи, који по души или по уверењу под заклетвом допуњаваху или одржаваху исказе једне или друге парничне стране. Пример оваквих сведока, који по души сведоче, имамо у Протоколу Шабачког Магистрата. Бр. 473, где ји пресуђено некаквом Пантелији Савковићу и његовом друштву за воденицу из Метковића по кметови како на душу примају. Сличан пример имамо и под бр. 622.

7. *Свод.* У старом законодавству кад се појави сумња о својини покретних ствари, и нарочито о својини стоке постојао је особити начин доказивања, који се називао *свод*. Ако се на некога посумња или у кога човек позна своје марвинче, па се пожали суду на њ даму је украо, тај је дужан био казати од кога му је, и он да је исти добављен те испитиган, па даље редом, док се потпуно не ухвати је ли или није крађа, [3]) а ако је крађа, које украо. Пример оваквога доказивања видимо у протоколу Шабачкога Магистрата, Бр. 792 и 806. У овом последњем примеру имамо овакав случај:

„Дошао је суду Јевта Терзић из Ко„рените, и пријавио се суду да је познао „свог коња у Гаврила Коларовића из Ма„ова, шабачке нахије. Гаврило се изго„вара, да је мењао од Јанка бимбаше ци„ганског за коња једног. Кметови Јевта „Терзић, Младен Обрадовић, и Богдан „засведочише и заклетвом формално по„тврдити хоћеше, да је исти коњ Јевтин. „Тако ми пресудимо, да Јевта свога коња „води, Јанко да дâ Гаврилу другога коња „на место, а Јанко да иде у ваљевску „нахају тражити од кога је коња купио, „и њима да покаже онога човека, и тако „да се може наћи онај, који је коња украо, „и од суда ваљевскога писмено Јанко да „донесе, какво је тамо савершио.“

Исти случај налазимо и у Деловодном Протоколу Карађорђа Петровића под Бр. 687.

8. Као докази на суду узимати су и *сиољашњи знаци*, на пример убој, модрице и друго. При крађи, ако је крађена ствар нађена у кући окривљенога и т. д.

9. *Мазија.* Да ли је окривљени крив или не у старој српској држави као доказ често се пута употребљавао *котао* или *мазија*. Вук у својем Речнику под речју мазија вели: „У Србији су до скора „кашто *вадили мазију*, т. ј. кад на ка„квога човека реку да је што украо, „а он се одговара да није, онда у завре „пун казан (или велики котао) воде, па „у ону врелу воду метну комад врућа „усијана гвожђа (или камен), а онај, на „кога веле да је украо, засуче рукаве, „па објема рукама извади оно гвожђе из „воде. Ако он не буде украо оно што „на њега говоре, не ће се ожећи ни мало, „ако ли буде украо, изгореће му руке.“

Из докумената осталих иза првога устанка не види се да је мазија употребљавана као доказ. Али Карађорђе је у почетку 1812 године осудио Милутина Гарашанина, оца Илијиног да „вади мазију,“ што је мислио да је он запалио неко поштанско сено у селу Гарашима. Милутин се не хтеде покорити томе беспутном суду него се одметне у планину. [1])

О казнама

Као год што се судови полако развијаху тако су и казне постепено завођене. Али у самом почетку устанка, кад се кидало с једном влашћу а друга још није настала, требало је одржати ред у народу, требало је сузбити, застрашити и обуздати неваљале људе, да не краду и не убијају браћу своју и да друга зла не чине. За то на првом састанку у Орашцу, кад је Карађорђе биран за старешину, вели Ј. Ђурић да је Карађорђе казао: да он хоће тога терета (старешинства) да се прими, „но сваки да зна да ја хоћу сви у слогу да дођу, да нико не тера пизме старе, да лопова и хајдука не буде, да су путови, трговина и трговци слободни и сигурни, а где би се такви злочинци ухватили одмах да се погубе.“ [2]) Слично овоме приповеда и Петар Јокић наводећи да се Карађорђе није хтео примити старешинства. Кад су га питали зашто, он им је одговорио с тога: што ће свакога, који се ухвати у најмањој издаји убити, или обесити или на страшне муке ударити. [3]) Овде видимо да се при самом избору старешине у Орашцу предвиђало да ће се имати посла са самовољним људима, са убицама, разбојницима и издајницима. И већ се ту предвиђају страшне казне за такве људе, предвиђа се смртна казна, вешање и ударање на разне муке. Одмах у самом почетку борбе с Турцима Карађорђе је ухватио, идући на Рудник, некаквога човека, који је био понео писмо од Сали-аге рудничкога Кучук Алији у Београд, па је заповедио те су му пребили ноге и руке и оставио га онако са испребијаним ногама и рукама да се мучи роворећи: „Коекуде, тако ће бити са сваким који се у издаји ухвати.“

У мемоарима проте М. Ненадовића види се како је још маја месеца 1804 године установљен први суд у ваљевској нахији и како је прота према крмчији, Јустинијановом Закону и строгостима Мојсијевим прописао први нека правила за поменути суд. У тим првим судским правилима налазимо *смртну казну, мртву шибу, телесну казну, стрељање* и *новчану накнаду*.

Смртна казна и метање на точак примењивала се на убице; стрељање на војника, који побегне са страже; мртва шиба на онога, који отме девојку, који утече из војске и на онога, који се у свађи лати оружја; батинама кажњавали су се лопови, кривоклетници; а новчану накнаду поред телесне казне имао је да даје онај, који је кривоклетством оштетио другога.

У уредби за суд ваљевске нахије од 1 јануара 1809, године Управни Савет одобрава три врсте казне, и то *казну новчану, затвора* и *телесну*. Телесну казну суд је могао применити на кривце и то од 25—50 штапа, „веће кашчиге да не „буде.“ Даље се наређује: наћи ће се и „такови људи, који за вишеречене ка„штиге нису, како чесни кметови, буљу„баше и трговци, таквима за прву по„грешку буди каштига арест (затвор) 24 „и 58 сати о хлебу и води, а други пут „по 25 гроша и 50; ако се пак случи да „и најчеснији човек горе поменуте ка„штиге потегне, па и трећи пут сагре„ши, таквоме после буди каштига с ба„тинама.“ [1])

С бољом организацијом судова, с њиховим развитком и разне су се казне примењивале, особито током 1809, 1810, 1811, 1812 и 1813 године до августа месеца. Ми ћемо те казне изнети овде редом почевши од најблажих до најстрашнијих и најстрожих.

1. *Новчана казна* ређе се примењивала, у време Карађорђево, али се ипак примењивала, као што се види из поменуте одредбе ваљевскога магистрата. Она је примењивана на клеветнике (П. Ш. М. Бр. 637, [2]) за нетачну меру хлеба (П. Ш. М. Бр. 723, 787). за убој и злостављање (П. Ш. М. Бр. 768), а примењивана је и на кријумчаре (Д. П. К. Бр. 741). Новчана казна често је пута примењивана комбиновано са телесном казном (П. Ш. М. Бр. 768.)

2. *Телесна казна.* Ова казна примењивана је за разне кривице а састојала се у батинању. Према значају кривице примењиван је и број батина. Тако ако ко наведе кога на крађу да прими 12 батина у јарму (П. Ш. М. 737). Са 25 батина кажњавало се за непослушност и непокорност власти (П. Ш. М. Бр. 18), за нечување стоке (П. Ш. М. Бр. 733), за хуљање власти (П. Ш. М. Бр. 799), за међусобну тучу (П. Ш. М. Бр. 814), за крађу овце или јагњета (§ 26 Карађорђевог кривичног законика), за псовку и грдњу свештеника, старешине, чиновника, трговца или кмета (Кривични Законик § 23) и војник који би без одобрења избацио пушку (Казн. Законик § 15). Са 50 батина кажњавало се за паљевину (Д. П. К. Бр. 1024) за крађу вола (П. Ш. М. Бр. 732), за не извршење

---

[2]) Протокол шабачког магистрата Бр. 194.

[3]) Ст. Новаковић. Законик цара Душана 1898. стр. 254.

[1]) М. Ђ. Милићевић. Поменик. Стр. 765.

[2]) Гласник IV, стр. 115.

[3]) Споменик XIV, стр. 18.

[1]) Историски развитак полицијских власти у Србији. од Д. Ђ. Алимпића. 1905. год. стр. 38.

[2]) У даљем навођењу појединих бројева из Протокола Шаб. Магистрата обележаваћемо са П. Ш. М. Бр. а из Деловодног Протокола Карађорђевог са Д. П. К. Бр.

судске пресуде (П. Ш. М. Бр. 731), за наплату пића преко одређене тарифе (П. Ш. М. Бр. 816). Осим тога кажњаван је с 50 батина војник, који би наперио пушку на другога и не би окинуо; кум, девер и стари ствт, који би се примили часништва при венчању отете девојке (Казнени Законик § 21 23 и 27). С 30 батина кажњавати су сватови, који били при венчању отете девојке (Казн. Законик § 27). Са 100 батина кажњаван је војни бегунац, кријумчар коња за Турску, онај, који превари девојку, бунтовник и онај који друге поставе на буну, каплар који би заспао на стражи и за крађу вола и коња (Д. П. К. Бр. 1256, 1259, 1330. — П. Ш. М. Бр. 164. — Казнени Законик § 21 и 26). И најпосле са 200 батина кажњаван је онај, који би преварио и отео девојку (П· Ш. М. Бр. 339).

Често пута сусрећемо телесну казну примењену уједно са затвором; тако за покушај похаре кажњавало се с 50 батина и 15 дана затвора, за крађу говеда 50 батина и 7 недеља затвора, за онога, који у прељуби с девојком роди дете 150 батина и затвор (П. Ш. М. Бр. 70, 705, 715, 775 и 815).

3. *Затвор* или *хапс*. Ова је казна ређе примењивана код судова и власти од 1804 — 1813. Тако налазимо да је казна затвора примењена према мужу за злостављање жене (П. Ш. М. Бр. 338) за убијање стоке (П. Ш. М. Бр. 583); затвором од године дана кажњени су момци војводе Раке Левајца за свирепо и безбожно поступање према људима Ракине кнежине. (Д. П. К. Бр. 1238).

Затвор с оковима примењиван је за нехотично убиство, исто тако и на онога, који би потегао пушку или нож па окреше а не убије (Казнени законик § 19 и 20).

Затвор је се могао где што заменити новцем (П. Ш. М. Бр. 706).

4. *Робија*. У Београду, у тврђави његовој, постојао је за време првога устанка некакав казнени завод, у коме су људи, осуђени на робију, казну издржавали. Шабачки Магистрат слао је људе осуђене на робију у Београд да тамо казну издржавају (П. Ш. М. Бр. 339). У тамници београдске тврђаве издржавао је казну 1813 године војвода Максим Рашковић, затим Павле Цукић и Петар Молер. Људи, који су казну издржавали, морали су радити у тополивници у доњем граду. Од тога нису се изузимале ни војводе, као што то прича Вук Караџић на једном месту у својим списима.

5. *Лишење чина*. Ова казна употребљавана је само према старешинама и чиновницима онога времена. За злоупотребе у војводској дужности лишен је војводства Димитрије Пазарац (Д. П. К. Бр. 957). За тим § 37 Казненога Законика прописује да се лиши чина и власти и да падне под казну сваки онај старешина или судија, који се нађе да је с лоповима, који коње краду или волове, ће с њима дели, или који штити лопове и угњетава сиротињу,

6. *Расељавање*. Овом казном кажњаване су породице хајдука, који се не могу да похватају (Д. П. К. Бр. 750).

7. *Прогонство*. Прогонством прети шабачки магистрат пијаницам и свађалицама (Бр. 124); исто тако прогони жену некаквога Прелића из целе нахије (Бр. 136). Карађорђе прети прогонством у Москове породицама неких убица (Д. П. К. Бр. 750).

8. *Мртва Шиба*.. Ова казна као да није примењивана раније. У нашем законодавству средњега века, колико ми је познато, не постоји. За време устанка она је примењивана али највише на војне кривце. Она је примењивана на хајдуке. Тако је Карађорђе наредио крагујевачким кнезовима да казне Радивоја хајдука из Петровца мртвом шибом кроз 500 момака 24 пута, и да му његову сентенцију (пресуду) прочитају пред народом, да покажу његова дела, како је зло радио и шта је дочекао (Д. П. К. Бр. 602). За тим примењивана је на убице, кад им се смртна казна или вешала замењивале мртвом шибом. Тако је некакав Павле Миленковић из Мачве села Змијања осуђен на вешала за убиство, па му је та казна замењена мртвом шибом 5 пута кроз 300 момака (П. Ш М. Бр. 221.). У „наставленијама," која су дата војводама 1812 године, налази се и ова заповест односно шибе: за војне преступе дозвољамо вам казнити кривце сразмерно преступима са штаповима, а бегунце из војске и онога, који на позив на војску, не дође, можете казнити шибом но најдаље кроз 300 момака три пута. Осим тога мртва шиба примењивана је на војника, који би при изгубљеној битци за живота дао оружје из руке или би га бацио, и то да трчи кроз параду 600 момака шест пута; војник који би на стражи заспао кажњаван је мртвом шибом кроз 300 момака три пута; исто тако и војник, који би крао својега брата, као и момак, који се усуди отети девојку (Казнени Законик §§ 14, 21, 25 и 27),

9. *Смртна казна*. Ова казна употребљавана је врло често у време првога устанка. Тако она је примењивана на кривце и злочинце за силовање деце, за бунење у војци, за убиство, за оцеубиство, за хајдуковање, за опасну крађу, на девојку, која роди без мужа дете — копиле, па га удави. (Д. П. К. Бр. 658, 839, 857, 842, 958, 1248, 1486, 1508, 1523. 1441. — П. Ш. М. Бр. 221. — Казнени Законик §§ 18 и 30).

10. *Вешање*. Ова казна је исто је што и смртна казна само што је смртна казна извршена мачем, сабљом или пушком часнија а вешање је давало смртној казни понижење. Вешала су досуђивана за рушење мира на граници (Д. П. К. Бр. 933.); за похару (Д. П. К. Бр. 1049); за убиство (Д. П. К. Бр. 1109 и 1248); за хајдуковање (Д. П. К. Бр. 1508); и шпијуни су по где кад кажњавани вешањем (Д. П. К. Бр. 1598 и 1706).

11. *Бацање у воду*. Ова казна као да је примењивана првих година устанка. А раније сам ју је народ вршио. Она је остатак из старога законодавства, а доцније постала је обичајем народним. Бацање у воду пре би служило као доказ него као казна, јер се бацало у воду да се дозна, која је жена вештица, па кад се дозна, онда се подвргавала казни. У Протоколу Шабачкога Магистрата имамо траг да је бацање у воду некада служило за казну. Тако под бр. 193, магистрат је пресудио момку Стевану Михајловићу из Петловаче, који је учинио непочинство и нечисто с девојком Анђелијом Живановићевом из Петловаче, тако момку ударише 100 батина а девојки 50 камџија за овај први пут: а за други пут имаће ову казну: „*да у воду оће бачени бити.*" Овај обичај да се девојке, која роди копиле, зашије у врећу и баци у воду, живео је раније у Мачви. Или је растрзата коњима.

Бацање у воду као доказ такође је остатак из старијега законодавства и обичајнога права, које је често примењивано на жене које су држали за вештице. И сам Карађорђе, како прича Вук Караџић, употребљавао је бацање у воду као доказ да сазна која је жена вештица а која не. У осталом доцније је и сâм Карађорђе својим казненим законом забранио то, јер § 31 гласи:

„Ко би се усудио вештице тражити и
„убијати жене и мучити, као што су би-
„вале овакве будалаштине, или у воду ба-
„бацити, ко би ово учинио — овакву лу-
„дост, за коју се Србима бели свет смеје,
„за овакву будалаштину осуђујемо му:
„оно њему да се учини, што би он учинио
„више реченим вештицама."

12. *Сиљивање* је такође казна, која је постојала у византијском законодавству. Постојала је и у старом српском законодавству за оцеубице, матереубице, брâтоубице и чедоубице. У обичајном праву за време Турака постојала је и примењивана је на вештице. За време првога устанка она се сматрала као казна равна вешању. Тако Карађорђе 22 јуна 1813 године пише војводи Јови Поречком за старца, кога је ухватио на планини са турским књигама шпијунити и људе и збегове предавати, да га *обеси или сажеже* пред народом (Д. П. К. Бр. 1706).

13. *Вађење очију*. И ова страшна казна постојала је у византијском и српском законодавству. Душан наређује да се пијаница, који удари, или нападне, посече или окрвави а не убије или не рани тако да од тога смрт дође, казни вађењем ока. Карађорђе пак наређује 18 јула 1812 године Вујици Вулићевићу, војводи смедеревском да Петка, који је слепце похарао казни тако: што ће сазвати вилает, пак му очи извадити (Д. П. К. Бр. 887).

14. *Пребијање ногу и руку*. И ова страховита казна пореклом је из средњега века. Примењивали су је Византињани и Турци, а да ли су је и Срби примевали у старој српској држави, не знам. Народна песма помиње ову казну примењену од стране Турака на српске хајдуке. Карађорђе је примењује на шпијуне Она је први пут примењена 1804 год. пред освајање Рудника. Милићевић М. Ђ. прича то овако:

„Идући с устаницима да опседне Град
„Рудник, Карађорђе је Блазнавској реци,
„сретне некаквога Раку из села Рудника
„на осамарену коњу, и упитага куда ће:
„— Идем у Смедерево за со, одговори Рака.

»Ђорђе је, међутим, знао да је тај »Рака био пријатељ рудничким Турцима, па га по други пут упита лепо:

»*Рако, кажи право куда си ишао, биће ти лакше?*

»— Идем, човече, у Смедерево за со, »одсеца се Рака. Ђорђе заповеди те Раку »претресу, и — у шбари му нађу писмо од Сали-Аге Рудничкога Бика, за Кучук-Алију дахију у Београду...

»Видећи то, Ђорђе заповеди те Раки »каменом пребише обе ноге испод ко»лена и обе руке испод лаката.

»— *Коекуде*, рече му тада: — *иди сад* »*те носи Турцима писма!*

»Иза тога Ђорђе оде да осваја Руд»ник, а Рака оста на друму да пишти.«[4])

У казненом законику такође се одређује за шпијуне ова страшна казна. У § 24 вели се:

»Који би се Србин ухватио и осведо»чио да тајно води шпијунлук, да род »свој издаје, тај да се каштигује: да му »се пребију обе ноге на два места и обе »руке, и тако жив да се дигне на коло, »и да се не скине док кост траје.«

Исту казну овај законик одређује § 34, 35, и 36 за хајдуке, за онога, који даје хлебац хајдуку или га не јави власти, затим така се казна прописује и за старешину судију, који би се усудио, да хајдуке шаље у народ да харају и њему да доносе.

Миленко Вукићевић

ЖИВЕ СЛИКЕ

(НАСТАВАК)

V. Леђа (сл. 95).

На постеријорном делу тела медијана је замењена кичмом, која са седмим кичменим обртњем служи као полазна тачка за локализовање особених знакова на овом делу тела. Седми кичмени обртањ налази

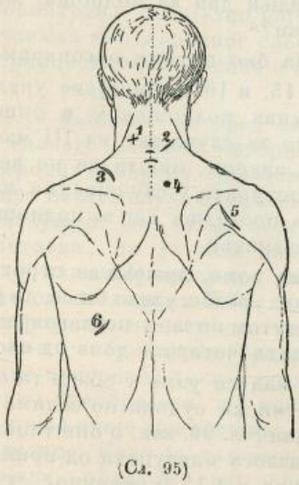

(Сл. 95)

се испод врата, а изнад линије плећа. Код личности мршавих мало је испупчен и с тога лако уочљив, док је код пуних личности изједначен са осталим обртњима.

Примери:

а.) *белега од чира, у облику крста, за 3 см. изнад левог кичменог обртња и за 2·5 см. у лево од кичме (1);*

б.) *белега у облику праве линије, величине 3 см., правца косо унутрашњег, за 1 см. изнад и у десно од седмог кичменог обртња (2);*

в.) *белега полукружна са издубеношћу на доле, за 7 см. у лево од седмог кичменог обртња (3);*

г.) *младеж у величини просног зрна за 3 см. испод седмог кичменог обртња и за 2 см. у десно од кичме (4);*

д.) *белега полукружна са издубљеношћу на горе, величине 5 см., правца косо спољашњег, за 12 см. испод седмог кичменог обртња и за 9 см. у десно од кичме (5);*

ђ.) *белега у облику праве линије, величине 3|0·2 см., правца косо-спољашњег, за 24 см. испод седмог кичменог обртња а и за 6 у лево од кичме (6)* и т. д.

VI. Ноге,

Веома је ретко, да се морају узимати особени знаци и са доњих делова човечјег тела, јер док на њих дође ред, испуњен је готово цео картон. У осталом, њихово описивање и локализовање бива у свему по већ изложеним принципима.

Скраћено писање особених знакова.

Да би се, у одређепим рубрикама на картону, могли уписати сви особени знаци једне личности, као и да би се то што брже учинило, Бертилон је установио нарочито скраћено писање — *антропометријску стенографију*. Оно се састоји у скраћивању појединих речи, било помоћу њихових почетних или средњих писмена, било помоћу нарочитих, конвенционалних знакова.

Посведневна употреба овог скраћеног писања и читања утиче у толикој мери на личности које се њиме служе, да га они доцније радо претпостављају обичном читању и писању.

Примера ради изнећемо и објаснићемо овде неколико скраћених израза, који се најчешће сусрећу у пракси, а међутим су интернационалног карактера.

Тако реч *изнад* представљена је помоћу једне хоризонталне линије, дужине од прилике 3 мм. и повучена с лева у десно, која на свом десном крају има један мали полукруг са отвором у десно)

Реч *испод*, чије је значење супротно значењу претходног израза, замењена је такође једном хоризонталном цртицом и полукругом, само што је њен полукруг испод хоризонталне линије, опет са отвором у десно

Четири стране тела: *антеријорна, постеријорна, екстеријорна и инферијорна*, представљене су почетним грчким писмима ових истих речи: *α, π, ε. ι.*

Изрази: *лево* и *десно*, који се тако често употребљују, замењени су: први помоћу знака *γ*, а други знаком. *φ*

Особени знаци у облику угла и троугла, представљени су нацртима дотичних фигура у манијатури: ◁ и ▷, док се за изражавање односа *већег* или *мањег*, употребљују они исти знаци који и у аритметици: > и <. Тако исто употребљени су аритметички знаци и за означење паралелног правца двају особених знакова.

Ако побројане примере са сл 93. испишемо скраћеним знацима добићемо ова означења:

а.) *блг. а. л. 2. см. х. за 3 см.* ⌒ *ср.* ∮ *обр. (1).*

б.) *блг. а. к. 1|0·2 ем. к. за 1 см.* ⌒ *кр. носа (2);*

в.) *блг. а. л. 2 см. (х). на ср.* & *обр. (3);*

г.) *блг. а. л. 1·07 см. к. е. на* & *стр. носа (4);*

д.) *бр. в. просно зрно. за 2 см.* ⌒ *е* ◁ ∮ *о. (5.);*

ђ.) ⌒ *скроф. 4. см. к. ι. за 6 см.* ⌒ *и* ∮ *од гр. а* ⌒ ∮ *вл. (6);*

ђ.) *бр. длакава. в. кукурузно зрно за 1·5 см.* ⌒ *гр. (7.*

Као што се види из ово неколико примера, скраћено писање веома је просто и лако, а с обзиром на мали простор картона, одређен за уписивање особених знакова, и врло корисно.

Циљ и употреба живих слика

Циљ је живим сликама, као и целом систему Бертилоновом, констатовање неоспорног идентитета у свако доба и на сваком месту, а њихова практична употреба од неоцењене је користи у ова три случаја:

а. *За изналажење непознатих личности;*

б. *За анализање фотографија;* и

в. *За класификирање фотографија.*

* * *

а). *Изналажење непознатих личности.*

Главни задатак полиције сигурности у данашње доба састоји се, на првом месту, у спречавању казнених дела, а на другом у истраживању и хватању њихових учинилаца. У колико први задатак поред добре полиције, зависи и од других мера: наставе, религије, морала, народног благостања, друштвеног уређења, разних хуманих установа и т. д., у толико други зависи искључиво од добро уређене полиције сигурности и способности полицијских органа.

Најобичније, а у огромној већини случаја и једино средство за изналазак криваца у бегству, јесте њихов лични опис, са чијом се употребом срећемо у најстаријим временима, и чија је вредност расла из дана у дан. У колико су се саобраћајна средства све више и више развијала, а поврат узимао све већег и већег маха, у толико се и ова вредност личног описа све више испољавала. Без тачног личног описа, данас је излишно и помишљати на успешно трагање за кривцима који су, као што у већини случајева бива, успели да побегну по извршеном делу. Ово и јесте разлог са кога је Бертилоновим *живим сликама* поклоњена тако велика пажња, и због којих се отварају нарочити курсеви за органе полиције сигур-

[4]) М. Ђ. Милићевић. Карађорђе у говору и у створу, Стр. 44—45. За овај случај ја сам нешто мало другојаче слушао од своје мајке и од покојног А. Чумића.

ности у свима већим престоничким префектурама.

Говорећи о картонима за живе слике, видели смо како се они испуњују и шта све садрже. Да видимо сада како се помоћу ових картона, односно обавештења која су на њима, могу пронаћи лица на која се ова обавештења односе, без обзира на то, да ли су она прерушена или лично позната онима који их траже.

Примера ради претпоставимо, да један полицијски орган има да изнађе лице, чији се опис од пре 10, 15, па и 20 год. налази на овом картону:

Антропометријска обавештења

Стас *1. м. 75* — глава: дужина — лева нога

Крив. леђа — ширина — леви ср. прст

Размак руку — Јагодице — леви мали прст

Полустас — Десно ухо *6·3* — леви лакат

Боја левог ока: Бр. класе — Ауреола *угасита* — Периферија *зеленкаста* — Особености

Хроматична обавештења

Брада — Особен. *брија се*

Коса *отв. плава* — Особен.

Лице: Пигмент — Крв.

Уснe: Висина н. усна — Испупчен. *доња* — Ивица — Дебљина *доња* — Особ. *доња отп.*

Уста: Дим. — Особен.

Брада: Нагиб — Висина — Особен.

Општи облик профила — *Ортогнат* — Раса

Чело: Синуси *в* — Нагиб — Висина — Ширина

Нос: Корен — Леђа — *а* основа — *х* — Висина испупч. (в) ширина — Особ. *преграда невидљива*

Десно ухо: Ивица поч. *в* — Горња — Спољна — Отвор — Опсег лоба — Сраштење — Облик *разд.* Д. (м.) — Нагиб трагуса — Профил *(иси.)* — Ув. — Д. — Доњи превој (изд.) Горњи — Облик (п.) Д. — Особености: *лоб растављен од образа*

Општи облик лица: *дуго* — Пуноћа

Обрве: Место — Правац — Облик

Дим. — Особен. *ретке* — Боја *отвор. плава*

Капци: Отвор — Облик — Особен.

Глобуси: Испупчен. — Особен. — Очне дупље

Међуочни простор

Боре: Чеоне — Очне — Усне — Особен.

Израз

Развијеност: Дуж. врата *в* — ширина — Ширина леђа — Правац — Пас

Навике — Ход — Говор

Одело

Разно

Доба старости — *26 год.*

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

I.

Суд општине драгосињачке, актом својим од 28. пр. м-ца Бр. 1107, пита:

„Јован Пупавац, тежак из Драгосињаца, венчао се са својом супругом Јулком, по гласу књиге венчаних, на дан 23. октобра 1894. год. и после венчања на 155 дана, добио је сина Ненада, који је крштен 27. марта 1895. год. и уведен у књиге крштених као брачни син Јованов, и ако то по §. 113. грађ. зак. не би могло бити, јер није протекло време од 180 дана од венчања до рођења.

У 1902. год. Јован је умро, а иза њега остала је удова Јулка са сином Ненадом, јер Јован није имао друге деце.

Јован није оставио тестаменат, којим би Ненада признао за наследника, нити има каквог другог акта, којим би Јован истицао Ненада за свога сина, сем што је уведен у књигу крштених као син Јованов *(неважњом свештеника)*.

Одмах после смрти, удова Јованова, Јулка, преудала се и собом одвела Ненада.

После њене преудаје, оделити сиповац Јованов, Спасоје Пупавац, као *наследник* одмах је узео имање у своје руке и њиме по својој вољи управља и располаже.

Услед овога није ни вршен попис имања ни маса образована.

Кад је Спасоје позват да ово имање пријави у порез, он је изјавио, да је оно масено, јер, вели, он њиме рукује као старалац Ненадов, и ако за таквог није судом одређен, а маса не треба да плаћа порез по чл. 7. зак. о порезу, јер је имање испод 2. хектара пространости.

Бојазан је, да Спасоје не изигра плаћање пореза на тај начин, што се сада заклања за масу која и не постоји, а кад Ненад постане пунолетан, онда ће му он одрећи право на наследство — Ненаду — а дотле ће, пак, порез застарити за толике године.

Моли се уредништво за обавештење: шта да суд ради по овоме, како би заштитио државни интерес?“

— На ово питање одговарамо:

Из предњег питања суда види се, да он стоји у заблуди о праву Ненадовом на наследство. Јер, чим је пок. Јован дозволио, да се Ненад запише у књиге крштених као његов законити и брачни син, и у опште није истицао то питање, онда се по §. 128. и 130. грађ. зак. Ненад сматра као законити син Јованов, па по томе и као његов једини наследник, пошто друге деце нема.

Према томе, одмах после смрти Јованове требало је извршити попис и известити старатељског судију ради образомасе.

Ну кад то није учињено у своје време, то треба учинити сада, како би се заштитили интереси малолетног Ненада.

Самим тим, што не стоји мишљење суда о праву наслеђства, отпада и бојазан, да ће се оштетити државни интереси у погледу плаћања пореза, пошто маса и не подлежи плаћању овога по чл. 7. зак. о порезу.

II.

Суд општине лугавачке, актом својим од 29. септембра ове год., Бр. 1071, пита:

„Ненад Ненадовић, из Низбрдице, пресудом овога суда кажњен је са три дана затвора због самовлашћа.

Ова му је пресуда саопштена 11. септембра тек. год., а он је жалбу поднео 15. тек. месеца.

Према овоме жалба би његова била неблаговремена.

Али, како је 14. септембар, као последњи дан за подношај жалбе био празничан (Крстов-дан), то се моли уредништво за обавештење: да ли је жалба, дата 15. септембра *благовремена*, пошто се у § 15. и 16. полиц. уредбе рок за жалбу одређује свега три дана?

Исто тако нека изволи објаснити: како би се узело у грађанским споровима, кад би последњи дан за подношај жалбе био празничан?“

— На ово питање одговарамо:

У §. 15. и 16. полицијске уредбе, која је поступак полицијским и општинским властима за случајеве из III части кривичнога закона, ништа се не вели, како ће се поступати у случајевима, кад се догоди, да последњи дан за подношај жалбе буде празничан

Према томе, држећи се строго § 15. и 16. полиц. уредбе. узело би се, да је жалба, у истакнутом питању неблаговремена, пошто је дата четвртог дана од саопштења.

Али кад се узме у обзир та околност, да општински судови по селима не раде сваки дан (чл. 90. зак. о општинама), онда нема разлога одступати од принципа, постављеног у § 15. кривичног судског поступка, по коме се у случајевима, кад последњи дан рока за жалбу падне у дане, кад суд не ради, узима за дан рока први радни дан суда.

Према овоме, наше је мишљење: да § 15. крив. суд. пост. важи и за случајеве из III части кривичнога закона у колико додирује ово питање, кад по-

лицијском уредбом то није изречно друкчије регулисано.

У осталом, у сваком случају жалбу треба спровести суду, па ће он решавати и о овој околности.

Што се тиче питања: како би се узело у грађанским споровима, кад би последњи дан за подношај жалбе био празничан, ми одговарамо, да се по § 118 грађ. суд. поступка, такође сматра да је жалба благовремена, ако је дата одмах првога радног дана по празнику, када је био последњи дан за подношај жалбе.

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ ЗЛОЧИНЦИ

од Др. Линденау-а*)

Још у једној мојој ранијој расправи ја сам скренуо пажњу на то, да за социолошко испитивање типичних злочинстава најпоузданије полазне тачке дају нормалне појаве друштвеног живота, које је испитала и описала научна Народна Економија. Јер злочинство није самосталан продукат друштвеног организма, већ измет, који се хвата за поједине нормалне друштвене установе. Поред брака постоји проституција, сваки позив, сваки облик настањивања људског, сваки облик државе и привреде, свака велика варош и село, република и монархија, капиталистички и комунистички начин рада производе и себи својствене криминалне појаве.

Један споредан продукат ове врсте јесте и интернационално злочинство, у коме треба да гледамо болесну страну међународног саобраћаја, а то је појава, чије је привредно-правно испитивање наше друштво поставило себи као специјалан задатак. С правом дакле могу претпоставити, да се ви интересујете за кривично правно посматрање социјално најопаснијег изопачавања међународног саобраћаја — за интернационалне злочинце и злочинства.

Сасвим је излишно да пред вама говорим о значају развића саобраћаја за модерну народну привреду. Шмолер у свом делу „Нацрт опште науке о народној привреди,“ заслужује да му се безусловно одобри поставка, да је сада наступила револуција у народној привреди, каква се није десила за последњих 6000 година, а чији главни узроци, по његовом тврђењу, леже у новим саобраћајним средствима, која су како привредни тако и политички живот сасвим преобразила, а у исто доба произвела најважније психолошке и моралне последице. Како је пак злочин социјална појава, онда је овај социјалан преврат морао родити и нове злочине, пошто *свака* друштвена појава има и своје мрачне стране, свако време и своја crimina propria (њему својствена злочинства). Али криминолошки значај модерног развића саобраћаја има још један нарочити основ. Злочинац није само социјалан феномен, већ у исто доба човек, који мисли, а често и врло оштроуман — па с тога је по правилу и одговоран за своје поступке. Он је продукат развића, али га он у исто доба и потпомаже. Најбољи доказ за ово даје нам коришћење „конјектуром,“ које се врло често даје посматрати код злочинаца од заната! Злочинац располаже у врло великом степену способношћу, да се прилагоди привредном развићу. Овде се дешава једна врста mimicry у борби за опстанак. Било би управо загонетно, кад се злочинци не би користили за привреду тако значајном циновском конјектуром модерног развића саобраћаја. Ово је пак коришћење у истини наступило у два правца: лакоћа саобраћаја искоришћена је прво за покретљивост самих злочинаца и злочиних дела. Али модерни злочинци исто су тако запазили, да развиће права није могло никад ићи у корак са развићем саобраћаја. Слабост међународног правосуђа постала је меродаван фактор у плановима злочинаца, што нам показује кратко историјско упоређење најважнијих злочиначких типова почетком 19. и 20. века. У почетку 19. столећа страх и трепет су становништву страшне разбојничке дружине, које су узимале Рајну као ослонац својих разбојништава, користећи се политичком раздробљеношћу и непрестаном изменом државних граница у овом пределу, и рачунајући с разлогом на то, да суревњивост суседних малих држава искључује свако енергично гоњење. И одиста савлађивање ових зликоваца постигло се тек удруженом снагом дотичних земаља. Данас, у почетку 20. столећа, далеко су раширене границе правнога саобраћаја услед постигнутог државног и правног јединства у Немачкој. Али ове проширене границе тешко да мање спречавају гоњење зликоваца но што је било пре стотину година. То је пак модерни зликовац врло добро увидео. Он је, следујући међународном саобраћају, смело прешао земаљске границе, и од отежавања међународнога правнога саобраћаја вуче корист исто онако као пре сто година разбојничке дружине од политичке раздробљености у Немачкој. Тако је постао тип модерногa интернационалнога злочинца, кога ћемо сада из ближе посматрати.

Овом излагању служиће као основ ових пет класа:

1. Злочинци, који беже.
2. Насељени странци као злочинци.
3. Интернационалне скитнице.
4. Злочинци професијонални који путују.
5. Интернационални организовани злочинци.

Ове класе неће да представљају типове у смислу научне криминологије, која у главном још није даље дотерала од разликовања између злочинаца из навике и случајних злочинаца — супротност, која је нашла израза и у нашој подели класа, изабраној само ради увећања очигледности. Класу 1. и 2. сачињавају поглавито случајни злочинци, класу 3., 4. и 5. представници хроничног криминалитета.

1. Злочинци, који беже.

Међународни однос појављује се овде искључиво у бегству, дакле после извршеног злочиног дела. Само пак учињено злочинство слободно је од интернационалних елемената. Бегство је типична појава пратиља тешких злочинстава, извршених од случајних злочинаца. Ово пак нарочито важи о убиству, које, као што је познато, доста ретко извршују злочинци од заната, већ се већином појављује као непромишљено дело од стране новајлија или као очајни корак. За често бегство убица навешћу неколико примера из најновијег времена. Убице: брачни пар Генци, из Берлина, ухваћен је у Бразилији, брачни пар Клајн, из Беча, у Паризу, убица своје жене Валтер, из Берлина, у Холандији, брачни пар Хубер, из Минхена, у Северној Немачкој, убица Вебер, из Берлина, у Калишу, у Русији. При бегству претпостављају се, као што и горе изложени примери показују, три правца. Често покушава злочинац да утекне у свој завичај, куда га у првом реду природни инстинкт мами. При томе се узима у обзир начело неиздавања домородаца, нарочито што се учинилац кажњивог дела нада — на жалост у највише случајева с разлогом — да ће доказивање његове кривице, кад се кривична парница води у завичају, далеко од места учињеног дела, бити скопчана с великим тешкоћама, или да ће поротници бити наклоњени да блаже суде о убиству једнога странца. За тим је врло често омиљени пут спасења злочинцима бегство преко океана, пошто задржавање у Америци увећава вероватност, да ће злочинац избећи гоњење. Најзад често злочинци траже уточишта у великим средиштима светскога саобраћаја, у главним варошима, у којима је проналазак учиниоца дела ванредно отежан и поред строгог полицијског надзора.

(наставиће се)

*) Ово интересантно и поучно предавање држао је Др. Линденау, виши полицијски чиновник, у „Међународном удружењу за упоредну правну и економску науку“ у Берлину, 27. маја 1905 године.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Марка Н.. слугу, родом из Јадра, окривљеног због крађе, тражи начелник среза посаво-тамнавског актом Бр. 8892. Пронађеног Марка треба стражарно спровести среској власти.

ПОТЕРЕ

Илија Ст. Марић, тежак из Шарбановца у срезу бољевачком, има да се узме на одговор за две крађе коња, али је побегао незнано куда. Он је стар око 50 година, средњег раста, просед, упалих образа, носа изломљена. На једној руци кажипрст му је укрућен. Носи црно, кратко гуњче и боле влашке чакшире, а на глави црвен, стари фес или влашку шубару; на ногама опанке. Говори српски и влашки, а веома је одан шверцовању коња. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Илијом изврше потеру и о резултату известе начелника среза бољевачког с позивом на Бр. 13723.

Јевта Лазић, кројачки радник, извршио је у Београду једну утају и побегао. Он је

стар 29—30 год., стаса малог, косе риђо-затворене, а таквих истих и бркова, очију упалих и крвавих. Позивају се полицијске и општинске власти да га у својим домашајима живо потраже и пронађеног спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 33802.

Риста Велић, кафеција из Прокупља, решењем прокупачког првостепеног суда стављен је под суд и у притвор због опасне крађе. Риста је у бегству, па с тога начелство округа топличког позива све полицијске и општинске власти да га у својим домашајима живо потраже и пронађеног њему стражарно спроведу с позивом на акт Бр. 7783. Риста има 35—36 год., средњег је стаса, смеђ је, на десну ногу нарамљује.

Три непозната зликовца убили су 1. ов. м-ца Горчу Петровића, председника општине крушевичке на његовом имању, а његовог сина смртно су ранили. Један од зликоваца стар је 30 год., сувоњав, очију зелених, бркова увијених; други је стар 25 год., сувоњав, црномањаст, бркова малих; трећи је средњег раста, и погрбљен. Позивају се све полицијске и општинске власти, да зликовце најживље потраже и нађене спроведу начелнику среза власотиначког с позивом на Бр. 9772.

Миља, жена **Николе Павловића**, из Јагодине, побегла је 5. т. м-ца из ходника канцеларије среза беличкога, где је одговарала за крађу. Миља је стара 40 година, средњег стаса, сувоњава, у лицу плава; на себи има црвену порхетску реклу и сукњу, на глави белу мараму, а на ногама чарапе, без обуће. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Миљом трагају, и у случају проналаска упуте је поменутим начелнику с позивом на депешу начелства округа моравског Бр. 11631.

Непознати крадљивац ноћу између 3 и 4 ов. м-ца украо је Димитрију Ранчићу, из Калугерева, једног коња, длаке беле, старог 7 год. без роваша Позивају се све полицијске и општинске власти, да крадљивца и покрађу најживље потраже и нађене спроведу начелнику ср. у Бабушници, с позивом на Бр. 8169.

Два непозната зликовца, наоружана пушкама, ноћу између 29. и 30. септембра т. г. напали су на Милана Васиљевића, тежака из Слатине у округу тимочком, тукли га камџијама и изнудили му 100 динара. Оба су зликовца непозната, у сукненом оделу, један повисок, други омален. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за зликовцима трагају и резултату известе начелника среза зајечарског с позивом на Бр. 14294.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

У Неготину је 12. пр. м-ца ухваћен **Илија Соломон**, тежак из Давидовца у срезу кључком, који је отумарао из свога села још у априлу месецу тек. године, а до сада се о њему ништа није знало. Начелник среза кључког известио је иследну власт среза неготинскога, да је Илија, према уверавању његове фамилије, један од окорелих и опасних зликоваца. Код њега је претресом нађено 93·20 динара, и то 90 динара у новчаницама од по десет динара, а 3·20 динара у сребру и никлу. На једној од банкнота, у доњем крају, стоји плајвазом написано име: Димитрије Ђорђевић, трговац из В. Плане.

Илија је пре четири године био осуђен од стране неготинског првостепеног суда на 6 месеца затвора за крађу стоке, те по томе и осталим околностима пала је основана сумња на њега, да је у друштву са још неким непознатим зликовцима извршио разбојништва над Маријом, удовом Јована Марјановића из Јабуковца, и над Димитријем Симоновићем, тежаком из Штубика. Кад је начелник среза неготинског суочио Илију са Маријом и Димитријем, обоје су познали у њему једнога од зликоваца, који су над њима извршили разбојништва, те су га за та дела и оптужили. Решењем иследне власти Бр. 9896. од 12. пр. м-ца Илија је стављен под истрагу, у притвор и окове, те се сада води даље ислеђење над њим, али он не признаје дело.

Илија је стар 26 година, средњег раста, добро развијен, дугуљаста лица, дугачке косе, а у опште је смеђ.

Од одела има на себи капут и панталоне од црнога сукна, кошуљу од сељачког платна на прсима извезену, на глави дугачку шубару, а на ногама опанке и сељачке чарапе.

Износимо његову слику, не би ли га још ко познао или знао да је учинио где какво казнимо дело, те се свако моли да о томе извести начелника среза неготинскога с позивом на Бр. 10132 — АБр. 1334.

Слика овога лица изношена је у 47. броју «Полиц. Гласника» од прошле године поводом преваре, коју је учинио овде у Београду према једном сељаку из Колубаре, наплативши за њега цену од шљиварског трговца за продате шљиве. Тада је према опису по потерници Управе гр. Београда био ухваћен, но суд га је на претресу пустио, јер приватни тужилац поред већ претрпљене штете није хтео и за таксу бацити паре.

Но полиција, нарочито београдска, гањала га је и није му дала ока отворити, ма да је он покушавао да се настани у Београду, као великој вароши и трговачком центру, где би могао своју делатност применити.

За то је изабрао друго место, где га ни власт ни људи не познају, те свој занат може лакше обављати, а то је опет велика варош — буњевачка Суботица у Угарској.

Тамо он од подужег времена живи од преваре, које махом врши на возу према Србима који туда пролазе. Кад тамо стане воз он уђе унутра, представи се обично као трговац са шљивама или свињама из Србије, или као син таквог једног трговца, коме је у очекивању робе нестало трошка и т. д. те на тај начин искамчи «на зајам» по коју банку. Многи му дају само с тога, што га се пред странцима не могу на други начин да отарасе.

Многи наши путници жалили су се београдској полицији на ово лице, за које је несумњиво утврђено да је исти **Милан Јаковљевић**, родом из Вел. Дренове у окр. крушевач-

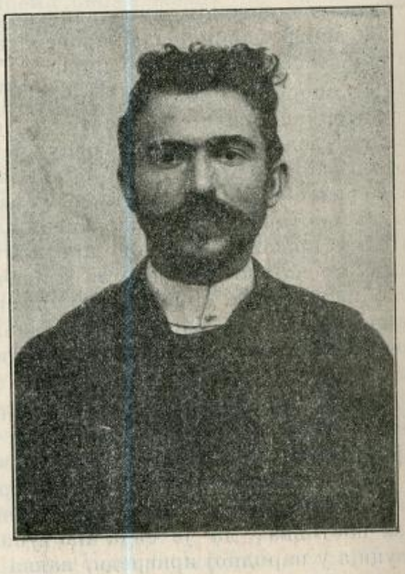

ком, један млад, интелигентан и врло пријатне спољашности човек, у чистом, лепом и утегнутом, сукненом оделу, те због чини утисак каквога нашег трговца извозника.

Он је раније био коцкар, али после једне осуде мануо је се тога и почео је вршити преваре, пошто се ту лакше пролази.

Београдска је полиција скренула пажњу суботичкој полицији на овог «трговца,» а овим се чине пажљивим наши путници, да овој варалици не верују, ако би покушало да разним лажама изврши атентат на њихову кесу у туђем свету, где се обично сваки лако сажали.

Штампа Крањ. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Алимпић.

БРОЈ 41. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 16. ОКТОБРА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СТРУЧНИ ДЕО

Је ли особа „жива изгорела,“ или је већ мртва била, кад је у ватру доспела

(НАСТАВАК)

IV.

И *промене у хемијском саставу крви* нађених а нагорелих лешина могу нам у неким приликама дати доста поуздана одговора на питање: је ли особа за живота у ватри пострадала, или је у њу тек као лешина доспела. Тај начин доказа згодан је у многом погледу, а нарочито за оне случајеве, где су знаци и појаве на сумњивим објектима, што смо их раније као карактеристичне истакли, тако нејасни, да се по њима то питање не би могло поуздано решити. С тога се с правом тражи од судско-медицинског вештака, да у таким случајевима обрати нарочиту пажњу и на евентуалне промене у саставу крви сумњиве лешине, а по потреби и на све друге прилике, које с тим променама у некој вези стоје. Колико ће се сам лекар, а по њему и суд моћи на тај метод доказа ослонити, јасно ће нам бити тек онда, кад се будемо ближе упознали с правом суштином његовом; а поред тога и с најглавнијим случајностима, које се у таким приликама могу појавити.

Познато је, да се по гдекада при сагоревању горивих материја (поред дима, угљен-диоксида и других продуката) изводи и *моноксид угља (угљен-моноксид = CO)*. Тај процес јавља се нарочито у почетку и на измаку сагоревања (док „лиже“ модар, несталан пламен по површини горива [1]), а још у много јачој мери у оним приликама, кад за потпуно (савршено) сагоревање нема довољно ваздуха — кад је дакле простор, где гори, ода свуда тако заптивен, да се — као што ми велимо — „ватра загуши.“ У таким случајевима може се десити, да се с ње у ваздух дижу знатне количине угљен-моноксида, па да их онда и човек удише.

Угљен-моноксид је веомо отрован гас. Ако доспе у човечје или животињско тело дисањем, показује одмах особити афинитет према црвеним крвним зрнцима (еритроцитима). Чим (разблажен и помешан с ваздухом) дође у непосредан додир с њима, везује се хемијски с њиховим главним саставним делом — с хемоглобином (Hb) — и гради нарочито, прилично стално и отпорно једињење: угљен - оксидхемоглобин (карбонил - хемоглобин CHb). Та веза измени опет састав и природу црвених крвних зрнаца, и то у толикој мери, да поремети правилну размену материја у њима, а нарочито правилно примање потребног кисеоника и одавање нагомилана, сувишна угљен - диоксида (оксидацију и декарбонизацију крви). Последица тога поремећаја јавља се кад пре кад касније као читав низ разних, кад озбиљнијих, кад мање озбиљних промена у редовним обавама тела — дакле као низ патолошких (болесних) појава — н. пр. као терет у глави, мрак пред очима, занос, слабост, губитак свести, бљување, проширење зеница, убрзано бйло и т. д.). А ако је количина тога отрова била знатнија, или ако је дејствовала за дуже времена, јавља се као последица тога тровања и — смрт.

Тежи случајеви тровања угљен-моноксидом, који се смрћу свршују, нису баш тако ретки појави [2]), и иследне власти имају понекад прилике, да се и истраживањем таких случајева забаве. Где се јаве, задаћа је судско-медицинског вештака, да пре свега констатује, постоји ли тровање те врсте, па да онда на основу тога налаза и других околности објасни и друга спорна питања, која ће иследне власти интересовати, а нарочито: тиче ли се самоубијства, убијства или несрећна случаја. Нас за овај мах не интересују ова последња три питања, али ће нам за решење наше задаће бити веома потребно, да сазнамо, како и с колико поузданости може судско-медицински вештак утврдити, *је ли једна особа дисала смесу ваздуха и продуката сагоревања, међу којима је било и знатнијих количина угљен - моноксида.*

Тровање угљен - моноксидом у већини случајева није тако тешко познати и објективно констатовати. Појаве за време боловања и последњих часова, истина, нису тако константне и карактеристичне, да би се само по њима могла тачна дијагноза ставити, али обазрив лекар ипак има пута и начина, да и у сумњивим случајевима те врсте дође до циља. Нарочито ће му помоћи спектроскопска (или хемијска) анализа крви таког болесника. Крв оних особа, које су дисале ваздух, мешан са повећом количином угљен - моноксида, показује сасвим карактеристичан спектрум и сасвим особену хемијску реакцију, ако та особа није већ дисањем чиста и свежа ваздуха сав угљен - моноксид из својих крвних зрнаца (оксидисањем CO у CO_2) елиминисала. Исто су тако и знаци тровања угљен - моноксидом на лешини доста јасни и карактеристични. Тако је н. пр. кожа (а гдекада и сви унутарњи делови) тих лешина махом необичне, отворено - црвене боје. То црвенило истиче се нарочито на оним местима, где су већ по кожи изашле грошасте мање и мртвачке пеге. И сама крв није обична изгледа, него јој се боја јавља као црвенило трешње, цинабара, цигле (опеке) и т. д, а гдекада и као право руменило руже. Кад се (по редукционој проби) спектроскопски испита, показује нарочите, само за угљен-моноксид карактеристичне пруге, а и хемијска анализа даје особене знаке. Та особина крви не губи се у лешини, као што је то случај у живом телу (ако особа после тровања неко време на чистом ваздуху проведе), те се, према томе, може и касније констатовати. Карактеристично је, најпосле, код таких ле-

---

[1]) Сагоревање CO у CO_2

[2]) Има их и код нас — нарочито зими и у крајевима, где се ћумур употребљава; где се народ жеравицом у мангалима или лонцима греје; где се лапак на пећним сулундарима (чунковима) пре времена затвори, да „топлота не издуши“ и т. д.

шина и то, што се спорије распадају него лешине од друге које врсте смрти.

По себи се разуме, да се угљен-моноксид заједно с димом и свима другим продуктима несавршеног сагоревања често јављају и при већим пожарима или другим којим приликама, где би у ватри могле страдати и особе, или где би могле нагорети намерно подметнуте лешине. Нарочито се то дешава у оним деловима запаљене зграде, који су ода свуда затворени, а зими и заптивени, као што је то случај са загрејаним просторима, у којима се обично данује. готови, ради, ноћива, болује и т. д. У таким приликама ће особе, које пожар изненади, за неко време дисати димом и угљен-моноксидом покварен ваздух, те ће се у њему или брзо „угушити,“ или ће толико изнемоћи, да их ватра, истина, још живе, али већ онесвешћене дохвати и сатре. С тога се иза свих већих пожара, у којима буде и жртава у људском животу, у крви нађених лешина махом даје констатовати угљен-моноксид. Тако је н. пр Цилнер (Zillner) иза пожара у бечком рингтеатру наилазио на много нагорелих људских лешева, код којих је у крви могао констатовати угљен-моноксид — као знак, да су још дисале и живеле, кад су у ватру доспеле. Исто је тако и проф. Бруардел[3]) приликом пожара у париској комичној опери спектроскопом утврдио, да је велики део оних особа, које су том приликом у ватри смрт нашле, имао угљендиоксида у крви. И Кржиз (Křiz) је приликом једног пожара у пржибрамским мајданима, где је од ватре страдало 319 рудара, у њиховој крви анализом нашао угљен-моноксида.

Искуство, да се у пожару изгореле лешине према спектроскопској и хемијској анализи односе исто онако, као и лешине особа, за које се зна, да су угљен-моноксид дисале, има великога значаја и за наше главно питање. Ту околност је први уочио и правилно схватио проф. Хофман (Hofmann) још год. 1876., тумачећи све појаве у крви „сагорелих“ лешина као последицу дејства угљен-моноксида, што су га жртве још за живота удисале. Од тога доба прихватили су то питање и други научници; пратили га, кадгод се где јављао који случај јачега пожара; изучавали га нарочитим опитима на животињама и њиховим лешинама: — те најпосле дошли до утврђеног факта, да се *у крви човечјег или животињског леша угљен-моноксид може констатовати само у оним случајевима, где је особа или животиња још дисала — дакле још живела — кад је у ватру доспела.* Изложили се пак мртво човечје или животињско тело утицају концентрисине смесе угљен-моноксида и ваздуха ма и за дуже времена, ипак се у крви његовој — бар у оној, која се налази још у крвним судовима — неће моћи констатовати ни најмањи траг тога отрова[4]). Само свежа, а слободно изливена крв лешина може у таким приликама угљен-моноксид абсорбовати и њиме се заситити (Zillner).

Према томе сасвим је јасно, да се угљен-моноксид односи различно: — друкче, ако је у питању живо, а друкче, ако је у питању мртво тело човечје. И тај однос је тако константан, да се може и судско-медицински употребити — нарочито у оним споровима, где ваља решити питање. је ли особа жива или мртва у ватру доспела. Ако се у крви сумњиве и нагореле лешине спектроскопском (или другом којом поузданом) анализом доиста констатује угљен-моноксид, онда и према богатом искуству у пракси, и према резултатима савесних, стручних и научних опита судско-медицински вештак с неким правом може дати своје мишљење, да се у том случају тиче особе, која је за живота у ватри пострадала. Шта више, има чувених стручњака и научника у Судској Медицини, који тај начин доказа сматрају као апсолутно поуздан, те га истичу на прво место — као што је н. пр. Бруардел[5]). Други аутори се опет не изражавају тако одлучно у том питању, и ако се сви слажу у томе, да је то средство једно од најпоузданијих доказних средстава. Тако н. пр. Јастровиц (Jastrovitz) скеће пажњу и на могућност случаја, где би се особа најпре угљен-моноксидом, било насилно, било хотимице или случајно отровала, па тек онда као лешина у ватру доспела. У таком случају би, истини, судско-медицински вештак у крви лешине могао констатовати угљен-моноксид, али би — као што се види — погрешио, ако би на основу тога налаза дао своје мишљења, да је особа за живота у ватри пострадала. Таки случајеви су, истина, врло ретки, али су ипак изузетци од правила, на које при оцени таких спорова увек ваља помишљати.

Сасвим би друкче морао гласити одговор судско-медицинског вештака на питање, је ли особа за живота или после смрти у ватру доспела, ако у крви „изгореле“ лешине не би могао констатовати угљен-моноксид. *Негативан резултат спектроскопске или хемијске анализе крви на угљен-моноксид не би он смео тумачити као довољан доказ, да се тиче особе, која је већ као лешина ватри изложена била,* јер има доста и таких случајева, где у пожару особа доиста од ватре угине, а да претходно ни трага угљен-моноксида не удише, или да га с почетка доиста удише, али касније (дисањем у чистом ваздуху) елиминише, па тек онда од саме ватре угине. Инстуктривне примере те врсте, који показују, да се угљен-моноксид дисањем у чистом ваздуху доиста брзо из крви елиминише, износи нарочито Каспер-Лиман.[6])

(свршиће се)

Д-р М. Јовановић — Батут.

[3]) P. Brouardel: „Les asphyxies“ ect. — Paris 1896. pag. 77.

[4]) ... „placez dans un foyer d'incendie le corps d'un animal qui ne respire plus; multipliez dans ce foyer les sours d'oxyde dè carbone: vous ne pourrez déceler dans le sang veineuz la présence de gaz“ (P. Brouardel l. c. pag, 69.).

[5]) Nous possédons *un moyen absolu* pour savoir si l'individu était mort avant l'incendie ou s'il est mort par le fait même de cet incendie: *ce moyen, c'ést la recherche de l'oxyde de carbone dans le sang.*“ — (P. Brouardel: l. c. pag. 68).

[6]) Casper-Liman; „Handb. d. gerichtl. Medicin“ 8 Aufl.; Th. II: Seite: 609.

ЈЕДНА ПОГРЕШНА НАДЛЕЖНОСТ

(НАСТАВАК)

§ I.

Овај резултат, међутим, сасвим је неразумљив. Зашто да, на пример, онај који је утајио шесет динара не губи грађанску част, док то постиже онога који је утајио шесет и један динар? Јер ако је овај други кривац недостојан јавних права, исто је тако и са оним првим, чија радња не добија, свакако, ништа у часности само зато што има за предмет суму за један динар мању. Док крадљивац, иступно кажњен, може бити биран за посланика народног и, као такав, постати чак и председник скупштине, онај који је осуђен за преступну крађу, можда, као што смо приметили, за један динар мању, нема права да буде ни општински одборник за све време док је под губитком грађанске части (чл. 32. тач. 2. зак. о општинама)!

Ми нећемо овим да кажемо да треба, и поред тога што је код нас полициска власт надлежна за суђење иступа, за бешчасне иступе (крађе, утаје, преваре) везати и губитак грађанске части. Опасност којој су појединци изложени због речене надлежности полиције била би само потенцирана, ако би ова имала и ту власт да изрече, поред казне затвора или казне новчане, и губитак грађанске части. Правно стање онога који је изгубио грађанску част и сувише је тешко и изузетно, да би се таква осуда смела ставити у атрибуције једне власти тако зависне као што је полициска власт. А нарочито би појединци били остављени, овде, на милост и немилост полицији у случајима у којима њене пресуде, по иступним делима донечене, не подлеже расматрању суда. По изменама и допунама полициске уредбе од 17. јануара 1904., полициска власт[13]) суди у првој и последњој инстанцији иступна дела која не повлаче већу казну од три дана затвора или тридесет динара новчане казне. Међу такве иступе долазе и крађе и утаје, „ако украдене или утајане ствари не вреде више од десет гроша чаршијских.“ (§. 391. други став крив. зак.).[14]) На тај начин, једно лице могло би изгубити грађанску част одлуком административне власти против које не би имало никаквог правног рекурса. То би значило и сувише мало ценити грађанску част, ако би она тако слабим гаранцијама окружена била.

Док се, дакле, наше законодавство односно надлежности код суђења иступа не измени, боље је да бешчасни иступи не повлаче за собом губитак грађанске части. Боље је чак и то да многи, који то не заслужују, имају грађанску част, него да је само један, који је ње достојан, не ужива. Велимо, да је чак и то

[13]) А тако исто и општински суд.

[14]) У својој, већ наведеној, књижици *Наш законодавац* ми смо, за ово, по личну слободу појединаца тако опасно, проширење власти полиције, законодавцу пребацили, и тражили смо повраћај пређашњега система у коме те аномалије није било. (Стр. 10. à 16.).

боље; међутим, случајеви у којима би исправни појединци могли изгубити грађанску част били би, у садашњем законодавству нашем које полицију оглашава за надлежну за суђење иступа, прилично чести. Од два зла треба бирати мање, и, за сада, је мање зло да иступи не повлаче губитак грађанске части него да то обрнуто буде. А што смо стављени у ту дилему, да морамо бирати једно од два зла, кривица је, као што видесмо, до нашег законодавства. Променимо га, подајмо судовима надлежност за суђење иступа, и тада можемо слободно и за бешчасне иступе везати губитак грађанске части, губитак који сасвим треба да постигне онога који је украо, утајио или нешто на преварни начин прибавио, без обзира на величину материјалне користи коју је претпоставио својој части.

Француски кривични законик (le code pénal) од 1810. не дели крађе, утаје и преваре на иступне и преступне. Таква дела нису никад иступна, без обзира на вредност ствари коју имају за предмет, као што се види из четврте књиге крив. законика (чл. 464. à 483.) у којој су побројана иступна дела. (Та књига има за наслов: Contraventions de police et peines.) То се исто види: 1° и из одредаба[15]) о крађи, le vol (чл. 379 à 481.) које се, за квалификацију крађе, не обзиру на вредност украдене ствари, већ само на начин и околности у којима је крађа извршена, и с погледом на које крађа може бити злочин или преступ; 2° из одредаба о превари, Escroqueries et autres espèces de fraude (чл. 405.), која је преступно дело, ма колика да је њена материјална вредност, и, најзад 3° из одредаба о утаји, abus de confiance (чл. 408.), где се, такође, не води рачуна о вредности утајене ствари. Ма колико да је ова, утаја је преступ. Да додамо да, у свима овим случајима, осуђени губи права побројана у чл. 42. крив. зак., губитак који се, у главном, може сравнити са губитком грађанске части, la dégradation civique, која, у француском праву, прати само осуде за злочина дела (чл. 34.)[16]). Дакле, у француском законодавству губи права у чл. 42. казана и онај крадљивац, утајач или варалица који би, код нас, с погледом на вредност материјалну учињенога дела, био иступно кажњен и који би, због тога, избегао губитак грађанске части.

У немачком кривичном законодавству, тако исто, код крађе, утаје и преваре не гледа се на новчану вредност штете тим делом причињене. В. §§ 242. à 248. крив. законика за Немачку царевину од 1871. (Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich) који се односе на крађу[17]) и утају, и §§ 263. à 266. за превару и проневеру. И крађа и утаја (§ 248. крив. зак.) као и превара могу повући за собом губитак грађанске части. У прописима који говоре о иступима (§§ 360. à 370.)[18]) не налазимо, као код нас, иступних крађа, утаја и превара. Као изузетак могли бисмо навести само § 370. тач. 2., а нарочито тачку 3. у којој стоји, да ће се казнити казном до сто педесет марака или лаким затвором «ко украде средства за храну или пиће незнате вредности или у малој количини, да их одмах употреби.« Иначе је крађа увек преступ или злочин.

Из свега досадашњег излази, да се, код нас, импозира ова двогуба реформа: 1° Да се, међу преступна дела, уврсте и крађе, утаје и преваре из § 391. крив. зак. које се сада сматрају као иступи, и да се и за њих веже губитак грађанске части; 2°, Да се суђење иступа преда судској власти.

У овом последњем погледу нешто је већ учињено. Изменом и допуном полициске уредбе од 17. јануара 1904. год., пресуде полициске власти и општинских судова по иступним делима подлеже расматрању првостепених судова.[19]) Али остаје опет то да, када иступ суди полиција, њега, у првом степену, расправља једна административна власт. Појединци, који су повучени на одговор због каквог иступног дела, биће потпуно заштићени тек онда, ако њима, у свима степенима, буде судила независна судска власт.

(наставиће се)

Живојин М. Перић.

ЖИВЕ СЛИКЕ

(НАСТАВАК)

Оно, што се пре свега с једним оваквим картоном мора учинити, то је озбиљно аналисање и уочавање његових најкарактеристичнијих обавештења. Обе ове радње имају један исти циљ, а тај је, да у мозгу дотичног органа репродукују слику траженог лица, и на овај начин олакшају његово истраживање. Проучимо, у овом циљу, изложени картон. Један поглед довољан је да нас увери, да су многе рубрике на њему неиспуњене, што опет значи, према ономе што смо казали о средњим обавештењима, да дименсије и облици појединих делова тела траженог лица долазе у групу средњих и обичних.

Противно овом многа обавештења стављена су у заграде, што доказује да нема оштре разлике између ових обавештења и оних са једним степеном више или ниже.

Ако даље продужимо изучавање осталих обавештења, која нису у загради, и која су самим овим јасна и довољно одређена, наћи ћемо међу њима њих више која имају велику описну вредност, било по својој релативној реткости, било по месту на коме се находе и са кога врло лако падају у очи. Ту су нам, на првом месту, *велики чеони синуси*, за тим *иреграда носа невидљива, доња усна исцуцена, дебела и отпуштена, обрве ретке, ортогнатисам у горњем делу лица*, а *лице дуго*.

Пошто овде нисмо у стању да ова обавештења упоредимо *неиосредно* с лицем које се тражи, то ћемо ово учинити *иосредним иутем*, т. ј. помоћу његове фотографије (сл. 96.[1])

Посматрајући пажљиво ову фотографију с профила, уочићемо врло лако, скоро на први поглед, да се личност коју она представља одликује ортогнатисмом у горњим деловима лица и величином очног синуса. Испупченост, дебљина и отпуштеност доње усне пашће нам такође одмах у очи. Основа носа изгледа нам на први поглед спуштена, али ако је боље и пажљивије осмотримо, констатоваћемо лако, да је правац слободне ивице десне ноздрве потпуно хоризонталан, али да изгледа спуштен услед невидљивости средње преграде. Посматрајући пак фотографију en face, увидећемо врло лако да је лице дугачко, и да су обрве мало видљиве. Како ово последње долази услед реткости длака, то је неоспорно да су обрве *ретке*.

Није тешко увидети, да се сви ови карактерни знаци на фотографији слажу потпуно са описом на картону, из чега би се са великом вероватноћом могла закључити њихова идентичност. Да бисмо се пак о овоме потпуно уверили, морамо продужити даље упоређење између осталих обавештења на картону и оних на фотографији која им одговарају.

Почнимо прво с челом. Изузев означења синуса, картон не садржи никаквих других обавештења; значи дакле да су дименсије и правац чела *средњи*.

Линија леђа носа означена је на картону као *права*. а основа као *хоризонтална*. — Ове исте карактерне знаке нуди нам и фотографија.

Десно ухо личности, чији се опис налази на картону, у свему је једнако са десним ухом на фотографији. Ово се јасно види како по *општем облику уха* (скоро правоугаоно), тако и по величини *почетне ивице*, профилу *антитрагуса, облику лоба и доњег иревоја*.

Очни капци и шупљине, боре и уста не показују никаквих особености ни код

---

[15]) В. чл. 471. 9° и 10°, чл. 475. 15° и чл. 479. 12° у којима је реч о неким иступима са извесним неморалним карактером али који се не квалификују ни као утаја ни као превара.

[16]) Garraud. *op. cit.*, p. 282. à 285.

[17]) „Немачки казнени законик напустио је разликовање на велику и малу крађу, према вредности украдене ствари... „B. Franz von Liszt, *Lehrbuch des deutschen Strafrechts*, уџбеник који је, уз припомоћ г. г. Глиг. Регнеровића и Д-ра Бож. Марковића, превео на српски г. Др. Миленко Веснић стр. 511.

[18]) О иступима вели Лист ово: „Уз повреду и угрожавање правних добара стоји полициско неправо. Оно се јавља као просто неповиновање државним прописима, којима је забрањено чињење (или нечињење) извесне радње, пошто њено предузимање (или непредузимање) по правилу садржи угрожавање правног добра, без обзира на то: да ли радња у даном случају одговара овим општим претпоставкама. (Лист — Веснић, *Немачко кривично право*,стр. 153.). Дакле, Лист разликује *казнено неправо* (злочини и преступи) и *полициско неправо* (иступи). Само прво неправо има сва обележја кривичног дела. У осталом, овде влада контроверса међу писцима (Jbid., стр. 152. прим. 3.).

[19]) Полициски зборник закона, уредаба и прописа и расписа у Краљевини Србији. Издање Министарства Унутрашњих Дела. Београд 1905. г., стр. 155. и 159.,

Наравно, овде мислимо на пресуде донесене по иступним делима која полиција и општински судови не суде у првом и последњем степену.

[1]) Из дела: Manuel du Portrait parlé, par. R. A. Reiss, Lausanne, 1905. По овом делу израђен је и цео овај одељак о истраживању непознатих личности.

једне ни код друге личности — оне дакле долазе у групу *средњих*.

Дужина врата на картону означена је као велика — *врат дугачак* — а по *величини крагне* на фотографији може се са позитивношћу закључити да и фотографисана личност има дугачак врат.

Са картона се види да описано лице *брије браду* — а ово исто показује и фотографија.

Доба старости на картону означено је око *26* год., а помоћу фотографије да се врло лако закључити да фотографисано лице нема више од 24—30 година.

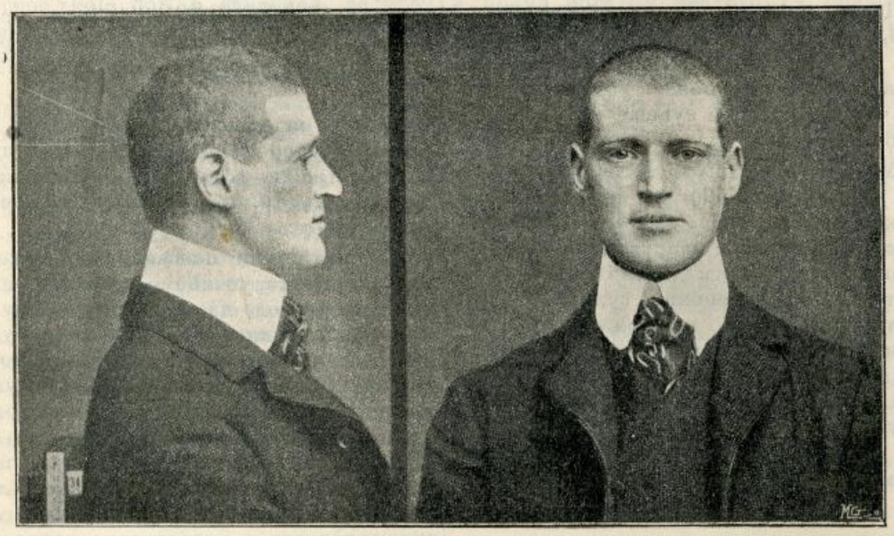

Сл. 96

Боје очију и косе не могу се констатовати на фотографији.

Као што се из свега овога види, карактерни знаци на картону слажу се потпуно и у свему са знацима на фотографији који им одговарају. Несумњиво је, према овоме, да су оба описа потпуно *једнака*, па, дакле, и описане личности *идентичне*.

* * *

Изложени начин идентификовања није представљао никакве тешкоће, јер смо пред собом имали фотографију, и на овај начин били у могућности да сравњивање описа изведемо пажљиво и до крајњих граница.

Ствар је, међутим, мало тежа и компликованија. бар за личности које нису довољно извежбане у употреби живих слика, ако се картон сравњује *непосредно са лицем* које је у слободи — које се тражи.

И у овом, као и у претходном случају, мора се прво на основу обавештења која су на картону, створити у памети што вернија слика тражене личности, па тек онда приступити посматрању и истраживању.

Разни начини, који се употребљују да би се неопажено могле посматрати поједине личности, познати су свима полицијским органима, и с тога о њима нећемо овде говорити. Они су, у осталом, врло разнолики, и зависе поглавито од природе, умешности и интелигенције полицијских органа, који се за овај циљ употребљују. Специјално за нашу ствар неопходно је потребно, да се личности посматрају пажљиво, а карактерни знаци откривају брзо.

Дешава се понекад, да се полицијском органу учини да је на извесној личности уочио поједине карактерне знаке са картона, али с тога што је ова личност ишла брзо, или због подигнуте јаке на капуту, или због натученог шешира, није био у могућности да се добро увери о ономе што је опазио. У свима овим и подобним случајевима, прво опажање мора се што пре *оверити*.

Претпоставимо да је на картону, као најкарактеристичнији знак, означена *повијеност врха носа у лево*. Поред полицијског органа, који на железничкој станици очекује долазак путника, прешло је једно лице за које се органу учинило, да му је врх носа повијен у лево, али како је ово лице прошло брзо, или са путницима који су га заклањали, он није имао времена да се тачно увери о своме опажању. Осумњичени се, међутим, зауставио у близини да узме кола, или ма због чега другог. У овом случају орган ће, разуме се, похитати к њему, и постарати се да га што боље осмотри *en face*. Извежбаном органу биће довољно свега неколико секунди, можда само један поглед, да се увери о ономе што је хтео. Ако је врх носа доиста повијен у лево, не остаје му ништа више до да на лицу, које је пред њим, потражи и остале карактерне знаке са картона. Вешт полицијски орган и са овим ће брзо бити готов. Пошто је свршио са осматрањем *en face*, он ће проћи с десне стране осумњиченог и посматрати *профил*. У највише случајева ова два посматрања довољна су за констатовање идентитета, с обзирем на велику вредност карактерних знакова лица. Али, ако на картону има још каквих карактеристичних обавештења, истраживање њихово на осумњиченој личности мора се и даље продужити — управ све дотле, док се и последњи карактерни знак са картона не изнађе на осумњиченом лицу. Тек после свега овога може се, ако томе има места, приступити притварању осумњичене личности, и том приликом њен идентитет, утврђен на овај начин, оверити помоћу антропометријског мерења и особених знакова на деловима тела који су покривени оделом и обућом.

Веома је корисно за органа, који има задатак да пази на поједине личности, да увек са собом носи какве велике новине. Правећи се да их чита, он ће моћи врло лако посматрати, а да не буде опажен. Употреба лорњона и наочара плаво-затворених или црних, такође је препоручљива за извесне случајеве. Све, у осталом, зависи од прилика и увиђавности полицијских органа, којима се поверава истраживање.

Треба још знати, да злочинци у циљу прерушавања најобичније прибегавају овим двема операцијама: или бријy браду ако су је раније носили, или употребљују лажну браду ако је раније нису имали, т. ј. ако су је бријали. Ако би се ово констатовало, а ово ће лако констатовати сваки вештији полицајац, сва његова пажња мора се управити на *чело, нос, обрве* и *уво*. Истина је, да се и прави облик носа може изменити лажним носем, али је ово врло лако познати како по изгледу тако и по боји, која се не слаже с бојом лица. (наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

ПОУКЕ И УПУТИ

Један случај спорног питања о смесништву у непокретном имању, расправљен од стране полицијске власти, с обзиром на § 202 грађанског закона.

Село Барошевац отпочело је подизати на свом плацу зграду за коларницу. Ну села Зеоке и Црљени, која села са селом Барошевац сачињавају општину барошевачку и имају заједничко непокретно имање, како земљиште, тако и општинску механу у селу Барошевцу, тражила су, да их село Барошевац прима да на том заједничком плацу заједнички подигну зграду, па да онда и приход заједнички уживају. За доказ, да је поменути плац заједнички, а не само својина села Барошевца, навели су: своје дугогодишње заједничко уживање, примање прихода који је заједнички уношен у општински буџет, а сем тога позвали су се и на пописну књигу „Б“, у којој је ово спорно имање уписано као својина општине барошевачке.

Из извештаја, који је суд општине барошевачке под 24. фебруаром 1894. године № 538. поднео среском начелнику, види се:

1., Да селу Барошевцу на тај плац, на коме намерава подићи зграду, нико није спречавао права сопствености, и да је приход са тог имања уживало поменуто село и уносило у своју сеоску касу;

2., Да се по пописној књизи „Б“ бр. 104., под којим је бројем уписата имовина општине барошевачке, не види, да је и то земљиште, као општинско уписато, и

3., Из увиђаја, који је извршен од стране начелника среског, види се: да спорно земљиште постоји преко пута општинске механе у селу Барошевцу и да у вези са тим земљиштем постоји штала механска и једна кошара.

Према томе, начелник срески решењем својим од 4. маја 1904. године № 4411., а на основу § 202. грађанског закона, упутио је село Барошевац да редовном парницом докаже право својине оспореног земљишта, јер то ничим није утврдило, нити је поднело каквих сварних доказа ни по пописној књизи „Б.“, изводом о особеном уживању прихода.

Ово је решење одобрило начелство окр. београдског решењем својим од 22. маја 1904. године Бр. 3595, а решење начелства одобрио је Министар Унутрашњих дела својим решењем од 17. јуна 1904. године П№ 16928.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 26. априла 1905. године Бр. 2547. одобрио је решење Министрово, као на закону основано, а жалбу одбацио као неумесну.

Одлуке општинских зборова о задужењу имају се претходно слати Министру Финансија на оцену и надлежни поступак, у смислу прописа чл. 14. закона о окружним, среским и општинским буџетима.

Ради подизања школске зграде у селу Сипињу, одбор општински, а за тим и збор, усвојили су предлог школског одбора и донели одлуку: да се општина, ради подизања школске зграде, задужи код Управе Фондова са 18.000 динара, на подлогу прireза, који би се купио сваке године све до коначне исплате, а сем тога, да се на исплату овога дуга употребљује и раније разрезани а непокупљени прирез.

Ову одлуку, коју је општински суд послао надзорној среској власти, ова је послала Државном Савету на одобрење, у смислу прописа чл. 33. закона о општинама.

Државни Савет није узимао у оцену овај предмет, већ га је послао Министру Финансија на оцену и даљи надлежни поступак, јер по чл. 44. закона о окружним, среским и општинским буџетима предлоге за задужење може чинити једино Министар Финансија, и то тек онда, пошто се претходно испуни све оно, што се тражи законом о подизању јавних грађевина.

Одлука Државног Савета од 17. августа 1905. године Бр. 5570.

Државни Савет није надлежан, према чл. 33. закона о општинама, да решава о утрошку сума, добивених продајом непокретног имања, чије је отуђење Државни Савет раније одобрио.

По одлуци Државног Савета, Указом од 22. маја 1903. године, одобрено је општини свилеувској, да може извесно своје непокретно имање отуђити — продати.

Одбор општине свилеувске, а за тим и збор исте општине, на дан 23. јануара 1905. године, донео је одлуку, да се новац, који ће се добити од продатог горњег општинског непокретног имања, употребити на оправку школе и суднице.

Државни Савет, коме је ова одлука послата на одобрење, нашао је, да му је иста погрешно упућена, пошто овде није питање о уступању непокретног имања општинског, да би по претпоследњем ставу чл. 33. закона о општинама, био Државни Савет надлежан да решава, већ је ово одлука о утрошку новца, а за такву одлуку није потребно одобрење Државнога Савета. С тога је Државни Савет, на основу чл. 33. закона о општинама, вратио акта нерасмотрена.

Одлука Државног Савета од 17. августа 1905. год. Бр. 5561. **М. В.**

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињено нам је ово питање:

I.

Суд општине доњо-милановачке, актом својим од 17. августа ове год. Бр. 1736. пита:

„Старатељски судија првостепеног нетотинског суда, актом својим од 19. марта и 13. јула тек. год. № 4734 и 10960. наредио је суду овом. да одмах и без изговора одреди једно лице за заступника умрлом Драгутину Ђорђевићу, б. поштару у Мајдан Пеку, како би му се могла предати тужба Главне Контроле.

На основу горњих наређења, суд је овај актом својим Бр. 966. умолио старатељског судију за извештај: по ком је законском пропису надлежан овај суд да одређује заступника умрлом Драгутину, ради пријема горње тужбе, кад § 468 грађ. суд. пост. говори само о извршењу пресуда а § 360 о случајевима, кад се неко крије или не може да нађе, а ово није тај случај, јер је Драгутин умро и има живу жену, која борави у Београду.

На ово питање судија је актом својим од 5. августа ове године одговорио.

„Потписати је актом својим од 13. јула т. г. Бр. 10960 тражио, да се умрлом Драгутину Ђорђевићу, б. поштару из М. Пека, постави заступник за пријем тужбе Гл. Контроле; према томе нема се какав извештај слати, већ треба суд да одреди једно лице, које ће тужбу примити, те како би начелник среза пореч-ког могао извршити предају тужбе.“

Како, као што се види, судија није именовао закон, по коме је овај суд дужан да одреди заступника, то се моли уредништво за обавештење: да ли је овај суд надлежан и по ком законском пропису да поставља заступника умрлом Драгутину; ако није надлежан, да ли ће одговарати ако не изврши наредбу судије; а ако је надлежан, ко ће стараоцу да плати дангубу?“

— На ово питање одговорамо:

Само ово питање, како је постављено, не би могло бити предмет објашњења, јер у њему није изнесено све оно, што је потребно за правилну оцену његову.

С тога ћемо га ми сами допунити тиме, што ћемо изнети, у којим се оно облицима може да јави.

Тако могло је бити:

а, да је Драгутин умро као грађанин општине доњо-милановачке, и да за собом није оставио ни имања ни наследника;

б. да је умро као грађанин општине доњо-милановачке и да је за собом оставио малолетне наследнике и имање, или само наследнике без имања; и

в, да Драгутин у опште није умро као грађанин општине доњо-милановачке.

У првом случају, Главна Контрола као рачунски суд, за чије суђење такође важи грађански судски поступак (чл. 105. уред.) имала је да тужбу свога рачуноиспитача противној парничној страни.

Како је Драгутин, као друга парнична страна, умро без наследника а и без имања, те нико није интересован за судбину спора, који се против њега води, нити је по закону који надлежан да овај спор прихвати, онда се аналог §. 71 (став последњи), 76 и 468 грађ. суд. поступка, одређује нарочити заступник специјално за поведени спор.

Заступника овога одређује старатељски судија на основу правила о поступању у неспорним (ванпарничним) делима од 23. децембра 1873 год.

Према овоме, ако стоји случај под *а*, онда је старатељски судија у праву, и његово наређење треба извршити без изговора.

Ако би стојао случај други (под *б*) онда ствар већ стоји друкчије, јер се не би могао одређивати нарочити заступник специјално за овај спор, пошто би морала постојати маса Драгутинова, са одређеним стараоцима, који у смислу чл. 47 закона о старатељству заступају малолетнике и у погледу њихове личности и имовине, а не може се претпоставити, да вођење спора против оца малолетника, неће засецати у интерес ових, било у материјалном било у моралном погледу.

Према томе, у овом другом случају поставио би се старатељ, ако га није било, а не заступник.

У трећем случају (под *в.*) пошто умрли Драгутин није био правни грађанин општине доњо-милановачке, нити тамо умро, нити има имања, суд општински не мора именовати заступника, већ власт треба да се обрати оној општини, у којој је он за време смрти био правни грађанин.

Што се тиче награде, ако Драгутин има имовине, она ће му се досудити, а ако нема, онда је ово посао једне јавне дужности, која се мора вршити и без награде.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Полицијски курс на универзитету у Ферари. Поред привремених или сталних курсева за специјално изучавање полицијских дужности, који су последњих година са успехом установљавани у Бечу,

Паризу, Лиону, Лозани, Мадриду и готово по свима већим центрима у Америци, у току ове год. отворен је сталан курс за полицијске чиновнике и на универзитету у Ферари. Програм наставе исти је као и на универзитету у Риму, и обухвата: криминалну антропологију, судску психопатологију, социјологију, судску медицину, општу идентификацију где долази и детаљно изучавање бертилонажа, затим доказе, трагове, истраживање злочинаца, практичну примену закона о јавној сигурности и организацају службе сигурности. Предавања на курсу обвезана су, а по завршетку истих ученицима се издају дипломе с којима имају првенствено право на службу у полицији.

Обзнањујући и похваљујући установу овог новог курса, угледни француски лист: *Archives d'Anthropologie criminelle* у својој последњој свесци (за октобар) додаје од своје стране:

„Ми не престајемо истицати потребу сличних курсева у Француској. Већ је неколико година како полицијски органи из унутрашњости не одлазе у Париз да слушају потребна предавања (код Бертилона), а то је велика погрешка. У великим варошима, нарочито у оним које имају универзитете, као и у оним које су удаљене од Париза, неопходно је потребно да се ови курсеви одмах заведу. Ово у толико пре, што методе полицијске најдуже остају у области рутине и старих традиција, док умешност и вештина злочинаца напредује из дана у дан. Нема ни једног новог проналаска, који злочинци нису већ искористили. Кријумчари данас иду на аутомобилима, док се царински органи врло ретко служе велосипедима.“

У допуну ових редака, односно у прилог установљењу нарочитих курсева за специјално изучавање полицијских дужности, иде и одлука међународног савеза за кривично право, донета на конгресу у Линцу 1895. год., која гласи:

„*Да би криминални органи што боље одговарали својим дужностима желети је да, поред текстова кривичног закона, буду што боље и темељније упознати са главним узроцима злочина, особеностима злочиначког света и најпрактичнијим начинима за истраживање злочинаца и примењивање казне!*“

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ ЗЛОЧИНЦИ

од Др. Линденау-а

(НАСТАВАК)

Поред убилаца главни контингенат у групи побеглих злочинаца чине дефрауданти, којима њихов злочин у исто доба даје и средства за пут и за бављење у иностранству. Побегли благајници јесу стална фигура у нашим потерницама. Спомена заслужује можда још §. 140. царевинског казненог законика (недозвољено исељавање војних обвезника), једини случај, у коме само бегство сачињава кажњиво дело.

Ако испитамо средства, која се могу употребити противу бегства злочинаца, онда за цело морамо одбити мисао, која се овде онде појављује, да треба у опште отежати саобраћај на државним границама. Велике, за ово везане, штете по трговину и путнике биле би право банкротство за органе, којима је гоњење злочинаца поверено, и који у погледу овога гоњења, као и свуда, морају за своју дужност сматрати, да предухитре злочинчеву окретност и брзину. С тога свака криминална полиција сматра за свој најплеменитији задатак, да се, што је могуће боље, спреми за гоњење побеглих злочинаца. Овоме циљу служе свуда уведене богате збирке слика и знакова, којима за основу служе мерења телесних делова по Бертилону, у најновије доба и отисци прстију (дактилоскопија). Изванредно је важно и желети је да се уведе интернационални заједнички формулар, такође на основу Бертилоновог учења о т. зв. „portrait parlé,“ (жива слика) под чим треба разумети скупљање карактерних телесних знакова према прописаним формулама и скраћивањима. Ради потпомагања ових послова отпочињу и већи новчани заводи да скупљају слике, знакове, отиске прстију и т. д. свију својих службеника.

Тежиште свију ових поступака у погледу гоњења побеглих злочинаца треба да лежи у припреми за гоњење у опште, т. ј. без обзира на личност неког одређеног учиниоца. При овоме је одиста према данашњим саобраћајним односима сваки минут скупоцен. Ја бих поставио правило, да отежавање гоњења расте са квадратом удаљења, особито ако зликовцу пође за руком. да пређе земаљску границу или чак да и Европу остави за леђима. Свака већа полицијска управа има готове телеграфске потернице, упућене свима локалним полицијским властима из ближе околине, за тим за сва места, где се железнице укрштају, за пристаништа и пограничка места, а у циљу да се при првој достави неког тешког злочинства скрене пажња на побеглог учиниоца — па и онда, кад опис личности није потпун. Неколико часова за тим следују такође увек приправне молбе за хватање учиниоца са тачнијим описом учињеног дела и учиниоца, ако је могуће и са приложеном сликом, ради чијег умножавања у стотине примерака за најкраће време постоје у атељеима криминалне полиције машине за брзо копирање. На жалост извођење овога брижљиво припремљеног плана за гоњење злочинаца наилази на велике тешкоће, чим буде потребно обраћати се на стране полицијске власти, јер је саобраћај с овима према постојећем правном стању готово сасвим искључен. Уговори о издавању злочинаца претпостављају готово сви, чак и за претходну молбу за хапшење учиниоца, да постоји судом издата заповест за хапшење или, у најмању руку, дипломатско посредовање. А сваки од ова два пута значи, ако ништа друго, а оно губитак ненакнадљивих часова. Од овога места треба енергично да се отпочне реформа међународног казненоправног саобраћаја. Слободан саобраћај између великих полицијских централа мора се захтевати.

2. Странац као злочинац.

Овде ћемо посматрати злочинства, која само у толико имају у себи интернационалнога елемената, што је учинилац странац. У супротности према прво спомењутој групи може се уочити код злочинстава извршених од странаца, у иностранству насељених, извесна узрочност међународног односа. Сваки странац има својих националних и расних особина. Наравно није неоспорно да ли се може говорити о вези између народности и криминалитета. Доказати ову везу врло је тешко, већ и са тога разлога, што је за типична национална злочинства мање важно политичко припадање овој или оној држави него раса и клима. а и ове се последње не могу посматрати одвојено од привредних прилика. Ипак, још је Мол, у своме „Систему превентивног правосуђа“ указао на неке особине талијанских и шпанских разбојника, француских (нарочито париских) лопова, лондонских разбојника око Темзе, немачких крадикеса и кинеских крадљиваца. Из најновијих доба нека буду споменути само многобројни атентати, извршени од стране анархиста. којима падоше као жртве царица Јелисавета, краљ Хумберт, председник Карно. За Русију су можда типична злочинства учињена из верског фанатизма и сујеверја. Опширан материјал за ово питање пружа нам статистика појединих земаља о повратy, коју је, поред осталих, и Фери обрађивао. Апстрахујући можда постојећу националну склоност за извесне деликте придолазе за странце у иностранству у обзир још незнање језика, обичаја и права, што на сваки начин утиче на број злочинстава, извршених од странаца. С правом гледа Ломброзо у нагомилавању странаца не само увећавање по себи већ опасне насељености становништва, већ и квалифицирану околност у криминално-етнолошком погледу. При овоме не треба смести с ума, да као учиниоци кажњивих дела много мање долазе у обзир путници, који се привремено баве у иностранству посла ради или задовољства, већ настањени странци, од којих већина није на сваки начин без разлога оставила своју отаџбину. Ми овде сада додирујемо основни проблем „исељавања и усељавања,“ једно од најважнијих међународних питања, које се појавило у вези са модерним развићем саобраћаја, а чију ћемо криминално-политичку страну расмотрити.

Процентуално учествовање насељених странаца у злочинствима тешко је утврдити. Низ појединачких посматрања пружа нам Ломброзо у делу „Узроци и сузбијање злочинстава.“ Тако он пише, да департман Bouche du Rhone показује највећи број убистава и да у исто доба представља са 45000 насељених Италијана центар усељавања у Француску.

У Француској је долазило;

	1872	1881	
на 1 милијон француза	18	17	лица кажњених због силовања
на 1 милијон странаца	46	60	

(наставиће се)

Др. Драг. А.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОБИЈЕНИ ХАЈДУЦИ

Здравко Трајиловић *из Милошевца и* **Живота Ивковић** *из Крушаје у срезу хомољском, обојица оглашени хајдуци, побојени су од потајника ноћу између 12—13 тек. м-ца, у атару села Сига, среза хомољског.*

УХВАЋЕН ХАЈДУК

Димитрија — Думитрашка Стајкуловића, оглашеног хајдука, његову жену **Драгу** из Вратине, и другу **Марина Стоју,** из Душановца, 10. тек. м-ца ухватио је начелник среза брзопаланачког, те је престала потреба за њихово тражење.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Поводом крађе коња Панти Миленовићу из Ражња и Лазару Миленковићу из Наслона, повереног ми среза, чињеном истрагом утврдио сам: да су из серије сталних пасоша CCXXX, код општине прасковачке украдени 13 пасоша са уникатима под овим бројевима: 12106, 12107, 12116, 12117, 12118, 12119, 12120, па све до броја 12127.

Опис украдених коња овакав је:

1. Један бео коњ, висок, стар око 10 год., подкусаст, има жиг „В."

2. Један коњ бео, мали, има жиг „В", стар око 10 година;

3. Једна кобила длаке доратасте, стара 7 година, цветаста на челу, убивена под једном већом, а и на грсима од ама, има жиг „В."

Моле се све полицијске и општинске власти да обрате пажњу на украдене коње и пасоше и у случају проналаска да кривце спроведу стражарно овамо.

Из канцеларије начелника среза ражањског 5. октобра 1905. год. № 10221. у Ражњу.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Решењем Управе града Београда од 7. тек. м-ца Бр. 34.752, које је одобрио и Првост. Суд за вар. Београд решењем својим од 11. истог месеца Бр. 26214, стављен је под кривичну истрагу и у притвор за пет злочиних дела **Арса филиповић** звани **„Лорд"**, месар из Јагодине, један човек, који је, с једне стране својом привидном добротом, племенитошћу и побожношћу, а с друге дрскошћу, умешношћу, и препреденошћу умео да за читав низ година прикрије траг својим многобројним казнимим делима, која је вршио где год је стигао, и да игра улогу исправна и виђена грађанина.

Још 1899. године он је привукао на себе пажњу власти, али је онда поведена истрага код наченика ср. беличког остала без успеха. Једино што је тада утврђено то је, да је родом из Узовнице у ср. азбуковачком, док је он на протоколу упорно тврдио да је родом из Дибре у Турској, о чему је и уредан турски пасош на своје име имао, обновљан два пута код турских конзулата у Нишу и Крагујевцу. Независно од овога Арса је личним својим познаницима и пријатељима говорио час да је из Аустрије, час из Босне, час из Далмације, Влашке, и т. д. прикривајући брижљиво да је из Србије и да у Србији има ма кога од фамилије.

Од тада је београдска полиција почела о њему водити рачуна и пратити његово кретање. Чести његови преласци преко Београда у Аустро-Угарску и сувише су падали у очи, али ово није било довољно да би се противу њега могла повести истрага.

Тек летос, поведеном истрагом по представци извесних осуђеника Београдског казненог завода, а у вези са оним што се о њему из раније знало, прибављено је довољно материјала за вођење крив. истраге над осумњиченим Арсом, која ће га, по свој прилици, показати у његовој правој боји.

Постоји јака сумња да је Арса сем ових 5 дела, за која је стављен под истрагу, извршио и многа друга, а скоро је несумњиво да је једно време провео у хајдуковању. Да би се све ово тачно извидело и утврдило, потребно је да и остале власти као и приватна лица олакшају рад иследне власти у овој прилици, достављајући јој све што би знали о Арсиној прошлости, која је у многом погледу мрачна и тајанствена.

Изгледа да је окривљеноме Арси много стало до тога, да ову своју прошлост сакрије, те већ и с тога иследна власт сматра за дужност да је открије овим путем.

По његовом казивању до године 1880. био је, вели, код куће, у Узовници, а тада је отишао у Крупањ на абаџиски занат код Алексе Поповића, абаџије тамошњег, где је провео 4 године.

Од Алексе отишао је у Шабац и служио у магази Ристе Бајића, трг. 6 месеци, и код неког Пере Н.. трговца у Преком Шору опет 6 месеци.

По том је, вели, по свршетку Српско-Бугарског рата отишао у Бугарску, где је годину и по дана радио на железничкој прузи, све са странцима, те са тога не може да именује ни једну личност из Бугарске која би га знала и посведочила ово његово казивање.

Из Бугарске је отишао у Букурешт, где је служио код Косте и Ђорђа, два брата Грка, месара на месарској пијаци, а после шест месеци отишао је у Браилу и служио пола године код неког Готлајна Вајбергера, касапина, који је онда држао бараку на кеју. По том је отишао у Галац и са неким Марком Прпићем из Хрватске, радио 6 месеци код Јована Фукса, капараша, на грађењу кеја.

Крајем 1888. год. отишао је у Одесу и ступио као момак у месарску радњу Илије Лумбердића и Спире Видаковића у «Филиповом дому,» помени спуст Бр. 16. (?)

После 6 месеци изашао је од њих, јер је чуо од неког бив. поднаредника који је тамо дошао, а коме имена не зна, (?) да му је отац умро, те се ражалио и вратио у Шабац, но кад је чуо да му је отац заиста умро он није ни хтео ићи кући (! ?) већ је отишао у Беч, где је служио код неког Талијана Томе Луша, касапина, који је држао радњу у Флајшхакерској улици бр. 9. Овде се одмах разболео и лежао 4 месеца. Када је оздравио сетио се да треба да служи војску (!), те се маја месеца 1900. год. врати у Србију и у Ваљеву одслужи у IV чети V батаљону две године.

По одслужењу рока јуна месеца 1892. год. ступио је у службу код Ђорђа Пајевића, касапина у Ваљеву и код њега остао до конца исте године, а тада отишао у Крагујевац и служио код Светозара Павловића, бив. тамошњег месара до 1896., када је отишао у Јагодину, где је радио на кланици Ђоке Ђорђевића и Бенциона Були, а од 1897. год. отворио је, вели, у Јагодини месарску радњу на своје име, коју и сада води.

За пасош турски вели да га је добио у Галцу. Тамо се био упознао са неким Турчином капарашем, «који је имао страст да преводи Хришћане у Турке,» па је и њега звао увек «Туре» и приволео га да у тамошњем турском конзулату узме пасош, рекавши да је из Дибре у Турској.

Вођеном истрагом утврђено је, да ово Арсино казивање о свом ранијем животу није тачно.

Тако пређутао је, да је био у Београду, а сведоџбом неких сведока утврђено је, да је он овде служио код пок. Ђуре Милосављевића, бив. месара, одакле је отишао под сумњом за извесну крађу, а служба ова пада времену, за које Арса изјављује да га је провео у Бугарској.

Казао је, даље, да у Бугарској није нигде стално служио, већ да је радио на железничкој прузи са странцима, а међу тим несумњиво је утврђено, да је он неколико месеци 1887. год. служио код Саве Ивановића, бив. месара у Софији, где се показао као убојица и насртљивац, па је отуд изашао пошто је извршио крађу неком Јохану Лаушману, тамошњем месару.

Први пут није казао ни да је био у Турској, а после је признао да је у Цариграду био у два маха за време док је био у Бугарској — ишао је, вели, да тражи неког човека, па га није нашао (!) Такође је признао, да је пре повратки у Србију био по Босни и Мађарској, и да је ишао и у Париз.

Такође намерно је пређутао да је по повратку у Србију био у Аранђеловцу, а после је признао, да је по отпусту из војске служио у Аранђеловцу код неког Николе месара, два месеца, па је онда отишао у Крагујевац код Светозара Павловића. Доцније се, вели, опет вратио у Аранђеловац, да се лечи од нервозе коју је добио посматрајући секцију неких отрованих жена у Крагујевцу, па је и тада једно време служио код истог Николе, а једно код Ђурђа Савића и комп.

Утврђено је, да је он код Светозара у Крагујевцу служио четири пут, а и пети пут се 1897. год. с њим ортачио, уложив у ову ортачку радњу око 2000 дин., које код Светозара није био раније зарадио, јер је све трошио. Увек је служио само зими и радио је врло добро, а чим наступи пролеће напуштао је службу са речима, да он лети не служи.

Шта је радио преко лета и где се бавио, то не може да каже, али биће да је он тада вршио разбојништва, која су у то време била у Крагујевцу и околини многобројна, о чему постоје доста јаких основа.

У то време падају у Крагујевцу многа злочинства, као: убиство Жике Матића, онд. опанчара, за кога се говорило да је стајао у љубавним односима са ћерком неког Пацовића, фијакеристе, с којом је и Арса водио љубав; тровање једне жене, за коју се сумњало да ју је отровала друга једна жена, с којом је Арса стојао у недозвољеним односима; напрасна смрт неког Симе који се са Арсом и Светозаром био уортачио; загонетан нестанак Аранђела Мирчића, пензионера, који је отишао у Београд да

прими извесан новац, па се више није ни вратио, и т. д.

Такође по његовом настањењу у Јагодини почињу се вршити у околини разбојништва и опасне крађе у већој мери, од којих су многа, као што се сада види, његово дело. Везе његове са хајдучијом у окр. моравском 1900, 1991. и 1902. год. несумњиве су. Има доказа да су Сима Достић, Кода и друштво им, долазили код Арсе у Јагодину, где их је он чувао и гостио у своме подруму. Отуда је и разумљиво, како оно пре 3—4 год. да се хајдуци појаве одједном у сред Јагодине и извше разбојништво. Он је својим саучесницима, које је бирао само од чврстих и поузданих људи, умео да улије тако поштовање према својој личности и да их убеди о потреби његовог опстанка у слободи, да га они никад нису хтели одавати и кад су ухваћени били. И он се заиста после о њима и старао, набављајући лажне сведоке, снабдевајући их трошком и т. д.

Овоме иде у прилог и то, што је Арса после одслужења свога рока у војсци узимао турски пасош и њиме се служио, а у исто време, кад је већ имао тај пасош, радио је преко Андрије Марковића из Подгорице и Вукала Брацановића, тамошњег свештеника, да добије црногорски пасош са визом руског конзулата, о чему је 1899. нађена код Арсе преписка, и што је неким својим интимнијим пријатељима признавао да је хајдуковао.

Сваки податак о овоме био би за истрагу од велике користи, као и то, шта је било са овим Јованом Поповићем, касапским момком, и где се он сада налази?

Од 1897. год. до сада Арса се три пута женио; са првом женом развео се, друга је умрла и сад има трећу. Један од његових бив. момака тврди, да му је Арса нудио 360 дин. да отрује прву жену, но он није на то пристао, већ је исту известио шта јој се спрема, те је она благовремено побегла.

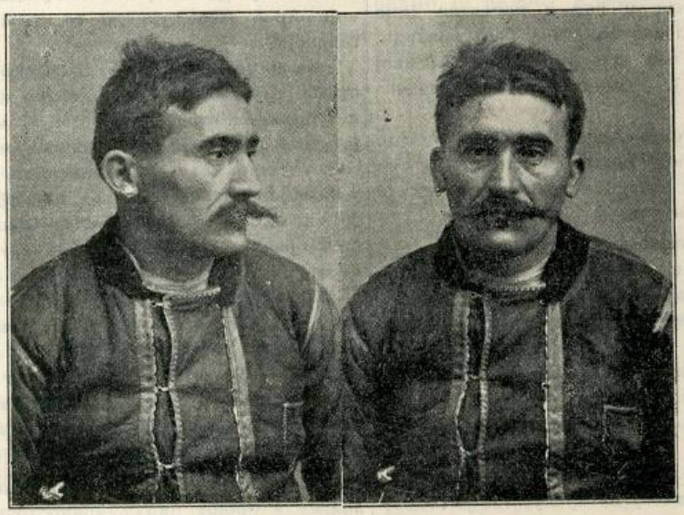

Крајем 1899. год. неки Јован Поповић, слуга касапски, који је казао да је родом из Београда, изјавио је код начелника среза беличког, да је «Лорд» заклао његовог рођеног брата Вујицу Поповића, бив. рабацију из Београда. Он и Вујица пошли су, вели, у пролеће одмах после српско-бугарског рата из Београда за Ивањицу на вашар. Вујица је носио 70, а он 40 дуката. У Чачку су преноћили и изјутра рано пошли за Ивањицу новим друмом. Кад су дошли код «Два камена» на два сахата од Чачка, изашао је пред њих исти овај Арса са још пет другова, наоружаних дугим пушкама и муницијом, те им обојици отели паре, а Вујицу, који се почео отимати, Арса прикоље. Јован се спасао захваљујући неким кирицијама који су изненада наишли, услед чега су злочинци побегли. Брата је сахранио ту поред пута, а случај доставио начел. среза моравског који је наредио потеру, но зликовци се нису могли пронаћи. Да је Вујица доиста погинуо на овај начин, познато је и једном старом полицајцу, који је заједно с њим некад рабацијао, али, на жалост, о овоме нема никаквих трагова у архиви среза трнавског.

Један сведок, који је са Арсом заједно служио у Софији, тврди да му је Арса у поверењу признао да је из Србије побегао с тога, што је убио неког човека.

Износећи све ово на јавност, надлежна власт Управе града Београда моли све оне који би о Арси, а нарочито о његовом животу од 1884. до 1888. и од 1892—1897. год. знали што више, да о томе што пре известе било најближу полицијску власт, било саму Управу непосредно.

ПОТЕРЕ

Два непозната зликовца ноћу између 2. и 3. тек. м-ца дошла су на салаш Макуле Ивановића, из Крокочевца, на месту званом «Падина,» напали и злостављали Макулину жену Милену, па јој том приликом изнудили 40 дин. у банкама и три динара у ситнини, и побегли. Зликовци су: један старијих година, црномањаст, висок; од одела има на глави јагњећу шубару, на себи гуњ и панталоне црне боје, на ногама опанке са белим обојцима; од оружја имао је пушку острагушу, револвер и фишектор; други је стар до 32 год., плав, ћосав омален; од одела има: на глави црну јагњећу шубару, на себи нов кожух и панталоне од црног сукна, на ногама опанке; од оружја имао је само нож. Позивају се све полицијске и општинске власти, да зликовце најживље потраже и нађене спроведу начелнику среза таковског с позивом на Бр. 6634.

Милутин Цукић, звани: **„Скакутко“**, коцкар из Наталинаца. 24. пр. м-ца извршио је превару и крађу новаца Михаилу Ковановићу, књиговођи из Краљева. па је побегао незнано куда. Милутин је стар до 30 година, плав, ћосав, на једном образу има ожиљак од убоја, у оделу је сељачком, а по потреби замењује га и грађанским. Препоручује се полицијским и општинским властима, да за њим трагају и о резултату известе начелника жичког с позивом на Бр. 15255.

Непознати крадљивци ноћу између 8. и 9. т. м-ца на Краљевом Тргу, у Београду обили су закључану тезгу Анте Петровића, пиљара, и из исте су украли један чабар сира у тежини 40 кгр., и осам комада сира качкаваља, у тежини 40 кгр., По том су обили тезгу Крсте Смиљанића, пиљара, украли један сандук са 2.500 јаја. Затим су из тезге Андрије Марковића, пиљара, украли две ручне корпе грожђа у тежини 20 кгр. По извршеној крађи побегли су. Позивају се све полицијске и општинске власти, да крадљивце и покрађу живо потраже, и нађене спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 35531.

Радојко Марковић, тежак из Добре, решењем начелника среза голубачког стављен је под истрагу и у притвор због крађе коња, но сада се не зна где је. Радојко је стар 50 година, плав, погрбљен, главу држи повијену на десну страну. Од одела има плаву шарену кошуљу, обојен, кожни грудњак, суре, сукнене чакшире, на ногама опанке, а на глави шајкачу. Начелник среза голубачког, актом Бр. 7324. моли за његово тражење. АБр. 1285.

Марија М. Вујичић, циганка из Сења, решењем начелника среза ражањског Бр. 10603. стављена је под кривичну истрагу и притвор због крађе коња. Марија је ноћу између 8. и 9. ов. м-ца побегла из затвора суда општине сикиричке. Она је стара до 28 год., средњег раста, пуна, у лицу роава од богиња. Позивају се све полицијске и општинске власти, да Марију најживље потраже и нађену спроведу начелнику среза ражањског с позивом на Бр. 10603.

Ђорђе Ивковић, наредник војне музике IX. пешадијског пука, који је био под истрагом и у притвору због опасне крађе, побегао је 13. тек. м-ца из војног затвора у Пожаревцу. Бегунац има око 30 година, средњег је раста, у опште је црномањаст. Пронађеног треба стражарно спровести начелству округа пожаревачког с позивом на Бр. 16739.

Стојану Јовановићу, зидару из Призрена, који је био одсео у кафани «Тетово», у Београду, украдено је 25 наполеона ноћу између 12. и 13. тек. м-ца. Оправдана је сумња, да су ову крађу извршили два младића, који су с њим у једној соби спавали, и издавали се за трговачке помоћнике. Један од ових младића изјавио је, да се зове **Стојан Маринковић** и да је родом из Смедерева, а други се називао **Данилом**. Оба осумњичена крадљивца имају око 20 год.; први је плав, а други црномањаст. Позивају се све полицијске и општинске власти да ове крадљивце најживље потраже, и пронађене стражарно спроведу управи града Београда с позивом на Бр. 35502.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Алимпић.

БРОЈ 42. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 23. ОКТОБРА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за вршиоца дужности члана управе вароши Београда, у рангу среског начелника треће класе, Владимира Ст. Максимовића, начелника треће класе среза пожаревачког, — по молби;

за комесара савске полиције, у рангу писара управе вароши Београда прве класе, Вељка Рамадановића, писара исте класе управе вароши Београда, по потреби службе;

за комесара топчидерске полиције, у рангу писара прве класе управе вароши Београда, Андрију Живковића, писара друге класе управе вароши Београда;

за писара прве класе управе вароши Београда, Милорада Тутунџића, комесара топчидерске полиције, у рангу писара прве класе исте управе, по потреби службе;

за писара прве класе управе вароши Београда Божидара Ристића, писара друге класе среза поречког, — по молби;

за писара прве класе управе вароши Београда Јована Спиридоновића, писара друге класе среза беличког, — по молби;

за писара друге класе управе вароши Београда Јована Добричића, писара друге класе начелства округа крагујевачког, и

за писара треће класе управе вароши Београда, Матију Јовановића, практиканта Министарства иностраних дела, све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 18. октобра 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника треће класе среза јасеничког, округа смедеревског, Милана Ценића, начелника исте класе среза подгорског, — по молби;

за начелника треће класе среза пчињског, Данила Драгашевића, начелника исте класе среза сврљишког, — по потреби службе;

за начелника треће класе среза гружанског, Милутина Пећанина, секретара прве класе начелства округа моравског, — по молби;

за начелника треће класе среза подгорског, Косту Катића, среског писара прве класе у оставци;

за начелника треће класе среза жичког, Милана Анђелковића, комесара железничке полиције у Београду, у рангу среског писара прве класе;

за вршиоца дужности начелника среза зајечарског, у рангу секретара начелства друге класе, Косту Ђорђевића, писара прве класе среза подгорског;

за вршиоца дужности начелника среза пожаревачког, у рангу секретара начелства друге класе, Борислава Милисављевића, писара прве класе среза нишког;

за вршиоца дужности начелника среза моравичког, у рангу секретара начелства друге класе, Стевана Каначког, писара прве класе среза јабланичког;

за вршиоца дужности начелника среза нишавског, у рангу секретара начелства друге класе, Тихомира Миланковића, комесара савске полиције, у рангу писара прве класе Управе вароши Београда;

за вршиоца дужности начелника среза брзопаланачког, у рангу секретара начелства друге класе, Николу Ђуричића, писара друге класе Министарства финансија;

за секретара друге класе начелства округа крагујевачког, Светислава Јелчића, писара прве класе среза грочанског;

за секретара друге класе начелства округа моравског, Илију К. Николајевића, вршиоца дужности начелника среза жичког, у рангу секретара начелства друге класе, — по молби;

за комесара железничке полиције у Нишу, у рангу секретара начелства друге класе, Манојла Мрвића, комесара железничке полиције у Ристовцу, у рангу среског писара прве класе, — све по старом закону,

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 18. октомра 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника прве класе среза крагујевачког, Љубомира Ј. Рајића, начелника исте класе среза јадранског, пензионисаног указима од 24. августа и 30. децембра 1904. године, који су оглашени за неважеће одлукама Државног Савета од 8. децембра 1904. године бр. 9351 и од 5. августа 1905. године бр. 4977.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 18. октобра 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за писара прве класе среза беличког, Милутина Ценића, писара прве класе Управе вароши Београда;

за писара прве класе среза параћинског, са седиштем у Сењу, Живка Николића, писара прве класе Управе вароши Београда;

за писара прве класе среза космајског, Милорада Наумовића, писара исте класе среза мачванског, — по молби;

за писара прве класе среза пожаревачког, Петра Кузмановића, писара исте класе среза прокупачког, — по молби;

за писара друге класе среза беличког, Ђорђа Костића, писара исте класе среза нишавског, — по молби;

за писара друге класе среза хомољског, Михаила Илића, писара исте класе среза бољевачког, по потреби службе, али без права на путне и селидбене трошкове;

за писара друге класе среза зајечарског, Васу Поповића, писара исте класе среза космајског, — по молби;

за писара друге класе среза нишког, Живка Живковића, писара исте класе среза пожаревачког, — по молби;

за писара друге класе среза грочанског, Владимира М. Војковића, бившег чиновника Управе Државних Монопола;

за вршиоца дужности писара среза нишавског, у рангу писара начелства прве класе, Стојана Ј. Ђорђевића, вршиоца дужности писара среза масуричког, у рангу писара начелства исте класе, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза заглавског, у рангу писара начелства прве класе, Велимира Кузмановића, вршиоца дужности писара среза звишког, у рангу писара начелства исте класе, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза крагујевачког, у рангу писара начелства прве класе, Светислава Ј. Марковића, вршиоца дужности писара среза млавског, у рангу писара начелства исте класе, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза млавског, у рангу писара начелства прве класе, Милована Радотића, писара друге класе начелства округа ваљевског;

за вршиоца дужности писара среза студеничког, у рангу писара начелства прве класе, Мирка Гавриловића, вршиоца дужности писара среза моравичког, у рангу писара начелства исте класе, — по потреби службе, али без права на путне и селидбене трошкове;

за вршиоца дужности писара среза неготинског, у рангу писара начелства прве класе, Јована Симића, вршиоца дужности писара среза јасеничког, округа крагујевачког, у рангу писара начелства исте класе — по молби;

за вршиоца дужности писара среза јасеничког, округа крагујевачког, у рангу писара начелства прве класе, Николу Миосављевића, вршиоца дужности писара среза зајечарског, у рангу писара начелства исте класе, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза пожаревачког, у рангу писара начелства прве класе, Јевту Бекрића, писара исте класе начелства округа врањског, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза прокупачког, у рангу писара начелства прве кла е, Косту Ал. Поповића, писара исте класе начелства округа моравског, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза расинског, у рангу писара начелства прве класе Живка Павловића, писара прве класе начелства округа крушевачког, — по потреби службе;

за вршиоца дужности писара среза левачког, у рангу писара начелства прве класе, Светозара Поповића, писара начелства исте класе и вршиоца дужности писара среза моравичког, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза поцерског, у рангу писара начелства прве класе, Ананија Стевановића, вршиоца дужности писара среза студеничког, у рангу писара начелства исте класе, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза темнићског, у рангу писара начелства друге класе, Андру Весовића, писара друге класе начелства округа смедеревског, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза ваљевског, у рангу писара начелства друге класе, Стевана Ј. Николића, писара друге класе начелства округа ужичког. — по молби;

за вршиоца дужности писара среза жичког, у рангу писара начелства друге класе, Милутина Ж. Јоковића, писара друге класе начелства округа ужичког, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза јабланичког, у рангу писара начелства друге класе, Владимира Ст. Јовановића, писара друге класе начелства округа пожаревачког, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза врачарског, у рангу писара начелства друге класе, Михаила Штуловића, вршиоца дужности писара среза колубарског, округа београдског, у рангу писара начелства исте класе, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза бољевачког, у рангу писара начелства друге класе, Милутина Д. Поповића, вршиоца дужности писара среза таковског, у рангу писара начелства исте класе, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза јадранског, у рангу писара начелства друге класе, Милоша Антонића, вршиоца дужности писара среза мачванског, у рангу писара начелства исте класе, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза мачванског, у рангу писара начелства друге класе, Драгослава Костића, бившег полицијског писара исте класе;

за вршиоца дужности писара среза деспотовачког, у рангу писара начелства друге класе, Милутина Кокановића, бившег полицијског писара исте класе;

за вршиоца дужности писара среза рачанског, у рангу писара начелства друге класе, Владислава Божића, практиканта Управе вароши Београда;

за вршиоца дужности писара среза крајинског, у рангу писара начелства друге класе, Младена Ивановића, практиканта Управе вароши Београда;

за вршиоца дужности писара среза таковског, у рангу писара начелства друге класе, Димитрија Стаменовића, практиканта Министарства унутрашњих дела;

за вршиоца дужности писара среза мачванског, у рангу писара начелства друге класе, Јована Алексића практиканта среза посавског, округа ваљевског;

за вршиоца дужности писара среза поречког, у рангу писара начелства друге класе, Ратољуба Михаиловића, практиканта среза кључког;

за вршиоца дужности писара среза подгорског, у рангу писара начелства друге класе, Владимира Костића, практиканта управе вароши Београда;

за вршиоца дужности писара среза моравичког, у рангу писара начелства друге класе, Војислава Цветковића, практиканта начелства округа крагујевачког;

за вршиоца дужности писара среза моравичког, у рангу писара начелства друге класе, Обрада Јаковљевића, практиканта начелства округа чачанског;

за вршиоца дужности писара среза тимочког у рангу писара начелства друге класе, Тодора Жишића, практиканта начелства округа пиротског;

за вршиоца дужности писара среза звишког, у рангу писара начелства друге класе, Драгољуба Поповића, практиканта среза гружанског;

за вршиоца дужности писара среза колубарског, округа београдског, у рангу писара начелства друге класе, Душана Живковића, практиканта крагујевачког првостепеног суда;

за вршиоца дужности писара среза ражањског, у рангу писара начелства друге класе, Милутина Ивковића, практиканта среза љубићског, — све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 18. октобра 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. олаговолео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за писара прве класе начелства округа моравског, Аврама Тодоровића, вршиоца дужности писара среза неготинског у рангу писара начелства прве класе, — по молби;

за писара друге класе начелства округа смедеревског, Светислава Ђорђевића, практиканта среза параћинског;

за писара прве класе начелства округа пожаревачког, Чедомира Ј. Рајића, полицијског писара исте класе у оставци;

за писара друге класе начелства округа крушевачког, Милана И. Цветковића, вршиоца дужности писара среза расинског у рангу писара начелства друге класе, — по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа подринског, Вељка Јовичића, вршиоца дужности писара среза јадранског у рангу писара начелства друге класе, — по молби;

за писара друге класе начелства округа ужичког, Димитрија Атанацковића, практиканта среза ресавског;

за писара друге класе начелства округа ужичког, Добрила И. Јокановића, правника;

за писара друге класе начелства округа ваљевског, Милана Б. Лукића, практиканта среза ваљевског; и

за писара друге класе начелства округа рудничког, Драгишу Видаковића, практиканта Министарства финансија, — све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 18. октобра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Лазар Поповић, начелник треће класе среза моравичког,

Димитрије Христић, начелник треће класе среза пчињског, и

Андра Крстић, писар прве класе среза нишког, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, — ставе у пенсију, која им по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 18. октобра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, решено је да се:

Атанасију Стојановићу, начелнику треће класе среза нишавског; и

Гргуру Бркићу, вршиоцу дужности начелника среза крагујевачког, у рангу секретара начелства друге класе, уваже оставке, које су на државну службу поднели.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 18. октобра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је, да се:

Радојица Тутуновић, секретар прве класе начелства округа крагујевачког;

Драгомир Илић, писар друге класе среза поцерског; и

Радосав К. Радуловић, вршилац дужности писара среза деспотовачког, у рангу писара начелства друге класе, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског, реда — отпусте из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 18. октобра 1905. г. у Београду.

КРЕТАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА

у месецу септембру 1905. год.

Према званичним подацима полицијских власти, у току месеца септембра тек. год. било је у Србији:

1. **Убистава** 42
2. **Детоубистава** 3
3. **Нехотичних убистава** . . . 3
4. **Покушаја убистава** 42
5. **Разбојништава** 12
6. **Злонамерних поништаја туђих ствари** 16
7. **Паљевина** 58
8. **Опасних крађа** 165
9. **Тешких телесних повреда** . 18

Од изложених дела пронађено је: убистава **33**, детоубистава **3**, нехотичних убистава **3**, покушаја убистава **39**, разбојништава **8**, злонамерних поништаја туђих ствари **3**, паљевина **9**, опасних крађа **44** и тешких телесних повреда **18**.

Највећи број **убистава** извршен је помоћу ватреног оружја (26), затим помоћу оштрог оруђа (9) и помоћу тупог (7).

Узроци са којих су ова убиства извршена леже: у *међусобној свађи* за 20 случајева, у *користољубљу* за 7, у *освети* за 7, у *домаћој расипи* за 1 и *одбрани имаовине* за 1 случај. За осталих 6 случајева узроци су непознати.

Посматрана према местима на којима су извршена, изложена убиства јављају со: у срезу подунавском **3** (1 непронађено), у срезу пожешком **3**, у срезу лесковачком **2** (непронађена), у срезу пчињском **2** (1 непронађено), у срезу мачванском **2**, у срезу хомољском **2**, у срезу јасеничком окр. смедеревског **2**, у срезу прокупачком **2**, у срезу драгачевском **2** и по **1** у срезовима: врачарском (непронађено), колубарском окр. ваљевског, тамнавском, јабланичком, гружанском, крагујевачком, лепеничком, поречком, жупском, расинском, беличком, деспотовачком (непронађено), ресавском (непронађено), нишком, азбуковачком (непронађено), посаво-тамнавском, рамском, љубићском, заглавском, ариљском и у варошима: Крушевцу и Ћуприји (непронађено).

Детоубиства су извршена по **1** у срезовима: колубарском окр. ваљевског, трстеничком и моравичком. Сви извршиоци познати су.

Нехотична убиства узвршена су по **1** у срезовима: посавском окр. ваљевског, ражањском и пожаревачком.

Покушаја убистава било је: у срезу јасеничком окр. смедеревског **5**, у Београду **3**, у срезу бољевачком **3**, у срезу тимочком **2**, у срезу грочанском **2**, у срезу гружанском **2**, у срезу јасеничком окр. крагујевачког **2**, у срезу орашком **2**, у срезу колубарском округа београдског **2**, и по **1** у срезовима: тамнамском, лесковачком, крагујевачком, лепеничком, неготинском (непронађено), расинском, сврљишком, оба моравска, бањском, хомољском, подунавском, заглавском, косаничком, прокупачком (непронађено) ужичком, моравичком, жичком (непронађено) и у вароши Пожаревцу.

Од ових дела њих **21** извршена су у *међусобној свађи*, **9** у *освети*, **2** *из користољубља*, **2** из *љубави*, **2** у *нужној одбрани;* за осталих **6** случајева узроци су непознати.

Разбојништва су извршена: у срезу поречком **2** (1 непронађено) и по **1** у срезовима: врачарском, посавском окр. ваљевског (непронађено), пољаничком, гружанском (непронађено), неготинском, деспотовачком, ресавском, јадранском, моравском окр. пожаревачког и заглавском (непронађено).

Злонамерних поништаја туђих ствари било је: у срезу левачком **4** (1 пронађен), у срезу хомољском **2**, и по **1** у срезовима: колубарском окр. београдског (пронађен), јасеничком окр. крагујевачког, лепеничком (пронађен), кључком, трстеничком, копаоничком, нишком, звишком, заглавском и прокупачком.

Вредност уништених ствари износи око **1000** динара.

Паљевине су извршене: у срезу звишком **6**, у срезу сврљишком **5** (1 пронађена), у срезу подунавском **4** (1 пронађена), у срезу орашком **4** (2 пронађене), у срезу мачванском **3**, у срезу бољевачком **3**, у срезу јабланичком **2**, у срезу неготинском **2**, у срезу трстеничком **2**, у срезу параћинском **2** и у срезу трнавском **2** (1 пронађена); по **1 пронађена** у срезовима: масуричком, бањском, поцерском и пожаревачком; по 1 **непронађена** у срезовима: грочанском, космајском, врачарском, пчињском, пољаничком, крагујевачком, поречком, ражањском, беличком, нишавском, посаво-тамнавском, голубачком, рамском, зајечарском, косаничком, ариљском, рачанском, жичком и у вароши Пожаревцу.

Вредност ових паљевина износи око **10.000** динара.

Опасне крађе извршене су: у срезу колубарском окр. београдског **9**, у срезу бољевачком **8**, у срезу прокупачком **7**, у срезу хомољском **6** (3 пронађене), у срезу мачванском **5**, у срезу подунавском **5** (1 пронађена), у срезу кључком **5** (1 пронађена), у срезу гружанском **4** (1 пронађена), у срезу неготинском **4** (3 пронађене), у срезу ражањском **4**, у Крушевцу **4**, у срезу деспотовачком **4**, у Нишу **4** (3 пронађене), у срезу голубачком **4** (1 пронађена), у срезу пожаревачком **4**, у срезу звишком **4** (1 пронађена), у срезу косаничком **4**, у Београду **4** (2 пронађене), у срезу грочанском **3** (све пронађене), у срезу лесковачком **3** (1 пронађена), у срезу лепеничком **3**, у срезу темнићском **3** (све пронађене), у срезу бањском **3** (1 пронађена), у срезу јадранском **3** (2 пронађене), у срезу посаво-тамнавском **3** (1 пронађена), у срезу млавском **3**, у срезу љубићскем **3**, у срезу зајечарском **3**, у срезу тамнавском **2** (обе пронађене), у срезу власотиначком **2** (1 пронађена), у срезу крајинском **2** (1 пронађена), у срезу поречком **2** (1 пронађена), у срезу копаоничком **2** (1 пронађена), у срезу беличком **2**, у срезу параћинском **2** (1 пронађена), у срезу лужничком **2**, у срезу рађевском **2**, у срезу јасеничком окр. смедеревског **2** (обе пронађене), у срезу орашком **2** и у Зајечару **2**; по **1 пронађена** у срезовима: врачарском, ваљевском, масуричком, крагујевачком, левачком, поцерском, моравском окр. пожарезачког и у вароши Смедереву; по **1 непронађена** у срезовима: колубарском окр. ваљевског, пчињском, јабланичком, расинском, жупском, ресавском, алексиначком, нишком, моравском окр. нишког, нишавском, качерском, трнавском, моравичком и у вароши Пожаревцу.

Вредност свих ових крађа износи око **20.000** динара.

Поред изложеног, у току месеца септембра извршено је у Србији још и **12 самоубистава**, и то у овим местима: у Београду **3**, у Крагујевцу **2**, и то **1** у срезовима: поречком, левачком, рађевском, млавском, црногорском, моравичком и жичком.

Самоубиства ова извршена су: *вешањем* 7, *ватреним оружјем* 3, *тровањем* 1 и *скакањем у провалију* 1.

Узроци њиховом извршењу леже: у *душевном растројству* за 3 случаја, у *дугој долести* за 2, у *грижи савести* за 1, у *материјалним неприликама* за 1, у *љубави* за 1 и у *крајњој оскудици* за 1 случај. За остала 3 случаја узроци су непознати.

Један **покушај самоубиства** извршен је у Ужицу револвером из непознатог узрока.

Општи преглед до сада изложених дела по окрузима овакав је:

Текући број	ОКРУЗИ	Убиства	Детоубиства	Нехотична убиства	Покушаји убиства	Разбојништва	Силовања	Злонамерни поништаји туђих ствари	Паљевине	Опасне крађе	Тешке телесне повреде	Самоубиства	Покушаји самоубиства
1	Округ београдски	1	—	—	4	1	—	1	3	13	—	—	—
2	» ваљевски	2	1	1	1	1	—	—	—	4	—	—	—
3	» врањски	5	—	—	1	1	—	—	5	8	2	—	—
4	» крагујевачки	3	—	—	6	1	—	2	1	8	1	2	—
5	» крајински	1	—	—	1	3	—	1	3	13	1	1	—
6	» крушевачки	3	1	1	1	—	—	2	3	12	—	—	—
7	» моравски	4	—	—	—	2	—	4	3	13	1	1	—
8	» нишки	1	—	—	3	—	—	1	6	10	2	—	—
9	» пиротски	—	—	—	—	—	—	—	1	3	2	—	—
10	» подрински	4	—	—	—	1	—	—	5	14	3	1	—
11	» пожаревачки	3	—	1	3	1	—	3	10	23	2	1	—
12	» руднички	1	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—
13	» смедеревски	5	—	—	8	—	—	—	8	10	1	—	—
14	» тимочки	1	—	—	6	1	—	1	4	13	2	—	—
15	» топлички	2	—	—	2	—	—	1	1	11	—	—	—
16	» ужички	4	—	—	1	—	—	—	2	—	1	1	1
17	» чачански	2	1	—	2	—	—	—	3	2	—	2	—
18	Управа града Београда	—	—	—	3	—	—	—	—	4	—	3	—
	Свега:	42	3	3	42	12	—	16	58	165	18	12	1

Из канцеларије Антропометријско - Полицијског одељења Министарства Унутрашњих Дела, 20. октобра 1905. год. АБр. 1426

СТРУЧНИ ДЕО

Је ли особа „жива изгорела," или је већ мртва била, кад је у ватру доспела

(свршетак)

V.

При пожарима и другим приликама, где се појави толика ватра, да би у њој могао жив човек угинути, или већ мртво тело „нагорети", те сумњу изазвати, да се тиче каквог кривичног дела, развија се, махом, и дим. По гдекада га је у толикој мери и тако с ваздухом густо измешана, да не дâ дисати. Нарочито се јак дим развија при пожарима у затвореним просторима, који немају довољно промахе, и у приликама, где се збијени и нагомилани, а при том још и влажни предмети запале; где петролеум, лој, зејтин, машчуга или смола (па још н. пр. у подруму) гори и т. д. У таким случајевима често се дешава, да човек баш *од самог тог дима страда, пре него што га управо ватра и дохвати — т. ј. да се раније у диму угуши, па тек онда као лешина нагори или баш и сагори.*

Према томе сасвим је јасно, да би човек могао у пожару баш и у правом смислу те речи „од ватре погинути", па да се ипак на опрљеним или сагорелим деловима његовог мртвог тела не могу констатовати они карактеристични знаци, које ми обично на лешинама налазимо, ако су за живота у ватру доспеле (црвен и мехури по кожи, карактеристичне кожуре и т. д.). А кад то може бити, онда нас као лекаре и иследнике мора интересовати питање, како би и у таким необичним приликама могли до позитивне истине доћи? *Има ли судско - медицински вештак аута и начина, да и у тако замршеним судским случајевима даде поуздана одговара на питање: је ли особа жива или мртва у ватру доспела?*

Сасвим је природно — а лако је и објаснити — да ће се на лешини особе, која је од дима угинула (која се, управо, у диму удавила), наћи извесних карактеристичних знакова, по којима ће судско-медицински вештак баш ту врсту смрти моћи констатовати, и од других разликовати. Пре свега ће секција леша таке особе показати већ по променама у крви и у унутрашњим органима, да је особа од несташице чиста ваздуха умрла — да се, дакле, угушила. Исто тако није тешко констатовати ни то, да је она у место чиста ваздуха дисала ваздух, који је био мање или више засићен димом. Као поуздану потврду овом последњем факту наћи ће н. пр. обдуценат око уста и носа таке лешине, а још више у унутрашњости усне и носне дупље, па онда у самом ждрелу и грлу кад јаче, кад слабије слојеве или гомиле чађи — т. ј. масу незагорелих трошица угља, које су се с димом у ваздух дизале, па се онда при дисању на тим местима хватале слагале и гомилале. По гдекада ће се таки исти *трагови чађи показати и дубље у унутрашњим органима — н. пр. у душнику („гркљану") и крупнијим душњацима (бронхијама) алуђа, а гдекада баш и у горњим деловима канала за варење — дакле у једњаку и желудцу* — као доказ, да је та особа дим не само дисала, него и непосредно гутала или посредно нагомилану чађ од дима из уста и ждрела (с пљувачком) прождирала. Да није дисала (односно гутала), кад је у дим доспела, а то ће рећи: да у то доба није живела, не би, наравно, ни могло бити тих трагова дима у унутрашњости њеног тела. Без активних покрета — без дисања и гутања (или друге које механичке снаге) — не би дим могао продрети у унутрашње органе и дупље — бар не у толикој мери, да остави тако видна трага на површини њиховој. То је већ само по себи ласно разумети, а налази потврде не само у дојакошњем искуству у томе правцу, него баш и у нарочитим опитима, који су чињени, да то питање боље расветле и учврсте. По њима је утврђено, да мртво човечје или животињско тело, изложено ма колико и ма каком густом диму, никада не показује те трагове чађи у унутрашњости, какве стално налазимо у лешинама особа, које су у густе облаке дима живе доспеле, па се у њима угушиле.

Али не мора се човек баш у диму ни угушити, пре него што га ватра дохвати, па да ипак касније, ако у њој угине, на његовој лешини нађемо оне исте трагове и знаке, да је дим дисала, које мало час споменусмо. Довољно је, да се само неко време — рецимо тек док се пожар почео ширити — надише (и нагута) задимљена, чађава ваздуха онога простора, у коме га је пожар затекао, ма га тај дим и не угушио, него га тек касније ватра савладала: па да се ипак на његовој лешини нађу трагови удисана (и прогутана) дима као знак, да је доиста жив у ватру доспео. Ми, дакле, *у слојевима и гомилама чађи по извесним деловима мртвога тела (устима, носу, ждрелу и т. д.) имамо у свима приликама готово поуздан знак, који нам утврђује факат, да је сумњива особа још за живота у ватру доспела,* па се или у самом диму угушила, те већ као лешина „сагорела", или је касније утицајем високе температуре угинула. Тај знак је за нас тим драгоценији, што га по гдекада можемо несумњиво констатовати — баш и у оним случајевима, где се је другим знацима, који би наше спорно питање могли објаснити (дакле црвенилу и мехурима на кожи, особитом изгледу кожура на опекотинама и т. д.) сваки и најмањи траг изгубио. Такав случај наступио би код лешина, на којима су сви површни слојеви меког ткања у ватри сагорели, и тек само појединн унутрашњи делови неповређени или слабије повређени остали. У таким приликама могло би се н. пр. у остатцима ждрела, грла, једњака, душника (гркљана), плућа и желудца наћи трагова од дима у облику накупљене чађи као знак, да је та особа, кад је у ватру доспела, дисала (односно

гутала) — дакле јамачно и жива била. С тога је тај знак у судско-медицинској пракси веома цењен, и гдегод се укаже потреба, судско-медицински вештак ће се њиме са користи послужити, те на том доказу своје мишљење оснивати. *Нађе ли доиста означене делове лешине, која је у питању, посуте слојевима чађи: онда може с неком поузданошћу у свом мишљењу рећи, да се у том случају тиче особе, која је за живота у ватру досила.*

Али и то правило може имати приговора. Може се с правом помишљати и на оне изузетке, где човек удише дим другом којом приликом а не у пожару.

Томе приговору има у неколико оправдања, али се ипак даје сузбити и практичним искуством и теоријским разматрањем. Случајеви, да се човек другом којом приликом — н. пр. по индустријским творницама и занатлијским радионицама, у којима се нарочито дим развија — толико надими, да му од дима у устима и носу (па и у дубљим деловима) траг остане, тако су ретки, да се управо не могу ни у рачун узимати. Код нас би у томе правцу још гдекада могло бити сумње, нарочито у оним крајевима, где се сељаци служе за све своје потребе ватром на отвореном огњишту без оџака и димњака, а зими осветљују своје заптивене просторе жишком или петролеумском лампом без стакла, која обично тако дими и чађа, да су *сва чељад сутра дан „црна око уста и ноздрва“, и да по цело иде подне „искашљују црне лоите“*. Али ће се и ту, где би баш могло бити основане сумње у томе правцу, готово сваки пут по другим околностима моћи утврдити, је ли постојала могућност или бар вероватност, да се лешина, која је у питању, другим којим начином још за живота дима и чађи надисала (респективе нагутала), а не баш у оном пожару, који је сумњу изазвао и у којем је, може бити, и угинула.

Према свему овоме сасвим је оправдано, што већина судско-медицинских ауторитета тај знак у споровима те врсте високо цени, и на њега много полаже — нарочито, ако је још поткрепљен и позитивним налазом угљен-моноксида у крви сумњиве лешине. У већини случајева тако и бива, да се нађу та два знака комбинована, али је у много прилика доказ удисана дима већ и сам по себи довољан, да реши спорно питање, је ли особа жива у ватру доспела или је у њој тек као лешина нагорела. Бар га Бруардел (Brouardel) и Штрасер (Strasser) тако узимају, а и други му дају врло видно место међу знацима, по којима се то питање у судској-медицинској пракси решава.

По себи се разуме, да је и у овој прилици *негативан налаз чађи за наше питање истог оног значаја, као што беше и негативан налаз угљен-моноксида у крви.* Таком схватању тих прилика има основана разлога у томе, што човек може у великом пожару страдати па баш и угинути, а да инак не дође у прилике, где ће морати димом засићен ваздух толико дисати, да му после у лешини нађемо оне карактеристичне знаке. Деси се, да дима никако и нема, или да га је врло мало; да је човек у положају, где и при пожару може чиста ваздуха добити (н. пр. украј прозора или врата, којима надолази свеж ваздух с поља); да се од дима сачува, што је чиме густим преко главе покривен и т. д.

Удисаним димом може се још на један начин решити питање, је ли особа жива или мртва у ватру доспела. У најновије време изнео је пред 76. Скупштину немачких природњака и лекара д-р Честер у једном предавању [1]) резултате својих истраживања спорнога питања, како се живо и мртво тело односи према диму околног ваздуха, а ти резултати су веома значајни и за наше питање. Ево у кратко важнијих момената тога истраживања, у колико се они односе на тему, која се у овом раду расправља.

Приликом некога пожара, који се појавио у неком затвореном простору, а није баш захватио велике димензије, нашли су двоје мале деце (од $1^{1}|_{2}$ и $2^{3}|_{4}$ год.) угушене. Једно је било већ мртво, а друго је после неколико дана умрло од запаљења плућа. При секцији, коју је извршио сам Честер, упадало је јако у очи, да су плућа оба детета (која су иначе код мале деце отворено-ружичасте боје) угасито-пиргава или мраморисана, па их је с тога и микроскопски прегледао. Том приликом наишао је на необичне појаве. У свима душњацима (бронхијама), па чак и у најситнијим разгранцима њиховим, констатовао је танак слој чађи, а местимице и читаве чепове од ње. По гдегде је било и места где су ситне трошице чађи заилазиле баш и у само плућно ткање.

Подстакнут тим необичним резултатом микроскопског истраживања, а заинтересован за питање, како се жива а како мртва плућа односе према диму и чађи, чинио је он опите у томе правцу. Излагао је жива, питома зечића дејству јаког дима, док се није у њему угушио. Поређења ради држао је опет (извађена телећа) плућа 4 дана у исто таком диму, па их је на завршетку опита још и у ватри пржио, да тиме имитује прилике, какве су обично при пожару. Резултат тих проба беше, да је у свима душњацима (бронхијама) зечјих плућа, чак до њихових најситнијих разгранака, могао констатовати нежан слој чађи од дима као неку врсту навлаке њихових зидова, а у телећим плућима није на те појаве наилазио. И *микроскопски преглед* је, дакле, *утврдио, да само плућа, која дишу* — т. ј. у живом телу своју функцију врше — *могу дим до у најситније разгранке својих душњака (бронхија) усисати и трагове од чађи показати*, а мртва не; — дакле од прилике исто онако, као што је то већ до сада и искуством и опитом доказано за крупније душњаке (бронхија) живих плућа.

Оцењујући и тумачећи ову последњу појаву лако је увидети, да у таким приликама трошице чађи од дима доспевају до најситнијих разгранака душњака (бронхија) само за то, што се животиња у јако задимљеном, дакле загушљивом ваздуху одмах почне гушити, а тиме и начин свога дисања сасвим мењати. У првим тренутцима га рефлексивно заустављa, не би ли се на тај начин од дима одбранила, а кад већ у том одупирању почне малаксавати, па по потреби свога тела потхватати, т. ј. грудни кош снажно ширити, да у њега ваздух уђе: осетљива слузокожа грла, душника (гркљана) и душњака (бронхија) одговара на надражај од дима неко време кашљем и грцањем, а то ће опет рећи: јаким, дубоким и грчевитим експирацијама са инспирацијама, које њима одговарају. За то време утроши се у телу много кисеоника без сразмерне накнаде. Та несташница кисеоника тера опет животињу, да почне снажно и дубоко потхватати (грудни кош ширити), не би ли на тај начин што више ваздуха у себе примила, и ону несташницу подмирила. То траје неко време, док завршно не наступи потпуна неосетљивост слузокоже тих делова према сваком надражају. У том стадијуму животиња дише привидно слободно, па онда све ређе али дубље, док најпосле у неколико завршних или терминалних а јако дубоких дахова не издахне.

По себи се разуме, да се у таким приликама са изменом типичног дисања измени и примање ваздуха и његових сумеса у плућа. Грудни кош и плућа снажно се шире (потхватају), а тиме се притисак гасова у њима према спољњем притиску толико смањи, да дим почне са извесном снагом у плућа продирати и доспе не само у најкрупније (прве) душњаке (бронхије), него и у најситније разгранке њихове. Ту се онда чађ из дима депонује, па временом и толико нагомила, да је можемо микроскопски констатовати. Наравно да ће је свакад бити тим поузданије и тим више, што животиња буде дуже у такој атмосфери дисала.

Према овоме јасно је, да ће *трагова од чађи из дима* околног ваздуха *у најситнијим душњацима (бронхијама) бити само онда, ако је жива особа за неко извесно мало дуже време у диму форсирано и с натегом дисала, ако се, дакле, у том ваздуху гушила.* А како то обично бива у оним приликама, где се јави прави пожар или већа ватра с јаким димом, па у њу доспе жива особа: — то је онда са свим оправдано, што Честер тај метод доказа препоручује и за судско-медицинску праксу — у оним приликама, кад је спорно, је ли особа жива у ватру доспела, или је тек као лешина од ње пострадала. *Нађе ли судско-медицински вештак и у најситнијим разгранцима душњака (бронхија) трагова од чађи из удисања дима, онда може с позитивношћу тврдити, да се тиче особе, која је жива у ватру досила.* По себи разуме, да се негативним налазом ни у овој прилици не може доказивати противно.

Као што се види, Честеров начин доказа био би, дакле, велика добит за судско-медицинску праксу, ако би се доиста као тако поуздан показао. Згодан је већ и с тога, што се даје лако известити, и то баш и на веома незнатним и јако изме-

[1]) Dr. Coester: „Ein sicheres Zeichen davon, dass ein Mensch lebend im Feuer bezw. Rauch umgekommen ist.“ Vorgetragen in der Section für gerichtl. Medicin der 76. Versammlung deutscher Naturforscher und Aerzte. — Vierteljahrschr. f. gericht. Medicin und öffentl. Sanitätswesen; Jahrg. 1905; Hft 1.

њеним остатцима лешинских плућа. Довољно је, да судско-медицински вештак има на расположењу какав ма и најмањи, а при том још и нагорео комадић плућа сумњиве особе, па да по њему с поуздањем утврди, да је тај комадић доиста од лица, које је живо у ватру доспело.

Велика вредност тога начина јављања се још и у томе, што се *њиме дају објаснити и решити и они случајеви, где би иначе могло бити сумње, да се је особа на други који начин* (н. пр. од чађава жишка или лампе, с отворена огњишта и т. д.) дима надисала, а не у пожару или другим приликама, где је она могла и угинути. Ако судско-медицински вештак на сумњивој лешини констатује трагове чађи из дима чак у најситнијим разграницима душњака (бронхија), онда већ с правом може тврдити, да се та особа није у домаћим, свакидашњим приликама, рецимо с огњишта или жишка дима надисала, него да се баш у њему морала гушити или угушити — дакле по свој прилици при пожару или у већој којој ватри страдати. Само у таким приликама заилази чађ дубоко у плућа, а у обичним, где је дим јако разређен, допре највише само до крупнијих огранака душњакâ (бронхија). Где се н. пр. тиче чађава дима с лампе или отворене ватре на огњишту, ту ваздух није тако димом засићен и загушљив, да човека гони на онако усиљено и дубоко потхватање и дисање, као што га мора бити при гушењу у диму. У таким приликама дише он мирно и површно — т. ј. не потхвата тако јако; па ако баш из димљивог околног ваздуха и удише кад мање, кад више трошицâ чађи, оне ипак неће допрети до најкрајњих и најситнијих разгранака душњака (бронхија), него ће се задржати одмах на самом улазу у респирациони апарат — дакле обично у носу, грлу и гркљану, или најдаље у првим, крупнијим бронхијама.

* * *

Ако у кратко саберемо све што смо до сада о истакнутом питању сазнали, онда излази, да се оно може судско-медицински решити на више начина. Најглавнији су међу њима:

1. Доказ механичним (трауматичним) повредама карактеристичних изгледа, које су пре постале;

2. Доказ виталним реакцијама, било на механичким (трауматичким) повредама, задобивеним при самом пожару или другој којој прилици, било на кожи лешине од самих опекотина (црвенило, мехури);

3. Доказ по здрозданој крви у капиларним мрежама оних огорелих места, која су позната под именом „кожура од опекотина“;

4. Доказ позитивним находом угљенмониксида у крви лешине;

5. Доказ позитивним налазом чађи од дима у устима, носу, ждрелу и т. д.; и

6. Доказ микроскопским констатовањем чађи од дима у најситнијим разграницима душњака (бронхија).

Од прилика и нарочитих потреба ће зависити, како ће се судско-медицински вештак тим методима послужити.

Д-р М. Јовановић — Батут.

ЈЕДНА ПОГРЕШНА НАДЛЕЖНОСТ

(НАСТАВАК)

§ I.

Дању повреду начела сепарације власти управне и судске сачињава, казали смо, надлежност полиције да извиђа злочина и преступна дела. Неоспорно је да тај посао спада такође у атрибуције судске власти. О једном делу које је предмет кривичне истраге не може суд донети своју одлуку пре него је то дело детаљно ислеђено. Да ми можемо формулисати своје мишљење о нечему, мора прво то нешто нама бити познато. Ислеђење једног кривичног дела није, дакле, ништа друго до conditio sine qua non доброг и правилног суђења; оно је, узимајући израз суђење у општијем смислу, саставни део овога, са њим сачињава једну целину. А власт која је надлежна за целину надлежна је и за делове њене, што значи да судска власт треба да има у својим атрибуцијама и ислеђење злочина и преступа. Затим, овде се може учинити ова примедба, слична оној коју смо горе учинили код иступа: појединци нису, у фази истраге, тако добро заштићени, када ову води зависна административна власт, као када је истрага у рукама независних и непокретљивих судија. Истина, погрешке које је полиција, било намерно било не намерно, учинила у току ислеђења злочина или преступа, а на штету окривљеног појединца, поправиће се код суда, али та исправка неће увек уништити последице тих погрешака. И пр., полиција је неког, из политичких побуда рецимо, ставила, противно закону, под истрагу и у притвор. Суд ће, разуме се, решењем иследне власти поништити и наредити да се окривљени пусти у слободу. Али, при свем том, остаје ипак тај факат: да је окривљени незаконито одлежао неколико дана у затвору. Напослетку, може се десити да суд, приликом суђења, буде у немогућности да неправилну радњу полициске власти касира и да, на тај начин, окривљени дефинитивно буде осуђен или неку другу штету претрпи. Узмимо случај удешене кривице, специјалитет којим се ми, Срби, одликујемо, где једно лице може бити кажњено за неко кривично дело кога, у самој ствари, нема. Међутим, судска власт, чији органи и по свом положају наспрам управне власти и по својој спреми и моралности пружају много више гарантије, не би, јамачно, никада улазила у послове такве природе.

Нужно је, дакле, да прекинемо са системом по коме злочине и преступе ислеђује административна власт, и да га заменимо другим, више у сагласности и са начелом сепарације власти и са потребама добре заштите појединаца, у коме је за то ислеђење надлежна судска власт, специјалне истражне судије чији се положај равна са положајем судија првостепених судова. Систем овај примењен је у другим, образованим, државама, а и ми смо га неко време практиковали, на основу закона о истражним судијама од 17. априла 1890. г. који је, са уставом од 1888. и многим другим законима, укинут државним ударом од 9. маја 1904.[20]) Жалити је што тај закон није већ повраћен у живот, и ако се је још законом о судијама од 19. јануара 1901. којим је судијама повраћен инамовибилитет, одузет им 9. маја 1894., показала жеља законодавних чинилаца да се приступи потпуном извођењу система који ће појединцима давати, у кривичним и грађанским споровима, најшире гарантије. Овај, пак, резултат може се, у целости, постићи тек тако ако се, у свима стадијумима тих спорова, призна надлежност једино судској власти.

Да ли је законодавна власт, по Уставу од 5. јуна 1903., обавезна да што пре донесе закон о истражним судијама? Према чл. 9., када се он сравни са текстом истога члана устава од 1888., изгледало би да такву обавезу законодавац нема. И заиста, док се устав од 1888, у том члану, у коме се говори о нашем habeas corpus-у, служи изразима „истражни судија,“ дотле су ови изрази у чл. 9. садашњега Устава, чија је редакција, у осталом, истоветна са редакцијом члана 9. устава од 1888., замењени изразима: „истражна власт.“ Уставотворац од 5. јуна 1903. као да је нарочито хтео тиме да законодавној власти остави на слободну оцену питање: да ли да се и када изда закон о истражним судијама, за разлику од уставотворца од 1888., који је, у наведеним терминима члана 9. и тач. V. чл. 203. („Док се не донесе закон о истражним судијама вреде одредбе члана 9. овога Устава и за садашње истражне власти“), дао био на знање законодавној власти да је она дужна, у што краћем року, донети закон о истражним судијама.

При свем том, ми мислимо да такву дужност и данас, после доношења новога Устава, има законодавна власт, а према одредби члана 146. тога Устава став трећи („Никаква државна власт, ни законодавна, ни управна, не може вршити судске послове, нити опет судови могу вршити законодавну или управну власт“), у коме је постављен принцип сепарације власти. Овај принцип, у колико је реч о одвојености управне и административне власти, биће повређен све дотле док се један судски посао, ислеђење злочина и преступа, налази у надлежности управне власти, полиције, све дотле, другим речима, док се и тај рад не стави у атрибуције судске власти. А пошто законодавна власт мора пазити, у вршењу своје функције, да се о Устав не огреши, то онда значи да та власт не сме, ако жели тој својој дужности одговорити, оставити дуго садашњи систем по коме истрагу у злочиним и преступним делима води полициска власт. Сва је разлика, у овој тачки, између устава од 1888. и садашњега та што је први изречно скренуо пажњу законодавцу на то да, међу дужностима које су му се, по његовом члану 146., импозирале, долази и дужност да заведе институцију истражних судија, док

[20]) В. зак. о истражним властима од 27. априла 1895. год. (Полицијски Зборник..) ст. 150.).

данашњи Устав није хтео на томе нарочито инсистирати, вероватно стога што је мислио да та дужност законодавчева није важнија од осталих које, за њега, из принципа сепарације власти проистичу.

§ II

„Судски поступак у грађанским споровима, узимајући тај израз у његовом ужем смислу, дели се на два периода: на *суђење* и *извршење*. У првом периоду, суђењу, тежи се за тим, да се извиди и сазна којој парничној страни припада спорно право, а у другом, извршењу, да се одлуци судској принудним путем прибави важности, ако већ осуђена странка није, драговољним извршењем одлуке у питању, учинила такву меру непотребном.“ [21])

Пошто, дакле, појам грађанскога спора обухвата не само суђење (Erkenntnisstadium, le jugement) већ још и извршење донесене одлуке (Executionsstadium, l'exécution), то посао извршења грађанских одлука судских долази у надлежност оне власти чије атрибуције обухватају у опште расправљање спорова грађанске природе, то јест у надлежност судске власти. Другим речима, управна, административна, власт не може имати у атрибуцијама својим егзекуцију грађанских одлука судских, јер би то била повреда начела сепарације судске и управне власти, начело по коме управна власт извршује само законе из области јавнога права, а судска законе из области приватнога права. [22]) Извршење, пак, једног закона из области приватнога права не састоји се само у доношењу одлуке којом се тај закон примењује већ и у егзекуцији те одлуке. Отуда, ако би ова егзекуција била у надлежности управне власти, та би власт, противно горњем начелу, делимично примењивала законе из области приватнога права,

Код нас, међутим, није тако. Судови су наши надлежни само у првој фази спора, у суђењу. Извршење, пак, долази у надлежност полициске власти, дакле једне власти која је, као што смо то већ казали, по своме устројству и по својим главним атрибуцијама, управна власт. § 462. грађ. суд. пост. вели: „Који хоће да му се изврши пресуда или решење, поднеће га суду, који ће на истом написати „извршно“ и потписати се. — Ово решење или пресуду предаће парничар после на извршење *полицијској власти*, која ће и т. д.....“ [23])

Разуме се да је, према горњим објашњењима, овај систем погрешан, погрешност која нема само теориски већ и практични значај. Како, за санкцију приватних права, није довољно да титуларима тих права само она власт *која доноси одлуке* пружи све потребне гарантије, већ је, за то, још нужно да такве гарантије они нађу и код власти која изречене одлуке *извршује*, то би приватна права често илузорна била, ако би извршење грађанских одлука судских било у рукама једне власти која се, због потчињености и зависности наспрам централне управе, може, у своме раду, руководити мотивима који са законом и савесношћу немају ничега заједничкога. На што појединцима одредбе законске које им гарантују неко приватно право; на што им извршна одлука судска којом им је то право досуђено, ако, у случају да осуђени неће својевољно судску одлуку да изврши, власт, за извршење одлука судских надлежна, одбија, било изречно било одуговлачењем егзекуције, да судској одлуци прибави важности, одбијање за које иницијатива долази од озго, од владе? И ове евентуалности нису, на жалост, неке теориске могућности. Свакидашње искуство ту је да нас увери да су код нас такве превизије са свим из области стварности.

Али није ово једини недостатак овога система. Он има још и тај што све оне инциденте који се могу појавити у току процедуре егзекуције, од дана када је судска одлука предата на извршење па до продаје, расправља административна власт. Међу тим, ти инциденти могу бити од великога практичног значаја за заинтересована лица. Узмимо, да то покажемо, један пример из § 466. б. грађ. суд. пост.. По том пропису, непокретно добро, у попис по § 469. истога законика узето, одузима се, за време трајања процедуре извршења, од дужника и предаје стараоцу на чување и руковање. Али, „ако непокретно имање при процени [24]) износи вредност, предвиђену у III-ем ставу § 404. овог (т. ј. грађ. суд. пост.) закона“, онда, за означено време, пописано добро остаје код дужника. Примена овога прописа, у конкретном случају, од врло велике је важности за дужника. На сваки начин за њега није индиферентно да ли ће, за трајања процедуре извршења, пописана непокретност бити код њега, у ком случају ће он, на њој, моћи вршити ius utendi, или ће се она, одмах по попису, предати стараоцу, када ће вршења тога права бити лишен. Осим тога, када пописано непокретно добро, по горе наведеној одредби § 466. б., остане код дужника, овај на њему, све до продаје врши и ius fruendi, док, на против, када се, по попису, добро преда стараоцу, приходе са њега до продаје прибира у корист поверилаца (§ 315. грађ. зак.) старалац: њих дужник није властан [25]), као мало час, трошити. Истина, ако би од тих прихода, после продаје пописаног добра и распореда новаца, остало што, то би се, као његова својина, вратило дужнику. Али и у границама тога случаја, интерес је дужников да пописано добро код њега остане: за њега није свеједно да ли ће то што му од прихода припада примити одмах, или ће за тим дуго чекати. Једно примање губи од своје вредности, када ће моменат његовога остварења тек доцније доћи.

Из овога се види, колико је за појединце нужно да један овакав инциденат процедуре извршења реше независни органи судске власти, а не административна власт, подложна утицајима од којих је судска власт, благодарећи својој организацији и својем положају, ослобођена. Напослетку, инциденти процедуре извршења јесу из области приватно-правних односа, због чега они не треба да буду у надлежноти једне власти чије се атрибуције састоје у примењивању закона јавно-правнога карактера. (наставиће се)

Живојин М. Перић.

ПОЛИЦИЈСКИ ЧИНОВНИЦИ
и
Пројект закона о чиновницима грађанског реда.

У колико је нама познато, пројект закона о чиновницима грађанског реда, на коме се сада ради, па је, како сазнајемо већ и довршен, поред осталог обележава се и тим важним и управо једном најосновнијом начелном новином, што чиновништву у опште под извесним погодбама обезбеђује сталност, наравно са модалитетима, који су потребни да се то начело не изметне у злоупотребу и под претпоставком да су чиновници задобили обележје сталних а изашли из фазе привременог чиновништва. Нема сумње, да би начелна измена тога закона, његово модеризирање, које одређује савремено појимање чиновничког положаја у једној правној држави, било немогућно без начела сталности. Ма каква се остала гледишта имала о том питању, без начела сталности нов закон о чиновницима грађанског реда био би само крпеж једног стања, који већ постоји, реорганизација, које начелно не доноси нову установу на место старе, или која у опште не ствара никакве стварне поправке већег значаја. Одавно је јавна служба у опште, а у првом реду служба државна, постала предметом нарочитог занимања, професионални позив великог броја људи, који отуда

---

[21]) *В.* нашу књигу: *О попису за извршење одлука судских.* Предавања из теорије грађ. суд. поступка. I.: услови, формалности и дејства пописа. Београд, 1902. год. (стр. V.).

[22]) Судска власт је надлежна и за примену кривичних закона, и ако ови закони долазе у област јавнога права. Лична слобода појединаца не би се могла сложити са системом, по коме би, и за примену тих закона, била надлежна власт управна.

[23]) Изузетно судови општински, по §. 13. став. 1. грађ. суд.. пост., сами извршују одлуке своје. Али „ако би се пресуда морала из непокретног имања извршити, општински суд писаће дотичној власти полицијској, која ће пресуду извршити по општим правилима о извршењу пресуда.“ (§. 13. став. 5. грађ. суд. пост.. В. и § 24. истога законика). По закону о уређењу Управе Фондова од 8. јула 1898. год., та Управа је овлашћена да сама врши принудну наплату својих примања (чл. 53.). Порески органи су надложни да, уз припомоћ и суделовање општинских власти, а по одредбама грађ. суд. пост., врше продаје непокретних и покретних добара пореских обавезника који не би, у законском року, платили своје порезе и прирезе (зак. о непосредном порезу од 14. јуна 1884. год., са доцнијим изменама и допунама. чл. 98.). На тај начин дешава се често да, уз примања пореска, порески органи наплаћују и приватна потраживања, н. пр. у случају ако је обавезниково добро већ узето у попис за рачун неког приватног повериоца. (За наплату обртнога пораза надлежне су царинарнице, по чл. 98. закона о непосред. порезу).

[24]) У тексту §. 466. б. стоји: „вредност предвиђену у *II-ом* ставу §. 404.“ В. у нашој књизи *О попису* објашњење о томе: зашто ту у место: у *II-ом ставу*, треба читати: у *III-ем ставу*. (I., стр. 28.).

[25]) *О попису*, I., стр. 28., 29. и 30..

тражи себи зараду и обезбеђење за лични и породични живот. У осталом, и интерес је државног права, да га практикују људи што израђенији, што спремнији за послове, које практика тога права у његовим најразноврснијим облицима изазива. Успех сваког посла зависи у првом реду од моралне и техничке подобности лица, које на њему ради. Ако је то тачно, онда се у првом реду тај услов мора обезбедити јавним пословима, који у већој или мањој мери интересују целину или шири круг особа. За државне послове, ово мора у толико пре да вреди, што појам и обим државне заједнице представља најширу организацију интереса целине. Другим речима, подобност за вршење јавне службе, као један од првих и апсолутно потребних услова, такође захтева, да се то учешће практикује у облику редовног занимања; јер ће стално занимање једног истог посла све више изграђивати општу подобност односних лица за добро разумевање посла, на коме раде. Али није потребно да оправданост тога начела доказујемо опширнијом мотивацијом, јер је оно једна несумњива истина, која се дâ лако појмити и без нарочитог објашњења. Мучно би, ваљда, и пало коме на памет, да данас сумњичи исправност гледишта, да се државна служба, по правилу, врши и треба да врши у облику редовног занимања.

Из тога начела резултује се потреба, да чиновник треба да има нарочиту доказану спрему за послове, који припадају извесној грани државне службе, неку врсту квалифициране способности за позив, коме хоће да се посвети, учешћем у државној служби у облику редовног занимања. Појам ове потребе истиче самим собом захтев нарочите квалификације за поједине врсте позива у државној служби, квалификације, која том позиву што више одговара. На тој основи, лако се да и разумети и правдати начело добро квалификованог чиновништва и све норме, које би служиле за организацију, за ближе извођење и гарантију тога начела. На тој основи, можемо разумети као оправдану потребу, да се нов закон о чиновницима грађанског реда у првом реду одликује добро и поуздано спроведеним начелом квалификација, по коме за сваку врсту послова у државној служби чиновник мора имати и доказати нарочиту техничку способност, која је за те послове везана као неодступна погодба, па да се ти послови разумеју и са успехом врше. Само у вези са практиком државне службе у облику редовног занимања, има, дакле, смисла квалификовати државну службу у њеном општем пространству, а с обзиром на начело чисто техничке разлике услова, који су за схватање и успешно вршење послова државних потребни. На тој основи, не само захтев школских квалификација, него и нарочито државни испити јављају се као савремена потреба, као принцип, који се мање више редовно има у виду кад је реч о нормирању услова за државну службу. Ако је истина, да су јавни интереси у најширем обиму непосредни предмет државнога права, онда је непосредна последица таквог државног позива, да за општу сарадњу на извођењу њене задаће употреби елементе, који имају највише подобности, који дају највише јемства, да те послове добро разуму и да ће на њима радити са што већим успехом. Сва начела, која из те опште поставке истичу, упућена су на организацију свију потребних норама, да државној служби, и са строго моралне и интелектуалне стране, обезбеде учешће лица, која ће и у једном и у другом односу осигурати јаку и плодну службу у оном правцу, који је одређен законом о устројству односнога надлештва. Општи и веома разложни интерес, који државна служба има да постигне у целокупном обиму њене надлежности, изражен је у облику целокупне организоване надлежности и судске и административне власти. Другим речима, државну службу у њеном целокупном пространству представља појам судске и појам административне власти. Ван оба та појма налази се још и појам законодавне власти као саставни део општег појма о државној власти, али дужности и појам законодавства излазе из појма државне службе. Улога законодавства одређује општу садржину државне службе и у материјално-правном и формално-правном погледу; оно даље има и право контроле, да се државна служба исправно практикује у границама закона, које доноси, али оно државну службу не врши. Наш задатак није, да на овом месту ближе говоримо о таквој улози законодавства, па зато нећемо ни у опште даље говорити о томе, у каквом облику и са каквим политичким и уставним санкцијама законодавно тело стоји у вези са државном службом. Да би јасније било шта је прави смисао питања, која ћемо претресати у овој расправи, било је потребно, да ма и веома површно одредимо обим тога појма: шта се зове државна служба, како би у вези с тим били јаснији за један део конкретних питања, која из тог појма излазе, и којима ћемо се на овом месту занимати. Искључујући из опсега овог написа и сав онај део државне службе, која припада судској власти, нама је намера да се занимамо службом административне власти, и то само у оном делу, у коме се она односи на службу полицијског чиновништва, па и то не у целом обиму, у коме би се организација службе за полицијско чиновништво претресала са гледишта свију важнијих начела, него искључиво у вези са начелом сталности државне службе. Сав материјални део тога питања, а на име начела о правој надлежности, која треба да обележава њену праву задаћу, па тако исто и сав формално-правни део, а на име организација полицијске власти, као нарочите установе, неће се претресати на овом месту. Напротив, из целокупне области формално-правних одредаба. које организацију те власти треба да обележавају, изабрали смо искључиво само једно начело, а на име питања о томе: да ли и полицијским чиновницима треба загарантовати државну службу, или, изузетно од осталог чиновништва, њима та гарантија, у начелу, не треба да припада. И само у колико то питање стоји у вези с другим начелима, која су потребна ради јаснијег излагања и аргументације, дотирнућемо, ма и површно, и њих, те да не би отишли и сувише далеко. Материја, која припада закону о чиновницима грађанског реда и сувише је пространа. Само питање о квалификацији чиновништва било би довољно, да ангажује читаве списе и простране расправе. Што се, у нас, ипак о овој значајној материји тако мало пише, да се скоро приступност јавне критике и не опажа, не може се бранити, и ако је чудновато, да то бива у земљи, у којој се тако често и тако много наглашава потреба, да се једном приступи системском сређивању тога питања на законодавној и начелно новој и друкчој основи од оне, која сада постоји. Сада, када је чиновничко питање, како се мисли, толико сазрело, да је постало и саставни део најближег програма једне владе, која га је и у престону беседу унела, био би нарочити повод, да се оно у вези с пројектом, који је већ израђен, дискутује на што широј основи. Ове околности прешне природе, у вези с тим значајним фактом, да је у израђеном пројекту заступљено гледиште, да се изузев писарско и секретарско особље, полицијском чиновништву не гарантује сталност државне службе, и дале су нам непосредног повода, да искључиво одаберемо само то једно питање, налазећи, да је оно и сувише од великог значаја за организацију полицијске власти у опште, а нарочито за интересе тако пространог и значајног позива, који тој власти припада.

Велика важност начела сталности треба да даје главно сбележје једног добро израђеног пројекта закона о чиновницима, ако се у опште хоће, да тај пројект и за наше прилике буде савремен и да у истини подмири прве услове за корисну реорганизацију државне службе у опште. Мислити о извођењу реорганизације државне службе у Србији без савременог закона о чиновницима грађанског реда, било би у основи и погрешно и опасно. Ми не би могли разумети ни најбоље законодавство за ма коју грану државне управе, којим би се смерало на начелне савремене поправке државног позива у ма коме односу, ако не би имали загарантован лични пословни моменат, од кога зависи исправна практика закона. Тако, на пример, може се донети какав хоћете добар закон о водама или закон о радњама, порезу, или ма какав други специјални административан закон, на место оних закона који постоје и који се сматрају за непотпуне и несавремене, — они у практици неће и не могу дати очекиваних користи, ако би их примењивали људи, који не би имали довољно подобности за добро разумевање начела, која су у том закону изражена, ни довољно моралне исправности за исправну праксу закона. То што вреди за примену закона, дакле, за државну службу у опште, у првом реду треба и мора да вреди за законе тако многобројне и важне, који припадају надлежности полицијске власти. И кад је из тог разлога признато начело сталности за државну службу, као потребно за све остало административно чи-

новништво, не можемо разумети, зашто се оно не би признало и за чиновништво полицијско? Разлози, који одређују потребу начела сталности, имају ону исту природу и значај и за полицијско чиновништво, па се не да бранити издвајање једне огромне категорије посленика, и то посленика првог реда по важности јавне задаће, коју врше, а да се ти разлози на штету интереса државне службе не униште. Ми ћемо те разлоге редом претрести, а у вези с њима и оне, који се истичу у одбрану противног гледишта, гледишта, које ту стаљност, изузетно важнијем делу полицијског особља, не признаје, па ћемо, надамо се, на тај начин, успети, да образложимо потребу, да се израђени пројек у том делу поправи. Ми, међутим, отворено и у напред тврдимо, да би и влада и народно представништво учинили огромну погрешку, која би се несрећно одазвала по државну службу, ако би допустили, да гледиште комисијске већине, које је добило места у израђеном законском пројекту, постане и закон; ако се, дакле, гледиште већине не би корегирало на тај начин, што би се начело сталности у државној служби променило и на полицијско чиновништво у целини.

Ми смо већ нагласили, да се начело сталности у државној служби јавља као неодступна последица јавне потребе и јавног интереса, да се државна служба практикује у облику редовног занимања. Па има ли онда нарочитих разлога, који ту потребу одстрањују за службу полицијских власти? Је ли служба по својој природи и важности нешто друго од остале, те за њу, можда, није у опште потребно тражити нарочиту подобност. Је ли јавни интерес, који је за ту службу везан толико незнатан, а круг пословних односа тако мали, а сами послови толико обични, да се за учешће у тој служби не мора тражити ни спрема ни морална исправност; да ли је за државу интерес службе полицијске власти толико безначајан, да је за њу, управо, свеједно, хоће ли тај интерес бити више или мање задовољен или оштећен. А ако се опет и у надлежности те власти крију велики интереси државни, који не треба да буду оштећени, ако, због тога, и за учешће у тој врсти службе треба свију потребних погодаба за стручну и јаку, а уз то и довољно исправну моралну страну пословног особља, шта је онда то, што се по својој важности толико истиче, да сви ти обзири, који се иначе, сматрају као битне начелне погодбе за добру државну службу, треба да буду напуштени, кад је реч о служби полицијске власти? Стављајући се на то гледиште, на оцену надлежности полицијске власти, ми не само не налазимо разлога за издвојено поступање према полицијским чиновништву, кад је реч о начелу чиновничке сталности, већ налазимо да се та надлежност нарочито истиче и својом важношћу и пространством, да баш у првом реду држава треба да загарантује добру службу тих чиновника, ако се хоће да буде очуван и остварен интерес њеног позива, који је у надлежности те власти изражен.

Шта више, начело сталности, у главном се, с обзиром на такав јавни интерес и даје чиновнику. Мање је, при том, значајна приватно-правна заштита самог чиновника, осигурање потребних редовних средстава за живот његов и његове породице. Шта више, и тај строго приватно-правни интерес јавља се као мотив јавних права, као последица тежње, да се чиновник сав стави у положај, да се сав посвети јавном позиву у корист државе, те да нема ни повода ни потребе, да се мимо државну службу и на штету њену одаје и другим занимањима, и да на тај начин тражи средстава за лични и породични опстанак. Тако треба разумети фразе, које се често употребљавају кад је реч о државној служби, а на име: да чиновник сав припада држави. На основици таквог начела и јавног интереса треба разумети сасвим оправдане савремне захтеве. да чиновничке плате треба да буду нормалне тако, да чиновник са својом породицом може пристојно живети. На основици тога истог начела треба разумети и право на пенсију и многа друга права, која су последица редовног занимања и сталности чиновничке у државној служби. Јавни је интерес не само главни, него скоро искључиви мотив, да се чиновнику загарантује сталност, и да се на тај начин што јаче обезбеди његово стално учешће у служби државе.

Тај исти разлог, који вреди за сву осталу државну службу још више треба да вреди за службу полицијске власти, а код нас нарочито. У Србији надлежност полицијске власти знатно прелази њен обичан делокруг; она се, у нас, јавља не само као орган целокупне државне управе, примењујући у том односу читав низ специјалних административних закона, него се јавља готово као искључиви орган опште полиције, а нарочито полиције безбедности, па потом, као извршна власт, са веома знатним делокругом. Поред свега тога, она се јавља још и као иследна власт, а да оставимо на страну, што у вези са њеном надлежношћу, која јој припада као општој полицији, има још и надлежност кривичног правосуђа за значајан низ иступних кривица, и надлежност надзорне власти према општинама. Колико је ова надлежност пространа и важна, није ваљда потребно објашњавати. Ми смо са неколико горњих фраза обележили њену општу надлежност само начелно и површно, али је и то довољно па да се схвати, да она захвата огроман број односа особите важности и за појединце и за државу, да има права да се уноси, тако рећи, у сав живот и појединог човека и целог друштва, и да свуда дејствује искључиво у једном интересу. Ако јој је закон, у главном, на негативној основи одредио шта не сме чинити, оставио је далеко више њеној иницијативи, више но и једној другој власти у земљи, да може чинити све што њеној надлежности припада и што јој нарочито није забрањено, па да општем интересу што корисније послужи. А за тако пространу, управо огромну надлежност, и за право иницијативе, које из те надлежности излази, потребно је далеко више, него за остале административне послове, шира и јача општа спрема и критеријум за оцену јавног интереса, добро познавање прилика, које на тај интерес утичу и које га одређују или условљавају. Због тога је, опет, и ако оно вреди и за остале врсте државне службе, искуство, које даје дуга служба, практика и примена закона од тако великог значаја баш за послове, који припадају надлежности полицијске власти. Узмимо за пример само један, иначе веома значајан део њенога позива, на пример послове полиције безбедности. Од колико је великог јавног интереса имати добру и поуздану полицију безбедности, и колико се много важност тога интереса истиче готово изнад свију осталих у служби административне власти, није потребно објашњавати. А кад се то зна и кад се тако исто зна, да јака полиција безбедности, поред осталог, представља и нарочиту спрему и јако искуство полицијског чиновника, из нарочите друге одлуке строго моралне природе, које с том дужношћу стоје у вези, може ли за државу бити равнодушно, кога ће за те дужности узети, хоће ли она створити потребне погодбе, да баш за тако важну државну службу, као што је служба полицијске власти, обезбеди јако особље на што дуже време. Је ли у њеном интересу, да за тако важну службу не треба да рачуна на особље од спреме и искуства, но да се баш на тако важним позицијама особље што чешће мења и да то особље од те службе чак и избегава, тражећи парче хлеба тамо, где ће му бити више осигурано.

Оно што чини непосредни критеријум за већу или мању квалификацију појединих грана државне службе, па према томе одређује стручну спрему за ту грану и у облику школске квалификације и стручног државног испита, то је већа или мања и општа и стручна спрема, која се за разумевање и вршење послова захтева. На тој основи, за сваку поједину грану државне службе одређује се и важност појединих положаја у појединим гранама државне службе. Што један положај захтева спрема шири и важнији круг јавних интереса, који треба да буду постигнути извесним пословима државним, што се за те послове захтева шира и стручнија спрема чиновника и већа одговорност, која је у вези с тим интересима, у толико је тај посао важнији; али, у толико се за њ и већа способност и одговорност захтева, па је самим тим у хијерархији чиновничких положаја и боље уздигнут и боље дотични положај плаћен. Сасвим је природно, да је за државу већи интерес, да за сваки важнији положај, коме је поверен задатак већег јавног интереса, треба да има што јаче чиновнике и све гарантије, које ће јој у првом реду на позицијама те врсте обезбедити учешће што јачих, што кориснијих радних снага. А ми смо већ и с обзиром на тако пространу и важну надлежност полицијске власти видели, да је такав интерес по превасходству везан за позиције у служби полиције, па самим тим у првом реду за позиције јачега, истакнутијег ранга. Ако то стоји, онда би био несумњив јавни интерес, да сталност службе треба да буде

загарантована чиновницима полицијске власти у опште, а првенствено већим положајима исте струке. Ако је служба полицијске власти у опште важна, а ми налазимо да се по својој важности истиче изнад остале службе у административној струци, онда они исти разлози, који налажу што постојанију употребљивост доброг особља у осталим гранама државне служ6е. вреде за полицијску струку у толико више, у колико је она и важнија и далеко пространија, у колико се за њу захтева не само као и за остале нарочита, па још и шира спрема у опште, него још и спрема. коју даје искуство, а то значи спрема, коју даје дужа практика службених послова у истој грани државне службе. У осталом, ако све то не стоји, чиме се може објаснити све јача тежња нашег законодавства, да баш ту врсту службе што јаче квалификира, па се у последње време и одлучно стало на гледиште, да се за веће полицијске положаје тражи искључиво факултетска квалификација. Прошлогодишњи закон о уређењу округа и срезова бар за положаје начелника окружних стао је одлучно на то гледиште; а то ваљда није учинио зато, да би се ти факултетски људи примамили на тако важне положаје само зато, да би се, изузетно од осталог чиновништва, могли што лакше отерати из државне службе. Ми не разумемо законодавца, који би свима, иначе добро схваћеним нормама, уздигао значај полицијских положаја, који би им признао сву реалну важност, коју имају за јавни интерес, захтевом великих и строгих квалификација, који би самим тим њихову службу обележио као одвећ важну, за коју се нарочита спрема захтева, али који би једновремено с тим исказао друго начело, да он том способношћу не мисли да се користи на дуже време, да је она за њ равнодушна, да таквог чиновника баш зато, што је дошао на тај положај, ставља у незгодан положај, да може отерати не само с положаја, него из државне службе у опште само зато, што се усудио примити тако деликатног важног положаја. Држава, која има нарочити интерес, да баш ту способност експлоатише за што дуже време, и да јој обезбеди њено даље усавршавање осигураним даљим искуством у државној служби, стаје изузетно за те положаје на гледиште, да искључиво баш тим чиновницима неће да гарантује сталност државне службе, казујући им у напред, да ту службу могу прихватити само они елементи, који су у напред решени, да оду ван службе, кад год то надлежни Министар одлучи. Другим речима, држава у напред и тако рећи искључиво ту врсту чиновника кажњава само зато, што се тих положаја примају. Она им дакле у напред на довољно одлучан начин забрањује, да у ту врсту државне службе улазе, ако не мисле да себе и своју породицу не доведу у сасвим сигуран положај најтежег ризика.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Милутин А. Поповић.

ЖИВЕ СЛИКЕ

(СВРШЕТАК)

Аналисање фотографија.

Данашње фотографије злочинаца у већини случаја добијају се помоћу апарата које је конструисао Алфонс Бертилон, и који се обично називају његовим именом. Помоћу ових апарата свако лице снима се са највећом тачношћу у *профилу* и *en face*. Оба ова снимања неопходно су потребна с обзиром на различите користи, које нам свако од њих понаособ пружа. Јер, ма колико изгледало невероватно, ипак је сушта истина, да се помоћу фотографија у *профилу* познају непознате, а помоћу оних *en face* — познате личности.

Ево како ово објашњава *D-r Reiss*:[1])

„Констатовано је, да је број фотографија у пракси, снимљених *en face* или за $^3/_4$, много већи од броја фотографија у профилу. Ово с тога, што се верује, да су прве фотографије међу собом много сличније, а услед овога и корисније од других, што међутим не стоји у истини. Једна добро снимљена фотографија *en face* и у *профилу* мора представљати и у истини представља исти степен сличности. Противно веровање потекло је из сасвим других и врло обичних разлога, а ево како:

У обичном животу ми смо навикнути да посматрамо људе *en face* или, што је већ ређе за $^3/_4$. Кад с неким говоримо, учтивост захтева да му у очи гледамо — да га, дакле, посматрамо *en face*.

Скоро овако исто бива и с познаницима које срећемо на улици. Све док им се не приближимо, ми их посматрамо *en face*, а тада, т. ј. приликом сусрета и мимопролажења, када би једино били у могућности да их посматрамо *с профила*, ми смо заузети скидањем шешира ради поздрава, или пажњом познаника који нам долазе у сусрет.

Немајући ни прилике, ни времена, ни наročите потребе да личности с којима се у обичном животу срећемо посматрамо *с профила*, ми у исто доба немамо ни могућности да наш мозак навикавамо на изглед личности *с профила*, док смо га, према овоме што смо изложили, потпуно навикли на њихов изглед *en face*. О овоме се сваки може врло лако уверити ако посматра већи број фотографија једне исте личности, од којих су једне *en face* а друге у *профилу*. Док ће помоћу првих, а услед навике, моћи лако и на први поглед познати оригинал, дотле ће на основу других фотографија ово моћи учинити тек после већег или мањег напрезања мозга.“

Јасно је, после изложеног, зашто ми у обичном животу *много лакше познајемо једно познато лице en face, него ли с профила*.

Сасвим је друга ствар, кад је реч о познавању личности које никад нисмо видели према њиховој фотографији. Фотографија у профилу скоро је једина, која нам у овом случају може помоћи у истраживању. Довољно је сетити се онога, што смо казали о вредности обавештења о *правцу чела, линије леђа носа, основе носа, браде, и уха* за истраживање непознатих личности, и појмиги врло лако, да се без фотографије у профилу, која је једина у стању да нам пружи ова обавештења, може врло мало рачунати на успех.

Ну, и поред свега овога, не треба негирати вредност фотографија *en face*, јер нам оне, поред већ поменуте им особине за познавање познатих личности, показују још и *правац и облик обрва, очних капака, величину уста, боре лица* и т. д. који нам подаци корисно допуњују обавештења добивена помоћу профила. Ово и јесте разлог, што је Бертилон узео и једну и другу врсту фотографије.

Идентификовање двеју фотографија.

Идентификовање двеју фотографија, снимљених помоћу Бертилоновог апарата. ствар је обична и веома лака за личности које су упознате са системом Бертилоновим.

Пошто се претходно обе фотографије ставе једна поред друге, треба на снимцима с профила отпочети испитивање димензија и правца црта лица, по оним истим принципима по којима се на основу фотографије утврђује опис за живу слику фотографисане личности. Оно на шта се овом приликом мора обратити нарочита пажња, јесте ухо, које има врло велику, скоро највећу описну вредност. У случају идентитета обе фотографије, црте лица а нарочито уха морају показивати исте линеарне трагове.

Упоређење особених знакова: брадавица, младежа, ожиљака и т. д. као и линија израшћења косе, може само допринети закључцима, али не и пресудно утицати на резултате упоређења двеју фотографија.

Одсуство или сувишност каквог особеног знака на фотографији, не мора бити и није увек поуздан знак *неидентитета*. Мале, црне тачке на фотографији, сличне младежима, могу произлазити и услед пега на желатинској плочи.

Најзад, ту су и антропометријске мере, које прате сваку фотографију по Бертилоновом апарату — да у последњем степену овере подударност или разлику између двеју фотографија, и да нас на овај начин несумњиво увере о њиховом идентитету или неидентитету.

Ствар је, међутим, много тежа ако се идентитет утврђује између фотографија у обичној употреби, које се обично снимају *en face*, и код којих се путем ретуширања уништавају боре лица и остале особености коже. Фотографије ове врсте често врло мало наличе на оригинал, нарочито у дужем размаку година. Према овоме и закључци, до којих се помоћу ових фотографија долази, морају се примати са највећом резервом.

Случаји у којима је *неидентитет* лако уочљив услед потпуне разноликости црта веома су многобројни, али су тако исто многобројни и случаји у којима на први поглед има сличности. Испитивање особених знакова у овим случајима неопходно је потребно, али пошто су они ретуширањем уништени, то је једини пут који

[1]) Manuel du Portrait Parlé, стр. 97—98.

нам остаје да изнађемо *негативе*, и да на њима уништимо знаке ретуширања.

И још нешто:

Упоређење фотографија мора се увек вршити под једнаким условима светлости.

Идентификовање фотографија с притвореником.

Пошто се притвореник постави у положај за фотографисање, треба предузети најбрижљивије испитивање и поређење црта његовог лица са цртама на фотографији, по оној истој методи која се употребљује за живе слике. Приликом овог испитивања нарочиту пажњу ваља поклонити *уху, носу, челу и бради*. Ако фотографија, према којој се ово чини, није добра, а нарочито ако уво није правилно снимљено, тако да се појављује сумња о идентитету фотографије с лицем, Бертилон препоручује да се фотографија покаже осумњиченом лицу. На основу свог дугогодишњег искуства Бертилон тврди, да се осумњичени. ако је фотографија његова, не може уздржати а да је добро не загледа, тражећи тачне сличности, и противно овом, т. ј. ако фотографија није његова, он ће само бацити на њу један поглед ока и одмах изјавити да с њом нема ништа заједничког.

Показивање фотографија публици.

Да би се спречила свака сумња и могуће заблуде, показивање фотографија публици, особито сведоцима, ради познавања криваца или каквих других лица, мора се вршити са нарочитом предострожношћу. Д-р *Рајс* препоручује, као један од најбољих начина, да се осумњичена фотографија помеша са још неколико разних фотографија, па да се све заједно изнесу пред сведока. Ако овај међу свима показаним му фотографијама изабере одмах ону, коју у ствари и треба да изабере, успех је несумњив.

Ако ли се сведок, напротив, устеже, треба му скренути пажњу на осумњичену фотографију, дајући му том приликом обавештења о стасу, боји браде, очију, лица и т. д. Доста су чести случаји да сведок, и поред свих позитивних факата, није у стању да се прецизно изјасни једино с тога, што није навикнут на посматрање фотографија, добивених помоћу Бертилоновог апарата. Једино што нам у оваким случајима остаје, то је да се сведоку, ако је могуће, покаже обична фотографија дотичног лица у целом положају. Има ваздан примера, да су сведоци на први поглед познавали ове фотографије.

Класифицирање фотографија.

Систематска и детаљна анализа, која се употребљује за сравњивање најкарактеристичнијих знакова личности и фотографија које им одговарају, побудила је Бертилона да приступи једној новој, и у сваком погледу много бољој и кориснијој класификацији фотографија у албумима злочинаца.

Док је ова класификација раније вршена по особинама злочинаца, или по њиховим именима или презименима, дотле Бертилон сређује фотографије према њиховим најкарактеристичнијим знацима. Овај начин класификације од неизмерне је користи за полицијске органе, јер допушта да се само за неколико минута утврди идентитет сваке осумњичене личности, без обзира на њено име.

Не мања је корист од ове класификације и у томе, што омогућава употребу малих фотографија и албума који се у џепу могу носити, и помоћу којих су полицијски органи у стању уверити се у свако доба и на сваком месту: је ли извесно лице, које им ма по чему изгледа сумњиво, било раније мерено и фотографисано. Разуме се већ, да се у албумима овакве врсте налазе само најопаснији злочинци и личности које се траже.

Прва свеска албума париске полиције, уређена на овај начин, садржи 2000 фотографија, од којих је свака *en face* и *у профилу*, и које представљају:

а. *1500 личности којима је забрањено становање у Француској*;

б. *3—400 одбеглих осуђеника са Кајене и из Нове Каледоније, и*

в. *80—100 осуђених или под истрагу стављених личности, које су у бегству од дужег времена.*

Фотографије *en face* и *у профилу*, редуциране на $^1/_{10}$ природне величине, праћене су овим обавештењима:

1. *При врху с леве стране:* дан рођења, доба старости у времену фотографисања и број година од ове операције до израде албума (април 1903). На овај начин збир последњих двају цифара представља број година дотичног лица у времену израде албума;

2. *При врху на средини:* стас и боја левог ока;

3. *При врху с десне стране:* боја косе;

4. *При дну с десне стране:* боја браде;

5. *При дну на средини:* правац леђа носа;

6. *При дну с леве стране:* правац сраштења уха за образ и

7. *С леве стране према средини:* дужина десног уха.

Поред овога, испод сваке фотографије налази се по један бео простор у виду правоугаоника са овим подацима:

1. **С леве стране:**

а. Редни број листе која се налази на крају албума, и на којој су у кратко означена: имена, презимена и узроци тражења фотографисаних личности.

б. *Испод овог редног броја:*

α,) за личности којима је забрањено становање у Француској — број година за које ова забрана траје;

β,) за бегунце са осуде — дан бегства, и

γ.) за личности које су осуђене судским пресудама или стављене под истрагу — датум пресуде или решења.

2. **С десне стране:** кратко означење особених знакова (по правилу 3), узетих на првом месту с лица, руку или врата.

У почетку албума налази се кратко објашњење о његовој практичној употреби, а одмах за овим преглед најкарактеристичнијих облика уха према којима је извршена класификација. Облици ови јесу:

1. *Лоб* са косим или троугластим сраштењем за образ;

2. *Антитрагус* са профилом издубљеним или правилним:

3. *Превој доњи* испупчен;

4. *Лоб* са површином раздељеном;

5. *Лоб* растављен од образа и

6. *Антитрагус* са профилом испупченим.

Да би ови облици могли бити употребљени за класифицирање, морају бити јасни и довољно наглашени.

Прва и *главна* подела фотографија извршена је према правцу леђне линије носа, као што смо видели, може бити: *издубљена*, *права* и *исцупчена* или *искривљена*.

Ова три главна облика носа: *нос издубљен*, *нос правилан* и *нос исцупчен*, допуштају да се све фотографије разделе у три главне групе, бројно скоро једнаке. Граница између ових група обележена је разделима у виду степеница, који се налазе на горњим ивицама албума. На овај начин, кад имамо да се уверимо о некој личности са носем испупченим, ми је нећемо тражити у целом албуму, већ само у одељку у коме су фотографије са *исцупченим носевима*.

Свака од ове три главне поделе, подељена је даље на *седам потподела*, према већ поменутим облицима уха. У последњу — *седму потподелу* — уврштена су уха, која не представљају ни један од карактерних знакова, потребних за класификацију. На слободној, бочној ивици албума налазе се такође зарези у виду степеница, који деле ове потподеле једну од друге.

Првих пет од ових седам потподела, раздељене су поново на *четири* потподеле према *профилу антитрагуса*, а по изложеним принципима. И ове нове потподеле растављене су зарезима, који се налазе у истом реду као и код претходних потподела, само што су, за разлику од њих, обојени бело и исписани *црно*, док је са првима обратно.

Три нове потподеле, према величини стаса, обележене су зарезима на доњој ивици албума. У свакој од ових потподела долазе по две стране албума на којима су фотографије поређане према боји очију. Очи без пигмента, са пигментом жутим и отворено-наранџастим — на левој су страни, док су очи са пигментом средње наранџастим, угаситим и кестењавим — на десној.

И најзад

Фотографије на свакој страни, почев одозго па на доле, и с лева на десно, поређане су по добу старости, почињући од најстаријег датума.

У албумима који садрже више од 2000 фотографија, нова подела извршила би се према дужини уха.

Истраживање по албуму врло је просто и брзо за личности које су навикнуте на употребу живих слика. Било да се налазимо у присуству лица које крију свој идентитет, било да смо на јавном месту наишли које нам ма по чему изгледа сумњиво, било да је у канцеларију дотерано какво лице за које хоћемо одмах да се уверимо је ли раније долазило у сукоб са кривичним законима, ми ћемо учинити ово:

а.) Осмотрити с профила правац леђне линије носа овог лица и, на овај начин, одмах одредити у којој од три главне групе треба продужити даље истраживање;

б.) Пошто смо ово утврдили, видећемо одмах на који је начин ухо срасло за образ, и према овоме одредити у којој од првих седам потподела треба даље тражити;

в.) *Профил* антитрагуса ограничиће даље истраживање свега на неколико листи албума, *доњи ивевој*, *лоб*, *стас* и *боја очију* довешће нас на једну једину страну албума, на којој се мора наћи тражена фотографија, ако је, разуме се, дотично лице уврштено у албум.

Догађа се по некад, да се истраживање мора вршити у две суседне групе. Ово бива у оним случајима, кад карактерни знаци према којима се врши класификација нису довољно јасни, или су на граници између једне и друге групе. Тако н. пр. стас од 164 см. може бити уврштен и у групу *малих* (α — 165 см.), или у групу *средњих* (165—171). У овом случају, дакле, треба га тражити и у једној и у другој групи.

После дужег и озбиљнијег вежбања у употреби овух албума, полиц. органи успевају да запамте карактерне знаке већине фотографија, а помоћу ових да у својој памети задрже и саме фотографије.

На ком се одстојању могу познати личности?

И ако ово питање, строго узев, припада пре криминалној тактици но систему Бертилоновом, ипак га ми овде уносимо због његове огромне важности и његове везе са системом живих слика.

По тврђењу самог Бертилона, одговор на ово питање код нормалног вида, зависи од разних околности, међу којима су најважније: *степен познанства*, *осветљења*, *боја*, *контрасти* и т. д. Карактери на основу којих се познаје једна личност или припадају целом телу: стас, одело и начин хода, или само глави: коса. брада, величина и облик лубање, особености лица и т. д

D-r Vincent разликује, у овом погледу, три категорије личности:

Лица која су нам врло добро позната, са којима се врло често и на чији смо општи изглед навикнути, долазе у *прву категорију*. Према већој или мањој наглашености карактера општег изгледа (висок стас, особити начин хода, нарочито одело и т. д.), и одстојање са кога се ове личности могу познати према дневној светлости разно је. У првом случају, т. ј. кад су ови општи карактери јако наглашени, одстојање ово варира између 100—150 м. док у другом случају није веће од 40—80 м.

Друга категорија обухвата личности које су нам мање познате, које ретко виђамо и на чији општи изглед нисмо навикнути. Личности ове немогуће је познати на већем одстојању од 25—30 м.

И најзад:

У трећу категорију долазе личности које смо свега једном видели, и које се у најбољим случајима могу познати на одстојању од 15 м. Ово кратко одстојање потребно је с тога, да би се могле уочити црте лица.

Правац светлости има такође знатног утицаја на познавање личности. Светлост која директно осветљује посматрано лице чини га много јаснијим и разговетнијим и на већој даљини, док јака светлост око посматрача онемогућава знатно распознавање лица на већој даљини, које је слабије осветљено.

Одстојање за познавање лица према месечини, зависи од тога да ли је ова потпуна или делимична. У првом случају оно варира између 7—10 м., а у другом између 2—6 м. Личности врло добро познате, веома је тешко познати и при најбољој месечини на одстојању већем од 15—16 м.

Д. Ђ. Алимпић.

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

(НАСТАВАК)

Питање о проучавању жене и њеног душевног живота и света, њенога појимања и схватања, осећања и рада, веома је важно, како за човека у опште, тако и за криминалистику посебице. Литература о овоме предмету је у културном свету веома богата и ми ћемо на овом месту да поменемо само најглавније писце и њихова дела, ради оних, који би се хтели и желели опширније позабавити студијом и психологијом жене.

Један од најранијих писаца јесте Jaques Moreau „Природна историја жене.“ То је дело које је први пут изишло на свет пре близу сто година. Најинтересантнији од свију старијих писаца јесте A. Schopenhauer, чији су афоризми о женама познати сваком интелигентном и образованом човеку. У делу „Парегра и Паралипомена“ највише је речи о женама. За тим су позната дела Quetelet-a и Reich-a, Lorenz-a и Corre-a, Hellwald-a и Scherr-a. Serchenfeld је написао опсежно дело „Живот жене на земљи.“ Исто тако су обратили пажњу на се списи Џон Стуарт Миља и Мишелеа о жени. Литература ова је богата и опсежна; али ми овде помињемо само оне, који су најбоље проучили душевни живот и свет женин и њене психичне способности и нарочите особине.

Ми би смо се, за овај мах, могли ограничити на то да умотримо и повучемо што јаснију разлику у особинама душевним између човека и жене. Неоспорно је да се психеа човека од психеа жене у неколиким знацима и особинама разликује. Наравно та разлика није сасвим оштра и дефинитивна, него приближна. Овде може бити говора о особинама које у неколико код жена видније се испољавају, него код човека и обратно. Психолошком анализом коју су чинили Burdach, Ulrici, Benneke, v. Hartmann, Wundt, Krause и други, испоставиле су се ипак неке јаче диференције и ми их овде износимо. Прве су одлике мушких, друге женских

Код мушких:	*Код женских:*
активност	пасивност
индивидуалност	рецептивитет
вођење	следовање, повођење
снажност, енергија	осећајност
свесна радљивост	несвесна радљивост
воља	свест
самосталност	општност
одрицање	тврдња
свесно рашчлањавање	несвесно прибирање

Наравно, и поред овакога диференцирања, ми нисмо у стању тачно да одредимо особине жене. Каже се н. пр.: „На забрањеном путу жена поступа опрезно, човек смело и дрско.“ Ако је заиста тако, као што сви знаци говоре да јесте, онда настаје питање које је за криминалисту врло важно, одмах још у почетку истраге каквог злочинства: да ли је дело учинио човек или жена? Ако је дело опрезно и пажљиво изведено, криминалиста може већ да претпоставља да га је жена извела; ако је дрско изведено он може извести закључак да га је човек учинио. Али у тој претпоставци може бити и неистине; јер зна се да тако бива у обичним посведневним случајевима, а не мора при злочинствима, јер има много злочинаца који задуго премишљају како ће свој злочин да изведу. Има послова, које жена изведе далеко смелије и дрскије од човека, послова, које човек изведе опрезније од ма како смотрене жене. Етнички психолог извесно налази оправдања дубља оној народној изреци: „Где ни ђаво не може ништа да учини, тамо пошљи бабу.“ Или узмимо ову изреку: „Лепој жени човек праштa све, жена не.“ Кад лепа жена нешто учини, људи су склони да некако поступке те жене на неки начин правдају или бар образложе; док жене тако не суде, него, што је жена лепша, која је какво дело учинила, то је и суд друге жене о том делу све строжији. Отуда би се могао извести закључак да људи о женама блажије суде, него саме жене. А то не мора бити и није увек тачно. Или узмимо писма. Разлика је између онога што мушко женском и женско мушкоме пише. Шта мушки жели чита се у редовима његова писма, а шта женско захтева чита се између редова њенога писма.

Као допуна овим напоменама, могли би доћи закључци до којих је дошао Friderich у свом познатом делу „Физичка и психична Антропологија.“ Он је у том делу рекао ово: „Жена се брже и лакше запесе и надражи за нечим; она је осетљивија, примчивија и осећајнија, психички живља, покретнија и активнија, него што је човек. Човек безусловно више расуђује и мисли, жена више осећа. Жене имају више репродуктивне, а мање продуктивне уобразиље.“ Према овим закључцима судећи Friedrich додаје да је то узрок што женске бивају добри сликари ликова и предела, а никад сликари историје; оне могу писати лепе песме, сонете, приповетке и романе, али ретко и готово никад добре трагедије.

Као што у животу бива, тако је и у криминалистици: и ту се јавља врло често жена као врло значајна чињеница; криминалиста наилази у многим деликтима на жену као саучесника или споредног са-

радника при замисли или извођењу злочинства. Свуда је жена, па и у злочинству: или је творац идеје, или је саучесник, или буди какав помоћник каквога злочинства, већег или мањег.

Ван сваког је спора, да је за криминалистику од врло велике практичне вредности да се сазна и докучи: у колико, у неком злочинству, што га је човек извршио има и женинога садејства; у колико је жена духовни творац злочинства или помоћник злочинцу. Искусном криминалисти и психологу не могу измаћи из вида те разлике, које су карактеристичне. Једно злочино дело, коме је духовни творац или помоћник жена има знакова, који га двоје и различе од деликта у коме се не опажа или не постоји сарадња жене. Исто се тако доста видно примећује и разлика у исказима мушких и женских сведока, који стоје пред иследником.

Поред раније поменутих особина из којих на сваком кораку избија видна разлика између полова, има још једна која нарочито жену карактерише и има пресудна утицаја на њен душевни и морални живот. Сексуални односи код жена су од куд и камо пресуднијега утицаја код жене, него код човека. Ови односи захватају целокупно женино биће и од пресудне су важности за њен живот и морално поведење. Има пуно врло значајних сексуалних момената, који јако утичу на жену, на њено схватање и расуђивање, на њен живот и рад, на њено осећање и кретање, а међутим човек за њих у опште и не зна. Нису то само физиолошке појаве које имају непосредна утицаја на организам; нису то менструација, трудноћа, порођај, дојење и климатеријум; овде се нарочито морају узети у расматрање и психични моменти, који происходе из женине природе, а који веома јако упливишу на карактер и нарав, укратко на цео живот женин. По нашим назорима и схватању, које је од вајкада и у свима народима непромењено, жена не сме и не може никад отворено некога да воли или мрзи, као што то може и сме човек. Код жене се ти осећаји испољавају, али они иду потајним, невидним, скривеним, често заобилазним путевима, док човек ту врсту својих осећаја може испољити без бојазни и од кога. Сад ваља претпоставити да се та особина женина тако испољава и показује на тај скривени начин кроз читаве хиљаде година, онда она избија као нарочити знак женина специфична карактера, који је и за криминалистику од специјалне вредности.

Све, горе поменуте чисто физиолошке одлике женине имају непосредна утицаја на психични живот њен. Узмимо менструацију. То је појава о којој човек у опште појма нема и која нема код човека ничега сличнога ни приближно сличнога; код жене она чини читаву епоху у њеном душевном животу. Процес менструације је врло добро познат. У нашим климатским односима и приликама она почиње између тринаесте и петнаесте године, а завршује се између четрдесетпете и педесете. У нормалним приликама она се јавља у 27—28 дана једанпут и траје три до пет дана, а после ње је сексуални нагон јачи, него иначе. Узгред још важно је нагласити да је жена за време трајања тога процеса душевно другачија него иначе што је, пре и после менструације. Народно мишљење утврђује да за време трајања поменутога процеса има знакова који сам процес карактеришу: чудан изглед, ванредан сјај очију, задах из уста, протезање. умор у ногама, малаксалост — све су то знаци који стално прате менструацију. Још Osiander је изнео да „никада није једна девојка нежнија и мирнија, никада душевнија и сањалачки расположенија, а у исто време и чудно надражљивија, него што је у почетку година њенога сазревања, док још није отпочео процес менструације да се јавља.“ У том добу је вазда најмања опасност за једну девојку да учини злочинство или преступ; али је у том добу за њу највећа опасност, да не постане жртва каквога преступника, или да услед заноса у коме се находи, а подстакнута другим, не учини што рђаво. Ту се, услед мешавине пробуђених осећаја и чулности, чежње и сањалаштва, јавља тежња за необичним доживљајима, за нечим необичним и романтичним. Сваки од нас знао би да прича ма какав случај у коме игра улогу каква девојка, за коју се знало да је заиста била и врло мирна и врло добра и врло честита. „Непојмљиво!“ рекло се толико пута. Напротив, врло појмљиво. Кад се само промотри факат да је какав иначе непојмљив корак учинила девојка у добу пред саму менструацију, онда се и са психолошке тачке врло лепо може да објасни све оно што она у то доба предузима и чини.

(наставиће се)

М. Павловић.

И ОПЕТ КРИВИЧНИ ЗАКОНИК

Кад смо још 8. маја 1902. године, у чланку „Прештампавање закона,“ први пут изнели како је немарљиво вршено сређивање издања кривичнога законика од 1900. године, јер су унесене биле и оне одредбе, које су било изрично укинуте другим специјалним законима, било замењене доношењем других закона, који су одређено регулисавали извесне кривичне одговорности, ми смо рачунали да чинимо једну услугу и онима који се баве применом закона, јер неће учинити грешку, а у првом реду и онима, који имају дужност да приређују и сређују нова издања.

Овим последњим нарочито смо нагласили: колике недогледне последице могу настати за правни ред у земљи, кад су закони, издати од стране државе, нетачни, јер сви они, који се баве применом тих закона стоје у уверењу, да им је држава дала у руке законе, у којима нема никаквих грешака.

Нарочито смо тамо нагласили, да се не може очекивати ни од судија ни од других власти, да на памет знају и величину казне за сваку кривицу, и мене кроз које је један закон прошао, јер би то било несавладљиво и за најоштрији ум људски.

Као доказ, како судија и сваки други чиновник верује у апсолутну тачност државних издања закова, ми смо изнели онај пример из Првостепеног београдског суда, где су политичким кривцима досудили и политички надзор, јер су пред собом имали раније издане законе, у којима је то било написано.

Све смо ово, рекосмо, чинили у тежњи да и са своје стране припомогнемо, да прво издање, које би имало доћи после издања кривичнога закона од 1900. год., буде апсолутно тачно.

Али и ако смо ми унели оволико труда и добре воље, ипак је наш глас остао глас вапијућега у пустињи.

Тешко је наћи и погодити праве узроке, зашто су надлежни и преко овога ушли у исту погрешку приликом новога издања кривичнога закона од ове 1905. године, јер су и у њему остале исте погрешке, које су биле и у издању од 1900 године.

Ако је то било с тога што нико није прочитао наше написе у „Полицијскоме Гласнику“ од 1902. год., онда би то било разумљиво, јер би се узело да је погрешка поновљена што се није за њу знало, и дало би се још и опростити.

Ако ли је, пак, погрешка поновљена с тога, што је напомена учињена од стране оних, који не бриљирају ни као крупни правни ауторитети, нити су иначе на крупним државним положајима, онда је то за осуду, јер је погрешка погрешка, па ма она била уочена и од најобичнијих људи.

Њу је, велимо, требало исправљати без обзира на све остало, јер је пред собом требало гледати један од интереса државних и ништа више.

Али, био узрок први или други, погрешка стоји ту, и ми смо ипак у чланку „Кривични Закон“ у броју 19. од ове године, изнели све те погрешке ради оних који ће се служити овим законом, како не би било штетних последица како за њих, тако и за оне, према којима се овај закон има да примењује.

И ако имамо уверења, да с надлежне стране није запажено ово наше изношење, нити је властима скренута на ове погрешке пажња, било у облику каквог расписа или у опште напомене, ми смо ипак уверени, да смо припомогли, да ово издање бар у својој III. части представља тачност у погледу важности извесних одредаба, јер је знатан број државних чиновника учинио исправку по својим књигама, и онда би мирно и задовољно могли ћутати после једне испуњене дужности, стојећи у уверењу, да ће се бар при новом издању, које би имало да дође кроз коју годину, поправиле почињене грешке.

Али, како смо случајно видели да ово издање није погрешно само у својој III. части, и само у ономе да ли су извесне одредбе још у важности, кад су донесени специјални закони, него има и тако крупних погрешака, које висе над главом грађана као оштар мач, ми се понова враћамо на ову ствар са оправданим тврђењем: да садашње издање кривичнога закона потребује накнадну ревизију способних људи, којом би се утврдило:

да ли је он тачно преписан према оригиналу, и да ли су казне означене у њему, како у погледу минимума и максимума, тако и у опште тачне.

То је, велимо, неопходно потребно, *јер у § 196 овога новога издања стоји, да је казна затвора до двадесет месеци, а у издањима, међутим, од 1882, 1897 и 1900 стоји да је казна до дванаест месеци.*

И ако немамо оригинал пред собом, ми не можемо да верујемо, да је казна од двадесет месеци, кад три раније издања говоре друкчије, и понављамо своју раније напомену, да оваква погрешка налаже дужност надлежнима, да одмах изврше ревизију овога издања, и све грешке које се нађу, обзнане преко службених новина, те да се према томе учине исправке по појединим примерцима.

Без овога, ово издање не сме се узети као основица за изрицање казне, јер ни судија ни чиновник не би били убеђени, да су изрекли казну, која је законодавним путем одређена за дотичну кривицу, нити би грађани могли веровати, да су осуђени оном мером казне, коју закон у истини допушта.

И преко овога ми ћемо продужити да разгледамо ово издање, и износимо грешке које у њему наиђемо, верујући увек, да вршимо једну од чиновничких и грађанских дужности.

11. октобра 1905. год.

Београд **Димитрије С. Калајџић**
начелник окружни у пензији.

Погрешна стилизација другог одељка чл. 152. закона о уређењу округа и срезова.

Сви политички закони, који се код нас најчешће и мењају и допуњују, раде се махом у журби и хитњи. Последица је тога, да су ови закони негда или непотпуни, или да појединн законски термини који треба да означавају извесан правни појам, нису довољно прецизно означени, као стални законски термини, нити су ови проведени кроз цео закон као такови.

У новом Закону о уређењу округа и срезова, запажен је један став у чл. 152. односно речи: „срески посланик“ које на овом месту, на коме се налазе, могу да унесу извесну забуну и пометњу, приликом збора чланова среске Скупштине. Тако, ако се буде сматрао израз: „срески посланик“ као истоветан и идентичан са појмом и изразом: „члан среске скупштине“, на пошто се за среског посланика траже специјални услови из чл. 110. овог Закона — последица би била таква, као да је законодавац извесним лицима: кмету, ливеранту среза или округа и т. д. хтео да спречи улазак у среску скупштину, да се таква лица не могу бирати. Док, ако се под изразом: „срески посланик“ буде подразумевао не члан среске скупштине, већ какав особени специјални функционар самоуправних власти, доћи ће се до таквог закључка, да баш тим лицима: кмету, ливеранту и т. д. законодавац није спречно право пасивног бирања за члана среске скупштине.

Последица неједнаког тумачења истакнутих законских израза, била би та дакле, да у среску скупштину уђу лица, за која је законодавац сматрао, да не треба да уђу, или, да дотична лица не уђу у среску скупштину, којима законодавац није ставио никакву препреку, да могу бити кандидати за среску скупштину.

Ради боље уочљивости питања, кога мислимо третирати, исписаћемо најпре цео други став овог чл. 152, а после њега исписаћемо и услове, који се траже, како опште, тако и специјалне.

Став други чл. 152. овог закона гласи: „*и за чланове среског одбора, и за изабране среске посланике, важе услови из чл. 110*“.

Услове који се помињу у чл. 110. назваћемо специјалним, за разлику од општих услова у чл. 58 овог закона. Члан 58 гласи: „За окружног посланика може бити изабран сваки српски грађанин, који је стално настањен у срезу, за који се бира (чл. 56.), а који је навршио 30 година и има све друге услове, који се траже за кметове и одборнике.

Члан 110. гласи: „члан окружног одбора не може бити у исто време народни посланик, нити председник или кмет општински, нити у каквој државној и у опште плаћеној јавној служби. Тако исто он не може бити ливерант или предузимач за рачун округа“.

А члан 144. закона о уређењу округа и срезова гласи:

„За члана среске скупштине меже бити изабран сваки онај који има услове прописане чланом 58. овога закона“.

Настаје питање: која је лица законодавац подразумевао у чл. 152. под изразом: „срески посланик“?

Полазећи са те претпоставке, да је израз „срески посланик“ идентичан са чланом среске скупштине, изабрано лице за среску скупштину, и кад се упусти у оцену тумачења поменутог законског прописа — чл. 152. овог закона, тумачећи га двојаким путем, граматичким и логичким, не долази се до истог закључка у погледу услова из чл. 110, као што би требало да буде, већ до дијаметрално противног. Тако, тумачећи исти законски израз прво граматичким путем, онда излази, да за среског посланика — члана среске скупштине не могу бити изабрана лица, која су у исто време народни посланици, ливеранти, кметови и т. д. Док ако се истакнути члан, тумачи логичким путем, па доводећи исти у везу са чл. 58, 144 и 146 истог закона, онда се долази до таквог закључка, да за среског посланика — члана среске скупштине, може бити изабран и кмет и ливерант и учитељ и т. д. — сва она лица, која имају опште услове из чл. 58. овог закона. Јер да видимо, да ли се услови из чл. 110. специјални, траже за окружног посланика. Не. Ни један законски пропис не тражи те услове за обичног окружног посланика, већ само се траже за чланове окружног одбора. Кад законодавац не тражи специјалне услове из чл. 110. за обичног окружног посланика, онда има смисла, да их тражи за члана среске скупштине. Где би био основ оправдању таквог захтева? Никаквог критеријума не би се могло имати, за мање самоуправне положаје тражити некакве особене гаранције и услове, а за веће положаје обратно опет, мање услове тражити. Разумно се ничим не би дао правдати такав поступак. На против, чл. 144. овог закона, који говори о томе, ко може бити члан среске скупштине, позива се на чл. 58. овог закона. Траже се потпуно једнаки услови за чланове среске скупштине, који се траже и за окружне посланике. Сем тога до оваквог логичког закључка долази се, и кад се имају на уму поједини говори посланика у скупштини, приликом израде овог закона, а тако и циљ и намера овог закона.

Остајући при оваквом логичком извођењу и закључку, долази се на мисао, да је под изразом: „срески посланик“ законодавац имао на уму друга лица у чл. 152. овог закона, а не обичне чланове среске скупштине. Јер доиста и ако у чл. 55. овог закона, чланове окружне скупштине назива посланицима, где је реч о окружној скупштини, већ просто чланови среске скупштине.*)

Под изразом: „срески посланик“ подразумевао је законодавац не обичног, редовног члана среске скупштине, већ без сумње среског изасланика окружног одбора — среског члана окружног одбора.

Овог функционара самоуправног, чија је дужност: да председава среској скупштини, да врши функцију известиоца за среске потребе у окружној скупштини и помаже остварењу истих, да заседава у седницама среског одбора и седницама ширег окружног одбора, не назива законодавац, у разним законским прописима овог закона подједнако, јер га у чл. 103. означава као: „*срески изасланик окружног одбора*“ а у чл. 147. опет другчије: „*срески члан окружног одбора*“, а нигде га не означава просто срески посланик. Па баш због тога, што једног истог функционара у ова два законска прописа назива различно, негде изасланик, негде члан, због те, како да је назовемо непажње, он тог истог изасланика — члана у чл. 152. назива: „срески посланик“. Јер законодавац тражећи ове услове из чл. 110. неоспорно је то захтевао не за редовне, обичне чланове среске скупштине, већ поред среског одбора, тражио је да те услове имају срески изасланици окружног одбора. Овај је израз у чл. 152. овог закона „срески посланик“ плеоназам, и ништа га није требало помињати, кад је већ једанпут то казато, да се у чл. 110. траже ови услови за чланове окружног одбора, где се наравно подразумева шири и ужи окружни одбор, а у шири улазе и ови изасланици; али, кад је се већ то хтело, да се истакне, да ови услови важе и за среске чланове окружног одбора, онда је стилизацију чл. 152. другог става требало извести не она-

*) Истина да у чл. 150. где је реч о избору среског одбора, помиње се, да се бирају исти „између среских посланика“, а тако исто и у чл. 152, први одељак помињу се опет изрази: „срески посланици, да примају једнаку дневницу као и чланови одбора“.

ко, како је изведена, већ овако: „*и за чланове среског одбора, и за изабране среске изасланике окружног одбора важе услови из чл. 110*“.

20—VII—905. год.

Гуча. М. Ђ.

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ ЗЛОЧИНЦИ

од Др. Линденау-а

(НАСТАВАК)

У Њујорку је долазило на 49000 ухапшених лица 3200 досељених. Берлинска криминална пракса најновијег времена не пружа нам материјала, из кога бисмо видели знатно учествовање насељених странаца у злочинствима; наравно при том не треба узимати у обзир појаву злочинаца, који путују и који су интернационално организовани, у које ваља убројати и извесне политичке кривце. У колико је у појединим земљама потребно предузети мере против умножавања кривичних дела, која врше странци, долазе у обзир иста она средства, која се употребљавају против досадних странаца — истина не у казнено-правном погледу, већ с погледом на њихову немаштину, на санитетске и политичке прилике. Отежавање усељавања, које би било више или мање строго изведено, може се, у опште узевши, као непотребно означити. Ова мера представљала би повратак у времена, у којима су hospes (странац) и hostis (непријатељ) имали исто значење. Прописе против усељавања и налазимо само у земљама, у којима услед особито великог усељавања сиромашних странаца настаје невоља у земљи. Уједињене америчке државе морале су ограничити досељавање, енглески парламенат занима се сличним пројектом, у Норвешкој се о таким мерама већ пише по новинама. Али ако се владе у интересу слободних међународних привредних односа одлуче за принцип „отворених врата,“ то ће онда свака држава морати безусловно задржати за себе право, да у свако доба и без дугог поступка може наређивати и извести протеривање досадањих странаца. Трачке, у своме делу „Политика“, вели о овоме врло згодно и прегнантно: „Што странац ужива у културним државама апсолутну правну заштиту, то је огроман напредак. У погледу странаца, који постану једној држави досадни, морају се оставити државној власти слободне руке, да их може протерати, и то без навођења разлога, па и онда, кад је држава закључила уговор, који по правилу обезбеђује поданику друге државе бављење у иностраној држави.“ За пруску државу основ за овако поступање налази се у § 10 II 17 A. L. R., према коме се утврђивање чињеница, које су потребне за наређење протеривања, може извршити без обзира на одредбе казненог судског поступка. Не лежи у томе никаква противречност, — као што је, поводом неколиких политичких протеривања у последње време, тврдила опозициона штампа — да странац може и мора да створи себи тек извршењем неке кажњиве радње појачану заштиту из казненог поступка, ако хоће да не буде бесправно протеран по поступку, који важи за протеривање. Кад није у питању право државе на кажњавање, и кад је у питању блажа мера, — протеривање —, онда државна власт и није обвезна да пази на оне гарантије, које су у казненом поступку прописане за поступање власти кад има над неким да се *казна* изрече.

3. *Интернационалне скитнице.*

Скитништво чини како на националном тако и на међународном пољу прелаз и ствара погодно земљиште за злочинства, која извршују злочинци од заната и то — у интересантној аналогији према учењу Хекеловом — како за индивидуу тако и за врсту. Као што од појединог скитнице тако често постаје злочинац, исто тако историјски је доказано, да су модерне варалице и коцкари постали од скитачких чета, за које се зна да још од времена свобе народа постојале. Ово је доказао Avé Lallement у својој „Историји немачких варалица,“ а врло се лепи описи о томе налазе и у Фрајтаговим „Сликама из немачке прошлости.“ У животу и раду скитница могу се већ рано запазити интернационални елементи. Скитнице прате војску у римским ратовима и крсташким походима, у ратовима са Турцима. Интернационална мешавина појачава се појавом интернационалног скитничког народа — Цигана. Доцније придолазе поводом тридесетогодишњег рата туђински најамници војници. И сада се још међународне скитнице поглавито регрутују из Цигана. У Немачкој се њихове банде не појављују тако често, ма да су оне за поједине крајеве у Немачкој још непрестано права несрећа; тако је н. пр. позната одлука берлинског Апелационог Суда о примени закона о принудном васпитању напуштене и покварене деце на странце проузрокована потребом да се васпитна средства и за циганску децу употребе. Много више пати Аустрија од Цигана скитница, тако да је писац Грос у својој књизи „Уџбеник за истражне судије“ целу једну главу посветио мерама за сузбијање циганских банди. У осталом међународни односи међу скитницама представљени су данас ванредно дугачким путовањима. Писац књиге „Tramping with trams,“ у којој је писао о сопственим доживљајима, вели да је наилазио на банде немачких скитница у Швајцарској и Тиролској, а за американске скитнице вели да више пута у години путују од Salt lake city до Сан Франциска. У своме предавању. О особинама данашњих злочинаца од занатаџ спомиње Лепман криминално - политички врло важне „несталне људе,“ лица с унутрашњом узнемиреношћу и нагоном за путовањем, која у интернационалном саобраћају широко поље налазе. „На обично скитничење надовезује се интернационално“. Велике просторије прелазе скитнице служећи на лађама; француска страначка легија има велику привлачну снагу на белосветске скитнице, у туђој земљи лако се налази веза са домаћим вагабондама.

(наставиће се) Др. Драг. А.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖЕ СЕ

Белу Јаскуле Вираг, журналисту из Аустро-Угарске, тражи због више кривичних дела аустро-угарски конзулат у Београду, актом својим од 4. тек. м-ца. Бела је стар 42 год., средњег стаса, проседе косе, плавих очију, брадат. Препоручује се свима полиц. и општ. властима да потраже Белу у својим домашајима, и у случају проналаска да о томе известе Управу града Београда с позивом на Бр. 34690.

Милана Стојковића, из Стубла. среза прокупачког, окривљеног због повреде тела, тражи среска власт актом Бр. 8235. Пронађеног треба спровести начелнику среза пољаничког у Владичин Хан. АБр. 1405.

Ђона Врањковића, пртенцију из Јањева, окривљеног због крађе, тражи начелство округа нишког. Ђон је стар 30 год., стаса средњег, у лицу пун, плав, очију црних, у оделу је од белог сукна. Пронађеног треба стражарно спровести поменутом начелству с позивом на Бр. 20427. УБ. 39386.

ПОТЕРЕ

Душан Т. Ставрић, кесарош из Лесковца, извршио је у месту рођења две крађе и побегао. Стар је 20 год., стаса високог, у лицу плав, косе и бркова рђих. Пронађеног треба стражарно спровести начелнику среза лесковачког с позивом на Бр. 17295. АБр. 1416.

Драгутин Ћирић, родом из Османова, среза нишавског, окр. пиротског, који је решењем ваљевског првостепеног суда стављен под суд и у притвор због крађе, 25. пр. м-ца побегао је из ваљевске окружне болнице, у коју је био упућен ради лечења. Одбегли Драгутин стар је 24 год., раста је средњег, црномањаст, очију плавих, у оделу је сукненом. Треба га најживље потражити и пронађеног стражарно спровести ваљевском првостепеном суду с позивом на Бр. 28050. УБр. 36123.

Крађа стоке. Ноћу између 29. и 30. пр. м-ца, са ливаде Живана Живановића из Бобовика, украдени су једна кобила, стара 3 године, длаке дорастасте, и један коњ, стар 3 године, такође длаке дорастасте, пастув, на једној задњој нози има белу белегу у величини двоминарца. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да за крадљивцем и покрађом трагају, и у случају проналаска известе о томе начелника среза посаво-тамнавског с позивом на Бр. 8960.

Чедомир Дејановић, момак Недељка Спасојевића, качара из Београда, наплатио је 20 овог м-ца за рачун свога газде 206 дин. и са наплаћеним новцем побегао. Стар је 24—25 год., средњег раста, сувоњав, смеђ. Треба га живо потражити и пронађеног спровести Управи града Београда с позивом на Бр. 36694.

Жил — Фердинанд — Марије Дуксфис, бив. чиновник Генералног Удружења у Бриселу, украо је 310.000 дин. у обвезницама белгијске ренте, и побегао. Крадљивац је стар 33 год., висок 1 м. 65 см., добро развијен, косе угасимо кестењаве, очију смеђих, леђа носа изломљених, кратковид је. Украдене обвезнице, свака од по 10.000 динара, под овим су бројевима: 4601, 4603—4625, 4695—4700. Број

једне обвезнице непознат је. На молбу бриселског истражног судије износимо крадљивчеву слику, и позивамо све полицијске, а нарочито пограничне власти, да на његову појаву обрате нарочиту пажњу. На случај да се Жил негде

ухвати, треба га пажљиво претрести и одмах притворити, па о свему телеграфским путем известити Антропометријско-полиц. одељење министарства унутрашњих дела.

Драгољуб Цеваировић, бив. београдски адвокат, решењем кварта врачарског Управе града Београда стављен је под кривичну ис-

трагу и у притвор због више дела утаја. Пошто је Драгољуб у бегству, то кварт врачарски позива све полицијске и општинске власти да га у својим домашајима најживље потраже и, на случај проналаска, њему стражарно спроведу. Драгољуб има 35 година, високог је стаса добро развијен, у лицу пун и више црномањаст но смеђ, носа је прћастог, говори и немачки. У циљу бржег и лакшег проналаска, износи му се и слика, коју је истражна власт послала уредништву актом Бр. 13185.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

У прошломе броју јављено је, да је ухваћен оглашени хајдук **Димитрије — Думитрашко Стајкуловић**, његова жена **Драга**, и друг му **Марин Стоје**, те је престала потреба за њиховo тражење. Они су сви у затвору, те се тако крајински округ ослободио опасних људи, који су у току последња четири месеца починили грдна недела и задали страх и трепет тамошњем живљу.

До сада вођеном истрагом несумњиво је утврђено, да је ова зликовачка дружина извршила ова дела:

1) Ноћу између 28. и 29. марта тек. год., у друштву са Илијом Соломоном из Давидовца,

Думитрашко **Драга** **Марин**

чија је слика изашла у 40. броју «Полицијскога Гласника,» напали су на тор Петра Пауновића, земљоделца из Мосне у срезу поречком, њега пекли веригама, изнуђавајући му новац, па кад им га Петар није могао дати, пити су га сами могли наћи, однели су му из куће две трубе црног сукна, једну малу шарену торбу, тринаест пари пресних говеђих опанака и 3 килограма сланине;

2) Пред вече 7. септембра тек, год. напали су на кућу Станка Ф. Пенића, благајника српске школе из Србова у срезу неготинском, везали су га и однели му 506 динара школскога новца и један револвер за шест метака, обичне величине, и

3) Ноћу између 6. и 7. тек. месеца напали су на кућу Јована Илића, земљоделца из Вратне у срезу брзопаланачком, и од његове снаје Флоре изпудили су 116 динара у готовом новцу и један пар нових чакшира.

Сем ових дела, Марин Стоје извршио је још и опасну крађу новаца (360 динара) Јовану Лазаревићу, из Церовице у срезу звишком, 6. августа тек. год. на доњомилановачком вашару. За то је дело био стављен под кривичну истрагу и у притвор код начелника среза поречкога, одакле је побегао 27. августа т. г.

Думитрашко је стар 27 година, средњег раста, добро развијен, сувоњав, испупчених јагодица, бркова малих, црних и пуних, очију кестењавих, косе и обрва црних. Од одела има на себи велики кожух са рукавима, чакшире од црног сигавог сукна, опанке и шарене чарапе и црну влашку шубару.

Драга, жена Думитрашкова стара је 22 год., средњег стаса, очију, обрва и косе смеђе, образа округлих. Од одела има памучну кошуљу, мали кожух, кратак гуњ од шајка, с преда и позади велику кецељу, на ногама шарене чарапе и нове опанке, а на глави белу мараму.

Марин је стар 30 год., високог стаса, црне косе, обрва и очију, добро развијен, сувоњав. Од одела има кожух, црне сукнене чакшире, шарене чарале и пресне опанке, а на глави црну јагњећу шубару.

Како је оправдана сумња, да је ова дружина извршила још каква казнима дела, сем горе побројаних, начелник среза брзопаланачког актом својим Бр. 11837 од 15. тек. м-ца, послао је њихову фотографију да се изнесе у «Полицијском Гласнику,» молећи како све власти тако и приватне, да га одмах извест-, ако би још што знали о њима. Ако већ постоји каква истрага противу њих код које власти, она ће послати акта истраге начелнику среза брзопаланачкога с позивом на Бр. 11837. Зликовци су сликани у оделу, у каквом су се предали власти после пушкарања, које је трајало један сат.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Алимпић.

БРОЈ 43. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 30. ОКТОБРА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

РАСПИС

Свима окружним начелствима, Управи града Београда и суду општине града Београда

Један првостепени суд, расматрајући пресуде општинских судова донесене по иступним кривицама за заузеће сеоске земље и пута, кажњиве по §. 375. *а* и 339. казненог законика, ништио их је само за то, што налази да је по оваквим делима суд општински заинтересован, и према томе, да није надлежан за њихово извиђање и суђење. Услед тога, писмом мојим од 22. пр. месеца Пѫ. 24031. обратио сам се Господину Министру Правде с молбом да Касациони суд ово питање протумачи.

Господин Министар Правде писмом својим од 17. ов. м-ца Бр. 10348. изволео ми је јавити, да је умолио Касациони Суд, да на основу § 16. свога устројства даде мишљење о томе:

Могу ли општински судови извиђати и судити о самовласном заузимању сеоске или општинске земље, и сеоских путева, у атару дотичне општине, које се кривице казне по § 339. и § 375. а казненог законика, — или не могу?

Касациони Суд у својој општој седници од 8. октобра ове год. Бр. 9505 расмотрио је овај предмет, па је нашао:

„По чл. 94. тачка 4. б. закона о општинама и § § 3 и 4 а, полицијске уредбе општински судови овлашћени су, а уједно и дужни, да извиђају и суде сва иступна кажњива дела из III. части казненог законика.

Надлежност општинских судова простире се и на извиђање и суђење самовласних заузимања сеоске и општинске земље и селских путева, кад се учине у атару исте општине, јер су и те недопуштене радње иступи из III части казненог законика и казне се по § § 339 и 375 а, казн. законика.

Та надлежност не може се оправдано оспоравати са разлога:

1., ни једним законом није искључена надлежност општинских судова за извиђај и расправу иступних дела из § § 339 и 375 а, казн. законика, кад се изврше у атару дотичне општине, и кад закон није учинио никакав изузетак у том погледу, онда важи правило опште о надлежности, коју је закон поставио;

2., општински суд стоји према учиниоцима тих иступних дела као судска власт, а не као парничар или повређено и оштећено лице, јер општински суд није сопственик и искључиви господар заузете општинске имовине, те да би се као интересована странка требао да искључи из извиђања и суђења, него је целокупна општинска имовина заједничка својина свију грађана дотичне општине, и то како садашњих њених грађана, тако и оних из доцнијих генерација;

3., председник општинског суда и кметови с деловођом ни као грађани једне општине немају, сем права уживања, никаквих других имаовинских права на општинску имаовину, те да би њихова савесност и беспристрасност у функцији извиђања и суђења именованих иступа могла доћи у питање;

4., не могу се противу те надлежности општинских судова истицати ни основи искључења из § 43. крив. пост. и § 12. Полиц. Уредбе, јер се они не односе на суд као јавно правну установу, него се по њима могу искључити само судски и и иследни органи, ако би се исти односи према њима као интересованим и изузетним лицима на закони начин утврдили;

5., и ако је општински суд у својству самоуправне општинске власти позван према тачки 1. чл. 97. закона о општинама, да се стара да се што од општинског имања не окрњи, не умањи и не уништи, опет за то његова судска власт не сукобљава се са службеном радњом, на коју је овлашћен по тач. 1. чл. 97. зак. о општинама да обавља пуномоћник општински, којег бира општински одбор баш за исте послове, и који се појављује као тужилац у свима правним општинским интересима; и најпосле

6., надлежност суда као установа јавног поретка, не може се мимо закона мењати ни по вољи појединаца ни по нахођењу државне власти.

Према свему наведеноме Касациони Суд одговара на предложено питање:

Да општински судови и могу и дужни су, да извиђају и суде иступне кривице о самовласном заузимању сеоске или општинске земље, и селских путева у атару дотичне општине, које се кривице казне по § § 339. и 375. а казненог законика.“

У саопштењу овог, препоручујем свима полицијским властима и судовима општинским да се по овом тумачењу Касационог Суда управљају.

ПБр. 26.537.
21. октобра 1905. год.
у Београду.

Министар унутрашњих дела.
Ив. Павићевић с. р.

СТРУЧНИ ДЕО

ЈЕДНА ПОГРЕШНА НАДЛЕЖНОСТ

(НАСТАВАК)

§ II.

Ипак, такве инциденте расправља, код нас, у првом степену начелник сресни односно, у Београду, надлежни члан управе. Против њиховога решења може се изјавити жалба начелнику окружном односно управнику Града Београда, а противу одлуке ових опет министру унутрашњих послова. Ако је добро које има да се прода јавним надметањем у ресору окружне вароши, надлежан је, како за процедуру принудне наплате тако и за инциденте те процедуре, у првом степену начелник окружни, чије решење подлежи

као и горе, расматрању министра унутрашњих послова.[26])

Дакле, инциденте процедуре извршења, питања, понављамо, приватно-правнога реда, решавају код нас органи власти, у чију непристрасност, из разлога горе наведенога, појединци могу имати основа да сумњају.

Остаје, истина, Државни Савет. По чл. 144. Устава као и по закону о пословном реду у Државном Савету, то тело надлежно је да, као последња инстанција, доноси одлуке по жалбама против министарских решења.

Државни Саветници су, слично судијама, непокретљиви (чл. 141. Устава), из чега би се могло извести да су гарантије које би појединцима, у овим споровима, могле недостајати код нижих инстанција, њима обезбеђене бар код највише власти, Државнога Савета. Начелно, примедба је тачна. Али њена снага, у нашим специјалним приликама, прилично је ослабљена. Треба се сетити само оних честих промена вршених у саставу Државнога Савета, каткада при свем том што је самим уставом Саветницима био инамовибилитет загарантован. Сваки нови режим доводио је, у ово највише административно надлештво, за чланове своје присталице, због чега су Државни Савети појединих режима носили на себи политичко обележје самих тих режима. Наравно да та боја није ишла у прилог Државном Савету, чија је репутација независнога и непристраснога тела отуда трпела. Напослетку, није овде без важности ни тај факат, да је Државни Савет дуго време (од 1870. до 1888. и од 9. маја 1894. до 6. априла 1901.) био, због покретљивости својих чланова, у веома зависним односима од централне управе, услед чега се он, при решавању, врло често обазирао и на мишљење и расположење те управе о питањима која су била предмет тога решавања. Да ово није само једна претпоставка, види се из тога што се је, чим је законодавац стао на то становиште да треба обезбедити независност Државним Саветницима, овима зајемчио инамовибилитет. Дакле, та околност да је Државни Савет, тако дуго, зависан био могла је и може имати ту последицу да и данас Државни Саветници, подлежући и несвесно реминисценцијама из прошлости, забораве на садашњи независни положај свој и поведу се, при своме раду, за утицајима који се на њих могу учинити од стране централне управе. Када је једно тело кроз дуги низ година имало извесну правну ситуацију, оно не може да се тако одмах, пошто се та ситуација његова другом замени, еманципује навика које су биле последица те раније ситуације. Као карактеристичан пример да наведемо народну скупштину. У прво време њеног функционисања као законодавнога тела, прости људи из народа мислили су да су они дужни, као посланици, примити све предлоге владине, у успомени на раније народне скупштине које су имале само консултативни глас. Њихова послушност долазила је, не од одсуства храбрости, да се са владом боре, већ од погрешнога схватања њихове уставне дужности. Слична опсервација вреди и за судије, када они од покретљивих чиновника постану непокретљиви. И после увођења установе инамовибилитета, судије не могу дуго да се ослободе, бар у крупним стварима, оне сумње да ће бити изложени неприликама, ако би, не водећи апсолутно рачуна ни о каквим другим обзирима, стајали искључиво на терену строге законитости. Карактер њихов, одведен на странпутицу ранијим законодавством које им није зајемчавало независност, не може да се измени тим самим што је дошло друго законодавство које им ту независност гарантује. Треба времена па да судија, функционишући под заштитом нове установе, промени своје навике и да уверење: да се, у дужности својој, има једино законом да руководи, постане саставни део природе његове. Ове опсервације показују нам, колико смо ми изгубили у томе што нисмо стално одржали у снази судски инамовибилитет уведен код нас први пут под владом Пироћанчевом 1881. (закон о судијама од 9. фебруара 1881.), већ смо га од тада три пута (1888. год., када је ступио у живот Устав од 21. децембра те год.; 9. маја 1894., када је тај Устав суспендован; 25. марта 1903. када је оборен Устав од 6. априла 1901.) погазили[27]). Да тако није било, већ да је, од тога времена. 1881., судиска сталност остала недирнута, данас би судски кадар наш био, не само *законски*, већ и *стварно* независан, и сачињавао би једно тело одстрањено, у много јачој мери него што је то данас, од свих, по правосуђе, штетних утицаја.

Разуме се да, ако се и код нас једном пресече са том праксом: да један састав Државнога Савета траје толико колико и режим који га је дао, горње наше примедбе односно недовољне сигурности за појединце, да ће они, и код самога Државнога Савета, наћи много више заштите него код нижих судија, изгубиће доста од своје садашње основаности.

Ова махна нашега законодавства, код питања о надлежној власти за расправљање инцидената процедуре извршења, није толико штетна, ако је инциденат такав да заинтересовани појединац може њега изнети на решење и пред судску власт. Он тада има могућности да избегне за-

---

[26]) Правило о апсолутној надлежности полициске власти за извршење грађанских одлука судских постављено је у §. 462. грађ. суд. поступка, а о релативној у §. 463., који, у осталом, није тачан, јер се надлежност релативна овде одређује по месту где се добра, која имају да се продају, налазе, ако то место не би било, у исти мах, и домицил дужников. Правила о релативној или помесној надлежности (ratione loci) код принудне наплате ова су:

1⁰, У обиму среза надлежан је начелник срески (§ 463. грађ. суд. пост.; чл. 35. закона о уређењу округа и срезова од 18. марта 1905. год.. В. и укинуто *устројење окружни начелства и главне дужности среских начелника* од 12. Маја 1839. год., по чијем је чл. 7. А. г. окружни начелник био надлежан: „да пресуде судске сам или *посредством среских начелника* у извршење приводи.“).

2⁰, За окружне вароши надлежан је начелник окружни, пошто те вароши спадају само у округ чији су они главни град, али не припадају ни једном срезу, да би који од среских начелника могао бити и за њих надлежан. (В. о овоме чл. 4. закона о административној подели Краљевине Србије од 15 марта 1890.). Раније, по закону о уређењу округа и срезова од 1. јула 1890. год., окружне вароши долазиле су у онај срез чија се је канцеларија у тој вароши налазила. (Ево како је гласио чл. 110. тога закона: „Окружне вароши су, административно, саставни делови дотичних срезова. — Непосредно надзорну и полицијско-судску власт у окружним варошима врше срески начелници.“).

3⁰, Град Београд има засебну административну управу (чл. 4. зак. о админ. подели Краљевине Србије и чл. 158. зак. о уређењу округа и срезова од 1905. год.). Она је установљена *устројењем управитељства вароши Београда* од 11. јула 1860. (Зб. VIII., стр. 100.). Београд је подељен на квартове, на челу којих стоји по један члан (§§ 7. и 9. наведенога *устројења*). У сваком кварту, за извршење грађанских одлука судских, надлежан је његов члан. (Интересанто је да ни једна одредба овога *устројења* не говори о томе да је Управа Града Београда надлежна и за извршење грађанских одлука судских. Али то је несумњиво према општој одредби § 462. грађ. суд. пост., као и с погледом на то да је та Управа *полициска власт*).

Што се тиче правних средстава против решења, донесених о инцидентима принудне наплате, важе ови прописи. По чл. 11. зак. о уређењу округа, и срезова од 18. марта 1905. начелник окружни „решава по жалбама против решења управних среских власти — према одредбама специјалних закона“. Решења донесена од стране чланова квартова подлеже расматрању управника Града Београда. Ово се изводи поглавито из одредаба §§ 11. и 17. *устројења управитељства вароши Београда*.

Против решења начелника окружног може се изјавити жалба министру унутрашњих послова. То, истина, није тако изречно казано у закону о уређењу округа и срезова од 18. марта 1905. год., али несумњиво је да је тако, по чл. 11. тога закона, по коме окружни начелник стоји под непосредним надзором министра унутрашњих послова. Из ове одредбе излази, као опште правило, да се против решења начелника окружног може заинтересовани жалити министру унутрашњих послова. Да овде прибележимо и § 28. *Устројења централне државне управе у Књажеству Србије*, од 10. марта 1862. (Зб. XV., стр. 90.) по коме: „Под Министарством Унутрашњих Дела стоје сва окружна начелства...“ По овом истом пропису, под министарством унутрашњих послова налази се и управа Града Београда, из чега треба извести, да решења управника града Београда, донесена по жалбама на решења чланова квартова, подлеже расматрању мин. унутр. послова. Да наведемо и §. 11. Устројења управитељства вароши Београда, по коме „управитељ одговара попечитељству внутрених дела“. Најзад ово потврђују и специјални закони у којима законодавац изречно одређује инстанције у предметима из надлежности полициске власти. Тако по §§ 15. и 17. Уредбе Полицијске, пре њене измене и допуне од 17. јануара 1904. год., „Противу сваке пресуде или решења о иступима имале су право стране жалити се.... противу пресуде среске власти начелству, противу чланова управе вароши Београда, управи исте вароши; а противу пресуде начелства, управе вароши Београда и управе Мајдан-Пека, министру унутрашњих послова...“ (Управа Мајдан-Пека, као засебна администрација, не постоји више).

Што се тиче правила да решења министарска подлеже контроли Државнога Савета, осим, наравно, случаја у коме би законодавац ту контролу изузео (в., н. пр., ранију редакцију §§ 15. и 16. Полициске Уредбе први став *in fine*), оно је постављено у чл. 144. тач. 6. и 13. Устава (као и у закону о пословном реду у Државном Савету). Само, односно министарских решења донесених по инцидентима процедуре извршења, има овде ова тешкоћа. Чл. 144. тач. 6. Устава, установљавајући рекурс против министровога решења, говори о „спорним административним питањима“. Међутим, као што смо то већ казали, горњи инциденти долазе у област питања приватно-правнога карактера. Чл. 144. тач. 13. Устава, такође, није на мовде од помоћи. Он ту предвиђа случај да је министар издао решење за које није био надлежан или је решењем прешао круг своје власти, што ни једно ни друго не обухвата наш случај, када министар решава о инцидентима принудне наплате.

[27]) Ако сматрамо као инамовибилитет и онај који је судијама дат после државнога удара од 25. марта 1903., онда је установа судиске непокретљивости код нас суспендована четири пута: четврти пут заменом, после догађаја од 29. маја 1903., априлскога устава Уставом од 5. јуна 1903., после чега су све судије свију редовних судова биле стављене на расположење.

висну административну власт, и да ствар упути суду.

На пример, извршна власт не може приступити попису, ако за то нису испуњени сви услови законом прописани. Један од тих услова, и најглавнији, јесте тај да, против дотичнога лица, постоји судска одлука и да је та одлука извршна (§§ 461. и 462. у вези са §. 465. грађ. суд. пост.). Полициска власт, противно овим одредбама, ипак је попис извршила. Такав акт њен нема законске вредности нити је извршилац тим потписом стекао, на пописаним добрима, право залоге: §. 469. грађ. суд. пост., који вели да „пописано имање за извршење пресуда постаје од дана пописа закона залога повериоцу за чији је рачун пописано....", претпоставља, између осталога, попис извршен на основу извршне одлуке судске. Такав попис онај чија су добра пописана уништиће код више административне власти која ће нижи извршни орган упутити да претходно од повериоца изиште дефинитивну одлуку судску, па тек онда да предузме егзекутивне мере. Али, господар пописаних добара може не поћи тим путем, већ оставити да полициска власт изврши и продају па да ову после, по §.§. 501. и 502. грађ. суд. пост., код суда обори.

Али, има таквих инцидената, код принудне наплате, који се једино могу изнети на решење код административне власти. Узмимо, на пример, ово интересантно питање: да ли, у случају када је полициској власти предато у разне дане, више извршних одлука против једног истог лица, та власт има за дужност да наплате врши оним редом како су јој одлуке предаване, што би, у претпоставци да дужник нема толико добара да се све пријављене тражбине могу наплатити, одвело томе резултату, да би одлуке, доцније полицији предате, остале неизмирене? Или пак извршна власт мора, у таквом случају, пописати једновремено добра дужникова за рачун свију поверилаца, тако да сви они задобију право да се из тих добара наплаћују?

Питање ово, у вези са тумачењем §-а 470. грађ. суд. пост., има да се расправи раније, пре пописа. Јер ако, узмимо, полициска власт, сматрајући да је то њена дужност, попише имаовину осуђенога само за одлуке које су јој пре на извршење дате, повериоци за чији је рачун попис учињен, стећи ће једини, по §. 469. грађ. суд. пост., залогу, и из ње ће се намирити. Остали повериоци, који су своје одлуке предали власти позније, не могу тај попис обарати не само код више административне власти него ни код суда: повериоци за чији је рачун попис извршен задобили су, по §. 469., пуноважно залогу, и уништење пописа била би повреда једног стеченог права, а стечена права не могу се ни самим законима рушити (чл. 36. Устава). Повериоци који су остали неизмирени имали би само то правно средство, да од извршнога органа траже накнаду штете, по §. 800. грађ. зак. у вези са §. 500. а грађан. суд. пост.. (В. и чл. 28. Устава).[28] (наставиће се)

Живојин М. Перић.

[28]) В. опширније о овоме у нашој књизи *О попису*, I., стр. 112.—125.

ПОЛИЦИЈСКИ ЧИНОВНИЦИ
и
Пројект закона о чиновницима грађанског реда.

(НАСТАВАК)

Под таквим погодбама ситуиран, српски чиновник, који је по правилу сиротног стања, не знамо из каквих побуда треба да се посвети полицијској струци? Кад се свему осталом чиновничком особљу гарантује државна сгужба, па се само веће полицијско чиновништво од тог начела изузима, правилно је претпостављати: да ће се полицијске службе примати или најлошији кандидати, који у опште у другим гранама државне службе нису имали приступа или успеха, или кандидати, који с нарочитим, несавесним прорачуном, улазе у ту службу само зато, да се за кратко време, док су на дотичним положајима, наплате тековином, истина, у вези са службом, али која им на законској основи не припада. Не треба се варати! У нашим приликама, такво чиновништво било би у народу осуђено на губитак службе и под најсавеснијим владама: а таква њихова судбина била би у толико поузданија, у колико с обзиром на начело сталности, које би вредело за све остале чиновнике, не би у опште било могућности, да се тим људима, ма они били и најсавеснији и најупотребљивији за јавну службу, нађу друга места у замену за полицијске положаје, са којих би их нова влада сменила. Шта више, баш елементи, који би се својим моралним особинама упорно истицали у државној служби, елементи, чија се моралност не би мењала са изменом ситуације, били би увек у положају, да за нов режим немају довољно „политичке" подобности; и ако би био јавни интерес, да тако истакнути елементи, који би се одликовали савесном применом закона, задрже своје положаје и даље, или бар да у опште остану у државној служби. Њихово даље учешће у државној служби, ма и на другим положајима, било би у толико потребније и корисније, у колико долазе баш са оних службених позиција, на којима су се морали занимати и врло важном и врло пространом државном службом иницијаторске природе, те за државну службу имају један осведочени плус, који их изнад обичних кандидата за државну службу знатно истиче.

Тако рђаво ситуиран, полицијски чиновник долази у положај, да, тако рећи, облигатно и против своје воље погоршава своје моралне особине непосредно у државној служби, за коју је потребна најчистија морална исправност. Не треба тражити од људи, да буду анђели! Под претпоставком, да се ко год од бољих људи прими једног тако изузетног, несигурног положаја, знајући да му је он само провизоран, а у Србији у сваком случају провизоран и у толико несигурнији, у колико је истакао јачу моралну снагу, — њему не остаје ништа друго, него да свој морал, какав се тражи за исправну примену закона подешава према захтевима режима, под којим служи; а што је још опасније, да се за све време трајања нетове службе стара, да и несавесном применом закона што јаче обезбеди своју будућност у току кратког времена, за које ће бити у служби полиције. Подмитљивост и у опште несавесна тековина, по правилу, биће главно обележје мотива, који ће многе кандидате одређивати да се овакве службе примају. На тај начин, она врста државне службе, која треба да има најбоље чиновништво, имаће најлошије Ако и у једној земљи треба радити на јачању ауторитета власти; ако је и у једној земљи потребно, да се ауторитет власти мора у првом реду подизати јачањем ауторитета полиције, то је у нас. Према томе, чудновато би било, одиста, дозволити једно изузетно стање баш тамо, где би тај изузетак био и сувише опасан и сувише значајна сметња, ако се у опште помишља на поправку државне службе у Србији, на једну озбиљну реорганизацију јавне службе. Која је то власт, до чије надлежности критеријум масе иде тако непосредно, ако није полицијска? Претрпана тако разноврсном надлежношћу оне врсте, која народ у целини најинтимније интересује, која захвата и све његове личне и имовне односе, слободу рада и кретања у опште, полицијска власт, по превасходству тражи снажан власнички ауторитет, па да у свима односима њене надлежности може бити успеха, и да се после тога успеха, и после савесне и паметне примене закона, почне једном веровати у њену корисност и исправност, те да јој се тако врати ауторитет, који јој је тако много потребан, а који је она тако давно изгубила. Међутим треба једном и у нас да се запази и да се зна на широј основи него до сада, да у нас не може бити јаког ауторитета власти у опште, ако такав ауторитет недостаје полицијској власти. А ако је тако, онда има ли смисла постављати и даље за основну организацију ове струке најнесретније начело, које је ставља у изузетан и наопачки положај; начело, по коме се само та струка ставља ван примене и заштите начела сталности, и на тај начин за улаз у ту службену област отварају врата или само рђавим елементима, или само онима, који су у напред одлучили да постану рђави.

Истина, у новом пројекту закона о чиновницима грађанског реда предвиђено је начело сталности и за полицијске чиновнике, али управо само за све писаре и секретаре окружних начелстава, а не и за остало особље, а на име: за начелника министарства унутрашњих дела, управника града Београда, окружне и среске начелнике и чланове Управе града Београда. Другим речима сталност је предвиђена само за спомоћно чиновничко полицијско особље, а не и за оно, које је непосредни и прави носилац полицијске власти; за особље на које се у главном полицијска власт и своди у оним њеним атрибуцијама, које јој по њеној законској надлежности признају. Спомоћно полицијско особље долази са унапређењем на више полицијске положаје у праву опасност, да изгуби гарантију, коју му даје начелно сталности. У место унапређења, оно би већи положај морало да сматра

у ствари као неку врсту казне. Ако би се желело, да се пречисти са службом једног младог интелигентног правника, веома употребљивог у положају секретара начелства, ако би његова ревност и савесност била и требала да буде упућена на стицање већих положаја, на каријеру у струци полицијској, он би доласком на већи положај, на пример на положај среског начелника, могао бити отпуштен одмах, ма да му је, као секретару начелства, била заједмчена сталност. И најкорисниј, најупотребљивији чиновник требао би управо да моли, да га не унапређују, да би избегао опасност отпуста или пензионисања. На тај начин, основни етички мотиви, који служе као морални подстицај за усавршавање чиновника за што активније учешће у државној служби, били би готово уништени, можда и код најодушевљенијих људи, спремних и вољних, да у служби полицијске власти послуже свом преданошћу и потпуном исправношћу веома употребљивих људи.

Није ли могућност такве несрећне последице заиста права аномалија главних начела, којима треба у закону о чиновницима положити поуздан темељ за реорганизацију јавне службе; није ли то довољан критеријум за неоправданост изузетка, који је за полицијске чиновнике пројектован? Ми оправдано питамо: који је од бољих чиновника, који је, већ, у другој којој грани државне службе, који ће се, као сталан и заштићен, решити, да тај положај напусти и да се ода полицијској струци? За полицијску струку, као што смо већ наговестили, наступила би права опасност. да је прихвате морално и интелектуално непоуздани елементи. А ми мислимо, да би такав резултат био веома и нецелисходан и опасан, баш с гледишта најважнијих начела и намера, које треба да буду остварене новим законом о чиновницима грађанског реда.

Да би се томе злу доскочило, да би се ипак, полицијској струци осигурали кандидати, мислило се да ће бити довољно гарантије у другом једном начелу, које је толико исто и нецелисходно и опасно, бар за наше прилике; мислило се, да треба дати могућности, да поједини, и то бајаги, људи нарочито квалификирани, људи истакнутије спреме, могу и без обзира на законску поступност заузети важнија, виша места у државној служби. Па да видимо, да ли је то умесно и да ли је у опште довољно, да одстрани незгоде, које смо већ поменули.

Пре свега, државна служба, а нарочито она, за коју се тражи тако много рутине, не може да добије не само много, него ни довољно, кад се послови поверавају људима, који се практички за те послове нису изразили. У колико је такво особље захватило важније позиције, у толико ће служба бити јаче оштећена. У место да је, на обавезној основи, најпречи кандидат за односну службену позицију онај, који са иначе испуњеним погодбама школске квалификације, има још и доказану практичну спрему за ту струку, таквом се кандидату претпоставља лице, које у основи овај други услов није испунило, јер у тој врсти државне службе није служило. Колико је пута, у нашим приликама, утврђена штетна пракса са постављањем начелника среских и окружних, и колико се пута доказало, да сама факултетска квалификација није у стању накнадити и други део спреме, који се за такве положаје неодступно захтева — практичну спрему. Експерименти, чињени у том односу, и сувише су свежи; али, баш су зато и добро запамћени аргументат за оправданост ових тврђења. Нама је незгодно да за ово наводимо примере, а немамо ни потребе, јер је толика маса примера овакве врсте, да ће она за дуго време и прећутно опоминати на заблуде и у опште на погрешна начелна гледишта, која и у најпозванијим нашим службеним круговима готово стално преовлађују, кад је реч о постављању полицијских чиновника на старешинске службене положаје. Штетне последице, које отуда наступају, свете се битним интересима државне службе и ауторитета државне власти у најважнијим облицима државнога позива. За пример згодно је да се и на овом месту послужимо апелом на надлежност полиције безбедности, и недовољне резултате, које она даје у Србији. Треба ли дозволити и је ли корисно, да на положај начелника окружног може доћи човек „са сокака", те да се ту на самом положају учи својим дужностима, и на тај начин накнади оно, што му је пре тога требала дати дужа али краћа пракса у служби полицијској, на другим, претходним положајима. Да се том злу доскочи у целокупној државној служби, да се сваком положају обезбеди још и практична спрема кандидата, и добило је начело поступног помицања у чиновничкој јерархији тако велику важност. Обзири правичности при унапређивању чиновника, као строго етички захтеви, нису, при том, ништа важнији од строго политичких разлога — разлога целисходности, да се државној служби обезбеди учешће довољно способних елемената и да та способност за сваку већу чиновничку позицију у државној служби буде у толико сигурније, на самој законској основи, обезбеђена, у колико је чиновник по начелу поступности морао пре тога да проведе на другим претходним позицијама исте струке и за њу се, самим тим, практички најјаче оспособио.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Милутин А. Поповић.

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

(НАСТАВАК)

Криминалиста мора да води рачуна о менструацији и да зна да она има јакога уплива на душевно стање и расположење жене. Зна се поуздано да искази једне младе девојке пред иследником имају свој особити карактер у времену менструације и да се разликују од стварности. Није реч о објективности, које недостаје, него тада девојка и најобичнију, посведневну ствар изнесе, јер јој тако изгледа, као какав романтичан догађај. Искази учињени у време менструације, обично преувеличавају догађај и романтишу га.

Но то није само случај код девојака. Та се особина задржи и доцније се познаваља. И жена, која је у неколико већ зашла у године, кад као сведок чини какве исказе, ако их чини у време менструације, даје им романтичан карактер. Reichenbach у половини прошлога столећа тврдио је и објашњавао да је то отуда што је у то време сензитивност, осећајност и надражљивост женска најјача. Тада је њен цео организам као у некој узбуни, те су тада и чула далеко осетљивија. Познато је да је много већи број повреда части од стране жена, него људи. Било би од интереса, да се сазна колико је тих и таквих повреда учињено за време менструације. Наравно, нема тога, који би нам могао дати и таку статистику и податке.

Lombroso у свом делу „Жена као злочинац и проститутка" тврди на једном месту да је жена за време менструације јако склона гњеву и лагању. Никад једна жена није тако лако увредљива, као у то време, нити пак више лаже, него тада. Legrand de Saulle набраја интересантне случајеве крађе по париским великим радњама и магазинима. Он износи да тада и најелегантније госпође чине преступ крађе: од 56 случајева крађе по магазинима 36 је учињено за време менструације. Ово исто тврде и доцнији писци Bontemps и Lacassagne. Жена је тада похлапна на предмет који жуди. Када се узме у обзир да је жена тада лакше и више надражљива, него обично, то се онда лако може појмити и пожуда њена, па и сам поступак. У неким случајевима, који су сматрани као дејство клептоманије, данас се, нарочито у времену трудноће, тај и такав случај своди на утицај менструације.

Ван сваке је сумње да трудноћа има велика дејства и уплива на душевни живот, па душевно стање и расположење женино. Свакако да има разлике пред криминалистом у исказима жене која је у другом стању, од исказа жене кад није трудна. Исто је тако и са преступима: злочинства и преступи жене у другом ставу имају свој нарочити карактер и одступају од осталих преступа у извесним особинама и одликама.

У бићу и природи трудне жене најдубљи су и најјачи психични моменти и они час јаче час слабије дејствују на жену. Неоспоран је факат да се жена у стању трудноће измени и да измени и расположење своје. У њој су измењени соматични, физични односи; наступиле су промене у органима за храњење и изменили су се односи целокупне циркулације; несвесно се јавља стрепња и брига за један нов живот, за будуће створење, чија се клица ствара и развија у утроби матере. Жена осећа и зна да то стање само собом носи или опасност за живот, за будуће створење, чија се клица ствара и развија у утроби матере. Жена осећа и зна да то стање само собом носи или опасност за сопствени живот или болове, патње и тешкоће. Неосетно и нехотично осећа жена, па била она најпростија или најобразованија, осећа тајанствену и непојмљиву клицу

новога живота који се у њој зачео и који треба на свет да се појави, а који ће њу да начини мајком. Колико је различно осећање једне младе, остављене веренице, која очекује да се породи, од осећања једне законите жене, чији је првенац обезбеђен и с именом долази на свет! Посматрајмо само осећаје једне пуке сиротице, која има много деце и чека нов порођај и поредимо их са осећајима једне здраве и једне имућне жене, којој је све једно: хоће ли у кући бити деце троје или четворо — разлика је огромна! Кад дакле, криминалиста има пред собом трудну жену са њеним многобројним измењеним осећајима, он мора строго да пази на њене исказе, како би у њима нашао оно што је тачно и истинито. (О злочинствима, што су их чинили жене у другом стању писали су Gall, у почетку прошлог века, затим Marc, Cabanis, Lombroso, Jcard и многи други).

Овде је згодно и на свом месту да се додирне и питање о јачини и ступњу осећања полнога нагона код жене. Извесно је да то питање има вредности и практична значаја за криминалистику. Полни осећај, или, боље рећи, полна потреба је индивидуална; она је према личности веома различна, као што је различан осећај потребе зе јело, пиће, за топлоту, спавање, одмор и др. Чак и кад би знали средњу, просечну јачину овога осећаја, не би ипак могли да му одредимо тачно мерило при оцени појединачких случајева. Немогућно је ту се одредити и наћи тачну јачину. Јер, док гинеколог Tait тврди, доказујући да је полна осетљивост код жена сразмерно мања, него код човека, а за њим то исто доказују десет других стручњака, дотле исто толики број стручњака устаје противу тога тврђења и доказује обратно. Не зна се, нити се може сазнати, ко је у праву. Посматрајмо хладно ма какав случај. Како да објаснимо себи погрешку и морални пад једне девојке, не узимајући у обзир нужду, завођење или обећање да ће је одводник узети? Сетити се само треба свију последица, које после такога случаја наступају; ту су: презрење родбине и познаника, подсмех света, осећај бешчашћа, презрење, па често раскид у породици, или чак истеривање из родитељске куће, одрицање од наслеђа, губитак иметка, службе или зараде, губитак поноса и части, губитак достојанства и угледа, па затим болови физички, опасности око порођаја, брига за дете и још пуно других јада и незгода — па ипак посведневно се ти случајеви понављају. Бечки гинеколог Браун је врло згодно рекао: „Кад би од природе било уређено у браку, да свако друго дете рађа човек, то ни у једној породици не би било више од троје деце.“ Да оставимо на страну претпоставку да је полни нагон код жене виши и јачи него код човека, да жена има више болова да поднесе, него човек; али стоји, да у полној потреби жена има један нагон више него човек; и тај се нагон налази у материњем инстинтку. Jcard у спису „Жена у добу менструације“ тврди да сама природа потврђује ову поставку. Он наводи да има случајева где жене желе да затрудне само за то да би могле осетити задовољство у дојењу детета својима грудим. За криминалисту је сексуалност жене од значаја, јер се она у многим случајевима испољава; то се нарочито види у поданости, у подложности и привржености жениној човеку. Наравно, има много случајева који говоре противу овога факта; свако убиство или угушење новорођенчета од стране његове матере, или поступање жене или девојке да клицу и зачетак детета уништи, говоре противу материнског инстинкта. Но треба знати да један нагон се онде завршава, где други, противни и јачи отпочиње: осећај за одржање сопствене личности кад дође у опасност јачи је него осећај за одржањем свог порода. Убије ли мати своје дете, то је дело, што га она чини производ очајања противу једнога дела свога тела и своје личности, и она га чини од страха и ужасавања због страшних последица, које неминовно морају наступити. Појава, данас тако честа у културном свету, где жене раде све могуће, да би само избегле порођај, долази услед нарочитих околности и друштвених односа. Кад се само сетимо шта се све тражи, шта се све мора дати и чинити у погледу хране, надгледања, неговања и одржавања једнога новорођенчета, шта је све с њим и његовим животом скопчано, шта све траже друштвене прилике, живот и мода, онда се ни најмање не треба чудити тој тежњи данашње жене да буде комотна, да остане дуго млада, да избегне све тешкоће и многобројне непријатности и болове које порођај собом доноси, као и бриге и дужности, које новорођенче матери на врат товари. Чак и онде дакле где је нагон материнства постао излишан, морамо на њ полагати, јер се њиме понеки криминалан случај психолошки даје протумачити.

Главно је дакле да се инстинкт матерински мора сматрати као значајна чињеница. Како стоји жена према човеку, како се држи и понаша; како стоји према своме детету или деци, шта све од њих жели и захтева, шта им све жртвује и даје, шта све чини да тежак и несносан живот трпи и подноси; шта је све у стању за њих и због њих да учини и поднесе — све су то питања која у безбројним процесима избијају на површину. Сва се она дају објаснити материнским инстинктом.

Тешки моменти за криминалисту јесу онде, где скривени нагони делују. Има кажњивих случајева, где криминалиста застаје збуњен ма да зна кривца, који је дело учинио, али се не зна и не може да објасни веза између њега и учињеног дела; исто тако има случајева где се извршилац дела не зна, али околности би могле да одведу на његов прави траг, кад би био познат психолошки постанак и извор самом делу. Ако тражимо „узрок или основу“ — то тих узрока може бити много: тражимо ли „мотиве“, то их још више може бити и још лакше се може грешити. Увек је лакше кад се мотив и само дело поклапају, кад стоје у узајамном односу: освета је узрок који даје мотив за паљевину, љубомора — убиство, жеља да се има што — крађу и тако даље.

Излазна тачка за многе преступе, и то скривена излазна тачка, управо најчешће је у сексуалном нагону. Што он потајно дела и што је скривен има свога узрока у осећању срамежљивости и за то је он још јаче испољен и одређенији код жена. Та скривена сексуална излазна тачка игра улогу код малих, безначајних лажи и т. д. Посматрамо ли поједине облике сексуалног нагона, у којима се он појављује, то ћемо видети да се он у првом реду јавља као смерност, као скромност, могло би се рећи као нека врста лажи. Friedrich баш нарочито о томе говори; он утврђује заједницу између религиозног сањалаштва и сексуалним системом. У поменутом делу он прича о калуђерици Бланбекири; блажена Вероника Јулијани узела је јагње у своју постељу и сама га дојила. Тако звана света Катарине геновска, света Армела и света Јелисавета чињаху сличне ствари, које у основи својој имађаху осећај чулне љубави. Криминалиста мора често да се обавештава: да ли је жена морално са свим чиста или је пожудна; шта више овако се он мора да пита не само при деликтима моралне природе, него готово рећи при сваком кривичном процесу, у коме је и жена умешана.

(свршиће се)

М. Павловић.

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ ЗЛОЧИНЦИ

од Др. Линденау-а

(НАСТАВАК)

У погледу сузбијања интернационалних скитница не треба се надати никаквом успеху од затварања граница и појачаног граничног прегледа. Права ће скитница свуда проћи и поред најстрожијег прегледа. Помоћи можемо се надати од начела, које је као ваљано и погодно већ опробано при сузбијању домаће вагабондаже, а то је: да се стварањем посредничких бироа за набављање рада и надзором над гостионицама и преноћиштима одвајају они, који су вољни радити, од нерадника, да се првима нађе рада, а кад рада немају да им се помаже у невољи, а против других да се немилосрдно употребљује сва строгост законска. У Немачкој се међународне скитнице, колико је мени то познато, не појављују тако често, да се онима међу њима, који хоће да раде, не би могло помоћи. На стране пак скитнице из навике има се наравно на место казне рада у радионицама применити протеривање, као што је то предвиђено у § 362 одељ. 3. казненог законика.

4. Професионални злочинци, који шутују.

Можда ће се неко зачудити, да у опште има лица, која врше злочинства као занат, путујући из једнога места у друго. Пре би се узело, да ће професионалан

злочинац, који полази да учини замашно, добро смишљено кажњиво дело исто извршивати само на добро познатим му местима, у којима је он добро упознат са свима навикама људи, путовима и тајним пролазима. Ова је мисао тачна. Али професионалан злочинац, који путује, с особитом љубављу полази на вршење таквих кажњивих дела, при којима му је његова непознатост и туђинство тако драгоцено, да ово само постаје средство ради постизавања циља. Ако то пак није случај, онда ће он у иностранству само таква места изабрати за позорницу својих делања, у којима може у напред рачунати, да ће имати посла са сличним, познатим му односима.

Туђинство и непознатост бива средство извођења пре свега за најтежа злочинства, при којима је туђинска околина безусловна претпоставка за мирно довршење кажњивог дела. Овамо долазе убиства рођака или иначе блиских лица. Типично је овде тровање ради добијања надследства. Жртва се под изговором путовања намами у иностранство и ту бива отрована, међу тим заостали у завичају рођаци заварају се извештајем о природној смрти. Врло основана сумња о таквом злочинству појавила се у случају са Др. Бернштајном, и ако се у Минхену изрекла пресуда само због преваре. Према новинарским извештајима занима се у последње време полиција у Риму смрћу некога Руса, Смирнова, за кога се вели да га је тамо његова метреса убила и помоћу лажног тестамента наследила. Убице путници појављују се и као убице, који из навике чине убиства ради задовољења своје похотљивости; ови су већ и због узбуђења, које њихова ужасна дела изазивају, принуђени, да често мењају места задржавања. Француз Видал опасно је избо 24. новембра 1901. године у Ници једну проститутку, за тим је извршио такав исти злочин 6. децембра у Марсељу, 13. децембра убио је једну проститутку у Тулону, а 23. децембра одсекао је врат једној младој Швајцаркињи у брзом возу Ница - Монако. За Jacques the Ripper-a вели се да је у Њујорку починио недела, слична онима која је раније био починио у Лондону, и да је сада тамо ухваћен. Али овај глас није поуздан.

Рафинирано користовање том особином бити странац показује хохштаплер (варалица), који путује. Основна погодба за његове операције јесте, као што му и само име показује, увући се у више кругове који су за њ иначе неприступачни. Да су пак за ово лепа спољна појава и манири, окретност и поузданост, безусловне претпоставке, не треба нарочито спомињати. Стога су и представници ове врсте злочинаца чешће бољега порекла; по кадкада су пак хохштаплери изучили навике великога света служећи као камердинери, келнери итд. Али ипак у целокупној појави хохштаплера показује се скоро увек неки остатак од неприродности, што ће ретко измаћи оку пажљивога посматраоца и познаваоца људи. Овај недостатак покушава професионални хохштаплер најрадије да заглади представљајући се као странац. Странцу се свуда, па и у Немачкој, гледа кроз прсте за по неку особину и незнање. Нико не замера страном пуковнику због потпуног незнања пруске ранглисте, исто тако ни шпанском херцогу за тако незнатно познавање немачке класичне литературе. Осим тога избегава хохштаплер у иностранству састајање са ванредно омрзнутим му ранијим познаницима или са полицијским чиновницима, који се већ почињу за њ интересовати. У Берлину су оперисали хохштаплери талијанског, шпанског, француског, белгијског, холандског, луксенбуршког, швајцарског, скандинавског, руског, енглеског, америчанског и аустралијског порекла. Најпростија форма овог деликта извршује се на тај начин, да се варалица представља као лице из вишега сталежа, или као пропао човек, који сада своје тобожње сталешке другове моли за помоћ. Ова се превара доста често у највећем обиму извршује с адресама, које су по азбучном реду уређене, помоћу просјачких писама по разним мустрама, а често и помоћу специјалног секретара, који ова писма пише. Типичан случај ове врсте показује нам опис живота Андријана Гордера, који је 1843. године у Холандији рођен. Он је као ђак у једноме манастиру траписта у Канади научио спољне свештеничке и калуђерске навике и обичаје, говорио је перфектно енглески, француски и холандски, и живео је од превара, које је извршивао према свештеним лицима, представљајући се као сабрат, који путује ради послова свога калуђерског рада. Његов је главни циљ увек био да дође до зајма, да добије путни трошак и хонораре из задужбина, које код католичких цркава постоје у корист страних духовника ради вршења божје службе. На овај је начин Гордер пропутовао целу Америку, у Француској се појављивао као визитатор траписта, у Остенду као владика и помоћник архиепископа од Сан-Франциска, за тим се окренуо у Швајцарску, Аустрију и Немачку. У многим од ових земаља, последњи пут у Минхену, издржао је тешке казне.

Ако се хохштаплер појављује појављује као пунокрван племић, онда је он наравно самим тим, што је успео ући у аристократске кругове, још мало добио. Преваре према гостионичару, код кога је одсео, обезбеђују му у најбољем случају пријатан живот за неко време. Покрај тога ће можда још закачити са малим позајмицама лица, са којима се дружио. Знатније добити покушава варалица да постигне куповањем скупоцених ствари на кредит. Поред тога понајвише се служи лажним чековима. Леп пример за ово пружа вам случај са Енглезом Cecil Henry-ом, који је, елегантно обучен, по каткада у униформи ђенералштабног официра, са орденима на прсима куцовао драгоцености, плаћајући их лажним чековима и дижући, по правилу, још и веће суме готовог новца на њих. Овај је маневар он извршио 26. септембра у Хамбургу, 16. октобра у Бечу, 18. октобра у Београду, 29. октобра у Минхену, 31. октобра у Базелу, 2. новембра у Штрасбургу, неколико дана доцније у Бриселу, најзад 16. новембра у Женеви. Пре кратког времена био је у Паризу ухапшен хохштаплер Џемс из Ричмонда, који је путовао са своја два служитеља Црнца и 25 кофера. Он се дрско и страсно коцкао у Сан Рему, Ници, Монте Карлу, Неапољу и Кајиру, плаћајући губитке лажним чековима, а добитке трпајући у џеп.

Поред тога се интернационални хохштаплер врло често упушта у варање помоћу женидбених планова, при чему по каткад дође и до истинског венчања, као у случају злогласног Манолеску. Дешавају се и шпекулације са хомосексуалним наклоностима. У једном случају изнуђавања, о коме се у Берлину судило, играла су извесну улогу писма из Хамбурга, Копенхагена, Бриселa, Антверпена, Лондона и Капштата. (наставиће се)

Др. Драг. А.

ПОСЛЕ ГИЛОТИНИРАЊА

Јуна месеца тек. год. гилотиниран је у Лоаре-у (Француска) неки *Лонгиљ*, који беше осуђен на смрт због више злочиних дела. Погубљењу овом присуствовао је и Д-р *Боарије* у циљу физиолошког посматрања и испитивања покрета и свести погубљеног. О својим опажањима Д-р је поднео тачан и у сваком погледу веома интересантан извештај месном лекарском удружењу, које га је публиковало у последњој свесци *Архива за криминалну антропологију* (Archives d'anthropologie criminelle). Ево што вели Д-р *Боарије*:

„Чим је *Лонгиљ* положен на гилотину, прошао сам напред и стао поред корпе у коју је имала пасти одсечена глава: На овај начин ја је ни за тренут нисам испустио из очију.

После неколико секунди очекивања, зачу се један потмуо звук, а одма по овом глава полете у напред и паде у корпу. Захваљујући срећном случају глава је пала и у корпи остала усправљена за све време мога посматрања, те према овоме није било никакве потребе да је додирујем и у руке узимам, као што су то погрешно објавили неки листови. Не мењајући, даље, ни уколико положај главе, приступио сам одмах њеном испитивању, и прво што сам на њој уочио то је, *да су се очни капци и усне неправилно грчили за време од 5—6 секунди.*

Овај исти појав констатовали су пре мене и многи други, те међу њима и Д-р *Сен-Мартен*, који се овим стварима највише бавио. „У истом тренутку, вели он, кад одрубљена глава пада у корпу која је пред гилотином, лице, јагодице и усне добијају боју љубичасто-плаву, веома интензивну. Ова навала крви у лице не произлази никако услед стезања врата обручем, јер у једном специјалном случају горњи и покретни део обруча није био спуштен, па је ипак наступио исти појав. Чим је глава пала у корпу, наступили су грчевити покрети мишића око очних капака и усана, и трајали од прилике пола минута. Ово грчење мишића, које се у осталом посматра и код животиња, може понекад трајати и до два минута.“

Као што се из овога види, једина разлика између мојих и *Д-р Сен-Мартонових* посматрања у томе је, што ја нисам нашао да грчевити покрети очних капака и усана трају дуже од 5—6 секунди.

Пошто су ови покрети престали, лице је отпочело бледети, а очни се капци у пола затвориште, остављајући очну белину видљиву, дакле онако исто као и код личности које су у агонији. У овом истом тренутку, ја викнух јасним гласом: „*Лонгиље*“, после чега се очни капци отпочеше подизати полако, без грчења, правилно, слично њиховом подизању код живих личности које се буде из сна, или које су изненада прекинуте у каквом озбиљном размишљању. Поглед погубљеног заустави се, после овога, на мојим очима, и ја у овом тренутку видех јасно како се његове зенице покрећу. Ван сумње је да ја у овом моменту нисам имао посла са погледом неодређеним и без израза, као што су погледи људи који умиру; очи, које су ме посматрале, биле су још живе у правом смислу те речи.

После неколико секунди очи се затвориште полако и правилно, а лице постаде онако исто какво је било и пре мог узвика. Тада понова, и на исти начин изговорих име погубљеног.

Онако исто као и први пут, очни капци подигоше се, и ја још једном угледах веома изразите очи, које ме овог пута фиксираху много јаче но први пут. За овим се очи понова затвориште, али не потпуно као у првом случају.

Покушах и по трећи пут да изазовем отварање очију погубљеног, изговарајући његово име, али овога пута не имадох успеха. Његове очи већ беху добиле онај стаклени изглед, који се опажа код мртваца.

Све ово трајало је 25—30 секунди.

* * *

Какве закључке можемо извести из ових посматрања, која су до сада најпотпунија и у неколико нова? Јер, ви може бити не знате, да су тобожња и слична посматрања *Велпо-а* над главом Д-р Ла Помереја, резултат живе маште великог романсијера. *Д-р Сен-Мартен* задовољио се само да посматра рефлексе, који наступају одмах после погубљења, не покушавајући никад да ступи у односе са одсеченом главом. *Д-р Петитго* који је, као и ја, био у прилици да посматра главу која је у корпу пала својим доњим делом — вратом, констатовао је такође, да су га очи погубљеног посматрале и погледом пратиле за време док се у полукругу кретао испред главе, па чак и онда кад је покушао да промени правац ових својих покрета. Ну, и поред свега овога, *Д-р Петитго* није пробао да говори са одсеченом главом. Неоспорно је, дакле, да сам ја био први који сам то учинио.

Што се тиче мојих закључака, ја се ни мало не устручавам да тврдим, да чула вида и слуха живе најмање 25—30 секунди после погубљења. Ово је за мене ствар неоспорна и долази, по мом мишљењу, од спољног рефлекса, који се датира још од првог детињства и чини, да по навици испитујемо очима одакле долази звук који дражи наше чуло слуха, и узрок који га производи? Овако исто мисли и *Д-р Хартман*, па и *Д-р Ланго-а*, професор физиологије на париском универзитету који је, упитан за мишљење поводом случаја Лангиљевог, одговорио једном новинарском репортеру ово:

„Има већ неколико дана како сам ја, без обзира на случај са Лангиљом, говорио мојим ученицима о опсервацијама, које су у овом смислу чињене у различитим епохама.

Говорећи о једном случају, сличном случају Лангиљевом, ја сам доказао да постоје директни односи између ушних и очних нерава, услед чега и покрети очних глобуса могу поступати без икаквог учешћа свести.“

Д-р Мануврије, директор антрополошке школе вели ово:

„За време несвести, проузроковане прекидом или јаким нагомилавањем крви у мозак, индивиду-а не трпи много, јер губи свест, али ипак зато покрети нису искључени. Можемо с разлогом претпоставити, да се погубљени налази у стању онесвешћености услед знатне анемије. Ако је у том стању отворио очи, знам да је чуо кад смо га звали.

Ево, дакле, три најодличнија стручњака: *Хартман*, *Ланго-а* и *Мануврије*, који без резерве усвајају идеју о спољњем рефлексу, чија је полазна тачка у ексцитацији ушних и очних нерава. Да би се сличан рефлекс могао произвести, неопходно је потребно допустити да мозак сачува, у свом кругу, живот свих својих елемената. Могућан је у осталом факт, да је и згодан положај пале главе створио најповољније услове за моја опажања, јер је крволиптење било сведено на минимум, а крвни судови празнили су се много спорије, но што би то чинили у случају да је глава била положена. Ма шта било, факт је неоспоран, да чуло слуха и чуло вида живи 25—30 секунди после одсецања главе.

За мене је врло важно питање: зашто се у овим случајевима категорички одриче живот спољњег мозга т. ј. свести, док се без резерве допушта живот мозга унутрашњег? Овим никако немам намере да пишем сензациони роман, већ да озбиљно третирам једно физиолошко питање.

Хипотеза о свесној перцепцији не може се потпуно негирати; она у сваком случају заслужује да буде озбиљно дискутована. Јер, признаћете, да нема разлога са којих се не би могло допустити да и *свест* живи за време докле живе чула слуха и вида. На жалост, до данас нема пута и начина којим би се овај живот свести могао доказати. Свесну перцепцију могао би нам открити само предмет који испитујемо, и то је узрок што је проблем неразрешим у научном смислу.

У случају да свест, а с њом и бол, живе и после погубљења, овај је живот толико кратак да врло мало увећава бол погубљеног. Гилотинирање има, поред осталог, и то преимућство над другим врстама погубљења, да болове своди на минимум.

Још неколико речи у допуну ових мојих опажања.

Извршилац ме је уверавао, да никад није видео ни најмање грчење у удовима и трупу погубљеног. Један од његових помоћника, који је учествовао у многобројним погубљењима, потврдио ми је ово са изузетком, да је свега код једног лица опазио покрете у удовима после погубљења. То је био неки Мароканац који је већ положен на гилотину, покушавао стално да ослободи руке веза. Прсти и руке продужили су ове покрете и после погубљења за читава два минута.

Као што се из изнесеног види, феномени који се посматрају после погубљења код људи, у противности су са феноменима који се посматрају код животиња, а нарочито код гусака и патака које, као што је познато, лупају крилима а по неколико и иду без главе. Не осећам се довољно способан да објасним ову противречност“.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖЕ СЕ

Видоје, син **Јованке Јовановић** из Рајковца у срезу расинском (која станује у Београду) нестао је пре 15 дана и до сада се није могао пронаћи. Видоје је био ђак основне школе на Сави, стар 9 година, плав, у гаћама и кошуљи, бос. Са собом је однео кишобран и ђачку торбу. Нека га потраже полицијске и општинске власти у својим домашајима, и пронађеног спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 36949.

Димитрије Трујкић, из Дупљана у срезу неготинском, нестао је ноћу између 16. и 17. т. м-ца и до сада се ништа није дознало о њему. Он је стар 21 годину, средњег стаса, смеђе косе, голобрад, дугачког лица. Од одела је имао минтан од сукна, чакшире од проседог сукна и нову црну шубару. Начелник среза неготинског, депешом Бр. 11559 моли за тражење и упут Димитрија у случају проналаска.

Вукомана Дробњаковића, келнера, тражи кварт теразиски Управе града Београда, код кога има да одговара за извесно дело. Пронађеног треба спровести Управи града Београда с позивом на Бр. 26763.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

У селу Даросави среза колубарског окр. београдског ухваћено је ово лице, које је изјавило да се зове **Арса Илић**, и да је родом из Скопља у Старој Србији, о чему је при себи имало „нуфус“ — крштеницу.

На порезници која је код њега нађена, а по којој за неколико последњих година није платио порезу, стоји име *Јоцко Илић*, а на службеној исправи *Цветко Илић*.

На питање зашто овако мења имена, изјавио је, да он не зна како му је право име, па онда због тога га и каже како му где падне на памет!

При њему је нађена поред једног свежња обичних ствари и једна дугачка пушка капислара, два ножа, један бријач, један штамбиљ са натписом: «Јован Ристић, стаклорезац Београд — Врачар», и један свежањ са седам разних кључева од Вертхајмових брава.

Пушку је, вели, имао одавно, кључеве је нашао на београдској железничкој станици, а штамбиљ, вели, да му је дао исти Јован Ристић, стаклорезац, да се њиме послужи да што јевтиније дође до материјала при оправци прозора по сеоским кућама, којим се послом, вели, покушао да бави у последње време, ма да то ничим не утврђује.

Шта више, Ристић не само да одриче да га познаје и да му је дао штамбиљ, већ вели да му је исти украден из дућана пре неколико месеца са још 4—5 дин. у новцу.

Док је се овај Арса — Јоцко — Цветко — бавио у Даросави, извршено је тамо више крађа, највише стоке, а крадљивци нису могли бити никако ухваћени. Он је ипак сваки час одлазио и долазио, лепо се носио и добро трошкарио, а ништа није радио.

По свему овоме судећи, ово лице не представља исправна човека, те се са тога моле све власти, као и приватна лица, да јаве Управи града Београда ако је где учинило какво казнимо дело, позивајући се на УБр. 37277.

На глави има скорашњу повреду, за коју вели да је «случајно» добио.

ПОТЕРЕ

Милан Пановић, бив. чувар општине кленовничке, одвео је од куће жену и дете Лазара Перића, земљоделца из Кленовника у округу пожаревачком; поред тога однео је Лазаревих 10 динара у готовом новцу, 50 аршина платна, и више мушких и женских кошуља. Милан је стар око 35 година, висок, црномањаст, крупних, црних очију, бркова црних и дугих. Од одела имао је на себи чуварску униформу и на глави шајкачу. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Миланом трагају и у случају проналаска известе о томе Управу града Београда с позивом на Бр. 37093.

Лазар Глишовић, абаџија из Трбушана у срезу љубићском, који одговара код среске власти за крађу, побегао је незнано куда. Лазар је стар 21 годину, висок 1·70 м., смеђ, обријан има на себи чакшире, гуњ и шубару. Начелник среза љубићског, актом Бр. 16059 моли полицијске власти да живо трагају за одбеглим, и у случају проналаска да га упуте њему.

Јован Стојимировић, из Липа у срезу подунавском и **Михајло Милићевић,** из Врбовца у срезу подунавском, осуђеници београдског казненог завода, побегли су 22. т. м-ца са рада из осуђеничке радионице у Доњем Граду. Јован (чију фотографију износимо) осуђен је на 19 год. робије у тешком окову због два покушаја убиства и због опасне крађе, стар је 31 годину, средњег стаса, смеђ, очију жућкасто зелених. Од важнијих особених знакова има: Оба мала прста на рукама згрчена су и укочена у првом зглобу; на десној руци има мрку флеку неправилног облика, величина $^9/_3$ см., по средини задње стране превоја лаката; за 1 см. испод споја кључних костију има брадавицу у величини кукурузног зрна. — Михаило је осуђен за треће бегство из војске са 3 године робије без окова, стар је 26 година, средњег стаса, смеђе косе, округлих образа, плавих очију, шопавог носа, малих, смеђих бркова; обојица су у осуђеничком оделу. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Јованом и Михајлом нареде најживље трагање, и у случају проналаска да их под јаком стражом упуте Управи Београдског Казненог Завода с позивом на Бр. 4380 или Управи града Београда с позивом на Бр. 37060.

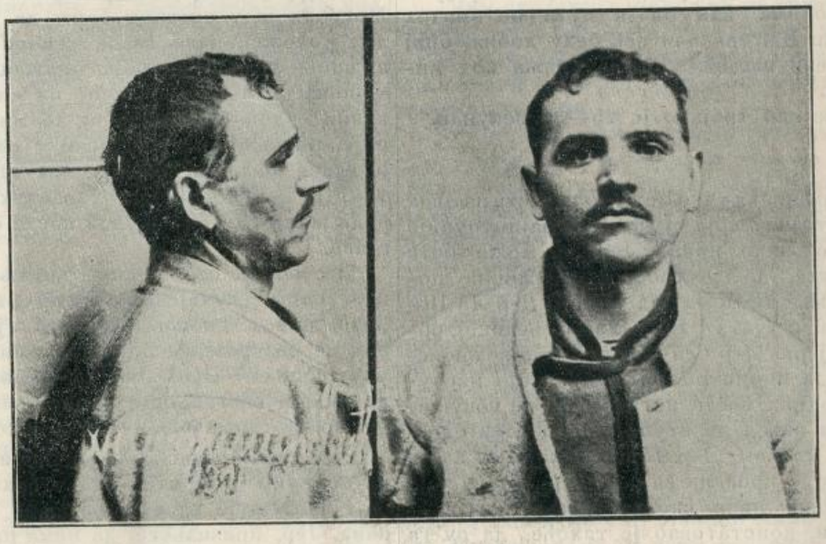

Непознати крадљивац ноћу између 26. и 27. т. м-ца увукао се у стан г-ђе Нере Угричић, генералице, и однео ове ствари:

1) један зимски црни дугачки капут са астраганском јаком, на чијој левој страни има прогоретина од цигаре;

2) један сако, угасит капут са белим пругама;

3) један мек хабигов шешир, у чијој је унутрашњости утиснут жиг В. У., и

4) један кишобран.

Све ствари вреде око 220 динара.

Препоручује се полицијским и општинским властима, да трагају за крадљивцем и покрађом, и о резултату да известе кварт врачарски Управе града Београда с позивом на Бр. 14000.

Крађе стоке. — *Љубомиру Тодоровићу*, тежаку из Парцана у срезу космајском, непознати крадљивци, на дан 23. т. м-ца украли су две јунице; једна је матора 18 месеци, жућкасте је и по мало беле длаке, а друга 30 месеца, длаке жуте; обе су средње величине и без роваша. Пронађене крадљивце и покрађу треба спровести начелнику среза космајског с позивом на Бр. 15923.

Ђорђу Стојановићу, из Рађева, ноћу између 13. и 14. т. м-ца украден је са пашњака један коњ, длаке дорастасте, кратког репа, стар 3 године, са жигом Т. Потеру за крадљивцем и покрађом наређује начелство округа ваљевског с позивом на Бр. 11618.

Димитрију Тодоровићу из Друговца у срезу подунавском украдена су 21. т. м-ца два вола. Један је длаке сиво плаве, матор 6 година, у оба ува ровашен, а други је длаке жуте, матор 6 година, без роваша. Препоручује се полицијским и општинским властима да потраже крадљивце и покрађу, и о резултату трагања известе начелника среза подунавског с позивом на Бр. 18436.

Штампа Крањ. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Алимпић.

БРОЈ 44. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 6. НОВЕМБРА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Руковиси се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, решено је:

да се Борислову М. Миленковићу, писару друге класе начелства округа крагујевачког, уважи оставка, коју је на државну службу поднео.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 18. октобра 1905. г. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

ЈЕДНА ПОГРЕШНА НАДЛЕЖНОСТ

(НАСТАВАК)

§ II.

Па и онда, када инциденат може бити предмет решавања и административне и судске власти, десиће се често да ће заинтересовани појединац морати ићи пред прву од те две власти. Узмимо, да то покажемо, пропис из § 466. грађ. суд. пост., став први. По њему, полициска власт је дужна да позове дужника да сам означи ствари које ће се пописати. и тек ако дужник не би хтео учинити употребу од тога права, власт ће сама одредити добра за продају, пописујући прво покретне а затим непокретне ствари.[29]) Ако полициска власт уради противно овој одредби и. на пример, попише добра дужникова по свим нахођењу, не позивајући овога да он сам означи ствари које жели да се у попис узму, дужник се може против таквог поступка извршнога органа жалити вишој административној власти која ће попис поништити и наредити нижем органу да изврши други попис, сообразно §-у 466. први став грађ. суд. пост.. Дужник може, истина, не успојити овај пут, већ пустити да полиција пописана добра прода. па се, затим, жалити суду, на основу §. 501. грађ. суд. пост., против неуредности продаје. Али, зар онај први пут није бржи и бољи за дужника? Свакако да јесте, нарочито ако је дужник лишен материјалнога држања пописаних ствари (§ 466. б. први став грађ. суд. пост.), које он жели сачувати од продаје. Административним путем он ће пре изгубљено држање пописаних добара повратити. Што је, пак, сигурно то је да је тај пут једини који дужнику остаје, када су пописане ствари покретне, пошто, у начелу, продаја покретних добара не подлежи уништају. ма она била и неуредна.[30]) Можемо још навести и § 472. грађ. суд. пост., где је, за ослобођење од пописа добара која се по том §-у не могу узети у попис (les biens insaisissables, die unpfändbare Sachen). административни пут, такође, више за препоруку, у колико је, наравно, реч о брзини и материјалним интересима дужниковим, а не о правним гарантијама, са кога гледишта, разуме се, судска власт је изнад административне. Дакле, с једне стране, тај пут, пут административни, не показује се, са реченога гледишта, много сигуран, а, с друге стране, интереси његови налажу му да баш њим пође.[31])

Али, осим ових досадашњих недостатака нашега система односно власти надлежне за извршење грађанских отлука судских, тај систем има и ту велику махну што он административној власти, која, по правном образовању и спреми својих органа, на сваки начин не стоји на равној нози са судовима, даје да расправља врло деликатна питања из области приватнога права. Ми ћемо се, у потврду тога, задржати само на одредби §. 466., став трећи и четврти, грађ. суд. пост. (Замена од 7. маја 1868. и допуна од 17. јула 1898.).

Овде се говори о дужности извршне власти, у случају да се, приликом пописа, појави питање о својини неког добра чији се попис тражи. Тада, ако је то добро у државини дужниковој, полициска власт ће га узети у попис, и поред тога што се, као његов господар, појављује неко друго лице а не дужник. Ово на основу онога правила да државина претпоставља својину (§§ 201. и 202. грађ. зак.). Само извршна власт је дужна, ако заинтересовани поверилац не би признао тврђење дужниково и пријављеног господара, да је пописана ствар овога последњега, издати „решење пријављеном господару, да у року од 15 дана тужбу поднесе дотичном суду, где ће право своје на пописане ствари доказати, а уверење извршној власти поднети, да је заиста у одређеном року тужбу суду поднео. Ако онај, који се пријавио као господар ствари, у одређеном року то не учини извршна ће власт, кад рок истече, ствари оне продати као дужникове.“

Напротив, „кад је случај да се покретна ствар, која је за обезбеду означена, налази у државини самог овог пријављеног господара; као и кад код непокретности пријављени господар за доказ своје својине поднесе тапију, извршну судску пресуду, поравнање пред судом које се по закону равна извршној пресуди или другу коју пуноважну јавну исправу — власт ће упутити на парницу повериоца, који ово право својине оспорава.“

---

[29]) *О попису*, I., стр. 31. а 36..

[30]) Кажемо: у начелу, јер § 506. грађ. суд. пост. вели да се и јавна продаја покретних ствари може уништити „ако би било злоупотребљења и непоштења од стране извршитеља и купца ствари.“

[31]) Да приметимо овде ово интересантно питање: у току процедуре извршења а пре продаје, дужник или друго које заинтересовано лице покушало је да, административним путем, исправи неку погрешку извршне власти због које закон допушта уништај продаје, па у томе није успело. Када исти предмет дође пре суд који има да реши о уредности продаје, да ли овај може, на тражење заинтересованих, узимати у претрес и оцену питање које је једном, пре продаје, код власти административне расправљено? Ми мислимо да треба одговорити негативно: суд не може уништити продају, ма да, по његовом нахођењу, има, противно одлуци административне власти, места. Прецизније: он је не може оборити по оном основу који је већ био предмет одлуке власти административне. Јер када је, за неки спор, законодавац две власти огласио за надлежне, — као што је овде случај — онда, по правилу non bis in idem, не може се тај спор више расправљати, чим је код једне од тих двеју власти окончан.

Као што се види, решење питања: да ли ће власт дотичну ствар узети у попис и пријављеног господара упутити на парницу, или је, пак, неће пописивати већ на суд упутити повериоца, зависи од тога, да ли је, по одредбама грађ. законика, дужник или пријављени господар држалац те ствари.

Дакле, овде полициска власт има да расправља једно од најтежих питања из сфере приватнога права, питање о државини, питање које толико посла и данас задаје и ауторима и судијама.

Можемо рећи слободно, да ни у једној партији грађанскога права не постоје у тој мери дискусије и контроверсе колико у партији о државини. На првом месту и сада се још дебатује о самој природи државине. Је ли то факат или право? Нема, можда, бољега правника који се том тешкоћом није бавио. Нека су овде поменути само најпознатији: Savigny, Gans, Puchta, Rudorff, Sintenis, Lenz, Jhering, Windscheid, Baron, Brinz, Bruns, Zrodlowski, Stubenrauch, Randa, Thibaut, Pothier, Aubry et Rau, Blondeau, Baudry - Lacantinerie, Accarias и т. д..[32])

Државину треба, и по природи њеној и по њеним дејствима, разликовати од детенције. Али и овде има једно питање код кога не постоји једнодушност. Треба ли и детенцију заштитити, као и државину, интердиктима? У римском праву детенција није могла бити предмет интердиката. Исто је тако и у француском праву, бар односно државинске тужбе la complainte (то је интердикат retinendae possessionis). Што се тиче државинске тужбе која се зове la réintégrande (интердикат recuperandae possessionis)[33]), аутори мисле да се њоме могу послужити и детентори који би били силом лишени добра, предмета њихове детенције.[34]). У аустриском праву, државинске тужбе везане су само за државину а не и за детенцију, било да је реч о тужби којом се државина заштићује против самовласнога узнемиравања (Besitzstörungsklage) било о тужби која се држаоцу даје у случају самовласнога лишења државине (Besitzentsetzungklage).[35]). Немачки грађ. законик овде је, еманципујући се од римског права,[36]) стао на ново гледиште: он даје заштиту, против самовлашћа, не само државини (Das Besitz) већи и детенцији (Die Inhabung). У овом последњем случају детентор се назива der unmittelbare Besitzer (непосредни држалац) а онај у име кога он држи der mittelbare Besitzer (посредни држалац). По одредбама грађанскога законика о државини (§ § 854. à 872.) и прва и друга државина су заштићене државинским тужбама.[37]) Немачки законодавац жели да се, ради економских интереса, окружи правним гарантијама свако фактичко држање, па ма ово и немало карактер државине. На тај начин н. пр. закупац је обезбеђен државинским тужбама чак и наспрам самога господара закупљенога добра. Немачки грађански законик, у чувеној дискусији односно основа заштите државине, стао је на гледиште Stahl-ово по коме је основ заштити државинској у привредној вредности државине.[38]) Jhering је ту теорију комбатирао тиме што је она водила томе резултату да се заштита призна и детенцији, приговор који отпада, чим се, као што је то урадио немачки законодавац, и детенција загарантује интердиктима.

(наставиће се)

Живојин М. Перић.

ПОЛИЦИЈСКИ ЧИНОВНИЦИ

и

Пројект закона о чиновницима грађанског реда.

(НАСТАВАК)

То опште начело било би и у овом случају потиснуто, и то, готово искључиво у полицијској струци. А зашто? Само зато, да би се у опште омогућило полицијској служби довољно особља; само зато, што се с разлогом мора веровати, да чиновници осталих струка не ће ни помишљати на прелаз у службу такве полиције, у којој је лака могућност за губитак службе, главно обележје њене законске организације. А кад се већ у то мора да верује с разлогом, онда је тако исто разложно потражити каква год излаза из једне ситуације, која би могла остати сасвим без потребних кандидата за полицијске старешине. И да се тај излаз створи, онда је, наравно, веома потребно пореметити поред већ поремећеног начела сталности, још и начело поступности, па пустити, да се са сокака може доћи и на овакве положаје, под изговором неке нарочито истакнуте спреме. А да би се и појам тако истакнуте спреме свео на сасвим негативни појам, требало је да се жртвује још и треће основно начело, којом се обележава израђени пројекат закона о чиновницима грађанског реда, а на име: начело школских квалификација и положеног државног испита. Јер, икаква лица са сокака, не само, што без оваква обзира на поступност, која вреди за чиновнике, могу на једанпут да ускоче на највеће положаје у административној служби, него се она, изузетно од осталих, ослобађају и државних испита. А да би ово негирање начела квалификације било још доследније, у пројекту је предвиђено, да таква лица више положаје у административној служби могу заузимати чак и без обзира на школске квалификације у опште.

Овако привилегован положај тих лица, мучно, да ће се у ма којој другој струци остати, као у полицијској. Шта више ми мислимо, да ће се ова опасна и начелна аномалија искључиво у тој струци и практиковати, ако се и у колико не би законом о њеној организацији та опасност отклонила, или бар довољно ублажила.

Ови наводи показују, колико се много греши и како наступа читав низ недоследности у извођењу главних начела, кад се од њега хоће да одступа. У нас се често доносе закони са знатним поремећајима главних принципа, на основу којих је закон израђен. Али због тога се у нашем законодавству врло често опажа, како није на систематској основи израђен, како његова практика показује аномалије и у опште недоследности, које су допринеле, да се начелна, главна мисао закона компромитује, и да се због тога тога у практици закон покаже као нецелисходан. На што такве аномалије уносити и у пројект овако важног закона? Није ли било довољно искуства, да се принцип свети увек, кад год је он на једној безразложној основи оштећен; кад год његова модификација није израз прилика и потреба дотичне земље, него израз произвољног схватања или нарочите тенденције, која с принципом нема ничег заједничког. У дојакошњим наводима показали смо, да се одступањем од начела сталности за полицијске чиновнике вређа не само принцип сталности чиновника у државној служби, него само зато, да би се то одступање извело, да се облигатно морају врећати и остала два главна принципа, која дају битно обележје новом пројекту, а на име: принцип поступности и принцип чиновничке квалификације. И што је главно, та се повреда односи на најмногобројнији и скоро најважнији део чиновника у земљи.

Међутим, све те аномалије нису потребне, кад се оно заједчи и у корист полицијског чиновничког особља. У том

---

[32]) У нашој правној литератури имамо ове ваљане радове о државини: Г. Гершића, *Природа државине и основа њене правне заштите.* Београд, 1885.; и А. Ђорђевића, *Систем приватнога (грађанскога) права. Државина.* Београд, 1903.. Ми смо се, у неколико, занимали овим питањем (поименце о преносу државине код наслеђа) у својој расправи: *О правном карактеру удовичкога уживатка и о његовом упису,* Београд, 1904..

[33]) „У нашем законодавству посесорне тужбе постоје само код непокретних добара; мислило се да није корисно да се, код покретних добара, организује нарочита дискусија о посесији, независно од својине". B. Lacantinerie et A. Tissier, *De la prescription,* p. 154. Осим горње две државинске тужбе постоји, у француском праву, још једна: la dénonciation de nouvel oeuvre (тужба ради обуставе грађевинских радова). Ове посесорне тужбе, у том праву, предвиђа закон од 25. маја 1838. (по н. к.) који има за наслове: „Loi sur les justices de paix" (закон о кантоналном правосуђу). Чл. 6. тач. 1. тога закона вели: „Кантонални судија је надлежан, под контролом више судске власти (à charge d'appel) . . . . за des dénonciations de nouvel oeuvre, complaintes, actions en réintégrande". У истој одредби се додаје, „et autres actions possessoires" (и за остале посесорне тужбе), и ако се, осим наведених трију државинских тужби, не могу друге предвидети. Bonfils, *Traité élémentaire d'organisation judiciaire, de competence et de procédure,* Premier semestre, p. 73.

[34]) Bonfils, *op. cit.,* I., p. 79.

[35]) B. Stubenrauch, *Commentar zum allgemeinen oesterreichischen bürgertichen G setzbuche,* B. I, S. 422. und 423; Rušnov, *Tumač Općemu austrijskomu građanskomu zakoniku* k. I. str. 450.; А. Ђорђевић, *Државина,* стр. 100. и 101..

[36]) У пандектном праву било је дискутовано питање: ко има право на тужбу звана Die Spolienklage (тужба за повраћај одузете државине). Још је Durantis ову тужбу давао простом детентору. Од Савињи-а, а на основу римскога права, та се тужба одрицала детенторима.

Најзад било је и средње мишљење по коме се Die Spolienklage гарантовала само оним детенторима који су детенцију имали у свом сопственом интересу, као н. пр. закупци. Dernburg, *Das bürgerliche Recht des deutschen Reichs und Preussens,* Dritter Band. (Sachenrecht), S. 78.

[37]) M. V. G. Scherer, *Principales différences entre le code Napoléon (1804) et le code Guillaume II (1900),* p. 74; Barre-Hartmann, *Le code civil français et le code civil allemand comparés entre eux, p. 40;* Dernburg, *op. cit.,* III., p. 79.

[38]) А. Ђорђевић, *op. cit.,* стр. 123. и 124..

случају и начело поступности и начело квалификације не ће бити ни мало оштећени. А с обзиром на нарочити јавни интерес, да оба та начела буду највише очувана у оној струци, где су она најпотребнија, доследна примена начела сталности била би од благотворних последица; јер се баш за ту струку захтева не само пространа — нарочита спрема, дакле јака квалификација, него још и искуство, па да може дати оне јавне користи, које су њеној великој и тако пространој надлежности намењене.

Да покушамо, да ово и докажемо. Кад је и старешинама полицијских надлештава загарантована сталност, ми не знамо за што би се клонили полицијске струке чиновници осталих грана администрације, па чак и елементи, који би се могли понудити и с највише компетенце и као најближи полицијском фаху — чиновници судске струке. И ако судско особље, већ и због нарочитих прерогатива, које му даје судска, уставом заједмчена независност, нема разлога да мења свој положај, већ, као и иначе материјално добро ситуирано, има разлога да промену положаја избегава, могло би са лаком решеношћу напустити судијску службу и прећи у полицијску. У овом односу могло би се још очекивати, да би баш судски чиновници јачег духа — амбициозни и спремнији људи, немајући шта да ризикују ни у положају полицијског чиновника, нашли довољно разлога да напусте судијски положај, и да се одаду тешком, али деликатном позиву полицијског чиновника. Овакав мотив био би још и појачан изгледима боље каријере, у колико се с разлогом може претпостављати, да би чиновник иницијативу, коју у судској струци, у начелу, није имао, могао на овом највише иницијаторском пољу истаћи у мери, која је довољна да манифестује његове евентуалне способности и користи за јавну службу. Амбиција фаха нигде нема толико јаке и стварне погодбе за развијање и оправдану конкуренцију, колико у служби полицијске власти. Зашто и у корист државе и чиновника не би давали довољно маха, да се амбиција, на основици и уз поуздано јемство јаке спреме, може довољно пространо кретати?

Али није последица такве сталности само то, што би се на једној, реално заједмченој основи, обезбедио довољно јак елеменат полицијској служби, на место најгорег елемента, који би био могућан онда, кад се начело сталности, изузетно од осталих чиновника, не би распростро и на полицијске чиновнике. Начелом сталности постиже се уједно и оно, што највише желе присталице противног гледишта, а на име: могућност, да се старешинско и у опште истакнутије полицијско особље лако замени другим особљем, и у колико би то било потребно из политичких разлога, на које се готово искључиво позивају они, који су противни начелу сталности за полицијско особље. Ми смо већ објаснили, да би се чиновништво у опште, па чак и оно, за које би се иначе и најмање очекивало, радо прихватило полицијског позива, не само из строго моралних разлога, што има далеко пространију могућност да истакне и развије своју иницијативу, него и из разлога, који су за њ, у већини случајева, претежнији, из разлога строго материјалних; јер зна, да преласком у полициску струку не само нема шта да ризикује, него, с обзиром на плате старешинских полицијских положаја, да такав прелаз може сматрати још и као материјалну награду. А кад то стоји, онда, за сваки режим, стоји увек похвална могућност, да ће наћи довољно кандидата из осталих грана административне службе за полицијске старешинске положаје, и да ће самим тим имати довољно места за премештај оних, који су се у полицијској служби затекли, у колико налази, да их треба мењати.

Овакво смењивање полицијских старешина, спровођено увек на основици начела сталности, не може бити штетно, или бар не у оној мери, која би била у изгледу онда, кад би се на противној основи вршила; а шта је главно, тада у опште и не постоји потреба, да се газе још и друга тако исто важна начела, која треба да буду спроведена у закону о чиновницима грађанског реда, начела: квалификације а поступности. Тада нема бојазни за оскудицу кандидата, на самим тим нема потребе, да се за највиша, искључиво за старешинска места у полицијској служби, узимају људи са сокака, па и то, са свима могућим моралним штетним унижавањима државе, да та места могу добити без икаква обзира на квалификације које имају. Тада је државној служби у полицијској струци обезбеђен одличан чиновнички кадар увек; а тој струци, по превасходству треба давати само одлично, или управо најбоље особље!

У осталом, ако би, ипак, било неке превентивне ограде за уобичајено тако несрећно и опасно пречишћавање полицијског особља, та би се ограда јављала одиста као резултат начела огарантоване сталности, али не са штетним, него са врло корисним последицама. Треба се једном ослободити заблуде, да је полицијски чиновник морално неисправан и човек и чиновник самим тим, што он не припада извесној политичкој странци. Треба се једном, у интересу земље навикнути, да полицијски чиновник може да буде, па у ствари и јесте толико исто поштен и човек и чиновник, као и остали, па често и бољи него остали. Партијска карта није и не може да буде критеријум за службену исправност, подобност и у опште за квалификацију чиновника у опште, па ни полицијских. Навикнимо се, да у њима гледамо синове ове земље, а не том чиновнике; али тако исто као што су и остали, и да у њима гледамо још и један морални плус онда, кад своју службу с успехом врше; јер је њихов позив интимније везан за јавне интересе; опаснији и тежи, него многи други. Ако и док се редовним путем не утврди, да је морално неисправан, зашто га подцењивати; зашто му не признавати све одлике једног ваљаног српског чиновника? Партијска политика дугог броја година абсорбовала је ауторитет власти као жртву партијске тенденције, и самим тим свела ауторитет полицијских чиновника, у првом реду, на ниво човека без власти и значаја. Тај се факат љуто осветио држави. Рестаурација ауторитета власти у Србији, то је први и неодступни услов за даље напредовање ове земље, као правне државе; а код оваквог ауторитета полицијске власти, какав је у нас, и какав је за дуги низ година добио смисао традиције, у првом реду мора се радити на јачању ауторитета те власти. Ово тим пре, што то, и интерес и појам и важност њене службене задаће захтева. Она је у ствари, с обзиром на њену закониту надлежност, и најпреча и најважнија власт, она изражава не само сву политику, но у вези с њом и право у оном делу, у коме оно најинтимније и најинтензивније интересује народ. У тој, дакле, власти с правом треба да је садржан најопредељенији појам ауторитета власти у опште у нашој земљи. Па ипак ту власт, као да не жели нико да цени. Њу хоће да критикују и звани и незвани; па, шта је чудно, њој се и у облику једног формалног пројекта не ће да призна ауторитет и јавни интерес, који је за тај ауторитет везан. Као да је негирање тога ауторитета постало нека врста принципа, обавезног и за саму интелигенцију Србије! Ми категорички тврдимо, да је таква појава права опасност за даљи развој нашега државног права! Ми жалимо, што се још у том стадијуму несрећне државно-правне квалификације налазимо!

(свршиће се)

Милутин А. Поповић.

СЕДМИ МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС
ЗА КАЗНЕНЕ ЗАВОДЕ

први део

досадашњи међународни конгреси

I. Казнени заводи нису у сва времена били предмет оваквог и оволиког претресања и проучавања. До краја XVIII столећа о њима се готово није ни говорило. Ово је са свим објашњиво, кад се само узме у обзир, шта је и каква је била казна лишењем слободе готово све до најновијих времена. Развој казнених завода иде напоредо с развојем Кривичног Права. Тако све док се Кривично Право заснивало на освети богова и људи за извршено кривично дело, или док се сматрало да му је једини циљ, да заштити друштво од правних повреда и да повређеноме дâ накнаде, не обзирући се ни мало при томе на самог злочинца, дотле су као казне употребљавана таква средства којима је уништаван живот осуђеног, или којима је био излаган телесном или душевном мучењу. Према оваквом схватању Кривичног Права казна лишењем слободе могла се употребити као самостална казна само тако, ако се њоме могао постићи један од постављених циљева, иначе је она изостајала и уступала место другим казнама, помоћу којих се и брже и лакше постизао циљ, који се имао казном постићи. Затвор је међутим у нај-

више случајева служио као место, на коме ће се осуђени држати и чувати до извршења казне на коју је осуђен.

Непознавање суштине казне, као и нејасност о томе, шта је њен циљ, довело је дотле, да се доводила у казнени завод како лица која су опасна по друштво, тако и лица која су била непогодна за поједине власнике. Тако су под један кров затварани и оптужени и осуђени, злочинци и дужници, умоболни и просјаци, скитнице и сирочад. Овакво стање казнених завода било је још и у другој половини XVIII столећа, што се најбоље види из појединих описа из тога времена. Тако су н. пр. енглески затвори, по тим описима, уски, ниски, без довољно светлости и ваздуха; многи су у самим подрумима, који су влажни, а често пута се у њима налази и воде по неколико сантиметара. У затворима су помешани и људи и жене, дужници, оптужени, осуђени, и најокорелији злочинци поред случајних злочинаца. Храна се састојала само из хлеба, који је био рђав, и воде, које или није било довољно или је смрдела. Постеље су у затворима реткост, чак се ни слама није увек давала. Одаје се зими не ложе; али се у сваком заводу налази по једна продавница, коју држе стражари, и ко има новаца, може купити шта хоће, наравно по врло велику цену; ту се пије и пева дубоко у ноћ. Затворени дужници доводе са собом и своје жене и децу или чак и јавне жене тако, да је често број ових гостију већи од броја осуђеника. Сем осуђеника у затворима се налазе идиоти и умоболни, који служе на увеселење осуђеницима и њиховим гостима. Стражари не улазе у одаје по целу годину; ту службу врше обично најгори људи, који су рђаво плаћени. Осуђеници сами прописују правила, помоћу којих они међу собом одржавају ред.[1]) Овакво је стање било и у свима осталим државама. Из овога се јасно види, да су казнени заводи били све друго само не заводи у служби Кривичног Права за сузбијање злочина.

II. Ово жалосно стање казнених завода било је познато како судијама тако и државницама, па ипак је оно одржавано све до краја XVIII столећа. Узрок је овом жалосном стању лежао у томе, што су тадашње владајуће класе презриво гледале на народ, и сматрале су за бесмислицу бринути се за побољшање казнених завода, у које су улазиле само ниже класе. Сем тога кад се узме у обзир и то, да је правосуђе, под утицајем тадашње судијске самовоље и теологије, било на врло ниском нивоу, онда је објашњиво, зашто се казненим заводима тако мала пажња обраћала.

Потребно је било, дакле, отклонити све узроке, па тек онда очекивати даље развијање казнених завода. Друштвени покрет, који су започели филозофи Доба Свитања, а наставила и довршила Француска Револуција, збрисао је све разлике међу друштвеним класама и све их учинио једваким пред законом. Тако исто се и научни покрет јавља у ово доба са много јачом снагом. Чувени писци тога времена као: Гроције, Хобес, Томазије, Волтер, Бекарија, Монтескије и др. наставили су започети научни покрет у Италији и срећно су успели да одвоје Кривично Право од теологије, да га ставе на чврсту основицу и да се са успехом боре противу ужасних и нечовечних казна. Ова два покрета су у главноме отклонили узроке рђавом стању казнених завода. Али је крајем XVIII столећа придошао и филантропски покрет, ко.и је знатно допринео побољшању казнених завода. Филантропи нису у злочинцу гледали само нарушиоца правног поретка и непријатеља друштва, као што је то све до тога времена чињено, већ су у њему гледали и несрећна човека, кога је сила околности и сама његова околина и друштво навело на пут злочина. Није дакле само кривица до злочинца, што је он учинио кривично дело, већ у многоме и до средине из које је изашао и прилика под којима је живео. Овакво сматрање, као што видимо, изменило је основицу Кривичном Праву, па је према томе постављен и други циљ казне, различит од ранијег схватања, по коме се она сматрала као освета богова или људи. Филантропи траже, да казна буде таква, да може несрећног злочинца уздићи, да може на њега повољно утицати; њен циљ дакле треба да буде поправљање злочинца. Једновремено је почео и Џон Хуард (1726—1790) своја испитивања о стању казнених завода у Енглеској и на копну; он је цео свој живот посветио побољшању казнених завода, и доиста су његовим подстицањем извршене многе поправке тако, да се он сматрао оцем науке о казненим заводима..

На овај начин започела је реформа казнених завода у свих културних народа. Како је дотадашње жалосно стање било свуда исто, то су такође свуда и исти захтеви истицани. Тражило се нарочито избацивање нечовечних казни из казненог система; тражило се истицање казне лишењем слободе над свима осталим врстама казне, а нарочито над телесном и смртном казном. Код казне лишењем слободе тражило се укидање заједничког издржавања исте, јер се на тај начин није могао да постигне циљ казне — поправљање кривца; тражило се нарочито, да казна лишењем слободе буде таква, да осуђеног морално уздигне и поправи и да га учини корисним чланом друштва.

Сви културни народи били су сложни у томе, да извршење казне лишењем слободе, којој је једини циљ био застрашење и која је издржавана у старим жалосним затворима, много више умножава злочин него што га сузбија. Тако исто су били сложни и у томе, да извршење казне мора бити тачно, унапред и потпуно уређено тако, да може повољно утицати на осуђеног. Али су се многи одмах разишли у мишљењима, чим је настало питање: на који начин да се уреди издржавање казне, и настала је оштра борба око система који је требао бити усвојен. Борило се противу сваког од тадашњих система казнених завода, али је нарочито борба била управљена противу *ћенсилванског* и *зубуршког* система. Први је био потпуно усамљенички са принудним радом, а други је заменио систем усамљености системом ћутања, т. ј. било је раздвајање ноћу, а заједнички дневни рад са ћутањем, које се одржава највећом строгошћу. Ова борба око система задржала је развитак казнених завода, и тек кад се она мало стишала, приступило се побољшању истих.

III. Како је злочин интернационална појава, јер код свих народа потиче из истих узрока, то се у борби противу њега свуда имају употребљавати готово иста средства. Сасвим је природно према томе, да се о казненим заводима, као средству у борби противу злочина, говори и расправља код свих народа, и да сви они, који иду за усавршењем казнених завода, теже и траже да узајамно мењају мисли, да заједнички расправљају та питања, не би ли могли доћи до што савршенијег система. Сама борба, која је почетком XIX столећа била распаљена, најбоље је доказивала да се поборници свих система треба да састану на заједнички договор.

Први такав *међународни конгрес* био је 1846 године. Неколико тадашњих најчувенијих криминолога, међу којима су били Дикпесио из Белгије, Морокристоф из Француске, Сирингер из Холандије, Давид из Данске, Витворт Русел из Енглеске, Митермајер, Јулије, Велкер из Немачке, узели су иницијативу да позову из разних земаља све оне, који се интересују питањем казнених завода као и питањем о превенцији[2]). Овај се конгрес састао у Франкфурту на Мајни и Митермајер му је био председник. Одбацујући претераност и сувишне строгости пенсилванског система, конгрес се изјаснио за ћелијски систем под условом, да сваки осуђеник ради какав корисан посао, да сваког дана изилази на чист ваздух, да иде у школу и цркву, да прима посете надзорника завода, свештеника и лекара. Даље да код дуговремених казни постепено наступају олакшице; да се душевно и телесно слаби не држе у ћелијама, већ да заједнички издржавају казну, и да све казне буду краће. Конгрес се такође изјаснио за издвајање притвореника од осуђеника. У исто време је одлучено, да други конгрес буде идуће године у Бриселу.

Бриселски конгрес, 1847 био је врло добро посећен и, како по броју тако и по личностима, које су на њему узели учешћа, показао је да је овај начин расправљања питања о казненим заводима врло погодан тако, да су се чак и поједине владе биле заинтересовале. Конгрес се занимао малолетним осуђеницима, за које се тражили нарочити заводи у којима би се они имали поправљати и васпитавати. По издржаној казни поједина друштва за заштиту малолетника имала би појединим малолетницима да нађу места било у пољопривредној колонији било код приватних лица као слуге или шегрти. Утврђена су била и основна правила за зидање и уређење казнених завода са ћелијама, и

[1]) *Krohne*, Lehrbuch der Gefängniskunde c. 21. и 22.

[2]) *Krohne*, Lehrbuch der Gefängniskunde 196 и даље Bulletin du VII congrès pénitentiaire international.

за све ово као углед је имао да служи казнени завод у Пентонвиљу код Лондона, који је отворен 1842 и који је ублажио амерички систем усамљености тиме, што га је довео на систим подвојености. За разлику од пенсилванског система, усамљенички је затвор у Пентонвиљу представљао само један део у извршењу казне, које је било *постуано - арогресивно*.

Трећи конгрес имао се држати 1848 у Швајцарској или Холандији, али политички догађаји, који су били захватили целу Европу, омели су састанак тога конгреса.

Тек десет година касније понова је продужен рад на конгресу у Франкфурту 1857, на коме се очито увидело, да се противу злочина не може борба водити само репресивно помоћу казне и њеног извршења, већ и превентивно отклањањем узрока са којих се злочини чине. С тога се овај конгрес и звао „доброчиначки конгрес" (congrès de bienfaisance). Револуционарни покрет из 1848 године очито је показао владама у каквом се рђавом економском интелектуалном, мор лном и верском стању налази народ, који се услед тога буни противу владајуће класе и који постаје опасан по тадашњу државу. То су у исто време били и узроци са којих се у велико вршила кривична дела, и као једно од врло важних средстава у борби противу злочина било је побољшање овог рђавог стања у коме се народ налазио.

Усамљенички затвори без икаквог ограничења добијали су све више и више присталица, али се ипак нигде није овај систем с планом и доследно извео. И поред многих опомена, да се не треба претеривати с усамљеничким затворима, већ да их треба примењивати с обзиром на прилике појединих држава и народа, ипак су се појединих државе надметале у грађењу казнених завода са ћелијама, са засебним малим дворишгима за шетњу, са употребом образина и са нарочитим седиштима са преградама у цркви и школи. Ова претераност изазвала је оправдану опозицију како код појединих влада, које су биле противне због превелике скупоће оваквих завода, тако код чувенијих криминолога, који су у ирском, или прогресивном систему, који се тада јављао као нов, гледали и јевтинији и практичнији систем, јер се код њега усамљенички затвор примењује само као почетни ступањ код дужих осуда лишењем слободе.

IV. Сва ова три конгреса одржана су по приватној иницијативи и нису носили никакав званичан карактер. Тек од 1871 конгреси су добили званичан карактер. Влада Северно-Америчких Сједињених Држава прва је пошла напред и одлучи 1. 71 да издејствује састанак новог међународног конгреса за казнене заводе. У задатак новом конгресу буде стављено: „да прикупи поуздана статистичка дата о затворима, да сабере податке и да упореди искуства, која су се имала, како с разним системима затвора у примени тако и с разним системима казненог законодавства; да упореди снагу застрашавања разних облика казне и метода, које су усвојене за сузбијање и за спречавање злочина."[3])

Влада Северно-Америчких Сједињених Држава пошље у Европу као свог делегата Д-р Винеа (Wines), да лично позове не само владе европских држава, него и криминалисте, управнике казнених завода као и чланове друштава за патронажу. Ово више практично становиште конгреса учинило је, да су владе обећале учествовати на конгресу изашиљањем својих делегата. Ради припреме за конгрес буде сазвана конференција у Лондону 1872 и ту се реши, да први конгрес буде у Лондону.

На овом месту ћемо укратко изложити само: колико је ових званичних међународних конгреса било, где су држани, и која су питања на њима расправљана.

I. Конгрес у Лондону 1872 (од 25. јуна до 1. јула)

На овом конгресу узеле су учешћа двадесет земаља и четрдесет и две државе. Двадесет и осам питања је било спремљено за конгрес, која су расправљена у разним секцијама и то: 1, о највећем броју осуђеника у једном затвору; 2, класификација као основица сваком систему; 3. законско уређење извршења казне; 4, телесна казна као дисциплинска казна; 5, настава за осуђенике; 6, школе за чуваре; 7, депортација; 8, јединство казне лишењем слободе; 9, просто лишење слободе за нарочите злочине; 10, замена казне лишењем слободе принудним радом; 11, доживотне казне; 12, привремени отпуст; 13, полицијски надзор; 14, поступање с онима који су у повратy; 15, ред у затвору; 16, надзор у затворима; 17, поступање с младим злочинцима; 18, међународна статистика о затворима; 19, заштита осуђеника који су издржали своју казну; 20, рехабилитација осуђеника који су издржали казну; 21, сузбијање доцнијег помагања или подржавања (прикривања); 22, да ли је свака телесна казна код свих система казнених завода искључена? 23, најдуже трајање времене казне лишењем слободе; 24, о притворепицима; 25, о међународним уговорима за издавање криваца; 26, с системима за извршење казне; 27, о малим казненим заводима; 28, о садејству жена у женским казненим заводима.[4])

Рад конгреса имао је више оријентирајући карактер, јер појединa питања нису могла бити исцрпно расправљена. С тога буде одлучено да се у извесним периодичним размацима времена ови конгреси понављају, али да појединa питања, која ће се на конгрес изнети, буду припремљена разним протходним мишљењима и рефератима. У томе циљу је конгрес изабрао једну комисију од деветнаест чланова. Многи од ових чланова поднесу оставке а неки се и не приме чланства тако, да их је свега остало осам; овако сведена комисија састане се 1874. у Бриселу под председништвом Д-р Винеса и одлучи да се предузме међународна статистика за казнене заводе. Даље нађе, да је неопходно потребно, да би се могао постићи циљ, који је себи поставио лондонски конгрес, да ова међународна комисија добије званичан карактер, и комисија стави у дужност своме председнику, да умоли поједине владе, да пошљу своје делегате на идућу седницу комисије сазване у Брухсалу 1875.

Девет влада одазвале су се позиву и послале своје делегате, који су узели учешћа у дискусији онако исто као и остали чланови, које је изабрао лондонски конгрес. Алмкист, шведски делегат, саопштио је међународној комисији позив своје владе да се други конгрес састане у Штокхолму 1878. Сем тога одлучено је да се међународној комисији да званичан карактер, да се тачно одреди њена природа и утврди њена надлежност. Двојици чланова стављено је у дужност, да израде пројект статута.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Д-р Божа В. Марковић.

[3]) Bulletin du VII congrès pénitentiaire international № 2.

[4]) *Krohne*„ Lehrbuch der Gefangniskunde 199.

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ ЗЛОЧИНЦИ

од Др. Линденау-а

(НАСТАВАК)

Много више од хохштаплера потребно је познавање локала лоповима, који врше опасне крађе. Интернационални представници овога злочинства претпостављају стога крађу новчаника из џепова, пошто су у овом случају независни од околине. Професионалне крадикесе су управо увек на путу. Они иду свуда тамо, где се надају да ће бити, поводом кога догађаја, много света, и ту налазе богато поље рада. Полицијске централе рачунају с овом околношћу, и непрестано измењују фотографије најопаснијих крадикеса. Приликом светске изложбе у Св. Лују послате су тамошњој полицијској власти из свију главних вароши читаве збирке слика. Највећи проценат интернационалних крадикеса даје Астро-Угарска. У једном истом размаку времена оперисало је у Берлину 5 шпанских. 7 талијанских, 18 енглеских и 41 аустро-угарских крадикеса. Други специјалитет лопова путника јесте vol à l'americain, који се састоји у промени двају сличних торбица, пакета или других завежљаја. Једна талијанска дружиница, која је ради вршења ове крађе путовала, појављивала се у Хамбургу, Штрасбургу, Луксембургу, Лондону, Бриселу, Турину, Милану, Риму, Паризу, Буенос-Ајресу и Сантјагу де Чиле. Злочинац, који путује ради вршења опасних крађа, покушава да ту незгоду, што не познаје тачно места извршења крађа, тиме отклони, што своју делатност искључиво у таким просторијама развија, које имају извесне интернационалне сличности. Најопаснију класу ових злочинаца чине лопови, који путују ради обијања каса по банкама. Али најомиљеније поље рада интернационалном лопову јесу она места, у којима је велики саобраћај странаца,

и која услед тога готово свуда у свету показују извесне једноликости. Путник треба већ на железничкој станици да рачуна с присуством крадикеса. У железничким возовима врше лопови често краће, нарочито према путницима, који за време вожње заспе или задремају. У случају потребе железнички лопови употребљују и наркотична средства, да би своје жртве успавали, а по каткад не устручавају се ни од употребе насилних средстава. Један случај ове врсте био је пред судом у Дуисбургу 23. ов. м. У последње време дешавале су се често знатне покраће на лађама, које саобраћају између Енглеске и Континента, за које се вели да их је извршивала једна лоповска дружина, која је, преоблачећи се у разна одела, са покрађеним лицима путовала. Разбојнички и лоповски напади управљени су како према особи путника, тако и према колима за пртљаг, у која се лопови увлаче, да би их опљачкали. У Белгији су се пре две године наоружани разбојници попели у кола за пртљаг једног брзог воза, и то на једном месту, на коме је воз морао полагано ићи, и опљачкали их. У јужним земљама и на Оријенту ова се кажњива дела чешће догађају, док су у Немачкој готово непозната. Ипак наш казнени законик спомиње у §§ 243. тач. 4., 250. тач. 3. само ове ређе, помоћу употребе силе извршене деликте, док о модерним железничким лоповима нема помена..

Најраспрострањенији специјалитет лопова, који путује, јесте лопов по хотелима, чију делатност ванредно олакшава безбрижност већине хотелских посетилаца. Професионални лопов по хотелима принципијелно не врши крађе у хотелу, у коме станује, за време свога бављења у њему. Ту он само тачно студира локале, навике хотелског персонала и т. д., да би се доцније користио прибављеним знањем ради својих злочиначких смерова, када би оперисао у томе хотелу. Он улази у поједине собе или у улози хотелске послуге: као служитељ, фризер и томе слично, или као гост, који тражи у хотелу неког свог познаника. Нађе ли да у соби нема никога, он онда покупи у њој све предмете од вредности, при чему му често без икакве муке падне у руке врло богата пљачка. Најрафинираније представници ове злсчиначке категорије увлаче се ноћу, обучени у црно трико - одело, у хотелске собе, у којима гости спавају, и врше крађе. Проналазач овога трика је Рус Грегор Исаков, који се појављивао у готово свима културним земљама.

5. *Интернационално организовани злочинци.*

Најмодернији тип интернационалнога криминалитета појављују се у интернационално организованом вршењу злочинстава. Под овим ваља разумети таку форму извршења, код које учинилац врши своја недозвољена дела на једном сталном месту пребивања, из којега разапиње мреже по свима земљама. Интернационални односи појављују се овде највидљивије Општа опасност лежи овде не само у великој местној распрострањености, већ поглавито у различности места становања учиниочевог и његових жртава, услед чега је гоњење злочинца особито отежано. Ово пак долази с једне стране отуда, што постоје одступања материјалног права. Најчувенији познаваоци интернационалног казненог права још нису дошли до поуздних закључака о томе, које се место има узети за место извршења дела, меродавно за право, које се има применити, а у случају кад су учинилац дела и повређени одвојени простором. Опште познати школски пример за спорно питање јесте: које се казнено право има применити, кад неко са граничног места једне државе опали метак на неко лице у другој држави и повреди га или убије. Међу тим у пракси најновијега времена очекују решење много заплетенији кривични случајеви. У Берлину је пре извесног времена био ухапшен један Рус, настањен у Лондону, у моменту кад је хтео продати хартије од вредности, које су биле у Паризу украђене и њему у Лондону предате. Ја наводим овај пример само као илустрацију интернационалних заплета, који данас услед једног јединог злочина постају, а преко ванредно тешких правних питања: који би се закон у овом случају имао применити и којега је места суд надлежан за пресуђење овога дела, прелазим, пошто не долазе непосредно у обим овога предавања. На сваки начин наилазимо при формално - правном посматрању тока истраживања кажњивих дела и посматрању могућности гоњења учинилаца на казнено - процесуалне и административно - техничке препреке, које ни најмање не изостају иза заплетености материјилнога правнога питања. Модерни представници хроничнога криминалитета потпуно су разумели ове тешкоће, које казненоме правосуђу стоје на путу, и они су се њима тако сјајно користовали, да је интернационално организовано вршење злочинстава могло постати напредна индустрија, ради чијег описа молим Вас да ми још за кратко време поклоните Вашу пажњу.

Највеће интересовање међу интернационално организованим злочинствима изазива политичко злочинство. Не може се порицати да постоје интернационално организоване политичке странке. Решење питања: које се тежње ових политичких странака имају сматрати као злочиначке, тако је нераздвојно везано са расправљањем политичких гледишта, да оно мора изостати из нашег чисто научног посматрања. Нека буде довољно констатовање, да је цео културни свет један читав низ анархистичких убистава у најмању руку сматрао за проста злочинства, и да су ова злочинства свуда изазвала живо осећање и потребу, да им се стане на пут интернационалном правном помоћу.

(свршиће се)

Др. Драг. А.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Злочин извршен у сну или сановном бунилу. — Познато је, да се утисци из спољашњег света донекле и у сну примају и у души прерађују. По себи се разуме да не долазетако јасно у свест као на јави, а и прерада њихова у свести није тако одређена, тачна и правилна, као што је за време, док смо будни. С тога су и радње, које потичу од тих утисака, и њихове прераде у души махом бесвесне или полусвесне и не одговарају ономе, што би човек у таким приликама учинио, да је потпуно владао својом свешћу и вољом. Разуме се дакле, да за такве радње, ако би оне биле кривичне природе, учинилац махом не би одговарао.

Случајеви да човек у сну или сановном бунилу изврши које кривично дело, нису тако ретки. Изузимајући оне, који се учине у потпуно несвесном стању — као што би н. пр. био случај, ако би мајка у најдубљем сну случајно тежином свога тела притисла и удавила своје новорођенче украј себе — навешћемо неколико злочина, која су у т. з. сановном бунилу и са неком мером осећаја и свести извршена.

1. Два друга имају заједничку собу. Један је већ у дубоком сну, а други се враћа весео из друштва кући, и хита да легне. У хитњи не пали свећу, а у оном мраку преврне столицу украј постеље свога друга. Друг му баш у тај мах снева о лоповима, па осетив тресак и штропот од столице, која је пала, помисли да неко на њега пуца, дохвати свој револвер и опали неколико метака око себе. Једним од тих метака погоди свога пријатеља.

2. Неком Бернару Шидмајдцигу (Bernard Schidmaidzig) дође на сан нека авет — сва у бело обучена. — У страху од ње пробуди се; види своју жену у кошуљи; помисли у оном мраку и бунилу да је она та авет; дохвати секиру и убије је.

3. У једном осамљеном ловачком замку спремао се спахија да сутра дан зором лови, и наредио је својој послузи, да га што раније пробуди. Ноћ беше немирна, а пред зору баш бурна: дувала је страшна олујина и снажно је тресла вранима и прозорима — тако, да је то спахија чак и кроз дубок сан морао осетити. Чујући топот и лупу на вратима учини му се у сну, да зликовци обијају врата и да већ у собу продиру. У томе страху ђипи, дохвати своју ловачку пушку и опали према вратима на која је истог тренутка момак улазио, да га пробуди.

4. Неки млад човек имао је врло често страшне снове — нарочито при месечини. Једне ноћи снева и опет неке страхоте и опасности, а у тај мах чује, где врата шкрипе. Тумачећи то као насртање оне опасности на њега, устане, дохвати двоцевку и убије — свога оца.

5. Један човек снева да се очајно с вуком бори. Већ да вуку подлегне, кад се сети, да има нож украј себе. Дохвати га, и сјури га до корица у прса — своме пријатељу, који је до њега лежао и мирно спавао.

6. Тајлор (Taylor) наводи овај чудновати случај те врсте. Нека скитница имала је штилет у штапу. Путујући једном, легне онако уморан украј пута, те у брзо и заспи. У том наиђе други неки путник, приђе му и дрмне га да га пробуди. Скитница се доиста и пробуди, али у оном

сањивом бунилу дохвати онај штилет из штапа и њим прободе оног човека.

Преваре при осигурању живота. Г'де-год новац игра улогу, дешавају се и преваре. Према томе их мора бити и при осигурању живота. Гдекада су те преваре врло грубе и провидне, те се ласно дају ухватити, али их има и тако препредених, да могу послужити као примери у криминалистици. Ево неколико знатнијих случајева те врсте.

I. Убиство или самоубиство. Месеца октобра 1840. год. нађен је на друму који води Штетину, у колима врвцом удављен човек. Беше то неки познати трговац. По томе што се знало, да је у последње време материјално посрнуо, помишљало се у први мах на самоубиство вешањем. Али како беше лешина у необичном, положају с наопачке везаним рукама а парочито, како беше још и опљачкана: изгледало је поуздано, да је прва сумња неоправдана. Према томе власти, нашав довољно поузданих знакова за насилну смрт туђом руком, поведу кривичну истрагу. Истрага је дуго вођена, али без икаква резултата, и само се толико утврдило, да је тај трговац свој живот осигурао на 40.000 марака — с тим, да се та сума у случају његове смрти има исплатити његовој породици. Смрт може бити и насилна — само не самоубиство.

Тако је ствар стајала — кад се у један мах суду пријави заступник Готанске Банке као друштва, где је тај трговац био осигуран — са доказима, да нађени покојник није туђом руком удављен, него да је извршио самоубиство; — да, дакле, према уговору његови наследници немају права на осигурану суму. Најглавнији доказ беше једно писмо, које је несумњиво својеручно писао сам осигураник. У том писму детаљно излаже, како се убија да његови наследници приме осигурану своту; описује, како ће то дело извршити; и најпосле наређује, шта ће се с његовим мртвим телом учинити, како се не би дознало, да је доиста погинуо самоубиством, јер би онда друштво осигурану суму његовим наследници спорило. По том плану он се, дакле, (о један стуб) сам обеси, један од његових саучесника га скине, руке му наопачке веже, и мртво тело тако намести и опљачка, да се морало помишљати на злочин од туђе руке.

II. Сам себе сахранио. У некој већој француској вароши осигура год. 1864. неки трговац код једног осигуравајућег друштва у Паризу свој живот на суму од 100.000 франака. Не потраје дуго, а за тог се трговца сазна, да је материјално сасвим пропао, да га судови траже ради лажног банкротства, па најпосле и то да је тога ради побегао у Енглеску.

Неколико месеци после тога (и то баш у оно време, кад је требало платити другу уплату за осигурање живота) јављају се заинтересовани оном друштву, где је тај трговац био осигуран, и извештавају га, да је тај трговац у Лондону напрасно умро од неке срчане болести. Смрт беше тако нагла и изненадна, да није могао ни у стан стићи, него је на улици издануо. У потврду свега тога подносе, разуме се, и све потребне документе: — уверење лекара о последњој болести и узроку смрти осигураника; потврду од надлештва, које у Енглеској води рачуна о кретању становништва, дакле и о смртним случајевима (registrar); па најпосле и уредан записник, који је вођен при самој сахрани.

Осигурана сума беше знатна, бегство осигураника сумњиво..., и друштво, пре него што би исплатило — учини потребне кораке, да се и само увери о тачности и исправности тих података. Најпре је ишло трагом, куда је покојник — по своме исказу — по Француској пролазио и где се задржавао, па онда по квартовима у Лондону, која су му као стан означаван...., те се тим начином увери, да су готово сви ти наводи и податци лажни. У исти мах утврђено је, да су и све друге околности и саме исправе скроз лажне. Тако на пр. лекар, који је на уверењу о врсти болести и узроку смрти био потписан, није никако ни постојао, Гробар католичког гробља у Лондону, који је тобож тог трговца сахранио, и коме је послата његова фотографија, познао је по њој оно лице, које му је једнога дана само-самцито без икога другога у пратњи, предало мртвачки сандук на сахрану с исправама и под именом тога трговца.

Према томе било је сасвим јасно, да се у овом случају тицало врло вешто изведене преваре. Банкротирани трговац није био ни умро, него је баш он сам лично властима своју смрт пријавио; сам уверење о својој смрти издавао; сам себи спровод спремио; и најпосле и лично свој мртвачки сандук гробару на сахрану предао. Све је то учинио у намери, да дође до потребних докумената, по којима би његова породица и његови саучесници у превари могли дићи осигурану суму. Сам он био се већ спремио да за примљени новац лађу купи и натовари, па да где-год у свет бане, где га неће познати и ухватити.

III. Другог убио, па подметнуо. 3. априла 1880. год. нађен је у једној шуми око Најсола (у Угарској) измрцварена и онакажена лешина средовечног човека, кога је по свој прилици на том месту неко убио. Судећи по хаљинама и забелешкама, које су при прегледу леша нађене, беше то трговац целепција — неки Г. из З. Њега је у то доба на необјашњив начин нестало, па кад је тај леш нађен, све су прилике указивале на то, да је он то. А кад је још и жена његова лешину видела и у њој свога мужа познала, беше јасно, да је нађени леш доиста мртво тело трговца Г. из З.

И власт би, може бити, на томе остала да изненада не искрену други један спор. Г. беше код два пештанска друштва за осигурање живота осигуран, — и то код једнога на 10.000 фор., а код другога на 5.000 фор. Осигурање је гласило на случај смрти, а наследник му беше жена. С тога и једно од тих осигуравајућих друштава поче живље трагати, не би ли што поузданије утврдило, је ли доиста баш она нађена лешина мртво тело њеног осигураника, целепције Г. из З. У том циљу прибави фотографски снимак оне лешине, и разашље га лицима, од којих је могло добити обавештења и у томе правцу. На основу упоређења друштвени лекари, који су у своје време Г. приликом осигурања прегледали, а сем тога и четири сродника, који су га добро познавали, одлучно су исказали, да у тој фотографији нису могли познати Г. Шта више, тврдили су, да између те слике и Г. не могу да пронађу ни најмање сличности. Услед тога почне друштво ту ствар још брижљивије проучавати и испитивати, те најпосле дозна, да је Г., за кога се држало да је убијен, још жив, и да је негде скривен. Пријави то телеграфским путем властима, а власти почну трагати, нађу га и ставе у притвор. Даља истрага по том делу показала је ове необичне детаље. Г. је својом руком неког непознатог човека у шуми у околини Најсола убио; лешину му у своје хаљине преобукао; у џепове му писмена и белешке оставио, које на његово име гласе — у опште: све учинио, како би изгледало, да је то његова лешина. Са својом женом се опет био претходно договорио, да она лешину убијеног огласи за лешину свога мужа, па да онда без икакве сметње прими осигуране суме, и с њиме се састане, где их не познају.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Из канцеларије суда општине јабланичке украдено је 8 комада непопуњених сточних пасоша са уписатима, и то под серијом CCXXIX и бројевима 15592, 15593, 15594, 15595, 15596, 15597, 15598 и 15599. Начелник ср. бољевачкога скреће пажњу полиц. и општин. властима на ове пасоше с тим, ако би се појавили у саобраћају или би се ухватио крадљивац, да га известе позивајући се на Бр. 15376.

Код начелника среза бољевачког налази се у притвору **Милош Љубинковић,** циганин из Вукошића у округу подринском. Код њега је нађена једна кобила беле длаке, једна врана кобила са жигом «О» и једно дорастасто ждребе, за које се сумња да су украдени. Скреће се пажња полиц. властима и приватнима, ако би што знали о овоме да доставе начелнику среза бољевачкога с позивом на Бр. 12164.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Ноћу између 12. и 13. септембра ове године непознати зликовци напали су на Цветка Шљивовца трг. из Шора, среза јадранскога. Зликовци су помоћу свердла пробушили зид на предсобљу Цветковом, повадили цигље и себи направили пролаз, па су онда њих двојица упали у предсобље, извршили преметачину сандука и из истих покрали златно прстење Шљивовчево и још неке ствари.

Како касу нису могли да отворе и обију, они су одлучили да упадну у Цветкову собу, да га убију, кључеве му одузму и онда да га похарају.

Међутим, како Шљивовац још није спавао, он је осетио разбојнички покушај на собним вратима да унутра продру, скочио је, отворио нагло врата и испао прса у прса са оба зликовца. Први од зликоваца потегао је једним великим чекићем, да Шљивовца удари по глави, али је Шљивовац руком одбио чекић, који га је само окрзао. Не губећи присебност, а и иначе веома снажан човек, Шљивовац је ухвативши руком за чекић, ударио на зликовце и тако рећи својим рукама изнео их из куће на двориште, где су се сва тројица загомилали. Све то и ларма чељади учинило је те су зликовци одмах утекли, оставивши на лицу места свој разбојнички алат, а однесавши собом све покрадене адиђаре Шљивовчеве.

15. септембра ове године потера начелника среза рађевског ухватила је једно непознато лице, код кога је претресом нађен сав покрађени адиђар Цветка Шљивовца, а поред тога и разни калаузи и справе за разбијање. На испиту своме, то је лице казало да се зове **Светозар Чолић**, из Трбушца, и оно је признало да је извршилац разбојништва над Шљивовцем и да су му помагачи у томе делу били: Обрад Гајић и Јанко Вуковић, из Трбушнице, Анђелија Ерић, из Шора и Раписав Николић из Белотића, слуга Шљивовчев.

Како је овај *Светозар Чолић*, један опасан и препреден зликовац, који већ скоро три године у Шапцу и округу подринском врши са својим организованим дружинама опасне крађе и разбојништва, пошто се сумња, да је он извршио убиство ноћног стражара у Шапцу у месецу фебруару 1903. год., пошто је био већ под судом шабачким за три опасне крађе, за која дела није осуђен, јер је из притвора утекао још 16. фебруара 1903. године од кад се стално налазио у бегству и непрестаном вршењу злочиних дела све до сад, док није ухваћен, — то је власт среза јадранског иследила његову кривицу за напад над Шљивовцем, па је та акта с Чолићем и осталим кривцима спровела и иследној власти начелства округа подринског, на његово тражење.

Начелство је изнашло, да је Чолић, извршилац проваљивања куће г. Мих. Самуровића трг. из Шапца, извршено у месецу фебруару ове године, у циљу похаре, а тако исто да је Чолић, главни кривац за тринаест опасних крађа извршених за време бегства Чолићевог, по којим су делима његови помагачи и јатаци осуђени.

Како се је Чолић за време свога бегства прерушавао, бријао и пуштао браду у разним облицима, начелство га је сликало како је иследњем до сад утврђено, да се је он појављивао.

Чолић је стаса средњег, висок 1·74 с. м., сувоњав, кошчаст, смеђ, кратких а доста пуних смеђих бркова, косе смеђе, обрва великих и готово састављених, чела уска, великих очију упалих у главу, са великим трепавицама, у опште снажног састава. Стар је 29—30 година.

Светозар Чолић

Није искључена могућност, да се Чолићева «делатност,» бављење и крије распростирало и ван округа подринског за време од 19. фебруара 1903. год. до 15. септембра тек. год., и за то се износи његова слика, како би се на тај начин дала могућност свакоме ко ма што зна о Чолићу да то достави иследној власти начелства округа подринског с позивом на Бр. 16776.

У Смедереву је 20. пр. месеца ово лице ухваћено у скитњи и без икаквих исправа. Оно

је изјавило да се зове **Никола Поповић**, да је по занимању надничар и да је родом из Дебрица у Аустро-Угарској.

Извршеним претресом том приликом нађено је код њега 140 динара у разној српској и аустро-угарској монети, скривеним у разним кутовима одела.

У Смедереву је Никола кажњен за скитњу и 24. пр. месеца протеран у Аустро-Угарску, но већ 28. истог месаца ухваћен је у Топчидеру са 80 динара.

И овде је изјавио да је родом из Дебрица у Банату, где од фамилије има само једну тетку, по имену Тинку Бабештин, врачару. У Србију је, вели прешао пре 5 година и бавио се надничењем највише по смедеревском округу.

Управа града Београда има уверења да ово лице није из Аустро-Угарске, да је раније осуђивано за крађе, и да му право име није како је сад казао, већ да исто крије. Овоме иде у прилог и то, што при себи нема никаквих исправа, не говори ни у колико банаћанским акцентом, и што је код њега нађена повећа сума по оделу скривеног новца, за који није могао показати откуда му је.

Ко би што знао о овоме лицу моли се да то достави Управи града Београда или уредништву «Полицијског Гласника».

ПОТЕРА

Манојло — Манасије Костић, пекарски момак, узео је 100 динара од свога газде Николе Илијевића, пекара из Ваљева, да преда извесном човеку, али то није учинио, већ је са новцем побегао. Он је стар 27 година, сувоњав, повисок, црномањаст, малих бркова, у сељачком копорану и сивим панталонама, са шајкачом на глави. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да га потраже у својим домашајима и у случају проналаска да га упуте начелству округа ваљевског с позивом на Бр. 12146.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Алимпић

БРОЈ 45. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 13. НОВЕМБРА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника треће класе среза мачванског, Тодора Стошића, начелника исте класе среза бањског — по потреби службе;

за начелника треће класе среза бањског, Драгутина Пантелића, начелника исте класе среза колубарског, округа ваљевског, по молби;

за начелника треће класе среза нишког, Петра Банџића, секретара друге класе начелства округа тимочког;

за начелника треће класе среза левачког, Момчила Здравковића, начелника исте класе среза азбуковачког, — по молби;

за вршиоца дужности начелника среза колубарског, округа ваљевског, у рангу секретара начелства друге класе, Ђорђа Матића, писара прве класе среза јасеничког, округа смедеревског;

за вршиоца дужности начелника среза сврљишког, у рангу секретара начелства друге класе, Јована Илића, вршиоца дужности начелника среза нишког, у рангу секретара начелства исте класе. — по молби; и

за вршиоца дужности начелника среза азбуковачког, у рангу секретара начелства друге класе, Љубомира Кнежевића, писара прве класе среза зајечарског, све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 4. новембра 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за секретара друге класе начелства округа тимочког, Љубомира Јоцића, писара друге класе среза параћинског;

за секретара друге класе начелства округа топличког, Косту Стојановића, писара прве класе среза подунавског;

за писара прве класе среза подунавског, Милана Јанковића, писара среског исте класе у пензији;

за писара друге класе среза азбуковачког, Петра Милићевића, бив. полицијског писара исте класе;

за писара друге класе среза јасеничког, округа смедеревског, Животу Павловића, писара исте класе среза љубићског, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза зајечарског, у рангу писара начелства друге класе, Љубомира Богавца, практиканта среза неготинског;

за вршиоца дужности писара среза нишког, у рангу писара начелства друге класе, Николу С. Вељковића, писара исте класе начелства округа нишк г, по потреби службе; и

за вршиоца дужности писара среза љубићског, у рангу писара начелства друге класе Миливоја Ст. Милосављевића, практиканта начелства округа неготинског, све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 4. новемра 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за писара прве класе начелства округа врањског, Милорада Максимовића, вршиоца дужности писара среза врачарског, у рангу писара начелства друге класе;

за писара прве класе начелства округа београдског, Зафира Станковића, практиканта Министарства Иностраних Дела и свршеног правника;

за писара друге класе начелства округа крагујевачког Војислава Николића, практиканта среза гружанског;

за писара друге класе начелства округа крагујевачког, Танасија Танасијевића, бившег полицијског практиканта;

за писара друге класе начелства округа рудничког, Хараламлија Ђорђевића, практиканта среза нишавског; и

за писара друге класе начелства округа нишког, Тихомира Мијатовића, практиканта начелства округа крагујевачког, — све по старом закону

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 4. новембра 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за лекара среза посаво-тамнавског, Д р Мишу Михаиловића, лекара среза посавског, округа ваљевског, по потреби службе;

за лекара среза качерског, Симу Говедарицу, лекара среза тамнавског, по потреби службе;

за лекара среза подунавског Д-р Максима Ердељца, лекара општине смедеревске, по његовом пристанку;

за лекара среза посавског, округа ваљевског, д-р. Борисава К. Радисављевића, назначеног лекара среза алексиначког и моравског округа нишког, по потреби службе;

за лекара среза рачанског д-р. Војислава В Михаиловића, лекара среза љубићског, по потреби службе;

за лекара среза тамнавског д-р. Павла Војтеха, лекара среза параћинског, по молби:

за лекара среза параћинског, Хранислава Јоцића, лекара среза ражањског, по потреби службе;

за лекара среза ражањског, д-р. Драгутина Вељковића, лекара среза јасеничког, округа смедеревског — по потреби службе;

за лекара среза таковског и љубићског, д-р. Јосифа Недока, лекара среза таковског, по потреби службе;

за лекара среза масуричког и пољаничког д-р. Максима Селаковића, лекара среза сврљишког, — по потреби службе;

за лекара среза јасеничког, округа смедеревског, д-р. Владимира Поповића, лекара среза левачког, по потреби службе;

за лекара среза левачког, д-р. Ивана Поповића, бившег лекара општине београдске;

за лекара среза алексиначког и моравског, округа нишког, Д-р Ђорђа А. Даду, лекара општине алексиначке; и

за лекара среза трнавског Д-р Косту Ст. Ристића, лекарског помоћника опште државне болнице.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 4. новембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је, да се:

Јосиф Цветић, начелник друге класе среза левачког; и

Васа Араницки, писар прве класе среза гружанског, на основу §. 70 закона о чиновницима грађанског реда ставе у пенсију, која им по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 4. новембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Гаврило Јевтић, вршилац дужности писара среза поцерског, у рангу писара начелства друге класе, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 4. новембра 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу тачке 5-те члана 8-ог закона о уређењу санитетске струке и чувању народног здравља од 30. марта 1881 год., поставити:

у Главном Санитетском Савету:

А, ЗА РЕДОВНЕ ЧЛАНОВЕ:

Д-р. Јеврема Жујовића, шефа одељења за сифилистичне и кожне болести у општој државној болници;

Д-р. Војислава Суботића, шефа хируршког одељења у општој државној болници;

Д-р. Јована Данића, управника болнице за душевне болести;

Д-р. Јована Ј. Јовановића, шефа гинеколошког одељења и управника бабичке школе у општој државној болници;

Д-р. Демостена Николајевића, шефа лекара унутрашњег одељења у општој државној болници;

Д-р Милана Јовановића-Батута, професора Велике Школе у пензији;

Д-р. Ђоку Ј. Николића, физикуса Управе града Београда;

Б, ЗА ЧЛАНОВЕ ЗАМЕНИКЕ:

Д-р. Симу Карановића, санитет. мајора;

Д-р. Војислава М. Суботића, секунд. лекара болнице за душевне болести;

Ђорђа П. Нешића, очног лекара;

В., ЗА ВАНРЕДНЕ ЧЛАНОВЕ:

Д-р. Марка Т. Леко, професора Велике Школе у пензији;

Алексу Поповића, главног марвеног лекара Министарства народне привреде;

Андру Стефановића, професора Универзитета;

Николу Николића, јавног правозаступника у Београду.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 4. новембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Милан Лековић, писар друге класе начелства округа чачанског, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда — отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 8. новембра 1905. г. у Београду

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, одобрено је решење Државног Савета од 25. октобра ове год. Бр. 7644., које гласи:

„Одобрава се Министру унутрашњих дела, да на оправке зграда смедеревске окр. болнице по ревидисаном предрачуну и одобреној лицитацији може утрошити 2056 динара и овај издатак ставити на терет партије Бр. 168/1 гл. XXXIV санит. буџета ове 1905-те године предвиђене на оправке и допрaвке болница и других санитет грађевина".

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 31. октобра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, одобрено је решење Државног Савета од 25. октобра ове год. Бр. 7645. које гласи:

„Одобрава се Министру унутрашњих дела, да на оправку зграде за стан управника и апотеке опште државне болнице на Врачару, која је извршена у режији, може по ревидисаном и одобреном окончаном рачуну утрошити суму од 1600·20 динара и да овај издатак може ставити на терет партије Бр. 168|1 гл. XXXIV санит. буџета ове 1905-те године".

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 31. октобра 1905. г. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

ЈЕДНА ПОГРЕШНА НАДЛЕЖНОСТ

(НАСТАВАК)

§ II.

(НАСТАВАК)

Даље има контроверсних питања код стицања и губљења државине. Ми ћемо поменути само једно. Да државина постоји, треба ово двоје: материјални услов, corpus, и интелектуални, animus. Када ће се сматрати да је онај први услов испуњен? Поимените, да ли се државина може стећи друкчије него физичком апрехенсијом? Другим речима, може ли се државина пренети, онако како то може бити са *правом*, и самом сагласношћу странака (solo consensu)? Зато што су ово питање на разне начине расправила, француско и немачко законодавство не везују иста дејства за уговор, када је њему задатак да изврши пренос својине на некој одређеној ствари (res certa)[39].

Док у француском праву такав уговор одмах, и пре сваке материјалне, фактичке, предаје ствари, преноси својину са траденса на акципијенса (чл. 1138 с. с.) дотле, у немачком праву, уговор, сам по себи. има само то дејство, да крејира тражбена права и обавезе, али не и то да, пре фактичке предаје, пренесе својину. Како траденс не може пренети својину на акципијенса, а да за себе задржи својинску државину (Das Eigenbesitz-§§ 872. и 937. нем. грађ. зак.), и како се, по немачком праву, државина моћи стећи једино фактичком апрехенсијом ствари, то се, код уговора, пренос својине врши тек у моменту предаје (§ 929. нек грађ. зак.). Само онда, ако је ствар већ у акципијенсовим рукама, државина се може пренети сагласношћу странака (§§ 929 in fine и 930. у вези са § 854. други став нем. грађ. зак.).[40] На који се начин систем француски може измирити са захтевом да се државина мора на акципијенса пренети, па да овај постане власником, ми смо о томе доста опширно говорили у својој, већ поменутој, расправи: *О правном карактеру удовичкога уживатка и о његовом упису* (стр. 29. прим. 35.) и на њу упућујемо оне које би ово питање интересовало.

Да додамо овде да, по француском законодавству, прекариста (детентор) не може самом својом вољом своју детенцију претворити у државину (чл. 2231. и 2236. франц. грађ. зак.). Nemo sibi causam suae possessionis mutare potest. Тек ако детентор почне манифестовати вољу да ствар хоће да држи у своје име, да, поред corpus-a, хоће да има и animus — *манифестовање познато ономе у чије је име детентор ствар држао* — настаје промена у положају детентора: он од прекаристе постаје држалац, што му даје могућности да ствар добије узукапијом у својину (В. у чл. 2238. франц. грађ. зак. још један случај интерверсије у титулусу).[41] По нашем грађ. законику могао би, и без испуњења онога другог услова, детентор постати држалац. Пошто се, за државину, тражи corpus и animus, и пошто, у нашем грађ. законику, немамо

---

[39] B. Lacantinerie et L. Barde, *Des obligations*, I, p. 365; Planiol *Traité élémentaire de droit civil*, I, p. 446. à 453.

[40] Својина на непокретним добрима (Grundstücke) преноси се уписом у баштинске књиге (§. 925. нем. грађ. зак.). Исто је тако и у француском законодавству у погледу трећих лица (чл. 1141. с. с. и зак. од 23. марта 1855 по н. к.). Dernburg, *op. cit.*, III, S. 297.

[41] B. Lacantinerie et A. Tissier, *De la prescription*, p. 173 et 174, 217. У римском праву под прекаристом се подразумевало оно лице које је држало туђу ствар стим да се њоме може послужити, али да је, на први захтев онога од кога је држи, мора вратити. Глосатори и канонисте тај термин су проширили и на остале детенторе. *Ibid., op. cit.*, p. 171.

одредбе односно забране интерверсије титулиса, један детентор би имао просто да почне да ствар држи у своје име па да себе преобрати у држаоца. Само ова интерверсија дала би му једино право на употребу државинских интердиката, док би, у погледу узукапије, положај његов остао непромењен: у нашем праву на узукапију се не може позвати држалац чија државина нема основа, а такав је случај овде.[42])

Напослетку, законодавства нису једнака ни у погледу дејства државине. Док се, у колико је реч о заштити државине, она сва слажу у томе да ову треба увек обезбедити, независно од њеног основа стицања и савесности држаочеве,[43]) дотле се она често размимоилазе код питања о условима за узукапију (l'usucapion, die Ersitzung). Тако, у француском законодавству, може се стећи својина застарелошћу и онда, када је државина незаконита (неправична) или несавесна (sans juste titre ni bonne foi). Основ државине (titulus) и савесност (bona fides) корисни су у толико што је тада рок за узукапију краћи (чл. 2262. и 2265. с. с.). У аустриском праву, као и нашем, узукапије може бити само под ова два услова: да је државина законита и да је савесна (§ § 1460 à 1465. аустр. грађ. зак., § 626. срп. грађ. зак.). Иначе се својина не може стећи застарелошћу.[44]) Немачки грађ. законик који, као правило, познаје само узукапију покретних ствари, тражи, за ову, такође савесну државину (guter Glaube). Али, за разлику од римскога (код обичне узукапије) и аустриског права, основ, titulus (Dér Titel), није, по нем. грађ. зак. (§ § 937. à 945.), потребан.[45]) Да додамо, да, у француском законодавству, по оном старом правилу En fait de meubles possession vaut titre, својина на покретним добрима се стиче под ова два услова: да се је задобила државина и да је прибавилац ове bona fide.[46]) Само у случају крађе или губитка ствари може власник ствари ову повратити за три године, рачунајући од дана крађе или наласка. Наравно, после три године његова rei vindicatio гаси се само у погледу следбеника bona fide крадљивца или налазача. Против крадљивца и налазача, као и против њихових следбеника (les sous--acquéreurs) mala fide његова петиторна тужба застарева тек после тридесет година.[47])

Овај летимични преглед неких важнијих питања која се тичу државине показује у коликој мери се у овом делу науке о приватном праву са тешкоћама сусрећемо. То показује, у исти мах, слабу страну нашега законодавства о извршењима, које је расправљање тако замашних питања стављало у атрибуције административне власти. Власт ова функционише овде, изузев Државни Савет, у лицу само једног органа, за разлику од судске власти, која суди, у начелу, колегијално. Овоме треба још додати и ту околност: да су органи управне власти код нас врло често нестручни за ова питања. Тек најновији закон о уређењу округа и срезова прописао је за окружне и среске начелнике нарочите школске квалификације (да су свршили Велику школу у Србији или који факултет Универзитета. овде или на страни, чл. 25. и 48.). Али и то не обара, и ако је у неколико слаби, ону горњу примедбу о нестручности административних органа у питањима приватно-правним. Јер, на првом месту, треба ће доста времена док се тај закон, у колико је реч бар о квалификацијама среских начелника, потпуно у живот уведе. Затим, пошто се, по њему, за окружне и среске начелнике не тражи искључиво диплома правнога факултета, већ такав чиновник може бити и свршени ученик неког другог факултета, то ће се дешавати да спорове приватно-правне природе решавају људи којима то апсолутно није струка. Осим тога, по чл. 48. истога закона, и по његовим тачкама 5. и 6., место среског начелника може, под условима тамо предвиђеним, заузети и једно лице које није никакав факултет свршило. Напослетку, остају полициски писари који ће често такве спорово код извршења расправљати и који, по чл. 31. наведенога закона, могу бити лица која су свршила четири разреда гимназије; и управник Града Београда и чланови управе тога Града за које се не траже никакве нарочите квалификације. Зак. о уређењу округа и срезова вели у чл. 158. само ово: „Управник Београда има ранг и плату окружних начелника, а чланови квартова деле се у две класе: . . . ,“ Та значи да у погледу квалификација, ти полициски органи потпадају под зак. о чин. грађ. реда §. 3.). Што се тиче Државнога Савета, и он, за сада, не стоји много боље у погледу стручности у реченим питањима: једна мала мањина његових чланова свршила је правни факултет. Овакав, пак, састав Државног Савета допушта Устав, по чијем чл. 142. Државни Саветници могу бити они српски грађани, „који су свршили у Србији или на страни какав факултет или какву вишу стручну школу која стоји у реду факултета.“

(наставиће се)

Живојин М. Перић.

---

[42]) Резултат је, у главном, исти: у франц. праву може бити узукапије и у одсуству основа државине, или не може бити интерверсије титулиса; код нас може бити интерверсије титулиса, али не може бити узукапије без основа државине. У француском праву господар ствари заштићен је против детентора забраном интерверсије титулиса, код нас забраном да се, у случају незаконите државине, може ствар стећи узукапијом. Тек у оба законодавства власници су заштићени против детентора.

[43]) Свака државина је заштићена, била она правична или неправична, савесна или несавесна.

[44]) Stubenrauch, *op. cit.*, II., S. 795. und ff.

[45]) Dernburg, *op. cit.*, III, S. 317. И у пандектном праву, за редовни одржај, тражи се, поред bona fides, и основ државине (Usucapionstitel, iustus titulus possssionis). За ванредни одржај била је довољна bona fides. Арнтс, *Пандекте*. Превод Д-ра Драг. Т. Мијушковића, књ. II., стр. 381. 382. и 401.. Као што видимо, немачки законодавац, код узукапије покретних ствари, задржао се на условима које је пандектно право тражило за ванредну (тридесето годишњу односно четрдесетогодишњу) узукапију. са том разликом што он тражи *десетогодишњу државину* (§ 937. нем. грађ. зак.). У аустриском и нашем праву довољна је трогодишња односно шестогодишња државина (§ § 1466. и 1472. ауст., § § 928 и 931. срп. грађ. зак.).

[46]) Аутори не вело ништа о томе, да ли је потребан titulus. B. Planiol, *op. cit.*, I., p. 404. et 405.

[47]) Planiol, *op. cit.*, I. p., 405. à 408.

ПОЛИЦИЈСКИ ЧИНОВНИЦИ
и
Пројект закона о чиновницима грађанског реда.

(свршетак)

Није ли права аномалија с гледишта здравих принципа и једне најдемократскије, али истините правне државе, кад се често и у сред законодавног тела, од времена на време, могу посматрати примери неоправданог такмичења у фразама, које треба што више да нагрде полицијску власт, а нарочито оне њене органе, који су на истакнутијим позицијама. Какав се успех може тражити од те власти у сузбијању злочиних и преступних дела и у опште, у свима пословима полиције безбедности, кад сав тај посао припада надлежности оне исте власти, којој сваки и позван и непозван може сасвим произвољно давати искључиво негативне квалификације најгорег облика; кад јој се, често, и то, како изгледа, не само без казне, него на некој, прорачуњеној популарној основи, могу да добацују фразе, које ту власт у основи компромитују, које је изражавају као неморалан појам и дају јој рђаву квалификацију. И на зборовима и у чаршији и у кафани, нарочито у редовима мање интелигентним, на овакве појаве наилазимо врло често, али се на њима не заустављамо; јер су нам постале толике обичне, да више на њих и не обраћамо пажњу. Чудно је, што у таквој земљи полицијска власт постоји још и као сам административно — правни појам. Оваква морална и правна деградација полицијске власти, највише чини, те о ауторитету власти у опште, а не само полицијске, не може још за дуго време да буде озбиљне речи. Јер полицијска власт, као што смо већ напоменули, тангира у најмногобројније и најбитније интереса свега грађанства, јер је та власт носилац праве надлежности за јавни ред у земљи. Због тога, ауторитет те власти прва је претпоставка за успех јавне службе у опште, а нарочито за јавни ред. Ма како се изводила реорганизација јавне службе у Србији, без тога услова не може се имати успеха. И онда, кад се новим законодавством те врсте мора поглавито на тај услов нарочито да пази, онда би било веома нецелисходна па и опасна намера, да се полицијска власт остави и даље у положају, у коме је до сада била; шта више, у положају, који би био још и гори, у колико би се за њу стварао још и нарочити негативан изузетак, који би је лишио одлика свију осталих чиновничких струка. Ми не бисмо могли разумети реорганизацију јавне службе у Србији, ако би се она извела на основи на којој би ауторитет најважнијег дела извршне власти остао и даље и морално и правно унижен. Напротив! Хоћемо ли да лечимо земљу озбиљном реорганизацијом јавнога права, додајмо јој у првом реду јаку и с пуним ауторитетом полицијску власт. А такву власт најмање можемо имати онда, кад њеним чиновницима, изузетно од свега осталог чиновништва, задржимо и даље положај, који

могу да одређују партијски и произвољни утицаји чаршије, а услед несрећне одредбе, по којој само ти чиновници не би били заштићени у државној служби.

Поглазити разлог, који се истиче у одбрани мишљења, да полицијским чиновницима, а нарочито оним на старешинским положајима, не треба признати сталност, поличке је природе. и то готово искључиво политичко — партијске. Из тога, на први поглед, да тај разлог није сасвим неоснован. Зна се, да у земљама, које практикују систем парламентарне владе, политичко особље треба да ради што сагласније интенцијама владе; па самим тим треба да је и по својим политичким назорима што ближе гледиштима, која начелно једну владу обележавају. За такве органе мисли се, да они боље од осталих схватају прави смисао владиних тежња и принципа, које она има да спроведе разноликим законодавним реформама; да ће преданије служити извођењу њеног програма и у облику опште администрације и у облику енергичне и правилне примене закона; да ће на тај начин више допринети јачању ауторитета владе, којој још и партијски припадају, и очувати и побољшати расположење масе, као парламентарну подлогу за даљи рад и трајање владе.

Нема сумње, да је овако гледиште на старешинско полицијско особље за парламентарну владу од значаја. Али, да ли би парламентарна влада могла у опште имати такве кандидате на овако важним положајима онда, кад би се њихов избор морао ограничити само на најлошије елементе из државне службе, или само и готово искључиво, на такве елементе „са сокака". А ми смо већ видели и са довољно оправданих разлога објаснили, да мимо такве кандидате не би било и других, бољих, кад се чиновницима полицијске струке не гарантује сталност државне службе. Сви они чиновници државне службе и сви они, у истини јаки људи са сокака који не желе, да свој солидан положај замене скорим истеривање из државне службе — неће се примати полиције. То је сасвим сигурно. А који су то онда елементи, који ће се са нарочитом способношћу и моралном исправношћу заложити, да толико предано и корисно послуже држави, да том службом чак треба да заслуже и неку политичку добит за владу, да јој одрже и појачају ауторитет у народу. и на тај начин сачувају и побољшају расположење јавнога мњења за даље изборне успехе и опстанак владе? Напротив, окружена неопробаним и лошим елементима, које је по невољи морала узети, она је доведена у гори положај, него што је пре тога била, да је такви њени људи компромитују и својом проблематичном моралношћу и својим незнањем. А да ће такви кандидати бити још у толико више сумњиве и еластичне моралности, у колико и сами морају рачунати са брзим губитком службе, то је сасвим сигурно.

Међутим, и с те стране ствар сасвим друкче стоји, кад су и старешински положаји заштићени начелом сталности државне службе. Парламентарна влада тада располаже најширим избором кандидата: јер јој стоје на расположењу сви чиновници осталих административних струка, па ако хоће и онај непотребан плус са сокака, ма да ће „сокак" само по изузетку моћи да дâ једног ваљаног полицијског старешину. Влада тада није принуђена, да узима оне, који су најгори, него да међу онима, који су одлични, бира најбоље, у свој мери, у којој налази, да затечено старешинско особље треба да замени другим, партијским. Тако ствар стоји, кад се дискутује непосредно са гледишта оног главног политичког разлога, који се наводи, у главном, у смислу партијском, и који се хоће да правда начелима парламентарне владе; али тако ствар стоји онда, кад се тај разлог у целини акцептира. И у том, дакле, случају, начело сталности треба да се примени и на све полицијске чиновнике.

Али, пре свега, није истина, да са изменом парламентарне владе треба да се измене и све полицијске старешине. Искуство је и код нас показало, да на старешинским полицијским положајима могу тако исто корисно да се употребе и људи из опозиције, па често и много корисније, него, „своји" људи; ако они, иначе, имају у јачој мери потребне услове, да на тим положајима представљају јаку и савесну власт, и то је оно што је главно. Таквим људима није потребна партијска карта, па да влади даду више ауторитета ваљаном службом, него што би је могли да даду њени партијски људи, али без тог услова, које траже интереси државне службе. Шта више, влада ће увек изгубити, у место да добије, кад такве људе из опозиције замени својим, али слабијим људима. Ми можемо разумети измену полицијских чиновника на истакнутијим положајима само онда, кад је она строго с гледишта интереса јавне службе целисходна. Ако се у том смислу партијски интереси и разлози не поклапају са разлозима и интересима државним, онда би измена чиновника била штетна, онда би се она вршила искључиво или бар више на основи партијској, а без обзира на интересе државне; а таква измена, штетна по интересе државне, била би самим тим штетна и по партијске интересе парламентарне владе. Јер парламентарна влада има задатак да ради у јавном интересу, да тај интерес, с обзиром на режим осталих странака што јаче истакне и да на њему ради, да тако потенцираним успехом у јавној служби задобије за се расположење масе; и да у том смислу добије још и партијски. А ако је за такву службу у корист јавних интереса јачи кандидат из опозиције; ако би он тим интересима боље служио и више допринео, него кандидат који га смењује, онда је измена учињена на штету јавног интереса, па самим тим и на штету парламентарне владе, која је за ту измену одговорна. Другим речима, кад год влада неће да води партизанску него државну политику; кад год се партијски интереси и партијске дисциплине не истакну изнад интереса и начела државног права и државне политике, она ће баш имати интереса, да се користи кандидатима, који ће што боље државним интересима послужити; а у таквом случају, она неће мењати чиновнике, за које већ има сасвим разложног уверења, да су за свој посао и положај довољно употребљиви и јаки, да их не може заменити јачим особљем. Друкчим радом влада би поткопавала моралне и политичке погодбе свога опстанка; она би се квалификовала као политички неисправна и као партизанска, у мери, која наговештава, да она измене полицијског особља не чини из разлога и интереса државне потребе, већ из непарламентарних смерова, да ради партизански и да као партизански режим преко полицијског чиновништва, на неисправној, противзаконитој основи хоће да ствара себи већину. Такве владе губе у брзо обележје исправне парламентарне влада, и постају партизанске котерије, које све више обраћају пажњу партијским, у место државним интересима, док се, најзад, ако пре тога сасвим не пропадну, не изметну у обичне клике; а у парламентарним земљама искуство је показало, да је од котерије до клике само један корак. Напротив, начело сталности, у место да компромитује, оно благотворно утиче на систем парламентарне владе, јер уноси моралну исправност у целокупну јавну службу и односе и горе и доле, не дозвољавајући ни партизанима на влади, ни партизанима у народу, да полицијско чиновништво сматрају као своје партизанско оруђе, и да преко њега компромитују јавну службу и штете јавне интересе. Полицијски чиновник, високо уздигнут изнад партизанства, заштићен начелом сталности у државној служби, постаје искључиво орган државне службе и државних интереса; а због те службе и тих интереса постоје све па и парламентарне владе у правној држави. Ми смо, дакле, не само за начело сталности државне службе и код полицијског чиновништва, него налазимо, да би била права опасност за државну службу и да би се основна начела израђеног пројекта, дакле његова системска основа, у целини компромитовала, ако би се полицијско чиновништво, ма у ком његовом делу, тога начела изузело.

Милутин А. Поповић.

СЕДМИ МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС
ЗА КАЗНЕНЕ ЗАВОДЕ

први део

досадашњи међународни конгреси

(НАСТАВАК)

II. Конгрес у Штокхолму 1878 (од 3—7 августа)

Деветнаест земаља и двадесет и седам држава биле су званично представљене на овоме конгресу. Питања су била подељена у три групе и то: у прву групу су улазила питања из казненог законодавства, у другу питања о извршењу казне, и у трећу о превентивним мерама. Сва су ова питања претресана у три секције и у пленуму конгреса где су донешене дефинитивне одлуке. На конгресу претресана су ова питања: *1 секција:* 1, законско

уређење извршења казне; 2, сједињење казнâ лишењем слободе, 3, депортација; 4, надлежност централне управе. — *II секција:* 1. међународна статистика казнених завода; спремање чувара; дисциплинске казне; 4, привремени отпуст; 5, усамљенички затвор; 6, трајање усамљеничког затвора. — *III секција:* 1, старање за пуштене осуђенике и помагање од стране државе; 2, поступање с малолетником који је ослобођен казне, као и са напуштеном децом; 3, о међународним мерама против злочина; 4, борба противу повратa.

Италијански делегат саопштио је конгресу позив своје владе, да се идући конгрес састане у Риму.

Међународна Комисија за казнене заводе конституисала се изабравши себи за председника Алмкиста (Almquist), а за тим је претресла и усвојила израђени пројект статута за комисију; шведски министар спољних послова је умољен да дипломатским путем саопшти овај пројект владама разних држава.

Идући састанак комисије био је у Паризу октобра 1880, на коме су биле званично представљене тринаест влада. Циљ је овоме састанку био, да се види какав је одговор дошао од разних влада на циркулар шведског министра спољних послова односно пројекта статута. Овај пројект, на који су већ многе државе пристале, усвојен је дефинитивно. За председника комисије изабран је италијански делегат Белтрани — Скалије.

Статут за Међународну Комисију за казнене заводе, који је на овом састанку комисије усвојен, а допуњен на другом састанку држаном у Берну септембра 1886, гласи:

Чл. 1. Образована је Међународна Комисија за казнене заводе са задатком да скупља податке и обавештења, која се односе на предупређење и репресију злочина, као и на казнене заводе у опште у намери, да даје владама обавештења о мерама и средствима која би требало употребити па да се стане на пут повредама казненог законика, да се обебеди њихова репресија, а да се при том поправљају злочинци.

Чл. 2. Комисије ће бити састављена из делегата разних влада, које би хтеле учествовати у остварењу горе означеног циља.

Чл. 2. Свака земља може именовати једног или више делегата. Али у последњем случају свака влада располаже само једним гласом.

Чл. 5. Она ће на својим редовним састанцима бирати одбор, који састављају: председник, потпредседник, који врши дужност благајника, и секретар.

Чл. 6. Комисија ће публиковати у свом листу на француском језику, потпуно или не:

а) законе и органска правила која се односе на казнене заводе и која буду издата у разним државама;

б) законске пројекте о овим предметима с извештајима који би им претходили;

в) извештаје о питањима, стављеним на дискусију следећих конгреса;

г) чланке и оригиналне студије, који би улазили у оквир комисијиног задатка и који би уз то имали општу вредност.

Она ће организовати међународну статистику за казнене заводе.

Чл. 7. На својим састанцима комисија ће претресати питања, која је одбор ставио на дневни ред. Сваки члан има права да комисији износи питања на претресање. Та питања треба да буду упућена председнику најмање три месеца пре састанка комисије.

Свако претресање приметиће се у извештају с назначењем имена отих, који су у претресању учествовали.

Чл. 8. Комисија ће, у споразуму с владом оне државе у којој ће се држати конгрес, одредити дан и место конгреса, утврдиће програм као и правилник за тај конгрес.

Чл. 9. Коогрес ће се држати у међувремену најмање од пет година.

Чл. 10. Комисија ће ступити у везу с друштвима за казнене заводе у разним државама и стараће се да се сличпа друштва стварају. Она ће такође ступити у везу и с лицима, која, по свом свом специјалном знању или искуству, могу бити од користи комисији и циљу, који је она себи у задатак ставила.

Чл. 11. Да би се накнадили трошкови око штампања протокола комисијских, циркулара, извештаја, истраживања, преписке и т. д., комисија ће сваке године одредити свом одбору суму од 8000 до 15000 динара, коју ће давати државе у сразмери од 25 до 50 динара на милион становника. Делегати ће једноме од чланова, кога комисија одреди приликом сваког састана, положити суму, одређену на владу коју представљају.

Чл. 12. Одбор ће извршивати одлуке комисије. Он ће је сазивати и одређивати дневни ред; у међувремену између седнице, он ћеотправљати послове.

Чл. 13. Кад год одбор за потребно нађе саветовање се са члановима комисије путем циркулара.

Чл. 14. Сву преписку вршиће секретар, који је дужан да од ње прави акта и да чува архиву.

Чл. 15. Сваки акт одбора него и циркуларе и предмете треба да потпише председник или потпредседник и секретар.

Чл. 16. Одбор ће сваке године подносити комисији извештај о реду, пројект буџета, као и остале рачуне. Ови извештаји, као и протоколи седница комисије, слаће се свима заинтересованим владама.

III Конгрес у Риму 1885 (од 1—13 новембра)

Двадесет земаља и двадесет и две државе биле су званично представљене на овоме конгресу. Питања, која су била претресана, подељена су у секције: *I. секција:* 1, одузимање грађанских или политичких права; 2, слобода судије у одмеравању казне; 3, одговорност родитеља за кривична дела која изврше њихова деца; 4, права и дужности судије према малолетним злочинцима. — *II. секција:* 1, зидање казнених завода ћелиског система; 2, заводи за истражни притвор и кратковремене казне; 3, извршење казне у државама које се поглавито баве пољопривредом; 4, о надзорницима; 5, о исхрани осуђеника. — *III. секција:* 1, о склоништима за пуштене осуђенике; 2, о уговорима за издавање криваца; 3, о скитницама; 4, о посетама, које чланови друштава за потрошњу треба да чине осуђеницима; 5, о школи у заводу; 6, о занимању осуђеника у недељне дане.

Руски званични делегат Гелкин Врашкој саопштио је конгресу позив царев, да се идући конгрес састане у Петрограду.

Међународна се комисија поново конституисала изабравши себи за председника Гелкина Врашкој, а Белтрани — Скелија за почасног председника. Септембра 1889 комисија се састала у Женеви да утврди програм идућег конгреса и да довршава остале приправне радове.

IV. Конгрес у Петрограду 1890 (од 22 маја до 1 јуна).

Девегнаест земаља и двадесет и шест држава званично су учествовале на овом конгресу; званичних делегата било је 69.

Питања, расправљана у три секције, била су ова:

I. Секција: питања казненог законодавства:

1. На који би се начин и помоћу којих средстава могло доћи до истих назива и тачних дефиниција оних подела казненог зборника, коју би требало да се налазе у свима међународним уговорима о издавању криваца?

2. Какво значење може имати пијанство с тачке гледишта кривичног права:

а) било као преступ, посматран сам за себе.

б) било као околност, која прати законску повреду, и која се појављује као средство, које уништава, умањује или отежава карактер кривичности?

3. Треба ли завести предавање науке о казненим заводима као засебног предмета? — На који би се начин с тим предавањем могло сјединити позитивно изучавање факата и питање о извршењу казне, а да се при том не ремети службени поредак, и да се административним задаћама не чине никакве сметње?

4. За које би повреде казненог законика, под каквим условима и у којој мери ваљало унети у законодавства појединих држава а) систем укора и опомене, које би судија имао да управи окривљеноме на место казне, и б) начин одлагања казне, коју би судија изрекао, но коју би осуђени имао да издржи тек онда, ако би наново био осуђен за какво ново кривично дело?

5. Која ће власт бити надлежна, да решава о судбини деце, осуђене за преступе и иступе? На каквим основима и по каквим начелима ће се решавати, ако ове законске повреде повлаче за собом: а) било казнену осуду и затвор у каквом правом казненом заводу, било намештање у какав завод за поправљање покварене и недисциплиноване деце, в) било шиљање у какав васпитни завод, намењен деци, која стоје под туторством јавне власти?

Да ли доба детињег узраста треба да буде једини услов за решавање ових питања, и ако треба, онда под каквим условима?

6. Каквим средствима би се најбоље могло дејствовати против прикривача или доцнијих помагача?

7. Како би се могао отклонити штетан уплив родитеља и тутора над њиховом децом и пупилама за време условног отпуста последњих, и у опште од истека њихове казне па до пунолетства?

8. На каквим би основима ваљало одвојити судску од административне јурисдикције за дисциплинарно суђење преступа, које би осуђеници извршили за време издржавања своје казне? Које би преступе ове врсте ваљало расправљати пред судом, а за које би опет административна власт могла изрицати пресуду?

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Д-р Бож. В. Марковић.

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

КОЦКАРИ И КЕСАРОШИ

Још у 19 броју овог листа, говорећи о професијоналном коцкару Љубомиру Ускоковићу, додирнули смо укратко живот наших коцкара и кесароша са обећањем, да ћемо се на ову ствар поново вратити и опширније проговорити о овом нашем великом злу, чије опасне последице сви увиђамо и осећамо, али против којих, бар до данас, нисмо ништа предузимали.

Потернице и фотографије коцкарске и кесарошке, којима је испуњен данашњи број „Полицијског Гласника", увериће свакога да су они куд и камо опаснији и штетнији по друштво но што се на први поглед замишља.

* * *

До пре 15 год. у целој Србији није било више од 20—30 правих коцкара и кесароша, а данас их има око 100—150, дакле пет пута више.

И ако доста знатан, број овај није толико опасан својом величином колико особинама и навикама оних који га сачињавају. Јер, треба знати, да овде нису у питању 100—150 обичних криваца, који су се по издржаној осуди вратили својој кући, породици и професији, већ је реч о једној читавој војсци злочинаца која, немајући ни куће ни породице ни занимања, јури из града у град, са панађура на панађур, са трга на трг и, према приликама, врши сва могућа кривична дела. Реч је дакле о личностима, које злочин сматрају и врше као и сваку другу професију; које су себи ставиле у дужност да јавно војују против друштва; да га нападају у свакој прилици и са свију страна. То нису више личности способне за поправку и частан живот, већ у пуној мери анти-социјална створења, која о друштву воде рачуна само у толико у колико је оно предмет њихових напада и експлоатације. Цео њихов живот посвећен је овом циљу, и све мере, које предузимају и друштво и појединци да их од њега одврате, остају увек безуспешне. Ко само једном ступи у њихово коло, тај је за друштво извесно пропао. Има нечега у њиховом скитачком и оптимистичком животу што привлачи и преображава знатан број младих људи који с њима долази у додир. Редак је панађур на коме се не појави каква „нова" и власти непозната „снага", која вештином и дрскошћу својих операција изненађује не само власти већ, често пута, и своје учитеље — старије коцкаре и кесароше. Колико је и колико младих људи пропало за навек дошав само једном у додир с њиме.

Али оно, што је у целој овој ствари најжалосније, то је да су наше власти готово немоћне да овом злу стану на пут — да га лече.

Ово управо и јесте главни разлог, који нас је побудио на писање свега овога. Ну, о томе мало доцније.

* * *

И ако не прецизно, али ипак доста приближна разлика између коцкара и кесароша, постојала је све до пре 15—20 год. Први су, у њих не убројавамо отменије али ипак професијоналне картароше, потурали поглавито *„бенчеве"*, лажно прстење и *„бацали иопа"*, дакле вршили послове који пре долазе у домену вараличких но коцкарских (картарошких) операција, — док су други — кесароши — ударали поглавито на кесе, новчанике, сатове и остали шмук, служећи се, ради постигнућа овог циља, или нарочитим помоћницима који су жртву заваравали за време операције, или ножем којим су просецали џеп, одсецали кесу (отуд и израз сецикеса) и т. д.

Оно што нарочито карактерише наше старије коцкаре и кесароше, то је што, с једне стране, ни за какав новац нису хтели улазити у дела која би, по закону, а они су врло добро знали кривични закон, излазила из домене простих крађа, и што су се, с друге стране опет, трудили да у своје операције унесу што више смишљености и вештине, да не речемо генијалности.

Не претерујемо ни најмање кад тврдимо, на против о томе имамо и доказа, да су наши старији коцкари и кесароши налазили нарочитог задовољства у што вештијем извођењу својих операција.

Познати Марко, „Чапкун", један од најбољих представника „старе кесарошке гарде", и дан дани прича са нарочитим задовољством како је пре 25 год., у улози секретара министарства унутрашњих дела, успео да задобије љубав једне младе и лепе удовице, и да јој, на крају крајева, придигне 75 наполеона. Он је и данас сав срећан кад о овоме говори, и ужасно се љути кад чује како млађи нараштаји (коцкарски) улазе у најдрскија предузећа, која убијају *„добар глас"* старим коцкарима и кесарошима.

И ако је Марко у прошлој години славио тридесетогодишњицу свога *„успешног"* рада; и ако још и данас важи као идол у коцкарском и кесарошком свету, он је ипак свега два пута судски осуђиван, и то оба пута због *простих крађа*. „Кад бих знао да бих добио милијуне, па би ми уз то још неко и јамчио да нећу бити ухваћен, ипак се не бих усудио да извршим опасну крађу", вели Марко, и ми му то потпуно верујемо. Није то само страх од казне, који га од овога уздржава, већ нарочити принцип — уверење да ће омаловажити своју професију — ако се лати ствари које „спадају у надлежност обичних лопужа".

Ово неколико речи, које је Марко изговорио пред иследником Управе гр. Београда у мају месецу тек. год., најбоље ће нам показати одлике и погледе наших старих коцкара.

— А зар одсецање и дизање кеса није крађа?

— То за наш рачун није крађа већ занат, вештина.

— Докле мислиш да живиш тим животом? Што се једном не прихватиш часна рада, те да се бар под старост смириш?

— Дотле, док ме где год не премлате, или док не липшем у каквој болници ..... Тежак је наш живот, господине. Лако зарађујемо па лако и трошимо, али често и гладујемо. До душе кредитирају нас наши људи — поједине сеоске механџије. Они нас понекад и месецима бесплатно хране, али се зато доцније, кад дођемо до пара, добро наплате. Многи од нас имају користи, и с тога нас по унутрашњости и не гоне тако много ..... Имамо ми и веселих часова, али много више тешких и горких. Ми стари не можемо да се одвикнемо од овог живота, али млађе увек саветујемо да не иду нашим путем".

Марко је, као што рекосмо, један од најбољих представника старијих коцкара и кесароша, и с тога све ово, што смо о њему рекли, вреди у свему и за остале његове живе другове: „Окана", Ракиња, „Ћопу", „Гајтан Пашу", „Мургу" и т. д.

Овај последњи нарочито је интересантан у многоме погледу, а поглавито због вештине прикривања идентитета. Пуних 18 год. живео је он под именом „Вујица — Новица Грујић", па је под овим именом у два маха и судски осуђиван, док најзад у 1898 год., захваљујући „Полицијском Гласнику" није утврђено: да је његово право име: *Војислав Драгојловић — Томић*, и да је родом из села Лађисленда у срезу расинском. Вођеном истрагом утврдило се, да је још као дечко од 15 год., путујући из унутрашњости за Београд у друштву са правим Вујицом Грујићем, украо овоме на спавању све исправе, и помоћу њих обмањивао доцније и полиц. власт и суд и своје другове пуних 18 год.*)

(наставиће се)

*) Кад је већ реч о „Мурги", онда да испричамо једну најновију и веома интересантну епизоду из његовог живота. То је било почетком ове год., одмах у почетку рада антропометријско-полицијског оде-

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

I.

Суд општине падешке, актом својим од 26. октобра ове год. Бр. 1127. пита:

„У чл. 105. тачке а закона о општинама, казато је, да може бити изабран за председника општинског суда, у сеоским општинама, онај који плаћа *непосредног пореза годишње 25 динара.*

Моли се уредништво за обавештење: да ли у ову суму улази и прирез државни у 75% или не?“

— На ово питање одговарамо:

И ако у чл. 105. закона о општинама није изрично речено, да се државни прирез у 75% рачуна у непосредни порез, опет се он мора узети као непосредни порез, јер је такво начело постављено у чл. 163. Устава, па после проведено и кроз чл. 71. закона о општинама.

Увек, дакле, кад неко плаћа 25 дин. са прирезом у 75%, може бити биран за председника у сеоским општинама.

Како би се, пак, ово питање могло оцењивати са гледишта финансиске науке у опште и одредаба нашега закона о порезу посебице то је друга ствар.

II.

Суд општине салаковачке, актом својим од 24. октобра ове год. Бр. 1466. пита:

„Пресудом суда општине в. црнућске, осуђена је општина салаковачка, да плати С. М. 200 динара.

Пресуда ова постала је извршна и С. М. за обезбеду горњега дуга ставио је забрану на кирију од општинске механе, коју је ова примала у 50 дин. месечно.

Забрану ову уважио је првостепени суд и решењем наредио закупцу кафане С. З., да општини не издаје кирију све до даље наредбе судске.

Од дана ове наредбе па за пуна 4 месеца, по овој забрани није ништа више рађено ни од једне власти.

За то време од 4. месеца, кафеција општинске механе тако осироти, да сада нема откуда да плати забрањену кирију за 4 месеца, која износи 200 динара, дакле онолико, колико је С. М. од општине потраживао.

С. М. поверилац општински, видећи да се не може наплатити из кирије општинске, покушава да ову забрану скине, па да стави забрану на друга општинска примања.

Општина, међутим мисли, да он нема права на друге приходе општинске, пошто је његовом кривицом пропала механска кирија, јер да је он оставио наплату исте општини, она би је наплаћивала у напред, као што је и дотле радила.

Према наведеном суд моли за обавештење: ко је крив што кирија није тражена од кирајџије за 4 месеца, него је остављено да се она гомила, докле закупац није осиромашио тако, да се сада од њега не може наплатити; даље да ли поверилац општински има права да тражи накнадно обезбеђење, и ако има, ко ће накнадити општини штету у 200 дин?“

— На ово питање одговарамо:

Пошто је С. М. ставио забрану по извршној судској пресуди, то суд није имао шта даље да ради по овоме, него је сам поверилац имао да тражи од дотичне полицијске власти, да по пресуди наплати дуг из забрањене кирије.

Ако је он пропустио да ово тражење учини на време, онда је он свакако узрок што власт није тражила од закупца кирију на време, него је општина оштећена са 200 динара, и она има права да тражи накнаду штете од њега, пошто је она и даље у обавези према њему као повериоцу.

На случај, да је он са своје стране учинио све што је требало учинити, па је туђом кривицом и он остао ненамирен и општина оштећена, онда би општина имала да види са колико би успеха имала да учини другога одговорним, али то већ прелази границе обичних обавештења која даје овај лист и долази у област адвокатских послова, којима се треба и обратити.

III

Један општински писар пита:

„Да ли је којим законом одређено, колико се пута може који грађанин заклети у смислу §. 281. грађ. суд. поступка, јер код нас има грађана, који су се заклињали по десет и више пута, и ако се поуздано зна, да правда није увек на њиховој страни.

Управо, ла ли им се може спречити заклињање у случајевима, кад суд разложно посумња у правичност њихове одбране путем клевете?

— На ово питање одговарамо:

Ни једним законом није одређено, колико се пута може који заклети.

Према томе, може се сваки заклињати колико год пута хоће, све докле заклетва постоји као једно од доказаних средстава.

Ко се и у којим случајевима не може заклети прописано је у §. 265. грађ. суд. поступка.

Његова т. 4. нарочито изузима оне, за које је доказано, да су се једном криво заклели, што ће рећи да су осуђивани за кривоклетство.

Међутим, треба пажљиво проучити став други §. 263, па ће се ту наћи могућности, да се код јасних ствари не дозвољава заклетва.

IV.

Један срески начелник учинио је ово питање:

„Кад који полицијски иступник учини кривицу, казниму по тачци 3-ој из §-а 360. крив. закона у вези са §. 327. поменутога закона спрам среског начелника, може ли у том случају сам срески налелник по наређењу из §. 9. полицијске уредбе ислеђивати и судити то дело, или је изузетан по §. 12. полиц. уредбе.

Ако је овај други случај, онда молим да се објасни на који ће начин срески начелник одржати на висини ауторитет чиновнички у опште а старешински на по се, кад се зна: да сада срески начелници кад путују по срезу не воде писара и „сексану“ како је то некада било.

Ово ми је објашњење потребно с тога што ја у подобном случају заступам прво мишљење а првостепени суд друго.“

— На ово питање одговарамо:

Кад год срески начелник дејствује у смислу §. 360. крив. закона, па било то у месту где је среска канцеларија, било у срезу у смислу §. 9. полиц. уредбе, он то не чини као приватна личност, већ као представник власти.

Према томе, сва препирка, псовка или грдња, коју неко води са њиме у томе својству, у колико се то казни по §. 360, не односи се на њега као приватну личност, него као на лице које представља власт и у томе својству врши законска наређења и успоставља ред и мир.

За извиђај и суђење оваквих кривица, начелник срески није у изузећу ни по §. 12. полиц. уредбе, ни по §. 43. крив. суд. поступка, јер он не извиђа и не суди кривице учињене лично њему као приватној личности, него за насртање на права власти и ометање ове у њеној дужности.

Издвајајући овако своју личност од права и дужности представника власти, срески начелник нема разлога да уноси своје лично расположење у ствар коју извиђа и пресуђује, нити се може изводити да овде стоји случај тачке 1. §. 43. крив. суд. поступка.

Ако судови на ово питање гледају друкчије, онда то треба доставити г. Министру, како би се тражила начелна одлука Касационог Суда.

Наравно, да увек треба двојити нападе, учињене лично појединим чиновницима, кад они нису на вршењу службе, него се јављају потпуно као приватне личности.

Такви се случајеви, у осталом, могу лако издвојити и по начину извршења и по месту на коме су учињени и по побудама које су их изазвале.

ња. Први, који је измерен и фотографисан био је познати Алекса Костић, а „Мурга“ је „имао част“ да буде четврти. Незнајући још у чему се састоји мерење, уобразио је да ће то бити неко жигосање, и с тога се необично уплашио. За све време мерења дрхтао је као прут, а кад је најзад дошло до узимања отисака од прстију, стиснуо је вилице као човек који се спрема да издржи највећи бол. Тек кад је све свршено без бола, изустио је једно дугачко а-у, и признао: да се ужасно плашио жигосања, не толико због бола колико због *„маркирања“*, које би му сасвим онемогућило садању професију.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Филипа Николића, из Космаче, окривљеног због покушаја убиства, тражи начелник среза косаничког депешом Бр. 12015. Филип има

28—30 год., високог је стаса, добро развијен, лица дугог, у опште је плав, у оделу је од сивог сукна. Пронађеног треба стражарно спровести власти која га тражи.

ПОТЕРЕ

Милан Живковић, звани «Марковчанин», коцкар, решењем начелника среза тимочког стављен је под кривичну истрагу и у притвор

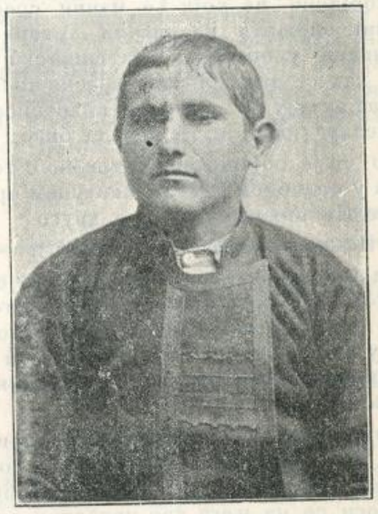

због крађе новца у 620 дин. коју је извршио 18. пр. м-ца Живку Никодијевићу, земљоделцу из Лепане на вашару у Краљевом Селу. Милан је у бегству, па с тога среска власт депешом Бр. 18731. моли све полиц. власти да га у својим домашајима најживље потраже и пронађеног њој стражарно спроведу. Он је стар око 25 год., средњег раста, плав, испод десног ока има белегу. УБр. 39089.

Адам Исајиловић, звани „Чакар", познати вашарски коцкар, 4. тек. м-ца извршио

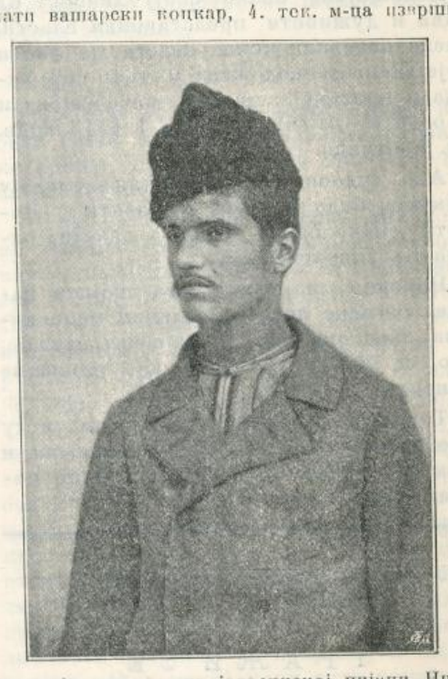

је крађу новаца, на јагодинској пијаци, Николи Радосављевићу, из Вел. Поповића, и побегао. Адам је родом из Београда, стар 30 год., средњег раста, очију, обрва и косе плаве, у лицу је бубуљичав. С њим у друштву био је

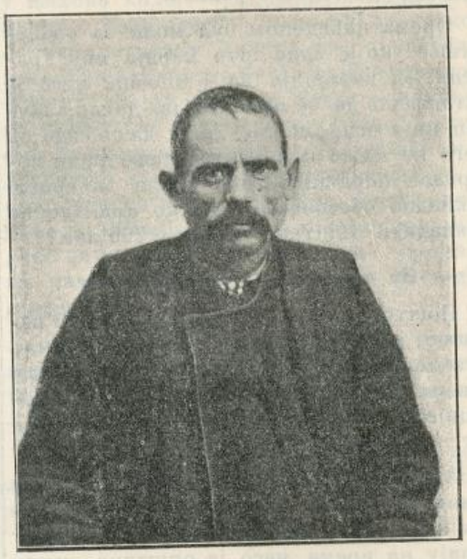

и **Мирко Ранковић,** звани „Азањац", такође коцкар, родом из Азање, стар 45 година, средњег раста, очију плавих, косе смеђе, бркова густих и на ниже спуштених, носа у десно повијеног. И један и други осуђивани су судски због крађа. Износећи им слике, позивамо и полицијске и општинске власти да их у својим домашајима најживље потраже, и пронађене стражарно спроведу начелнику среза беличког с позивом на Бр. 17256.

Душан Пешић — Брзановић, коцкар, родом из Крушевца, који је био под истрагом и у притвору код начелника среза тимочког због крађе, ноћу између 6 и 7 тек. м-ца побегао је из притвора и до данас се није могао пронаћи. Душан је један од млађих али у исто доба и од највештијих вашарских кесароша, тако је и Душан у оделу од црног сукна, са шубаром на глави. Треба га најживље потражити и пронађеног стражарно спровести начел. среза зајечарског с позивом на Бр. 8824.

Јеленко Грујић, из Бушевца, среза врљишког, ноћу између 6 и 7 тек, м-ца побегао је из притвора среза тимочког, у коме је био због протурања лажног новца. Јеленко је стар око 40 год., стаса је високог, сувоњав је, плав, у оделу је сукненом. За бегунцем наређује се живо трагање. Пронађеног треба стражарно спровести среској власти с позивом на Бр. 8825.

Стеван Ј. Илић, прекупац из Баточине, окривљен је код начелника среза ресавског за крађу стоке и прављење лажних сточних пасоша. Он је стар 50 година, смеђ, просед, обријан; у оделу је сукненом, са опанцима на ногама и шубаром на глави. Позивају се све полицијске и општинске власти, да Стевана потраже у својим домашајима и у случају проналаска спроведу га начелнику среза ресавског с позивом на Бр. 20444.

Илију Мишковића, келнера окривљеног због крађе, тражи Управа града Београда актом Бр. 39631. Илија је родом из села Лења у срезу и округу ваљевском, стар је 23 год., раста средњег, бркова црних. Треба га свуда живо потражити и пронађеног стровести Управи.

Крађа стоке. Ноћу између 29. и 30. пр. месеца из затворене штале Гавре Стојановића, из Вароши, украдена су два вола, од којих је један плаве длаке, у оба ува ровашен, а други длаке зелене, без роваша, оба стари по 5 година. Начелник среза врљишкога депешом Бр. 9333. моли за тражење крадљивца и покрађе.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Из канцеларије суда општине јабланичке украдено је 8 комада непопуњених сточних пасоша са уписатима, и то под серијом CCXXIX и бројевима 15592, 15593, 15594, 15595,

15596, 15597, 15598 и 15599. Начелник ср. бољевачкога скреће пажњу полиц. и општин. властима на ове пасоше с тим, ако би се појавили у саобраћају или би се ухватио крадљивац, да га известе позивајући се на Бр. 15376.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Јанићијевић.

БРОЈ 46. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 20. НОВЕМБРА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 34. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Државног Савета од 25. августа 1905 год. Бр. 7607. које гласи:

„да се Љубомир Грубишић, обућар из М. Митровице, родом из Лаћерака, у Аустро-Угарској, и поданик исте државе, по молби својој, заједно са својим малолетним синовима Душаном и Стеваном и малолетним кћерима Александром и Зорком, прими у српско поданство, изузетно од §. 44. грађ. закона, пошто је поднео уредан отпуст из досадањег поданства“

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 31. октобра 1905. г. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

ЈЕДНА ПОГРЕШНА НАДЛЕЖНОСТ

(НАСТАВАК)

§ II.

Државински спорови, осим тога што су, због питања која подстичу, компликовани, још су, и са гледишта материјалних интереса у њима ангажованих, врло важни. Установљене ради заштите државине, државинске тужбе штите, у исти мах, и својину. Управо, циљ интердиката посесорних јесте баш обезбеђење својине. Одржавајући фактичко стање, које је једним незаконитим актом (vi, clam, precario) поремећено, државинска тужба води том резултату да терет доказивања у својинском (петиторном) спору пренесе на онога који нема државину. Ово, пак, држаоце, који су, у исти мах, и прави господари ствари (власници) а којима би било тешко или и немогућно доказати њихово право својине, ставља у нарочито повољан положај, што је, свакако, и са гледишта општих интереса корисно. Отуда, једно законодавство које не би довољно заштићавало државину не би, на тај начин, довољно заштићавало ни својину, а такво је, специјално, наше законодавство, пошто, као што смо видели, у њему државинске спорове, који се могу појавити у току процедуре извршења,[48] расправља административна власт која ни по свом зависном положају (изузев Државни Савет) ни по својој евентуалној нестручности није много за препоруку. Питање: да ли ће извршна власт, у случају § 466. грађ.

[48]) Српско законодавство о државини и њеној заштити веома је непотпуно. На првом месту непотпуно је материјално право, грађански законик. (В. у напред наведеном делу г. Гершића критику са свим умесну неких параграфа нашега грађ. законика о државини). Да наведемо само овај карактеристичан пример те непотпуности. Грађ. законик је пренебегао да се изјасни о интердикту rei recuperandae. Он, истина, у §§. 201., 202. и 208., претпоставља да је прави господар од своје ствари растављен и забрањује му да је силом поврати („..... осим ако није на одбрани или гоњењу“ — §. 208.. В. и § 855. нем. грађ. зак.), већ му се наређује да своју ствар судом тражи („.... него ћеш од суда помоћи тражити“ — §. 201.; „онај коме то драго није, и противслови, нека противно докаже“ — § 202.; „Иначе, ако ти други не пушта ствар, да га судом имаш терати“ — § 208.), али се не види из тога: каквом ће се тужбом, да ли петиторном или посесорном, власник суду обрати, у случају да је државине лишен vi, clam или precario. Изгледа да законодавац од 1844. год. није ни мислио на interdictum recuperandae possessionis, када нигде не говори о року у коме се такав интердикат може поднећи, као што то чине друга законодавства, а поимснице аустриско. По зак. од 27. октобра 1849., (за Хрватску и Славонију закон од 8. свибња 1890.), тужба за повраћај самовласно одузете ствари (Die Besitzentsetzungsklage) има се поднећи у року од тридесет дана, рачунајући од дана дејекције (deiectio) или од дана од када је држалац за ову сазнао. Али у овом последњем случају не сме проћи више од једне године од дана депосесије (Stubenrauch, *op. cit.*, S. 431; Rušnov, *op. cit.*, I. Str. 498.).

Можемо, у прилог решења овога питања у нашем законодавству, навести § 375. а. крив. зак. који, као иступ, казни самовласно (без насиља) заузимање „општинско или правителствене или опште народне земље“, или „каквог приватног добра“. Грађанско тражење (уз кривичну тужбу) да се добро поврати тужиоцу јесте, на сваки начин, овде interdictum recuperandae possessionis. Али, ова одредба са свим је специјалне природе. Она се односи само на земље (непокретности). Затим, заузимање мора имати карактер иступа. Отуда питање: каквом ће се тужбом депоседирани послужити, ако заузимање нема тај карактер?

Quid ако је иступ застарео (§ 396. крив. зак.)? По допуни §. 375. а. од 17. јануара 1904. год. власт (полициска или општинска) ослободиће туженога, али ће решити грађанско питање о реституцији добра. Ако узмемо, да ће и тада тражење повраћаја ствари бити интердикат recuperandae possessionis, онда нам остаје питање: до кога рока ће, по застарелости иступа, власт моћи, на основу такве (државинске) тужбе, спор решити? Ми смо горе (у аустриском праву) видели, да се та државинска тужба има поднећи у релативно кратком року. И ово је са свим разумљиво. Јер овим интердиктом се штити фактичко стање које је самовласно поремећено. Економски интереси захтевају да се фактичка стања обезбеде. Ово значи да се та обезбеда мора тражити одмах; јер, ако се, после самовласног уништаја једног фактичког стања, тужба за дуго време не подигне, онда ћемо имати друго фактичко стање које ће требати, у горе реченом интересу, заштити, све дотле, док се не би доказало да је оно противно праву. И напослетку, ако је иступ из § 375. а. застарео пре подизања кривичне тужбе, може ли се употребити интердикат?

Затим, како ће бити код незаконите депосесије (vi, clam, precario) покретних ствари? Да ли ће тужилац, уз кривичну тужбу, поднећи и петиторну, или ће интердикат recuperandae possessionis бити довољан? Quid у случају, да самовласна депосесија покретне ствари нема карактер кривичнога дела, и да се ствар има тражити грађанском тужбом? Хоће ли ова бити својинска или државинску? Како ће бити ако је кривица застарела?

Све су ово питања од велике важности, а законске опредбе које би се на њих односиле или су нејасне или су погрешне. Тако, § 397. крив. зак., који у последњем ставу говори о застарелости права на накнаду штете проузроковане иступним делом, вели, *in fine*, овако: „Право на досуђену накнаду штете и право на повраћај суди се такође по грађанском законику“. Пропис, у колико се тиче повраћаја ствари, непрецизан. Каквом ће се тужбом тражити ствар натраг, да ли својинском или интердиктом, пошто су обе ове тужбе грађанске природе? Даље, крив. суд. пост., у §§ 300. и 301., говори о о петиторној тужби у место о државинској. § 300., у трећем ставу, изражава се овако: „Пре него се коме овако ствар поврати, оштећени је дужан доказати, да је ствар његова, а ово може доказивати не само свима начинима, по којима се доказује *сопственост* у грађанским парницама, него и заклетвом“. Дакле, ако је држалац лишен ствари, н. пр., vi или clam, он мора, изгледа, доказати, за повраћај, своје право *својине* или се заклети, да то право има на њој. У место, као што то чине друга законодавства која штите државину, да оштећени доказује ту само факат државине, он мора доказати својину. Систем погрешан и опасан, јер он државини одузима скоро сваки њен значај.

суд. пост., узети дотично добро у попис или не, да ли ће упутити на парницу пријављеног господара или повериоца, то питање зависи од тога факта: у чијој је државини та ствар, тешкоћа која је, као што смо већ видели, далеко од тога да буде мала. А од решења те тешкоће зависиће, често пута, и судбина петиторне тужбе пријављеног господара или дужника (односно његовог повериоца).

Страна законодавства, држећи се начела сепарације управне и судске власти, нису као наше законодавсто дала административној власти да она извршује грађанске одлуке судске. Пошто и тај посао, као што смо већ видели, чини саставни део судске процедуре у грађанским споровима, законодавства та ставила су принудну наплату у атрибуције једне власти више независне него што је административна. Тако, у француском законодавству, органи надлежни за извршење грађанских одлука судских, les huissiers, долазе у категорију чиновника који се зову спомоћни органи суда (les auxilliaires de la justice). Les huissiers, који се постављају декретом председника Републике и који морају имати прописане услове способности и моралности, налазе се под дисциплинском влашћу своје коморе (la chambre de discipline), што их ставља, у погледу централне управе, у довољно независан положај.[49])

Тако је и у аустриском праву, где су извршиоци грађанских, одлука судских, Die Vollstreckungsorgane, чиновници суду придодати, и називају се Die Beamte der Gerichtskanzlei и Die Gerichtsdiener. Дакле то је један ред судских чиновника, са свим одвојен од полиције која се само по потреби може наћи на помоћи извршним органима. (§ 26. der Executionsordnung vom Jahre 1896).

Разуме се да и инциденти који се могу појавити у току извршења долазе, у овом законодавству, у надлежност судске власти, поименце суда за извршење надлежнога, Der Executionsgericht, а то је Der Bezirksgericht (срески суд). §. 17. der Executionsordnung вели о томе овако: „Dem Executionsgerichte steht auch die Verhandlung und Entscheidung über alle im Laufe eines Executionsverfahrens und aus Anlass desselben sich ergebenden Streitigkeiten zu, sofern nicht im gegenwärtige Gesetze ein anderes Gericht dafür zuständig erklärt wird". (Суду извршном припада да решава о свима споровима који се утоку процедуре извршења или приликом ње појаве, у колико овај закон није зато какав други суд огласио за надлежан.).

У немачком законодавству извршиоци грађанских одлука судских називају се Die Gerichtsvollzieher, који се сматрају као судски а не као административни органи, што им и само име показује. Инциденти извршења, као спорови приватно-правне природе спадају у надлежност судова. Суд, у даном случају компетентан, зове се Das Vollstreckungsgericht (§§ 685., 686. и 690. der Civilprozessordnung für das Deutsche Reich).[50])

§ III

По чл. 146. Устава, трећи став. „Никаква државна власт, ни законодавна ни управна, не може вршити судске послове, нити опет судови могу вршити законодавну или управну власт". Као што смо и раније казали, овај пропис садржи правило о подели државних власти, па, дакле, и правило о подели судске и управне власти.

Да ли, поред ове уставне одредбе, могу опстати закони који стављају у надлежност полициске власти суђење иступа и извршење грађанских одлука судских, заједно са расправљањем инцидената који се могу појавити у току тога извршења? То су несумњиво послови судске природе а наведени члан Устава вели, да управна власт (као ни законодавна) не може вршити судске послове. Међутим, тако исто несумњиво је и то да је власт која их код нас расправља, полиција и Државни Савет (овај последњи у питању је овде само у толико у колико је реч о извршењу грађанских сдлука судских) власт административна. Није реч овде о томе да ли су ти закони противни Уставу. То је јасно. Него је реч о томе да ли они због тога могу постојати. И ово се питање поставља зато што је те законе (Уредбу од 1850. год. о кажњавању иступа и грађ. суд. поступак од 1865.) Устав затекао у животу. Да су они донесени после Устава, било би неоспорно да би ти закони, и поред своје противности са Уставом, морали добити своју примену. Свуда тамо где су било јавноправни било приватно-правни односи обичним законима регулисани, ови закони имају се поштовати и од извршне власти (управне и судске) и од појединаца, јер код нас изнад законодавне власти нема друге до Уставотворца (В. чл. 117. Устава: „Закони и законите наредбе, који су законитим начином обнародовани имају обавезну силу за све грађане и власти земаљске". В. и чл. 146. други став Устава). (свршиће се)

Живојин М. Перић.

Из ово неколико кратких примедаба види се колико је наше материјално право о државини несавршено и колико је потребно да се оно што пре ревидира и реформише.

Наше законодавство није овде боље ни са гледишта формалнога права. Пре свега, за државинске спорове — тамо где их може бити по нашем законодавству — надлежна је, поред општинскога суда, и власт полициска. Шта више, ова ту има ширу надлежност, пошто она решава инцидентно, у процедури извршења, о државини. Истина, такву надлежност има и суд општински, у колико је реч о одлукама које он сам извршује, али, сумње нема, суд општински ће много ређе него полиција имати прилике да се таквим питањима бави. И, ако је државински спор полиција расправила у току извршења какве грађ. одлуке судске, заинтересовани може изјавити жалбу само административним властима. Тек ако би се питање о државини расправљало, у случају каквог иступа (н. пр. § 375. а. крив. зак.), он би се могао жалити првостепеном суду (§§ 15. и 16. пол. уредбе). Што се процедуре тиче, и она је нерегулисана. За полицију нема никаквих нарочитих правила у том случају. Процедура суда општинскога је, као што знамо, сумарна, примедба која, овде, добија нарочиту важност, пошто суд општински може бити позван да решава о државини н. пр. непокретних добара (375. а. крив. зак.) далеко изнад вредности до које, у својинским споровима, досеже његова надлежност (§. 6. а. грађ. суд. пост.).

Укратко, можемо слободно рећи да, у нашем законодавству, нема ни једне материје у којој, како са гледишта материјалнога тако и формалнога права, влада толика непотпуност, нејасност и хаос као у питањима о државини.

Друга су законодавства, напротив, брижљиво разрадила овај део приватнога права. И не само то, већ су, и у прописима о власти надлежној за суђење државинских спорова, пружила довољну заштиту. Тако, те парнице суди, у Француској, кантонални судија (le juge de paix), и његова одлука подлежи ту *увек* контроли првостепенога суди (le tribunal d'arrondissement).

То је по закону од 25. маја 1838., већ наведеном, који је одредио надлежност кантоналних судија. Закон тај у неколико је измењен законом од 2—5. маја 1855.. Што се поступка тиче, он је, у главном, и код државинских спорова онакав исти као и код осталих спорова стављених у надлежност кантоналних судија. Он је изложен у првој књизи првога дела законика о грађ. суд. поступку која има за наслов: „De la jus tice de paix". Да приметимо да, за посесорне спорове, има неких специјалних наредења у четвртом одељку ове књиге (Titre quatrième: „Des jugements sur les actions prossessoires"). B. Garsonnet, *Précis de procédure civile*, p. 241 et suiv.; Bonfils, *op. cit.*, I, p. 127. à 129.

У аустриском праву, за расправу државинских спорова надлежан је котарски (срески) судија (Bezirksrichter). Тако је и у Хрватској и Славонији (по §. 53. закона од 16 вељаче 1853.). За суђење тих спорова има, за Цислетанију, нарочити поступак регулисан законом од 27. октобра 1849. (possessorium summarissimum — Das Verfahren in Besitztzstörungsstreitigkeiten) а за Хрватску и Славонију законом од 8 свибња 1890.. B. Stubenrauch, *op. cit.*, I, S. 423 п. 1.; Rušnov, *op. cit.*, I, Str. 490; А. Ђорђевић, *Државина*, стр. 104..

У немачком праву, државинске тужбе нису искључиво у надлежности контоналнога судије (Amtsrichter), већ су оне у надлежности првоступенога суда, ако је предмет спора изнад 375 франака. У Немачкој не постоји нека нарочита процедура за за спорове ове врсте, што је, свакако, поред правила да државинске тужбе, у случају мало час означеном, иду пред првостепени суд, још једна врло озбиљна гаранција државине па, дакле, и својине. B. M. G. V. Scherer, *op. cit.*, p. 74.

[49]) Boitard, Colmet-Daage et Glasson, *Leçons de procédure civile*, t. I., p. 58; Garsonnet, *op. cit.*, p. 180.

[50]) Gaupp, *Die Civilprozessodnung für das Deutsche Reich*, II Band, S. 286.

СЕДМИ МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС

ЗА КАЗНЕНЕ ЗАВОДЕ

први део

досадашњи међународни конгреси

(НАСТАВАК)

II Секција: питања о администрацији:

1) Да ли држава сама треба да експлоатише и руководи рад осуђеника, или треба да га поверава приватним предузимачима? Који је начин бољи?

2) У коликој мери је рад у казненим заводима од штетног уплива на приватну индустрију? И како би се могао уредити осуђенички рад, па да се у што већој мери избегне конкуренција?

3) Каква се средства могу употребити да се постигне добра заводска дисциплина и посебице: у колико може осуђеник располагати својом личном зарадом?

4) Какав би могао бити облик примене казне лишењем слободе за дуго, за неограничено време или за вечиту робију, а да се међутим не мора прибегавати колонијалној транспортацији? На каквим основима би се могли установити заводи, у којима би требало сместити ове разне врсте осуђеника?

5) На каквим основима и помоћу каквих би средстава било могућно, да се осигурају и спреме способни и подесни чиновници казнених завода?

6) Треба ли признати да има непоправимих злочинаца? Какве би мере ваљало предузети у случају позитивног одговора на ово питање, па да се друштво обезбеди од злочинацатога рода?

7) У чему се разликује поступање према притвореном од поступања према осуђеном?

8) Треба ли дати сваком осуђенику рад сходан његовој жељи и његовим склоностима без обзира на количину и број заступљених радова у казненим заводима?

9) Треба ли желети да се с осуђеницима поступа све блаже и блаже према класификацији и поступности, који ови у њој чине? Ако се одговори позитивно на ово питање, онда ће казна у првом свом стадијуму бити што строжија, и онда ће се сигурно усвојити ћелијски систем, али какве радове треба у том случају усвојити на првом месту? Да ли ову поделу у класе треба вршити одмах чим осуђеник дође у завод или чекати, да он претходно издржи један део казне без обзира на класификацију?

10) Ако се у намери обрађивања земље и колонизовања установи казнени завод на каквом новом земљишту, треба ли у том заводу завести блажи начин поступања с осуђеницима но по осталим заводима? Ако би се тако узело, онда да ли би било умесно, да се, узев у обзир величину казне у овим заводима, уведе нарочити ред у погледу издржавања ове, па да се с њима поступа строго за извесно време пребивања у обичним заводима, пре но што се пошљу у горње заводе?

11) Треба ли установити и уређивати међународну статистику казнених завода? Је ли могућно исту уредити? Ако јесте онда у којим границама би је требало уредити и на којим основима?

III Секција: иревентивна средства с нарочитим иогледом на малолетнике:

1) Да ли би се заводи и друштва за заштиту ослобођених осуђеника у разним земљама могли довести у узајамну међународну везу у намери, да једни друге помажу у остваривању општег им циља, нарочито да узајамно заштићују ослобођене туђинце, који би се налазили на дотичном земљишту и да их чувају од поновног падања у злочин, да једни друге снабдевају потребним подацима и материјалом и т. д.? Како би требало уредити узајамне односе међу овим заводима и друштвима, па да се постигну најбољи резултати?

2) Има ли заједничких интереса и питања, па према томе постоји ли измена обавештења, сагласност у погледима и општа слога у делатности, корисне и могуће између администрација казнених завода и њихових потчињених установа, између установа за заштиту и помоћ, за хигијену и удомљење, између органа полиције и јавне безбедности, угушивања скитње и просјачења и т. д. — Како би се могла уредити ова узајамна измена обавештења, ова слога у погледима и општа сагласност рада, а да се тиме ни у колико не утиче на независност, добар поредак и правилан рад тих разних установа?

3) Даје ли систем намештања у породицама бољега јемства но систем држања под туторством и надзором јавне власти, да би се обезбедило васпитање, рад и будућност младића? — У којој мери и на који начин би се могао овај систем увести на место држања деце у заједничким за то одређеним заводима, или у колико би се он могао комбинисати с овим последњим?

4) Да би испунила потпуно свој задатак и одговорила својој мисији, не би ли требала друштва за заштиту да се брину о породицама осуђеника и пре, но што се ови пусте на слободу, било то у намери, да се очувају породични осећаји, било да се помогне самим породицама, те да се тако спасу штетних последица, које су неизбежно везане с осуђивањем чланова породице, нарочито кад су ови старешине и родитељи? — Како би се ова специјална улога заштите породица могла испуњавати, а да не побуди никаквог подозрења, но да се из ње по могућству извуку користи за побољшање осуђеника и за његов повратак у живот часна и радна грађанина?

5) Како се делатност завода и друштава за заштиту може на најбољи начин сложити с делатношћу полиције и власти јавне сигурности, па да се ослобођени осуђеници обезбеде и сачувају од нових падова, а друштво од нових штета и узнемиравања, која би из поступка ослобођених могла за њ следовати, а да се међу тим не истиче положај ослобођених и да се они не узнемирују у њиховом приватном животу?

6) Помоћу каквих средстава и на који начин би се публика и јавно мњење најтачније могли обавештавати о правом карактеру и важности питања Кривичног Права и казнених завода, нарочито с погледом на сам друштвени интерес, као и о реформама и променама које су у пројекту или се проучавају, о важности тих мера за јавну безбедност и за заштиту приватних интереса, о поправци злочинаца и о општој заштити против злочина?

Званични делегат француски Хербет (Herbette) саопштио је конгресу позив своје владе, да се идући конгрес састане у Паризу.

Међународна Комисија за казнене заводе конституисала се изабрав за председника Хербета, а Галкина Влашкој за почасног председника. Септембра 1893 Међународна се Комисија састала у Женеви ради дефинитивног утврђења програма за париски конгрес и ради свршавања других припремних радова.

V Конгрес у Паризу 1895 (од 22 јуна до 1 јула).

На овоме су конгресу званично биле представљене двадесет и једна земља и тридесет и осам држава; свега је званичних представника било 88.

Питања, која су у секцијама и у заседањима целога конгреса била расправљена, била су ова:

I Секција: питања из казненог законодавства:

1) Треба ли повратак да се узима само у оним случајевима, у којима је злочинац понова извршио истоветно кривично дело? Треба ли пооштрење казне да буде прогресивно за сваки нов повратак?

2) Може ли се одашиљање у колоније (транспортација), у најширем смислу, усвојити у рационалном казненом систему, и, у случају да може, какву би нарочиту улогу оно имало да заузме?

3) Може ли се у једној земљи признати какво дејство кривичним пресудама изреченим у туђини?

4) Да ли данашњи закони довољно обезбеђују повређеном или оштећеном накнаду, коју му има давати учинилац кривичног дела?

5) Да ли треба у казненом законодавству задржати трајну поделу кривичних дела на: злочине, преступе и иступе?

У случају да не треба, како би ту поделу требало упростити?

6) За коју врсту кривичних дела у казненом законику, под којим условима и у којој мери би требало допустити у законодавству:

а) систем укора и опомена, које изриче судија и које замењују сваку осуду?

б) условно одлагање казне, било то новчане казне, било казне лишењем слободе или које друге коју судија изриче, али коју осуђени не мора издржавати све донде, докле не би понова био осуђен за које друго кривично дело.

II Секција: питања о казненим заводима:

1) Треба ли генерализати и изједначити начин поступања код антропометријског мерења и проучити услове под којима би се могао препоручити савез односно тога?

2) Да ли у женским казненим заводима треба да важе нарочита правила, која могу бити сасвим различита од правила за мушке казнене заводе, тако исто и односно рада, односно дисциплине као и односно хране?

Да ли према женама не треба употребити чак и нарочити казнени систем?

3) Да ли треба усвојити казне лишењем слободе за време чијег издржавања рад није обавезан?

Да ли је рад у свима заводима неопходан као саставни део реда, предохране, морала и игијене?

4) Имају ли осуђеници права на зараду?

5) Да ли треба умножити казне у циљу да се дејствује на осуђене како надом тако и страхом?

6) У ком облику и под којим условима треба изрицати и примењивати дисциплинске казне?

7) Да ли је, у интересу опште дисциплине и поправке осуђених, боље одвајати боље или горе осуђене?

8) По ком принципу треба рачунати трајање казне за душевно оболеле осуђене:

а) кад су затворени у нарочитим азилима којима управља Управа казнених завода?

б) кад су послати у болнице за душевне болести?

9) Да ли се до сад довољно водило рачуна у заводима о дејству физичких вежбања с обзиром на поделу осуђених?

У случају да није, која би се средства могла препоручити?

III Секција: превентивне мере:

1) Које би мере требало предузети па да се спречи, да осуђеници излазећи из завода не потроше улудо своју уштеђевину, и, нашав се тако без ичега, да не буду доведени да несрећно падну у повратт?

2) Како треба да буду организоване школе и библиотеке у заводима, да би могле истински послужити затвореницима: притвореним и осуђенима? Да ли би им нарочито требало дати повремене публикације и друго што би нарочито било њима намењено?

3) Које мере треба предузети, у интересу друштвене безбедности, противу неурачуњивих као и противу оних чија је одговорност умањена у тренутку извршења злочина или преступа?

4) Да ли не би било боље младиће скитнице у повратту затварати на неограничено време, административним путем у радионице, него их осуђивати на ограничено време?

5) С гледишта превентивног, која су преимућства азила за лечење пијаница, и какви су добијени резултати у тим заводима? (наставиће се)

Д-р Бож. В. Марковић.

ПОУКЕ И УПУТИ

За оцену умесности новчаних издатака није надлежан Министар већ Главна Контрола.

М. Д., благајник XVIII. пешадијског пука, издао је 8. августа 1902. године (на последњи дан одржане вежбе) резервним официрима при вежби у 1902. године 316. динара, на име припадајуће им логорске дневнице, по чл. 27. у вези са чл 76. закона о устројству војске.

Министар војни расписом од 7. августа 1902. године Бр 11995., оштампаним у Службеном војном листу 18. августа 1902. године, Бр. 22., објаснио је, да резервни официри, за време вежбања или службе у месту, у које су на вежбу или службу позвати, немају никакву дневницу, пошто им се то место сматра као њихов стални гарнизон.

На основу овог расписа, командант XVIII. пешадијског пука, актом од 10. јула 1904. године, Бр. 3088., тражио је од резервног поручника Јована Миленковића, који је у 1902. години одржао 20-то дневну вежбу, да врати 40. динара, колико му је неумесно исплаћено на име логорског додатка.

Поводом молбе именованог резевног поручника да ослободи од плаћања ове накнаде, пошто је логорски додатак примио пре но што је публикован поменути распис, Министар војни претписом Бр 11636. наредио је команданту дунавске дивизијске области, да накнаду исплаћене суме тражи од одговорног рачунополагача — ако томе има места, пошто је ту реч о већ учињеном издатку, — а никако од примаоца новца (дијурне). По том претпису, командант дунавске дивизијске области наредио је да М. Д., благајник XVIII. пешадијског пука, као одговорни рачунополагач, накнади суму за учињени издатак, или, ако он на то не пристане, да командант XVIII. пешадијског пука обезбеди штету задржањем његове — благајникове — плате.

Услед овога, М. Д. се молбом од 14. децембра 1904. године обратио Министру војном, и молио да га ослободи од плаћања ове накнаде, пошто до њега нема никакве одговорности, јер је издатак учинио на основу позитивног постојећег закона о устројству војске од 1901. године (чл. 27. и 76.), који не може бити потрвен *доцнијим* расписом Министровим и који распис може важити само за у будуће, а никако и за прошле — свршене случајеве.

Министар војни решењем од 29. јануара 1905. год. Бр 487. одбио га је од овог тражења, и не упуштајући се у решавање, пошто је у овом случају реч о већ учињеном издатку, за који је, по чл. 18. и 96. закона о уређењу Главне Контроле, надлежна Главна Контрола.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 3. јуна 1905. године Бр. 4125. поништио је решење Министрово, са ових разлога:

Кад се из акта овог предмета види, да је, на основу чл. 29. уредбе о правима, дужностима и одговорности војноадминистративних лица и чл. 39. правила новчаног II. део (в. акт команданта XVIII пешадијског пука „Престолонаследника Краљевића Ђорђа“ од 6. јануара 1905. године Бр. 39.), овај недостатак обезбеђен платом жалиоца М. Д., за то, што је нађено да је неправилно издат, и кад сам Министар у своме решењу тврди да је Главна Контрола, по чл. 18. и 96. закона о свом уређењу, надлежна, да реши има ли места тражењу жалиоца, да се од плаћања ослободи, онда је неисправно жалиоца од тражења одбио, него је требао, у смислу чл. 18. и 97., с погледом на чл. 62. поменутог закона и чл. 53. закона о војној администрацији од 28. новембра 1898. године, по овом предмету да подигне тужбу код Главне Контроле, те да се ово питање расправи.

Дрва из пограничног промета при увозу не подлеже плаћању царине.

А. П., овд., увезао је из Аустро-Угарске извесну количину дрва за гориво. Како су та дрва била из пограничне зоне, тражио је, да се ослободи плаћања царине. Од тог тражења одбијен је решењем царинарнице београдске, које је одобрио и Министар финансија решењем од 3. септембра 1904. год. Ц№ 14516.. налажећи, да је радња царинарнице, у погледу наплате царине, правилна и саобразна распису од 24. јула 1904. године Ц№ 12763.

По изјављеној жалби, Државни Савет, одлуком од 1. децембра 1904. год. № 9258., поништио је решење Министрово, са ових разлога:

По пропису тач. 2. прилога „В“ к трговинском уговору са Аустро-Угарском, становници пограничних округа, који држе земље под закуп преко границе, неће плаћати царину на производе тих земаља, где долази и дрво.

Овај, дакле, законски пропис ослобођава царине све производе под закуп узете земље, па и дрво, те је неумесно, расписом од 24. јула 1904. године Ц№ 12763., на које се решење позива, објашњено, да се тај пропис односи само на оне земље, које су узете под закуп у циљу привредном.

Закон не прави разлику између земље за обрађивање и земље под шумом. У осталом, привредна је радња и подизање и експлотација шума. **М. В.**

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ ЗЛОЧИНЦИ

од Др. Линденау-а

(СВРШЕТАК)

Велика маса злочинаца управља своје нападе у интернационалном саобраћају, као и у својој отаџбини, на привредна добра. Најпознатија су дела зацело један читав низ различитих превара, од којих ваља на првом месту споменути злогласно варање шпанских копача прикривеног блага. Има већ десет година како Немачку, Аустро-Угарску, Француску, Италију и Америку плаве писма из Шпаније, понајвише из Барселоне и Мадрида, у којима пошиљач саопштава, да је због банкротства, по каткад и као ратни заробљеник, бачен у тамницу, и да је закопао украдене или утајане хартије од вредности у суми од неколико стотина хиљада франака, које је сада намеран да подели с адресатом. Ради подизања овога блага потребно је само неколико хиљада франака, са којом сумом нека адресат изволи што пре доћи на једно одређено место у Шпанији. Ако се прималац писма упусти у ствар и замоли за детаљнији извештај, онда добије изватке из новина и преписе судских пресуда, којима се први извештај потврђује, а који су, наравно, фалсификовани. Ако прималац писма изјави да је готов за пут, онда му се саопшти тајни знак за распознавање, који ће му придоласку у Шпанију служити као легитимација. И ако штампа стално, у кратким размацима времена, обраћа пажњу публици на ово провидно варање, ипак се увек нађу безазлени људи, који иду у Шпанију, где им се понети новац придигне, после чега нестане посредника без трага, оставивши у рукама своје жртве, у најбољем случају, по какав чек без вредности, који гласи на неколико стотина хиљада франака. Овај маневар, који

се шпански „entierros" назива, изгледа да се врши помоћу књига, у којима су означене трговачке и занатлијске фирме, јер је утврђено да та преварна писма добијају, понајчешће једновремено, чланови извесног еснафа и то у толиком броју, да берлинска полицијска управа годишње по неколико стотина достава добије. На жалост проналажење варалица остаје готово увек без успеха, и поред најживљег трагања, која потпомажу и дипломатски заступници у Мадриду. Покушај преваре по шпанском праву није кажњив. Преварена пак лица боје се јавности из лако појмљивих разлога, особито и с тога, што су и она обично постала саучесници бар путативног деликта. У најновије доба покушане су сличне преваре из Лондона, одакле су под лажном фирмом немачког конзулата слата саопштења о наследствима, која су тобож припала адресатима, заједно са молбом за 300 марака „на име трошкова".

Блиско је сродна са описаним преварама делатност интернационалних коцкарских дружина, чија ће се главна колонија такође у Лондону налазити. Ове дружине приређују заједничке излете у најглавније светске бање и коцкарнице. Наш казнени законик у §. 284. одељ 2. већ спомиње чешће појављивање страних коцкара, прописујући за њих протеривање из земље, чиме се, нема сумње, није много успело, пошто се коцкари обично убрзо враћају под другом маском. Једну подврсту интернационалних коцкара чине страни власници кладионица, који огласима и рекламама теже да публику намаме на опкладе за разне трке, и велике суме из земље извлаче. Они принципијелно не исплаћују велике добитке, а у своме сигурном уточишту у иностранству знају вешто да се извуку од грађанско-правне и криминалне одговорности. У непосредној вези с овим стоје интернационалне преваре с лозовима, које се нарочито опажају као протурање премија од лозова из иностранства. Центри ових манипулација јесу Амстердам, Будим-Пешта, Копенхаген и неколико швајцарских вароши. Средством многобројних агената, као и помоћу писмених понуда, продају се муштеријама удели у лозовима, које продавачка фирма наравно никад није имала, већ која само улоге наплаћује, али премије никад не плаћа. Од како је код нас ступио у живот нов закон о лутрији, од тада се често из иностранства протурају лозови, који су у Пруској забрањени. Понуде се шаљу поштом као пошиљке новина или књига, и у најновије доба искључене су од поштанског отправљања према члану 16. одељ. 5. уговора о светском поштанском савезу.

Говорећи о последњим кривичним делима доспели смо већ до поља интернационалне криминалне трговине, међу чијим многобројним гранама видну улогу има промет покрађене робе. „Sore", т. ј. украдена роба, најопасније је доказно средство против лопова, коју он гледа што је могуће брже да протури. При великим покрађама спреман је јатак, који се раније о дану извршења краће извести, још за време извођења дела да покрадене металне ствари претопи. Ако пак покрадене ствари нису погодне за овај поступак, онда помоћи мора пружити што брже и што даље отправљање покраће с места извршења дела. У неким уџбеницима криминалне полиције, публикованим у средини 19. столећа, јако се туже аутори њихови на то, што се од увођења железница покрадене ствари већ идућег дана по извршењу дела налазе 20 до 30 миља далеко, чиме се истрага неописано отежава. Данас сасвим природно путује покрадена, скупоцена роба одмах у иностранство, нарочито пак овде лондонска пијаца с јувелима игра велику улогу као место протурања робе. И покрадене хартије од вредности по правилу се само код страних банака залажу и продају. За предмете од мање вредности успостављен је добро организован транспорт помоћу руских торбара, који тамо амо између Русије и Немачке путују, и у домаћим старинарима своју редовну муштерију имају.

Другу форму злочиначке трговине представља нам делање т. зв. „црних дружина". Злочинци ове врсте узимају под кирију најфиније дућане, наместе га и удесе врло сјајно, истакну звучну фирму, накупују робе на кредит колико је год могуће, па онда читава стоваришта одмах продају у бесцење у иностранство. Чим с тимбуду готови, а повериоци се појаве, њих одмах нестане, да се никад више не виде.

Трговина са фалзификатима чини опет засебну групу. При овоме не треба у првом реду мислити на продају рђаве робе или фалзификованих старина и раритета, премда баш трговина с последњим предметима сада у велико цвета. Пре у ову групу долази протурање тајанствених средстава за лечење, што се у последње доба поглавито из Енглеске и Америке врши под плаштом науке. На жалост дневна штампа још непрестано отвара своје ступце огласима, у којима се хвале сугестивна средства, упуства за хипнотизирање, електрични крстови, планшете и слични предмети без вредности. Много већи значај има трговина са лажним папирима од вредности и новцем, а пре свега са лажним новчаницама. Фалзификовање новчаница и новца управо још се само интернационалним путем и врши. Велика пажња, коју све модерне државе обраћају на прављење свога металнога и папирнога новца, чини да је подражавање без суделовања стручњака немогућно. Набављање стручњака у земљи ради грађења ликова за новчанице и новац и сувише је опасно. С тога се при фалзификовању овако поступа. Фалзификатор путује по разним великим варошима, и у свакој наручи да му се израде потребне плоче или матрице, на пр. у Паризу средња слика једне новчанице од сто марака, у Лондону оквир за исту новчаницу и т. д. Његов изговор при поручивању, да му је то потребно ради прављења слика за рекламу или ради шаљивих слика, наилази на тај начин на мање неповерење. Овакав поступак пружа осим тога и ту корист, што у случају открића постоји само некажњива припремна радња или неко кривично дело, које се благо казни (на пр. § 360 тач. 4. немачког казнен. зак.). Берлин је најомиљеније место за поруџбине ове врсте, пошто је на далеко чувена вештина наших мајстора. У нашем криминалном музеуму налазе се плочице и штемплови за енглеске, талијанске, холандске и руске новчанице и новце. Много се говорило и о фабрикама за прављење правих сребрних новаца, за које се вели да у Америци постоје, и да своју корист отуда извлаче, што међу мање сребра но што је прописано. Међу тим до сада се ови гласови нису обистинили. Поред новца поштанске су марке омиљен предмет фалзификовања, и то како оне које важе, тако и старе марке, на које скупљачи марака много полажу. Берлинска криминална полиција пронашла је прошле године једну фабрику, у којој су се ванредно лепо израђивале руске марке, а ухапсила је и једнога трговца, који је са собом носио велику количину лажних марака, врло ретких и омиљених код скупљача.

За народно благостање можда је још опасније од прављења лажног новца делање фабриканата т. зв. подрумских меница, које је недавно откривено у једној овде расправљеној парници, а које се у две форме извршује. Прво се лиферују по поруџбини менице од сваке потражене вредности и врсте. Издаваоци и жиранти ових „хартија од вредности" потпуно су без имовине, и њихове потписе агенат плаћа 25 до 50 пфенига. Поред тога посредује се измена меница између двају посрнулих фирама. Безвредносне менице пуштају у саобраћај, као менице својих муштерија трговци, који се овим недостојним средством служе, чиме можда још дођу до кратковременог кредита, али потпун крах наравно само одложе. Главне агентуре за издавање и протурање подрумских меница налазе се у Паризу, Бечу, Лондону, Базелу и Будим-Пешти.

Најзад да споменемо још две злочиначке трговинске гране из области деликата против нарaственост и. Дубоко жаљење изазива јако интернационално ширење порнографске литературе. Књиге, које искључиво садрже описе полних ексцеса најодвратније врсте, пореклом су већином из Будим-Пеште, Париза, Лондона, а, из Америке; фотографски снимци свију могућих полних перверзитета доносе се у Немачку из Италије (Ђенова, Турин) и Шпаније (Барселона). Купце ових гадних продуката ваља тражити на сваки начин међу индивидуама с патолошким наклоностима, али поред тога и међу омладином — у чему лежи велика опасност по националну нарaственост. Трговина с овим артиклима мора да даје велику зараду, и не може да се угуши и поред великог ризика трговаца, којима су већ читави колски товари њихове робе били одузимани и уништавани.

Други, интернационално обављани злочин против нарaствености, јесте трговина с девојкама, чије је делање први пут скренуло пажњу ширих кругова на то, да постоји интернационално организовано вршење злочинства. Кад су се открили начини рада трговаца с девојкама, онда се публика запрепастила од

чуђења сазнавши да постоје злочиначка предузећа, чији власници раде с великим капиталом и помоћу читаве војске агената и подагената, — док је полиција свију земаља одавно већ водила борбу с овим опасним противницима друштвеног поретка и то не само на пољу трговине с девојкама. У овом трговању можемо два типа разликовати. Лакша форма показује нам се као измена проституткама између бордела, — предузеће, о чијој неморалности не треба зацело ниједну реч потрошити, али чија се социјална опасност на против сасвим губи према правој трговини с девојкама. Ова се трговина састоји у набављању поштених женских лица ради вршења блуда. Сокачки описи поступака трговаца с девојкама скроз су претерани и фантастично окићени. Много сажаљевана кћи из сироте али добре куће, која је као гувернанта за иностранство ангажована, па тамо у бордел продана, чини у пракси сасвим ретку појаву. Сем тога и ослобођење таквих девојака из руку трговаца лако је извршити, пошто сви консулати и полицијске власти највећу пажњу обраћају и сваку захтевану помоћ указују. У главноме за трговину с девојкама, као што се она данас води, долазе у обзир као извозничке земље Угарска и пољски делови Аустрије и Русија. Тамо настањено јеврејско становништво живи под тако жалосним привредним и културним условима, да агенти трговаца с девојкама увек налазе погодно поље за свој злочиначки рад. Жртве се не ретко намаме обећавањем венчања. Али у највећем броју случајева изгледа да оне врло добро знају, каква их судбина чека, и дају се заслепити сјајном спољном страном таквога живота, нарочито пак сјајном гардеробом, коју се надају добити. Транспорти купљених девојака полазе из аустријских и талијанских пристаништа и готово искључиво иду у Јужну Америку. Немачка је скоро сасвим искључена из целе ове трговине и као извозничка и као увозничка земља, а не долази у обзир ни као земља, кроз коју пролазе транспорти. Али ипак Немачко Царство није оклевало да се придружи уредби о сузбијању трговине с девојкама, која је 18. маја 1904. године уговорена између Немачке, Белгије, Данске, Шпаније и Француске, Велике Британије, Италије, Холандије, Португалије, Русије, Шведске, Норвешке и Швајцарске. Осталим државама слободно је да приступе. Уговорне државе обвезале су се, да установе централна надлештва, која ће скупљати све вести о трговини с девојкама и једна с другим у непосредан саобраћај ступати. Она једна другом узајамно јављају долазак лица, осумњичених да се баве трговином с девојкама, надзиравају њихов рад и старају се о повратку девојака, које би евентуално пронашла, у отаџбину. Као централно надлештво за Немачку служи берлинска полицијска управа.

Као и трговина с девојкама једна је врста трговине с људима и набављање дечака дротара из Угарске. Поједини подузетници довлаче читаве чете ових полуодраслих дечака, које терају да торбаре по кућама са мишоловкама и другом дротарском робом, а код куће их остављају да трпе највећу оскудицу у храни, стану и оделу. Берлинска је полиција у последњим месецима из основа рашчистила с овом трговином, при чему заслужује са благодарношћу да се спомене потпора, коју нам је указивао аустроугарски конзулат.

* * *

Моја је намера била да Вам у крупним потезима нацртам слику интернационалних злочинстава у њиховим данашњим облицима. Ако сам свој задатак као што треба испунио, то онда све Вас прожима осећај да је преко потребна помоћ против злочинстава. Средства, која су за ово потребна, нека буду само у кратко наглашена. Мора се признати, да је увођење општега интернационалнога кривичнога права и најпространије користовање установом издавања криваца, успешно оружје, за којим вреди жудети. Али остварење на ово управљених тежњи лежи у далекој будућности, и оно не сме успоравати предузимање безусловно потребних реформа. На послетку и није то сувише велика штета, која се не би дала подносити, ако се кажњавање овог или оног злочинца осујети због неке празнине у интернационалном материјалном кривичном праву или због недопуштања издавања кривчевог. Много је важније, да интернационалне злочинце, чије кажњавање омогућава право, које важи, одиста и постигне праведна казна, и да се власти ставе у могућност, да хапшењем и протеривањем спрече развијање злочиначке делатности опште опасним странцима. По моме мишљењу најбоље средство за ово пружа установа централних полицијских надлештава у свима главним варошима, ради сузбијања интернационалних злочинстава сваке врсте, каква већ постоје због трговине с девојкама. Ове централе морају уживати потпуну слободу у међусобном званичном са браћају, и бити обавезне, да се узајамно обавештавају о кретању интернационалних злочинаца, као и да договорно раде приликом гоњења и хватања побеглих злочинаца. Остварењем овога плана бавиће се у Хамбургу месеца септембра интернационални ареопаг криминалистичког удружења.

Др. Драг. А.

КОЦКАРИ И КЕСАРОШИ

(НАСТАВАК)

Противно особинама старих коцкара и кесароша: да никад не газе у тежа кривична дела, и да у своје операције уносе што више смишљености и умешности а што мање дрскости и опакости, данашњи њихови другови потпуно су се и у свему идентификовали са најокорелијим злочинцима.

Пре свега, данас нема никакве разлике између кесароша и коцкара бар у начину њиховог рада. Пословима, који су некада долазили у сферу ових последњих, слабо се ко и бави данас, јер „доносе врло мало". Да није још бугарских „џепчика", који су од пре 2—3 год. почели долазити у Србију, и који се обично баве овим пословима, на њих би се — ове послове — и заборавило.

Али, не само да данас нема никакве разлике између кесароша и коцкара, већ што више, нестало је сасвим и разлике између кесароша с једне, и опасних лопова и разбојника с друге стране.

Док су старији коцкари и кесароши увек остајали, као што смо видели, у области простих крађа, дотле данашњи не презају ни од самог разбојништва и убиства, а о опасним крађама већ и да не говоримо.

Међу нашим данашњим кесарошима има и убица, као што су Миладин Ристић и Миљко Баралић, и разбојника као што су: Станоје Богдановић, два брата Ускоковића, „Топција", „Шиља", „Јагодинче" и т. д.; и веома опасних крадљиваца: Драгутин Вељковић — „Гишица". Јован Петровић — Шобота", Јоца Сакошанин, Коста Новаковић. — „Конзул", Милан Личанин, Милан Радовић, Милутин Милошевић — „Ћора", Чумић, „Бранковац", „Попче"; и препредених варалица: Антоније Бабушковић и Милан Биволаревић, па најзад и светских хохштаплера, као што је познати Баришић.

Са изузетком двојице тројице, сви побројани у добу су између 20—30 год., а већ су по два пут. три пут па и више пута судски осуђивани. Тако је Станоје Богдановић, најопаснији и најдрскији међу свима данашњим кесарошима, био већ у два маха осуђиван на по 20 година робије, па је и сада под истрагом због разбојништва, које је јула месеца ове год., у друштву са Ристићем, „Топцијом" и још 5 кесароша извршио над Миленком Стевановићем, тежаком из Прилепца, а на путу између између Књића и Б. Брда.

Од како је пуштен са осуде, а го је од јула 1900 год., Станоје је окупио око себе најдрскије и највештије коцкаре и с њима, као какав хајдучки харамбаша, крстари по унутрашњости, с панађура на панађур, док „млађи другови," који се још нису показали „достојни", да уђу у ову „кесарошку аристократију", хватају тргове и железничке возове.

Драгољуб Милојевић — „Јагодинче", нема више од 28 год., а већ је четири пута судски осуђиван. Бабушковић[1]) је у самој Бугарској осуђиван судски седам пута, а и код нас два пута, — све због крађа. „Гишица", „Шиља", „Шобота", „Сакошанин", „Чакар", били су већ по три пута на робији и ако су сви испод 30 год. старости; оба Ускоковића, „Попче", „Конзул", „Личанин", „Радовић", Чумић по два пута, и т. д.

[1]) Ово је онај исти Бабушковић, који је децембра месеца пр. год., у друштву са бугарским коцкаром Стеваном Добревом, преварио на „Тркалишту" једног сељака, потуривши му фишек са новим двопарцима у место наполеона, и измамивши му на овај начин 400 динара. Пошто се ово дело извиђало и судило на тужбу приватног тужиоца и по положеној такси, а оштећени ову није хтео положити, то су обе варалице пуштене у слободу.

Кад би изређали све наше кесароше и њихове осуде, тешко би се нашло њих 20 који нису били по два пута судски осуђивани, и можда свега 10—12, који су само једном били на осуди. Овде подразумевамо само судске осуде, и то увек за пљава дела, а о полицијским и да не говоримо.

Иступне књиге Управе града Београда испуњене су поглавито кесарошким именима,[2]) а исти је случај са деловодним протоколима панађурских комесара.

Ове многобројне осуде доказују очигледно ове две ствари:

1. Да власти савесно и енергично испуњују своју дужност, и

2. Да оне — ове осуде — овакве какве су данас промашују свој циљ; да су апсолутно неспособне, не само да излече, већ и да спрече нагли развитак зла о коме је реч.

И онда, сасвим природно, настаје питање: шта да се ради? Сме ли се и даље овако оставити, или се морају предузети мере да се друштво што пре заштити од ових опасних личности? Несумњиво је, да оно има права на ову заштиту, а очигледно је, да данашња законска средства која властима стоје на расположењу према кесарошима, нису довољна да ову заштиту огарантују. Логична последица овога у томе је, да треба што пре тражити пута и начина да се, према данашњим приликама, створе и нова средства за друштвену одбрану — средства која ће у свему одговарати навикама и особинама данашњих кесароша, и њиховој опасности по друштво.

Разлика између некадањих и данашњих кесароша огромна је у сваком погледу, па с тога и средства за њихово сузбијање морају бити различна. Оно, што је некада било довољно за *ироште крадљивце*, није и не може бити довољно за убице и разбојнике. Сваки, који је ма и најмање посвећен у ову ствар, са овим је давно и давно начисто. Питање је само: шта треба радити, и које мере треба предузети да би се стало на пут његовом прогресу, за данас једно од најважнијих питања у области кривичног права.

Увећавање криминалитета по несрећи је неоспоран факт, а један од битних узрока овог увећавања лежи, очигледно, у поврату — у законским повредама вршеним и понављаним од истих преступника.

Али је исто тако неоспорни факт, да се умножавање злочина и преступа не показује толико у броју криваца, колико у броју извршених злочина и преступа. услед чега један кривац постаје извор више сукцесивних кривица.

На овај начин, злочин се постепено локализује и постаје врста заната, професије извесне категорије личности. Појава ова, у осталом, није за жаљење, јер је много лакше борити се против познатог и обележеног зла, али је за жаљење што су данашња репресивна средства недовољна за ову борбу.

— Није ли за дубоко жаљење, вели бриселски адвокат Dupont[3]) констатовање факта: да слабост и непотпуност данашњих репресивних средстава чине судску акцију неуспешном, и на овај начин доприносе знатно развитку овог великог друштвеног зла (повратa). Чиме, доиста, данашњи позитивни закони противстају све већој и већој опасности од напретка повратa? Далеко од тога да воде рачуна о *опасној природи* повратника, која се јавља као резултат свих њихових криминалних манифестација, позитивни закони задовољавају се тиме, што поврат сматрају као отежавану околност и овлашћују судију да, у извесној мери, повећа казну повратнику.

Ни карактер законске повреде, ни онај казне, ни начин извршења осуде, нису ни у колико измењени фактом повратa: судија има просто овлашћење да повећа казну, и то само до извесног максимума.

Једно мало увећање казне за последњу повреду закона, једино је, дакле средство, које законодавство ставља на супрот прогресивном развитку професионалног злочина. Неопходно је потребно, међутим, да казнени закони, инспиришући се на првом месту потребом друштвене заштите. уђу што пре у нове путеве, обележене криминалном социјологијом. Другим речима, неопходно је потребно приступити што пре радикалном преображају и у законодавству које се односи на повратa, и у начину извршења казне над повратницима.

У овом истом смислу изражава се и Д-р *Jaspar* у свом реферату последњем међународном криминалном конгресу у Хамбургу (од 11—15 септембра тек. год.) о опасним повратницима.

Пошто је претходно истакао разлику између старе класичне и нове криминално-антрополошке школе у основним погледима на злочин и злочинце, обележавајући ову разлику познатом истином: *да данас нема злочина већ злочинаца*, Д-р Jaspar вели:

(свршиће се)

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОХВАТАНИ КОЦКАРИ

Адам Исаиловић, звани «Чакар» и Мирко Ранковић, звани «Азањац», чије смо слике изнели у прошлом броју, ухватио је начелник среза смедеревског по телеграму Управе града Београда и спровео начелнику ср. беличког, где одговарају за крађу.

ПОТЕРЕ

Миодраг син Андреје **Урошевића** из Краварице у срезу јадранском извршио је опасну крађу Димитрију Петровићу, кафецији из Шапца. Однео му је разне ствари, један пар мушкога одела и 180 динара у готовом новцу. Миодраг је стар 21 год., средњег стаса, плав; од одела има зимски капут, прслук и панталоне, на погама ципеле, а на глави шубару. Препоручује се свима полиц. и општин. властима, да трагају за Миодрагом и о резултату известе начелство окр. подринског с позивом на Бр. 17276.

Милорад Крсјаковић, тежак из Беле Реке у срезу мачванском, побегао је из државне болнице 2. тек. м-ца. Он је стар 26 год., средњег раста, мршав, блед, ћосав; на себи је однео болничко одело, блузу, прслук и панталоне од плаве војничке чоје, ципеле и плаву шајкачу. Обраћа се пажња свима властима на одбеглога болесника с тим, да га у случају проналаска упуте стражарно Управи града Београда с позивом на Бр. 38838.

Гавра Делетић, пиљар из Земуна радио је ортачки са Радом Плачковом, тамошњим, па како је имао код себе сав новац (око 600 круна), он га је понео и 4. тек. м-ца побегао некуда. Редарствено поглаварство из Земуна актом својим молило је Управу града Београда за тражење Гаврино, који је раније радио у Аранђеловцу и Крагујевцу. Препоручује се свима полиц. и општин. властима, да за њим трагају и о исходу известе Управу града Београда с позивом на Бр. 38082.

Милутин и Јосип Вељићи, из Вукашина, окривљени су за неколико крађа стоке, али се налазе у бегству. Милутин је висок, развијен, стар око 40 година, нос му је повијен и спљоштен, у сељачком сукненом оделу. Јосип је средњег раста, стар 32 године, пун, великих бркова, носи гуњ и панталоне. Начелство округа ваљевског актом Бр. 12808 моли за њихово тражење и хватање.

Душан Јовановић, пекарски момак из Београда, погодио се код Таса Павловића, пекара, па је побегао од газде, одневши ове ствари: један ам са кајасима, два оглава, један мекинтош, један пар чизама, два пара рубља, један кишобран и један капут. Душан је стар 35 година, средњег стаса, смеђ, крњава носа, у грађанском оделу. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да га у својим домашајима потраже и у случају проналаска упуте кварту савамалском управе града Београда с позивом на Бр. 12391.

Андреја Н. Митровић, раденик, извршио је опасну крађу новаца Драги Милошевић, удовој из Београда, па је некуда побегао. Он је стар око 25 година, пуног лица, малих плавих бркова обријан; на себи је имао чупави зимски капут пепељаве боје, црне панталоне и црни шешир. Нека полиц. и општин. власти обрате пажњу на одбеглога и у случају проналаска известе Управу града Београда с позивом на Бр. 40271.

Радоја Стајкова — Радојева, из Бугарске, тражи Министарство Унутрашњих Дела актом ПБр. 28071. Радоје је стар 24 године, средњег стаса, плаве косе и бркова, румен и пун у лицу. Ако би га власти пронашле, нека одмах известе о томе Министарство, од кога ће добити потребна даља наређења.

Непознати крадљивац на дан 12. т. м-ца ушао је у отворени стан Милеве Кундића из Лознице, и однео јој 2000 динара у готовом новцу у новчаницама од по 100 динара, један златан сат са две гранчице окићене дијамантима, два златна ланца дугачка по 1·50 метар, две дијамантске игле и један сребрни женски прстен са дијамантима. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за крадљивцем и покрађом живо трагају и у случају проналаска известе начелника среза јадранскога с позивом на Бр. 17497.

---

[2]) Чим престану нанађури, а то је у позну јесен и преко зиме, већина коцкара а нарочито они који нису успели „да спреме зимницу“, поврве у престоницу и већа окружна места где им је, ако ништа друго, осигуран стан и храна — у затвору.

[3]) Bulletin de l' Union Jnternationale de Droit Pénal, књ. III.. св. I.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Филип Јојић, тежак из Арбанашке у ср. прокупачком, **Лепоје Стаменковић**, тежак из Стубле у срезу јабланичком и **Вуле — Вучко Тодоровић**, Пећанац, који нема сталног места пребивања, на дан 1. тек. м-ца извршили су убиство над Ђорђем Петровићем председником општине крушевичке, а сина су му Драгутина тешко ранили, када су ови радили на своме имању у Црној Бари. Њих је на дело подстрекао и довео **Костадин Ивановић**, тежак из Црне Баре у ср. власотиначком. Вуле се налази у бегству, а остала тројица налазе се под истрагом и у притвору код начелника среза власотиначког, код кога су потпуно признали дело.

Филип Лепоје Костадин

Вуле је стар 27—30 година, омаленог стаса, црних очију, малих црних бркова, у лицу сувоњав и црне масти. Одело често мења; по потреби облачи сељачко суконо одело и опанке, а неки пут опет грађанско одело са шајкачом или шеширом на глави. Како и до тада није имао сталнога места пребивања, а највише се бавио по срезовима: прокупачком, јабланичком и косаничком, то није искључена могућност да се и сада тамо где крије код каквог старог сумњивог познаника.

Филип је стар 27 година, високог стаса, добро развијен, у лицу сувоњав, очију граорастих, бркова смеђих, браду брија.

Лепоје је стар 50 година, средњег стаса, развијен човек, смеђих очију, плавих густих бркова, обријан.

Костадин је стар 40 година, средњег стаса, добро развијен, плавих очију, ретких и плавих бркова, такође обријан.

Начелник среза власотиначког послао је уредништву слику ове последње тројице, молећи да свако, ко би знао да су они извршили још какво казнимо дело, то њему достави. Полицијским и општинским властима, пак, препоручује се, да за Вулом нареде најживље трагење и у случају проналаска да га под јаком стражом спроведу начелнику среза власотиначког с позивом на Бр. 11386.

У 33. броју «Полицијског Гласника» од прошле године објављена је слика овога лица под именом *Чедомира Марића*, коцкара, из Панчева, који је тада био ухваћен у Гружи и од стране начелника среза гружанског кажњен са затвором и прогонством у Панчево као своје место рођења.

Међутим, као што је се доцније утврдило, то није био Чедомир Марић, већ **Јеврем К. Миладиновић**, коцкар из В. Пчелице, у ср. левачком округу моравском, који је тада одговарао код начелника среза левачког за једну опасну и једну просту крађу, па је из притвора побегао и преко Крушевца и Зајечара отишао у Бугарску, одакле је враћен у Зајечар, где се у начелству показао под именом Чедомира Марића из Крагујевца, те је због такве његове изјаве спроведен у Крагујевац, али у путу између Ћуприје и Јагодине успе те побегне испред спроводника и дође у своје село — В. Пчелицу. Ово је било на други дан Тројица, а одмах сутра дан отишао је у Краљево, где се бавио до 24. јуна, а тада га је тамошња полиција ухватила и казнила као кесароша са два дана затвора, а по том и са 30 дана због обмане власти. Када је одатле пуштен, отишао је у Гружу, где је у селу Драгобрађи ухваћен и кажњен поред затвора и прогонством у Панчево — «место рођења».

У Управи града Београда, где је био спроведен из Крагујевца да се пребаци у Панчево, зачудили су се да је он родом «из прека», јер је и његов изглед, и говор, и одело — све против тога говорило, но он је на учињену примедбу о томе објашњавао: како је још дететом прешао у Србију и тако се временом претопио у тип српскога сељака.

Када је спроведен у Панчево задао је тамошњим властима за неколико дана грдна посла. Претурене су све књиге и у полицији и у општини, па нигде ни помена о «Чедомиру» и његовим «помрлим родитељима». Саслушавани су и стари људи, па ни они нису, природно, могли ништа показати. На послетку га је панчевачка полиција после неколико дана опет вратила у Београд са извешћем да му се родбина није могла пронаћи и да они сумњају да је он њихов поданик.

На поновно његово категорично тврђење, да је он отуд родом буде поново враћен у Панчево са новим подацима, које је он дао, али га панчевачка полиција није хтела примити, већ га је одмах натраг вратила, пошто није било никаквих доказа да је њихов поданик. Управа га, пак, такође није хтела примити, јер је још мање било доказа да је српски поданик, нарочито кад он то још одриче.

Због тога отресања две државе од њега, он је био принуђен да једно време проведе на лађи, путујући од Београда до Панчева и обратно, док на послетку, на неки начин није убедио панчевачке власти да је ипак њихов поданик, те су га једва једном понова примиле и шта су знале са њим друго да раде, већ га пусте да «тражи фамилију».

Убрзо је увидео да тамо за њега нема опстанка, те једног дана седне на лађу дереглију и оде у Шабац, одакле је ишао и лутао по целој западној Србији. У близини Ваљева нападне га једна стража, од које он нагне у бегство, а она опет опали за њим из пушака, те га рани у леву пету.

Кад му је ово лутање досадило, а знао је да нема јаких доказа о његовим кривицама, за које је био стављен у притвор, отишао је и сам се јавио власти ср. левачког, где се истрага противу њега водила.

На претресу је код јагодинског првостепеног суда нешто због немања довољних доказа, а нешто из сазнања због његових авантура и страдања у бегству, порота га огласи као некрива, те га суд пусти.

Јеврем је стар 24 год., а већ је два пута био осуђиван. Први пут пресудом јагодинског првостепеног суда од 26. марта 1899. године Бр. 5858, по којој је за крађу био осуђен на 6 месеци затвора, а други пут је опет за крађу пресудом истог суда од 19. фебруара 1902. год. Бр. 3191. осуђен на три године робије.

Он је повисок, сувоњав, плав, бркова танких, смеђих, очију зелених.

Како он тумара по вашарима и опасан је за имаовну безбедност, то се властима скреће пажња на њега.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Алимпић.

БРОЈ 47. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 27. НОВЕМБРА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за инспектора треће класе Министарства унутрашњих дела, Петра Одавића, председника првостепеног суда у оставци;

за начелника четврте класе округа ваљевског Ђурицу Ц. Ђорђевића, начелника исте класе округа подринског, по потреби службе;

за начелника четврте класе округа подринског, Милорада Вујичића, начелника исте класе округа ваљевског, по потреби службе;

за начелника четврте класе округа пожаревачког, Богољуба Павловића, судију пожаревачког првостепеног суда;

за начелника четврте класе округа рудничког, Живојина Топаловића, судију смедеревског првостепеног суда;

за вршиоца дужности начелника округа топличког, у рангу члана прве класе управе вароши Београда, Димитрија Барбуловића, секретара треће класе Министарства унутрашњих дела у пензији; и

за вршиоца дужности начелника округа ужичког, у рангу члана прве класе управе вароши Београда, Андрију Врчевића, начелника прве класе среза рачанског, — све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 21. новембра 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника друге класе среза хомољског, Андру Дим. Динића, вршиоца дужности члана Управе вароши Београда, у рангу среског начелника треће класе, — по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 21. новемра 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника друге класе среза добричког, Андру Станковића, начелника треће класе среза косаничког;

за вршиоца дужности члана Управе вароши Београда, у рангу начелника среског треће класе, Димитрија Михаиловића, начелника исте класе среза добричког, по потреби службе;

за вршиоца дужности начелника среза косаничког, у рангу секретара начелства друге класе, Љубомира Јосифовића, писара прве класе среза посаво-тамнавског; и

за вршиоца дужности начелника среза рачанског, у рангу секретара начелства друге класе, Живојина Манојловића, писара прве класе среза лепеничког, све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 21. новембра 1905. г. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за комесара железничке полиције у Ристовцу, у рангу среског писара прве класе, Ранка Д Трифуновића, писара прве класе управе вароши Београда;

за писара прве класе среза параћинског, Драгољуба Стојадиновића, писара исте класе среза левачког, — по потреби службе;

за писара друге класе среза гружанског, Живка Р. Лазаревића, писара друге класе управе вароши Београда;

за писара друге класе среза поцерског, Миленка Живковића, писара прве класе управе вароши Београда, — по молби;

за писара друге класе среза грочанског, Адама Адамовића, бившег интабулационог протоколисту; и

за писара друге класе среза левачког, Данила Тричковића, писара прве класе начелства, у оставци;

за вршиоца дужности писара среза гружанског, у рангу писара начелства друге класе, Војислава Николића, писара исте класе начелства округа крагујевачког, по потреби службе:

за писара друге класе начелства округа крагујевачког, Живка Миливојевића, вршиоца дужности писара среза гружанског, у рангу писара начелства исте класе, по потреби службе;

зз вршиоца дужности писара среза левачког, у рангу писара начелства прве класе Михаила Поповића, практиканта крагујевачког првостепеног суда и свршеног правника;

за писара треће класе управе вароши Београда, Негослава Ј. Ђају, свршеног правника;

за писара друге класе начелства округа чачанског, Боривоја Бековића, практиканта Министарства иностраних дела; и

за писара треће класе управе вароши Београда, Владимира Живановића, практиканта среза мачванског, — све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 4. новембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Михаило Рашковић, начелник треће класе округа врањског; и

Стеван Ј. Гудовић, начелник четврте класе округа пиротског, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, ставе у пенсију, која им по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 21. новембра 1905. г. у Београду

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

да се Михаило Достанић. вршилац дужности начелника среза хомољског, у рангу секретара начелства друге класе, на основу

§ 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у пенсију, која му по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 21. новембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, решено је:

да се д-р. Драгутину Вељковићу, лекару среза ражањског уважи оставка, коју је поднео на државну службу.

да се д-р. Миши Михаиловићу, лекару среза посаво-тамнавског уважи оставка, коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 21. новембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

да се Живојин Пандуровић, начелник четврте класе окр. топличког, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, — отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 21. новембра 1905. г. у Београду

СТРУЧНИ ДЕО

ЈЕДНА ПОГРЕШНА НАДЛЕЖНОСТ

(свршетак)

Међутим за законе, донесене пре Устава, вреди одредба чл. 202. који вели: „Од дана кад се овај Устав обнародује губи важност устав од 6. априла 1901. године, *као и сви закони и наредбе у колико би биле противне овом Уставу*“. У овом случају власти, позване да законе раније од Устава донесене примењују, имају да пазе да ли они, било у целини било делимично, нису Уставу противни, па да их у толико не примене. Та дужност неоспорно на њима лежи, према цитираном члану Устава. Из овога би излазило да су законске одредбе о надлежности полициске власти да суди иступна дела као и да врши принудне наплате изгубиле своју важност.

Ипак, по нашем мишљењу, није тако, бар у колико је реч о овој последњој надлежности полиције. Када Устав, у чл. 202., вели да закони, њему противни, престају вредети, он сигурно мисли на такве случајеве који су самим Уставом предвиђени и регулисани, тако да, и када ти закони изгубе своју силу, постојаће опет један закон — уставни закон — који ће дотично питање расправљати. У опште, укидање закона који се са Уставом не слажу не ствара ту никакве тешкоће. На пример, пре устава и политичке кривице могле су бити кажњене смрћу. Долази устав који, за ту врсту дела, забрањује смртну казну. Аброгација ранијега закона неће изазвати никакве неприлике.

Али quid, ако би, укидањем закона, од Устава ранијега, постала у законодавству празнина које апсолутно бити не може? На пр. по закону, за извесне спорове, грађанске или кривичне, надлежан је неки суд који се састоји само из једног судије. Донесе се нови устав који категорички наређује да, у сваком суду, мора бити најмање три судије, и по чијим прелазним наређењима, сви ранији закони, који са њим не би били сагласни, престају вредети. Ако се та одредба прелазних наређења примени и на оне судове са по једним судијом, онда, одмах по ступању новога устава у живот, ти судови престају функционисати. Али тада настаје ово питање: па коме ће се дати у будуће на суђење спорови који су били у надлежности тих укинутих јурисдикција док се нови закон, Уставу саобразан, не донесе? Остало би, да, у одсуству законодавних наређења, не би било надлежне власти за суђење тих спорова.

Овакав резултат не би, свакако, био у сагласности са интенцијама уставотворца. Устав укида законе, пре њега донесене, који би му били противни, зато што ти закони нису *добри*, и што зна, да ће, после тога укидања, важити *бољи закон*, а то је он, устав. Таква прелазна наређења мотивисана су, дакле, жељом за *напретком* у друштву. Али, ако би се прелазно наређење применило и у случајима сличним оном који смо мало час горе изнели, тада не само да не бисмо дошли до бољега законодавства, до напретка, већ би нас то одвело горем стању него оно које је било за владе старога закона, онога од устава ранијега, одвело би нас томе, да би нам, за дотичне правне односе, недостајао сваки закон. А то, ваљда, није била намера уставотворца. У таквом случају и он не би оклевао да примену прелазнога наређења одложи, док се нови закон не донесе. Од два зла изабрао би оно које је несумњиво мање, и то много мање: бољи је и рђав закон него никакав. Овај избор са свим би се слагао са духом прелазнога наређења: она циљају напретку а не назатку, а аплицирање тога наређења, у случају који ми овде предвиђамо, било би, према стању које је дотле владало, не напредак него повратак ка горему.

Према овим објашњењима, полициска власт, и после чл. 202. Устава од 5. јуна 1903. год., остаје надлежна за извршење одлука судских, као и за инциденте те процедуре. Ако бисмо прелазно наређење, у вези са чл. 146. Устава, и овде применили, онда бисмо имали овакав резултат: не би било органа власти надлежних за извршење одлука судских. Ако полиција није компетентна, онда ко је? Судска власт, — али који органи њени, пошто их више има? Ако бисмо казали да би био надлежан првостепени суд, онда настаје питање, да ли би он вршио принудне наплате колегијално или би то била дужност једног самог судије и кога?

Као што видимо, полиција задржава надлежност код принудних наплата и после доношења Устава, и задржаће је све дотле док се не донесе нови закон, са чл. 146. Устава у складу, који ће са административних органа егзекутивна извршења пренети на органе судске власти, било на једне од ових који сада постоје било на неке новокрејиране.

Што се тиче суђења иступних дела, ту ствар друкчије стоји. Од дана када је Устав од 5. јуна 1903. год. ступио у живот до измена и допуна полициске уредбе од 17. јануара 1904., сасвим се је могло дискутовати да ли је полиција била надлежна да суди иступне кривице. Јер чл. 202. Устава који је укинуо све законе њему, Уставу противне, могао се је, у том међувремену, применити и на прописе полициске уредбе који су стављали у надлежност једне административне власти суђење иступа, посао из круга послова власти судске. Аброгација тих прописа, у означеном међувремену, ниј,е као у случају о коме смо горе дискутовали, могла одвести томе резултату: да, за суђење иступних кривица, не буде надлежне власти; није могла одвести просто зато што, осим полиције, имамо, за суђење те врсте кривица, као надлежан још и суд општински. На тај начин, од 5. јуна 1903. до 17. јануара 1904. иступе би судили били само судови општински, чије би одлуке, као и у грађанским стварима, потпадале под контролу суда првостепенога.

Али, после закона од 17. јануара 1904., солуција је сасвим друга. Ако се узме да су законске одредбе о надлежности полициске власти за суђење иступа биле престале важити по сили чл. 202. Устава, њих је повратио у живот закон од 17. јануара 1904., који, мењајући и допуњујући §§ 15. и 16. уредбе полициске, поново изречно ставља тај посао у атрибуције власти полициске. И пошто, као што смо горе објаснили, закон, познији од Устава, иде пре овога, за случај да се са њим не слаже, то се закону од 17. јануара 1904. има дати важност, и ако је у противности са чл. 146. у вези са чл. 202. Устава.

Quid, најзад, за надлежност полиције да, као административна власт, ислеђује преступе и злочине, послове, без сумње, судске природе? Ти прописи, на основу објашњења која смо дали код питања: да ли полиција може, и после Устава, извршивати одлуке грађанских судова, остају у снази, јер не бисмо, ако бисмо их укинули, имали органа надлежних за ислеђивање преступних и злочиних дела. Истражне судије још установљене нису, а судовима се тај посао дати не може, јер је власт која суди одвојена од власти која истражује. Оне су обе из категорије судске власти, али њих не врше, а у интересу бољега правосуђа, исти органи. Напослетку, ако бисмо решили да је тај посао, на основу Устава, прешао на судове, остајала би још једна маса нерегулисаних питања, питања за која је законодавац једино надлежан. Извршна власт је ту некомпетентна.

Живојин М. Перић.

СЕДМИ МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС
ЗА КАЗНЕНЕ ЗАВОДЕ

први део

досадашњи међународни конгреси

(НАСТАВАК)

IV Секција: питања која се тичу деце и малолетника:

1) Да ли не би требало помаћи казнено малолетство до времена узимања у војску? (Под казненим малолетством треба разумети онај период малолетства за време кога судија може ослободити ако малолетник није с разбором радио, изузев шиљање у какав завод за поправку).

2) У којим случајевима би било корисно ставити право чувања државе на место губитка очинске власти?

Треба ли у свима приликама дати самим кривичним судовима да решавају о праву чувања?

3) Да ли не би требало читав ред завода, удешених за разне врсте малолетника под разним именима, заменити једним типом завода за поправку?

Да ли не би требало нарочито сачувати школу као предохрану за обичне просјаке и скитнице?

На који би се начин могло најлакше сузбити просјачење и скитање малолетника?

4) Која власт треба да решава о судбини деце окривљене за погрешке или кривична дела?

По којим елементима и по којим принципима треба решавати, да ли те погрешке или кривице имају за собом да повуку:

а) казнену осуду и затварање у прави казнени завод?

б) смештање у какав завод за поправку, нарочито за покварено и недисциплиновано дете?

в) шиљање у завод за васпитање, намењен деци која су под туторством власти?

г) по којим принципима и на који начин би деца, која се налазе у поменутим заводима, могла бити ослобођена привремено, условно или коначно?

д) које услове треба тражити, па да се малолетници могу сматрати као повратници, и какве последице треба овај поврат за собом да повуче?

5) Је ли потребно у заводима за малолетнике одредити повећи простор за рационално физичко развијање?

6) Треба ли одредити минимум бављења малолетника на поправци?

Да ли треба решити, да у свима случајевима, у којима би малолетници били осуђени, они до свог пунолетства буду послати у казнени завод за поправљање?

7) Како и ко би требао да пази на то, да се понаособно намештају у породице напуштена деца која изилазе из казнених завода? У којим границама би се могло корисно апеловати у овом циљу на друштва за заштиту деце?

8) Којим би се средством могла предупредити и сузбити проституција малолетника.

VI Конгрес у Брислу 1900 (од 27 августа до 1 септембра).

Двадесет и једна земља и тридесет и осам држава званично су учествовале преко својих делегата на овом конгресу. Питања, која су била истакнута у програму конгреса, јесу ова:

I Секција: питања из казненог законодавства:

1) Која би била најпрактичнија средства, којима би се повређеном могла обезбедити накнада, за коју има да одговара виновник?

2) Треба ли допустити издавање властитих држављана?

3) Шта треба учинити да се одреде границе надлежности кривичног правосуђа кад је у питању извиђење кривичних дела, извршених у туђини или у друштву с лицима, било држављанима или туђинцима, који живе у туђини?

4) Има ли и таквих врста злочинаца, према којима би се могле изрећи и применити неодређене казнене осуде, и како би се то могло остварити?

5) Какве би се мере могле препоручити у циљу да се сузбију злочиначке радње, обично извршене под именом уцене? Може ли се нарочито установити какав специјални поступак за извиђање ове врсте кривичних дела?

II Секција: питања о казненим заводима:

1) а) На који би начин требало уредити санитетску и лекарску службу у казненим заводима?

б) На који би се начин могло постићи, да лекар редовно води надзор над телесним и душевним здрављем осуђеника?

в) Докле се може распростирати надлежност лекара у решавању питања која се тичу храњења осуђеника, њиховог одевања, реда, кажњења и т. д.?

2) Кад је реч о младим злочинцима треба ли хвалити и нарочито истицати систем „Реформаторије" онакав, какав је он оргаризован у Сједињеним Државама Северне Америке?

3) Покушаји чињени до данас с ћелијским системом, који је био примењиван било као једини начин извршења свих казна лишењем слободе или само као начин извршења неких од тих казна, било да је примењиван за све време или само за један део од поменутих казна, јесу ли дали такве резултате, да се може оценити вредност овога система као и вредност сваког од његових разних начина примене нарочито с погледом.

а) на утицај, који он има на стање криминалитета и поврата у земљи у којој је, потпуно или делимице, примењен;

б) на последице, које он оставља на физичко и душевно здравље осуђеника који су ту затворени за дуже или краће време?

4) Треба ли злочинце у поврату подврћи дисциплински строжијем систему него осуђенике који издржавају прву казну, и ако треба, онда у чему се има састојати строгост и отежање тога система?

III Секција: питања о превентивним мерама:

1) Треба ли у средства за сузбијање злочина уврстити и исељавање или, у извесним случајевима, подизање завода у колонијама за малолетнике, који по пресуди имају да уђу у какав завод за поправку и васпитање или какве друге сличне заводе?

У случају да се на питање одговори позитивно, како би се то могло извести?

2) Какав је познати утицај алкохолизма на криминалитет у разним земљама?

С обзиром на осуђенике у опште, која би се средства могла нарочито употребити за сузбијање алкохолизма?

3) У којој мери и под којим погодбама могу помагати рад друштава за заштиту ослобођених осуђеника они, који драговољно узимају на себе дужност, да дају обавештења и да набављају службу?

IV Секција: питања која се тичу деце и малолетника:

1) Који услови треба да се траже, па да се малолетници могу сматрати као злочинци у поврату, и у овом погледу, какве последице може поврат за собом да повуче?

2) Према малолетним злочинцима, против којих је изречена привремена пресуда или осуда која се има одложити, треба ли интервенцију друштава за заштиту учинити обавезном и ако треба, на који се начин може то организовати?

3) По којим правилима треба организовати занатску наставу у заводима за поправку или другим сличним, који су намењени за децу?

4) Да би се могли добро васпитати како млади злочинци тако и покварена и морално распуштена деца, да ли не би било потребно комбиновати систем смештања у завод са системом намештања детета где год као шегрт или намештања у породице?

Г. Јулије Рикл де Бели, угарски делегат, саопштио је позив своје владе, да се идући конгрес састане у Б. Пешти 1905. Пошто је овај позив примљен, г. Самуел Ј. Баров, делегат владе Сједињених Држава Северне Америке, изразио је жељу да се конгрес у 1910 години држи у Америци, у једној вароши Сједињених Држава.

Међународна Комисија је овде обновила свој одбор изабравши за председника г. Рикла де Бели, а г. Латур-а за почасног председника.

После овога Међународна се Комисија састала још два пута и то: у августу 1902 у Берну и у септембру 1904 у Б. Пешти у циљу, да утврди програм и учини све остале припреме за идући конгрес који је 1905 год. одржан у Б. Пешти.

други део

Рад седмог међународног конгреса

I. Отварање конгреса

Конгрес је отворен у свечаној седници 22 августа у 11 часова пре подне у сали Академије Наука. Свечаној сед-

ници присуствовао је у име цара и краља Фрање Јосифа, који је био протектор конгреса, ерцхерцог Јосиф, а председавао је угарски министар правде, који је поздравио конгрес овим говором:

Ваша царска и краљевска Светлости! Госпоје и господо! Овај конгрес стоји у служби идеја хуманизма, оних идеја, које народе целокупне културне заједнице везују један с другим. Прва је, а у исто време, и најсветија дужност сваке државе и друштва, да омогући грађанима миран развитак у интересу савршенства човечијег живота; једно од најачих средстава за испуњење те дужности јесте спољашњи бедем правног система: *Кривично Право*. Али је казна оружје са два реза: сваки удар, који држава у интересу друштва нанесе његовим непријатељима, производи ране и у самоме друштву. То сазнање је учинило да држава хумано ублажава кривично-правна средства.

Правац најновијег развића Кривичног Права најбоље се карактерише оном везом, која је створена, с једне стране: између Кривичног Права, које поставља погодбе за примену казне и одредбе за њено извршење, и, с друге стране, између превентивних мера створених у циљу смањивања узрока криминалитета. Та тежња је јасно заступљена и на овоме конгресу, јер је он дао достојна места у својим секцијама свима гранама поменутих наука.

Везе између Кривичног Права и питања о казненим заводима имају велику историјску прошлост у нашој земљи. Већ кодификаторски радови Кривичног Права, четрдесетих година прошлога столећа, почели су тежњом за реформом казнених завода. Она размена идеја, која је стајала на високом нивоу и која је и изазвала законски пројект од 1843, сакупила је око себе најзнаменитије људе нашег народа. У редовима тих бораца налазимо Франу Деака, грофа Стевана Сечењиа, барона Етвеша; Ладислава Салаја и многе друге знамените државнике прошлога столећа, који су и створили пројект, о коме је дао повољан суд цео европски правнички свет. И можда с оправданим поносом можемо указати на то, да је Угарска прва држава у Европи, која је, око 1843, хтела казнене заводе да уреди нарочитим законом у духу тада опште признатог и усвојеног ћелиског система.

Интересовање за питање о казненим заводима није се од тада умањило, само је улога од државника прешла на правнике од струке. Већ године 1867, влада је сматрала реформу казнених завода за своју прву дужност, и од кад је наш казнени законик усвојио прогресивни систем, није се престало са даљим усавршавањем тога система, заједно са системом завода за поправку (les établissements de correction).

Влада је, између осталог, те године подигла први завод искључиво за малолетнике, и тиме је створена нова етапа у важној борби противу криминалитета.

Част коју сте нам, госпоје и господо, указали вашим састанком у нашој отаџбини даће нам поново снаге; ми ћемо из вашег рада црпети нове поуке, да би будућност казнених завода била достојна своје прошлости. И пошто сам имао част, да вам у име угарске владе најискреније захвалим за ваш долазак на конгрес, поново се обраћам његовој царској и краљевској Светлости Приликом претресања пројекта од 1843 председавао је седницама војвода Стеван, један од славних предака Ваше Светлости. Ваша Светлост није дакле само представник Његовог царског и краљевског апостолског величанства, већ, по породичном предању, и позвани учесник овога конгреса. С тога се обраћам Вашој ц. и кр. светлости да отвори VII међународни конгрес за казнене заводе.

За овим је Ерцхерцог Јосиф отворио конгрес овим говором:

Госпоје и господо!

Пошто се Њ. ц. и кр. Величанство благоволео примити заштите VII-ог конгреса за казнене заводе, наредио ми је да вас поздравим у његово име. Са задовољством сам се примио ове дужности, која ми даје прилике, да изразим моју сампатију и живо интересовање за научни рад и за племенити и хуманитарни циљ, који имате пред собом.

Више је од једног столећа, како је кривично правосуђе признало велику вредност мисли о предупређењу и поправци у борби противу криминалитета; оно је у исти мах утврдило да ће правда, која служи заштити друштва, потпуно постићи свој циљ само помоћу тих средстава.

(наставиће се)

Д-р Бож. В. Марковић.

ПРОФЕСИЈОНАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ

КРИМИНАЛНИХ ЧИНОВНИКА И АДВОКАТА

Јуна месеца тек. год. одржан је у Паризу конгрес француске групе међународног удружења за кривично право на коме је, поред осталих, расправљано и питање о професијоналном образовању криминалних чиновника и адвоката.

Референт конгреса у овој ствари био је *Drioux*, генерални адвокат при касационом суду у Орлеану, који је у своме реферату изнео, у главноме, ово:

Питање о коме је реч веома је важно и са гледишта социјалног. Реч је о настави, према којој права наука не може бити равнодушна. Реч је о образовању духова младих људи, који ће ускоро бити позвани, својом професијом, да посматрају и класификирају акте који су предмет праве науке, и који ће законским текстовима дати потребну друштвену моћ. Реч је, најзад, о професијоналном образовању, то ће рећи о директном приправљању за судску праксу, па, дакле, и о увећавању гарантија против судијиних заблуда, за које је *Treihard* с правом казао да задају велику рану друштвеном телу и кад нападају невиног и кад ослобађају кривог.

Какво је данас ово образовање? Време одређено за изучавање казненог законодавства у правним школама толико је ограничено, да многе ствари, чије је познавање неопходно потребно судској пракси, могу бити тек додирнуте. Исто је овако и после школе. За време кратког приправништва у судским надлештвима или код адвоката, кандидат има врло мало, или скоро ни мало прилике, да прибави практична знања, која су му као будућем чиновнику или адвокату неопходно потребна. Несумњиво је, после овога, да треба што пре предузети кораке за професијоналну наставу будућих криминалних чиновника и адвоката. Питање је само на који начин да се настава ова организује.

По моме мишљењу треба на правним факултетима завести нарочита предавања на којима ће се кандидати за криминалне чиновнике и адвокате упознавати детаљно са свима важнијим теоријским и практичним питањима из области криминалних наука, па дакле и с тешкоћама с којима ће се у пракси сусретати.

Предавања ова служила би као прелаз, по свршеној школи, за државну службу, а обухватала би: 1-во *злочин, његове узроке и данашње стање криминалитета;* 2-го *казну, њен циљ и њене облике* 3-ће као додатак *летимични преглед важнијих питања из науке о казненим заводима.* После овога дошао би део практични, који би се бавио изучавањем специјалних преступа, кривичног поступка, судске медицине и психијатрије. Теоријским делом предавања руководиће професори права и судске медицине, а практичним спремни и искусни чиновници.

Пре него што је отворио дискусију поводом изложеног реферата, председник конгреса *Garçon*, професор париског правног факултета, умолио је професора кривичног права на факултету у Тулузи, *Vidal-a*, да изложи организацију сличних предавања у Тулузи.

Vidal је још од 1894 год. завео на факултету нарочите конференције на којима ученици, поред кривичног права, изучавају још и науку о казненим заводима, затим узроке криминалитета и средства за његово сузбијање. Поред овога, ученици једном годишње обилазе, разуме се са професорима, казнене заводе, затворе, заводе за поправку, и на овај начин изучавају, на лицу места, разне системе извршења казне, њихове последице, особине и навике осуђених и т. д.

После овога узео је реч *Tixier*, помоћник државног тужиоца у Туру, и изјавио да се правда врло често дели без научног метода, по здравом разуму и под утицајем одбране или оптужбе. Чиновницима, доиста не достају, и то врло често, општа знања о узроцима и развитку криминалитета, као и о средствима за његово сузбијање. Не може се допустити, да криминални чиновник учи свој занат у самој служби, а на штету правосуђа. Предавања о којима је реч не само да су потребна, већ, по мишљењу говорника, морају имати и своју практичну санкцију, како у погледу добијања државне службе, тако и у погледу доцнијег напредовања.

Feuilloley, генерални адвокат при касационом суду у Паризу указује такође на недовољност криминалних знања која се у школи добијају, и износи како један новопостављени полицијски чиновник није знао шта да ради са првом скитницом која му је доведена, већ се за обавештења морао обратити жандарму. Има много младих и школованих људи, који ступају у службу а не знају најобичније послове, већ су остављени на милост практиканта. Што се тиче младих адвоката, говорник је видео многе, који су својим одбранама пре штетили но користили клијентима. Са ових разлога професијонална настава неопходно је потребна.

Адвокат *Devin* налази разлог више за претходно професијонално образовање будућих адвоката и криминалних чиновника у великој одговорности, којој су и једни и други изложени самом природом својих професија. Мисли, да овом наставом треба да руководе спремни и искусни практичари, пошто су професори и иначе преоптерећени пословима.

Poitevin, професор кривичног права на париском факултету мисли да прво треба бити начисто са изразима: „*професијонално образовање*“. Ако неко мисли да под овим изразима треба разумети просто редиговање штампаних бланкета, које чиновници имају да испуњују, онда је извесно да се ово може постићи обичном дневном праксом, и да с тога професори овде не би имали шта да раде. Али, ако се ови изрази узму у оном смислу у коме их је конгрес поставио, т. ј. у смислу познавања казнене науке, онда је опет несумњиво, да нову наставу морају изводити, на првом месту, професори права, па тек онда стручни практичари.

Захваљујући професору *Garcon*-у, све је припремљено да се још у току ове год. на париском правном факултету заведу предавања о којима је реч. Она ће обухватити: 1. *Криминалогију и науку о казненим заводима*; 2. *судско изучавање злочина и специјалних преступа*; 3. *кривични поступак* и 4. *потребна знања из судске медицине и исихијатрије*. Поред овога, ученици ће бити дужни да израђују и практичне задатке.

Passez, адвокат тражи да већи део практичних предавања буде поверен специјалистима, и да се на науку о казненим заводима обрати већа пажња.

Адвокат *Danet* не увиђа тако прешну потребу за професијонално образовање криминалних чиновника и адвоката. Никакав курс није у стању да замени праксу и савете, које старији чиновници дају млађим колегама. Ово мишљење дели у неколико и председник суда *Bosquet*, и тражи да кандидати за криминалне чиновнике буду дужни, у циљу праксе, провести извесно време, од 1—3 месеца, при првостепеним судовима или истражним властима.

Garrand, професор кривичног права на лијонском факултету истиче неопходност професијоналне наставе за криминалне чиновнике и адвокате, али у исто доба додаје да је врло тешко организовати њену практичну страну. Он је, помоћу Лагасањевом, завео на факултету нарочите конференције, и мисли да је то све што се може учинити.

Estrabaut, помоћник државног тужиоца предлаже стварање нарочитих криминалистичких школа, потпуно независних од факултета, а по угледу на школе бележничке које су основане маја месеца тек. год.. Наставу у новим школама изводили би професори, адвокати, лекари и чиновници, а сведоџбе које би се ученицима издавале по свршеној школи, служиле би као услов за ступање у криминалну службу.

A Rivière држи да би требало што пре отворити нарочите теориске и практичне криминалне курсеве у свима местима где има универзитета. На овим курсевима изучавало би се кривично право, наука о казненим заводима, судска медицина и кривични поступак.

После говора председника конгреса *Garçona*, и објашњења поводом формулисаних предлога појединих чланова, конгрес је изразио жељу:

1. *Да се на правним факултетима организују нарочита предавања за теоријска и практична изучавања криминалних наука у опште, и*

2. *Да сведоџба о овој специјалној настави, издате од стране професора, буду узета у обзир приликом постављања и авансовања чиновника.*

Истог дана кад је ова одлука донета, извесан број професора кривичног права упутили су министру просвете акт ове садржине:

„Потписати професори кривичног права на француским универзитетима, скупљени у Паризу приликом првог народног конгреса међународног друштва за кривично право, имајући у виду да кривично право није само правна већ у исто доба и друштвена наука; да место које му је резервисано програмом наставе не одговара његовој важности; да професори немају могућности да излаже у своме скупу опште и специјалне теорије кривичног права, поступка, криминалогије и науке о казненим заводима, и да је, најзад, неопходно потребно да будући криминални чиновници и адвокати буду добро упознати са овим знањима, — изражују жељу: да се у реорганизацији програма правног факултета, која је на дневном реду, унесе и нарочити семестар за специјално изучавање криминалних наука“.

* * *

Одлуком универзитетског савета од 16 јуна тек. год., на правном факултету у Паризу отворен је у овој школској години нарочити курс за изучавање криминалогије, науке о казненим заводима, кривичног права, поступка и судске медицине. Предавања на курсу трају два семестра, а држе их професори права и медицине. Има и практичних предавања и конференција, којима руководе судски и административни чиновници. Као редовни слушаоци курса примају се само они правници, који су положили факултетски испит. За странце, који уче или су учили правне науке ван Француске, потребно је још и специјално одобрење универзитетске власти.

ПОУКЕ И УПУТИ

Један случај из чл. 80. закона о уређењу дирекције српских државних железница.

Радисав А., чиновник железничке дирекције, молио је Министра грађевина, да му призна за указне године са правом на пенсију, по закону о уређењу железничке дирекције и закону о пенсији државних чиновника грађанског реда, 4 године, 4 месеца и 13 дана, које је време провео као неуказни чиновник у служби српских државних железница од 7. августа 1884. године са прекидом до 14. фебруара 1880. године.

Решењем од 20. фебруара 1904. год. № 3551., Министар га је одбио од тражења из разлога: што по чл. 90. закона о уређењу дирекције српских државних железница, који је ступио у живот 31. марта 1892 године, само оним железничким службеницима могу бити урачунате године привремене службе у указне, који указни постану, и које је овај закон затекао у служби железничкој; а не и онима, који су пре ступања у живот били привремени железнички службеници, па ову службу напустили, као што је то случај са молиоцем Радисавом, који је 1890. године дао оставку на железничку службу, па примљен поново 5. новембра 1897 године, — дакле после 5 година од дана када је закон ступио у живот.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је, да је решење Министрово, из разлога у њему изнетих, саобразно закону, па је с тога, одлуком од 20. августа 1904. године, Бр. 6087, на основу чл. 26. свога пословника, одбацио жалбу као неумесну.

Порезници Пореских одељења имају права на станарину и ако не раде у Пореском Одељењу (чл. 20. закона о Пореској управи, Пореским одборима и порезницима).

Указом од 15. фебруара 1903 год., М. Ц. постављен је за порезника Београдског Пореског Одељења. Чим се јавио на дужност, буде наредбом Министра финансија упућен привремено на рад у Пореску Управу при Министарству финансија, и тамо је радио до 1. априла 1904. год., када је опет враћен у београдско пореско одељење.

Кад се М. Ц. обратио молбом пореском оделењу, да му исплати квартирину за време од 15. фебруара 1903. год. до 1. августа 1904 год. — Београдско Пореско Одељење одбило га је, решењем својим од 13 октобра 1904. год. ПорБр. 14152., од овог тражења, налазећи, да по објашњењу Главне Контроле од 12. августа 1903. год. Бр. 16128. које му је Пореска Управа доставила, право на станарину имају само они порезници, који стално раде у Београдском Пореском Одељењу и његовим квартовним пореским одсецима, а не и они, који раде у Пореској Управи, или при ма ком другом надлештву.

Противу овога решења, М. Ц. се жалио Министру финансија, који га је, ре-

шењем од 30. октобра 1604. год. ПрБр. 28590, одбио од тражења поменуте станарине.

По изјављеној жалби, Државни Савет нашао је: да решење Министрово не одговара закону, са ових разлога:

По чл. 20. закона о Пореској Управи, пореским одборима и порезницима, сви срезови и све варошке општине, у којима се налазе пореска одељења, као и општина града Београда, дужни су да дају зграде, огрев и послугу за пореска одељења, а порезницима накнаду за стан.

Овим законским прописом, а ни којим другим, нису лишени накнаде за стан порезници у опште, па ни порезници београдског пореског одељења. који би за време њихове порезничке службе били одређени на рад при Пореској Управи или при ма каком другом надлештву.

Па како, по чл. 2. зак. о чиновницима грађан. реда, од дана именовања почињу права чиновничка, то су и жалитељу од дана, када је указом именован за порезника београдског пореског одељења, почела тећи сва права скопчана са његовим порезничким положајем, а следствено томе и право на накнаду за стан, по наведеном чл. 20 за све време док је на овом положају био.

Објашњење Главне Контроле по овом предмету, на које се Пореско Одељење у свом решењу позива, за доказ неумесности жалитељевог тражења, без утицаја је на расправу овог питања, пошто је ово предмет чисто административног спора.

Ово саветско посматрање усвојио је и Министар Финансија.

Саветска одлука од 18. марта 1905. год. № 1941.

Признатом царинском посреднику, решењем царинских власти, не може се одузети право вршења царинских експедиција.

И. А., царински посредник, узео је из архиве царинарнице овдашње два уписата извесних декларација, које је затим, по тражењу надлежног царинског чиновника, вратио, с изјавом, да их је узео преко царинског посленика, који је у архиви радио, а узео их је, да би сопственику робе показао, колико је за робу плаћено, пошто је он дупликате затурио.

Кад је за ово, од стране царинарнице, оптужен, Министар финансија узео је:

1.) да је несумњиво утврђено, да је оптужени, помоћу царинског приправника, украо ове декларације и тиме учинио дело крађе државних докумената;

2.) да је то учинио у циљу да себи корист прибави и оштети сопственика робе.

Овим пак оптужени је, поред кривице, која се казни по казненом закону и која повлачи коначни губитак посредничког права, учинио кривицу из чл. 23. тач. V. правила о царинским посредницима, јер је оваква његова радња штетна и по државне и по приватне интересе.

Па како је оптужени сем тога, у току ове године, три пут кажњен за неистиниту пријаву робе, поред других кривица, које су у току истраге, он је тим дошао у сталну противност с дужностима царинског посредника и постао штетан по државне интересе, с тога је, с погледом на чл. 32. и 35. царинског закона, у вези са чл. 290. царинског поступка, и чл. 273. царинског закона, с погледом на §§ 23., 24. и 26 пословника о царинским посредницима, решио: да се оптуженом И. А. дато право, да врши царинске експедиције, за свагда одузме и одмах сваки даљи рад забрани у царинарницама, чим му се ово решење саопшти.

По изјављеној жалби, Државни Савет, одлуком од 1. октобра 1904. год. № 7639. поништио је ово решење Министра финансија, са ових разлога:

Ни царински закон, ни царински поступак у опште, не дају овлашћење Министру, да може одузети право и забрањивати рад царинским посредницима, који имају свој еснаф и који, по чл. 87. еснафске уредбе, не могу то право, ни привремено, ни за свагда, изгубити другаче, но само у следству законите судске пресуде. Погрешно се, дакле, решење позива на чл. 32., 35. и 273. царинског закона и чл. 290. царинског поступка.

То право не може се одузети ни на основу правилника о царинским посредницима од 16. децембра 1896. год. Прописи тог правилника могу имати важности само у онолико, у колико нису противни закону. Па како § 9. *а* закона о устројству царинарница, који овлашћује Министра да овај правилник пропише, не само не предвиђа, да се дисциплински коме може одузети посредничко право, већ шта више изриком наређује, да дисциплинске казне за царинске посреднике не могу бити веће од 200 дин., — дакле, дајући му право да може прописати казне, одређује и највећу меру те казне, јасно је, да оне одредбе, које је Министар унео у правилник, мимо датог му овлашћења, немају и не могу имати законску вредност, према уставу од 1869. године, који је тада важио.

Сем тога, по самом правилнику, ни за извиђање, ни за осуду, у овом случају, нису ни биле надлежне царинске власти.

По другом ставу § 28., ако се прилилом извиђања наиђе и на таква дела, за која су надлежни редовни судови, извиђање ће се прекинути и акта упутити надлежној власти, да даље продужи извиђање. Према томе, и у овом случају требало је тако поступити, кад се жалитељ окривљује за дело из §. 104, под *в.* кривичног закона.

Најзад, по § 9. *а* закона о устројству царинарница, у вези с § 124. истог закона и чл. 24. правилника, противу дисциплинских осуда има места жалби Државном Савету, те се таква решења могу огласити за извршна и извршити тек онда, ако у законом року не би било жалбе. или би их, по изјављеној жалби, Државни Савет одобрио.

М. В.

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

КОЦКАРИ И КЕСАРОШИ

(свршетак)

— Све док су криминална наука и репресивно правосуђе имали да рачунају само са фактима, тешкоћа коју су расправљали није нудила ничег особитог. Сведена на питање о одговорности, ограничена текстом повређеног закона и казном унапред одређеном, тешкоћа ова налазила је своје решење или у затвору или у азилу. Али, ево, где пракса прокламује банкротство овог система у исто време кад му и наука открива заблуде; ево где статистика целог света доказује увећавање криминалитета, а нарочито његово локализовање у класама професионалних преступника; ево где истраживања свију оних, који се занимају казненим проблемом, доводе до закључка да су: данашњи систем казне, репресивна процедура па и само схватање преступа, без научне основе, па, дакле, и без практичног дејства; да је, специјално према повратницима и хордама непоправимих преступника, друштво обезоружано и незаштићено.

У место да посматра материјалну страну преступа или злочина, неопходно је потребно да судија приступи испитивању природе њихових учинилаца, и то искључиво у циљу друштвене заштите. Овом испитивању нарочито има места код повратника, за које је злочин постао врста професије.

Оно што се данас суди код поврата, то није човек, већ факт; суди се о ономе што је окривљени учинио, а не о ономе што је он у ствари. Међутим, кад се један повратник више пута појављује пред судом, очигледно је, да су сви ранији покушаји за његову поправку били узалудни и да с тога треба тражити друга средства — да, пре свега, треба брижљиво испитати: какав је он, и зашто су раније казне остале без успеха?

И Dupont и Jaspar сложили су се у томе: да у опште опасне преступнике треба што пре издвојити из друштва и послати их у нарочите азиле или заводе за поправку се принудним радом. На жалост, конгрес о овоме питању није донео никакву одлуку, већ је његово решење одложио за идући међународни криминални конгрес.

* * *

Болест се са успехом може лечити само онда, ако су јој познати узроци — извори постанка. Ово што вреди за обичне болести, вреди и за болести друштва, а на првом месту за криминалитет, ту највећу и најопаснију друштвену болест. Ако хоћемо, дакле, да знамо шта нам ваља предузети против наших кесароша и професионалних злочинаца у опште, морамо претходно били начисто са узроцима овог зла; морамо се упознати са путем којим су ова лица ишла док нису постала оно што су данас — *професионални злочинци.*

Изјављујемо одмах, да је овај пут у главноме једни исти; од морално напуштене деце постају *гамени*, од ових полицијски *иступници*, од ових опет *протеранице*, од протераница *професијоналне скитнице*, а од ових, на првом месту кесароши, а по том и све остале врсте злочинаца.

Врло је мало њих, реч је увек о професијоналним злочинцима, који нису прошли све ове фазе, и који су од случајних злочинаца постали професијонални. Изузеци ови пре су резултат рђавог уређења наших затвора и казнених завода него ли навике.

Ако само мало озбиљније размислимо о изложеним узроцима професијоналног злочина и обазремо се, у исто доба, на прилике у нашем друштву, законодавству, полицијским затворима и заводима, доћи ћемо до жалосног закључка: да ми до сада, не само што нисмо ништа предузимали да овом злу станемо на пут, већ смо му, у неколико, ишли и на руку. Ми се бринемо и доброј раси коња и паса, и о добром соју говеди и живине, и о свему и о свачему, и потребном и непотребном, али се зато врло мало или скоро ни мало не старамо о будућим српским грађанима који се налазе на раскрсници између добра и зла; који су, истина, мало поклизнули, али који би, под повољним условима, могли постати добри и корисни чланови друштва. Нама никако не иде у главу позната истина: **„да много јевтиније стаје подизање једног грађанина но издржавање једнога злочинца“.**

Међу многобројним средствима, којима се данас служе напредни народи да би сузбили нагли напредак криминалитета, долази, на првом месту, заштита напуштене деце. Ослободити децу порочних утицаја средине, паралисати благовремено урођене им рђаве склоности; једном речи створити од њих корисне грађане, свесне својих дужности и права — главни је циљ ове заштите.

Али, поред установа којима је циљ заштита напуштене деце, у већини држава постоје још од пре пола века, умножавајући се из дана у дан, нарочита друштва и заводи за поправку малољетних осуђеника и прихватање и помагање старијих осуђеника по изласку са осуде, опет у циљу поправке. Утврђено је статистичким подацима, да је повратак у свима местима где има ових друштава, спао на минимум.

Као што је познато, од свега овог код нас нема ништа, а што је још жалосније, наши затвори и казнени заводи удешени су тако, да морално упропашћују у место да поправљају.

Ко је од малољетника само неколико пута био полицијски осуђиван, нарочито у Београду, тај ће тешко избећи да не доспе у Топчидер,[1] а кад једном тамо дође, може се сматрати као ствар поуздана, да је за друштво пропао.[2]

Али, чак и у оном случају, кад осуђеник излази са осуде тврдо решен да се поправи, он је скоро у немогућности да ово учини из ова два разлога:

1., што се сваки боји да прими и помогне једног *„робијаша“*, и

2., што ће их и саме власти, као већ обележене и опасне личности, гонити из места у место, верујући да ће на овај начин, т. ј. удаљавањем ових личности из свог подручја, испунити савесно своју дужност.

Декуражирани хладним пријемом који наилазе на сваком кораку с једне, и озлојеђени поступцима власти с друге стране, доведени и једним и другим у немогућност да живе поштеним животом, — личностима овим не остаје, најзад, ништа друго до да окрену по старом.

Више је но извесно, да до овог не би дошло, кад би било неког који би се о њима старао; који би их прихватио по изласку са осуде, нашао им рада и обилазио их чешће бар у прво време њиховог поштеног живота.

Скоро сви кесароши које смо именовали, осуђивани су по једанпут или двапут као малолетни, управо као деца од 16—17—18 год., и наше је тврдо уверење, да они не би били ово што су данас, да је било неког који би се за њих заузео.

У борби против злочина, вели Arthur Lavoz[3], борби без прекида и милости, заштита малолетника најкорисније је и најуспешније оруђе.“

* * *

Неопходно је потребно, да речемо неколико речи и о прогонству и скитницама.

Морамо одмах изјавити, да је прогонство, овакво какво данас постоји, а нарочито како се врши, једна посве илузорна и врло мало корисна ствар.

Да би се ово наше тврђење добро разумело, треба знати које се личности у опште могу протерати?

По §§ 342, 343 и 365 тач. 6, 7 и 9 казненог закона, који о прогонству говоре, то су:

а). Скитнице без икаквих исправа;

б). Скитнице и бескућници па ма и са исправама, ако су само раније два или више пута иступно кажњавани;

в). Они, који би једном већ били прогнани, ако би се пре времена вратили из прогонства без обзира да ли имају уредне исправе, или не;

г). Страни поданици без уредног занимања, независно од исправа које би имали, и

д). Блуднице, подводачице и венеријом заражене личности, ако су претходно биле два пута иступно кажњене због ових кривица.

Ма колико ово изгледало јасно и прецизно, ипак пракса изобилује множином заблуда и злоупотреба. Ово с тога што је појам *скитнице* врло растегљив, а законодавац, међутим, није нигде прецизирао које се личности имају разумети под овим изразом? Не само несавесност, већ и сама неувиђевност, као и неспремност појединих полицијских органа, довољне су да се на рачун ове законске непотпуности стварају ужасне злоупотребе. Познато нам је неколико случајева, где су људи са непокретним имањем оглашавани као скитнице и протеривани, било из личног ћефа, било опет због партијске тесногрудости. Тако исто бивало је и са занатлијама и раденицима, који су привремено остајали без рада, и ако су они имали свој стан, своју породицу, па су чак и порез уредно плаћали. Свега овога, разуме се, не би било да је наш казнени закон тачно определио појам скитнице, као што је то учинио француски у своме § 270, који гласи: *„скитнице су оне личности, које немају сталног занимања, нити средства за издржавање, а међутим не раде никакав занат, нити врше ма какву професију.“*

Поред овог недостатка нашег законодавца, који је, као што смо видели, извор заблудама и злоупотребама, постоји још један, исто тако важан, који је у многоме ослабио добре стране прогонства. Реч је о местима у која се скитнице протерују.

Ми потпуно разумемо кад једна полицијска власт ухвати у своме подручју једну скитницу па је, по издржаној казни, прогна у место рођења, али никако не можемо да појмимо кад та иста полицијска власт ухвати скитницу, која је рођена и живи у њеном подручју, па је прогна у буди које место у унутрашњости. Од куда долази то, да градови и општине по унутрашњости воде, рецимо, надзор над једним коцкаром београдским, или ма кога другог града? Зар није боље и сигурније пазити на њега у месту рођења, где га сваки зна и познаје, но послати га у место где је апсолутно непознат, и где, баш с тога, може свашта учинити? Ето ово ми никако не можемо да разумемо, нити ћемо икад разумети, а тврдимо, на основу дугогодишњег искуства, да је овакво прогонство пре штетно но корисно.

* * *

На основу свега изложеног ми предлажемо:

1. *Да се што пре приступи подизању нарочитих завода за поправку морално-напуштене деце и малољетних криваца, слично заводима и установама ове врсте у осталим напредним државама. Искуство у овим земљама доказало је, да приватна иницијатива, потпомогнута државом, може у овом погледу да користи много више но сама државна власт.*

2. *Да се што пре, а уз материјалну потпору државе, образују друштва за заштиту отпуштених осуђеника — патронажа. Поглавити циљ ових друштава био би, као што смо већ нагласили, да осуђеницима, у прво време по изласку са осуде, указује и моралну и материјалну потпору, а и доцније их контролише све дотле, док не дају очигледног доказа о својој поправци.*

---

[1]) Одељак београдског казненог завода у Топчидеру одређен је, тобож, искључиво за малољетне осуђенике, али у њему има више пунољетних, најокорелијих злочинаца но малољетника. Овако стање траје већ од пре неколико година само с тога, што у београдским казаматима нема места за све пунољетне осуђенике.

[2]) Изузетак чине малолетни осуђенице са села који пролазе кроз заводску школу.

[3]) La protection de l'enfance en Belgique, Bruxelles, 1902.

8. *Да се појам скитнице дефинитивно одреди, и повећа казна за професијално скитничење. Један завод са принудним радом био би неопходно потребан за ове последње.*[4])

4. *Да се повећа казна за неисправиме повратнике, а по могућству и створе нарочити азили у које би се они, као врло опасни по друштво, интернирали, и*

5. *Да се казне прогонства и казне полицијског надзора извршују много савесније, него што се то данас чини.*

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС

Са допуштењем пишчевим превео сам и већ је изашло из штампе чувено дело д-ра Алберта Вајнгарта

Криминална Тактика

ручна књига за истраживање злочина.

Дело је намењено на првом месту полицијским и судским органима, а у страној стручној књижевности оцењено је као најбоље и најпотпуније дело ове врсте до данас. Књига износи 26 штампаних табака велике осмине, цена јој је 4·50 динара, а може се добити у свима београдским књижарама и код преводиоца.

Новембра 1905. год.
Београд

Добривој В. Бакић,
писар Мин. Унутрашњих Дела

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Пре непуних десет година побегао је са рада из Соко-Бање **Михаило Миленковић,** осуђеник нишкога казненога завода. Још се тада сазнало да је Михаило пребегао у Турску и временом му се са свим изгубио траг, ма да није лако заборављен у круговима својих сељана, пошто је добро запамћен као врло опасан човек.

Пресудом првостепеног крушевачког суда од 6. фебруара 1895. год, Бр. 2455 Михаило је осуђен на смрт за два дела:

1) За покушај убиства извршен над Светозарем Рајковићем из Ломнице, у срезу расинском, и

2) За хотимично убиство извршено над Миланом Миладиновићем, из Ломнице.

Ова пресуда на смрт отпала је код апелационог суда, који га је својом пресудом од 15. фебруара 1895. год. Бр. 552 осудио на 15 година робије у тешкоме окову за дело хотимичнога убиства; за дело покушаја убиства пустио га је испод суђења.

Од ове осуде Михаило је издржао (рачунајући и време проведено под истрагом) близу две године, па је 27. маја 1896. године побегао у Турску.

Начелство округа крушевачкога 18. т. м. ухватило је Михаила. Према његовом исказу од дана бегства до 1903. год. Михаило је живео у Турској; тада је прешао у Србију, у Куршумљу је извадио пасош под Бр. 4312/04 и на основу њега уписао се као слуга код Косте Коцића из Виноораче, под именом «*Ђорђе Лазаревић из Старе Србије*» и под тим именом издао му је начелник среза беличкога и служитељску исправу.

Да би се добили што тачнији извештаји о томе, да ли је Михаило извршио где какво казнимо дело у времену од 1903. године (ма да није искључена могућност да се Михаило вратио у Србију и раније) начелство окр. крушевачкога послало је уредништву слику његову, у оделу у каквом је ухваћен, с молбом да се сваки ближи извештај о Михаилу пошаље начелству с позивом на Бр. 10962.

Михаило је стар 72 год., повисок, дугуљаста мршава лица, црних крупних очију, дугих ушију, проседе ретке косе, кратких седих бркова.

Од особених знакова има на предњој страни десне рамене кости једну белегу од ране, коју је, вели, задобио у српско-турском рату. Кад је ухваћен био је наоружан пушком мартинком, фишектором, мецима и ножем. По његовом казивању то је оружје донео собом из Турске, и свуда га је носио собом.

ТРАЖЕ СЕ

Павла Тодоровића, берберина, окривљеног због крађе, тражи начелство округа крушевачког. Пронађеног треба стражарно спровести поменутом начелству с позивом на акт Бр. 8661. АБр. 1528.

Угрен, син Милоша **Момировића,** земљоделца из Дола, среза моравског, окр. пожаревачког, отумарао је од куће и породице још пре две године, а до данас се ником није јавио, нити се о њему могло ма шта сазнати. Стар је 16 год., омален, плав, предњи су му зуби црни и искварени. Ко о њему буде ма шта знао, моли се да о томе извести среску власт у Жабарима, с позивом на Бр. 17010. АБр. 1521.

КО ЈЕ ОВО?

У Нишу је 7. т. м-ца нађено једно лице глуво-немо, старо до 50 година, проседо, на себи има чохано одело, памуклију и црвени појас, на глави црну шубару, а на ногама ци-

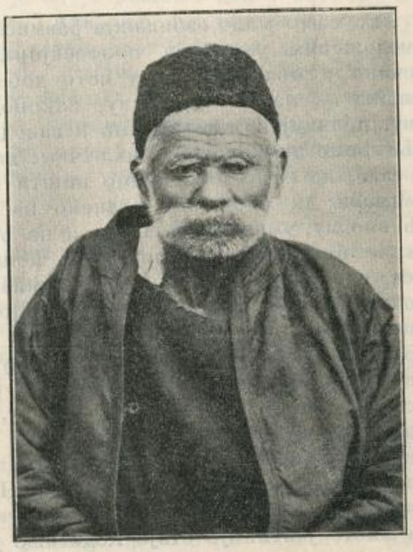

пеле. Начелство округа нишкога расписало је свима властима тражење његове породице, али се није могло утврдити ништа ближе. С тога се износи његова слика и моли се свако ако би што знао о овоме лицу или његовој породици, да о томе извести начелство округа нишког с позивом на Бр. 24254.

ПОТЕРЕ

Владимир Стојановић, који је у последње време служио као кочијаш код Светозара Димитријевића, адв. у Софији, ноћу између 16. и 17. тек. м-ца извршио је убиство над својим господарем, овога сестром и слушкињом, и побегао. Убица има 23—25 год., средњег је стаса, добро развијен, црномањаст, носа правилна, бркова пола црних пола белих. У случају проналаска треба га притворити и о томе одмах известити Управу гр. Београда с позивом на Бр. 40956.

Ноћу између 18. и 19. тек. м-ца, непознати зликовци обили су врата на кући Саве Ђ. Илића, из Пожаревца, и из ове украли и однели: 10 пари мушких и женских кошуља, нових, пар златних минђуша, пар нових кочијашких узда, 20 клгр. опране вуне и једну конџу с накитом. Начел. окр. пожаревач. актом Бр. 18429, моли за тражење крадљиваца и покрађе. УБр. 41412.

Михајло Милутиновић — Цилић, из Риљца, био је под истрагом, у притвору и окову код начелника среза левачког због опасне крађе. Ноћу између 22. и 23. тек, м-ца провалио је запсану и побегао је заједно са окованима на ногама. Начелство округа моравског, депешом Бр. 13533 наређује најживље тражење за одбеглим притвореником.

[4]) По закону од 27. новембра 1891 године у Белгији се професионално скитничење кажњава се затвором и принудним радом од 2—7 год.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Јелинић.

БРОЈ 48. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 4. ДЕЦЕМБРА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника четврте класе округа врањског, Андрију Петровића, судију ћупријског првостепеног суда; и

за начелника четврте класе округа пиротског, Спасоја Вуксановића, јавног правозаступника из Лесковца.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 25. новембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Богдан З. Јовановић, писар прве класе Министарства унутрашњих дела;

Чедомир Алексић, писар друге класе среза расинског; и

Драгутин Ивановић, вршилац дужности писара среза ражањског, у рангу писара начелства прве класе, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, — отпусте из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 25. новембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 34. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Државног Савета Бр. 8156. од 9. новеммбра 1905 год. које гласи:

„Да се Др. Марија Зиболд, родом из Петрограда и пруска поданица, по молби својој прими у српско поданство, изузетно од §. 44 грађ. закона“

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 21. новембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члан 34. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Државног Савета Бр. 8151., од 9. новембра ове год., донето на основу тачке 9. члана 144. Устава земаљског, које гласи:

Да се Манојло Дивјак, подшумар округа рудничког, родом из Коренице у Аустро-Угарској и аустро - угарски поданик, по молби својој прими у српско поданство заједно са својом женом Десанком, изузетно од §. 44. грађанског закона, пошто је поднео уредан отпуст из свог досадањег поданства.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 21. новембра 1905. г. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

СЕДМИ МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС
ЗА КАЗНЕНЕ ЗАВОДЕ

(НАСТАВАК)

Ко је год с пажњом пратио развитак међународних конгреса, мораће признати, да су сви ти састанци, почев од Лондонског конгреса 1872, стално прокламовали, да су поправка и превентивне мере најбоља средства у служби кривичног правосуђа. Хоћу да вас подсетим, да је баш један од предака наше краља протектора, Леополд II, као велики војвода тосканси, први практички извео овај принцип у казненом законику, који је он обнародовао, и да је у Угарској под владом протектора овога конгреса извршен преображај казнених завода у смислу начела поправке. Земља, коју сте изабрали за седиште вашег већања, достојна је идеалне сфере која обухвата ваш рад, и будите уверени, да овде, почев од највишег чувара закона па до најскромнијег његовог радника, сваки с највећим интересовањем прати ток вашега рада. Ви сте себи ставили у задатак племенит и узвишен посао, претресајући питања чије решење има да умањи криминалитет и следствено да буде јемство за мирно развиће друштва.

Чланови овог међународног конгреса, који су дошли из свих крајева цивилизованог света, нарочито су позвани да раде на овоме делу не само због узајамних напора, који на неки начин стварају јединство научних тежња на кугли земљиној, него још и с тога, што међу вама имам част поздравити најодличније представнике ваше науке.

Све већи и већи додир у међународном саобраћају изазвао је нов међународни правац криминалитета, и он придаје тим непријатељима сваког правног поретка све више интернационални карактер. Постало је већ правило, да криминалитет иде у корак с цивилизацијом, из чега наравно произилази и дужност цивилизованих народа, да, у борби против криминалитета, иду у корак за њим.

Ви сте дакле борци за напредак, и човечанска љубав, која вас је, као идеја водиља савремене културе, изабрала за средство у тој борби, у исти мах је и крајњи циљ те борбе.

Желео бих са своје стране, да ваш велики и трудан посао буде крунисан заслуженим успехом, и овим, у име Њ. Величанства, објављујем да је VII Међународни Конгрес за казнене заводе отворен.

За овим је конгрес поздравио и г. Слузес, бивши грчки министар спољних послова.

За председника конгреса изабран је г. Рикл де Бели, председник Међународне Комисије, који је поздравио конгрес овим говором:

Ваша ц. к кр. светлости! Госпође и господо!

Сматрам за пријатну дужност, да се захвалим мојим друговима конгреса на врло ласкавом избору за председника конгреса.

Обузима ме, истина, страх кад помислим на моје славне претходнике, који су

били председници конгреса; али, примајући се избора, ја ћу се, ради срећног свршавања важног посла који ми је поверен, ослањати на моје одушевљење за велику ствар која је пред нама, на високу научну спрему и помоћ мојих другова надајући се, да ће они за време претресања показати сву толерантност према супротним мишљењима, која се евентуално појаве.

Допустите ми да после изјаве захвалности додам неколико опажања.

Поред божанствене варнице, склоности за добро, налази се у човеку и клица зла, коју носи у себи да би нашкодио свом ближњем. Та се клица под повољним приликама брзо развија и многе чини случајним кривцима; код других опет она потпуно заражава добре осећаје и чини их злочинцима по занату.

Цео свет је пун како доброг тако и злог, које је свуда распростро као густ загушљиви дим.

Ми пажљиво пратимо и најнезнатније догађаје, који могу бити од утицаја на човечији и друштвени живот, и све је то предмет нашег посматрања. Сасвим је, дакле, основано, што злочин, који дубоко и стално задире у људски род и друштвени живот, не изазива само интересовање свих кругова, већ тражи да нађе и погодна средства којим се он има што је могуће више предупредити, којим се има казнити и којим се имају најпрактичније расправити тешка питања, која с овим стоје у вези.

У најстарије време злочинцу се за извршено кривично дело враћало истим злом, и тек у току времена почеле су се примењивати разне казне. Најзад су се страшне телесне казне, које су имале за циљ застрашење, ублажиде, и, не узимајући у обзир смртну казну као казну за најтежа кривична дела, казне лишењем слободе постале су најчешће казне; но поред свега тога ми их видимо као самосталне казне тек у законицима XVII и XVIII столећа.

Генијални философи и филантропи из друге половине XVIII столећа припремањем и увођењем човечнијег система казне, који се основао на казни лишењем слободе, створили су нову еру. Познато је међу тим, да је казна лишењем слободе и касније често била ирационална и нечовечна како с обзиром на правосуђе тако и с обзиром на извршење.

У првој половини XIX столећа озакоњени су многи предлози неумрлог енглеског филантропа — учитеља свију нас[1]) — из XVIII столећа и питање о казненим заводима добило је врло велики број ватрених поборника, који су од њега крајем прошлог столећа створили пространу науку. Данас она не обухвата само начин примене казне лишењем слободе, већ она, сем казнених средстава, обухвата и криминално-политичка питања односно превентивних мера, које треба да предузме друштво и држава.

Научни спор за ово неколико последњих десетина година на пољу Кривичног Права дао је драгоцен материјал, али та борба разних школа није још ни данас коначно завршена. Неоспорно је потребно дубоко проучавати чиниоце криминалитета, злочинце, њихов карактер; морално, социјално и економско зло, које ствара криминалитет; за тим код примене казне индивидуализирање. Потребно је тако исто проучавати важне превентивне мере као: народну просвету, морал, веру, установљење завода помоћу којих радници могу наћи рада, радионица и других склоништа; помагање осуђеника који су издржали казну; борбу противу просјачења, скитања и алкохолизма; васпитање и поправљање младих злочинаца, напуштене деце или деце за коју постоји бојазан да ће пасти у порок.

То је пространо поље нашег трудног посла, чије су границе: с једне стране заштита деце и условна осуда, с друге доживотна робија и смртна казна.

У интересу одржања друштвеног поретка морамо учинити све што је могуће да предупредимо извршење кривичних дела, или бар да њихов број ограничимо; да се казна примени према онима, код којих се може очекивати успешно дејство, наравно не обзирући се на вечиту казну лишењем слободе и на смртну казну које се изричу у циљу заштите друштва; да се казна лишењем слободе примењује строго али човечно тако, да се осуђени врати натраг у друштво, морално поправљен, душевно и телесно здрав.

С мачем богиње правде у десној и светим симболом човечанске љубави у левој руци улазимо у лавиринт кривичних дела, да спасемо оне који се могу спасти, и да рационално по закону казнимо оне, који се безусловно морају казнити.

Још једанпут најсрдачније поздрављам поштоване другове који су се састали у интересу овог светог циља, и надам се да ће нам благослов свемоћног помоћи у нашем племенитом послу.

Нека тако буде!

За овим су, на предлог председника, изабрани за потпредседнике конгреса званични делегати: Сједињених Држава Сев. Америке. Аустрије, Баденске. Белгије, Бугарске, Кубе, Француске, Инглеске, Јапана, Италије, Мексика, Норвешке, Холандије, Румуније, Саксонске, Србије и Шведске. — За главног секретара изабран је д-р Гијом, дугогодишњи секретар одбора Међународне Комисије, а за секретаре помоћнике: д-р Рустем Вамбери, д-р Типалдо Басиа и д-р Евежен Борел.

II. Рад у секцијама и у седницама целога конгреса.

У раније време није било тако пространо поље проучавања казнених завода. Предмет проучавања и претресања биле су из почетка готово само казне и то: постанак, природа и особина казни, за тим начин поделе и примене казне на разне категорије злочинаца, и најзад гледало се да она послужи као пример другима а и да поправи осуђене. Али се касније опазило, да не могу само казне бити предмет претресања на конгресима за казнене заводе, јер се оне не могу саме за себе проучавати а да се у исто време не проучи и њихов однос према кривичним делима, која се угрожавају тим казнама. Другим речима увидело се, да се наука о казненим заводима не може издвојити од науке Кривичног Права. Последица је овога, да се данас у програм конгреса, поред питања која се тичу осуђеника и казнених завода, уносе и питања из Кривичног Права и казненог законодавства.

И Кривично Право, које у себи потпуно обухвата науку о казни и казненим заводима, ипак нам непосредно не пружа многа средства, погодна за одбрану друштава од злочина. Јер казна, ма како била потребна, није једино и увек најбоље средство за одбрану друштва. Њено је дејство према многим злочинцима или мало или никакво, као што је случај са дегенерисаним злочинцима, који су то постали под утицајем физиолошких узрока као н. пр. алкохолизма. Све је теже поставити границе између злочица и болесника или дегенерисаног. Сва та средства, којима друштво жели да предупреди извршење кривичног дела, улазе у круг превентивних средстава, која такође чине један део програма конгреса за казнене заводе.

Најзад у програм конгреса улазе и питања, која се тичу деце и малолетника. Ово се издвајање чини с тога, што методе за морално поправљање могу бити успешне, кад се примењују према напуштеној или поквареној деци, а не према злочинцима из навике. Педагогија, којом се поправљају напуштена деца, постала је дакле данас једно од најважнијих делова науке о казненим заводима.

Из овога се види, како је пространо поље рада; треба дакле, поред науке Кривичног Права и казнених завода, знати философију, медицину, социјалну игијену и педагогију.

У програм овог конгреса унета су ова питања по групама, која су подељена на четири секције. У првој секцији расправљена су питања из Кривичног Права и казненог законодавства, у другој питања о извршењу казне, у трећој питања о превентивним мерама, и у четвртој секцији расправљана су питања која се тичу деце и малолетника.

(наставиће се)

Д-р Бож. В. Марковић.

[1]) То је био џон Хуард, о коме је било речи у првом делу под II.

О ПАТРОНАЖУ ОСЛОБОЂЕНИКА

Констатовано, почетком прошлога века, стално и несразмерно умножавање злочина, непрестано растење броја повратника, нагло и силно снажење злочиначке војске, казивало је јасно и речито, да је друштво у борби противу криминалитета изгубило битку. Томе је нађен узрок у ограничености и неразвијености превентивнога система, у потцењивању његове вредности, у грубости репресивног система, у нетачном и несавршеном појму казне и њенога циља, у њеној рђавој и некорисној примени, најзад у непотпуности и несавршености тога система..... Из-

звана је револуција у кривичноме праву, створене су нове школе и погледи на злочин и његове ауторе, нове теорије о узроцима злочина, о казни, о њеном циљу, о њеној примени. Борба противу криминалитета је настављена, али резултати су опет незадовољавајући...

Ево доказа:

У Француској, у времену од 1826. г. до 1830. г. било је просечно годишње 124.822 које злочина које преступа, а осуђивано је годишње по 185.151 кривац. У години 1892. било је 208.723 које злочина које преступа и осудило се 252.633 кривца.

У Немачкој осуђених злочинаца и преступника у години 1888. било је 350.665, а у 1893. години 430.403.

У Италији, у години 1890. било је на 100.000 становника 1070 злочинаца и преступника, а године 1896 тај се број попео на 1550.

У Србији — само куриозитета ради — било је у свима казненим заводима на дан 31. децембра 1888. године 2409 осуђеника, а истога дана и месеца године 1898. било их је 3725... Није без интереса да напоменем, да је порастао нарочито број оних осуђеника, који су осуђени на робију. Тако 31. децембра 1888. г. било је свега на робији 1920, а десет година доцније, истога датума, било их је 2940... Морам одмах да поменем да ови подаци нису тачно мерило прираштаја криминалитета у Србији, и ако би се, донекле, смело да суди о висини криминалитета и по нагомилаиости осуђеника у казненим заводима. Али кад се узме, да се код нас честим помиловањем казнени заводи празне, кад се не сметне с ума да се гомилама пуштају на условни отпуст, па шта више да се отпуштају кући на боловање — као што је био случај 1893. године, када је из наших завода на тај начин пуштено 604 осуђеника — онда је јасно да ове цифре ни близу не казују, како у нас криминалитет нагло расте..[1])

И тако даље!..

Али нада на успех није изгубљена. Данашња борба противу криминалитета биће се смишљеније, рационалније, наравно увек средствима превентивног и репресивног система. Нашло се је као несумњиво тачно, да је потребно, да би се криминалитет свео што је могуће на мању меру, обеспажити злочиначку војску. А да се то постигне спречава се регрутација злочинаца из онога кадра морално или материјално напуштене деце, и из онога широког и плодног контигента вагабунди и просјака, и предузимају се нове мере, нова средства, да човек који је једном пао у грех тамо не остане, да се спречи стварање повратника, тога најопаснијег елемента у злочиначкој војсци...

Превентивни систем нас се неће тицати на овоме месту. Тако исто нећемо се задржавати ни на операцији репресивног система. Нас сада занима једно ново средство у борби против криминалитета, а то је једна институција новога датума, то је *патронаж — заштитништво — ослобођеника*.

Кад је казна изгубила свој стари карактер и циљ, кад је престала да буде испаштање. трпљење, кад је имала да поправља, онда је и њена примена морала да буде друкчија: У казнене заводе инсталирани су нови режими, који су имали дужност да остваре оно што је казна хтела, да поправе, да моралишу, да своје становнике оспособе за заједнички живот, да их врате друштву поштене, добре, радне. И у томе смислу — констатујем само — учињено је врло много. Али, увидело се брзо, да ни казна, да ни сав тај пенитансијерни систем, не могу све, не могу много, не могу ни колико треба. Кад се у савременој борби против криминалитета ставило за циљ тући повратништво што је могуће јешће, спречити стварање повратника, онда се питало: па шта је са осуђеницима, који се по издржаној казни ослобађају, шта бива од њих кад изађу из данашњих савремених казнених завода са моралиаторским режимом, кад пођу у свет поправљени, морално подигнути, са вољом за поштен живот, навикнути на рад!..

.... У очи свога отпуштања осуђеник сања, снева слободу, сунце, много, врло много ваздуха, кретање по вољи, повратак своме огњишту, сусрет са својима, са познаницима, улазак у друштво, у поштен, радан живот. И тек што су се сутрадан за њим затворила казаматске капије, тек што је учинио први корак, он се удара о нешто тврдо, о нешто непролазно, непробојно, и нешто што се испречило на путу у поштен живот, и нешто што се уздиже између света и њега...

„Прва погрешка — вели Франсиск Сарсеј у „Annales politiques et littéraires“ — пада као кап мастила на једну страну живота, и тамо прави једну неизбрисиму, неизгладиму мрљу. Још се није нашло средство да се избрише тај траг...“

Закон му, с једне стране, даје „жут пасош“, а јавно мишљење, свирепије него закон, средина у коју би он хтео кајући се да уђе, примају га са неповерењем, пружају на њега прст.... Сви ми добро познајемо одвратност, неповерење, страх, које улива један ослобођени робијаш....

Нашао се је у слободи. Хоће да ради, хтео би да живи поштеним животом. Куца на једна, куца на друга врата. Одбијају га. Никоме не треба бивши робијаш! Нико да му верује да је он решен на поштен живот... Један тренутак заборава, једна слабост, случајност можда, и човек за навек упропашћен! Је ли право?!..

И он декуражиран, немоћан, збуњен, одбијен, види да је рехабилитација фантом, који бежи испред њега, и оптужујући друштво за све своје недаће, он подлеже кушањима, заузима своје старо место у злочиначком кадру, поново пада у зло.. Почео са крађом, свршава с убиством, и кад опет допадне затвора, робије, он не помишља никад више да се поправи, јер је видео, јер сада зна, да то не вреди ништа! .

И тако се стварају, постају повратници!..

А, међутим, ваљало је баш томе стати на пут, требало је сачувати човека једном палог да опет не падне, спало је баш до тога да ослобођени осуђеник не постане повратник, да он злочин не узме за професију...

Томе су криминалисти нашега времена поклонили најозбиљнију бригу, схватајући врло тачно. да је у борби противу криминалитета најглавније тући повратништво!.. Тренутак ослобођења једног осуђеника збиља је фаталан за њега, за његову породицу, за друштво. И како у највећем случајева не зависи само од њега, да ли ће се вратити добру или поново загазити у злочин, то се је нашло за право, за корисно, за човечно, помоћи ослобођеном осуђенику да оствари одлуке, које је донео испаштајући своју казну под благодетним утицајем моралиаторског режима у казненоме заводу; увидело се је, да тај утицај треба продужити и сачувати; нашло се да је потребно разбити код света ону вековну предрасуду о ослобођеним робијашима; да је нужно, да ослобођени осуђеник на излазу своме нађе једну пружену руку, која ће га увести у друштво, у свет, која ће се измирити са средином, спријатељити са њоме, која ће му помоћи да пређе преко клизавог пута између апсане и слободе; поверовало се да је најбоље средство, једини начин, да ослобођени осуђеник не падне у порок, не постане повратник, *патронирати га — заштитити га*...

На сваки начин, без сумње, није се мислило да се ослобођеници спасу неизбежне борбе за живот, није се хтело да они не трпе последице оскудице у раду, да не знају за беду и невољу, једном речи за недаће, са којима се има да носе толики радници, који немају себи ништа да пребаце, а још мање се је хтело, да се од оних, који су погазили закон, и чинили рђава дела, створи некакав привилигисан систем. Не. Било је само питање: хоће ли се, може ли се. треба ли олакшати *морално* подизање кајућих се грешника...

И ако је стварање друштава за патронаж — заштитништво — ослобођених осуђеника са циљем какав данас имају, на основи, на којој су данас постављена, са обликом кога данас имају, са карактером који им је данас дат, и ако је патронаж у борби против криминалитета једно ново средство најживље препоручено од криминалистичких конгреса последњих година, сама есенцијелна идеја је стара, врло стара. Филантропи су још одавна с времена на време и с места на месту подизали азиле, склоништа за ослобођене осуђенике, материјално их помагали, хранили и одевали док не нађу рада, и, раније још, силазили у затворе и тешили их. Тако је, први пут, још 1272. један филантроп у Марсељу подигао једно склониште, а на њега су се угледали и неки филантропи у Немачкој. Доцније су се у томе циљу образовала чак и мала друштва. Било би дуго — а можда за овај чланак и сувишно — да прати историјски

[1]) Податке о криминалитету у Француској, Немачкој, и Италији, узео сам из „Revie pénitentiaire“ за 1895. г., а о криминалитету у Србији из Статистичког Годишњака.

развитак данашњег патронажа ослобођених осуђеника, његово ишчауривање из ових филантропских друштава. Главно је само то, да та стара удружења нису никад била оно што је данашњи патронаж; она су имала за основу милосрђе према онима јадницима, који се ослободе свирепости затвора онога времена, а за циљ, да их спасу глади и невоље[2])... Прво друштво, које би по своме циљу могло да буде вероватан претеча данашњем патронажу, било је оно, које је основано у Филаделфији године 1776.. По угледу на та њена створена су неколико сличних друштава у Енглеској, Француској и Немачкој. Прва основа данашњег патронажа у Француској постављена је краљевим декретом 9. априла 1819. године, којим је именована једна комисија за надзор над затворима са мисијом да се стара *о моралној поправци осуђеника*. А годину дана доцније, образовано је друштво над називом: „Краљевско друштво за поправку осуђеника", са циљем, између осталих, да спреми осуђеницима у тренутку њиховога ослобођења материјалну помоћ....[3])

Патронаж ослобођених осуђеника, са којим се данас срећемо, има за основу Правду и Друштвени интерес, а за фондаметални циљ: 1.) подизање морала у осуђеника, моралисање, и 2) припремање осуђеника за излазак из затвора, и помагање да заузму стална места у поштеном животу... Патронаж је допуна казненом законодавству, јер, као и оно има за основу Правду и Друштвени Интерес. Патронаж је — као што је то речено на међународном криминалистичком конгресу у Штокхолму — једна институција неопходно потребна инстинском реформаторским режиму, она је комплементна с њиме!..

На томе основу, са таквим циљем и карактером, патронаж се јавља тек пре четрдесет година. Питање се неко: па што му вредност није одмах призната, што он није одмах оглашен за помоћно средство у борби противу криминалитета? То је долазило отуда, што је требало времена, да се он одомаћи у свету, код кога је укорењана она позната предрасуда о бившим осуђеницима, а после и за то што је идеја о таком патронирању ослобођених осуђеника, и ако убрзо акцептирана од огромне већине криминалиста и филантропа, наишла на непријатељски пријем он неких научара, она им је уливала неповерење. Заснивању патронажа — заштитништва — ослобођених осуђеника, чиниле су се ове замерке, ови приговори:

1.) Зашто потпомагати ослобођеног робијаша, кад има толико поштених радника, који нису потпомогнути? Беда једног ослобођеног радника мање је заслужна пажње него беда једног поштеног човека!. Оставите нас — говорили су они — да наше мрлосрђе чувамо за оне, коју су га достојни, који нису никад отимали добро других, који нису кидисали ни на имаовину ни на живот појединаца и ако трпе глад; да га чувамо за поштене раденике, који се у присуству богаства и лености опиру свирепом кушању злочина... Ми не можемо — настављају они — да изједначимо оне који аспирирају да забораве прошлост, са онима који желе да је се сећају, оне којима треба опроштај са онима који траже правду!.. Зар порок, више или мање покајан, сме да заслужи, да се претпостави храброј врлини....[4])

2.) Друга је замерка научнога рода. Она се ослања на теорије криминалне антропологије. Ломброзо, Фери, Гарофало, стигли су да оборе, у име најсумњивијих искустава, принцип моралне одговорности, кога су заменили принципом фаталног криминалитета. Др. Шарл Летурно, који је извео крајње консеквенце теорије ових талијанских научара, резимира овако своју докторину: Ми знамо да се, ма шта да се деси, ма шта да буде, човек покорава *увек фаталности*. И многи научари заснивају своје оцењивање патронажа на тим теоријама. Злочинац није одговоран, прокламују они. Ма како ви хтели — тврде они — да га моралишете, он остаје злочинац. Не покушавајте да га одведете врлини: само затвор на цео живот може друштво да спасе од њега...[5])

3.) Не ослањајући се на философске теорије цела једна категорија противника заснивању патронажа — заштитништва — каже: ваш је ослобођеник у пријатељству с грехом. Он је навикао на порок. Затвор га је начинио још горим, покварио још више. Занимати се њиме, то значи губити време. Искуство нам је сведок....[6])

(наставиће се)

Борба против интернационалног криминалитета

Јуна месеца тек. год. одржан је у Паризу конгрес француских чланова међународног удружења за кривично право на коме је, поред осталих, расправљано и питање о борби против интернационалног криминалитета у свима својим детаљима и са озбиљношћу коју оно по свему заслужује Расправа ова у толико је значајнија, што је ово био први конгрес који се занимао питањем о интернационалном криминалитету у опште, и на коме су се, први пут, чуле дефиниције о интернационалном злочину и преступу. Радови ранијих конгреса у овој ствари били су делимични, ограничавајући се само на поједине врсте интернационалних злочина, поглавито на трговину *с белим робљем.*[*])

Било је два референта за ово питање: *Feuilloley*, генерални адвокат при Касационом Суду у Паризу и *Honnorat*, шеф првог одељења париске полиције. Први је третирао питање са гледишта теоријског, а други са гледишта праксе. Предлози првог усвојени су једногласно од стране конгреса, после говора сенатора Bérenger-a иницијатора новог кривичног права у Француској.

* * *

Пошто је прво констатовао да се злочин, као и све остале добре и рђаве манифестације људске активности, из дана у дан развија и усавршава, *Feuilloley*, у главноме, вели ово:

Данашњи развијени саобраћај приморава народе да и у области криминалитета буду онако исто солидарни као и у области економској. Поједине конвенције о заштити држављана, трговачког промета, литерарне, уметничке и индустријске својине, као и међународни поштански савез од 11. октобра 1890 год., пружила су до сада и сувише доказа о потреби и користи узајамне сарадње на општим интересима.

Али, док су на овај начин у питањима грађанским и трговачким постигнути знатни успеси у погледу међународних односа, дотле је казнено законодавство, на жалост, остало скоро недодирнуто. Ништа, или готово ништа још није урађено, да би се стало на пут сузбијању криминалне манифестације, као да је друштву више стало до накнаде штете за изгубљени дењак робе но до заштите личности и имаовине својих чланова у свако доба и на сваком месту.

Захваљујући недовољности и немоћи казненог законодавства, данас се злочини и преступи, приправљени или започети на једној територији, продужују на другој и свршавају на трећој. И што је још жалоснije, ови *интернационални злочини и преступи* множе се из дана у дан.

Одсуство споразума између држава у погледу надзора над интернационалним злочинцима, омогућило је у свима већим центрима стварање страховитих удружења, састављених из индивиду-а разне народности, које сматрају злочин као и сваку другу професију. Поступци ових злочиначких банди довољно су познати, и ја их с тога овде нећу износити. Али оно, на што морам да скренем пажњу, то је брзина коју оне уносе у своје операције. Злоупотребљујући развијеност данашњих саобраћајних средстава (телеграф и телефон), оне злочин уговарају у Лондону, извршују га у Паризу и са пљачком беже у Брисл, док власт, спутана застарелим формалностима администрације и дипломације, нарамљује полако за њима.

Није тешко уочити, после изложеног, да се и у казненом законодавству, а у циљу заштите општих интереса, мора учинити оно исто што је већ учињено за заштиту економских међународних односа. Неопходно је потребно, дакле, створити што пре и у казненом законодавству једну међународну конвенцију, која би формулисала опште принципе кривичног права и надлежности — принципе који би, поштујући посебно законодавство сваке државе и право суверенитета, допуштали у исто доба и угушивање криминалне активности саучесника свуда где би се она

---

[2]) A. Guillot: Les prisons de Paris.

[3]) Albert Contant: Les Sociétés de patronage. Thèse pour le doctorat. 1898. г.

[4]) Assemblé générale de la société générale pour le patronage des libérés, 1879. Rapport de M. Lefelnre.

[5]) Le patronage des libérés, par Dr. Armand Praviel.

[6]) Le patronage des libérés, par Dr. Armand Praviel.

[*]) Конгреси у Лондону и Б. Пешти 1899. год. и у Петрограду 1902. год.

манифестовала актима, који би били у противности са законима државе у којој је злочин извршен. Принципи ови, ослобођени сваке формалности, омогући ће и олакшаће у велико и само извршење казне, данас несумњиво ограничено државним границама, које се пред злочинима отварају, док пред акцијом закона остају затворене.

Да би се, дакле, стало на пут интернационалном криминалитету, мора се прибећи и интернационалним мерама. Први корак у овом смислу већ је учињен конвенцијом о заштити *белог робља*, која је закључена у Паризу јуна месеца 1902 год. између ових држава: Француске, Немачке, Белгије, Данске, Италије, Холандије, Португалије, Русије, Швајцарске, Шведске и Норвешке.[1])

„Реч је, вели се у експозе-у француске владе, чијом је иницијативом и била сазвана ова конференција, о кривичним делима, која се припремају, започињу и довршују на разним територијама и под разним законодавним наређењима, те је због овога и за њихово констатовање и сузбијање потребна једновремена и споразумна сарадња.

Никакав споразум у овом смислу не постоји до данас између држава, те с тога и ова дела, односно њихови творци, остају у највише случајева некажњени. Трговина његова, као што вам је познато, напредује из дана у дан.

Циљ је ове конференције, да изнађе лек овој жалосној ситуацији; да интернационалном преступу стави на супрот удружене међународне казнене силе као једино спасоносно средство.“

Инспиришући се овим мотивима, конференција је трговину с *белим робљем*, огласила као интернационални преступ и „*у оним случајима, у којима су различни акти, који су битни елементи преступа, извршени у разним земљама.*“ Порд овога конференција је одлучила, да све државе уговорнице унесу у своја законодавства потребне допуне за најстроже кажњавање ових преступа.

Имајући у виду ову конвенцију, као и ону у Берну, *Feuilloley* је предложио да Француска што пре сазове једну међународну конференцију, на којој би се претресао и решио проблем о сузбијању интернационалног криминалитета.

Двојаке су сметње које данас онемогућавају ово сузбијање.

Прве се састоје у тешкоћи, а по некад и у немогућности прибављања и сједињења више сукцесивних и различитих акта — радњи — без којих је, као битних елемената, немогуће окарактерисати поједине свршене преступе.

Та тешкоћа нарочито се појављује код преступа која проистичу из трговине с белим робљем, због чега је и била предмет озбиљне дискусије на поменутој париској конференцији. Питање је било овако постављено: један агент водио је своје жртве из Италије преко Француске за Америку, али је у пролазу преко Француске ухваћен. Је ли, у овом случају, могуће казнити га у Француској кад су жртве скупљене у Италији, и кад у пролазу кроз Француску нису злоупотребљаване у циљу разврата? Може ли се, другим речима, пролаз кроз Француску сматрати као продужење преступа извршеног у Италији, и као такав казнити?

Питање ово изазвало је живу препирку. На крају крајева конференција је одлучила, као што смо већ поменули, да се трговина с белим робљем има сматрати као интернационални преступ и у оним случајима, кад су различити акти, који су битни елементи преступа, извршени у разним земљама.

Иста ова тешкоћа јавља се и код неких других преступа, као што су: откривање фабричке тајне, превара и т. д. Нарочито се код преваре дешава, да маневри започети у једној и продужени у другој, производе последице тек у трећој држави. Ако се хоће да овај преступ, који је не сумњиво интернационални, буде сузбијен, неопходно је потребно да се његово кажњавање омогући у свакој од држава на чијој се територији манифестовала криминална активност преступника. Да би се, пак, овај резултат постигао, треба у дефиницију интернационалног преступа унети одредбе из поменуте конвенције од 1902. год.

Друга сметња много је обилнија и обичнија, и тиче се саучесника у једном криминалном акту, састављеном из више криминалних манифестација, које су извршене у разним државама. Тешкоћа у овом случају лежи у примени теорије о *јединству преступа* на преступе интернационалне. Теорија ова, позната још под именом *класичне*, усвојена је данас од већине законодаваца. Она посматра само објективне елементе акције; преступ је по њој увек *један*, па ма колики био број личности које су суделовале на његовом извршењу, и места на којима се манифестовала њихова криминална активност.

Из овога јасно излази: да се саучешће не може сматрати и казнити као засебно дело, јер је оно, по Ortolen-у, *веза која сједињује више лица у истом преступу*.

Овако схватање јединства преступа, по коме се надлежност судска цени по принципу територијалности и суверенитета, има за последицу неказнимост акта, који су преступ направили, олакшали или прихватили, пошто ови акти сами собом не сачињавају засебни преступ у свима оним случајима, кад нису извршени на истој територији где и сам главни преступ.

Строгост ова у пракси је у неколико ублажена конвенцијама о екстрадицији, само што је ово недовољно. Поред осталог, екстрадиција се не примењује на сопствене поданике.

После овога, као узгредни и помоћни основ у праву кажњавања узет је принцип *националитета* извршиоца или жртве злочина. „Казнени закон, писао је Helie, јесте у исти мах и територијални и лични; *територијални* је у смислу своје примене на све личности које се налазе на територији дотичне државе; *лични* је кад прати свога држављанина на страној територији да би регулисао његову *моралну способност*, онако исто као што лични статус регулише његову грађанску способност. То је принцип националитета, који је нашао места у чл. 5. франц. кривич. поступка, и који допушта у извеснам случајима и под тачно одређеним условима, судско гоњење француских поданика и онда, кад су извршили злочин ван француске територије. То је, дакле, *личност* преступника, према којој се у овом случају одређује надлежност судска.

Ове одредбе које се налазе у већини данашњих законодавстава, недовољне су, као и сама екстрадиција, да стану на пут наглом развитку интернационалног криминалитета. Јер, ако по некад и допуштају хватање и кажњавање главног кривца, оне ни у колико не додирују акте који нису, у смислу теорије *о јединству преступа*, карактеристични сами по себи као *преступи свршени*, дакле у свима случајима кад су извршени на разним територијама.

(наставиће се)

---

[1]) Конвенција ова ступила је у живот 18. јула ове год, и њом се, у главноме, одређује ово:

а) Свака држава уговорница обвезује се, да одреди нарочиту власт која ће водити рачуна о трговини с *белим робљем*, и у овом циљу непосредно кореспондирати са сличним јој властима осталих држава уговорница;

б) Свака држава уговорница обвезује се, да по пристаништима и железничким станицама стално надзирава личности на које се сумња да имају ма каквих веза с поменутом трговином;

в) Државе уговорнице обвезују се, да у појављеним случајима, а у границама закона, утврђују идентитет проститутки страних народности и истражују: ко их је навео да напусте своју земљу?

г) Државе уговорнице обвезују се, да се ове женске, у случају њиховог захтева или захтева њихових сродника, спроведу у земљу рођења, пошто се претходно утврди њихов идентитет, националност и место на коме се имају предати властима своје државе. Кореспонденција у овим случајевима вршиће се, по могућству, директним путем, и

д) Државе уговорнице обвезују се, да, у границама закона, воде сталан надзор над радњама и агенцијама за набавку млађих.

„КРИМИНАЛНА ТАКТИКА“

Ретка је стручна књига, која је имала више успеха, која је корисније послужила намењеном циљу, но што је то случај са овом књигом Др. *Вајнгарта*, која већ и самим својим насловом: „Криминална Тактика — Ручна књига за истраживање злочина“, мора заинтересовати сваког криминалног органа.

Али, није то само просто интересовање, које дражи стручног читаоца да пажљиво чита ову књигу, пуну нових и до сада врло мало познатих ствари, метода, упустава, савета и примера за успешно вођење кривичних истрага. Све ово, опет, не само да је интересантно, већ је и *неопходно потребно* за све оне, који се по дужности занимају истраживањем и истрађивањем кривичних дела. Да су, пак, иследничке дужности једне од најтежих, најважнијих и најделикатнијих, излишно је доказивати. Поред нарочитих индивидуалних способности и паспје, за њих се још изискује потребна правна и техничка спрема, дубоко познавање људи и прилика, особина и навика злочиначког света и велико искуство.

Написати „*ручну књигу за истраживање злочина*“, која би одговарала свима овим условима; изнаћи и поставити општа правила и упуства за тако разноврсне дужности као што су иследничке; једном речи пружити сваком истражном органу потребно му професионално образовање, било је не само тешко већ, на први поглед, у неколико и немогуће с обзиром на разноврсност индивидуалних подобности лица, која се занимају истраживањем злочина. При свем овом *Вајнгарт* је успео, по оцени најкомпетентнијих стручњака, међу којима је и *Лилиентал*, чувени професор хајделбершког универзитета, да овим својим делом одговори, у главноме, свима побројаним условима, и да на овај начин задовољи једну прешну потребу савременог друштва у његовој борби против злочина — борби без прекида и милости.

* * *

„**Криминална Тактика**“ подељена је на два дела: *општи* и *посебни*.

У првоме се, поред опширног и тачног прегледа савремене криминалне литературе, излажу најглавније радње, које претходе редовној кривичној истрази. Ту су, на првом месту, драгоцена упуства за саслушање осумњиченог, проткана дубоким психолошким познавањем људи, и поткрепљена најодабранијим практичним примерима. Долазе за овим средства за утврђивање идентитета, а за овима врло важна и интересантна упуства о *притварању осумњичених лица*, *полицијским присмотрама*, *добављању* и *испитивању сведока* и *мишљењу стручњака*.

Не претерујемо кад тврдимо, да су сви ови одељци разрађени тако рећи до савршенства. Из сваког њиховог реда види се очигледно, да писац располаже огромним стручним знањем, а најодабранији примери, који су уз свако важније упуство наведени, доказују још и његово велико искуство и дубоко познавање свеколике светске литературе, која се односи на ова питања.

Упуства о *увиђају*, *претресу хватању криваца путем индиција*, имају, по нашем мишљењу, највише практичне вредности, и с тога их ми сматрамо за најважнија и најкорисније у овом делу.

Говорећи о *увиђају*, писац прецизно расправља најбитнија питања, на којима почива иследников рад у овом, толико важном одељку претходне кривичне истраге: *Шта подлежи увиђају? Како се врши увиђај? Како треба утврдити набено стање ири увиђају?* и т. д.

Исто је овако и приликом говора о *претресу*, чија се суштина састоји у одговорима на питања:

Шта треба тражити? Како треба вршити претрес? Где треба тражити?

Опширни и тачни одговори пишчеви на ова питања, поткрепљени врло згодним и интересантним практичним примерима, чине овај одељак једним од најзанимљивијих, али у исто доба и од најкорисних у целој књизи. Оно пак, што му још више повећава практичну вредност, то су нове и код нас махом непознате махинације, којима се злочинци служе да би прикрили не само пљачку, већ и средства и оруђа која су при делу употребљена.

Теоријско излагање *индиција* и њихова практична примена обухватају цео други одељак првог дела, и садрже читаву студију, проткану јаком логиком, о изналажењу и хватању криваца помоћу разних околности и основа подозрења. И ако ове радње зависе највише од индивидуалних способности криминалних органа, ипак је *Вајнгарт*, може се слободно рећи, предвидео све што се до данас у пракси појављивало, наводећи уз сваки важнији случај и конкретан пример, што је од неоцењене користи за лако схватање и примењивање изложених правила и упустава.

Најзад, у општем делу „Криминалне Тактике“ писац још говори и *о састављању и писмених састава* (исцепаних, нагорелих и симпатетичним мастилом писаних), затим о *дешифровању тајне преписке, истраживању непознатих и анонимних писаца и сравњивању рукописа*. Све ово, пак, од неоцењене је користи не само за криминалне органе, већ и за саме вештаке, јер је потпуно разрађено и са гледишта праксе. Нарочиту пажњу заслужују упуство о дешифровању тајне преписке.

* * *

Посебни део „Криминалне Тактике“ садржи специјална правила и опширна упуства за истраживање најчешћих кривичних дела: *крађе*, *јатаковања*, *превара*, *иљевина*, *фалсификовања исправа*, *фалсификовања новаца* и *убиства*.

Одељак о *крађама* најразрађенији је као год што су и крађе најобичнија кривична дела, која највише задају посла криминалним органима.

Писац, на првом месту, говори о методама за истраживање крађа, које су, по њему, тројаке: *помоћу сведока*, *мотрењем на сумњива места* и *помоћу индиција*.

Приликом детаљног излагања ових метода, писац је изнео довољно упуства и масу драгоцених примера за успешно истраживање крадљиваца и покрађе. *Мотиви* за крађу од интереса су и за социјологе.

Говорећи о *јатаковању*, писац претреса ова питања: *У којим круговима ваља тражити јатаке? Како се хватају јатаци помоћу крадљиваца, а како помоћу присмотре? Да ли је осумњичени крив за јатакање или не?*

На сва ова питања писац је одговорио и прецизно.

За жаљење је, што су излагања о *преварн* веома збијена и у многом погледу непотпуна, с обзиром на нагло увећавање ових кривичних дела и генијалну умешност данашњих варалица. Оно, пак, што је о њима изнето без замерке је.

Противно овом, одељци о *иљевини* и *фалсификовању исправа* и *новца*, разрађени су опширно и са историјске и са теоријске и са практичне стране, што је од неоцењене користи с обзиром на тешкоће које се у пракси јављају приликом иследњивања ових дела. Многе нове ствари и јаки логични закључци, које читалац налази у овом излагању за дивљење су, а упуства о примени фотографије и хемије код фалсификованих исправа и новчаница, у многоме су нова и непозната нашој пракси.

Одељак о *убиству*, којим се завршава „*Криминална Тактика*,“ испунио је 61 стр. са овим пододељцима: а) *литература*, б) *методе*, в) *први кораци*, г) *утврђење дела*, д) *хватање* и *привођење учиниоца*, ђ) *физички утицај убиства на учиниоца*, и е) *психички утицај убиства на учиниоца*.

Већ и сами ови наслови довољни су да нас убеде о савршеној, и теоријској и практичној разради, завршног одељка *Криминалне Тактике*. Разлике између *убиства* с једне, и *природне смрти*, *самоубиства* и *случаја* с друге стране, изложене су прецизно и са дубоким познавањем судске медицине. То исто важи за пододељке: *Где је извршено убиство? Кад је извршено убиство? Какав је био долазак на дело?* и т. д.

Мотиви за убиство веома су прегледно изложени и психолошки образложени. Писац их дели на мотиве: а) *имаовне* (жудња за имаовином, брига за исхраном и жеља за поправком положаја), б) *сексуалне* (љубомора, повреда полних осећаја части, очајање љубавника, неморална љубав и полна наслада), в) *мржња*, *освета* и *љутња*, г) *страх од казне*, д) *политички* и *религиозни фанатизам*, ђ) *нарочито болесно задовољство*, е) *душевна болест*, ж) *сујеверје* и з) *разни мотиви* (сујета, досада и т. д).

И најзад, у *психичке утицаје убиства на учиниоца*, писац убраја: *гризу савести*, *уништавање трагова казнимих дела*, *ирерушавање*, *бегства* и *потребу* да се о делу говори.

Ово је, у главноме, садржина Вајнгартове „*Криминалне Тактике*“ о којој су се, опет понављамо, најпохвалније изразили многи немачки, аустро-угарски и француски стручњаци.

* * *

Наша правна литература, а нарочито криминална, веома је сиромашна (али је зато богата у сензационим криминалним романима).

Специјално за истраживање кривичних дела, ми немамо ништа друго сем званичног кривичног поступка и његових објашњења од Радовића и Савића, од којих је прва написана још 1870, а друга 1886 год. Њихова теоријска вредност неоспорна је, али су ипак зато далеко од тога да буду прави и систематски уџбеници за истраживање и иследњивање кривичних дела.

Са ових разлога, и преводу Вајнгартове „*Криминалне Тактике*“, која ће корисно попунити једну велику празнину у нашој стручној криминалној књижевности, можемо се само радовати и зажелети, да без ње не буде ни један полицијски, судски па ни општински посленик. Сви они, дакле, који имају тешку али и узвишену дужност да се боре против злочина, тог највећег и најопаснијег друштвеног зла, наћи ће у овој књизи ново и моћно оружје

за ову борбу — оружје које им је неопходно потребно да би изишли као победиоци.

Најзад, право је, да одамо признање и преводиоцу, г. Бакићу, како на избору дела, тако и на тачном и савесном преводу. Језик је у преводу врло добар, а стил лак и јасан, што је врло тешко постићи код стручних ствари. И сама техничка израда књиге без замерке је и ми је, са свију ових разлога, још једном топло препоручујемо свима полицијским, судским и општинским органима. *У.*

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

I.

Један општински писар пита:

„Постоји у пољу до моје њиве један забран, од кога страда усев на мојој њиви докле год захвата хлад од дрвећа из забрана.

Молим за обавештење: да ли могу тражити да сопственик забрана сасече дрвеће поред моје њиве, те да ја не трпим штете, или ако га не могу нагнати на ово, онда да ли имам права на накнаду штете, у колико се утврди да ми је несумњиво учињена услед задужине — хлада — из забрана суседовог.

— На ово питање не можемо да дајемо свога одговора, јер је оно у једноме главноме своме делу регулисано расписом г. Министра народне привреде од 14. јануара 1903. год. П№ 21903, који гласи овако:

„Поводом питања начелства округа смедеревског, да ли се на основу закона може стати на пут подизању ограда од багрема поред винограда, ја сам под 14. пр. м-цом ПБр. 3662. а по овом питању упутио начелству акт ове садржине.“

„Ако по грађанском закону не може да се стане на пут сађењу багрема и других високих дрвета поред подигнутих винограда на америчкој подлози, по писму начелства актом од 25. фебруара тек год. ЕБр. 158 и 161 онда томе може да се стане на пут по закону о чувању пољског имања. Но не стоји тако, као што начелство наводи у предњем свом писму, јер ја налазим, да се и по самом грађанском закону а с погледом на прописе §§ 211. и 800. овог закона, сађењу багрема и других високих дрвећа, може да се стане на пут, кад оно штети праву уживања сопственика оних имања, којима се хладом и изданцима подигнутог дрвећа чини штете на имању.“

„По назначеним параграфима овога закона, остаје сваком право, да ужива своје имање по вољи, али тако исто и право уживања ограничено је тиме, што ником није дозвољено да уживајући своје имање, прави другом штету, било то намерно или ненамерно, што је овде случај.“

„Дакле, и самим овим може се стати овом злу на пут, но за ово као што је напред поменуто има ослонца и у закону о чувању пољског имања.“

По чл. 1. овог закона суди се све штете које се учине на њивама, ливадама и *виноградима*, па биле оне учињене стоком или којим било другим узроцима, а према чл. 27. овог истог закона, дужност је општинским судовима, да потесе удесе тако, како ће се усеви једнога рода, у које долазе *виногради*, груписати на једно место.“

„Последњом алинејом овога члана закона, дато је право среским управним властима, да оно саме изврше груписање усева, ако то не буду хтеле или могле да изврше општинске власти.“

„На основу свега напред изложеног, позивам начелство, да према овоме забрани сађење багрема и високих дрвета по местима где се виногради подижу, а која су искључиво виноградски положаји, како би се сопственици винограда сачували очигледне штете, жртвујући и сувише средстава и труда око обнављања винограда на америчкој подлози.“

II.

Суд општине горњо-крушинске актом својим од 20. новембра ове год. № 1412, пита:

„Ж. П. тежак из села Г. К. који је у исто време и старешина задруге са својим млађим братом Ј. П. плаћа по распореду пореза бр. 6. на име непосредна пореза 30·97 динара, у коју суму улази и стални државни прирез у 75%.

Моли се уредништво за обавештење: може ли Г. П. као млађи задругар Ж. П. бити изабран за председника по чл. 71. и 105 закона о општинама?“

— На ово питање одговарамо:

Г. П. може бити изабран за председника као задругар, пошто на његов део долази преко 15 дин. непосредног пореза, дакле више него што тражи чл. 71. закона о општинама.

III

Суд општине гледићске, актом својим од 7. новембра ове год. Бр. 1597, пита:

„Моли се уредништво да у свом листу објасни: може ли се наплаћивати по 2 дин. таксе за она решења, која се издају појединим сумњивим грађанима за вршење претреса и тражења крађа по кућама и осталим стајама?“

— На ово питање одговарамо:

У колико се општинске власти јављају као истражне власти у смислу §. 19, 20 и 78. крив. суд. поступка, и као такве врше претресе у кућама појединаца, оне не могу наплаћивати таксу за решења, пошто се ова, ако се кривица докаже, наплаћује уједно за целокупно ислеђење по тачци 227 под а, б или в. закона о таксама.

IV.

Суд општине обреновачке (округ пиротски), актом својим од 19. новембра 1905 год. Бр. 1819, пита:

„Јованка удова Стевана Златковића, из Обреновца, била је душевно оболела, па као таква одведена у манастир Суводол ради исцељења, где је провела 40 дана.

Пошто је Јованка оздравила, Управа манастира, актом својим од 7. ов. м-ца М. Б. 825, тражи: да суд овај наплати од Јованке и то:

а, на име читања молитава сваког дана по два пута . . . . . 120 дин.
б, на име квартирине и хране 60 „
в, за 80 ком. свећа по 0·05 дин. 4 „

Свега 184 дин.

Моли се уредништво за обавештење: по коме законском пропису суд има извршити ову наплату, кад не постоји осудно решење?“

— На ово питање одговарамо:

Што се тиче наплате из тачке а, она би се могла извршити од Јованке у смислу чл. 9, закона о уређењу свештеничког стања, ако она није сиротнога стања. А ако је сиротног стања, те ово плаћање не би могла поднети без осетне штете за своју и своје породице егзистенцију, онда не би требало вршити егзекуцију, пошто манастири и по својим наменама и по типику и постоје ради тога да гладнога нахране и жеднога напоје, а болнога прихвате и исцеле.

Остало давање из тачке б. и в. не би се могло вршити без судске осуде или административног решења више духовне власти.

V.

Суд општине д. краваричке, актом својим од 17. новембра ове год. Бр. 1920, пита:

„По чл. 6. закона о попису становништва и домаће стоке, а сходно чл. 8. правила и упуства за извршење поменутога посла, лица, која се употребе за пописиваче ван места свога становања, имају право на накнаду — дневницу и ову исплаћују општински судови одмах, чим се попис сврши.

Ова општина састоји се из четири села. Пописивачи не могу бити из истог села, већ из разних села ове општине тако, да ће само два пописивача радити сваки у своме селу, а друга двојица морају ићи из свога села за пописиваче у друга два села ове општине.

Моли се уредништво да објасни: сматра ли се цела општина за *једно место*, или је *свако село место за себе*, па према томе имају ли права на дијурну по чл. 6. она двојица, који ће ићи из свога села у друго или немају?“

— На ово питање одговарамо:

Члан 6. закона о попису становништва и домаће стоке изречно поставља правило, да сви они, који попис врше изван места у коме *лично станују*, имају право на дневницу.

Како се општина не може узети као место становања, већ село или варош или варошица, то ће и она двојица, који ће по горњем тврђењу суда вршити попис ван својих села, имати право на дневницу.

VI.

„Да ли се према тачци 16. §. 471. грађ. суд. поступка, убрајају у кривичне осуде

и оне осуде, које општински судови изричу по III части кривичнога закона, и да ли се наплата кривичних трошкова по овим осудама врши као и оне по осудама Првостепених Судова без благодејања из §. 471 ?«

— На ово питање одговарамо:

По свима пресудама општ. судова, изреченим за *иступљења учињена из користољубља*, наплата штете и осталих трошкова врши се без обзира на благодејање из §. 471. грађ. суд. поступка.

VII

Л. М. Здравковићу. На ваше питање: да ли може бити председник општине онај који плаћа преко 25 дин. на име пореза и државних приреза, одговорено је у бр. 45. „Полиц. Гласника.« Прочитајте то.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Милутин Поповић, келнер из Београда, на опасан начин извршио је крађу новца (око 100 динара) Стевану Николићу, кафеџији из Београда, па је побегао. Милутин је дуже времена био као келнер у београдској кафани код „Грчега", обична је изгледа, у лицу рошав, а на десној руци нема домалога прста. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за одбеглим трагају и пронађенога спроведу Управи града Београда с позивом па Бр. 42053.

Два непозната зликовца ноћу између 21. и 22. пр. м-па напали су на салаш Стојана Стојановића из Голупца, везали њега и слугу му, па из салаша украли сукно, платно, чабар сира и 600 динара у готовом новцу, па су по том побегли. Препоручује се властима, да за зликовцима трагају и о успеху известе начелника среза поречкога, с позивом на Бр 7824.

Крађа стоке. Ноћу између 21. и 22. пр. м-ца из затворене штале Петра Јаношевића, тежака из Дубоке украдене су две краве; обе су старе по 5 година, једна је длаке шарене, десни јој је рог пребијен, а друга је длаке рујасте и без роваша. Начелник среза сврљишког, депешом Бр. 10305 моли за тражење крадљивца и покрађе.

Крађа стоке. Љубомиру Аћимовићу, тежаку из Бурова, ноћу између 21. и 22. тек. м-ца украдене су две угојене крмаче и један вепар црне длаке. Начелник среза колубарског округа београдског, моли за тражење крадљивца и покрађе депешом Бр. 14414.

Непознати крадљивац на дан 24. новембра тек. год. извршио је крађу џепних сатова Михаилу Ракићу, часовничару из Београда. Том је приликом однео: 1 сребрн „ремонтоар" под Бр. 306.913; 1 сребрн „ланкер" под Бр. 6741; 1 никлени „цилиндер" под Бр. 57586, и 1 никлени „цилиндер" под Бр. 334. Вредност је ове покрађе близу 200 динара. Препоручује се свима полиц. и општинским властима, да за покрађом и крадљивцем трагају и о резултату известе кварт теразиски Управе града Београда с позивом на Бр. 10225.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Ова два коцкара, **Михаило Радовановић,** звани **„Ускок"** и **Драгутин Поповић,** звани **„Попче",** ухваћени су пре неколико дана овде у Београду. Они су дошли из Обреновца преко Чукарице, где су преданили до у вече, а тада у први сумрак, кроз Савамалу и Доњи Град, изашли су на Мали Калимегдан, но при самом улазу у варош пали су двојици полицијских агената у руке. Ишли су посебице, на повећем растојању, ка Варош Капији, где су имали да изврше „неку операцију," али их у томе спречише „проклета полицијска њушкала."

Обојица заузимају видно место у коцкарском свету.

Први, „Ускок" осуђиван је до сада два пута од стране прв. суда за вар. Београд за крађе, и то први пут 1897. год., а други пут 1901. год. Ову другу крађу извршио је у самом затвору управе града Београда, када је једном просјаку извукао прикривен замотуљак са девет наполеона, које је после поделио са својих седам другова: „Мургом", „Црним Живком", „Личанином", „Шоботом", Драгољубом „Јагодинчетом", Љубом „Параћинцем" и „Кормидом". Ти су наполеони сутра дан пронађени код неких у стомаку, код других под ђоном на ципели и у другим деловима одела и тела, те су кукавном просјаку, неком чича Јосифовићу, враћени, а они за то добили, који две, који три године затвора.

„Ускок" је родом из села Бурађе у ср. златиборском, рођени је брат такође познатог коцкара Љубе „Ускока", стар 27. год., висок 1 м. 79, развијености обичне, очију плавих, косе смеђе, по лицу роав од богиња; на прсима, за 10 см. испод леве сисе има брадавицу у величини пшеничног зрна.

Драгутин „Попче", од поповске породице, родом је из Београда, стар 32 год., висок 1 м. 66, очију кестењавих, косе црне; на левом

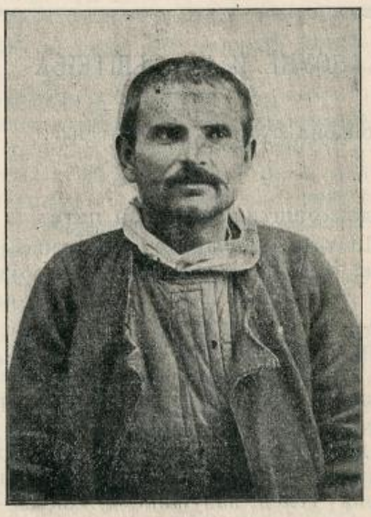

палцу има две белеге од посекотине, а на леђима 3,5 см. испод првог вратног обртња белегу од чира.

Износећи њихове фотографије скрећемо пажњу полиц. и општ. властима да припазе на њихово кретање, а такође и публици да их се чува.

Михаило је прогнат за Ужице, а Драгутин ће до 9. тек. месеца бити у затвору Управе

Други, „Попче", осуђиван је за опасну крађу од стране крагујевачког прв. суда. града Београда, када ће се прогнати у Књажевац.

Штампа Крањ. Срп. Државна Штампарија уредник, Душан Ђ. Алимпић

БРОЈ 49. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 11. ДЕЦЕМБРА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

МИ

ПЕТАР I

по милости Божјој и вољи народној

Краљ Србије

Народна Скупштина решила је, да се за варош Београд изврши накнадни избор једног посланика са општим условима, на место бившег Народног Посланика Михаила Д. Банковића, који је умро.

Према томе решењу Народне Скупштине, на предлог Нашега Министра унутрашњих дела, и по саслушању Нашег Министарског Савета, а на основу члана 100. Устава и члана 2. и 93. закона о изборима Народних Посланика

НАРЕЂУЈЕМО:

Да се на дан осамнаестог децембра ове године изврши накнадни избор једног Народног Посланика са општим условима, за варош Београд, а за скупштинску периоду: 1905., 1906., 1907. и 1908. године.

Наш Министар унутрашњих дела нека изврши овај указ.

1. децембра 1905. год.
у Београду.

ПЕТАР С. Р.

Министар унутрашњих дела,
Ив. Павићевић С. Р.

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за начелника друге класе среза јадранског Љубомира Станковића, начелника исте класе среза рађевског, — по потреби службе;

за начелника треће класе среза рађевског Милана Струнџалића, начелника исте класе среза јадранског, — по потреби службе;

за начелника треће класе среза белопаланачког Димитрија Стевановића, секретара прве класе начелства округа пиротског, — по потреби службе;

за секретара прве класе начелства округа пиротског Станоја Бељића, начелника треће класе среза бело-паланачког, — по молби;

за начелника треће класе среза јабланичког Видена Пандуровића, начелника исте класе среза власотиначког, — по потреби службе;

за начелника треће класе среза власотиначког Светислава Мишића, начелника исте класе среза јабланичког, — по потреби службе; и

за писара прве класе Министарства унутрашњих дела Милована Максимовић, писара прве класе среза љубићског, — све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 2. децембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Михајло Ф. Тајсић, вршилац дужности писара среза гружанског, у рангу писара начелства прве класе;

Андрија Цветковић, писар прве класе начелства округа пиротског;

Тодор Жишић, вршилац дужности писара среза тимочког, у рангу писара начелства друге класе; и

Владимир Живановић, писар треће класе Управе вароши Београда, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, — отпусте из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 2. децембра 1905. г. у Београду.

КРЕТАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА

у месецу октобру 1905. год.

Према званичним подацима полицијских власти, у току месеца октобра тек. год. било је у Србији:

1.	**Убистава**	**46**
2.	**Детоубистава**	**2**
3.	**Нехотичних убистава**	**6**
4.	**Покушаја убистава**	**39**
5.	**Разбојништава**	**13**
6.	**Злонамерних поништаја туђих ствари**	**24**
7.	**Паљевина**	**67**
8.	**Опасних крађа**	**231**
9.	**Тешких телесних повреда**	**17**

Од изложених дела пронађено је: убистава **39**, детоубистава **2**, нехотичних убистава **5**, покушаја убистава **32**, разбојништава **1**, злонамерних поништаја туђих ствари **3**, паљевина **10**, опасних крађа **61** и тешких телесних повреда **17**.

Највећи број **убистава** извршен је помоћу *ватреног оружја* (24), затим помоћу *оштрог оруђа* (12), помоћу *тупог* (9) и *задављивањем* (1).

Узроци са којих су ова убиства извршена леже: у *међусобној свађи* и *освети* за по 13 случајева, у *користољубљу* за 4, *домаћој расири* за 3, и у *нужној одбрани* за 3 случаја. За осталих 10 случаја узроци су непознати.

Посматрана према местима на којима су извршена, изложена убиства јављају се: у срезу прокупачком **4** (2 непронађена), у срезу поречком **3**, у срезу расинском **3** (1 непронађено), у срезу параћинском **2**, у срезу качерском **2**, у срезу јасеничком окр. смедеревског **2**, у срезу јабланичком **2**, у срезу лепеничком **2**, у срезу подунавском **2**, у срезу бољевачком **2** (оба непронађена) и по **1** у срезовима: космајском, колубарском окр. ваљевског, лесковачком, власотиначком, крагујевачком, јасеничком окр. крагујевачког (непронађено), неготинском, трстеничком, ресавском, деспотовачком, бањском, азбуковачком, посаво-тамнавском, рађевског, рамском, голубачком, љубићском, коса-

ничком (непронађено), златиборском, ужичком, студеничком и трнавском.

Поред изложеног, у току месеца октобра, ноћу између 12. и 13. потајници среза хомољског побили су оглашене хајдуке: Здравка Трајиловића и Животу Ивковића.

Детоубиства су извршена по **1** у срезовима: рађевском и звишком. Кривци су у рукама власти.

Нехотична убиства извршена су по **1** у срезовима: јабланичком, прокупачком, пожаревачком, голубачком, хомољском и нишком. Извршилац овог последњег није пронађен.

Покушаја убиства било је: у срезу јасеничком окр. смедеревског **5**, у срезу јабланичком **4** (непронађена), у срезу орашком **3**, у срезу бољевачком **3**, у срезу пчињском **2**, у срезу прокупачком **2** (оба непронађена), и по **1** у срезовима: ваљевском, кључком, левачком, деспотовачком, темнићском, нишком, лужничком, азбуковачком, мачванском, звишком, качерском, подунавском, заглавском (непронађено), ариљском, студеничком, трнавском и у варошима: Београду и Чачку.

Од ових дела њих **18** извршена су у *међусобној свађи*, **4** у *освети*, **3** из *користољубља*, **1** у *званичној дужности* и **1** у *одбрани имаовине*. За осталих **12** случајева узроци су непознати.

Разбојништва су извршена: у срезовима: грочанском, јабланичком, пољаничком, прокупачком, поречком, брзопаланачком*), расинском, деспотовачком, рађевском, љубићском, драгачевском (непронађено), бољевачком (непронађено) и трнавском.

Злонамерних поништаја туђих ствари било је: у срезу темнићском **5**, у срезу мачванском **5** (2 пронађена), у срезу кључком **5**, у Зајечару **3**, и по **1** у срезовима: лепеничком (пронађено), левач. нишком, подунав., тимоч. и зајечарском.

Вредност уништених ствари износи око **1300** динара.

Паљевине су извршене: у срезу бољевачком **6** (1 пронађена), у срезу гружанском **3**, у срезу кључком **3**, у срезу левачком **3** (2 пронађене), у срезу подунавском **3**, у срезу сврљишком **3**, у срезу мачванском **3**, у срезу трстеничком **2**, у срезу белопаланачком **2**, у срезу нишавском **2**, у срезу лужничком **2**, у срезу посаво-тамнавском **2** (1 пронађена), у срезу звишком **2**, у срезу млавском **2**, у срезу добричком **2**, у срезу пожешком **2** (1 пронађена), у срезу златиборском **2** (1 пронађена), у срезу студеничком **2** (1 пронађена), и по **1** у срезовима: посавском окр. београдског, грочанском, јабланичком, пољаничком, пчињском, брзопаланачком, расинском, деспотовачком, беличком, бањском (пронађена), моравском окр. нишког, голубачком, хомољском, заглавском (пронађена), зајечарском, косаничком (пронађена), ужичком, драгачев., жичком, моравичком и у вароши Нишу.

Вредност ових паљевина износи око **14.000** динара.

Опасне крађе извршене су: у Београду **11** (8 пронађених), у срезу прокупачком **11** (1 пронађена), у срезу гружанском **10** (1 пронађена), у срезу поречком **9** (4 пронађене), у ср. пожаревачком **9**, у ср. лепеничкем **8** (2 пронађене), у срезу кључком **7** (1 пронађена) у срезу мачванском **7** (2 пронађене), у срезу подунавском **7** (2 пронађене), у срезу качерском **6** (1 пронађена), у ср. орашком **6**, у срезу неготинском **5** (1 пронађена), у срезу ражањском **5**, у срезу беличком **5** (1 пронађена), у срезу бољевачком **5**, у срезу заглавском **5**, у срезу косаничком **5**, у срезу грочанском **4** (3 пронађене), у Крушевцу **4** (2 пронађене), у срезу доспотоваčком **4** (1 пронађена), у срезу ресавском **4** (1 пронађена), у Пожаревцу **4**, у срезу хомољском **4**, у срезу млавском **4** (3 пронађене), у срезу јасеничком окр. смедеревског **4** (1 пронађена), у срезу пољаничком **3**, у срезу крајинском **3**, у срезу параћинском **3** (све пронађене), у срезу алексиначком **3** (све пронађене, у срезу бањском **3**, у ср. рађевском **3**, у ср. голубачком **3**, у ср. звишком **3**, у срезу зајечарском **3**, у срезу златиборском **6**, у срезу врачарском **2** (1 пронађена), у срезу јабланичком **2**, у срезу расинском **2**, у срезу жупском **2** (обе пронађене), у срезу трстеничком **2** (1 пронађена), у срезу нишком **2**, у срезу белопаланачком **2** (1 пронађена), у срезу лужничком **2** (1 пронађена), у срезу рамском **2** (1 пронађена), у срезу љубићском **2** (обе пронађене), у срезу ариљском **2** и у срезу трнавском **2** (обе пронађене); по **1 пронађена** у срезовима: посавском окр. ваљевског, тамнавском, јасеничком окр. крагујевачког, левачком, сврљишком, јадранском, моравском окр. пожаревачког, жичком и добричком; по **1 непронађена** у срезовима: колубарском окр. ваљевског, подгорском, пчињском, власотиначком, лесковачком, копаоничком, нишавском, поцерском, рачанском, пожешком, студеничком, моравичком, драгачевском и у варошима Нишу и Ужицу.

Вредност свих ових крађа износи око **27.600** динара.

Поред изложеног, у току месеца октобра извршено је у Србији још и **15 самоубистава,** и то у овим местима: у Београду **3,** у срезу рађевском **2** и по **1** у срезовима: јабланичком, сврљишком, мачванском, поцерском, млавском, зајечарском, пожешком, ужичком, рачанском и моравичком.

Самоубиства ова извршена су: *вешањем* 8, *ватреним оружјем* 5, *тровањем* 1 и *клањем* 1.

Узроци њиховом извршењу леже: у *другој болести* за 5 случајева у *душевном растројству* за 3, у *рђавом материјалном стању* за 2 и у *рђавом домаћем животу* за 1 случај. За остала 4 случаја узроци су непознати.

Један **покушај самоубиства** извршен је вешањем у срезу пожешком из непознатог узрока.

Општи преглед до сада изложених дела по окрузима овакав је:

Текући број	О К Р У З И	Убиства	Детоубиства	Нехотична убиства	Покушаји убиства	Разбојништва	Силовања	Злонамерни поништаји туђих ствари	Паљевине	Опасне крађе	Тешке телесне повреде	Самоубиства	Покушаји самоубиства
1	Округ београдски	1	—	—	—	1	—	—	2	6	—	—	—
2	» ваљевски	1	—	—	1	—	—	—	—	4	—	—	—
3	» врањски	4	—	1	6	2	—	—	3	8	2	1	—
4	» крагујевачки	4	—	—	—	—	—	1	3	19	1	—	—
5	» крајински	4	—	—	1	2	—	5	4	24	—	—	—
6	» крушевачки	4	—	—	—	1	—	—	3	16	1	—	—
7	» моравски	4	—	—	3	1	—	6	5	17	1	—	—
8	» нишки	1	—	1	1	—	—	1	6	10	—	1	—
9	» пиротски	—	—	—	1	—	—	—	6	5	—	—	—
10	» подрински	3	1	—	2	1	—	5	5	12	2	4	—
11	» пожаревачки	2	1	3	1	—	—	—	6	30	3	1	—
12	» руднички	3	—	—	3	2	1	—	—	8	—	—	—
13	» смедеревски	4	—	—	9	—	—	1	—	17	4	—	—
14	» тимочки	2	—	—	4	1	—	5	8	13	—	1	—
15	» топлички	5	—	1	2	1	—	—	3	17	—	—	—
16	» ужички	2	—	—	1	—	—	—	5	8	1	3	1
17	» чачански	2	—	—	3	1	—	—	5	6	1	1	—
18	Управа града Београда	—	—	—	1	—	—	—	—	11	1	3	—
	Свега:	46	2	6	39	13	1	24	64	231	17	15	1

Из канцеларије Антропометријско-Полицијског одељења Министарства Унутрашњих Дела, 7. децембра 1905. год. АБр. 1564. у Београду.

*) Ово разбојништво, као и оно у срезу поречком, извршио је оглашени хајдук Димитрије-Думитрашко Стајкуловић, са женом Драгом и другом Марином Стоје. И Димитрије и друштво му похватани су 10. октобра тек. год. у срезу брзопаланачком.

СТРУЧНИ ДЕО

СЕДМИ МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС
ЗА КАЗНЕНЕ ЗАВОДЕ

(НАСТАВАК)

прва секција

Казнено законодавство

Председник:

г. Феликс Воазен (Француска).

Потпредседници:

г.г. Пјер — Антони (Италија), Харбургер (Баварска), С. Обан (Француска), Фејолеј (Француска), Стокес Вите (Русија), г-ђица д-р Лидија Поет (Италија), г. г. Шобер (Угарска), Гордон (Русија), Ру (Француска), Киш (Франпуска), Басија (Грчка)

Секретар: Луј Грубер (Угарска).

Прво питање:

а) Која кривична дела треба казнити новчаном казном као узгредном казном?

б) Како да се формулишу одредбе, које се тичу наплате новчане казне из имовине осуђеног и извршења накнадног затвора?

Ако се загледа у разне казнене законике, види се одмах да су многи законодавци завели новчану казну, као узгредну казну, сасвим произвољно, а не систематски и по утврђеним законским принципима. Из овога се већ види како је врло важан задатак законодавчев, који се састоји у томе да тачно утврди категорије кривичних дела, која се могу угрозити новчаном казном као узгредном казном.

Ако се сем овога узме у обзир још и то, да је у највише случајева, у којима се примењује новчана казна, погођена сиротиња, то из тога изилази, да се та казна најчешће не може извршити, и све то бива не само на штету државе, већ у много већој мери на штету осуђеног, јер у таквим случајевима на место новчане казне долази казна лишењем слободе, која му одузима могућност да себи заради животне намирнице. Све ово, као и то, да административне мере, које се предузимају ради наплате новчане казне, често материјално упропасте осуђеног, руководило је Међународну Комисију, да ово питање изнесе пред конгрес на расправљење и да се утврди прво: која кривична дела треба да буду угрожена новчаном казном и друго: по којим се правилима има извршити новчана казна из имовине осуђеног, и у случају да се наплата не може извршити, шта има да замени новчану казну.

Конгрес је добио осам разних извештаја о овоме питању, од којих је по решење питања најзначајнији извештај J. A. Ру-а (Roux), професора права на универзитету у Дижону.

По њему улога новчане казне у Кривичном Праву није тако велика, јер код злочина тежина извршеног дела и покварености злочинчева, која се претпоставља код тих најтежих дела, изискује јача средства и мере него што су то новчане казне, које на осуђеног не могу утицати ни застрашавајући ни поправљајући, ако је он у стању да плати казну без тешкоће. Новчана је казна, истина, згодна као допуна казна код злочина извршених из користољубља, али чак ни ту њена вредност није велика. Да би могле утицати на покварене злочинце, новчане казне треба да буду велике, а ове се опет врло тешко извршују. С тога је и за злочине извршене из користољубља најпогоднија казна лишењем слободе, која поред осталог погађа и користољубиве жеље злочинчеве тиме, што му се, поред одузимања слободе, одузима и уживање његове имовине као и могућност да ту своју имовину увећава.

Међутим ствар сасвим друкчије стоји кад су у питању преступи и иступи.

Да би се могло решити, да ли за ова кривична дела треба усвојити новчану казну и у којој мери, није довољно само оценити дејство, које она као репресивно средство производи на мање покварене злочинце, него треба тако исто, па и више, уочити незгоде и штете од затвора као обичне казне која се у таквим случајевима примењује. Данас су готово сви криминалисти једнодушно устали против кратковремених казни лишењем слободе тврдећи, да су штетне како за осуђеногa тако и за његову породицу па и за саму државу. Међународно Друштво за Кривично Право прво је отворило борбу противу кратковремене казне лишењем слободе, која потпуно влада данашњим кривичним правосуђем, и која, према начину данашње примене, нити поправља злочинца нити га застрашује нити чини безопасним, већ на против у много случајева непокваренoм осуђеном служи као школа за постајање злочинцем и упућује га у колосек злочина. Сем тога, што је од штетног дејства по осуђеног, она штетно утиче на породицу његову, која остаје без хранитеља, и најзад на државу, која се узалуд излаже излишним трошковима и увећава број бедника. Питање о кратковременој казни лишењем слободе и новчаној казни као њеној замени истакнуто је и претресано прво на земаљском конгресу немачке групе Међународног Друштва за Кривично Право у Хале 1891, а за тим исте године и на међународном конгресу Друштва за Крив. Право у Кристијанији. Из свега овога јасно се види, да је оправдан захтев криминалне политике, да законодавац кратко времену казну лишењем слободе треба да замени новчаном казном или којим другим подесним мерама.

Према овоме може се поставити као правило, да се код преступа и иступа треба да примени новчана казна, изузев у случајевима повратa и код злочинаца по занату. Али ово правило никако није апсолутно, т. ј. да судија у овим случајевима мора изрећи новчану казну, већ се оно има разумети тако, да је судија само овлашћен то да учини, а хоће ли он то учинити, или не, зависи од његове оцене, и ако нађе да у конкретном случају нема места само новчаној казни, он ће тако исто моћи изрећи и казну затвора.

Одговором на прво питање новчана је казна, као што видимо, добила шири и већи значај. Али тиме још није све свршено, јер угрожену и изречену новчану казну треба и наплатити, а како ће се извршити та наплата јесте опет и важно и деликатно питање. Ова важност долази поглавито отуда, што је беда главни покретач вршењу кривичних дела, нарочито лакших, а где је беда, ту не помажу ни највештији извршитељи.

Ако је осуђени богат, ствар је врло проста и не задаје никакве тешкоће; тако исто ће увек избећи затвор и они осуђени, који имају ма какву имовину или службу, и који ће пре узајмити и платити него ли да оду у затвор. Али ни у оваквим случајевима не би било увек обезбеђено извршење; то не би било нарочито у случајевима у којима осуђени има само какву надницу и живи од дана до дана. Ако би се и овде тражила наплата одједаред, то би она у много случајева изостала, с тога треба допустити и оваквој сиротињи да се ослободи казне почесним плаћањем, а суд би имао у пресуди да изрече у ком се року и у коликим отплатама има цела казна исплатити. Ако се одиста жели да ублажи данашње жалосно стање и да умањи број оних непокварених осуђених, чије породице морају ићи у прошњу, кад им шеф буде затворен, онда се не треба устезати, већ треба учинити ову уступку радницима и надничарима, који без мало чине већи део становништва. Истина је и то, да изгледа, да ова мера слаби саму казну и да испарчана није више права казна, јер губи своју снагу. Али с друге стране треба узети на ум и то, да баш овако испарчана казна својим продуженим извршењем има врло јако репресивно дејство, које осуђеног непрестано подсећа на кривично дело, на погрешку, на казну коју непрестано отплаћује и на последице које би наступиле, ако би понова упао у грешку.

Али није довољно старати се за злочинце, који имају ма какве дохотке. Законодавац треба тако исто да се побрине и за оне беднике који немају ничег. Настаје дакле питање: ако је злочинац сиромах те не може да плати новчану казну, нема ли других средстава, којим би се ова могла заменити, него ли само то да се пошље у затвор? Њихова сиротиња не треба да буде за њих отежавајућа околност, не треба они због немаштине да плаћају својом слободом, једним добром које им се може одузети, докле богаташ може извесну казну исплатити и сувишком својих прихода. С тога је оправдан захтев криминалне политике, да се новчана казна, у случајевима у којима се не може наплатити, замени принудним радом без затварања или којом другом мером. Овакво решење овога питања усвојила је и секција после подуже дебате у којој су узели учешћа г г. Ру, Касторкис, који је и поднео овај предлог, Берле и нарочито Пијар-Антони, италијански делегат, који је био против таквог решења из разлога, што ће се у пракси тешко изводити.

Седница целога конгреса усвојила је без икакве измене одлуке секције по овоме питању, те према томе решење конгреса гласи:

I.

„Казнени законик треба да изрече опште правило, да је судија овлашћен да примени новчану казну као узгредну за кривична дела, извршена из користољубља.

Сем тога, законодавац може у специјалном делу законика и друга кривична дела, која нису извршена из користољубља, угрозити новчаном казном као узгредном.

Максимум и минимум новчане казне треба да буде одређен у опште.

II.

§. 1. Новчана казна треба у пресуди да буде одређена сразмерно имовини осуђеног. У томе циљу судија треба, у току поступка да утврди материјално стање оптуженог. Ако осуђени нема имовине, то се у пресуди мора означити да се новчана казна не може наплатити. Има се узети, да се новчана казна не може наплатити онда, кад би се наплатом окрњило осуђеном оно што му је потребно за живот.

§. 2. Извршној власти треба дати право да допусти исплату новчане казне у почесним отплатама или да осуђени исту одради радећи какав јаван посао. Осуђени се може противу одлуке извршне власти жалити вишој надлежној власти.

§. 3. Осуђеноме, који је тачно и на време платио три четвртине казне или је свршио три четвртине посла који му је пресудом дат у израду, а за то време није био осуђен за које ново кривично дело, опростиће се остатак неплаћене новчане казне.

§. 4. У случају да осуђени није у стању да плати новчану казну, требало би избегавати њено преобраћање у затвор, већ би на место ње требало применити које друго средство а нарочито принудан рад без затварања.

§. 5. Новчана казна се не може наплатити од наследника умрлог осуђеног.

§. 6. Никад се не може установити солидарност у плаћању новчане казне“.

Друго питање:

Која су битна обележја или карактерни знаци кривичног дела преваре?

Уношење овога питања у програм конгреса, Међународна Комисија образложава тиме, да све многобројније злоупотребе, које угрожавају економски живот и саобраћај, као год и заштита трговинских интереса и других грана економије, захтевају од криминалиста да темељно проуче питања која стоје у вези са спречавањем тих злоупотреба. У првом реду овде долази дефиниција преваре, која је у законицима многих држава врло различито постављена. У многим од тих законика, вели Међународна Комисија, као што је н. пр. случај у угарском казненом законику, превара је тако дефинисана, да је судији често немогуће, да оптужи и кажни случајеве који се несумњиво имају узети као превара, чак случајеве који оштећеног са свим економски упропасте, само с тога, што се они по дефиницији, коју је законик тачно поставио, не могу подвести под појам преваре.

Међународна Комисија, као што се из наведеног види, обраћа нарочиту пажњу на то, да се казнени законици у многоме разликују односно битних обележја кривичног дела преваре. Циљ је овоме питању, да те разлике у дефиницији нестане и да се она прошири и обухвати све теже случајеве, који по неким законицима нису кажњиви као превара. Несумњиво је, да је ово опажање тачно. Ако се само баци један поглед на разне законике, одмах ће се видети разноликост у дефинисању преваре. Да би нам ово питање било прегледније, навешћемо одредбе неколико законика које говоре о превари.

(наставиће се)

Д-р Бож. В. Марковић.

О ПАТРОНАЖУ ОСЛОБОЂЕНИКА

(НАСТАВАК)

4) Најзад су устали противу патронажа присталице и партизани ћелијског система у казненим заводима, нарочито његов најзвећи поборник, белгијски криминалист Стевенс, директор бриселског казненог завода, чија је, скорашња, педесетогодишњица научног рада на науци о казненим заводима имала интернационални карактер, и на тој прослави била заступљена и Србија преко г. Гиге Гершића. Они тврде, да патронаж ослобођених осуђеника, установљавајући за њих азиле, прибежишта, склоништа и радионице, компромитује дејство и утицај моралзаторскога режима у казненим заводима. Док се осуђеник у казненим заводима издваја у ћелију да би се спасао тесног саобраћаја са злочинцима који су огрезли у зло, патронаж ослобођеника, подижући прибежишта и радионице, ствара могућност да се они на првом кораку у слобод н живот зближе, и тај начин компромитује поправљиво дејство ћелије.[7])

Све ове замерке и приговори, на први поглед умесни и оправдани, у току времена обеснажени су, и патронаж ослобођених осуђеника, сме да се каже већ, триумфује над злочином.

На приговоре прве категорије поборници и присталице патронажа ослобођених осуђеника одговорили су овако:

Без сумње је, да поштена сиромаштина треба да буде претпостављена, али, кад будемо њу утешили, помогли, зар ми не можемо и не смемо мислити на оне, који нису у себи имали довољно снаге да се одупру кушањима зла, који су погрешили? Дивимо се чврстој врлини, али будимо благи и знајмо праштати онима који су пали!... Жил Симон је врло лепо добацио на једном криминалистичком конгресу противницима патронажа: „О лепа речи, најчовечнија речи, речи тако често понављана и тако рђаво схваћена, речи праведна:“ Ко је без греха нека се први баци каменом“... Највећа је од недаћа — настављају присталице патронажа — она, која води у злочин!.. Милосрђа треба имати за оне који се кају: историја блудног сина је вечита!.. Зашто не покушати подићи човека, који је пао? Хуманости правда то препоручују, а Онај који свима прашта ло налаже?!.. Али ако глас срца, заборава, доброте, милосрђа не буде имао ехо, онда чујте очајан захтев друштвеног интереса и јавне безбедности!“.

Што се тиче приговора заснованих на теоријама криминалне антропологије, они нису директно ни обеснаживани. Присталице патронажа ослобођених осуђеника дискредитовали су те замерке многобројним контрадикцијама у антрополошкој науци и признањима твораца антрополошке школе, да у антропологији има врло много неизвесности. Та је дискусија била врло интересантна и хтела је, што нам је немогуће да јој у овим чланцима дамо места...

На песимистичке предмете треће категорије противника патронажа ослобођених осуђеника, његови поборници рекли су ово:

Није истина да у затворима има само покварених људи. Поред оних, који су огрезли у неваљалство, има много слабих, напуштених, остављених, необразованих, има их који су резултат невоље или случаја. Они се могу да поправе...[8]) У души ништа не умире и ако може све да се успава: само је реч о томе да се то пробуди....[9]) Што се тиче искуства, на које су се позвали ти противници патронажа, оно је несумњиво проблематичне природе. Статистички подаци показали су, да међ онима, који су допали затвора, доста их је, који су се поправили...

Најозбиљнији су приговори четврте категорије, замерке поборника ћелијскога система у казненим заводима, и ма како да се присталице патронажа труде да их начине илузорним, ипак има нечег основаног и тачног у тим замеркама. Пре свега живот у азилама није ништа друго него реконституција онога заразног живота у некадашњим казаматима са системом заједничког издржавања казне, и изгледа да је врло оправдано лишење представника ћелијског система у казненим заводима, кад кажу, да ће живот у азилима врло брзо да компромитује утицај ћелије... Одбрана поборника патронажа, да томе страху нема места, јер се патронирају само они ослобођени осуђеници, за које се сме да каже, да су решени на поштен живот, и на којима се осећа утицај моралзаторског режима, слаба је. У осталом патронаж нема то средство за остварење свога циља. Ака су азили и радионице са неком врстом пансиона у њима компрометантне за утицај ћелије, не морају се подизати: У Холандији је патронаж део најсјајније резултате, и ако тамошња друштва за патронаж ослобођених осуђеника не служе се средством колективнога патронирања...[10])

Најзад присталице патронажа ослобођених осуђеника могу да даду један јак одговор у један мах свима његовим про-

---

[7]) Revue pénitentiaire, 1900.

[8]) Le compt d'Hausonville: Socialisme et charité.

[9]) Maxime de Camp: L'oeuvre des libérés. Revue des deux mondes. 1887.

[10]) Revu pénitentiaire. 1898.

тивницима: они могу да наведу за доказ да је патронаж потребно и моћно средство у борби против криминалитета, несумњиво тачне податке, из којих се види задовољавајући, врло задовољавајући резултат. Курозитета ради напоменућемо, да међу онима, који у Француској носе орден Легије Части има *тројица*, који су били патронирани!..[11]) Осем тога, они могу исто време да додаду, да несумњиво служи за доказ корисности патронажа и тај факат, што у Европи нема државе у којој нема те установе — на Балкану је само Грчка која га има и то од скора — у Америци исто тако, и што је он на криминалистичким конгресима увек најживље препоручиван.

Рећиће се, можда, па што криминалитет расте? Пре свега на растење криминалитета утичу многи узроци а између осталих: недовољна образованост, потцењена религија, дезорганизација породице, немогућност многих родитеља да морално однегују своју децу, рђаво друштво, проституција, алкохолизам.[12]) Борити се противу свију тих узрока очекивати да их патронаж уништи, немогуће је. То није дужност патронажа: то је дужност нас свију, целога друштва. И тачно је тврђење оних, који мисле, да ће криминалитет бити смањен, да ће добро триумфовати над злочином тек онога дана, кад у борбу противу криминалитета буду ушли поред правника и криминалиста сви поштени људи, који имају добро срце и племениту душу... И још нешто. Што криминалитет расте, то је и за то, што се из дана у дан злочин све ревносније проналази и гони.

Најзад да патронаж има дејства, да има резултата, поменућу Француску, у којој је патронаж ослобођених осуђеника готово са свим нова ствар. Тако према статистичким, званичним, подацима, било је повратника: у 1860. години $26_0/^0$; у 1865. г. $32{\cdot}8_0/^0$; у 1875 години $38_0/^0$; у 1875. г. $43_0/^0$; у 1890. г. $46{\cdot}8_0/^0$; у 1891. г. $45{\cdot}2_0|^0$ у 1892. г. $45{\cdot}7_0|^0$; у 1893. г. $45{\cdot}4_0|^0$; у 1894. год. $45{\cdot}2_0|^0$; у 1895. г. $44{\cdot}3_0|^0$...[13])

Ако се на ове податке баци један поглед, види се, да је поврат, који је од 1860. год. онако силно и нагло растао, почео да опада од 1890. г. када је у Француској патронаж ослобођених осуђеника стекао грађанско право...

Било би згодно да на овоме месту пређем на историјски развитак патронажа ослобођених осуђеника у другим земљама — ван Француске — али ми се чини, да томе не би било места у једном чланку који има за циљ да читаоцима „Полицијског Гласника“ да у кратким потезима идеју о патронажу, о институцији, која је код нас сасвим непозната. Напоменућу само, да је патронаж свуда распрострањен, увек препоручен и да се разликује: патронаж малолетних ослобођеника, патронаж одраслих ослобођеника, и патронаж ослобођених осуђеница...

[11]) Dr. Albert Contant: Les Sociétés de patronage. Thèse pour le doctorat.

[12]) Joly: La lutte contre le crime.

[13]) Dr. Albert Contant: Les sociétés de patronage. Thèse pour le doctorat.

* * *

Идеји патронажа ослобођених осуђеника требао је ауторитет, да би могла што пре да рачуна на остварење. И њени поборници, организатори међународног криминалистичког конгреса у Штокхолму, поставили су је, између осталога на дневни ред. Налазим да је од интереса упознати читаоце „Полицијског Гласника“ о томе, како је патронаж на томе конгресу прошао, па ћу у кратко и брзо то да учиним.[14])

Питање је на томе конгресу овако постављено: Треба ли организовати патронаж пунољетних ослобођених осуђеника? Треба ли да буде нарочити патронаж за људе а нарочито за жене? Да ли треба држава да субвенционира патронаж?...

Сви говорници на томе конгресу сложили су се у потреби и користи патронажа: говорено је с гледишта правде, човечности, јавне помоћи, друштвене дужности и његовога интереса, и најзад са гледишта вере. И тада је изјављено: да је једна јака организација патронажа неопходна допуна истински реформаторског режима. (свршиће се)

[14]) Податке сам узео из: „Science pénitentiaire au congrés de Stockolm“ од славних француских криминалиста Фернанда Денора и Леона Лефебира.

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

(НАСТАВАК)

Дуго време или досада од дугог времена такође је једна важна форма психичких агенаса. Нико не може рећи шта је дуго време и сваки опет зна шта је, осетно га је; нико не тврди, да је дуго време порок и опет зна се, а и утврђено је као несумњиво да многа зла и рђава дела имају свој извор и постанак у дугом времену. То није исто што и доколица; неко може бити беспослен или докон, али ипак за то не мора осећати досаду и дуго време; а неко може и при најтежем раду осећати досаду и дуго време. У преносном значењу ми говоримо о досадном пределу, досадном друштву, досадном предавању и увек мислимо на расположење у које долазимо услед друштва, предела, предавања. Субјективни моменат је меродаван, јер неки предео може неком веома досадан изгледати, док, пак његовом становнику или каквом ботаничару, геологу или каквом другом научњаку може изгледати веома интересантан. Једна збирка, библиотека или предавање може неком бити веома досадна, другом пак врло забавна и пријатна. Дуго време, досада, јавља се најчешће код девојака и младих жена и код неразвијених људи тако званих женских природа или женкароша. То је оно чудновато сањалачко, пријатно или непријатно осећање са жудњом за нечим неодређеним, а на сексуалном базису. Тај базис не да се математички тачно доказати; али искуство доказује да се то осећање и расположење боље рећи душевно стање јавља у добу потпуне полне енергије. Наравно, рад има свој васпитни и морални утицај на ово расположење; али је често пута потајна моћ слатке досадности или дугог времена јача, него сила и дејство рада и морала. И, кад је већ ту, кад се јави, никада добра не твори, јер у њеној сенци сазрева лагано забрањени плод. Нико неће тврдити да је дуго време узрок недозвољеним односима, завођењу и браколомству; а сви пороци, почевши од простог кокетовања па до убиства мужа, јесу доказ за криминалисту да је жена била незадовољна оним што је имала и да је тежила нечему другом. А од жеље до чежње, и од чежње до дела растојање није велико. Запитамо ли само какву покајницу грешницу: кад јој је дошла мисао да греши, одговориће нам да је то дошло у часовима досаде и дуга времена, када јој се рађаху у глави грешне мисли, а још грешнији планови сазреваху.

Скривени сексуалитет лежи и у сујети, више, него што ми то обично замишљамо. Овде је реч о женској сујети, која у основи има сексуалну подлогу. Lotze је у свом делу „Микрокозмус“ ово рекао: „Све што скреће пажњу на њену личност, а да јој не шкоди, све то узима жена као средство и користи се њим инстинктивно у сексуалној борби.“ У овој речи „средство у сексуалној борби“ има много истине. За криминалисту није значајан сам факат да је жена сујетна; то је позната ствар; али је важан начин, на који она своју сујету испољава; важне су последице њене сујете, као и положај њен према другим односима. „Ко хоће код жена да има успеха, вели г-ђа de Rieux, тај мора њихово самољубље да стави у покрет“. „Слабост женина је у срцу и сујети њеној“ говори Saint Prospère. Та је женина особина тако јака у жени да је лако може занети. Ако криминалиста иследник не уме по том упуству да поступа, неће се лако помоћи; а ако зна и уме, то онда он има у својим рукама оружје, којим може много постићи. Узмимо овакав случај: нека жена би хтела пред судијом да заштити свога љубазника; успе ли судија изношењем истинитих чињеница њену сујету да позледи и тиме је увери да ју је штићени љубазник одао — то га она одмах толико терети и на њ товари, да би га, кад би јој било у могућности, просто уништила, наравно, не водећи ни најмање рачуна о томе, да ли би то било право али не. Она је изгубила љубазника и за то ни пошто не треба ни друга да га има. Lombroso наглашава следеће: „Сујета женина нарочито се наглашава и испољава тиме, што је најважније у животу жене борба за други пол“. Ту тврдњу он доказује читавим низом примера и историских факата. Грос наводи пример за сујету циганки: циганке, чим дограбе украдену ствар, одмах је облаче; њихови мужеви још се налазе у кући где краду и избацују крадене ствари напоље, које циганке дограбе и одмах навлаче и пробају. Најважније им је да их мужеви виде какве изгледају у новој одећи, не водећи рачуна о томе, да ће тако одмах и лако бити ухваћене.

Са гледишта полних односа интересантна је стара девојка, уседелица. Она је другачија од осталих жена и захтева да

се другачије схвати. Њој се придају чудне особине; она се сматра за бедно и жалосно створење, што је у самој ствари тачно. Уседелица је промашила свој циљ у животу и за то је огорчена, јетка, пакосна, завидљива, мрзовољна, плашљива и симулантно невина и наивна. — Позната је ствар, коју сваки искусан криминалиста може да потврди: уседелице девојке као сведоци пред судом донесу и саопште увек по нешто ново. Нека је десет жена сведочило и једну ствар на један начин изнело и описало, девојка уседелица, као једанаести сведок исту ствар са свим ће друкчије представити. Она је саму ствар другачије и посматрала и доводи своју личност у везу са самом ствари.

Према свему ономе што се зна о жени и њеном бићу и, кад се узме у обзир оно што народ мисли о жени, несумњиво је, да највећи број девојака, могло би се рећи, готово свака, ужасно се страши, да не остане уседелица. По схватању једне девојке ништа није горе, него плести седе. У једном лепом опису, где се говори о Шпанији и њеним приликама у народу, износи се да шпанска девојка, која је годинама доста одмакла из првог доба и цвета младости, удаје се за свакога, који јој се понуди, само да не би плела седе и остала неудата. У Русији, кад девојка зађе у године и остане неудата, само ако је мало у могућности и средства јој допуштају, иде на страну, отпутује изван отаџбине; тамо на страни пробави годину, две и три, само зато да би се могла натраг вратити у отаџбину као удовица. Сваки зна за саму појаву, нико не зна за њене појединости. И ово што се догађа, не бива само у Шпанији и Русији, него свуда, у свима земљама. У туђим земљама, а и код нас на тај би се начин могао објаснити многи несрећан брак а и злочинство, које је с њим скопчано. — Девојке, које су у седамнаестој и осамнаестој години биле врло велике пробирачице и које су најзад то могле да буду, чим уђу у двадесету годину, већ су у свом избору нешто скромније, а кад се, што но реч, увале у године, кад их пређе и двадесет шеста година, оне се удају пошто пото, удају се по сваку цену, за ма кога било, ко им затражи руку, само да не би остале да плету седе. Да оваки бракови нису из љубави; да у оваким приликама чак ни разум не бива питан, јер и он игра споредну улогу, разуме се само по себи; а кад у таквој прилици не влада ни разум ни срце, онда ту извесно Роми Даба са смехом очекује свој удео. Несумњиво је да оваки бракови јесу најчешћи који суду и криминалисти дају обилат материјал и предмете истраге за браколомство, бегство од мужа, узајамно кињење и обмањивање, за поткрадање мужа и многе друге невоље. Када криминалиста већ има акта на свом столу о једном од горепоменутих случајева и зна постанак таког брака, то он мора двојином смотренији бити у свом раду и ислеђењу, него иначе.

Није без значаја знати мишљење других људи: кад једна девојка бива и постаје стара, т. ј. кад се сматра да је стара; јер једна девојка је стара и осећа се старом, кад је према мишљењу и уверењу свију већ стара. Наравно, овде се морамо обратити белетристици. За решење овога питања потпуно је меродавна приповедачка књижевност. Познати есејиста Ђорђе Брандес занимао се дуже времена овим питањем и у својим посматрањима дошао је до веома интересантних закључака и података. Јунакиње класичких писаца и романсијера: Расина, Шекспира, Молијера, Волтера, Ариоста, Бајрона, Лесажа, Валтер Скота готово увек имају отприлике 16 година; у модерно доба, жене у романима, које имају љубавне доживљаје, имају 30 година.

Поред предмета, о којима је било речи, морамо на завршетку додирнути и хистерију, јер се њено дејство, врло јако огледа на појмовима и случајевима, којима се бави криминалиста. Хистерија је реч грчка датира од најстаријих времена и долази од ἡ ὑστέρα, од материце. И то је тачно, јер у њој управо лежи у главноме узрок самој појави хистерије. Хистеричне су личности за нас од значаја са својих особина. То су лица која хоће да упадну у очи; стално се занимају само собом; она својим уображењем дају повода за безразложне спорове; често пута таке личности без икаква повода и разлога одушевљавају се за неким, а друге које мрзе, хистеричне личности безразложно гоне, нападају, не презајући често ни од најодвратнијих денунцијација, које се већим делом односе на полне преступе. Ваља знати да су при том хистеричне личности врло разумне и оштроумне и имају појачана, веома осетљива чула. Чуло слуха нарочито им је јако развијено, а још више чуло мириса; оно је неки пут невероватно фино и осетљиво. Bianchi обраћа пажњу на хистеричне женске и вели да оне особито радо и са задовољством пишу и воле анонимна писма. Анонимна писма највећим делом су од жена и то готово сва од хистеричних жена; ако њих и који човек пише, то је онда несумњив знак, да тај човек има особине, које су веома блиске и карактеристичне женској природи. Највише кубуре, највише посла и непригилике има се у случајевима, где је нападнута или увређена каква хистеричка личност. Али, откуд можемо закључити и сазнати ко је хистерична личност? На жалост, за то нема никаквих видљивих и одређених знакова, према којима би се код појединих лица дала одмах опазити хистеричност. У осталом хистерија је данас у толикој мери разграната и распрострањена у друштву, да је многи имао довољно прилике да посматра њено дејство.

XII.

Довде је било говора о општим душевним особинама код жене. Нема сумње од велике су важности и појединачне особине, код којих се ваља нарочито задржати. На прво место долази свест или разум. Не би било нетачно, када би неко тврдио да је памет или свест женска различита од људске. Наравно, то је једна функција, која исходи из истих потреба код жене, као и код човека, која се врши и развија по истим правилима и исходи из истих погодаба; али у току хиљадугодишњега развитка и поступнога диференцирања т. ј. различења, несумњиво се даје запазити да се између свести човека и свести жене у неком односу створила извесна разлика. Соматичне, физичке форме и упливи, који су у основи различни захтевају и делатност неједнаку; различна судба њихова, која свакако дубоке корене хвата, морала је неједнако дејствовати на свет.

Узмимо схватање. У опште, кажемо, да жена сасвим друкчије схвата него човек. Да је то истина можемо се уверити из посведневних доживљаја. Ми смо нешто схватили у извесном правцу; ми смо видели да десет људи то исто и тако исто мишљење деле — питајмо једну жену и ствар је сасвим друкчија. Карактеристично је при том да ми у таким случајевима увидимо да жена има права, да има боље схватање и ми ипак и опет остајемо при своме ранијем схватању, ма дошли још десет пута у исти положај. У схватању ситуације, у опажању друштвеног расположења, у суђењу о људима у извеским односима, у свему што се тиче такта и што се зове такт, затим свуда где има да се нађе излаз из каквога заплета, у свима тим питањима, несумњиво жена је надмоћнија од човека, управо савршенија је од њега и кад се при кривичним случајевима једно од горњих питања истакне или појави, онда можемо једној жени више веровати него ли десеторици људи. Али пут, којим је жена дошла до свога схватања је беззначајнији — то је прост инстинкт, или, рецимо финија осећајност, која је већим делом несвесна. У смишљене, просуђене поступке човекове могу се прокрасти и увући сто погрешака, у инстинктивном схватању жене лежи нешто много сигурније и краће и према томе извесније и вероватније. Spenser, у своме делу „Увод у Социологију“ ово је рекао: „Једна особита, истакнута особина жене упућена је на то да брзо и правилно перципира т. ј. схвати душевно стање оних лица, којима је окружена. То се оснива и темељи на интуицији, а никако на резоновану т. ј. расуђивању.“ Шопенхауер пак вели „Начин женинога схватања ствари јесте сасвим различит од нашег схватања; оне бирају краћи пут ка своме циљу и упада им у очи оно што лежи у најнепосреднијој близини, коју ми баш за то и превиђамо што нам је, тако рећи, пред носом.“ Дакле где се јави интуиција, ту верујемо ми жени; где се јави резонман т. ј. расуђивање, то онда треба да смо смотрени.

Као што је у стварима духовним, тако је исто и у стварима чисто чулним. Мантегаца у свом делу „Физиологија“ изнео је да жена има врло добро око за нежан мирис и дах ствари; али она ни најмање није погодна да схвати и погледом обухвати простране хоризонте; један велики предмет, који врло далеко стоји, који није у непосредном домашају, мало је интересује. Тим хоће Мантегаца да нагласи да жена по правилу не гледа толико далеко као човек или да удаљене предмете не разликује тако добро као човек. То је отуда што за предмете који су даље треба мање или више резонмана или расуђивања.

Једна веома важна, веома видна и испољена особина жене јесте оскудица или одсуство објективности.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

М. Павловић.

Борба против интернационалног криминалитета

(НАСТАВАК)

Удаљили бисмо се од циља, кад бисмо се на овом месту упустили у научно испитивање класичне теорије о јединству преступа. Помињемо само, да је она у противности са теоријом нове школе која, посматрајући субјективне и психичке елементе акције, налази у случају множине саучесника везу између више преступничких радњи, па услед тога и *дељивост* преступа.

Довољно ће бити да нагласимо, да је познати принцип: „*Колико злочинаца толико и злочина*“ већ и с тога прилагоднији правом стању ствари што није ни у колико у противности ни са идејом правде ни са основним принципима казнене науке. Са ових разлога и примена овог принципа била би у могућности да осигура стварно сузбијање интернационалног криминалитета.

Заблуда је класичне теорије у томе, што је помешала две посве различне ствари: *везу* са *недељивошћу*. Као год што је несумњива веза између радњи које су допринеле извршењу једног преступа, тако је исто несумњива и њихова дељивост.

Да би цела ствар била што јаснија, послужимо се једним примером.

Primus је, вршећи крађу, убио сопственика који га је на делу затекао. *Secundus* га је снабдео лажним кључем помоћу кога је ушао у стан, док је *Tertius* био јатак.

Питање је сада: да ли у овом случају објективно јединство резултата, т.ј. крађа са убиством, повлачи несумњиво објективно јединство акције сва три злочинца? На сваки начин — не, јер и ако су сва тројица учествовали у овом делу, сваки је радио по раније одређеном делокругу рада. *Primus* је крив, зато што се огрешио о законско наређење које забрањује крађу; *Secundus* зато што га је у овом циљу снабдео потребним оруђем, што је такође казнимо по закону, а најзад *Tertius* с тога што је, мимо закона, прикривао ствари крађом прибављене. Свака од ове три акције има своју сопствену егзистенцију, те с тога може бити и суђена понаособ.

Претпоставимо, да би продужили наше доказивање, да је путем споразума између држава усвојена теорија о *посебним преступима* у области интернационалног криминалитета, и комбинујмо њену примену са принципом територијалитета да би одредили судску надлежност. Све поменуте сметње, које стоје на путу сузбијању интернационалног криминалитета, ишчезнуће одмах заједно са потребом да државе модификују своја унутрашња казнена законодавства.

Наведени пример о приправљеној, извршеној и прикривеној крађи, допушта нам да прецизирамо нашу мисао.

Secundus је израдио у Америци лажан кључ и послао га из Енглеске Primus-у у Француску да ту с њим изврши крађу. Неоспорна је ствар, да је шиљањем оруђа намењеног крађи повређен закон Енглеске, и да њен суверенитет има нарочитог интереса, на првом месту, да ову повреду казни из два разлога: 1). да би се задовољила правда, и 2). да би се примерном казном спречили поновљени случајеви.

Надлежност енглеских судова у овом случају неће се ценити по народности преступниковој, већ по територијалитету факта који сам за себе сачињава посебни преступ — *свесно снабдевање оруђем потребним за крађу*. Све ово важи и за Француску, на чијој је територији *Secundus* извршио крађу и убиство, па и за Белгију, на чијој је територији *Tertius*, претпоставимо, извршио јатаковање.

На овај начин, и енглески и француски и белгијски суверенитет налазе у свршеним актима на својим територијама, посматрајући их као засебне преступе, и у повреди својих посебних закона, — права да кривце оптуже својим сопственим судовима.

Комбиновање принципа: „Колико злочинаца толико и злочина“ са принципом територијалитета, постизава се још једна корист, а на име: примена кривичног закона и кривичног поступка оне суверене власти, чији је закон повређен. Судови енглески примениће, дакле, закон енглески према *Secundus-y*; *Primus* ће бити суђен по законима француским, а *Tertius* по законима белгијским.

Усвајањем овог принципа избегло би се питање о народности саучесника, о ишчекивању тужбе државе у којој је дело извршено, као и истраживање да ли је радња у исто доба казнима и по законима друге државе? Све ово отпало би, пошто би свака држава, радећи *jure proprio*, сузбијала криминалну акцију на својој сопственој територији.

Излази само по себи, да правило *non bis in idem* (не два пута за исту ствар) мора и овде бити примљено, и да никакво ново гоњење не може бити предузето чим окривљени докаже да је био суђен у иностранству.

Ми смо већ казали, да потребан споразум између држава у циљу сузбијања интернационалног криминалитета може бити остварен само помоћу међународне конференције, која би дефинисала интернационални преступ и формулисала опште принципе казненог права и кривичног поступка за ову посебну категорију преступа. Конвенција, коју би израдила ова конференција, морала би несумњиво бити потчињена ратификацијама законодавстава држава уговорница, и промулгована према посебним законима сваке од њих. У овоме, по нашем мишљењу, не би било никаквих тешкоћа, пошто се измене у казненом законодавству, које би се према конвенцији имале извршити, не би односиле за локалне преступе. Конвенција у Берну, коју ћемо још једном предложити као модел, доказ је правилности овог нашег мишљења.

Остаје нам још, пре него што завршимо, да укажемо на преку потребу споразума између држава и о извесним административним мерама у погледу надзора космополитских злочинаца и осујећивања њихових намера. Биће кратак јер, с једне стране, држим да је излишно доказивати нужност ових мера, а с друге опет, што су сва питања, која се односе на организовање система за интернационалну репресију криминалитета, већ дискутована и испитана са много већом пажњом на поменутој конференцији о заштити *белог робља*.

Ове мере двојаке су:

1. *Превентивне и полицијске*, које се састоје у сталном и обавезном надзору свију сумњивих места, а нарочито железничких станица и пристаништа; у ухођењу сумњивих личности приликом путовања, прикупљању обавештења о њима и достављању истих властима држава уговорница. Да би се олакшао овај надзор предвиђено је у свакој држави уговорници стварање нарочите власти која ће стајати у непосредној вези са сличним властима осталих држава уговорница.

2. *Мере судске*, које се састоје у упрошћењу преписке између судова држава уговорница. Да би се избегла спорост дипломатске преписке, која често пута допушта окривљенима да побегну или униште трагове својих дела, конвенција је предвидела да судови држава уговорница могу непосредно кореспондирати у стварима које се односе на трговину с белим робљем. Још је утврђено, да државе уговорнице шаљу једна другој и изводе осуда оних лица, која би била осуђена за преступе о којима је реч у конвенцији.

Као што се из изложеног види, принципи су постављени, органи за извршење створени; остаје још само да се ови принципи развију. С обзиром на нагло увећавање интернационалног криминалитета, желети је да ово буде што пре, и у том циљу предлажемо:

1. Као интернационални злочин или преступ има се сматрати свака криминална акција, чији су различити акти, као битни елементи законске повреде, приправљени, олакшани и извршени у разним државама.

2. Сваки акт кооперације и саучешћа има се сматрати као засебан преступ, и као такав истраживати и судити у земљи у коју је извршен.

3. Никаквом судском гоњењу нема места ако окривљени докаже, да је за исту кривицу био дефинитивно осуђен или помилован у страној држави, и

4. Француска секција међународног удружења за кривично право изражује жељу, да што пре буде образована једна међународна конференција, која ће поставити основе конвенцији за сузбијање међународних злочина и преступа.

Ови предлози, као што рекосмо, усвојени су једногласно од стране конгреса.

* * *

Реферат *Honnorat-a*, као што смо казали, односио се више на практичну страну питања. Ево шта он вели:

БРОЈ 50. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 18. ДЕЦЕМБРА 1905. ГОДИНА I.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Појединн бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Руковиси се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за лекара среза ражањског Д-р Јована К. Краинчанића, лекара среза азбуковачког, — по молби.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 2. децембра 1905. год. у Београду.

РАЗГРУПИСАВАЊЕ ОПШТИНА

Указом Његовога Величанства Краља Петра I. одобрено је решење Народне Скупштине, сазване у редован сазив за 1905. год., које гласи:

„Да се село Страњево, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје досадање општине „тегошничке“, у срезу власотиначком, округа врањског и прида општини „добровишкој“, — у истом срезу и округу “

„Да се село Горња Расовача, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине југбогдановачке, у срезу добричком, округа топличког, и споји са општином старобожурском, у истом срезу и округу“.

„Да се села: Узовница, Постење и Грачаница, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје досадање општине узовничке, у срезу азбуковачком, округа подринског, и образују засебне општине и то: село Узовница, општину „узовничку“, — а села: Постење и Грачаница општину „грачаничку“, — у истом срезу и округу.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 30. новембра 1905. год. у Београду.

РАСПИС

Свима окружним начелствима и свима општинским судовима

По члану 181. закона о изменама и допунама у закону о општинама, од 3. децембра 1905. године, избор председника општинских судова, кметова, одборника и њихових заменика, за 1906 и 1907 годину, извршиће се у целој земљи, *на дан 15. јануара 1906. године.*

На основу §§ 7. и 10. закона о устројству централне државне управе, и чланова: 22., 142. и 146. закона о општинама, наређујем свима полицијским и општинским властима: *да благовремено и најнажљивије припреме, све што треба, све што им дужност налаже, да се ови избори правилно и тачно по закону изврше.* Нарочито им скрећем пажњу на следеће:

I.

Да општинске власти саставе гласачко-бирачке спискове тачно по чл. 21, 21. а., 22, 23, 24 и 25 закона о општинама; да их благовремено пошаљу надлежном првостепеном суду на потврду, и да их потврђене, по пријему од суда, изложе, односно обзнане у року и на начин прописан у чл. 24 и 25. закона о општинама.

Ове спискове општинска власт ће саставити по овим формуларима:

(Формул. А)

Општина . . . . . *Срез* . . . . . *Округ* . . . . . .

НЕАЗБУЧНИ СПИСАК

бирача општине . . . . . који имају право да бирају општинске чланове и да гласају на збору општинском

Редни број	Број пореске књиге (распореда пореза)	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	Занимање	Место становања	**Примедба:** (Учињене исправке, и на основу чије одлуке: датум и број решења.)
1					
2					
3					

Овај неазбучни списак бирача општине . . . . . има . . . . . листова, на којима је уписано . . . . . бирача.

дан. месец и година.

место (општински печат)

Председник општинског суда
Н. Н.

Одређени одборници:
Н. Н.
Н. Н.
Н. Н.

(Формул. Б.)

Општина . . . . . *Срез* . . . . . .

Округ . . . . . .

АЗБУЧНИ СПИСАК

бирача општине . . . . . који имају право да бирају општинске чланике и да гласају на збору општинском

Редни број	Редни број неазбучног списка	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ по азбучном реду	Занимање	Место становања	Примедба: (Учињене исправке, и на основу чије одлуке: датум и број решења.)
1					
2					
3					

Овај азбучни списак општине . . . . . има . . . листова, на којима је уписато . . . . . бирача и то под писменима: А . . . . Б . . . . В . . . . Г . . . Д . . . . . Ђ . . . . . Е . . . . . Ж . . . . и т. д. Укупно . . . . . бирача.

Дан, месец и година

Место. (општински печат)

Председник
општинског суда
Н. Н.

Одређени одборници:
Н. Н.
Н. Н.
Н. Н.

Број листова у потврди сваког списка, као и број бирача у свима рубрикама у потврди означеним, попуниће се словима — речима.

Овако састављене и од општинске власти потврђене азбучне спискове, сваки општински суд ће послати надлежном првостепеном суду на потврду, у по два примерка до 15. децембра ове године. (Члан 23. закона о општинама). У случају немогућности, да их пошаље до тога рока, послаће их изузетно само за ову годину, *у најкраћем могућем року*, а најдаље до 20 децембра ове године. Изложиће их и обзнанити *одмах по пријему* од првостепеног суда, на начин и у року, како је прописано чл. 25. (измене) зак. о општинама.

Судови општински, изузимајући вароши, у којима се налазе првостепени судови, слаће спискове првостепеном суду преко поште, у писму препорученом. А ако се исти, било од општинских, било од првостепених судова, шаљу преко надлежне полицијске власти, ова је дужна, да их *одмах, чим их прими, најбржим путем доставља* на реверс коме су упућени. На писмима — пакетима — у којима се шаљу бирачки спискови, свака власт ће, ради бржега и тачнијега рада, написати: „*Бирачки спискови*“.

По тражењу исправки гласачко бирачких спискова, поступиће се по чл. 26, 27, 27. *а*, 27. *б*, 27. *в*, и 27. *г*. закона о општинама. По члану 27. *д*., бирачки спискови морају се закључити на пет дана пред одређени избор или збор.

После тога рока неће се у њих моћи накнадно увести нико, осим случаја из чл. 27. под *в*., ако првостепени суд после тога рока буде донео своје решење.

II.

По члану 39. закона о општинама, одбор општински најдаље на пет дана пре избора општинских чланика, изабраће, једног *писменог* грађанина, пуноправног бирача из исте општине, за председника бирачког одбора, одређујући му и заменика. У исто време одбор ће изабрати за чланове бирачког одбора, два одборника из исте општине, којима ће такође одредити по једнога заменика.

Председник и чланови општинског суда не могу бити бирани за председника бирачког одбора.

Овако изабрани председник, два одборника и представник или заменик сваке кандидатске листе, сачињавају бирачки одбор за избор општинских чланика. Председнику и двојици одборника, чланова бирачког одбора, које бира општински одбор, и њиховим заменицима, суд је дужан да саопшти избор благовремено, а најдаље на 24 часа пре дана одређеног за избор општинских чланика.

Представнике и заменике кандидатских листа, суд општински није дужан ни позивати ни извештавати о њиховом наименовању. Али их бирачки одбор (изабран од општинског одбора) мора примити, са њима избор обављати, кад год се сами пријаве, и све њихове примедбе унети у записник.

III.

По чл. 53. *в*. закона о општинама, избор председника, кметова, одборника и њихових заменика, *врши се једнога дана*, по кандидатским листама, које се састављају на начин прописан у чл. 53. *в*, 53. *г*, 53. *д*, 53. *е* и 53. *ж*. закона о општинама.

У свакој кандидатској листи мора бити онолико кандидата, колико се чланика тога дана бира. Сви кандидати морају бити грађани исте општине, и као правни бирачи уписани у бирачко-гласачке спискове. Да ли они имају или немају и све остале услове, који се по закону траже, за важност избора предложених кандидата, општински суд не расправља при пријему и потврђењу кандидатских листа. О томе су дужни да се старају предлагачи, који ће и трпети штетне последице, ако поред осталога не буду кандидовали лица, која поредправа бирања, имају законске услове и да буду изабрана за чланике, за које су кандидована.

По чл. 53. *г*. закона о општинама, у варошима које у саставу своје општине имају и које село, и у сеоским општинама, састављеним из више села, за председника се може кандидовати и бирати пуноправни грађанин из ма кога места из те општине. А за кметове морају се узети по један пуноправни грађанин из сваког села, и један или више из вароши. За одборнике и њихове заменике узеће се из сваког села, или вароши, онолики број кандидата, колики припада по сразмери пуноправних грађана појединих села или вароши те општине.

У објави о сазиву збора, по чл. 35. и 37. закона о општинама, — а да би предлагачи као и бирачи у опште, благовремено знали, колики се број одборника и њихових заменика има кандидовати и бирати из појединих места у дотичној општини, —поред осталога, означиће се тачно и број пуноправних грађана, за свако појединo место те општине, и број одборника и њихових заменика из сваког села — вароши или варошице — ако у састав општине долази више села; а тако исто означиће се тачно и укупан број одборника и њихових заменика, који се имају изабрати за целу општину.

Објава —оглас — о сазиву збора за избор општинских чланика, на дан 15. јануара идуће године, саставиће се и обзнанити у смислу наведених законских прописа *што пре — у времену од првога па надаље до закључно шестога јануара 1906. године*. Оверен препис ове објаве — огласа — дужан је сваки општински суд да преда бирачком одбору, уз предају изборног материјала на дан избора.

Кандидатске листе (писане или штампане) састављене у смислу наведених законских прописа, а ради олакшице предлагачима и општинским властима, састављаће се, и примљене потврђивати, по овоме формулару:

(Формул. В.)

Кандидатска листа

За избор чланика општине . . . . . на дан 15-петнаестог — јануара 1906. године.

I.

Преседник општинског суда.

1. Н. Н. (занимање) из Н.

II.

Кметови:

2. Н. Н. (занимање) из Н.
3. » » » » Н.
4. » » » » Н.

и т. д. (ако их је више)

III.

Одборници:

5. Н. Н. (занимање) из Н.
6. » » » » »
7. » » » » »
8. » » » » »
9. » » » » »
10. » » » » »
11. » » » » »
12. » » » » »

IV.

Заменици одборника:

13. Н. Н. (занимање) из Н.
14. » » » » »
15. » » » » »
16. » » » » »
17. » » » » »
18. » » » » »
19. » » » » »
20. » » » » »

и. т. д. (ако их је више)

Дан, месец и година

Место

V.

Представник листе

Н. Н. (занимање) из Н.

Заменик

Н. Н. (занимање) из Н.

Предлагачи:

(у општинама до 200 пор. глава — 25; од 200 до 500—50; од 500 до 800—75; и преко 800—100 предлагача).

Суд општине . . . . . уверио се: да су предлагачи ове листе испунили услове, који се траже по чл. 53. *в.* и 53. *г.* закона о општинама, — за то је на основу чл. 53. *д.* закона о општинама потврђује.

Бр.....

Дан, месец и година

Место

Председник општинског суда,

Н. Н.

Кметови:

(општински печат) Н. Н.

Деловођа, Н. Н.

На кандидатској листи могу, али не морају бити означени (именовани) представник и његов заменик (за бирачки одбор.) Остали се услови по закону морају испунити, иначе је листа неуредна.

Овако састављену кандидатску листу, у два оригинална, равногласна, примерка, са потписима предлагача, и трећи такав исти примерак, без потписа предлагача, предају општинском суду, најмање два од потписаних на њој предлагача, на протоколу саслушања, *најдаље на пет дана, пре одређеног избора*, а то је у овом случају, *најдаље до закључно деветог јануара идуће године.*

Уз кандидатску листу, предлагачи предају и писмени пристанак свакога предложеног кандидата, написан и потписан на начин предвиђен у чл 53. *д.* закона о општинама. Општински суд ће издати реверс предлагачима, који му листу поднесу, *одмах по пријему исте*, и поступиће даље по чл. 53. *д.* закона о општинама.

За вароши: Београд, Ниш, Крагујевац и Лесковац, подноси се онолики број кандидатских листа, колики је предвиђен трећим ставом чл. 53. *д.* закона о општинама.

Бирачки одбор, на захтев ма кога од својих чланова, или услед ма какве сумње или потребе, има право да од општинског суда тражи оргиналну листу, ради сравњења са листом на гласачкој кутији залепљеном, и општински суд је дужан, да му оригиналну листу *одмах покаже.*

IV.

По чл. 53. *и.* закона о општинама, свака општина дужна је да набави сав изборни материјал о своме трошку. Тај материјал је онај и онакав исти, какав се употребљује и при изборима народних посланика. У колико је од истог заостало код појединих општина, уступа им се бесплатно на чување и употребу, и за избор општинских часника и за изборе народних посланика.

Државне власти, које су од појединих општина одузеле изборни материјал, дужне су да га врате општинама на реверс, одмах *а најдаље до првог јануара 1906. године.* У колико тај материјал не буде довољан, општине су дужне, да га допуне из својих средстава.

Да би се свака општина *благовремено* снабдела са потребним јој изборним материјалом, судови општински обратиће се *одмах* за набавку истога надлежним полицијским властима, а ове ће ме о сваком таквом захтеву *одмах децешом известити,* ради даљег управљања.

Сав потребни, законом означени изборни материјал, мора бити у свему спремљен, у свакој општини, најдаље до 14. јануара 1906. године закључно. Општински суд је дужан, по чл. 54. *б.* закона о општинама, да тако спремљен материјал преда на реверс бирачком одбору, *на дан 15. јануара 1906. године у 7 сати пре подне у згради одређеној за гласање.* Уз овај материјал и оверен препис објаве — огласа — о сазиву збора, општински суд ће предати бирачком одбору и по један примерак закона о општинама, са свима па и најновијим изменама и допунама у њему, од 3. децембра 1905 године.

V.

Законодавац је, при доношењу најновијих измена и допуна у закону о општинама — поштујући општинску самоуправу — стао на гледиште: да је наш народ дозрео за општинску самоуправу; да је већ довољно навикнут на тајно гласање, које је овим изменама уведено и за изборе општинских часника; да су општинске власти (суд и одбор општински) спремне и позване, да за изборе припреме све што им дужност налаже, и исте најсавесније и најтачније по закону изврше — без одређивања нарочитих председника бирачких одбора, са стране, ван појединих општина, и без излагања општина излишним трошковима. С тога је желети, да општинске власти с једне, и бирачи с друге стране, учине, све што им дужност налаже, да такво очекивање законодавчево и оправдају.

А да би се правилност избора што јаче загарантовала, од свију могућих злоупотреба, предвиђене су *врло строге, врло осетне казне*, како за поједине општинске органе, тако и за бирачке одборе, ако се и у колико огреше о поједине законске одредбе. Сматрам за дужност, да им нарочито скренем пажњу на измену чл. 159. закона о општинама, по коме је предвиђена казна, за дела тамо наведена, од *500—1000 динара*, и на измену чл. 165. истог закона, по коме је предвиђена казна, за дела тамо наведена, од *300—2000 динара.* Осуде за дела из оба наведена законска прописа, *изриче надлежни првостепени суд.*

Да ни једно од одговорних лица не би избегло заслужену казну, наређујем свима полицијским органима, а нарочито окружним и среским старешинама: да обрате најозбиљнију пажњу, како на припремне радње за одређене изборе општинских часника, тако и на рад бирачких одбора, за време избора, *и да све оне, који се ма у чему о закон огреше, у границама закона и своје надлежности најстрожије казне; а све оне, за*

које је надлежан суд, да одмах оптужују надлежном првостепеном суду. О свакој таквој кривици и у свакоме случају, одмах ће и мене известити.

Избори морају бити *потпуно слободни, без икаквог незаконитог утицаја државних и општинских органа, и морају се извршити најстроже по закону.*

Окружни и срески начелници, контролисаће извршење ове наредбе, и учиниће *све што им дужност налаже:* да се сви прописи закона о општинама, који се односе на избор општинских чланова, *благовремено најтачније и најстроже изврше.* У противном случају, *они ће ми лично бити одговорни за свако лабаво, немарно и неблаговремено извршење овога посла,* у колико год то зависи од њих и од њихова надзора.

Овај распис начелство ће саопштити, надлежним путем, *свима полицијским органима и свима општинским судовима* у своме округу у најкраћем могућем року.

ПБр. 30672.
7. децембра 1905 год.
Београд.

Министар унутрашњих дела,
Ив. Павићевић с. р.

СТРУЧНИ ДЕО

СЕДМИ МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС
ЗА КАЗНЕНЕ ЗАВОДЕ

(НАСТАВАК)

Израз *превара* први пут се налази у француском закону од 19 и 22 јула 1791. Чл. 35 одељак 2 тога закона казнио је „оне који би *долозно* или помоћу лажних имена или лажних предузећа, или помоћу лажног кредита, или уображених нада или страха, злоупотребили лаковерност каквог лица и тиме ограбили целу или само део туђе имовине“.... По овом закону је дакле било довољно за постојање преваре, да неко долозно злоупотреби лаковерност другога у циљу да измами имовину другога. Нејасност речи *долозно* довела је до озбиљних злоупотреба и отворила је врата многим жалбама, јер је стварана забуна између *грађанског* и *кривичног долуса*.. Code pénal од 1810 донео је другу дефиницију преваре, у којој је избачена реч *долозно* и на тај начин отклоњена је и забуна. Чл. 405 данас гласи: „Сваки који би, било употребом лажних имена или лажних својстава, било употребљујући обманљиве поступке у намери да неког увери у постојање лажних предузећа, уображеног уплива или кредита, или да створи наду или страх у какав успех, несрећан случај или ма у какав други уображен догађај, — учинио да му ко преда или изда новац, покретност или облигације, наредбе, менице, признанице, квите или разрешнице, и који би, једним од ових средстава, измамио или би покушао измамити целу или део туђе имовине, казниће се затвором од једне до пет година и новчаном казном од 50 до 3000 динара.

По чл. 496. белгијског казненог законика од 1867 који је врло сличан француском, извршио је превару „онај који, у намери да присвоји туђу ствар, учини да му ко преда или изда новац, покретност, облигације, признанице, разрешнице, било употребом лажних имена или лажних својстава, било употребом обманљивих поступака да неког тиме увери у постојање лажних предузећа, уображеног уплива или кредита, или да створи наду или страх у какав успех, несрећан случај или ма у какав други уображен догађај, или да на који други начин злоупотреби поверење или лаковерност....“

Аустријски казнени законик од 1852 у § 197 наређује: „ко лукавим представљањима или радњама доведе другог у заблуду, услед које неко, било то држава, општина или друго које лице, треба да претрпи штету у својој имовини или другим правима; или ко се у овој намери и на сад поменути начин користи заблудом или незнањем другога, извршио је превару, па било да је на то наведен себичношћу, страшћу, намером да другоме противзаконо помогне, било иначе ма којим другим узроком.“

Казнени законик за Немачко Царство од 1871 у § 263 доноси овакву одредбу о превари: „ко намери, да себи или неком трећем прибави какву противзакону имовну корист, туђу имовину оштети на тај начин, што привидним представљањем лажних или изопачавањем или прикривањем истинитих чињеница изазива или подржава какву заблуду, казниће се за превару тешким затвором, поред које се казне може изрећи и новчана казна до три хиљаде марака, као и губитак грађанске части.“

Талијански казнени законик од 1889 у чл. 413 прописује: „ко лукавствима или лажним представљањима, која су подобна да обману или заведу туђу искреност, доведе некога у заблуду и на тај начин себи или неком трећем прибави какву противзакону корист на штету другог лица, казниће се затвором и т. д.“

Нови норвешки казнени законик од 1902 у § 270 даје следећу дефиницију преваре: „превара је кад ко, у намери да прибави какву противзакону корист, доведе или помаже да се какво лице доведе у заблуду, подржава га или помаже да се оно подржава у тој заблуди и то све у циљу да то лице изгуби један део своје имовине или имовине свога пуномоћника.“

Српски казнени законик у § 251 наређује: „као варалица сматра се онај, који другога из користољубивих намера лукавим и лажним представљањем или изопачавањем и прикривањем истине наведе да што на уштрб свог имања учини или не учини.

Исто тако варалица је и онај, који заблуђење у ком се неко находи из користољубивих намера подржава, и ово на повреду имања заблудившег употреби.“

Наведене дефиниције показују, да ни једна од њих није потпуно слична ма којој другој из ког другог законика. Па ипак изгледа, да та различност није тако велика и значајна као што то на први поглед изгледа. Темељније поређење, и поред све различности, показује нам доста јаку аналогију, коју можемо видети, ако код криминалиста разних земаља потражимо услове које они траже за постојање кривичног дела преваре.

И по *Героу* (*Garroud* Traité t. V. p. 547) и по *Листу* (v. Liszt, Lehrbuch) *превара је оштећење туђе имовине, произведено лукавом обманом, у намери да се себи или трећем прибави противзаконита корист.* Из ове дефиниције изилази, да су потребна три разна елемента за постојање кривичног дела преваре: 1) материјални елемент, *резултат обманљиве радње*; 2) морални елемент, *намера виновникова*, и најзад 3) трећи елемент образује *средство којим је постигнут резултат*. Превара постоји ако се сва ова три елемента стеку заједно, и ако загледамо у одредбе разних законика, које говоре о превари, ми можемо код свију разликовати сва три елемента.

Да би могли ово утврдити, зауставићемо се прво код материјалног елемента: резултат обманљиве радње. Најтачнији израз за овај елемепат налазимо у немачком казненом законику, који у § 263 тражи као резултат: оштећење туђе имовине (ко.... туђу имовину оштети....). Овоме су слични и закључци у § 197 аустријског казн. законика, у чл. 413 италијанског казн. законика, и ако је формулисано мало на други начин (.... на штету другог лица..), и у § 270 норвешког к. законика. Несумњиво је, да код свих ових законика треба обманљива радња да проузрокује штету на имовини другога, т. ј. да имовинска штета буде резултат радње. Исти се закључак може извести и код француског Code pénal. Он у свом мало нејасном наређењу тражи као директан резултат радње „да ко преда или изда, или покуша да преда или изда новац, покретност, и т. д.“, а после овога за свршеност кривичног дела тражи још и задржавање предатих ствари на штету њиховог сопственика. Превара се по овом законику, одиста, састоји у томе да се туђа имовина оштети, и *Гаро* као другу погодбу за ово кривично дело означава добијање противзаконе користи на штету другог.

Белгиски казнени законик, чије је правило о превари изређено на француском code pénal, нешто је изменио и упростио ово питање на тај начин, што је избацио ову другу погодбу code pénal, т. ј. задржавање предатих ствари на штету сопсвеника. По белгијском казн. законику ма-

теријални елеменат састоји се само у „предавању или издавању новаца, покретности, и т. д.“ И ако се овде не тражи изречно постојање оштете, ипак се за то сматра да се она налази у предаји ствари, која се тражи законом.

Из овога излази да с погледом на материјални елеменат овог кривичног дела, нема стварне разлике између поменутих разних законодавстава, јер између свију њих постоји потпуна аналогија у тражењу, да радња мора произвести штету на имовини обманутог или ког другог лица. Али поред свега тога општа формула немачког казненог законика садржи најтачнији израз за ово битно обележје преваре. Она би могла послужити као најбоље решење за овај део постављеног питања, јер се њоме могу задовољити све практичне потребе.

(наставиће се)

Д-р Бож. В. Марковић.

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

(НАСТАВАК)

J. de Goncourt у свом спису „Историја Марије Антоанете“ мисли да жене и у стварима назиру и гледају личност т.ј. човека и своје схватање о предметима и стварима управљају и руководе из симпатије или антипатије према самој личности. И то је тачно. Нека когод само покуша да једној жени исприча какав кривични случај, који је сам собом занимљив и може пробудити живо интересовање, али у коме личности неће бити казате именима, него означене само писменима А, Б, В — шта ће бити? Жена, не само да неће изрећи свој суд и мишљење о предмету самом, него неће према самој ствари заузети никакав положај. „Који су ти људи?“ — то је прво њено питање. „Шта су они? Колико су стари?“ и т. д. — то су прва питања на која се мора одговорити, да се зна, па тек онда може доћи остало. Отуда и јесте то да се о једном случају има сасвим различито схватање; то зависи од тога: кога се сам случај тиче, или на кога се односи. Ту се јављају најневероватније ствари. Узмимо један овакав случај: два човека су се међусобно потукли и жена, која је ту тучу посматрала, описује сам догађај како је текао. Ако су обе стране биле подједнако јаке; ако су обе имале подједнако оружје, то ће жена у своме причању и описивању догађаја једној страни безусловно претегнути, па ма на једну од спорних страна дотле не познавала. У своме опису жена ће на једну страну бацити више светлости, на другу више таме. Ако је један од оних, који су се међусобно тукли, случајно имао лепе очи, или се некако случајно, каваљерскије од другог понашао, жена ће бити на његовој страни, и обратно. Нико не прича, а најмање жена, ствар, излажући само факта и чињенице — расуђивање и закључак се увек провуку кроз излагање. — У оваким случајевима је као у романима: жена, која чита роман једног, (који је симпатичан) јунака одликује пажњом, другога не мари. Тако и при криминалним случајевима: онај, који јој је симпатичан, и ако је учинио убиство, учинио га „врло лепо и фино“, а убијени је тада „досадни филистар“ у њеним очима. Негде додаје, негде одузима, према симпатији или антипатији коју поклања лицима.

Нико не може тврдити да се оваке појаве дешавају само код жена; али форме и облици у којима се јављају, код људи нису никада тако типичне и јасне, као што су у случајевима код жена.

Интересно је расуђивање жена. Avenarius прича о једном енглеском брачном пару, како је повео разговор о анђелима. Говорило се о анђелским крилима. Муж је био мишљења да је сумњиво да ли анђели имају крила; жена јетвр дила „то мора бити.“

Сразмерно ретко овако неоправдане тврдње женске јављају се у случајевима где је одвајање, где се регресивно т. ј. аналитички поступа. Њима је много теже спајање, састављење, везивање, синтетичко прогресивно поступање — и тада се помажу само тврђењем. Lafitte доказује да женске, које уче медецину, не могу да иду у стопу са мушкима где је у питању синтетична даровитост или способност. Leroux вели: „Кад би сви злочинци били остављени женама, оне би их, у наступу првога гњева, све побили, а када би се сачекало да их тај гњев са свим прође, оне би те исте злочинце све ослободиле. Први моменат се објашњава јаком инстинктивном надражљивошћу, страсношћу за задовољењем осећања правде и правичности, која тражи брзу освету за учињено дело; други моменат показује одступање и застрашивање од сваког енергичног, закључног расуђивања — праву, истиниту правичност оне не знају. И сам Шилер вели „људи суде по расуђивању, по разлогу, женин суд је њена љубав. Жене могу волети и мрзети, али бити правичне — и не волећи — ту паметну вештину неће оне никада ни ценити ни научити.“

Од интереса је и питање: каква је, у погледу часности, жена, која одговара за кривицу, која стоји пред судом. Не бити искрен и лагати није једно исто. Неискрен човек не говори истину, лажов говори неистину. А ту има разлике. Неискреност је кад се један део истине прећути; неискрен човек може ништа неистинито рећи. па опет зато у ствар унети много више тешкоће, нејасности и забуне, него лажов. С тога је неискрен човек обично опаснији у кривичним пословима, него лажов, јер се онај много теже може ухватити и обелоданити, него лажов. Неискреност је специфично женска особина; ако се пак и код човека налази, то је онда тај човек женске природе. Мужанство и неискреност јесу појмови, који се искључују. Жене ништа више не лажу од људи, али у њиховим исказима има више неискрености. Но за ту особину женску нису само саме жене криве — криви су још и људи, а и социјални односи и прилике. Lombroso изналази узроке женској лажљивости и оправдава их слабостима, које жену гоне на лаж, напомиње мен-струацију, при којој жена мора болове да прикрива; томе је најзад гоне осећај стида, сексуални избор, скривање година старости, погрешака, мана својих, болести, за тим жеља да буду допадљиве, интересантне и слабо хладно расуђивање — све те ствари имају утицаја на жену и она је, како Ломброзо закључује, једно велико дете. А Haubert додаје: „Женама нико истину не говори и, кад се, после, пред њом нађу, оне је одбацују. Оне нису искрене ни према себи самима.“ То је тврђење тачно, нарочито за случајеве криминалне природе. Жени је далеко теже да буде лажљива, него неискрена. Црте на лицу, покрети, очи, дисање — све то издаје, кад се лаже. Другачије је где се неискреност показује.

У вези са неискреношћу стоји вештина претварања, која више почива на неискрености, него на лажљивости. Schopenhauer вели: „Природа је жени дала само једно средство да се брани и заштићује — претварање. Њој је та особина урођена и њена примена је тако природна, као животињи што је употреба њена оружја; шта више жена се осећа тиме у неком степену у свом праву.“ Са претварањем се криминалиста има много да бори. Сетити се ваља само суза што их претварање пролива. Један Енглез каже: Жену што плаче и често лије сузе, треба толико исто жалити, колико жалимо гуску што иде боса. А руска и пољска пословица то потврђује овако: „Не веруј коњу, који се зноји, чивутину који се куне и жени, која плаче.“ У сузама женином увек има мешавине од поезије и истине. Али жена без разлога никад не плаче; то могу само мала деца и нико више. Мало разлога и основа, мало времена, мало нешто аутосугестије и уображења — тада може жена плакати, али те су сузе увек хладне т. ј. остављају нас хладним. Те сузе немају ничега заједничког са тихим сузама бола, страдања, са сузама које сплакују уништену срећу.

За криминалисту је и ако не од важности, а оно од интереса да зна, да ли жене могу држати реч. А посматрамо ли поступке и дела женина, то ћемо се уверити да ни у њима жена не познаје оштру разлику и границу између правице и неправичности. Другим речима она поставља ту границу другачије, него што је људи постављају; неки пут је та граница више, али најчешће је ниже, него код човека. Неки пут жена изгуби разумевање да разликује шта је допуштено, а шта не. Тај је случај најчешће онде, где је граница између допуштеног и недопуштеног лабава. Најчаснија и најскромнија жена неће осетити ни најмању грижу савести преносећи какву ствар кроз ћумрук скривајући је. Шта више има их и таких, које осећају велико задовољство, кад могу какву ствар да прошверцују, ма то била и ствар од пола динара вредности. Познавалац жена Bogumil Goltz у свом делу „Прилози за карактеристику и природну историју жена“ ово вели: „Необична је ствар становати са женом на граници; три Јевреjина укупно немају толико талента и дрскости за шверцовање, колико једна жена“... И њима никако не иде у

главу што држава и општина гони поступке шверцовања. Још и ово вреди поменути: жене врло радо слушају и њих јако занимају приче и догађаји шверцовања, протурања, кријумчари и т. д. Има жена, које и против гласно изречена мужевљева захтева и молбе ипак кријумчаре, јер то им је у крви и не виде нечасност тога посла. — Зна се да при игри на картама жена радије вара, него човек. E. v. Hartmann наглашава да је жена крадљивица, фалзификатор из пасије и највећа драж у игри за њу је кад може да превари; а Ломбрози је једна госпођа признала да је једној жени врло тешко да у игри не вара. У великим коцкарницама много се више пази на жене него на људе да не преваре, јер жене не само да чешће, него и боље и вештије варају.

(свршиће се)

М. Павловић.

Борба против интернационалног криминалитета

(НАСТАВАК)

Скорашњи претреси несумњиво су утврдили, ма колико то на први поглед изгледало невероватно, да међу злочинцима различитих земаља постоје нарочита удружења, било у циљу присвајања туђе имаовине, било у циљу рушења облика владавине, убијања државних поглавара и политичких личности.

Да би паралисали последице ове интернационалне опасности, за коју се вели да је један од елемената човечанства, и да ће ишчезнути заједно са њим, државе морају прибећи двема по својој природи сасвим различитим врстама мера.

Пре свега, свака држава мора пажљиво извидети: је ли потребно да изврши ревизију свога законодавства па начин којим би се обухватили и они казнени акти који му данас измичу, и који су резултат нових потреба и операција?

Довољно је поменути само један пример, а на име: да је дефиниција преваре у француском казненом закону врло ограничена, и да с тога многи плаћкаши туђе имаовине остају неправедно некажњени. Наши судови налазе се у немогућности да казне извесне факте, који у основи али не и по форми имају карактер преваре.

Тако исто има места строгом кажњавању оних личности, које дају прибежишта онима за која знају да су повредили закон, па ма то било и у страној земљи. Зашто је јатаковање казнимо само у оном случају кад се односи на кривицу која је у вези са губитком грађанске части?

На другом месту, одајући свако признање идеји, која се последњих година све више и више развија, и која од казне захтева да поправи осуђеника, ми мислимо да не треба ићи сувише далеко у хуманитарном правцу, нарочито у ономе што се односи на повратнике. Ове злочинце из навике немогуће је поправити, и с тога их треба ставити у немогућност да иоле наносе штете друштву.

Али, допуштајући да је казнено законодавство у свакој земљи потпуно у горе означеном смислу, и да су судије много строже но што их ми замишљамо, ипак настаје питање: која средства треба још употребити да би се стало на пут напретку интернационалног криминалитета?

Треба, пре свега, дати судовима и чиновницима разних земаља право да могу директно саобраћати међу собом. У сваком важнијем центру треба да се налазе агенти разних држава, као нека врста интернационалних агента, који би имали право да за злочинцима трагају по свима земљама, па чак и да их затварају.

Систем *антропометријско-судске идентификације* (Бертилонаж), треба распростри у свима државама са интернационалном разменом картона и фотографија.

Специјални и строг надзор мора бити установљен по свима већим железничим станицама и пристаништима. На овим местима стално ће се налазити интернационални агенти и, путем телеграфа или телефона, одржавати везу са властима великих центара.

Установу екстрадиције, онакву каква је данас, треба, по мом мишљењу, у неколико модификовати. Ту је, на првом месту укидање формалности у погледу узајамне преписке између судских и полиц. власти у стварима који се тичу интернационалног криминалитета. Зашто да ова преписка не буде директна?

Најбоље би било, кад би постојала једна генерална конвенција о екстрадицији, као нека врста интернационалног закона, која би обухватала све цивилизоване државе. Систем француски, који даје права врховној власти да решава о екстрадицији, могао би се у основи генерализати и применити и на оне земље које се, као Енглеска, приликом решавања о екстрадицији, упуштају у детаљно претресање истраге.

Најзад, зашто не допустити, сообразно ономе што је решио институт за међународно право (у Оксфорду 1880 године, чл. 6.), да држава може допустити издавање и својих поданика бар у извесним случајима, које, разуме се, треба прецизирати. Сасвим је природна ствар, да у кривичној материји буде судија, пре свију других, она држава на чијој је територији дело извршено.

Ово су на брзу руку скупљена, различна средства за сузбијање интернационалног криминалитета. Надамо се да смо утврдили, како нови обичаји, фаворизирани јачом саобраћаја, морају повући и стварање нових мера, чији главни циљ мора бити у томе да злочинци не остају *некажњени*, прелазећи брзо с једне територије на другу.

И поред свих разлика и несугласица међу народима, интелигентни људи, који узимају учешћа на интернационалним конгресима, већ су се прецизно изјаснили за подизање једног непробојног насипа према таласима криминалитета, који нема отаџбине. Силе целог друштва морају се сјединити против општег непријатеља. То је дужност која се намеће свима државама.

* * *

Изложене идеје и закључци француских криминалиста били су полазна тачка међународном криминалном конгресу у Хамбургу (септембра месеца тек. год.) да дефинитивно реши питање о борби против интернационалног криминалитета. Решењу овом претходили су реферати *Dr Lindenau-a* шефа криминалне полиције у Паризу и *Dr Kopff-a*, шефа криминалне полиције у Хамбургу. За нас је од нарочитог интереса реферат последњег, у коме се систематски и детаљно претреса наше питање.

Тако, пре свега, *Dr Kopff* говори *о појму* међународног злочинца, и вели; *да под међународним злочинцем ваља разумети оног злочинца, који стално* (као занат) *и у више разних земаља врши злочине.*

Да би неко могао бити окарактерисан као међународни злочинац, потребно је, дакле, ово двоје:

а) да је злочинац по занату (професијонални) и

б) да за поље свога рада има више држава.

Јасно је, према овоме, да се у међународне злочинце не могу ни у ком случају убројати *случајни злочинци.*

Пошто је констатовао, да међународни злочин није ништа друго до последица данашњег међународног саобраћаја, *Dr Kopff* вели ово:

„Главни облици међународног злочина јесу *крађа* и *превара*. Тек у другом реду долазе *фалсификатори новца* и *трговци с белим робљем*, као врста злочинаца *sui generis.*

Има више врста међународних крадљиваца. Ту су, на првом месту, међународно организоване лоповске банде за разбијање дућана и каса. Таква једна банда била је и она под *Паца Костом*, која је у времену од 1890—1893 год. обила преко 30 каса и дућана у Марсељу, Бечу, Пешти, Минхену, Прагу и Дрезди. Једноликост начина извршења ових дела, упутила је најзад, полицију на прави пут и учинила да злочинци буду похватани.

Док се ова група међународних крадљиваца одликује насиљем и техничком спремом у извођењу својих операција, дотле се друга група — кесароши — одликује вештином — извежбаношћу руке. Захваљујући овој својој особини и обилним материјалним средствима којима располажу, ови злочинци посећују све могуће свечаности, параде, изложбе, међународна купатила и т. д., и на свима овим местима, користећи се множином и отмености публике, изводе своје најдрскије операције.

Железнички и *хотелски* лопови, и ако различни по именима, односно пољима свога рада, веома су слични, скоро идентични, у понашању и извођењу својих операција. Док први путују увек првом класом и у најскупоценијем путничком одељу, дотле други одседају у најбоље хотеле и носе са собом најскупоценији путнички багаж. И једни и други понашају се веома отмено и радо се служе звучним именима и титулама.

Друге две врсте међународних лопова: лопови *дуњански* и лопови *à l'américaine*

(који краду по амерички) чине прелаз ка међународним варалицама. Први краду искључиво по јувелирским радњама, док се специјалитет других састоји у томе, да место украденог предмета подметну предмет сличног изгледа.

Године 1892. два Талијана: неки Рикардин и Енрико Агостино, упознали су се у Хамбургу са једном постаријом дамом, коју су најзад наговорили, да своју готовину, у 150.000 динара, пренесе из једне банке у другу. У самом путу лопови су успели да промене госпођин портфељ, и да јој, у место хартија од вредности, подметну сличан портфељ са хартијом од новина. (свршиће се)

ПОУКЕ И УПУТИ

Један случај из закона о уредби о наплаћивању акциса, у корист општинске касе.

Одбор општине матарушке, на предлог суда исте општине, донео је одлуку на дан 18. марта 1904. год. Бр. 36., да се од механџије, који држи механу у матарушкој бањи, наплати на име акциса 100. дин., и да се иста сума унесе као приход у буџет општински.

Кад је ова одлука саопштена Радомиру В.., закупцу матарушке бање, он је противу исте изјавио жалбу среској власти.

Среска власт решењем својим од 5. октобра 1904. године Бр. 15082. одбацила је жалбу жалитељеву као неумесну. а одлуку суда и одбора одобрила као на закону основану.

По изјављеној жалби од стране жалитеља противу овога решења, Државни Савет, одлуком својом од 7. октобра 1905. године Бр. 7282., поништио је решење надзорне власти Бр. 15082., којим је одобрена одлука поменутог суда и одбора, о наплати акциса од жалитеља одсеком, као неправилно, са ових разлога:

Када је жалитељ још приликом саопштења одборске одлуке, на акту КБр. 36., изјавио, да он није пристао да акцис одсеком плаћа, па то и у својој жалби, изјављеној надзорној власти, истицао, онда је ова била дужна, да с обзиром на ту изјаву и уредбу о наплаћивању механског акциса под 5) (од 6. јуна 1840. године са допунама од 26. јануара 1861. године.— Збор. II. стр. 7. и Збор. XIV. стр. 4), по којој, ако нема споразума, плаћа се одређена такса на искрчмљено пиће, оцени, да ли је ожалбена општинска одлука противна овој одредби или не, па према томе даље, по чл. 152. закона о општинама, поступи.

За одлуке одбора општинских, којима се опрашта интерес дужницима општинским, није потребно и одобрење Државног Савета.

Одбор па за тим и збор општине оџачке, на дан 8. априла 1905. године, донели су одлуку, да се извесним општинским дужницима опрости интерес на позајмљени општински новац.

Државни Савет, коме је ова одлука била упућена на одобрење, нашао је, да за разматрање овог предмета није надлежан, јер овде није у питању отуђење непокретности — случај из тач. 3. чл. 33. закона о општинама — па је одлуком својом од 9. септембра 1905. године Бр. 6280., на основу чл. 25. саветског пословника, вратио предмет нерасмотрен, јер је упућен ненадлежној власти.

Рок за изјаву жалбе за општине рачуна се од дана, кад је дотично решење примио општински суд.

Одбор општине бољевачке донео је одлуку, од 20. јула 1905. године Бр. 997., о месту, на коме ће се подићи општинска судница, и о кулучној такси — за откуп од личног рада — кулука.

Ову одлуку, на основу чл. 152. закона о општинама, задржао је од извршења начелник среза студеничког решењем својим од 25. августа 1905. године. Бр. 9598.

По изјављеној жалби од стране општинскога суда противу овога решења, Државни Савет одлуком својом, од 11. новембра 1905. год. Бр. 8056., одбацио је жалбу као неблаговремено поднесену, јер је ожалбено решење среске власти општински суд примио још 26. августа 1905 године под № 1440., а жалбу среска власт као ненадлежна по чл. 172. закона о општинана, примила је тек 24. септембра 1905. године, — дакле, после рока предвиђеног у чл. 171. закона о општинама. На питање о благовремености не може утицати то, када је председник општинског суда сазвао одбор и ову одлуку о њему саопштио, јер је то чисто унутарња ствар, која не може зауставити ток рока за изјаву жалбе, пошто би иначе увек била изиграна одредба чл. 171. закона о општинама.

М. В.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Јосиф — Јован — Поповић, звани **„Чича Јоса,“** препредена варалица и лопов, опет је код нас дошао, колико да му се име не заборави.

Када је претпрошле године, ускоро по издржању петогодишњег затвора, протеран на свакада из Србије у Аустро-Угарску, мислило се да се овамо више неће враћати, а и он се сам тада зарекао да га нећемо више видети, пошто нисмо умели да ценимо његове „заслуге“ за Србију, те да му по коју грешку и пропустимо.

До душе, он није амо дошао својевољно, већ у пратњи једнога «редара», којим га је полиција у Руми почаствовала, али инак сам је дао повода за то, представивши се тамошњој полицији поводом једне извршене преваре као *„Јован Николић,“* из Крушевца у Србији, под којим је именом и спроведен у Београд. Сигурно је мислио да га у Управи неће познати, нарочито још када је своју дугу, као снег белу браду, ошишао, те је тако и покушао под тим именом да се у Управи града Београда прикаже.

— Каквој срећи имамо да захвалимо за твој долазак амо — запита га чиновник Управе, видећи пред собом познатога «Чича Јосу» са лажним именом у спроводници?

— Е, мој господине, још ви овде не знате шта су «Швабе». Не дају они Србину, нарочито још ако је из Србије као ја, ока отворити. Гањају га где стигну, само да га упропасте. А гледам како се они овде код нас башкаре као у својој кући. Е није друкше него бих овако под старост изашао из коже кад то видим — отпоче «Чича Јоса», држећи да га дотични чиновник не познаје.

— А одакле си родом и шта си тамо по Аустрији радио? — питаше га даље чиновник, правећи се и сам да га не познаје.

— Из Крушевца сам, а отишао сам тамо послом као комисионар неких трговачких фирми из унутрашњости и кад сам дошао у Руму....

— Доста, доста, «Чича Јосо», немој више да се мучиш измишљајући лажи, познајем те добро, ниси ти Јован Николић, комисионар, већ наш познати «Чича Јоса, инжињер» — прекиде га чиновник.

— Ама зар ме и ти, дијете, познајеш, Бога ти?

— Познајем те, боме, него шта ти и мислиш. Нама полицајцима то је и дужност да упознајемо такве људе као што си ти.

— Па шта мислите да радите сад са мном?

— Ништа друго, већ да те вратимо одакле си и дошао.

— Немојте, молим вас, ја тамо немам куд, а неће ме ни примити, јер сам ја заиста српски поданик, пошто сам у Србију прешао још 1857. године и у њој се највише бавио. Пошто знам да ме ни ви овде нећете трпети, ма да ја нисам више онај стари Јоса, пустите ме да идем у Бугарску, тамо ме не познају, те ћу моћи скромно и поштено живети са мојим знањем и умењем.

— Добро, да ти учинимо по вољи, само те нећемо самог пустити, већ ћеш бити отпраћен до границе са свима почастима, које твоме рангу и положају припадају, а после иди преко границе куда знаш.

— Ама немате чега да се плашите, ја сам већ престарио за рђаве послове и кад би ме пустили ја бих с места....

— Ништа, ништа, не може друкше бити, «боље коња везати, него после за њим натезати».

Тако је чича Јоса, одморив се добро у Управиној «Главњачи», где је имао част упознати се и спријатељити са својим руфетлијом Младеном Баришићем, био спроведен за Пирот.

На 2—3 дана по његову спроводу, Баришићу стигне од њега отворена карта из Цариброда из Бугарске, у којој је, надајући се да се више неће скоро вратити у Србију, хтео да искали сав гнев против свега што је српско.

— Запамтиће ме Србија, идем право у Македонију са бугарским комитама, па кад се тамо са Србима наплатим, онда ћу, ако останем жив, показати свету шта се у Србији са мирним и поштеним људима као што смо нас двојица ради под фирмом законитости и уставности.... грмео је између осталога «чича Јоса».

Он је, сиромах, мислио да ће се у Београду сви испретурати од страха кад чују да његово осведочено јунаштво иде у комите. Међутим његова је карта произвела само један осмејак пи и помисли на његову фигуру и комитлук, па је отишла у свој ред фасцикуле лопова и варалица.

На недељу дана после овога, Управа града Београда добила је питање: је ли она и за што протерала бугарског држављанина *Ивана Хаџи Станкова*, који се у Софији жалио да је гањан и протеран из Србије као политички мученик и бугарски поданик.

Из тога акта одмах се видело, да тај Хаџи-Станков према личном опису и осталом није нико други до *«Чича Јоса,»* који се у Софији

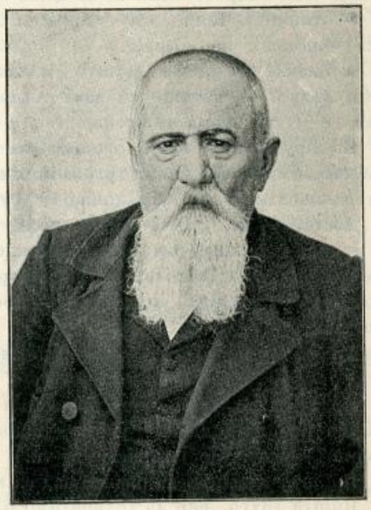

подј тим лажним именом представљао, додајући да је родом из Видина, но да је његов отац Никола прешао у Неготин 1862. год., где се стално настанио са породицом; да је као дечко отишао у Беч ради изучавања куварства, одакле је 1870 год. дошао у двор код пок. краља Милана за шефа «оријенталне кухиње,» где је остао све до 29. маја 1903. год. Даље, да му је син Милутин Х. Станковић, бив. пешадиј. капетан I класе у XVIII. пешад. пуку, као начелник страже погинуо 29. маја 1903. године бранећи краља, да је он по том тражио да се

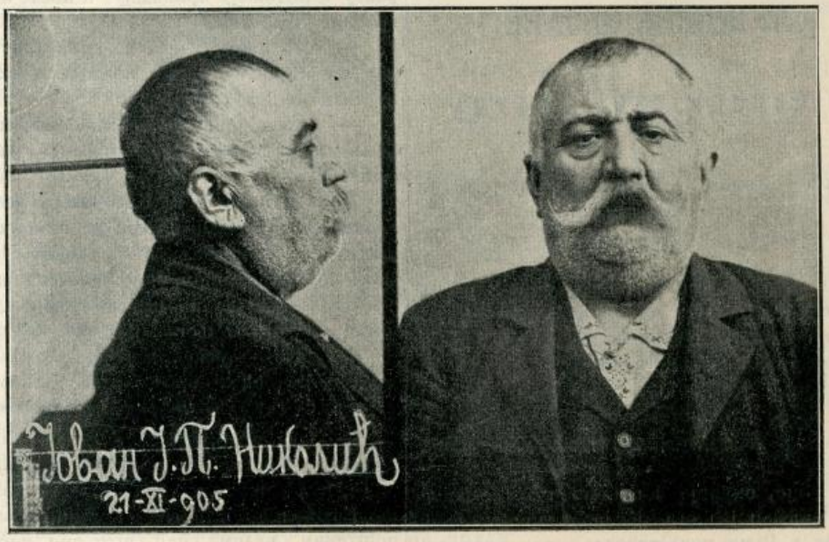

убице казне те је био грозно гањан, да је на послетку због увреде Величанства осуђен на 2 год. робије, које је издржао у Пожаревцу, а по издржању осуде да су га српске власти протерале у Бугарску, отевши му и последњу крајцару, коју је још био сачувао и т. д., причајући триста чуда шта је све са њим рађено, нарочито што је Бугарин.

Био је све лепо удесио и придобио многе симпатије због свог «политичког мучеништва,» и ко зна на чему би се зауставило бугарско сажаљење, да наше софијско заступништво за ово није сазнало и по добивеном обавештењу о лажном «Хаџи-Станкову» известило софијску полицију о његовој високој личности, те тако претворило у прах и пепео све лепе наде чича Јосине и учинило, да га бугарске власти испрате одакле је и дошао.

Тако се сад опет налази у «Главњачи,» где смишља како ће се представити на новој територији, у коју буде пребачен.

Он је родом из Суботице, стар око 74 године, омален је, шишкав, посед, очију жутозелених, чела косог, по десној мишици обасут је ситним мрким пегама, а по леђима младежима.

У Србији је живео дуже времена, махом варајући и арајући на разне начине. Готово нема те професије, коју није не се узимао. Био је он и келнер, и учитељ језика, и трг. агенат, чиновник у пенсији, официр у пенсији, сензал, адвокат, и т. д. како је кад требало, али најрадије је узимао титулу инжињера, у ком је својству раније дуже времена варао сељаке по неготинском округу.

Последње бављење у Београду употребио је на пумпање странаца. Држао је на Варош Капији пристојан стан, у који је као посредник довлачио странце, представљао им Србију обетовану земљу и на име ливерација и концесија дизао велика аконта.

На свашта је готов само да до пара дође. За једног нашег имућног сугрђанина, који је имао живу неразведену жену у иностранству, набавио је лажна уверења дотичне државе, на основу којих је овај венчан са другом женом, али због тога у мало обојица нису зглавила.

Чак и у затвору нађе он прилику да се користи. Једном приликом кад је био у Управном затвору буду притворена два Турчина због кријумчарења. Он им узме 30 круна, колико су још имали, па да их спасе затвора и доиста и спасао их је: написао је на турском језику једну цедуљу ондашњем турском посланику и некако је кришом послао, те је посланик одмах дојурио, за Турке гарантовао и у слободу их пустио, но весели чича Дојчин у мало није страдао због овог Јосиног пазара.

Јоса је пропутовао цео Балкан и Аустро-Угарску, и влада свима језицима тих земаља.

У Београду је два пута осуђиван за крађе и преваре: први пут 1898. год. на три године, а други пут 1901. год. на пет година затвора.

Чича Јоса имао је и жену, достојну његова имена. Она је 1901. год. умрла у притвору Управе града Београда од радости кад је видела да је притворен и један њен противник, због кога је она била затворена. Како га је видела, грохотом је се насмејала и одмах као стена пала мртва на земљу!

Док издржи досуђени му затвор у Управи града Београда, Чича Јоса ће бити протеран у Аустро-Угарску, те се скреће пажња властима да му не дозволе повратак, а у случају преласка да га одмах врате натраг. **Ж. Л.**

ПОТЕРЕ

Стојан Димић, тежак из Кучајне, окривљен је код начелника среза звишког због разбојништва, али се налази у бегству. Он је стар 40 година, средњега стаса, правилног лица, бркова и браде плаве, често се према потреби и брије, косе је ретке и плаве, а на себи носи сељачко одело. Начелник среза звишкога, депешом Бр. 10656. моли да се трага за злочинцем.

Јован Вакић, бив. чиновник железничке дирекције има да одговара за крађу код кварта теразијскога Управе града Београда, но сада се не зна где се налази. Он је стар 39 година, омален, дебео, црномањаст, малих бркова, обријан, у оделу је обичном грађанском. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Јованом трагају и у случају проналаска известе о томе кварт теразијски с позивом на Бр. 11793.

Спасоје Пајовић, слуга, родом из Старе Србије, стар 39 год., раста средњег, црномањаст у опште, окривљен је код начелника среза беличког због крађе стоке. Крадљивац је у бегству, па с тога се позивају све полицијске и општинске власти да га у својим домашајима живо потраже и пронађеног спроведу поменутом среском начелнику с позивом Бр. 19584. УБр. 4382.

Непознати лопови ноћу између 12. и 13. тек. м-ца украли су са нишког стрелишта 7 комада пушака, система Кокиног, а под овим бројевима и серијама: а 8501, и 7221, и 3922, ј. 4319, ж 4005, е 5240, а 9189, б 2971 и б 32. Скреће се пажња свима полицијским и општинским властима на ову покрађу.

Крађа стоке. Ноћу између 3. и 4. тек. м-ца непознати крадљивци украли су једног коња Радулу Петрупу из Дубоне. Коњ је лаке браде, на леђима има белегу од убоја, без рошаша. Препоручује се полицијским и општин. властима, да за крадљивцем и покрађом трагају и о резултату известе среску власт у Кучеву с позивом на Бр. 10757.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Ђ. Јанковић

БРОЈ 51. и 52. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 25. ДЕЦЕМБРА 1905. ГОДИНА 1.

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за вршиоца дужности начелника среза крајинског, у рангу секретара начелства друге класе, Савка Дукањца, вршиоца дужности начелника истог среза, у рангу среског писара прве класе;

за писара прве класе среза гружанског, Војислава Петровића, писара исте класе среза параћинског, — по потреби службе;

за писара прве класе среза параћинског, Јована Михаиловића, писара исте класе среза жупског, — по молби,

за писара прве класе среза рачанског, Стевана Спасића, писара друге класе среза параћинског;

за писара друге класе среза ражањског, Косту Протића, писара исте класе среза власотиначког, — по молби;

за писара прве класе Управе вароши Београда, Петра Драгомировића, писара друге класе среза пожаревачког, — по молби;

за писара друге класе среза моравског, округа пожаревачког, Перка Зековића, писара прве класе начелства округа врањског:

за писара друге класе среза лепеничког Радомира П. Васиљевића, вршиоца дужности писара среза моравског, округа пожаревачког, у рангу писара начелства прве класе;

за вршиоца дужности писара среза пољаничког, у рангу писара начелства прве класе, Ђорђа Б. Церовића, вршиоца дужности писара среза власотиначког, у рангу писара начелства исте класе, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза посаво-тамнавског, у рангу писара начелства прве класе, Вељка Јовичића, писара друге класе начелства округа подринског;

за вршиоца дужности писара среза жупског, у рангу писара начелства друге класе, Велимира Савића, практиканта Управе вароши Београда;

за писара треће класе Управе вароши Београда, Владислава Божића, вршиоца дужности писара среза рачанског, у рангу писара начелства друге класе, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза параћинског, у рангу писара начелства друге класе, Милоша Васовића, практиканта среза таковског;

за вршиоца дужности писара среза љубићског, у рангу писара начелства друге класе, Василија Брачинца, практиканта среза ражањског;

за вршиоца дужности писара среза власотиначког, у рангу писара начелства друге класе, Милића Боричића, практиканта среза добричког;

за вршиоца дужности писара среза тимочког, у рангу писара начелства друге класе, Николу Петровића, пореског помоћника;

за вршиоца дужности писара среза жичког, у рангу писара начелства друге класе, Милана Глигоријевића, практиканта среза пожаревачког;

за вршиоца дужности писара среза расинског, у рангу писара начелства друге класе, Милорада Ивановића, практиканта начелства округа нишког;

за писара друге класе начелства округа врањског, Милосава Ц. Видаковића, практиканта среза подунавског; и

за писара друге класе начелства округа пиротског, Радисава Ђорђевића, практиканта среза љубићског, — све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 15. децембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Чедомир Урошевић, писар прве класе среза жичког, по својој молби, а на основу §. 69. закона о чиновницима грађанског реда, стави у пензију, која му по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 15. децембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I. на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 34. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Државног Савета од 2-ог децембра 1905. године Бр. 8566, донето на основу тач 9. члана 144. Устава земаљског, које гласи:

„Одобрава се Министру унутрашњих дела, да на исплату и ресто зараде предузимачу за извршену реконструкцију и оправке пожаром уништеног женског павиљона ваљевске болнице поред кредита одобреног највишим решењем СБр. 3011. од 17. марта текуће године у суми од 17.009·93 динара, може утрошити још и суму од 1088·12 динари, колико је потребно ради измирења целокупне зараде предузимачеве, а према ревидисаним и одобреним обрачунима и одлуци Министра грађевина Бр. 8630/905. па издатак овај стави на терет партије Бр. 168/1. гл. XXXIV санитетског буџета ове 1905. год. предвиђене на оправке и доправке болница“.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 15. децембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I. на предлог Министра унутрашњих дела, одобрено је решење Државног Савета од 7. децембра 1905. год. Бр. 8766. које гласи:

„Да се Никола Перчевић, овд. судски практикант, родом са Цетиња у Црној Гори и тамошњи поданик, по молби својој прими у српско поданство, изузетно од §. 44. грађанског закона.“

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 15. децембра 1905. г. у Београду.

РАЗГРУПИСАВАЊЕ ОПШТИНА

Указом Његовога Величанства Краља Петра I. одобрено је решење Народне Скупштине, сазване у редован сазив за 1905. год. у Београду.

„Да се село Костадиновац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од

своје досадање општине „југ - богдановачке“ у срезу добричком, округа топличког, и прида општини „старо-божурској“, у истом срезу и округу.“

„Да се село Суви До, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине врањске и споји са општином моштаничком у срезу пољаничком, округа врањског.“

„Да се села: Вртиште, Мезграја, Чамурлија и Чивљак, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од своје досадање општине „трупалске“, у срезу и округу нишком, и образују нову општину под називом: „општина вртишка“, у истом срезу и округу“.

„Да се село Бесаровина, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје досадање општине бајино - баштанске, у срезу рачанском, округа ужичког, и образује за себе нову општину под називом: „општина бесаровинска“, у истом срезу и округу“.

„Да се село Бели Поток, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје досадање општине Вучанске, у срезу лесковачком, округа врањског, и прида општини стројковачкој, у истом срезу и округу.“

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 30. новембра 1905. г. у Београду

КРЕТАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА

у месецу новембру 1905. год.

Према званичним подацима полицијских власти, у току месеца новембра тек. год. било је у Србији:

1.	**Убистава**	**40**
2.	**Детоубистава**	**1**
3.	**Нехотичних убистава**	**4**
4.	**Покушаја убистава**	**31**
5.	**Разбојништава**	**17**
6.	**Злонамерних поништаја туђих ствари**	**17**
7.	**Паљевина**	**87**
8.	**Опасних крађа**	**287**
9.	**Тешких телесних повреда**	**6**

Од изложених дела пронађено је: убистава **32**, детоубистава **1**, нехотичних убистава **4**, покушаја убистава **29**, разбојништава **13**, злонамерних поништаја туђих ствари **6**, паљевина **1**, опасних крађа **113** и тешких телесних повреда. **6**

Највећи број **убистава** извршен је помоћу *ватреног оружја* (22), затим помоћу *оштрог оруђа* (12), помоћу *тупог* (5) и *задављивањем* (1).

Узроци са којих су ова убиства извршена леже: у *међусобној свађи* за 17 случајева, у *користољубљу* за 8, у *освети* за 7, у *нужној одбрани* за 1 и у *неморалним побудама* за 1. За осталих 6 случајева узроци су непознати.

Посматрана према местима на којима су извршена, изложена убиства јављају се: у срезу јабланичком **5** (2 непронађена), у срезу косаничком **3** (1 непронађено), у срезу јасеничком окр. крагујевачког **3** (1 непронађено), у срезу крагујевачком **2**, у срезу расинском **2**, у срезу бањском **2**, у срезу прокупачком **2**, и по **1** у срезовима: оба колубарска, посавском окр. београдског, пољаничком (непронађено), гружанском, лепеничком, ресавском, моравском окр. нишког, лужничком, посаво - тамнавском, рађевском, млавском (непронађено), таковском (непронађено), подунавском, јасеничком окр. смедеревског, зајечарском, бољевачком, ариљском, драгачевском, и у варошима: Нишу (непронађено) и Ужицу.

Детоубиство је извршено у срезу моравичком. Кривац је у рукама власти.

Нехотична убиства извршена су по у срезовима: поцерском, звишком, хомољском и брзопаланачком.

Покушаја убистава било је: у срезу грочанском **4** (1 непронађено), у Београду **3**, у срезу космајском **2**, у срезу параћинском **2**, у срезу мачванском **2**, у срезу јасеничком окр. смедеревског **2**, у срезу прокупачком **2**, у срезу косаничком **2** (1 непронађено), и по **1** у срезовима: посавском окр. београдског, колубарском окр. београдског, јабланичком, гружанском, неготинском, расинском, деспотовачком, нишком, звишком, црногорском, студеничком и жичком.

Од ових дела њих 14 извршена су у *међусобној свађи*, 8 у *освети*, 2 из *користољубља*, 2 у *пијанству*, 1 у *домаћој расипи*, 1 у *одбрани части*, 1 у *одбрани имовине*, 1 из *љубави* и 1 из *непознатог узрока*.

Разбојништва су извршена: у срезу љубићском **3** (1 пронађено), у срезу звишком **2** (оба пронађена), у срезу хомољском **2** (оба пронађена), у срезу качерском **2** и по **1** у срезовима: пољаничком (пронађено), пчињском, крагујевачком (пронађено), поречком (пронађено), параћинском, моравском окр. пожаревачког (пронађено), таковском (пронађено) и орашком (пронађено).

Злонамерних поништаја туђих ствари било је: у срезу јасеничком окр. крагујевачког **3** (1 пронађен) у срезу кључком **2**, и по **1** у срезовима: космајском (пронађен), тамнавском, (пронађен), пчињском, ражањском, алексиначком (пронађен), нишком, орашком, јасеничком окр. смедеревског (пронађен), бољевачком, ужичком, и у варошима: Пожаревцу и Ужицу (пронађен).

Вредност уништених ствари износи око **2400** динара.

Паљевине су извршене: у срезу бањском **5**, у срезу млавском **5**, у срезу подунавском **5**, у срезу орашком **5**, у срезу кључком **4**, у срезу темнићском **4**, у срезу звишком **4**, у срезу хомољском **4**, у срезу крагујевачком **3**, у срезу трстеничком **3**, у срезу мачванском **3**, у срезу бољевачком **3** (1 пронађена), у срезу колубарском окр. београдског **2**, у срезу јабланичком **2**, у срезу лепеничком **2**, у срезу неготинском **2**, у срезу расинском **2**, у срезу нишком **2**, у срезу голубачком **2**, у срезу косаничком **2**, у срезу прокупачком **2**, и по **1** у срезовима: посавском окр. београдског, ваљевском, пчињском, пољаничком, гружанском, оба јасеничка, копаоничком, ражањском, беличком, параћинском, сврљишком, бело - паланачком, јадранском, пожаревачком, таковском, добричком, златиборском, пожешком, жичком и у варошии Београду.

Вредност ових паљевина износи око **12.300** динара.

Опасне крађе извршене су: у срезу пожаревачком **18** (5 пронађених), у срезу јасеничком окр. смедеревског **13** (7 пронађених), у срезу млавском **10** (4 пронађене), у Београду **9** (6 пронађених), у срезу параћинском **8** (5 пронађених), у срезу врачарском **7** (6 пронађених), у срезу лепеничком **7**, у срезу неготинском **7**, у срезу мачванском **7** (2 пронађене), у срезу голубачком **7** (2 пронађене), у срезу звишком **7** (3 пронађене), у срезу хомољском **7** (1 пронађена), у срезу орашком **7** (3 пронађене), у срезу кључком **6** (1 пронађена), у Ћуприји **6** (све пронађене), у срезу љубићском **6** (све пронађене), у срезу бољевачком **6** (4 пронађене), у срезу грочанском **6** (5 пронађених), у срезу зајечарском **6** (1 пронађена), у срезу гружанском **5** (4 пронађене), у срезу крајинском **5**, срезу расинском **5** (2 пронађене), у срезу деспотовачком **5** (1 пронађена), у срезу сврљишком **5**, у срезу качерском **5** (2 пронађене) у срезу тимавском **5** (2 пронађене), у срезу студеничком **5** (1 пронађена), у срезу колубарском окр. београдског **4**, у срезу крагујевачком **4** (2 пронађене), у срезу поречком **4**, у срезу трстеничком **4** (2 пронађене), у Крагујевцу **4** (3 пронађене), у Нишу **4** (1 пронађена), у срезу лужничком **4**, у срезу рађевском **4**, у срезу подунавском **4** (2 пронађене), у срезу косаничком **4** (1 пронађена), у срезу космајском **3** (све пронађене), у срезу посавском окр. београдског **3** (1 пронађена), у срезу пчињском **3**, у срезу ражањском **3** (1 пронађена), у срезу беличком **3** (1 пронађена), у срезу јадранском **3** (све пронађене), у Пожаревцу **3** (1 пронађена), у срезу моравичком **3** (2 пронађене), у срезу левачком **2** (1 пронађена), у срезу нишавском **2**, у Смедереву **2** (1 пронађена), у срезу заглавском **2**, у срезу прокупачком **2** (1 пронађена), у срезу ужичком **2**, у срезу златиборском **2**, у срезу жичком **2** (обе пронађене); по **1 пронађена** у срезовима: посавском окр. ваљевског, ресавском, оба моравска, рамском и драгачевском; по **1 непронађена** у срезовима: колубарском окр. ваљевског, ваљевском, јабланичком, пољаничком, лесковачком, јасеничком окр. крагујевачког, алексиначком, бањском, белопаланачком, поцерском и црногорском.

Вредност свих ових крађа износи око **27.000** динара.

Поред изложеног, у току месеца новембра извршено је у Србији још и **6 самоубистава**, и то по **1** у овим срезовима: лесковачком, сврљишком, рађевском, поцерском, азбуковачком и ариљском.

Четири од ових самоубистава извршена су *вешањем*, једно *дављењем*, а једно *ватреним оружјем*.

У два случаја узроци самоубистава леже у *другој болести*, у два у *душевној болести*, а за два случаја узроци су непознати.

Један **покушај самоубиства** извршен је у срезу добричком *вешањем* из *частољубља*.

Општи преглед до сада изложених дела по окрузима овакав је:

Текући број	ОКРУЗИ	Убиства	Детоубиства	Нехотична убиства	Покушаји убиства	Разбојништва	Силовања	Здогамерни поништаји туђих ствари	Паљевине	Опасне крађе	Тешке телесне повреде	Самоубиства	Покушаји самоубиства
1	Округ београдски	2	—	—	8	—	—	1	3	23	2	—	—
2	» ваљевски	1	—	—	—	—	—	1	1	3	1	—	—
3	» врањски	6	—	—	1	2	—	1	4	6	—	1	—
4	» крагујевачки	7	—	—	1	1	—	3	7	21	2	—	—
5	» крајински	—	—	1	1	1	—	2	6	22	—	—	—
6	» крушевачки	2	—	—	1	—	—	1	7	12	1	—	—
7	» моравски	1	—	—	3	1	—	—	6	25	5	—	—
8	» нишки	4	—	—	1	—	—	2	8	12	—	1	—
9	» пиротски	1	—	—	—	—	—	—	1	7	1	—	—
10	» подрински	2	—	1	2	—	—	—	4	15	2	3	—
11	» пожаревачки	1	—	2	1	5	—	1	16	54	3	—	
12	» руднички	1	—	—	—	6	—	—	1	11	1	—	—
13	» смедеревски	2	—	—	2	1	—	2	11	26	—	—	—
14	» тимочки	2	—	—		—	—	1	3	14	—	—	—
15	» топлички	5	—	—	4	—	—	—	5	6	1	—	1
16	» ужички	2	—	—	1	—	—	2	2	5	—	1	
17	» чачански	1	1	—	2	—	—	—	1	16	1	—	—
18	Управа града Београда	—		—	3	—	—	—	1	9	—	—	—
	Свега:	40	1	4	31	17	—	17	87	287	20	6	1

Из канцеларије Антропометријско - Полицијског одељења Министарства Унутрашњих Дела, 18. децембра 1905. год. АБр. 1602. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

О СУДСКОМ УРАЧУНАВАЊУ
истражнога притвора

I. Појам и основна правила урачунавања.

1.) Судско урачунавање одлежаног притвора, сматра се као извесна врста казн олакшавајуће околности.

Ако казн олакшавајуће околности будемо посматрали са тога гледишта, да ли се оне појављују као извесан морални капитал, који је судски констатован на субјекту казнимога дела, или се појављују независно од тога, само као производ других прилика, онда ће очевидно у прву групу доћи: добро владање, признање, старање да се учињена штета накнади и. т. д., а у другу групу дошао би неправедно одлежани истражни притвор и реторсија (пребијање).

Оваку поделу чини познати немачки правник Др. Карл Биндинг, који прву групу олакшавајућих околности назива правим, (главним) а ову другу лажним (споредним) олакшавајућим околностима* (Види Grundriss d. gem. deut. Srafr. von Dr Karl Binding I 1897 J. Leipzig S. 294).

2.) Неправедно одлежани истражни притвор постаје казн искључујућа околност, у ономе случају, када је оптужени издржао онолико, колико би требао бити и кажњен или и више, пошто се оптужени, тада, услед урачунавања овога притвора, одмах по изреченој пресуди у слободу пушта, те изгледа као да он није ни кажњен (види и § 64 т. б. казн. зак. краљ. Србије од 29. III. 1860 г.). Ну и у овоме случају ово је особене врсте казн искључујућа околност. јер управо казна и није искључена, она је ту, само осуђени по њој не издржава осуду, што није случај код других казн искључујућих околности. и пр. неурачунљивости, праведне нужне одбране и. т. д.

3.) Притвор, одлежани за време истраге (Unteruchungshaft) треба разумети у најширем смислу његовом, и по томе под тим појмом треба да се подразумева свако лишење слободе, које би оптужени претрпео у интересу истраге, од какве у опште за истрагу надлежне власти, и то у ма коме стадијуму претходне или судске истраге.

Овде се подразумева и притвор оптуженога у иностранству (наравно по предмету о коме се суди) као и време утрошено на његово довођење и време, које се утроши на превод оптуженога из апсанске куће, где би се он држао. до судске апсане, зарад суђења на главном претресу, у колико се све ово односи на лишење слободе. у цељи истраге, а не и зарад других каквих детенција (н. пр. притвор оптуженога у чисто полиц. интересу или хватање или задржање оптуженога од стране какве приватне особе, за коју се радњу израз „притвор“ не може ни употребити),

4.) По самој природи ствари разуме се, да се издржани истражни притвор може урачунати само по дотичноме оптужењу, а не и по другом каквом предмету истраге. За оцену питања, шта се има разумети под једним истим предметом истраге, меродавна је судска пресуда, којом се урачунавање и извршује.

Ако се пресуда односи на више казнимих дела једног истог оптуженика, урачунавање се може применити на укупну казну или на разне, засебно утврђене казне, ако је оптужени био у истражноме притвору због кога било од ових казнимих дела. Урачунавања може бити и онда, ако би судском пресудом оптужени био ослобођен за оно дело, због кога је у истражном притвору био, а осуђен за друго које дело, које је било предмет заједничке истраге и суђења.

Између издржанога истражнога притвора и истраге, на коју се судска пресуда односи, има везе и онда, кад је оптужени био у истр. притвору, због кривице, за коју је доцније истрага прекинута, само ако је истрага обухватила и онај предмет, који је био предмет суђења. Ну, увек мора то стојати, да су ови разни преступи били предмет исте истраге и да је издржани истражни притвор био у вези и са истрагом онога дела, по коме се пресуда доноси. Ово ће бити само онда, кад поведена истрага, још у времену примене истражнога притвора, обухвата и онај преступ, по коме се судска пресуда доноси.

Исто тако та околност. што је истражни притвор једновремено и за друго какво дело био примењен, сем онога дела, за које се оптуженоме суди, не искључује урачунавање, само ако се тиме не би исти притвор у два маха урачунавао.

5.) Урачунавање има да се изврши од досуђене казне, а то значи да казну треба прво одмерити, по закону, без обзира на урачунавање и у пресуди ту казну и изрећи. пошто без тога не би казна ни била досуђена.

6.) Истражни притвор „може“ да се урачуна; урачунавање није обавезно, већ зависи од оцене суђећега суда. Издржани истражни притвор може бити урачунат или сав или делимично, наравно по оцени суда.

При урачунавању овога притвора, приликом доношења пресуде, суд има да донесе одлуку и о начину, на који се истражни притвор у досуђену казну урачунава. У ствари издржани притвор, по времену трајања или се може уравнати са досуђеном казном лишења слободе, или се уравњава са мањом досуђеном казном, (н пр. кад је оптуженик пресудом осуђен на казну робије). На овај начин истражни се притвор, истина сав урачунава, али

* Овде стављени изрази „главни“ и „споредни“, наши су. *Писац*

према приликама, са равним или мањим делом казне лишења слободе.

7) Урачунавање може да се изврши од досуђене казне, дакле буквално узевши, урачунавање је допуштено код свију врсти казни. Ну, по природи саме ствари, на сваки начин, не може бити урачунавања код следећих казни: смртне казни, казни доживотног лишења слободе, казни губитка грађанске части. Према овоме урачунавање се може применити код свију казни лишења слободе, сем казни доживотног лишења слободе, и код новчане казне. Код новчане казне издржани истражни притвор може да се урачуна по ономе односу, који је у казненом закону између ове казне и казне лишења слободе утврђен.

8) Како урачунавања може бити само код досуђене казне, то је оно потпуно искључено код свију полицијских мера и приватних потраживања, н. пр. у погледу на досуђену накнаду.

9) Урачунавање не може да се изврши на тај начин да се дужа казна лишења слободе за издржану сматра и ако је истражни притвор, краће време трајао, јер се истражни притвор по природи својој, никад не може сматрати да је тежи од казне лишења слободе.

10) Урачунавања не може бити ни тако: да само казни лишења слободе, која ступа на место новчане казне, на случај да се ова од осуђенога наплатити не може, за издржану сматра, али и на првоме месту досуђена новчана казна; оба досуђена зла представљају једну исту казну, тако да кад би се урачунавање признало само на евентуалну казну, у погледу на исту осуду и исте казне, истражни притвор, према околностима био би урачунат или не, а то не може да буде, јер досуђена казна мора бити основица за урачунавање.

11) Казна, која се на основу једне извршне пресуде, услед урачунавања истражнога притвора, сматра за издржану, потпуно се равња издржаној казни, како при израчунавању времена трајања губитка грађанске части, тако и полицијског надзора, времена застарелости пресуде и повратa.

Ово су у главноме основна правила за урачунавање истражнога притвора која смо ми овде изнели по немачком правнику Др. J. Олсхаузену. (види Kom. zum Strafg. f. d. d. Reich von Dr Justus Olshausen, Berlin 1905 I стр. 263. VII. издање.)

II. Примена урачунавања код наших судова.

1) Наш казнени закон у овоме погледу много је прецизнији од казн. зак. за Царство Немачко (в. § 60. казн. зак. Цар. Немачко и § 64. казн. зак. Краљ. Србије).

Одредба § 60. к. з. немачког врло је кратка и гласи: „Притвор издржани за време истраге, може при изрицању пресуде бити урачунат у досуђену казну, цео или делимично.“ Овим се, дакле, законским прописом, само изриче принцип по коме је у опште допуштено урачунавање, а све остало остављено је оцени суда. Међу тим од стране учених правника и искусних судија, у немачкоме судству утврђени су они детаљи, које смо овде напред изнели.

Наш законодавац врло је добро учинио, што је у § 64 казн. зак. изближе одредио услове и начин овога урачунавања. Кад се сравни ова одредба нашег казн. зак. са напред изнетим основима, по којима се врши урачунавање код немачких судова, увидеће се да је наш законодавац правилно схватио и тачно одредио примену ове олакшавне околности.

2) У немачкоме казн. зак. не каже се „неправедно одлежани притвор,“ већ само „истражни притвор“ може у казну урачунат бити.

У нашем казн. зак. одређује се да се може урачунати „неправедно одлежани притвор,“ па се каже, да ће се притвор кривцу у казну урачунити „ако је неправедно и без његове кривице дуго у притвору држан.“

Кад стоји овај случај и према томе, када у опште има места примени ове олакшавне околности, то има да цени судећи суд у свакоме конкретноме случају, оцењујући то, наравно, према свима околностима дотичнога оптужења.

Примера ради, навешћемо овде следеће случајеве урачунавања:

а) У опште као основица за примену овога урачунавања, без сумње има судији да послужи пропис § 156 а) крив. суд. пост. Овим законом одређено је време, које се сматра за довољно за окончање истраге казнимога дела, по правилу. Према томе, очевидно, ако је оптуженик, не правећи сам тешкоће истрази, дуже времена у истражноме притвору био, него што се овим законом као правило одређује, то треба да послужи као основан разлог судији, да овај више одлежани притвор као противзаконит сматра и кривцу га у издржану казну урачуна (§ 64 т. а) к. зак.).

б) Оптужени је био под истрагом за дело опасне крађе; истрага је истина окончана у року, прописаном помен. § 156 а) крив. пост., али кад се приступило оцени казнимога дела, по знацима, утврђеним од стране поротника, судски је констатовано да не стоји дело опасне крађе, већ иступне, што значи да је одлежани истражни притвор неправедан и судија ће наћи довољно разлога да примени урачунавање (§ 64 т. б. казн. зак.).

в) Оптужени је био под истрагом за дело покушаја убијства, али се по закљученој истрази пресудом утврди, да у инкриминисаној радњи стоји само дело лаке повреде тела, а дела покушаја убијства да нема. За ово дело из § 173 к. зак., суд осуди оптуженога на извесну казну затвора и како је јасно да је неправедно био у истражном притвору за дело покушаја убијства, то ће судија применити урачунавање и т. д.

3) Урачунавање треба и код нас да се примени и у случају кад је оптужени за више дела суђен једном пресудом, па осуђен за ма које од ових дела, која су била предмет заједничке истраге и суђења, само ако судећи суд нађе, да у опште има места урачунавању, н. пр. кривац је био под истрагом за опасну крађу и лаку повреду тела; поротници су га огласили за некрива за дело опасне крађе и за крива за лаку повреду тела. Према оваквој одлуци поротника државне судије изрекну над оптуженим извесну казну затвора за то дело лаке повреде тела, и онда могу да му урачунају притвор, који је одлежао због истраге дела опасне крађе.

4) Са истих разлога требало би и код нас применити урачунавање и у случају кад је кривац био под истрагом у исто време за два дела, па је за једно од тих дела истрага прекинута, а за друго, које не повлачи истражни притвор, истрага продужена и оптужени на казну осуђен.

5) Урачунавање истражнога притвора треба да се врши увек, кад се нађе да томе има места, без обзира на то, на какву се казну оптужени осуђује (наравно од оних казни на које се може применити урачунавање по § 64 к. зак.) и без обзира на то хоће ли се урачунавањем исцрпсти казна, изречена у пресуди или неће (§ 64 тач. а) казн. зак.).

6) Кад се нађе да је неки део истражнога притвора неправедно одлежан, онда треба само тај део кривцу урачунати, без обзира на остали издржани притвор.

Урачунавање у предњим случајевима под 3, 4, 5 и 6 у пракси наших судова слабо је налазило примене (бар у колико је нама познато) док је случај § 64 т. б. у веома честој примени. (Ми на пр. нисмо имали прилике да видимо овакву пресуду. Оптужени је осуђен за дело једног злочина на две године робије, али како је противан § 156 а крив. суд. пост., у истраж. притвору, без своје кривице, држан три месеца, то му се овај неправедно одлежани притвор у казну урачунава и како се три месеца истр. притвора равна три месеца затвора, што по § 22 к. зак. чини два месеца робије, то ће оптужени по овој пресуди имати још да издржи једну годину и десет месеци робије. Међутим оваква пресуда потпуно је тачна и основана на пропису § 64 тач. а) казн. закона).

М. С. Ђуричић

СЕДМИ МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС
ЗА КАЗНЕНЕ ЗАВОДЕ

(НАСТАВАК)

Други елеменат, морални елеменат, тиче се намере виновникове. Француски code pénal не говори о намери са којом је виновник требао да ради. *Гаро* сматра као намеру, да ко преда или изда новац и т. д. али одмах за тим изјављује, да је за намеру код преваре потребан још „нарочити долус, т.ј. воља да се себи или коме другом прибави противзакона корист, lucri faciendi gratia.“ Ову намеру изречно тражи белгијски казнени законик овом формулом, да обманљива радња мора бити предузета „у намери да присвоји туђу ствар.“ Готово исту редакцију налазимо у § 263 немачког казненог законика „у намери да себи или неком трећем прибави какву

противзакону имовну корист.“ Одредбе италијанског и норвешког казненог законика имају готово истоветне редакције. Према овоме не може бити никакве сумње, да су сва законодавства потпуно сагласна односно моралног елемента преваре. Превара мора бити извршена lucri faciendi gratia; мора се хтети противзакона корист за себе или кога другог, па према томе и штета за трећег. Ово је други битни елеменат без кога не може постојати кривично дело преваре.

Остаје још трећи елеменат: средство којим штета мора бити причињена. У овоме се налази сва тежина питања, јер се односно овога елемента законодавства јако разликују, и то разликовање је и учинило да ово питање буде предмет расправљања на конгресу.

По одредби француског закона од 1791 био је довољан само долус за постојање преваре, одредба која је довела до забуне између кривичног и грађанског долуса, и по којој се произвољно могла проширивати квалификација. Законик од 1810 избацио је реч *долус* и тачно је побројао средства којима превара може бити извршена. По чл. 405 има три средства и то употреба: 1. лажног имена, 2. лажног својства и 3. обманљивог поступка. Није потребно да предаја новца или других предмета побројаних у чл. 405 буде извршена употребом сва ова три средства, већ је довољно да то буде учињено употребом ма и једног од поменутих средстава. Под обманљивим поступцима по чл. 405 разумеју се поступци, који имају за циљ да неког уверe у постојање лажних предузећа, уображеног уплива или кредита, или да створе наду или страх у какав успех, несрећан случај или ма у какав други уображен догађај.

Велика махна чл. 405 налази се у ограниченом набрајању средстава која могу бити употребљена; дефиниција преваре је тим набрајањем скучена и оставља многе случајеве преваре некажњене, случајеве извршене којим другим стредством непредвиђеним чл. 405. Белгиски казнени законик поправио је ову погрешку на тај начин, што је поред набрајања француског законика додао и овај општи израз: „или на који други начин злоупотреби поверење или лаковерност.“

Немачки казнени законик усваја другачи систем; он не набраја, већ говори у опште „ко изазива или подржава какву заблуду“ услед које штета има бити проузрокована, али одмах за тим одређује средство, којим заблуда мора бити изазвана, овим речима: „привидним представљањем лажних или изопачавањем или прикривањем истинитих чињеница.“ — Италијански законик усваја исти систем и у чл. 413 говори о „лукавствима или лажним представљањима,“ подобним да обману искреност, као средству за довођење у заблуду. — Норвешки казнени законик најзад иде најдаље у упрошћавању ствари; он, као што се то јасно види из § 270, тражи за превару само *изазивање или подржавање заблуде на ма којим то средством* било. Кад се пореди француски законик, који лимитативно набраја средства, и норвешки, који их и не помиње, онда се тек види колика разлика у законодавствима односно овог трећег битног елемента преваре, као и то, да одиста по узаној француској дефениције може бити случајева преваре, који се не могу казнити.

Конгресу су стигла четири штампана извештаја о овоме питању и то од: Гароа, професора Кривичног Права у Лијону, д-р Д. Симона, професора Кривичног Права у Утрехту, Берлеа, истражног судије (Француска) и Типалда-Басие, адвоката (Грчка). Известилац секције био је д-р Баумгартен (Угарска), који је резимирао приспеле штампане извештаје и предложио секцији овакве закључке:

„Општу дефиницију норвешког казненог законика, која тражи само изазивање или подржавање заблуде па ма којим то средством било, одбија претераност модерних реформаторских тежња. Правосуђе се моментално, без претеривања, не може лишити ограничења, помоћу којих је француски казнени законик од 1810 ограничио реторзију. Боље би било поред обманљивих поступака поменути још „комбинације лажи“. С техничке тачке гледишта, општа дефиниција преваре у немачком, угарском и другим законицима изгледа боља од казуистичких подрбности француског законика“.

После дуге дискусије секција је усвојила предложене закључке известиочеве и поднела их истога дана по подне конгресу на одобрење. На седници целога конгреса међутим подигла се жива дискусија, у којој су нарочито живо учешће узели г. г. *Бруза*, професор универзитета у Турину и сенатор *Пјер Антони*, из Рима. Први је нападао усвојене закључке тврдећи, да су непотребни и да му изгледају такви, да ће увећати криминалитет место да га умање. Пјер Антони је сасвим разложно критиковао предложене закључке тврдећи, да су поједини изрази са своје велике нејасности незгодни. Између две крајности: норвешког законика, који иде далеко, и француског, који је недовољан, по њему је најбоља средина италијански законик, чије је одредбе о превари изложио и коментерисао. Предложене закључке најбоље је бранио *Берле* (Француска). Он је напоменуо да је превара данас узела врло велике размере, и да су злочинци отишли до савршенства у вештини извршења. Она је постала међународно кривично дело, којим се јако угрожава трговачки саобраћај. Тврди да дефиниција француског законика има празнина и с тога тражи да конгрес усвоји предлог прве секције. После дуге дискусије седница је закључена без икаквог решења. На предлог председника конгреса ово је питање одложено за сутрашњу седницу.

Председник секције видећи, да одлука секције има врло јаку опозицију и да не може проћи на седници конгреса, предложио је сутрадан конгресу у име своје и неких својих другова овакво решење:

Конгрес изјављује жељу, да се изнова прегледају и поправе већ застареле одредбе разних законодавстава, које се тичу преваре на тај начин, што ће се довести у хармонију са развојем финансијских, трговачких и индустријских послова“.

Конгрес је усвојио овај предлог. За овим је *Уго Конти* (Италија) истакао, да конгрес за казнене заводе није позван да расправља и решава чисто правна питања, као што је ово. Он је сасвим основано навео, да конгрес не може дати тачан одговор, јер је ово питање од велике важности, питање из казненог законодавства и криминалне политике, које се може решити после дугог, детаљног и савесног проучавања разних наређења. С тога је он био мишљења, да конгрес не иде тако далеко у том погледу. На његов предлог конгрес је усвојио следеће:

„Питања из Кривичног Права, које се у будуће износе пред конгрес за казнене заводе, имају бити само она, која стоје у вези и која ариремају решење питања о казненим заводима“.

Треће питање:

Треба ли прикривање ствари сматрати као нарочито кривично дело, или га треба узети као учешће (помагање) у другом делу.

Ово је питање увек било једно од најтежих питања како криминалистима тако и законодавцима. Да је одиста тако, може нам као доказ послужити и то, што се с њиме срећемо скоро на свима међународним конгресима за казнене заводе. Први пут је истакнуто на конгресу у Лондону 1872, за тим на конгресу у Риму 1885, а на конгресу у Петрограду 1890 било је оно формално и решено. Оно је било шесто питање прве секције: „каквим средствима би се могло најбоље дејствовати против прикривања и прикривача по занату? Одлука конгреса гласи: „Ради успешне борбе против прикривања потребно је:

1) Увести у казнени законик нарочита наређења у циљу предупређења прикривања и то особито за лица, која се занимају банкарством или мењачким радњама, продавањем драгоцености или старих ствари;

2) *Прикривање узети као нарочито кривично дело, а не као случај учешћа.*

3) Уз то треба завести прогресивно повећање казне у случају повратa“.

И после оваквог решења није оно престало бити предмет претресања како у теорији тако и у пракси. У програм овога конгреса унето је с тога, што је конгрес у Бриселу 1900 изјавио жељу, да на идућем конгресу оно буде предмет претресања. Брисселски се конгрес занимао прикривањем узгредно уз једно друго много шире питање, које је гласило: „које принципе треба усвојити да би се могла одредити кривична надложност кад је реч о извиђању кривичних дела извршених у туђини или у друштву с лицима, која живе у туђини, па била ова држављани или туђинци?“ (прва секција, треће питање). Референт секције за ово питање г. *Поатвен* (Poittevin), професор на универзитету у Паризу предложио је следећу одлуку: „кривично дело прикривања има се кривично извиђати и судити у оној земљи, у којој је исто извршено и констатовано без обзира на место у коме је извршено оно кривично дело које је проузроковало прикривање“; међутим други референт био је предложио следеће: „при-

кривање има се сматрати као самостално кривично дело а не као случај учешћа.« Но на предлог председника прве секције г. *Воазена* (Vorsin) конгрес је решио, да се прикривање унесе као засебно питање у програм идућег конгреса. У много случајева прикривање ствара сукоб закона и надлежности у Међународном Кривичном Праву, јер се често дешава, да је крађа или које друго слично кривично дело извршено у једној земљи, докле је прикривање покрадених ствари извршено у којој другој земљи. Хоће ли се и како ће се у оваквим случајевима прикривање извињати зависиће знатно од тога, да ли казнени законик прикривање сматра као нераздвојан део крађе, т. ј. као учешће у крађи, или напротив као независно кривично дело.

Јасно је да прикривање помаже крађу, али не треба законодавац са своје стране да помаже помагање. Не може више бити сумње у то, да је штетна ова теорија, која узима прикривање као акт учешћа; ћаве последице те теорије се нарочито показују са развијањем и умножавањем међународних комуникационих средстава, јер је на тај начин олакшан злочинцима прелаз из једне у другу земљу. Ако, као што је раније поменуто, лопов изврши крађу у Француској, а покрађене ствари преда прикривачу који живи у Инглеској, то ће француски судови, који имају да суде крађу бити тако исто надлежни да суде и прикривачу као и свима другим учесницима главног дела — крађе. Али то ће бити само теоријска и бесплодна надлежност, која ће прикривача оставити у Инглеској потпуно на миру, јер се надлежност француских судова свршава са границом француске територије; енглески судови тако исто неће моћи судити овом прикривачу, ако и у Инглеској вреди иста теорија, јер ненадлежност њихова за главно дело-крађу имала би за правну последицу ненадлежност и за све учеснике, па и за прикривача. На овај начин долазимо до некажњивости међународног прикривања. Ова би се некажњивост могла избећи, задржавајући исту теорију, само тако, ако би се допустило издавање властитих држављана. Међутим Институт за Међународно Право на свом састанку у Минхену 1883 истакао је друго решење изјављујући: „по месту је надлежан казнени закон оне земље, у којој се налази кривац у време кад је предузимао кажњиве радње.“ То значи да се прикривање има узети као независно кривично дело, које иде за првим. На тај начин добијамо, да се крађа има судити на територији на којој је извршена, а прикривање на другој територији, на којој је прикривач примио покрадене ствари: врше се, дакле, две надлежности, које се *ratione loci* природно и лако примењују на два кривична дела која долазе једно за другим.

Тешкоће у решавању овога питања долазе и отуда, што се мешају називи разних форми кривичног дела, које су у опште познате под именом „прикривање“. С тога је потребно, да се претходно тачно одреди права правна вредност *прикривања* и *подржавања или доцнијег помагања*, као и показати све карактерне знаке који стварају разлику између ова два кривична дела.

Прикривање, и по § 250 *а* српског законика, састоји се у томе, што виновник, било ради своје користи или не, ствари, за које зна, да су прибављене крађом, утајом или којим другим злочином или преступом, прикрије, купи, узме у залогу или иначе их присвоји или код други ради да их протури, не узимајући међутим удела у извршењу самог кривичног дела.

Предмет прикривања према овоме су ствари, које су добијене каквом кажњивом радњом. Та кажњива радња може по неким законицима, као н. пр. по немачком § 259, бити иступ, док по српском мора бити злочин или преступ. Злочин и преступ морали су бити *средство*, којим су ствари прибављене; они су дакле као свршена кривична дела морали претходити прикривању ствари. Ако се тек продајом ствари изврши утаја, то купац није прикривач, већ помагач.

Радња се састоји у томе, што прикривач правом власнику отежава повраћање ствари или га чини чак и немогућим. Кад није потребно доказивати, да је прикривање извршено у своју корист, оно је неопходно потребно имати доказе, да је прикривач знао, да ствари, које прикрива, долазе из какве кажњиве радње. Према свему прикривање ствари се појављује као одржавање, или чак као забашуривање и обезбеђење противправног имовног стања, т ј. има се узети као кривично дело противу *имовине*.

Прикривање међутим не треба мешати са подржавањем или доцнијим помагањем. Подржавање, и по § 50 српског казненог законика, постоји, кад когод по извршењу каквога злочина или преступа, без претходног договора, виновнику или учеснику у знању помогне да би овај избегао кажњење или да би му обезбедио користи проистекле из његовога кажњивог дела.

Онај који подржава, морао је да дела хотично, т. ј. нарочито је морао да зна, да је онај, кога он подржава, учинио какав злочин или преступ у смислу закона. Према циљу, коме се тежи, подржавање се дели на лично подржавање и подржавање у погледу на ствари.[1]) Лично подржавање постоји онда, кад је онај који подржава имао намеру, да кривац избегне кажњење, т. ј. осуду или извршење казне. Тако би н. пр. лично подржавање било: сакривање жртве убиства, уклањање трагова дела, помагање бегства и т. д. Међутим подржавање у погледу на ствари постоји, кад је онај који подржава имао намеру, да кривцу обезбеди користи, које је овај постигао својим злочином или преступом. Тако н. пр. кад би ко лечио украденог коња знајући да је украден. Прикривање се према свему овоме појављује као кривично дело управљено противу правосуђа, као спречавање државног правосуђа.

Разлика између ова два кривична дела је дакле очигледна и велика. Прикривање, као што смо рекли, састоји се у нападу на јавну или приватну имовину, оно је дакле чисто *имовинско* кривично дело, докле се подржавање састоји у нападу на државно правосуђе; оно се у оба своја облика, како као лично подржаване (обезбеђење виновника од казне) тако и као подржавање у погледу на ствари (обезбеђене користи које је виновник прибавио делом) појављује као неко *спречавање државног правосуђа*, јер је ово спречено да пронађе кривично дело и виновника.

(наставиће се)

Д-р Бож. В. Марковић.

[1]) *ф. Лист*, Уџбеник Немачког Кривичног Права 723.

О ПАТРОНАЖУ ОСЛОБОЂЕНИКА

(свршетак)

Да ли држави или приватној иницијативи припада организација патронажа? Од каквих извора треба да живи? Да ли од прихода драговољних или субвенције државне? Ако их држава потпомаже у којој форми то треба да буде? Који је начин најбољи да се помогне ослобођенику? Каква средства патронажа треба да буду? Треба ли патронирати све осуђенике? Ако треба да се врши избор, како ће се то чинити и ко ће то чинити?.

Да патронаж не треба да има карактер државне установе, да треба да буде ресултат приватне иницијативе, спонтаног труда, индивидуалне оданости, то је било ван сваке дискусије. Ако би патронаж имао карактер званичне установе, он би онда личио на полицијски надзор, он не би уливао поверење ослобођеницима, они би га избегавали... Најзад патронаж је успео свуда где није имао тај карактер. У Белгији, на пример, патронаж је био државна установа, и пропао је, те се данас приватна иницијатива заузела да га створи... Међутим од државе се мора тражити да она протежира та друштва, да им олакша да дођу у додир са осуђеницима и тамо их студирају, да им притекне у помоћ новчаним средствима, да, једном речи, санкционише њихову егзистенцију у очима публике.... Повратити осуђенике у друштво, одржати у њему његове добре резолуције, сломити му одвратност према раду, бити му јемац, наћи му рада, помагати га материјално док га не нађе, али дајући тој помоћи што је могуће мање карактер милостиње — такав треба да је циљ патронажу... Међутим патронаж не могу уживати сви ослобођени осуђеници. Могу бити патронирани само они, који се кају, који су поправљени. А да се то зна, потребно је осуђенике студирати још док су у затвору — дакле рад патронажа почиње још тамо.. Између разних начина помоћи и средстава, којима патронаж ради на овоме задатку, стварање азила, прибежишта и радионица претрпели су озбиљне замерке, ма да стоји факт да у Америци, Енглеској и Немачкој, где патронаж озбиљно успева, сусрећемо и та средства... Било је речи и о томе, како казна, поред свога личног карактера, често бије и оне који нису заслужили: децу и жену онога који је осуђен. И како се дешава, да поро-

дица осуђеникова још у моменту његовог лишења слободе трпи за најобичније потребе, како се она баца у стање из кога често има само излаз или у смрт или у злочин, требало би да им патронаж помогне још пре него су ушли у злочин. У осталом у Енглеској држава је у обавези да се стара о деци сиромашног осуђеника... Било је питање и о томе, да ли да се они, који су условно пуштени, принуде да буду патронирани? Нађено је да то не би требало чинити. Условни отпуст је увек један период казне — патронаж је једна хумана акција. Та се два средства међусобно помажу, служе истом циљу, али се не замењују. Патронаж не може да замени полицију...

И после свега тога конгрес је, на предлог Француза Лефебина, репортера III конгреске секције, донео ову одлуку:

Конгрес, убеђен да је патронаж ослобођених осуђеника неопходна допуна реформаторског режима у казненим заводима, мишљења је:

а) да има места организацији ове институције, изазивајући приватну иницијативу да је створи са протекцијом државном, али увек избегавати да јој се да званичан карактер;

б) да би патронирање ослобођених осуђеника било вршено у њихову корист, треба да буду патронирани само они који су за време свога лишења слободе дали доказе о својој поправци, констатованим било преко заводске управе било средством самога патронажа, и

в) да треба засебних патронажа за људе, а засебних за жене, и по могућству, овај други да буде поверен женама...

После ауторитета, кога је патронажу дао тај конгрес, сусрећемо се са његовом живљом организацијом. Доцнији криминалистички конгреси редовно су му поклањали пажњу, препоручивали га, усавршавали му средства. У свима државама он је разгранат, и постоје национални савези тих друштава, а од скора установљена је интернационална у. ија друштава за патронаж ослобођених осуђеника са нарочитим циљем...

Остаје ми сада да кажем још само то, како патронаж функционише, којим се средствима служи за остварење свога циља.

Свако друштво за патронаж ослобођених осуђеника има своје статуте влашћу потврђене.[14]) По њима друштво има свога председника, подпредседника, благајника и секретаре. Чланови су редовни, помажући, утемељачи, почасни. Члански улог је фиксиран. Управа друштва администрира и управља средствима на остварењу друштвеног циља.

Што се тиче средстава она су многобројна и разноврсна, слабија и јача.

Друштво се најпре има да стара да популарише идеју о патронажу, и да за чланове придобије нарочито занатије и раденике. То се постиже пером и речју. У свакој држави има специјалних часописа, који прате науку о казненим заводима и развитак и рад патронажа, а у исто време држе се о патронажу популарна предавања.

По том друштво, преко својих способних и стручно спремних чланова, студира осуђенике у заводима, труди се да га познa скроз, да му сазна његове склоности, слабости, јачину воље и морала, утиче на њега. Кад се у једном заводу одаберу они које треба патронирати, друштво их на дан њиховога ослобођења прима. О сваком ослобођеном осуђенику имају се подаци, и друштво их чува. Они, који походе осуђенике у заводу, имају нарочите формуларе за извештај друштву, у којима се назначује: име осуђеника, место рођења, године старости, зашто је и кад оставио место рођења, стање породице, подаци о њој, средства и начин живота пре осуде, узрок осуде, трајање казне, је ли раније осуђиван, узрок тих осуда, и мишљење онога, који је дотичног осуђеника студирао.

Да би се помогао морализаторски утицај савременог режима у казненим заводима, друштво за патронаж држи осуђеницима разна предавања, сходна самоме циљу... Што се тиче поправке осуђеника читањем књига, она није сигурна. Славни француски правник, Видал, пише о осуђеничким књижницама овако: „Осуђеници, који читају књиге, изабирају увек оне у којима има авантура, путовања, романа, књиге које подгревају њихову машту, вагабундаж њиховога духа, и које им показују живот не у његовој стварности већ лажан. На тај начин осуђеници постају сањалице, богате се илузијама, стеку неостварљиве наде, постају безбрижни, што им смета да озбиљно схвате живот. Осуђеник увек чита оно што га забавља, никад оно што га поправља“.... Криминалистички међународни конгрес у Паризу 1894. г. третирао је то питање, и нашавши, да осуђеничке библиотеке не помажу поправци осуђеника, донео је ову одлуку: „На свом је месту дати осуђеницима једну недељну публикацију, чије би се уређивање поверило људима, који добро разуму циљ казненог завода, и подвргло контроли највише администрације казнених завода.“

Сам, пак, патронаж ослобођених осуђеника може да буде двојак: индивидуални и колективни.

А.) *Индивидуални патронаж.*

Кад једно друштво за патронаж ослобођеника патронира бившег осуђеника, оно је дужно да му у првом тренутку или пружи новчану помоћ, или да га одене, или да му прибави алат, или да му да средства за привремено склониште. У најкраћем року друштво му нађе рада или службу, и увек је препоручљиво, да ослобођеник ради посао, који је упражњавао пре него што је допао робије. Ако је ослобођеник занатија или раденик, друштву је дужност да му мајстора упозна са њиме, да га посвети у циљ патронажа, и препоручи му нарочито поступање. Има земаља у којима чак друштва дају извесну награду онима, у чијим се радионицама ослобођеник сасвим поправи... Ако је ослобођеник из добре породице друштво га мири с њоме и њој враћа... Ако је болестан упућује га у болнице, бање, и сноси трошкове око лечења... Ако је ослобођеник из другог краја и ако је потребно да се настани у свом завичају, друштво га спроводи тамо, и препоручи га тамошњем друштву за патронаж.. Најчешће, ако није ослобођеник зашао у године, друштво му издејствује примање у војску за свагда. Тај начин дао је најбоље резултате... Ако би ослобођеник хтео да остави своју отаџбину, друштво га помаже, дајући му путна трошка...

Б.) *Колективни патронаж.*

Средства су колективног патронажа: привремени, азили и прибежишта и стални азили и радионице.

Ја сам већ напоменуо, да неки криминалисти не одобравају колективан патронаж, и да их је то чак определило да буду против њега у начелу. Они тврде, да азил компромитује дејство казне, дејство ћелије, и да их не треба ни у ком случају одржавати.

То је питање на разним криминалистичким третирано, и на конгресу у Риму, после говора талијанског криминалисте Ранцолија, оно је негативно решено. Међутим, доцније, конгреси су га чак и препоручивали, а конгрес немачких криминалиста 1896. пореком налаже, да ослобођеног осуђеника треба патронирати докле год му се не буде нашло рада ван друштвене радионице.

Несумњиво је, да се то питање може дискутовати, и да има разлога како против установе азила и радионица, тако и у њихову корист. Оно је непрестано предмет живих дискусија, и ако присталице азила, прибежишта, радионица, једном речи колективног патронажа, чине све, да му прибаве грађанско право..

Непрестано на становишту, да је циљ овим чланцима да у неколико главних црта прикажем патронаж ослобођеника, нећу и да улазим у детаљисање његово, његовог начина рада, његових средстава, а још мање да потражим целокупну борбу присталица и противника патронажа како у начелу тако и у појединостима. Додаћу само то, да је патронаж ослобођеника и потребан и користан, да је оно као установа млада али са надом на живот и трајање, и да су му средства још неусавршена. Али као средство у борби против криминалитета несумњиве је снаге.

Париз, 1905. **Милорад Н. Ст.**

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

(свршетак)

Од чесности до верности само је један корак. По неки пут то се обоје поклапа, неки пут стоји једно поред другог или једно над другим. Питање о неверности жене је од споредног значаја, али оно у процесима многим о деликтима игра врло важну улогу и питање и доказу добија са свим другачи изглед, чим се утврди верност или неверност женина. Уопште мишљење људи о верности жена није Бог зна како високо. Још је најлепше мислио

[14]) Статус — тип, усвојен на једном међународном криминалистичком конгресу, штампан је у „Révue pénitantiaire.“ 1895. г.

Diderot, који је тврдио да нема тако и толико верне жене која најзад, не би бар у помисли престала бити то што је. Али тим није много речено, јер мислима сви смо ми грешници; но жене имају више но људи наклоности за грех. Наравно сексуални моменат има највише кривице у том; али тај моменат није једини меродаван. Много томе доприноси и потреба женина за променом. Многе појаве неверства жениног нису у недовољном задовољењу сексуалног нагона, него у тежњи женској за променом. Goltz вели да чак и образоване жене не подносе стално и трајно равномерну срећу и осећају непозатни нагон и жељу за ћаволства и будалаштине, што доносе животу неку промену.... А ако какав криминалиста хоће да зна средство и начин, како се може докучити да ли је једна жена била верна своме мужу, то нека је запита или наведе да сама приповеда: да ли ју је њен муж кадгод занемаривао и свака жена, која се жали на занемеравање од стране свог мужа јесте неверна, или је на путу да постане неверна...

И љубав улази у област криминалистике. Али то није она љубав коју опевају Петрарка и Шилер, Шекспир и други велики песници. Те љубави нема у судским актима. Она љубав, с којом криминалиста и суд имају посла, јавља се у другачијим облицима и формама и има специјалне особине и одлике. Има чак и у најнижим слојевима друштвеним и народним жена, које верно поред мужа иду кроз живот, кроз највеће беде и невоље, које подносе и глад и жеђ, и зиму и жегу, и те су појаве исто тако велике и за поштовање, као и оне, што их песници опевају. Али, кад жена из љубоморе учини злочинство, или се баци у наручја какоме никоговићу и неваљалцу, или кад чини најлуђе пакости каквој својој супарници, или кад подноси и најстрашније и најсрамније злостављање, или кад чини многе друге ствари, који је тај, који узима у обзир њену љубав? Она учини како било злочинство; узму се обзир олакшавне околности и буде кажњена... Али ко још води рачуна о љубави женској у стотине и хиљаде незнатних случајева, где љубав и једино љубав женина јесте једини подстрек и једини параграф? — Љубав и љубомора иду под руку. Свети Августин још рекао је: „Ко није љубоморан, тај не љуби.“ Љубав и љубомора су корелатни појмови. То потврђују и пословице многих народа. „Дим, кашаљ и љубав не дају се сакрити“.

Ако је жена учинила злочинство из љубоморе и за то се траже докази, онда је наивно питати је: да ли ју је љубомора мучила. Карактеристично је како жена даје израза својој љубомори. Преварена жена управља сав свој гњев према супарници, која јој је мужа отела, а њему ће радо опростити, ако само верује да његово срце њој припада. Врло се често дешава да на дан каквога венчања изненада каква женска налети не на младожењу, који је њу оставио, него на младу, која јој је њега одмамила и отела.

Други моменат женине љубави је страсна преданост човеку. Kuno Fischer вели: „Природа је жени дала потпуну преданост човеку“, а George Sand вели слично: „Љубав је добровољно ропство, коме тежи женина природа.“ У тој и такој љубави или преданости лежи објашњење при случајевима где се воља једне жене потпуно покори човеку. Пода ли се и привргне сасвим човеку жена, то га она онда никад не оставља и заједно је с њим и у приликама највећих злочинстава. Још су у сећању имена чувених злочинаца и разбојника наших: Милуна, Петра Кобиљца, Војка — сви су они имали у својим милосницама најбоље помагаче.

Има жена које трпе најстрашнија злостављања од својих мужева или милосника и оне то трпе, трпе драговољно и ни једном се речи не жале, нити протестују. Узалуд ће се тражити други узрок тој појави; он лежи у правој женској љубави. А то је за то или отуда што је, како M-me Stael изводи, љубав човекова једна епизода у животу његову, а за жену љубав је то исто што и сам живот. „Права љубав савлађује све, опраштa све, подноси и трпи све“ вели и само св. Писмо.

Сем љубави, постоји и пријатељство између човека и жене и оно се не може одрицати. Нема сумње да су ређи случајеви пријатељства, где су искључени сексуални мотиви. Три су облика у којима се то чисто пријатељство јавља између човека и жене; први је случај где канонска старост те односе омогућава, затим где је пријатељство из најранијег детињства и где је дугим годинама и дугим случајевима однос остао и задржао се братски и сестрински и где су најзад обоје тако природом створени да она искра која пали људе у њима остаје вазда угашена. Наравно случајеви овакога пријатељства ређе се јављају у кривичним процесима. На пријатељство међу женама — нико много не полаже. A. Karr у свом делу „Sous les tilleuls“ вели да је пријатељство двеју жена вазда један комплот противу треће жене: a Diderot додаје: „Има једна тајна веза између жена, као и међу свештеницима једне вере: они се узајамно мрзе, али узимају једна другу у одбрану и заштиту“. Најзад љубав и мржња су једно исто: једно је позитивно, друго негативно. И тачна је она реч: „Ако те нека жена мрзи, то је знак да те је волела, да те воле, или да ће те волети“. Жена, која мрзи, кад се свети, може свашта учинити. Осветљивост је специфично женска особина. Кад је где какво злочинство из освете учињено, онда прави криминалиста не греши ако прво посумња на женску или на човека са женским одликама.

У вези са гњевом и мржњом стоји женска свирепост Lombroso је изнео читав низ докумената о женској свирепости и бестијалности. Неоспоран је факат да жене куд и камо радије гледају стрељање злочинаца, него људи. Италијанске позитивисте тврде да се послом тровања у већини случајева жене баве. Колико је и колико жена и девојака уништило свој сопствени пород без страха, без гнушања, само да би га се отресли и да би избегли поругу и презрење, бриге и муке, које дете собом на свет доноси..

Најзад, ваља имати да уму, осећање женино. Човек хоће да га појме и разуму, жена да је осете. Што човек свешћу и умом постиже, то жена постиже осећањем. Многе особине душевне код жене зависе од осећања и у вези су с њим. Шопенхауер лепо каже: „Жене су милостиве, сажаљиве, али у свему где се тиче правичности, оне стоје ниже од човека. Неправичност, то је њихна основна и главна погрешка.“ Имајући у свом срцу и сувише осећања, немају у њему места за правичност. Уз то ваља узети у обзир и слабост женину. Жена је у сваком погледу слабија од човека — психички и физички. Али неоспорно је да жена може много, врло много да поднесе. Слабост женина лежи у њеној вољи.

Укупно узевши: жена нити је боља, нити гора од човека нити је мање достојна, нити више достојна, него човек што је; она је само другачија, него што је човек и, као што је све у свету и природи створено по своме циљу, тако је и жена створена. Биће њено има свој циљ и опредељење. Циљ њена бића и опстанка није исти, који је и човеку и за то је она и другачија и разликује се од човека свима својим особинама.

XIII.

У делокруг рада Криминалне Психологије потпадају и деца, било као кривци или као сведоци. Сасвим је погрешно према деци поступати у кривичним сварима и питањима као са одраслим људима. Овде долазе нарочито у обзир недовољна развијеност, оскудица искуства и познавања дечјег, ограниченост знања. Телесни склоп дечји и покрети његови са свим су другачији од склопа и покрета одраслог и зрелог човека; храна је другачија, другачија су дејства туђих уплива и утицаја. Према томе дете је у психичком погледу и односу савршено различито од човека и у криминалистици захтева нарочито поступање. Разлика између човека и детета није само у ступњу; она је есенцијелна.

На живот деце многи су писци и научници обраћали озбиљну пажњу и постоји врло богата литература по том предмету. Од старијих писаца нарочито треба поменути Лока, Кабаниса, Еразма, Дарвина и Хербарта. Новији писци свестрано изучавају душу детињу и њено развиће. Познато је дело Прајерово: „Душа детињa,“ које је делом и у изводу и на српски преведено. Но сем њега на том предмету су радили и раде Sully, Trasu, Shinn, Ferriani, Moreau, Baldwin и многи други писци.

Не треба бити нарочити познавалац деце, па да се зна, да су деца обично искренија и часнија, него што су одрасли, да уопште добро посматрају, да су незаинтересована, али да су услед неразвијености подложна утицају других лица. И тај је утицај на децу врло значајан. Уопште може се рећи да деца имају у себи извесну количину осећања правичности; она се непријатно осећају кад се с неким другаче поступа него што он то заслужује, но често дете има своје сопствено схватање о томе шта неко заслу-

жује, а шта не. Деца се имају мало да брину о ономе што је око њих, о том имају мало да мисле и стога имају добро памћење; наравно то је памћење конструисано једино на основу онога искуства, што га само дете има. Карактеристично је што Веиеске у свом делу „Прагматична Психологија“ износи. Он тврди да деца мало познају вредност и цену живота и често пред смрћу стоје без икаква страха. Отуда се и објашњава у опасним приликама кураж и смелост детета, где се одрасли човек уплаши и стрепи. Што се тиче разлике између мушке и женске деце Löbisch ово саопштава „Женска деца памте лица, мушка имају боље памћење предмета и ствари. Девојчица је радознала, дете пак хоће да зна; оно што му не испада за руком, за шта нема љубави ни талента гура и одбацује од себе. Дете се уживљује посведневно све више у свет појмова и представа, а девојчица о читавом реду предмета не мисли као о раду или класи. него их замишља као појединачне ствари“.

Нема сумње интересантно је дете као сведок пред судом. Грос је још у првим својим делима утврдио, да су деца у извесном погледу, најбољи сведоци, јер на њих не утичу нарочита заинтересованост, нити страсти, као на човека. Дете је одлично као посматрач и сведок; оно прати радње и догађаје с пажњом, посматра све што се око њега дешава, комбинира и верно понавља све што је видело. Девојчица већ није таква. — Ми морамо по могућству стајати над хоризонтом дечјег сазнавања. Постоји разлика у појимању и схватању између варошке и сеоске деце. Сеоско дете ни појма нема о електричном осветљењу, о трамвају и том подобном, а бива да варошка деца ништа не знају о најобичнијим сеоским предметима. Амерички лекар Stanley Hall проучавао је у Бостону шестогодишњу децу и утврдио је да 14% нису видели звезду на небу, 45% никад не беху у селу или ван вароши, 20% не знађаху да млеко добијамо од краве или овце, 50% није знало да се дрво за гориво сече и узима из горе; 13 до 15% није могло да разликује разлику у бојама зелено, плаво и жуто, а 4% никад не знађаху за свињу да постоји. Karl Lange у свом делу „О аперцепцији“ посматрао је 500 деце школске, и нашао да 82% нису видели излазак сунца, 77% залазак нису посматрали, 37% није видело њиву, 49% никакву бару, 80% нису видели шеву, 37% није никад било у шуми, 52% никад на брегу а 72% није знало како се леб од шенице приправљa. Binet и Henri посматрали су чулно примање код 7200 деце и утврдили су да су дечја чула уопште врло оштра и тачно развијена. Што се тиче понављања појава и причања код деце мишљења су са свим супротна. Montaigne, Bourdin и Maudsley мисле да деца лако а јефтино лажу. Mittelmaier наглашава да деца не могу бити никакви сведоци због њихове површности и младачке фантазије. Насупрот њему Herder и Soden сматрају да су деца одлична као сведоци. Löbiseh вели: „Ако једно дете и каже неистину, то оно још не лаже; оно каже шта му је у тренутку у души; да ли то објективно, изван њега тако постоји „или је то тако само у његовим мислима, то не зна ни само дете и мало га се то и тиче.“ Наравно, не треба сметнути с ума, да у свести и разумевању дечјем у ономе што дете опажа, има доста недостатака. Нарочито се тај недостатак у схватању времена опажа. Луче и данас врло лако мешају мала деца, а између ономад и прошле недеље не постоји никаква разлика; које дете то разликује оно је већ одмакло својом интелигенцијом. Свакако, у овим и оваким случајевима, мора се индивидуализирати. Најважнији су фактор прилике, под којима дете расте и успева и круг у коме се креће развија.

Има писаца који деци приписују многе и велике погрешке. После Ломброзиних саопштења ушло је у моду и навику да се свако, па и најгоре злочинство истражује још у добу детињста злочинчева. Чим се утврди да има урођених злочинаца, онда је несумњиво тачно, кад се сматра да има деце злочинаца. Нарочито се наглашава да су свирепи и нечовечни људи у детињству били свирепи и сурови. Поменути ваља Нерона, Калигулу, Каракалу, Лудвика XI, Карла IX, Лудвика XIII итд. — У првим данима њихова детињства они су били врло свирепи. Ferriani је изнео у свом делу, Minorenni Deliquenti“ многобројне примере дечје свирепости.

Има деце која врло рано постају рђава. Ту своју покварeност она не могу да сакрију; на пр. зна, да је забрањено красти, да је то грех и злочинство; али не зна да је на пр. фалзификовање, прављење лажна новца, велеиздаја и т. под. забрањиво. Красти је забрањено, али дете ипак сматра за допуштено, да сме и може узбрати крушку или јабуку из суседове баште. Кад дете измами на пр. од ујака паре, као да га је тобож отац послао, оно зна да је то забрањено, али не зна да је то судски кажњиво дело. Дете је осим тога, већи егоист него човек и стога често не зна да нађе границу између допуштених и недопуштених поступака. Где је у питању личност детиња, кад расуђује дете, онда оно не уме бити објективно. Па онда и ово ваља имати на уму: многа деца, кад нешто забрањено раде, просто подражавају, раде оно што су од старијих видела. Стога је и одговорност дечја у кривичним поступцима мања, него код људи.

Уопште не може се рећи нити доказати да су деца рђавија од одраслих: искуство нас учи да претварање, срачуњена злоба и пакост, саможивост, смишљена лаж код деце се много мање и ређе јавља, него код људи што то бива.

М. Павловић.

Борба против интернационалног криминалитета

(свршетак)

У групи међународних варалица прво место заузимају међународни „*хохштаилери*,“ који представљају аристократију међу злочинцима. „*Хохштаилер*“ је израз, који је тешко дефинисати, јер се не може тачно рећи где престаје обична варалица а где настаје „*хохштаилер.*“ И једни и други усиљавају се да изигравају отмене људе са великим, обично племићским именима; и једни и други одевају се и понашају као прави „*џентлмени.*“ Главна карактеристика међународног „*хохштаилера*“ у томе је, што врло ретко удара непосредно на жртву, већ то обично чини преко неке треће личности. На супрот међународним лоповима, који се обично јављају као дружине. „хохштаплери“ раде већином у друштву са каквом женском, коју обично представљају као своју жену.

Као друга група међународних варалица, долазе *варалице с хартијама од вредности и фалсификатори*. Појаву њихову изазвао је велики преокрет у новчаном саобраћају у току прошлог века. Докле се некада на пут кретало с готовим новцем у џепу, данас се путници обично служе чековима и кредитним писмима, који су врло често предмет превара и фалсификата.

У трећу врсту међународних варалица долазе они, који своје жртве обмањују путем новинарских огласа, нудећи им своје посредништво при женидби, у добијању зајма, за набавку племићских титула, ордена, докторских диплома и т. д. Циљ је овим варалицама, да од својих жртава измаме што веће суме „*аконто*“ посла, и на овоме се обично свршава цела ствар.

Четврту групу међународних варалица чине *међународни коцкари*, који своје жртве налазе по великим светским купатилима, морским бродовима (путничким), железничким *exspess-има*, и пљачкају их помоћу лажних карата, и најзад

Последњу групу међународних варалица сачињавају *лажни просјаци*, који, на основу фингираних недостатака, путују по целом свету и просе. У овом циљу они са собом обично носе и фалсификована лекарска уверења, или званична документа, којима се сваки уверава да су они доиста глувонеми, слепи и т. д. Једну подврсту ових варалица чине тако звани „*светски путници*,“ које се тобож кладе да без икаквих средстава обиђу око света.

Поред ових главних група међународних лопова и варалица има још, као што смо напоменули, и таквих *међународних злочинаца који праве лажан новац и тргују с белим робљем.*

На супрот међународним варалицама, које су ретко кад организоване, међународни фалсификатори лажног новца увек су организовани. Често се на једном крају света кује лажан новац, да се тек на другом протури. У ову групу долазе и фалсификатори таксених марака.

Што се тиче трговине *с белим робљем*, оно је по самој својој природи интернационалног карактера, а процеси последњих година доказали су неоспорно и постојање интернационалне организације злочинаца *у* овом циљу.

* * *

Како се односи међународни злочин, који располаже свима напрецима модер-

ног саобраћаја и технике, према данашњем кривичном законодавству, и каквим средствима располажу наше власти за њихово сузбијање? Да ли су ова средства довољна? На ова се питања без икаквог околишења мора негативно одговорити. Данашње кривично законодавство датира се, махом, из времена, када већина међународних злочина данашњег облика још ни постојали. Многе и многе одредбе данашњег казненог законодавства и несувремене су и недовољне да спрече нагли развитак међународног злочина, а да и не говоримо о уговорима о издавању злочинаца (екстрадиција), који су скопчани с толиким тешкоћама и формалностима, и који неоспорно, омогућавају многим злочинцима да избегну казну.

Али, издавање криваца — екстрадиција — није скопчана само с тешкоћама и формалностима, већ у многим случајевима ње не може ни бити. Тако, на пример, Сједињене Америчке Државе за преваре и утаје издају кривце само онда, ако је у питању проневера државних новаца. Исто тако и Италија издаје за крађе и преваре само у оним случајевима, ако вредност прелази преко 1000 динара. Један међународни злочинац, који је проневерио или покрао најзамашније суме приватним новчаним заводима, може, дакле, уживати на миру плодова свога злочиначког рада у Сједињеним Америчким Државама, као год што и међународни лопови, који су украли новчаник у коме није било пуних 1000 динара, могу наћи азила у Италији. Што је најгоре у целом овом послу, то је, што се све ради дипломатским путем. Прва надлежна кривична власт доставља случај својој претпостављеној власти, ова министру унутрашњих дела, овај опет министру спољних послова и тек овај посланику државе у којој је кривац. Даља процедура потпуно је обратно овој. Министар спољних послова обраћа се министру унутрашњих дела, овај полицијској дирекцији, а ова опет власти у којој се налази кривац. Још је горе, кад је правац у коме је злочинац побегао непознат. У овом случају, дотична држава мора молити многе и разне државе за његово тражење, и ова се молба обично доставља дипломатским путем. Да су овакве појаве веома жалосне у веку данашњег саобраћаја излишно је, мислимо, и доказивати.

Ми стојимо, дакле, пред двогубим фактом:

1. Међународни злочини расту са непрекидним развитком саобраћајних средстава како по броју тако и по опасности, и

2. Ова опасна појава не може се сузбити средствима која нам данас стоје на расположењу.

Питање је: какве се мере имају предузети да се овоме злу стане на пут?

а). Данашње кривично законодавство треба модификовати. Овом приликом мора се обратити нарочита пажња на међународни злочин. Казне за злочинце по занату треба повећати, а при изрицању осуде узимати у обзир и казну која је изречена у страној држави!

б). На место многобројних конвенција о издавању криваца, које данас постоје, и које су пуне празнина и неједнакости, ваљало би закључити један *светски уговор о издавању криваца*, сличан уговору о међународном поштанском савезу.

в). Директан саобраћај између полицијских власти у свему што се односи на међународни злочин неопходан је. Дипломатски пут, као што смо видели, и спор је и тежак. Само на овај начин биће омогућено успешно гоњење побеглих злочинаца, откривање њихових међународних односа и прикупљање потребног материјала за објашњење извесних кривичних дела.

г). Да би се, пак, овај материјал могао прикупити и корисно употребити, потребно је да се у свакој земљи установе централне управе за сузбијање међународног злочина, које би прикупљале материјал из целе земље и размењивале га са сличним јој властима других земаља. Могло би се још и допустити, а то би чак и било веома корисно, да се и чиновници ових управа мењају — премештају — из једне централе у другу. Поред добити у односима између појединих централа, на овај начин и сами чиновници усавршавали би се у знању страних језика и познавању страних злочиначких типова, што би им опет веома користило по повратку у отаџбину.

д). Као последња мера за сузбијање међународног злочина, јесте *централни полицијски лист*, који би излазио 2—3 пута недељно на француском, немачком и енглеском језику. У овом листу износиле би се све важније потернице, хапшења, па и само извршење злочина.

* * *

Имајући у виду све изложено, конгрес је донео овај закључак.

1. *Као последица развитка савременог међународног саобраћаја, јављају се међународни злочинци, против којих се морају употребити и међународне мере.*

2. *У овом циљу морају се у свакој земљи установити што пре централне управе, које ће прикупљати и једна другој узајамно достављати потребна обавештења о међународним злочинцима. Управе ове кореспондоваће непосредно међу собом, и*

3. *Позива се управни одбор, да се обрати на државе, да сазову међународну конференцију за израду међународног уговора против међународних злочинаца.*

Д. Ђ. Алимпић.

ПОУКЕ И УПУТИ

Једна одлука Касационог Суда.

Касациони суд, на основу тач. 1. § 16. Закона о своме Устројству, донео је, у општој седници својој, начелно решење о питању: *да ли казивање повређеног вреди као основ подозрења из тач. 5. § 121. крив. с. пост. кад је оно усамљено и кад више никаквих других основа подозрења против оптуженога нема?*

Начелно решење гласи овако:

„У науци о кривичном поступку усвојено је правило: да исказ приватнога тужиоца, као повређеног или оштећеног лица, сам по себи вреди као доказ само онде, где то Закон изрично наређује; иначе, у оскудици таквог наређења законског, исказ приватног тужиоца као непосредно интересованог лица у кривичној парници, равна се сведоџби једног сумњивог сведока и као доказ могао би важити само тако, ако би се он још и чиме другим поткрепљивао.

Ово је правило усвојено и у нашем законодавству, јер су у законику о поступку судском у кривичним делима изречно побројани случајеви у којима и у којој мери исказ приватнога тужиоца *сам по себи* као доказ вреди. Тако:

1. По тач. 1. и 2. § 230. кривич. суд. поступка, исказ приватног тужиоца може да буде потпун доказ о каквоћи кривичног дела и отежаваним околностима, као и о количини штете причињене кривичним делом и у чему је ова штета учињена;

2. У тач. 3. § 123. крив. суд. поступка узима се као ближи основ. подозрења — полудоказ то, кад би повређени или оштећени, на самртном часу, извесно лице опредељивоа — за кривца означио, а не би се о томе саслушати или заклети могао;

3. Исказ приватног тужиоца узима се као ближи основ подозрења кад у опште тужилац, као повређени, какво лице за учиниоца кривичног дела означи — тач. 5. § 121. крив. суд. пост.

Према овоме, и кад Закон у тач. 5. § 121. не захтева да исказ повређеног мора бити још и чиме другим несумњивим поткрепљен, већ изречено предвиђа, да исказ повређенога сам по себи сачињава основ подозрења, — онда неоспорно исказ повређенога може да сачињава основ подозрења из тач. 5. § 121. и у случају када би он усамљен био.

Ну, и ако исказ повређенога и усамљен може да сачињава речени основ подозрења, Касациони Суд примећује, да ово не мора да буде у сваком случају, већ то суд има у конкретном случају, с погледом на оно што је ислеђењем кривице констатовано, по закону да оцени.

На основу наведеног, Касациони Суд на постављено питање решава:

Да исказ приватног тужиоца као повређеног вреди као ближи основ подозрења из тач. 5. § 121. крив. с. пост. и онда, кад је усамљен, т. ј. кад више никаквих других основа подозрења противу оптуженог нема, само ако он садржи услове из § 118., тач. в. под 2. § 236. и § 239. крив. с. пост., што ће суд по својој дискреционој власти имати у сваком појединон случају да оцени, с погледом на све оно што је ислеђењем кривице утврђено.“

Бр. 11426. Из опште седнице Касационога Суда, 9. децембра, 1905. године у Београду.

Чл. 38 в Уредбе о касапницама

Суд општине тополске својим званичним актом од 17. јануара тек. год. Бр. 97., доставио је начелнику среза јасеничког, да се на атару општине божурачке, а уз сам атар општине тополске, у гају и шуми под „Опленцем", налази касапница, коју је божурачка општина издала под закуп извесном Д.. М.. из друге, суседне општине, па је молио, да се рад у овој касапници забрани како у интересу прихода општине тополске, тако и у интересу здравља и имовне безбедности околних становника, пошто се заклана стока не прегледа, а „постоји и јака сумња о правном прибављању исте."

Пошто је извршила потребан полицијски увиђај, и истим констатовала: а) да се место на коме је поменута касапница, налази ван села, у пољском атару општине божурачке и да је удаљена од атара општине тополске свега 3 корака; б) да се стока коље на самом месту где је и зграда за касапницу (у виду колебе) из чега се са позитивношћу може закључити да се она не прегледа пре клања, и в) да у близини касапнице нема никаквих кућа и зграда — села, — среска власт решењем својим од 3 марта тек. год. Бр. 5080. забранила је општини божурачкој даље држање и издавање под закуп речене касапнице.

Ово решење среске власти имало је ослонца у глави XLI казненог законика.

По жалбама заступника општине божурачке, и начелство округа крагујевачког и Министар унутрашњих дела одобрили су решење среске власти, али је Државни Савет примедбама својим од 18 прошлог м-ца Бр. 8310. поништио је решење Министрово са ових разлога:

„По тач. 38. под *в.*, измена и допуна од 24 априла 1868 год. (збор XXI стр. 15.) Уредбе о касапницама, општински суд при давању касапница под закуп одређује место за продају меса, које нађе да је у обиму села најудобније.

Сем тога, по чл. 95 тач. 1—2—5—6 и 7 зак. о општинама, општински суд као полицијска власт у атару општине, над којим се његова власт по чл. 5. простире, стара се о чистоти у месту и околини, о јавној безбедности лица и имања, о одржању здравља људи и стоке. даље контролише промет хране и других предмета који су од утицаја на људско здравље, и води надзор над мерама, касапницама, механама, кафанама и т. д. и по чл. 94 под *б.* поменутог закона и његових измена и допуна од 3 децембра 1904 год. изриче казне за иступна дела из части III. кривич. закона.

Као што се види из записника полицијског увиђаја Бр. 5079. општина је божурачка на основу прописа уредбе о касапницама дала под закуп касапницу, и одредила место у своме атару, на тромеђи између ње, општине тополске и жабарске.

Ово јој среска власт није могла забранити само са претпоставке, да она не може по глави XLI. водити надзор над касапницама, и вршити санитетске мере. Ако би то и постојало, среска власт као надзорна по чл. 142 — 143 и 146 закона о општинама, има права да општинску власт опомиње и упућује на тачно вршење законских прописа, општинске органе да кажњава, и да у смислу чл. 148 и 149 поменутог закона тражи да се уклоне са положаја, али ни у коме случају није законом овлашћена да забрањује касапнице на месту где је општински суд одредио и где она постоји, као што се у жалби представља од пре 40 година, те тиме општину лишава једног дохотка.

Не може опстати ни разлог у Министровом решењу, да се касапнице по уредби касапској могу држати само у селу, јер под изразом у Уредби „*у обиму села*" има се разумети атар на који се по чл. 5. зак. о општинама власт општинска простире. Овако се има разумети у толико пре, што се клање стоке врши ван места (вароши или села) из санитетских разлога."

Користећи се правом које му даје чл. 20 саветског пословника, г. Министар је на предње саветске примедбе дао ове противразлоге:

„1. Општина божурачка отворила је касапницу изван села, на самој граници свога атара, а до саме варошице и села Тополе, искључиво у циљу спекулације свога арендатора и своје, а на очиту штету општине тополске, која се противу таквог поступка жалила.

2. По тач. 38 под *в.* измена и допуна од 24 априла 1868 год. (збор. XXI, стр. 15) уредбе о касапницама, касапнице за продају меса могу постојати у „*обиму села*," а не „*у обиму атара.*" Из самих речи „*обим села*" види се, да законодавац није мислио на цео атар сеоски, што би у осталом било и неприродно да се кланице, које се отварају ради потребе села, удаљују од истог на саму границу атара.

3. Илузорно је право и дужност општине бужурачке по чл. 95 тач. 1, 2, 5, 6 и 7, и чл. 94 тач, 4. под *б.* закона о општинама, кад се зна: да нити часници општински могу контролисати ову касапницу, удаљену од села, на самој граници атара, нити ово село може само због те касапнице држати и плаћати нарочите контролоре ради надзора о испуњавању санитетско-полицијских прописа; нити пак због тога може среска власт контролисати општинску у вршењу њених дужности, пошто би зато морала имати нарочите органе, који би стално седели на „Опленцу."

4. Надзорна је власт имала права и дужност, да касапницу на тако удаљеном месту, на граници атара, забрани како с обзиром на интересе општине тополске. тако и по распису од 4 јула 1891 год. СЊ 4641; ПЊ 9605.[1]) који има ослонца у §§ 12 и 43 закона о заштити од сточних

[1]) Расписом овим, који је издат на основу § 27 устројства централне државне управе и чл. 1 и 33 закона о уређењу санитетске струке и чувању народног здравља, прописује се у главноме ово:

а) Општинске власти могу допуштати у својим атарима отварање јесењих кланица за топљење лоја, али само на оним местима, која би претходно била прегледана и оглашена као удесна од среске комисије;

б) О сваком оваквом допуштењу општинска власт дужна је известити, у року од 3 дана, надзорну државну власт, која ће опет са лекаром испитати: да ли дато допуштење одговара хигијенским обзирима и § 368 казненог закона, и

в) На овим кланицама мора се тачно вршити преглед стоке и меса по правилима која о томе постоје.

[2]) Санитетски зборник, књига II, св. 3-ћа стр. 185—190.

зараза у опште и о мерама за угушивање тих зараза, у ком закону имају ослонца и правила за преглед стоке и меса од 7 новембра 1883 год. СЊ 696; додатак овим правилима од 4 априла 1883 године СЊ 2008 и распис од 11 јануара 1888 године СБр. 208.[2])

5. Ако Савет остане при своме посматрању, онда ће то бити врло штетан преседан, јер би сви прописи у интересу здравља и народа и јавне сигурности били илузорни, пошто ће се у оваквим касапницама, удаљеним од надзора надлежне месне власти, моћи клати не само болесна и угинула, већ и *крадена* стока, поводом чега је нарочито и издат поменути распис СЊ 4641.

Државни Савет није усвојио ове противразлоге Министра, већ је остао при своме раније посматрању да су сва три решења: и среске власти и окружног начелства и Министрово *неправилна.*

Исписујући ову одлуку Државног Савета, ми не можемо да пропустимо а да не нагласимо, да она не одговара духу закона, и да је с тога у овом случају, бар по нашем мишљењу, Министар био у праву.

Поред санитетских разлога, о којима се несумњиво морало водити више рачуна, ми мислимо да је у овом случају Државни Савет погрешио и с тога, што је израз „*у обиму села*" идентификовао са изразом „*у атару села,*" а ово двоје никако није и не може бити једно исто.

О овој ствари радо бисмо чули и друга мишљења.

Извршне одлуке Министарске, у питањима, где је неком приватном или правном лицу, признато или оспорено неко право, не могу бити прекначаване и ништене од дотичног Министра, већ само у путу жалбе, од надлежног тела или лица, Државном Савету, који је, по чл. 144. Устава и чл. 5. закона о уређењу Државног Савета, надлежан за расматрање и оцену Министарских решења.

А. Н., учитељ, по молби својој стављен је у стање покоја. на основу чл. 62. закона о народним школама, одлуком Министра просвете и црквених послова од 27. септембра 1903. године ПБр. 13339., и пенсија му је одређена одлуком Министровом од 18. октобра 1903. године ПБр. 15738. у 1345·70 динара годишње с тим, да му се иста издаје од 1. октобра 1903. године.

Поводом интерпелације у Народној Скупштини о пензионисању А. Н., Министар је, по расмотрењу акта, нашао, да је он пенсионован 27. септембра 1903. године, дакле, после рока, у коме је, према

чл. 16. закона о изборима народних посланика, требао да се изјасни: да ли се прима посланичког мандата, или ће задржати свој положај. Па како се он полагањем заклетве примио посланичког мандата, а према поменутом чл. 16. „чиновници и сви који се иначе налазе у државној служби, ако би били изабрани за народне посланике и тога се мандата примили, губе свој положај," — то је он самим тим изгубио свој положај, те није могао бити ни пенсионован. С тога је Министар 1. марта 1905. године ПБр. 4769. одлучио, да се издавање пенсије А. Н. обустави, и исти позове, да врати целу суму примљену на име пенсије. О овоме је Министар просвете известио А. Н. својим решењем од 18. маја 1905. године П№ 8673.

По изјављеној жалби, Државни Савет, нашавши, да ожалбено решење Министрово не одговара закону, и да је Министар, доносећи га, прекорачио границе своје надлежности, одлуком својом од 15. новембра 1905. године Бр. 8258. поништио га је, из ових разлога:

Жалитељу је, као што се из акта овог предмета види, Министар просвете решењем својим од 27. септембра 1902. године ПБр. 13.339. уважио молбу за пенсију, и на основу овог решења, одлуком Министровом од 18. октобра 1903. године П№ 15738. одређена му је, с обзиром на чл. 62. закона о народним школама, годишња пенсија у 1345·70 динара. Пенсију ову жалитељ је почео уживати од 1. октобра 1903. године, и уживао ју је све до марта 1905. године, када му је по одлуци Министровој П№ 4769., а из разлога, изложених у ожалбеном решењу, обустављено даље издавање пенсије.

За доношење ове одлуке, Министар није имао ослонца ни у Уставу, ни у закону. Извршне одлуке Министарске, у питањима где је неком приватном или правном лицу признато или оспорено неко право, не могу бити преиначаване и ништене од дотичног Министра, већ само у путу жалбе, од надлежног тела или лица, Државном Савету, који је, по чл. 144. Устава и чл. 5. закона о уређењу Државног Савета, надлежан за расматрање и оцену Министарских решења.

Један случај из чл. 152. закона о општинама, где је решењем надзорне власти задржана од извршења одлука одбора општинског, као штетна по интересе општине.

Одбор општине жарковачке, у седници својој од 20. фебруара 1905. године, донео је одлуку Бр. 494. да се четворици општинских дужника продужи рок за исплату дуга општини до 1. септембра 1905. годин.

Општински суд, по званичној дужности, а на основу чл. 8[illegible]. закона о општинама, доставио је ову одлуку среској власти на знање и одобрење.

Среска власт, налазећи, да се поменутом одлуком крње општински интереси, јер по тач. 2. чл. 96. закона о општинама, управа општинска мора на време да наплаћује општинска примања, а не овако да продужењем рока штити интересе појединаца на рачун општине, — решењем својим од 4. марта 1905. године Бр. 2404, на основу чл. 152. закона о општинама, задржала је поменуту одлуку од извршења.

По изјављеној жалби од стране интересованих општинских дужника, Државни Савет нашао је, да је решење надзорне власти правилно, па је с тога, на основу чл. 170. закона о општинама, одлуком својом од 7. октобра 1905. године Бр. 7293. одбацио жалбу као неумесну.

Министар унутрашњих дела надлежан је, према чл. 27. Устава и чл. 7. и 10. централне државне управе, за оцену умесности или неумесности издатих наредби, на основу § 326. кривичног закона, од стране полицијских власти.

Управа града Београда, позвана дужношћу, да се стара о личној и имовној безбедности престоничких грађана, издала је, на основу §. 326. кривичног закона, наредбу од 24. децембра 1904. год. № 163., о грађењу и експлоатацији електричних построја (инсталација) у Београду.

Противу ове наредбе, пуномоћник друштва „Трамваји и осветљење града Београда" изјавио је жалбу Министру унутрашњих дела, и молио, да се та наредба поништи.

Решењем од 22. јануара 1905. године Бр. 2211., Управа града Београда известила је жалитеља, да му је жалба неумесна, и да с тога, на основу §. 326. казненог закона, неће ни слати Министру унутрашњих дела, пошто је наредба Управина, — донесена на основу законског овлашћења, — општега карактера и дејствује као закон, те као таква не подлежи жалби све дотле, докле у конкретном случају не би постојала њена примена у погледу казне или забране рада.

Министар унутрашњих дела, по жалби пуномоћника поменутог друштва, одобрио је Управино решење својим решењем од 2. фебруара 1905. године П№ 2537.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 25. новембра 1905. године Бр. 8516, поништио је решење Министрово са ових разлога:

По чл. 27. Устава, сваки има право да се жали противу незаконих поступака власти. А виша власт, ако нађе да је жалба неоснована, дужна је жалиоцу са разлозима издати решење, зашто му жалбу не уважава.

Према овако јасној уставној одредби, Управа града Београда и Министар нису могли одбацити жалбу жалилачког друштва, са разлога, што је донета на основу § 326. кривичног законика, што је она општег карактера, и што такве одредбе не подлеже жалби, све дотле, докле у конкретном случају не би постојала њена примена.

Нису је могли одбацити зато, што чл. 27. Устава не чини разлику, да ли су наредбе власти општег карактера, или се односе на конкретне случајеве, него допушта жалбу противу сваког незаконог поступка власти.

Овакве наредбе, по жалби, подлеже расматрању и оцени више власти, овде Министра унутрашњих дела, и по горњој уставној одредби, и по чл. 7. и 10. устројства централне државне управе, јер по чл. 116. и 117. само законите наредбе, које су законим начином обнародоване, имају обавезну силу за све грађане, о чему Министар има да даде своју оцену и донесе одлуку.

Са овога, неисправно је решење Управе града Београда од 22. јануара 1905. год. Бр. 2211., којим је жалба жалилачког друштва одбачена, а и ожалбено Министрово решење, којим је то решење одобрено.

Пре извршне судске пресуде, забрањене ствари, или које служе за залогу по § 686. грађанског закона ако су подложне квару, или се на одржање њихово мора трошити, могу се, преко извршне власти, проценити и јавно продати, на захтев повериоца, дужника, или стараоца, али само по одлуци суда, коме поверилац, дужник, или старалац треба да се са тражењем обрати.

Ф. П., овдашњи адвокат, пуномоћник Саве С., молбом од 7. априла 1905. године обратио се кварту теразијском, и тражио, да кварт, на основу § 473. грађанског судског поступка, изложи јавној продаји штампарску машину П. Ј., коју је кварт теразијски, према свом решењу од 14. јуна 1903. године Бр. 6197., оставио у залогу његовом властодавцу Сави за обезбеду дужне кирије, наводећи, да од 19. јуна 1903. године до 1 маја 1905. године, кирија за локал, у коме се ова машина чува; износи 440. динара, те услед овога настаје опасност, да ће ова кирија, која се све више гомила, онемогућити наплату и за ресто старе кирије.

Уз ову молбу поднео је веран препис пресуде првостепеног суда за варош Београд од 19. јануара 1905. године № 1569. донете по спору Саве С. противу П. Ј., због дуга од кирије.

Поводом овога тражења, кват теразијски решењем својим од 28. априла 1905. године № 3773. известио је молиоца Ф. П., да не може поступити по његовом тражењу, из ових разлога:

1. што по § 473. грађанског судског поступка власт може продати само оне ствари, које су за обезбеду чијег потраживања узете у попис.

2. што се из акта овога предмета види: да кварт ову машину није узимао у попис, већ је само из осталих ствари П. Ј. издвојио и као залогу за наплаћену кирију, по § 686 грађанског закона, оставио код повериоца Саве; и

3. што поверилац Сава не подноси извршну судску пресуду да је П. Ј. на наплаћење кирије осуђен.

По жалби Ф. П., ово решење квартово одобрила је Управа града Београда, а решење Управино Министар Унутрашњих дела својим решењем од 3. јула 1905. године П№ 13664.

Противу овога решења Министровог, Ф. П. је изјавио жалбу Државном Савету,

и у њој навео, да решење Министрово не одговара закону из ових разлога:

1. Што се ова залога, по § 686. грађанског закона, има сматрати као законска залога; и 2. што за залоге, добивене путем пописа, законодавац у § 473. грађанског судског поступка наређује: „да се створи, које се могу укварити, или на одржање којих се мора трошити, макар се и дужник примио чувања и трошка, морају продати најдаље за десет дана од дана пописа"

Државни Савет одлуком својом од 4. новембра 1905. године Бр. 7960. одбацио је жалбу жалиочеву као неумесну, а решење Министрово одобрио као правилно и на закону основано, јер, по § 473. грађанског судског поступка, извршна власт само на основу извршне пресуде узима у попис покретне ствари дужниково (§§ 462 и 463 и 466. поменттог поступка), и мора најдаље за десет дана наредити продају оних ствари, које се могу укварити, или се на одржање њихово мора трошити.

Пре извршне пресуде, забрањене ствари, или које служе за залогу по § 686. грађанског закона, ако су подложне кварy, или се на одржање њихово мора трошити могу се преко извршне власти проценити и јавно продати, на захтев повериоца, дужника, или стараоца, али само по одлуци суда, коме је жалилац требао и да се обрати. **М. В.**

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

РИСТА КРИЈУМЧАР

— из збирке „Из мога краја" —

Лактом о сто, ногама о под, као да се приковао, тако сео на столицу. Само да се мрдне, покрене, срозао би се, тако је укочено, укрућено, седео. Слободном, десном руком шара оканицом по прљавом столу, и, не гледајући у свираче, заповеда им:

— Свирајте!

А све јаче, круће продужава да шара по столу, по просутом вину, по мрвама од хлеба и оглоданим костима.

— Шта, газда? почели цигани да га питају, удешавајући ћеманета.

Он их и не погледа, већ почео јаче да се грчи, увлачи у себе, час гурајући руку дубоко у чакшире, час намештајући белу мараму, обвијену око главе, набијајући је све више на оштро, обријано чело. Па опет и даље шара по прљавом столу дном оканице, коју је држао по среди чврсто, грчевито.

— Што не свираш?

Окрену се одједном, и лупи оканицом тако силно, да се разбила, пресекла напола. Горња пола одскочила, а доња оста забадајући му се у руку. Крв потекла, а он не само да не диже руку, већ као да је још више притискује, да би стакло јаче, дубље улазило у месо, те му више, што више, текла крв. Нек истекне сва!

Цигани уплашено почели да се измичу, и спремају се да беже.

Он их заустави.

— Овамо! викну им тупо. Свирај!

— Ама шта, газда?

— Свирај! Свирај *како кум кума на суд води!*

Један од њих, као најслободнији, издвојио се од осталих, пришао му с врата:

— Друго, ако ћеш да ти свирамо. Да ти свирамо нешто мекамлиски. Да свирамо оно што председнику свирамо....

И почну крештећи, јако, да свирају, и промуклим, раздераним гласовима да певају.

Он подигао руку, да их као заустави, прекине, али брзо махну, остави их да свирају; а он, као и пре, седи укочено, гледа тупо испред себе, гледа равнодушно како му келнер, слушче, чисти крваву руку од стакла, умеће у њу дуван, да би крв застала, да му је после увије прљавим чаршавом, скинутим са стола.

Било је доцкан, дубоко у ноћ. По чаршији већ је ретко ко пролазио. А ноћ била топла, мрачна, тешка. Овамо, у „сали" где је он седео, сем њега и свирача никога није било. А ни тамо напред, у механи, где је келнерај и још више астала и столица, није било никога да седи. Столови дигнути и наслоњени уза зид, столице, преокренуте и насађене једна на другу, издизале се у редовима. Спрочу келнераја, тамо у дну, по поду и по клупама, уза зид, спавали сељаци, који нису могли тога дана одмах с пазара отићи кућама, јер су им села била удаљена. И, онако поређани један уз другога, са торбама и бисагама око глава, увијени у колије и пољаве, изнојени, прашљиви, у опанцима неизуваним по неколико недеља, с чарапама и обојцима давно непресвученим, црнили су се отуда ширећи тежак, прашљив, знојан задах, и јако, уморно хркали и шикали.....

Једна једина прљава лампа, обешена у средини механе близу велике плехане пећи, тупо и мутно осветљавала све то: и њега у „сали" са свирачима, и келнерај, уз који је дремао дечко, момак механски, цинцарче неко, ситно, прљаво, бледо, подбухло. Више је личило на женско него ли на мушко. Прљавом мокром крпом дремљиво је брисало стакла, чаше и сваки час плашљиво погледало сад у цигане, сад у газда Ристу. Једва чекало кад ће се и он дићи и отићи. Али кад год би га тако погледало, увек би се и тупо, понизно смешкало. Бојало се да Риста не примети како једва чека да он иде из механе, јер ма да га је, откако је оно у овој механи, сад први пут видело у њој, ипак слушало је за њега.

Био је то тај чувени и страшни кријумчар. Истина, сељак отуда са саме границе, али и трговац. Поред шверца куповао је по граничним и планинским селима козе и јарчеве за турску војску. Бојали су га се чак и Арнаути. Међутим био је то мали и ситан сељак. Само су му очи биле оштре, уста танка. Одело му просте чакшире, опанци, дугачки сури гуњ. Бела марама обавијала му кратко ошишану и обријану главу. За пасом у силаву, један једини мали ножић.

Цигани су свирали. Он је једнако гледао онако тупо и мутно испред себе у сто, у своју крваву руку, испружену по столу:

Цигани почели да певају:

Море, проклет да си, мајчице,
Ох, проклет да си!

Море, што ме не да за Џелепа,
Ох, за Џелепа!

Море, у Џелепа кућа голема,
Ох, кућа голема!

Море, у Џелепа пушка мартинка,
Ох, пушка мартинка!

— А! тргао се Риста и подигао оштро, обријано лице своје. — Овамо! викну им.

Циганин приђе, погнут, свирајући му. Риста извадио здравом руком из чакшира прљаву, масну банку и лепи му је на чело. Циганин, зарадован, почео да улепшава, и у том покварио оно што је пре свирао.

Риста се тргао љутито:

— Не то! Оно свирај! викну му он.

Циганин уплашено почео силно да свира. А Ристи као да се допадало баш то подерано, крештаво свирање, јако притискивање по жици.

— То, само то!

Нагао се ка ћеманету и жељно слуша ту свирку, која је била тако оштра, испрекидана, тако тешко падала.

У том се врата механска, која се у чаршији, осветљена фењером, високо и четвртасто оцртавала у мраку, отворише широм, и на њима се појави господин Станко, истерани учитељ, чувени зеленаш и пискарало. Ситна, бобичава лица са јаким истакнутим вилицама, ретких риђих бркова. На њему герок и панталоне старога кроја, толико старе, опшивене ширитом по крајевима, да се боја оделу није познавала, само видело се да је старо али чисто, неговано, сваки дан чишћено.

Као и увек, ишао је он широким кораком забадајући испред себе штапом. Чим угледао Ристу, зарадован, упути се к њему, и поче још с врата гласно, отегнуто, развлачећи:

— А, газда Ристо, јесмо ли ту, а? Јесмо ли ту?

Слуга брзо пришао Станку и, да га не би чуо Риста, тихо, уплашено почео да го моли:

— Господине Станко, молим те немој. Немој да га задржаваш. Не смем ја..... Откада већ седи. Ноћ је. Које је доба!..

Станко презриво, не слушајући га, прилази право Ристи забацујући штапом, лупајући високим потпетицама и с по два прста дебелим ђоновима на ципелама, које су, спекнуте, штрчале испод кратких му и широких панталона. Настављао почети говор исто онако отегнуто и развлачећи:

— А тако теби данас твој кум? Тако теби твој кум, а? Него ништа. Не бој се ти. Сутра, сутра ћемо ми њега, па у суд. Не може он теби ништа. Нема написмено. А и да има, застарело је. У суд ћемо ми њега!

Риста га згрануто, уплашено гледао како се, подвлачећи столицу под себе, намештао до њега, за сто, широко, раскомоћујући се. Па кад му опет поче о куму, о данашњици, он га преплашено прекиде:

— Хоћеш да пијеш, господине?

— А, пићемо, пићемо. Све ћемо ми то на његов рачун. Показаћемо ми њему. Нема он право. Он ти то није дао, а ни ти то ниси примио. Отац његов твом оцу дао. А и нема написмено. Не дугујеш ти њему ништа....

— Дугујем! викну мукло Риста, и сетивши се свега што је било тога дана, оног вучења с кумом по општини и кумова бледог, гневног лица, он поче да забада прсте друге, здраве руке у месо, само да не би скочио на Станка, што му то говори, спомиње.

— Дугујем! тврдио је загушено. Хоћеш да пијеш, господине? пудио га је, а једва се придржавао за столицу, да не скочи.

Срећом баш тад уђоше још двојица. Били другови Станкови, тако исто пискарала, некадашњи практиканти и писари из општине. И, за чудо, сви обучени једнако, по истој, старој моди, само ови лепше, богатије. И на њиховим црвеним, поднадулим лицима познавало се пиће, лумповање.

Чим ушли и опазили Станка и газда Ристу, упуте се к њима. Виде како се Риста једва придржава за столицу и, нагнут ка Станку, укочено, притискујући руком банку, вуче је по столу, даје је Станку, да га прекине, да му не говори о догађају с кумом, и једнако га промукло, шиштећи нуди:

— Пиј, господине!

Брзо прићоше Станку и гурнуше га:

— Станко, узми и ћути!

Станко их и не погледа. Мислио је да то говоре из злобе, како би га после они узели, они му водили парницу, писали тужбе; али кад им виде уплашена лица, па кад после спази какав је газда Риста, трже се и сам. Брзо узе ону банку и ућута.

Риста одахнуо. Дигао се. Баци им још једну банку.

— Нека пију! једва што промуца момку. И грчећи се, увијајући се у свој дугачки гуњ, намештајући белу мараму око главе, готово побегао из механе.

Прешао преко чаршије. Дошао на Турско Гробље. Упутио се навише, ка Собини, где је било његово село, граница, планине, дрхтећи, једнако увијајући се. И све му се чинило да чује како сада у механи Станко и они други седе, пију и причају о њему и његовом куму.

А све то било је око неког давнашњег малог дуга, свега педесет гроша, што је стари кум, отац кумов, његовом још оцу био узајмио. Риста — не што није хтео то да плати, или што није имао, или није знао за то, — него увек некако заборављао, није имао прилике, а највише због тога, што куму никад није одлазио, још мање код куће да је био. Још из малена, као дечко, био се одметнуо од своје браће, куће, целог села. Почео тај шверц и бављење по граници, по планини, купујући, доцније и препродавајући стоку Арнаутима, за турску војску. Није се женио, није имао деце, зато није ни имао потребе да одлази куму, састаје се с њим и вића. На и после, кад су му отац, браћа, сви помрли, кућа на њему остала, он се опет с кумом није виђао. А и да је баш хтео, све се некако стидео. Бојао се да, кад му оде, не буде нешто као што треба пред кумом: да није добро обучен, чист, обријан, уљуђен. А он је због тога свог вечитог лутања увек и био аљкаво, просто, сељачки обучен. Заударао је на масноћу и задах од коза, оваца и њихових кажа и вуне....

И зато, кад год би у месец дана дошао у варош, кад год би кроз Турско Гробље почео да улази у чаршију и помешао се међ остале сељаке, вукући и он свог коња с товаром, па у гомили, ларми закрчујући целу чаршију почели да иду навише ка пијаци, пазару, он би се навек још из даље сагињао, грчио, угуравао у гомилу, да би био што мањи, ситнији. Чувао се да га, кад пролазе спрођу кумова дућана, кум случајно не би могао спазити отуда из дућана свог, где се видео на тезги како шије опкољен еспапом, леп, пуна, због седења и шивења, бледа лица, у модрим чакширама и закопчаном минтану, који му је стезао широка, пуна, гојна прса и рамена.

Тако се то годинама протезало. Можда би их тако и смрт раставила, да јутрос, кад се опет са гомилом сељака приближавао кумову дућану, и почео да се крије а тек што да га прођу, — да тада, као да га неко ножем пресече, не виде како га кум отуда, из дућана, са тезге, кроз толики обешен и поређан еспап, спазио, како скочи и у трен, одгурнув остале сељаке, створио се у среди гомиле пред њим.

— Тако ли ти? Чу његов бесан глас и виде како му дохватио коња за узду.

Више ништа није знао, ништа, ни како су на кумову вику дотрчали пандури, и сви у гунгули, водећи у средини коња му са товаром, пошли ка општини, узбунили целу чаршију, а с обе стране по дућанима почели да се скупљају, гледају. Није знао ни како су га одвели у општину, ни како је све признавао. Што год је кум рекао, навео у своју корист о том дугу: колики је, од које године, како му га је он толико пута тражио, а овај не само да није хтео платити, већ никако и не долазио, пити му се јављао, бежао, крио се, — све је то Риста унапред признавао, све.

Само је знао како је преплашен, узневерен, једнако гледао у кума, у његово гневно, широко подбуло лице, у његову руку, пуну, издигнуту, савијену у лакту, закопчану минтаном и као у сваког терзије, од многог шивења обојених клапања, са прстима модрим, избоцканим од игле; па како се та рука гневно дизала, спуштала на сто у суду, застрт зеленом чохом, са јеванђељем, крстом, свећама усађеним у чираке ради заклетве; а око њих били пандури, полиција, кметови, председник. Даље ништа није знао, ни како је кум, кад се нашло, процењило да је товар, пшеница што је био донео да прода, довољан и за дуг и за интерес, пристао да место новаца узме пшеницу и њему казано да сада може ићи; ни како је, грчећи се, увијајући и пазећи да у ходу не додирне никога, најмање кога од пандура, да га не би опет вратили и он морао и даље да је ту, да гледа и у кума, — изашао, па чак и коња био заборавио да узме и поведе, него полицаја истрчао за њим и подвикнуо му:

— Ej, коња узми! Куда ћеш без њега?

А он се окренуо, завукао руку у џеп, извукао прегршт ситна новца и бацајући га полицаји чисто плачно почео да муца:

— Молим ти се, брате... Ево, дај коме пандуру и нека ми коња изведе у Арсину механу.

* * *

Риста, ма да је откада пошао, ушао у Турско Гробље, да би и из вароши изашао; ма да је одавно грабио по њему, ипак једнако се спотицао. Испред њега црнило се то Турско Гробље, поклопљено мртвим, непомичним небом које се тамо око планина склапало. Није гледао куда иде. Само кад би запео о који камен, изломљен натпис турског гроба, као освешћујући се, јаче би се скупљао, грчио. Испред њега једнако се црнило и продужило то гробље широко, пусто, пуно камења, осушене траве и балега, протежући се чак на крај вароши и губећи се у Ћошку. А и она се црнила и потамнила својим зеленилом. Са Пљачковице видео се поруб неба. По билу штрчали редови шума. А овамо, иза њега, једнако му била варош. Као да никако није могао из њу да изиђе, као да му је било „писано“ да гледа у њу и једнако да слуша како отуда из механе сада Станко и они други причају о њему, о куму, о данашњици.

Једва, спотичући се, поче да наилази ка средини, где је била Кула бела окречена зграда, озидана малтером и цигљама, где је први пут дочекивши владалац, а сада у њој пазарним данима општина мери стоку наплаћујући таксе, „арендe“.

Прође и њу. Од ње наступао Парк, ново, тек сада засађено шеталиште. Багренови, скоро засађени, у редовима, једва одскочили од земље; алеје и не познају се; а клупе, просте даске на кочевима, већ се извалиле, распале и беле се. Прескочио јендек и ушао у Парк. Али му алеје сметале. Преко њих прилио. Гацао у ровиту, тек сада ископану земљу, или би изненада, међ алејама, у ком заклону, наишао на кога пијаног сељака: легао, заспао и хрче. Код њега пуна торба пазарене соли, шећера, кафе. Варошки пси искупили се обилазећи око њега, не смеју да приђу. А сељак, како пошао из механе, пијан, срећан, као да је једва чекао да наиђе на ову земљу по алејама, пипкишћену, меку, набубрелу, да што пре, одмах, слатко, срећно се пружа, лежи, спава.... Да, да! И Риста, кад год је досада долазио у варош, исто је овако, не гледећи где ће лећи, где ће сванути, срећан што је био у вароши, јео што год је хтео, гледао дућане, чаршију, слушао свирке, песме, пио по механама, даривао

чоечке, лепе циганке — исто је овако, не знајући плаша за себе, па по пута пијан, срећан падао, спавао....

А сада све оде. Кум пресече све. Не само што више неће бити јела, пића, механе, већ ни у атар варошки његова нога неће приступити. Бар преко границе, тамо у Турској, да је близу каква варош, али нигде никаква! Све сама планина и у њима његова кућа са још неколико раштркани колиба, куда он месецима не долази, осем када га пут нанесе, да се пресвуче; али се одмах опет изгуби на граници, по висовима, Арнаутлуку, по селима кријумчарским. Вуче се са Арнаутима по пустим, пљавим хановима, кулама и колибама, купујући и препродавајући стоку, а највише барут, дуван и кафу.

Већ је био прешао гробље и ушао у крајње, сниске и развучене мале. Погдегде, из гдекоје кућице видела би се утрнута и изломљена светлост. Из једне механице, чак тамо, иза ових маала, на другу, чула се песма и свирка. Њему то дође грубо, тешко. Чисто би ушао и све их побијо.

Грчио се једнако, а снага му, месо одурно дрхтало као од неке мрше, човечијег мртвог тела. Поче пролазити густе редове тополa, које су биле на крају вароши. Сиђе у долину, изађе из ње, и поче се пети путем чувене Чуке, која се онако кречњава, гола, испуцала, сваке ноћи белила и одударала од целе планине и других брегова, покривених зеленилом и тамом.

Пео се брзо, ужурбан. Кад се испео чак на врх, осети испред себе планину, границу, стадо и окрену се вароши.

Огрнут, мали, поклопљен иза себе тамом и мртвилом планинским, које се чак и на небу осећало, црнио се он на Чуки. Испред њега је била варош, топла, обвијена мекотом и маглом, а средином испресецана и ишарана фењерима.

Риста је чисто осећао ту топлоту, мирис њен, мирис калдрме јој, сниских, поређаних, увучених кровова, осветљених механа, ашчиница, јела, пића, чоечка, цигана, свирача.

Чисто као да види како сад у својој кући, што је била до Саат-куле, која се навек видела како се четвртасто и тамно издиже изнад вароши; у својој соби, осветљеној, намештеној, кум после вечере, изваљен, задовољно лежи и одмара се. Задовољан, што је данас, једва сто откада већ, паплатио и тај дуг од њега. Риста само што принесе руку устима, лицу, и загрцну се:

— Ох, куме!

Али то беше све. Брзо се окрену, сиђе и нестаде га иза Чуке, од које је настајало пењање по гудурама, проломима, губећи се у свежини и дивљини планинској.

* * *

И за годину дана зби се све.

Једног пролећњег дана, за време окопавања и чишћења винограда (а кумов виноград био изнад свију, готово у самој планини) чу се отуда пуцањ. Нико испрва није обраћао пажњу. Зар један бива пуцањ, и зар се један тамо нађе мртав? Али се ускоро цела варош узбунила. Одозго кроз исти Парк, кроз исто Турско Гробље силазила су тандучући и одскачући од камења једна отворена кола, праћена писком деце и жена са разбацаним и развученим шамијама. У колима, кроз дотре, видело се човечје мртво тело. Био је то кум му. Познавале се његове модре чакшире и оклембешена му она обла рука, затегнута минтаном, са обојеним, од игле избоцканим прстима. Лице му се није видело. Било је покривено пешкиром, како од мува, да не би на њ падале и пљувале га, тако и од радознала света.

Ниш. **Бор. Станковић.**

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС

Са допуштењем пишчевим превео сам и већ је изашло из штампе чувено дело д-ра Алберта Вајнгарта

Криминална Тактика

ручна књига за истраживање злочина.

Дело је намењено на првом месту полицијским и судским органима, а у страној стручној књижевности оцењено је као најбоље и најпотпуније дело ове врсте до данас. Књига износи 26 штампаних табака велике осмине, цена јој је 4·50 динара, а може се добити у свима београдским књижарама и код преводиоца.

Новембра 1905. год.
Београд

Добривој В. Бакић,
писар Мин. Унутрашњих Дела

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Владимир Јаковљевић, родом из Смедерева, који је био под истрагом и у притвору код крагујевачког првостепеног суда због опасне крађе. 13 тек. м-ца побегао је из притвора. Владимир је стар 17 год., црномањаст је, у обичном грађанском оделу са шајкачом на глави и сарачким опанцима на ногама. Треба га живо потражити, и пронађеног спровести поменутом суду с позивом на Бр. 44496.

Божан А. Стаменковић, из Мачкатице. решењем начелника среза масуричког стављен је под кривичну истрагу и у притвор због опасне крађе. Крадљивац је побегао у ови дана кад је имао бити затворен, и сада се не зна где је. Он има 19-20 год., средњег је раста, плав, богињав и ћосав. Позивају се све полицијске и општинске власти да га у својим домашајима живо потраже, и пронађеног спроведу поменутом начелнику среза масуричког с позивом на Бр. 10514.

Светозар С. Марковић, из Борка, срез посавског, округа београдског у личној завади убио је ножем свога брата, и одмах по извршеном делу побегао. Убица има 18 год., стаса је средњег, у лицу плав, у оделу је сукненом. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да га у својим домашајима најживље потраже, и пронађеног спроведу поменутом ср. начелнику с позивом на депешу Бр. 14165.

Рихард, Леон Фернанд, пекарски раденик, стар 27—28 година, развијености обичне, у лицу слаб и блед, косе угасито затворене, бркова угаситих, дугих и уздигнутих, браде угасите и мале, ноћу између 25 и 26 тек. м-ца (по новом) убио је и опљачкао Жилберта Вилмса из Лијежа, а по извршеном делу побегао. Истражна власт у Лијежу актом № 1127. моли све полицијске власти да живо трагају за убицом.

Живко Јанковић, из Београда, ноћу између 6. и 7. тек. м-ца украо је из кафане «Гипић» зимски капут Димитрију Ђукићу, келнеру из Београда, па је побегао. Живко је стар 25—30 година, средњег раста, црномањаст, кратких бркова, у обичном грађанском оделу. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за крадљивцем живо трагају и у случају проналаска стражарно га упуте кварту палилулском Управе града Београда с позивом на Бр. 13016.

Гвозден Милосављевић, Радојко Милосављевић, Обрад Миладиновић и Мита Вујчић, сви из Липовца у срезу деспотовачком, на дан 13. тек. м-ца побегли су испред жандарма спроводника. Гвозден, Радојко и Обрад су били код среске власти под истрагом због силовања и опасне крађе, а Мита због тешке телесне повреде. Гвозден је средњег раста, стар око 27 година, плав, ћосав, у сељачком оделу са шајкачом на глави; Радојко је такође средњег раста, стар 20 година, ћосав, у оделу као и Гвозден; Обрад је високог раста, сувоњав и кошчат, стар 19—20 година, у одрпаном сељачком оделу, са шеширом на глави. Мита је средњег раста, сувоњав, стар 25 година, малих жутих бркова и браде. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за кривцима живо трагају и о резултату известе начелника среза деспотовачкога с позивом на Бр. 17648.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

У оним јазбинама под Топчидерским брдом близу Вшетечкове воденице ухватила је београдска полиција пре неколико ноћи ово лице, које се зове **Владимир Здравковић,** звани **„Црни Влајкић“,** коцкар и врло опасан лопов.

Он се најпре казао као Владимир Миловчановић, родом из В. Плане, али се одмах у антропометријско-полицијском одељењу министарства унутрашњих дела утврдило, да му је право име како је горе наведено, да није родом из В. Плане, већ из Великог Орашја у округу смедеревском и да је до сада пет пута судски осуђиван и то:

1. 1885. год. од стране првостепеног суда за варош Београд на годину дана затвора за крађу. Петнаестог дана по спроводу у казнени завод побегао је, а по том отишао у добровољце, због чега је после од даљег издржања казне помилован.

2. 1887. године опет од првост. суда за варош Београд осуђен је на три године робије због опасне крађе; од ове осуде издржао је само годину дана, па је био помилован, али већ

3. 1888. год. осудио га је исти суд опет за опасну крађу на 6 година робије, али у току издржања ове осуде успео је да побегне и у бегству изврши још неке крађе, те му се казна повиси на 15 година робије;

4. 1890. год. ћупријски првостепени суд осудио га је за опасну крађу на 15 год. робије, с које је он и овога пута успео да побегне, но

5. 1897. год. био је ухваћен и од стране првостепеног суда за варош Београд осуђен за почињене крађе на 20 година робије, са које је био пуштен 21. октобра ове године.

Чим је са осуде пуштен, спроведен је у место рођења ради издржавања петогодишњег полицијског надзора, али он се тамо није ни скрасио, и ако је имао фамилије, већ је опет пошао по старом занату — тумарању и крађи.

Као год што је и раније највише крађа вршио по Београду, тако га је Београд и сада привлачио, те је дошао у његову непосредну близину и у оближњим подземним пећинама спремао се за згодан моменат, када ће у њега ући и некога опљачкати.

Ну ревносни органи комесара топчидерске полиције нису му за то дали времена, ухвативши га на његовом легалу таман када је се спремао једне ноћи да из те јазбине изађе и учини излет у варош.

На питање зашто се једном не смири и не почне што поштено радити отворено је изјавио, да је сада за њега сваки други рад немогућан!

Зар не би било боље и за друштво и за државу, да оваквог једног професионалног злочинца и не пушта никако у друштво?

«Црни Влајкић» издржава сада затвор у Управи гр. Београда, којим је кажњен због скитње, а по том ће бити опет спроведен у место рођења, где, на сваки начин, неће остати, већ ће ударити у скитњу и злочин, те износећи његову слику скрећемо пажњу свима полицијским и општинским властима да мотре на његово кретање.

Он је стар 38 год, висок 1·64., очију жуто затворених, косе и браде црне, у лицу је сувоњав, по прсима има више ситних младежа.

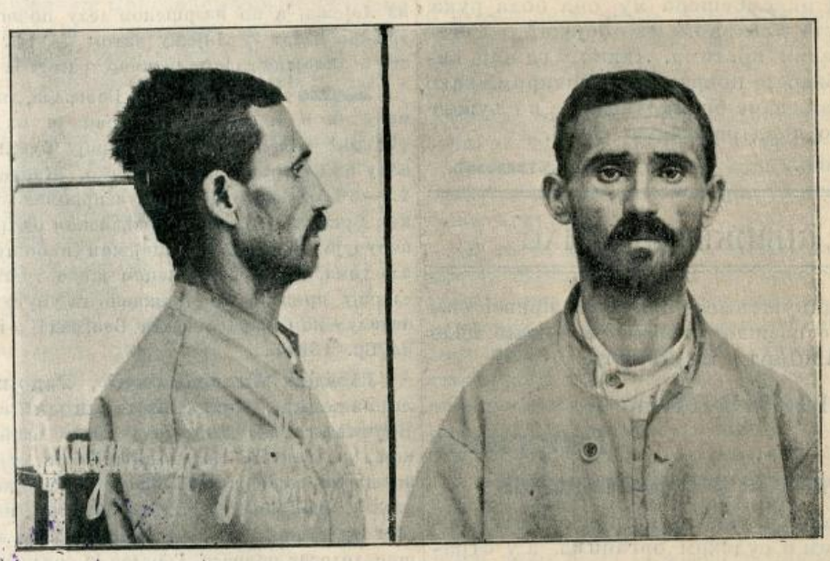

Љубомир Јовановић, звани „Нишличе“ и „**Масарош**“, **коцкар**, ухваћен је пре неколико дана у Београду, одевен у лепо цивилно одело, а и са нешто мало новаца.

Љубомир је родом из Ниша; отуда му и први надимак «Нишличе,» а други надимак «Масарош» добио је због тога, што се радо представља као масарош. Ма где кад буде ухваћен и упитан где је био или куда иде, готово увек одговара: «Идем код тог и тог суда, да примим масу,» или «Био сам код тог и тог суда, те примих масу.« Тако се изговара и пред властима, а тако прича и својим сапутницима, којима на тај начин хоће да се приближи и представи као човек новчан, не би ли им лакше могао кесу придићи.

Пре три године извршио је у Београду — на једном месту где је служио — крађу, због које је морао одавде побећи, бавећи се већином по Бугарској, а у Србију је прелазио колико да затури траг првим потерама бугарских власти и пролумпује оно што је тамо «гепио.» У томе је и у Нишу извршио једну крађу, због које је осуђен на шест месеци затвора, који је ове године издржао.

Пре је био и млађи и пунији, па знајући и сам то, покушао је у Управином затвору да се представи, као да он није онај Љубомир звани «Нишличе», већ други, поштен човек, келнер по занимању. Но на суочењу са «Чапкун» Марком и «Ускоком» није имао куд већ је признао.

— Бога ти, Марко, познајеш ли овог Љубу? запита један чиновник Управе «Чапкун» Марка.

— Познајем га, господине, врло добро.

— А какав је човек је ли од ваше сорте?

— Врло добар, поштен је — одговори «Чапкун» Марко, креснувши обешењачки оком.

— Видите — узвикну радосно «Масарош», мислећи да га овај брани.

— Јес, Бога ми, — наставља даље «Чапкун» Марко — ја јамчим за њега, а други ће јемац бити Љуба «Ускок». Поштен је као и ми, неће да узме где не може....

«Нишличе» мало увија, па кад му они рекоше где су и по Бугарској заједно били и шта су тамо радили, онда и сам признаде.

Поље његових операција махом су железнице, на којима он путницима по свима класама диже кесе.

Износећи његову фотографију, скрећемо пажњу свима полицијским властима да припазе на његово кретање, а и да јаве Управи града Београда (у којој се он сада налази), да није где какво кривично дело извршио.

Штампа Крал. Срп. Државна Штампарија

уредник, Душан Б. Илимпић